

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR
S C R I E R I

COMISIA DE EDITARE:

P.S. TEOFAN SINAITUL, Vicar patriarhal (președinte), P. C.
Pr. SABIN VERZAN, Consilier Patriarhal, Pr. Prof. ȘTEFAN
ALEXE, Pr. Prof. TEODOR BODOGAE, Pr. Prof.
CONSTANTIN CORNIȚESCU, Prof. ALEXANDRU ELIAN,
Prof. IORGU IVAN, Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE,
ION CIUTACU (secretar)

OMILII LA MATEI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVINTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

T E O C T I S T

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

TRADUCERE, INTRODUCERE, INDICI ȘI NOTE DE

Pr. D. FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI - 1994

CUVÂNT ÎNAINTE

În opera exegetică a Sfântului Ioan Gură de Aur, Omiliile la Matei - a căror versiune modernă ne-a dăruit-o Părintele Dumitru Fecioru - ocupă un loc special, greu de definit în câteva rânduri prefațatoare. De bună seamă, nu în primul rând calitatea de cel mai vechi comentariu complet la Evanghelia după Matei, datând din perioada patristică, face din această lucrare un capitol de referință al întregii literaturi creștine. Există alte particularități care totdeauna o vor putea impune atenției oricărui iubitor autentic de spiritualitate, chiar și celui care încă ar mai ezita, simțindu-se puțin copleșit, în fața dimensiunilor ei impresionante.

Probabil ar trebui subliniat, mai întâi, că Omiliile la Matei constituie o parte substanțială din acele omilii exegetice care, o dată rostite, au făcut ca numele autorului lor să fie însoțit - și câteodată chiar înlocuit - de un supranume: Hrisostom, pe care posteritatea l-a refuzat oricărei alte personalități bisericești.

Dacă, de multe ori, proclamarea clasicității unor autori a condus la diminuarea numărului de cititori ai lor - elogiarea artificială substituindu-se contactului nemijlocit, mai anevoios, dar extrem de fertil, cu opera lor - atunci, această carte sigur este una dintre cele care pot să redeștepte interesul față de niște texte care aparțin unui Părinte al Bisericii, recunoscut dintru început ca inegalabil în arta călăuzirii prin cuvânt a sufletelor omenеști către Hristos.

În același timp, socotim că, într-un fel, va fi reabilitată și noțiunea de "omilie", care a ajuns, de prea multe ori, să fie asociată cu orice cuvântare searbădă, monotonă, lipsită de dinamism și, deci, total necaptivantă; de altfel, cuvântul grecesc din care provine termenul "omilie" poartă și înțelesul de "relație strânsă, vie" între vorbitor și auditoriul său. Cât despre forma literară aleasă pentru expunerea comentariului la Matei, aceasta ar putea trimite la genul aporetic, atât de familiar tradiției de gândire elene. Astfel, fără a evita pasajele problematice printr-o conspirație a tăcerii, Sfântul Ioan Gură de Aur însuși identifică dificultățile, aparentele contradicții ale textului

evangelic, lămurindu-le apoi printr-o exegeză ce uimește și astăzi prin soluțiile ei inspirate.

Desigur, este indiscutabilă virtutea didactică a comunicării unei învățături, prin alternarea ridicării de probleme cu oferirea de răspunsuri convingătoare. Dar, nu numai grija pentru asimilarea corectă a mesajului său l-a determinat pe Sfântul Ioan Gură de Aur să adopte o asemenea modalitate de adresare, ci și conștiința că "mărgăritarele" trebuiau, simultan, și împărtășite unora, dar și apărute împotriva altora, mai ales din elita intelectuală a vremii, care preluaseră critici minuțios formulate, de la anticreștini notorii, precum Aelius Aristide, Fronto, Galenus, Celsus și, mai cu seamă, Porfiriu.

Așadar, cuvântul de învățătură al Patriarhului Constantinopolei se îndreaptă, deopotrivă, către păstoriții săi și către dușmanii Adevărului, pe unii zidindu-i duhovnicește, pe ceilalți dezarmându-i printr-o argumentare exemplară.

Nu trebuie să uităm că educația retorico-dialectică și-a primit-o Sfântul Ioan Gură de Aur la școala ilustrului retor Libaniu - un fervent iubitor al elenismului, dar a valorizat-o pentru cauza Evangheliei lui Hristos la școala episcopului Diodor de Tars, binecunoscutul adversar al arianismului dar și al elenismului păgân, pe care încerca să-l reînvie împăratul Iulian Apostatul.

Calitățile dobândite în perioada uceniciei, dar purificate și iluminate în anii de aspră asceză care au urmat, sunt transparente și în cartea de față și, poate, mai cu seamă, în primele două Omilii. Acestea două ar putea să constituie ele singure o edificatoare, dar și inedită, introducere ortodoxă în studiul Sfintelor Scripturi. Bineînțeles, nu printr-o meșteșugită cuvântare reaprinde Sfântul Ioan Hrisostom dragostea și venerația ascultătorilor săi față de Scripturi, ci prin niște cuvinte care ar putea să zguduie și astăzi multe conștiințe creștine mai puțin veghetoare: "Spuneți-mi, vă rog, care din cei de față ar putea, dacă i-aș cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieștile Scripturi? Nici unul! Și nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că suntem atât de nepăsători față de cele duhovnicești, pe cât suntem de iuți, ba mai iuți decât focul, față de cele satanice. De v-aș întreba de știți cântece de lume, cântece de dragoste, cântece desfrânate aș vedea că mulți le știu pe de rost și că le cântă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiți că nu știți un text din Scriptură? Nu-s călugăr, mi se răspunde? Am femeie și copii și trebuie

să mă îngrijesc de casa mea! Ei bine, scuza asta vă pierde, că socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, când de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decât călugării, pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi. Prin urmare, a socoti de prisos citirea Sfintelor Scripturi este cu mult mai rău decât a nu le citi. Astfel de gânduri sunt gânduri drăcești". (Omilia II, 5).

Dacă în tonul grav al acestei muștrări descoperim pe părintele duhovnicesc care se cutremură de lipsa de maturitate duhovnicească și de ignoranța spirituală în care se complac mulți dintre fiii săi, în discutarea raporturilor dintre Vechiul și Noul Testament, a veridicității și armoniei tuturor celor patru redactări ale Sfintei Evanghelii, precum și în comentarea propriu-zisă a Evangheliei după Matei, recunoaștem pe gânditorul convins că propovăduirea Adevărului nu poate niciodată nesocoti exigențele logice ale minții omenești. Așa se explică, printre altele, și insistența sa asupra explicării mult discutatei deosebiri dintre cele patru Evanghelii. Astfel, din locurile cu care criticii dintotdeauna ai Bibliei și-au susținut îndoielile, Sfântul Ioan Gură de Aur extrage dovada decisivă a adevărului acestor texte ale Sfintei Scripturi: "Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-ămănuntul în ce privește timpul și locul, iar asemănarea ar fi mers chiar până la cuvinte, nici unul din dușmani n-ar fi crezut că evangheliștii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune și fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Și pe bună dreptate, pentru că o asemănare atât de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întâmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evangheliști, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială și dovedește strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor. Nu este vătămat cu nimic adevărul spuselor lor, dacă au scris ceva deosebit unul de altul, cu privire la timpul și locul unor fapte sau cuvinte ale Domnului" (Omilia I, 3).

Unii vor fi, poate, puțin surprinși constatând că, în timp ce consolidării credinței ascultătorilor săi în adevărul și autoritatea dumnezeiască a Evangheliilor Sfântul Ioan Gură de Aur le acordă atâta grijă, referirile la scrierile profane sunt, uneori, depreciative.

De fapt, replicile Sfântului Ioan Hrisostom sunt adresate oricărei culturi profane care își propune să anihileze certitudinile fundamentale ale creștinismului, supunându-le, fie unor critici acerbe, dar și oarbe, fie unor

perfide încercări de alterare. Deci, intranisigența Sfântului Ioan Gură de Aur în această privință este explicată doar de observația că, evaluate după criteriile Evangheliei, anumite creații ale culturii profane devin criticabile din pricina nocivității lor morale. Așadar, sunt respinși doar aceia "care au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al bunei rânduiei, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, când ei în scrierile lor... amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii?... Nici prin vis nu s-au gândit filosofi aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bunăvoie, la post sau la ceva asemănător" (Omilia I, 4, 5).

Pe acestea le-au găsit, însă, vrednice de cinste și de consemnat Sfinții Evangheliști. De aceea, Omiliile la Matei se constituie, de fapt, într-o inițiere în practica vieții creștine, a virtuților, prin pătrunderea, sub călăuzirea Sfântului Ioan Gură de Aur, a tainelor credinței celei dreptmăritoare.

Socotind ca deosebit de oportună publicarea acestei cărți, acum, când Sfânta Scriptură este răstălmăcită adesea, în scopul susținerii a tot soiul de rătăcirii, dorim celor ce se vor apleca cu fior sfânt asupra paginilor ei, să-și afle, prin lucrarea lui Dumnezeu, mângâierea, răspunsurile și leacurile duhovnicești pe care, poate, le așteaptă de la ea.

La sărbătoarea
Bunei Vestiri 1994

† **TEOCTIST**
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

INTRODUCERE

Guillaume de Toco, biograful marelui teolog apusean Toma d'Aquino, relatează că într-o zi doctorul angelic, însoțit de studenții săi, a făcut o plimbare prin Paris. Însoțitorii săi i-au laudat frumusețile arhitectonice ale capitalei și l-au întrebat dacă n-ar dori să aibă niște frumuseți ca acelea; la care Toma d'Aquino a replicat: „Aș dori să am în locul tuturor acestor frumuseți Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur la Evanghelia după Matei”¹. Atât de mult prețuia acest mare teolog apusean omiliile la Matei ale Sfântului Ioan Gură de Aur! Pentru Toma d'Aquino frumusețile Parisului păleau în fața frumuseților cu care teologul ortodox a împodobit textul Evangheliei după Matei.

Traducerea pe care o prezint acum a avut un ilustru înaintaș, pe Isaac Dascălul, primul traducător în românește al Omiliilor la Matei ale Sfântului Ioan Gură de Aur. Le-a tradus în anul 1795, după cum aflăm din manuscrisul Nr. 110² al Bibliotecii Mănăstirii Neamțu: „Ioann Gură de Aur, Tîlcuire la Matthei Evanghelistul. Izvod. Isaac Dascălul au tălmăcit la an 1795”³. Cuvîntul „izvod” vrea să spună că e vorba de manuscrisul autograf al lui Isaac Dascălul. Manuscrisul 110 de la Neamțu a fost scris între 1800 și 1825⁴; deci între acești ani se afla în Biblioteca de la Neamțu volumul – după cum notează condica, un volum⁵ – cu traducerea lui Isaac Dascălul, a Omiliilor la Matei ale Sfântului Ioan Gură de Aur. Se afla în Biblioteca de la Neamțu volumul acesta și în anul 1843: „3 tomuri a sv. Ioann Gură de Aur”, care sînt: „Manuscripturi: izvoade di pe cele grecești”⁶. Din catalogul vechi de cărți de la Neamțu aflăm care erau cele trei tomuri ale Sfântului Ioan Gură de Aur, traduse de Isaac Dascălul. Acestea sînt: 1. Arătare de Scripturile lui Ioann Gură de Aur, traducere de Isaac Dascălul⁷; 2. Tîlcuire la Matei Evanghelistul, traducere de Isaac Dascălul⁸; 3. Tîlcuire la Psalm 140, traducere de Isaac Dascălul⁹. Deci trei volume, așa cum ne arată manuscrisul 102 din

1. Denys Gorce, *Petite introduction à l'étude des Pères*. Avec une préface de Pierre de Labriolle, Paris, 1928, p. 102–103.

2. *Condică pentru cărțile moldovenesti întiiu și pentru ceale grecești cîte se află în violiothica sfintei Mănăstirii Neamțului*, publicată de Pr. D. Fecioru; *Un catalog vechi de manuscrite și cărți al Bibliotecii Mănăstirii Neamțului*, în „Biserica Ortodoxă Română”, 1941 (59), p. 414–443.

3. Pr. D. Fecioru, *op. cit.*, p. 423.

4. *Ibidem*, p. 415.

5. *Ibidem*, p. 419.

6. *Ibidem*, p. 439.

7. *Ibidem*, p. 419.

8. *Ibidem*, p. 423.

9. *Ibidem*, p. 424.

*Biblioteca Mănăstirii Neamțului*¹⁰, scris în 1843, toate avînd ca traducător pe Isaac Dascălul, după mărturia manuscrisului 110¹¹.

În anul 1941, cînd am întocmit la Mănăstirea Neamțu catalogul manuscriselor Bibliotecii¹², am avut în mîini manuscrisul autograf al lui Isaac Dascălul cu Omiliile la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur¹³. Dînd acum, pe românește aceleași omilii, am socotit că este bine să vorbesc mai pe larg de cea dintîi traducere în limba română a acestor omilii, așa cum am făcut în Introducerea la Catehezele Sfîntului Chiril al Ierusalimului¹⁴. În acest scop am cerut Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist – pe atunci Locțiitor de Patriarh – încuviințarea de a mă duce la Mănăstirea Neamțu spre a cerceta manuscrisul 58 care cuprindea traducerea lui Isaac Dascălul. Prea Fericirea Sa, cu bunăvoința care-l caracterizează și cu dragostea lui cunoscută pentru scrierile sfinților părinți, mi-a aprobat îndată cererea. Am avut însă prudența ca, înainte de a pleca la Mănăstirea Neamțu, să fac o întrebare la Mănăstire: dacă în Bibliotecă se mai află manuscrisul cu Omiliile la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, pe care l-am văzut în 1941. Răspunsul mi l-a dat părintele stareș al Mănăstirii Neamțu, prin Părintele Ciprian, stareșul Mănăstirii Bistrița, că un astfel de manuscris nu se găsește în bibliotecă.

Sînt, deci, nevoit să mă opresc aici, să nu mai vorbesc de prima traducere în românește a Omiliilor la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, care l-au copleșit cu frumusețea lor pe cel mai ilustru teolog apusean. Mă bucur, cel puțin, că am putut-o consemna – și nu-i puțin lucrul acesta pentru istoria teologiei românești – și că cercetarea în 1941 a Bibliotecii

10. *Ibidem*, p. 439.

11. Tot manuscrisul 110 ne dă mărturie și de alte traduceri ale lui Isaac Dascălul, aflate la Neamțu între 1800 și 1820: a) 1 volum: *Varsanufie Marele*, Isaac Dascălul l-au scos și s-au îndreptat de Ilarion (f. 4-r); b) 1 volum: *Duminecescul drum* 275 foi, Isaac Dascălul tîlmăcitoriu (f. 7-v); c) 1 volum: *Duminecescul drum, a doua parte*, Izvoade, 336 foi, tot de Isaac la leat 1798 (f. 7-v); d) 1 volum: *Ervan, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 8-v); e) 1 volum: *Efrem Sirul, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 8-v); f) 1 volum: *Isaia, Cartea 2, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 11-r); g) 1 volum: *Chirill Ierusalimiteanul, Izvod, 272 foi, Isaac Dascălul tîlmăcitoriu* (f. 15-v); h) 1 volum: *Chiprian, Tilcuire la Cîntarea Cîntărilor, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 15-v); i) 1 volum: *Carte cu patru cuvînte la tîndere, Izvod, Isaac Dascăl* (f. 15-v); j) 1 volum: *Carte cu cuvînte la praznice preste tot anul, 504 foi, Isaac Dascălul* (f. 16-r); k) 1 volum: *Tilcuire la pîlatra smîntelii, Izvod, Isaac Dascăl* (f. 18-r); l) 3 volume: *Dascălul Evghenie, Cuvînte sfîtuitoare, Isaac, Ștefan Dascalii, Ieroshimonah Ioann* (f. 18-r); m) 1 volum: *Nichifor Theotoc, 4 cuvînte la tîndere, Isaac Dascălul au tîlmăcit* (f. 21-v); n) 2 volume: *Simeon Noul Bogoslov, 802 foi, Isaac Dascălul au tîlmăcit și au prescis Gherontie cel Mic* (f. 26-r); o) 1 volum: *Theodorit episcopul Chirului, Tilcuire la Psalmlti lui David 150, Isaac Dascal au tîlmăcit-o pe hirtie trecapelion, la anul 1800* (f. 27-r); p) 1 volum: *Hotărîri ale sfîntului sobor, Isaac Dascal* (f. 27-v); r) 1 volum: *Psaltire tilcuită a lui Theodorit, Izvod, Isaac Dascalul pe trecapelion* (f. 28-r). Se aflau deci, la începutul secolului al nouăsprezecelea, la Mănăstirea Neamțu, 19 volume cu traduceri din limba greacă, poate dintre acestea una tradusă din limba latină: „Tilcuire la Cîntarea Cîntărilor a lui Ciprian” – replica moldovenească a traducerilor din părinții bisericești a lui Samuil Micu Klein.

12. Rămas nepublicat.

13. Manuscrisul purta numărul 58.

14. Sfîntul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, Partea I, traducere de Pr. D. Fecioru, București, 1943, p. 12-32.

Minăstirii Neamțu mi-a dat prilejul să trasez un palid tablou al neobositului traducător al scrierilor Părinților bisericești, Isaac Dascălul.

*

Omiliile la Matei, în număr de 90⁵, au fost rostite în Antiohia pe cînd Sfîntul Ioan Gură de Aur era preot. Însuși Sfîntul Ioan Gură de Aur dă, în Omiliile acestea, mărturie, vorbind în multe locuri de orașul în care s-a născut și în care și-a desfășurat, ca diacon și preot, strălucitul său talent de orator creștin.

În Omilia VII, 7, admonestînd pe credincioșii care se duceau la băile publice, unde femeile făceau baie complet dezbrăcate, le spune cu tărie: „Dacă omul care se uită la o femeie spre a o pofti, a și făcut desfrînare” (Matei 5, 28), cum să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă rușine aceste femei care fac baie în pielea goală, pe toți cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta însă face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsînd trupurile vii! Cînd e vorba de întîietate, se adresează Sfîntul Ioan Gură de Aur antiohienilor, „pretindeți că stați în fruntea întregii lumi, pentru că orașul vostru este cel dintîi care și-a pus cununa cu numele de creștin (Faptele Apostolilor 11, 27). Dar nu vă e rușine ca la întrecerea în cumințenie să fiți în urma celor mai din urmă orașe?”

În Omilia LXVI, 3, Sfîntul Ioan Gură de Aur, pentru a-i îndemna pe credincioșii săi să dea milostenii, recurge la numărătoarea locuitorilor Antiohiei: „Mă rușinez să vă mai vorbesc despre milostenie. V-am vorbit de multe ori, dar n-am dobîndit mare lucru de pe urma sfaturilor ce vi le-am dat. Ați făcut ceva, dar nu atît cît am voit. Vă văd că semănați, dar nu cu mîină plină. De aceea mă și tem ca nu cumva să secerați cu zgîrcenie. Ca să vă convingeți că semănăm cu zgîrcenie, să cercetăm, dacă vreți, cine sînt mai mulți în oraș: săracii sau bogații? Și cine nu sînt nici săraci, nici bogați, ci ocupă locul de la mijloc? Zece la sută din populația orașului e formată din bogați, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populației e formată din oameni de mijloc. Să împărțim numărul locuitorilor orașului la numărul săracilor și veți vedea ce rușine este pentru orașul nostru. Cei foarte bogați sînt puțini, cei cu averi mijlocii, mulți; săracii, cu mult mai puțini decît aceștia. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți oameni în oraș, care pot să hrănească pe cei flămînzi, totuși mulți se culcă fără să fi mîncat ceva. Și se culcă flămînzi, nu pentru că cei ce au nu pot să-i îndestuleze cu ușurință, ci pentru că mare e cruzimea și neomenia lor. Dacă cei bogați și cei cu averi mijlocii ar împărți între ei pe cei ce au nevoie de pîine și îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți cei care pot hrăni pe cei nevoiași, totuși săracii își plîng în fiecare zi sărăcia lor. Și ca să cunoști neomenia lor, gîndește-te pe cîte văduve și pe cîte fecioare ajută în fiecare zi Bise-

rica! Și Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai bogătași din orașul nostru. Iar numărul celor ajutați de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoși, pe străini, pe schilozi, pe cei care stau la ușa bisericii pentru hrană și îmbrăcăminte, pe scurt, pe toți cei care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împuținează. Deci dacă numai zece bogați ar vrea să ajute pe săraci, așa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în orașul nostru”.

În Omiliile: LV, 5-6; LXVIII, 3-5; LXIX, 3-4; LXX, 3-5; LXXII, 3-4, Sfântul Ioan Gură de Aur vorbește de călugării și călugărițele care populau munții din jurul Antiohiei – el însuși trăitor în acești munți înainte de a fi hirotonit diacon – și ne transmite peste veacuri tabloul autentic al viețuirii din mănăstirile de lângă Antiohia.

Admirația Sfântului Ioan Gură de Aur pentru acești viețuitori ai pustiei este fără margini. „Se scoală, spune el, înainte de răsăritul soarelui și cîntă cu toții, într-un glas, imne lui Dumnezeu; după rugăciune se duce fiecare la lucrul său și adună din munca lor mult câștig pentru ajutorarea celor nevoiași; mănîncă o dată în zi, spre seară; la masa lor, lăcomia nu-și găsește loc, masa lor e plină de filosofie; nu curg pîraie de sînge, nu se taie carne, nu se aude de dureri de cap de pe urma băuturii, nu se văd mîncări drese, nu simți mirosuri de carne friptă, nici fum inecăcios, nu se văd alergături, zgomote, tulburări și strigăte supărătoare; pe masa lor, pîine și apă; apă din izvor curat, pîinea din munca mîinilor lor; iar dacă vor să mănînce ceva deosebit, mănîncă fructe. După masă rostesc cu cîntare această rugăciune: „Binecuvîntat ești, Dumnezeule, Cel ce mă hrănești din tinerețile mele, Cel ce dai hrană la tot trupul. Umples de bucurie și de veselie inimile noastre, ca, avînd toată îndestularea, să prisosim spre tot lucrul bun, întru Hristos Iisus Domnul nostru, cu Care Ție slavă, cînte și putere se cuvine, împreună cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin! Slavă Ție, Doamne, slavă Ție, Sfinte; slavă Ție, Împărate, că ne-ai dat nouă mîncare spre bucurie. Umples-ne pe noi de Duhul Sfînt, ca să fim găsiți bineplăcînd înaintea Ta, și nu rușinați, cînd vei răsplăti fiecăruia după faptele lui”.

Și Sfîntul Ioan Gură de Aur se adresează credincioșilor, spunîndu-le: „Ar trebui să vă duceți acolo, printre monahi, ca să culegeți de la ei aceste roade; dar pentru că nu voiți, ascultați cel puțin din gura mea melodia aceasta duhovnicească”. După cum se vede din aceste cuvinte, Sfîntul Ioan Gură de Aur nu le-a reproduș credincioșilor săi numai cuvintele rugăciunii, ci le-a și fredonat melodia. „Monahii aceștia, continuă Sfîntul preot din Antiohia zugrăvirea vieții lor, fac din noapte zi, petrecînd noaptea în rugăciuni de mulțumire și cîntări de psalmi; se culcă pe jos și mulți dintre ei nu au nici acoperiș, ci, în loc de acoperiș, cerul. Se îmbracă cu haine făcute de ei din păr de capră sau din sac, alții din piei. Printre ei nu se găsesc slugi. Ei singuri își aprind focul, ei își taie lemne, ei își fac de mîncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toți sînt slugi

și fiecare spală picioarele străinilor; și toți se iau la întrecere unii cu alții; și fac aceasta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei; nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic. Toți sînt egali. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită ce este, ci cel mare se socotește a fi mai mic decît cel mic și prin aceasta ajunge mai mare. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; acolo nu se aud cuvintele: „al meu” și „al tău”. Sînt și mici și mari în ce privește virtutea. Cel mic nu suferă că are să fie disprețuit, că nici nu este cine să-l disprețuiască. Toți caută să fie de ajutor celor neputincioși: unul tămăduiește rănile celor bolnavi, altul călăuzește pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Toți sînt smeriți; chiar îndeletnicirile lor îi fac să fie smeriți. Se va îngîmfa, oare, vreodată un om care sapă pămîntul, care udă grădinile, care sădește legume și pomi, care împletește coșuri de nuiiele, care țese pînză de sac sau care face o muncă la fel cu aceasta?”.

Datorită acestei vieți minunate și sfinte, Sfîntul Ioan Gură de Aur numește munții Antiohiei „cetate a virtuții”. Atît de îndrăgostit este de viețuirea acestor monahi, încît le spune credincioșilor săi: „Vă trimit la locuințele lor, că ar trebui să vedeți cu propriii voștri ochi traiul acestor oameni!”.

Și Sfîntul Ioan Gură de Aur merge mai departe; se oferă să le fie el călăuză, spunîndu-le: „Vino cu mine și-ți voi arăta eu locuințele sfinților acelora! Vino și învață ceva folositor de la ei! Sînt făclii care luminează fața întregului pămînt! Sînt ziduri de apărare pentru orașe! Să ne ducem, așadar, la monahi! De la ei vom învăța cu cîte legături sîntem legați!”.

Dacă locul în care au fost rostite aceste omilii s-a putut afla cu ușurință din însuși textul omiliilor, apoi cu anevoie sînt de găsit în omilii temeiuri pentru aflarea anului sau anilor în care au fost rostite. Un singur reper cronologic ne oferă Sfîntul Ioan Gură de Aur în Omilia LII, 3, cînd spune: „Dar pentru că a venit vorba de milostenie, haide să reluăm astăzi cuvîntul acela despre milostenie început acum trei zile, pe care l-am lăsat neterminat. Vă amintiți că atunci cînd am vorbit despre luxul încălțămintelor, despre truda aceea zadarnică și despre ticăloșenia tinerilor, pornisem de la milostenie și am ajuns să vorbesc de păcatele legate de lux”. Omilia pe care o începuse „acum trei zile” este Omilia XLIX, 4–6. Cum Omilia LII este a patra omilie, urmează că Sfîntul Ioan Gură de Aur a ținut patru omilii în trei zile și deci putem deduce că rostea și două omilii în aceeași zi. Dacă textul de mai sus ne ajută să vedem cît de neobosit era ilustrul predicator din Antiohia în interpretarea Evangheliei după Matei, apoi el nu ne este de folos pentru aflarea anului în care au fost rostite omiliile. De aceea biografii Sfîntului Ioan Gură de Aur se mărginesc la conecuri.

Astfel, Tillemont le plasează în anul 388 sau 389¹⁶; l'abbé J. Bareille¹⁷ și l'abbé Joly¹⁸ le pun între anii 390 și 398, iar Chrysostomas

16. Bernard de Montfaucon, *Prefața*, în *Patrologia Greacă*, Migne, vol. 47, col. 3–4.

17. *Oeuvres complètes de Saint Jean Chrysostome d'après toutes les éditions faites jusqu'à ce jour*. Nouvelle traduction française par l'abbé J. Bareille, Tome XI, Paris, 1868, p. 281.

18. Saint Jean Chrysostome, *Oeuvres complètes*, traduites du grec en français par l'abbé Joly, Tome XI, Paris, 1868, p. 317.

Baur¹⁹, cel mai bun biograf al Sfîntului Ioan Gură de Aur, spune: „Acum aproape toată lumea este de acord că Omiliile la Matei trebuie plasate în anul 390 și această dată ar putea fi în chip real justă”.

*

Abatele J. Bareille, în introducerea la traducerea operelor complete ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, caracterizează sintetic și judicios Omiliile la Matei în acești termeni: „Omiliile la Sfîntul Matei cuprind o măreață învățătură de morală și de virtute; se găsesc în ele principiile care trebuie să dirijeze toată viața creștină, tot ce poate conduce la facerea binelui și la depărtarea de viciu; nu este omis nimic din ceea ce poate face un Sfînt și converti un păcătos. Poate că nu există o carte mai eminamente moralizatoare; nici în altă parte Sfîntul Ioan Gură de Aur n-a făcut dovadă de atîta pătrundere, de elocvență și de suplețe în îndemnurile sale”²⁰.

Voi încerca și eu să schițez cîteva considerații asupra sufletului și gîndirii Sfîntului Ioan Gură de Aur, așa cum se desprind ele din lectura Omiliilor sale la Sfînta Evanghelie după Matei.

Ceea ce impresionează în mod deosebit în aceste omilii este marea smerenie a Sfîntului Ioan Gură de Aur. Atinge culmi atît de înalte cu smerenia sa, că nu-și atribuie lui strălucitul său talent oratoric, ci harului lui Dumnezeu. Harului lui Dumnezeu îi atribuie totul; el nu este decît o unealtă în mîna lui Dumnezeu, pusă în slujba instruirii credincioșilor săi, în slujba îmbunătățirii vieții lor și a călăuzirii lor spre mîntuire, spre împărăția lui Dumnezeu. Smerenia lui merge pînă acolo că se numără printre păcătoși, printre cei ce trebuie să se teamă de judecata lui Dumnezeu. Adevărul acestor spuse o strigă Biserica Ortodoxă cîntînd: „Din gura ta ca o lumină de foc strălucind harul, lumea a luminat, vistieriile ne iubirii de argint lumii a cîștigat, înălțimea smereniei nouă ne-a arătat”²¹.

19. Chrysostomas Baur, *Der heilige Johannes Chrysostomus und seine Zeit*, Erster Band, Antiochien, München, 1929, p. 239.

20. J. Bareille, *op. cit.*, p. 281.

21. Despre sfințenia vieții Sfîntului Ioan Gură de Aur, literatura creștină patristică ne transmite această mărturie: „Ava Atanasie ne spunea de Iania, sora episcopului Adelfie, că spunea: Cînd Ioan Gură de Aur, episcopul Constantinoplei, a fost surghiunit în Cucuson, a găzduit în casa noastră. Cît a stat la noi, am avut mare îndrăzneire și dragoste către Dumnezeu. Fratele meu, episcopul Adelfie, mi-a spus: Cînd a murit fericitul Ioan în surghiun, m-a cuprins o durere de nesuferit, că acest bărbat, dascălul întregii lumi, care a înveselit cu cuvintele sale Biserica lui Dumnezeu, n-a adormit întru Domnul pe scaunul său. Și eu m-am rugat lui Dumnezeu, cu multe lacrimi, să-mi arate în ce stare se află el. După ce m-am rugat multă vreme, într-o zi, am căzut în extaz și am văzut un bărbat frumos la chip, care m-a luat de mîna dreaptă și m-a dus într-un loc luminos și slăvit. Acolo mi-a arătat pe predicatorii credinței și pe dascălii Bisericii. Eu mă uitam de jur împrejur să văd pe cel pe care-l doream, pe marele Ioan. După ce mi-a arătat pe toți și mi-a spus numele fiecăruia, m-a apucat iarăși de mîna și m-a scos afară. L-am urmat întristat că n-am văzut împreună cu părinții pe cel întru sfinți Ioan. La ieșire, cel ce stătea la poartă, văzîndu-mă trist, mi-a spus: „Nici unul din cei care vin aici nu iese întristat!”. Eu i-am răspuns: „Asta mi-i durerea, că n-am văzut cu ceilalți dascăli pe prea iubitul meu Ioan, episcopul Constantinoplei”. Acela m-a întrebat iarăși: „Vorbești de Ioan, dascălul pocăinței?”. „Da!”, i-am răspuns eu. „Pe el, mi-a spus acela, nu-l poate vedea om în trup, pentru că el stă acolo unde este tronul Stăpînului” (Ioan Moshu, *Limonariul*, cap. CXXXVIII).

OMILIA I

I

Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfintelor Scripturi, ci să avem o viață atît de curată încît harul Duhului să fi ținut locul Scripturilor în sufletele noastre. Și după cum Sfintele Scripturi sînt scrise cu cerneală, tot așa ar fi trebuit ca și inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul cel Sfînt.

Dar pentru că am îndepărtat harul acesta, haide să pornim pe o nouă cale, ca să-l dobîndim iarăși. Prima cale era negreșit mai bună; și Dumnezeu a arătat aceasta și prin spusele Sale, și prin faptele Sale.

Dumnezeu n-a vorbit prin scrieri cu Noe, cu Avraam și cu urmașii lui, cu Iov și cu Moise, ci a vorbit cu ei față către față, pentru că a găsit curat sufletul lor. Cînd însă întregul popor a căzut în păcate grele, atunci da, atunci a fost nevoie de scrieri, de table, de însemnarea în scris a tuturor faptelor și cuvintelor lui Dumnezeu. Și vei vedea că același lucru s-a petrecut nu numai pe vremea sfinților din Vechiul Testament, ci și pe vremea sfinților din Noul Testament. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci în loc de scrieri le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicînd: „*Acela vă va aduce aminte de toate*”¹.

Și ca să cunoști că era mai bună această cale, ascultă ce spune Dumnezeu prin profetul Ieremia: „*Și voi face cu voi testament nou, dînd legile Mele în mintea lor și le voi scrie pe inimi și toți vor fi învățați de Dumnezeu*”². Pavel, de asemenea, arătînd superioritatea acestei căi, spunea că a primit legea „*nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii*”³. Cu vremea, însă, oamenii s-au abătut de la drumul cel drept; unii din pricina învățăturilor greșite, iar alții din pricina vieții și a purtărilor lor; de aceea a fost nevoie să fie însemnate iarăși în scris faptele și cuvintele lui Dumnezeu. Gîndește-te cît de rău am ajuns! Noi, care eram datori să viețuim atît de curat, încît să nu mai fi avut nevoie de Sfintele Scripturi, ci în loc de hîrtie să fi dat Duhului inimile noastre spre a scrie pe ele, am pierdut cîntecul acesta și am ajuns să avem nevoie de scrieri. Și, cu toate acestea, nici de acest de al doilea leac, de Sfintele Scripturi, nu ne-am folosit cum trebuie. Noi sîntem de vină că am avut trebuință de

1. *Ioan* 14, 26.

2. *Ier.* 31, 31, 33.

3. *II Cor.* 3, 3.

Sfintele Scripturi și că n-am atras asupra inimilor noastre harul Duhului. Gîndește-te acum ce mare vină avem că nu voim să dobîndim harul Duhului, nici după ce am primit ajutorul Sfintelor Scripturi, ba, dimpotrivă, disprețuim Scripturile, socotindu-le zadarnice și fără de rost! Prin aceasta ne atragem mai mare osîndă. Dar, ca să nu se întîmple asta, să citim cu toată atenția cele scrise în Scripturi și să cunoaștem cum a fost dată Legea Veche și cum a fost dat Noul Testament.

– Cum a fost dată Legea Veche, cînd și unde?

– Legea Veche a fost dată după pieirea egiptenilor în Marea Roșie, a fost dată în pustie, în Muntele Sinai; s-a dat cînd fum și foc se urca din Munte, cînd răsuna trîmbița, cînd tuna și fulgera și cînd Moisi a intrat în ceață⁴.

Noul Testament nu s-a dat așa. Nu s-a dat nici în pustie, nici în munte; nu era nici fum, nici întuneric; nici ceață, nici furtună. Noul Testament a fost dat cînd s-a început ziua; a fost dat în casă, cînd toți apostolii stăteau la un loc; toate s-au făcut în liniște și potolit⁵. Într-adevăr, iudeii de pe timpul lui Moisi, pentru că erau mai puțin pricepuți și greu de stăpînit, aveau nevoie de închipuiri trupești, cum au fost de pildă: pustia, muntele, fumul, sunetul de trîmbiță și altele asemenea acestora. Apostolii însă pentru că erau mai pătrunzători la minte și ascultători, pentru că depășiseră cele trupești, nu aveau nevoie de nici una din acestea. Dacă s-a făcut zgomot și peste ei, apoi zgomotul acesta nu s-a făcut pentru apostoli, ci pentru iudeii care se găseau în preajma casei; tot pentru ei s-au arătat și limbile de foc. Dacă iudeii au spus că apostolii sînt plini de must chiar după ce au auzit zgomotul și au văzut limbile, apoi cu mult mai mult ar fi spus aceasta dacă n-ar fi văzut nimic. În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorît după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfînt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc. Dacă Duhul ar fi fost mai mic acum, faptele Duhului n-ar fi fost mai mari și mai minunate decît cele din Legea Veche. Plăcile pe care au fost scrise acum cuvintele Duhului au fost cu mult mai bune, iar faptele mai minunate. Apóstolii nu se coborau din munte, purtînd, ca Moisi, în mîini table de piatră, ci purtînd în sufletul lor Duhul cel Sfînt; erau o vistierie și un izvor de învățături, de harisme și de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți și legi însuflețite. Așa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, așa pe cele cinci mii de suflete, așa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei.

4. *Ieș.* 19, 18–19.

5. *Fapte* 2, 1–4.

Plin de Duhul Sfint a scris și Matei Evanghelia sa. A scris-o Matei vameșul. Nu mi-e rușine să-l numesc după meseria sa nici pe el, nici pe ceilalți apostoli și evangheliști. Tocmai aceasta arată și harul Duhului și virtutea lor.

II

Pe bună dreptate și-a intitulat Matei lucrarea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. A vestit tuturor, dușmanilor, neștiutorilor, celor ce ședea în întuneric: eliberare de pedeapsă, dezlegare de păcate, dreptate, sfințenie, răscumpărare, înfiere, moștenirea cerurilor, înrudirea cu Fiul lui Dumnezeu. Care bunătăți ar putea egala aceste bune vestiri ale Evangheliei Sale? Dumnezeu pe pământ, om în cer; toate s-au împreunat: îngerii dănuiau împreună cu oamenii, oamenii petreceau împreună cu îngerii și cu celelalte puteri de sus. Puteai vedea că războiul cel îndelungat s-a sfârșit și s-a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii: diavolul a fost rușinat, demonii au fugit, moartea a fost biruită, raiul s-a deschis, blestemul a pierit, păcatul s-a îndepărtat, înșelăciunea a fost izgonită, adevărul s-a reîntors, cuvântul credinței s-a semănat pretutindeni și a crescut, petrecerea celor de sus pe pământ s-a răsădit, puterile cerești cu slobozenie ne vorbesc, îngerii vin adesea pe pământ și multă nădejde avem pentru bunătățile viitoare.

Pentru aceste pricini și-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, Vestea Bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conținut; vorbesc de pildă de avuția de bani, de mărirea puterii, de funcții înalte, de slavă, de cinste și de celelalte câte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poți să le numești cu adevărat și pe bună dreptate bunevestiri, nu numai pentru că sînt bunuri sigure, statornice și mai presus de vrednicia noastră, dar și pentru că ne-au fost date și cu ușurință. Am primit ceea ce am primit fără să ne ostenim, fără să asudăm, fără să ne trudem și fără să ne chinuim, ci numai pentru că am fost iubiți de Dumnezeu.

- Dar pentru ce din atîți de mulți ucenici ai lui Hristos au scris Evanghelii numai doi apostoli și doi ucenici ai apostolilor? Că pe lângă apostolii Ioan și Matei, au scris Evanghelii și Luca, ucenicul lui Pavel, precum și Marcu, ucenicul lui Petru.

- Aceasta, pentru că ucenicii nu făceau nimic din ambiție, ci toate din trebuință.

- Dar ce? Nu era de ajuns ca un singur evanghelist să spună totul?

- Era de ajuns! Dar dacă sînt patru cei care scriu Evangheliile și dacă nu le scriu nici în același timp, nici în același loc, dacă nu le scriu adunați împreună, sfătuindu-se unii cu alții și dacă totuși istorisesc toate ca și

cum ar fi rostite de o singură gură, atunci avem cea mai mare dovadă că spun adevărul.

- Lucrurile nu stau însă tocmai așa, ci dimpotrivă, pentru că în multe locuri cei patru evangheliști se deosebesc.

- Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce privește timpul și locul, iar asemănarea ar fi mers chiar pînă la cuvinte, nici unul din dușmani n-ar fi crezut că evangheliștii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune și fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Și pe bună dreptate, pentru că o asemănare atît de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întîmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evangheliști, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială și dovedește strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor. Nu este vătămat cu nimic adevărul spuselor lor, dacă au scris ceva deosebit unul de altul, cu privire la timpul și locul unor fapte sau cuvinte ale Domnului. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom căuta să arătăm aceste deosebiri în cursul tilcuirii noastre; iar vouă vă cer ca odată cu spusele mele să observați că în problemele principale, de care atîrnă viața noastră și care alcătuiesc temelia propovăduirii credinței creștine, nu veți găsi nici cea mai mică deosebire între cei patru evangheliști.

- Dar care sînt aceste probleme principale?

- Iată-le! Dumnezeu S-a făcut om, a făcut minuni, a fost răstignit, a fost îngropat, a înviat, S-a înălțat, are să judece lumea, a dat porunci mîntuitoare, n-a adus o lege potrivnică Legii Vechi, este Fiu, este Unul-Născut, este adevărat Fiu, este de aceeași ființă cu Tatăl și altele asemenea acestora. Vom vedea că în aceste probleme evangheliștii sînt cu totul de acord între ei. În ce privește minunile, n-au spus toți toate minunile; unii au istorisit unele, alții altele. Aceasta să nu te tulbure; dacă un evanghelist ar fi istorisit toate minunile, ar fi făcut de prisos Evangheliile celorlalți; iar dacă toți ar fi istorisit alte minuni, deosebite ale unora față de cele ale celorlalți, n-am fi avut dovada simfoniei dintre Evanghelii. Din pricina aceasta toți au spus multe lucruri comune, dar fiecare din ei a spus și ceva deosebit, pentru ca nici unul să nu pară de prisos și să fie înlăturat ca netrebnic, ba, dimpotrivă, să ne dea o dovadă și mai mare a adevărului spuselor lor.

III

Evanghelistul Luca ne spune și pricina pentru care și-a scris Evanghelia sa: „*Ca să cunoști temeinicia învățăturilor pe care le-ai primit*”⁶. Cu alte cuvinte Luca vrea să spună așa: „Am scris Evanghelia aceasta pentru ca, aducîndu-ți aminte de învățăturile primite, să cunoști temei-

cia lor și să rămii în această temeinicie”. Evanghelistul Ioan nu ne-a spus pricina pentru care și-a scris Evanghelia. Dar cuvînt din părinți, pogorît din vechime la noi, spune că nici el nu și-a scris Evanghelia la întîmplare. Ioan a văzut că ceilalți trei evangheliști au stăruit în chip deosebit asupra omenirii Mîntuitorului, asupra firii Lui omenești; era deci primejdie să se treacă sub tăcere dogma Dumnezeirii lui Hristos, a firii Sale dumnezeiești. Pentru aceasta Hristos l-a mișcat și așa a ajuns să-și scrie Evanghelia, stăruind mai cu seamă asupra firii dumnezeiești a lui Hristos. Lucrul acesta se vede foarte bine și din cuprinsul Evangheliei sale și din începutul ei. Nu-și începe Evanghelia precum ceilalți trei evangheliști, de jos, de pe pămînt, ci de sus, din ceruri, spre care se și grăbea, și cu acest scop a și scris întreaga sa carte. Ioan este mai înalt decît ceilalți trei evangheliști nu numai în prolog, ci și de-a lungul întregii sale Evanghelii. Despre Matei se spune că iudeii, care au crezut în Hristos, au venit la el și l-au rugat să aștearnă în scris ce le-a spus cu cuvîntul și să compună Evanghelia în limba ebraică. Marcu a făcut același lucru în Egipt, la rugămintea ucenicilor lui. Din pricina aceasta Matei, pentru că a scris evreilor, n-a căutat să dovedească altceva mai mult decît că Iisus Se pogoară din Avraam și David; iar Luca, pentru că a scris tuturor oamenilor, urcă genealogia Mîntuitorului și mai sus, pornind de la Adam. Matei își începe Evanghelia sa chiar cu genealogia Domnului, deoarece știa că nimic nu putea face plăcere mai mare iudeului decît să afle că Hristos era strănepot al lui Avraam și al lui David; Luca, însă, nu face așa, ci face genealogia Mîntuitorului după ce vorbește mai întîi de alte multe lucruri.

Acordul dintre Evanghelii este dovedit nu numai de întreaga lume care a primit cele spuse în ele, dar și de dușmanii adevărului. După moartea evangheliștilor s-au ivit multe erezii cu învățături potrivnice învățăturilor scrise în Evanghelii; unele din aceste erezii au primit toate cele spuse în Evanghelii, altele au tăiat unele părți din Evanghelii și au Evangheliile lor sub forma aceasta trunchiată. Acum, dacă ar fi contradicere între cele patru Evanghelii, nici ereziiile acelea care au învățături potrivnice n-ar fi primit tot textul celor patru Evanghelii, ci numai acele părți din Evanghelii, care, după părerea lor, se potriveau cu propriile lor învățături; și nici ereziiile, care au primit numai o parte din textul Evangheliilor, n-ar fi putut fi combătute pe temeiul părților evanghelice acceptate de ele, deoarece nici aceste părți nu lasă necunoscute părțile evanghelice date la o parte de erezii, ci vădesc înrudirea cu tot textul Evangheliilor. După cum, dacă iei din corpul unui animal o parte, găsești în partea aceea toate părțile componente ale animalului: nervi, vine, oase, artere, sînge – și – ca să spun așa – vei cunoaște din proba aceea întreaga alcătuire a trupului animalului, tot așa și cu Sfintele

Evanghelii; în fiecare parte din ele iese la iveală înrudirea cu întregul. Dacă Evangheliile s-ar deosebi între ele, atunci această înrudire dintre parte și întreg nici nu s-ar vedea și de mult ar fi dispărut învățătura noastră, căci „*orice împărăție, spune Domnul, care se dezbină în sine nu rămîne*”⁷. Dar așa, și prin aceasta strălucește puterea Duhului Sfint, care-i convinge pe oameni ca, la judecarea Evangheliilor, să aibă în vedere problemele mari absolut necesare mîntuirii și să nu se lase vătămați sufletește de micile și neînsemnatele deosebiri dintre Evanghelii.

IV

Nu trebuie să stăruim în chip deosebit asupra locului în care fiecare evanghelist și-a scris Evanghelia sa. Dar voi căuta să dovedesc, în tot cursul acestei tilcuiri, că n-a scris unul împotriva altuia. Iar dacă tu faci aceasta, acuzîndu-i că se deosebesc între ei, apoi nu faci altceva decît să ceri ca asemănarea dintre ei să meargă chiar pînă la cuvinte și la formele cuvintelor. În privința aceasta țin să spun că retori și filozofi veștiți, care au scris multe cărți despre aceleași probleme, nu numai că se deosebesc între ei, dar chiar și scriu unii împotriva altora. Altceva este a scrie deosebit de altcineva și altceva este a scrie împotrivă. Nu vreau să vorbesc mai mult de aceștia. Să mă ferească Dumnezeu să apăr Evangheliile întemeiat pe nebuniile cuprinse în cărțile lor și nici nu vreau să apăr adevărul sprijinindu-mă pe minciună.

Dar cu dragă inimă aș întreba: Cum au putut fi crezute de lume Evangheliile, dacă se deosebesc unele de altele? Cum au putut birui? Cum s-a făcut că evangheliștii, niște oameni care în scrierile lor au spus lucruri potrivnice între ele, au fost admirați, au fost crezuți, au fost lăudați pretutindeni în lume? Cînd evangheliștii au scris Evangheliile trăiau mulți oameni care au fost martori ai faptelor istorisite de ei, dar și mulți dușmani și mulți vrăjmași; n-au scris Evangheliile într-un colț al pămîntului și le-au îngropat, ci le-au răspîndit de-a lungul uscatului și mării, în auzul tuturor. Cînd se citeau Evangheliile erau de față și dușmani, așa cum se întîmplă și acum, dar nimic din cele spuse n-a scandalizat pe nimeni. Și e ușor de înțeles de ce. Era puterea dumnezeiască; ea făcea și săvîrșea totul în toți. Dacă n-ar fi fost puterea dumnezeiască, cum ar fi putut, oare, și vameșul și pescarul și neînvățatul să filozofeze unele ca acestea? Ceea ce filozofii păgîni n-au putut să-și închipuie nici în vis, aceea evangheliștii au vestit lumii cu multă putere de convingere și au fost crezuți nu numai pe cînd erau în viață, ci și după moartea lor. N-au crezut în ei doi sau douăzeci de oameni, nici o sută sau o mie sau zece mii,

ci orașe, neamuri, popoare, pământul și marea, Grecia și țările barbare, locurile locuite și pustia. Și au vorbit de lucruri care depășeau cu mult natura noastră. Lăsînd deoparte pământul, vorbeau de cele din ceruri. Aducîndu-ne pe lume o altă viațuire și un alt trai, toate au dobîndit o nouă înfățișare: bogăția și sărăcia, libertatea și robia, viața și moartea, lumea și traiul în lume.

Evangelheliștii și-au scris Evangheliile lor nu ca Platon⁸, care a scris acea lucrare numită „Republica” sau ca Zenon⁹ sau ca altcineva care a dat reguli de purtare în viață și a alcătuit legi. Toți aceștia au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al bunei rînduiei, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, cînd ei, în scrierile lor, cer ca femeile să fie comune tuturor bărbaților, cînd aduc pe fecioare goale în arene în văzul bărbaților, cînd îngăduie concubinajul, cînd amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii? Toate cele spuse de ei sînt născociri ale demonilor și împotriva firii. Despre acestea însăși firea ne poate da mărturie, că ea însăși nu îngăduie astfel de lucruri. Și acești filozofi au scris cărțile lor fără să fie prizoniți, fără să fie în primejdie, fără să li se ducă război, ci în toată liniștea și în toată libertatea, într-o limbă frumoasă și aleasă; pescarii, însă, au scris Evangheliile fiind prizoniți, biciuiți și mereu în primejdie de moarte; cu toate acestea, scrierile lor au fost primite cu toată dragostea de neînvățați și de învățați, de robi și de liberi, de împărați și de ostași, de barbari și de eleni.

V

Nu poți spune că Evangheliile au fost primite de toți pentru că sînt scurte și simple. Nu, pentru că sînt cu mult superioare scrierilor amintite mai sus. Nici prin vis nu s-au gîndit filozofii aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bună voie, la post sau la ceva asemănător tot atît de înalt. Pescarii noștri, însă, n-au izgonit numai pofta, nici n-au pedepsit numai fapta, ci și privirea desfrînată, insultele, rîsul dezmațat, îmbrăcămintea nepotrivită, mersul necuviincios, strigătul, mergînd cu purtarea de grijă pînă la cele mai mici fapte din viața omului. Au umplut toată lumea cu sadul fecioriei. Au convins pe oameni să filozofeze despre Dumnezeu și despre cele din ceruri așa cum nimeni dintre filozofi n-a filozofat vreodată. Cum ar fi putut filozofa așa, cînd ei au îndumnezeit

8. Platon, filozof grec (428–348 î.d.Hr.), discipolul lui Socrate și dascălul lui Aristotel. Autorul a numeroase lucrări filozofice, scrise în formă de dialog: Criton, Fedon, Gorgias, Banchetul, Republica și altele. Filozofia sa are ca metodă dialectica și ca încoronare teoria ideilor.

9. Zenon din Citium, filozof grec (336–264 î.d.Hr.) întemeietorul stoicismului.

chipurile animalelor sălbatice, ale fiarelor, ale tîrîtoarelor și ale altor animale mult mai nevrednice? Și iată, învățăturile înalte ale pescarilor sînt primite și crezute, înfloresc și se răspîndesc în fiecare zi, pe cînd învățăturile filozofilor se duc, pier, dispar mai iute ca pînza de păianjen. Și pe bună dreptate, pentru că demonii le-au propovăduit. Din pricina aceasta sînt pline de desfrînare, pline de multă întunecime și de mai multă nerozie. Poate fi, oare, ceva mai de ris decît o lucrare ca „Republica” lui Platon, în care filozoful, în afară de cele spuse mai sus, ca să poată arăta ce este dreptatea, a scris pagini întregi pline de neclaritate? Chiar dacă spusele sale ar avea vreun folos, totuși sînt cu totul netrebuincioase pentru viața oamenilor. Dacă un plugar, un fierar, un zidar, un corăbier, într-un cuvînt un meseriaș, care se hrănește din lucrul mîinilor sale, și-ar părăsi meseria și munca sa cinstită și și-ar cheltui atîția și atîția ani ca să învețe din scrierile acestui filozof ce este dreptatea, ar ajunge să moară de foame înainte de a o învăța și ar pleca de pe lumea aceasta sfîrșindu-și viața în chip silnic, fără să ajungă să învețe ceva practic. Învățăturile noastre creștine nu sînt așa. Hristos ne-a învățat dreptatea, cuviința, folosul, într-un cuvînt virtutea, în cuvinte puține și lămurite. Uneori spune: „*În aceste două porunci se cuprind toată legea și profeții*”¹⁰, adică în dragostea de Dumnezeu și dragostea de aproapele; iar alte ori: „*Toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii faceți și voi lor, că aceasta este legea și profeții*”¹¹. Toate aceste învățături sînt ușor de înțeles și le poate învăța cu ușurință și plugarul și sluga și văduva și copilul și chiar omul care pare redus cu totul la minte. Așa este natura adevărului. Și o mărturisește sfîrșitul lucrurilor. Toți oamenii au aflat ce trebuie să facă; și nu numai că au aflat, dar s-au și străduit să trăiască aceste învățături. Și este trăită învățătura creștină nu numai în orașe, ci și pe vîrfurile munților. Da, acolo, pe vîrfurile munților vei vedea că este multă filozofie, vei vedea cete de îngeri strălucind în chip de trup omenesc, vei întîlni pe pămînt viețuire cerească. Că reguli de viețuire ne-au dat nouă pescarii! Nu ne-au poruncit, așa cum fac filozofii, să studiem din copilărie, nici n-au legiuît că, pentru a pune în practică virtutea, trebuie să avem atîția și atîția ani. Nu, pescarii s-au adresat oricărei vîrste fără deosebire. Învățăturile filozofilor, jocuri de copii; ale evangheliștilor, adevărul lucrurilor. Acestei viețuiri i-au dat ca loc cerul; meșterul ei este Dumnezeu și tot Dumnezeu este legiuitorul legilor de acolo. Așa și trebuia. Răsplățile unei astfel de viețuiri nu sînt frunze de dafin, nici frunze de măslin, nici întreținere pe seama statului, nici statui de aramă, lucruri lipsite de căldură și valoare, ci viață fără de sfîrșit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împăralesc, sîntem neconținut cu Hristos.

10. Matei 22, 39.

11. Matei 7, 12.

VI

Povățuitori ai acestei viețuiri sînt vameși, pescari, făcători de corturi; n-au trăit un șir **mărginit de ani**, ci trăiesc veșnic. Din această pricină și după moartea lor sînt de **foarte** mult folos celor ce duc o astfel de viață. Acest fel de viețuire nu duce **război** împotriva oamenilor, ci împotriva demonilor, a puterilor celor fără de trup. Din pricina **aceasta** și marele conducător al luptelor lor nu este un om, nici un înger, ci **Înșuși Dumnezeu**. Iar armele acestor ostași sînt la fel cu natura războiului: nu sînt **făcute** din piele și fier, ci din adevăr, din dreptate, din credință, din întreaga filozofie.

Dar pentru că despre această viețuire scrie și Evanghelia de care ne ocupăm acum, să cercetăm cu toată atenția cele spuse atît de lămurit de Matei despre ea. Că toate cele spuse de Matei nu sînt ale lui, ci ale lui Hristos, Care a legiuیت o astfel de viețuire. Să o cercetăm cu atenție, ca să putem fi înscriși și noi în ea, să strălucim împreună cu cei care au și trăit această viețuire și au primit cununile cele nemuritoare.

Multora li se pare că Evanghelia este foarte ușor de înțeles și că numai profeții sînt grei. Această părere pot să o aibă numai cei care nu-și dau seama de adîncimea ideilor cuprinse în Evanghelie. Pentru aceea vă rog să mă urmăriți cu multă atenție, pentru ca, avînd conducător pe Hristos, să intrăm în oceanul celor scrise în Evanghelie.

Dar pentru ca să înțelegeți mai ușor cuvintele mele, vă cer și mă rog – lucru pe care l-am făcut și la tîlcuirea celorlalte cărți ale Sfintei Scripturi – să citiți mai dinainte pericopa evanghelică pe care o tîlcuiesc, pentru ca citirea mai dinainte a pericopei să fie deschizătoare de drum cunoștinței, așa cum a făcut eunucul¹². Dacă veți face așa, îmi va fi și mie mai ușoară tîlcuirea. Că multe sînt locurile grele de înțeles din Evanghelia lui Matei și se întîlnesc la tot pasul.

Iată chiar în primul capitol al Evangheliei cîte locuri grele de dezlegat sînt. În primul loc: pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, care n-a fost tatăl lui Hristos? În al doilea loc: de unde știm că Hristos Se pogoară din neamul lui David, odată ce ne sînt necunoscuți strămoșii Mariei, din care S-a născut Hristos? În al treilea loc: pentru ce se face genealogia lui Iosif, care n-a contribuit cu nimic la nașterea lui Hristos, iar Fecioarei, care a fost mamă, nu i se arată părinții, buncii și strămoșii? În afară de asta, merită să cercetăm și aceea: pentru ce se amintesc în această genealogie și femeii, odată ce genealogia este făcută prin bărbați? Dar de vreme ce a hotărît așa, atunci pentru ce n-a amintit de toate femeile, ci a trecut sub tăcere pe femeile vestite pentru viața lor curată, de pildă pe Sarra, pe Rebeca și pe altele asemenea lor, și a amintit de

12. *Fapte* 8, 26-39.

temei vestite ca păcătoase, de pildă: desfrîinate, adultere, femei născute din căsătorii nelegitime, femei de alt neam, păgîne? Că a amintit de nevasta lui Urie, de Tamara, de Rahav și de Rut, dintre care una era de alt neam, alta desfrînată, alta s-a culcat cu socrul ei; și aceasta din urmă n-a făcut-o pe temeiul legii căsătoriei, ci a trăit cu socrul ei prin înșelăciune, dîndu-se drept desfrînată, iar pe femeia lui Urie o cunoaște toată lumea din pricina grozăviei păcatului ei. Cu toate acestea, evanghelistul Matei a lăsat la o parte pe toate celelalte femei și a pus în genealogia lui Hristos numai pe acestea. Dacă trebuia să amintească de femei, apoi trebuia să le amintească pe toate; dar dacă nu trebuia să le amintească pe toate, ci numai pe unele, atunci ar fi trebuit să le amintească pe cele vestite prin virtutea lor, nu pe cele vestite prin păcatele lor. Vedeți, dar, de cîtă luare aminte, de cîtă cercetare avem nevoie chiar în primul capitol al Evangheliei lui Matei, cu toate că pare mai clar decît toate celelalte capitole, iar multora poate că li se pare chiar de prisos, deoarece în el este vorba numai de înșirarea unor nume. În afară de aceasta merită să fie cercetată și aceea: pentru ce Matei a lăsat de o parte trei împărați¹³? Dacă a trecut cu vederea numele lor, pentru că erau foarte necredincioși, atunci ar fi trebuit să nu amintească nici pe alții tot atît de necredincioși. Capitolul întîi mai pune încă o problemă: Matei spune că sînt patru sprezece neamuri, dar în al treilea și de neamuri nu sînt patru sprezece neamuri. Apoi, pentru care pricină Luca dă alte nume, nu numai pe ale aceluiași, ci chiar cu mult mai multe, iar Matei dimpotrivă dă și mai puține nume și alte nume, deși și el își termină genealogia cu Iosif, ca și Luca.

Vedeți, dar, cîtă luare aminte trebuie să avem nu numai în dezlegarea acestor probleme, dar și în cunoașterea locurilor grele ce trebuie dezlegate. Că nici nu este puțin lucru să poți descoperi locurile grele de dezlegat. Un alt lucru greu este și acesta: cum se face că Elisabeta, care era din seminția lui Levi, era rudă cu Maria?

VII

Dar¹⁴ ca să nu vă încarc memoria cu prea multe lucruri, voi opri aici avîntul meu. Vă este de ajuns pentru trezirea atenției voastre chiar și numai cunoașterea acestor probleme ridicate de capitolul întîi al Evangheliei lui Matei. Dar dacă doriți să cunoașteți și dezlegarea acestora apoi vă las ca voi să hotărîți, înainte de a începe eu vorbirea. Și anume, dacă voi vedea că sînteți cu mintea trează și că doriți să cunoașteți, atunci voi încerca să vă dau și dezlegarea; dar dacă voi vedea că voi căscați și vă uitați în altă

13. Ohazia, Ioas și Amasia (*II Paralipomene, capitolele 21-25*).

14. De aici începe partea morală: *Predica trebuie ascultată cu mintea trează și cu luare aminte.*

parte, voi ascunde și problemele și dezlegarea lor, plecîndu-mă legii dumnezeiești, care spune: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mîrgăritarele voastre înaintea porcilor, ca să nu le calce în picioare”¹⁵.

– Dar cine-i cel ce le calcă în picioare?

– Cel ce nu socotește de preț cuvintele Scripturii, cel ce nu le respectă.

– Și cine-i atît de ticălos încît să nu respecte cuvintele Scripturii, să nu le socotească mai de preț ca orice?

– Cine? Cel ce nu dă atîta timp cuvintelor Scripturii cît femeilor desfrîinate din teatrele satanice. Că mulți oameni își pierd toată ziua la teatru și, din pricina acestei pierderi deșarte de vreme, își neglijează multe treburi de-ale gospodăriei; prind iute și precis tot ce aud și țin minte cele auzite, spre vătămarea propriului lor suflet. Aici în biserică vorbește Dumnezeu și oamenii nu vor să rămînă nici cîtăva vreme. Din pricina asta nu mai avem nici o părtășie cu cerul, iar viețuirea noastră creștină se mărginește numai la cuvinte. Din pricina asta Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, nu ca să ne arunce în el, ci ca să ne înduplece să fugim de această cumplită tiranie. Noi, însă, facem cu totul dimpotrivă și alergăm în fiecare zi pe drumul ce duce la iad. Dar Dumnezeu ne poruncește nu numai să auzim, ci să și facem cele spuse; noi, însă, nu vrem nici să le auzim. Spune-mi, te rog, cînd vom face ce ni s-a poruncit, cînd vom săvîrși faptele pe care ni le cere, cînd nici cuvintele pe care ni le spune Dumnezeu nu vrem să le auzim, ci ni se pare apăsătoare și plicticoasă predica, deși e foarte scurtă? Noi înșine, cînd vedem că cei din jurul nostru nu ne dau atenție cînd vorbim despre lucruri obișnuite, spunem că purtarea lor este o insultă, dar nu socotim, oare, că-L mîniem pe Dumnezeu, cînd El ne vorbește despre lucruri atît de mari, iar noi nu dăm atenție spuselor Lui și ne uităm în altă parte? Un bătrîn, care a călătorit mult, poate să ne spună cu de-amănuntul despre depărtarea, poziția și înfățișarea orașelor pe care le-a văzut, poate să ne vorbească despre porturi și piețe. Noi, însă, nu cunoaștem nici la ce depărtare de noi se găsește cetatea cea din ceruri. Dacă am ști care e distanța, poate ne-am da osteneala să-i scurtăm lungimea. Nu-i atît de departe de noi cetatea aceea cît e de departe cerul de pămînt. Dacă ne trîndăvim este cu mult mai departe; dar dacă ne sîrguim, ajungem în scurtă vreme la porțile ei. Pentru că distanța aceasta nu se măsoară cu măsurătorile de pe pămînt, ci cu sufletul și cu purtarea.

VIII

Cunoști, dragul meu, cu de-amănuntul istoria lumii, pe cea nouă, pe cea veche și pe cea străveche; poți enumera stăpînitorii sub care ai luat mai înainte parte la războaie, poți enumera pe arbitrii luptelor atletice, pe învingătorii în lupte, pe generali, cunoștințe care nu-ți sînt de nici un folos. Dar nici în vis nu te-ai gîndit vreodată să știi cine este stăpîn în cetatea cea cerească sau să știi cine este primul sau al doilea sau al treilea sau să știi de cîtă vreme este fiecare acolo sau să știi ce-a lucrat și ce-a făcut fiecare. Nu vrei să te interesezi de legiuirile acestei cetăți și nici nu vrei să le ascuți de ți le spune altul. Spune-mi, te rog, cum te mai aștepți să dobîndești bunătățile făgăduite, cînd nici nu ascuți cele ce ți se spun? Dacă n-am ascultat mai înainte, să ascultăm acum. Că, de va vrea Dumnezeu, vom intra într-o cetate de aur, ba mai de preț decît aurul. Să-i cunoaștem bine temeliile ei, să-i cunoaștem porțile bătute în safire și mărgăritare. Că avem un foarte bun conducător, pe Matei. Prin poarta lui intrăm acum și avem nevoie de multă luare aminte. Dacă va vedea pe cineva că nu-i atent, îl scoate îndată afară din cetate. Că-i cetate împărătească, cetate vestită. Nu-i precum cetățile noastre, împărțite în piață și palate împărătești. Nu! Acolo peste tot numai palate împărătești. Să deschidem dar porțile minții, să deschidem auzul și, pășind cu multă frică în pridvor, să ne închinăm Împăratului cetății. O singură privire aruncată în acea cetate ne încremenește de uimire. Acum porțile cetății ne sînt încuiate; dar cînd le vom vedea deschise atunci vom vedea că tot interiorul cetății este strălucitor ca fulgerul. Că acest vameș, călăuzit de ochii Duhului, făgăduiește să-ți arate totul; unde stă Împăratul, care sînt ostașii care sînt alături de El, unde stau îngerii, unde stau arhanghelii, care este locul hotărît, în acest oraș, noilor cetățeni și care este drumul care duce acolo; ce loc au primit primii cetățeni, cei de după ei și cei de mai tîrziu; în cîte cete se împart locuitorii orașului, cine formează senatul și cîte feluri de dregătorii sînt.

Să nu intrăm cu zgomot și tulburare, ci cu tainică tăcere. Dacă în teatru se face tăcere mare cînd se citesc scrisorile împăratului, cu mult mai liniștiți trebuie să stăm toți în cetatea aceasta și să avem treze și sufletele și urechile. Nu se vor citi scrisorile unui stăpîn pămîntesc, ci ale Stăpînului îngerilor. Dacă astfel ne vom rîndui sufletele noastre, însuși harul Duhului ne va călăuzi pas cu pas, vom ajunge la tronul împărătesc și vom dobîndi toate bunătățile, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos. Căruia slava și puterea împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

Omilia II

„Cartea nașterii lui Iisus, Fiul lui David, Fiul lui Avraam”¹

I

Vă mai amintiți, oare, de sfatul pe care vi l-am dat mai înainte, rugîndu-vă să ascultați în adîncă tăcere și cu tainică liniște tot ce vă voi spune? Că azi am de gînd să pășesc în sfintele pridvoare ale Evangheliei lui Matei. De aceea v-am și amintit de sfatul dat. Cînd iudeii au trebuit să se apropie de muntele în flăcări, de foc, de ceață, de întuneric și de furtună², dar, mai bine spus, cînd nici nu li s-a îngăduit să se apropie de munte, ci să audă și să vadă muntele și pe toate celelalte de departe, au primit poruncă să se abțină de la femei cu trei zile înainte și să-și spele hainele; și toți erau cuprinși de spaimă și cutremur; și Moise împreună cu iudeii. Apoi cu mult mai mult noi, care avem să auzim cuvinte atît de înalte, noi care nu stăm ca iudeii departe de un munte ce fumegă, ci avem să intrăm chiar în cer, cu mult mai mult noi trebuie să arătăm mai mare filozofie, nu spălîndu-ne hainele, ci curățîndu-ne îmbrăcămintea sufletului și depărtîndu-ne de orice amestec lumesc. Nu veți vedea acum nici ceață, nici fum, nici furtună, ci chiar pe Împărat stînd pe tronul acelei negrăite slave; veți vedea pe îngeri și pe arhangheli alături de El; veți vedea popoare de sfinți în nenumărate cete.

Așa este cetatea lui Dumnezeu! În ea este Biserica celor întîi născuți, duhurile dreptilor, adunarea sărbătorească a îngerilor, sîngele izbăvitor al Domnului, prin care toate s-au unit: cerul a primit pe cele de pe pămînt, pămîntul a primit pe cele din cer, iar pacea de mult dorită de îngeri și de sfinți s-a împlinit. În această cetate se înalță strălucitorul și slăvitul semn de biruință al crucii, prăzile de război ale lui Hristos, pîrga firii noastre, trofeele Împăratului nostru. Pe toate le vom cunoaște cu de-amănuntul din Evanghelie. Dacă mă veți urmări cu liniște și cu cuvenită luare aminte voi putea să vă plimb peste tot și să vă arăt unde zace, trasă în țepă, moartea, unde este spînzurat păcatul, unde se găsesc multe și minunatele trofee ale acestui război, ale acestei lupte. Veți vedea

1. *Matei* 1, 1.

2. *Ier* 49, 18.

acolo și pe tiran legat, urmat de mulțimea prinșilor de război; veți vedea acropola, de pe care acel demon spurcat ataca pe toți mai înainte; veți vedea ascunzătorile și peșterile tilharului, acum sparte și deschise, pentru că Împăratul a intrat și în ele. Să nu vi se pară, iubitorilor, obositoare plimbarea! Dacă v-ar povesti cineva de un război purtat de oameni, de trofee și victoriile lui, ați uita și de mîncare și de băutură de dragul acelei povestiri. Este într-adevăr plăcută povestirea aceea, dar cu mult mai plăcută este povestirea luptei duse de Hristos!

Gîndește-te, iubite, cîte lucruri minunate ai de auzit! Ai să auzi că Dumnezeu, sculîndu-Se de pe tronurile Sale împărătești, a venit din cer pe pămînt, S-a pogorît chiar și în iad, stînd în linia întîii de bătaie; ai să auzi că diavolul I s-a împotrivit, dar, mai bine spus, nu s-a împotrivit numai unui Dumnezeu, ci unui Dumnezeu ascuns în fire omenească. Și lucru minunat este că vei vedea, prin moarte, biruită moartea; prin blestem, blestemul nimicit; iar prin armele prin care diavolul biruia, prin acelea i s-a surpat tirania lui.

Să ne deșteptăm deci, să nu dormim! Iată văd că porțile ni se deschid! Să intrăm cu bună rînduială și cu cutremur. Pășim chiar în pridvor.

– Și care-i pridvorul?

– Iată-l: „*Cartea nașterii lui Iisus, Fiul lui David, Fiul lui Avraam*”.

– Ce spui? Ne-ai făgăduit că ne vorbești de Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu și ne pomeniești de David, un om care a trăit cu nenumărate generații înainte, spunîndu-ne că el este tată și strămoș al lui Iisus Hristos?

– Așteaptă! Nu căuta să afli totul dintr-odată, ci cu binișorul și încetul cu încetul! Ești încă pe treptele pridvorului! Pentru ce te grăbești să intri în locuri în care nu poți încă intra? N-ai văzut bine nici pe toate cele dinafară! Că n-am să-ți vorbesc de nașterea Lui din veșnicie, dar, mai bine spus, nici de nașterea Lui în timp; că și aceasta-i neînțeleasă și cu neputință de spus prin cuvînt. Așa a grăit, mai înainte de mine, și profetul Isaia. Proorocind patimile lui Hristos și marea Lui purtare de grijă pentru lume și minunîndu-se cine este și ce a ajuns și pînă unde S-a pogorît, a strigat, tare și strălucit, zicînd așa: „*Și neamul Lui cine-l va spune?*”³

II

Dar nu despre nașterea cea din veșnicie ne este acum cuvîntul, ci despre nașterea Lui de jos, de pe pămînt, care a avut nenumărați martori. Și voi vorbi de ea așa cum mi-a dat putere harul Duhului să vorbesc. Că nici de nașterea Lui de pe pămînt nu se poate vorbi cu toată claritatea,

că și ea este plină de spaimă și cutremur. Totuși să nu socotești că ai să auzi lucruri de mică însemnătate, cînd auzi că am să-ți vorbesc de nașterea cea de pe pămînt! Dimpotrivă, deșteaptă-ți mintea, înfricoșează-te îndată, cînd auzi că Dumnezeu pe pămînt S-a pogorît! Atît de minunată și de neobișnuită a fost venirea Sa, că îngerii dănuiau și vesteau bucuria adusă omenirii, iar profeții încă de demult se spăimîntau că Dumnezeu „*pe pămînt S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit*”⁴.

Da, este un lucru cu totul neobișnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel netălmăcit, Cel neînțeles, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pămînt din pîntece fecioresc, a primit să Se nască din femeie și să aibă strămoși pe David și pe Avraam. Dar pentru ce spun pe David și pe Avraam? Lucru plin cu totul de spaimă și uimire este că a avut strămoși pe acele femei păcătoase despre care am vorbit mai înainte. Cînd auzi acestea, ridică capul sus! Nu te gîndi la ceva umilitor. Dimpotrivă, minunează-te că, fiind Fiu al Dumnezeului celui fără de început și adevărat Fiu, a primit să audă spunîndu-I-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu! A primit să Se facă rob Tatălui, pentru ca ție, robului, să-ți facă Tată pe Stăpînul.

Ai văzut chiar din primele cuvinte ale Evangheliei cum sînt Evangheliile! Dacă te îndoiești că ai să ajungi fiu al lui Dumnezeu, atunci încredințează-te de aceasta prin aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiu al Omului. Pentru că este cu mult mai greu pentru mintea omenească să înțeleagă că Dumnezeu S-a făcut om, decît să înțeleagă ca omul să ajungă fiu al lui Dumnezeu. Așadar cînd auzi că Fiul lui Dumnezeu este Fiu al lui David și al lui Avraam, nu te îndoii că și tu, fiu al lui Adam, vei fi fiu al lui Dumnezeu. Că Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar și în deșert atît de mult, dacă n-ar fi vrut să ne înalțe pe noi. S-a născut după trup, ca tu să te naști după Duh; S-a născut din femeie, ca tu să încetezi de a mai fi fiu al femeii. Pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naștere: una asemenea nouă, și alta mai presus de noi. Pentru că S-a născut din femeie, Se aseamănă cu noi; dar pentru că nu S-a născut nici din sînge, nici din voința trupului sau a bărbatului⁵, ci de la Duhul Sfînt, ne arată nașterea cea mai presus de noi, nașterea cea viitoare, pe care ne-o va dărui nouă de la Duhul. Toate celelalte fapte ale Fiului lui Dumnezeu au fost la fel. Botezul Domnului de pildă. Avea și ceva vechi, dar avea și ceva nou. Botezarea Lui de către profet a arătat vechiul, iar pogorîrea Duhului a vădit noul. După cum un om care stă la mijloc între doi oameni îi unește pe aceștia întinzîndu-și mîinile și spre unul și spre altul, tot astfel și Fiul lui Dumnezeu a unit firea cea veche cu cea nouă, firea dumnezeiască cu cea omenească, pe cele ale Lui cu cele ale noastre.

4. Baruh 3, 38.

5. Ioan 1, 13.

Ai văzut cît de străfulgerătoare este cetatea în care ai să intri? Ai văzut cîtă strălucire au chiar primele cuvinte ale Evangheliei? Ai văzut că ți-a arătat pe Împărat, ca într-o tabără, îmbrăcat în același trup ca și tine? Știi doar că, în tabără, împăratul nu poartă totdeauna semnele demnității sale; dezbracă purpura, dă jos de pe cap coroana și îmbracă adeseori haină de ostaș; face asta ca să nu fie recunoscut, ca să nu atragă pe dușmani asupra sa. Împăratul nostru dimpotrivă: îmbracă trupul nostru cu totul pentru alt scop: vrea să fie necunoscut, să nu facă pe dușman să fugă de luptă și să nu tulbure pe ostașii Săi. Că Împăratul nostru a căutat să mintuie, nu să înspăimînte. Din pricina aceasta Evanghelia chiar de la început L-a numit cu acest nume, spunîndu-I Iisus. Numele Iisus nu este un nume elinesc, ci ebraic, care tîlcuit în limba greacă înseamnă Sotir, adică Mîntuitor; și se numește Mîntuitor, pentru că a mîntuit pe poporul Său.

III

Ai văzut cum evanghelistul Matei a întrariat pe ascultător, deși a rostit cuvinte foarte cunoscute? Ai văzut cum prin ele ne-a făcut să ne gîndim la lucruri pe care nici nu le bănuiam? Numele de Iisus și de Mîntuitor erau foarte cunoscute la iudei. Și pentru că faptele viitoare ale Domnului Iisus aveau să fie neobișnuite, de aceea numele acesta a fost purtat și de altul, de Iisus al lui Navi, preînchipuire a Domnului Iisus, ca de la început să se înlăture orice tulburare ce ar fi putut fi provocată de un nume nou. În Scriptură se spune că Iisus al lui Navi, urmînd lui Moise, a dus pe poporul iudeu în pămîntul făgăduinței. Aceasta e preînchipuire. Iată acum și faptul! Iisus al lui Navi a dus pe poporul iudeu în pămîntul făgăduinței; Domnul Iisus a dus pe poporul Său în cer și la bunătățile cele cerești. Iisus al lui Navi, după moartea lui Moise, Domnul Iisus, după încetarea legii. Acela, conducător de popor, acesta, împărat.

Dar ca nu cumva cînd auzi numele Iisus să te rătăcești din pricina acestui nume, evanghelistul Matei a adăugat: „*Iisus Hristos, Fiul lui David*”. Celălalt Iisus nu era din seminția lui David, ci din altă seminție.

– Dar pentru care pricină evanghelistul numește Evanghelia sa „Cartea nașterii lui Iisus Hristos”? Doar nu cuprinde numai nașterea, ci toată iconomia mîntuirii neamului omenesc!

– Pentru că nașterea lui Iisus este capul întregii iconomii a Mîntuirii, pentru că este începutul și rădăcina tuturor bunătăților date nouă. După cum Moise își intitulează cartea sa „*Cartea cerului și a pămîntului*”⁶, deși nu vorbește numai de cer și de pămînt, ci și de cele ce sînt în ele, tot astfel

și Matei a dat numele cărții sale de la capul faptelor istorisite în ea. Lucru plin de uimire, mai presus de nădejde și de așteptare este că Dumnezeu S-a făcut om. Odată săvârșit acest lucru, toate celelalte decurg logic și firesc.

– Dar pentru ce evanghelistul a spus întâi: „*Fiul lui David*” și apoi „*Fiul lui Avraam*”?

– N-a spus așa pentru că evanghelistul nu voia, așa cum socot unii, să facă genealogia lui Iisus chiar de la Adam. Ar fi făcut la fel ca și Luca. Matei însă procedează altfel.

– Dar pentru ce l-a pus mai întâi pe David?

– Pentru că David era pe buzele tuturor și din pricina renumelui său, și din pricina timpului; nu murise de mult, ca Avraam. Amîndurora le dăduse Dumnezeu – și lui Avraam și lui David – făgăduința că din ei Se va naște Mîntuitorul; dar Matei l-a pus în urmă pe Avraam pentru că era mai vechi, iar pe David l-a pus la început pentru că era viu în mintea poporului și pe buzele tuturor. Chiar iudeii spuneau: „*Oare nu din sămînța lui David și din orașul Betleem, de unde era David, avea să vină Hristos?*”⁷ Nimeni nu-L numea pe Hristos Fiul lui Avraam, ci toți îl numeau Fiul lui David. Că David era, după cum am spus, în mintea tuturor și din pricină că a trăit în urma lui Avraam, dar și din pricină că a fost împărat, de asta și iudeii și Dumnezeu pomenesc și numele lui David cînd vorbesc de toți împărații de mai tîrziu, pe care îi prețuiau. Iezechiel și alți profeți spuneau iudeilor că David va veni și va învia; negreșit profeții nu vorbeau de cel mort, ci de cei care vor merge pe urmele virtuților lui David. Dumnezeu spunea lui Iezechia: „*Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine și pentru David, robul Meu*”⁸. La fel lui Solomon i-a spus că nu-i va împărți împărăția în timpul domniei lui, din pricina lui David⁹. Da, mare a fost slava lui David și la oameni, și la Dumnezeu! Pentru asta deci evanghelistul Matei începe genealogia cu David, pentru că era mai cunoscut, iar pe Avraam îl pomeneste după David. Și pentru că a adresat iudeilor Evanghelia sa, a socotit de prisos să urce mai sus genealogia. Că acești doi bărbați erau mai cu seamă admirați de iudei; unul ca profet și împărat, altul ca patriarh și profet.

Aș putea fi întrebat:

– Dar de unde știm că Iisus este din neamul lui David? Dacă Iisus nu S-a născut din bărbat, ci numai din femeie și dacă nu se face genealogia Fecioarei, de unde știm că este strănepot al lui David?

– Două sînt deci problemele care se pun. Prima: pentru ce nu se face genealogia mamei? A doua: pentru ce Iosif, care n-a fost tatăl lui Iisus, este pomenit și de Matei și de Luca? Prima pare necesară, a doua, de prisos.

7. Ioan 7, 42.

8. IV Regi 19, 34.

9. III Regi 11, 34.

Despre care, dar, trebuie să vorbesc mai întâi? Negreșit despre aceea că Fecioara se coboară din David.

– Dar cum vom ști că se coboară din David?

– Ascultă pe Dumnezeu, Care-i spune lui Gavriil să se ducă „*la o Fecioară din casa și neamul lui David, logodită cu un bărbat care se numea Iosif*”¹⁰. Ce răspuns mai clar decît acesta vrei cînd afli că Fecioara era din casa și neamul lui David?

IV

Tot din aceste cuvinte se vede apoi că și Iosif era tot din casa și neamul lui David. Legea poruncea să nu se facă căsătorie cu altcineva, ci numai cu cineva din aceeași seminție. Patriarhul Iacov a spus mai dinainte că Mîntuitorul Se va ridica din seminția lui Iuda, grăind așa: „*Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui pînă la venirea Celui Căruia Îi este pregătit sceptorul; Acesta va fi așteptarea neamurilor*”¹¹.

– Profetia aceasta, mi se poate spune, arată numai atîta: că Iisus este din seminția lui Iuda, dar nicidecum că era și din neamul lui David; iar în seminția lui Iuda nu era numai neamul lui David, ci și alte multe neamuri; se poate, dar, ca Iisus să fie din seminția lui Iuda, dar nu și din neamul lui David.

– Dar, ca să nu spui așa, evanghelistul îți curmă această bănuială, zicînd că Iisus era „*din casa și din neamul lui David*”. Iar dacă vrei să afli acest lucru și din altă parte, nu-mi lipsesc dovezile. Legea interzicea nu numai căsătoriile cu cineva din altă seminție, dar chiar și cu cineva din altă familie, adică din alt neam. Deci dacă raportăm cuvintele de la Luca „*din casa și neamul lui David*” la Fecioară, am răspuns la întrebare; dacă le raportăm la Iosif, prin Iosif avem același răspuns, anume că Iisus era din neamul lui David. Dacă Iosif era „*din casa și din neamul lui David*”, apoi legea îl obliga să nu ia femeie din altă casă și din alt neam, ci din acela din care era și el.

– Dar dacă a călcat legea?

– Matei, ca să nu spui asta, ți-o ia înainte, mărturisind că Iosif era drept¹²; iar odată ce îi cunoști virtutea, știi că n-a călcat legea. Ar fi putut, oare, să calce legea, mînat de plăcere, un bărbat atît de iubitor de oameni și atît de lipsit de pasiune, ca Iosif, încît, chiar silit de bănuială, să nu vrea să pedepsească pe Fecioară? Omul care s-a ridicat cu mintea mai presus de lege – că hotărîrea lui de a o lăsa pe Fecioară și a o lăsa întru ascuns

10. Luca 1, 27.

11. Fac. 49, 10.

12. Matri 1, 19.

era hotărîrea unui om care s-a ridicat cu mintea mai presus de lege – ar fi putut săvîrși, oare, o faptă împotriva legii, mai cu seamă atunci cînd nici o pricină nu-l silea? Deci din cele spuse se vede că Fecioara era din neamul lui David.

Dar neapărat trebuie să spun acum pentru care pricină evanghelistul n-a făcut genealogia Fecioarei, ci pe a lui Iosif.

– Pentru ce?

– Nu era obiceiul la iudei să se facă genealogia femeilor. Deci ca să țină obiceiul iudaic și să nu se pară că de la primele cuvinte ale Evangheliei nu spune adevărul și totuși să ne facă nouă cunoscută pe Fecioară, evanghelistul a trecut sub tăcere pe strămoșii ei și a făcut numai genealogia lui Iosif. Dacă ar fi făcut genealogia Fecioarei ar fi dat să se creadă că face inovații; iar dacă ar fi trecut sub tăcere pe Iosif, n-am fi cunoscut pe strămoșii Fecioarei. Dar ca să aflăm de Maria cine este, din ce neam se trage și totuși să nu strice obiceiurile, Matei a făcut genealogia logodnicului ei și a arătat că era din casa lui David. Odată demonstrat că Iosif se pogoară din casa lui David este demonstrat și aceea că și Fecioara este tot din aceeași casă, din pricină că dreptul Iosif n-ar fi suferit, după cum am mai spus, să se logodească cu o femeie din altă casă și din altă familie.

Este însă și un alt motiv, mai tainic, pentru care au fost trecuți sub tăcere strămoșii Fecioarei. Dar nu-i timpul să descopăr aceasta acum, pentru că sînt multe de spus.

De aceea¹³, oprind aici cuvîntul despre cele cercetate pînă acum, să țineți bine minte cele ce v-am spus. De pildă: pentru ce în genealogie a fost pus David înaintea lui Avraam; pentru ce Matei și-a numit Evanghelia sa „Cartea nașterii”; pentru ce a spus: „a lui Iisus Hristos”; pentru ce nașterea Lui este și la fel, dar nu și la fel cu a oamenilor; pe ce dovezi ne întemeiem că Maria este din casa lui David; pentru ce a făcut Matei genealogia lui Iosif și au fost trecuți sub tăcere strămoșii Mariei.

Dacă veți ține minte toate răspunsurile la aceste întrebări, îmi veți da mai mult curaj să merg mai departe; dar dacă le veți disprețui și le veți scoate din sufletul vostru, atunci voi pregeta să mai vorbesc de celelalte. Nici plugarul nu vrea să mai semene un pămînt care i-a stricat semințele. De aceea, vă rog să țineți minte ce v-am spus. Că grija de astfel de lucruri va aduce sufletului vostru un mare și mintuitor bine. Îngrijindu-ne de acestea vom putea să placem lui Dumnezeu; vom avea gurile noastre curate de ocări, de cuvinte de rușine și de defăimări, pentru că cercetăm cuvinte duhovnicești; vom fi de temut și demonilor, pentru că limba noastră este înarmată cu astfel de cuvinte; în sfîrșit vom atrage asupra noastră și mai mult harul lui Dumnezeu, pentru că privirea noastră va fi

13. De aici începe partea morală: *Mare ne este folosul studierii Sfintelor Scripturi.*

și mai pătrunzătoare. Că pentru asta ne-a dat Dumnezeu ochi, gură și auz, ca toate aceste mădulare să-I slujească Lui; să rostim cuvintele Lui, să facem poruncile Lui, să-I cîntăm neîncetat imne, să-I înălțăm mulțumiri și prin toate aceste mădulare să ne curățim conștiința. După cum trupul ajunge mai sănătos cînd respiră aer curat, tot astfel și sufletul ajunge mai înțelept dacă este hrănit cu niște gînduri ca acestea.

V

Nu vezi că și ochii trupului lăcrimează mereu dacă-i ținem la fum, dar dacă stăm la aer curat, în livezi, lîngă izvoare, în grădini sînt mai pătrunzători și mai sănătoși? Tot așa și cu ochiul sufletului; dacă paște în livada cuvintelor duhovnicești va fi curat, limpede și ager; dar dacă umblă în fumul grijilor lumești va scoate nenumărate lacrimi și va plînge și acum pe pămînt, dar și atunci pe lumea cealaltă. Da, cu fumul se aseamănă grijile lumești. De aceea spunea cineva: „*S-au stins ca fumul zilele mele*”¹⁴. David a spus aceste cuvinte gîndindu-se la scurtimea anilor și la nestatornicia vieții; eu însă nu mă gîndesc numai la asta, ci aș spune că trebuie să raportăm aceste cuvinte și la tulburările din viață. Că nimic nu întristează și tulbură atîta ochiul sufletului ca mulțimea grijilor lumești, ca roiul poftelor; ele sînt lemnele acestui fum. Și după cum focul scoate o mulțime de fum cînd pui peste el lemne umede și jilave, tot așa și pofta cea puternică și învăpăiată face și ea mult fum, cînd cuprinde un suflet molîu și slăbănog. De asta e nevoie de roua Duhului, de acea adiere lină ca să stingă focul, să risipească fumul, să ne întraripeze mintea. Că nu-i cu putință, nu-i cu putință să ne înălțăm la cer cînd sîntem împovărați cu atîtea păcate. Ar fi de dorit să fim sprinteni, ca să ne putem croi acest drum; dar mai bine spus, nici așa n-am putea, dacă nu luăm aripile Duhului. Așadar, dacă avem nevoie de minte limpede și de har duhovnicesc ca să ne urcăm la acea înălțime, cum ne vom putea înălța, cînd nu avem nici una, nici alta, ba, dimpotrivă, trași în jos de atîta greutate, atragem asupra noastră și pe toate cele potrivnice și povară satanică? Dacă ai încerca să cîntărești cu un cîntar bun cuvintele rostite de fiecare din noi, ai găsi abia o sută de dinari de cuvinte duhovnicești între zece mii de talanți de cuvinte lumești; dar mai bine spus, nu vei găsi nici zece oboli¹⁵. Nu este, oare, o rușine și cea mai mare batjocură ca pe o slugă de-a noastră s-o punem să ne facă cele mai de seamă treburi, iar gura noastră, propriul nostru mădular, să nu o folosim nici ca pe o slugă, ci dimpotrivă s-o între-

14. Ps. 101, 4.

15. Un obol era a șasea parte dintr-un dinar; o sută de dinari valora 0,87 franci; un talant avea 6000 de dinari, adică 5220 franci aur deci (exact 5560,90 franci aur); deci zece mii de talanți valorau 52 200 000 franci aur.

buintăm la lucruri nefolositoare și de prisos? Și de-am întrebuința-o numai la lucruri de prisos! Dar nu; o întrebuințăm la lucruri potrivnice, vătămătoare și la nimic folositoare. Că de ne-ar fi nouă de folos cele ce rostim, atunci negreșit spusele noastre ar fi plăcute și lui Dumnezeu. Dar așa, grăim tot ce ne sfătuiește diavolul cînd rîdem, cînd spunem glume, cînd blestemăm și ocărîm, cînd ne jurăm, cînd mințim și jurăm strîmb, cînd sîntem morocănoși, cînd vorbim prea mult, cînd flecărim mai rău decît babele, discutînd numai fleacuri. Spuneți-mi, vă rog, care din cei de față ar putea, dacă i-aș cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieștile Scripturi? Nici unul! Și nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că sîntem atît de nepăsători față de cele duhovnicești, pe cît sîntem de iuți, ba mai iuți decît focul, față de cele satanice. De v-aș întreba de știți cîtece de lume, cîtece de dragoste, cîtece desfrîdate aș vedea că mulți le știu pe de rost și că le cîntă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiți că nu știți un text din Scriptură? „Nu-s călugăr, mi se răspunde! Am femeie și copii și trebuie să mă îngrijesc de casa mea!” Ei bine, scuza asta vă pierde, că socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, cînd de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decît călugării, pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi. Prin urmare a socoti de prisos citirea Sfintelor Scripturi este cu mult mai rău decît a nu le citi. Astfel de gînduri sînt gînduri drăcești.

VI

N-ați auzit pe Pavel spunînd că: „*s-au scris toate acestea spre povățuirea noastră*”?¹⁶ Dacă ar trebui să iei Sfînta Evanghelie în mîini, n-ai face-o dacă ți-ar fi mîinile nespălate! Pentru ce dar nu socotești că cele cuprinse în ea sînt cu mult mai de preț? O astfel de socotință a întors totul cu susul în jos!

Vrei să știi ce mare folos ai de pe urma citirii Sfintelor Scripturi? Cercetează-te să vezi ce gînduri îți vin în minte cînd auzi cîntîndu-se un psalm și ce gînduri îți vin cînd auzi un cîntec de lume! Ce gînduri îți vin cînd ești în biserică, și ce gînduri cînd ești la teatru! Și vei vedea cîtă deosebire este între o stare sufletească și alta, deși sufletul este unul! De aceea Pavel spunea: „*Vorbele rele strică obiceiurile bune*”¹⁷. Să căutăm deci să avem neconținut în gurile noastre cîntările Duhului. Asta ne face să fim superiori animalelor necuvîntătoare, deși în alte privințe sîntem cu mult inferiori lor. Cîntările Duhului sînt hrană sufletului, podoabă și tărie; lipsa lor, foamete, foamete cumplită. Scriptura spune: Le voi da lor „*nu foamete de piine, nici sete de apă, ci foamete de auzirea cuvîntului*

16. I Cor. 10, 11.

17. I Cor. 15, 33.

Domnului"¹⁸. Ce poate fi mai groaznic decît să-ți atragi de bună voie asupra capului tău răul cu care Dumnezeu te amenință, ca pedeapsă, să-ți înfometezi adică sufletul și să-l slăbănogesti! Că prin cuvinte ne stricăm sau ne mîntuim sufletul. Cuvintele ne pornesc spre mînie și tot ele ne împlînzesc din nou. Un cuvînt de rușine ne aprinde în suflet pofta, iar un cuvînt cuminte ne face curați la suflet și la trup. Dacă un simplu cuvînt are atît de mare putere, spune-mi, te rog, cum de disprețuiești cuvintele Scripturii? Dacă un sfat omenesc poate atît de mult, apoi cu mult mai mult, cînd sfaturile sînt date de Duhul lui Dumnezeu! Cuvîntul scos din dumnezeieștile Scripturi înmoaie mai bine decît focul un suflet învîrtoșat și-l face în stare să săvîrșească orice lucru bun. Așa i-a potolit și i-a împlînzit Pavel pe îngîmfații și semeții corinteni; că ei, corintenii, se lăudau tocmai cu fapte de care trebuiau să se rușineze și să-și acopere fețele. Dar ascultă ce schimbare s-a petrecut în ei, după ce au primit epistola lui Pavel! Însuși dascălul o mărturisește, spunînd astfel: „Că aceasta, că v-ați întristat așa cum vrea Dumnezeu, cită sîrguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mîhnire și frică și dorință și rîvnă și ispășire”¹⁹. Sfătuind pe cei din jurul nostru cu cuvintele lui Dumnezeu îndreptăm viața slugilor noastre, a copiilor noștri, a soțiilor noastre, a prietenilor noștri, iar pe dușmani ni-i facem prieteni. Prin cuvintele Sfintelor Scripturi au ajuns mai buni chiar marii bărbați, chiar prietenii lui Dumnezeu. De pildă David, după ce a păcătuit, a ajuns la acea minunată pocăință datorită cuvintelor lui Dumnezeu²⁰. Apostolii iarăși tot datorită cuvintelor lui Dumnezeu au ajuns ce-au ajuns și au atras la ei întreaga lume.

– Dar ce folos are un om dacă aude cuvintele lui Dumnezeu și nu le face?

– Nu mic îi va fi folosul chiar numai dacă aude cuvintele lui Dumnezeu. Se va osîndi, va ofta și va ajunge cîndva și la săvîrșirea celor spuse de Dumnezeu. Că dacă nu are conștiința păcatului, cînd se va depărta de păcat, cînd se va osîndi?

Să nu disprețuim, dar, auzirea dumnezeieștilor Scripturi. Gîndul acesta este un gînd drăcesc, care nu ne lasă să vedem comoara, care nu ne lasă să ne îmbogățim. Diavolul ne șoptește la ureche că nu-i de nici un folos auzirea legilor lui Dumnezeu, pentru că se teme ca nu cumva noi să trecem de la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu la săvîrșirea lor. Cunoscîndu-i dar viclenia, să ne întărim cu aceste arme, pentru a-i zdrobi capul și a ajunge de nebiruit. Și astfel, încununăți cu strălucite victorii, să dobîndim și bunătățile viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

18. *Amos* 8, 11.

19. *II Cor.* 7, 11.

20. *II Regi* 12, 1-16.

OMILIA III

„Cartea nașterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam”¹.

I

Iată aceasta-i a treia cuvîntare și încă n-am răspuns la toate problemele puse de primele cuvinte ale *Evangeliei* lui Matei. Așa că nu în zadar spuneam că acest început cuprinde gînduri foarte adînci. Haide, dar, să vorbim astăzi de cele rămase încă nelămurite.

– Ce vom căuta să aflăm acum?

– Pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, odată ce el n-a contribuit cu nimic la nașterea lui Iisus Hristos?

O pricină am arătat-o în cuvîntarea de mai înainte. Trebuie să arăt și o altă pricină, mai tainică, mai greu de spus prin cuvinte decît cea dintîi.

– Care-i aceasta?

– Dumnezeu nu voia să arate iudeilor, înainte de naștere, că Hristos Se va naște din *Fecioară*. Să nu vă tulburați din pricina unui răspuns atît de ciudat. Răspunsul nu-i al meu, ci al sfinților noștri părinți, al acelor bărbați minunați și vestiți. Dacă Domnul dintru început a umbrit multe fapte ale mîntuirii noastre, numindu-Se pe Sine Fiul Omului, și nici nu ne-a descoperit complet întotdeauna egalitatea Lui cu Tatăl, pentru ce te minunezi dacă a umbrit deocamdată și nașterea Sa, cînd urmărea ceva mare și minunat?

– Dar ce lucru minunat urmărea?

– Voia s-o scape pe *Fecioară*, s-o ferească de bănuială rea. Dacă iudeii ar fi știut aceasta dintru început, printr-o interpretare greșită a cuvintelor *Scripturii*, ar fi osîndit-o pe *Fecioară* pentru adulter. Dacă s-au purtat cu nerușinare față de alte fapte ale Domnului, despre care de multe ori aveau și pilde în *Vechiul Testament* – de pildă *Îl* numeau îndrăcit, cînd izgonea dracii din oameni, *Îl* socoteau potrivnic lui Dumnezeu, cînd vindeca pe bolnavi sîmbăta, cu toate că și mai înainte fusese de multe ori călcată sîmbăta –, ce n-ar fi zis dacă li se spunea că Hristos Se va naște din *Fecioară*? Se puteau întemeia pe toată istoria care nu avea nici un fapt de acest fel. Dacă iudeii *Îl* numeau pe Domnul tot Fiul lui Iosif²

1. *Matei* 1, 1.

2. *Ioan* 1, 45; 6, 42

după ce făcuse atâtea minuni înaintea lor, cum ar fi putut crede că S-a născut dintr-o Fecioară înainte de facerea acestor minuni? Pentru aceasta deci a făcut și genealogia lui Iosif și a logodit-o și pe Fecioara cu Iosif. Când Iosif, bărbat drept și minunat, a avut nevoie de multe mărturii pînă să creadă în ceea ce se săvîrșise – a avut nevoie de înger, de vedenie în vis, de mărturiile profeților –, cum ar fi putut, oare, iudeii primi această idee, cînd ei erau suciti, stricați și vrăjmași ai lui Hristos? Cumplit i-ar fi tulburat această faptă nouă și străină, despre care n-au auzit să se mai fi întîmplat vreodată pe vremea strămoșilor lor. Cel care i încredințat că Iisus este Fiul lui Dumnezeu nu mai pune la îndoială nici nașterea Sa din Fecioară; dar cel care-L socotește pe Iisus un înșelător, un potrivnic al lui Dumnezeu, cum să nu se scandalizeze și mai mult de nașterea din Fecioară, cum să nu-i întărească și mai mult bănuiala sa? De aceea nici apostolii nu vorbesc la început îndată de nașterea din Fecioară, ci vorbesc mai mult și mai des de învierea Domnului, pentru că istoria poporului iudeu le oferea nenumărate cazuri de înviere, cu toate că nu era nici o asemănare între aceste învieri și învierea lui Iisus. Apostolii deci vorbesc rar de nașterea din Fecioară; dar nici mama Lui n-a îndrăznit să dea pe față nașterea Lui minunată. Iată ce spune Fecioara chiar Fiului ei: „*Iată eu și tatăl Tău Te căutăm*”³. Dacă s-ar fi bănuît că Iisus nu-i fiul lui Iosif, atunci n-ar mai fi fost socotit nici Fiu al lui David; iar de aici s-ar fi născut și alte multe rele. De aceea nici îngerii nu vorbesc altora de nașterea Lui din Fecioară, ci numai Mariei și lui Iosif; păstorilor le binevestesc nașterea, dar nu le vorbesc de felul nașterii⁴.

– Pentru care pricină evanghelistul, cînd a amintit de Avraam, a spus: „*Avraam a născut pe Isaac și Isaac a născut pe Iacov*”⁵ și n-a amintit și de Isav, fratele lui Iacov; dar cînd a venit la Iacov a amintit și de Iuda și de frații lui?

II

– Unii interpreți spun că evanghelistul a făcut aceasta din pricina răutății lui Isav și a altor fapte săvîrșite de el mai înainte. Eu nu sînt însă de această părere. Dacă aceasta ar fi pricina lăsării la o parte a lui Isav, atunci pentru ce sînt pomenite puțin mai jos niște femei, tot așa de stricate ca și Isav? Că din cele contrarii se vedește slava lui Iisus, nu din faptul că a avut strămoși străluciți, ci din aceea că a avut strămoși mici și neînsemnați. Pentru cineva mare este mare slavă cînd poate să se umilească mult.

3. Luca 2, 48.

4. Luca 2, 10-12.

5. Matei 1, 2.

– Deci pentru care pricină nu l-a amintit pe Isav?

– Pentru că saracinii, ismailiții, arabii și toți cîți s-au născut din Isav nu aveau nici o legătură cu neamul israiliților. Pentru aceasta deci a trecut sub tăcere pe aceia și s-a îndreptat numai spre strămoșii lui Iisus, spre poporul iudeu. De aceea evanghelistul zice: „*Iar Iacov a născut pe Iuda și pe frații lui*”⁶. Prin aceștia este arătat poporul iudeu.

Iar Iuda a născut pe Fares și pe Zara din Tamar”⁷.

– Ce faci, omule? Îmi vorbești de istoria unei împreunări nelegiuite?

– Și ce-i cu asta? Dacă aș face genealogia unui om vestit, de bună seamă că aș trece sub tăcere astfel de strămoși. Dar cînd fac genealogia lui Dumnezeu întrupat, trebuie nu numai să n-o ascund, ci s-o spun în auzul tuturor spre a arăta puterea lui Dumnezeu și purtarea Sa de grijă. Că pentru asta a venit Hristos pe pămînt, nu ca să fugă de ocările noastre, ci ca să le nimicească. După cum nu ne minunăm că a murit, ci pentru că a fost și răstignit – deși răstignirea era o ocară; dar cu cît a fost mai de ocară, cu atît L-a arătat mai iubitor de oameni –, tot așa trebuie să spunem și despre nașterea Lui. Nu este drept să ne minunăm numai că a luat trup și S-a făcut om, ci că a voit să aibă astfel de neamuri, că nu l-a fost rușine deloc de păcatele noastre.

Evanghelistul deci, chiar de la primele cuvinte ale istorisirii nașterii, a arătat că Iisus nu S-a rușinat de nici una din slăbiciunile noastre, învățîndu-ne prin asta ca noi să nu ne rușinăm de păcatele strămoșilor, ci să căutăm un singur lucru, virtutea. Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoșul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrînat, chiar dacă a avut alte păcate. Dacă pe un stricat, întors pe calea cea dreaptă, nu poate să-l facă de rîs viața lui de mai înainte, cu atît mai mult nu va putea face de rușine păcătoșenia părinților pe un om virtuos, născut dintr-o desfrînată și dintr-o adulteră.

Genealogia lui Iisus nu ne instruește numai pe noi, ci spulberă și îngîmfarea iudeilor. Iudeii nu se îngrijeau de virtutea sufletului, dar spuneau la tot pasul că sînt strănepoții lui Avraam, socotind că virtutea strămoșilor le scuză păcatele; de aceea evanghelistul le arată, chiar de la primele cuvinte ale Evangheliei, că nu trebuie să se laude cu strămoșii, ci cu faptele lor.

În afară de această învățătură, evanghelistul ne mai spune și altceva; anume ne arată că toți oamenii sînt păcătoși, chiar și strămoșii Domnului. Patriarhul Iuda, cel de la care iudeii își trag numele, nu pare că a făcut puține păcate; Tamara a stat înaintea lui și l-a acuzat de desfrînare; David a născut pe Solomon cu o femeie desfrînată. Deci dacă de oameni

6. Matei 1, 2.

7. Matei 1, 3.

mari n-a fost îndeplinită legea, cu atît mai puţin de oameni mici; iar dacă n-a fost îndeplinită, înseamnă că toţi oamenii au păcătuit şi, deci, a fost de neapărată trebuinţă venirea lui Hristos. De aceea evanghelistul a amintit şi de cei doisprezece patriarhi, ca şi prin asta să spulbere iarăşi îngîmfarea iudeilor, care se lăudau cu nobleţea strămoşilor lor. Mulţi dintre patriarhi au fost născuţi din slujnice; totuşi nu s-a făcut deosebire între fii din pricina deosebirii de mame. Toţi au fost fără deosebire patriarhi şi conducători de seminţii.

Această prerogativă o are şi Biserica; ea este creatoarea nobleţei noastre; modelul şi l-a luat de sus. De aceea de ai fi sclav sau liber, aceasta nici nu te avantajează, nici nu te micşorează; Biserica îţi cere un singur lucru: ce gînd ai şi cum ţi-i sufletul.

III

În afară de cele spuse mai este şi o altă pricină pentru care evanghelistul a amintit de istoria Tamarei. Nu fără motiv a pus pe Zara alături de Fares, deşi era de prisos să mai pomenească şi pe Zara, de vreme ce a pomenit pe Fares, prin care avea să facă mai departe genealogia lui Iisus.

– Pentru ce dar l-a amintit pe Zara?

– Cînd Tamarei i-au venit durerile naşterii şi avea să nască pe cei doi fii, Zara a scos primul mîna. Moaşa, văzînd aceasta, ca să ştie cine s-a născut întîi, i-a legat mîna cu roşu; dar îndată ce l-a legat copilul şi-a tras mîna îndărăt; iar după ce şi-a tras el mîna s-a născut Fares şi apoi Zara. Cînd moaşa a văzut aceasta a zis: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?*”⁸. Ai văzut lucruri ascunse şi tainice? Că nu fără pricină ni s-au scris acestea în Scriptură. Merita, oare, să cunoaştem aceasta şi să ştim ce-a grăit moaşa? Merita, oare, să ni se spună că primul copil a scos mîna şi că cel de-al doilea s-a născut întîi? Ce taină, deci, se ascunde aici? Mai întîi din numele copilului aflăm dezlegarea tainei. Numele Fares înseamnă despărţitură, ruptură. Apoi aflăm dezlegarea tainei din însăşi întîmplarea aceasta. Nu era firesc ca Zara să-şi scoată mîna şi să şi-o retragă, după ce i-a fost legată; nu era o mişcare logică şi nici firească; firesc era poate să iasă al doilea copil, iar celălalt să rămînă cu mîna scoasă afară; dar să şi-o retragă, ca să lase loc de trecere celui alt, asta nu s-a mai petrecut potrivit legilor naşterii. Harul lui Dumnezeu însă era lîngă copii şi Dumnezeu a rînduit ca să se întîmple aşa lucrurile, pentru că a vrut să ne dea prin întîmplarea aceasta o icoană a celor viitoare.

– Care?

– Unii interpreţi, care au cercetat cu de-amănuntul istoria naşterii lui Fares şi Zara, spun că aceşti copii preînchipuiesc două popoare. Ca să

cunoști că viețuirea celui de al doilea popor a strălucit înainte de nașterea primului popor, Zara își întinde numai mîna, nu se arată în întregime și apoi și-o retrage; și după ce a ieșit fratele său, iese și el. Așa s-au petrecut lucrurile și cu cele două popoare. Viețuirea bisericească s-a arătat pe vremea lui Avraam; între timp s-a retras și a venit poporul iudaic și viețuirea după lege, iar mai pe urmă s-a arătat în întregime și noul popor, cu legile sale. De aceea a spus moașa la nașterea lui Fares: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?*”. Că venind legea a rupt viețuirea cea liberă. Sfînta Scriptură totdeauna obișnuiește să numească legea veche gard. De pildă profetul David zice: „*Pentru ce ai dărîmat gardul ei și o culeg pe ea toți cei ce trec pe cale?*”⁹; profetul Isaia: „*Și gard împrejurul ei am pus*”¹⁰; iar Pavel: „*A dărîmat peretele cel din mijloc al gardului*”¹¹.

IV

Alți interpreți raportează cuvintele moașei: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul*” la poporul cel nou; ei spun: Cînd a venit acest popor a pus capăt legii.

Vezi, dar, că evanghelistul Matei a amintit întreaga istorie a lui Iuda, nu pentru lucruri mici și de puțină însemnătate? Cu același scop a amintit și de Rut și de Rahav¹², una de alt neam, iar alta o desfrînată, ca să afli că Iisus a venit ca să dezlege toate păcatele noastre. Că a venit ca doctor, nu ca judecător. După cum strămoșii lui Iisus s-au căsătorit cu femei desfrîmate, tot așa și Dumnezeu S-a unit cu firea omenească cea desfrînată. Și profeții au spus mai dinainte că lucrul acesta s-a petrecut și cu sinagoga; dar sinagoga a fost nerecunoscătoare față de Dumnezeu, Care locuia în ea, pe cînd Biserica, odată ce a fost eliberată de păcatele strămoșești, a rămas lipită de Mirele ei.

Să trecem acum la Rut; vom vedea că și istoria vieții sale se aseamănă cu cele ale noastre. Rut era de alt neam, trăia în cea mai neagră sărăcie. Totuși cînd a văzut-o Booz n-a disprețuit nici sărăcia ei și nici nu s-a scîrbit de prostul său neam. Tot așa și Hristos S-a căsătorit cu Biserica, deși Biserica era de alt neam și foarte săracă, făcîndu-o pârtașă marilor Sale bunătăți. Și după cum Rut, de n-ar fi părăsit mai întîi pe tatăl ei, de n-ar fi disprețuit casa, neamul, patria și rudele, n-ar fi avut parte de o înrudire atîta de mare, tot așa și Biserica, după ce a părăsit obiceiurile strămoșești, a ajuns dragă Mirelui. Același lucru îl spune și profetul David, adresîndu-se Bisericii: „*Uită pe poporul tău și casa părintelui tău*

9. Ps. 79, 13.

10. Isaia 5, 2.

11. Efes. 2, 14.

12. Matei 1, 5.

și va pofti Împăratul frumusețea ta”¹³. Așa a făcut și Rut; de aceea a și ajuns mamă de împărați, precum și Biserica. Că David se trage din Rut.

Evangelhistul Matei a întocmit genealogia și a vorbit de aceste femei pentru ca, prin toate acestea, să rușineze pe iudei și să-i convingă să nu se mai laude. Rut, prin urmașii săi, a născut pe David, marele împărat; iar David nu se rușinează de strămoșii săi.

Nu-i cu puțință, da, nu-i cu puțință să te socoți virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuții sau viciului strămoșilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva și mai ciudat: acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoși străluciți.

Nimeni¹⁴, dar, să nu se laude cu strămoșii. Gîndește-te la strămoșii Stăpînului și toată îngîmfarea să-ți dispară! Laudă-te cu faptele tale bune! Dar, mai bine spus, nici cu acestea nu trebuie să te lauzi. Fariseul a rămas în urma vameșului, tocmai pentru că s-a lăudat cu faptele lui bune¹⁵. Dacă vrei să arăți lumii o faptă bună, nu te lauda, și atunci te-ai arătat mai mare! Nu socoti că ai săvîrșit mare lucru cînd ai făcut ce trebuia să faci. Dacă ne socotim păcătoși atunci cînd sîntem păcătoși, precum și sîntem, ne îndreptăm cum s-a îndreptat și vameșul, cu cît mai mult ne vom îndrepta cînd ne socotim păcătoși deși sîntem drepti? Dacă smerenia face din păcătoși drepti – cu toate că aceasta nu-i smerenie, ci o recunoaștere a propriei stări sufletești –, deci dacă recunoașterea propriei stări sufletești poate atît de mult asupra păcătoșilor, gîndește-te ce minuni poate săvîrși smerenia asupra dreptilor! Nu strica deci, prin îngîmfare și laudă, ostenele tale! Nu-ți pierde sudorile! Nu alerga în zadar! Nu-ți irosi toată munca, după ce o viață întreagă te-ai ostenit! Stăpînul știe mai bine decît tine faptele tale! El nu trece cu vederea nici un pahar de apă pe care l-ai dat!¹⁶ Un bănuț dat, un suspin numai, pe toate le primește Stăpînul cu multă dragoste; Își aduce aminte de ele și le dă mare plată. Pentru ce vorbești mereu de faptele tale cele bune și mi le pui neconținut în fața ochilor? Nu știi că dacă te lauzi nu te mai laudă Dumnezeu? Și, dimpotrivă, dacă te smerești, nu încetează a te lauda înaintea tuturor. Stăpînul nu vrea ca ostenele tale pentru săvîrșirea faptelor bune să fie micșorate! Dar pentru ce spun să fie micșorate? Face totul ca să te încununeze chiar pentru fapte mici și cercează, căutînd prilejuri, să te scape de gheenă.

13. Ps. 44, 12–13.

14. De aici începe partea morală: *Despre smerenie*.

15. Luca 18, 10–14.

16. Matei 10, 12

V

Pentru smerenia ta vei primi întreaga plată chiar dacă ai lucrat din ceasul al unsprezecelea¹⁷. „*Chiar dacă nu vei avea nici o pricină de mîntuire*, zice Scriptura, *pentru Mine voi face, ca să nu se necîntească numele Meu*”¹⁸. Suspinul tău numai, lacrimile tale, pe toate le ia în seamă Domnul și le face pricină de mîntuire. Așadar să nu ne lăudăm, ci să ne numim nefolositori, ca să ajungem folositori! Dacă spui că ești plin de fapte bune, le-ai pierdut pe toate, chiar dacă ai săvîrșit într-adevăr fapte bune; dar dacă spui că nu ești bun de nimica, ai ajuns folositor, chiar dacă n-ai făcut nici o faptă bună. De aceea este de neapărată trebuință să uităm toate faptele noastre bune.

– Dar cum putem să uităm ceea ce știm?

– Ce spui! Neconținut păcătuiești înaintea Stăpînului! Chefuiești, trăiești în lux, rîzi și nici nu știi că ai păcătuit. Le-ai uitat pe toate, iar faptele bune nu le poți scoate din minte, nu le poți uita? Îți uiți păcatele și nu-ți uiți faptele bune? Și-ți uiți păcatele, deși frica de pedeapsă pentru ele este mai mare? Noi însă facem dimpotrivă! În fiecare zi păcătuim, fără să ținem minte păcatele săvîrșite; dar dacă dăm cîțiva bănuți unui sărac, răsturnăm lumea cu fapta noastră bună. Asta-i cea mai mare nebbie și aduce numai pagubă celui ce adună în acest chip laudele oamenilor. Vistierie sigură a faptelor bune este uitarea faptelor bune! Faptele bune sînt ca lucrurile de preț. Dacă am pune în piață în văzul tuturor hainele noastre scumpe și aurul nostru, am atrage asupra noastră tîlharii; dar dacă le ținem în casă și le ascundem, le punem în deplină siguranță. Tot așa și cu faptele bune: dacă ni le aducem mereu aminte, mîniem pe Stăpîn, întrarmăm pe dușman, pe diavol, și-l chemăm să ni le fure; dar dacă nu le știe nimeni, ci numai Cel Care trebuie să le știe, le-am pus la loc sigur. Nu spune, dar, tuturor faptele tale bune, ca să nu ți le răpească cineva! Așa a pățit fariseul, care-și avea faptele sale cele bune în vîrfurile limbii; de aceea i le-a și răpit diavolul. Și totuși fariseul le pomenea mulțumind lui Dumnezeu și afierosea totul lui Dumnezeu; dar lui Dumnezeu nu I-a plăcut. Nu înseamnă că mulțumim lui Dumnezeu cînd prin mulțumirea ta ocărăști pe alții, cînd prin mulțumirea ta te lauzi în fața lumii, cînd prin mulțumirea ta te ridici împotriva celor ce păcătuiesc. Dacă mulțumești lui Dumnezeu pentru faptele tale bune, mărginește-te numai la El, și nu le mai roști înaintea oamenilor, nici nu osîнди pe semenul tău. Asta nu-i mulțumire. Vrei să știi ce cuvinte de mulțumire să întrebuițezi? Ascultă cuvintele celor

17. Matei 20, 9.

18. Ediția lui Migne dă: *Iezechiel* 36, 22, 32, dar n-am găsit în toată Biblia citatul acesta.

trei tineri: „Greșit-am, nelegiuit-am! Drept ești, Doamne, întru toate câte ne-ai făcut nouă! Că pe toate le-ai adus cu dreaptă judecată”¹⁹. Mulțumești lui Dumnezeu când îți mărturisești păcatele! Mulțumești mai cu seamă lui Dumnezeu când arăți că ești vinovat de nenumărate păcate, când nu refuzi dreapta pedeapsă. Să ne ferim deci să vorbim de noi înșine. Aceasta atrage și ura oamenilor, și disprețul lui Dumnezeu. De aceea cu cât facem fapte bune mai mari, cu atât vorbim mai puțin de noi. Că așa vom dobîndi cea mai mare slavă și de la oameni, și de la Dumnezeu; dar, mai bine spus, de la Dumnezeu nu dobîndim numai slavă, ci și mare plată și mare răsplată. Nu cere deci plată ca să iei plată! Mărturisește că te mîntui prin harul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să-ți mărturisească că ți-i datornic nu numai pentru faptele tale bune, ci și pentru smerenia ta cea mare. Când facem fapte bune, Îl avem pe Dumnezeu datornic numai pentru aceste fapte bune; dar când nici nu socotim că am făcut vreo faptă bună, atunci Dumnezeu ne este mai dator pentru starea noastră sufletească decît pentru faptele noastre bune. Deci starea sufletească cîntărește mai mult ca faptele bune. Dacă nu avem o astfel de stare sufletească, atunci nici faptele bune nu sînt mari înaintea lui Dumnezeu. Avem și noi slugi; și atunci mai cu seamă le lăudăm cînd vedem că ne slujesc cu dragoste, fără să se gîndească că au făcut cîineștie ce mare lucru.

Dacă vrei deci să faci mari faptele tale bune, nu le socoti mari, și atunci vor fi mari! Așa spunea și sutașul: „Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu”²⁰. De aceea a ajuns vrednic și mai minunat decît toți iudeii. Tot așa a spus și Pavel: „Nu sînt vrednic să mă numesc apostol”²¹; de aceea a ajuns primul dintre toți apostolii. Tot așa spunea și Ioan Botezătorul: „Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii Lui”²²; de aceea a și fost prietenul Mirelui, iar Hristos a atras asupra capului Lui mîna, despre care Ioan a spus că este nevrednică să-I dezlege încălțăminte. Tot așa a spus și Petru: „Ieși de la mine că sînt om păcătos”²³; de aceea a ajuns temelie Bisericii. Nimic nu este atît de plăcut lui Dumnezeu cît a te număra printre cei din urmă. Acesta este începutul întregii filozofii. Omul smerit și cu inima zdrobită nu umblă după slava deșartă, nu se mînie, nu pizmuiește pe aproapele, nu are nici o altă patimă. Nu putem să ridicăm mîna împotriva cuiva, oricît ne-am strădui, dacă mîna ni-i zdrobită; tot așa, dacă ni-i sufletul zdrobit, nu putem să ne îngîmfăm, chiar dacă nenumărate patimi ne-ar porni spre mîndrie. Cînd jelim o pagubă

19. Dan. 3, 27, 29, 31.

20. Matei 8, 8.

21. I Cor. 15, 9.

22. Marcu 1, 7; Matei 3, 11.

23. Luca 5, 8.

materială alungăm din suflet toate celelalte patimi sufletești; ei bine, cu mult mai mult ne vom bucura de această filozofie dacă ne jelim păcatele.

– Dar cine poate să-și zdrobească așa de tare inima? m-ar întreba cineva.

– Ascultă pe David, care mai cu seamă pentru asta a strălucit, pentru asta îi vezi zdrobirea sufletului lui! După ce făcuse nenumărate fapte bune, era aproape să-și piardă patria, casa și chiar viața; în această mare nenorocire fiind, a văzut un soldat de nimica, o lepădătură că se năpustește asupra lui și-l ocărăște; David nu numai că nu i-a răspuns cu alte ocări, dar a și oprit pe un general de-al lui care voia să-l omoare pe soldat, spunându-i: „*Lasă-l, că Domnul i-a poruncit*”²⁴. Și iarăși, când preoții l-au rugat să ia cu el chivotul legii, David n-a vrut. Și ce-a spus? „*Să stea în templu chivotul legii! Dacă mă va scăpa Dumnezeu din miinile celor răi, voi vedea frumusețea lui; iar dacă-mi va spune: „Nu te voiesc”, iată eu sint gata să-mi facă ce-I va plăcea*”²⁵. Dar ce mare filozofie n-a arătat David față de Saul, nu numai o dată, ci de mai multe ori! A depășit chiar legea veche și a împlinit aproape poruncile apostolilor! De aceea primea cu bucurie tot ce-i trimitea Domnul; nu judeca cele ce i se întâmplau, ci un singur lucru căuta: să se supună în toate împrejurările voinței lui Dumnezeu și să îplinească legile date de El. După atâtea fapte mari, când a văzut că Saul, tiranul, ucigașul de tată, ucigașul de frate, ocăritorul, nebunul i-a luat tronul, David nu s-a scandalizat, ci a zis: „Dacă așa vrea Dumnezeu ca eu să fiu alungat, să rățălesc, să fug, iar Saul să aibă domnia, sint mulțumit; primesc și dau slavă lui Dumnezeu pentru nenumăratele necazuri ce le-a trimis asupra mea”. N-a făcut cum fac mulți oameni fără rușine și obraznici, care n-au săvârșit nici cea mai mică faptă bună din cele săvârșite de David, și totuși, dacă văd pe alții că o duc bine, iar ei suferă un mic necaz, își pierd sufletele lor cu nenumărate hule împotriva lui Dumnezeu. David n-a făcut așa; a arătat, în toate, bunătate și blindețe. De aceea și Dumnezeu spunea despre el: „*Am aflat pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea*”²⁶.

Să căutăm să dobîndim și noi un astfel de suflet și vom îndura cu ușurință toate necazurile; și, chiar înainte de a ajunge în împărăția cerurilor, vom culege, aici pe pământ, roadele smereniei. Domnul a spus: „*Învățați de la Mine că sint blînd și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre*”²⁷. Dar ca să ne bucurăm de odihnă și aici și dincolo, să sădim cu multă râvnă în sufletele noastre smerenia, mama tuturor bunătăților. Așa, vom putea străbate fără valuri și oceanul acestei vieți și vom ajunge și în limanul cel liniștit al împărăției cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

24. *II Regi* 16, 11.

25. *II Regi* 15, 25–26.

26. *Ps.* 88, 20.

27. *Matei* 11, 29.

OMILIA IV

**„Așadar toate generațiile de la Avraam pînă la David
patrusprezece; și de la David pînă la mutarea în Babilon,
generații patrusprezece; și de la mutarea în Babilon pînă
la Hristos, generații patrusprezece”¹**

I

Matei a împărțit toate generațiile în trei grupe, ca să arate că iudeii nu s-au făcut mai buni chiar dacă li s-a schimbat forma de guvernămînt; au fost tot atît de păcătoși și cînd au fost guvernați de aristocrați, și cînd au fost guvernați de stăpînitori, și cînd au fost guvernați de oligarhi; n-au ajuns mai virtuoși nici cînd au fost ocîrmuiți de conducători de popoare, nici cînd au fost ocîrmuiți de preoți, nici cînd au fost ocîrmuiți de împărați.

Dar pentru care pricină a lăsat Matei deoparte trei împărați în grupa a doua de generații, iar în grupa a treia a pus numai douăsprezece generații, cînd spune că sînt patrusprezece generații?

Las în seama voastră dezlegarea primei întrebări. Nici nu-i nevoie să vă dezleg eu însumi toate locurile grele, pentru ca să nu vă trîndăviți. La a doua întrebare vă voi răspunde eu.

După părerea mea, evanghelistul a socotit ca generație și timpul robiei babilonice, precum și pe Hristos însuși, unindu-L cu noi în totul.

Evanghelistul amintește și de robia babilonică; și bine face, pentru a ne arăta că iudeii n-au ajuns mai înțelepți nici cînd au fost luați robi. Prin urmare, oricum ai privi lucrurile, vezi că era absolut necesară venirea lui Hristos.

– Pentru care pricină, aș putea fi întrebat, evanghelistul Marcu nu procedează așa și nici nu face genealogia lui Hristos, ci pe toate le spune pe scurt?

– După părerea mea, Matei și-a scris Evanghelia sa înaintea celorlalți; de aceea face cu mai multă grijă genealogia Mîntuitorului și stăruie asupra faptelor mai importante; evanghelistul Marcu a scris Evanghelia sa în urma lui Matei; de aceea urmează o cale mai scurtă, istorisind fapte spuse și cunoscute deja.

- Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca mai face genealogia Domnului, ba încă mai pe larg?

- Pentru că Matei deschisese această cale înaintea lui Luca, Luca vrea să ne învețe mai multe lucruri decît cele spuse de Matei. Fiecare din cei doi evangheliști, Marcu și Luca, a călcat pe urmele dascălilor lor. Luca l-a imitat pe Pavel, ale cărui cuvinte curgeau mai năvalnic și mai bogat decît apa rîurilor; Marcu l-a imitat pe Petru, care se îngrijea mai mult de scurtimea cuvintelor.

- Dar pentru ce Matei, cînd și-a început Evanghelia, n-a spus așa cum spuneau profeții: „*Vedenia pe care am văzut-o*”², sau: „*Cuvîntul care s-a făcut către mine*”³.

- Pentru că și-a adresat Evanghelia unor oameni de bună credință, care îl ascultau cu foarte mare atenție. În afară de asta, minunile săvîrșite de Mîntuitorul strigau încă în urechile lor, iar cei care primiseră Evanghelia erau niște oameni foarte credincioși. Pe timpul profețiilor nu s-au făcut atîtea minuni care să adeverească spusele lor; apoi profeții mincinoși făceau un mare abuz de cuvinte, iar poporul iudeu le dădea lor mai multă atenție decît profețiilor adevărați. Din pricina asta era necesar ca profeții să-și înceapă așa profețiile lor. Dacă se făceau minuni și pe vremea lor, apoi acestea se făceau pentru barbari, ca să-i aducă la credința într-un singur Dumnezeu și ca să le arate puterea lui Dumnezeu; iar dacă uneori inamicii îi biruiau, atunci iudeii socoteau că sînt biruiți pentru că zeii dușmanilor lor erau mai puternici, ca în Egipt - de unde a ieșit un popor foarte amestecat -, iar mai tîrziu în Babilon, minunile din cuptor și visurile; s-au făcut minuni și în pustie, cînd erau numai ei singuri, așa precum s-au făcut minuni și la noi. Da, și la noi s-au făcut multe minuni la început cînd lumea a părăsit rătăcirea idolească; dar mai tîrziu, după ce s-a sădit pretutindeni dreapta credință, minunile au încetat. Iar dacă mai tîrziu s-au făcut minuni la iudei, ele au fost puține și rare, cum e de pildă atunci cînd s-a oprit soarele în loc și a mers înapoi⁴.

Minuni s-au făcut chiar și în vremea noastră. În zilele noastre, pe timpul domniei lui Iulian, care i-a întrecut pe toți cu necredința lui, s-au făcut multe și neobișnuite minuni. Cînd iudeii au încercat să înalțe din nou templul din Ierusalim, a ieșit foc din temeliiile templului și i-a împiedicat, iar cînd Iulian, în beția sa, a poruncit să fie luate sfintele vase, vistiernicul său a murit mîncat de viermi, iar unchiul său, numit tot Iulian, a crăpat la mijloc. Minunea cea mai mare însă a fost că secau izvoarele în locurile în care Iulian voia să aducă jertfă idolilor și că izbucnea foamete în orașele în care intra împăratul.

2. *Isaia* 1, 1.

3. *Ier.* 1, 2.

4. *Isus Navi* 10, 12-13.

II

Așa obișnuiește Dumnezeu să facă. Când nenorocirile se înmulțeau și vedea că poporul Său este chinuit și împilat de tirania dușmanilor, atunci Dumnezeu Își arăta puterea Sa. Așa a făcut cu iudeii, când erau în Babilon.

Din cele spuse mai sus deci este clar că evanghelistul Matei n-a împărțit fără rost și la întîmplare pe strămoșii lui Hristos în trei grupe. Uită-te cu cine începe și cu cine sfîrșește fiecare grupă! Prima grupă merge de la Avraam pînă la David; a doua, de la David pînă la strămutarea în Babilon; a treia, de la strămutarea în Babilon pînă la Hristos. Când începe genealogia, amintește pe cei doi: pe David și pe Avraam; iar cînd face recapitularea, tot pe ei îi amintește. Și precum am spus mai înainte, evanghelistul stăruie atît de mult asupra lor, pentru că lor le-au fost făcute făgăduințele.

– Dar pentru ce n-a amintit Matei și de ducerea în Egipt, așa cum a amintit de mutarea în Babilon?

– Pentru că iudeii nu se mai temeau de egipteni, pe cînd de frica babilonenilor încă tremurau. În afară de aceasta, ducerea în Egipt era un fapt petrecut de mult de tot, pe cînd robia babilonică era încă vie în amintirea lor. În Egipt, apoi, nu s-au dus din pricina păcatelor lor; în Babilon însă au fost duși tocmai din pricina păcatelor lor.

Dar dacă ai încerca să tălmăcești și numele tuturor persoanelor menționate în genealogie, vei vedea că aceste nume cuprind în ele gînduri foarte adînci și că ele contribuie mult la înțelegerea Noului Testament, cum sînt de pildă numele lui Avraam, Iacov, Solomon, Zorobabel; că nu la întîmplare li s-au dat lor numele acestea.

Dar ca să nu par că vă plictisesc, stăruind prea mult asupra genealogiei lui Hristos, voi trece peste explicarea acestor nume și mă voi îndrepta spre versetele următoare ale capitolului întîi.

Așadar după ce Matei a numit pe toți strămoșii lui Hristos și a ajuns la Iosif, nu s-a oprit aici, ci a adăugat: „*Iosif, bărbatul Mariei*”⁵, arătînd cu aceste cuvinte că din pricina Fecioarei l-a trecut pe Iosif în genealogie.

Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor „*bărbatul Mariei*” să-ți treacă prin minte că nașterea s-a făcut potrivit legilor firii, află că evanghelistul, prin cuvintele ce urmează, îndepărtează un astfel de gînd. „Ai auzit, spune evanghelistul, cuvîntul „*bărbat*”; ai auzit cuvîntul „*mamă*” ai auzit de numele dat copilului⁶, ascultă acum și felul nașterii!”

„*Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost*”⁷.

5. Matei 1, 18.

6. Matei 1, 16.

7. Matei 1, 18.

- Spune-mi, evangheliste, de ce fel de naștere îmi vorbești? Mi-ai spus doar care sînt strămoșii lui Hristos!

- Da, răspunde evanghelistul, ți-am vorbit de strămoșii Lui, dar acum vreau să-ți vorbesc de felul nașterii Sale!

Ai văzut cum a deșteptat Matei curiozitatea ascultătorului? Pentru că avea să spună ceva nou, făgăduiește că va vorbi și de felul nașterii lui Hristos.

Uită-te cît de minunat înșiră faptele. Nu și-a început Evanghelia sa dintr-o dată cu nașterea lui Hristos, ci amintește mai întîi cîte generații erau de la Avraam, cîte de la David și cîte de la strămutarea în Babilon; prin menționarea acestor generații evanghelistul pune pe cititorul atent să cerceteze timpul cuprins între Avraam și Iosif, arătîndu-i că acest Iisus este Hristosul cel propovăduit de prooroci. Iar cînd numeri generațiile și pe temeiul timpului afli că acest Iisus este Hristos; atunci primești cu ușurință și minunea petrecută la nașterea Sa.

Pentru că avea să spună ceva de o însemnătate deosebită, anume că Iisus Hristos S-a născut din Fecioară, evanghelistul, înainte de recapitularea genealogiilor, ascunde taina, spunînd: „bărbatul Mariei”; dar, mai bine spus, întrerupe istorisirea nașterii. Face deci numărătoarea anilor ca să amintească cititorilor că Cel născut este Acela despre care patriarhul Iacov a spus că va veni atunci cînd nu vor mai fi peste iudei domni din Iuda⁸, despre care profetul Daniel a prezis că va veni după acele multe săptămîni⁹. Iar dacă vrei să numeri anii spuși de înger lui Daniel și cuprinși în numărul de săptămîni, de la zidirea Ierusalimului și pînă la nașterea lui Hristos, vei vedea că anii aceștia ne dau exact data nașterii lui Hristos.

- Spune-mi acum, evangheliste, cum S-a născut Hristos?

„Logodită fiind Maria, Mama Lui”¹⁰.

Evanghelistul n-a spus: „Fecioara” ci simplu: „Mama”, ca să fie ușor de primit cuvîntul său. Și, după ce mai întîi îl pregătește pe ascultător, care credea că are să audă de o naștere obișnuită, și după ce pune astfel stăpînire pe atenția lui, îl uimește apoi prin anunțarea minunii, spunînd:

„Mai înainte de a fi ei împreună, s-a aflat avînd în pîntece de la Duhul Sfînt”¹¹.

Evanghelistul n-a spus: „înainte de a fi dusă ea în casa mirelui”, că și era în casa lui Iosif. Era obicei la cei vechi că logodnicele stăteau, de cele

8. *Fac.* 49, 10.

9. *Dan.* 9, 25-27.

10. *Matei* 1, 18.

11. *Matei* 1, 18.

mai multe ori, în casa mirelui. Obiceiul acesta se vede și acum. Ginerii lui Lot locuiau în casă cu socrul lor¹². Prin urmare Maria era și ea cu Iosif.

III

- Dar pentru ce n-a zămislit înainte de a se fi logodit?

- Pentru ca, așa precum am spus de la început, să rămână ascuns deocamdată felul nașterii, pentru ca Fecioara să scape de orice bănuială rea. Când Iosif, care trebuia s-o bănuiască mai mult decât toți, nu numai că n-o vedește, nici n-o face de ocară, ci o ține mai departe în casa lui, are grijă de ea după naștere, atunci este limpede că dacă n-ar fi fost pe deplin încredințat că zămislirea se datorește lucrării Duhului Sfânt n-ar fi ținut-o și nici nu i-ar fi slujit întru toate.

Evangelistul a spus: „*S-a aflat avînd în pîntece*” cu o intenție bine precizată. Astfel de cuvinte obișnuiește să le spună evangelistul despre întâmplări neobișnuite, mai presus de orice nădejde, nu despre unele ce se petrec de obicei.

Nu merge deci mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decât spun cuvintele evangelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfînt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuiește copilul cînd se naște în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naștere săvîrșită prin minunea Sfîntului Duh? Ca să nu mai hărțuiești pe evangelist, ca să nu te mai necăjești punînd mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunînd: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evangelistul spune așa: „Nu știu nimic mai mult; atît știu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfînt”.

Să se rușineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor nașterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica nașterea aceasta în timp din Fecioară, naștere cu nenumărați martori, prezisă cu atîția ani înainte, văzută și pipăită, cît de mare trebuie să fie nebunia acelor care iscodesc și încearcă să pătrundă cu mintea nașterea cea nespusă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut să spună ceva mai mult, ci atît doar că S-a născut de la Duhul Sfînt; dar cum de la Duhul și în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putință.

Să nu socotești apoi că ai aflat totul, dacă ai auzit că S-a născut de la Duhul Sfînt. Chiar dacă știm asta, totuși sînt multe lucruri pe care nu le cunoaștem. De pildă: în ce chip Cel nemărginit este cuprins în pîntece? În ce chip Cel care ține lumea este purtat în pîntece de o femeie? În ce chip Fecioara naște și rămîne Fecioară? Spune-mi, în ce chip a plăsmuit Duhul templul acela, în ce chip a plăsmuit trupul lui Hristos? În ce chip

n-a luat tot trupul din pîntecele mamei, ci numai o parte, care apoi a crescut și a crescut și a ajuns la forma lui deplină? Că a luat trup din trupul Fecioarei, evanghelistul a arătat-o spunînd: „Că cel zămislit în ea”¹³; iar Pavel spune: „Cel născut din femeie”¹⁴. Aceste cuvinte închid gura acelor care spun că Hristos a trecut prin Fecioară ca printr-un canal¹⁵. Dacă așa s-ar fi petrecut lucrurile, ar mai fi fost, oare, nevoie de pîntece? Dacă așa s-ar fi petrecut lucrurile, atunci Hristos n-ar mai avea nimic comun cu noi, atunci trupul Lui ar fi din altceva, nu din frămîntătura noastră. Ar mai putea fi, oare, din rădăcina lui Iesei¹⁶, ar mai putea fi numit toiag¹⁷, ar mai putea fi numit Fiul omului¹⁸ și ar mai putea fi Maria mama Lui¹⁹, ar mai putea fi din sămînța lui David²⁰, s-ar mai putea spune că a luat chip de rob?²¹ Nu! Pentru ce atunci Ioan a scris: „Cuvîntul trup S-a făcut”²²? Pentru ce atunci Pavel a spus în Epistola către Romani: „Dintre care după trup este Hristos, Care este peste toate Dumnezeu”²³? Din aceste texte și din altele mai multe încă este limpede că Hristos este din noi, din frămîntătura noastră și din pîntece fecioresc. Dar cum, nu știm. Așadar nici tu nu căuta, ci primește ce ți s-a descoperit; nu iscodi ce-a fost trecut sub tăcere!

„Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind, spune Matei, și nevoind s-o vădească, a vrut s-o lase în ascuns”²⁴.

După ce evanghelistul a spus că Hristos S-a născut de la Duhul Sfînt și fără împreunare, vine acum și dovedește spusele sale și cu alte temeieri.

Ca să nu spună cineva: De unde știi că S-a născut de la Duhul Sfînt? Cine a văzut, cine a auzit să se fi întîmplat vreodată una ca aceasta? Și nici să nu bănuiești pe ucenic că a scris aceste lucruri ca să facă plăcere Dascălului său, aduce ca mărturie pe Iosif, care, prin cele pătimate de el, îi întărește spusele. Și, prin cuvintele sale, parcă ar spune: „Dacă nu mă crezi pe mine și bănuiești mărturia mea, crede-l pe Iosif”.

„Iosif, bărbatul ei, drept fiind”. „Drept” aici înseamnă virtuos în toate. Cuvîntul dreptate are două sensuri: unul, cînd nu iei dreptul altuia;

13. Matei 1, 20.

14. Gal. 4, 4.

15. Așa spuneau ereticii valentinieni.

16. Rom. 15, 12.

17. Isaia 11, 1.

18. Matei 8, 20; 9, 7; 10, 23; Luca 19, 10 etc.

19. Matei 1, 18; 2, 11; 12, 46; Luca 1, 43 etc.

20. Ioan 7, 42; Rom. 1, 3; II Tim. 2, 8.

21. Filip. 2, 7.

22. Ioan 1, 14.

23. Rom. 9, 5.

24. Matei 1, 19.

altul, cînd săvîrșești toate faptele de virtute. Scriptura întrebuițează cuvîntul dreptate mai cu seamă în acest din urmă sens, ca atunci cînd zice: „*Iov era om drept, adevărat*”²⁵; sau „*Erau drepți amîndoi*”²⁶.

IV

„*Drept fiind*”, adică bun și blînd, „*a vrut s-o lase în ascuns*”.

Evangelhistul istorisește zămislirea lui Hristos de la Duhul Sfînt înainte de a istorisi cunoașterea acestei zămisliri de către Iosif, tocmai pentru ca să crezi în cele ce s-au întîmplat după ce Iosif a aflat de zămislire. O fecioară însărcinată nu ajungea numai de batjocura și rîsul lumii, ci era și pedepsită de lege. Iosif n-a vrut s-o dea nici pe mîna legii, pedeapsa cea mai mare, dar n-a vrut nici s-o facă de rîs, pedeapsa cea mai mică. Ai văzut bărbat filozof, lipsit de cea mai tiranică patimă, gelozia? Știți doar ce cumplită patimă e gelozia! Din pricina asta un bărbat, care cunoștea bine chinurile geloziei, spunea: „*Plin de mînie este bărbatul gelos; nu o va cruța în ziua judecării*”²⁷; iar în altă parte: „*Crudă ca iadul este gelozia*”²⁸. Cunosc mulți oameni care preferă să-și piardă viața decît să îndure chinurile geloziei. La Iosif nici umbră de gelozie, cu toate că sarcina era destul de înaintată. Era așa de puțin gelos, încît nu voia s-o supere pe Fecioară nici cu cea mai mică muștrare. A o tăinui i se părea o nelegiuire; iar a o vădi și a o duce înaintea judecării însemna să o dea morții. De aceea n-a făcut nici una, nici alta, ci s-a purtat cu Fecioara într-un chip mai desăvîrșit decît porunca legea. Că trebuia, ca odată cu venirea harului, să se arate și semnele viețuirii celei înalte. După cum soarele, înainte de a-și arunca razele sale pe pămînt, luminează cu lumina lui de departe cea mai mare parte a lumii, tot așa și Hristos, cînd a răsărit din pîntecele Fecioarei, a luminat, înainte de a Se naște, întreaga lume. De aceea înainte de durerile nașterii, profeții săltau de bucurie, femeile preziceau cele viitoare, iar Ioan Botezătorul, cînd încă nu ieșise din pîntece, sălta în pîntecele maicii sale²⁹. Aceasta e pricina că și Iosif a arătat multă filozofie: n-a învinuit-o, n-a ocărît-o, ci a vrut numai s-o lase.

Deci pe cînd așa stăteau lucrurile, cînd totul părea fără ieșire, a venit îngerul și a dezlegat toate nelămuririle.

Merită însă să cercetăm pentru ce îngerul nu i-a spus lui Iosif totul mai înainte de a intra el la astfel de gînduri, ci a venit cînd se gîndea s-o lase.

25. *Iov* 1, 1.

26. *Luca* 1, 6.

27. *Pilde* 6, 34.

28. *Cînt.* 8, 6.

29. *Luca* 1, 41.

Evangelistul spune:

„Acestea gîndind el, iată îngerul vine”³⁰.

Îngerul binevestește Fecioarei Maria, înainte de zămislire, că va naște Fiu. Acest lucru pune iarăși o altă întrebare. Dacă îngerul nu i-a spus lui Iosif mai înainte, atunci pentru ce nu i-a spus Fecioara, doar ea auzise de la înger buna vestire? Pentru ce nu i-a risipit nedumerirea, cînd a văzut că logodnicul ei se tulbură?

Pentru ce dar îngerul nu i-a spus lui Iosif de taina zămislirii înainte de a se fi tulburat? Trebuie să dăm mai întîi răspuns la această întrebare. Așadar pentru ce nu i-a spus lui Iosif?

Pentru ca nu cumva să nu creadă și să pățească ce-a pățit Zaharia³¹. Crezi cu ușurință într-un fapt cînd vezi acel fapt; dar nu crezi cu atîta ușurință spusele cuiva despre un fapt, cînd acel fapt nici n-a început să existe. De aceea îngerul nu i-a spus lui Iosif nimic de la început de taina zămislirii. Și Fecioara, tot pentru aceeași pricină a tăcut. Era pe deplin încredințată că logodnicul ei n-ar fi crezut-o de i-ar fi vestit un lucru atît de neobișnuit, ci l-ar fi mîniat mai mult; Iosif ar fi crezut că încearcă să-și acopere păcatul săvîrșit. Dacă ea, care avea să primească un har atît de mare, a judecat omenește buna vestire ce i se făcuse și a spus: *„Cum va fi aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat?”*³² cu mult mai mult Iosif ar fi pus la îndoială spusele ei! Și auzind mai cu seamă acestea de la o femeie pe care o bănuia!

V

Pentru asta Fecioara nu i-a spus lui Iosif nimic, iar îngerul i se arată lui Iosif la timpul potrivit.

– Dar pentru ce îngerul n-a făcut același lucru și cu Fecioara? aș putea fi întrebat. Pentru ce nu i-a adus vestea cea bună după zămislire?

– Ca să nu se tulbure, să nu fie cuprinsă de spaimă. Era firesc, dacă nu știa precis pricina zămislirii, să-și pună gînd rău, să se arunce în vreo prăpastie sau să se junghie, pentru că nu putea îndura rușinea. Minunată a fost Fecioara, iar Luca ne arată virtutea ei spunînd că la auzul salutării îngerului n-a tresărit îndată de bucurie, nici n-a primit spusele lui, ci s-a tulburat și l-a întrebat ce înseamnă salutarea aceea³³. Dacă îngerul n-ar fi vestit-o mai dinainte, Fecioara ar fi căzut doborîtă de durere, gîndindu-se la rușinea de oameni; că nu nădăjduia să convingă pe cineva, orice ar fi spus, că sarcina nu se datorește adulterului. Deci, ca să nu se

30. Matei 1, 20.

31. Luca 1, 8–22.

32. Luca 1, 34.

33. Luca 1, 34.

întîmple asta, îngerul a venit la ea înainte de zămislire. Se cădea să fie netulburat pîntecele acela în care a pășit Creatorul universului! Se cădea să fie lipsit de orice frămîntare sufletească sufletul care a fost învrednicit să slujească unor taine atît de mari! Aceasta este pricina pentru care îngerul o vestește pe Fecioară înainte de zămislire, iar pe Iosif, atunci cînd avea să nască.

Mulți oameni, mai puțin pătrunzători la minte, neînțelegînd Scripturile, spun că este o contradicție între evangheliști, pentru că Luca spune că îngerul i-a binevestit Mariei nașterea lui Hristos, pe cînd Matei spune că această bună veste a fost făcută lui Iosif; nu-și dau seama însă că s-a întîmplat și una și alta. De acest lucru trebuie să ținem seama cînd citim Evangheliile; așa vom lămuri multe contradicții aparente dintre evangheliști.

Prin urmare îngerul se arată lui Iosif atunci cînd sufletul îi era răvășit. I se arată mai tîrziu și pentru pricinile arătate mai sus, dar și pentru a-i vîdi filozofia lui. A venit atunci cînd Hristos avea să Se nască.

„Acestea gîndind el, îngerul i se arată în vis lui Iosif”³⁴.

Uită-te la bunătatea lui Iosif! Nu numai că n-a pedepsit-o, dar nici n-a suflat cuiva cuvînt, nici chiar celei bănuite! Se frămînta în el însuși și se străduia să-și ascundă chiar de Fecioară chinurile sufletului său. N-a zis: „Vreau s-o izgonesc din casă”, ci: „Vreau s-o las”³⁵. Atît era de blînd și de bun!

„Acestea gîndind el, îngerul i se arată în vis”. Pentru ce nu i s-a arătat pe cînd era treaz, cum s-a arătat păstorilor, lui Zaharia și Fecioarei? Iosif era un om foarte credincios și n-avea nevoie de o astfel de arătare. Fecioara însă avea nevoie de o arătare neobișnuită, pentru că i s-a binevestit, înainte de înfăptuirea ei, o noutate foarte mare, mai mare decît a lui Zaharia; păstorii, la rîndul lor; aveau și ei nevoie de o astfel de arătare a îngerului, pentru că erau niște oameni simpli; Iosif, însă, primește vestea de la înger după zămislire, cînd sufletul îi era stăpînit de rea bănuială și era deci pregătit să-și schimbe bănuiala în bune nădejdi, dacă ar fi venit cineva să-i spună adevărul; așa că a primit cu ușurință descoperirea făcută de înger. Pentru aceea deci i se binevestește după ce cade în bănuială, pentru că însăși bănuiala să-l încredințeze de adevărul celor spuse de înger. Faptul că Iosif nespunînd nimănui, a auzit de la înger tocmai ceea ce gîndea el, i-a dat o dovadă neîndoielnică, că de la Dumnezeu a venit cel care a vorbit cu el, pentru că numai Dumnezeu poate cunoaște tainele inimii.

34. Matei 1, 20.

35. Matei 1, 19.

Iată cîte lucruri s-au săvîrșit, dacă îngerul a venit mai tîrziu la Iosif! S-a vădit filozofia bărbatului; cuvintele spuse de înger la timp potrivit i-au întărit credința; și în sfîrșit ne dovedește că spusele Evangheliei sînt adevărate, pentru că venirea îngerului ne-a arătat că Iosif a avut chinurile pe care în chip firesc le are orice bărbat într-o împrejurare ca aceasta.

VI

Dar cum l-a încredințat îngerul pe Iosif? Ascultă și minunează-te de înțelepciunea spuselor lui! Venind la el i-a spus:

*„Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei pe Maria, femeia ta”*³⁶.

Chiar de la început îi amintește de David, din neamul căruia avea să fie Hristos și nu-i dă răgaz să se tulbure; pentru că, spunîndu-i de David, îi amintește de făgăduința făcută de Dumnezeu întregului neam.

– Pentru ce îl numește fiul lui David?

– Ca să nu se teamă, de aceea îi spune: *„Nu te teme, Iosife!”*, deși cu alt prilej Dumnezeu n-a făcut așa. Cînd Faraon a gîndit ce nu trebuia față de Sarra, soția lui Avraam, Dumnezeu S-a folosit de cuvinte amenințătoare, de cuvinte grele, deși fapta lui Faraon era tot neștiința; că luase pe Sarra, neștiind că este soția lui Avraam³⁷; totuși Dumnezeu l-a muștrat. Cu Iosif însă S-a purtat mai cu blîndețe. De altfel, strălucită era și măreția faptelor ce se orînduiau și mare și deosebirea între Faraon și Iosif!

Cuvintele: *„Nu te teme!”* ni-l arată pe Iosif ca pe un om care se temea să nu supere cumva pe Dumnezeu că ține în casă o adulteră. De n-ar fi avut această teamă, nici nu s-ar fi gîndit s-o lase. Totul îi arată lui Iosif că îngerul a venit de la Dumnezeu; îi spune și ce-i trecuse prin minte, și-i vorbește și de chinurile sufletului său.

Îngerul nu s-a mărginit să spună numai numele Mariei, ci a adăugat: *„femeia ta”*. N-ar fi numit-o așa, dacă era o stricată. Cuvîntul *„femeie”* înseamnă aici logodnică; tot astfel Scriptura obișnuiește să numească pe logodnici gineri chiar înainte de căsătorie.

– Ce înseamnă *„să iei”*?

– Să o țină în casă, pentru că Iosif cu sufletul o lăsase. „Pe aceasta pe care tu ai lăsat-o, îi spune îngerul, ține-o în casă. Ți-o dă Dumnezeu, nu părinții ei! Nu ți-o dă ca să te căsătorești cu ea, ci ca să o ții sub acoperișul tău. Ți-o dă prin vocea mea!”. Așa cum mai tîrziu Hristos o dă pe Mama Lui ucenicului Său³⁸, tot așa și acum îngerul o dă lui Iosif. Îngerul îi spune apoi cu dibăcie și pricina pentru care trebuie s-o ia; nu i-a

36. Matei 1, 20.

37. Fac. 12, 14–20.

38. Ioan 19, 26–27.

dat pe fața bănuiala cea rea pe care o avea despre Fecioară, dar pe o cale mai potrivită și mai sfântă i-a îndepărtat din suflet și bănuiala, spunându-i pricina sarcinii Fecioarei și arătându-i că tocmai pricina pentru care s-a temut și pentru care a voit s-o lase, tocmai ea îl obligă – de este om drept – să o ia și să o țină în casă. Îngerul a risipit cu totul neliniștea sufletului său, spunându-i oarecum: „Maria nu poate fi bănuită de împreunare nelegiuită, pentru că ea a zămislit mai presus de fire; iar tu, nu numai că trebuie să alungi frica, dar trebuie să te și bucuri mult,

„Căci Cel zămislit în ea este de la Duhul Sfânt”³⁹.

Neobișnuite sînt cuvintele, depășesc mintea omenească și sînt mai presus de legile firii!

– Va crede, oare, Iosif, el care nu mai auzise petrecîndu-se astfel de lucruri?

– Da, va crede, pe temeiul tulburării lui sufletești, pe temeiul celor descoperite de înger. Îngerul îi descoperise toate frămîntările sufletului lui, îi descoperise toată teama lui, îi descoperise ce avea de gînd să facă, pentru ca, pe temeiul acestora, Iosif să creadă și în zămislirea cea mai presus de fire; dar, mai bine spus, nu numai pe temeiul acestora, ci și pe temeiul celor ce îngerul avea să-i spună îndată:

„Va naște Fiu și vei chema numele Lui Iisus”⁴⁰.

„Să nu socotești, Iosife, îi spune îngerul, că tu nu slujești tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru că Hristos este născut de la Duhul Sfînt! Da, n-ai ajutat cu nimic la naștere, Fecioara a rămas nevătămată, dar îți dau o însărcinare proprie unui tată, să pui nume Celui născut, fără ca asta să pîngărească vrednicia Fecioarei! Tu îi vei pune numele! Nu-i copilul tău, dar poartă-te cu El ca un tată! De aceea, chiar de la punerea numelui, te fac tată Celui născut!”.

Apoi, ca nu cumva să bănuiască cineva că Iosif este tatăl Lui, pentru că I-a pus numele, ascultă cu atenție cuvintele îngerului. Îngerul a spus: „*Va naște Fiu*”; n-a spus: „*Îți va naște*”, ci numai „*Va naște*”, în general; că Maria nu L-a născut lui Iosif, ci întregii lumi.

VII

Pentru această pricină îngerul a adus din ceruri numele Lui! A arătat cu asta că nașterea este minunată, de vreme ce Dumnezeu a trimis de sus lui Iosif prin înger numele copilului. Numele acesta nu-i un nume ca oricare altul, ci o vistierie de nenumărate bunătăți. De aceea îl și tălmă-

39. Matei 1, 20.

40. Matei 1, 21.

cește îngerul și-i dă lui Iosif bune nădejdi, întărindu-i încă și mai mult credința. În chip obișnuit sîntem mai înclinați spre astfel de lucruri și de aceea ne place să credem în ele.

Deci după ce îngerul l-a întărit pe Iosif prin descoperirea stării lui sufletești, prin descoperirea celor ce aveau să se întîmple în viitor și prin cinstea pe care i-a dat-o de a pune nume copilului, aduce la timp potrivit ca mărturie și pe Isaia, care adevărește toate cele descoperite de înger. Dar înainte de a aduce mărturia profetului, îngerul vestește bună-tățile pe care Iisus le va aduce lumii.

- Care sînt aceste bunătați?

- Izbăvire și iertare de păcate!

„Că El va mîntui pe poporul Său de păcatele sale”⁴¹.

Și aceste cuvinte ale îngerului sînt neobișnuite! Nu binevestesc izbăvire de războaie, nici de barbari, ci ceva mai mult decît acestea, izbăvire de păcate. Ei bine, lucrul acesta nu era cu putință mai înainte!

Aș putea fi însă întrebat:

- Pentru ce îngerul a spus: *„pe poporul Său”* și n-a adăugat și: neamurile?

- Ca să nu-l sperie deocamdată pe Iosif, care asculta aceste cuvinte.

Dar un om, care pricepe Scripturile, știe că îngerul prin cuvîntul: *„popor”* a arătat și neamurile. Că nu numai iudeii sînt popor al lui Hristos, ci toți care se apropie de Hristos și primesc învățătura Lui. Iată dar că îngerul ne-a lăsat să întrevădem și vrednicia poporului, numind pe poporul iudeu popor al Său. Cuvintele acestea nu arată altceva decît că Cel născut este Copilul lui Dumnezeu și că este vorba de Împăratul celor de sus. Că nici o altă putere nu poate ierta păcatele, ci numai puterea acelei ființe.

Așadar⁴² pentru că am dobîndit acest dar atît de mare al iertării păcatelor, să facem totul ca să nu batjocorim o binefacere ca aceasta. Dacă și înainte de primirea cinstei acesteia, păcatele erau vrednice de pedeapsă, cu atît mai mult după ce am primit această nespusă binefacere.

Cele ce spun acum nu le spun la întîmplare, ci pentru că văd pe mulți creștini că duc după botez o viață mai păcătoasă decît cei nebotezați, că nu se vede nici un semn în viața lor că sînt creștini. De aceea nici în oraș, nici în biserică nu poți ști degrabă cine-i credincios și cine-i necredincios, afară doar de ai sta în timpul împărțirii cu sfințele taine ca să vezi cine iese afară și cine rămîne să se împărțasească. Și-ar trebui să cunoaștem pe credincioși nu după locul în care se găsesc, ci după viața lor. Marile dregătorii lumești le recunoaștem după insignele purtate de oameni;

41. Matei 1, 21.

42. De aici începe partea morală: *Omul credincios trebuie să aibă și viața curată.*

calitatea noastră de creștini însă trebuie s-o cunoaștem după sufletul nostru. Creștinul trebuie să se arate creștin nu numai după darul pe care-l aduce la altar, ci și după viața nouă pe care o duce; trebuie să fie lumina lumii⁴³ și sarea pământului⁴⁴. Dar când nici pe tine nu te luminezi, nici nu-ți micșorezi putreziciunea, de unde să știi că ești creștin? Că te-ai botezat? Dar tocmai botezul îți mărește mai mult pedeapsa. Că măreția cinstei aduce un adaos de pedeapsă peste cei care nu voiesc să trăiască la înălțimea cinstei. Se cuvine ca un creștin să strălucească nu numai prin cele ce a luat de la Dumnezeu, ci și prin cele ce aduce el lui Dumnezeu. Totul să-l arate creștin: mersul, privirea, îmbrăcămintea, glasul. Vă spun acestea, nu pentru a ne lăuda că sîntem creștini, ci pentru a ne pune viața în rînduială spre folosul celor ce ne văd. Așa însă, oricum aș căuta să te cunosc, văd că faci cu totul alte fapte decît fapte de creștin. Dacă aș vrea să te cunosc după locul în care îți petreci timpul, te văd petrecîndu-ți toată ziua la hipodrom, la teatru, în fărâdelegi, la întrunirile cele pierzătoare de suflet din oraș, în întovărașiri cu oameni stricați. Dacă aș vrea să te cunosc după expresia feței, te văd mereu pufnind în rîs și molîu ca o femeie stricată, care rîde în gura mare. Dacă aș vrea să te cunosc după haine, te văd că nu ești îmbrăcat cu mai multă cuviință decît comedianții. Dacă aș vrea să te cunosc după cei ce te însoțesc, te văd înconjurat de paraziți și de lichele. Dacă aș vrea să te cunosc după vorbe, nu te aud rostind vreo vorbă sănătoasă și la locul ei, care să ajute la îmbunătățirea vieții noastre. Dacă aș vrea să te cunosc după mîncărurile de la masă, apoi masa ta te acuză și mai mult.

VIII

Spune-mi dar după care fapte să te cunosc că ești creștin, cînd totul **te arată** necreștin? Dar pentru ce spun: creștin? Nu pot ști bine nici **dacă** ești om. Cînd te văd că arunci cu picioarele ca un măgar, că sari ca un taur, că nechezi după femei ca un armăsar, că ești lacom la mîncare ca un urs, că-ți îngrași trupul ca un catîr, că ești ranchiunos ca o cămilă, că răpești ca un lup, că te mîinii ca un șarpe, că rănești ca o scorpie, că ești șiret ca o vulpe, că ții în tine veninul răutății ca o aspidă și viperă, că lupți împotriva fraților tăi ca demonul cel rău, cum voi putea să te număr cu oamenii cînd nu văd în tine caracteristicile firii omenești? Căutînd să fac deosebirea între un necredincios și un credincios, mi-e teamă că nu voi găsi nici deosebirea dintre un om și o fiară. Cum să te numesc? Fiară? Dar fiarele au numai unul din cusururile amintite! Tu însă ai adunat în tine toate cusururile și mergi chiar mai departe decît fiarele sălbatice. Să

43. *Matei* 5, 14.

44. *Matei* 5, 13.

te numesc drac? Dar dracul nu slujește tiraniei stomacului, nici nu îndrăgește banii. Spune-mi, te rog, pot să te mai numesc om cînd ai mai multe cusururi decît fiarele și dracii? Dacă om nu pot să te numesc, cum pot să te mai numesc creștin? Și marea grozăvie este că sîntem atît de plini de păcate, că nu ne vedem slutenia sufletului nostru și nici nu ne dăm seama de urîtenia lui. Cînd te duci la frizerie ca să-ți tunzi părul, iei oglinda și te uiți cu atenție la pieptănătura părului, întrebi pe cei de față și chiar pe frizer dacă ți-e aranjat bine părul de pe frunte; chiar cînd ești bătrîn nu te rușinezi să-ți piepteni și să-ți aranjezi părul ca unul tînăr; dar nu ne sinchisim deloc că sufletul nostru nu-i numai pocit, ci și sălbăticit, ajungînd ca Scila⁴⁵ sau Himera⁴⁶ din miturile păgîne. Și avem totuși și pentru suflet o oglindă duhovnicească, cu mult mai bună și mai de folos decît cealaltă. Oglinda aceasta nu ne arată numai slutenia sufletului, ci, dacă voim, ne arată și cum să ne schimbăm slutenia într-o frumusețe fără seamăn.

– Care-i oglinda aceea?

– Viața bărbaților virtuoși, istoria vieții lor fericite, citirea Sfintelor Scripturi, legile date de Dumnezeu. Dacă ai vrea să te uiți numai o dată la chipurile sfinților acelora, vei vedea și urîtenia sufletului tău; și odată ce ți-ai văzut-o nu mai ai nevoie de altceva ca să scapi de urîtenia lui. La asta ne și folosește oglinda: ne ajută să ne schimbăm cu ușurință înfățișarea.

Nimeni deci să nu mai aibă chip de fiară. Dacă robul nu intră în casa tatălui, cum vei putea tu să intri în pridvoarele acelea, cînd ești și fiară? Dar pentru ce spun fiară? Un om ca acesta este mai cumplit ca o fiară. Că fiarele, deși sălbatice prin firea lor, ajung de multe ori blînde dacă sînt dresate de oameni. Dar tu, care schimbi sălbăticia firească a fiarelor și le faci blînde împotriva firii lor, ce cuvînt de apărare mai poți avea cînd însuși schimbi blîndețea tă firească într-o sălbăticie potrivnică firii tale? Îmblînzești fiara, care-i sălbatică prin firea ei, și tu, împotriva firii tale, te sălbătecești, deși ești blînd prin fire. Domesticești pe leu, ți-l faci ascultător, dar faci ca minia să-ți fie mai sălbatică decît leul! Pentru îmblînzirea leului îți stau în față două piedici: lipsa de rațiune a fiarei și sălbăticia lui mai cumplită decît a tuturor fiarelor; și totuși birui firea leului, datorită prisosului de înțelepciune dat ție de Dumnezeu. Pentru ce, omule, tu, care birui firea animalelor sălbatice, pentru ce-ți trădezi odată cu firea și frumusețea voinței? Dacă ți-aș porunci să îmblînzești pe un alt om, n-ai socoti porunca peste puterile tale, deși ai putea să-mi spui că nu ești stăpîn pe voința altuia, nici nu-ți stă în putere totul; acum însă e vorba de fiara din tine, peste care ești deplin stăpîn.

45. Monstru marin cu zece capete și douăsprezece picioare.

46. Monstru cu trei capete: de leu, de capră și de șarpe.

IX

Ce cuvînt de apărare mai ai, ce scuză vrednică de crezut îmi mai poți spune, cînd ești în stare să faci om din leu, dar la tine nici nu te uiți și te faci leu din om? Dăruiești leului însușiri mai presus de firea lui, iar ție nu ți le păstrezi nici pe cele legate de propria-ți fire? Ai ambiția să faci ca animalele sălbatice să capete noblețea firii omenești, dar pe tine te dai jos de pe tronul împărătesc și te împingi spre sălbăticia fiarelor?

Închipuie-ți, dacă vrei, că și mînia este tot o fiară. Arată și tu față de tine tot atîta zel cît îl arată alții pentru îmblînzirea leilor; îmblînzește și tu, domesticește și tu mînia din sufletul tău. Și mînia are dinți și unghii groaznice; dacă nu-ți domesticești mînia, mînia omoară totul. Nu pot sfișia leul și vipera atît de cumplit măruntaiele ca mînia, sfișiindu-le neconținut cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică și sănătatea sufletului, mîncîndu-i, rupîndu-i, rozîndu-i toată puterea, făcîndu-l cu totul nefolositor. Dacă un om are viermi intestinali nu poate nici respira, căci viermii îi macină toate cele dinăuntru lui; ei bine, cum vom putea da noi naștere la gînduri bune cînd avem în noi un șarpe ca acesta, adică mînia, care ne mistuie toate gîndurile?

- Cum să ne scăpăm de această vătămare?

- Dacă bem băutura care poate ucide toți viermii și toți șerpii aceștia dinăuntru nostru!

- Și care-i băutura cu o putere așa de mare?

- Cînstitul Singe al lui Hristos, dacă te împărtășești cu îndrăznire. El poate stinge toată boala. Împreună cu cînstitul Singe al lui Hristos, ascultarea cu atenție a dumnezeieștilor Scripturi, apoi milostenia unită cu ascultarea predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorîte patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu sîntem întru nimic mai buni decît morții. Că nu-i cu putință să trăim cînd trăiesc în noi acele patimi; cu ele neapărat pierim. Dacă nu ajungem să omorîm aici pe pămînt aceste patimi, dincolo ele ne omoară pe noi; dar, mai bine spus, chiar înainte de moartea de dincolo vom primi și aici pe pămînt cea mai cumplită pedeapsă. Da, fiecare din astfel de patimi, crudă, tiranică și nesăturată, nu se oprește nici o clipă de a ne mîncă în fiecare zi. Dinții lor sînt dinți de leu; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai cumpliți. Că leul, odată ce s-a săturat, se depărtează de trupul care i-a căzut pradă; aceste patimi însă nici nu se satură vreodată, nici nu se depărtează pînă ce nu aduc pe omul robit de ele aproape de diavol. Atît de mare este puterea lor, încît cer ca oamenii stăpîniți de aceste patimi să fie tot atît de înrobiți lor pe cît de înrobit era Pavel față de Hristos, de dragul Căruia disprețuia și iadul și cerul. Că un om stăpînit de dragostea de femei, de dragostea de bani, de dragostea de slavă

iși bate joc și de iad, disprețuiește și împărăția cerurilor, numai ca să-și satisfacă poftele. Să nu punem deci la îndoială cuvintele lui Pavel, care spune că atât îi este de mare dragostea de Hristos. Cum să pară neadevărate cuvintele lui, când vedem oameni tot atât de înrobiți de patimile trupului? Că de asta dragostea noastră de Hristos este mai slabă, pentru că ne irosim toată puterea dragostei noastre în dragostea de cele lumești; răpim, ne lăcomim, sîntem robi slavei deșarte. Poate fi, oare, ceva mai de plîns? Chiar de-ai ajunge de nenumărate ori mai slăvit de cum ești, nu vei fi cu nimic mai bun decît cei lipsiți de slavă, odată ce ești rob de aceste patimi; ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceasta, mai lipsit de slavă. Cînd vezi că aceia care voiesc să te slăvească și să te arate strălucit își bat joc de tine pentru că dorești slava dată de ei, pentru ce nu-ți îndrepti o astfel de rîvnă spre slava cealaltă, spre slava dată de Hristos?

X

Așa ar trebui să faci, deoarece dorința ta de slavă deșartă este o dorință pentru care vei fi tras la răspundere. După cum omul care laudă sau lingusește pe cel ce dorește să facă desfrînare mai mult îl acuză decît îl laudă pe cel cu o astfel de poftă, tot așa și cu cel care dorește să fie slăvit; cînd cu toții îl lăudăm sîntem mai degrabă acuzatorii lui decît lăudătorii lui. Pentru ce, dar, te mai atrage dorința de slavă, cînd ți se întîmplă de obicei contrariul? Vrei să fii slăvit? Disprețuiește slava și vei fi mai strălucit ca toți! Pentru ce vrei să pățești ce-a pățit Nabucodonosor? Și el a pus să i se înalțe o statuie⁴⁷, în nădejdea că lemnul și chipul neînsuflețit al statuii îi vor aduce adaos de slavă. Era viu și voia să pară mai strălucit prin o statuie lipsită de viață. Ai văzut ce cumplită nebulie? Credea că se cinstește, dar s-a făcut mai mult de ocară. Cum să nu fie vrednic de rîs, cînd îl vezi că are mai multă încredere într-un lemn neînsuflețit decît în el însuși și în sufletul lui viu, cînd îl vezi că dă atîta slavă lemnului, cînd îl vezi că se silește să se împodobească cu scînduri, nu cu fapte? E întocmai ca un om care pretinde să fie lăudat mai mult că are în casă dușumea și scară frumoasă decît că este om. Mulți oameni din timpul nostru fac la fel. După cum Nabucodonosor cerea să fie lăudat pentru statuia lui, tot așa unii oameni cer să fie lăudați pentru hainele lor, alții pentru casa lor, alții pentru catîrri și trăsurile lor, alții pentru coloanele din casele lor. Au uitat că sînt oameni și de aceea merg de colo-colo, strîngîndu-și din altă parte o slavă plină de batjocură.

Slujitorii cei mari și vrednici ai lui Dumnezeu aici pe pămînt n-au făcut așa; au strălucit prin cele prin care se cîvenea să strălucească. Cei trei tineri din Babilon erau prizonieri, robi, tineri, străini, lipsiți de orice

lucru de trebuință; cu toate acestea s-au arătat atunci cu mult mai slăviți decît împăratul Nabucodonosor, înconjurat de toate bunurile. Lui Nabucodonosor nu-i ajungea, ca să-și potolească dorința de slavă, dorința de a se arăta mare, nici o statuie ca aceea, nici satrapii, nici generalii, nici oștirea nenumărată, nici mulțimea de aur și nici celălalt lux; celor trei tineri, lipsiți de tot ce avea Nabucodonosor, le-a fost de ajuns numai filozofia lor ca să ajungă mari și slăviți; ei, care n-aveau nimic, s-au arătat mai strălucitori decît cel cu coroană, decît cel îmbrăcat cu purpură, decît cel înconjurat cu atîtea bogății, pe cît este mai strălucitor soarele decît noroiul. Tinerii aceia au fost duși în mijlocul unei mari mulțimi de oameni; erau tineri, prizonieri și robi; cînd au apărut în mijlocul mulțimii, împăratul Nabucodonosor arunca foc din ochi, generalii, prefecții, guvernatorii provinciilor și toată privestea aceea diavolească erau în jurul lor; din toate părțile se înălța la ceruri și răsuna în urechile celor de acolo sunetul surlilor, al trîmbițelor și a fel de fel de instrumente muzicale; cuptorul, foarte înalt, ardea cu tărie, iar flăcările lui atingeau norii; totul era înfricoșător, totul era groaznic. Pe cei trei tineri însă nimic din toate acestea nu i-a înspăimîntat; rîdeau de toate ca de niște copii care se joacă; pe fața lor era zugrăvită bărbăția și blîndețea; și-au deschis gura și au dat drumul unui glas mai puternic decît sunetul trîmbițelor acelora, spunînd: „*Cunoscut să-ți fie ție, împărate!*”⁴⁸. Nici cu cuvîntul n-au vrut să insulte pe tiran! Voiau să-i arate credința lor. De asta n-au vorbit mult, ci au arătat în puține cuvinte totul: „*Este Dumnezeu în cer, puternic să ne scoată*”⁴⁹. „Pentru ce ne arăți, păreau a spune tinerii, mulțimea de oameni? Pentru ce ne arăți cuptorul? Pentru ce ne arăți săbiile cele ascuțite? Pentru ce ne arăți pe înfricoșătorii purtători de sulite? Stăpînul nostru este mai mare și mai puternic decît toți!”. Gîndindu-se, apoi, că s-ar putea întîmpla ca Dumnezeu să îngăduie să fie arși și, dacă vor arde, să nu pară că spun minciuni, au adăugat și aceste cuvinte, zicînd: „*Iar dacă nu se va întîmpla aceasta, cunoaște, împărate, că noi nu vom sluji zeilor tăi*”⁵⁰.

XI

Dacă tinerii ar fi spus: „Pentru păcatele noastre nu ne scapă Dumnezeu!” chiar dacă n-ar fi fost scăpați, tot n-ar fi fost crezuți. De aceea tac; dar cînd sînt în cuptor nu încetează să-și spună păcatele. Înaintea împăratului nu grăiesc așa, ci îi spun că, chiar dacă vor arde, nu-și vor tăgădui credința. Nu pentru plată și răsplată au făcut ce au făcut, ci numai din

48. Dan. 3, 18.

49. Dan. 3, 17.

50. Dan. 3, 18.

dragostea de Dumnezeu. Și erau doar prizonieri, în robie, nu se bucurau de nici un bine, pierduseră patria, libertatea, totul! Nu-mi vorbi mie de onorurile din curțile împărătești! Erau sfinți și drepti! Ar fi preferat de mii de ori să cerșească pe la casele oamenilor numai să se poată bucura de bunătățile cele din templu. „*Ales-am să fiu lepădat în casa Dumnezeului meu, mai virtuos decât să locuiesc în locașurile păcătoșilor*”⁵¹; și: „*Mai bună este o zi în curțile Tale decât mii*”⁵². De mii de ori ar fi preferat să fie niște lepădături în casa lui Dumnezeu, decât să împărățească în Babilon. Și aceasta s-a văzut din cele rostite de ei în cuptor, când spuneau că șederea lor în Babilon a fost apăsătoare. Chiar dacă s-au bucurat de mari onoruri în palatele împărătești, totuși li se rupea inima de durere când vedeau suferințele celorlalți iudei. Așa sînt sfinții! Nu pun slava, cîntea sau altceva înaintea mîntuirii aproapelui! Iată-i, stau în cuptor și se roagă pentru tot poporul! Noi însă nu ne gîndim la frații noștri nici cînd ne merge bine. Mai tîrziu, cînd explicau visele împăratului, nu aveau în vedere propriul lor interes, ci interesul celor mulți. Că disprețuiau moartea, au arătat-o de multe ori și mai tîrziu. În orice împrejurare se sacrificau pe ei înșiși, cînd voiau să înduplece pe Dumnezeu; iar cînd vedeau că rugăciunile lor sînt neîndestulătoare, luau în ajutorul lor părinții, spunînd despre ei că nu-i pot aduce lui Dumnezeu decât duh umilit.

Pe acești tineri să-i imităm și noi. Și acum stă în fața noastră o statuie de aur, tirania lui mamona. Să nu ne aplecăm urechile la sunetele de timpane, la sunetele de flaute, la sunetele de alăută, într-un cuvînt la tot fastul bogăției. Să preferăm să cădem, de-ar fi nevoie, în cuptorul sărăciei, ca să nu ne închinăm chipului de aur al lui mamona, și ne va fi răcoare în mijlocul cuptorului. Să nu tremurăm cînd auzim de cuptorul sărăciei. Și atunci cei aruncați în cuptor au ieșit mai strălucitori, iar cei care s-au închinat statuii au pierit. Atunci, în același timp, a fost și proslăvirea celor trei tineri și pieirea păcătoșilor; acum însă unele vor fi pe pămînt, altele, pe lumea cealaltă, iar altele, și pe lumea aceasta și pe lumea cealaltă, la ziua judecății. Cei care preferă să trăiască în sărăcie în loc să se închine lui mamona vor fi mai strălucitori și aici și dincolo; cei care se îmbogățesc aici în chip nedrept vor primi atunci, în ziua judecății, cea mai cumplită pedeapsă. Din acest cuptor a ieșit și Lazăr tot așa de strălucitor ca și cei trei tineri, pe cînd bogatul, ca unul ce s-a închinat chipului de aur, a fost osîndit în iad⁵³. Cele spuse despre cuptorul cel din Babilon sînt o preînchipuire a celor de pe lumea cealaltă. După cum cei aruncați în cuptor n-au suferit deloc, iar cei ce stăteau în afara

51. Ps. 83, 11.

52. Ps. 83, 10.

53. Luca 16, 19-31.

cuptorului au fost răpiți de foc cu multă putere, tot așa va fi și atunci, în ziua judecării; sfinții vor pași prin rîul cel de foc fără să sufere vreo vătămare și vor fi strălucitori, pe cînd cei ce s-au închinat chipului de aur vor vedea cum se repede la ei focul, mai cumplit ca fiara sălbatică, trăgîndu-i înlăuntrul. De nu crezi în existența iadului, uită-te la acest cuptor și cele de acum să te încredințeze de cele viitoare! Nu te teme de cuptorul sărăciei, ci de cuptorul păcatului. Acesta-i flacăra și chin; celălalt, rouă și odihnă. Lîngă cuptorul păcatului stă diavolul, lîngă cuptorul sărăciei stau îngerii, care alungă flacăra.

XII

Să audă acestea bogații, cei care aprind cuptorul sărăciei! Pe săraci flăcările cuptorului nu-i vatămă, că roua se pogoară peste ei; bogații însă se aruncă singuri în flacăra pe care o aprind cu minile lor. Atunci, în Babilon, îngerul s-a pogorît la tinerii aceia; acum, să ne pogorîm noi la cei ce sînt în cuptorul sărăciei, să-i răcorim cu milosteniile noastre, să stingem flacăra, ca să ajungem și noi părtași cununilor lor, ca glasul lui Hristos să stingă flacăra iadului, spunîndu-ne: „*Flămînd M-ați văzut și M-ați hrănit*”⁵⁴. Glasul acesta ne va fi atunci ca o răcoreală ce străbate prin mijlocul flăcării. Să ne coborîm, dar, cu milosteniile noastre în cuptorul sărăciei; să vedem pe cei ce filozofează cum pășesc prin el, cum calcă pe cărbuni aprinși; să vedem minune nouă și străină, om cîntînd psalmi în cuptor, om mulțumind lui Dumnezeu în mijlocul focului, om înlănțuit de neagră sărăcie aducînd laude multe lui Hristos. Da, cei care îndură cu mulțumire sărăcia sînt egali cu cei trei tineri din Babilon. Sărăcia este mai groaznică decît focul și arde mai cumplit. Pe cei trei tineri focul cuptorului nu i-a ars, ci, cînd au adus mulțumiri Stăpînului, îndată li s-au dezlegat legăturile focului. Tot așa și acum; dacă vei mulțumi lui Dumnezeu atunci cînd sărăcești, legăturile se rup, flacăra se stinge. Și chiar dacă flacăra nu se stinge, totuși se întîmplă ceva cu mult mai minunat: flacăra se preface în izvor. Așa s-a întîmplat și în Babilon; tinerii erau în mijlocul cuptorului, dar se bucurau de rouă curată; focul nu s-a stins, dar nu putea să-i ardă pe cei aruncați în el. Același lucru îl poți vedea și la cei ce filozofează; sînt săraci într-adevăr, dar au mai puține nevoi decît bogații. Să nu stăm așadar în afara cuptorului, uitîndu-ne fără milă la săraci, ca să nu pățim ce-au pățit și cei din Babilon care stăteau alături de cuptorul cel de foc. Dacă te vei coborî lîngă săraci, vei sta cu cei trei tineri și nu-ți va face focul nici un rău; dar dacă stai sus și treci cu vederea pe cei cuprinși de flacăra sărăciei, te va arde și pe tine focul. Coboară-te deci în foc, ca să nu fii ars de foc! Nu sta lîngă foc, ca să nu te răpească flacăra! Dacă te va vedea

54. Matei 25, 35.

împreună cu săracii, flacăra se va depărta de tine; dar dacă te vei înstrăina de săraci, se va repezi iute asupra ta și te va răpi. Să nu te depărtezi de cei aruncați în cuptor. Iar cînd diavolul va porunci să arunce în cuptorul sărăciei pe cei care nu s-au închinat aurului, nu te alătura de cei care aruncă în cuptor, ci de cei aruncați, ca să ai parte cu cei mîntuiți, nu cu cei arși. Mare răcoreală simți cînd nu ești stăpînit de patima bogăției și stai alături de săraci! Cei care calcă în picioare patima bogăției sînt cei mai bogați oameni; că și cei trei tineri au disprețuit atunci pe împărat și au ajuns mai strălucitori ca împăratul. Deci și tu, dacă disprețuiești lucrurile lumești, vei fi mai cinstit decît toată lumea, vei fi ca sfinții aceia „*de care lumea nu era vrednică*”⁵⁵. Ca să fii, dar, vrednic de bogățiile cele cerești să nu pui nici un preț pe cele de aici! Așa vei fi și aici pe pămînt mai strălucitor și te vei bucura și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

55. *Evr.* 11, 38.

OMILIA V

**«Iar acestea toate s-au făcut
ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul
prin profetul, care zice:
„Iată, Fecioara în pîntece va avea
și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel”¹.**

I

Aud pe mulți spunînd: „Cînd sîntem în biserică și ascultăm predica ne căim de păcatele noastre; dar, după ce plecăm, ajungem alții; focul rîvnei ni se stinge. Ce să facem ca să nu se mai întîmple asta?”.

Să vedem de unde vine! Din ce pricină se petrece în noi o schimbare atît de mare? Pricina o găsesc în aceea că nu ne ocupăm de ce trebuie și că avem legături cu oameni răi. N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nici o legătură cu biserica, ci îndată ce ajungem acasă să luăm Biblia, să chemăm în jurul nostru soția și copiii și să le împărtășim și lor cele spuse la biserică și numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci cînd ieșim de la baie nu ne ducem în piață, ca nu cumva cele din piață să ne strice buna dispoziție ce-o avem în urma băii, cu mult mai mult trebuie să facem așa cînd ieșim de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă. De aceea pierdem totul. Nu s-a întărit încă bine în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumești se năpustește peste noi și tîrăște cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întîmple asta, după ce pleci de la biserică nu fă altă treabă mai de neapărată trebuință decît repetarea celor spuse în predică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumești cinci-șase zile pe săptămînă, iar celor duhovnicești, nici măcar o zi, dar, mai bine spus, nici o mică parte din zi. Uitați-vă la copiii noștri! Nu citesc ei toată ziua lecțiile pe care le au de învățat? Așa să facem și noi! Altfel nu ne va fi de nici un folos venirea la biserică; că turnăm în fiecare zi în noi, ca într-un vas găurit, învățăturile, că pentru păstrarea celor spuse în predică nu ne dăm nici atîta silință cîtă o dăm pentru aur și argint. Cînd primești cîțiva dinari², îi pui în pungă, ba mai și strîngi la gură punga; iar noi

1. Matei 1, 22-23.

2. Pentru valoarea dinarului sa se vadă nota 15, omilia II.

în biserică primim cuvinte mai de preț ca aurul și pietrele scumpe, primim vistieriile Duhului, dar nu le depunem în tainițele sufletului, ci, fără de nici o grijă, le lăsăm să zboare la împlinire din mintea noastră. Cine va avea milă de noi, când noi sîntem proprii noștri dușmani, când noi înșine ne aruncăm într-o atît de mare sărăcie sufletească? Ca să nu se întîmple asta, să ne punem o lege de netrecut nouă, soților noastre și copiilor noștri: să afierosim o zi întreagă din săptămîină predicii și celor auzite la biserică. Așa vom prinde mai ușor cele ce se vor mai spune; oboseala mea va fi mai mică, iar cîștigul vostru mai mare, pentru că, avînd în minte predicile de mai înainte, înțelegeți iute cele ce am să vă spun. Și nu puțin ajută la înțelegerea celor spuse buna cunoaștere a șirului de idei expuse în predicile mele.

Dar pentru că nu-i cu putință să fac tîlcuirea Evangheliei după Matei într-o singură zi, trebuie ca voi, ajutați de memorie, să faceți din șirul de predici rostite timp de mai multe zile o salbă pe care s-o puneți în jurul sufletului vostru, în așa fel încît toată Evanghelia să se înfățișeze ca un întreg.

Aducîndu-ne, dar, aminte de cele spuse în predica de mai înainte, să începem tîlcuirea versetelor ce urmează:

II

Care este versetul pe care trebuie să-l tîlcuim azi?

„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin profetul care zice”³.

După vrednicia minunii, atît cît i-a fost cu putință, îngerul a strigat, spunînd: *„Iar acestea toate s-au făcut!”*.

Cînd îngerul a văzut oceanul și adîncul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, cînd a văzut înfăptuit ce nici nu era nădăjduit, cînd a văzut suspendarea legilor firii și împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii, cînd a văzut pe Cel mai presus de toate pogorît la cele mai prejos de toate, cînd a văzut dărîmarea zidului din mijloc, desființarea piedicilor și altele cu mult mai mari decît acestea, într-un singur cuvînt a înfățișat minunea, spunînd: *„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul”*. „Să nu socotești, îi spune lui Iosif îngerul, că acum s-au hotărît acestea! Au fost propovăduite cu multă vreme înainte!”. Această caută și Pavel să o arate în toate epistolele sale. Și-l trimite îngerul pe Iosif la profetul Isaia, pentru că de s-ar întîmpla ca la trezirea sa din somn Iosif să uite cuvintele spuse în vis, să-și aducă aminte de cuvintele profetice citite neconținut de el și astfel să-și amintească și de cele ce i-a spus. Îngerul nu

3. Matei 1, 22.

i-a vorbit Fecioarei de proorocia lui Isaia, pentru că era tânără și nu cunoștea bine Scripturile; lui Iosif, însă, îi vorbește, pentru că era un bărbat drept, un bărbat care citea cu zel pe profeți. În timpul visului îngerul i-a spus: „*pe Maria, femeia ta*”⁴. Acum, însă, după ce i-a adus ca mărturie pe profetul Isaia⁵, îngerul îi dă Mariei și numele: „*Fecioară*”⁶. Dacă Iosif ar fi auzit de la înger numele de Fecioară înainte de a-l fi auzit de la Isaia, s-ar fi tulburat mult; dar așa nu s-a tulburat deloc, că nu auzea o noutate, ci un lucru cunoscut, citit și studiat de multă vreme. Îngerul, deci, aduce mărturia lui Isaia pentru ca Iosif să primească cu mai multă ușurință spusele sale. Dar nu se mărginește numai la atât, ci atribuie lui Dumnezeu cuvîntul: „Cuvîntul acesta, spune îngerul, nu-i al lui Isaia, ci al lui Dumnezeu”. De aceea n-a spus: „Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Isaia”, ci: „*Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul*”. Gura era a lui Isaia, dar proorocia venea de sus, de la Dumnezeu.

Ce spune profeția?

„*Iată Fecioara va avea în pîntece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel*”⁷.

Aș putea fi întrebat:

- Dar atunci pentru ce nu s-a numit Emanuel, ci Iisus Hristos?
 - Îngerul n-a spus: „Vei chema”, ci: „*Vor chema*”, adică mulțimile de oameni și faptele săvîrșite de Hristos. În acest text, numele Emanuel este dat de faptele săvîrșite de Hristos. Că are obicei Scriptura să numească pe cineva nu cu numele său, ci cu faptele săvîrșite de el. De aceea cuvintele: „*Îl vor chema Emanuel*” nu înseamnă altceva decît că vor vedea că Dumnezeu este cu oamenii. Totdeauna a fost Dumnezeu cu oamenii, dar niciodată atât de lămurit ca acum.

Dacă iudeii n-ar fi fără rușine, i-aș întreba: Cînd a fost copilul numit: „*Degrad pradă, curînd jefuiește!*”⁸? Dar nu vor putea să-mi răspundă. Deci: Pentru ce spunea profetul Isaia: „Pune-i numele lui: *Degrad pradă*”?⁹ Pentru că după nașterea lui s-a făcut jefuirea și împărțirea prăzilor. I se dă, deci, ca nume tocmai fapta săvîrșită. Un alt exemplu. Citim în Scriptură: „*Iar cetatea va fi numită cetatea dreptății, metropolă credincioasă, Sion*”¹⁰. Și nicăieri nu găsim în Scriptură că cetatea a fost numită „*Dreptate*”, ci totdeauna „*Ierusalim*”. Dar pentru că avea să ajungă „*cetate a dreptății*” prin schimbarea ei în mai bine, de

4. Matei 1, 20.

5. Matei 1, 23.

6. Matei 1, 20.

7. Is. 7, 13; Matei 1, 22.

8. Is. 8, 3.

9. Is. 8, 3.

10. Is. 1, 26.

aceea profetul a spus că se va numi așa. Când se întâmplă un fapt care definește mai bine decît numele pe cel ce a săvîrșit fapta sau pe cel care se bucură de rezultatele ei, atunci i se dă acelei persoane chiar numele faptei săvîrșite.

Odată cu acestea zise am închis gura iudeilor, rămîine să cercetăm o altă obiecție cu privire la cuvîntul „*Fecioară*” din profeția lui Isaia. Ni se pun înainte alți traducători ai Scripturii, care spun că Isaia n-a zis: „*Fecioara va avea în pîntece*”, ci: „*Tînăra va avea în pîntece*”.

Acestei obiecții voi răspunde mai întîi așa: textul Septuagintei este mai vrednic de credință decît toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămînînd iudei, pot fi pe bună dreptate bănuți că intenționat au tradus greșit profețiile, din ură față de Hristos. Cei șaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos și au fost mulți la număr, așa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sînt mai vrednici de credință și din pricina timpului cînd au făcut traducerea și din pricina mulțimii traducătorilor și din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii.

III

Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, și atunci biruința va fi tot de partea noastră. Scriptura obișnuiește să dea numele de „*tinerete*” și „*fecioriei*”; și face asta nu numai cînd e vorba de femei, ci și cînd e vorba de bărbați. „*Tinerii și fecioarele*, spune psalmistul, *bătrînii cu cei mai tineri*”¹¹. Iar în alt loc, unde este vorba de siluirea unei fete, Scriptura spune: „*Dacă va striga tînăra*”¹², adică fecioara. Dar și cuvintele din textul lui Isaia, aflate înaintea cuvintelor spuse de înger lui Iosif, sprijină ideea că în această profeție este vorba de o fecioară. Profetul Isaia n-a spus numai: „*Iată Fecioara va avea în pîntece*”¹³, ci mai înainte a spus: „*Iată Însuși Domnul va da vouă semn*”¹⁴ și apoi a adăugat: „*Iată Fecioara va avea în pîntece*”. Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi nașterea? Semn se dă numai atunci cînd trebuie să se întîmple ceva ce depășește ceea ce se petrece de obicei, cînd se întîmplă ceva străin, ceva neobișnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?

„*Și sculîndu-se Iosif din somn, a făcut precum i-a poruncit lui îngerul Domnului*”¹⁵.

11. Ps. 148, 12.

12. Deut. 22, 27.

13. Is. 7, 13.

14. Is. 7, 13.

15. Matei 1, 24.

Ai văzut ascultare și supunere? Ai văzut suflet treaz și cu totul cinstit? Cînd o bănuia pe Fecioară de o faptă urită și rușinoasă nu suferea s-o țină lîngă el; dar cînd a scăpat de această bănuială nici nu s-a mai gîndit s-o lase, ci a ținut-o și a slujit întregii iconomii a întrupării Domnului.

„Și a luat pe Maria, femeia lui”¹⁶.

Ai văzut că evanghelistul numește pe Fecioară mereu „femeia lui”? Face acest lucru pentru că nu vrea să descopere deocamdată taina aceea, îndepărtînd bănuiala cea rea.

„Și luîndu-o, n-a cunoscut-o pînă ce a născut pe Fiul ei Cel Întîi Născut”¹⁷.

Cuvîntul „pînă” nu l-a folosit aici evanghelistul ca să bănuiești că a cunoscut-o după ce a născut pe Fiul ei, ci ca să afli că Fecioara era fecioară înainte de naștere.

– Dar atunci pentru ce a mai pus cuvîntul „pînă”?

– Adeseori Scriptura obișnuiește să facă asta, folosind cuvîntul cînd e vorba de timpuri nedeterminate. De pildă: Cînd a fost vorba de corabia lui Noe de pe timpul potopului a spus: „Corbul nu s-a mai întors pînă ce nu s-a uscat pămîntul”¹⁸, cu toate că nici după aceea nu s-a mai întors. Vorbind despre Dumnezeu, Scriptura spune: „Din veac și pînă-n veac Tu ești”¹⁹; dar prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotare existenței lui Dumnezeu. În altă parte Scriptura binevestește și spune: „Va răsări în zilele lui dreptatea și mulțimea păcii pînă ce va dispărea luna”²⁰; asta nu înseamnă că pune capăt acestui frumos corp ceresc. Tot astfel și în textul din Evanghelie, Matei a spus „pînă” ca să ne arate că Fecioara a fost fecioară înainte de nașterea Pruncului; cît privește timpul de după naștere, l-a lăsat pe seama gîndirii tale. Matei ți-a spus numai ceea ce era de neapărată trebuință să afli, anume că Fecioara a rămas fecioară pînă la naștere; iar ceea ce-i o consecință firească și evidentă a spuselor sale, a lăsat-o pe seama conștiinței tale. Că Iosif, care era un om drept, n-ar fi vrut cu nici un preț să o cunoască nici după nașterea Fiului ei, cînd știa că era o Mamă, care a fost învrednicită de o naștere nouă și străină. Dacă ar fi cunoscut-o și ar fi avut-o ca femeie, pentru ce Domnul o încredințează ucenicului ca pe o femeie fără de apărare, care nu are pe nimeni, și-i poruncește s-o ia cu el?²¹

– Atunci pentru ce Iacov și cei dimpreună cu el sînt numiți frații lui Hristos?²²

16. Matei 1, 24.

17. Matei 1, 25.

18. Fac. 8, 7.

19. Ps. 89, 2.

20. Ps. 71, 7.

21. Ioan 19, 26-27.

22. Matei 13, 55; Marcu 6, 3.

- Așa precum și Iosif a fost numit bărbatul Mariei. Au fost puse multe văluri pentru ca să se acopere pentru moment o naștere ca aceasta. De aceea și Ioan Evanghelistul îi numește tot frați: „*Că nici frații Lui nu credeau în El*”²³. Și totuși cei ce n-au crezut la început au ajuns mai târziu apostoli minunați și vestiți. Când Pavel și cei cu el s-au suit la Ierusalim ca să capete lămuriri asupra învățăturii creștine, s-au dus îndată la Iacov²⁴. Atît era de minunat Iacov, încît a fost primul episcop al Ierusalimului. Se spune despre el că ducea o viață atît de aspră, că i s-au uscat toate mădularele și că din pricina deselor rugăciuni și a multelor metanii la pămînt, fruntea i s-a făcut atît de tare că nu era mai moale decît genunchii unei cămile din cauza acelor izbituri. Tot Iacov, cînd Pavel s-a suit mai târziu la Ierusalim, îl încurajează, spunîndu-i: „*Vezi, frate, cîte mii sînt cei care au crezut?*”²⁵. Atît de mare îi era înțelepciunea și zelul! Dar, mai bine spus, atît de mare era puterea lui Hristos! Oamenii care Îl luaseră în rîs pe Hristos pe cînd trăia, după moartea Lui atît de mult au fost zguduiți, încît au fost în stare să și moară pentru El cu dragă inimă. Aceasta mai cu seamă arată puterea învierii Lui. Acesta a fost și motivul pentru care au fost păstrate pentru mai târziu faptele cele mai strălucite ale lui Hristos, pentru ca dovada scoasă din ele să fie mai presus de orice îndoială. Dacă noi uităm, după ce-au murit, pe cei pe care i-am admirat pe cînd erau în viață, te întreb cum au putut mai târziu cei care-și bătuseră joc de Hristos pe cînd trăia să-L socotească Dumnezeu, dacă Hristos ar fi fost un om ca toți oamenii? Cum au putut primi chiar să moară pentru El, dacă n-ar fi avut dovada clară a învierii Lui?

IV

Nu v-am spus²⁶ toate acestea numai ca să le auziți, ci ca să și imitați bărbăția și toată dreptatea apostolilor, ca nimeni să nu-și piardă nădejdea, chiar dacă pînă acum a dus o viață plină de păcate, ca, după ce ați primit mila și harul lui Dumnezeu, să nu vă puneți nădejdea în altcineva, ci în virtutea voastră.

Dacă Iacov și ceilalți, cîtă vreme n-au fost virtuoși, n-au avut nici un folos de pe urma unei astfel de înrudiri, cu toate că erau din aceeași familie și din aceeași patrie cu Iisus, vom putea noi, oare, să fim iertați dacă ne sprijinim pe virtuțile rudelor și fraților noștri de sînge, fără să fim noi înșine buni, fără să ducem noi o viață virtuoasă? Asta ne-a dat a

23. *Ioan* 7, 5.

24. *Fapte* 15, 1. 29.

25. *Fapte* 21, 20.

26. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să ne gîndim că ne poate ajuta virtutea altora, ci noi înșine să ducem o viață virtuoasă; și împotriva cămătarilor.*

înțelege profetul cînd a spus: „*Fratele nu izbăvește; izbăvi-va, oare, omul?*”²⁷. Nu poate, chiar de-ar fi Moise, Samuel sau Ieremia. Ascultă ce spune Dumnezeu lui Ieremia: „*Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta!*”²⁸. „Și pentru ce te minunezi că nu te ascult, pare a-i spune Dumnezeu. Chiar dacă însuși Moise ar fi alături de tine, chiar dacă ar fi Samuel, nu voi primi rugăciunea lor pentru poporul acesta!” De s-ar ruga chiar Iezechiel pentru ei, și el va auzi: „*Chiar dacă ar sta înaintea Mea Noe, Iov și Daniel, fiii voștri și fiicele voastre nu se vor mîntui!*”²⁹ Chiar de-ar fi patriarhul Avraam și s-ar ruga pentru cei bolnavi de boli grele, dacă aceștia nu se întorc la Dumnezeu, Dumnezeu Își va întoarce fața de la el și-l va părăsi, ca să nu audă glasul rugăciunii lui. Chiar de-ar fi Samuel, și-ar face același lucru, Dumnezeu îi va spune și lui: „*Nu plînge pentru Saul*”³⁰. De s-ar ruga cineva pentru sora lui, fără să aibă îndreptățire, va auzi din nou ca și Moise: „*Dacă tatăl ei ar fi scuipat-o în obraz*”³¹.

Să nu stăm, dar, cu gura căscată așteptînd ajutor de la alții. Au într-adevăr foarte mare putere rugăciunile sfinților, dar atunci cînd și noi ne căim și ne îndreptăm. Moise a scăpat de mînia dumnezeiască pe fratele său Aaron și pe cele șase sute de mii de iudei, dar n-a putut s-o scape pe sora lui. Și totuși păcatul ei nu era la fel cu al celorlalți. Maria insultase pe Moise; poporul îndrăznise să nu mai creadă în Dumnezeu. Las, însă, în grija voastră dezlegarea acestei probleme, iar eu voi încerca să dezleg una încă și mai grea decît aceasta. Dar pentru ce să vorbesc de sora lui Moise? Chiar Moise, conducătorul unui popor atît de mare, nu și-a putut ajuta luiși, ci, după nenumărate oboseli și necazuri, după ce a condus poporul patruzeci de ani, a fost oprit să intre în pămîntul pentru care primise atîtea făgăduințe și juruințe. Care este pricina? Harul acesta nu i-ar fi fost folositor, ci i-ar fi adus multă pagubă și ar fi smintit pe mulți iudei. Cînd Moise i-a scăpat din robia Egiptului, iudeii, părăsind pe Dumnezeu, se uitau numai la Moise și socoteau că toată scăparea se datorește lui Moise. Pînă unde credeți că n-ar fi mers cu necredința lor, dacă l-ar fi văzut că-i mai duce și în pămîntul făgăduinței? De aceea nici locul mormîntului lui Moise nu se cunoaște³². Samuel n-a putut să-l scape pe Saul de mînia lui Dumnezeu³³, în schimb pe israeliți de multe ori i-a mîntuit. Ieremia n-a putut să mîntuie pe iudei, dar a scăpat pe un altul, așa cum spune în profeția sa. Daniel a

27. Ps. 48, 7.

28. Ier. 11, 14.

29. Iez. 14, 14. 16.

30. I Regi 16, 1.

31. Num. 12, 14.

32. Deut. 34, 6.

33. I Regi 16, 1.

scăpat de moarte pe barbari³⁴, dar n-a putut să scape pe iudei din robie. În Evanghелиi vom vedea că mîntuirea și pieirea nu se întîmplă asupra unor persoane diferite, ci asupra uneia și aceleiași persoane. Aceași persoană se mîntuie într-un moment prin rugăciunile lui, dar mai tîrziu rugăciunile nu-i ajută. Cel care datora zece mii de talanți, rugîndu-se, a scăpat de primejdie; dar mai tîrziu rugăciunea lui n-a mai avut nici o putere³⁵; altuia, dimpotrivă, mai întîi rugăciunea nu i-a fost de folos, dar mai pe urmă l-a ajutat nespus de mult. Cine-i acesta? Fiul care a mîncat averea părintească³⁶.

Deci, dacă ne trîndăvim nu ne vom putea mîntui nici cu rugăciunile altora; dar dacă sîntem treji vom reuși noi înșine, mai mult decît cu rugăciunile altora. Că și Dumnezeu mai degrabă vrea să ne dea nouă harul decît altora care se roagă pentru noi, ca să avem și îndrăznire și să ne facem și mai buni, silindu-ne să potolim mînia lui Dumnezeu. Așa a miluit pe cananeanca³⁷, așa a mîntuit pe femeia cea păcătoasă³⁸, așa și pe tîlhar³⁹. Nici unul n-a avut mijlocitor și apărător.

V

Nu vă spun asta ca să nu ne mai rugăm sfinților, ci ca să nu ne trîndăvim, și nici cuprinși de lenevie și de somn să rugăm pe alții să facă ce trebuia să facem noi. Cînd Domnul a spus: „*Faceți-vă prieteni*”, nu s-a oprit numai la aceste cuvinte, ci a adăugat: „*din mamona al nedreptății*”⁴⁰, ca să ajungă iarăși faptă bună a voastră. Că la nimic altceva n-a făcut aici aluzie Hristos decît la milostenie. Și minunat lucru este că Dumnezeu nu ne mai ia la bani mărunți, dacă ne despărțim de bogăția strînsă pe nedrept. Ți-ai strîns bogăția în chip rău? Cheltuiește-o bine! Ai adunat averi în chip nedrept? Împrăștii-le drept!

– Dar ce virtute mai este aceea de a face milostenie din niște bogății ca acestea?

– Totuși Dumnezeu, fiind iubitor de oameni, Se pogoară pînă la a socoti virtute o astfel de milostenie. De facem așa, ne făgăduiește multe bunătăți. Noi, însă, am ajuns la atîta nesimțire că nu dăm nici din averile strînse pe nedrept, ci răpim și furăm cu nemiluita; iar dacă dăm cîtiva bănuți, socotim că am făcut totul. N-ai auzit pe Pavel spunînd că „*cel care seamănă cu zgîrcenie, cu zgîrcenie va și secera*”?⁴¹ Pentru ce te zgîr-

34. Dan. 2, 24.

35. Matei 18, 23–34.

36. Luca 15, 11–32.

37. Matei 15, 21–28.

38. Luca 7, 37–50.

39. Luca 23, 43.

40. Luca 16, 9.

41. II Cor. 9, 6.

cești? Nu cumva milostenia-i risipă? Nu cumva e cheltuială? Nu, ci câștig, afacere bună! Iar unde-i afacere bună acolo-i și câștig; unde-i sămînță, acolo-i și seceriș. De ai avea de lucrat o țarină cu pămînt bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sămînță, și n-ai mai avea sămînță, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgîrcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar cînd e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semînțelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gîndești că pierzi de te zgîrcești și câștigi de nu te zgîrcești. Împrăstie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o câștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi! Încredințea-ză-lui Dumnezeu! Din mîna Lui nimeni n-o poate răpi! Nu da bani cu camătă, că nu știi de-ai să câștigi! Ci împrumută-L pe Cel Ce-ți dă o dobîndă mai mare decît capitalul! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i invidie, unde nu-s pîriși, unde nu-i viclenie, unde nu-i teamă! Împrumută-L pe Cel Ce n-are nevoie de nimic, dar are nevoie de dragul tău! Împrumută-L pe Cel Ce hrănește pe toți, dar suferă de foame, ca tu să nu flămînzești! Împrumută-L pe Cel Ce s-a făcut sărac, ca tu să te îmbogățești! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i moarte, ci culegi viață în loc de moarte! Dobînda aceasta îți dă împărăția cerurilor; cealaltă, iadul; una e rodul filozofiei, cealaltă a iubirii de argint; una e rodul iubirii de oameni, cealaltă a cruzimii. Ce cuvînt de apărare vom avea, dar, cînd putem câștiga și mai mult și mai sigur și la timp potrivit și în multă libertate și fără batjocură și fără teamă și fără primejdie, dar părăsim acest câștig și alergăm după celălalt, rușinos, murdar, primejdios, pierzător, care ne pregătește cuptorul cel îngrozitor?

Nimic, nimic nu-i mai rușinos, mai neomenos decît câștigul de pe urma cametei! Camăta neguțătoarește nenorocirile altora, preface în câștig nefericirea altuia, cere plată pentru iubirea de oameni; și ca și cum cămătarului i-ar fi teamă să nu pară milostiv, sub masca iubirii de oameni sapă și mai adînc prăpastia nenorocirii; ajută, dar mărește sărăcia; întinde mîna, dar îmbrîncește în adînc; primește ca într-un port pe cel pe care-l împrumută, dar îl aruncă în valurile înfuriate ale mării, care-l izbesc de stîncile de la suprafața mării, de cele din fundul mării și de cele de la țarm.

- Dar ce-mi poruncești? mă poate întreba cineva. Banii strînși de mine și de trebuință mie să-i dau altuia să-și facă treburile, iar eu să nu cer nici o dobîndă?

- Doamne ferește! Nu spun asta, ci vreau să iei dobîndă, nu una mică și neînsemnată, ci cu mult mai mare. Vreau să iei în loc de aur,

cerul. Pentru ce, dar, te străduiești să fii sărac, tîrîndu-te pe pămînt, umblînd după cîștiguri mici și nu după cele mari? Purtarea ta nu te arată că știi să te îmbogățești. Cînd Dumnezeu îți făgăduiește să-ți dea în schimbul cîtorva bani avuțiile din cer, Îi spui: „Nu-mi da cerul, ci în locul cerului aurul cel trecător!”. Asta înseamnă că vrei să rămii sărac! Pentru că cel ce dorește să se îmbogățească și să trăiască în belșug preferă pe cele veșnice în locul celor trecătoare, pe cele ce nu se împrăstiează în locul celor ce se iroresc, pe cele multe în locul celor puține, pe cele nestricăcioase în locul celor stricăcioase. Așa va avea și pe unele și pe altele. Dar cel ce caută pămîntul în locul cerului pierde și pămîntul; pe cînd cel ce preferă cerul în locul pămîntului se bucură din belșug și de cer și de pămînt. Ca să se întîmple și cu noi aceasta, să disprețuim pe toate cele de aici și să căutăm bunătățile cele viitoare. Așa vom dobîndi și pe unele și pe altele, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA VI

**„Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii,
în zilele lui Irod împăratul,
iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim zicînd:
«Unde este Împăratul iudeilor care S-a născut?
Că am văzut steaua Lui în răsărit
și am venit să ne închinăm Lui»”¹.**

I

Avem nevoie de multe privegheri, de multe rugăciuni, ca să putem interpreta textul acesta, să aflăm cine erau acești magi, de unde au venit, din ce pricină, ce i-a făcut să vină și în sfîrșit ce e cu steaua aceasta. Dar mai bine spus, dacă vreți, să vorbim mai întîi de cele ce spun dușmanii adevărului. Că atît de mult i-a pornit pe ei diavolul împotriva noastră, încît încearcă și din textul acesta să facă arme împotriva cuvintelor adevărului.

– Dar ce spun ei?

– Ei spun: „Iată că s-a arătat o stea și la nașterea lui Hristos! Deci aceasta-i o dovadă că astrologia este adevărată. Dacă Hristos S-a născut după legile astrologiei, pentru ce mai spuneți voi, creștinii, că Hristos a pus capăt astrologiei, că a arătat că destinul nu are putere, că a închis gurile demonilor, că a alungat rătăcirea și că a făcut să piară orice vrăjitorie ca aceasta?”.

– Te întreb însă: Ce află magii de la stea? Că Hristos era Împăratul iudeilor? Dar nu era Împăratul acestei împărății, precum Însuși a spus lui Pilat: „*Împărăția Mea nu este din lumea aceasta*”². Nimic nu L-a arătat ca Împărat: nici lăncierii, nici scutașii, nici caii, nici perechile de catîri; nici altceva de acest fel n-a avut în jurul Lui, ci a dus o viață smerită și săracă, purtînd cu El din loc în loc doisprezece oameni smeriți.

Dar chiar dacă știa că este Împărat, pentru ce au venit? Că nu e treaba astrologiei, după cum înșiși astrologii spun, să cunoască din stele pe cei care se nasc, ci să prezică, după ceasul în care s-a născut cineva, care-i va fi viitorul. Magii, însă, n-au fost de față cînd a născut Mama,

1. *Matci* 2, 1-2.

2. *Ioan* 18, 36.

nici n-au știut timpul cînd S-a născut Hristos, așa că n-au putut lua de aici un temei, ca să spună, după mișcarea stelelor, care va fi viitorul Pruncului; dimpotrivă, ei au văzut în țara lor, cu multă vreme înainte, arătîndu-se steaua și au venit să vadă pe Cel născut.

Dar acest lucru este mai nelămurit decît cel mai dinainte. Ce motiv i-a convins? Nădejdea căror bunătăți i-a făcut să plece de la atîta distanță ca să se închine Împăratului? Chiar dacă avea să fie Împăratul lor, nici așa plecarea lor n-ar fi fost motivată. Iar dacă Pruncul s-ar fi născut în palatele împărătești și dacă tatăl Lui, împăratul, ar fi fost de față, atunci de bună seamă ai fi putut spune că au venit să se închine Pruncului născut, cu gîndul de a cinsti pe tatăl Lui, iar prin asta să atragă asupra lor bunăvoința împăratului. Dar așa, nici nu se gîndeau că este Împăratul lor, ci Împăratul unui popor străin și al unei țări tare departe de țara lor și nici nu se așteptau să vadă un bărbat în puterea vîrstei! Atunci pentru ce au făcut o călătorie atîta de lungă, pentru ce l-au adus daruri, pentru ce au făcut toate acestea cu riscul atîtor primejdii? Într-adevăr și Irod s-a turburat și poporul s-a neliniștit, cînd au auzit din gura magilor că au venit să se închine Împăratului iudeilor, Care S-a născut.

– Dar magii n-au prevăzut asta!

– N-ai nici un motiv să grăiești așa. Chiar de-ar fi fost tare proști, atîta lucru puteau să-și închipuie că se duc într-o țară unde împărățește un alt împărat și că dacă vestesc un alt împărat decît împăratul de atunci își vor atrage asupra lor moartea.

Atunci ce i-a făcut să vină să se închine unui prunc înfășat în scutece? Dacă ar fi fost bărbat în puterea vîrstei s-ar putea spune că se așteptau la vreun ajutor din partea lui de venea peste ei primejdie. Dar și asta ar fi fost cea mai mare prostie, ca un persan, un barbar, care nu avea nici o legătură cu poporul iudeu, să vrea să plece de acasă, să-și părăsească țara, rudele și cunoscuții, ca să se ducă și să se supună unei împărății străine.

II

Dacă asta ar fi fost o prostie, apoi cele făcute de ei mai pe urmă ar fi fost o prostie și mai mare.

– Care?

– Să plece îndată după ce au făcut o călătorie atît de îndelungată, după ce s-au închinat Pruncului, după ce au tulburat pe toată lumea! La drept vorbind, ce simbol împărătesc au văzut? Au văzut doar o colibă, o iesle, un Copil în scutece și o Mamă săracă. Cui i-au dus darurile? Pentru ce? Oare era pentru ei lege și obicei să cinstească așa pe împărății nou născuți de pe fața întregului pămînt? Aveau, oare, datoria să

colinde mereu toată lumea și să se închine, înainte de urcarea lor pe tronul împărătesc, celor despre care știau că vor ajunge împărați, chiar dacă sînt de origine joasă și neînsemnată? Asta n-o poate susține nimeni. Așadar pentru ce I s-au închinat? Dacă s-au închinat pentru niște cîștiguri imediate, atunci ce se așteptau să primească de la un Copil și de la o Mamă nevoiașă? Iar dacă s-au închinat pentru niște cîștiguri viitoare, de unde puteau ști că-și va aminti, de tot ce-au făcut ei, Copilul Căruia I s-au închinat pe cînd era în scutece? Și dacă și-ar fi spus că Mama are să-I aducă aminte de toate, apoi nici așa nu erau vrednici de laudă, ci de pedeapsă, că L-au aruncat pentru atîta lucru într-o primejdie atîta de mare. De altfel se vede din Evanghelie că Irod tulburîndu-se, Îl căuta, se interesa de El și încerca să-L omoare. Cel care vestește peste tot locul că va ajunge împărat cineva care în copilărie nu-i decît un simplu muritor, nu face altceva decît să se arunce în ascuțișul sabiei și să aprindă nenumărate războaie împotriva lui.

Ai văzut cîte lucruri absurde se ivesc, dacă judecăm omenește și după simțul comun venirea magilor? Și nu-s numai atîtea, ci poți găsi și mai multe, care pun probleme și mai mari decît cele amintite.

Dar ca să nu îngrămădesc nedumeriri peste nedumeriri și să vă ametesc, haide să dezlegăm problemele puse de cuvintele Evangheliei, începînd cu dezlegarea problemelor puse de steaua de la naștere. Dacă vom afla ce stea a fost, de unde a fost, dacă a fost o stea din multele stele sau alta decît celelalte, dacă a fost o stea adevărată sau numai una aparentă, atunci vom înțelege cu ușurință și pe toate celelalte.

– De unde vom căpăta răspuns la aceste întrebări?

– Chiar din cele scrise în Evanghelie. Că n-a fost una din stelele cele multe, dar, mai bine spus, după părerea mea, n-a fost nici stea, ci o putere nevăzută, care a luat chip de stea, se vede în primul loc din mersul ei. Nu este, nu este vreo stea care să meargă pe cer cum a mers steaua aceasta; noi vedem că și soarele și luna și toate celelalte stele merg de la răsărit la apus; steaua aceasta, însă, mergea de la miază-noapte la miazăzi, că așa se află Palestina față de Persia. În al doilea loc, și din timpul în care s-a arătat putem vedea că steaua aceasta n-a fost una din multele stele. Nu se vedea noaptea, ci ziua nămiea mare pe cînd strălucea soarele; putere pe care n-o au nici stelele, nici luna; că luna depășește în strălucire pe toate celelalte stele, dar cînd se ivesc razele soarelui, se ascunde îndată și dispăre. Steaua aceasta, însă, prin mărimea strălucirii sale, a biruit și razele soarelui; strălucea mai tare decît ele; lumina mai puternic, deși era atîta lumină.

În al treilea rînd, se vede că nu era una din celelalte stele, pentru că apăsarea și apoi iarăși dispărarea. Pe drumul pînă în Palestina steaua se

arăta conducînd pe magi; cînd au ajuns în Ierusalim s-a ascuns; apoi iarăși, cînd magii au părăsit pe Irod, după ce-i spusese rădăcina pentru care veniseră și au plecat, steaua iar s-a arătat; și acest lucru nu poate fi mișcarea firească a unei stele, ci a unei puteri înzestrate cu o rațiune deosebită. Nici nu avea un drum propriu; mergea cînd magii trebuiau să meargă; cînd stăteau ei, stătea și ea; sluja tuturor celor de trebuință. Era ca stîlpul cel de nor din pustie: oprea și scula tabăra iudeilor atunci cînd trebuia³. În al patrulea rînd, se vede bine că nu era o stea precum celelalte din chipul în care a arătat locul unde s-a născut Pruncul. Că n-a arătat locul rămînînd sus pe cer – de altfel nici nu putea să le arate locul de rămînea sus –, ci l-a arătat pogorîndu-se jos. Știți doar că locul era atît de mic cît putea încăpea o colibă, dar mai bine spus, cît putea încăpea trupul unui prunc; iar o stea obișnuită nu putea să arate un astfel de loc pentru că o stea stă la o înălțime foarte mare și nu poate să arate un loc atît de mic, nici să-l facă cunoscut celor care vor să-l găsească. De lucrul acesta poți să te încredințezi uitîndu-te la lună; deși este cu mult mai mare decît stelele, totuși pare că este aproape de toți locuitorii lumii răspîndiți pe o întindere atît de mare de pămînt. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut steaua să arate locul așa de îngust al ieslei și al colibeii de n-ar fi părăsit înălțimea aceea, de nu s-ar fi pogorît jos și n-ar fi stat chiar deasupra capului Pruncului? Acest lucru îl lasă evanghelistul să se înțeleagă cînd spune: „*Și iată steaua mergea înaintea lor, pînă a venit și a stat deasupra unde era Pruncul*”⁴.

Iată, dar, cîte pricini ne arată că steaua aceasta nu era una din multe stele ale cerului și că ea nu s-a arătat potrivit legilor care guvernează creația văzută.

III

Aș putea fi întrebat:

– Dar pentru care pricină s-a arătat steaua?

– Ca să mustre nesimțirea iudeilor și să le ia orice cuvînt de apărare pentru nerecunoștința lor. Pentru că Cel născut avea să pună capăt vechii viețuiri, pentru că avea să cheme întreaga lume la închinarea Lui – că avea să fie închinat și pe apă și pe uscat –, de aceea chiar de la început deschide neamurilor ușa, voind să instruiască pe ai Săi prin cei străini. Pentru că iudeii n-au ținut seamă de profeții lor, care neconținut le vorbeau de venirea Lui, Dumnezeu a făcut să vină niște păgîni, dintr-un pămînt îndepărtat, să caute pe Împăratul născut printre ei, și astfel să afle iudeii din gura perșilor ceea ce nu voiseră să afle de la pro-

3. Ieș. 13, 21-22.

4. Matei 2, 9.

feți; și astfel să se convingă de nașterea lui Hristos, de vor fi oameni cu judecată; dar de se vor împotrivi, să fie lipsiți de orice apărare.

Ce cuvînt de dezvinovățire ar mai putea găsi iudeii că n-au primit pe Hristos după ce au avut mărturiile atîtor profeți, după ce au văzut că magii L-au primit numai prin arătarea unei stele și că s-au închinat Celui născut? Ceea ce au făcut cu ninivitenii trimițînd pe Iona⁵, ceea ce au făcut cu samarineanca⁶ și cu cananeanca⁷, aceea au făcut și cu magii. De asta le și spunea Hristos: „*Bărbați niniviteni se vor scula și-i vor osîndi! Împărăteasa de la miazăzi se va scula și va osîndi neamul acesta*”⁸. Îi vor osîndi, că aceia au crezut în El pe temeiul unor mărturii foarte slabe, pe cînd iudeii n-au crezut, deși au avut cele mai puternice mărturii.

– Dar pentru ce Dumnezeu, mi s-ar putea spune, i-a adus pe magi prin arătarea stelei?

– Și ce-ar fi trebuit să facă? Să le trimită profeți? Magii n-ar fi primit mărturia profeților! Să le trimită glas din cer? Nu l-ar fi luat în seamă! Să le fi trimis înger? Dar și pe acesta l-ar fi trecut cu vederea! De aceea Dumnezeu lasă la o parte toate aceste mărturii și, făcînd mare pogorământ, îi cheamă pe o cale obișnuită lor: le arată o stea mare și deosebită de celelalte stele, ca să-i minuneze și prin mărimea și prin frumusețea înfățișării ei, dar și prin felul mersului ei. Pavel a făcut la fel: elenilor le vorbește pornind de la altarul de pe Aeropag⁹, aducînd ca mărturie pe poezii lor; iar iudeilor, care trăiau după lege, le vorbește pornind de la tăierea împrejur și de la jertfe. Pentru că fiecare om iubește acelea cu care este obișnuit, de aceea atît Dumnezeu cît și oamenii trimiși de El pentru mîntuirea lumii se folosesc de ideile și de faptele cu care lumea era obișnuită. Să nu socotești, dar, că e ceva nevrednic de Dumnezeu că a chemat prin o stea pe magi ca să se închine lui Hristos! Dacă gîndești așa, atunci ataci toate prescripțiunile iudaice: și jertfele și curățirile și începuturile de lună nouă și chivotul și însuși templul. Că toate acestea și-au luat început din pricina neputinței lor de a se ridica cu mintea mai presus de cele materiale. Totuși Dumnezeu, pentru mîntuirea celor rătăciți, a îngăduit iudeilor să I se slujească prin aceste acte de cult, prin care și păgînii, cu mici deosebiri, slujeau demonilor, pentru ca, depărțîndu-se încetul cu încetul de obiceiul lor, să-i ridice la filozofia cea înaltă. Așa a făcut și cu magii; a vrut să-i cheme prin arătarea unei stele, ca să-i înalțe cu mintea mai sus de propria lor gîndire. Pentru că, după ce i-a condus și i-a călăuzit și după ce i-a adus lîngă iesle, nu le mai

5. Iona 1, 2.

6. Ioan 4, 7.

7. Matei 15, 22.

8. Matei 12, 41, 42.

9. Fapte 17, 22–31.

vorbește prin stea, ci prin înger. Așa au ajuns încetul cu încetul mai buni. Același lucru l-a făcut Dumnezeu și cu ascalonitenii și cu gazeii. Când a fost dus chivotul legii în cele cinci orașe, orașele au fost lovite cu rană de moarte și nu găseau nici o scăpare din nenorocirile venite peste ele; atunci au chemat ghicitori, au adunat tot poporul și căutau să găsească scăpare de rana aceea trimisă de Dumnezeu. Ghicitorii le-au spus să înjuge la un car, în care să pună chivotul legii, două vaci, cu viței primi-născuți, nepuse încă la jug, și să le lase să meargă fără să le mîne cineva; așa vor cunoaște dacă nenorocirea a fost trimisă de Dumnezeu sau dacă a fost adusă de o boală oarecare. Ghicitorii au spus că dacă vacile vor rupe jugul, pentru că n-au mai fost puse la jug și se vor întoarce la vițeii care mugesc, atunci nenorocirea se datorește întâmplării; dar dacă vor merge drept, fără să le pese de mugetul vițelilor și fără să se rătăcească, cu toate că nu cunosc drumul, atunci e lămurit că mîna lui Dumnezeu s-a atins de orașele acelea. După ce ghicitorii au grăit așa, locuitorii acelor orașe au crezut spusele lor și au făcut cum le-au poruncit¹⁰. Și Dumnezeu, făcînd iarăși pogorămînt, a urmat sfatul ghicitorilor și n-a socotit nevrednic de El să împlinească spusele ghicitorilor și să-i facă vrednici de credință în cele spuse de ei. Fapta săvîrșită atunci a fost mai mare, pentru că chiar potrivnicii lui Dumnezeu au dat mărturie de puterea lui Dumnezeu și pentru că dascălii lor au grăit așa cum voia Dumnezeu. Se pot vedea și alte multe cazuri în care Dumnezeu rînduiește la fel lucrurile. De pildă cazul vrăjitoarei din Endor¹¹ se aseamănă cu cazul de mai sus al rînduiei lui Dumnezeu; pe acesta îl puteți lămuri singuri pe temeiul spuselor mele de mai înainte.

Acestea v-am spus despre steaua de la Nașterea Domnului; dar voi puteți spune și mai multe, că zice Scriptura: „*Dă prilej înțeleptului și mai înțelept va fi*”¹².

IV

Trebuie, însă, să ne întoarcem la începutul cuvintelor citite din Evanghelie.

– Care este începutul?

„*Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod împăratul, iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim*”¹³.

Magii mergeau după steaua care îi conducea și au crezut; dar iudeii n-au crezut nici pe profeți, deși le vorbiseră în urechile lor.

10. *I Regi* 5, 1-6. 13.

11. *I Regi* 28, 7-25.

12. *Prov.* 9, 9.

13. *Matei* 2, 1.

- Dar pentru ce evanghelistul ne-a spus și timpul și locul nașterii lui Iisus, zicînd: „*în Betleem*” și: „*În zilele lui Irod împăratul*”? Pentru ce ne-a vorbit și de dregătoria lui Irod?

- Pentru că mai era un Irod, acela care omorise pe Ioan Botezătorul¹⁴; acela era tetrarh, pe cînd acesta împărat. Evanghelistul a arătat deasemeni și timpul și locul nașterii lui Iisus, pentru ca să ne amintească niște profeții vechi. Dintre acestea, una a profețit-o Miheia, spunînd: „*Și tu, Betleeme, pămîntul lui Iuda, nicidecum nu ești mai mic între domnii lui Iuda*”¹⁵; alta a profețit-o patriarhul Iacov, arătîndu-ne exact timpul și dîndu-ne un mare semn al venirii Lui: „*Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui, pînă vor veni cele gătite lui și Acela va fi așteptarea neamurilor*”¹⁶.

Merită, însă, să răspundem și la întrebarea: De unde le-a venit magilor gîndul să se ducă să se închine lui Hristos și cine i-a îndemnat?

După părerea mea, lucrul acesta nu se datorește numai stelei, ci și lui Dumnezeu, Care a pus în mișcare sufletul lor, așa precum a făcut și cu împăratul Cir determinîndu-l să elibereze pe iudei din robie¹⁷. Dumnezeu n-a făcut asta nimicindu-le libera lor voință. La fel și cu Pavel, l-a chemat printr-un glas de sus¹⁸, iar prin aceasta a făcut cunoscut și harul Său, dar și ascultarea lui Pavel.

- Dar pentru ce Dumnezeu n-a descoperit tuturor magilor nașterea lui Hristos?

- N-aveau să creadă toți; aceștia erau mai înclinați a crede decît ceilalți. Nenumărate neamuri au pierit, dar profetul Iona a fost trimis numai la niniviteni¹⁹; doi tîlhari au fost pe cruce, dar numai unul s-a mîntuit²⁰.

Vezi-le virtutea magilor nu din aceea că au venit în Palestina, ci și din aceea că au vorbit cu îndrăznire cu Irod. Ca să nu-i dea impresia că sînt niște înșelători, îi spun de steaua care i-a călăuzit, de lungimea drumului, grăindu-i cu îndrăznire: „*Am venit să ne închinăm Lui*”²¹. Nu s-au temut nici de mînia poporului, nici de tirania împăratului. De aceea eu cred că acești magi au ajuns și în țara lor dascălii concetățenilor lor. Dacă nu s-au ferit să facă asta în Iudeea, apoi cu atît mai mult au avut curajul să vorbească acasă la ei, mai ales că acum aveau în urechile lor și cuvintele dumnezeiești ale îngerului și mărturia profetului.

14. Matei 14, 1-12.

15. Mih. 5, 2.

16. Fac. 49, 10.

17. I Ezdra 1, 1-11.

18. Fapte 9, 4-6.

19. Iona 1, 2.

20. Luca 23, 39-43.

21. Matei 2, 2.

„Și auzind Irod s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el”²².

Pe bună dreptate s-a tulburat Irod, pentru că, fiind împărat, își temea tronul lui și al copiilor lui.

– Dar Ierusalimul, pentru ce s-a tulburat? Doar profeții Îl preziseră de demult pe Hristos, că va fi mîntuitor, binefăcător și liberator. Pentru ce, dar, s-au tulburat iudeii?

– Mînați de același gînd, pentru care și mai înainte se depărtaseră de Dumnezeu, binefăcătorul lor, și se gîndeau la cărnurile din Egipt²³, deși dobîndiseră o libertate ca aceea.

Tu, însă, uită-mi-te cît de preciși sînt profeții! Profetul Isaia a vestit mai dinainte nașterea, zicînd: „Și ar fi dorit să fi fost arse cu foc, că Prunc s-a născut nouă, Fiul, și ni s-a dat nouă”²⁴. Dar iudeii tulburîndu-se n-au căutat să vadă ce s-a întîmplat, nici să meargă după magi, nici să-L afle. Așa au fost iudeii! Mai certăreți și mai nepăsători decît toți oamenii. Ar fi trebuit ca chiar ei să se mîndrească că printre ei s-a născut Împăratul, că au atras la ei pe perși, că au să aibă pe toți oamenii supuși lor, că lucrurile mergeau spre mai bine și că împărăția lor ajunsese chiar de la început așa de strălucită. Dar ei nici așa nu s-au făcut mai buni; și doar nu de mult scăpaseră de robie. Dar chiar dacă iudeii n-ar fi știut nimic de aceste lucruri înalte și nespuse, era firesc să se gîndească, numai pe temeiul celor petrecute sub ochii lor, că dacă acum tremură atîta de Împăratul nostru abia născut, cu mult mai mult se vor teme și se vor supune Lui mai tîrziu, cînd Pruncul va crește și cînd cele ale noastre vor fi mai strălucite decît cele ale barbarilor. Dar nimic din acestea nu i-a trezit. Atît de mare le era prostia și odată cu asta și invidia.

Pe amîndouă²⁵ trebuie să le izgonim cu toată grija din sufletele noastre; mai iute ca focul trebuie să fie cel ce vrea să lupte împotriva lor. De aceea și Hristos spunea: „Foc am venit să arunc pe pămînt și cît voiam ca el să fie aprins acum”²⁶. De aceea Duhul se arată în chip de foc.

V

Noi, însă, am ajuns mai reci decît cenușa și mai morți decît morții. Și am ajuns așa, cu toate că vedem pe Pavel că zboară mai presus de cer și de cerul cerului, că biruie și depășește toate mai iute ca flacăra, pe cele de jos, pe cele de sus, pe cele prezente, pe cele viitoare, pe cele ce sînt, pe cele ce nu sînt. Dar dacă pilda lui Pavel ți se pare prea mare

22. Matei 2, 3.

23. Ieș. 16, 3; Num. 11, 4–5.

24. Isaia 9, 5–6.

25. De aici începe partea morală: Plîsul după voia lui Dumnezeu pricinuieste mare bucurie și fols; mare rău este risul; trebuie să fugim de teatre.

26. Luca 12, 49.

pentru tine, cu toate că scuza aceasta pornește din pricina trîndăviei sufletului tău – că în ce-ți este superior Pavel, ca să spui că ți-i cu neputință să-l imiți? –, dar ca să nu ne certăm, să-l las pe Pavel și să ne gîndim la primii creștini, care au aruncat banii, moșiile și orice preocupare și grija lumescă și s-au afierosit cu totul lui Dumnezeu, stăruind ziua și noaptea în învățătura cuvîntului. Așa e focul cel duhovnicesc! Nu îngăduie să dorim cele de pe pămînt, ci ne mută spre o altă dragoste. Din pricina aceasta cel îndrăgostit de astfel de lucruri face cu ușurință totul chiar de-ar trebui să-și părăsească averile, luxul și desfătarea, chiar de-ar trebui să disprețuiască slava, chiar de-ar trebui să-și dea sufletul. Odată intrată în suflet căldura acelui foc, izgonește toată trîndăvia și-l face pe cel cuprins de ea mai ușor ca pana. Disprețuind pe toate cele văzute, unul ca acesta se căiește neîncetat, varsă mereu izvoare de lacrimi și culege de pe urma lor mare plăcere. Da, nimic nu apropie și nu unește atît de mult pe om de Dumnezeu ca astfel de lacrimi. Unul ca acesta nu se uită la cele din jurul lui fie de locuiește în mijlocul orașelor, fie de trăiește în pustie, în munți și în vilcele; și nici nu se mai satură de lacrimi fie că-și plînge păcatele lui, fie că le plînge pe ale altora. De aceea pe aceștia, înainte de alții, i-a fericit Dumnezeu, zicînd: „*Fericiți cei ce plîng*”²⁷. Cum ar fi putut Pavel să spună: „*Bucurați-vă pururea în Domnul*”²⁸, dacă aceste lacrimi n-ar naște plăcere? După cum plăcerea lumescă este unită cu durerea, tot așa lacrimile vărsate după placul lui Dumnezeu odrăslesc bucurie neîncetată și nevestejită. Așa a ajuns mai curată decît fecioarele femeia cea păcătoasă²⁹, pentru că a fost cuprinsă de acest foc. Cînd pocăința i-a cuprins sufletul, cînd a fremătat de dorul pentru Hristos, și-a despletit părul capului ei, a spălat sfintele Lui picioare cu lacrimile sale, le-a șters cu cosițele ei și a vărsat pe ele mir. Toate acestea erau fapte din afară, văzute de toată lumea; dar cele ce se petreceau în sufletul ei erau cu mult mai mari decît acestea și le vedea numai Dumnezeu. De aceea cînd auzim cele făcute de femeia păcătoasă ne veselim împreună cu ea, ne bucurăm de faptele ei și o slobozim de toate păcatele ei.

Dacă noi, deci, care sîntem niște răi, o judecăm așa, gîndește-te la bunătățile de care s-a bucurat de la Dumnezeu! Gîndește-te cită fericire a cules de pe urma pocăinței ei, chiar înainte de a primi darurile lui Dumnezeu! După cum văzduhul se curățește după o ploaie bogată, tot așa, după lacrimi îmbelșugate, se pogoară în suflet liniște și alinare și dispare întunecimea păcatelor. După cum ne curățim de păcate prin

27. Matei 5, 4.

28. Filip. 4, 4.

29. Luca 7, 37-50.

apă și prin Duh, tot așa ne curățim iarăși prin lacrimi și mărturisire; cu o singură condiție, să nu lăcrimăm de ochii lumii și spre laudă. Cel ce varsă lacrimi de ochii lumii și spre laudă trebuie ținut de rău mai mult decît o femeie care se împopoțonează, care își încondeiază sprîncenele și se sulemenește. Eu caut acele lacrimi care nu se varsă de ochii lumii, ci din zdrobirea inimii; lacrimile cele ascunse, vărsate în cămara ta de rugăciune, fără să fii văzut de cineva; lacrimile cele ce picură liniștit și fără zgomot, cele izvorîte din adîncul inimii, cele pornite din zdrobirea și durerea sufletului, cele vărsate numai de dragul lui Dumnezeu, așa cum erau lacrimile Anei. „*Buzele i se mișcau*, spune Scriptura, *dar glasul nu i se auzea*”³⁰; lacrimile ei sunau mai puternic decît trîmbița. De aceea Dumnezeu i-a și deschis pîntecele, iar piatra cea vîrtoasă a fost prefăcută în țarină afinată.

VI

De vei lăcrima și tu așa, vei merge pe urmele Stăpînului. Și El a lăcrimat; și pentru Lazăr³¹, și pentru Ierusalim³², și pentru Iuda³³. Și vei vedea că de multe ori Domnul lăcrimează; dar niciodată nu-L vei vedea rîzînd, nici zîmbind măcar. Nici unul din evangheliști n-a spus-o. La fel și Pavel; a lăcrimat și el; și a făcut asta trei ani, ziua și noaptea; a spus-o și el și au spus-o și alții despre el; dar că a rîs, n-a spus-o nici el, nici altul; nici unul din sfinți n-a rîs; și n-au spus-o nici ei, nici despre alții. Numai despre Sarra s-a spus că a rîs³⁴, cînd a fost ținută de rău, și despre fiul lui Noe, cînd a ajuns din liber sclav³⁵.

Nu spun asta ca să opresc rîsul, ci ca să curm rîsul dezmățat. Spune-mi, te rog, pentru ce te strici de rîs, pentru ce trăiești nepăsător, cînd ești vinovat de atîtea păcate, cînd trebuie să te înfățișezi înaintea înfricoșătoarei judecăți și să dai amănunțită socoteală de toate faptele săvîrșite pe pămînt? Da, vom da socoteală de păcatele săvîrșite cu voie și fără de voie. „*De cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor*, spune Hristos, *Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu*”³⁶. Chiar dacă lepădarea de Hristos este fără voia noastră, totuși nu scăpăm de pedeapsă, ci vom da socoteală și de ea. Vom da socoteală și de cele pe care le știm și de cele pe care nu le știm. „*Nu mă știu vinovat cu nimic*, spune Pavel, *dar nu cu aceasta m-am îndreptățit*”³⁷.

30. *I Regi* 1, 13.

31. *Ioan* 11, 35.

32. *Matei* 23, 37.

33. *Matei* 26, 50.

34. *Fac.* 18, 12.

35. *Fac.* 9, 22-23.

36. *Matei* 10, 33.

37. *I Cor.* 4, 4.

Vom da socoteală de cele făcute cu știință și de cele făcute cu neștiință. „*Le mărturisesc lor*, spune Pavel, *că au rîvnă pentru Dumnezeu, dar nu cu știință*”³⁸; totuși aceasta nu le e de ajuns pentru apărarea lor. Scriindu-le corintenilor, le spune: „*Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul său, tot așa să abată gîndurile voastre de la curăția cea întru Hristos*”³⁹. Așadar, cînd avem să dăm socoteală de atîtea păcate, mai stai și rîzi, mai spui glume, te mai desfătezi?

– Dar ce folos am, aș putea fi întrebat, dacă nu fac acestea, ci plîng?

– Foarte mare folos! Atît de mare, încît nici nu pot să ți-l înfățișez prin cuvinte. La tribunalele acestea din lume, oricît ai lăcrima, nu scapi de osîndă după ce sentința a fost pronunțată. Dar la tribunalul cel duhovnicesc, de suspini numai ai schimbat sentința, ai căpătat iertare. De aceea Hristos spune multe despre plîns, ferecește pe cei ce plîng⁴⁰ și nefericește pe cei ce rîd.

Locul acesta în care ne găsim nu-i pentru rîs, nici nu ne-am adunat aici să rîdem cu hohote, ci să suspinăm; și prin acest suspin să moștenim împărăția cerurilor. Cînd stai înaintea împăratului acestuia pămîntesc, nici nu îndrăznești să zîmbești; dar cînd stai în biserică, unde este Stăpînul îngerilor, nu stai cu cutremur, nici cu cuviință, ci rîzi și de multe ori te mîinii. Nu te gîndești că Îl mîinii prin asta mai mult decît prin celelalte păcate ale tale? De obicei Dumnezeu nu-Și întoarce atît de mult fața de la cei ce păcătuiesc, cît de la cei ce nu se pocăiesc după ce-au păcătuit.

Cu toate acestea, sînt unii oameni atît de nesimțiți că și după aceste cuvinte spun:

– Să dea Dumnezeu să nu plîng niciodată; ci să-mi facă parte de rîs și de joacă toată viața.

– Poate fi un gînd mai copilăresc decît acesta? Că nu Dumnezeu îți face parte să joci, ci diavolul! Ascultă ce-au pățit cei ce au jucat! „*A șezut poporul*, spune Scriptura, *a mîncat și a băut și s-a sculat să joace!*”⁴¹. Așa au făcut și sodomienii, așa au făcut și cei de pe vremea potopului. Că și despre ei spune Scriptura că „*erau mîndri, aveau de toate și se răsفătau de belșugul pîinii*”⁴². Iar cei de pe timpul lui Noe vedeau că de atîția ani se lucra la facerea corăbiei și totuși o duceau numai în petreceri ca niște nesimțiți, fără să se gîndească la cele ce aveau să se întîmple. De aceea, cînd a venit potopul pe toți aceștia i-a măturat, iar năvala apelor a înecat atunci întreaga lume.

38. Rom. 10, 2.

39. II Cor. 11, 3.

40. Matei 5, 4.

41. Ieș. 32, 6.

42. Iez. 16, 49.

VII

Nu cere, deci, de la Dumnezeu acelea pe care le primești de la diavol. Dumnezeu dă inimă zdrobită, smerită, trează, curată, frîntă, pocăită și pătrunsă de durere. Acestea sînt darurile Lui, pentru că de ele mai cu seamă avem noi nevoie. În fața noastră stă un război cumplit; lupta noastră este împotriva puterilor nevăzute; bătălia noastră, împotriva duhurilor răutății; războiul nostru, împotriva începătorilor, împotriva stăpîniilor⁴³. Ar fi de dorit ca să ne sîrguim să fim treji, să ne deșteptăm ca să putem face față acelei oștiri sălbatice. Dar dacă rîdem și jucăm, dacă stăm toată vremea nepăsători, vom cădea, chiar înainte de a ne ajuta diavolul, din pricina propriei noastre nepăsări. Nu e al nostru să rîdem neîncetat, să ne îmbuibăm și să petrecem, ci a celor de pe scenă, a femeilor stricate, a bărbaților desfrînați, a paraziților și a lingușitorilor; nu a celor chemați la cer, a celor înscriși în cetatea cea de sus, a celor care au în mîini armele cele duhovnicești, ci a celor ce fac voile diavolului. Diavolul, diavolul este acela care a făcut din rîs și din joc o artă, ca să atragă la el pe ostașii lui Hristos, ca să le moaie tăria rîvnei lor. De aceea a zidit și teatre în orașe, a făcut iscusiți pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspîndească o ciumă ca aceasta în tot orașul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm – vorbele proaste și glumele – pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Și ceea ce-i mai cumplit din toate sînt lucrurile de care se rîde. Cînd actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de rușine mulți oameni proști rîd și se veselesc; aplaudă vorbe și gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sînt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească așa; de aceea e și drept ca ei să fie pedepsiți și pentru pedeapsa ce-i amenință pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar cînd vă văd că părăsiți atelierele, meseriile, ciștigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsați totul la pămînt ca să vă duceți la teatru, atunci actorii capătă și mai mult curaj și-și dau și mai mare silință ca să joace cît mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sînteți pricina și rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătîndu-vă joc de sfințenia căsătoriei și făcînd de ocară această taină mare. Nu este atît de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cît tu, mai mult decît el, tu care-i poruncești să facă asta; dar mai bine spus, nu-i poruncești numai, ci prin rîvna, prin veselia, prin rîsul și prin laudele jocului lor contribui în toate chipurile la înființarea unor astfel

43. *Efes.* 6, 12.

de oficine drăcești. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poți uita acasă la femeia ta cînd o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roșești, gîndindu-te la tovarășa ta de viață, cînd vezi că pe scenă toate femeile sînt făcute de ocară?

VIII

Nu-mi spune că sînt ficțiuni piesele de teatru! Ficțiunile acestea au făcut pe mulți să ajungă desfrînați și multe case au stricat. Și mai cu seamă pentru asta suspin, pentru că văd că nu vi se par rele cele de pe scenă, ci le aplau-dați, strigați și rîdeți cînd desfrîul este prezentat fără de rușine.

– Ce spui? Spui că piesele jucate sînt ficțiuni?

– Dar tocmai pentru asta sînt vrednici de pedeapsă și cei ce le fac și cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfățișeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrîul este un rău, apoi este un rău și prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cît de desfrînați sînt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrîul și adulterul pe scenă! Nu mai spun cît de neînfrînați și de nerușinați îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrînată și mai neînfrînată decît privirea celui care dorește să vadă astfel de spectacole. În ce te privește, n-ai dori să-ți vezi nevasta umblind în pielea goală prin oraș; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară și pe bărbați și pe femei, ca să-ți faci de rușine proprii tăi ochi! Nu-mi spune că actrița care joacă în pielea goală este o stricată! Gîndește-te, că au aceeași fire și același trup și femeia stricată și femeia cinstită! Dacă nu-i ceva rău ceea ce vezi pe scenă, atunci pentru ce te revolți de ai vedea o femeie umblind goală pe stradă, pentru ce huiduiești pe nerușinată? Sau vrei să spui că e o nerușinare asta cînd mergem de unii singuri pe stradă, dar cînd sîntem strînși și stăm toți la un loc nu mai e nerușinare? Cuvintele acestea sînt, însă, o batjocoră, o insultă și cea mai mare nebunie. Este mai bine să-ți pui pe ochi glod și țărîină decît să privești o nelegiuire ca aceasta. Nu-i atît de vătămător glodul pentru ochi cît de vătămătoare este privirea pofticioasă și vederea unei femei goale. Ascultă cine a adus pe lume întîia oară umbletul în pielea goală și teme-te de temeiul unei nerușinări ca aceasta!

– Dar cine a adus pe lume umbletul în pielea goală?

– Neascultarea și ispita diavolului. Astfel, chiar de la început, obiceiul acesta se datorește diavolului. Primii oameni s-au rușinat cînd s-au văzut goi; voi, însă, vă și lăudați cu asta și după spusele apostolului „*slava voastră e în nerușinarea voastră*”⁴⁴. Cum se va mai uita la tine soția ta, cînd te întorci de la o nelegiuire ca aceasta? Cum te va mai primi? Cum îți va vorbi cînd ai batjocorit în așa hal pe toate femeile, cînd ai ajuns prizonierul unor astfel de spectacole și ai ajuns robul unei femei stricate?

44. Filip. 3, 19.

Dacă suferiți cînd auziți aceste cuvinte, îmi faceți o mare bucurie. „*Cine este cel ce mă înveselește dacă nu cel întristat de mine?*”⁴⁵ spune Pavel.

Nu încetați, dar, niciodată de a suspina și de a vă căi de astfel de fapte! Tristețea pricinuită de niște fapte ca acestea este începutul schimbării voastre în mai bine. De aceea și eu am fost mai aspru în predica mea de azi, pentru ca, tăind mai adînc, să vă scap de puroiul care vă amețește mințile și să vă redau sănătatea sufletului. Să dea Dumnezeu ca noi toți să ne bucurăm de toate și să avem parte și de răsplățile gătite celor ce fac fapte bune, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

45. II Cor. 2, 2.

OMILIA VII

**„Și adunînd pe toți arhieriei și cărturarii poporului,
i-a întreat: «Unde este să Se nască Hristos?»
Iar ei i-au spus lui: «În Betleemul Iudeii»”¹.**

I

Ai văzut că toate s-au făcut spre musturarea iudeilor? Atîta vreme cît iudeii nu-L vedeau pe Hristos, nu erau stăpîniți de invidie și dădeau mărturie despre adevăr; dar cînd I-au văzut slava adusă de minuni, stăpîniți de invidie, n-au mai spus adevărul. Adevărul, însă, ieșea la lumină pe toate căile și tocmai dușmanii îl întăreau mai mult.

Iată și aici cît de minunat și de neobișnuit a rînduit Dumnezeu lucrurile! Și magii și iudeii află unii de la alții ceva mai mult decît știau; și se învață unii pe alții. Iudeii au aflat de la magi că o stea L-a propovăduit pe Hristos în țara perșilor; iar magii au aflat de la iudei că Cel propovăduit de stea a fost vestit de profeți cu multă vreme înainte. Astfel întrebarea pusă de Irod a ajuns dovada unei învățături mai clare și mai precise și pentru magi și pentru iudei. Și astfel dușmanii adevărului sînt siliți să citească înaintea lui Irod și a magilor, fără voia lor, scrierile care vorbeau despre adevăr, sînt siliți să tălmăcescă profeția, chiar dacă n-o tălmăcesc toată. Au vorbit numai de Betleem și că din el va veni Cel ce păstorește pe Israel, dar n-au mai adăugat continuarea profeției, ca să lingusească pe împărat.

– Și care-i continuarea profeției?

– „Și ieșirile Lui dintru început, din zilele veacului!”².

– Dar pentru ce Hristos, dacă avea să vină din Betleem, a trăit după naștere în Nazaret și a întunecat profeția?

– N-a întunecat-o, ci a lămurit-o mai mult. Tocmai faptul că Mama Sa locuia în Nazaret arată că nașterea lui Hristos în Betleem s-a făcut potrivit rînduiei lui Dumnezeu. De aceea n-a plecat îndată după naștere, ci a mai rămas încă patruzeci de zile, ca să dea prilej celor ce voiau să cerceteze totul cu de-amănuntul. Că multe erau cele ce îndreptăteau o astfel de cercetare pentru cei ce ar fi voit să examineze în mai de

1. Matei 2, 1-5.

2. Mih. 5, 1.

aproape lucrurile. Cînd au venit magii în Ierusalim, tot orașul a fost puternic tulburat și odată cu orașul și împăratul; a fost adus ca mărturie profetul Miheea, au făcut mare sfat și s-au mai întîmplat în Ierusalim și alte multe fapte, pe care Luca le povestește cu de-amănuntul; de pildă cele cu privire la Ana și la Simeon³, la Zaharia⁴, la îngeri și la păstori⁵. Toate acestea sînt îndestulătoare pricini pentru cei ce vor să examineze mai de aproape lucrurile, ca să descopere cele petrecute în Betleem. Dacă magii, care veniseră din Persia, au cunoscut locul nașterii lui Hristos, apoi cu mult mai ușor puteau să-l afle locuitorii Ierusalimului. La început, la naștere, Hristos S-a arătat iudeilor prin multe minuni; dar pentru că iudeii n-au voit să-L vadă, a stat un timp ascuns; apoi, printr-un alt început, S-a descoperit cu mai multă strălucire⁶. Acum nu magii, nici steaua, ci Tatăl L-a propovăduit de sus; și Duhul S-a pogorît atrăgînd glasul acela peste capul Celui botezat; și Ioan, cu toată îndrăznirea, striga de-a lungul întregii Iudei, umplînd cu învățătura sa ținuturile locuite și nelocuite; și mărturia minunilor și pămîntul și marea și toată zidirea slobozeau strălucit glasul despre El. La nașterea Sa s-au petrecut atîtea minuni cîte puteau să arate în liniște pe Cel venit pe lume. Și ca să nu spună iudeii: „Nu știm cînd S-a născut și nici în ce loc”, Dumnezeu a rînduit venirea magilor și celelalte pe care le-am spus. Deci iudeii nu pot avea nici o scuză că n-au cercetat cele ce se petrecuseră.

II

Uită-te cît de precise sînt cuvintele profeției! Profetul n-a spus: „Va locui în Betleem”, ci „*din tine va ieși*”⁷. Deci profeția spune că se va naște acolo. Dar unii iudei au nerușinarea să spună că aceste cuvinte s-au spus despre Zorobabel. Cum s-ar putea susține asta? Doar „*ieșirile lui*” n-au fost „*dintru început, din zilele veacului!*”⁸. Cum s-ar putea aplica lui Zorobabel cuvintele de la începutul profeției „*din tine va ieși*”, cînd Zorobabel nu s-a născut în Iudeea, ci în Babilon? De aceea a și fost numit Zorobabel, pentru că acolo s-a născut. Cei care cunosc limba siriană înțeleg cuvîntul Zorobabel. Pe lîngă cele spuse și timpul de mai tîrziu întărește mărturia. Căci ce spune profeția?

„*Și tu, Betleeme, nicidecum nu ești cel mai mic între domnii lui Iuda*”⁹.

3. Luca 2, 25–38.

4. Luca 1, 5–25.

5. Luca 2, 8–18.

6. Matei 3, 13–17.

7. Mih. 5, 2.

8. Mih. 5, 2.

9. Matei 2, 6.

Profetul arată pricina strălucirii Betleemului spunînd că „*din tine va ieși*”. Și nimeni altcineva n-a făcut strălucit și vestit locul acela, ci numai Hristos. După ce S-a născut, vin să vadă ieslea și locul colibeii oameni de la marginile lumii. Acest lucru l-a arătat mai dinainte profetul spunînd: „*Nicidecum nu ești cel mai mic între domnii lui Iuda*”, adică între conducătorii de seminții. Prin aceste cuvinte a cuprins și Ierusalimul. Dar nici așa iudeii n-au luat în seamă profetia, deși folosul îi privea pe ei. Aceasta e pricina că profetii nu vorbesc la început atît de vrednicia lui Hristos cît de binefacerile făcute de Hristos iudeilor. Cînd Fecioara a născut, îngerul zice: „*Vei chema numele Lui: Iisus*”; și adaugă: „*că El va mîntui pe poporul Său de păcatele sale*”¹⁰. Iar magii n-au spus: „Unde este Fiul lui Dumnezeu”, ci: „*Cel ce S-a născut, Împăratul iudeilor*”¹¹. În profetie iarăși nu s-a spus: „Din tine va ieși Fiul lui Dumnezeu”, ci „*povățuitor Care va păstori pe poporul Meu Israel*”¹². Că profetul trebuia să vorbească la început cu mai mult pogorămînt, și ca să nu-i scandalizeze, dar să și propovăduiască mîntuirea lor, spre a-i atrage mai mult. Primele mărturii, cele din timpul de după naștere, nu spun ceva deosebit despre Hristos, cum spun mărturiile despre minunile săvîrșite mai tîrziu de El, care vorbesc mai lămurit despre slava Lui. Ascultă ce spune profetul despre copiii care-I cîntau imne după săvîrșirea multelor Sale minuni: „*Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvîrșit laudă*”¹³; și iarăși: „*Că vor vedea cerurile, lucrul degetelor Tale*”¹⁴. Aceste din urmă cuînte Îl arată Creator al universului. Profetia spusă despre El după înălțare, Îl arată de aceeași cinste cu Tatăl: „*Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a drăapta Mea*”¹⁵, iar Isaia spune: „*Cel ce S-a ridicat să conducă neamurile; în El vor nădăjdui neamurile*”¹⁶.

– Dar pentru ce, cum putea întreba cineva, profetul Miheia spune că Betleemul nu este cel mai mic între domnii lui Iuda, cînd satul acesta a ajuns vestit nu numai în Palestina, ci în toată lumea?

– Cuvîntul profetului a fost adresat deocamdată iudeilor; de aceea a și adăugat: „*Va păstori pe poporul Meu Israel*”, cu toate că a păstorit lumea întreagă. Dar, după cum am spus, profetul nu vrea să scandalizeze deocamdată pe iudei, dar le descoperă că va păstori și pe toate celelalte neamuri.

– Dar pentru ce profetul spune că va păstori pe poporul iudeu, cînd nu l-a păstorit?

10. Matei 1, 21.

11. Matei 2, 2.

12. Matei 2, 6.

13. Ps. 8, 2.

14. Ps. 8, 3.

15. Ps. 109, 1.

16. Isaia 11, 10.

- Dar asta mai cu seamă s-a și întâmplat! Spunînd aici „Israel” a arătat pe iudeii care au crezut în El, iar Pavel, interpretînd acest loc, spune: „Nu toți din Israel sînt Israel, ci numai cîți s-au născut prin credință și făgăduință”¹⁷. Iar dacă nu i-a păstorit pe toți, e păcatul și vina lor. Ar fi trebuit să I se închine împreună cu magii și să slăvească pe Dumnezeu, că a venit peste ei un timp ca acela care să le dezlege toate păcatele lor. Și doar nu auziseră nimic de judecată, nici de pedepse, ci de un păstor liniștit și blînd! Dar ei fac dimpotrivă: se tulbură, se frămîntă și mai tirziu pun la cale fel de fel de viclenii.

„Atunci Irod chemînd în ascuns pe magi, i-a întrebat cu de-amănuntul despre vremea în care s-a arătat steaua”¹⁸.

Irod căuta să omoare pe Cel născut; dar asta nu mai e furie, ci curată nebunie; căci cele spuse și cele întîmplate erau de ajuns să-l oprească de la orice încercare ca aceasta. Cele întîmplate nu erau fapte omenesti; nu erau fapte omenesti ca o stea să cheme din înaltul cerului pe magi, să-i pornească pe niște barbari într-o călătorie atît de îndepărtată spre a se închina Celui aflat în scutece și în iesle și ca profeții să-L prezică de demult; toate acestea, precum și toate celelalte, erau fapte mai presus de om. Totuși Irod n-a ținut seama de nici una din ele.

III

Așa e răutatea! Cade în groapa săpată de ea însăși; încearcă lucruri imposibile. Uită-te la nebunia lui Irod! De credea profeția și de-o socotea de neschimbat, trebuia să știe lămurit că încerca ceva cu neputință; și iarăși, de nu credea profeția și nu se aștepta să se înfăptuiască spusele ei, atunci n-ar fi trebuit să se teamă și să se înfricoșeze și nici să pună la cale viclenia. Deci și într-un caz și în altul viclenia lui era de prisos. Apoi era o nebunie fără margini să-și închipuie că magii au să-l prefere pe el în locul Celui născut, pentru Care făcuseră atîta drum. Cînd magii ardeau atîta de dragul Pruncului, înainte de a-L vedea, cum mai putea Irod nădăjdui să-i convingă să-L trădeze după ce-L văzuseră și fuseseră încredințați și de profeție? Și totuși, deși erau atîtea motive care să-l oprească de la acest gînd, Irod a încercat: „Și chemînd în ascuns pe magi, i-a întrebat”. Își închipuia că iudeii vor căuta să scape Pruncul; nici Irod nu-și putea închipui ca iudeii să alunece în atîta nebunie, încît să vrea să dea în mîinile vrăjmașilor pe apărătorul lor, pe mîntuitorul lor, pe Cel ce a venit pentru eliberarea poporului. Irod, deci, îi cheamă în ascuns și-i întreabă, nu de timpul în care S-a născut Pruncul, ci de timpul în

17. Rom. 9, 6-7.

18. Matei 2, 7.

care s-a arătat steaua, întinzînd cu multă dibăcie cursa. După părerea mea steaua trebuie să se fi arătat cu multă vreme înainte de nașterea Pruncului, pentru că magii au trebuit să facă multă vreme pe drum ca să ajungă în Palestina chiar în momentul nașterii; că trebuia să I se închine Lui pe cînd era în scutece. Deci steaua li s-a arătat cu mult mai înainte, pentru a arăta că nașterea Lui este minunată și neobișnuită. Dacă li s-ar fi arătat în răsărit chiar în momentul în care S-a născut Pruncul în Palestina, magii n-ar mai fi ajuns să-L vadă înfășat în scutece, deoarece călătoria le lua mult timp. Să nu ne minunăm deloc, deci, dacă Irod a poruncit să fie uciși pruncii de doi ani și mai mici¹⁹; mînia și teama îl fac să mărească timpul, pentru mai multă siguranță, ca să nu-i scape nimeni.

Așadar, Irod a chemat pe magi și le-a spus:

*„Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc; și dacă-L veți afla, vestiți-mă, ca și eu venind să mă închin Lui”*²⁰.

Ai văzut cît de lipsit de judecată a fost Irod? Dacă vorbești drept, pentru ce întrebi în ascuns pe magi? Iar dacă vrei să pui la cale o nelegiuire, pentru ce nu-ți dai seama că magii vor descoperi viclenia ta tocmai pentru că i-ai întrebat întru ascuns? Dar, după cum am spus, cînd un om e stăpînit de răutate face prostii din ce în ce mai mari. Irod n-a spus: „Mergeți de aflați de împărat”, ci: „de Prunc”. Nici numele de împărat nu voia să-l rostească. Dar magii, datorită buneii lor credințe, nu și-au dat seama de asta; că nu-și puteau închipui că Irod ar putea merge atît de departe cu răutatea încît să încerce a vicleni împotriva unei rînduiei atît de minunate a lui Dumnezeu. Au plecat, deci, magii fără nici o bănuială, gîndindu-se la cele ce știau ei și la cele ce auziseră de la alții.

*„Și iată steaua, pe care o văzuseră în răsărit, mergea înaintea lor”*²¹.

Că pentru asta s-a și ascuns steaua, ca magii, pierzîndu-și călăuza, să fie siliți să întrebe pe iudei și să se facă tuturoră cunoscută nașterea lui Hristos. După ce au întrebat și după ce au avut dascăli pe dușmanii lui Hristos, steaua iar s-a arătat. Uită-te cît de minunat se desfășoară lucrurile! Din mîna stelei îi ia de mînă pe magi poporul și împăratul; iar aceștia îl aduc pe profet ca să-i învețe cele ce se petreceau în Betleem. Iar mai tîrziu din mîna profetului îi ia îngerul, care-i învață totul. Deci de la Ierusalim la Betleem steaua le arată drumul; că steaua i-a însoțit de acolo iarăși. Și s-a făcut aceasta ca să afli și de aici că steaua nu era o stea ca toate celelalte, că nici o stea nu merge cum a mers această stea.

19. Matei 2, 16.

20. Matei 2, 8.

21. Matei 2, 9.

Și nu numai că merge, dar mergea înaintea lor, îi trăgea după ea și-i călăuzea în miezul zilei.

IV

Poate că cineva ar întreba:

– Dar de ce mai aveau nevoie de stea de vreme ce cunoșteau locul nașterii?

– Ca să le fie arătat și Pruncul. Asta n-o știau! Casa nu era mare; iar Mama Pruncului era lipsită de strălucire și necunoscută. Trebuia, deci, ca steaua să-i ducă chiar la locul unde S-a născut. De aceea, îndată ce-au ieșit din Ierusalim s-a arătat steaua și nu s-a oprit înainte de a ajunge la ieslea nașterii. Minunea a urmat minunii. Amîndouă erau pline de minune: și închinarea magilor și mergerea stelei înaintea lor; erau îndestulătoare să atragă chiar pe cei cu totul împietriți la suflet. Dacă magii ar fi spus că au auzit de nașterea Pruncului din gura profeților sau că îngerii au vorbit cu ei îndeosebi, n-ar fi fost crezuți; dar așa, steaua arătată pe cer a închis gura tuturor, chiar a celor mai nerușinați. Mai mult: cînd steaua a ajuns deasupra Pruncului, steaua s-a oprit. Iar ca o stea, cînd să se ascundă, cînd să se arate și în sfîrșit să se oprească după ce iar s-a arătat, înseamnă că era o stea cu o putere mai mare decît a unei stele obișnuite. Asta a întărit și mai mult credința magilor. De aceea s-au și bucurat. S-au bucurat că au găsit ce căutau; s-au bucurat că au ajuns vestitorii adevărului; s-au bucurat că n-au făcut în zadar atîta cale. Atît de mare le era dorul de Hristos! Și venind steaua s-a oprit chiar deasupra capului Pruncului, arătînd că dumnezeiesc este Pruncul. Oprindu-se, steaua i-a făcut să se închine Pruncului, nu ca niște simpli barbari, ci ca unii din cei mai înțelepți dintre barbari. Vezi ce rost mare a avut steaua? În afară de profeție și de interpretarea arhierilor și cărturarilor magii au dat atenție și stelei.

Să se rușineze Marcion²², să se rușineze Pavel din Samosata²³, care nu vor să vadă ce-au văzut magii, strămoșii Bisericii!²⁴ Nu mi-i rușine să-i numesc strămoși ai Bisericii! Să se rușineze Marcion, cînd vede că Dumnezeu este închinat în trup! Să se rușineze Pavel, cînd vede că nu este închinat numai ca simplu om! Că este Dumnezeu în trup o arată scutecele și ieslea; iar că magii nu l-au închinat ca unui simplu om, o

22. Marcion, eretic din secolul al doilea, predica antiteza dintre dreptate și har, lege și Evanghēlie, iudaism și creștinism. După el totul își are originea în două principii veșnice și necreate: un Dumnezeu bun și un Dumnezeu drept, dar rău, creatorul lumii materiale și autorul Vechiului Testament.

23. Pavel din Samosata, episcop al Antiohiei, eretic din sec. III, condamnat de trei sinoade ținute în Antiohia între 264 și 268, tăgăduia Dumnezeirea lui Hristos.

24. Sf. Ioan Gură de Aur numește pe magi strămoși ai Bisericii, pentru că, înainte de întemeierea Bisericii, magii au propovăduit pe Hristos.

arată darurile acelea atît de bogate aduse de ei lui Hristos, pe cînd era încă Prunc, daruri care de obicei se aduc numai lui Dumnezeu. Să se rușineze și iudeii împreună cu Marcion și Pavel, cînd văd că le-o iau înainte barbarii și magii și cînd nici după aceștia nu înțeleg să vină să se închine lui Hristos! Că tot ce s-a făcut atunci a fost o preînchipuire a celor viitoare. Chiar de la început, de la nașterea lui Hristos, s-a arătat că neamurile păgîne o vor lua-o înaintea poporului iudeu.

- Atunci pentru ce, ar putea întreba cineva, pentru ce Hristos n-a spus de la început apostolilor, ci mai tîrziu: „*Mergînd, învățați toate neamurile*”?²⁵

- Pentru că, așa cum am spus și mai înainte, închinarea magilor era o preînchipuire și mai înainte-vestire a celor viitoare. Trebuia ca iudeii să vină întîi la Hristos; dar cînd de bunăvoie și-au trădat propria lor binefacere, lucrurile au luat o altă întorsătură. Nici la naștere nu trebuia să vină magii înaintea iudeilor; nici nu trebuia ca niște oameni de la o așa depărtare să le-o ia înaintea celor care locuiau chiar în Ierusalim și nici nu trebuia ca niște oameni, care nici nu auziseră de profeți, să alerge înaintea celor ce cunoșteau din copilărie profețiile. Dar pentru că și-au ignorat cu totul propriul lor bine, perșii o iau înaintea ierusalimlenilor, lucru pe care îl spune și Pavel: „*Trebuia să vă grăim vouă mai întîi cuvîntul Domnului; dar pentru că v-ați judecat pe voi nevrednici, iată ne întoarcem la neamuri*”²⁶. Iudeii ar fi trebuit să alerge după ce au auzit de la magi, dacă mai înainte nu crezuseră; dar n-au voit. De aceea, pe cînd iudeii dormeau, păgîinii au alergat înaintea lor.

V

Să căutăm²⁷ deci să fim și noi ca magii! Să ne liberăm de obiceiurile cele păgînești, să ne depărtăm mult de ele, ca să vedem pe Hristos; că și magii nu L-ar fi văzut dacă nu s-ar fi depărtat mult de țara lor. Să ne depărtăm de lucrurile cele pămîntești, că și magii, atîta vreme cît erau în Persia, vedeau numai steaua; dar cînd s-au depărtat de Persia au văzut pe Soarele dreptății; dar, mai bine spus, nici steaua n-ar fi văzut-o dacă nu s-ar fi ridicat de-acolo cu rîvnă. Să ne ridicăm, dar, și noi. Lasă-i pe toți ceilalți să se tulbure! Noi să alergăm la casa Pruncului! Să nu ni se potolească dorul chiar dacă împărați, popoare și tirani ne-ar tăia drumul! Așa, vom depărta din calea noastră toate greutățile. Că și magii n-ar fi scăpat de primejdia ce le venea din partea împăratului, dacă n-ar fi văzut Pruncul. Înainte de a-L vedea, erau înconjurați din

25. Matei 28, 19.

26. Fapte 13, 46.

27. De aici începe partea morală: *Cei ce se împărtășesc cu nevrednicie se vatămă pe ei înșiși: despre milostenie; să fugim de sminteli.*

toate părțile de frică, de primejdii, de tulburări; după ce I s-au închinat, liniște și siguranță! Acum nu-i mai primește steaua, ci îngerul, că, prin închinare ajungînd preoți, I-au adus și daruri. Părăsește, dar, și tu poporul iudeu, orașul tulburat, pe tiranul ucigaș, nălucirea cea lumească, grăbește-te spre Betleem, unde este casa pîinii celei duhovnicești. Ești păstor? Vino și vei vedea pe Prunc în colibă! Ești împărat? Nu vii să-L vezi? Atunci nu ți-i de folos porfira împărătească! Ești mag? Asta nu te împiedică deloc, numai dacă vii să-L cinstești și să I te închini Lui, nu ca să calci în picioare pe Fiul lui Dumnezeu! Fă aceasta cu cutremur și cu bucurie! Pot sta împreună bucuria și cutremurul! Vezi să nu fii ca I-rod și să spui: „*Că venind, să mă închin Lui*” și venind să vrei să-L ucizi! Că lui Irod se aseamănă toți cei care se împărtășesc cu nevrednicie cu sfintele taine! „*Unul ca acesta*, spune Pavel, *va fi vinovat față de trupul și singele Domnului*”²⁸, pentru că au în ei înșiși pe mamona, pe tiranul pe care-l supără împărăția lui Hristos, tiran mai nelegiuit decît Irod. Mamona vrea să stăpînească și trimite pe cei ai lui să se închine lui Hristos numai de formă, dar Îl junghie cînd I se închină. Să ne temem, dar, ca nu cumva să avem chip de rugători și de închinători, dar cu fapta să facem cele potrivnice. Cînd vrem să ne închinăm, să aruncăm totul din mîini! De avem aur să-l dăm lui Hristos, să nu-l îngropăm în pămînt! Dacă barbarii aceia I-au adus atunci aur ca să-L cinstească, cine ești tu de nu dai nimic celui ce are nevoie de ajutor? Aceia au făcut atîta drum ca să vadă pe Cel născut, dar tu ce apărare mai poți avea cînd n-ai de trecut nici o uliță ca să cercetezi pe un bolnav sau pe un întemnițat? Ni-i milă negreșit de bolnavi, de întemnițați și de vrăjmași, dar tu n-ai milă nici de Stăpînul și Binefăcătorul tău! Magii I-au adus aur, dar tu abia de-I dai o pîine! Magii au văzut steaua și s-au bucurat, dar tu vezi chiar pe Hristos, străin și gol, și nu-ți tresare inima! Care dintre voi cei de față, care ați fost încărcăți cu atîtea binefaceri, ați făcut o cale atîta de lungă de dragul lui Hristos, ca barbarii aceia, dar mai bine spus, mai filozofi decît filozofii? Dar pentru ce vorbesc de cale lungă? Multe femei de ale noastre sînt atît de trîndave încît nu merg nici o uliță ca să vadă pe Hristos în ieslea cea duhovnicească, dacă nu sînt purtate de catîri! Alții, deși pot merge pe picioarele lor, totuși în loc să vină la biserică preferă afacerile și teatrele. Barbarii aceia, înainte de a-L vedea, au făcut atîta cale de dragul lui Hristos; tu, însă, nici după ce L-ai văzut n-ai rîvna lor, ci-L lași pe Hristos și dai fuga să vezi pe actori – că iarăși vorbesc de cele ce-am vorbit în cuvîntul de mai înainte –, Îl vezi pe Hristos culcat în iesle și-L părăsești ca să vezi femei pe scenă. De cîte trăsnete nu-s vrednice astfel de purtări?

28. *I Cor.* 11, 27.

VI

Spune-mi, te rog: Dacă ți-ar făgădui cineva să te ducă la palatul împărătesc ca să-ți arate pe împărat pe tron, ai alege oare teatrul în locul împăratului? Și totuși într-un palat împărătesc n-ai nimic de câștigat! Aici însă, în biserică, izvor de foc duhovnicesc izvorăște din masa aceasta; și tu o lași și alergi la spectacol ca să vezi femei care fac baie în pielea goală, să vezi cum sint batjocorite femeile, și-L părăsești pe Hristos Care stă lângă izvor? Și acum stă Hristos lângă izvor, nu vorbind cu samarineanca, ci cu tot orașul. Dar poate că și acum Hristos vorbește tot numai cu samarineanca. Că nici acum nu-i nimeni lângă El, ci unii numai cu trupurile, iar alții nici cu atît. Totuși Hristos nu pleacă, ci rămîne și cere de la noi de băut, nu apă, ci sfințenie; căci cele sfinte le dă El sfinților. Nu ne dă apă de izvor, ci sînge viu, care nu-i simbol al morții, ci pricină a vieții. Tu, însă, părăsești izvorul sîngelui, potirul cel înfricoșător, și te duci la izvorul cel drăcesc, ca să vezi femei desfrîinate făcînd baie în pielea goală, ca să ți se înece sufletul. Că apa aceea este un ocean de desfrînare; nu învăluiește cu apă trupurile, ci îneacă sufletele. Femeia își cufundă trupul gol în baie, dar tu, cînd o vezi, te scufunzi în adîncul desfrînării. Așa e mreaja diavolului; nu îneacă pe cei care înoată, ci mai ales pe cei care stau sus în porticele din jurul bazinei de înot; îi îneacă mai cumplit decît pe Faraon, care a fost înecat atunci cu caii și căruțele lui. Dacă ar fi cu puțință să vedeți sufletele înecate, v-aș arăta multe suflete plutind moarte la suprafața acestor ape, așa cum odinioară pluteau la suprafața Mării Roșii trupurile egiptenilor. Dar ceea ce-i mai cumplit decît toate este că oamenii numesc o pieire ca aceasta desfătare, iar oceanul acesta al pierzaniei loc de plăcere, deși poți străbate Marea Egee și Marea Tireniană mai cu ușurință și în mai multă siguranță decît priveliștea aceasta. Mai întîi diavolul ține toată noaptea sufletele în așteptare; apoi după ce le-a arătat ce așteptau, le înlănțuiește și le face prizoniere. Să nu-ți închipui că ești lipsit de păcat dacă nu te-ai apropiat de o desfrînată; poftindu-o ai săvîrșit totul. Că, fiind stăpînit de poftă, îți ațîți și mai mult flacăra. Iar dacă spui că aceste spectacole nu te vatămă, atunci ești vrednic de mai mare osîndă pentru că, încurajînd prin prezența ta astfel de spectacole, smințești și pe alții, iar ție îți faci de rușine obrazul și odată cu obrazul sufletul.

Dar ca să nu vă țin numai de rău, haide să vă dau și un mijloc de îndreptare.

– Care?

– Vreau să vă încredințez soțiilor voastre, ca ele să vă instruiască. Ar fi trebuit, după legea lui Pavel, ca voi să fiți dascălii lor! Dar, pentru că, prin păcat, s-a stricat ordinea și a ajuns capul jos, iar trupul sus, să

alegem cealaltă cale. Dacă ți-i rușine ca nevasta ta să-ți fie dascăl, fugi de păcat și vei putea să te urci iute pe tronul ce ți l-a dat Dumnezeu! Dar atîta vreme cît trăiești în păcat, Scriptura te trimite nu numai la femeie, ci chiar la animalele cele mai de jos. Nu se rușinează să te trimită pe tine, om înzestrat cu rațiune, să fii ucenicul furnicii²⁹. Cu asta nu învinuiesc Scriptura, ci pe cei ce-și trădează noblețea lor de oameni. Așa voi face și eu! Te voi da acum pe mîna soției tale! De o vei disprețui, te voi trimite la școala celor necuvîntătoare și-ți voi arăta cîte păsări, cîți pești, cîte patrupeze, cîte tîrîtoare sînt mai cuviincioase și mai înțelepte decît tine. Dacă nu-ți place și îți este rușine cu o astfel de apropiere, ridică-te la cîntea ta de om, fugi de oceanul iadului, de rîul cel de foc, de spectacolul de la baie! Că baia aceea dă naștere oceanului iadului și aprinde acel adînc al flacării.

VII

Dacă omul „*care se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut desfrînare*”³⁰, cum să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă rușine aceste femei, care fac baie în pielea goală, pe toți cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta, însă, face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsînd trupurile vii.

Cînd e vorba de întîietate, pretindeți că stați în fruntea întregii lumi, pentru că orașul vostru³¹ este cel dintîi care și-a pus pe cap cununa cu numele de creștin³². Dar nu vi-i rușine ca la întrecerea în cumințenie să fiți în urma celor mai din urmă orașe?

– Da, ne este rușine, îmi veți răspunde. Și ce ne poruncești să facem? Să ne ducem în munți și să ne facem călugări?

– De aceea suspin, că socoți că numai călugărilor li se potrivește buna-cuviință și cumințenia, deși Hristos a dat legile Sale pentru toți oamenii. Cînd a spus „*cel care se uită la o femeie spre a o pofti*” n-a spus aceste cuvinte numai călugărului, ci și omului însurat. Că muntele acela, Muntele Fericirilor, era atunci plin de oameni însurați. Gîndește-te-te, deci, la priveliștea aceea, urăște priveliștea cea drăcească de la baie, și nu osîndi greutatea cuvîntului meu! Nu te împiedic să te căsătorești, nici nu te opresc să te distrezi, dar vreau să faci asta cu cumințenie, nu cu rușine, nu cu osîndă, nu cu mii și mii de păcate. Nu legiuiesc să te duci în munți și în pustie, ci să locuiești în mijlocul orașului, dar

29. Prov. 6, 6.

30. Matei 5, 28.

31. Antiohia.

32. Fapte 11, 26.

cinstit, blînd și cuminte. Cu toții avem aceleași legi de împlinit ca și monahii, în afară de legea căsătoriei; dar mai bine spus, chiar și în această privință Pavel ne poruncește să fim în toate ca monahii, spunînd: „*Chipul lumii acesteia trece*”³³, așa că aceia care au femei să fie ca și cum n-ar avea³⁴. Nu-ți poruncesc, deci, să locuiești în creierii munților, deși aș dori-o, pentru că orașele noastre fac ce făceau sodomenii; dar nu silesc pe nimeni. Rămii în casa ta, lîngă copiii tăi, lîngă soția ta, dar îți cer: nu-ți insulta soția, nu-ți bate joc de copii, nu aduce în casa ta stricăciunea de la teatre și băi. N-auzi, oare, pe Pavel spunînd că „*bărbatul nu este stăpîn pe trupul său, ci femeia*”³⁵, dînd aceeași lege la amîndoi? Îți mustri cu asprime soția dacă se duce des la biserică, dar tu îți petreci toată ziua la teatru și nu te socotești vrednic de mustrare! Ții foarte mult ca femeia să-ți fie cinstită, ba faci și lucruri de prisos și depășești măsura, neîngăduindu-i să iasă din casă nici pentru treburile neapărat trebuincioase; dar cînd e vorba de tine, socotești că ți-i îngăduit totul! Dar nu ți-o îngăduie Pavel, care a dat și femeii aceeași putere, că spune: „*Bărbatul să dea femeii cinstea cuvenită*”³⁶. Ce cinste-i dai cînd o insulti în ce are ea mai scump și dai desfrînatelor trupul tău, care-i al ei? Știi doar că trupul tău este al ei! Ce cinste-i dai cînd aduci în casă gîlceavă și război? Ce cinste-i dai cînd faci în oraș fapte pe care povestindu-le acasă fac să roșească soția care te ascultă, fiica ta care-i de față; dar înainte de ele te faci tu însuși de rușine. Trebuie neapărat sau să taci sau să te faci în așa hal de ris povestind niște necuviințe, pentru care de le-ar povesti slugile tale, ai avea tot dreptul să le biciuiești. Spune-mi: Mai poți avea vreun cuvînt de apărare cînd te uiți cu atîta patimă la niște spectacole de care nu-i frumos nici să vorbești de ele, cînd preferi aceste spectacole, pe care nu-i cu cale nici să le povestești?

Deocamdată, dar, ca să nu vă obosesc, îmi opresc aici cuvîntul. Dar dacă veți stăruî în aceleași fapte, îmi voi ascuți mai mult cuțitul și-l voi înfige mai adînc. Nu voi înceta pînă nu voi distruge acest teatru al diavolului, pînă nu voi face curată adunarea Bisericii. Așa ne vom scăpa și de rușinea de acum și vom dobîndi și viața cea viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

33. *I Cor.* 7, 31.

34. *I Cor.* 7, 29.

35. *I Cor.* 7, 4.

36. *I Cor.* 7, 3.

OMILIA VIII

**„Și intrînd în casă au văzut Pruncul cu Maria Mama Lui;
și căzînd s-au închinat Lui; și deschizînd vistieriile lor,
I-au dat daruri: aur, tămîie și smirnă”¹.**

I

– Pentru ce evanghelistul Luca a spus că Pruncul era culcat în iesle?² Pentru că Mama Lui îndată ce L-a născut L-a culcat acolo, că erau mulți oameni veniți în Betleem să se înscrie și n-au putut găsi casă. Aceasta o arată Luca cînd zice: „*Pentru că nu era loc, L-au culcat*”³. După aceea Mama L-a ridicat de acolo și-L ținea pe genunchi.

Cînd Maria a ajuns în Betleem, au și apucat-o durerile nașterii, ca să afli și de aici toată rînduiala; că toate acestea nu s-au petrecut obișnuit și la întîmplare, ci s-au împlinit potrivit proniei dumnezeiești și profețiilor.

– Dar ce i-a făcut pe magi să I se închine? Fecioara nu era cu vază, nici casa nu era strălucită și nici altceva din cele văzute nu erau în stare să trezească uimirea și să atragă privirile. Apoi magii nu numai că I s-au închinat, ci, deschizînd vistieriile lor, I-au adus daruri; și daruri nu ca unui om, ci ca unui Dumnezeu. Că tămîia și smirna sînt simboluri ale lui Dumnezeu. Ce i-a făcut, dar, pe magi să se închine Lui?

– Acea ce i-a făcut să plece din țara lor și să facă un drum atît de lung, anume: steaua și lumina pusă de Dumnezeu în sufletul lor; ele i-au călăuzit treptat spre o cunoaștere mai desăvîrșită a lucrurilor. De n-ar fi fost asta, nici nu I-ar fi arătat Pruncului o cinste atît de mare, cînd toate cele din jurul Lui erau sărăcăcioase. Nimic din cele văzute de ei nu era strălucitor și mare, ci o iesle, o colibă și o Mamă săracă, ca să vezi descoperită filozofia magilor, ca să cunoști că n-au venit la El ca la simplu om, ci ca la Dumnezeu și binefăcător. De aceea nu i-a smintit nimic din cele văzute, ci I s-au închinat și I-au adus daruri, lipsite de toată greutatea legii iudaice; că nu I-au jertfit oi și viței, ci daruri care erau aproape de filozofia Bisericii noastre, adică: credință, ascultare și dragoste.

1. Matei 2, 11.

2. Luca 2, 7.

3. Luca 2, 7.

„Luind înștiințare prin vis să nu se mai întoarcă la Irod, s-au dus în țara lor pe altă cale”⁴.

Vezi și de aici credința magilor! Nu s-au revoltat, ci sînt supuși și de bună credință; nu s-au tulburat și nici n-au spus în ei înșiși: „Dacă Pruncul Acesta este mare și are vreo putere, pentru ce să fugim și să plecăm pe ascuns? Pentru ce ne trimite îngerul din oraș ca pe niște fugari și surghiuniți, cînd noi am venit aici în văzul tuturor cu îndrăznire și am înfruntat atîta popor și furia împăratului?” Magii n-au spus și nici n-au gîndit asta! Da, atunci mai cu seamă crezi, cînd nu cauți să afli pricina celor ce ți se poruncesc, ci simplu împlinești poruncile.

„Iar după ce au plecat ei, iată îngerul Domnului se arată lui Iosif în vis, zicînd: «Sculîndu-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt»”⁵.

Se cuvine acum să fii nedumerit și cu privire la magi și cu privire la Prunc. Dacă magii nu s-au tulburat, ci au primit totul cu credință, merită să ne întrebăm: pentru ce magii, fiind acolo, n-au salvat din mîinile lui Irod și pe Prunc odată cu salvarea lor, ci ei fug în Persia, iar Pruncul în Egipt împreună cu Mama Lui? Dar ce? Trebuia să cadă Pruncul în mîinile lui Irod, și căzînd să nu fie ucis? Dar atunci nu s-ar mai fi crezut că a luat trup, n-ar mai fi fost crezută măreția tainei întrupării! Dacă întîmplîndu-se, după rînduială omenească, acestea și altele multe, au cutezat totuși unii să spună că este un basm întruparea Domnului, la ce rătăcire de la credință nu s-ar fi ajuns dacă toate le-ar fi săvîrșit Domnul în chip dumnezeiesc și potrivit puterii Lui? Dar așa, pe magi îi trimite degrab în Persia, îi face în același timp și dascăli în țara perșilor și-i scapă și de furia tiranului, ca Irod să afle că încearcă lucruri cu neputință de îndeplinit, ca să-și potolească mînia și să se depărteze de la această deșartă osteneală.

Vrednică de puterea lui Dumnezeu este nu numai biruirea dușmanilor pe față, ci și biruirea lor prin înșelăciune. Așa a înșelat Dumnezeu și pe egipteni, pe cînd erau iudeii în Egipt; Dumnezeu putea să treacă pe față bogăția egiptenilor în mîinile iudeilor, dar a poruncit ca luarea bogățiilor lor să se facă pe ascuns și cu înșelăciune. Iar prin aceasta Dumnezeu i-a înfricoșat pe dușmani tot atît de mult ca și cu celelalte minuni săvîrșite în Egipt.

II

Ascaloniții și cei de alt neam, cînd au luat chivotul legii și au fost pedepsiți de Dumnezeu, au fost sfătuiți de vrăjitori să nu mai lupte și să nu mai stea împotriva lui Dumnezeu, spunîndu-le, în afară de alte

4. Matei 2, 12.

5. Matei 2, 13.

minuni făcute de Dumnezeu, și aceasta: „*Pentru ce vă învîrtoșați inimile voastre, cum și-au învîrtoșat egiptenii și Faraon inimile lor? Oare nu după ce Domnul i-a înșelat, atunci au eliberat poporul Lui și au plecat?*”⁶ Vrajitorii au grăit așa pentru că au socotit că și înșelăciunea aceasta nu este cu nimic mai prejos de celelalte minuni făcute de Dumnezeu pe față în Egipt spre dovedirea puterii și măreției Sale. Același lucru l-a făcut Dumnezeu și acum, îndestulător să înspăimînte pe Irod. Gîndește-te cît trebuie să fi suferit, cît trebuie să se fi mîniat Irod cînd s-a văzut înșelat de magi și atît de batjocorit. Și ce-i dacă Irod n-a ajuns mai bun? Nu-i Dumnezeu de vină, Care a dat poruncă magilor și Pruncului să plece, ci covîrșitoarea lui furie; Irod e de vină, pentru că n-a ascultat de cei ce puteau să-l sfătuiască și să-l îndepărteze de la răutatea lui, el care a mers și mai departe, ca să-i fie și mai cumplită pedeapsa pentru o nebulie ca aceasta.

– Dar pentru ce a fost trimis Pruncul în Egipt? ar putea întreba cineva.

– Pricina o spune chiar evanghelistul:

„*Ca să se îplinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul: «Din Egipt am chemat pe Fiul Meu»*”⁷.

S-au vestit mai dinainte întregii lumi începuturile unor bune nădejdi. Babilonul și Egiptul, mai mult decît orice altă țară, erau pîrjolite de flacăra necredinței; și Dumnezeu, pentru a arăta chiar de la început că va îndrepta și va face mai bune aceste două țări, iar prin ele vestind întregii lumi să aștepte aceleași bunătăți, a trimis pe magi în Babilon, iar El S-a dus în Egipt cu Mama Lui.

Pe lingă cele spuse, mai învățăm de aici și un alt lucru, nu de mică importanță pentru a ne întări filozofia noastră.

– Care?

– Acela anume că Hristos chiar de la început a fost întâmpinat de vrăjmășie și ispite. Iată că s-a întîmplat aceasta chiar de pe cînd era în fașă! Abia Se născuse și tiranul se înfurie; vine apoi fuga și strămutarea în Egipt; iar Mama, fără să fi făcut vreun rău, fuge în țară barbară. Toate, ca și tu auzindu-le, să nu te tulburi, cînd, învrednicit cu o slujire duhovnicească, vezi că suferi necazuri cumplite și înduri multe primejdii, atunci să nu zici: „Ce înseamnă asta? Ar fi trebuit să fiu încununat și laudat, să fiu slăvit și strălucit, pentru că am împlinit porunca Stăpînului!” Nu, ci ai curaj, știind bine că urmarea firească a îndeletnicirilor duhovnicești este a întîlni la tot pasul numai încercări. Iată, încercări au venit nu numai peste Mamă și peste Prunc, ci și peste barbarii aceia. Ei

6. *I Regi* 6, 6.

7. *Matei* 2, 15.

au plecat pe ascuns ca niște fugari, iar Mama, care nu trecuse niciodată pragul casei, primește poruncă să îndure greutățile unei călătorii atât de lungi, pentru această naștere minunată și pentru duhovniceștile ei dureri de naștere.

Dar iată încă un lucru minunat! Palestina prigonește pe Prunc, iar Egiptul Îl primește și scapă pe Cel prigonit. Amîndouă țările au fost tipuri nu numai pentru fiii patriarhului Iacov, ci și pentru Însuși Stăpînul. Că multe din cele ce aveau să se întîmple mai tîrziu cu Domnul au fost vestite mai dinainte de Scriptură, cum a fost cu asina și cu mînzul ei.

Îngerul, dar, s-a arătat, dar n-a vorbit cu Maria, ci cu Iosif.

- Și ce-i spune?

- „*Sculîndu-te, ia Pruncul și pe Mama Lui*”. Acum nu mai spune: „*Pe femeia ta*”⁸, ci „*pe Mama Lui*”. După ce nașterea s-a săvîrșit, după ce bănuiala a dispărut, iar bărbatul s-a încredințat, îngerul îi vorbește deschis; nu-l mai numește pe Prunc copilul lui, nici pe Fecioară femeia lui, ci: „*Ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt*”. Îi spune și pricina fugii: „*Că Irod vrea să caute sufletul Pruncului*”⁹.

III

Iosif auzind nu s-a revoltat, nici n-a spus îngerului: „Nu mai înțeleg nimic! Nu spuneai mai înainte că va mîntui pe poporul Său, iar acum că nu Se poate mîntui nici pe El, ci trebuie să fugim, să plecăm în străinătăți, să ne mutăm departe de țara noastră? Una ai făgăduit și alta se întîmplă!” Dar Iosif n-a grăit așa. Era bărbat credincios; nu l-a întrebat nici de timpul întoarcerii. Îngerul îi spusese atît doar că are să se întoarcă: „*Stai acolo pînă ce-ți voi spune!*”¹⁰. Nici asta nu-l supără, ci ascultă, se supune, răbdînd cu bucurie toate încercările. Și iubitorul de oameni Dumnezeu a presărat și bucurii printre aceste necazuri. Așa face și cu toți sfinții. Nu le dă numai primejdii, nici numai liniște necurmată, ci urzește viața dreptilor și cu unele și cu altele. Așa a făcut și cu Iosif. Și iată cum! Iosif a văzut pe Fecioară însărcinată; asta l-a tulburat, l-a neliniștit cumplit; o bănuie pe Fecioară de desfrîu; dar îndată apare îngerul, îi risipește bănuiala, îi curmă teama; iar cînd vede pe Prunc născut se bucură nespuse de mult; acestei bucurii îi urmează din nou nu mică primejdie: tulburarea Ierusalimului, furia împăratului, care căuta pe Cel născut; dar acestui necaz îi urmează iarăși o altă bucurie: steaua și închinarea magilor. După această bucurie, însă, frică și primejdie: „*Irod caută sufletul Pruncului*”. Pruncul trebuie să fugă și să se ducă în

8. Matei 1, 20.

9. Matei 2, 13.

10. Matei 2, 13.

altă țară ca orice om; deocamdată nu trebuie să facă minuni; dacă ar fi făcut minuni din pruncie, n-ar mai fi fost socotit om. Pentru același motiv nici templul trupului Său n-a fost plăsmuit necondiționat de nimic, ci au loc zămislirea, purtarea în pîntece nouă luni, durerile nașterii, nașterea, hrănirea cu lapte, tăcere în tot timpul copilăriei, așteptarea vârstei cuvenite bărbatilor, pentru ca prin toate să fie primită taina întrupării.

- Atunci, ar întreba cineva, pentru ce s-au făcut la nașterea Sa minunile care s-au făcut?

- S-au făcut pentru Mama Lui, pentru Iosif, pentru Simeon, care avea să plece de pe lumea asta, pentru păstori, pentru magi, pentru iudei. Că dacă iudeii ar fi privit cu multă luare-aminte la cele petrecute, ar fi cules mare folos din ele pentru cele viitoare.

Să nu te tulburi dacă profeții nu vorbesc de magi! Că profeții nici n-au prezis totul, nici n-au trecut pe toate sub tăcere. După cum te minunezi mult și te tulburi cînd vezi că se împlinesc fapte de care n-ai auzit nimic, tot așa, dacă ai fi știut totul, te-ai fi pus pe dormit și n-ai mai fi dat nici o atenție evangheliștilor.

Iar dacă iudeii pun la îndoială profeția lui Osea, spunînd că aceste cuvinte: „*Din Egipt am chemat pe Fiul Meu*”¹¹ au fost spuse despre ei, le voi răspunde că profețiile au această lege: multe profeții sînt spuse adeseori de unii, dar sînt împlinite de alții. De pildă cuvintele: „*Îi voi împărți pe ei în Iacov și-i voi risipi în Israel*”¹² s-au spus de Simeon și Levi, dar s-au împlinit pe timpul urmașilor lor. La fel cu spusele lui Noe despre Canaan¹³, s-au împlinit cu gabaoniții, strănepoții lui Canaan. Același lucru îl poți vedea și cu Iacov; binecuvîntarea lui Isaac dată lui Iacov, care glăsuiește așa: „*Fii domn fratelui tău și se vor închina ție fiii tatălui tău*”¹⁴, nu s-a împlinit cu Iacov, ci cu urmașii lui. Cum ar fi putut să se împlinească cu Iacov, cînd Iacov se temea, tremura în fața fratelui său și i s-a închinat lui de nenumărate ori? Tot așa și cu privire la proorocia lui Osea. Cine poate fi numit cu adevărat Fiul lui Dumnezeu? Cel care s-a închinat vițelului de aur, cel care a slujit lui Beelfegor, cel care a jertfit pe fiii lui demonilor sau Cel ce este prin fire Fiu și cinstește pe Cel Ce L-a născut? Deci dacă Fiul Său n-ar fi fost chemat din Egipt, profeția n-ar fi primit sfîrșitul potrivit.

IV

Iată că și evanghelistul a lăsat să se înțeleagă același lucru cînd a spus: „*Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul*”¹⁵, arătînd că nu s-ar fi împlinit profeția dacă Hristos n-ar fi venit.

11. Osea 11, 2.

12. Fac. 49, 7.

13. Fac. 9, 25-26.

14. Fac. 27, 29.

15. Matei 2, 15.

Chemarea din Egipt a Fiului lui Dumnezeu a făcut-o și pe Fecioară mare și strălucită. Dacă tot poporul iudeu socotea o laudă ieșirea lui din Egipt, apoi și Fecioara putea să socotească laudă chemarea Sa din Egipt. Într-adevăr iudeii se făleau și se mîndreau cu plecarea lor din Egipt, lucru pe care și profetul îl lasă să se înțeleagă, cînd zice: „*N-am scos, oare, pe cei de alt neam din Capadochia și pe asirieni din groapă?*”¹⁶. Este și pentru Fecioară o prerogativă chemarea din Egipt! Dar mai bine spus, ducerea în Egipt și întoarcerea din Egipt a poporului iudeu și a patriarhului Iacov a fost o preînchipuire a ducerii și întoarcerii Fecioarei din Egipt. Iudeii s-au dus în Egipt, ca să scape de moarte; îi amenința foametea; Pruncul S-a dus, tot ca să scape de moarte; Îl amenința ura lui Irod. Ducîndu-se iudeii în Egipt, au scăpat de foamete; ducîndu-Se Pruncul, a sfințit, prin ducerea Lui, toată țara. Iată cum prin fapte de mică însemnătate se descoperă Dumnezeuirea.

Cînd îngerul le-a spus: „*Fugi în Egipt*”, nu le-a făgăduit că-i va întovărăși, nici la ducere, nici la întoarcere. A lăsat să se înțeleagă că au un mare tovarăș de drum, Pruncul născut.

Pruncul, la arătarea Sa, a schimbat deodată toate lucrurile: vrăjmașii slujesc tainei întrupării; magii și barbarii își părăsesc falsa lor credință strămoșească și vin să I se închine; împăratul August slujește nașterii din Betleem, prin porunca înscrierii; Egiptul scapă de moarte pe Pruncul fugar și vrăjmasit și are prilejul să și-L facă prieten, pentru ca atunci cînd va auzi pe apostoli predicîndu-L pe Hristos, să se laude că a fost cea dintîi țară care L-a primit pe cînd era Prunc. Prerogativa aceasta o avea numai Palestina; dar Egiptul a ajuns mai înflăcărat decît Palestina.

Du-te¹⁷ acum în pustiul Egiptului și vei vedea că pustiul acesta a ajuns mai frumos decît o grădină; vei vedea nenumărate cete de îngeri în trup omenesc, popoare de mucenici, roiuri de fecioare; vei vedea că tirania diavolului a fost surpată și că strălucește împărăția lui Hristos; vei vedea că Egiptul, mama poezilor, înțelepților și magilor, descoperitoare a tot felul de vrăjitorii, țara care le-a răspîndit și altor țări, se mîndrește acum cu pescarii, disprețuiește pe poeți, pe înțelepți și magi și pune în frunte pretutindeni crucea, pe vameș și pe Pavel, făcătorul de corturi. Nu sînt numai orașele pline de aceste bunătăți, ci și pustiile; ba mai mult ele decît orașele. Poți vedea în tot locul în țara aceea armata lui Hristos, turma cea împărătească, traiul și viețuirea puterilor celor de sus. Și nu numai la bărbați, ci și la femei. Femeile filozofează nu mai puțin decît bărbații; nu iau în mînă scutul, nu se urcă pe cal, așa precum

16. *Amos* 9, 7.

17. De aici începe partea morală: *Despre viața monahilor*.

porunceau înțelepții legiuitori și filozofi greci, ci duc o luptă cu mult mai grea. Lupta este comună și lor și bărbaților; luptă împotriva diavolului și împotriva puterilor lui, iar gingășia firii femeiești nu-i o piedică în aceste lupte. Că soarta acestor lupte nu-i hotărâtă de trup, ci de voință. De aceea, de multe ori, femeile au luptat mai bine decât bărbații și au avut victorii mai strălucite. Nu-i atât de frumos cerul cu puzderia lui de stele, cât e de frumos pustiul Egiptului, care ne arată la tot pasul chiliile monahilor.

V

Cine cunoaște vechiul Egipt, Egiptul cel înnebunit, cel ce lupta împotriva lui Dumnezeu, Egiptul care se închina pisicilor și se temea și tremura în fața unei cepe, acela își dă seama bine de puterea lui Hristos; dar mai bine spus, nici n-avem nevoie de aceste vechi istorii, că se văd și acum rămășițele rătăcirii de odinioară, dovada nebuniei lor de mai înainte. Și totuși locuitorii Egiptului, care ajunseseră în vechime la o atât de mare nebunie, astăzi toți filozofează despre cer și despre lucrurile cele mai presus de cer, rîd de obiceiurile strămoșești, îi caină pe străbuni și nu pun nici un preț pe filozofi. Însăși viața i-a învățat că înțelepciunea vechilor filozofi nu era altceva decât o născocire de babe bețive și că adevărata filozofie, vrednică de ceruri, este filozofia propovăduită de pescari. De aceea locuitorii Egiptului, pe lângă curăția dogmelor arată mare rîvnă și pentru viața creștină. S-au despărțit de toate averile, s-au răstignit cu totul pentru lume și merg încă și mai departe că își agonisesc, cu lucrul mîinilor lor, hrana cea de trebuință. Nu pretind, pentru că postesc și priveghează, să stea degeaba toată ziua, ci nopțile și le petrec în sfinte cîntări și privegheri, iar zilele și le cheltuiesc împletind rugăciunea cu lucrarea mîinilor, urmînd rîvna apostolului Pavel. Că își spun ei: „Dacă Pavel, spre care sînt ațintiți ochii întregii lumi, lucra în atelier și avea o meserie ca să hrănească pe cei lipsiți, și dacă nici nopțile nu da odihnă mîinilor sale, cu mult mai mult este drept ca noi, care am îmbrățișat pustia, care n-avem nimic comun cu zgomotul orașului, să întrebuițăm răgazul liniștii în lucrarea cea duhovnicească!”

Să ne rușinăm, dar, cu toții, și bogații și săracii, cînd cei ce n-au nimic în afară de trup și de mîini se silesc și se sîrguiesc ca prin munca mîinilor lor să aibă un cîștig pentru a veni în ajutorul celor nevoiași, iar noi, care avem îngrămădite în casa noastră averi cu nemiluita, nu dăm la săraci nici ce ne prisosește. Spune-mi, te rog, ce cuvînt de apărare mai putem avea, ce iertare? Și totuși gîndește-te că mai înainte acești oameni erau și iubitori de averi și lacomi la mîncare, în afară de alte păcate; că în Egipt erau căldările de carne, de care-și aminteau iudeii, în Egipt era cumplită tirania pîntecelui; dar, pentru că au voit, s-au schimbat, au primit focul lui Hristos și s-au mutat dintr-o dată de pe

pămînt la cer, fiind mai înfierbîntați decît alții în dragostea de Hristos, mai porniți decît alții împotriva miniei și a plăcerilor trupești; iar prin bunătatea lor și prin lipsa totală de simțire față de patimi, datorită filozofiei lor imită puterile cele netrupești. Cine a fost în Egipt știe ce spun.

Iar dacă cineva dintre voi n-a călcat niciodată în chiliile monahilor egipteni, să se gîndească la omul care pînă astăzi este pe buzele tuturor, pe care l-a odrăslit Egiptul după ce au propovăduit apostolii, la fericitul și marele Antonie, și să se gîndească la aceea că el a trăit tot în țara în care a trăit și Faraon; totuși asta nu l-a vătămat, ci a fost învrednicit de vedenie dumnezeiască și a dus o viață așa cum o cer legile lui Hristos. Și poți afla totul cu de-amănuntul dacă citești cartea care cuprinde istoria vieții Marelui Antonie¹⁸, în care vei găsi și multe profeții ale lui: a prezis de cei care vor împărtăși rătăcirile lui Arie și a vorbit de vătămarea pe care o vor aduce arienii asupra Bisericii, Dumnezeu arătîndu-i-le pe acestea și punîndu-i înaintea ochilor pe toate cele viitoare. Faptul că nici o școală filozofică n-a avut un om ca Marele Antonie este printre altele o dovadă a adevărului filozofiei noastre. Dar ca să nu vă mărginiți numai la cele auzite de la mine, plecați-vă și voi ochii pe literele cărții și veți afla totul cu de-amănuntul, iar multa sa filozofie vă va instrui. Vă mai rog încă un lucru: să nu trecem numai cu ochii peste cele scrise, ci să le și facem. Să nu spunem că nu ne putem schimba viața, punînd scuza țara în care ne-am născut, creșterea ce-am primit-o sau păcatele strămoșilor. Că dacă vrem să fim cu luare-aminte asupra noastră înșine, nimic din acestea nu ne va fi piedică. Avraam a avut tată necredincios, dar nu i-a moștenit necredința; împăratul Iezechia a avut de tată pe Ahaz, și totuși a ajuns prietenul lui Dumnezeu; Iosif în mijlocul Egiptului de pe vremea aceea și-a împletit în jurul frunții cununile castității; cei trei tineri, în mijlocul Babilonului și în casa în care se întindeau mese sibaritice¹⁹, au arătat înaltă filozofie; Moise în Egipt și Pavel în întreaga lume; dar pentru nici unul din ei scuzele de care vorbeam n-au fost o piedică în calea virtuții.

Gîndindu-ne și noi la toate acestea, să scoatem din mintea și sufletul nostru aceste gînduri și aceste scuze și să ne străduim pentru virtute pînă asudăm. Așa vom atrage asupra-ne și mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, Îl vom îndupleca să ne ajute în ostenele noastre și vom dobîndi și bunătățile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

18. Scrisă de sfîntul Atanasie cel Mare († 373).

19. Mese sibaritice, mese cu fel de fel de mîncăruri alese, care puteau satisface pe deplin poftelile gurmanzilor. Sibaritic, de la numele orașului Sibaris. Locuitorii acestui oraș decernau premii celor care născocceau noi voluptăți; pentru a avea liniște au izgonit cocoșii din oraș și au îndepărtat atelierele care făceau zgomot.

OMILIA IX

„Atunci Irod, văzînd că a fost amăgit de magi, s-a mîniat foarte și trimițînd a ucis pe toți pruncii din Betleem și din toate hotarele lui, de doi ani și mai mici, după vremea ce aflase de la magi”¹.

I

Irod n-ar fi trebuit să se mînie, ci să se teamă, să se pocăiască și să vadă că încearcă lucruri cu neputință. Dar nu s-a pocăit. Cînd un om este nejudecat și nu vrea să se căiască, nu ia nici unul din leacurile date de Dumnezeu. Iată-l și pe Irod! La luptele de mai înainte adaugă altă luptă; adaugă ucideri lîngă ucideri și se aruncă în toate chipurile în prăpastie. Înebunit de mînie și de invidie ca de un demon, nu mai ține seamă de nimic, ci se pornește cu furie împotriva neamului omenesc: dă drumul mîniei împotriva magilor, care și-au bătut joc de el, împotriva copiilor, care nu i-au făcut nici un rău; îndrăznește să dezlănțuie în Palestina o tragedie înrudită cu tragedia petrecută altădată în Egipt. Că spune Evanghelia: „*Trimițînd a ucis pe toți pruncii din Betleem și din toate hotarele lui, de doi ani și mai mici, după vremea ce aflase de la magi*”.

Ascultați cu toată atenția cele ce vă voi spune! Despre pruncii aceștia mulți flecăresc multe, spunînd că s-a făcut o nedreptate cu uciderea pruncilor. Unii își exprimă nedumerirea mai cu măsură, alții mai aspru și mai nebunește. Dar ca să scap pe unii de nebunie, iar pe alții de nedumerire, îngăduiți-mi să stărui puțin asupra acestui lucru. Dacă aceștia aduc acuzația că a fost scăpat Pruncul cu prețul uciderii altor prunci, atunci vor acuza și pe Petru de uciderea ostașilor care îl păzeau. După cum aici, fugind Pruncul, au fost uciși alți prunci în locul celui căutat, tot așa atunci liberînd îngerul pe Petru din temniță și din lanțuri, un alt tiran, cu același nume și cu aceleași purtări ca și tiranul acesta, a ucis în locul lui Petru pe paznicii lui².

– Ce vrei să spui? aș putea fi întrebat. Cu cele ce spui nu dezlegi nedumerirea, ci adaugi una nouă.

– Știu și eu! De aceea și amintesc toate faptele asemănătoare, ca să dau o singură dezlegare tuturor. Care-i dezlegarea? Ce răspuns potrivit

1. *Matei* 2, 16.

2. *Faptele* 12, 19.

și bun pot să dau? Acesta: că nu Hristos a fost autorul uciderii pruncilor, ci cruzimea lui Irod împăratul, după cum nici Petru n-a fost autorul uciderii paznicilor, ci nebunia lui Irod Agripa. Dacă Irod Agripa ar fi văzut zidul găurit sau ușile sfărâmate, ar fi putut acuza de neglijență pe ostașii care-l păzeau pe Petru; dar așa toate rămăseseră în starea lor de mai înainte, iar lanțurile la mîinile paznicilor, că fuseseră legați împreună cu Petru. Deci Irod, dacă ar fi judecat drept cele petrecute, s-ar fi putut gîndi că liberarea lui Petru nu se datora puterii omenești, nici vicleniei, ci unei minunate puteri dumnezeiești; ar fi trebuit să se închine lui Dumnezeu, Care a făcut acestea, și nu să omoare paznicii. Dumnezeu a făcut așa tot ce a făcut, ca nu numai să nu dea morții pe paznici, ci prin ei să călăuzească și pe împărat spre adevăr. Dacă Irod a fost un nepriceput, ce vină are înțeleptul Doctor al sufletelor, Care a făcut totul spre a-l vindeca, dacă bolnavul s-a împotrivit? Același lucru trebuie spus și de uciderea pruncilor. „Pentru ce te-ai mîniat, Iroade, că ai fost amăgit de magi? Nu știai că dumnezeiască era nașterea? N-ai chemat tu pe arhierii? N-ai adunat tu pe cărturari? N-ai adus odată cu aceia la scaunul tău de judecată și pe profetul, care a prezis de mult această naștere? N-ai văzut că sînt de acord cele noi cu cele vechi? N-ai auzit că și steaua a slujit nașterii Pruncului? Nu te-a rușinat rîvna magilor? Nu te-a minunat îndrăznirea lor? Nu te-a înfiorat adevărul rostit de prooroc? N-ai înțeles din cele spuse mai înainte de profet pe cele întîmplate mai pe urmă? Pentru ce n-ai socotit în tine însuși din toate acestea, că cele petrecute nu se datoresc amăgirii magilor, ci puterii dumnezeiești, care a rînduit așa lucrurile? Dar chiar dacă ai fi fost amăgit de magi, ce-ai avut cu pruncii, care nu ți-au făcut nici un rău?”

II

Mi s-ar putea, însă, spune:

– Da! L-ai lăsat pe Irod fără cuvînt de apărare și ai dovedit că e un ucigaș! Dar n-ai răspuns, însă, la întrebarea că n-a fost o nedreptate uciderea pruncilor. Da, Irod a făcut un lucru nedrept! Dar pentru ce Dumnezeu i-a îngăduit?

– Ce voi răspunde la aceasta? Ceea ce nu încetez să spun mereu și în biserică și în oraș, pretutindenea; ceea ce vreau să vă întreb adînc în minte. Este un principiu care dezleagă toate nelămuririle de felul acesta.

– Care-i principiul și care-i răspunsul?

– Sînt mulți oameni care fac nedreptăți, dar nu-i nici unul care să sufere vreo nedreptate. Dar ca să nu vă tulbure prea multă vreme enigma aceasta, vă voi spune iute și dezlegarea ei. Orice nedreptate, pe

care o suferim de la cineva, este socotită de Dumnezeu fie pentru izbăvire de păcate, fie pentru răsplătire. Ca să fiu mai înțeles, vă voi da o pildă. Să presupunem că o slugă datorează o sumă mare de bani stăpînului său; apoi sluga aceea este atacată de niște oameni nedrepti, care-i răpesc o parte din avere. Acum, dacă stăpînul, care putea împiedica pe răpitor și lacom, nu-i completează ce i s-a răpit, ci-l socotește dator cu toată suma împrumutată, înseamnă că stăpînul a nedreptățit pe sluga aceea? Nicidecum! Dar dacă îi dă încă mai mult? Oare sluga n-a cîștigat mai mult! Negreșit! Tot așa trebuie să privim și nedreptățile pe care le suferim. Că pentru necazurile pe care le suferim pe nedrept sau căpătăm iertare de păcatele noastre, sau primim cununi mai strălucitoare, de nu avem prea multe păcate. Ascultă-l pe Pavel, care grăiește așa de desfrînatul din Corint: „*Să dați pe unul ca acesta satanei spre pieirea trupului, ca duhul să se mîntuie*”³.

– Ce dovedești cu asta? aș putea fi întrebat. A fost vorba de cei nedreptățiți de alții, nu de cei îndreptați de învățătorii lor!

– Nu-i nici o deosebire! Întrebarea era: dacă e o nenorocire să suferi răul sau nedreptatea. Dar ca să aduc cuvîntul mai aproape de ceea ce vreau să spun, amintiți-vă de David. David a văzut pe Semei că îl atacă, că se bucură de nenorocirea lui și că îl umple de ocări; cînd generalii săi au vrut să-l omoare pe Semei, David i-a împiedicat zicînd: „*Lăsați-l să blesteme, ca să vadă Domnul smerenia mea; și-mi va răsplăti mie cu bine pentru blestemul acesta în ziua aceasta*”⁴; iar în Psalmi, cîntînd, spunea: „*Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit și cu ură nedreaptă m-au urît, și-mi iartă toate păcatele mele*”⁵. Iar săracul Lazăr a avut parte de odihnă, tocmai pentru că a suferit nenumărate necazuri în viața aceasta. Așadar nu sînt nedreptățiți cei care suferă nedreptăți dacă îndură cu curaj tot ceea ce suferă, ci cîștigă chiar mai mult fie că sînt încercați de Dumnezeu, fie că sînt biciuiți de diavol.

Poate că mi s-ar pune și această întrebare:

– Dar ce păcat făcuseră pruncii aceia ca să-l ispășească? Poți spune asta de niște oameni în vîrstă, care, de bună seamă, au făcut multe păcate, dar pruncii aceia, care au murit în fragedă vîrstă și au suferit o astfel de nedreptate, ce păcate au avut de șters ca să sufere așa de cumplit?

– Dar nu m-ai auzit că am spus că dacă cineva suferă aici pe pămînt necazuri și nedreptăți, fără să fi făcut păcate, suferința de aici se preface dincolo în răsplată? Cu ce au fost vătămați pruncii uciși, cînd au fost duși degrabă spre limanul cel neînvălmurat?

3. I Cor. 5, 5.

4. II Regi 16, 11-12.

5. Ps. 24, 20, 19.

Dar se poate ca cineva să-mi spună:

– Dacă pruncii ar fi trăit, ar fi săvârșit poate fapte de virtute!

– Dar tocmai pentru că au murit așa, au un spor de răsplată. De altfel Dumnezeu nici n-ar fi îngăduit să fie răpiți înainte de vreme, dacă pruncii aceștia aveau să fie niște oameni de ispravă. Dacă Dumnezeu suferă cu atîta îndelungă răbdare pe cei care trăiesc neconținut în păcat, apoi cu atît mai mult n-ar fi îngăduit ca acești prunci să fie în acest chip smulși din viață, dacă știa că au să săvîrșescă fapte mari.

III

Aceste cuvinte am avut a vi le spune; și nu sînt toate, ci mai sînt și altele mai tainice, pe care le știe bine Cel ce le-a rînduit. Lăsînd, dar, pe seama Lui înțelegerea mai adîncă a acestora, să mergem mai departe, iar din suferințele altora să învățăm să îndurăm totul cu curaj.

Nu mică jale s-a abătut atunci asupra Betleemului! Pruncii erau răpiți de la sînul mamelor și duși să fie uciși pe nedrept. Dar dacă ești încă mic la suflet și nu te poți înălța la filozofia uciderii pruncilor, află sfîrșitul împăratului ucigaș și liniștește-te puțin. Foarte curînd a venit peste el pedeapsa. Dumnezeu i-a dat o osîndă pe măsura nelegiurii lui; și-a sfîrșit viața cu o moarte mai groaznică și mai jalnică decît moartea pruncilor și a suferit și alte multe rele pe care le veți afla de citiți istoria lui Iosif Flaviu. Am socotit că nu e nevoie să le amintesc aici, ca să nu lungesc cuvîntul și să nu întrerup șirul ideilor.

„Atunci s-a împlinit ceea ce s-a zis de Ieremia profetul, care spune: «Glas din Rama s-a auzit, plîngere și tînguire multă, Rahila plîngînd pe fiii ei și nu voia să se mîngîie, pentru că nu mai sînt»”⁶.

Dar pentru că v-ați cutremurat cînd evanghelistul a povestit uciderea silnică, nedreaptă, crudă și nelegiuită a pruncilor, vrea acum să vă mîngîie iarăși, spunîndu-vă că Dumnezeu n-a împiedicat nelegiuirea, pentru că nu putea sau nu știa, ci a și știut-o și a și prezis-o prin profetul Ieremia. Nu te tulbura, deci, nici nu-ți pierde curajul, cînd e vorba de tainica purtare de grijă a lui Dumnezeu, pe care o poți vedea mai ales și în cele ce le lucrează și în cele ce le îngăduie. Asta a lăsat-o să se înțeleagă și altădată, pe cînd vorbea cu ucenicii Săi. Le-a spus mai dinainte că au să fie duși înaintea judecății, că au să fie tîrîți la moarte, că au să se războiască și să ducă luptă neîmpăcată cu toată lumea⁷; dar, pentru a le întări sufletul și a-i mîngîia, le spune: *„Nu se vînd, oare, două păsări la un ban? Și nici una din ele nu cade pe pămînt fără știrea Tatălui vostru Celui din*

6. Matei 2, 17–18.

7. Matei 10, 17–22.

ceruri"⁸. A spus acestea ca să arate că nimic nu se întâmplă fără știrea Lui, ci le știe pe toate, dar nu le lucrează pe toate. Cu alte cuvinte a spus așa: „Nu vă temeți, nici nu vă tulburați! De vreme ce Tatăl vostru știe ce suferiți și poate să și oprească suferința voastră, atunci este lămurit că nu pune capăt suferinței voastre pentru că vă poartă de grijă și pentru că se îngrijește de voi!” La fel trebuie să gândim și noi despre încercările noastre; și îndestulătoare mângiere vom primi.

– Dar ce legătură este între Rahila și Betleem? ar putea să mă întrebe cineva. Profeția spune doar atât: „*Rahila plângînd pe fiii ei*”. Apoi ce legătură este între Rama și Rahila?

– Rahila a fost mama lui Veniamin; cînd a murit a fost îngropată în hipodromul de lângă Betleem⁹. Și pentru că mormîntul era aproape de Betleem, pe care Rahila l-a dat moștenire fiului ei Veniamin – că Rama aparținea seminției lui Veniamin – pe bună dreptate profetul Ieremia numește pe pruncii uciși fiii Rahilei și din pricină că ea este începătura seminției lui Veniamin și din pricină că mormîntul ei este aproape de Betleem. Apoi ca să arate că uciderea pruncilor era o rană dureroasă și de nevindecat, profetul spune: „*Nu voia să se mîngîie, pentru că nu mai sînt*”. Și din aceste cuvinte învățăm tot ce spuneam mai înainte, anume să nu ne tulburăm niciodată cînd cele ce se întâmplă în viață sînt în aparență contrare făgăduinței lui Dumnezeu. Iată, Hristos a venit pentru mîntuirea poporului Israel, dar, mai bine spus, pentru mîntuirea lumii și chiar de la nașterea Sa lucrurile s-au petrecut cu totul împotriva celor făgăduite. Mama fuge, patria este bîntuită de mari nenorociri, se pune la cale cea mai grozavă dintre ucideri, jale mare, plîngere și bocete pe toate drumurile. Dar nu te tulbura! Dumnezeu totdeauna obișnuiește să-și împlinească planurile Sale prin contrarii și tocmai prin asta ne dă cea mai mare dovadă a puterii Sale. Tot așa îi povățuia și pe ucenicii Săi și-i pregătea să săvîrșească toate, rînduind contrariile prin contrarii, pentru ca să fie mai mare minunea. Apostolii au fost biciuiți, prigonți, au suferit nenumărate rele, dar, deși biciuiți și prigonți, au biruit pe cei ce-i biciuiau și-i prigoneau.

„*Iar după ce a murit Irod, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicînd: «Sculîndu-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și mergi în pămîntul lui Israil»*”¹⁰.

Îngerul n-a mai spus: „*Fugi*”¹¹, ci „*Mergi*”.

8. Matei 10, 29.

9. Fac. 48, 7.

10. Matei 2, 19-20.

11. Matei 2, 13.

IV

Ai văzut că după necazuri a venit liniștea? Apoi după primejdie iarăși liniște? A părăsit Egiptul, s-a întors în țara Lui și a văzut junghiat pe ucigașul pruncilor. Când a ajuns acasă, găsește iarăși rămășițele vechilor primejdii, pe fiul tiranului, viu și pe tron.

- Cum se face că Arhelau domnea în Iudeea, când conducător era Pilat din Pont?

- Irod murise de curînd și țara nu se împărțise încă în mai multe părți; dar pentru că Irod murise de curînd, domnea deocamdată fiul în locul lui Irod tatăl său. Fratele lui Irod se numea tot Irod și de aceea evanghelistul a adăugat:

„În locul lui Irod, tatăl său”¹².

- Dar dacă se temea să se ducă în Iudeea, pentru că era condusă de Arhelau, trebuia să se teamă să se ducă și în Galileea din pricina lui Irod.

- Odată cu schimbarea locului i s-a pierdut și urma Pruncului. Betleemul și hotarele lui fuseseră puse sub urmărire, iar Arhelau socotea că odată ce au fost junghiați pruncii se pusese capăt oricărei primejdii, deoarece, credea el, trebuia ca odată cu cei mulți să fi fost ucis și Pruncul căutat. De altfel Arhelau, văzînd cît de jalnic și-a sfîrșit tatăl său viața, a căutat să trăiască mai cucernic și să lupte împotriva nelegiuirilor.

A venit, deci, Iosif în Nazaret, fugind și de primejdie, dar în același timp și bucuros că va locui în patria sa. Și ca să fie Iosif și mai încredințat, îngerul îl înștiințează în vis să se ducă *„în părțile Galileii”*¹³. Luca spune, însă, că nu s-a dus în Galileea prin înștiințare îngerească, ci că s-a întors în Nazaret după ce s-au îndeplinit legile pentru curățire¹⁴. Ce putem spune? Luca vorbește aici de timpul de dinaintea fugii în Egipt. Că Iosif nici n-ar fi plecat de acolo înainte de curățire, ca să nu fie întru nimic călcător de lege, ci a rămas să se curețe, să vină în Nazaret și de acolo să se pogoare în Egipt. Mai tîrziu, după ce s-au întors din Egipt și erau în Iudeea, îngerul le-a poruncit să se ducă în Nazaret. Înainte, cînd s-au dus în Nazaret după curățire, n-au fost înștiințați de înger să se ducă acolo, ci au făcut asta de buna lor voie, pentru că doreau să se ducă în țara lor; că nu veniseră pentru altceva în Betleem, ci numai ca să se înscrie - de altfel nici nu aveau unde sta -, iar după ce au terminat lucrurile pentru care veniseră s-au înapoiat în Nazaret. Iar după întoarcerea din Egipt îngerul îi trimite acasă; nu fără motiv, ci întemeiat pe o profeție:

¹². *Matei* 2, 22.

¹³. *Matei* 2, 22.

¹⁴ *Luca* 2, 39.

„Ca să se plinească ceea ce s-a zis de profeți, că Nazarinean se va chema”¹⁵.

– Care profet a spus aceasta?

– Nu întreba, nici nu iscodi! Multe din cărțile profeților au dispărut. Poți vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători și adesea abătându-se de la credința în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărți să se piardă, iar pe altele le-au ars și le-au rupt. Ieremia istorisește că iudeii au ars unele cărți profetice¹⁶, iar autorul cărții a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva și pierdut acolo¹⁷. Dacă pe vremea când nu era nici un barbar în țara lor au aruncat cărțile, apoi cu mult mai mult când au venit peste ei barbarii.

Pentru că profeții L-au numit mai înainte Nazarinean, de aceea și apostolii în multe ocazii Îl numesc la fel.

– Prin urmare, ar spune cineva, profeția aceasta a pus în umbră profeția despre Betleem?

– Nicidecum, aceasta mai cu seamă a dat imbold și a deșteptat interesul pentru cercetarea celor spuse în Scriptură despre Hristos. De pildă Natanail cercetează Scriptura cu privire la Hristos și spune: „Din Nazaret poate fi ceva bun?”¹⁸. Că Nazaretul era într-adevăr un sat necunoscut; dar, mai bine spus, nu numai Nazaretul, ci toată Galileea. De aceea spuneau fariseii: „Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat profet”¹⁹. Și totuși Hristos nu Se rușinează să Se numească galileean, arătând prin asta că nu are nevoie de nimic din cele omenești. Pe ucenici îi alege tot din Galileea. Totdeauna caută să curme scuzele celor ce voiau să trăiască nepăsători, arătând că n-avem nevoie de nimic din cele din afară, dacă vrem să fim virtuoși. De aceea Hristos nici casă n-a avut. „Fiul omului, spune El, n-are unde să-și plece capul”²⁰. Când Irod se pornește cu ură împotriva Lui, fuge; când Se naște, este culcat în iesle, locuiește într-o casă străină; Mama Lui, o femeie din popor; prin toate acestea ne învață să nu ne rușinăm de unele ca acestea, ci să călcăm în picioare, chiar de la început, mândria omenească și să săvârșim fapte de virtute.

V

„Pentru ce te lauzi cu patria și neamul tău, ne spune Hristos, când îți poruncesc ca toată lumea să-ți fie străină și când poți ajunge atât de mare, încât toată lumea să nu fie vrednică de tine?”

15. Matei 2, 23.

16. Ier. 36, 23.

17. IV Regi 22, 8.

18. Ioan 1, 46.

19. Ioan 7, 52.

20. Luca 9, 58.

Atît sînt de ușor de disprețuit, încît chiar filozofii greci nu puneau nici un preț pe ele; le numeau lucruri din afară și le dădeau cel din urmă loc.

– Totuși Pavel, mi-ai putea spune, pune preț pe strămoși și pe patrie, de pildă cînd spune: „*după alegere sînt iubiți, pentru părinții lor*”²¹.

– Spune-mi, te rog, cînd a spus Pavel aceste cuvinte, despre cine și cui?

– Creștinilor dintre păgîni, care se lăudau cu credința lor, care se ridicau împotriva iudeilor, iar prin mîndria lor se îndreptau mai mult spre pieire. Unora le frînge mîndria, iar pe alții îi mîngîie, ca să-i facă să aibă aceeași rîvnă ca și ceilalți. Pentru că atunci cînd vorbește de bărbății cei mari și vestiți, ascultă ce spune: „*Cei ce grăiesc unele ca acestea arată că își caută patrie. Și dacă s-ar fi gîndit la patria din care au ieșit, ar fi avut vreme să se întoarcă; dar așa, doresc alta mai bună*”²². Și iarăși: „*În credință au murit aceștia toți, fără să fi primit făgăduințele, ci văzîndu-le de departe și îmbrățișîndu-le*”²³. Iar Ioan Botezătorul spunea celor ce veneau la el: „*Nu începeți să ziceți: Avem tată pe Avraam!*”²⁴ Pavel iarăși: „*Că nu toți cei din Israel sînt israeliți, nici copiii trupului sînt copiii lui Dumnezeu*”²⁵. Spune-mi, te rog, ce-au folosit fiii lui Samuil de pe urma vredniciei tatălui lor, dacă n-au fost și moștenitorii virtuții lui? Ce-au cîștigat urmașii lui Moise, dacă n-au fost virtuoși ca el? Nu i-au urmat la conducerea poporului; îl numeau tatăl lor, dar conducerea poporului a trecut la altul, care i-a fost fiu prin virtute. Cu ce a fost vătămat Timotei, că a avut tată păgîn?²⁶ Și iarăși, ce a cîștigat fiul lui Noe de pe urma virtuții tatălui său, dacă din liber a ajuns rob?²⁷ Vezi, dar, că nu-i de ajuns noblețea tatălui, pentru ca fiii să fie cu vază. Răutatea voinței biruie legile firii și face ca un fiu să piardă nu numai noblețea părintelui său, ci și libertatea. Dar Isav? Nu era, oare, fiul lui Isaac și nu-l avea pe tatăl lui sprijinitor? Da, tatăl său și-a dat toată silința și dorea să-l binecuvînteze, iar Isav a făcut tot ce i s-a poruncit, ca să primească binecuvîntarea. Și totuși, pentru că era rău, la nimic nu i-au folosit acestea, ci, deși era primul născut și avea și pe tatăl său alături de el, care făcea totul ca să-l binecuvînteze, a pierdut totul, pentru că n-a avut pe Dumnezeu cu el²⁸. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Iudeii au fost fii ai lui Dumnezeu și nimic n-au cîștigat din noblețea lor. Dacă unul care e fiu al lui Dumnezeu e pedepsit mai mult dacă nu face fapte vrednice de noblețea sa, atunci pentru ce-mi

21. Rom. 11, 28.

22. Evr. 11, 14–16.

23. Evr. 11, 13.

24. Luca 3, 8.

25. Rom. 9, 6–8.

26. Fapte 16, 1.

27. Fac. 9, 22–25.

28. Fac. 27, 33–35.

pui înainte noblețea strămoșilor și străbunilor tăi? Nu numai în Vechiul Testament, ci și în Noul Testament vei găsi aceeași lege! Că spune Evanghelia: „*Tuturor celor ce L-au primit, le-a dat putere să ajungă fii ai lui Dumnezeu*”²⁹. Și totuși Pavel a spus că mulți din acești fii nu vor avea nici un folos din înrudirea cu Tatăl: „*Dacă vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic*”³⁰. Dacă Hristos nu folosește celor ce nu vor să fie cu luare-aminte asupra lor, cum le va fi de folos omul? Așadar să nu ne lăudăm nici cu noblețea neamului nostru, nici cu bogăția noastră, ci chiar să disprețuim pe cei ce se laudă cu ele! Nici să ne pierdem curajul de sîntem săraci, ci cealaltă bogăție să o căutăm, bogăția în fapte bune! De acea sărăcie să fugim, de sărăcia care ne aruncă în păcat, din pricina căreia și bogatul acela era sărac, din pricina căreia n-a avut nici un strop de apă, cu toate că mult se ruga!³¹ Și cine-i atît de sărac printre noi încît să nu aibă nici apă? Nimeni! Chiar cei lihnîți de foame pot avea un strop de apă; și nu numai un strop, ci chiar mai multă mîngîiere. Bogatul acela, nu! Atît era de sărac! Și grozăvia cea mai mare e că n-a putut nicicînd căpăta stropul de apă! Pentru ce, dar, ne minunăm de bogăție, cînd în cer nu ne poate duce? Spune-mi, te rog, dacă un împărat ar spune că bogații nu pot fi străluciți în palatele împărătești sau că nu se pot bucura de cînste, spune-mi, oare, nu și-ar arunca bogații cu dispreț averile? Ei bine, dacă disprețuim cu ușurință bogățiile, de știm că ele ne lipsesc de cîntea de a fi în palatele împărătești, cum nu vom arunca banii, cum nu ne vom depărta de averi cînd vedem că împăratul cerurilor strigă și ne spune în fiecare zi că încărcăți cu ele e greu să pășim pragul cel sfînt, să intrăm cu îndrăznire în împărăție?

VI

De³² ce iertare sîntem vrednici, cînd cu multă rîvnă ne îngrădim cu bogățiile, care pun zid în calea spre împărăție, cînd nu numai că le încuiem în sîpete și lăzi, ba le mai îngropăm și în pămînt, în loc să le dăm să le păzească cerul? Te asemeni cu un plugar, care în loc să-și semene grîul într-un pămînt bun, lasă pămîntul cel bun și-și îngroapă tot grîul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de grîu, iar grîul să se strice.

Dar ce spun bogații cînd îi acuz așa?

– Nu mică ne este mîngîierea, îmi răspund ei, cînd știm în siguranță averile noastre!

29. *Ioan* 1, 12.

30. *Gal.* 5, 2.

31. *Luca* 16, 24.

32. De aici începe partea morală: „*Împotriva bogaților și a iubitorilor de argint*”.

- Cînd nu le știi în siguranță, atunci ai mare mîngîiere! Chiar dacă nu te temi de foame, trebuie să-ți temi averea și din alte pricini mai cumplite: moartea, războaiele, vicleniile. Dacă e foamete, poporul silit de stomac, își înarmează mîna împotriva casei tale. Dar, mai bine spus, cînd îți încui banii în lăzi, tu aduci foametea în orașe și pregătești casei tale un prăpăd mai cumplit ca foametea. Nu știu să fi murit cineva repede de foame; că poți găsi oricînd ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăției, din pricina afacerilor, știu că mulți au fost uciși, unii în taină, alții în văzul mulțimii. Drumurile, tribunalele, orașele sînt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale și orașe? Și marea-i plină de sîngele celor omorîți din pricina bogăției. Tiranul acesta nu s-a mărginit să stăpînească numai pămîntul, ci a năvălit cu multă furie și asupra mării. Unul pornește pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaș. Ce poate fi mai puțin credincioasă decît bogăția, cînd ea te pune pe drumuri, cînd îți primejduiește viața, cînd îți bagă cuțitul în inimă?" „*Cui îi este mild*, spune Scriptura, *de îmblînzitorul de șerpi mușcat de șarpe?*"³³ Cei ce cunosc cruda tiranie a bogăției ar trebui să fugă de robie și să se scape de această dragoste cumplită.

- Cum putem s-o facem? mă veți întreba.

Îndrăgostește-te de altceva! Îndrăgostește-te de bogăția cea din ceruri! Cine se îndrăgostește de împărăția cerurilor disprețuiește lăcomia; cine-i rob al lui Hristos nu mai este rob al lui mamona, ci stăpîn. Că bogăția obișnuiește să meargă după cel ce o alungă, dar fuge de cel ce-o urmărește. Nu cinstește atît pe cel ce-o urmărește cît pe cel ce o disprețuiește. De nimeni nu-și bate atîta joc cît de cel ce o dorește; și nu numai că-și bate joc, ci-l mai și înlănțuiește cu mii și mii de lanțuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanțuri! Pentru ce-ți robești sufletul tău, înzestrat cu rațiune, unei materii fără rațiune, mamă a mii și mii de răutăți? Dar ce batjocură! Eu lupt împotriva bogăției cu vorbele, iar ea luptă împotriva mea cu faptele! Îi poartă pretutindeni pe cei îndrăgostiți de ea și-i tirăște ca pe niște robi cumpărați în piață și-i necinstește biciuindu-i. Poate fi, oare, o mai mare rușine și necinste? Dacă nu putem birui materia cea neînsuflețită, cum vom putea birui netrupeștile puteri? Dacă nu putem disprețui pămîntul cel netrebnic și pietrele cele de lepădat, cum vom putea înfrînge începătorile și puterile³⁴, cum vom putea trăi curați la suflet și la trup? Dacă ne uimește argintul cel strălucitor, cum vom putea evita frumosul chip al aurului? Sînt unii atît de

33. *Inf. Sir.* 12, 17.

34. *Efes.* 6, 12.

îndrăgostiți de această tiranie, încît suferă cînd văd aurul și spun glumind că le face bine la ochi vederea monezilor de aur. Dar nu glumi, omule, cu niște lucruri ca acestea! Că nimic nu vatămă atîta ochii, și cei trupești și cei sufletești, ca pofta monezilor de aur! Această dragoste cumplită a stins candelile fecioarelor acelea și le-a lipsit de Mire!³⁵ Vederea aurului, care, după cum spui, face bine la ochi, nu l-a lăsat pe ticălosul Iuda să audă glasul Domnului, ci i-a pus ștreangul de gît, i-a frînt în două trupul, iar apoi l-a trimis în iad³⁶. Poate fi ceva mai nelegiuit, poate fi ceva mai înfricoșător? Nu vorbesc de aur, ci de pofta deșartă și nebună după aur! Pofta aceasta scoate picătură cu picătură sîngele din oameni, ucide și-i mai cumplită ca o fiară, sfișîind pe cei ce-i cad în ghiare; și ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfișiați să simtă sfișierea. Ar trebui ca aceia care îndură niște suferințe ca acestea să întindă mîna la cei ce trec pe lîngă ei și să-i cheme-n ajutor, dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfișieri. Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare ca aceasta?

Gîndindu-ne la toate acestea, să fugim de boala aceasta greu de vindecat. Să tămăduim mușcăturile ei și să stăm departe de o vătămare ca aceasta, ca să ducem și aici viață lipsită de primejdii și netulburată și să dobîndim și comorile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh slavă, putere, cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

35. *Matei* 25, 1-13.

36. *Fapte* 1, 16-19.

OMILIA X

„În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul, propovăduind în pustia Iudeii și zicînd: Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor”¹.

I

În care „*acele zile*”? Nu atunci cînd Hristos era copil și s-a dus în Nazaret, ci după treizeci de ani; atunci a venit Ioan, precum mărturisește și Luca².

– Dar, m-ar întreba cineva, pentru ce evanghelistul spune: „*În zilele acelea*”?

– Scriptura obișnuiește totdeauna să întrebuițeze această expresie, nu numai cînd vorbește de evenimente contemporane, ci și cînd vorbește de evenimente care se vor întîmpla după mulți ani, ca atunci de pildă cînd la Muntele Măslinilor s-au apropiat de Domnul ucenicii Lui și I-au cerut să le spună de a doua Sa venire și de căderea Ierusalimului³, deși știți cîtă distanță de timp este între un eveniment și altul. După ce a vorbit de distrugerea orașului și și-a terminat cuvîntul despre Ierusalim, voind să vorbească de sfîrșitul lumii, a adăugat: „*Atunci vor fi și acestea*”. Prin cuvîntul „*atunci*” n-a făcut contemporane cele două evenimente, ci a vrut să arate numai acel timp în care va avea loc sfîrșitul lumii. Același lucru îl face și acum evanghelistul Matei cînd spune: „*În zilele acelea*”. A folosit aceste cuvinte, nu pentru a arăta zilele imediat următoare ducerii lui Iisus în Nazaret, ci zilele în care aveau să se întîmple evenimentele de care se pregătea să vorbească.

– Și pentru ce a venit Iisus după treizeci de ani să se boteze? m-ar întreba cineva.

– Pentru că după botezul acesta avea să pună capăt legii vechi. Și deoarece pînă la vîrsta de treizeci de ani omul poate săvîrși toate păcatele, de aceea Hristos a rămas pînă la această vîrstă, ca să plinească toată legea, ca să nu spună nimeni că a desființat-o, pentru că n-a putut-o împlini. Nu ne asaltează toată viața aceleași patimi; în copilărie mai cu seamă naivitatea și zburdălnicia; în tinerețe plăcerea este mai

1. Matei 3, 1-2

2. Luca 3, 23

3. Matei 24, 1-11

puternică, iar după tinerețe vine și pofta de bani și de avere. De aceea Domnul a așteptat să treacă toate vîrstele, ca în toate să împlinească legea; și așa vine la botez, adăugîndu-l ultimul la plinirea celorlalte porunci. Că botezul era cea din urmă faptă a legii pe care trebuia s-o împlinească. Hristos o spune El Însuși. Ascultă: „*Că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea*”⁴. Cu alte cuvinte spune așa: „Am împlinit toate poruncile legii n-am călcat nici una. Și pentru că lipsea numai aceasta, am adăugat-o și pe ea; și așa am împlinit toată dreptatea”. Numește aici dreptate împlinirea tuturor poruncilor. Deci din cele spuse se vede că pentru asta a venit Hristos la botez.

– Dar pentru care pricină a izvodit Ioan botezul acesta?

– Nu l-a izvodit fiul lui Zaharia din capul lui, ci i-a venit acest gînd inspirat de Dumnezeu; o spune Luca, zicînd: „*Cuvîntul Domnului a fost către el*”⁵, adică: poruncă. Dar chiar Ioan Botezătorul o spune: „*Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: «Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se ca un porumbel și rămînînd peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfînt»*”⁶.

– Dar pentru ce a fost trimis să boteze?

– Tot Botezătorul ne răspunde la această întrebare, zicînd: „*Eu nu-L cunoscteam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezînd cu apă*”⁷.

Dacă asta e singura pricină, pentru ce Luca evanghelistul spune că Ioan „*a venit în împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței spre iertarea păcatelor*”⁸, deși botezul lui Ioan nu era spre iertarea păcatelor, ci darul acesta era al botezului dat de Hristos mai tîrziu; că în acesta ne-am îngropat împreună cu Hristos, iar omul nostru cel vechi atunci a fost răstignit împreună cu Hristos; înainte de cruce nu se vede nicăieri iertare de păcate, că iertarea se dă prin sîngele lui Hristos. Pavel spune: „*Dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit*” nu prin botezul lui Ioan, ci „*în numele Domnului nostru Iisus Hristos și în Duhul Dumnezeului nostru*”⁹. Iar în altă parte spune: „*Ioan a predicat botezul pocăinței*” – nu spune al iertării – „*ca poporul să creadă în Cel ce vine după el*”¹⁰. Cum avea să dea iertare botezul lui Ioan, cînd încă nu fusese adusă jertfa, nu se pogorîse Duhul, nu fusese dezlegat păcatul, nu fusese îndepărtată vrăjmășia și nici blestemul nimicit?

4. Matei 3, 15.

5. Luca 3, 2.

6. Ioan 1, 33.

7. Ioan 1, 31.

8. Luca 3, 3.

9. I Cor. 6, 11.

10. Fapte 19, 4.

II

Așadar ce înseamnă cuvintele: „*spre iertarea păcatelor*”?

Iudeii erau niște oameni nesocotiți; niciodată nu-și dădeau seama că păcătuiesc; erau vinovați de cele mai mari păcate și se lăudau pe toate drumurile că sînt drepti. Asta mai cu seamă i-a pierdut și i-a depărtat de credință. Mustrîndu-i pentru asta, Pavel le zicea: „*Necunos-cînd îndreptățirea lui Dumnezeu și căutînd să statornicească îndreptățirea lor, nu s-au supus îndreptățirii lui Dumnezeu*”¹¹. Și iarăși: „*Ce vom zice, deci? Că păgînii, care nu căutau îndreptățirea, au dobîndit îndreptățirea, iar Israel, care urmărea legea îndreptățirii, n-a ajuns la legea îndreptățirii? Pentru ce? Pentru că nu o căutau din credință, ci ca din faptele legii*”¹². Așadar, pentru că aceasta era pricina păcatelor iudeilor, a venit Ioan, nu pentru altceva decît pentru a-i face să se gîndească la păcatele lor. Acest lucru îl arată și chipul acestui botez, fiind botez de pocăință și de mărturisire. Același lucru îl arată și predica lui; nu spunea altceva decît: „*Faceți roade vred-nice de pocăință*”¹³. Pentru că nerecunoașterea propriilor lor păcate, așa precum o arată și Pavel, i-a făcut pe iudei să se depărteze de Hristos; dar recunoașterea păcatelor le-a născut dorința de a căuta pe Răscum-părător și de a dori iertarea păcatelor. Acest lucru a venit să-l pregă-tească Ioan: să-i convingă să se pocăiască; nu ca să fie pedepsiți, ci, ajungînd mai smeriți prin pocăință și osîndindu-se pe ei înșiși, să alerge să ia iertare de păcate. Iată cît de precis o spune evanghelistul! După ce a spus: „*A venit predicînd botezul pocăinței în pustiul Iudeii*”, a adăugat: „*spre iertare*”¹⁴ ca și cum ar fi spus: „I-am convins să se mărturisească și să se pocăiască de păcate, nu ca să fie pedepsiți, ci ca să primească mai ușor mai tîrziu iertarea”. Că dacă nu și-ar fi recunoscut păcatele, n-ar fi cerut nici harul; și necerîndu-l, n-ar fi dobîndit iertare. Deci Ioan, prin botezul lui, deschidea cale celuiilalt botez. De aceea și Pavel spunea: „*Ca să creadă poporul în Cel ce vine după el*”¹⁵, punînd cu cele spuse și o altă pricină botezului lui Ioan. Că nu era cu puțință ca Ioan, luîndu-L pe Hristos de mîna, să meargă din casă în casă și să le spună: „În Acesta credeți!”, ci ca în fața și în văzul tuturor să se pogoare acel glas fericit și să se săvîrșească toate celelalte.

Din pricina asta a venit Iisus la botez. Faima Botezătorului și noua-tea faptei atrăgeau și chemau la Iordan tot Ierusalimul. Malurile Iorda-nului ajunseseră un mare teatru. Pe cei veniți acolo Ioan îi făcea să se smerească, convingîndu-i să nu se mai creadă grozavi; le arăta că sînt

11. Rom. 10, 3.

12. Rom. 9, 30-32.

13. Luca 3, 8.

14. Marcu 1, 4.

15. Fapte 19, 4.

vinovați de cele mai mari păcate și că vor putea primi pe Cel ce vine, dacă se vor pocăi, lăsînd pe strămoși în pace, nemailăudîndu-se cu ei.

Viața lui Hristos era umbrită deocamdată și se credea că ar fi fost ucis odată cu pruncii din Betleem. Chiar dacă S-a mai arătat în lume la doisprezece ani, totuși îndată a trecut iarăși în umbră. De aceea trebuia ca ieșirea Sa în lume să se facă în chip strălucit, să aibă început măreț. Aceasta e pricina că atunci, pe malurile Iordanului, au auzit iudeii ce nu auziseră nici de la profeți, nici de la alții. Ioan le propovăduia cu strălucită voce, amintindu-le de ceruri și de împărăția cea de sus, nespunîndu-le nimic de pămînt. Iar prin împărăția cerurilor Ioan Botezătorul înțelege înțîia și a doua venire a lui Hristos.

– Dar ce legătură au toate acestea cu iudeii? I-ar putea întreba cineva pe Ioan. Nu înțeleg ce le spui!

– De asta le vorbesc așa, răspunde Ioan, ca prin neclaritatea spuselor mele să le deștept curiozitatea și să vină să mă întrebe de Cel propovăduit.

Astfel Ioan a dat bune nădejdi celor ce veneau la el, încît mulți vameși și ostași îl întrebau ce trebuie să facă și cum să-și rînduiască viața. Era un semn că se desprind de lucrurile pămîntești, că-și ridică ochii spre lucruri mai mari și că visau la cele viitoare. Tot ce vedeau, tot ce auzeau le ridica la înălțime gîndul.

III

Gîndește-te ce privești minunată era să vezi un om de treizeci de ani pogorîndu-se din pustie, fiu de arhiereu, neavînd nevoie de vreun lucru omenesc, prin toate arătînd sfințenia și avînd cu el pe proorocul Isaia. Alături de el era și Isaia, propovăduind și zicînd: „Acesta este despre care am spus că va veni strigînd și propovăduind totul cu strălucită voce în pustie!” Atîta rîvnă puneau profeții pentru aceste lucruri, încît au vestit cu mult înainte nu numai pe Stăpînul lor, ci și pe cel ce avea să-I slujească. Isaia n-a vorbit numai de Ioan, ci și de locul în care avea să locuiască, de felul propovăduirii sale, de Cel pe Care avea să-L propovăduiască și de marea faptă ce acesta avea s-o săvîrșească.

Iată că și profetul și Botezătorul exprimă aceleași idei, deși nu cu aceleași cuvinte. Profetul spune că Botezătorul va veni spunînd:

„*Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui*”¹⁶.

Botezătorul cînd a venit a spus: „*Faceți roade vrednice de pocăință*”¹⁷, cuvinte la fel cu ale profetului: „*Gătiți calea Domnului*”. Vezi că spusele profetului și predica lui Ioan arată unul și același lucru, că Ioan a venit

16. Matei 3, 3; Isaia 40, 3.

17. Matei 3, 8.

să deschidă și să gătească calea Domnului? N-a venit să dăruiască un dar, adică iertarea păcatelor, ci să pregătească mai dinainte sufletele celor ce aveau să primească pe Dumnezeuul tuturor. Luca spune chiar ceva mai mult, că n-a citat numai începutul profeției, ci întreaga profeție: „*Toată valea se va umple și tot muntele și dealul se vor smeri; cele strâmbe se vor îndrepta, iar cele colțuroase căi netede vor fi; și va vedea tot trupul mîntuirea lui Dumnezeu*”¹⁸. Ai văzut cum profetul, luîndu-o înainte, a spus totul: și alergarea poporului și schimbarea lucrurilor în mai bine și ușurința propovăduirii și pricina tuturor celor ce vor fi, chiar dacă pe toate le spune figurat? Trebuia să grăiască așa, că spusele sale erau o profeție. Cînd a spus: „*Toată valea se va umple și tot muntele și dealul se vor smeri și cele colțuroase căi netede vor fi*”, arată că cei smeriți se vor înălța, cei mîndri se vor smeri și că greutatea legii se va schimba în ușurința credinței. „Nu vor mai fi de acum sudori și osteneli, ne spune Ioan, ci har și iertare de păcate, care ușurează mult mîntuirea”. Apoi adaugă și pricina ușurinței mîntuirii, spunînd: „*Tot trupul va vedea mîntuirea lui Dumnezeu*”; nu numai iudeii și prozeliții, ci tot pămîntul și marea, tot neamul omenesc, că prin cuvintele: „*cele strâmbe*” a lăsat să se înțeleagă toți oamenii cu viață stricată: desfrîinate, tîlhari, magi, care, fiind stricați mai înainte, au mers mai pe urmă pe calea cea dreaptă. Același lucru l-a spus și Hristos: „*Vameșii și desfrîinatele intră înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu*”¹⁹, pentru că au crezut. Și profetul a arătat cu alte cuvinte același lucru, grăind așa: „*Lupii și miei vor paște împreună*”²⁰. După cum mai înainte, prin văi și dealuri, indicînd inegalitatea moravurilor a vrut să spună că se va ajunge la o egalitate de gîndire, tot așa și acum, arătînd prin firea animalelor necuvîntătoare felurile năravuri omenesti, a vrut să spună iarăși că oamenii vor ajunge la o armonie a dreptei credințe. Iar Isaia dă și pricina: „*Va fi Cel ce se va scula să stăpînească neamurile; în El vor nădăjdui neamurile*”²¹, la fel cum se spune și în Evanghelie: „*Va vedea tot trupul mîntuirea lui Dumnezeu*”²². Pretutindeni se arată că pînă la marginile lumii se va răspîndi puterea și cunoștința acestor Evanghelii, că neamul omenesc se va schimba; din sălbatic și aspru va ajunge blînd și pașnic.

„*Și acest Ioan avea îmbrăcămîntea lui din peri de cămilă și cingătoarea de piele împrejurul mijlocului său*”²³.

18. Luca 3, 5-6; Isaia 40, 4-5.

19. Matei 21, 31.

20. Isaia 65, 25.

21. Isaia 11, 10.

22. Luca 3, 6.

23. Matei 3, 4.

Ai văzut că unele au fost spuse de profeți mai înainte, iar altele au fost lăsate evangheliștilor? De aceea Matei amintește și profețiile, dar adaugă și cele știute de el despre Ioan, socotind că nu este de prisos să vorbească și de îmbrăcămintea dreptului.

IV

Minunat și neobișnuit lucru era să vezi atîta răbdare într-un trup omenesc! Asta îi atrăgea mai cu seamă pe iudei, văzînd în el pe marele Ilie, că prin cele ce vedeau atunci își aduceau aminte de fericitul prooroc; dar, mai bine spus, Ioan îi uimea și mai mult; Ilie locuia și în orașe și în case; Ioan, însă, din copilărie a trăit numai în pustie. Trebuia ca înainte Mergătorul. Celui ce avea să pună capăt tuturor celor vechi, ca de pildă: oboselii, blestemului, întristării, sudorii, să aibă și el simbolurile unui dar atît de mare și să se arate mai presus de osînda legii vechi. Ioan n-a arat nici pămînt, n-a tăiat nici brazdă, n-a mîncat nici pîinea în sudoarea feței, ci masa îi era improvizată, îmbrăcămintea mai simplă decît masa, iar locuința mai ușor de găsit decît îmbrăcămintea. N-avea nevoie de acoperiș, de pat, de masă, de nimic din toate acestea, ci arăta în trupul lui viață îngerească. De aceea și haina lui era de păr, pentru ca prin îmbrăcămintea lui să ne învețe să ne depărtăm de cele omenești, să nu avem nimic cu pămîntul, ci să ne întoarcem la noblețea de la început, în care era Adam înainte de a avea nevoie de haine și de îmbrăcămintă. Astfel îmbrăcămintea lui era simbol al pocăinței și împărăției. Să nu mă întrebi de unde-și procura haină de păr și cingătoare, trăind în pustie? Că dacă ești nedumerit de asta, atunci te vei întreba și de altele mai multe. De pildă: Cum trăia în pustie pe ger și pe căldură, fiind plătînd la trup și fraged cu vîrsta? Cum trupul său de copil a pătut ține piept atîtor schimbări ale vremii, unei mese atît de sărăcăcioase și tuturor celorlalte greutăți ale pustiei?

Unde-mi sînt acum filozofii greci, care în zadar și fără de rost imitau nerușinata filozofie cinică ²⁴ – căci ce folos aveau că ședeau într-un butoi²⁵ și se apucau apoi de fel de fel de blestemății –, care se împodobeau cu inele, pietre prețioase și aveau în casele lor slugi și slujnice și alte multe lucruri netrebnice, căzînd dintr-o extremă în alta? Ioan Botezătorul n-a fost ca unul din aceștia, ci locuia în pustie ca în cer, arătînd prin viața lui mare filozofie. Cînd s-a pogorît din pustie în orașe era ca un înger din cer: luptător al bunei credințe, încununat al lumii, filozof

24. Întemeietorul filozofiei cinice este Antistene (444–365 î.Hr.), discipolul lui Socrate. Antistene susținea că știința este inutilă, că sănătatea, bogățiile, dregătoriile nu sînt adevăratul bine, de aceea trebuie disprețuite; omul are datoria să se silească să ajungă liber, înfrîngîndu-și poftele; virtutea este binele suveran.

25. Cum făcea filozoful cinic Diogene (413–327 î.Hr.), ucenicul lui Antistene.

al unei filozofii vrednice de ceruri. Și era așa cînd încă nu se pusese capăt păcatului, cînd încă nu încetase legea, cînd încă nu fusese legată moartea, cînd încă nu fuseseră sfărîmate porțile cele de aramă, ci cînd stăpînea încă vechea viețuire. Așa-i un suflet curajos și treaz! Merge înainte mereu și depășește piedicile puse, ca și Pavel pe timpul noii viețuiri!

– Dar pentru ce a mai întrebuițat la haină și cingătoare? ar putea să mă întrebe cineva.

– Era obiceiul acesta la cei vechi, înainte de a apărea la bărbați îmbrăcăminteaa femeiască, care se coboară pînă la picioare. Astfel și Petru purta cingătoare, ca și Pavel: „*Pe bărbatul a căruia este cingătoarea aceasta*”²⁶, spun Faptele Apostolilor despre Pavel. Și Ilie purta cingătoare și la fel toți sfinții, fie pentru că lucrau mereu, fie pentru că erau în călătorii, fie pentru că munceau și se osteneau pentru altceva din cele de trebuință; dar nu numai pentru aceasta, ci și pentru ca să calce în picioare orice fel de podoabă și pentru ca să ducă o viață aspră. Hristos spunea că o îmbrăcăminte ca aceasta este cea mai mare laudă a virtuții, grăind așa: „*Ce ați ieșit să vedeți? Om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi sînt în casele împăraților*”²⁷.

V

Dacă Ioan Botezătorul, care era așa de curat, care era mai strălucitor decît cerul și mai presus decît toți profeții, decît care n-a fost nimeni mai mare, care a avut atîta îndrăznire, care a trăit cu atîtea nevoințe, care a disprețuit cu totul luxul și desfătarea trecătoare, a dus o viață atît de aspră, ce cuvinte de apărare mai putem avea noi, care după atîtea binefaceri și cu nenumărate poveri de păcate nu arătăm nici cea mai mică parte din pocăința lui Ioan, ci ne îmbătăm, ne lăcomim la mîncare, ne parfumăm, nu sîntem mai buni decît femeile stricate, care joacă pe scenă, trăim în moleșeală toată vremea și cădem ușor în cursele diavolului?

„*Atunci ieșea la dînsul toată Iudeea și Ierusalimul și toată împrejurimea Iordanului și erau botezați de el, mărturisindu-și păcatele lor*”²⁸.

Ai văzut ce putere a avut venirea profetului? Ai văzut cum toate acestea intraripau poporul, cum îi făcea să-și cunoască păcatele lor? Vrednic de minune era să vezi că un om are o atît de mare putere, că folosește atîta îndrăznire, că muștră pe toți ca pe niște copii și că are un chip din care strălucea mult har! Îi mai uimea pe iudei și aceea că de multă vreme profeți nu se mai arătaseră; pierise dintre ei harisma aceasta și se întor-

26. *Fapte* 21, 11.

27. *Luca* 7, 25.

28. *Matei* 3, 5-6.

sese acuma după multă vreme. Dar și felul prediciei lui Ioan era străin și cu totul altul. Nu mai auzeau cele ce spuneau de obicei profeții, de pildă de războaie, de bătălii și de victorii, de foamete și ciumă, de babiloneni și perși, de căderea Ierusalimului și de altele ca acestea, ci de ceruri, de împărăția de acolo și de chinurile iadului. De aceea iudeii se duceau zoriți la Ioan, cu toate că nu de multă vreme partizanii lui Iuda²⁹ și Teuda³⁰, care fugiseră în pustie, fuseseră uciși³¹. De altfel Ioan nici nu-i cheamă pe iudei pentru aceleași scopuri, de pildă să se ridice împotriva tiraniei, să se răscoale, să introducă o nouă orînduire, ci să-i povățuiască spre împărăția cea de sus. De aceea nici nu-i ținea în pustie alături de el, ducîndu-i de colo pînă colo, ci îi boteza, îi învăța cuvintele filozofiei sale și le dădea drumul. Îi învăța să disprețuiască pe cele de pe pămînt, să aleagă pe cele viitoare și să se grăbească spre ele în fiecare zi.

Să-l imităm³² și noi pe Ioan; și, părăsind desfătările și beția, să ducem o viață cumpătată. Este timp de pocăință și pentru catehumeni și pentru cei botezați; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfînta taină a botezului, iar ceilalți, spălîndu-și prin mărturisire păcatele săvîrșite după botez, să se apropie cu conștiința curată de Sfînta Masă. Să ne depărtăm dar de această viață păcătoasă și stricată. Că nu-i, nu-i cu putință să te și pocăiești și să te și desfătezi. Să vă învețe aceasta Ioan cu îmbrăcămintea sa, cu hrana sa, cu casa sa!

– Ce vrei să spui? aș putea fi întrebat. Ne poruncești să trăim la fel ca Ioan?

– Nu vă poruncesc, ci vă sfătuiesc și vă îndemn! Dacă nu puteți face ce-a făcut Ioan, atunci, trăind în orașe, să ne pocăim, că judecata bate la ușă. Dar chiar dacă ar fi departe, n-ar trebui să ne bizuim pe asta, că sfîrșitul vieții fiecăruia are pentru cel chemat din lumea aceasta aceeași putere ca și cum ar fi sunat sfîrșitul lumii. Că judecata bate la ușă o spune Pavel. Ascultă: „*Noaptea e pe sfîrșite, iar ziua s-a apropiat*”³³; și iarăși: „*Că Cel ce va să vină va veni și nu va întîrzia*”³⁴. Semnele care cheamă ziua aceea s-au împlinit. Că spune Hristos: „*Și se va propovădui această Evanghelie a împărăției în toată lumea spre mărturie la toate neamurile și atunci va veni sfîrșitul*”³⁵.

29. Iuda Galileanul, în anul 7, a format o organizație împotriva stăpînirii romane, pentru a nu se supune recensămîntului, pe care îl socotea un început de robie.

30. Șeful unei răscoale iudaice, cu caracter mesianic. După uciderea lui Teuda, cei 400 de partizani s-au risipit.

31. *Fapte* 5, 36–37.

32. De aici începe partea morală: *A te pocăi înseamnă a săvîrși fapte contrare păcatelor pe care le-ai făcut; și despre stăruința în rugăciune.*

33. *Rom.* 13, 12.

34. *Evr.* 10, 37.

35. *Matei* 24, 14.

VI

Uită-te bine la cele spuse! N-a spus: cînd Evanghelia va fi crezută de toți oamenii, ci cînd va fi predicată la toți. De aceea a și spus: „*Spre mărturie neamurilor*”, arătînd că nu așteaptă să creadă toți și apoi să vină. Cuvintele: „*spre mărturie*” înseamnă spre învinuirea, spre musturarea și spre osînda celor ce n-au crezut. Iar noi, cu toate că auzim și vedem acestea, dormim și visăm cufundați în adîncă noapte. Că lucrurile din lumea aceasta, fie vesele, fie triste, nu-s cu nimic mai bune decît visele. De aceea vă îndemn să vă deșteptați și să priviți Soarele dreptății. Nimeni nu poate vedea soarele dacă doarme, și nici nu-și poate bucura privirile cu frumusețea razei sale, ci pe cele ce le vede, le vede ca în vis. Dar pentru ca să ne putem deștepta, avem nevoie de pocăință adîncă și de multe lacrimi, ca să dobîndim iertare, pentru că am păcătuit – dar nu simțim păcatul – și pentru că păcatele noastre-s mari, mai mari decît iertarea. Și că nu mint îmi sînteți martori voi cei mai mulți din cei ce mă ascultă. Totuși, chiar dacă păcatele noastre-s mai mari decît iertarea, dacă ne pocăim vom fi încununați. Iar prin pocăință nu înțeleg numai depărtarea de păcatele de mai înainte, ci și săvîrșirea de fapte bune, mai mari decît păcatele. Că spunea Ioan: „*Faceți roade vrednice de pocăință!*”³⁶.

– Cum să le facem?

– Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvîrșit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le și pe ale tale! Te-ai desfrînat mult? Depărtează-te și de femeia ta anumite zile, înfrînează-te! Ai ocărit și ai bătut pe cei din jurul tău? Bindecuvîntează pe cei ce te ocărăsc și fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoșirea noastră să scoatem numai sîngeata din trup, ci trebuie să punem și leacuri pe rană. Ai che-fuit și te-ai îmbătat mai înainte? Postește și bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de chefuri și beție! Te-ai uitat cu ochi pofticioși la frumusețe străină? Nu te mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranță! Că spune Scriptura: „*Ferește-te de rău și fă binele!*”³⁷ și iarăși: „*Oprește-ți limba de la rău și buzele tale să nu grăiască vicleșug*”³⁸.

– Dar spune-mi, profete, și binele pe care trebuie să-l fac!

– „*Caută pacea și-o urmează*”³⁹. Cu asta nu vreau să spun să urmăriți pacea numai cu oamenii, ci și cu Dumnezeu!

Și bine-a spus David: „*Urmeaz-o!*”, că a fost izgonită și aruncată, iar ea, părăsind pămîntul, s-a suit la cer. Dar dacă vrem, o vom putea

36. *Matei* 3, 8.

37. *Ps.* 36, 27.

38. *Ps.* 33, 12.

39. *Ps.* 33, 13.

întoarce, aruncînd mînia, îngîmfarea și tot ce stă în calea păcii, ca să urmărim o viață simplă și cuminte. Nimic nu-i mai cumplit decît mînia și mîndria. Ne fac în același timp și mîndri și slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta sîntem urîți de oameni, căzînd în păcate potrivnice: în îngîmfare și în lingușeală. Dar dacă tăiem ce-î prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriți fără să fim umiliți și mîndri fără să fim încrezuți. Că și tulburările din trupurile noastre se datoresc lăcomiei la mîncare; cînd organele trupului nostru sînt silite să depășească hotarele lor firești și să lucreze peste măsură, atunci se nasc în trupul nostru nenumărate boli și moarte chinuitoare. Tot așa se întîmplă și cu sufletul.

VII

Să tăiem, deci, ceea ce-i peste măsură; și, bînd leacul cel mîntuitor al cumpătării, să fim măsurați în toate și să fim cu mare luare-aminte la rugăciune. Dacă nu ni se împlinesc rugăciunile, să stăruim să ni se îplinească; dacă ni s-au împlinit, să stăruim tocmai pentru că ni s-au împlinit. Nici Dumnezeu nu vrea să amîne datul, dar prin întîrzierea datului meșteșugește stăruința în rugăciune. De aceea și amîna împlinirea cererilor, iar adesea chiar îngăduie să vină încercări, ca să alergăm mereu la El; și, alergînd, să stăruim în rugăciune. Tot așa fac și părinții care-și iubesc copiii; cînd îi văd pe copii că pleacă de lîngă ei și se duc să se joace cu alți copii, pun slugile s-o facă pe sperietorii, pentru ca, fiind cuprinși de frică, să alerge copiii la sînul mamei lor. Tot așa și Dumnezeu; trimite de multe ori asupra noastră amenințări, nu ca să aducă amenințarea, ci ca să ne atragă la El. Iar cînd ne întoarcem la El, Dumnezeu stinge îndată amenințarea. Că de ne-am purta la fel și în încercări și în zile de liniște n-am mai avea nevoie de încercări. Dar pentru ce vorbesc despre noi? Chiar sfinții s-au înțelepțit mult din aceasta. De aceea și profetul spune: „*Bine este mie că m-ai smerit!*”⁴⁰. Iar Hristos le spunea apostolilor: „*În lume necazuri veți avea!*”⁴¹. Aceasta a lăsat și Pavel să se înțeleagă cînd a spus: „*Mi s-a dat un ghimpe în trup, inger al satanei, ca să mă pălmuiască*”⁴². Și cu toate că Pavel s-a rugat să-l scape de această încercare, n-a reușit, din pricina marelui folos pe care avea să-l aibă de pe urma acestei încercări. Dacă ne uităm la toată viața lui David, vom vedea că-i mai strălucitor în primejdii; și el și ceilalți asemenea lui. Iov atunci a strălucit mai mult; Iosif tot pentru asta a fost mai vestit; la fel și Iacov și tatăl lui și bunicul lui și toți cîți și-au pus

40. Ps. 118, 71.

41. Ioan 16, 33.

42. II Cor. 12, 7.

vreodată cununi strălucitoare pe capetele lor; datorită necazurilor și încercărilor au fost încununați și lăudați.

Știind toate acestea, potrivit înțeleptului cuvînt, „*să nu ne tulburăm în timp de încercare*”⁴³, ci numai un singur lucru să avem în minte: să îndurăm toate cu curaj, fără să ne întrebăm de ce și fără să cercetăm причинile necazurilor noastre. Nu-i al nostru a ști cînd necazurile vor lua sfîrșit, ci al lui Dumnezeu, Care a îngăduit să vină peste noi; al nostru este de a le îndura cu mulțumită și recunoștință. De vom face așa, apoi toate bunătățile se vor revărsa asupra noastră. Dar ca să vină acestea, ca să fim aici pe pămînt mai buni, iar dincolo, în ceruri, mai străluciți, să primim tot ce vine peste noi, mulțumind pentru toate Celui ce știe mai bine decît noi folosul, Celui ce ne iubește mai mult decît părinții noștri.

Aceste două gînduri șoptindu-le la fiecare necaz ce vine peste noi, să căutăm să potolim tristețea și să slăvim în toate pe Dumnezeu, Care face și săvîrșește totul spre binele nostru. Așa vom îndepărta cu ușurință și necazurile de la noi și vom dobîndi și cununile cele nestricăcioase, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui slavă, putere, cinste împreună cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

43. *Înț. Sir.* 2, 2.

OMILIA XI

**„Văzînd pe mulți din saduchei și farisei
venind la botezul lui, le-a zis:
«Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiți
de mînia cea viitoare?»”¹.**

I

Pentru ce Hristos a spus că saduchei și fariseii n-au crezut în Ioan Botezătorul? Pentru că nu înseamnă că au crezut odată ce n-au primit pe Cel propovăduit de Ioan. Ei păreau că ascultă și pe profeti și pe legiuitor și totuși Hristos a spus că nu i-au ascultat, pentru că n-au primit pe Cel propovăduit de ei. „*Dacă ați fi crezut în Moise, ați fi crezut în Mine*”², le spune Hristos. Mai târziu, cînd i-a întrebat Hristos: „*Botezul lui Ioan de unde este?*”, ei spuneau: „*Dacă vom zice, de pe pămînt, ne temem de popor; dacă vom zice, din cer, ne va întreba: Pentru ce n-ați crezut în el?*”³. Din toate acestea, deci, se vede că veneau la Ioan și se botezau, dar nu rămîneau în credința prediciei lui Ioan. Și Ioan evanghelistul le dă pe față viclenia lor; cînd vorbește de cei trimiși la Ioan Botezătorul ca să-l întrebe: „*De ești tu Ilie? De ești tu Hristos?*”⁴, evanghelistul a adăugat: „*Iar cei trimiși erau dintre farisei*”⁵.

– Dar ce? aș putea fi întrebat. Oare nu și poporul gîndea la fel?

– Poporul gîndea așa din pricina simplității lui; dar fariseii, pentru că voiau să-l atace. Știau doar destul de bine că Ioan nu este Hristos, deoarece Hristos se trăgea din seminția lui David, pe cînd Ioan din seminția lui Levi; dar prin întrebarea lor îi întindeau cursă, ca să pună îndată mîna pe el dacă ar fi spus că este Hristos. Că acesta le era gîndul se vede din spusele imediat următoare ale trimișilor fariseilor; cu toate că Ioan n-a dat răspunsul pe care-l așteptau, totuși nu se pot stăpîni să nu-l atace, întrebîndu-l: „*Atunci pentru ce botezi, dacă nu ești Hristos?*”⁶.

Dar ca să cunoști că fariseii se duceau cu un gînd la Ioan Botezătorul, iar poporul cu alt gînd, ascultă că evanghelistul ne-o spune și pe

1. Matei 3, 7.

2. Ioan 5, 46.

3. Matei 21, 25-26.

4. Ioan 1, 21.

5. Ioan 1, 24.

6. Ioan 1, 25.

asta. Despre popor spune că venea și se boteza de la Ioan, mărturisindu-și păcatele lor; dar despre farisei nu spune așa, ci că Botezătorul „*văzînd pe mulți din saduchei și farisei venînd, le zice: «Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiți de minia cea viitoare?»*”⁷. Vai, ce suflet mare! Cum vorbește unor oameni însetați totdeauna de sîngele profeților, unor oameni mai veninoși ca șerpui! Cum îi atacă cu mare îndrăznire și pe ei și pe părinții lor!

– Da, mi s-ar putea spune, îndrăznirea lui e mare. Dar întrebarea este dacă era și îndreptățită. Nu i-a văzut păcătuiind, ci pocăindu-se. De aceea n-ar fi trebuit să-i mustre, ci să-i laude și să-i primească, pentru că, părăsind orașul și casele, alergau să-i asculte predica.

– Ce-aș putea răspunde? Ioan nu se uita nici la cei ce-i stăteau în față, nici la cele ce se petreceau, ci la ascunzișurile inimilor lor, descoperite lui de Dumnezeu. Pentru că se lăudau cu strămoșii și pentru că aceasta era pricina pieirii lor și-i făcea să trăiască nepăsători, Ioan Botezătorul taie rădăcina îngîmfării lor. Din pricina aceasta și Isaia îi numește „*conducători ai Sodomei*” și „*popor al Gomorei*”⁸; iar un alt profet spune: „*Oare nu sînteți voi ca fii etiopienilor?*”⁹. Toți profeții au aceeași părere despre ei; toți vor să le scoată din suflet mîndria, pricină a mii și mii de păcate.

– Profeții, mi s-ar putea spune, pe bună dreptate au grăit așa; îi vedeau păcătuiind. Dar pentru ce Ioan Botezătorul îi muștra așa cînd îi vedea că vin la el plecați și supuși?

– Ca să-i înduplece și mai mult. Dar dacă te-ai uita bine la muștrările lui Ioan, vei vedea că strecoară odată cu muștrarea și lauda. Îi muștra, dar în același timp îi admira, că în sfîrșit au putut să facă niște fapte ce păreau aproape cu neputință. Muștrarea, deci, era mai mult pentru a-i atrage și pentru a-i pregăti să se trezească. În aparență îi muștră, dar de fapt le arată atît marea lor răutate de mai înainte, cît și minunata și neobișnuită lor schimbare. Pare a le spune: „Ce s-a întîmplat de ați luat calea pocăinței, cînd sînteți fii acelor părinți și ați fost crescuți în atîta răutate? De unde vine schimbarea aceasta? Cine a înmuiat învîrtoșarea sufletului vostru? Cine a tămăduit ce era de netămăduit?”. Uită-te apoi cum îi înspăimîntă chiar de la primele cuvinte, vorbindu-le de gheenă. Nu le-a spus cuvintele obișnuite ale profeților: „Cine v-a arătat să fugiți de războaie, de năvălirile barbarilor, de căderi în robie, de foamete, de ciumă?”, ci le pune în față o altă pedeapsă, de care nu le mai vorbise nimeni niciodată, grăindu-le așa: „*Cine v-a arătat să fugiți de minia cea viitoare?*”

7. Matei 3, 7.

8. Isaia 1, 10.

9. Amos 9, 7.

II

Pe bună dreptate i-a numit Ioan și pui de viperă! Se spune că puiul de viperă iese la lumină omorînd pe aceea care i-a dat naștere, mîncîndu-i pîntecele. Așa au făcut și saducheii și fariseii; și-au ucis părinții, iar pe dascălii lor i-au sfîșiat cu mîinile lor.

Dar Ioan Botezătorul nu se mărginește numai la muștrări, ci îi și sfătuiește:

„Faceți roade vrednice de pocăință”¹⁰.

„Nu-i de ajuns să fugiți de păcat, le spune Ioan, ci să săvîrșiți și fapte de virtute! Să nu mai faceți ce făceați de obicei, cînd vă pocăiați pentru o vreme, dar apoi vă întorceați iarăși la răutatea voastră. Că n-am venit să vă vestesc ceea ce vesteau profeții mai înainte. Altele și mai înalte sînt cele ce vi le vestesc, că vine Însuși Judecătorul, Însuși Stăpînul împărăției, povățuindu-ne spre o filozofie mai înaltă, chemîndu-ne la cer și atrăgîndu-ne spre locașurile de acolo. De aceea vă și descopăr învățătura despre iad, pentru că nemuritoare sînt și bunătățile din cer și chinurile iadului! Nu mai stăruiți în păcatele voastre, nici nu mai puneți înainte obișnuitele voastre vorbe, pe Avraam, pe Isaac, pe Iacov și noblețea strămoșilor voștri!”. Aceste cuvinte le spunea Ioan saducheilor și fariseilor, nu ca să-i oprească să spună că se trag din acei sfinți, ci ca să-i oprească să se mai bizuie pe ei, neglijînd virtutea. Ioan dădea pe față ascunsul inimilor lor și profeția cele viitoare. Dar și după muștrarea lui Ioan, saducheii și fariseii tot îi spun lui Hristos: *„Noi avem tată pe Avraam și nimănui n-am fost robi vreodată”¹¹*. Pentru că gîndul acesta îi făcea să se mîndrească și-i pierdea, Ioan Botezătorul caută să le frîngă mai întîi acest gînd. Dar uită-te în ce chip Botezătorul îi duce pe calea cea bună, dînd în același timp și patriarhului cîntea cuvenită! După ce le-a spus:

„Să nu vi se pară că puteți zice că avem tată pe Avraam”¹², n-a continuat: „patriarhul nu va putea să vă fie de vreun folos”, ci, într-un chip mai dulce și mai potolît, a lăsat să se înțeleagă același lucru spunînd

„că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam”¹³.

Unii comentatori socot că Ioan Botezătorul a spus despre neamuri aceste cuvinte, numindu-le metaforic pietre. Eu, însă, cred că ele au și altă interpretare.

— Care?

10. Matei 3, 8.

11. Ioan 8, 33.

12. Matei 3, 9.

13. Matei 3, 9.

– „Să nu credeți, le spune Ioan Botezătorul, că dacă voi veți pieri, veți lăsa pe patriarhul Avraam fără copii!” Nu, asta nu! Că Dumnezeu poate să-i dea lui Avraam oameni chiar din pietre și să-i ridice la înruderă cu el, pentru că și la început așa s-a întâmplat. Că a face din pietre oameni este la fel cu a scoate copil din pîntecele de piatră al Sarrei¹⁴. Acest lucru l-a lăsat profetul Isaia să se înțeleagă cînd spunea: „*Uitați-vă la piatra cea tare din care ați fost ciopliți și la adîncimea gropii din care ați fost săpați; uitați-vă la Avraam tatăl vostru și la Sarra care v-a născut*”¹⁵. Ioan Botezătorul le amintește saducheilor și fariseilor profeția aceasta, arătîndu-le că dacă dintru început Dumnezeu l-a făcut pe Avraam tată într-un chip atît de minunat, ca și cum chiar din pietre l-a făcut, apoi este cu putință să se întîmple aceasta și acum. Uită-te cum îi înfricoșează și le frînge mîndria! N-a spus că i-a și ridicat lui Avraam fii, ca să nu-i descurajeze, ci că: „*poate să ridice*”. N-a spus că poate să facă oameni din pietre, ci ceva cu mult mai mult: rude și fii ai lui Avraam. Ai văzut cum le-a scos din cap toate închipuirile lor trupești și gîndul că-și pot găsi scăpare la strămoși, ca să-și pună nădejdea mîntuirii lor în pocăință și în curățenie trupească și sufletească? Ai văzut cum a dat la o parte înruderă după trup și a pus în locul ei înrudirea după credință?

III

Dar uită-te cum și prin cuvintele ce urmează le mărește frica și le sporește neliniștea.

După ce a spus: „*Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam*”¹⁶, a adăugat:

„*Iată și securea stă la rădăcina pomilor*”¹⁷.

Botezătorul caută în tot chipul să-și facă înfricoșător cuvîntul. Viața lui curată și aspră îl îndreptătea să le vorbească cu atîta îndrăznire, iar saducheii și fariseii trebuiau zguduiți puternic, deoarece de multă vreme erau ca un pămînt întelenit. Ioan Botezătorul le spune: „Dar pentru ce vă spun că aveți să pierdeți înrudirea voastră cu Avraam și că aveți să vedeți pe alții ridicați din pietre în locul vostru de cinste? Pentru că pedeapsa voastră nu se oprește aici, ci merge mai departe; că „*iată securea stă la rădăcina pomilor*!” Nimic mai înfricoșător decît această întorsătură de cuvinte! Nu-i înfricoșează nici cu seceră zburătoare¹⁸, nici cu dărîmarea gardului¹⁹, nici cu călcarea în picioare a viei²⁰, ci cu o

14. *Fac.* 21, 2.

15. *Isaia* 51, 1–2.

16. *Matei* 3, 9.

17. *Matei* 3, 10.

18. *Zah.* 5, 2.

19. *Isaia* 5, 5.

20. *Isaia* 16, 8

secure ascuțită; și ceea ce-i mai înfricoșător este că securea stă la ușă. Pentru că adeseori iudeii nu dădeau crezare profeților și ziceau: „*Unde este ziua Domnului?*” și: „*Să vină odată sfatul Sfintului lui Israel ca să-L cunoaștem!*”²¹, pentru că spusele profeților se împlineau adesea după mulți ani, de aceea Ioan, ca să le scoată din cap această liniștire, le spune că nenorocirile sînt aproape de ei. Lucrul acesta l-a arătat Ioan și prin cuvintele „*iată*” și prin aducerea securii lîngă rădăcină. „Nu-i departe securea, spune el, ci stă chiar la rădăcină!” N-a spus că securea amenință ramurile sau fructele, ci rădăcina, arătîndu-le că dacă se vor trîndăvi vor suferi nenorociri groaznice, care nu mai au nici o nădejde de vindecare. Că Cel care vine nu este rob, ca profeții de mai înainte, ci Însuși Stăpînul universului, care aduce pedeapsă grea și prea cumplită. Dar deși-i înfricoșează iarăși, totuși nu-i lasă să cadă în deznădejde, ci după cum mai înainte n-a spus: „a ridicat”, ci: „*poate să ridice fii lui Avraam*” înfricoșîndu-i și liniștindu-i în același timp, tot așa și acum n-a spus că s-a atins securea de rădăcină, ci că stă lîngă rădăcină și că este aproape de ea. Arată că nu mai este vorba de amînare. „Deși Domnul a adus securea atît de aproape, le spune Ioan Botezătorul, totuși în puterea voastră stă să fiți tăiați sau nu. Dacă vă veți schimba și vă veți face mai buni, securea se va depărta și nu vă va face nici un rău; dar dacă stăruiți în aceleași păcate, va smulge pomul din rădăcini. De aceea Domnul nici nu depărtează securea de rădăcină, dar nici nu taie încă pomul, deși stă alături; pe de o parte ca să nu vă trîndăviți, iar pe de altă parte ca să aflați că este cu putință, chiar în scurtă vreme, să vă mîntuiți dacă vă schimbați viața”. Ioan Botezătorul le mărește totdeauna frica, pentru a-i trezi din amorțeala lor și a-i împinge spre pocăință. I-a înfricoșat că vor pierde dreptul de a se mai numi fii ai lui Avraam, că au să fie înlocuiți cu alții, că nenorocirile stau la ușă, că vor îndura suferințe neînchipuit de mari. Toate acestea îndestulător de puternice să-i ridice și pe cei căzuți tare jos și să-i facă să lupte. Același lucru îl arată și Pavel cînd zice: „*Cuvînt scurt va face Domnul în întreaga lume*”²². „Nu te teme, le grăiește Ioan Botezătorul; dar, mai bine spus, teme-te, dar nu deznădăjdui! Mai ai încă nădejde de schimbare; nu-i dată sentința și nici securea n-a venit să taie – pentru că ce-ar opri-o să taie cînd stă lîngă rădăcină? –, ci ca prin frica de secure să te facă mai bun și să te pregătească să aduci rod!” De asta a și adăugat:

„*Orice pom care nu face rod bun se taie și în foc se aruncă*”²³.

21. *Isaia* 5, 19.

22. *Rom.* 9, 28; *Isaia* 10, 23.

23. *Matei* 3, 10.

Cînd spune „*orice pom*”, le scoate iarăși din minte gîndul că au vreun merit pentru că au strămoși de bun neam. „Dacă rămii fără rod, spune Ioan Botezătorul, vei suferi o îndoită osîndă, chiar dacă ești nepotul lui Avraam, chiar dacă poți număra printre strămoșii tăi patriarhi nenumărați!” Cu aceste cuvinte îi înfricoșa și pe vameși și zguduia și sufletul ostașilor; nu-i împingea la deznădejde, dar îi scăpa de o viață petrecută în nepăsare. Cuvintele „*care nu face rod bun*” și înfricoșau, dar aduceau și multă mîngîiere; arătau că acela care face rod scapă de orice pedeapsă.

IV

Poate că Ioan Botezătorul ar fi putut fi întrebat:

– Cum vom putea face rod, cînd sîntem amenințați cu tăierea, cînd timpul e atît de scurt, cînd sorocul bate la ușă?

– Vei putea face rod, le răspunde Botezătorul. Roadele oamenilor nu-s ca roadele pomilor; n-au nevoie să aștepte timp îndelungat, nu-s supuse vremilor, n-au nevoie de atîta îngrijire, ci e de ajuns numai să ~~voiești~~ și pomul îndată a rodit. Te ajută nespus de mult la o rodire ca ~~aceasta~~ nu numai natura rădăcinii tale, ci și măiestria grădinarului, a lui Dumnezeu.

De aceea, ca să nu spună ascultătorii săi: „Ne răvășești sufletește, ne silești, ne strîngi de gît apropiind de noi securea, amenințîndu-ne cu tăierea, cerîndu-ne roade în timp ce vrei să ne pedepsești”, Ioan Botezătorul a adăugat!

„Eu vă botez cu apă spre pocăință; dar Cel care vine după mine este mai puternic decît mine, Căruia nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii; Acesta vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc”²⁴.

Prin aceste cuvinte, Ioan Botezătorul arată că pentru a face roade este nevoie numai de voință și de credință, nu de oboseli și de sudori; și după cum le era ușor să se boteze, tot atît de ușor le era să-și schimbe viața și să se facă mai buni. După ce le-a zguduit sufletul cu frica de judecată, cu așteptarea osîndeii, cu securea, cu pierderea înrudirii cu strămoșii lor, cu înlocuirea lor cu alți urmași ai lui Avraam, cu îndoita pedeapsă – tăierea și arderea –, după ce le-a înmuiat prin toate mijloacele învîrtoșarea inimilor lor și i-a făcut să dorească scăparea de niște rele atît de mari, începe să vorbească și de Hristos; nu vorbește la întîmplare, ci cu foarte multă grijă. Apoi, vorbind de deosebirea dintre el și Hristos, ca să nu pară că Îi face o favoare vorbind așa, arată deosebirea dintre ei, întemeiat pe comparația dintre darurile unuia și ale altuia. N-a spus chiar de la început „*Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălță-*

minții Lui", ci mai întîi a vorbit de neînsemnătatea botezului lui; și arătînd că n-are altă putere decît să-i ducă spre pocăință pe cei botezați de el – că n-a spus: „vă botez cu apă spre iertare”, ci „*spre pocăință*” – vorbește de botezul lui Hristos, plin de dar nespus. „Ca nu cumva, spune Ioan, la auzul spuselor mele că Hristos vine după mine, să-L disprețuiești pentru că a venit în urma mea, află puterea darului Lui, cunoaște bine că n-am spus atît cît trebuia cînd am spus: *Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintei Lui*. Cînd mă auzi spunînd că este mai puternic decît mine, să nu crezi că spun aceasta punîndu-L în comparație cu mine. Eu nu sînt vrednic nici în rîndul robilor Lui să fiu rînduit, nici chiar printre cei din urmă robi, nici să-I fac cea mai josnică slujbă”. De aceea Ioan n-a spus numai: „*încălțămintea*”, ci: „*nici cureaua*”, care pare a fi treaba cea mai de jos din toate.

Apoi, ca să nu socotești că a vorbit așa numai din smerenie, aduce dovada deosebirii dintre ei întemeiat pe fapte, spunînd: „*Acela vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc*”. Ai văzut cît de mare este înțelepciunea Botezătorului? Cînd predică, înfricoșătoare-i sînt cuvintele, insuflă neli-niștea în sufletele celor ce-l ascultau; dar cînd îi trimite la Hristos, cuvintele-i sînt potolite, în stare să cîștige suflete. Nu mai vorbește de secure, nici de pom tăiat, ars și aruncat în foc, nici de mînia viitoare, ci de iertare de păcate, de înlăturarea pedepsei, de dreptate, de sfințenie, de răscumpărare, de înfiere, de frățietate, de participarea la moștenire, de dăruirea cu îmbelșugare a Duhului Sfînt. Că pe toate acestea le-a lăsat să se înțeleagă prin cuvintele: „*Vă va boteza cu Duh Sfînt*”, arătînd prin însăși metafora cuvîntului bogăția harului; că n-a spus: „*vă va da Duh Sfînt*”, ci: „*Vă va boteza cu Duh Sfînt*”; iar prin cuvîntul următor: „*și cu foc*” scoate la iveală tot puterea și belșugul harului.

V

Gîndește-te în ce stare sufletească trebuie să fi fost ascultătorii lui Ioan, gîndindu-se că vor fi dintr-o dată la fel cu profeții și cu bărbații cei mari. De aceea Ioan a și vorbit de foc, ca să-i facă să-și amintească de profeți. Că aproape toate vedeniile cîte li s-au arătat aceloră, cele mai multe cu foc s-au arătat: Așa a vorbit Dumnezeu prin rug cu Moise²⁵; așa întregului popor în muntele Sinai²⁶; așa lui Iezechiel prin heruvimi²⁷.

Uită-te cum îl și deșteaptă Ioan pe ascultătorul său, vorbindu-i mai înainte de cele ce aveau să se împlină mai pe urmă. Că trebuia să se

25. *Ieș.* 3, 2.

26. *Ieș.* 19, 6.

27. *Iez.* 10, 2.

junghie Mielul, să fie nimicit păcatul, să se pună capăt vrajbei, să fie îngroparea și învierea, și apoi să vină Duhul. Dar de acestea nu spune deocamdată nimic, ci vorbește întâi de ultimul dar, în vederea căruia s-au făcut toate celelalte și care erau mai cu seamă în stare să facă cunoscută vrednicia lui Hristos. Ioan le vorbește, deci, mai întâi de Duhul Sfânt, pentru ca atunci când ascultătorii lui vor auzi că primesc atîta Duh să-l întrebe cum și în ce chip va fi aceasta, cînd păcatul are atîta putere; iar de patimile lui Hristos le vorbește după ce mai întâi a pregătit spre ascultare sufletul lor, pentru ca nimeni să nu se scandalizeze de așteptarea unui dar atît de mare. De aceea iarăși strigă spunînd: „*Iată Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii*”²⁸. N-a spus: „Care lasă”, ci: „care ridică”, cuvinte care arată o mai mare purtare de grijă a lui Dumnezeu pentru lume. Nu este același lucru „a lăsa” cu „a ridica”. Lăsarea nu este însoțită de primejdie, pe cînd ridicarea este însoțită de moarte. A mai spus Ioan că Hristos „*este Fiul lui Dumnezeu*”²⁹. Dar nici cuvintele „*Fiul al lui Dumnezeu*” nu arătau clar ascultătorilor vrednicia lui Hristos; nici nu-L puteau încă înțelege ca Fiul al lui Dumnezeu, dar puteau înțelege **aceasta** pe temeiul darului atît de mare al Duhului Sfânt. De aceea și Tatăl, cînd l-a trimis pe Ioan la propovăduire, i-a dat o primă dovadă a vredniciei Celui ce avea să vină, spunîndu-i: „*Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se și rămînînd peste El, Acesta este Cel ce botează cu Duh Sfânt*”³⁰. De aceea Ioan spune: „*Eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu*”³¹. Că prin Duhul Sfânt se arată clar că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

Apoi, pentru că Ioan a spus cuvinte plăcute și cu ele a liniștit și potolit pe ascultători, își înăsprește din nou cuvintele, ca să nu se trîndăvească. Așa erau iudeii; cînd le vorbeai frumos, se trîndăveau și deveneau mai răi. De aceea iarăși îi înfricoșează, spunînd:

„*A cărui lopată este în mîna Lui*”³².

Mai înainte vorbise de pedeapsă; acum Îl arată pe Judecător și vorbește de pedeapsa veșnică:

„*Și va arde pleava în foc nestins*”³³.

Iată că Hristos este Stăpîn al universului și lucrător, deși în alt loc Însuși Hristos spune același lucru despre Tatăl: „*Tatăl Meu este lucrătorul*”³⁴. Mai înainte Ioan vorbise de „*secure*”, care cere oboseală și

28. Ioan 1, 29.

29. Ioan 1, 34.

30. Ioan 1, 33.

31. Ioan 1, 34.

32. Matei 3, 12.

33. Matei 3, 12.

34. Ioan 15, 1.

muncă; dar ca să nu socotești că pedepsirea celor răi este treabă care are nevoie de oboseală, Ioan se folosește de o altă pildă, de foc, ca să arate că pedepsirea celor răi e un lucru ușor. Prin cuvintele sale despre curățirea ariei Sale cu lopata, Ioan Botezătorul arată că Hristos este Stăpînul întregii lumi. Cum ar putea să pedepsească pe cei răi dacă n-ar fi toți oamenii ai Lui? Acum pe pămînt sînt amestecați cei buni cu cei răi. Chiar dacă se vede strălucind grîul, totuși el este amestecat cu pleava, ca într-o arie, nu ca în hambar. Atunci, la judecată, se va face deosebire între grîu și pleavă. Unde-mi sînt acum cei care nu cred în iad? Două lucruri a spus Ioan despre Hristos: unul, că va boteza cu Duh Sfînt și altul, că va arde pe cei necredincioși. Dacă unul e vrednic de credință, atunci negreșit și celălalt. De aceea Ioan a făcut două proorocii despre Hristos, pentru ca pe temeiul celei care s-a împlinit să crezi și în aceea care nu s-a împlinit încă. Hristos face la fel; adeseori despre aceleași lucruri sau despre lucruri contrare, face două proorocii, una care se împlinește pe pămînt, alta pe care o făgăduiește că se va împlini pe lumea cealaltă. Face asta pentru ca oamenii, cărora le place să discute mult, să creadă pe temeiul profeției împlinite și profeția care nu s-a împlinit încă. Hristos a făgăduit că va da în viața aceasta însutit celor care au părăsit tot ce-au avut, iar în veacul viitor viață veșnică³⁵; și a făcut vrednice de credință și darurile viitoare prin împlinirea darurilor date pe pămînt. Așa și Ioan Botezătorul; a făcut două profeții: una că Hristos va boteza cu Duh Sfînt, alta că va arde pe cei păcătoși în focul cel nestins.

VI

Deci dacă Hristos n-ar fi botezat cu Duhul pe apostoli și în fiecare zi pe cei ce voiesc, ai putea pune la îndoială și pe celelalte, adică pedeapsa veșnică și focul cel nestins; dar dacă s-a săvîrșit și se săvîrșește în fiecare zi ceea ce este mai mare și mai greu, ceea ce depășește orice cuvînt – botezul cu Duh Sfînt –, cum poți spune că nu-i adevărat ceea ce-i ușor, ceea ce-i potrivit minții omenești, adică pedeapsa veșnică și focul cel nestins? Ioan Botezătorul a spus mai întîi: „*Cel ce vine după mine va boteza cu Duh Sfînt și cu foc*”³⁶ și a făgăduit mari bunătăți în urma acestui botez, ca să nu te descurajezi că ai părăsit viața de mai înainte; apoi a vorbit de lopată și judecata care se va arăta prin lopată. „Să nu socotiți, spune Ioan Botezătorul, că vi-i de ajuns botezul pentru mîntuire, dacă după botez trăiți în păcate”. Că ne trebuie și virtute și multă filozofie. De aceea îi îndreaptă pe ascultătorii săi spre har și spre botez,

35. *Marcu* 10, 30.

36. *Matei* 3, 11.

vorbindu-le de secure; iar după ce le-a vorbit de har îi înfricoșează cu lopata și cu focul cel nestins. Nu face nici o deosebire între cei care nu primiseră botezul, ci le spune în general: „*Tot pomul care nu face roadă bună se taie*”³⁷, osîndind pe toți cei ce nu cred; dar după botez se face deosebire, pentru că mulți din cei ce au crezut aveau să ducă o viață nevrednică de credință.

Nimeni³⁸, așadar, să nu fie pleavă, nimeni să nu fie nestatornic, nici să se supună poftelor celor rele, fiind cu ușurință purtat de ele, cînd într-o parte, cînd în alta! Dacă rămii grîu, nu vei avea de suferit, chiar dacă încercări vor veni, că nici în arie grîul nu este sfărîmat de roțile dințate ca fierăstrăul ale treierătoarei. Dar dacă vei fi slab ca pleava sau ca paiele, și aici pe pămînt vei suferi mulțime de nenorociri, fiind lovit din toate părțile, dar și dincolo pe lumea cealaltă, vei suferi veșnică pedeapsă. Că toți cei asemenea paielor, chiar înainte de a fi aruncați în cuptorul iadului, vor fi hrană patimilor necugetate, așa cum paiele sînt hrană animalelor necuvîntătoare; iar dincolo, iarăși materie și hrană pentru foc.

Dacă Ioan Botezătorul ar fi spus direct: „Cel ce vine după mine va judeca faptele oamenilor”, n-ar fi făcut ușor de primit cuvîntul său; dar pentru că a învrîstat cu pilde gîndurile sale, alcătuiindu-și așa întreaga sa vorbire, convingea mai repede pe ascultători și-i atrăgea cu mai multă ușurință. De aceea și Hristos de cele mai multe ori făcea la fel; învrîstează cu pilde cuvintele Sale, vorbind despre arie, seceriș, vie, teasc, țarină, mreață, pescuire; toate pilde obișnuite, luate din viața lor de toate zilele. Același lucru l-a făcut și Ioan aici: a arătat darea Duhului ca cea mai mare dovadă a adevărului spuselor sale. „Cel ce poate atîta, spune Ioan, încît să ierte păcatele și să dea Duhul, Acela va putea face mai mult decît atîta”. Ai văzut cît de firesc ajunge să vorbească mai dinainte de taina învierii și a judecății viitoare?

– Dar pentru ce Ioan Botezătorul, aș putea fi întrebat, n-a vorbit de semnele și minunile pe care avea să le facă Hristos îndată după ieșirea Sa la propovăduire?

– Pentru că darea Duhului era o minune mai mare decît toate și pentru că în vederea acesteia s-au făcut toate celelalte. Punînd capul, a cuprins pe toate: nimicirea morții, ștergerea păcatelor, pieirea blestemului, încetarea războaielor celor de mulți ani, intrarea în rai, urcarea la cer, viețuirea cu îngerii, participarea la bunătățile cele viitoare. Că darea Duhului este arvuna acestora. Ioan, vorbind de aceasta a vorbit și de învierea trupurilor și de arătarea semnelor de la înviere și de parti-

37. Matei 3, 10.

38. De aici începe partea nouă: *Despre judecată*.

ciparea la împărăția cerurilor și de bunătățile „*pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit*”³⁹. Că toate acestea ni s-au dat prin acea harismă. Era de prisos, deci, ca Ioan să vorbească de minunile pe care avea să le facă Hristos îndată după ieșirea la propovăduire și pe care ascultătorii Săi aveau să le judece cu proprii lor ochi. Ioan trebuia să le vorbească de acelea, de care s-ar fi îndoit, de pildă: că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, că este incomparabil superior lui, că ridică păcatul lumii, că va cere socoteală oamenilor de faptele săvârșite, că viața noastră nu se termină odată cu viața de aici, că dincolo, pe celălalt tărâm, fiecare va primi plata cuvenită. Pe acestea ascultătorii lui Ioan n-aveau cum să le vadă.

VII

Știind, dar, acestea, să ne sîrguim mai mult cîtă vreme sîntem în arie; că aici este cu putință să se schimbe paiule în grîu, așa precum e cu putință ca din grîu mulți să ajungă paie. Să nu cădem, deci, să nu ne lăsăm purtați de orice vînt încoace și încolo, să nu ne despărțim de frații noștri, chiar dacă sînt neînsemnați și mici. Că și bobul de grîu, după măsură, este mai mic decît paiul, dar mai bun după natură. Nu te uita la toată nălucirea celor din afară, că toate-s destinate focului, ci la smerenia cea după Dumnezeu, tare și de nefărîmițat, care nu poate fi nici tăiată, nici arsă de foc! Că pentru boabele de grîu, Dumnezeu se îndură și de paie, ca să se facă mai bune, stînd alături de boabe. De aceea nu vine încă judecata, ca să fim de obște încununati cu toții, ca mulți să se schimbe din răi în virtuoși. Să ne cutremurăm, dar, cînd auzim pilda aceasta; că focul acela este foc nestins.

– Dar cum poate să fie foc nestins? aș putea fi întrebat.

– Nu vezi că soarele acesta arde neconținut și niciodată nu se stinge? N-ai auzit de rugul ce ardea și nu se mistuia de flăcări?⁴⁰ Deci și tu, dacă vrei să scapi de flăcără, fă milostenie și nu vei face cunoștință cu focul acela. Dacă aici pe pămînt vei crede celor spuse, nu vei vedea cuptorul acela, cînd vei pleca acolo; dar dacă nu crezi în cuptor aici pe pămînt, dincolo îl vei cunoaște bine pe propria-ți ta piele, cînd nici nu-i cu putință să te scapi de el. Că nu pot scăpa de pedeapsă cei care n-au dus o viață dreaptă și curată. Nu-i de ajuns numai să crezi, pentru că și dracii tremură de Dumnezeu⁴¹ și totuși vor fi pedepsiți. De aceea trebuie să fim cu multă luare aminte asupra vieții noastre. Că și pentru asta vă chemăm des la biserică, nu ca să intrați numai, ci ca să și culegeți

39. *I Cor.* 2, 9.

40. *Ieș.* 3, 2.

41. *Iacov* 2, 19.

roade de pe urma venirii aici. Dacă veniți regulat, dar nu plecați de aici cu roade, nu veți avea nici un folos, nici de venirea la biserică și nici de sederea în biserică. Dacă vedem pe copiii noștri că nu învață nimic de la învățătorii la care i-am trimis, ținem de rău pe învățători și trimitem copiii la alți învățători, ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd nu ne îngrijim de virtute nici atît cît ne îngrijim de cele pămîntești, cînd totdeauna ne întoarcem de la biserică cu tăblițele goale? Și totuși aici în biserică avem învățători mai mulți și mai buni! La fiecare slujbă vă dăm ca învățători pe profeți, pe apostoli, pe patriarhi și pe toți dreptii. Și nici așa nu folosiți ceva! Ci, dacă bombăniți doi sau trei psalmi, iar rugăciunile obișnuite le spuneți la împlinire și cum se nimerește, plecați acasă socotind că asta-i de ajuns pentru mîntuirea voastră. N-ați auzit pe profetul care spune, dar, mai bine spus, pe Dumnezeu, Care grăiește prin profet, că „*poporul acesta cu buzele Mă cinstește, dar inima lor este departe de Mine*?”⁴² Ca Dumnezeu să nu ne spună tot așa și nouă, șterge literele, dar, mai bine spus, zgîrieturile, pe care diavolul le-a întipărit în sufletul tău și adă-mi mie inima ta curățită de toate grijile lumești, ca să pot înscrie pe ea cele ce vreau în toată libertatea. Acum, cînd mă uit în inima ta, nu văd altceva decît scrisul diavolului: jafuri, lăcomie, invidie, clevetire. De aceea cînd iau în mîini tăblițele sufletelor voastre, nici nu pot să le citesc, că nu găsesc pe ele cuvintele pe care duminica trecută v-am lăsat să vi le scrieți, ci altele în locul aceloră, neînsemnate și urîte. Apoi, după ce am șters ce-a fost scris și am scris din nou cuvintele Duhului, voi, plecînd de la biserică, dați din nou în mîinile diavolului inimile voastre și-l lăsați să scrie iarăși pe ele cuvintele lui în locul cuvintelor mele. Cum se vor sfîrși toate acestea, nu-i nevoie să v-o spun! O știe conștiința fiecăruia! Eu, însă, nu voi înceta de a-mi face lucrul meu, de a scrie pe inimile voastre cuvintele cele drepte și adevărate. Dacă voi îmi veți rădărnicii strădania mea, apoi să știți că plata mea e neștirbită, dar primejdia voastră nu mică. Nu vreau să vă spun, însă, nimic împovărător.

VIII

Dar iarăși mă rog și mă cucernicesc vouă, fiți tot atît de silitori ca și copiii mici. Aceștia învață mai întîi forma literelor, apoi caută să recunoască literele una cîte una și în sfîrșit pornesc și la citirea cuvintelor. Tot așa să facem și noi; să împărțim virtutea; să învățăm mai întîi să nu injurăm, să nu jurăm strîmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trîndavi; de la acestea iarăși să trecem la cele duhovnicești; să învățăm înfrînarea, disprețul pîntece-

lui, cumințenia, dreptatea; să învățăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuții să adăugăm mereu altele; să le înscrیم pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuți în casă, față de prieteni, față de soție, față de copii. Să începem deocamdată cu cele dintâi litere ale virtuții, cu cele mai ușoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem neconținut această literă în casă, că și în casă sînt mulți care ne împiedică să învățăm această literă: ne supără slugile, ne supără soția și ne face să ne înfuriem, ne supără copiii cînd nu învață și sînt obraznici și ne fac să-i amenințăm și să-i înjurăm. Dacă ajungi, deci, să nu mai înjuri în casă, cînd ești necăjit adesea de ai tăi, ușor vei putea să nu înjuri nici cînd ești în oraș. Și vei ajunge să nu mai înjuri dacă n-ai să-ți mai înjuri nici soția, nici sluga, nici pe altcineva din casă. Adeseori soția, lăudînd un alt bărbat și spunînd că trăind cu tine a ajuns o nenorocită, te împinge să-l vorbești de rău pe celălalt. Asta să nu te silească să ocărăști pe cel lăudat de soția ta, ci îndură totul cu bărbăție! Dacă vezi că slugile tale laudă pe alți stăpîni, nu te tulbura, ci rabdă cu tărie! Cîmp de bătălie și arenă a virtuții să-ți fie ție casa, pentru ca exercitîndu-te acolo bine, cu multă iscusință să ții piept celor ce te înfurie în oraș. Așa fă și cu dragostea de slava deșartă! Dacă te vei strădui să nu umbli după slava deșartă nici în fața soției, nici în fața slugilor, atunci cu ușurință nu vei fi doborît de această patimă nici față de străini. În orice împrejurare boala aceasta este cumplită și tiranică, dar mai cu seamă cînd soția e de față. Dacă vom doborî, deci, față de cei din casă puterea patimii acesteia, cu ușurință o vom birui și față de alții. Să facem la fel și cu celelalte patimi, exercitîndu-ne în casă împotriva lor, pregătindu-ne în fiecare zi. Și, ca să ne fie exercițiul acesta mai ușor, să ne pedepsim cînd călcăm hotărîrea luată. Să nu socotiți pagubă pedeapsa aceasta, ci răsplată, pricinuitoare de foarte mult cîștig. Și ne pedepsim, dacă ne osîndim la post îndelungat, la culcatul pe pămînt gol și la alte încercări aspre de acest fel. Făcînd așa, ne vor veni din toate părțile multe cîștiguri: aici pe pămînt vom viețui viața plăcută a virtuții, vom avea parte de bunătățile cele viitoare și vom fi neconținut prietenii lui Dumnezeu.

Dar ca să nu se mai repete cele de mai înainte, ca, aici în biserică, să nu vă minunați de cuvintele mele, iar după ce plecați să aruncați unde se nimerește tăblițele inimilor voastre și să-l lăsați pe diavol să șteargă tot ce-ați scris pe ele, fiecare cînd ajunge acasă să și cheme soția, să-i spună ce a auzit la predică, să și-o ia ca ajutor; și din ziua de azi să intre în această minunată școală avînd în ajutor harul Duhului Sînt. Chiar dacă în timpul exercițiului cazi o dată, de două ori, sau de mai

multe ori, nu te descuraja, ci scoală-te și luptă mai departe! Să nu încetezi pînă ce nu-ți încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, pînă ce nu-ți pui averea cîștigată în vistieria cea nejefuită a virtuții. Dacă transformi în obișnuință această frumoasă filozofie, nici cînd te-i trîndăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărîrile luate, pentru că obișnuința ta a ajuns a doua natură. După cum ne e ușor să dormim, să mîncăm, să bem și să respirăm, tot așa de ușor ne va fi să săvîrșim și virtutea; vom simți o curată bucurie, pentru că stăm în portul cel neînvăluat, ne bucurăm de vreme bună, și pornind cu corabia încărcată spre orașul cel împărătesc, în ziua aceea mare, vom dobîndi și cununile cele neveștejite, de care face Dumnezeu să avem parte noi toți, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XII

„Atunci a venit Iisus din Galileea la Iordan către Ioan ca să fie botezat de el”¹

I

Cu robii vine Stăpînul, cu vinovații Judecătorul, ca să Se boteze. Dar nu te tulbura, că între aceștia smeriți strălucește mai ales înălțimea Lui!

Pentru ce te minunezi că a primit să fie botezat, că a venit împreună cu alți robi la un alt rob, cînd a primit să fie purtat în pîntece fecioresc atîta vreme, cînd a primit să Se nască cu firea noastră, cînd a primit să fie palmuit, să fie răstignit și să pătimească tot ce-a pătimit? Lucru de mirare este că, Dumnezeu fiind, a voit să se facă om; toate celelalte urmează în chip logic.

De aceea și Ioan, luîndu-o înainte, spunea ceea ce a spus, că nu-i vrednic să-I dezlege cureaua încălțămintei Lui și toate celelalte, că este Judecător, că va răsplăti fiecăruia după vrednicie, că va da tuturor cu îmbelșugare Duhul.

Și pentru ca atunci cînd Îl vezi că vine la botez să nu gîndești ceva rău, Ioan Îl oprește zicînd:

„Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?”².

Pentru că botezul lui Ioan era un botez de pocăință, care-i făcea pe oameni să-și osîndească păcatele lor și, deci, ca să nu socotești că și Hristos a venit cu un astfel de gînd la Iordan, Ioan îți îndreaptă mai dinainte socotința asta, numindu-L Miel și Răscumpărătorul tuturor păcatelor din lume. Se înțelege de la sine că este fără de păcat Cel Care poate ridica păcatele întregului neam omenesc. De aceea Ioan n-a spus: „Iată pe Cel fără de păcat!”, ci ceva mai mult: „*Iată pe Cel ce ridică păcatul lumii!*”³, ca să primești cu deplină încredere și una și alta – și că este fără de păcat și că ridică păcatul lumii –, iar odată ce-ai primit aceasta, să înțelegi că a venit la botez pentru a rîndui altele. Pentru asta cînd a venit la botez, Ioan I-a zis: „*Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?*” Nu i-a spus: „Să fii Tu botezat de mine?” S-a temut să grăiască așa.

– Dar ce i-a spus?

1. Matei 3, 13.

2. Matei 3, 14.

3. Ioan 1, 29.

- „*Și Tu vii la mine?*”

- *Și ce-a făcut Hristos?*

- Ce-a făcut mai târziu cu Petru, aceea a făcut și cu Ioan atunci. Petru L-a oprit să-i spele picioarele; dar când a auzit pe Domnul spunându-i: „*Ceea ce fac, tu nu știi acum; vei ști mai târziu*”⁴, și: „*N-ai parte cu Mine*”⁵, Petru nu s-a mai împotrivit și L-a lăsat să-i spele picioarele⁶. Tot așa și Ioan Botezătorul, când L-a auzit pe Domnul spunându-i:

„*Lasă acum, că așa se cuvine să plinim toată dreptatea*”, îndată I s-a supus. Nici lui Petru, nici lui Ioan, nu le plăcea să vorbească fără măsură, ci și-au arătat dragostea și supunerea, gândindu-se ca în toate să se plece Stăpînului.

Uită-te că Hristos îl convinge pe Ioan să-L boteze, tocmai pe temeiul bănuielii ce-o avea că nu-i vrednic. Hristos nu i-a spus: „Că așa este drept”, ci: „*că așa se cuvine*”. Pentru că Ioan socotea că este un lucru nevrednic ca Stăpînul să fie botezat de rob, Hristos a întrebuințat niște cuvinte care i-au răsturnat cu totul împotrivirea sa, ca și cum i-ar fi spus: „Nu fugi și nici nu împiedica botezul acesta, pentru că socotești că nu se cuvine să fii botezat de tine. Tocmai de aceea: „*Lasă* – botează-Mă –, *pentru că așa se cuvine*”. N-a spus numai „*lasă*”, ci a adăugat și „*acum*”. „Nu va fi totdeauna așa, îi spune Hristos, ci Mă vei vedea și așa cum dorești; *acum*, însă, fă ce-ți spun!” Apoi îi arată și pentru ce „*se cuvine așa*”.

- Pentru ce, dar, „*se cuvine așa*”?

- „*Pentru ca să plinim toată legea*”, a răspuns Hristos. Că aceasta a vrut să arate prin cuvintele: „*ca să plinim toată dreptatea*”. Dreptatea este împlinirea poruncilor. „Pentru că am împlinit toate celelalte porunci, spune Hristos, și a rămas numai aceasta, trebuie s-o adaug și pe aceasta. Am venit să dezleg blestemul, care stătea peste omenire prin călcarea legii. Trebuie, dar, ca Eu mai întâi să împlinesc toate și, scoțându-vă de sub osîndă, să pun capăt legii. Se cuvine, dar, ca Eu să împlinesc toată legea, pentru că se cuvine să dezleg blestemul scris în lege împotriva voastră. De aceea am și luat trup și am venit”.

„*Atunci L-a lăsat. Și după ce s-a botezat Iisus, îndată a ieșit din apă; și iată I s-au deschis cerurile și a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorîndu-Se ca un porumbel și venind peste El*”⁸.

4. Ioan 13, 7.

5. Ioan 13, 8.

6. Ioan 13, 9.

7. Matei 3, 15.

8. Matei 3, 15-16.

II

Mulți socoteau că Ioan este mai mare decît Iisus, pe de o parte pentru că Ioan trăise tot timpul în pustie, pentru că era fiu de arhiereu, pentru că purta o îmbrăcăminte ca aceea, pentru că-i chema pe toți la botez și pentru că s-a născut dintr-o femeie stearpă, iar pe de altă parte, pentru că Iisus era născut de o fată sărmană – că nu era cunoscută încă de toți nașterea din Fecioară –, pentru că locuise în casă, pentru că trăise la un loc cu toți oamenii, pentru că purta haine la fel cu toți ceilalți. Îl socoteau mai mic decît Ioan și pentru că nu știau încă nimic de tainele mari ale lui Hristos. S-a mai întîmplat apoi să mai fie și botezat de Ioan, fapt care le întărea și mai mult bănuiala, chiar dacă n-ar fi fost nici una din pricinile de mai sus. Gîndeau, deci, că și Hristos este unul din cei mulți. Că își spuneau: „N-ar fi venit la botez odată cu toți oamenii, dacă n-ar fi fost ca unul din ei; Ioan este, deci, mai mare decît El și cu mult mai minunat”.

Prin urmare ca să nu mai stăpînească această părere în mintea multora, cerurile s-au deschis cînd S-a botezat Iisus, Duhul S-a pogorît și glas odată cu Duhul, propovăduind vrednicia Celui Unuia-Născut.

Dar pentru că glasul care a spus:

*„Acesta este Fiul Meu cel iubit”*⁹

părea multora mai potrivit lui Ioan decît lui Iisus – că glasul din cer n-a spus: „Acesta, care Se botează”, ci numai: „Acesta”, așa că fiecare din cei ce au auzit au bănuît că glasul a fost mai degrabă despre cel ce botează decît despre cel botezat și din pricina vredniciei Botezătorului, dar și din pricina tuturor celor spuse – a venit Duhul în chip de porumbel, atrăgînd glasul către Iisus și făcînd tuturor cunoscut că „Acesta” a fost spus nu despre Ioan care boteza, ci despre Iisus care Se boteza.

– Dar cum se face, m-ar putea întreba cineva, că n-au crezut în Hristos odată ce s-au întîmplat acestea?

– Și pe timpul lui Moise s-au făcut multe minuni, deși nu așa de mari; și după toate acele minuni: vocile, trîmbițele și fulgerele¹⁰, iudeii și-au turnat vițel de aur și s-au închinat idolului Beelfegor¹¹. Aceiași iudei, care au fost de față și au văzut învierea lui Lazăr, atît de puțin au crezut în Cel ce făcuse minunea încît adeseori au încercat să-L omoare¹². Deci dacă, văzînd înaintea ochilor învierea morților, au fost atît de răi, pentru ce te mai minunezi că n-au primit glasul pogorît de sus? Cînd sufletul e lipsit de judecată și stricat și mai este stăpînit și de

9. Matei 3, 17.

10. Ieș. 19, 16.

11. Ieș. 32, 1-9.

12. Ioan 11, 45-46.

invidie, nu crede în minune; cînd, însă, e cu judecată, primește cu credință totul și n-are nevoie de minuni.

Nu spune, deci, că n-au crezut, ci caută altceva: dacă s-a făcut tot ce trebuia pentru a-i face să creadă. Acest fel de apărare l-a întrebuințat Dumnezeu prin profet, pentru a arăta că a făcut totul pentru a-i întoarce pe iudei. Astfel cînd iudeii erau pe cale de a pieri și aveau să fie dați celei mai grele pedepse, Dumnezeu spune prin profetul Isaia: „*Ce trebuia să fac viei acesteia și n-am făcut?*”¹³, pentru ca nu cumva iudeii, din pricina răutății lor, să învinuiască purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Același lucru caută-l și aici: Ce trebuia să se facă și nu s-a făcut? Și ori de cîte ori e vorba de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, folosește-te de acest fel de apărare față de cei care, încercînd să o atace, fac vinovat pe Dumnezeu de răutățile multora.

Iată cîte lucruri minunate s-au făcut la botez! Și acestea sînt numai începutul celor viitoare! Nu s-a deschis încă raiul, ci cerul se deschide! Să amîn, însă, pentru altădată cuvîntul meu către iudei! Acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, să revin la tălmăcirea Evangheliei.

„*Și după ce a fost botezat Iisus, îndată a ieșit din apă și iată I s-au deschis cerurile*”¹⁴.

– Pentru ce s-au deschis cerurile?

– Ca să afli că și la botezul tău s-au deschis cerurile, ca Dumnezeu să te cheme spre patria cea de sus și să te înduplece să n-ai nimic comun cu pămîntul. Iar dacă n-ai văzut, nu fi necredincios! La începuturile creștinismului s-au arătat totdeauna înfățișări văzute ale lucrurilor mai presus de fire și duhovnicești precum și semne ca acestea, din pricina celor care erau mai puțin pricepuți, care aveau nevoie de înfățișări văzute și care nu puteau avea nici o înțelegere pentru cele nemateriale, ci fi uimeau numai cele văzute. S-au făcut acestea, odată și la început, pentru ca să crezi, chiar dacă mai tîrziu nu s-au mai făcut minuni. Pe timpul apostolilor s-a făcut sunet de suflare de vînt ce vine repede și s-au arătat înfățișări de limbi de foc¹⁵; dar nu pentru apostoli, ci pentru iudeii care erau atunci de față. Chiar dacă acum nu se mai fac semne văzute, totuși credem în cele ce s-au arătat odată. Atunci la botez s-a arătat și porumbelul ca să arate, ca și cum ar fi arătat cu degetul, celor de față și lui Ioan pe Fiul lui Dumnezeu. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să afli și tu că vine Duhul și peste tine cînd te botezi.

13. *Isaia* 5, 4.

14. *Matei* 3, 16.

15. *Fapte* 2, 2-3.

III

Noi, deci, n-avem nevoie de înfățișare văzută, deoarece credința noastră ține loc de minuni. Că n-au nevoie de minuni credincioșii, ci necredincioșii.

– Dar pentru ce S-a pogorît Duhul în chip de porumbel?

– Porumbelul este o pasăre blândă și curată. Și s-a arătat în chip de porumbel, pentru că Duhul Sfânt este duh de blindețe. De altfel porumbelul ne mai aduce aminte și de o istorie veche. De demult, când potopul a cuprins toată fața pământului și tot neamul omenesc era amenințat cu pieirea, s-a arătat această pasăre; a arătat că a încetat potopul și prin ramura de măslin, pe care a adus-o, a binevestit liniștea obștească a lumii¹⁶. Toate acestea au fost o preînchipuire a celor viitoare. Pe vremea aceea faptele oamenilor erau cu mult mai rele și oamenii erau vrednici de mult mai mare pedeapsă. Îți aduc aminte de istoria aceasta, ca să nu deznădăjduiești. Că și atunci, deși faptele erau de deznădăjduit, totuși Dumnezeu a adus dezlegare și îndreptare; atunci prin pedeapsă; acum, însă, prin har și dar nespus. De aceea se arată și la botez porumbelul, nu aducînd o ramură de măslin, ci arătînd pe Cel ce ne eliberează din toate relele și dîndu-ne bune nădejdi. Porumbelul nu mai scoate din corabie un singur om, ci, arătîndu-se, ridică la cer întreaga lume, iar în loc de stîlpare de măslin aduce întregii lumi înfierea.

Gîndește-te, dar, la măreția darului, să nu socotești că vrednicia Duhului este mai mică pentru că s-a arătat în o înfățișare ca aceasta. Că aud chiar pe mulți spunînd, că pe cît e de mare deosebirea între om și porumbel, pe atît de mare e deosebirea între Hristos și Duhul, pentru că Hristos S-a arătat în fire omenească, iar Duhul în chip de porumbel.

– Ce putem spune față de acestea?

– Că Fiul lui Dumnezeu a luat fire de om, dar Duhul Sfânt n-a luat fire de porumbel. De aceea și evanghelistul n-a spus: „în fire de porumbel” ci: „în chip de porumbel”. Mai tîrziu nu s-a mai arătat sub această înfățișare, ci numai atunci la botez. Iar dacă spui că din pricina aceasta vrednicia Duhului e mai mică, se va găsi, întemeiat pe acest fel de judecată, că heruvimii sînt cu mult superiori Duhului Sfînt, pe cît de superior este vulturul față de porumbel, că heruvimii sînt înfățișați în chip de vulturi. Îngerii chiar ar trebui să fie superiori Duhului, că adeseori s-au arătat în chip de oameni. Dar nu-i așa, nu-i așa! Altceva este adevărul întrupării Fiului lui Dumnezeu și altceva pogorămîntul unei înfățișări trecătoare. Nu fi nerecunoscător, dar, față de Binefăcător, nici nu răsplăti cu fapte și gînduri rele pe Cel ce ți-a dăruit izvorul fericirii.

Unde-i vrednicia înfierii, acolo-i și ștergerea păcatelor și darea tuturor bunătăților. De aceea a încetat botezul iudaic și a început botezul nostru. Ceea ce s-a întâmplat cu paștele iudaic, se întâmplă și cu botezul. La Cina cea de Taină s-au întâlnit amîndouă paștele: și paștele iudaic și paștele nostru; Hristos a pus unuia capăt, iar celuilalt i-a dat început. Și acum la Iordan a împlinit botezul iudaic, dar în același timp a deschis ușile botezului Bisericii; precum atunci la o singură masă, tot așa acum la un singur rîu, a săvîrșit și umbra, dar a adăugat și adevărul.

Numai botezul nostru are harul Duhului; al lui Ioan era lipsit de acest har. De aceea cu nimeni altul din cei botezați de Ioan nu s-a întâmplat minunea aceasta, ci numai cu Acela Care a dat botezul nostru, ca să afli pe lîngă cele spuse și aceea că nu curăția celui ce boteza, ci puterea Celui botezat a făcut aceasta. Atunci și cerurile s-au deschis și Duhul S-a pogorît. Deschizîndu-se porțile cele de sus, trimițînd de acolo Duhul și chemîndu-ne în patria cea din ceruri, Hristos ne duce de la vechea viețuire la noua viețuire. Nu numai că ne cheamă, ci ne dă și cea mai mare vrednicie. Nu ne-a făcut îngeri și arhangheli, ci fii ai lui Dumnezeu, fii iubiți; și astfel ne dă să moștenim cerul.

IV

Gîndindu-ne¹⁷ la toate acestea, să ducem o viață vrednică de dragostea Celui ce ne cheamă, de viețuirea cea cerească, de cinstea dată nouă. Răstignindu-te pentru lume și răstignind lumea în tine, trăiește cu toată scumpătatea viețuirea cea din cer! Să nu socotești că ai ceva comun cu pămîntul, pentru că trupul tău nu-i mutat în cer! Ai sus în cer Capul, pe Hristos! Pentru asta Stăpînul, la venirea Lui cea dintîi, a adus și pe îngeri, iar la întoarcere te-a luat și pe tine, adică firea ta ome-nească, pentru ca să știi că poți trăi pe pămînt ca în cer, chiar înainte de a te urca la cer. Să stăruim, dar, să ne păstrăm noblețea, pe care am primit-o dintru început, să căutăm în fiecare zi palatele cele împărătești din cer și să socotim pe toate cele de aici umbră și vis. Dacă un împărat de pe pămînt te-ar lua pe tine, un sărac și un cerșetor, și te-ar face pe neașteptate fiul său, nici nu te-ai mai gîndi la coliba ta, nici la sărăcia colibeii tale, deși nu-i mare deosebire între palatul împărătesc și coliba ta. Așadar și acum, nu te mai gîndi la ceea ce erai înainte de a fi înfiat de Dumnezeu! La o viață cu mult mai bună ai fost chemat. Cel ce te-a chemat este Stăpînul îngerilor, iar bunătățile date ție depășesc mintea și cuvîntul. Nu te mută de pe un pămînt pe alt pămînt, ca împăratul pămîntesc, ci de pe pămînt în cer, de la o fire muritoare la o slavă

17. De aici începe partea morală: „Creștinul care nu duce o viață foarte bună se pedepsește mai aspru”.

nemuritoare și nespusă, care se poate cunoaște bine numai atunci cînd ne vom bucura de ea. Cînd e vorba să participi la bunătăți atît de mari, te mai poți, oare, gîndi la bani, mai poți fi, oare, robit de nălucirea celor de aici? Nu socotești, oare, tot ce vezi mai de puțin preț decît zdrențele unui cerșetor? Cum te vei arăta vrednic de această cinste? Ce cuvînt de apărare vei avea? Dar, mai bine spus, ce pedeapsă vei primi, dacă, după un dar atît de mare, alergi la vîrsătura de mai înainte?¹⁸ Nu vei mai fi pedepsit ca un simplu om, ci ca un fiu al lui Dumnezeu, care a păcătuit; iar măreția cinstei îți va fi povară de mai mare pedeapsă. Că și noi nu pedepsim slugile care ne greșesc la fel ca pe fiii noștri care fac aceleași greșeli, mai cu seamă cînd s-au bucurat din partea noastră de mari binefaceri. Dacă primul om care a avut ca moștenire paradisul a suferit atîtea nenorociri din pricina unei singure neascultări săvîrșite după ce primise cinstea, ce iertare vom avea noi, care am primit ca moștenire cerul, care am ajuns împreună-moștenitori cu Unul-Născut, dacă alergăm la șarpe, după ce S-a pogorît asupra noastră Porumbelul? Nu ni se va mai spune ca lui Adam: „*Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce!*”¹⁹ și: „*Vei lucra pămîntul*”²⁰, ci cuvinte cu mult mai cumplite: întunericul cel mai din afară, legăturile cele nedelegate, viermele cel veninos, scrișnirea dinților²¹. Și pe bună dreptate. Omul care n-a ajuns mai bun după ce i s-a făcut un atît de mare bine merită să primească cea mai mare și cea mai cumplită pedeapsă. Ilie odinioară a deschis și a închis cerul ca să plouă și să nu plouă²², ție nu pentru asta ți se deschide cerul, ci ca să te urci la cer; și, ceea ce-i mai mult, nu ca să te urci singur, ci ca să urci și pe alții, de-ai voi. Atît de mare îndrăznire și putere ți-a dat ție Dumnezeu în toate cele ale Lui! Așadar, pentru că acolo-i casa noastră, să ducem acolo totul; să nu lăsăm nimic pe pămînt, ca să nu pierdem nimic. Aici, chiar de pui sub cheie averile tale, chiar de le întărești cu uși și cu zăvoare, chiar de pui de pază nenumărate slugi, chiar de le scapi din mîinile răufăcătorilor, chiar de le ferești de ochii invidioșilor, chiar de la scapi de molii, chiar de nu le pierzi de scurgerea vremii, lucru cu neputință, totuși tu nu vei scăpa de moarte; și, într-o clipă, toate-ți vor fi răpite; dar nu numai răpite, ci tu însuți le vei trimite în mîinile dușmanilor tăi. Dacă, însă, le trimiți în casa cea din ceruri, nimic nu le atinge. Nu trebuie nici să le încui, nici să pui uși și zăvoare. Atît de mare este puterea orașului aceluia. Acolo nu poate pătrunde picior de tîlhar, nici stricăciune și nici răutate.

18. *II Petru* 2, 22.

19. *Fac.* 3, 19.

20. *Fac.* 4, 12.

21. *Matei* 8, 12.

22. *III Regi* 17, 1.

V

Nu este, oare, cea mai mare nebunie să îngrămădim averi peste averi aici, unde cele adunate se pierd și se strică, iar acolo, unde rămîn neatinse și se înmulțesc, să nu depunem nici cea mai mică parte, și aceasta cînd toată viața noastră o vom petrece pe lumea cealaltă? De aceea nici păgînii nu cred spusele noastre; ei vor dovada credinței noastre din cele ce facem și din cele ce grăim. Cînd păgînii văd că ne zidim case strălucitoare, că ne facem grădini și băi, că ne cumpărăm moșii, nu vor să ne creadă cînd le spunem că noi creștinii ne pregătim de plecare într-un alt oraș. „Dacă ar fi așa, ne spun ei, ați vinde tot ce aveți în orașul acesta și ați depune prețul vînzării în celălalt oraș”. Gîndesc așa din cele ce văd că se petrec aici. Vedem doar că oamenii foarte bogați, în orașele în care au de gînd să locuiască, își adună averile lor: case, moșii și tot ce au. Dar noi facem dimpotrivă; ne dăm în vînt să dobîndim pămînt, pe care-l vom părăsi după puțină vreme, să cumpărăm hectare de pămînt și case, nu numai cu bani, ci chiar cu sîngele nostru; dar nu ne îndurăm să dăm nici ce ne prisoșește trebuinței noastre, ca să cumpărăm cerul, cu toate că cerul îl putem cumpăra la un preț mic, și odată cumpărat rămîne în proprietate veșnică. De aceea vom primi cea mai cumplită pedeapsă dacă vom pleca acolo gol și săraci; dar, mai bine spus, vom suferi cele mai groaznice chinuri, nu pentru sărăcia noastră, ci și pentru cele prin care am sărăcit pe alții. Cînd păgînii ne văd că noi, care ne bucurăm de taine atît de mari, ne dăm în vînt după averi, atunci ei le îndrăgesc cu mult mai mult. Prin asta adunăm pe capul nostru mare foc. Dacă noi, care ar trebui să-i învățăm pe păgîni să disprețuiască tot ce văd în jurul lor, noi, mai mult decît alții, le ațîțăm pofta după averi, cum ne vom mai putea mîntui cînd sîntem răspunzători și de pierderea altora? N-auzi pe Hristos spunînd că ne-a lăsat pe noi să fim în lumea aceasta sare și lumină²³, ca să întărim cu sarea viețuirii noastre pe cei stricați de desfătare și să luminăm cu lumina faptelor noastre pe cei întunecați de grija de averi? Dar cînd noi mai mult îi aruncăm pe păgîni în întuneric și-i facem și mai păcătoși, ce nădejde de mîntuire mai putem avea? Nici una; ci plîngînd, scrișnind din dinți, cu mîinile și picioarele legate, vom merge în focul gheenii, pentru că am fost biruiți cu totul de grija de averi.

Gîndindu-ne, așadar, la toate acestea, să dezlegăm legăturile unei astfel de înșelăciuni, ca să nu cădem în lanțurile acelea care ne dau pe mîna focului nestins. Omul rob de bani și de averi este înlănțuit și aici pe pămînt și va fi înlănțuit veșnic și pe cealaltă lume; dar cel eliberat de această poftă va avea o îndoită libertate, și aici și dincolo. Ca să avem și noi parte de această libertate, să zdrobim jugul împovărător al iubirii de avuții și să ne luăm zborul spre cer, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XIII

**„Atunci a fost dus Iisus în pustie de Duhul,
ca să fie ispitit de diavol”¹**

I

„Atunci”.

– Cînd?

– După pogorîrea Duhului, după ce glasul venit de sus a spus: *„Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit”*².

Lucru minunat este că a fost dus de Duhul; că așa spune evanghelistul, că Duhul L-a dus în pustie. Aceasta, pentru că Hristos a făcut și a suferit totul pentru învățarea noastră; a primit să fie dus și în pustie și să se lupte cu diavolul, ca fiecare om botezat să nu se tulbure dacă după botez suferă încercări și ispite mai mari la care nu se aștepta, ci să îndure totul cu curaj, știind că tot ce i se întîmplă e firesc să i se întîmple. De aceea ai luat arme, nu să trîndăvești, ci să lupți! De aceea nici Dumnezeu nu oprește încercările și ispitele care vin peste tine după ce te-ai botezat: în primul rînd, ca să cunoști că prin botez ai ajuns cu mult mai puternic; în al doilea rînd, ca să rămîi smerit și să nu te mîndrești cu măreția darurilor primite la botez, pentru că încercările pot să-ți înfrîngă cerbicia; în al treilea rînd, ca vicleanul diavol, care pune încă la îndoială îndepărtarea ta de el, să se încredințeze, prin încercările la care te supune, că l-ai părăsit depărtîndu-te definitiv de el; în al patrulea rînd, ca să ajungi, prin încercări, mai tare chiar decît fierul; în al cincilea rînd, ca să capeți o dovadă evidentă a vistieriilor încredințate ție. Nici nu s-ar năpusti diavolul asupra ta, dacă nu te-ar vedea într-o mai mare cinste. De aceea și la început s-a năpustit asupra lui Adam, tocmai pentru că-l văzuse bucurîndu-se de mare slavă. De aceea a pornit războiul cu Iov, pentru că-l văzuse încununat și laudat de Dumnezeul universului.

– Atunci pentru ce Hristos spune: *„Rugați-vă ca să nu intrați în ispită”*?³ m-ar putea întreba cineva.

– Tocmai pentru a ne arăta că Iisus nu S-a dus în pustie că a vrut să Se ducă, ci că a fost dus de Duhul potrivit unei rînduiei dumnezeiești,

1. Matei 4, 1.

2. Matei 3, 17

3. Matei 26, 41

lăsându-ne să înțelegem să nu ne băgăm singuri în încercări, ci să le înfruntăm cu curaj atunci când sîntem tîrîți în ele.

Și uită-te unde L-a dus Duhul! Nu L-a dus în oraș sau în piață, ci în pustie, pentru că Duhul voia ca diavolul să-L ispitească pe Iisus nu numai prin foame, ci voia ca și pustietatea locului să-i dea diavolului prilej de ispită. Că atunci mai cu seamă ne atacă diavolul cînd ne vede singuri, cu noi înșine. Așa a ispitit-o și pe femeie la început, cînd era singură și nu era cu ea bărbatul. Dimpotrivă, cînd diavolul vede că sîntem cu alții și adunați mai mulți la un loc, nu are atîta cutezanță și nici nu ne atacă. Mai cu seamă pentru aceasta trebuie să venim cît mai des la biserică, ca să nu fim prinși ușor de diavol.

Găsindu-L, dar, pe Iisus în pustie, într-o pustie necălcată de picior omenesc – că așa era pustia ne-o spune evanghelistul Marcu prin cuvintele: „*Și era Iisus împreună cu fiarele sălbatice*”⁴ – uită-te cu cîtă răutate și viclenie se apropie diavolul de Iisus și ce timp caută! Nu s-a apropiat cînd postea, ci cînd flămînzea, ca să cunoști ce mare bun este postul, ce armă puternică împotriva diavolului; ca să cunoști că după botez nu trebuie să ne apucăm de chefuri, de beții, de mese îmbelșugate, ci de post. De aceea a postit și Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne învețe pe noi. Pentru că păcatele săvîrșite înainte de botez au adus robia pîntecelui, Iisus – ca un doctor priceput, care poruncește unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvîrșască faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit – introduce după botez postul. Pe Adam neînfrînarea pîntecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorît trăsnete peste sodomeni. Cu toate că păcatul sodomenilor era desfrîul, totuși în neînfrînarea pîntecelui își au originea și o pedeapsă și alta. Acest lucru l-a lăsat Iezechiel să se înțeleagă, cînd a spus: „*Aceasta era fărâdelegea sodomenilor: erau mindri, se îmbuibau cu pîine și trăiau numai în chefuri și în desfătări*”⁵. Așa au ajuns și iudeii să săvîrșască cele mai mari păcate; de la beție și de la trai bun au alunecat în fărâdelegi.

II

De aceea și Iisus postește patruzeci de zile, ca să ne arate leacurile mîntuirii; și nu și-a prelungit postul mai mult, ca nu cumva iarăși, prin covîrșirea minunii, să pui la îndoială adevărul întrupării. Așa, n-ai putea spune asta, pentru că și Moise și Ilie au putut, întăriți de puterea lui Dumnezeu, să postească, înainte de postul lui Iisus, tot atîtea zile. De-ar fi prelungit postul, mulți și de aici ar fi luat temei să spună că nu-i vrednică de credință luarea trupului omenesc.

4. Marcu 1, 13.

5. Iez. 16, 49.

„Postind, deci, patruzeci de zile și tot atâtea nopți, în urmă a flămînzit”⁶.

Flămînzind, i-a dat diavolului prilej să se apropie de El, ca să ne arate cum trebuie să-l biruim cînd ne luptăm cu el. Așa fac și atletii; vrînd să-și învețe elevii să biruie, se luptă de bună voie cu alții în locurile de exercițiu, dîndu-le astfel prilejul să observe cum lovesc trupurile adversarilor și astfel îi învață chipul în care pot birui. La fel a făcut și Hristos atunci. Pentru că voia să-l atragă pe diavol pentru a-l ispiți, i-a făcut cunoscută foamea: apropiindu-se, l-a primit; și primindu-l l-a doborît la pămînt o dată, de două ori, de trei ori, cu ușurința proprie lui Hristos.

Dar ca să nu trecem cu ușurință peste biruințele acestea, lipsindu-vă de folosul învățăturilor ce le putem scoate din ele, să cercetăm cu de-amănuntul fiecare biruință, începînd cu prima.

După ce a flămînzit, evanghelistul spune:

„Venind ispititorul, I-a zis Lui: «De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini»”⁷.

Diavolul auzise glasul pogorît de sus, care a spus: *„Acesta este Fiul Meu cel iubit!”*⁸; auzise și pe Ioan care mărturisise atîtea despre El; apoi L-a văzut flămînd. Era, deci, nedumerit: nu putea crede că este simplu om, din pricina cuvintelor spuse despre El; dar iarăși nici nu putea accepta că este Fiul lui Dumnezeu, din pricină că-L vedea flămînd. Și astfel, nedumerit fiind, îi ies din gură cuvinte în care se vede îndoiala. Și după cum la început cînd s-a apropiat de Adam se servește de o minciună ca să afle adevărul⁹, tot așa și acum, pentru că nu cunoștea bine taina negrăită a întrupării Fiului lui Dumnezeu și cine este Cel din fața lui, încearcă să îndeplinească alte curse cu ajutorul cărora socotea că va afla ce-i era ascuns și nelămurit.

– Și ce spune diavolul?

– *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini!”*

N-a spus: „Pentru că ți-i foame!”; ci: *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu”*. Socotea că prin laude are să-L înșele. De aceea I-a trecut sub tăcere foamea, ca să nu pară că-L dă pe față slăbiciunea și să pară că-L insultă. Necunoscînd măreția celor ce se rînduiseră, diavolul socotea că pentru Iisus foamea era o rușine. De aceea, lingușindu-L cu viclenie pomenește numai de vrednicia Lui.

– Ce a răspuns Iisus?

6. Matei 4, 2.

7. Matei 4, 3.

8. Matei 3, 17.

9. Fac. 3, 1.

– Îi înfrînge mîndria; și arătîndu-i că flămînzirea nu-i vrednică de rușine, dar nici nevrednică de înțelepciunea Sa, dă pe față tocmai ceea ce diavolul, prin lîngușeală, trecuse sub tăcere și zice:

„Nu numai cu pîine va trăi omul”¹⁰.

Își începe Domnul răspunsul cu nevoile pîntecelui. Tu, însă, uită-mi-te la răutatea celui demon viclean! Uită-mi-te de unde-și începe lupta și cum nu-și uită propria sa artă! Prin cele prin care a scos din rai pe primul om, iar pe alții i-a umplut de rele, prin acelea și acum își împletește viclenia, adică cu neînfrînarea pîntecelui. Poți auzi și acum pe mulți oameni fără judecată spunînd că tirania pîntecelui îi împinge să săvîrșească mulțime de păcate. Dar Hristos, arătînd că pe omul virtuos tirania pîntecelui nu-l poate sili să facă ceva din cele ce nu se cuvin, stă flămînd și nu ascultă de porunca diavolului, învățîndu-ne ca în nimic să nu ascultăm pe diavol. Pentru că primul om, prin ascultarea de diavol, a păcătuit față de Dumnezeu și a călcat legea, Hristos te învață cu prisosință să nu ascuți de diavol nici cînd îți poruncește să faci o **faptă care nu-i călcare de poruncă**. Dar pentru ce vorbesc de călcare de lege? Chiar de ți-ar spune demonii să faci ceva folositor, nu le da ascultare! De pildă Hristos a închis gura acelor demoni care-L predicau Fiul al lui Dumnezeu¹¹. Pavel iarăși la fel a certat pe demonii care strigau, deși spusele lor erau cuvinte de folos; ci, muștrîndu-i cumplit și oprind viclenia lor, i-a alungat, cu toate că predicau învățături mîntuitoare, închizîndu-le gurile și poruncindu-le să tacă¹².

Pentru aceasta nici în pustie Hristos n-a dat ascultare spuselor diavolului.

– Ce i-a spus?

– *„Nu numai cu pîine va trăi omul!”*.

Cuvintele Sale au acest înțeles: Dumnezeu poate și cu cuvîntul hrăni pe cel flămînd. Prin aceste cuvinte Hristos îi aduce diavolului mărturie din Vechiul Testament¹³, iar pe noi ne învață să nu ne depărțăm niciodată de Stăpîn, fie de flămînzim, fie de suferim un alt necaz.

III

Dacă cineva mi-ar spune că Hristos ar fi trebuit să-i arate diavolului că El este Fiul lui Dumnezeu, îl voi întreba: Pentru ce și cu ce scop? Că diavolul n-a grăit așa ca să creadă, ci ca să vădească, după cum socotea el, necredința lui Hristos. Pentru că și pe cei dintîi oameni tot așa i-a

10. *Matei* 4, 4; *Deut.* 8, 3.

11. *Luca* 4, 41.

12. *Fapte* 16, 16–18.

13. *Deut.* 8, 3.

înșelat și i-a vădit că nu cred destul de puternic în Dumnezeu; făcându-le cu totul alte făgăduieli decât cele făcute de Dumnezeu, le-a umplut mintea cu nădejdi deșarte¹⁴; le-a strecurat în suflet necredința și așa i-a scos din bunătațile pe care le aveau. Dar Hristos și-a arătat propria Sa putere; nici atunci nu S-a plecat diavolului și nici mai târziu iudeilor, care gîndeau la fel cu diavolul, și-I cereau semne¹⁵. Hristos ne învață mereu să nu facem nimic fără rost și în zadar, chiar dacă sîntem în stare, nici să ascultăm de diavol, oricît de mult ne-ar sili.

– Ce a făcut atunci spurcatul acesta?

– Fiind învins și neputînd să-L înduplece să facă ce I-a poruncit, deși Hristos era atît de chinuit de foame, încearcă o altă ispită zicînd:

„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris este: «Îngerilor Lui va porunci pentru Tine și pe mîini Te vor ridica»”¹⁶.

– Pentru ce diavolul la fiecare ispită începe cu aceste cuvinte: *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu”*?

– Diavolul face și acum tot ce făcuse cu cei dintîi oameni. După cum atunci hulea pe Dumnezeu, spunînd: *„În ziua în care veți mîncă vi se vor deschide ochii voștri”¹⁷*, voind să le arate că Dumnezeu i-a înșelat, i-a păcălit și nu le-a făcut nici un bine, tot așa și acum, lasă să se înțeleagă același lucru, spunîndu-I: *„În zadar Te-a numit Fiul lui Dumnezeu! Te-a păcălit cu darul acesta! Dacă nu-i așa, fă-mi dovada unuia care are puterea aceea!”* Apoi, pentru că Iisus îi adusese mărturia Scripturii¹⁸, și diavolul aduce mărturia profetului¹⁹.

– Ce a făcut Hristos?

– Nu S-a revoltat, nu S-a mîniat, ci cu multă blîndețe îi vorbește iarăși din Scripturi, zicîndu-i:

„Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeuul tău”²⁰.

Prin acest răspuns Hristos ne arată că nu trebuie să învingem pe diavol cu minuni, ci cu blîndețe și îndelungă răbdare și că nu trebuie să facem nimic de ochiii lumii și din ambiție.

Vezi-i prostia diavolului chiar din mărturia pe care o aduce din Scriptură! Cele două mărturii ale Scripturii aduse de Domnul se leagă armonios una cu alta, pe cînd mărturiile aduse de diavol sînt luate la îndeplinire și n-au nici o legătură cu cele spuse mai înainte de el. Că nu s-a scris: *„Că va porunci îngerilor Lui pentru Tine”*, ca să-L îndemne să

14. *Fac.* 3, 5.

15. *Matei* 12, 38.

16. *Matei* 4, 6; *Ps.* 90, 11–12.

17. *Fac.* 3, 5.

18. *Deut.* 8, 3.

19. *Ps.* 90, 11–12.

20. *Matei* 4, 7; *Deut.* 6, 16.

se arunce în prăpastie; de altfel cuvintele acestea nici n-au fost spuse despre Domnul. Totuși Iisus nu l-a muștră pe diavol deocamdată, deși a folosit insultător cuvintele Scripturii și într-un sens cu totul contrar. Nimeni nu cere de la Fiul lui Dumnezeu aceasta. A diavolului și a demonilor este a cere a te arunca jos; a lui Dumnezeu este a ridica pe cei căzuți. Dacă trebuia ca Hristos să-Și arate puterea Lui, apoi n-ar fi făcut-o aruncându-Se în prăpastie, ci mîntuind pe alții. În prăpăstii și în adîncuri se aruncă numai cei ce fac parte din falanga diavolului. Așa face totdeauna înșelătorul acela cu ai lui.

Cu toate că diavolul l-a grăit astfel, totuși Hristos nu-Și descoperă încă puterea Sa, ci-i vorbește deocamdată ca om. Răspunsurile Săle: „Nu numai cu pîine va trăi omul” și: „Nu ispitii pe Domnul Dumnezeu tău” nu erau ale unuia care Se descoperă pe Sine, ci ale unuia din cei mulți.

Să nu te miri, însă, dacă diavolul vorbind cu Hristos se învîrte mereu ca într-un cerc. După cum cei care se luptă cu pumnii cînd primesc lovituri puternice, de le curge sînge din nas și se buimăcesc, se învîrt ca într-un cerc, tot așa și diavolul buimăcit, de prima și a doua lovitură, vorbește la împlinire ce-i vine în minte și trece la a treia ispitire.

„Și urcîndu-L pe un munte înalt l-a arătat Lui toate împărățiile și-l zice: «Pe toate acestea Ți le voi da, dacă vei cădea și Te vei închina mie!» Atunci Iisus îi zice: «Mergi înapoia Mea, satano!» Că scris este: «Domnului Dumnezeu-zeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești!»²¹.

Cînd diavolul a păcătuit față de Tatăl, spunînd că sînt ale lui toate cele ale Aceluia, și a căutat să se declare Dumnezeu și creator al lumii, atunci Hristos l-a muștră; dar nici atunci cu asprime, ci i-a zis numai: „Mergi înapoia Mea, satano!”; mai mult o poruncă decît o muștrare. Cînd Hristos i-a spus: „Mergi!”, diavolul, la cuvîntul acesta, a și luat-o la fugă și n-a mai adăugat alte ispitiri.

IV

Aș putea fi întrebă:

– Pentru ce evanghelistul Luca spune că diavolul a sfîrșit toată ispita?²²

– După părerea mea, evanghelistul Matei a vorbit de toate ispitele cînd a vorbit de ispitele principale, pentru că și celelalte sînt cuprinse în acestea. Că toate păcatele sînt cuprinse în: slujirea pîntecelui, dragostea de slavă deșartă și patima după averi și bani. Cunoșcînd deci acest lucru, spurcatul diavol a pus în urma tuturor ispita cea mai puternică: dorința de a avea mai mult. Chiar de la început dorea să-L ispitească cu

21. Matei 4, 8–10; Deut. 6, 13.

22. Luca 4, 13.

pofta de avere și de bani, dar a lăsat-o la urmă de tot, pentru că era mai puternică decât celelalte. Lupta diavolului împotriva oamenilor are această lege: de a aduce tocmai la sfârșit acele ispite care sînt în stare să încătușeze pe om. Așa a făcut și cu Iov. De aceea și acum a început cu ispitele care par mai neînsemnate și mai slabe, ca apoi să înainteze spre cea mai puternică.

- Cum trebuie, dar, să-l biruim pe diavol?

- Așa cum ne-a învățat Hristos, alergînd la Dumnezeu. Nici în vreme de foamete să nu ne simțim zdrobiți, avînd încredere în Cel Ce ne poate hrăni și cu cuvîntul; nici cînd primim bunătăți să nu ispitim pe Cel Ce ni le-a dat, ci să ne mulțumim cu slava cea de sus, nepunînd preț pe slava omenească; în sfârșit, în toate împrejurările, să disprețuim tot ce depășește trebuința. Că nimic nu ne face să ne supunem atît diavolului ca dorința de a avea mai mult, ca lăcomia. Și aceasta se poate vedea chiar din cele ce se petrec în timpul nostru. Și acum sînt unii oameni care spun: „Toate acestea ți le vom da, dacă vei cădea înaintea noastră și te vei închina nouă!”. Aceștia sînt oameni după fire, dar au ajuns unelte ale diavolului. Pentru că și pe timpul Mîntuitorului diavolul s-a apropiat de Iisus nu numai personal, ci și prin alții, așa precum a arătat-o evanghelistul Luca, spunînd: „*Pînă la o vreme diavolul s-a depărtat de El*”²³, arătînd că mai tîrziu diavolul s-a apropiat de Iisus prin uneltele lui.

„*Și iată îngerii au venit la El și-I slujeau Lui*”²⁴.

În timpul ispitirii, Domnul n-a îngăduit să se arate îngerii, ca nu cumva prin arătarea lor să sperie pe cel ce-și căuta prada; dar după ce l-a biruit în toate încercările sale și l-a pus pe fugă, s-au arătat și îngerii, ca să afli și tu că după ce-l vei birui pe diavol, te vor primi și pe tine îngerii, lăudîndu-te și însoțindu-te în toate împrejurările vieții. Astfel Lazăr după cuptorul sărăciei, al foamei și a tot felul de suferințe, a plecat, fiind luat de îngeri²⁵.

După cum²⁶ spuneam mai înainte, Hristos ne arată acum acelea de care putem să avem și noi parte. Pentru că toate acestea pentru tine s-au făcut; de aceea mergi pe urmele Lui și imită-I biruința. Dacă se apropie de tine unul din slujitorii demonului aceluia, cu aceleași gînduri ca și el, și începe să ocărăască și să-ți spună: „Dacă ești om minunat și puternic în credință, mută muntele acesta din locul lui”, nu te tulbura, nu te neli-niști, ci răspunde-i cu blîndețe și spune-i cuvintele auzite de la Stăpînul:

23. Luca 4, 13.

24. Matei 4, 11.

25. Luca 16, 22.

26. De aici începe partea morală: Nu trebuie să căutăm la fața oamenilor cînd ne sfătuiesc, ci să punem la încercare cuvintele celor ce ne vorbesc; și despre înviere, despre împărăția cerurilor și despre pedeapsă.

„Nu ispiti pe Domnul Dumnezeu tău!”. Dacă-ți propune slavă, putere, mulțime nenumărată de bani și-ți poruncește să i te închini lui, rezistă-i iarăși cu bărbăție! Că diavolul n-a făcut această propunere numai Stăpînului nostru obștesc, ci o face în fiecare zi fiecăruia din noi robii Săi; nu numai în munți și în pustietăți și nici numai el, ci și în orașe și în piețe și în tribunale și prin oameni de aceeași fire cu noi.

– Ce trebuie să facem?

– Să nu-i dăm crezare, să ne astupăm urechile, să urîm pe cel ce ne lingusește și atunci mai cu seamă să-l urîm și să ne scîrbim de el mult, atunci cînd ne făgăduiește daruri mai mari. Pentru că și pe Eva, cînd i-a dat nădejdi²⁷ mai mari, atunci a doborît-o și a adus peste ea cele mai mari nenorociri. Că dușman de moarte ne este diavolul și a pornit împotriva noastră război neîmpăcat. Nu ne sîrguim noi atît pentru mîntuirea noastră, cît se sîrguiește el pentru pierderea noastră.

Să-l urîm, deci, de moarte, nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele; nu numai cu mintea, ci și cu lucrurile și să nu facem nimic din cele ce ne poruncește el, că așa vom face pe acelea ce ni le poruncește Dumnezeu. Diavolul, da, făgăduiește multe, nu ca să dea, ci ca să ia. Ne făgăduiește bunuri din furțișaguri și răpiri, ca să ne răpească împărăția și dreptatea; pune înaintea noastră comorile cele de pe pămînt, ca niște curse și lațuri, ca să ne lipsească și de acestea și de comorile cele din ceruri; voiește să ne îmbogățim aici, ca să nu ne îmbogățim dincolo. Dacă nu poate cu bogăția să ne scoată din moștenirea cea cerească, atunci apucă altă cale, calea sărăciei. Cum a făcut cu Iov. Cînd a văzut că bogăția cu nimic nu l-a vătămat, împletește cu sărăcia curse, nădăjduind să-l biruie prin ea. Poate fi, oare, ceva mai fără judecată? Nu! Că cel ce poate îndura cu cumințenie bogăția, cu mult mai mult îndură cu bărbăție sărăcia; cel ce nu dorește averile cînd le are, nu le caută nici cînd îi lipsesc, așa precum nici atunci fericitul acela, ci prin sărăcie a ajuns din nou mai strălucit. Acel demon viclean i-a putut răpi averile, dar nu i-a putut răpi dragostea cea către Dumnezeu, ci chiar mai puternic l-a făcut; și încercîndu-l cu tot felul de necazuri, l-a făcut să se împodobească cu și mai multe bunuri. De aceea diavolul era în încurcătură mare; cu cît îi dădea mai multe lovituri, cu atît îl vedea că ajunge mai puternic. De aceea după ce a folosit și a încercat toate mijloacele și a văzut că nimic nu reușește, a alergat la vechea lui armă, la femeie; femeia ia masca purtării de grijă, plînge cu mare jale suferințele lui Iov și, prefăcîndu-se că vrea să-l scape de necazuri, îi dă acel pierzător sfat. Dar nici așa nu l-a biruit. Că acel minunat bărbat și-a dat seama de momeala diavolului; și cu multă înțelepciune a închis gura femeii prin care vorbea diavolul²⁸.

27. Fac. 3, 5.

28. Iov 2, 10.

V

La fel trebuie să facem și noi. Dacă diavolul, ascuns în fratele tău sau într-un prieten scump sau în soția ta sau în cineva din cei foarte apropiați ție, îți dă vreun sfat nepotrivit, nu trebuie să primești sfatul de dragul celui ce ți-l dă, ci îndeapărtează pe cel ce-ți grăiește, din pricina sfatului lui pierzător de suflet. Multe de acestea face și acum diavolul, luînd masca prieteniei; pare că ne este binevoitor, dar ne spune cuvinte pierzătoare de suflet, mai ucigătoare ca otrava. A diavolului este a linguși pentru a vătăma; a lui Dumnezeu, a învăța, pentru a fi de folos. Să nu ne facem socoteli greșite și nici să căutăm cu orice chip să ducem o viață lipsită de griji. Scriptura spune: „*Domnul îl ceartă pe cel pe care îl iubește*”²⁹. Atunci mai cu seamă să ne întristăm cînd ne merg toate din plin, ducînd o viață plină de păcate. Totdeauna trebuie să ne temem cînd păcătuim, dar mai cu seamă atunci cînd nu avem necazuri. Dacă Dumnezeu ne-ar pedepsi pentru fiecare păcat în parte, pedeapsa ne-ar fi ușoară; dar cînd rabdă îndelung pentru fiecare păcat ce săvîrșim, ni se strînge mare osîndă, de stăruim în astfel de păcate. Dacă cei ce fac fapte de virtute trebuie să sufere necazuri, apoi cu mult mai mult cei păcătoși. De cîtă îndelungă răbdare nu s-a bucurat Faraon! Dar la urmă pentru toate a primit cea mai grea pedeapsă³⁰. Cîte păcate n-a făcut și Nabucodonosor; dar la sfîrșit pe toate le-a plătit³¹. Bogatul din Evanghelie pentru că n-a suferit deloc pe pămînt a fost un ticălos, tocmai pentru că a trăit în desfătări în viața de aici; și a plecat să fie pedepsit pentru toate acestea pe lumea cealaltă, unde n-a mai putut găsi mîngîiere suferinței sale³². Și totuși sînt unii oameni așa de nesocotiți și de proști, că urmăresc neconținut numai pe cele de aici și rostesc aceste cuvinte pline de batjocură: „Să mă desfățez deocamdată de toate cele ce văd și apoi mă voi gîndi la cele pe care nu le văd! Îmi voi sătura pîntecele, voi robi plăcerilor, mă voi folosi de viața de aici! Dă-mi mie ziua de astăzi și ia-ți ție pe cea de mîine!”. Ce cumplită nebulie! Cu ce se deosebesc de țapi și de porci cei care rostesc cuvintele acestea? Dacă profetul nu îngăduie să fie socotiți oameni cei care nechează după femeia aproapelui³³, cine mă va ține de rău de numesc țapi și porci și mai lipsiți de minte ca măgarii pe cei ce socotesc nesigure pe cele ce sînt mai sigure decît cele ce se văd? Dacă în nimeni altul nu crezi, gîndește-te cum sînt chinuiți demonii care se gîndesc să spună și să facă totul spre vătămarea noastră! Că n-ai să-mi răspunzi la cele ce-ți spun,

29. *Prov.* 3, 12; *Evr.* 12, 6.

30. *Ies.* 14, 27-28.

31. *Dan.* 4, 28-30.

32. *Luca* 16, 24-25.

33. *Ier.* 5, 8.

că demonii nu fac totul ca să ne mărească trîndăvia, să ne alunge din suflet frica de iad și să ne facă să nu mai credem în judecata de apoi! Deși voiesc aceasta, totuși cu strigăte și vaiete propovăduiesc chinurile iadului.

– Cum se face că demonii spun acestea, dar rostesc alte cuvinte decît cele pe care le voiesc?

– Nu pentru altceva decît că sînt siliți să asculte de o putere mai mare decît ei. Că de bună voie n-ar vrea să mărturisească nici că sînt chinuiți de oameni morți, nici că suferă ceva groaznic.

Dar pentru ce spun toate acestea? Le spun, pentru că demonii mărturisesc că este iad, ei care vor să nu credem în iad. Tu, însă, care te bucuri de atît de mare cinste, care ai parte de taine ce nu pot fi rostite prin cuvînt, nici pe demoni nu-i îmiți, ci ai ajuns mai rău ca ei.

– Dar cine a venit din iad, m-ar putea întreba cineva, și ne-a vorbit de chinurile de acolo? Cine s-a pogorît din cer și ne-a spus că este un Dumnezeu Care a creat totul? Apoi de unde știm că avem suflet?

– Dacă vrei să crezi numai ce vezi, dacă te îndoiești de existența lui Dumnezeu, a îngerilor, a minții și a sufletului, atunci toate cunoștințele tale despre lume sînt clădite pe nisip. Dacă spui că trebuie să crezi numai în ce vezi, îți voi spune și eu că trebuie să crezi mai mult în cele pe care nu le vezi decît în cele pe care le vezi. Par ciudate cuvintele mele, totuși sînt adevărate; și totuși oamenii cu judecată sînt de acord cu mine. Ochii noștri în multe greșesc, nu numai în cele nevăzute – că pe acelea nici nu le cunosc –, ci chiar în cele ce par a le vedea; îi împiedică să cunoască precis și distanța, și aerul și mintea – cînd e împrăștiată în altă parte – și mînia și grija și alte nenumărate pricini. Gîndirea, însă, dacă primește lumina Dumnezeieștilor Scripturi, este un mijloc de cunoaștere mai precis și mai fără de greșeală. Să nu ne înșelăm, deci, în zadar pe noi înșine, nici să grămădim foc și mai cumplit peste capetele noastre și din pricina acestor învățături, pe lîngă focul adus asupra noastră din pricina trîndăviei noastre izvorîte din astfel de învățături. Dacă nu este pe acea lume judecată, atunci nu vom da socoteală de faptele noastre, nici nu vom fi răsplătiți pentru ostenele noastre. Gîndiți-vă unde poate duce hula voastră, cînd spuneți că dreptul, blîndul și iubitorul de oameni Dumnezeu ar trece cu vederea atîtea ostenele și sudori! Poate, oare, mintea să gîndească așa ceva?

Dacă nu-ți poți dovedi pe altă cale existența judecății viitoare, atunci gîndește-te la cele ce se petrec în casa ta și vei vedea cît de absurd este acest gînd! De-ai fi neomenos și crud și mai sălbatic decît fiarele, n-ai vrea la moartea ta să lași nerăsplătit pe un rob credincios, ci îi vei da și bani și libertate. Și pentru că atunci cînd pleci din lume, nu

mai poți să-i faci vreun bine, îl recomanzi moștenitorilor tăi, îi rogi, faci totul ca să nu rămână robul nerăsplătit. Dacă tu, un rău, ești atât de bun și milostiv cu sluga ta, oare Dumnezeu, bunătatea nemărginită, iubirea nespusă de oameni, blindețea cea nemăsurată, va lăsa neîncununați și nerăsplătiți pe slujitorii Săi, pe Petru, pe Pavel, pe Iacov și Ioan, pe cei care pentru El au flămânzit în fiecare zi, au fost înțemnițați, biciuiți, înecați, dați fiarelor sălbătice, omorîți, pe cei ce au suferit atâtea necazuri, pe care nu-i cu putință să le numeri? Președintele jocurilor olimpice laudă și încununează pe luptătorii învingători, stăpînul sluga sa, împăratul pe ostași și, într-un cuvînt, fiecare răsplătește pe cel care-l slujește cu darurile cu care poate; și, oare, numai Dumnezeu să nu răsplătească cu nici un bine, mare sau mic, pe cei care au îndurat pentru El atâtea sudori și osteneli? Oare dreptii și binecredincioșii, cei care au săvîrșit toate virtuțile vor sta la un loc cu desfrînații, cu cei ce și-au ucis părinții, cu cei ce-au ucis oameni, cu jefuitorii de morminte? Poate, oare, mintea să gîndească așa ceva? Dacă nu-i nimic după ce plecăm de aici, ci totul se mărginește la cele din lumea aceasta, atunci aceeași soartă o au și unii și alții; dar, mai bine spus, nu aceeași; că dacă, după cuvîntul tău, toți au aceeași soartă după ce mor, totuși aici pe pămînt unii trăiesc bine toată viața, iar alții se chinuie. Care tiran ar face așa, care om ar fi atât de crud și nemilos încît să nutrească astfel de gînduri față de slugile și de supușii săi?

Ai văzut cît de absurdă este tăgăduirea existenței judecății viitoare? Ai văzut unde duce gîndul acesta? Așadar, dacă nu vrei să fii încredințat din altă parte de existența judecății viitoare, să te încredințeze și să te învețe gîndurile de mai sus. Alungă această bănuială rea, fugi de păcat, stăruie în ostenelile cele pentru virtute, și atunci vei ști lămurit că viața noastră nu se mărginește la viața de aici.

Iar dacă cineva te-ar întreba: „Dar cine a venit de pe lumea cealaltă și ți-a spus ce-i acolo?”, tu răspunde-i așa:

– N-a venit nici un om; și chiar dacă ar fi venit tot n-ar fi fost crezut; i s-ar fi spus că se laudă și că înflorește lucrurile. Dar Stăpînul îngerilor ne-a vorbit lămurit despre acelea. Așadar pentru ce să mai avem nevoie de un om de pe cealaltă lume, cînd Cel Ce are să ne ceară socoteală de faptele noastre ne strigă în fiecare zi că a pregătit și iadul și a gătit și împărăția, dîndu-ne dovezi clare de toate acestea? Dacă Domnul nu ne-ar judeca pe lumea cealaltă, apoi nu ne-ar pedepsi nici aici, pentru că atunci cum s-ar explica faptul că pe lumea aceasta unii păcătoși sînt pedepsiți, iar alții nu? Dacă Dumnezeu nu caută la fața oamenilor, după cum nici nu caută, atunci pentru ce pe un păcătos îl pedepsește, iar pe altul îl lasă să plece nepedepsit? Iar această întrebare dă naștere la o nedumerire și mai mare decît cea de mai înainte. Dar dacă vreți să ascultați cu luare aminte spusesele mele, vă voi dezlega și nedumerirea aceasta.

- Care-i dezlegarea?

- Aici pe pământ, Dumnezeu nici nu pedepsește pe toți păcătoșii, ca să nu pierzi credința în înviere și în judecata viitoare, întemeiat pe faptul că toți dau socoteală aici pe pământ de faptele lor; nici nu-i lasă pe toți păcătoșii să plece nepedepsiți, ca să nu socotești iarăși că Dumnezeu nu poartă de grijă lumii, ci pedepsește și nu pedepsește. Prin cei pe care-i pedepsește, arată că dincolo va pedepsi pe cei nepedepsiți aici, iar prin cei pe care nu-i pedepsește, te pregătește să crezi că este un scaun înfricoșător de judecată după plecarea de aici. Dacă Dumnezeu nu S-ar îngriji deloc de noi, apoi nici n-ar pedepsi pe unii aici pe pământ și nici n-ar face bine altora. Dar așa, vezi că Dumnezeu pentru tine a întins cerul, a aprins soarele, a întemeiat pământul, a revărsat mările, a răspândit aerul, a rânduit lunii drumuri, a pus legi nemișcătoare anotimpurilor anului și la semnul Lui toate celelalte își urmează neabătut drumul rânduit lor. Că și oamenii și animalele, care se târăsc, care merg, care zboară și care înoată, animalele din lacuri, din izvoare, din râuri, din munți, din câmpii, din case, din aer, din șesuri, plantele, semințele și arborii, sălbatici și domestici, roditori și neroditori, într-un cuvânt, **totă făptura** care se mișcă de mina cea nobilită a lui Dumnezeu, **totul servește la întreținerea vieții noastre și Dumnezeu ne dă nu numai cele de trebuință, ci mai mult decât ne trebuie.** Văzînd, dar, în lume o atît de mare armonie, deși n-am spus nici a mia parte, mai îndrăznești să spui că Dumnezeu, Care a făcut pentru tine lucruri atît de mari și de minunate, te va trece cu vederea în ce ai mai de preț și te va lăsa să zaci la un loc cu măgarii și cu porcii după ce mori, mai îndrăznești să spui că Dumnezeu, Care te-a cinstit cu un dar atît de mare, darul credinței, prin care te-a făcut egal cu îngerii chiar, te va trece, oare, cu vederea și nu va ține seamă de nenumăratele tale sudori și osteneți? Poate, oare, mintea să gîndească asta? Că dacă vom tăcea noi, pietrele vor striga! Atît este de clar și de evident, mai evident chiar decât raza soarelui!

Gîndindu-ne la toate acestea și fiind convinși că după plecarea de aici ne vom înfățișa înaintea înfricoșătoarei judecăți, că vom da cuvînt de tot ce am făcut, că vom fi trași la răspundere și vom fi pedepsiți dacă rămînem în păcate, iar dacă am voi să fim cît de puțin cu luare aminte asupra noastră înșine ne vom bucura de cununi și de bunătăți nespuse, să închidem gura celor ce gîndesc așa, iar noi să alegem calea virtuții, pentru ca plecînd cu îndrăzneala cuvenită spre scaunul cel de judecată, să avem parte și de bunătățile făgăduite nouă, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XIV

„Auzind Iisus că Ioan a fost prins,
S-a dus în Galileea”¹

I

Pentru care pricina S a dus Iisus în Galileea? Iarăși, ca să ne învețe să nu mergem în întâmpinarea încercărilor, ci să fugim de ele și să le evităm. Ca nu fi o crimă să nu te arunci singur în primejdie, ci să nu i te împotrivești cu barbație, când ai căzut în ea.

Deci, după ce ne-a învățat aceasta și a potolit invidia iudeilor, a plecat în Capernaum², ca în același timp să împlinească și profetia și să Se grăbească să pescuiască și pe dascălii lumii, că acolo trăiau ei, ocupându-se cu pescuitul.

Uită-mi-te că de câte ori Iisus vrea să plece la neamuri, ia pricină de la iudei. Așa și acum: unelind iudeii împotriva Înainte Mergătorului și aruncându-l în închisoare, Îl împing în Galileea neamurilor.

Iată cum profetul determină locul în care S-a dus Iisus! Nu vorbește numai de o parte a poporului iudeu și nici de toate semințiile, zicînd așa:

„Pământul Zabulonului și pământul Neftalimului, calea mării, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; poporul ce ședea în întuneric a văzut lumina mare”³.

„Întuneric” aici nu înseamnă întunericul acesta material, ci înșela ciunea și necredința. De aceea profetul a și adăugat:

„Celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit”⁴.

A adăugat aceste cuvinte, ca să știi că nu este ceva material nici „întunericul” nici „lumina”. Vorbind de lumină, n-a spus numai lumină, ci „lumina mare”, numită în altă parte „lumina cea adevărată”⁵; tălmăcind „întunericul”, îl numește „umbra morții”. Apoi arătînd că n-au găsit lumina, cautînd o ei înșiși, ci că Dumnezeu de sus li s-a arătat, profetul spune: „lumina le-a răsărit”, cu alte cuvinte. Însăși lumina li s-a arătat și a strălucit; n-au așteptat ei mai mult la lumină; că omenirea, înainte

¹ Matei 1: 12

² Matei 1: 13

³ Matei 1: 15-16; Isai 9: 1-2

⁴ Matei 1: 16; Isai 9: 2

⁵ Ioan 1: 9

de venirea lui Hristos, era cu totul decăzută; nu mergea în întuneric, ci zăcea în întuneric, semn că nici nu mai nădăjduia să scape de ntuneric; omenirea se aseamănă unor oameni, care, înconjurați din toate părțile de întuneric, nu știau nici în ce parte să-și îndrepte pașii și nici să stea pe loc.

„De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: *«Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor»*”⁶.

- „De atunci”. De când?

- De când a fost aruncat Ioan în închisoare.

- Dar pentru ce Iisus n-a predicat chiar de la început? Într-un cuvânt, pentru ce avea nevoie de Ioan, când mărturia propriilor Sale fapte Îl predicau?

- Ca să cunoști și de aici vrednicia dumnezeiască a lui Iisus, că precum Tatăl a avut profeți așa și El – și aceasta a spus-o Zaharia, zicînd: „*Și tu, pruncule, prooroc al Celui Prea Înalt te vei chema*”⁷ – și ca să nu dea nici un prilej de hulă nerușinaților iudei; iar aceasta a spus-o Însuși Hristos: „*Că a venit Ioan nici mîncînd, nici bînd și zic: «Are demon». A venit Fiul Omului mîncînd și bînd și spun: «Iată om mîncăcios și băutor de vin, prietenul vameșilor și păcătoșilor». Și înțelepciunea a fost socotită dreaptă de fiii ei*”⁸. De altfel era chiar nevoie să dea mai întîi altul mărturie despre El și nu El Însuși. Dacă și după atît de mari și de multe mărturii și dovezi, iudeii spuneau: „*Tu mărturisești despre Tine; mărturia Ta nu este adevărată*”⁹, ce n-ar fi spus dacă El primul ar fi mărturisit despre El cînd a venit în mijlocul lor, fără ca Ioan să fi spus ceva? De aceea Hristos nici n-a propovăduit înainte de Ioan, nici n-a făcut minuni pînă ce acela n-a fost aruncat în temniță, ca să nu împartă mulțimea. De aceea nici Ioan n-a făcut vreo minune, ca să-I dea lui Iisus mulțimile, atrase de minunile făcute de Iisus. Dacă după atîtea mărturii – și înainte și după întemnițare – ucenicii lui Ioan priveau cu pizmă la Iisus, iar mulți bănuiau că nu El, ci Ioan este Hristos, ce nu s-ar fi întîmplat dacă n-ar fi fost nici o mărturie? Aceasta e pricina că Matei însemnează că „de atunci”, adică după întemnițarea lui Ioan, a început Iisus să predice. Și începîndu-Și predica, învăța tot ceea ce predica și Ioan, fără ca în predica Sa să vorbească încă ceva de El Însuși. Este bine să se știe, deocamdată, că ucenicii lui Ioan nu aveau încă despre Iisus părerea pe care trebuiau s-o aibă.

6. Matei 4, 17.

7. Luca 1, 76.

8. Matei 11, 18–19.

9. Ioan 8, 13.

II

Din pricina aceasta, cînd a început predica, Iisus n-a rostit cuvinte grele și împovărătoare ca Ioan, vorbind de pildă: de secure, de pom tăiat, de lopată, de arie, de focul cel nestins, ci își începe predica Sa cu cuvinte plăcute, binevestindu-le ascultătorilor Săi cerurile și împărăția cea cerească.

„Și umblînd pe lîngă marea Galileii a văzut doi frați, pe Simon ce se numește Petru și pe Andrei, fratele lui, aruncîndu-și mreaja în mare, că erau pescari. Și le-a zis lor: «Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni». Iar ei lăsîndu-și mrejele, au mers după El»¹⁰.

Evangelistul Ioan istorisește în alt chip chemarea lui Petru și a lui Andrei¹¹. Din aceasta se vede că aici, la evangelistul Matei, este vorba de a doua chemare a lor. Mai multe pricini îndreptătesc aceasta. Ioan spune că au fost chemați înainte de întemnițarea lui Ioan; Matei, că au fost chemați după ce a fost aruncat Ioan în închisoare. În Evanghelia lui Ioan, Andrei îl cheamă pe Petru; aici Iisus îi cheamă pe amîndoi. Ioan evangelistul spune: „Văzînd Iisus pe Simon venînd, îi spune: «Tu ești Simon, fiul lui Iona; tu te vei chema Chifa, care se tîlcuiește, Petru»”¹². Matei spune că Petru avea chiar numele acesta: „Văzînd pe Simon, zice Matei, care se numește Petru”¹³. Că e vorba de două chemări o poți vedea și din locul de unde au fost chemați și din alte texte din Scriptură, ca și din aceea că s-au supus cu ușurință lui Hristos și că au părăsit totul. În Evanghelia lui Ioan, îl vedem pe Andrei venind în casa în care locuia Iisus și ascultînd cuvintele Lui; în Evanghelia lui Matei, Andrei și Petru L-au urmat îndată ce le-a spus cîteva cuvinte.

Se poate, deci, ca ei, după ce L-au urmat pe Iisus cîtva timp la început, să-L părăsească și să se întoarcă la meseria lor, cînd au văzut că Ioan a fost întemnițat și că Iisus a plecat. Așa se explică faptul că Iisus îi găsește la pescuit. La început, cînd au vrut să plece Hristos nu i-a oprit, dar nici nu i-a lăsat pînă în sfîrșit după ce au plecat. Le-a dat voie să plece, dar S-a întors din nou ca să-i cîștige definitiv. Acesta-i cel mai măiestru mod de pescuire.

Uită-te la credința și la ascultarea celor doi apostoli! Erau cu totul adînciți în lucrul lor – știți doar cît de atent trebuie să fie un pescar –, dar cînd au auzit pe Iisus că-i cheamă, n-au întîrziat, n-au zăbovit, n-au spus: „Să ne ducem pînă acasă să ne sfătuim cu rudele!”, ci lăsînd totul, L-au urmat, cum făcuse și Elisei cu Ilie¹⁴. O ascultare ca aceasta cere

10. Matei 4, 18–20.

11. Ioan 1, 36–42.

12. Ioan 1, 42.

13. Matei 4, 18.

14. III Regi 19, 19–21.

Hristos de la noi: să nu zăbovim nici o clipă, chiar dacă cele mai grabnice treburi ne-ar sili. De aceea cînd un alt ucenic al Său i-a cerut să-l lase să se ducă să-și îngroape tatăl, Iisus nu l-a lăsat¹⁵, arătînd că urmarea lui Hristos trebuie pusă înaintea tuturor.

Iar dacă îmi spui că este foarte mare făgăduința ce a făcut-o Hristos lui Andrei și Petru de a-i face pescari de oameni, îți răspund că mai cu seamă pentru aceasta îi admir, că, fără să fi văzut încă vreo minune, au crezut în măreția făgăduinței și au pus urmarea lui Hristos mai presus de toate. Au crezut că prin cuvintele cu care ei au fost pescuiți, vor putea, tot cu acelea, pescui și pe alții. Lui Andrei și Petru le-a făcut, deci, Hristos această făgăduință; lui Iacov și lui Ioan și celorlalți apostoli nu le-a spus ceva asemenea, că ascultarea celor dintîi chemați le deschisese și lor drumul spre aceeași făgăduință. De altfel ei auziseră mai înainte multe despre Hristos. Uită-te, că și sărăcia lui Iacov și Ioan ne o arată cu precizie evanghelistul:

„I-a găsit cîrbindu-și mrejele lor”¹⁶.

Atît de mare era sărăcia lor, că își cîrpeau mrejele, neputînd să-și cumpere altele. Nu mică dovadă de virtute este deocamdată și asta că îndurau cu ușurință sărăcia, că se hrăneau din munca lor cinstită, că erau uniți unii cu alții prin puterea dragostei, că aveau alături de ei pe tatăl lor și-i slujeau.

Așadar după ce i-a pescuit, Iisus începe să facă minuni de față fiind și ei, adevărînd, prin cele ce făcea, spusele lui Ioan. Se ducea des în sinagogi, învățîndu-i cu asta că nu este un potrivnic al lui Dumnezeu și un înșelător, ci că a venit fiind întru totul de acord cu Tatăl. Cînd Se ducea în sinagogi nu predica numai, ci făcea și minuni.

III

De obicei Dumnezeu face minuni totdeauna atunci cînd se împlinșă ceva nou și neobișnuit și cînd vrea să aducă un nou fel de viață; minunile fiind niște garanții ale puterii Sale date celor ce aveau să-I primească legile. De pildă, cînd a fost să facă pe om, a creat mai întîi tot universul și apoi i-a dat omului legea cea din paradis; cînd a fost să dea lui Noe o nouă lege, a făcut iarăși mari minuni, prin care a înnoit întreaga creație și a făcut ca apele acelea înfricoșătoare ale potopului să acopere un an întreg fața pămîntului, din care a scăpat pe dreptul Noe, aflat într-o tulburare atîta de mare. Și pe timpul lui Avraam a făcut iarăși multe semne, de pildă: i-a dat biruință în război, l-a lovit pe Faraon și l-a scăpat pe Avraam dintr-o mulțime de primejdii. Cînd a

15. Matei 8, 21-22.

16. Matei 4, 21.

voit să dea legi iudeilor, Dumnezeu a făcut acele mari minuni și apoi a dat legea. Tot așa și acum, vrînd să aducă în lume o înaltă viațuire și să spună omenirii ce nu se mai auzise pînă atunci, întărește prin minuni cuvintele Sale. Și pentru că împărăția cerurilor pe care o propovăduia nu se vedea, Hristos o face văzută prin minunile săvîrșite de El în văzul tuturor.

Privește cît de scurt vorbește evanghelistul! Nu vorbește de fiecare bolnav vindecăt în parte, ci, în puține cuvinte, ne trece sub ochi un roi de minuni.

„Și au adus la El pe toți cei ce pătimeau de felurite boli și erau ținuți de chinuri, pe cei îndrăciți, pe lunatici, pe slăbănogi, și-i vindeca”¹⁷.

Se pune, însă, întrebarea: Pentru ce Hristos n-a cerut de la nici unul din aceștia credință, nici n-a spus nimănui ceea ce mai tîrziu spunea: *„Credeti că pot face aceasta?”¹⁸*. Pentru ce? Pentru că Hristos nu dăduse încă dovada puterii Sale. De altfel nu mică dovadă de credință dădeau cei bolnavi cînd veneau sau erau aduși la El. Dacă n-ar fi avut încredere mare în El, nici n-ar fi venit bolnavii de la o atîta depărtare, nici n-ar fi fost aduși la El și nici n-ar fi mers după El.

Să mergem, dar¹⁹, și noi după Hristos, că și noi avem multe boli sufletești, pe care vrea să ni le vindece înainte de-a I-o cere. Că pentru asta vindecă bolile cele trupești, ca să izgonească pe cele sufletești. Să ne ducem, așadar, la El! Să nu-I cerem nimic pămîntesc, ci iertare de păcate! De-I cerem cu sirguință, ne împlinește și acum cererea noastră.

Atunci vestea despre El s-a răspîndit în toată Siria²⁰; acum în toată lumea. Sirienii, cînd au auzit că vindecă pe îndrăciți, au alergat la El, dar tu, care știi cu mult mai bine decît sirienii puterea lui Hristos, tu nu te scoli, tu nu alergi? Sirienii își părăseau țara, prietenii și rudele, dar tu nu te înduri nici casa să ți-o părăsești, ca să te duci la El și să primești cu mult mai multe daruri? Dar, mai bine spus, nici asta nu ți-o cer, ci-ți cer numai să-ți lași răul tău obicei! Chiar rămînînd acasă poți ușor să te mîntui cu toți ai tăi! Cînd ni-i bolnav trupul, facem totul și ne zbatem ca să scăpăm de suferințe; dar cînd ni-i bolnav sufletul, amînăm și nu ne sinchisim. De aceea nu scăpăm nici de bolile trupești, pentru că pentru noi sînt fără importanță cele necesare, iar cele fără importanță, necesare. Lăsăm izvorul păcatelor și curățim rîurile. Că pricina bolilor trupești este păcatul cuibărit în suflet a arătat-o slabănogul de treizeci și

17. Matei 4, 24

18. Matei 9, 28

19. De aici începe partea morala: Trebuie să acem totdeauna în minte păcatele noastre și să l rugăm pe Dumnezeu pentru ele și să deslușim judecata viitoare.

20. Matei 4, 24

opt de ani²¹, bolnavul coborât prin acoperiș²², iar înainte de toți Cain²³. Dovezi despre adevărul acesta găsești cîte vrei și unde vrei. Să secăm, dar, izvorul păcatelor și vom opri toate pîraiele bolilor trupești. Nu vei pune capăt numai bolilor, ci și păcatului; și păcatului mai mult decît bolii, pe cît este sufletul mai bun decît trupul.

Să ne ducem, dar, la Hristos și acum; să-L rugăm să ne întărească slăbănogitul nostru suflet; și, lăsînd la o parte toate cele trupești, să-I vorbim numai de cele duhovnicești. Iar dacă le vrei neapărat și pe cele trupești, îngrijește-te de ele după cele duhovnicești. Nu disprețui păcatul, pentru că nu simți dureri cînd păcătuiești, ci tocmai de aceea mai ales suspină, că nu simți dureri. Și nu simți dureri, nu pentru că nu te mușcă păcatul, ci pentru că sufletul, fiind plin de păcate, nu simte mușcătura. Gîndește-te la cei care au conștiința propriilor lor păcate, că se vaită mai cumplit decît cei tăiați și arși cu fierul înroșit; și cîte nu fac, cîte nu suferă, cît nu plîng și se tînguie, numai ca să scape de chinurile conștiinței? N-ar face-o, dacă nu i-ar durea sufletul!

IV

Deci cel mai bun lucru este să nu păcătuiești, iar dacă păcătuiești, să simți păcatul și să te îndrepti. Dacă nu simțim păcatele, dacă nu vorbim de ele, cum vom ruga pe Dumnezeu, cum Îi vom cere iertare de păcate? Cînd tu, cel ce păcătuiești, nici asta nu vrei să știi, că ai păcătuیت, pentru care păcate Îl rogi pe Dumnezeu? Pentru cele pe care nu le știi? Iar dacă nu știi ce păcate îți iartă Dumnezeu, cum poți ști măreția face-rii Lui de bine? Spune-ți, dar, păcatele tale unul cîte unul, ca să știi pentru care păcate iei iertare de la Dumnezeu și ca astfel să-I fii recunoscător Binefăcătorului tău. Cînd superi pe vreun om, rogi pe prietenii lui, pe vecinii lui și chiar pe slugile lui, cheltuiești bani, pierzi zile întregi, ducîndu-te la ușa lui și rugîndu-l de iertare; iar dacă cel supărat te respinge o dată, de două ori, chiar de mai multe ori, să nu te descurajezi, ci, fiind mai nelineștit, să îți mărești și mai mult rugămîntea; dar cînd supărăm pe Dumnezeu căscăm, ne lenevim, ne desfătăm, ne îmbătăm și ne căutăm de treburile noastre. Cînd Îl mai putem face milostiv? Și cum să nu-L supărăm mai mult? Că Îl facem să Se supere și să Se minie și mai mult cînd nu ne doare sufletul că păcătuim. De aceea merităm să fim acoperiți de pămînt, să nu mai vedem soarele, să nu mai respirăm, că avînd un Stăpîn atît de ușor de împăcat, Îl miniem; și miniindu-L, nici nu ne pocăim. Și totuși Dumnezeu cînd Se minie pe

21. *Ioan* 5, 2-15.

22. *Luca* 5, 18-25.

23. *Fac.* 4, 8.

noi, n-o face cu ură și cu dușmănie, ci vrînd să ne atragă și mai mult la El. Dacă ți-ar face mereu bine, deși îl insulti, L-ai disprețui mai mult. Dar ca să nu faci asta, Își întoarce cîtăva vreme fața de la tine, ca să te aibă neconținut alături de El.

Să avem, deci, încredere în iubirea Sa de oameni și să ne pocăim cu toată purtarea de grijă, înainte de a sosi ziua în care pocăința nu mai este de folos. Acum totul stă în puterea noastră; atunci Judecătorul este stăpîn pe hotărîrea Lui: „*Să întîmpinăm fața Lui întru mărturisire*”²⁴, să plingem, să ne tînguim. De-am putea ruga pe Judecătorul, înainte de ziua cea mare a judecății, să ne ierte de păcate, n-ar mai fi nevoie să venim la judecată; dar dacă n-o facem, vom spune păcatele în auzul întregii lumi și nu vom mai avea nici o nădejde de iertare. Nimeni din cei care nu și-au șters aici pe pămînt păcatele, nu poate scăpa dincolo de pedeapsă; ci, după cum cei din închisori sînt duși cu lanțurile lor la tribunal, tot așa toate sufletele, cînd pleacă de aici, sînt duse la înfricoșătorul scaun de judecată, avînd în jurul lor fel de fel de lanțuri de păcate. Viața de aici nu-i deloc mai bună decît o închisoare; ci după cum atunci cînd intrăm în locașul acela îi vedem pe toți înlănțuiți cu lanțuri, tot așa și în lume, dacă am îndepărta tot învelișul care acoperă fața lumii și al oamenilor, am intra în viața fiecăruia, în sufletul fiecăruia, atunci am vedea că fiecare este înlănțuit cu lanțuri mai grele decît cele de fier; dar mai ales, dacă ai intra în sufletele bogătaşilor, ai vedea că sînt cu atît mai înlănțuiți cu cît sînt mai bogați. După cum pe un întemnițat îl nefericești cînd îl vezi legat la gît și la mîini, iar ade-seori cu cătușe la picioare, tot așa și pe bogat, cînd îl vezi înconjurat de bogății nenumărate, nu-l socoti bogat pentru că are bogății, ci nefericit, tocmai din pricina lor! În afară de aceste lanțuri, mai are și crud temnicer: urîta dragoste de bani, care nu-l lasă să treacă pragul închisorii; îi pune în butuci picioarele, pune străjeri la poarta temniței, zidește alte porți, pune noi zăvoare și-l aruncă tocmai în fundul temniței, convingîndu-l să se bucure chiar de aceste lanțuri, ca să nu mai aibă nici o nădejde de scăpare din relele ce l-au cuprins. Ce bine ar fi de-ai putea citi gîndurile sufletului lui! I-ai vedea sufletul nu numai înlănțuit, ci și murdar, întinat și plin de stricăciuni!

Nici plăcerile trupești nu sînt mai bune decît dragostea de bani și de avere, ba chiar mai rele, pentru că pîngăresc și trupul împreună cu sufletul și aduc, și peste unul și peste altul, nenumărate boli.

Pentru acestea toate, să rugăm pe Izbăvitorul sufletelor noastre, să ne sfărîme și lanțurile, să îndepărteze de noi și pe acest groaznic temnicer și, liberîndu-ne de greutatea acelor lanțuri de fier, să ne facă mintea mai ușoară decît pasărea. Rugîndu-L acestea, să aducem și pe cele ale noastre: rîvnă, gînd curat și voință bună. Așa vom putea, chiar în scurta vreme, să scăpăm de păcatele care ne stăpînesc, să cunoaștem starea fericită în care eram mai înainte și să primim în schimb libertatea cîmînită, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XV

**„Și văzînd Iisus mulțimile, S-a suit pe munte;
și șezînd El, au venit la Dînsul ucenicii Lui.
Și deschizîndu-Și gura, îi învăța pe ei zicînd:
Fericiți cei săraci cu duhul,
că a lor este împărăția cerurilor”¹**

I

Cît de puțin iubea Hristos onorurile și cît de modest era! Nu tîra cu El mulțimile, ci, cînd trebuia să vindece, mergea El pretutindenea, ceretînd sate și orașe; iar cînd vedea mulțime multă se oprea acolo; nu Se oprea în mijlocul orașelor și al pietelor, ci în munți și în pustie, învățîndu-ne să nu facem nimic de ochii lumii, ci să fugim departe de tulburările din viață, mai ales cînd trebuie să filozofăm și să cugetăm la lucrurile cele de neapărată trebuință.

După ce Iisus S-a urcat pe munte și a șezut, ucenicii au venit lîngă El. Ai văzut propășirea lor în virtute? Ai văzut cît de repede li s-a îmbunătățit viața? Mulțimile priveau numai la minunile lui Hristos; ucenicii, dimpotrivă, doreau să audă lucruri mari și înalte. Lucrul acesta l-a și îndemnat pe Iisus să învețe și să înceapă predica Sa de pe munte.

Hristos nu vindeca numai trupurile, ci îndrepta și sufletele; trecea neconținut de la purtarea de grijă a sufletelor la tămăduirea trupurilor; era de folos deodată în mai multe chipuri, unind învățătura cu fapta. Purtînd grijă și de trup și de suflet, arăta că este Însuși Creatorul întregii ființe omenești și închidea astfel gurile cele nerușinate ale ereticilor. Pentru aceasta Se îngrijea și de trup și de suflet, vindecînd cînd pe unul cînd pe altul.

Așa a făcut și cînd S-a suit pe munte.

Evanghelistul spune: „*Deschizîndu-Și gura, îi învăța pe ei*”.

– Dar pentru ce evanghelistul a mai adăugat cuvintele: „*Deschizîndu-Și gura*”?

– Ca să afli că Hristos învăța și cînd tăcea, nu numai cînd grăia; uneori deschidea gura, alteori glăsuia prin fapte.

Cînd auzi: „*îi învăța pe ei*”, să nu-ți închipui că grăia numai ucenicilor Săi! Nu, ci prin ei tuturor. Dar pentru că mulțimea era alcătuită din oameni de rînd, ba chiar din oameni a căror minte era lipită de cele pămîntești, Hristos Și-a adus lîngă El ceata ucenicilor Săi și lor le adresează cuvintele Sale, iar prin ei și tuturor celor care aveau nevoie de învățăturile Lui. Procedînd așa, Hristos făcea ca învățătura filozofiei Sale să fie ușor de primit. Aceasta a lăsat-o și evanghelistul Luca să se înțeleagă cînd spunea că Iisus Își îndrepta spre ucenici cuvintele Sale²; iar evanghelistul Matei, arătînd același lucru, scria: „*au venit la Dînsul ucenicii Lui și-i învăța*”. În acest chip ceilalți Îl ascultau pe Hristos cu mai multă atenție decît dacă S-ar fi adresat tuturor.

– Cu ce începe Iisus cuvîntarea Sa și ce temelie pune El noului fel de viețuire ce ni-l dă?

– Să ascultăm cu mare luare-aminte cuvintele Sale! Au fost grăite ucenicilor, dar s-au scris pentru toți cei de mai tîrziu. Da, cînd vorbea Se uita la ucenicii Săi, dar nu-Și mărginea spusele Sale la ei, ci întindea fericirile Sale la toți oamenii fără deosebire. Hristos n-a spus: „*Fericiți sînteți voi, ucenicii Mei, dacă sînteți săraci*”, ci a spus: „*Fericiți cei săraci*”. Deși le grăia lor, totuși cuvintele Lui se adresau tuturor oamenilor. La fel cînd spune: „*Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului*”³, nu Se adresa numai ucenicilor, ci prin ei întregii lumi. Deci cînd îi ferește pe ucenici că vor fi prigonîți și alungați și că vor suferi chinuri groaznice, împletește cunună nu numai ucenicilor, ci și tuturor celor ce vor săvîrși aceleași fapte ca și ucenicii.

Dar pentru ca lucrul acesta să-ți fie mai clar și pentru ca să afli – numai de vrei să fii cu luare-aminte – că spusele lui Hristos au multă legătură cu tine și cu toți oamenii, ascultă cum începe Hristos aceste minunate învățături!

„*Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor*”.

– Cine sînt „*cei săraci cu duhul*”?

– Cei smeriți și cu inima zdrobită. Aici sufletul și voința liberă sînt numite „*duh*”. Și pentru că sînt mulți oameni smeriți, dar nu de buna lor voie, ci constrînși de împrejurări, Hristos îi lasă la o parte pe aceștia – că nici nu merită laudă! – și ferește mai întîi pe cei ce de buna lor voie se smeresc și se micșorează pe ei înșiși.

– Dar atunci de ce n-a spus: „*cei smeriți*”, ci „*cei săraci*”?

– Deoarece cuvîntul „*sărac*” spune mai mult decît cuvîntul „*smerit*”. Hristos Se gîndește aici la cei care se tem și tremură de poruncile lui Dumnezeu; pe aceștia Dumnezeu îi laudă tare prin profetul Isaia,

2. Luca 6, 20.

3. Matei 28, 20.

zicînd: „*Spre cine voi căuta, decît spre cel blind și liniștit, care tremură de cuvintele Mele?*”⁴.

II

Smerenia este de mai multe feluri. Smerenia unuia e cu măsură, a altuia fără de hotar. Pe aceasta din urmă o laudă și fericitul profet David, dîndu-ne ca pildă, nu smerenia aceea care ne pleacă puțin mintea, ci aceea care ne zdrobește desăvîrșit, spunînd: „*Jertfă lui Dumnezeu: duh umilit; inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi*”⁵, iar cei trei tineri aduc lui Dumnezeu, în loc de mare jertfă, această smerenie, zicînd: „*Ci cu suflet zdrobit și cu duh de smerenie să fim primiți*”⁶. Această smerenie o ferește Hristos acum!

Cele mai mari rele, care au pîngărit toată lumea, au venit din pricina mîndriei. Diavolul, înainte de a se mîndri, nu era diavol; dar prin mîndrie a ajuns diavol. Pavel, voind să arate aceasta, spunea: „*Pentru ca nu cumva, îngîmfîndu-se, să cadă în osînda diavolului*”⁷. Cel dintîi om, fiind ispitit de diavol cu nădejdea că va ajunge Dumnezeu, s-a mîndrit; dar și-a frînt gîtul și a ajuns muritor; nădăduind să ajungă Dumnezeu a pierdut și ceea ce era. Dumnezeu l-a ocărit pe Adam și a rîs de nesocotința lui, spunînd: „*Iată Adam a ajuns ca unul din Noi*”⁸. Toți oamenii de mai tîrziu, care au alunecat spre necredință, au ajuns aici, datorită mîndriei, pentru că s-au închipuit egali cu Dumnezeu.

Așadar pentru că mîndria este unul din cele mai mari păcate, rădăcină și izvor al oricărui păcat, Domnul a dat acestei boli leacul cel potrivit: smerenia; a pus în primul loc această lege viețuirii creștine, ca o temelie puternică și de nezdruccinat. Odată pusă această temelie, poți clădi pe ea totul; dar fără ea, de-ai atinge cerurile cu viețuirea ta, totul se dărîmă ușor și o sfîrșești amarnic. Și postul și rugăciunea și milostenia și castitatea, într-un cuvînt orice faptă bună fără smerenie dispare și piere. Așa s-a întîmplat cu fariseul. Ajunsese pînă la culmile virtuții; dar cînd s-a pogorît de la templu își pierduse toate faptele lui bune, pentru că nu avusese smerenia, mama faptelor bune⁹. Că după cum mîndria este izvorul oricărui păcat, tot așa smerenia este începutul oricărei filozofii. De aceea și Hristos cu ea Își începe predica, smulgînd din sufletul ascultătorilor din rădăcini mîndria.

4. *Isaia* 66, 2.

5. *Ps.* 50, 18.

6. *Dan.* 3, 39.

7. *I Tim.* 3, 6.

8. *Fac.* 3, 22.

9. *Luca* 18, 10-14.

Poate că cineva m-ar întreba:

- Dar pentru ce le spune ucenicilor aceasta, cînd ei erau cu desăvîrșire smeriți? De altfel ucenicii nici n-aveau vreun motiv să se mîndrească: erau pescari, oameni săraci, oameni neînsemnați, oameni de rînd!

- Da, Hristos n-a adresat aceste cuvinte ucenicilor, ci celor ce erau atunci de față și celor ce aveau să primească mai tîrziu pe ucenici, pentru ca să nu-i disprețuiască cînd îi vedeau că nu aveau cu ce să se mîndrească. Dar, mai bine spus, Hristos a dat și ucenicilor această învățătură. Dacă nu aveau nevoie atunci de folosul smereniei, aveau să aibă nevoie de smerenie mai tîrziu, după ce vor fi săvîrșit semne și minuni, după ce vor fi fost cinstiți de întreaga lume, după ce vor fi căpătat îndrăznire către Dumnezeu. Că nici bogăția, nici puterea politică, nici chiar împărăția nu puteau mîndri atîta pe cineva, cît faptele săvîrșite de ucenici. De altfel, chiar înainte de a fi săvîrșit minuni, era cu puțință ca ucenicii să se mîndrească, să fie cuprinși de o slăbiciune omenească, vîzînd strînsă în jurul Dascălului lor atîta mulțime de lume. De aceea Domnul le smerește îndată gîndul lor.

Hristos nu dă aceste învățături ca sfaturi și porunci, ci ca fericiri, pentru a face plăcut la auz cuvîntul Său și pentru a deschide tuturor oamenilor ușa învățăturii Sale. N-a spus: „Cutare și cutare este fericit”, ci: „Toți cei ce faceți acestea sînteți fericiți”. Deci, fie că ești rob, fie că ești sărac, fie că ești nevoiaș, fie că ești străin, fie că ești om de rînd, nimic nu te împiedică să fii fericit, dacă săvîrșești această virtute, smerenia.

Începînd Hristos, deci, de aici predica Sa, de unde mai cu seamă se cuvenea, trece la o altă poruncă, potrivnică în aparență părerii întregii lumi. Deși toți oamenii socot că trebuie invidiați cei ce sînt neconținut veseli, totuși Hristos, în loc să-i ferească pe aceștia, îi ferește pe cei mîhniți, pe cei săraci, pe cei ce plîng, spunînd așa:

„Fericiți cei ce plîng”¹⁰,

cu toate că toți oamenii îi nefericesc pe aceștia. De aceea Hristos, înainte de a da aceste învățături, a făcut minuni, pentru ca să găsească crezămînt cuvintele Sale. Și iarăși, în această fericire Hristos n-a vorbit îndeobște de cei care plîng pentru fel de fel de pricini, ci de cei ce plîng pentru păcatele lor. Orice alt plîns este oprit cu strășnicie, cum este plînsul pentru vreunul din bunurile acestei lumi. Aceasta a arătat-o și Pavel zicînd: *„Întristarea după lucrurile lumii aduce moarte; dar întristarea după Dumnezeu lucrează pocăință spre mîntuire, fără părere de rău”¹¹.*

10. Matei 5, 4.

11. II Cor. 7, 10.

III

Aici Hristos fericește pe cei întristați după Dumnezeu; și nu vorbește de cei întristați puțin, ci de cei tare întristați. De aceea nici n-a spus: „cei ce se întristează”, ci „cei ce plîng”.

Porunca aceasta este, la rîndul ei, dascăl de filozofie. Dacă cei care plîng moartea copiilor sau a soției sau a unei rude, nu mai iubesc, în timpul durerii lor, nici banii, nici trupurile, nu se mai dau în vînt după slavă, nu-i mai supără ocările altora, nu mai sînt măcinați de invidie și nu mai sînt asaltați de nici o altă patimă, că jalea și plînsul pun stăpînire desăvîrșită pe sufletul lor, apoi mai multă filozofie decît aceasta vor arăta cei ce-și plîng păcatele lor, așa cum trebuie să le plîngă.

- Și care le e răsplata?

„Că aceia se vor mîngîia”¹².

- Unde se vor mîngîia?

- Și aici și dincolo! Și pentru că porunca aceasta este împovărătoare și grea, Hristos a făgăduit să dea ceea ce o face mai cu seamă ușoară.

Deci, dacă vrei să te mîngîi, plîngi!

Să nu socotești enigmă cuvintele acestea! De-ar veni asupra-ți volbură de supărări, vei fi deasupra tuturor, dacă Dumnezeu te mîngîie. Că Dumnezeu dă totdeauna cu mult mai multe răsplăți decît dureri. Așa face și aici: fericește pe cei ce plîng, nu după vrednicia plînsului lor, ci după iubirea Sa de oameni. Cei care plîng, își plîng păcatele; iar acestora le e îndestulător că au dobîndit iertare și dezvinovățire. Dar pentru că Dumnezeu este iubitor de oameni nu-și mărginește răsplata numai la izbăvirea de muncile iadului, nici numai la iertarea de păcate, ci îi fericește pe cei ce-și plîng din inimă păcatele și le dă multă mîngîiere. Hristos ne poruncește să plîngem nu numai pentru păcatele noastre, ci și pentru păcatele altora. Suflete ca acestea aveau sfinții. Așa a fost sufletul lui Moise, așa a fost sufletul lui Pavel, sufletul lui David! Că toți aceștia au plîns de multe ori pentru păcatele altora.

„Fericiți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul”¹³.

- Spune-mi, te rog, ce pămînt vor moșteni?

- Unii spun că vor moșteni un pămînt spiritual. Dar nu-i așa! Nici într-o parte a Scripturii nu găsim vorbindu-se de pămînt spiritual.

- Dar atunci cum trebuie înțelese aceste cuvinte?

- În această fericire este vorba de o răsplată materială, așa cum face și Pavel; că după ce a spus: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta”¹⁴, a

12. Matei 5, 4.

13. Matei 5, 5.

14. Efes. 6, 2.

adăugat: „*ca să trăiești mulți ani pe pământ*”¹⁵. Și Hristos îi spune tilharului: „*Astăzi vei fi cu Mine în rai*”¹⁶.

Hristos ne îndeamnă, deci, nu numai cu bunătățile viitoare, ci și cu cele de aici, pentru că sîntem lipiți de cele pămîntești și umblăm după acestea înaintea celor viitoare. De aceea și spune puțin mai tîrziu: „*Împacă-te cu pîrișul tău*”¹⁷; apoi arată și răsplata unei astfel de filozofii, zicînd: „*Ca nu cumva pîrișul să te dea judecătorului, iar judecătorul slujitorului*”¹⁸. Ai văzut cu ce înfricoșează? Cu mijloace materiale, cu cele ce se împlinesc în viața cea de toate zilele! Domnul spune iarăși: „*Cel ce va zice fratelui său: «Netrebnicule», vinovat va fi sinedriului*”¹⁹. Și Pavel dă aceleași răsplăți materiale și îndeamnă cu bunătăți din lumea aceasta. De pildă, cînd vorbește de feciorie, nu vorbește de răsplățile cele cerești, ci de cele de aici spunînd: „*Pentru nevoia de acum*”²⁰; și: „*Dar eu vă cruț*”²¹; și: „*Și vreau ca voi să fiți fără grijă*”²². Tot așa și Hristos făgăduiește pe lingă bunătățile cele duhovnicești și bunătăți materiale.

Pentru că se crede că cel blind pierde tot ce are, de aceea Hristos făgăduiește contrariul, spunînd că omul blind, omul care nu-i îndrăznește, nici mîndru, stăpînește cu deplină siguranță bunurile sale, pe cînd cel lipsit de blindete pierde de multe ori și averea moștenită de la părinți și sufletul. Și pentru că în Vechiul Testament profetul David spunea adeseori că „*cei blinzi vor moșteni pămîntul*”²³, de aceea și Hristos își urzește predica Sa și cu cuvinte din Vechiul Testament, cunoscute ascultătorilor Săi, ca să nu le spună mereu cuvinte străine auzului lor.

Prin cuvintele acestei fericiri Hristos nu mărginește răsplata celor blinzi la cele de aici, ci împreună cu acestea le dă și răsplată în ceruri. Că răsplata duhovnicească nu înlătură răsplata de pe lumea aceasta; și iarăși o răsplată făgăduită de Domnul pe lumea aceasta aduce după sine și o răsplată duhovnicească. Că spune: „*Căutați împărăția lui Dumnezeu și acestea toate se vor adăuga vouă*”²⁴; și iarăși: „*Oricine a lăsat case sau frați, însutit va lua în veacul acesta, iar în cel viitor va moșteni viața veșnică*”²⁵.

„*Fericiți cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate*”²⁶.

15. Efes. 6, 3.

16. Luca 23, 43.

17. Matei 5, 25.

18. Matei 5, 25.

19. Matei 5, 22.

20. I Cor. 7, 26.

21. I Cor. 7, 28.

22. I Cor. 7, 32.

23. Ps. 36, 11.

24. Matei 6, 33.

25. Matei 19, 29.

26. Matei 5, 6.

- Care dreptate?

- Sau virtutea dreptății în genere, sau cea specială potrivnică lăcomiei. Hristos avea tocmai de gînd să dea legi cu privire la milostenie; și pentru că milostenia nu trebuie făcută cu averi adunate din răpire sau din lăcomie, de aceea ferește pe cei care se străduiesc să facă dreptate.

IV

Uită-te la cuvintele folosite de Domnul în această fericire! N-a spus: „Fericiti cei ce țin la dreptate”, ci: „*Fericiti cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate*”. S-a folosit de aceste cuvinte ca să căutăm dreptatea, nu de mîntuială, ci cu toată dorința inimii noastre. Și pentru că semnul caracteristic al lăcomiei este dorința – și nu atît dorința de mîncăruri și băuturi cît dorința de a stăpîni mai mult și de a avea mai multe bogății în jurul nostru –, de aceea Domnul a poruncit să mutăm dorința aceasta a noastră spre dreptate, pentru a nu mai fi lacomi.

Și celor ce flămînzesc și însetoșează de dreptate Domnul le dă tot o răsplată materială spunînd:

„*Că aceia se vor sătura*”²⁷.

Pentru că lumea socotește că lăcomia îmbogățește pe mulți, Hristos spune că lucrurile se petrec cu totul dimpotrivă, că dreptatea îmbogățește pe om. Nu te teme dar de sărăcie cînd faci dreptate, nici nu tremura că ai să mori de foame! Hrăpăreții sînt mai ales cei care pierd totul, pe cînd cel ce iubește dreptatea își are în siguranță avutul său. Iar dacă cei ce nu doresc averile străine se bucură de atît belșug, de mult mai mult belșug se vor bucura cei ce-și dau la săraci averile lor.

„*Fericiti cei milostivi*”²⁸.

După părerea mea Domnul vorbește aici nu numai de cei care fac milostenii cu bani, ci și de cei care fac milostenii cu faptele lor. Că milostenia este de multe feluri, iar porunca aceasta este mult cuprinzătoare.

- Care este răsplata milosteniei?

„*Că aceia se vor milui*”²⁹.

S-ar părea că răsplata aceasta nu-i decît o întoarcere a milosteniei făcute; dar nu-i așa, pentru că răsplata e mai mare decît fapta. Cei milostivi miluiesc ca oameni, dar sînt miluiți de Dumnezeu! tuturor; iar mila dumnezeiească nu este egală cu mila omenească; ci pe cît e de mare deosebirea între răutate și bunătate, pe atît e de mare deosebirea între mila omenească și mila dumnezeiască.

27. Matei 5, 6.

28. Matei 5, 7.

29. Matei 5, 7.

„Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”³⁰.

Îată și aici tot o răsplată duhovnicească. Prin „cei curați cu inima” Domnul înțelege sau pe cei care săvîrșesc toată virtutea și nu au în cugețul lor nici un pic de răutate, sau pe cei care trăiesc în curățenie trupească și sufletească. Că de nici o altă virtute nu avem atîta nevoie pentru a vedea pe Dumnezeu ca de virtutea aceasta. De aceea și Pavel spunea: *„Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul”³¹.* Prin „vederea lui Dumnezeu” Domnul vrea să spună că cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu atît cît omului îi este cu putință.

Pentru că sînt mulți oameni care sînt milostivi, nu răpesc; nu sînt lacomi, dar în schimb trăiesc în desfrînări, de aceea Domnul în această fericire arată că nu-i de ajuns numai milostenia, ci mai e nevoie și de curățenie sufletească și trupească. Același lucru l-a mărturisit și Pavel despre macedoneni, scriindu-le corintenilor, că nu erau bogați numai în milostenie, ci și în curățenie sufletească și trupească; că după ce a vorbit de dărniciile lor a adăugat: *„și pe ei înșiși s-au dat Domnului și nouă”³².*

„Fericiți făcătorii de pace”³³.

În această fericire Domnul nu interzice numai dezbinarea și ura unora față de alții, ci cere ceva mai mult: să împăcăm pe cei învrăjbiți. Și adaugă tot o răsplată duhovnicească.

– Care?

– *„Că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”³⁴.*

Că Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu pentru aceasta a venit pe pămînt: să unească pe cei despărțiți și să împace pe cei învrăjbiți.

Dar ca să nu socotești că pacea este un lucru bun în orice împrejurare, a adăugat:

„Fericiți cei prigoniți pentru dreptate”³⁵.

Adică cei prigoniți pentru virtute, pentru apărarea altora, pentru credință. De obicei prin „dreptate” se înțelege întotdeauna întreaga filozofie a sufletului.

„Fericiți veți fi cînd vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți”³⁶.

Hristos spune: „Veți fi fericiți dacă oamenii vă vor numi șarlatani, înșelători sau altfel”.

30. Matei 5, 8.

31. Evr. 12, 14.

32. II Cor. 8, 5.

33. Matei 5, 9.

34. Matei 5, 9.

35. Matei 5, 10.

36. Matei 5, 11-12.

Poate fi ceva mai nou decît aceste porunci, în care Domnul ne spune să dorim tocmai ceea ce lumea urăște: sărăcia, plîsul, prigoana, ocara? Și totuși Domnul a spus și a convins nu pe doi, zece, douăzeci, o sută sau o mie de oameni, ci pe toată lumea. Și cînd mulțimile au auzit aceste porunci grele, împovărătoare și potrivnice simțului comun au rămas cutremurate de uimire. Atît de mare era puterea Celui ce vorbea.

V

Dar ca să nu socotești că este fericit orice om ocărit, Hristos pune două condiții fericirii: una, să fie ocărit pentru Hristos, a doua, să fie ocărit pe nedrept. Dacă ocara nu îndeplinește aceste condiții, cel ocărit nu numai că nu este fericit, ci și ticălos.

Iată acum și răsplata:

„Că plata voastră multă este în ceruri”³⁷.

Să nu te întristezi dacă nu auzi dăruindu-se de fiecare fericire împărăția cerurilor. Chiar dacă răsplățile sînt diferite, totuși toate duc în împărăția cerurilor. Cînd Domnul spune: *„se vor mîngîia cei ce plîng”*; *„se vor milui cei milostivi”*; *„vor vedea pe Dumnezeu cei curați cu inima”*; *„vor fi numiți fii ai lui Dumnezeu făcătorii de pace”*, prin toate acestea nu arată altceva decît împărăția cerurilor. Cei care se bucură de aceste răsplăți vor dobîndi negreșit împărăția cerurilor. Nu socoti, dar, împărăția cerurilor numai răsplata celor săraci cu duhul, ci și a celor ce flămînzesc pentru dreptate, a celor blînzi și într-un cuvînt a tuturor celorlalți. Tocmai de aceea Domnul a spus la fiecare din aceștia *„fericiți”*, ca să nu te aștepți la o răsplată materială. Că nici nu poate fi fericit cel răsplătit cu cele care pier odată cu viața aceasta, care trec mai iute decît umbra.

După cuvintele: *„Că plata voastră multă este”* a adăugat și o altă mîngiere, spunînd:

„Că așa au prigonit pe profeții cei mai dinainte de voi”³⁸.

Împărăția cerurilor avea să fie răsplata celor prigonți; și pentru că aveau să o dobîndească mai tîrziu, Domnul îi mîngîie spunîndu-le că vor avea aceeași parte cu profeții prigonți mai dinainte de ei. Cu alte cuvinte Hristos spune așa: *„Să nu socotiți că veți suferi acestea pentru că grați sau legiuiți ceva împotriva! Să nu socotiți că veți fi prigonți, pentru că sinteți dascălii unor învățători rele! Nu! Necazurile și primejdiile voastre nu vor veni de pe urma răutății învățătorilor voastre, ci de pe urma răutății ascultătorilor voștri. De aceea persecuțiile nu vor fi o mărturie împotriva voastră care suferiți răul, ci împotriva celor care fac răul. Tot trecu-*

37. Matei 5, 12.

38. Matei 5, 12.

tu! dă mărturie de aceasta. Nici profeții n-au fost loviți cu pietre, n-au fost prigoniti și n-au fost chinuți în atâtea și atâtea chipuri pentru că erau vinovați de lărădelegi sau de necredință în Dumnezeu! Prigonirile, dar, să nu vă tulbure. Toate cele ce se vor face pornesc din același gînd”³⁹.

Ai văzut cum Domnul a înălțat gîndurile abătute ale ucenicilor Săi, punîndu-i alături de Moise și de Ilie? Tot așa spune și Pavel, scriind tesalonicenilor: „Că voi v-ați făcut următori Bisericii lui Dumnezeu, care sînt în Iudeea: că și voi ați îndurat aceleași suferințe de la cei de un neam cu voi, ca și aceia de la iudeii, care și pe Domnul Iisus L-au omorît și pe profeții lor și pe noi ne-au prigonit și lui Dumnezeu nu sînt plăcuți și tuturor oamenilor le sînt potrivnici”³⁹. La fel i-a învățat și Hristos pe ucenicii Săi în această fericire. În celelalte fericiri spunea: „fericiți cei săraci”, „fericiți cei milostivi”; aici nu vorbește în general, ci se adresează direct ucenicilor Săi, spunîndu-le: „Fericiti veți fi cînd vă vor ocări și vă vor prigonii și vor zice tot cuvîntul rău”, arătîndu-le că ocara, prigoana și cuvintele rele sînt pentru ei ceva special și că acestea îi deosebesc de toți ceilalți învățători. În același timp, în această fericire Hristos face cunoscut în chip învăluit și vrednicia Sa, că este adică de aceeași cinste cu Tatăl. „După cum profeții au suferit pentru Tatăl, pare a le spune Hristos, tot așa veți suferi și voi pentru Mine”. Iar cînd spune: „pe profeții cei mai dinainte de voi”, le arată că și ei sînt profeți.

Apoi, cînd le-a arătat că ocara, prigoana și cuvintele rele le vor fi mai cu seamă de folos și îi vor face străluciți, nu le-a spus: „Vă vor vorbi de rău și vă vor prigonii, dar Eu voi împiedica asta”. Hristos nu vrea ca ucenicii Săi să-și găsească siguranța vieții lor în aceea ca nimeni să nu-i vorbească de rău, ci în aceea ca să îndure cu curaj atunci cînd sînt vorbiți de rău și să vădească prin fapte pe prigonitori. E cu mult mai mare lucru să suferi cu curaj răul decît să nu-l auzi deloc, după cum este cu mult mai mare lucru să nu socotești ceva rău bătaia cînd ești bătut, decît să nu fii bătut de loc.

Aici, în Evanghelia după Matei, Hristos a spus: „Plata voastră multă este în ceruri”; în Evanghelia după Luca, Hristos a spus același lucru, cu cuvinte mai tari, dar și mai mîngîietoare. Nu numai că îi ferecește pe cei vorbiți de rău pentru Dumnezeu, dar îi nefericește pe cei care sînt vorbiți de bine de toți oamenii: „Vaî de voi cînd toți oamenii vă vor vorbi de bine”⁴⁰. Nu se poate spune că apostolii n-au fost vorbiți de bine de oameni, dar nu de toți. De aceea Hristos n-a spus: „Cînd vă vor vorbi de bine oamenii”, ci: „Cînd toți oamenii”. Că nici nu-i cu puțință ca toți

39. I Tes. 2, 14-15.

40. Luca 6, 26.

oamenii să vorbească de bine pe cei care duc o viață virtuoasă. Și tot în Evanghelia după Luca Hristos spune: „*Cînd vor lepăda numele vostru ca un rău, bucurați-vă și săltați*”⁴¹.

Hristos hotărăște mare răsplătă nu numai pentru prigoanele pe care le vor suferi, ci și pentru cuvintele rele. De aceea n-a spus: „Cînd vă vor prizoni și cînd vă vor omori”, ci: „*Cînd vă vor ocări și vor zice tot cuvîntul rău*”. Că mai cu seamă ocările și vorbitul de rău îndurerează mai cumplit decît înseși faptele. Multe sînt în adevăr cele care ușurează durerea în prigoane, de pildă: încurajările tuturor, aplauzele, cununile, laudele multora; dar cînd ești ocărit și vorbit de rău ți se ia și această mîngiere. Că ocara și vorbitul de rău nu par în ochii lumii mare lucru; și tocmai de aceea mușcă mai adînc decît prigoana inima celui ocărit și vorbit de rău. Mulți și-au pus lațul de gît pentru că n-au putut suferi defăimarea și ocara. Pentru ce să te mai miri de ceilalți? Pe Iuda vînzătorul, nerușinatul, spurcatul, pe omul care nu se mai rușina de nimic, vorbele rele l-au împins la spînzurătoare. O altă pildă: Iov, omul de oțel, omul mai tare decît piatra, cînd și-a pierdut averile, cînd au venit peste el nenorociri cumplite, cînd a ajuns dintr-o dată fără de copii, cînd și-a văzut trupul izvor de viermi și pe femeia sa împotriva lui, le-a îndurat pe toate cu ușurință; dar cînd a văzut că prietenii săi îl ocărăsc, îl atacă, că au o părere proastă despre el, că spun că suferă aceste nenorociri pentru păcatele lui și că i-a pedepsit pentru răutatea lui, atunci curajosul și marele bărbat s-a tulburat și i s-a răvășit sufletul.

VI

David a iertat pe toți care l-au prizonit; numai pentru defăimare a cerut răzbunare de la Dumnezeu: „*Lasă-l să blesteme, a zis el, că Domnul i-a poruncit; ca să vadă Domnul smerenia mea, și-mi va răsplăti mie pentru blestemul ce mi l-a făcut el în ziua aceasta*”⁴².

Și Pavel nu laudă numai pe cei prizoniți, nici numai pe cei cărora li s-au luat averile, ci și pe cei ocăriți și defăimați, grăind așa: „*Aduceți-vă aminte de zilele de mai înainte, în care, după ce ați fost luminați, ați îndurat multă luptă de suferință, fiind dați în priveliște cu defăimări și cu necazuri*”⁴³. Pentru aceea și Hristos dă mare răsplătă celor ocăriți și defăimați. Dar pentru ca să nu zici: „De ce, Doamne, nu pedepsești aici pe pămînt pe cei ce ocărăsc, pentru ce nu le astupi aici gurile, ci dai dincolo răsplătă?”, Domnul a dat ca pildă pe profeți, ca să arate că nici pe timpul lor Dumnezeu n-a pedepsit pe cei ce i-au ocărit și i-au defăimat. Dacă

41. Luca 6, 22-23.

42. II Regi 16, 11-12.

43. Ebr. 10, 32-33.

pe timpul Vechiului Testament, cînd o faptă era îndată pedepsită sau răsplătită, Dumnezeu îi încurajează pe profeți să rabde ocările și defăimările cu nădejdea unor răsplăți viitoare, cu atît mai mult acum pe vremea Noului Testament, cînd nădejdea este mai vădită, cînd filozofia e mai mare.

Uită-te că Hristos a vorbit de suferirea prigoanelor, a ocărilor și defăimărilor numai după ce a dat atîtea fericiri. N-a făcut asta fără rost, ci a vrut să arate că un om care nu s-a deprins și n-a pus în practică fericirile nu poate ține piept prigoanelor, ocărilor și defăimărilor. De aceea fericirea dinainte deschide totdeauna drum celei următoare, așa că toate fericirile alcătuiesc un lanț de aur: omul smerit își va plînge negreșit păcatele; cel care plînge va fi și blînd și drept și milostiv; cel milostiv, drept și cu sufletul zdrobit, va fi negreșit și curat cu inima; iar cel curat cu inima va fi făcător de pace. În sfîrșit, cel care îndeplinește toate aceste fericiri va înfrunta prigoanele, nu se va tulbura cînd va auzi că e vorbit de rău și va fi în stare să sufere mii de necazuri.

După ce Hristos a dat ucenicilor Săi poruncile ce se cuveneau, îi încurajează iarăși, lăudîndu-i. Și pentru că poruncile erau mărețe, cu mult mai mari decît cele din Vechiul Testament, ascultă ce le spune Hristos ucenicilor Săi, ca nu cumva să se tulbure și să zică: „Cum vom putea îndeplini aceste porunci?”. Spunîndu-le

„*Voi sînteți sarea pămîntului*”⁴⁴, arătîndu-le că este nevoit să le dea aceste porunci, Domnul pare a le spune ucenicilor Săi: „Nu e vorba de viața voastră, ci de viața întregii lumi. Nu vă trimit în două sau zece sau douăzeci de orașe, nici la un singur popor, ca pe profeți, ci pe pămînt și pe mare, în întreaga lume, într-o lume stricată”.

Prin cuvintele: „*Voi sînteți sarea pămîntului*” a arătat că toată omenirea este stricată și putredă de păcate. De aceea Hristos cere ucenicilor Săi să îndeplinească virtuțile fericirilor; că ele mai cu seamă sînt necesare și folositoare pentru purtarea de grijă a sufletelor mulțimilor. Omul blînd, îngăduitor, milostiv și drept nu mărginește numai la el faptele sale bune, ci face ca aceste bune izvoare să se reverse și spre folosul celorlalți. Și iarăși, omul curat cu inima, făcător de pace și prigonit pentru adevăr își pune viața în slujba folosului obștesc al lumii. „Să nu socotiți, spune Hristos ucenicilor Săi, că sînteți chemați la niște lupte întîmplătoare și nici că e vorba de lucruri mici! Nu!” „*Voi sînteți sarea pămîntului!*”

– Ce dar? Au îndreptat apostolii ce se stricase?

– Nicidecum! Că nici nu-i cu putință să mai fie de folos cele stricate, chiar dacă presari sare pe ele. Apostolii n-au făcut asta, ci au sărat

numai ceea ce fusese mai înainte reînnoit, ceea ce li se încredințase și scăpase de mirosul cel greu al putreziciunii, ținându-o și păstrându-o în prospețimea pe care o primise de la Stăpînul. A scăpa de putreziciunea păcatelor este lucrarea lui Hristos; dar a nu se mai întoarce iarăși la putreziciunea aceea este lucrarea sîrghinței și nevoinei ucenicilor.

Vezi cum Hristos le arată ucenicilor, încetul cu încetul, că sînt mai mari și decît profeții? Le spune că nu sînt numai dascălii Palestinei, ci ai întregului pămînt; și nu sînt simpli dascăli, ci dascăli înfricoșători. Minunat este că au ajuns atît de doriți și atît de dragi tuturor, nu prin lingușeli, nici prin slugărnicii, ci prin asprime, așa cum lucrează sarea. „Să nu vă mirați, le spune Hristos, dacă las la o parte pe ceilalți și vă grăiesc vouă și vă atrag spre primejdii atît de mari! Gîndiți-vă la cîte orașe, la cîte popoare, la cîte neamuri am să vă trimit ca păstori! De aceea vreau să nu fiți numai voi înțelepți, ci să faceți și pe alții înțelepți. Trebuie să fiți foarte pricepuți, pentru că în mîinile voastre stă mîntuirea celorlalți. Trebuie să aveți atîta belșug de virtute, pentru ca folosul ei să împrăștie și la alții. Dacă nu veți fi așa, nu vă veți fi nici vouă îndestulători”.

VII

„Nu vă întristați, le spune Hristos mai departe, că sînt împovărate cele ce vă spun! Dacă ceilalți oameni se strică, pot, prin voi, să se mai întoarcă la starea lor de mai înainte; dar dacă voi vă veți strica, împreună cu voi veți pierde și pe ceilalți. Deci cu cît vi se încredințează lucruri mai mari, cu atît aveți nevoie de mai multă rîvnă”.

Pentru aceea spune:

„Dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai este bună decît să fie aruncată afară și călcată de oameni”⁴⁵.

Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobîndi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuiește, este lipsit de orice apărare și va primi cea mai mare pedeapsă.

Pentru ca nu cumva ucenicii din pricina cuvintelor: „Cînd vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră” să se teamă a porni la propovăduire, Hristos le spune: „Dacă nu sînteți destul de tari ca să înfrunțați ocările, prigonirile și cuvintele rele, în zadar ați fost aleși! Nu trebuie să vă temeți cînd sînteți vorbiți de rău, ci cînd sînteți fătarnici. Atunci vă veți strica și veți fi călcați în picioare! Dar dacă rămîneți la gust cum e sarea, și sînteți vorbiți de rău, bucurați-vă! Așa e lucrarea sării: să muște și să pricinuiască dureri celor răi. Este deci de neapărată trebuință să fiți vorbiți de rău; asta, însă, nu vă vatămă cu nimic, ci dă mărturie de tăria voastră; dar dacă vă temeți de ocări,

atunci ați trădat și tăria ce trebuie s-o aibă niște apostoli și veți suferi și necazuri cu mult mai mari; că veți fi și vorbiți de rău, și veți fi și disprețuiți de oameni”.

Acest înțeles au cuvintele: „*Călcătă de oameni*”.

Apoi Hristos îi compară pe ucenici cu altceva mai mare:

„*Voi sînteți lumina lumii!*”⁴⁶.

Iarăși, a lumii, nu a unui neam, nici a douăzeci de orașe, ci-a întregii lumi; sînt lumină spirituală cu mult mai bună decît lumina razei soarelui, precum sînt și sare duhovnicească. Hristos i-a numit mai întîi sare și apoi lumină, ca să afli cît este de mare cîștigul unor cuvinte aspre și folosul unei învățături sfînte. Cuvintele aspre și învățătura sfîntă, ca și sarea și lumina, ne strîng, nu ne lasă să ne împrăștiem, ne fac să vedem, povățuindu-ne la virtute.

„*Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc*”⁴⁷.

Iarăși, prin aceste pilde, Hristos îi duce pe ucenicii Săi la desăvîșirea vieții lor, învățîndu-i să lupte din toate puterile, pentru că stau înaintea ochilor tuturor și se luptă pe arena întregii lumi. „Nu vă uitați, le spune Hristos, că acum ne aflăm aici și stăm în acest mic colț de lume! Veți ajunge cunoscuți tuturor, ca o cetate așezată pe vîrfurile unui munte, ca o făclie așezată în sfeșnic, care luminează întreaga casă!”.

Unde sînt acum cei care pun la îndoială puterea lui Hristos? Să audă acestea! Să se înspăimînte de puterea profeției lui Hristos! Să se închine tăriei Lui!

Gîndește-te ce mari făgăduințe făcuse Hristos ucenicilor Săi pe cînd nu erau cunoscuți nici în țara lor! Le făgăduise că-i vor cunoaște pămîntul și marea, că faima lor se va întinde pînă la marginile pămîntului; dar, mai bine spus, nu faima lor, ci lucrarea facerilor lor de bine. Că nu i-a făcut cunoscuți numai faima lor răspîndită pretutindenea, ci și faptele lor. Ca și cum ar fi fost întraripați, au străbătut tot pămîntul, mai repede ca raza, răspîndind lumina credinței.

Mi se pare că Hristos, prin această pildă, insuflă curaj apostolilor Săi. Cuvintele: „*Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui*” arată puterea Lui. Că după cum nu este cu putință să se ascundă o cetate zidită pe vîrfurile muntelui, tot așa nu este cu putință să fie ascunsă și trecută sub tăcere propovăduirea Evangheliei. Și pentru că le spusese că vor fi prizonieri și vorbiți de rău, că se va uneli și se va porni război împotriva lor, ca să nu socotească cumva că aceste necazuri vor putea să le închidă gura, încurajîndu-i, le spune că predica lor nu numai că nu

46. Matei 5, 14.

47. Matei 5, 14-15.

va rămâne ascunsă, ci va lumina lumea întreagă. Și tocmai pentru aceasta vor fi străluciți și vestiți.

Prin pilda cu cetatea zidită pe vârful muntelui, Hristos își arată propria Sa putere: prin pilda următoare cere curaj și îndrăznire ucenicilor Săi, grăindu-le așa:

„Nici aprind făclie și o puni sub obroc, ci în sfeșnic și luminează tuturor celor din casă. Așa sa lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”⁴⁸.

Hristos le spune ucenicilor Săi: „Eu am aprins lumina; grija voastră este ca lumina să rămână aprinsă nu numai pentru voi, ci și pentru cei ce se vor bucura de strălucirea ei și vor fi conduși la adevăr. Bîrfelile și defăimările nu vor putea umbri strălucirea voastră, dacă veți duce o viață desăvîrșită, ca unii ce veți aduce la învățătura Mea întreaga lume. Arătați, deci, o viață vrednică de harul ce-ați primit; după cum harul se propovăduiește pretutindeni, tot astfel și vestea faptelor voastre bune merge împreună cu el”.

Apoi împreună cu mîntuirea oamenilor Hristos le mai dă și un alt cîștig, îndestulător să-i facă să lupte și să le insufle rivnă. „Dacă veți trăi drept, le spune Hristos, nu numai că veți îndrepta lumea, dar veți face ca și Dumnezeu să fie slăvit. Dar dacă veți avea o viață păcătoasă, veți duce și pe oameni la pieire și veți face ca și numele lui Dumnezeu să fie hulit”.

VIII

Apostolii Îl puteau întreba:

– Dar cum se va slăvi Dumnezeu prin noi, cînd oamenii au să ne defaime?

– N-au să vă defaime toți; dar chiar aceia care, mînați de invidie, vă vor defăima, și ei, în cugetul lor, vă vor admira și vă vor lăuda, așa după cum alții bîrfesc cu mintea lor pe cei cu viață stricată, deși în față îi laudă și-i linguesc.

– Ce? Ne poruncești să trăim pentru ochii lumii, pentru ambiție?

– Nu, nu spun asta! Că nû v-am spus: Dați-vă toată silința ca faptele voastre să fie cunoscute de lume! Nici nu v-am spus: Arătați-le oamenilor! Ci iată ce: „Să lumineze lumina voastră! Cu alte cuvinte vă spun așa: Mare să fie virtutea voastră, îmbelșugat focul, nespusă lumina! Cînd virtutea voastră va fi atît de mare, e cu neputință să rămînă tănuită, chiar dacă voi, care o săvîrșiți, ați căuta s-o ascundeți. Puneți înaintea oamenilor o viață nepătată! Nu dați oamenilor nici un prilej ca să vă

hulească pe bună dreptate! Și chiar de-ar fi cu zecile de mii hulitorii voștri, nimeni nu va putea umbri virtutea voastră!”.

Și bine a spus Hristos: „*Lumina!*” Că nimic nu-l face pe om atât de vestit ca strălucirea virtuții, oricât ar căuta el s-o ascundă! Omul virtuos strălucește ca și cum ar fi scăldat de razele soarelui, ba încă mai strălucitor chiar decât razele soarelui; că nu-și trimite numai pe pământ lumina sa, ci depășește chiar cerurile.

Prin pilda cu lumina, Domnul îi mângâie mult pe ucenici, spunându-le: „Chiar dacă veți suferi fiind huliti, totuși vor fi mulți care, datorită vouă, vor slăvi pe Dumnezeu. Veți fi răsplătiți și pentru una și pentru alta; și pentru că, datorită vouă, Dumnezeu este slăvit, și pentru că ați fost defăimați pentru Dumnezeu”.

Dar ca să nu căutăm cu orice preț să fim vorbiți de rău, știind că defăimarea aduce răsplată, Domnul ne spune că nu răsplătește orice defăimare, ci numai aceea care îndeplinește două condiții: prima să fii hulit pe nedrept, a doua să fii hulit pentru Dumnezeu. Hristos arată mai departe că nu numai vorbitul de rău are câștig, ci și vorbitul de bine, cînd slava de pe urma vorbitului de bine este îndreptată spre Dumnezeu. Hristos dă bune nădejdi ucenicilor Săi, spunându-le: „Defăimarea celor răi nu are atîta putere încît să întunece mintea celorlalți ca să nu mai vadă lumina care este în voi. Numai atunci veți fi călcați în picioare de oameni cînd vă veți strica, nu cînd veți fi defăimați, deși faceți fapte bune. Atunci mulți vă vor admira, nu numai pe voi, ci, din pricina voastră, și „*pe Tatăl vostru*”. Domnul n-a spus: „pe Dumnezeu”, ci „*pe Tatăl*”, punînd mai înainte temeiurile nobleței pe care le-o va da în viitor. Mai înainte, pentru a le arăta că sînt de aceeași cinste cu El, le spusese: „Nu vă întristați cînd sînteți vorbiți de rău; vă este de ajuns că sînteți vorbiți de rău pentru Mine”. Acum vorbește de Tatăl și arată că este întru totul egal cu El.

Cunoscînd⁴⁹, deci, câștigul acestei rîvne și primejdia trîndăvirii – că mai mare rău este defăimarea Stăpînului nostru din pricina noastră, decât pierderea noastră – „*să nu fim poticnire nici pentru iudei, nici pentru păgîni, nici pentru Biserica lui Dumnezeu*”⁵⁰. Dacă avem o viață mai strălucitoare decât soarele, poate să ne vorbească de rău oricine pofteste; că nu ne întristăm cînd sîntem vorbiți de rău, ci cînd pe bună dreptate sîntem vorbiți de rău. Dacă sîntem păcătoși, sîntem cei mai ticăloși oameni, chiar dacă nimeni nu ne vorbește de rău; dar dacă sîntem virtuoși sîntem cei mai de invidiat, chiar dacă întreaga lume ne-ar vorbi de rău; și vom atrage spre noi pe toți cei care vor să se mîntuiască, că aceș-

49. De aici începe partea morală: *Dacă sîntem virtuoși sîntem admirați chiar de vrăjmașii noștri; și despre viațuirea desăvîșită.*

50. I Cor. 10, 32.

tia nu se vor uita la defăimarea celor răi, ci la virtutea vieții noastre. De-ar fi cu zecile de mii birfitorii, faptele noastre vor fi mai puternice decât glasul oricărei trâmbițe, iar viața noastră curată mai luminoasă chiar decât lumina.

Dacă avem toate însușirile amintite mai sus, dacă sîntem blînzi, smeriți și milostivi, dacă sîntem curați și făcători de pace, dacă nu răs-pundem cu ocări cînd sîntem vorbiți de rău, ci chiar ne bucurăm, ei bine atunci, ca și cum am face minuni, vom atrage spre noi pe toți cei ce ne văd. Toți vor veni cu drag la noi, de-ar fi fiare, demoni, orice! Dacă totuși ar fi unii care să te vorbească de rău, deloc să nu te tulburi, chiar de-ai vedea că te ocărăsc în piață publică. Nu te tulbura, ci cercetează-le conștiința și vei vedea că, în adîncul sufletului lor, te aplaudă, te admiră și-ți împletesc nenumărate laude. Gîndește-te cît de mult lăuda Nabu-codonosor pe tinerii din cuptorul cel de foc, deși le era dușman și potrivnic; da, cînd a văzut că tinerii rămîn cu fruntea sus și neînduple-cați, îi laudă și-i încununează, nu pentru altă pricină, ci pentru că n-au ascultat de el și au ascultat de legea lui Dumnezeu⁵¹. Diavolul chiar cînd vede că n-o poate scoate la capăt cu noi ne părăsește de teama ca nu cumva el însuși să ne dea prilejul să dobîndim mai multe cununi. Dacă, după ce diavolul s-a depărtat de tine, te-ar vorbi de rău un spurcat și un stricat, totuși și acesta îți va recunoaște virtutea, cînd întunericul se va ridica de pe cugetul lui; iar dacă oamenii vor stărui în nebunia lor, atunci de la Dumnezeu vei avea mai mare laudă, mai mare admirație.

IX

Nu te întrista, deci, nu te descuraja! Pentru că și apostolii erau „*pentru unii mireasmă spre moarte, iar pentru alții mireasmă spre viață*”⁵². De nu dai nimănui prilej temeinic, ești scăpat de orice vină; dar, mai bine spus, ai ajuns chiar mai fericit. Luminează, dar, lumea cu viața ta și nu te sinchisi de cei ce te vorbesc de rău! Nu-i cu puțință, da, nu-i cu puțință să nu aibă mulți dușmani omul care săvîrșește virtutea! Dar asta nu-l supără pe omul virtuos; că unele ca acestea îl fac și mai strălucit.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să urmărim un singur lucru: să ne chivernisim cu toată grija viața noastră. Făcînd așa, vom duce și pe cei ce stau în întuneric la viața cea de dincolo. Atît de mare este puterea acestei lumini că nu luminează numai aici pe pămînt, ci și dincolo, însoțind pe cei ce o urmează. Cînd oamenii vor vedea că disprețuim toate cele din lume și ne pregătim pentru viața viitoare, faptele noastre îi vor convinge înaintea cuvințului nostru. Căci cine-i atît de lipsit de

51. Dan. 3, 28-29.

52. II Cor. 2, 16.

mințe, încît să nu capete chiar de aici de pe pămînt o dovadă clară a vieții ce va să fie, cînd vede că acela care pînă mai ieri-alaltăieri trăia în desfătări, în lux și bogăție, leapadă dintr-o dată totul și, ca și cum ar avea aripi, zboară ca să trăiască înfometat și sărac, să ducă o viață grea și anevoioasă, înfruntă primejdii, vărsări de singe, junghieri și toate cele socotite groaznice de oameni? Dar dacă ne împletim viața noastră cu cele din lumea aceasta și ne lipim strîns inima de ele, cum vor mai putea fi convinși oamenii că ne grăbim să plecăm spre o altă lume? Ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd frica de Dumnezeu nu este tot atît de puternică în noi cît de puternică era dorința de slava omenească la filozofii greci? Că unii din ei, ca să fie lăudați de oameni, au renunțat la averi și au disprețuit moartea; de aceea și deșarte au fost nădejtile lor. Ce vom spune întru apărarea noastră, cînd nu putem face nici ce făceau aceia, deși ne stau înaintea atît de mari bunătăți și ni s-a dat o filozofie atît de înaltă, ci ne pierdem și pe noi și pe alții? Că nu aduce atîta vătămare un păgîn, care săvîrșește nelegiuiri, cît un creștin, care face același lucru. Și pe bună dreptate, că religia păgînilor este o religie falsă, pe cînd a noastră, datorită harului lui Dumnezeu, este cinstită și prețuită chiar de cei necredincioși. De aceea mai cu seamă cînd vor să ne ocărăscă și să ne mărească vina, adaugă: «Și e creștin!» N-ar grai așa, dacă n-ar avea o părere bună despre religia noastră.

N-ai auzit, oare, cîte și ce fel de porunci a dat Hristos? Cînd vei putea săvîrși una din aceste porunci, odată ce lași totul la o parte și alergi să-ți aduni dobînzile, să dai bani cu împrumut, să faci afaceri, să cumperi turme de robi, să-ți faci vase de argint, să ți cumperi nenumărate moșii, case și mobile? Și de-ar fi numai atît! Dar cînd adaugi la aceste osteneli și sirguințe zădarnice și nedreptate, furînd pămîntul altora, răpind casele străine, împilînd pe săraci, mărind foametea, spune-mi, cum mai poți pași pragul bisericii? Da, știu, ai și clipe cînd miluiești pe săraci! Dar și atunci cît prăpăd sufletesc! Miluiești sau din mîndrie sau din dorința slavei deșarte, ca să nu ai vreun folos sufletesc nici atunci cînd faci bine. Ce poate fi mai îngrozitor decît să fii în port și să te îneci!

Ca să nu se întîmple asta, cînd faci bine nu căuta laudă de la nimeni, ca să-L ai pe Dumnezeu datornic. „Împrumutați, spune Domnul, pe cei de la care nu mai nădăjduiți să luați înapoi”⁵³.

Ai datornic pe Dumnezeu! Pentru că-L lași pe El și ceri de la mine, un om sărac și nenorocit? Datornicul acesta nu se supără de-I ceri înapoi împrumutul. Este, oare, sărac? Nu vrea să-ți întoarcă banii? Nu! Nu vezi, oare, nespusele Lui visteriei? Nu vezi nepovestita Lui dărniciie? Pe El apucă-L de haină! De la El cere! Se bucură mult cînd îi ceri! Cînd vede că ceri de la altul, și nu de la El, stă trist, ca și cum ar fi insultat.

Nici nu-ți mai dă îndărăt împrumutul, ba te mai ține și de rău, și pe bună dreptate, spunându-ți: „Știi că sînt nerecunoscător? Ai aflat cumva că sînt sărac, de-ai plecat de la Mine și te-ai dus la altul? Ai împrumutat pe unul și ceri de la altul?”

Da, un om a primit banii tăi, dar Dumnezeu ți-a poruncit să-i dai aceluia. Dumnezeu vrea să fie și datornic și garant; și-ți dă mii de prilejuri ca să-I ceri înapoi împrumutul.

Pentru ce treci cu vederea dărnicia și bogăția cea atît de mare a lui Dumnezeu și ceri să iei de la mine care n-am nimic? Pentru ce te lauzi înaintea mea cînd miluiești pe vreun sărac? Ți-am spus eu: „Dăi”? Ai auzit de la mine acest cuvînt, ca să ceri de la mine? Dumnezeu însuși a spus: „*Cine miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu*”⁵⁴. Ai împrumutat pe Dumnezeu, El ți-i datornic.

- Dar nu-mi dă întreg împrumutul acum!

- Și asta o face tot în interesul tău. Un datornic ca acesta este Dumnezeu. Nu face precum cei mai mulți oameni, care se silesc să înapoieze împrumutul, ci face totul și-și dă toată silința ca să pună la loc sigur banii ce l-ai dat cu împrumut. De aceea o parte din împrumut ți-o dă aici pe pămînt, iar pe cealaltă o păstrează dincolo, în cer.

X

Știind dar acestea, să facem multă milostenie, să arătăm mare dragoste de oameni și cu banii și cu faptele. Dacă vedem în piață un om nenorocit și bătut de soartă, de putem să-i dăm bani, s-o facem; de putem să-l mîngîiem cu cuvîntul, să nu pregetăm. Are răsplata sa și cuvîntul; dar mai bine spus, chiar și suspinele. Asta o spunea fericitul Iov: „*Iar eu am plîns pentru orice neputincios și am suspinat cînd am văzut om în nevoie*”⁵⁵. Iar dacă lacrimile și suspinele au răsplată, gîndește-te cît de mare va fi plata cînd adaugi și cuvînt de mîngîiere, ajutoare bănești și orice alt fel de milostenie!

Eram dușmani ai lui Dumnezeu; dar Fiul Unul-Născut ne-a împăcat cu El, punîndu-Se pe El Însuși mijlocitor, primind răni în locul nostru și suferind moarte în locul nostru. Să ne sîrguim, dar, și noi să scăpăm de nenumărate rele pe cei căzuți! Să nu facem ca acum, cînd ne uităm cum se bat și se sfișie unii pe alții, și cînd, stînd în jurul acestei priveriști drăcești, ne bucurăm cum se batjocoresc și se fac de rîs. Poate fi, oare, o cruzime mai mare? Vezi că se ocărăsc, că se trag de păr, că-și sfișie hainele, că se pălmuiesc, și rabzi să stai liniștit! Cine-i cel care se bate? Urs, fiară sălbatică, șarpe? Nu! E om ca și tine! E fratele tău! E

⁵⁴ Prov. 19, 17

⁵⁵ Iov 30, 25

mădularul tău! Nu te uita cum se bat, ci desparte-i! Nu te bucura, ci impacă-i! Nu îndemna și pe alții la bătaie, ci oprește-i și desparte-i pe cei ce se bat! De astfel de priveriști nenorocite pot să se bucure numai niște oameni cărora le place să vadă case ruinate, numai niște oameni fără de judecată, niște lepădături. Vezi pe un om că se face de rîs și nu socotești că se face de rîs? Nu intri între cei ce se încaeră? Nu împrăștii armata diavolului? Nu pui capăt atîtor nenorociri omenești?

- Dar ce? Vrei să fii lovit și eu? O astfel de poruncă îmi dai?

- Fii încredințat că n-ai să fii lovit! Dar dacă vei păți asta, atunci fapta ta este faptă de mucenic, că ai suferit pentru Dumnezeu. Dacă pregeți să primești lovituri, gîndește-te că Stăpînul tău n-à pregetat să sufere crucea pentru tine. Cei încăierati sînt beți și întunecați la minte; mînia îi stăpînește ca un tiran, ca un general; au nevoie de un om cu mintea întreagă să-i ajute; și cel vinovat și cel nevinovat; unul, ca să înceteze de a mai face rău, celălalt ca să scape de rău. Du-te la dînșii, întinde-le mîna; tu, cel treaz, celui beat! Că este și o beție a mîniei, mai cumplită decît beția cu vin. Uită-te la corăbieri! Cînd văd că alți corăbieri sînt gata să se înece, întind pînzele corăbiei lor și pleacă în grabă ca să smulgă din furtună pe cei de aceeași meserie cu ei: Dacă cei de aceeași meserie se ajută atît de mult unii pe alții, apoi cu mult mai mult este drept să facă asta cei de aceeași fire! Că pe uscat primejdiile de înec sînt mai mari decît cele de pe mare: sau a ocărît, cînd a fost atacat, și a pierdut totul; sau, stăpînit de mînie, a înjurat, și este iarăși aruncat în iad; sau a rănit și a ucis și se află tot în primejdie de înec. Du-te, deci, și pune capăt răului! Scoate din valuri pe cei ce sînt pe cale să se înece! Coboară-te în involburarea mării! Împrăștie priveriștea diavolului! Ia pe fiecare în deosebi și sfătuiește-i să stingă flacăra, să potolească valurile. Nu te teme dacă focul se face mai mare, iar cuptorul se încinge mai cumplit! Mulți alții vor veni alături de tine și-ți vor întinde mîna de ajutor. Fă tu numai începutul! Dar mai presus de toți îți va veni în ajutor Dumnezeuul păcii. Dacă vei fi tu primul care vei încerca să potolești flacăra, te vor urma mulți alții; dar tu vei primi răsplata celor săvîrșite de aceia. Ascultă ce sfat le dă Hristos iudeilor, care nu se puteau ridica cu mintea mai presus de cele pămîntești: „*De vei vedea vita dușmanului tău căzută sub povara ei, nu trece pe lîngă ea, ci ridică vita căzută*”⁵⁶. Și este mai greu să ridici de jos o vită căzută cu povară cu tot decît să desparți și să impaci doi oameni care se bat. Dacă trebuie să ridici vita de povară a dușmanilor tăi, apoi cu atît mai mult trebuie să ridici sufletele prietenilor tăi, mai ales cînd căderea este mai grozavă. Că ei, neputînd purta

povara miniei, nu cad într-o groapă, ci în focul gheenei. Tu, însă, vezi pe fratele tău căzut jos, strivit de povară, iar pe diavol, alături de el, ațîțînd focul, și treci mai departe fără inimă, fără milă! E primejdios lucru să faci asta și cu un animal!

XI

Samariteanul a văzut un rănit pe care nu-l cunoștea și cu care n-avea nici o legătură; totuși s-a dus la el, l-a suit pe animalul său, l-a dus la o casă de oaspeți, a plătit un doctor și a lăsat hangiului bani ca să-i poarte de grijă și i-a mai făgăduit și alți bani⁵⁷. Tu, însă, nu vezi un om căzut între țîlhari, ci pe unul asaltat de mînie și de o armată de demoni; nu în pustie, ci în mijlocul pieții; nu ai de cheltuit bani, nici de închiriat animal de povară, ca să-l duci drum lung, ci numai să rostești cîteva cuvinte; și totuși pregeți, stai pe gînduri, treci pe alături fără inimă, fără milă! Ei bine, cum mai poți nădăjdui să-ți fie Dumnezeu îndurător, cînd Îl chemi în ajutor?

Vreau să mă adresez acum vouă celor care vă încăierăți și vă bateți în văzul lumii! Vreau să mă adresez mai cu seamă ție, care ai început cearta și care faci rău! Spune-mi tu, care rânești, care lovești, care sfîșii, ești porc sălbatic, ești măgar sălbatic? Nu te rușinezi, nu roșești că ai ajuns o fiară sălbatică, că ai aruncat noblețea firii tale omenеști? Spui că ești sărac? Da! Dar ești om liber! Spui că ești muncitor cu palmele? Da! Dar ești creștin! Tocmai pentru că ești sărac trebuie să fii liniștit! E treaba bogaților să se bată, nu a săracilor; că pe bogați multe pricini îi silesc să lupte. Nu ai, sărace, plăcerile bogaților, dar reușești să-ți aduni neplăcerile și necazurile lor: dușmănia, cearta, bătaia. Strîngi de gît pe fratele tău, îl înăbuși, îl trîntești la pămînt în văzul tuturor! Și nu te gîndești că te faci de rîs și de batjocură! Nu te gîndești că te apucă furii de fiară sălbatică! Dar, mai bine spus, ajungi mai rău decît fiarele sălbatice! Acelea au totul în comun; trăiesc mai multe la un loc, merg împreună de la o pășune la alta. Noi dimpotrivă nu avem nimic îndeobște; toate s-au răsturnat cu susul în jos; peste tot bătai, certuri, înjurături, dușmănii, ocări. Nu mai respectăm nici cerul, la care cu toții îndeobște am fost chemați; nu mai respectăm nici pămîntul, pe care Dumnezeu l-a dat îndeobște tuturor, și nici propria noastră fire! Pe toate le-au spulberat și le-au distrus mînia și dragostea de bani! N-ai văzut, oare, că a suferit o mulțime de nenorociri și că a fost dată osîndeii veșnice sluga aceea care datora stăpînului său zece mii de talanți, pentru că a strîns de gît pe semenul său pentru o sută de dinari, după ce

57. Luca 10, 30-37.

i se iertase lui toată datoria?⁵⁸ Nu te înfricoșează pilda aceasta? Nu te temi să nu pățești și tu la fel? Că și noi datorăm Stăpînului datorii multe și mari; și totuși El ne îngăduie, îndelung rabdă; nici nu ne silește cum silim noi pe frații noștri, nu ne sugrumă, nici nu ne strînge de gît; că de-ar fi voit să ne ceară cea mai mică parte din datorie, de mult am fi pierit.

Gîndindu-ne, dar, iubiților, la toate acestea, să ne smerim și să iertăm pe datornicii noștri; că ne vor fi nouă, dacă filozofăm, prilej de neșpus de mare iertare. Dăm puțin și vom primi mult. Pentru ce, dar, ceri datoria, întrebuițînd silnicia? Ar trebui, chiar dacă acela ar vrea să ți-o plătească, să-l ierți, ca să primești totul de la Dumnezeu. Dar așa, tu faci cu totul altceva; îl silești, te cerți cu el, ca nu cumva să rămînă vreun bănuț de-al tău la el. Crezi că ataci pe datornic, dar îți înfigi sabia în tine însuși, sporindu-ți osînda cea din iad! Dacă ai filozofa puțin, aici pe pămînt, ți-ai îndulci mult osînda. Că și Dumnezeu tocmai de aceea vrea să punem noi început unei dărnicii ca aceasta, ca să aibă El prilej să ne dea în schimb mai mult. Iartă, deci, pe toți datornicii tăi – și pe cei ce-ți datorează bani și pe cei ce ți-au greșit – și cere apoi de la Dumnezeu răsplată pentru o măreție sufletească ca aceasta! Că atîta vreme cît aceia îți sînt datornici, nu vei avea pe Dumnezeu datornic! Dar dacă le ierți ace-lora datoria, vei putea trage la răspundere pe Dumnezeu și vei putea să-I ceri, cu multă tărie, răsplata unei atît de mari filozofii. Dacă ar trece pe lîngă tine un om și te-ar vedea că ai pus mîna pe un datornic, apoi ți-ar porunci să-i dai drumul, pentru că îți plătește el datoria lui, omul acela, luînd asupra lui datoria, ți-ar fi recunoscător că la porunca lui ai iertat pe datornic, cum să nu dea Dumnezeu însuțit și înmiit, cînd vede că, de dragul poruncii Lui, iertăm pe toți datornicii noștri, fără să le aducem nici cea mai mică vină? Să nu ne gîndim la plăcerea trecătoare ce o avem cînd cerem înapoi banii împrumutați, ci la paguba mare ce o vom avea pe lumea cealaltă, păgubindu-ne pe noi înșine veșnic. Să fim mai presus de toate cele din lume! Să iertăm datornicilor noștri și datoriile de bani și greșelile, ca să ne ușurăm și pedepsele! Ce n-am putut reuși cu alte virtuți, să reușim cu aceasta, iertînd pe aproapele nostru, ca să ne bucurăm de bunătățile veșnice, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

58. Matei 18, 23-34.

„Să nu socotiți că am venit să stric legea sau profeții”¹

I

Cine L-a bănuț pe Hristos că a venit să strice legea sau profeții, cine L-a învinuit, ca Hristos să dea acest răspuns? O bănuială ca aceasta nu se putea naște din cele ce spusese pînă acum. Că poruncile ca oame-nii să fie blînzi, îngăduitori, milostivi, curați cu inima, luptători pentru dreptate nu presupun un gînd ca acesta, ci unul cu totul potrivit. Atunci pentru ce a spus acestea? Nu fără rost și nici la împlinare, ci pentru că avea să dea legi mai mari decît legile Vechiului Testament – spunînd: „*Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu ucizi; iar Eu zic vouă: Nici nu vă mîniați*”² – și pentru că avea să deschidă drum unei viețuiri dumnezeiești și cerești. Deci, ca noutatea aceasta să nu tulbure sufletele ascultătorilor și ca să nu-i facă potrivnici spuselor Sale, Se folosește de aceste cuvinte. Deși ascultătorii Săi nu împlineau legea, totuși țineau la ea din tot sufletul lor; cu fapta o călcau în fiecare zi, dar voiau ca literele legii să rămînă neschimbate și să nu li se adauge nimic; dar, mai bine spus, conducătorii iudeilor adăugau ceva, nu pentru îmbunătățirea ei, ci pentru înrăutățirea ei. Așa au stricat, prin adaosurile lor, și cinstirea ce o datorau părinților lor; la fel, tot prin adăugiri nelalocul lor, au îndepărtat și alte multe porunci. Pentru că Hristos nu Se trăgea din seminția preoțească și pentru că poruncile, pe care avea să le dea, erau un adaos, care nu micșora virtutea, ci o întărea și o mărea – știind, deci, Hristos mai dinainte că aceste două lucruri aveau să-i tulbure –, de aceea, înainte de a da acele minunate legi, le scoate din minte ceea ce avea să le răvășească adîncul sufletului lor.

– Dar ce putea să răvășească adîncul sufletului lor și să-i supere?

– Ar fi crezut că Hristos dă aceste legi noi pentru a desființa legile Vechiului Testament. De aceea, dintru început, le scoate din minte o astfel de bănuială. Și Hristos face aceasta nu numai acum, ci și alteori. De pildă iudeii Îl socoteau dușman al lui Dumnezeu din pricină că nu

1. *Matei* 5, 17.

2. *Matei* 5, 21. 22.

păzea sîmbăta; pentru a le scoate din cap părerea aceasta, Hristos Se apără în două chipuri: folosește cuvinte de apărare vrednice de Dumnezeu. Sa, spunîndu-le: „*Tatăl Meu lucrează și Eu lucrez*”³, dar și cuvinte de apărare pe măsura minții iudeilor, ca de pildă atunci cînd le vorbește de oaia care cade în groapă sîmbăta și le arată că legea este călcată pentru salvarea oii⁴; și iarăși cînd le amintește că tot sîmbăta unii primesc tăierea împrejur⁵. Aceasta e pricina că adeseori Hristos rostește cuvinte mai smerite, pentru a îndepărta din mintea iudeilor părerea că este potrivnic lui Dumnezeu. Astfel, deși a înviat nenumărați morți numai cu cuvîntul, totuși cînd l-a chemat pe Lazăr afară din mormînt a adăugat și rugăciunea⁶; dar apoi, ca nu cumva aceasta să-L arate mai mic decît Tatăl, îndreaptă o astfel de bănuială, adăugînd: „*Acestea le-am spus pentru mulțimea care stă împrejur, ca să creadă că Tu M-ai trimis*”⁷. Hristos nu lucrează toate minunile ca Stăpîn, ca să îndrepte slăbiciunea acelorora, nici nu le face pe toate rugîndu-Se, ca să nu lase celor de mai tîrziu temei de rea bănuială, că a fost slab și neputincios, ci le săvîrșește cînd într-un fel, cînd în altul. Dar nici aceasta n-o face simplu, ci cu priceperea cuvenită Lui. Minunile mai mari le face ca Stăpîn; minunile mai mici le face uitîndu-Se la cer. Cînd iartă păcatele, cînd descoperă tainele, cînd deschide raiul, cînd alungă demonii, cînd curăță leproșii, cînd pune frîu morții și învie nenumărați morți, pe toate le face prin poruncă. Dar cînd săvîrșește minuni cu mult mai mici decît acestea, cum e de pildă înmulțirea pîinilor, atunci Se uită la cer⁸, arătînd că nu din pricina slăbiciunii face asta; căci Cel Care a putut face ca Stăpîn minuni mai mari, cum ar putea avea nevoie de rugăciune la săvîrșirea unor minuni mai mici? Dar, după cum am spus, a făcut așa ca să închidă gura nerușinată a iudeilor. Același lucru gîndește-l și de cuvintele Lui, cînd Îl auzi că rostește cuvinte smerite. Că multe sînt pricinile unor cuvinte și fapte ca acestea: ca să nu creadă iudeii că este străin de Dumnezeu, ca să-i învețe și să-i vindece pe toți, ca să-i învețe smerenia, ca să le arate că S-a întrupat – pentru că iudeii nu puteau pricepe totul dintr-odată –, ca să-i învețe să nu rostească cuvinte mari despre ei. Pentru asta a vorbit adeseori despre El cu smerenie și a lăsat ca alții să-I laude faptele mari.

3. Ioan 5, 17.

4. Matei 12, 11.

5. Ioan 7, 23.

6. Ioan 11, 41.

7. Ioan 11, 42.

8. Matei 14, 19.

II

Vorbind iudeilor le spunea: „*Înainte de a fi Avraam sint Eu*”⁹. Ucenicul Său, însă, n-a grăit așa, ci a spus: „*La început era Cuvîntul și Cuvîntul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvîntul*”¹⁰. Iarăși, nicăieri n-a spus lămurit că El a făcut cerul și pămîntul și toate cele văzute și cele nevăzute; dar ucenicul Său, cu multă îndrăzneală și fără sfială, spune asta o dată, de două ori, de mai multe ori: „*Toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut*”¹¹; și: „*În lume era și lumea prin El s-a făcut*”¹². Pentru ce te miri că alții au spus lucruri mai mari despre El decît El Însuși, odată ce prin fapte a arătat multe, pe care nu le spune lămurit cu cuvîntul? Că El a făcut pe om a arătat-o lămurit și cu vindecarea orbului¹³; iar cînd a vorbit de facerea de la început a omului, n-a spus: „Eu l-am făcut”, ci: „*Cel Ce l-a făcut, bărbat și femeie i-a făcut*”¹⁴. Iarăși că El a creat lumea și pe cele din ea a arătat-o prin pescuirea minunată¹⁵, prin prefacerea apei în vin¹⁶, prin înmulțirea pîinilor¹⁷, prin potolirea furtunii pe mare¹⁸, prin întunecarea soarelui în timpul răstignirii¹⁹ și prin multe altele; dar cu cuvîntul n-a spus-o niciodată lămurit, ci ucenicii Lui neconținut spun asta; și Ioan și Pavel și Petru. Dacă apostolii, care zi și noapte L-au auzit vorbind și L-au văzut săvîrșind minuni, căroră le-a descoperit îndeosebi multe taine, căroră le-a dat o putere atît de mare încît să învie și morți, pe care i-a făcut atît de desăvîrșiți, încît pentru El au lăsat totul, ei bine dacă apostolii, care au ajuns la o atît de înaltă virtute și filozofie, n-au putut înțelege toate înainte de pogorîrea Sfîntului Duh, cum ar fi putut iudeii, lipsiți de înțelegere și cu totul depărtați de virtutea apostolilor, care întimplător au văzut și au auzit faptele și cuvintele Domnului, cum ar fi putut fi convinși că Hristos nu-i străin de Dumnezeuul tuturor, dacă Domnul nu S-ar fi pogorît, prin tot ce spunea și grăia, pînă la puterea lor de înțelegere? De aceea, atunci cînd Hristos a dezlegat sîmbăta²⁰, n-a dat această lege fără nici o pregătire, ci a arătat, în felurite chipuri, temeinicia legii Sale. Dacă atunci cînd a vrut să pună capăt unei singure porunci, Hristos a vorbit cu atîta purtare de grijă, ca să nu

9. Ioan 8, 58.

10. Ioan 1, 1.

11. Ioan 1, 3.

12. Ioan 1, 10.

13. Ioan 9, 1-38.

14. Matei 19, 4.

15. Luca 5, 4-6.

16. Ioan 2, 1-11.

17. Matei 14, 15-21.

18. Matei 8, 24-27.

19. Matei 27, 45.

20. Matei 12, 1-13.

supere pe ascultători, apoi cu atît mai mult acum, cînd a adăugat întregii legi a Vechiului Testament o altă legiuire, a avut nevoie de multă pregătire, de multă purtare de grijă, ca să nu tulbure pe ascultători.

Aceasta e și pricina că Hristos nu vorbește totdeauna lămurit de Dumnezeu. Dacă o adăugire făcută legii vechi tulbura atît de mult pe iudei, apoi cu mult mai mult i-ar fi tulburat dacă spunea că este Dumnezeu. De aceea multe le grăiește mai prejos de propria Sa vrednicie.

Și acum, avînd să facă adăugiri legii, Se folosește de multă purtare de grijă. Că n-a spus o singură dată: „*Nu stric legea*”, ci a repetat același lucru a doua oară și a adăugat încă ceva mai mult.

Deci, după ce a spus: „*Să nu socotiți că am venit să stric legea*”, a adăugat:

„*N-am venit să stric, ci să împlinesc*”²¹.

Aceste cuvinte închid nu numai gura nerușinată a iudeilor, ci și gurile ereticilor, care spun că Vechiul Testament este de la diavolul. Dacă Hristos a venit să strice tirania legii, pentru ce atunci nu numai că nu o strică, ci o și împlinește? Că n-a spus numai: „*Nu o stric*”, deși era de ajuns atîta, ci a adăugat și: „*Să o împlinesc*”, cuvinte care nu sînt ale unuia care este potrivnic legii, ci ale unuia care a făcut legea.

Dar aș putea fi întrebat:

– Cum n-a stricat-o și cum a împlinit legea și profeții?

– Pe profeți i-a împlinit prin aceea că a adevărit prin fapte toate cele spuse de profeți despre El. Pentru aceea evanghelistul Matei de fiecare dată spune: „*Că să se îplinească ceea ce s-a zis de profetul*” și cînd S-a născut²², și cînd copiii I-au cîntat minunatul imn²³, și cînd a stat pe asină²⁴; și în alte multe împrejurări a împlinit spusele profeților. Că toate spusele profeților ar fi rămas neîmplinite, dacă n-ar fi venit Hristos.

Împlinirea legii n-a împlinit-o Hristos într-un singur chip, ci în două și trei chipuri. Primul chip stă în aceea că n-a călcat nimic din cele legiuite de lege. Că a împlinit pe toate, ascultă ce-i spune lui Ioan Botezătorul: „*Că așa se cuvine să împlinim toată dreptatea*”²⁵, ce le spune iudeilor: „*Cine din voi Mă vedește de păcat?*”²⁶; și iarăși ce le spune ucenicilor Săi: „*Vine stăpînitorul lumii acesteia și în Mine nu găsește nimic*”²⁷. Că profetul, cu mult înainte, spusese că El n-a făcut păcat²⁸. Acesta este primul

21. Matei 5, 17.

22. Matei 1, 22.

23. Matei 21, 15.

24. Matei 21, 4.

25. Matei 3, 15.

26. Ioan 8, 46.

27. Ioan 14, 30.

28. Isaia 53, 9.

chip în care Hristos a împlinit legea. Al doilea este acela că a împlinit legea și prin noi. Minunat lucru este nu numai că a împlinit legea, ci că ne-a hărăzit și nouă acest lucru. Asta a arătat-o Pavel când spune: „*Sfârșitul legii este Hristos spre îndreptățirea oricărui care crede*”²⁹. Tot Pavel spune că: „*Hristos a osîndit păcatul în trup, pentru ca îndreptarea legii să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup*”³⁰; și iarăși: „*Stricăm, deci, legea prin credință? Să nu fie! Ci întărim legea!*”³¹. Legea urmărea să facă pe om drept; dar nu putea, că era slabă, venind, însă, Hristos și aducînd un nou fel de dreptate, acela prin credință, a întărit voința legii; și ce n-a putut legea, prin litera ei, aceea a săvîrșit Hristos prin credință. De aceea a spus: „*N-am venit să stric legea*”.

III

Dar dacă vei cerceta cu de-amănuntul, vei găsi și un alt chip, al treilea, prin care Hristos a împlinit legea.

– Care-i acesta?

– Acela al viitoarei legiuiri, pe care avea s-o dea. Noile Sale legi nu desființau legile de mai înainte, ci le întăreau, le desăvîrșeau. Pentru că a nu te mînia nu desființa porunca de a nu ucide, ci o desăvîrșea, îi dădea mai multă tărie. Și așa cu toate celelalte porunci. De aceea cînd mai înainte, în fericiri, aruncase semințele acestor noi porunci, n-a dat naștere la nici o bănuială; dar cînd putea da mai lămurit naștere la bănuiala că ar fi împotriva legii vechi, prin punerea față în față a legilor noi cu cele vechi, atunci folosește foarte multă purtare de grijă. Aceste porunci noi le dăduse Hristos într-un chip ascuns în fericiri: în „*Fericiți cei săraci*”³² se cuprinde porunca de a nu te mînia³³; în „*Fericiți cei curați cu inima*”³⁴ este porunca de a nu te uita la femeie spre a o pofti³⁵; porunca de a nu aduna comori pe pămînt³⁶ sună la fel cu: „*Fericiți cei milostivi*”³⁷. Plînsul³⁸, prigoana și vorbirea de rău³⁹ sînt totuna cu a intra pe poarta cea strîmtă⁴⁰. A flămînză și a înseta de dreptate⁴¹ nu înseamnă altceva decît ceea ce a spus mai tîrziu: „*Cîte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor*”⁴².

29. Rom. 10, 4.

30. Rom. 8, 3-4.

31. Rom. 3, 31.

32. Matei 5, 3.

33. Matei 5, 22.

34. Matei 5, 8.

35. Matei 5, 28.

36. Matei 6, 19.

37. Matei 5, 7.

38. Matei 5, 4.

39. Matei 5, 11.

40. Matei 7, 14.

41. Matei 5, 6.

42. Matei 7, 12.

Cînd a fericit pe făcătorul de pace⁴³ a spus aproape același lucru ca atunci cînd a poruncit să lăsăm darul înaintea altarului și să ne grăbim a ne împăca cu cel pe care l-am supărat⁴⁴ și cu pîrișul nostru⁴⁵. În fericiri arată răsplățile primite de cei care săvîrșesc aceste fapte bune, aici arată pedepsele celor care nu fac aceste fapte bune. Deoarece dincolo spusese că cei blinzi vor moșteni pămîntul⁴⁶, aici spune că cel care face nebun pe fratele său este vinovat de focul gheenei⁴⁷. Dincolo spusese că cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu⁴⁸, aici spune că cel care se uită cu poftă la o femeie este un desfrînat⁴⁹; dincolo numise pe făcătorii de pace fiii lui Dumnezeu⁵⁰, aici înfricoșează altfel, spunînd: „*Ca nu cumva pîrișul să te dea Judecătorului*”⁵¹. Tot așa mai înainte fericise pe cei ce plîng⁵², pe cei prigonii⁵³, aici face același lucru, amenințînd cu pieirea pe cei ce nu merg pe această cale; căci cei ce merg pe calea cea largă, spune Hristos, merg la pieire⁵⁴. Cuvintele: „*Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona*”⁵⁵ mi se par a fi la fel cu cuvintele: „*Fericiți cei milostivi*”⁵⁶ și cu „*Fericiți cei ce flămînzesc pentru dreptate*”⁵⁷. Dar, după cum am spus, pentru că Hristos voia să spună aceleași porunci din fericiri într-un chip mai lămurit, dar nu numai mai lămurit, ci voia să adauge și altceva mai mult decît cele ce erau cuprinse în fericiri – că în aceste noi porunci nu cere numai ca omul să fie milostiv, ci-i poruncește să-și dea și cămașa⁵⁸, nu-i cere numai să fie blînd, ci să întoarcă și obrazul celălalt celui care vrea să-l lovească⁵⁹ –, de aceea mai întîi îndepărtează păruta contradicere. Pentru asta, după cum am spus, nu o dată a spus aceasta, ci și a doua oară. Că după ce a zis: „*Să nu credeți că am venit să stric legea sau prorocii*”, a adăugat: „*N-am venit să stric, ci să împlinesc*”⁶⁰.

„*Că amin vă grăiesc: pînă ce va trece cerul și pămîntul, o iotă sau o cîrtă nu va trece din lege pînă ce nu vor fi toate*”⁶¹.

43. Matei 5, 9.

44. Matei 5, 24.

45. Matei 5, 25.

46. Matei 5, 5.

47. Matei 5, 22.

48. Matei 5, 8.

49. Matei 5, 28.

50. Matei 5, 9.

51. Matei 5, 25.

52. Matei 5, 4.

53. Matei 5, 10–12.

54. Matei 7, 13.

55. Matei 6, 24.

56. Matei 5, 7.

57. Matei 5, 6.

58. Matei 5, 40.

59. Matei 5, 39.

60. Matei 5, 17.

61. Matei 5, 18.

Cuvintele acestea au următorul înțeles: Este cu neputință ca legea să rămână neîmplinită, ci chiar cea mai mică poruncă a ei trebuie împlinită. Lucru pe care l-a făcut Însuși Hristos, că a observat legea cu cea mai mare scumpătate.

În aceste cuvinte ne mai lasă să înțelegem că întreaga lume se va schimba. Și n-a spus-o la împlinire, ci ca să atragă luarea-aminte a ascultătorilor și să le arate că în chip drept introduce în lume un alt fel de viațuire, de vreme ce întreaga creație avea să fie schimbată, neamul omenesc avea să fie chemat spre o altă patrie și să se pregătească pentru o viață mai înaltă.

„Cel ce va strica una din aceste cele mai mici porunci și va învăța așa pe oameni, cel mai mic se va chema în împărăția lui Dumnezeu”⁶².

După ce Hristos a îndepărtat bănuiala cea rea și a închis gurile celor care aveau de gând să-L contrazică, înfricoșează acum și amenință cumplit cu legile pe care le dă. Că în aceste cuvinte n-a vorbit de poruncile Vechiului Testament, ci de poruncile noi pe care avea să le dea, ascultă ce spune mai departe: *„Că zic vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor”⁶³.*

Dacă Hristos i-ar fi amenințat pentru călcarea poruncilor Vechiului Testament, pentru ce ar mai fi spus: *„Dacă nu va prisosi”*? Căci cei care săvîrșeau faptele pe care le săvîrșeau cărturarii și fariseii nu săvîrșeau un prisos de dreptate.

– Dar care era prisosul?

– Să nu te mîinii, să nu te uiți cu gînd de desfrînare la o femeie.

IV

Mi s-ar putea spune:

– Dar pentru ce a numit mai mici aceste porunci, cînd ele sînt atît de mari și înalte?

– Pentru că avea să dea aceste porunci; că după cum S-a smerit pe Sine Însuși și a rostit despre El cuvinte de smerenie, tot așa și despre legiuirea dată de El, învățîndu-ne chiar cu acest prilej să ne smerim în orice împrejurare. De altfel se folosește de cuvinte smerite și pentru că legile Sale puteau părea o inovație.

Cînd auzi cuvintele: *„cel mai mic întru împărăția cerurilor”* să nu înțelegi nimic altceva decît iadul și osînda. Căci cuvîntul: *„împărăție”* nu înseamnă numai desfătarea de bunătățile cele veșnice, ci și timpul învierii și venirea Lui cea înfricoșătoare. Ar fi, oare, drept să fie aruncat în iad cel

62. Matei 5, 19.

63. Matei 5, 20.

care face nebun pe fratele său și calcă o singură poruncă, iar altul care calcă toate poruncile, ba mai și face și pe alții să le calce, să fie în împărăția cerurilor? Hristos n-a vrut să spună asta, ci că în acel timp (adică în timpul învierii și al venirii Lui celei înfricoșătoare) „*cel mai mic*” va fi adică aruncat, fiind cel din urmă. Și fiind cel din urmă, va cădea negreșit atunci în iad⁶⁴. Hristos, fiind Dumnezeu, știa mai dinainte trîndăvia multora, știa că unii au să socotească spusele Sale numai o exagerare și că au să discute legile Lui și să zică: „să fiu pedepsit numai pentru că i-am spus cuiva: nebunule? Să fiu socotit desfrînat numai pentru că m-am uitat cu poftă la o femeie?” De aceea, pentru a înlătura mai dinainte această nepăsare, amenință cumplit și pe unii și pe alții, și pe cei care calcă poruncile și pe cei care fac pe alții să le calce. Cunoscînd, deci, amenințarea, să nu călcăm nici noi poruncile și nici să împiedicăm pe cei care vor să le păzească.

„Iar cel ce va face și va învăța, mare se va chema”⁶⁵.

Omul nu trebuie să fie de folos numai lui, ci și altora. Răsplata, apoi, nu-i aceeași; altă răsplată primește cel care săvîrșește fapte numai spre folosul lui și altă răsplată primește cel care săvîrșește fapte și spre folosul altora. După cum este osîndit cel care învață, dar nu face – că spune Pavel: „*Tu care înveți pe altul pe tine nu te înveți?*”⁶⁶ –, tot astfel primește răsplata mai mică cel care face, dar nu învață pe alții. Trebuie, dar, împlinite bine și una și alta. Săvîrșește tu mai întîi fapte bune și așa treci la purtarea de grijă a celorlalți! Pentru asta a pus Domnul săvîrșirea faptelor bune înaintea învățării pe alții, arătînd că așa mai cu seamă vei putea învăța și pe alții; altfel nicidecum, ci vei auzi: „*Doctore, vindecă-te pe tine însuși*”⁶⁷. Că mulți îl vor batjocori pe cel ce nu poate să se învețe pe sine, dar încearcă să îndrepte pe alții; dar, mai bine spus, unul ca acesta nici nu va putea să învețe, că faptele vor vorbi împotriva. Dacă împlinește, însă, desăvîrșit și pe una și pe alta, mare se va chema în împărăția cerurilor.

„Că vă spun vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor”⁶⁸.

64. Pentru că textul de la: „Cînd auzi cuvintele.... atunci în iad” poate da naștere la felurite interpretări, pun înaintea cititorului textul original: „Ὅταν δὲ ἀκούσης ἐλάχιστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐραίων, μὴδὲν ἄλλο ὑπόπτειν ἢ γέενναν καὶ κόλασιν. Βασιλείαν γὰρ οἶδεν οὐχὶ τὴν ἀπδλασιν μόνον λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν παρουσίαν ἐκείνην τὴν φοβερὰν. Ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, τὸν μὲν εἰπόντα τὸν ἀδελφὸν μωρόν, καὶ μίαν παραβάτητα ἐντολῆν, εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖν τὸν δὲ ὅλας λύοντα, καὶ ἑτέρους εἰς τοῦτο ἐνάγοντα, ἐν τῇ βασιλείᾳ εἶναι; Οὐ τοῖσιν τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐλάχιστος ἔσται, ἀπερὶρμιμῆ-νος, ἔσχατος· ὁ δὲ ἔσχατος πάντως εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖται τότε.

65. Matei 5, 19.

66. Rom. 2, 21.

67. Luca 4, 23.

68. Matei 5, 20.

Aici Domnul numește „dreptate” toate virtuțile, așa precum spunea cînd vorbea de Iov: „Și era om fără prihandă, drept”⁶⁹. În același sens și Pavel a numit drept pe omul pentru care nu este pusă lege, spunînd: „Legea nu este pusă pentru cel drept”⁷⁰. În toate locurile din Scriptură vei găsi că prin „dreptate” se înțelege virtutea în general.

Uită-mi-te cît de mare este harul în Noul Testament, odată ce Domnul vrea ca ucenicii Săi, de curînd veniți alături de El, să fie mai buni decît dascălii Vechiului Testament! Aici, vorbind de „cărturari și farisei”, n-a vorbit de cărturarii și fariseii călcători de lege, ci de cărturarii și fariseii împlinitori ai legii; că dacă n-ar fi împlinit poruncile legii, n-ar fi spus că săvîrșesc dreptatea și nici n-ar fi comparat o dreptate care nu există cu una care există. Uită-te și cum vorbește Hristos de Vechiul Testament, comparîndu-l cu Noul Testament și arătînd că cele două Testamente sînt înrudite; unul este mai mare, altul mai mic, dar aparțin aceleiași familii. Domnul nu hulește Vechiul Testament, ci vrea să-l desăvîrșească. Dacă ar fi fost rău, n-ar fi căutat să-l facă mai bun, n-ar fi căutat să-l îndrepte, ci l-ar fi aruncat.

– Dacă-i așa, pentru ce atunci Vechiul Testament nu duce în împărăția cerurilor? m-ar putea întreba cineva.

– Acum, după venirea lui Hristos, Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; dar i-a dus pe toți cei care, înainte de venirea lui Hristos, au trăit după legile Lui. Că „mulți vor veni, spune Hristos, de la răsărit și de la apus și se vor odihni în sînurile lui Avraam, Isaac și Iacov”⁷¹; iar săracul Lazăr se bucură de mari răsplătiri, fiind în sînurile lui Avraam⁷². Deci toți care au strălucit într-un chip deosebit în timpul Vechiului Testament, toți au strălucit prin poruncile Vechiului Testament. În sfîrșit, Hristos nu l-ar fi împlinit în întregime, cînd a venit pe pămînt, dacă ar fi fost rău și străin. Că dacă ar fi făcut aceasta numai ca să atragă pe iudei, și nu ca să arate că este înrudit și asemănător Noului Testament, atunci pentru ce n-a împlinit și legiuirile și moravurile elenilor, ca să-i atragă pe eleni?

V

Toate arată, deci, că acum Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; nu pentru că e rău, ci pentru că acum e timpul unor porunci mai mari. Chiar dacă-i mai nedesăvîrșit decît Noul Testament, dar aceasta nu arată că-i rău. Același lucru se poate spune și de Noul Testament. Da, cunoștința pe care ne-o dă Noul Testament în

69. Iov 1, 1.

70. I Tim. 1, 9.

71. Matei 8, 11.

72. Luca 16, 23.

comparație cu cunoștința pe care o vom avea pe lumea viitoare este mică și nedesăvârșită și se va desființa cînd va veni aceea. „Cînd va veni ceea ce este desăvîrșit, spune Pavel, atunci ceea ce este în parte se va desființa”⁷³. Va suferi și el ce-a suferit Vechiul Testament, de la Noul Testament. Dar din pricina asta nu hulim Noul Testament cu toate că va fi desființat și el cînd vom dobîndi împărăția cerurilor. „Atunci ceea ce este în parte se va desființa”, spune Pavel. Așa stau lucrurile; totuși spunem că Noul Testament este mare. Iar pentru că răsplățile Noului Testament sînt mai mari, iar puterea Duhului e mai multă, este firesc să ni se ceară și mai mari străduințe. Că răsplățile nu mai sînt: pămînt în care curge miere și lapte, nici bătrîneți fericite, nici copii mulți, nici grîu și vin, nici turme de oi și cirezi de boi, ci cerul, bunătățile cerești, înfierea, răsplata de a ajunge frați cu Unul-Născut, de a lua parte la moștenire, de a fi împreună slăviți cu El, de a împărăți împreună cu El și alte nenumărate răsplăți. Că ne vom bucura și de mai mare ajutor, ascultă-l pe Pavel, care spune: „Drept aceea nici o osîndă nu este acum pentru cei ce sînt în Hristos Iisus, care nu umblă după trup, ci după duh. Că legea duhului vieții m-a eliberat de legea păcatului și a morții”⁷⁴.

Așadar, după ce Hristos a amenințat pe cei care calcă poruncile, după ce a făgăduit mari răsplăți celor care le săvîrșesc și după ce a arătat că pe bună dreptate ni se cer mai mari străduințe, Hristos Își începe noua Sa legiuire, nu simplu, ci în comparație cu legea Vechiului Testament. Cu aceasta vrea să arate două lucruri: primul, că legile Sale nu sînt potrivnice legilor Vechiului Testament, ci, dimpotrivă, în totul de acord cu ele; al doilea, că pe bună dreptate și la timp potrivit a adăugat legile Sale celorlalte legi.

Dar ca să fie mai clare cele spuse, să auzim chiar cuvintele Legiuitorului.

Ce spune?

„Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu uciți!”⁷⁵.

Deși tot El a dat și această poruncă, totuși vorbește impersonal. Dacă ar fi spus: „Ați auzit că am zis celor de demult”, cuvintele Sale ar fi fost primite cu greu și ar fi revoltat pe toți ascultătorii Săi. Și iarăși, dacă după ce ar fi spus: „Ați auzit că s-a zis celor de demult de Tatăl Meu”, ar fi adăugat: „Iar Eu vă zic”, îndrăzneala ar fi părut și mai mare. De aceea a vorbit impersonal, urmărind numai un singur lucru: să arate că a venit timpul potrivit pentru aceste porunci. Prin cuvintele: „Că s-a zis celor de demult” arată multa trecere de timp de cînd au primit iudeii

73. I Cor. 13, 10.

74. Rom. 8, 1-2.

75. Matei 5, 21.

această poruncă. A făcut aceasta pentru a rușina pe ascultătorul care ar pregeta să se îndrepte spre îndeplinirea unor porunci mai înalte. Domnul grăiește ascultătorilor Săi așa cum ar grăi un dascăl unui copil leneș: „N-a trecut, oare, destulă vreme de cînd înveți să silabisești?” Amintindu-le de cei de demult, îi cheamă la niște învățături mai mari, ca și cum le-ar spune: „Ați studiat destulă vreme aceste învățături! Trebuie să vă grăbiți spre învățături mai înalte decît acelea!”.

Bine a făcut Domnul că n-a amestecat ordinea poruncilor, ci a început cu cea dintîi, cu care începuse și legea veche. Că și lucrul acesta arată acordul dintre vechea și noua legiuire.

„*Iar Eu vă zic vouă: Că oricine se mînie pe fratele său în desert, vinovat va fi judecării*”⁷⁶.

Cu ce putere și cu ce autoritate desăvîrșită vorbește Hristos! Ce chip potrivit de adevărat Legiuitor! Care profet a grăit vreodată așa? Care drept? Care patriarh? Nici unul! Ei spuneau: „*Acestea zice Domnul*”⁷⁷. Fiul nu grăiește așa! Aceia vesteau poruncile Stăpînului; Fiul, pe ale Tatălui. Dar cînd spun ale Tatălui, spun ale Lui, că zice Domnul: „*Ale Mele ale Tale sînt și ale Tale, ale Mele*”⁷⁸. Profetii, dreptii și patriarhii dădeau legi celor care erau robi ca și ei; Hristos, robilor Săi.

Să întrebăm, dar, pe cei ce aruncă legea Vechiului Testament: Porunca de a nu te mînia este, oare, potrivnică poruncii de a nu omorî? Nu este mai degrabă desăvîrșirea și plinirea ei? Lămurit, este plinirea ei și de aceea este mai mare decît ea. Cel care nu-i stăpînit de mînie cu atît mai mult nu va ucide; iar cel ce-și înfrînează mînia, cu atît mai mult își va stăpîni mîinile. Că mînia este rădăcina uciderii; iar cel care taie rădăcina, cu mult mai mult va tăia ramurile; dar, mai bine spus, nici nu va lăsa ca rădăcina să încolțească.

VI

Prin urmare Hristos n-a dat legiuirea Sa pentru desființarea Vechiului Testament, ci pentru mai multa lui păzire.

Căci ce voia legea Vechiului Testament, cînd a dat această poruncă? Nu, oare, ca nimeni să nu ucidă pe aproapele său? Dacă Hristos ar fi dat porunca de a ucide, atunci, da, ar fi dus război împotriva legii Vechiului Testament, că porunca de a ucide este potrivnică poruncii de a nu ucide; dar dacă Hristos nu îngăduie nici mînia, lucru pe care-l voia și legea Vechiului Testament, înseamnă că Hristos întărește și mai mult legea. Cel care se gîndește să nu ucidă nu se va îndepărta de

76. Matei 5, 22.

77. Isaia 7, 7.

78. Ioan 17, 10.

ucidere atît de mult cît se îndepărtează unul care şi-a smuls din suflet şi mînia; acestuia din urmă nici nu-i trece prin minte să ucidă.

Dar ca să dovedim şi în alt chip greşeala acelor care spun că Hristos este potrivnic Vechiului Testament, să aducem înaintea voastră toate spusele lor.

– Ce spun ei?

– Spun că Dumnezeu, Care a făcut lumea, Care răsare soarele peste rîi şi peste buni, Care plouă peste drepti şi nedrepti⁷⁹ este un Dumnezeu rău. Alţii, aşa-zicînd mai măsu-raţi decît aceştia, nu împărtăşesc această părere; ei spun că Dumnezeu Vechiului Testament este drept, dar nu e bun; dau lui Hristos ca Tată pe un alt Dumnezeu, care nu există şi nici nu a făcut ceva din cele ce există. Spun mai departe că Dumnezeu Cel drept, Care nu e bun, rămîne în cele ale Lui şi păstrează pe cele ale Lui; Dumnezeu Cel bun, dimpotrivă, doreşte făpturile ce sînt străine împărăţiei Lui, al căror creator n-a fost şi vrea să ajungă aşa dintr-odată mîntuitorul lor.

Ai văzut pe fiii diavolului cum rostesc cuvinte din izvorul tatălui lor, diavolul, susţinînd că toată creaţia nu este opera lui Dumnezeu, cu toate că Ioan strigă că Hristos „între ale Sale a venit”⁸⁰ şi că „lumea prin El s-a făcut”⁸¹?

Apoi aceşti fii ai diavolului, cercetînd legea Vechiului Testament, care porunceşte să scoţi ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte⁸², atacă îndată şi spun: „Cum poate fi bun un Dumnezeu Care dă o astfel de poruncă?”

Ce le vom răspunde? Le vom răspunde că o astfel de poruncă este cea mai mare dovadă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a pus această lege ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne ferim de a face aşa ceva altora, de frică să nu păţim şi noi la fel. Precum pe niniviteni Dumnezeu i-a ameninţat cu pieirea, nu ca să-i piardă – că dacă ar fi voit să-i piardă, ar fi trebuit să tacă –, ci ca prin frică să-i facă mai buni şi să înceteze mînia⁸³, tot astfel a pus şi această pedeapsă pentru cei care sar iute să scoată ochii altora, pentru ca, dacă nu vor de bună voie să se lase de o astfel de cruzime, frica să-i împiedice de a vătămă ochii aproapelui. Dacă o astfel de poruncă ar fi semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, apoi tot semn de cruzime ar fi şi porunca de a opri uciderea, ca şi porunca de a împiedica desfrînarea. Dar un astfel de raţionament nu pot face decît proştii şi nebunii. În ce

79. *Matei* 5, 45.

80. *Ioan* 1, 11.

81. *Ioan* 1, 10.

82. *Ieş.* 21, 24.

83. *Iona* 1, 2; 3, 5.

mă privește, atât de departe e de mine gândul de a susține că această poruncă este un semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, încît afirm că a susține, pe temeiul acestei porunci, contrariul, înseamnă a păcătui împotriva rațiunii omenești. Tu spui că Dumnezeu este crud pentru că a poruncit să scoți ochi pentru ochi; dar eu îți spun că atunci ar fi părut Dumnezeu crud în ochii multora, dacă n-ar fi dat această poruncă. Să ne închipuim că s-au desființat toate poruncile legii vechi și că nimeni nu se mai teme de nici o poruncă dată de lege și că le este îngăduit tuturor celor răi să facă ce vor, în toată libertatea: și desfrînaților și ucigașilor și hoților și călcătorilor de jurămînt și ucigașilor de părinți. Oare n-ar ajunge totul cu susul în jos, nu s-ar umplea, oare, de mii de ticăloșii și crime orașele și piețele și casele și marea și pămîntul și toată lumea? Este clar oricui. Că dacă atunci cînd sînt legi, cînd e frică și amenințare, abia de pot fi înfrîinate gîndurile rele, ar mai putea, oare, ceva împiedica săvîrșirea răului dacă ar fi desființată toată siguranța ce o avem de pe urma legilor? Cîtă vătămare nu s-ar năpusti peste viața omenească! Nu este cruzime numai să lași pe cei răi să facă ce vor, ci și o altă faptă, nu mai mică decît aceasta, anume de a trece cu vederea pe cel lipsit de apărare, pe cel care n-a făcut nimănui nici un rău, dar căruia i se face rău pe nedrept și în zadar. Spune-mi, n-ar fi, oare, cea mai mare cruzime dacă cineva ar strînge pe toți oamenii răi de pretutindeni, i-ar înarma cu săbii și le-ar porunci să străbată tot orașul, ca să înjunghie pe toți pe care-i întîlnesc? Ce zici? Și iarăși, n-ar fi, oare, cea mai mare dragoste de oameni, dacă un altul ar pune în lanțuri pe cei înarmați de celălalt, i-ar arunca în temniță fără pic de milă și ar smulge din mîinile nelegiuitorilor acelor pe cei ce aveau să fie omorîți? Aplică acum aceste două pilde legii vechi. Legea, care poruncește să se scoată ochi pentru ochi, leagă, cu frica, sufletele celor răi, ca și cum le-ar lega cu un lanț și se aseamănă cu cel ce a aruncat în temniță pe cei înarmați cu săbii; dacă, însă, n-ar pedepsi pe cei răi, prin îngăduința sa, ar fi ca și cum i-ar înarma și s-ar asemana cu acela care a dat celor răi săbii și i-a lăsat să pornească împotriva orașului.

VII

Vezi, deci, că poruncile Vechiului Testament, departe de a fi pline de cruzime, sînt, dimpotrivă, pline, de dragoste de oameni? Iar dacă numești pe Legiuitorul Vechiului Testament nesuferit și împovărător, te rog să-mi spui ce este mai împovărător și mai greu: să nu ucizi sau să nu te mîinii? Care legiuitor e aspru: cel care pedepsește uciderea sau cel care pedepsește și mînia, cel care pedepsește pe desfrînat, după ce a săvîrșit fapta, sau cel care poruncește să fie pedepsită – și cu pedeapsă

veșnică – chiar numai pofta? Vedeți că argumentul ereticilor s-a întors împotriva lor, că am ajuns la concluzia că este pașnic și blînd Dumnezeu Vechiului Testament, despre Care ei spun că e crud; și, dimpotrivă, Dumnezeuul Noului Testament, despre Care mărturisesc că este bun, este, după nebunia lor, împovărător și crud?

Noi, însă, spunem că unul și același este Legiuitorul celor două Testamente, că le-a întocmit pe amîndouă pentru folosul oamenilor și că deosebirea dintre ele se datorește deosebirii vremurilor în care au fost date. Deci nici poruncile Vechiului Testament nu sînt pline de cruzime și nici cele ale Noului Testament nu sînt de nesuferit și împovărătoare, ci și unele și altele izvorăsc din una și aceeași purtare de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeuul nostru a dat Vechiul Testament, ascultă ce zice profetul – dar, mai bine spus, pentru ce să nu spunem: Dumnezeuul nostru și Dumnezeuul Vechiului Testament? –: „*Voi face cu voi Testament, nu ca Testamentul pe care l-am făcut cu părinții voștri*”⁸⁴. Iar dacă ereticii manihei⁸⁵ nu primesc această mărturie, să asculte pe Pavel, care spune același lucru: „*Avraam a avut doi fii: unul din roabă și altul din cea slobodă, iar acestea sînt cele două Testamente*”⁸⁶. După cum acolo deosebite sînt femeile, dar bărbatul este unul, tot astfel și aici, două sînt Testamentele, dar Legiuitorul este unul. Și ca să vezi că poruncile celor două Testamente își au izvorul în aceeași blîndețe a lui Dumnezeu, în Vechiul Testament spune: „*Ochi pentru ochi*”⁸⁷, iar în Noul Testament: „*Dacă te lovește cineva peste obrazul drept, întoarce-l și pe celălalt*”⁸⁸. Deci după cum în Vechiul Testament Dumnezeu cumînțește pe cel ce face rău cu frica de pedeapsă, tot așa și în Noul Testament.

– Dar, mi s-ar putea spune, cum îl cumînțește pe cel ce face răul, cînd îi poruncește celuiilalt să-i dea și celălalt obraz spre pîlmuire?

– Și ce are a face? Hristos n-a dat porunca aceasta pentru a pune capăt fricii, ci poruncește să-i dea și celălalt obraz, pentru a-l sătura pe

84. Ier. 31, 31–32.

85. Maniheii, adepții lui Mani. Mani n-a fost un eretic creștin, cum este socotit uneori, ci un întemeietor de religii. Mani considera pe toate celelalte religii premergătoare religiei sale și strict naționale. Pentru aceasta tendința religiei sale este universalistă; s-a întins în apus pînă în Africa de Nord, iar în răsărit pînă în China și s-a continuat în ereziile neomaniheice de mai tîrziu ale pavlicienilor în răsărit și ale catarilor în apus. Mani s-a născut pe la 215–216 în Mesopotamia. La vîrsta de 24 de ani își începe predica. Călătorește mai întîi în India, unde întemeiază o comunitate; în 241 se întoarce în patria sa și, favorizat de regele Sapur I, își continuă predica mai bine de 30 de ani, pînă cînd urgia magilor și mînia noului rege, Bahram I, îl duseră la moartea pe cruce (276). Ideea care stă la baza maniheismului este dualismul. Sînt două principii opuse, concepute sub forma celor două împărății: împărăția luminii, a binelui, în fruntea căreia stă Dumnezeu, și împărăția întinericului, a răului, în fruntea căreia stă satana; fiecare împărăție are cîte o serie de eoni. Pe baza acestui dualism este construită întreaga cosmologie, antropologie, soteriologie și eshatologie maniheică.

86. Gal. 4, 22. 24.

87. Ieș. 21, 24.

88. Matei 5, 39.

acela; nici n-a spus: „Acela să rămână nepedepsit”, ci: „Tu să nu pedepsești!”, înspăimîntînd în același timp și mai mult pe cel care stăruie să lovească și mîngîind și pe cel lovit.

Dar toate acestea au fost spuse în treacăt despre toate poruncile. Trebuie să ne întoarcem acum la tema noastră și să continuăm cele spuse mai înainte.

Hristos a spus:

„Oricine se mînie pe fratele său în deșert, vinovat va fi judecării”⁸⁹.

Hristos nu interzice cu totul mînia. Mai întii, pentru că nu este om care să fie lipsit de patimi; poate să și le înfrîneze, dar ca să scape cu totul de ele, cu neputință. Apoi, pentru că mînia este folositoare, dacă știm să o folosim la timpul cuvenit. Uită-te numai cîte lucruri bune a lucrat mînia lui Pavel, cînd s-a mîniat pe corinteni! I-a scăpat de mare prăpăd! Tot cu ajutorul mîniei, Pavel a cîștigat din nou pentru Hristos pe galateni, care căzuseră de la credință, ca și pe alții, mai mulți decît aceștia.

- Dar care este timpul cînd se cuvine să ne mîniem?

- Cînd nu ne mîniem pentru a ne răzbuna, ci pentru a ține dreptți pe cei ce cad, pentru a întoarce pe căile cele drepte pe cei păcătoși.

- Și care este timpul cînd nu se cuvine să ne mîniem?

- Cînd ne mîniem pentru a ne răzbuna. Oprind această mînie, Pavel spunea: „Nu vă răzbunați singuri, iubiților”⁹⁰. Cînd ne mîniem din pricina banilor. Și această mînie a interzis-o Pavel, spunînd: „Pentru ce nu suferiți mai bine strîmbătatea? Pentru ce nu răbdați mai bine paguba?”⁹¹ Pe cît de prisos este această mînie, pe atît de necesară și folositoare este cealaltă. Dar mulți oameni fac tocmai dimpotrivă: se mînie, ajung niște fiare sălbatice, cînd li se face strîmbătate, dar sînt niște molii, niște oameni fără vlagă, cînd văd că altul este nedreptățit. Dar și o purtare și alta sînt potrivnice legilor evanghelice. Prin urmare mînia nu este o călcare de lege; ci calci legea atunci cînd te mîinii la timp nepotrivit. De aceea și profetul spunea: „Mîniați-vă, dar nu păcătuți”⁹².

„Și cel ce va zice fratelui său: «raca», vinovat va fi sinedriului”⁹³.

Prin sinedriu se înțelege aici tribunalul evreilor. A pomenit aici de „sinedriu”, ca să nu pară că vine mereu cu noutăți și cu lucruri străine. Cuvîntul *raca* nu este un cuvînt de mare înșultă, ci mai mult de dispreț și de lipsă de prețuire din partea celui ce-l rostește. După cum noi, cînd poruncim slugilor sau unora mai mici decît noi, le spunem: „Pleacă tu!

89. Matei 5, 22.

90. Rom. 12, 19.

91. I Cor. 6, 7.

92. Ps. 4, 4.

93. Matei 5, 22.

Spune tu cutăruia!”, tot astfel și cei care vorbesc limba siriană folosesc cuvîntul „*raca*” în loc de „*tu*”. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu înlătură chiar cele mai nevinovate cuvinte de ocară și ne poruncește să vorbim unii cu alții cum trebuie, cu cinstea cuvenită, ca prin acestea să stîrpească și ocările mai mari.

„Iar cel care va zice: „Nebunule”, vinovat va fi gheenei focului”⁹⁴.

Multora li s-a părut porunca aceasta aspră și împovărătoare, dacă e vorba să fim pedepsiți atît de cumplit pentru acest simplu cuvînt; alții susțin că este o exagerare. Eu, însă, mă tem ca nu cumva să ne înșelăm aici pe pămînt cu cuvintele și să suferim dincolo, cu faptele, cea mai cumplită pedeapsă.

VIII

Spune-mi, pentru ce ți se pare împovărătoare porunca? Nu știi, oare, că cele mai multe pedepse și cele mai multe păcate își au începutul în cuvinte. Prin cuvinte iau naștere hulele, lepădarea de Dumnezeu, înjurăturile, ocările, jurămintele false, mărturiile mincinoase și uciderile. Nu te uita, dar, la cuvînt, că este un simplu cuvînt, ci dacă nu cuprinde în el mare primejdie! Asta cerceteaz-o! Nu știi, oare, că atunci cînd ești în vrajbă cu cineva, cînd fierbi de mînie, cînd ți-i sufletul aprins, cel mai neînsemnat cuvînt ți se pare mare, iar o înjurătură cît de mică ajunge de nesuferit? De multe ori niște lucruri mici au dat naștere la crime și au distrus orașe întregi. La fel atunci cînd ți-i drag cineva, chiar cuvintele lui grele ți se par ușoare; după cum cînd dușmănești pe cineva nu poți suferi nici cele mai mici cuvinte; chiar cuvintele spuse la împlinire le socotești spuse cu gînd rău. Ca la foc; dacă scînteia e mică, de s-ar afla alături nenumărate lemne, scînteia nu le cuprinde cu ușurință; dar dacă flacăra se întărește și se înalță, cuprinde nu numai lemnele, ci, cu ușurință, și pietrele și orice întilnește în cale; și focul se aprinde mai mult tocmai cu materialele cu care de obicei se stinge; că spun unii că nu numai lemnele și cîlții și celelalte materii care se aprind ușor, dar chiar și apa vărsată pe foc mărește mai mult puterea focului. Tot așa și mînia; orice cuvînt rostit este îndată hrană pentru această flacăra rea.

Ca să înăbușe mai dinainte toate acestea, Hristos a supus judecății pe cel care se mînie în zadar – pentru asta a și spus: *„Cel care se mînie vinovat va fi judecății”* – și a supus sinedriului pe cel care spune fratelui său: „*raca*”. Acestea însă nu sînt pedepse mari, că sînt pedepse pămîntești; dar pe cel care spune fratelui său: „*nebunule*”, îl pedepsește cu gheena focului. Acum, pentru prima dată, Hristos pomeneste de gheenă. Mai

94. Matei 5, 22.

înainte, vorbise mult de împărăția cerurilor; dar abia acum vorbește de gheenă, arătînd cu asta că împărăția cerurilor se datorește iubirii Sale de oameni și voinței Sale, pe cînd iadul se datorește vieții noastre păcătoase.

Uită-te că Hristos mărește treptat pedepsele, ca și cum s-ar apăra, arătînd că nu vrea să ne pedepsească așa, dar noi îl silim la niște hotărîri ca acestea. Ascultă! Hristos îți grăiește așa: „Ți-am spus să nu te mîinii în deșert, că vei fi vinovat judecării! Ai disprețuit această poruncă! Iată la ce a dat naștere mînia ta! Îndată te-a făcut să insultîi și ai spus fratelui tău: „*raca*”! Pentru insultă ți-am dat o altă pedeapsă: judecata sinedriului! Dacă vei nesocoti și această poruncă și vei trece la celălalt păcat mai greu, spunînd: „*nebunule*” fratelui tău, atunci nu te voi mai pedepsi cu aceste pedepse de aici, ci cu osînda gheenei veșnice, ca să nu sari la crimă!”

Da, nu este nimic, nu este nimic mai greu de suferit ca insulta; ea, mai cu seamă, poate sfîșia sufletul omului. Iar cînd cuvintele insultei sînt mai insultătoare, atunci flacăra mîniei este de două ori mai mare. Să nu socotești că spui o vorbă întîmplătoare cînd numești „*nebun*” pe fratele tău! Răpînd fratelui tău ceea ce ne deosebește de animale, ceea ce mai ales ne arată că sîntem oameni – mintea și judecata –, îl lipsești de orice noblețe. Să nu ne uităm numai la cuvinte, ci și la faptele și patimile la care ele dau naștere! Să ne gîndim ce rană mare face cuvîntul și la ce rău duce! Din pricina aceasta Pavel n-a scos din împărăția cerurilor numai pe desfrînați, pe destrăbălați, ci și pe cei ce insultă. Și pe bună dreptate! Cel care insultă pîngărește virtutea dragostei, aduce aproape-lui mii de nenorociri, face ca dușmăniile să dăinuiască veșnic, desparte mădularele lui Hristos, alungă în fiecare zi pacea atît de dorită de Dumnezeu, dînd, cu insultele, loc larg diavolului în lume și făcîndu-l mai puternic. De aceea și Hristos a dat această lege, ca să taie cu totul vinele puterii diavolului. Că pentru Hristos dragostea valorează totul. Ea este mama tuturor bunătăților, semnul de recunoaștere al ucenicilor Lui⁹⁵, ține strîns legate pe toate cele ale noastre, este trebuincioasă tuturor. Pe bună dreptate, deci, Hristos taie cu multă tărie rădăcinile și izvoarele urii că ele vatămă dragostea. Nu socoti, deci, o exagerare cuvintele lui Hristos, ci gîndește-te la faptele mari săvîrșite prin îndeplinirea acestor porunci și minunează-te de blîndețea acestor legi! Nimic nu-l este atît de drag lui Hristos ca unirea și legătura în dragoste a unora cu alții. De aceea și El Însuși și prin ucenicii Lui – și prin cei din Noul Testament și prin cei din Vechiul Testament – vorbește foarte mult de porunca dragostei, răzbunînd și pedepsind aspru pe cei ce o disprețuiesc. Desființează dragostea și ai adus și înrădăcinat în lume păcatul. De aceea și

spunea Hristos: „Cînd se va înmulți fărâdelegea, se va răci dragostea multora”⁹⁶. Așa a ajuns Cain ucigaș de frate, așa Isav, așa frații lui Iosif! Așa au năvălit pe lume o mulțime de nenorociri! Pentru că s-a răcit dragostea! De aceea și Hristos taie din rădăcină, cu foarte multă grijă, tot ce o vatamnă.

IX

Și Hristos nu Se mărginește numai la cele spuse, ci adaugă și alte porunci, mai multe decît cele de mai înainte, prin care arată cît de scumpă Îi este dragostea.

După ce a amenințat cu judecata, cu sinedriul și cu gheena, a adăugat alte porunci, asemănătoare celor de mai înainte, grăind așa:

„Dacă îți aduci darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău înaintea altarului și du-te de te împacă cu fratele tău și apoi vino și adu-ți darul tău”⁹⁷.

Ce bunătațe! Ce iubire de oameni covîrșitoare! Pentru dragostea noastră de aproapele Dumnezeu renunță la cinstea și slujirea ce trebuie să l-o aducem. Lucrul acesta arată că nici pedepsele cu care ne-a amenințat mai înainte nu le-a dat mînat de ură și nici din dorința de a pedepsi cu orice preț, ci dintr-o mare iubire de oameni.

Ce cuvinte ar putea fi mai blînde decît acestea? „Să fie întreruptă închinăciunea ce Mi-o aduci, ne spune Hristos, ca să rămînă dragostea ta! Pentru că și împăcarea cu fratele tău este tot o jertfă!”. De aceea n-a spus: „După ce Îmi vei aduce darul” sau: „Înainte de a-l aduce”, ci îl trimite să se împace cu fratele său după ce darul este dus la altar și jertfa începuse. Îi poruncește, deci, să alerge, chiar în mijlocul slujbei; nici după ce s-a sfîrșit slujba, nici înainte de a începe.

– Pentru ce ne poruncește să facem așa? Care e pricina?

– După părerea mea, prin o astfel de poruncă, Domnul vrea să ne arate și să ne dovedească două lucruri. Unul, de care am vorbit mai sus, pentru a ne arăta că prețuiește mult dragostea, că o socotește a fi cea mai mare jertfă și că fără dragoste nu este primită nici slujba și nici închinăciunea adusă lui Dumnezeu; al doilea, pentru a ne constrînge să ne împăcăm cu fratele nostru. Cel care a primit porunca de a nu aduce închinăciune lui Dumnezeu înainte de a se împăca cu cel certat, se va grăbi să alerge la cel supărat, ca să pună capăt vrajbei, dacă nu din dragostea de aproapele, cel puțin să nu-i rămînă jertfa nesăvîrșită. Domnul a folosit aceste cuvinte tari, tocmai pentru a înfricoșa și a deștepta. După ce a spus: „Lasă darul tău”, nu s-a oprit la atîta, ci a adăugat:

⁹⁶ Matei 24, 12.

⁹⁷ Matei 5, 23-24.

„înaintea altarului” - iarăși ca să înfricoșeze și cu locul - „și pleacă”. Și n-a spus numai: „pleacă”, ci a adăugat: „*Mai întâi și apoi venind adu darul tău*”. Prin toate aceste cuvinte a arătat că această sfântă masă a altarului nu primește pe cei care trăiesc în dușmănie unii cu alții.

Să audă aceste cuvinte cei inițiați⁹⁸, toți cîți se apropie de sfînta masă cu dușmănie în suflet! Să le audă și cei neinițiați⁹⁹, că și către ei sînt adresate cuvintele acestea! Aduc și ei jertfă și dar, adică rugăciune și milostenie. Și rugăciunea e jertfă. Ascultă ce spune profetul: „*Jertfa de laudă Mă va slăvi*”¹⁰⁰; și iarăși: „*Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă!*”¹⁰¹; și: „*Ridicarea mîinilor mele, jertfă de seară*”¹⁰². Deci dacă-ți faci rugăciunea fără să fii împăcat cu fratele tău, e mai bine să lași rugăciunea, să te duci să te împaci cu fratele tău și apoi să te rogi.

Toate s-au făcut pentru a fi pace între oameni. Pentru asta chiar Dumnezeu S-a făcut om, a făcut toate acele lucruri mari, ca să ne aducă pace. Prin porunca aceasta Hristos trimite pe cel ce a făcut răul la cel căruia i-a făcut rău; în Rugăciunea Domnească trimite pentru împăcare pe cel năpăstuit la făptaș. În Rugăciunea Domnească spune: „*Iertați oamenilor greșalele lor*”¹⁰³; aici zice: „*Dacă are ceva împotriva ta, du-te la el*”. Dar, mai bine spus, mi se pare că și aici trimite Domnul tot pe cel năpăstuit la făptaș, că n-a spus: „*Împacă pe fratele tău*”, ci: „*împacă-te!*”; spusa pare a fi pentru cel ce a săvîrșit răul, dar toate cuvintele sînt zise pentru cel năpăstuit. „Dacă te împaci cu el, îi spune Hristos, prin dragostea arătată aceluia Mă vei avea și pe Mine milostiv și vei putea aduce jertfa cu multă îndrăznire. Dacă mai urăști încă, gîndește-te că și Eu renunț cu plăcere la cele ce Mi se cuvin, numai ca voi să fiți prieteni. Să-ți fie aceasta mîngiere mîniei tale!”. Hristos n-a spus „Cînd ți-a făcut un mare rău, atunci împacă-te”, ci: „*Dacă are ceva cît de mic împotriva ta*”. Și n-a adăugat: „Dacă pe drept sau pe nedrept”, ci a spus numai atît: „*Dacă are ceva împotriva ta*”. Chiar dacă te-ar urî pe bună dreptate, nici așa nu trebuie să întinzi mai departe ura. Că și Hristos avea toată dreptatea să fie supărat pe noi, și totuși S-a dat pe Sine Însuși spre junghiere, fără să țină seamă de acele greșeli ale noastre.

X

De aceea și Pavel, în alt chip, ne silește să ne împăcăm, spunîndu-ne: „*Soarele să nu apună peste minia voastră*”¹⁰⁴. După cum a luat ca

98. Cei ce au primit Sfîntul Botez.

99. Cei încă nebotezați.

100. Ps. 49, 24.

101. Ps. 49, 15.

102. Ps. 140, 2.

103. Matei 6, 14.

104. Efes. 4, 26.

pricină a împăcării jertfa, tot așa și Pavel, în același scop, a luat ziua. Se temeă ca nu cumva noaptea, cel minios rămânind singur, să nu i se mărească și mai mult mînia. Ziua întîlnește o mulținie de oameni, aceștia îi pot risipi mînia și-i pot abate gîndurile; dar noaptea, cînd omul este singur și stă și se socotește în el însuși, valorile miniei cresc și furia ajunge mai mare. De aceea, dar, Pavel o ia înainte; vrea să-l predea nopții împăcat, pentru ca diavolul să nu mai aibă vreun prilej, datorită singurătății, să aprindă cuptorul miniei și s-o facă mai cumplită. Tot așa și Hristos nu îngăduie nici cea mai mică amîinare, pentru ca nu cumva, odată jertfa împlinită, cel cu mînia în suflet să se trîndăvească, să amîne împăcarea de pe o zi pe alta. Hristos știe că dușmănia trebuie scoasă iute din suflet; și, ca un doctor iscusit, nu dă numai doctorii ce ne pot feri de boli, ci și doctorii care tămăduiesc bolile. Porunca de a nu spune nimănui: „*nebunule*” este o poruncă ce ne apără împotriva urii; iar porunca de a ne împăca cu dușmanii noștri este o poruncă ce distruge toate păcatele zămislite de dușmănie. Uită-te ce pedepse aspre îi așteaptă pe cei ce calcă aceste porunci! Pe unul îl amenință cu gheena; iar celuilalt nu-i primește darul înainte de împăcare. Domnul își arată cu asta mînia Sa; dar prin pedepsele acestea, stîrpește și rădăcina și fructul. Mai întîi spune: „*Nu te mînia!*”; apoi: „*Nu insulta!*”. Amîndoua aceste păcate se ajută unul pe altul să crească; dușmănia dă mînia de ajutor insultei, iar insulta, dușmăniei. De aceea Hristos cu o poruncă stîrpește rădăcina, iar cu alta vindecă fructul; cu cea dintîi împiedică răul înainte de a lua nceput; iar dacă odrăslește și face acel fruct foarte rău – dușmănia –, cu porunca cealaltă îl arde desăvîrșit. De aceea după ce a vorbit de „*judecată*”, de „*sinedriu*”, de „*gheenă*” și de „*jertfa ce trebuie să I se aducă*”, adaugă iarăși alte porunci, grăind așa:

„*Împacă-te cu pîrișul tău degrab, pînă ești pe cale cu el*”¹⁰⁵.

Ca să nu spui: „Ce? Să mă împac cu dușmanul meu cînd m-a nedreptățit, cînd mi-a răpit averea, cînd m-a tîrît în judecată?”, deci ca să nu spui așa, Domnul a înlăturat și această obiecție și acest pretext, poruncindu-ți ca nici în acest caz să nu porți dușmănie vrăjmașului tău. Apoi, pentru că e grea porunca, Domnul te sfătuiește ca totuși să te împaci cu dușmanul tău pentru foloasele materiale ce le vei avea de pe urma unei astfel de împăcări; face asta, pentru că știe că pe oamenii îndrăgostiți de cele materiale îi atrag de obicei spre virtute mai mult foloasele materiale decît bunătățile cele viitoare.

„Ce spui? îți răspunde Domnul. Pîrișul tău e mai puternic și te nedreptățește? Fie! Dar dacă nu te împaci cu el, îți va face și mai mare rău; te va sili să ajungi în fața judecății. Împăcîndu-te cu el, pierzi averile, dar ai trupul liber! Dar dacă ajungi sub sentința judecătorului, vei fi pus în lanțuri, vei primi pedeapsă cumplită. De eviți lupta de la tribu-

nal, culegi două foloase: unul, că nu mai suferi rușinea închisorii și a condamnării; altul, că fapta se datorește ție, și nu violenței celuiilalt. Dacă nu vrei să ascuți de porunca Mea, apoi află că nu faci dușmanului tău atîta rău cît ție!”.

Uită-te cum îl silește Hristos și acum! După ce a spus: „*Împacă-te cu pîrișul tău!*”, a adăugat: „*degrab*”. Și nu s-a mulțumit cu atîta, ci îi cere să facă chiar ceva mai mult, spunîndu-i: „*pînă ești cu el pe cale*”. Prin aceste cuvinte îl împinge și-l silește stăruitor să se împace cu dușmanul său. Într-adevăr nimic nu tulbură atît de mult viața noastră cît amînarea și zăbovirea săvîrșirii faptelor bune. Adeseori amînarea a făcut să pierdem totul. Așa precum Pavel a spus: „*Mai înainte de a apune soarele, pune capăt dușmăniei!*”, iar Hristos în cele de mai înainte spusese: „*Împacă-te, înainte de a-ți aduce jertfa!*”, tot așa și aici: „*Degrad, pînă ești cu el pe cale*”, înainte de a ajunge la ușa tribunalului, înainte de a te înfățișa scaunului de judecată și de a fi sub stăpînirea judecătorului. Că înainte de a intra pe ușa tribunalului tu ești stăpînul; dar dacă îi păsești pragul, oricît te-ai strădui, nu vei putea să-ți aranjezi treburile după voința ta, că ești sub mîna altuia.

Ce înseamnă „*a se împăca*”? Înseamnă sau: Primește mai bine să ți se facă nedreptate, sau: Așa judecă pricina ta, ca și cum ar judeca-o celălalt, ca nu cumva, din pricina egoismului tău, să strici dreptatea; și, dimpotrivă, cînd judeci pricina altuia, judecă-o ca și cum ar fi vorba de pricina ta și așa pronunță sentința. Dacă e greu, nu trebuie să te minunezi; că pentru asta a dat Hristos mai înainte toate acele fericiri, ca, prin șlefuirea și pregătirea mai dinainte a sufletului ascultătorului, să-l facă mai destoinic pentru primirea întregii Sale legiuri.

XI

Unii comentatori spun că prin cuvîntul „*pîriș*” Domnul a vrut să arate pe diavol și că a poruncit să nu avem nimic cu el, adică să ne împăcăm cu el, pentru că după plecarea noastră de aici nu mai este cu putință o împăcare, deoarece ne așteaptă osîndă de neînlăturat. După părerea mea aici este vorba de judecătoria de pe pămînt, de drumul pînă la judecătorie, de închisoarea aceasta pămîntească. Mai înainte Hristos îndemnase la îndeplinirea poruncilor Sale cu bunătăți mai mari, cu bunătățile cele viitoare; acum înfricoșează cu lucruri din lumea aceasta. La fel face și Pavel; îndeamnă pe ascultător cînd cu bunătățile cele viitoare, cînd cu lucruri din lumea aceasta. De pildă, pentru a îndepărta de la rău pe oameni, pune înaintea celui rău pe dregător înarmat, grăind așa: „*Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabie, pentru că este slujitor al lui Dumnezeu*”¹⁰⁶. Și iarăși, poruncindu-i să

se supună dregătorului, nu-i amintește numai de frica de Dumnezeu, ci și de amenințarea și purtarea de grijă a dregătorului: „*De aceea trebuie să vă supuneți nu numai pentru minie, ci și pentru cugetul vostru*”¹⁰⁷. Că, după cum am spus mai sus, pe oamenii cu mai puțină judecată îi îndreaptă de obicei bunurile care se văd și le stau în față. De aceea și Hristos n-a amintit numai de iad, ci și de tribunal, de arestare, de închisoare și de tot chinul de acolo, stîrpind, prin toate acestea, rădăcinile uciderii. Cum va ajunge un om să ucidă, cînd nu insultă, nu se judecă și nu-și prelungește dușmănia? Prin urmare se vede și de aici că în folosul aproapelui stă folosul nostru. Cel care se împacă cu pîrișul său își va folosi cu mult mai mult lui; că scapă de tribunale, de închisori și de chinuirea de acolo.

Să dăm, dar, ascultare poruncilor Domnului, să nu ne împotrivim lor și nici să le discutăm! Că poruncile acestea, prin ele însele, ne pricinuiesc mai cu seamă plăcere și folos, chiar înainte de primirea răsplăților. Dacă multora li se par împovărătoare și cu anevoie de îndeplinit, tu gîndește-te că le faci de dragul lui Hristos; și atunci întristarea se va preface în bucurie. Dacă gîndim totdeauna așa, nu vom mai simți povara poruncilor, ci vom culege pretutindeni numai bucurii; osteneala n-are să ni se mai pară osteneală, ci, cu cît ne ostenim mai mult, cu atît osteneala ajunge mai plăcută și mai dulce.

Deci cînd plăcuta obișnuință cu păcatele și dragostea de bani te asaltează, atac-o și tu cu gîndul acela care spune că vom primi mare răsplată de vom călca în picioare plăcerea cea trecătoare și spune sufletului tău: „Te întristezi cumplit că te lipsesc de plăcere? Nu te întrista! Bucură-te, că îți pricinuiește cerul! N-o faci pentru om, ci pentru Dumnezeu. Rabdă puțin și vei vedea cît de mare e răsplata! Rabdă în viața aceasta pămîntească și vei primi nespusă îndrăznire!”.

De vom grăi unele ca acestea sufletului nostru și nu ne vom gîndi numai la oboselile virtuții, ci vom socoti și cununile ei, ne vom depărta repede de orice păcat. Dacă diavolul ne arată ca trecător ceea ce este plăcut și ca veșnic ceea ce este dureros, și astfel are putere asupra noastră și ne stăpînește, să facem și noi contrariul: să arătăm ca trecător ceea ce este dureros și ca nemuritor ceea ce este bun și folositor; și atunci ce motiv am mai avea de a nu săvîrși virtutea, după atîta mîngiere? În locul tuturor ne este de ajuns temeiul ostenelelor noastre, acela anume că avem lămurit încredințarea că suferim toate acestea pentru Dumnezeu. Dacă un om care are datornic pe împărat se socotește ferit de primejdii pentru toată viața sa, gîndește-te cît de ferit de primejdii va fi omul care-și face, cu faptele lui mici și mari, datornic pe

iubitorul de oameni și viul Dumnezeu? Nu-mi vorbi de oboseli și de sudori, pentru că Dumnezeu ne ușurează săvârșirea virtuții nu numai prin nădejdea bunătaților ce vor să fie, ci și în alt chip, ajutându-ne și sprijinindu-ne totdeauna. De-ai vrea să-ți dai cît de mică osteneală, toate celelalte vin de la sine. Dumnezeu vrea ca tu să te ostenești puțin, pentru ca întreaga biruință să fie a ta. După cum un împărat vrea ca fiul său să fie și să se arate pe cîmpul de bătaie, pentru a pune pe seama lui victoria, tot așa face și Dumnezeu în lupta noastră cu diavolul. Numai un singur lucru îți cere Dumnezeu: să urăști pe diavol din toată inima. De faci asta, duce Dumnezeu pînă la capăt lupta! De te-ar arde mînia sau dragostea de bani sau orice altă patimă tiranică, Dumnezeu le poate lește iute dacă te vede că te înarmezi și te pregătești de luptă. Pe toate le face ușoare și te înalță deasupra flacării, ca odinioară pe tinerii din cuptorul Babilonului¹⁰⁸. Că și aceia n-au adus nimic mai mult decît gîndul și voința.

Așadar, ca să stingem și noi aici pe pămînt focul oricărei plăceri păcătoase și ca să scăpăm și dincolo de iad, acestea să le socotim, de acestea să ne îngrijim și pe acestea să le facem în fiecare zi, atrăgînd asupra noastră, prin gînduri bune și prin dese rugăciuni, bunăvoința lui Dumnezeu. Așa, cele ce par acum grele vor fi ușoare, lesnicioase și plăcute. Că atîta vreme cît patimile ne stăpînesc, socotim virtutea istovitoare, grea, cu urcuș anevoios, iar viciul, plăcut și foarte dulce; dar dacă ne desprindem puțin de patimi, vedem că viciul este respingător și urît, iar virtutea ușoară, lesnicioasă și de dorit. Și aceasta o poți afla de la cei care au dus o viață virtuoasă. Ascultă că Pavel spune că patimile ne sînt o rușine chiar după ce ne-am depărtat de ele, spunînd: „*Ce roadă ați avut atunci de pe urma acelorora de care acum vă rușinați?*”¹⁰⁹. Dimpotrivă, despre virtute spune că este ușoară după ostenele de la început; numește necazul ușor și trecător¹¹⁰, se bucură de suferințe¹¹¹, se veselește în necazuri¹¹² și se laudă cu semnele lui Hristos¹¹³.

Ca să ajungem și noi în această stare sufletească, să ne punem în rînduială în fiecare zi, uitînd pe cele din urma noastră și năzuind spre cele ce ne stau înaintea. Să urmărim răsplata chemării celei de sus, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

108. *Dan.* 3, 23.

109. *Rom.* 6, 21.

110. *II Cor.* 4, 17.

111. *Col.* 1, 24.

112. *Rom.* 5, 3.

113. *Gal.* 6, 17

OMILIA XVII

**„Ați auzit că s-a zis celor de demult:
Să nu faci adulter; Eu, însă, vă zic vouă
că oricine se uită la o femeie spre a o pofti
a și făcut adulter cu ea în inima sa”¹.**

I

După ce Domnul a desăvârșit porunca întâia din Vechiul Testament, ridicîndu-o la cea mai înaltă filozofie, merge mai departe, în ordine, la porunca a doua, supunîndu-Se și aici legii.

– Dar aceasta nu-i porunca a doua, m-ar întreba cineva, ci a treia; că prima poruncă nu este: „*să nu ucizi*”, ci: „*Domnul Dumnezeuul tău Domn, unul este*”². De aceea se cuvine să întreb, pentru ce n-a început cu ea? Care e pricina?

– Dacă ar fi început cu această poruncă, ar fi trebuit să o completeze și pe ea și să vorbească despre El. Nu era încă timpul de o învățătură ca aceasta. Așa că a vorbit deocamdată de poruncile morale, vrînd ca, pe temeiul lor, mai întîi, și al minunilor, să convingă pe ascultătorii Săi că El este Fiul lui Dumnezeu. Dacă Hristos, chiar de la început, înainte de a grăi și a face ceva, ar fi zis: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău și în afară de Mine nu este altul; dar Eu vă spun vouă: Închinați-vă Mie ca și Aceluia”, ar fi făcut ca toți să se uite la El ca la un nebun. Dacă după ce a dat învățătura Sa și făcuse atîtea minuni, spuneau că-i îndrăcit³, deși încă nu vorbise lămurit despre Dumnezeirea Sa, ce n-ar fi spus, ce n-ar fi născocit dacă ar fi încercat să facă asta înainte de toate acestea? Păstrînd, deci, învățătura despre Dumnezeirea Sa pentru timpul potrivit, Hristos a făcut ca dogma aceasta să fie bine primită de majoritatea ascultătorilor Săi. Aceasta e pricina că a lăsat la o parte porunca întâi: i-a pregătit mai întîi drumul prin minunile săvîrșite și prin minunata Sa învățătură; apoi o descoperă și cu cuvîntul. O descoperă la început puțin cîte puțin, pe nesimțite, prin strălucirea minunilor și prin însuși felul învățaturii. Faptul că Hristos dădea, cu deplină autoritate, astfel de legi și le îndrepta pe

1 Matei 5, 27–28.

2 Deut. 6, 4.

3 Matei 9, 34, Marcu 3, 22, Luca 11, 15.

cele vechi, făcea ca omul priceput și cu luare aminte să descopere mectul cu micetul dogma despre Dumnezeuirea Sa. „Și se minunau toți de El, spune Scriptura, că nu-i învăța așa cum îi învățau cărturarii lor”⁴.

Hristos Și-a început învățătura Sa vorbind de cele mai generale patimi omenești: mînia și pofta, pentru că acestea sînt mai ales patimile care ne stăpînesc; ele sînt legate de firea noastră mai mult decît celelalte. Și cu putere deplină, atîta cît se cuvenea unui legiuitor, a îndreptat aceste patimi și le-a înfrumusețat deplin. Nu s-a mărginit să spună că cel ce face adulter este pedepsit, ci a mers mai departe și face și aici ceea ce făcuse cu porunca din legea veche, „Să nu ucizi”: pedepsește și privirea pofticioasă, ca să afli că dă o învățătură superioară învățaturii cărturarii lor. De aceea spune: „Cel care se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut adulter cu ea”, adică cel care-și face de lucru pentru a se uita cu curiozitate la trupurile strălucitoare, pentru a căuta cu privirea chipurile frumoase, pentru a hrăni sufletul cu vederea lor și pentru a-și pironi ochii pe obraji frumoși. Că Hristos n-a venit să mîntuie numai trupul de fapte rele, ci și sufletul, înainte de trup. Și pentru că primim harul Duhului în inimă, Hristos curățește mai întîi inima.

– Dar cum e cu putință să scap de poftă?

– Da, dacă am vrea am putea s-o omorîm, să rămînă fără putere. De altfel Hristos nu cere aici să stîrpim orice fel de poftă, ci numai pofta aceea care se naște datorită privirilor. Că omul care caută să vadă chipuri frumoase, acela mai cu seamă aprinde cuptorul patimii, își robește sufletul și pornește iute și spre faptă. De aceea Hristos n-a spus: „Cel care pofteste să facă adulter”, ci: „Cel care se uită la o femeie spre a o pofti”. Mîniei îi pusese un hotar, spunînd: „Cel care se mînie în deșert”; aici, însă, nu mai pune poftei hotar, ci o interzice cu totul, deși amîndouă – și mînia și pofta – sînt innăscute în firea omenească, deși amîndouă ne sînt folositoare: mînia ca să pedepsim pe cei răi și să îndreptăm pe cei care se uită urît, iar pofta ca să dăm naștere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moștenitori.

II

M-ar putea întreba cineva:

– Dar pentru ce n-a pus hotar și poftei?

– Dacă te-ai uita cu luare aminte ai vedea că și poftei îi pune mare hotar. Că nu s-a mărginit să spună: „Cel care va pofti – pentru că poate pofti și cel ce șade în munți –, ci: „Cel care se va uita spre a pofti”, adică omul care adună în el însuși pofta, care, fără să-l silească cineva, își bagă fiara în mîntea lui potolită. O astfel de poftă nu pornește datorită

⁴ Matei 7, 28-29; Marcu 1, 22.

firii, ci trindăvirii. De altfel și Vechiul Testament o interzicea, spunînd: „Nu te uita la frumusețe străină”⁵. Apoi, ca să nu spui: „Ce păcat fac dacă mă uit la o femeie, dar nu cad?”, Hristos pedepsește chiar privirea, pentru ca nu cumva, prin această îngăduință, să prinzi curaj și să cazi în păcat.

– Dar ce păcat fac dacă mă uit? O poftesc, dar nu săvîrșesc nici o faptă rea!

– Și așa ești rînduit împreună cu cei ce fac adulter! Legiutorul a hotărît și nu trebuie să iscodești mai mult. Se poate ca, uitîndu-te așa, să poți să te stăpînești o dată, de două ori, de trei ori! Dar dacă vei continua să faci asta, dacă vei aprinde cuptorul, de bună seamă vei cădea, că nu ești în afara firii omenești. După cum noi, cînd vedem pe copil cu cuțitul în mînă îl batem și-i luăm cuțitul din mînă, deși nu l-am văzut rănit, tot așa și Dumnezeu oprește privirea pofticioasă, chiar înainte de păcat, tocmai pentru a nu cădea în păcat. Că omul, care și-a aprins odată flacăra, își plăsmuiește neconținut chipuri de lucruri rușinoase, chiar în lipsa femeii văzute, și de la ele ajunge adesea la faptă. Aceasta e pricina că Hristos oprește chiar împreunărilor făcute în inimă.

În fața unei astfel de porunci, ce-ar putea spune cei care trăiesc sub același acoperiș cu călugărițele, cu fecioarele afierosite lui Dumnezeu? După legea pusă de Domnul, ei săvîrșesc nenumărate păcate de desfrîinare, pentru că în fiecare zi se uită cu poftă la ele. De aceea fericitul Iov și a pus dintru început această lege de a nu se uita la fecioare⁶. Lupta e mai mare după ce te-ai uitat cu poftă la o femeie dar n-ai trăit cu ea. Că nu gustăm atîta plăcere de pe urma uitatului cu poftă la o femeie, cită suferință avem de pe urma creșterii poftei; împuternicim pe potrivnic, facem loc larg diavolului și nu mai sîntem în stare să-l îndepărtăm, după ce l-am băgat în gîndurile noastre cele mai intime, după ce i-am deschis lui mintea. De aceea Hristos spune: „Nu fi desfrînat cu ochii și nu vei fi desfrînat cu mintea!”.

Este un alt fel de a te uita la o femeie, așa cum se uită cei cu inima curată. De aceea Hristos n-a oprit uitatul, ci uitatul cu poftă. Dacă n-ar fi vrut asta, ar fi spus: „Cel care se uită la o femeie”; dar n-a spus așa, ci: „Cel care se uită spre a o pofti”, ca să facă plăcere ochilor. Dumnezeu nu ți-a făcut ochii ca prin ei să-ți bagi în suflet desfrînarea, ci ca văzînd făpturile Lui să admiri pe Creator. După cum este o minie fără rost, tot astfel este și un uitat fără rost, cînd faci aceasta de dragul poftei. Dacă vrei să te și uiți și să ai și plăcere, uită-te la femeia ta, iubește-o pe ea neîncetat! Nici o lege nu te oprește! Dar dacă vrei să te uiți cu nesațiu la frumuseți

⁵ Inf. Sn. 9, 8.

⁶ Iov 31, 1.

străine, atunci nedreptățești și pe femeia ta, rotindu-ți ochii pretutinde nea, și nedreptățești și pe aceea la care te uiți, că o atingi cu ochi nele giuiți. Chiar dacă n-ai atins-o cu mîna, o atingi cu ochii. De aceea și asta se socotește desfrinare și aduce asupra-ți chin greu, înaintea chinului din iad, că-ți umple sufletul de neliniște și tulburare. Mare este amețeala, nespus de cumplită durerea! Cel cuprins de această patimă este mai nefericit decît prinșii de război, decît cei înlănțuiți. Adesea, aceea care a aruncat săgeata a plecat, dar rana a rămas. Mai bine spus, n-a aruncat aceea săgeata, ci tu te-ai rănit de moarte uitîndu-te cu poftă. Spun asta ca să scap de bîrfeli pe femeile cinstite. Pentru că femeile celelalte, care se împodobesc spre a atrage spre ele ochii celor cu care se întîlnesc, chiar dacă nu rănesc pe nimeni, își primesc osînda cuvenită lor. A făcut farmece, a pregătit otrava, deși n-a dus paharul la gura nimănui; mai bine spus, paharul l-a dus, dar nu s-a găsit nimeni ca să-l bea.

– Pentru ce Hristos n-a adresat cuvintele sale și femeilor, ci numai bărbaților?

– Pentru că Hristos dă legi care privesc și pe bărbați și pe femei, deși pare că se adresează numai bărbaților. Vorbește capului, dar poruncile Sale sînt adresate întregului trup. Vede în femeie și în bărbat o singură ființă și nu face deosebire între sexe.

III

Dar dacă vrei să auzi muștrări împotriva femeilor, ascultă pe Isaia, care le spune multe, bătîndu-și joc de îmbrăcămintea lor, de privirile lor, de mersul lor, de hainele lor care se tîrăsc pînă jos, de picioarele lor jucăușe și de grumajii goi⁷. Ascultă-l și pe fericitul Pavel, care dă multe legi femeilor și le muștră aspru pentru împletiturile părului, pentru podoabe și pentru multe alte asemenea lucruri⁸.

Același lucru, în chip ascuns, îl spune și Hristos în cuvintele de mai jos, pentru că atunci cînd spune: „*Scoate și taie pe cel ce te smintește*”, Hristos își arată mînia Sa față de astfel de femei. De asta a și adăugat:

„*Dacă ochiul tău cel drept te smintește, scoate-l și-l aruncă de la tine*”⁹.

Ca să nu spui: „Ce? Dar dacă e rudă cu mine? Dar dacă am o altfel de legătură cu el?”, de aceea Hristos nu vorbește aici de măduarele trupului – Doamne ferește! –, că nicăieri n-a spus că trupul este de vină pentru săvîrșirea păcatelor, ci neconținut a spus că de vină este gîndul nostru cel rău. Nu este de vină ochiul, care vede, ci mintea și cugetul.

7. Isaia 3, 15.

8. I Tim. 2, 9.

9. Matei 5, 29.

Adeseori cînd mintea ne e îndreptată în altă parte, ochiul nu vede pe cei din față. Prin urmare vederea nu se datorește în întregime ochiului. Dacă Hristos ar fi vorbit de mădularele trupului nostru, n-ar fi vorbit numai de un singur ochi și nici numai de ochiul drept, ci de amîndoi. Căci cine se smintește din pricina ochiului drept, apoi, fără îndoială, se va sminti și din pricina ochiului stîng.

– Pentru ce, deci, Hristos a vorbit de ochiul drept și a mai adăugat și mîna?¹⁰

– Ca să afli că nu e vorba de mădularele trupului, ci de cei care sînt în strînsă legătură cu noi, cu prietenii noștri. Hristos îți spune: „Dacă iubești pe cineva atît cît îți iubești ochiul cel drept sau socotești că-ți este tot atît de folositor cît de folositoare ți-i mîna, tai-o, dacă-ți vatămă sufletul!”. Uită-te la tăria cuvîntelor Lui. N-a spus: „Îndepărtează-l!”, ci vrea o despărțire totală. De aceea spune: „*Scoate-l și-l aruncă de la tine!*”. Apoi, pentru că porunca Sa este neîndurătoare, arată folosul pentru amîndouă părțile: Și pentru cei buni și pentru cei răi, întărind comparația:

„*Că mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale și nu tot trupul să fie aruncat în gheena*”¹¹.

Cînd prietenul tău nu se mîntuie, ba te mai duce și pe tine la pieire, ce fel de dragoste de prieten este aceea să pieriți amîndoi, cînd e cu putință să se mîntuie unul dacă sînteți despărțiți?

– Atunci pentru ce Pavel dorea să fie anatema?¹²

– Nu dorea să fie anatema pentru ca să nu cîștige nimic, ci ca să mîntuie pe alții. Aici, însă, paguba este pentru amîndoi. De aceea n-a spus: „*Scoate-l*”, ci și: „*Aruncă-l de la tine!*”, pentru ca să nu-l mai poți lua înapoi dacă rămîne așa. Făcînd aceasta îl scapi și pe el de păcat mai mare și te scapi și pe tine de pieire.

Dar ca să vezi mai bine folosul acestei porunci, să cercetăm, dacă vrei, spusele Domnului, aplicîndu-le chiar la mădularele trupului. Dacă ar fi vorba de ales și ai fi silit sau să rămii cu ochii teferi, dar să te arunce într-o groapă și să pieri, sau să ți se scoată ochii și să-ți mîntui sufletul, oare n-ai alege a doua cale? Negreșit! N-ai făcut asta pentru că ți-ai urît ochii, ci pentru că ți-ai iubit întregul trup. Tot așa trebuie să gîndești și de bărbații și de femeile care-ți sînt prieteni. Dacă tai orice legătură de prietenie cu acela care te vatămă sufletește cu prietenia lui, dar nu-și tămăduiește boala, atunci te scapi și pe tine de orice vătămare, dar și pe el de un mare păcat, că nu va mai da socoteală, în afară de păcatele lui, și de pierderea ta. Ai văzut de cîtă blîndețe și de cîtă purtare de grijă

10. Matei 5, 30.

11. Matei 5, 30.

12. Rom. 9, 3.

este plină această poruncă? Ai văzut cîtă iubire de oameni arată chiar așa părăta multora asprime? Să audă aceste cuvinte cei care se grăbesc spre teatre și ajung în fiecare zi desfrînați! Dacă legea lui Hristos ne poruncește să ne despărțim cu totul de prietenul care ne vatămă mîntuirea noastră, ce apărare mai pot avea aceia care ducîndu-se la teatru își fac în fiecare zi prieteni pe niște necunoscuți și-și găsesc nenumărate prilejuri de pierzanie? Hristos nu numai că nu ne îngăduie să vedem spectacole desfrînate, dar, pentru că a arătat paguba ce o avem de pe urma unor astfel de legături, întinde mai departe legea. Să și ne poruncește să rupem aceste legături și să le aruncăm departe de noi. Și Hristos, Care a grăit nenumărate cuvinte despre dragoste, dă aceste legi tocmai ca să cunoști din aceste două feluri de legi marea Lui purtare de grijă, ca să cunoști că el caută prin toate numai folosul tău.

„Și s-a zis: Cel care-și va lăsa femeia lui să-i dea carte de despărțenie. Iar Eu zic vouă: Că acela care va lăsa pe femeia lui, afară de cuvînt de desfrînare, o face să săvîrșească adulter; și cel ce o va lua pe cea lăsată, face adulter”¹³.

IV

Hristos nu dă altă lege pînă ce mai întîi nu curăță deplin pe cele dinainte.

Iată că ne arată și un alt fel de desfrînare.

– Care?

– Era o lege veche, care nu oprea pe bărbatul care-și ura femeia să o alunge pentru orice pricină și să ia alta în locul ei. Legea poruncește ca bărbatul să facă ceva mai mult: să-i dea femeii și carte de despărțenie, ca să nu mai poată să se întoarcă la bărbatul ei. Dacă legea n-ar fi dat această poruncă, ci ar fi îngăduit bărbatului să-și lepede femeia și să ia alta, și apoi să o aducă în casă iarăși pe cea dintîi, s-ar fi făcut mare amestec în căsnicii: bărbații ar fi luat atunci mereu femeile altora și asta ar fi fost curată desfrînare. Din pricina asta cartea de despărțenie dădea un mare ajutor căsnicilor. În afară de asta, cartea de despărțenie înlătura un alt rău cu mult mai mare. Dacă legea ar fi silit pe bărbat să țină în casă pe femeia pe care o urăște, bărbatul ar fi ucis-o. Așa de cruzi erau iudeii! Cum aveau să-și cruțe femeile lor, cînd nu-și cruțau proprii lor copii, cînd omorau pe profeți, cînd vărsau sîngele ca apa? De aceea legea veche a îngăduit un păcat mai mic, dar a stîrpit unul mai mare. La început de tot nu era legea cărții de despărțenie. Ascultă că Însuși Hristos o spune: „Moise a scris acestea din pricina învîrtoșeniei inimii

voastre"¹⁴; a scris să-i dați drumul femeii, ca să n-o omoriți de-o țineți în casă!

Pentru că Hristos interzisese nu numai omorul, ci și simpla minie, îi este ușor să dea această lege. De aceea, înainte de a o da, amintește totdeauna de porunca dată celor de demult, ca să arate că legea Sa nu-l potrivnică aceleia, ci de acord cu ea; o întărește, nu o dărimă; o îndreaptă, nu o strică.

Iată că și acum Hristos se adresează tot bărbatului: „*Cel care-și lasă pe femeia lui*, spune Hristos, *o face să săvârșească adulter, iar cel care ia pe cea lăsată face adulter*”. Bărbatul care-și lasă femeia se face pe sine însuși vinovat de păcat, chiar dacă nu ia altă femeie, tocmai pentru că a făcut-o să săvârșească adulter; iar cel care-și ia altă femeie săvârșește și el adulter. Să nu-mi spui că a lăsat-o acela! Chiar dacă a lăsat-o, rămîne totuși femeia celui care a lăsat-o. Apoi, ca să nu facă pe femeie mai obraznică, pentru că toată vina a fost aruncată pe bărbatul care a lăsat-o, Hristos îi închide și ei ușa unei noi căsătorii, spunînd: „*Iar cel care ia pe cea lăsată face adulter*”. Prin aceste cuvinte Hristos duce pe femeie pe drumul cel bun, chiar fără voia ei: o oprește de a se mai căsători și nu-i îngăduie să aibă vreun prilej de micime sufletească. Într-adevăr, dacă femeia știe că vrînd-nevrînd trebuie sau să trăiască cu bărbatul pe care l-a avut de la început, sau, dacă pleacă din casa bărbatului ei, să nu mai aibă nicăieri nici o scăpare, atunci va fi nevoită, chiar fără voia ei, să-și iubească soțul.

Să nu te miri, dar, că Hristos nu Se adresează femeii cînd dă aceste porunci. Femeie este mai slabă. De aceea o și lasă la o parte, dar o pune pe calea cea bună, amenințînd pe bărbat. Hristos a făcut ceea ce face un tată care are un copil rău. Tatăl lasă la o parte pe copilul său și mustră pe cei care i-au stricat copilul, interzicîndu-le să mai aibă legături cu el, să se mai apropie de el.

Dacă ți se pare grea porunca aceasta, atunci adu-ți aminte de poruncile date de El mai înainte, în care a fericit pe ascultătorii Săi, și vei vedea că și această poruncă este cu puțință de îndeplinit, fiind ușoară. Da, cum să-ți alungi femeia din casă cînd ești blînd, făcător de pace, smerit, milostiv? Cum să te cerți cu soția ta cînd tu împaci pe alții?

Nu numai prin asta, dar și în alt chip a făcut Hristos ușoară porunca aceasta. Prin cuvintele: „*În afară de cuvînt de desfrînare*”, Hristos lasă bărbatului numai un singur caz cînd își poate lăsa femeia; că altfel s-ar fi ajuns iarăși la același lucru. Dacă i-ar fi poruncit bărbatului să o țină în casă, deși femeia lui a trăit cu mulți bărbați, atunci fapta bărbatului ar duce iarăși tot la adulter.

Vezi ce acord este între porunca aceasta și cele spuse mai sus? Bărbatul care nu se uită cu ochi desfrînați la o femeie nu săvîrșește adulter; iar dacă nu săvîrșește adulter nu dă prilej unui alt bărbat să-și lase femeia lui. Pentru aceea, deci, Hristos îl strînge pe bărbat cu toată tăria, îl îngreudește cu frică, ridică asupra lui mare primejdie dacă își lasă soția; căci pe bărbat îl face răspunzător dacă femeia săvîrșește adulter. Așadar, ca să nu socotești la auzul cuvintelor: „*Scoate-ți ochiul tău!*”, că aceste cuvinte le-a spus și despre femeie, Domnul a adăugat la timp îndreptarea aceasta, îngăduindu-i bărbatului să-și lase femeia numai într-un singur caz; în altul, nictdecum.

*„Iarăși ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu juri strîmb, ci să dai Domnului jurămintele tale; iar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc”*¹⁵

– Pentru ce Domnul n-a vorbit îndată de furt, ci de jurămîntul strîmb, trecînd peste porunca aceea?

– Pentru că cel ce fură, acela se și jură. Și dimpotrivă cel care nu știe nici să se jure, nici să mintă, cu atît mai puțin va fura. Prin urmare oprind jurămîntul, a oprit și celălalt păcat, furtul; iar prin furt, minciuna.

– Ce înțeles au cuvintele: „*Să dai Domnului jurămintele tale*”?

– Înseamnă să spui adevărul cînd juri. „*Dar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc*”.

V

Apoi mai departe, pentru a-i face să nu se jure pe Dumnezeu, spune:

*„Nici pe cer, că este tronul lui Dumnezeu; nici pe pămînt, că este așternut picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, că este cetatea marelui Împărat”*¹⁶.

Folosind cuvintele profeților, Hristos arată că nu e împotriva celor de demult. Evreii aveau obiceiul să se jure așa; și evanghelistul vorbește, la sfîrșitul Evangheliei, de acest obicei¹⁷.

Uită-te, te rog, la pricina pentru care Domnul prețuiește atît de mult aceste stihii: cerul, pămîntul; nu din pricina firii lor, ci din pricina raportului lor cu Dumnezeu, exprimat pe măsura înțelegerii noastre. Pentru că era mare tirania închinării la idoli, Hristos, ca să nu pară a spune că stihiile acestea sînt de preț prin ele însele, a arătat pricina prețuirii lor, care duce tot la slăvirea lui Dumnezeu. Hristos n-a spus: „Să nu vă jurați pe cer, pentru că e mare și frumos”; nici n-a spus: „Să nu vă jurați pe pămînt, pentru că este folositor”, ci: „*Pentru că cerul*

15. Matei 5, 33–34.

16. Matei 5, 34–35.

17. Matei 23, 16.

este tronul lui Dumnezeu, iar pământul este așternut picioarelor Lui". Totdeauna Hristos îndreaptă pe ascultătorii Săi spre Stăpînul lor.

„Nici pe capul tău, că nu poți să faci un fir de păr alb sau negru”¹⁸.

Iarăși și aici, nu pentru că admiră pe om oprește jurămîntul făcut pe capul omului – că atunci ar trebui adorat și omul –, ci spre a înălța spre Dumnezeu slava. Arătîndu-ți că nu ești stăpîn pe tine însuși, înseamnă că nu ești stăpîn nici pe jurămintele făcute pe capul tău. Că dacă un tată nu-și dă altuia copilul lui, cu atît mai mult Dumnezeu nu va da pe mîna ta opera Lui. Chiar dacă capul e al tău, dar e bun al lui Dumnezeu; și ești atît de puțin stăpîn pe el, că nu poți face nici ceea ce este mai neînsemnat pe el. Că Hristos n-a spus: „Nu poți face un fir de păr”, ci: „Nu poți nici culoarea să i-o schimbi”.

– Dar ce să fac dacă cineva îmi cere să jur, dacă mă silește?

– Frica de Dumnezeu să fie mai puternică decît silnicia. Dacă ai de gînd să-mi vii cu astfel de scuze, atunci nu vei păzi nici o poruncă! Așa vei spune și cu porunca de a nu-ți lăsa femeia¹⁹: „Ce? Să n-o las, cînd e certăreată și cheltuitoare?” Așa vei spune și cu porunca de a-ți scoate ochiul drept²⁰: „Ce? Să rup orice legătură cu prietenul meu, cînd îl iubesc și ard de dragul lui?” Așa vei spune și cu porunca de a nu te uita cu poftă²¹: „Ce să fac dacă nu pot să nu mă uit?” Așa vei spune și cu porunca de a nu te mînia pe fratele tău²²: „Ce să fac, dacă sînt iute și nu pot să-mi stăpînesc limba?” Și așa vei călca toate poruncile Domnului. Totuși de legile omenesti nici nu îndrăznești să-mi vii cu astfel de scuze, nici să spui: „Ce să fac, dacă sînt așa și așa?”, ci, vrînd-nevrînd, te supui celor scrise.

De altfel, nici nu vei ajunge vreodată să fii silit să juri. Cel ce a auzit fericirile și și-a format sufletul, așa cum a poruncit Hristos, nu va fi silit niciodată de nimeni să se jure, fiind respectat și prețuit de toată lumea.

„Ci să fie cuvîntul vostru: da, da și nu, nu; iar ceea ce este mai mult decît acestea, de la cel rău este”²³.

– Dar ce este mai mult decît „da” și decît „nu”?

– Jurămîntul, nu jurămîntul strîmb. Că toată lumea știe – și nimeni nu mai are nevoie să o afle – că jurămîntul strîmb este de la diavolul și că nu e numai de prisos, ci și potrivnic. A fi de prisos înseamnă a fi mai mult, a fi din belșug, așa cum este jurămîntul.

– Cum? Jurămîntul este de la cel rău? Dacă-i de la cel rău, atunci pentru ce a fost legiuit de legea veche? Tot așa cu lăsarea femeii; pentru ce este socotită acum adulter cînd era îngăduită mai înainte?

18. Matei 5, 36.

19. Matei 5, 32.

20. Matei 5, 29.

21. Matei 5, 28.

22. Matei 5, 22–23.

23. Matei 5, 37.

- Ce putem răspunde acestor întrebări? Legiuirile Vechiului Testament erau legiuiiri pe măsura slăbiciunilor celor ce primeau legile. Chiar cinstirea lui Dumnezeu, cu arderea de carne și de grăsime, era cu totul nevrednică de Dumnezeu, după cum gîngăvitul este nevrednic de un filozof. Dar acum, cînd Hristos ne-a ridicat la o viață mai înaltă, lăsarea femeii este socotită adulter, iar jurămîntul, de la diavol.

Dacă legile Vechiului Testament ar fi fost de la diavol, apoi n-ar fi făcut atîta bine. Că n-ar fi fost primite acum cu atîta ușurință legile Noului Testament, dacă n-ar fi fost mai înainte legile Vechiului Testament. Nu-mi cere, dar, să-și arate tăria lor acum, cînd a trecut folosul lor, ci atunci, cînd timpul o cerea! Dar, mai bine spus, dacă vrei, poți să le-o ceri și acum! Că și acum își arată tăria lor, tocmai prin ceea ce noi hulim în ele; căci cea mai mare laudă a lor este că sînt așa cum sînt. Dacă nu ne-ar fi crescut bine și dacă nu ne-ar fi făcut destoinici pentru primirea unor legi mai bune, n-ar fi așa cum sînt. Legile Vechiului Testament se pot asemăna cu sînul mamei. Sînul pare nefolositor după ce și-a îndeplinit tot rostul lui și după ce copilul poate mîncă o altă mîncare; mamele chiar, care socoteau mai înainte sînul cu totul trebuincios copilului, acum îl batjocoresc înaintea copilului cu fel de fel de cuvinte urîte; multe din ele nu se mărginesc numai la batjocură, ci își ung sînurile cu alifii amare, pentru ca amărăciunea alifiei să-i stingă copilului pofta, atunci cînd cuvintele n-au destulă tărie să-l dezvețe de supt.

VI

În acest înțeles a spus și Hristos că: „*ceea ce este mai mult decît da și decît nu este de la cel rău*”, nu ca să arate că Vechiul Testament este de la diavol, ci ca să ne depărteze cu niște cuvinte mai tari de tot ce era rău în Vechiul Testament.

Acestea le spunea Hristos ucenicilor Săi; iudeilor celor nesimțitori, însă, care stăruiau în ale lor, le-a uns cetatea sfîntă de jur împrejur cu frica de robie, ca și cu o alifie amară, făcîndu-le-o de necălcăt; iar cînd Hristos a văzut că nici aceasta n-are putere să-i stăpînească, ci doreau iarăși să o vadă, alergînd la ea, ca și copilul la sînul mamei, Domnul a acoperit desăvîrșit sfînta cetate, dărîmîndu-o, iar pe cei mai mulți dintre iudei i-a dus departe de ea, așa cum fac mulți depărtînd vițeii de vaci, pentru ca să-i dezvețe cu trecerea timpului de vechiul lor obicei. Dacă Vechiul Testament ar fi fost de la diavol, atunci n-ar fi ținut pe iudei departe de închinarea la idoli, ci, dimpotrivă, i-ar fi dus și i-ar fi aruncat la slujirea idolilor. Că asta voia diavolul. Așa, însă, vedem că Vechiul Testament a făcut cu totul altceva. Chiar jurămîntul, de care e vorba, a fost legiuit de legea veche, tocmai pentru ca iudeii să nu se jure pe idoli,

ci pe Dumnezeu. „*Jurați-vă*, spune profetul, *pe Dumnezeul cel adevărat*”²⁴. Deci legea veche n-a săvîrșit fapte de mică însemnătate, ci foarte mari. Lucrarea strădaniei ei a fost de a-i aduce pe iudei la hrana cea tare a Noului Testament.

– Ce? aş putea fi întrebat. Jurămîntul nu mai este de la diavol?

– Ba da, este de la diavol! Dar aceasta abia acum, după ce am primit o atît de înaltă filozofie, atuncea nu!

– Dar cum se poate ca acelaşi lucru odată să fie bun şi altă dată rău?

– Eu spun cu totul dimpotrivă: Pentru ce nu poate fi un lucru odată bun şi altă dată rău, cînd toate lucrurile o arată: meseriile, fructele, toate celelalte? Uită-te la trupul nostru! Cu el se întîmplă mai întîi lucrul acesta. Mersul în patru labe, atunci cînd eşti copil mic, e un lucru bun; mai tîrziu, o nenorocire; hrănitul cu mîncare mestecată în gură este un lucru bun la începutul vieţii noastre; mai tîrziu, plin de scîrbă; hrănitul cu lapte şi căutarea sînului, la început, este un lucru folositor şi mîntuitor; mai tîrziu, ruinător şi vătămător. Vezi că aceleaşi fapte sînt bune într-un timp, iar în alt timp nu mai sînt bune? E un lucru bun să porţi haine copilăreşti cînd eşti copil, dar e o ruşine să faci asta cînd eşti bărbat. Vrei să vezi acum şi contrariul, anume că cele care se potrivesc bărbatului nu se potrivesc copilului? Dă-i unui copil o haină bărbătească şi pe toţi îi apucă rîsul, iar copilul va fi în primejdie şi mai mare, că, îmbrăcat aşa, va cădea de multe ori în mers. Dă-i unui copil să facă politică, să facă negoţ, să semene, să secere şi iarăşi pe toţi îi apucă rîsul. Dar pentru ce vorbesc de nişte lucruri ca acestea? Crima, recunoscută de toţi ca venind de la diavol, ei bine, chiar crima, săvîrşită la timp potrivit, a făcut ca Finees, care a ucis, să fie înălţat la treapta de preot²⁵. Că uciderea este o faptă a diavolului, ascultă ce spune Hristos: „*Voi vreţi să faceţi lucrurile tatălui vostru*”²⁶; *acela a fost dintru început ucigător de oameni*”²⁷. Finees a fost ucigaş de om şi totuşi „*i s-a socotit lui întru dreptate*”²⁸, spune Scriptura. Avraam apoi n-a fost numai ucigaş de om, ci şi ucigaşul propriului său copil – ce-i cu mult mai rău – şi totuşi fapta lui l-a ridicat şi mai mult în ochii lui Dumnezeu²⁹. Iar apostolul Petru a făcut un îndoit omor³⁰; totuşi fapta lui a fost o faptă duhovnicească.

Aşadar să nu cercetăm numai faptele, ci să cercetăm, cu deosebită luare-aminte, şi timpul şi pricina şi intenţia şi deosebirea de persoane şi tot ceea ce poate da unei fapte sensul adevărat. Că nu poţi ajunge în alt chip la adevăr.

24. *Ier.* 4, 2.

25. *Num.* 25, 6–18.

26. *Ioan* 8, 41.

27. *Ioan* 8, 44.

28. *Ps.* 105, 32.

29. *Fac.* 22, 10.

30. *Fapte* 5, 1–10.

Să ne sirguim, dar, de voim să avem parte de împărăția cerurilor, să facem mai mult decît cele poruncite de legea veche; altfel nu-i cu putință să dobîndim cele cerești. Dacă ne mulțumim cu măsura legilor vechi, vom rămîne dincoace de pridvoarele darurilor. „*Că de nu va pri-sosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți putea intra întru împărăția cerurilor*”³¹. Și cu toate că stă deasupra noastră o atît de mare amenințare, totuși sînt unii care nu numai că nu depășesc dreptatea Vechiului Testament, ci sînt cu mult în urma ei. Nu numai că nu evită jurămîntul, dar se jură și strîmb; nu numai că nu alungă privirile desfrîinate, dar se și desfrînează și îndrăznesc să săvîrșească, fără să le pese, tot ce-i oprit. Aceștia un singur lucru mai așteaptă: ziua osîndirii, cînd vor primi cea mai cumplită pedeapsă pentru păcatele lor. Acesta-i sfîrșitul celor ce și-au cheltuit viața în păcate! De aceștia trebuie să deznădăduim, pentru că ei nu mai au nimic altceva de așteptat decît osînda. Iar cei care sînt încă pe pămînt mai pot lua lupta de la început; și le va fi ușor și să învingă și să se încununeze.

VII

Nu te descuraja³², deci, omule, nici nu-ți slăbi rîvna! Poruncile lui Hristos nu-s grele! Spune-mi, te rog, ce oboseală este să fugi de jurămînt? Îți cere să cheltuiești bani? Trebuie să asuzi și să te nevoiești? Nu! E de ajuns numai să voiești și totul s-a făcut! Dacă-mi spui că te juri din obișnuință, îți voi răspunde că tocmai obișnuința te va ușura să nu te mai juri. Reușești totul dacă, în locul vechii obișnuințe, iei o altă obișnuință. Gîndește-te că mulți eleni, care se bîlbiiau, și-au îndreptat limba lor greoaie prin îndelungată stăruință; alții, care aveau umerii strîmbi și-i mișcau neconținut, i-au îndreptat punînd deasupra lor săbii. Am fost silit să vă dau aceste exemple, luate de la păgîni, ca să vă fac cu ele de rușine, pentru că nu vă conving cuvintele Scripturilor. Așa făcea și Dumnezeu cu iudeii, spunîndu-le: „*Duceți-vă în insulele Hetiim, trimiteți în Cedar și vedeți de-și schimbă neamurile dumnezeii lor! Și ei nu sînt dumnezei!*”³³. Îi trimite adeseori și la cele necuvîntătoare, grăindu-le așa: „*Mergi la furnică, leneșule, și urmează căile ei!*”³⁴ ... *Mergi la albină!*”³⁵. Așa vă voi spune și eu acum: Uitați-vă la filozofii greci și atunci veți ști de cîtă osîndă sîntem vrednici noi, care nu ascultăm legile cele dumnezeiești! Aceia s-au supus la nenumărate munci și osteneli, pentru slavă ome-

31. *Matei* 5, 20.

32. De aici începe partea morală: *Despre a nu te jura*.

33. *Ier.* 2, 10-11.

34. *Prov.* 6, 6.

35. *Prov.* 6, 8.

nească; voi, însă, nu arătați aceeași râvnă nici pentru cele cerești! Iar dacă și după acestea spui că obișnuința poate să-i fure chiar pe cei ce-și dau toată silința să se lase de jurat, o mărturisesc și eu; dar totodată îți spun că, după cum este cu puțință să te fure obișnuința, tot așa de ușor este să te și îndrepti. Dacă-ți pui în casa ta mulți paznici, de pildă: sluga, soția, prietenul, iute te vei dezbara de deprinderea cea rea, fiind de toți îndemnat și încurajat. Fă asta zece zile numai! Nu-ți trebuie mai mult! Totul se va întări, iar deprinderea cea bună va prinde rădăcină puternică. Când începi să faci asta, nu te deznădăjdui de calci legea o dată, de două ori, de trei ori, de douăzeci de ori chiar! Ai căzut? Scoală-te din nou! Ia munca de la început, cu aceeași râvnă, și vei birui negreșit!

Nici jurământul strîmb nu este un păcat întîmplător. Dacă jurământul este de la diavol, ce pedeapsă merită jurământul strîmb? Aplaudați spusele mele. Nu-mi trebuie aplauzele voastre, zgomotele voastre, nici aprobările voastre! Un singur lucru vreau numai: Să mă ascultați în liniște și cu mintea trează și să faceți cele ce vă spun. Acestea-mi sînt aplauzele, aceasta-mi este lauda! Dar dacă-mi lauzi spusele și nu faci ce lauzi, mai mare ți-i osînda, mai multă vina, iar mie rușine și batjocură. Nu-i teatru aici; nu stați aici ca să vedeți trágedieni și să aplaudați numai. Aici e școală duhovnicească! De aceea un singur scop am: să faceți ce vă spun și prin fapte să-mi arătați că mă ascultați. Atunci dobîndesc totul; acum, însă, sînt deznădăjduit. N-am încetat niciodată de a da aceste sfaturi și celor pe care-i întîlneam îndeosebi și celor cărora le vorbeam în biserică; dar nu văd nici un progres, ci sînteți tot la cele dintîi lecții. Iar aceasta îl face pe dascălul vostru să șovăie mult. Iată că și Pavel era foarte supărat, tocmai pentru că ascultătorii săi rămîneau tot la primele lecții. El spunea: „*Că deși trebuia ca voi să fiți învățatori, din pricina timpului, totuși aveți iarăși trebuință să fiți învățați stihiiile începutului cuvintelor lui Dumnezeu*”³⁶. De aceea și eu plîng și mă jelui. Dacă vă voi vedea că nu puneți capăt jurământului, vă voi opri de a mai călca aceste sfinte praguri și de a vă mai împărtăși cu nemuritoarele taine, cum îi opresc pe desfrînați, pe cei ce fac adulter și pe cei învinuiți de crime. E mai bine să înalț lui Dumnezeu obișnuitele rugăciuni numai cu doi și trei credincioși, care păzesc legile lui Dumnezeu, decît să se strîngă o mulțime de păcătoși care să strice și pe ceilalți. Să nu mi se laude aici bogatul, nici puternicul zilei! Să nu-mi ridice din sprîncene! Toate sînt pentru mine basm, umbră și vis! Nici unul din cei bogați pe pămînt nu mă va putea apăra dincolo, cînd voi fi învinuit și acuzat că n-am răzbunat, cu toată tăria cuvenită, legile lui Dumnezeu. Aceasta, aceasta a pierdut pe minunatul acela bătrîn, pe Ili, deși viața-i era

nepătată! Totuși pentru că a trecut cu vederea pe cei care călcaseră legile lui Dumnezeu a fost pedepsit împreună cu copiii lui și a primit cea mai cumplită pedeapsă³⁷. Dacă Ili preotul a fost atât de cumplit pedepsit pentru că n-a întrebuințat față de copiii lui bărbăția cuvenită, deși îl silea la asta dragostea firească de fii, ce iertare voi avea eu, care nu sînt silit nici de o astfel de dragoste și mai stric și totul datorită linguşelilor? Așadar, ca să nu pier și eu și voi, lăsați-vă, vă rog, convinși de cuvintele mele! Fiți voi înșivă cercetătorii și socotitorii vieții voastre! Dezbrăcați-vă de deprinderea de a jura, pentru ca, pornind de la această poruncă, să săvîrșiți cu ușurință și toate celelalte virtuți și să vă bucurați de bunătățile cele viitoare, pe care face Dumnezeu să le dobîndim cu toții cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

37. *I Regi* 4, 1-19.

OMILIA XVIII

„Ați auzit că s-a zis:

**Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte; iar Eu vă zic vouă:
Nu vă împotriviți celui rău! Ci celui care te va lovi
pe obrazul drept, întoarce-i lui și pe celălalt.
Și celui ce vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina,
lasă-i lui și cămașa!”¹**

I

Vezi că Hristos nu s-a gîndit la ochi mai înainte cînd a poruncit să scoatem ochiul care ne smîntește, ci la cel care ne vatămă cu prietenia lui și ne aruncă în prăpastia pierzării? Cum ar fi putut porunci să ne scoatem ochii, cînd El, prin cuvintele acestea, spune tocmai contrariul, neîngăduind să scoți ochiul nici chiar acelaia care-ți scoate ție ochiul?

Dacă cineva ar învinui legea veche că dă o astfel de poruncă, pentru a-ți face dreptate, îi voi răspunde așa: După părerea mea, un om, care aduce o astfel de învinuire legii vechi, nu cunoaște înțelepciunea ce se cuvenea să o aibă un legiuitor, nu cunoaște ce putere au împrejurările de timp în darea unei legi și nici cîștigul de a da legi pe măsura priceperii aceloră căroră le sînt date legile. Dacă acest om s-ar fi gîndit cine erau cei care aveau să primească această lege, dacă s-ar fi gîndit la puterea lor de judecată și la timpul cînd au primit această legiuire, atunci ar fi lăudat nespus de mult înțelepciunea Legiuitorului: ar fi văzut că unul și același este și Legiuitorul Legii Vechi și Legiuitorul Legii Noi și și-ar fi dat seama că amîndouă legiuirile sînt foarte folosite și au fost date la timpul potrivit. Ar mai fi văzut că dacă Legiuitorul ar fi dat chiar de la început aceste legi mărețe și înalte ale Legii Noi, n-ar mai fi fost primite nici poruncile Legii Vechi, nici ale celei noi; dar așa, pentru că amîndouă au fost date la timpul potrivit, prin amîndouă întreaga lume a fost îndreptată.

De altfel legea veche a dat porunca aceasta, nu ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne stăpînim mîinile. Că frica de a nu ni se scoate ochii ne oprește de a scoate și noi ochii altora. Și astfel Legiuitorul strecoară pe nesimțite în suflet multă filozofie prin aceea că poruncește celui ce suferă răul să răsplătească răul cu rău, deși ar merita mai

mare pedeapsă cel care începe răul; că așa cere ideea de dreptate. Dar pentru că Legiutorul vrea să amestece iubirea de oameni cu dreptatea, osîndește pe cel care a păcătuit mai mult cu o pedeapsă mai mică decît merită, învățînd pe oameni să arate multă blîndețe chiar cînd suferă răul.

După ce Domnul a rostit toate cuvintele Legii Vechi, a arătat iarăși că nu fratele nostru este cel ce ne face rău, ci diavolul. De aceea a și adăugat: „*Dar Eu zic vouă: Nu vă împotriviți celui rău*”. N-a spus: „Nu te împotrivi fratelui”, ci: „*Celui rău*”, arătînd că se îndrăznesc acestea la îndemnul diavolului. Iar pentru că vina a fost pusă în sarcina diavolului, Domnul slăbește și taie mult din mînia ce o purtăm fratelui, care ne-a făcut răul.

– Ce? Nu trebuie să ne împotrivim celui rău? aș putea fi întrebat.

– Trebuie, dar nu așa, ci cum a poruncit Hristos: Să suferim de bună voie răul. Numai așa vei birui răul. Nu stingi focul cu foc, ci cu apă. Dar ca să afli că și în Legea Veche cel ce suferă răul biruie și că el este cel încununat, cercetează istoria Vechiului Testament și vei vedea că acela ajunge în fruntea celorlalți. Cel care a început răul este socotit că a scos doi ochi: și ochiul aproapelui lui și pe al lui. De aceea pe bună dreptate este urît și învinuit de toți. Dimpotrivă cel căruia pe nedrept i s-a scos ochiul este socotit nevinovat, chiar dacă plătește cu aceeași măsură. De aceea mulți îl compătimesc, pentru că îl socotesc nevinovat chiar după săvîrșirea acestei fapte rele. Nenorocirea este aceeași și pentru unul și pentru altul; dar slava nu mai e aceeași nici la Dumnezeu, nici la oameni. De aceea nici nenorocirile lor nu sînt la fel.

Mai înainte Domnul spusese: „*Cel care se mînie pe fratele lui în zadar și-l face nebun, vinovat va fi gheenei focului*”². Acum Hristos cere mai multă filozofie; nu poruncește numai ca cel nedreptățit să stea liniștit, ci să-i dea celui alt prilejul să facă și mai mare rău, întinzîndu-i și celălalt obraz. Hristos spune aceasta, nu pentru a legiui că trebuie să întoarcem obrazul cînd sîntem loviți peste obraz, ci pentru a ne învăța că trebuie să suferim răul în toate celelalte împrejurări din viață.

II

După cum atunci cînd Domnul a spus: „*Cel ce spune fratelui său nebun, va fi vinovat gheenei*”, n-a vorbit numai de această insultă, ci de orice fel de insultă, tot astfel și aici n-a legiuit să suferim cu curaj numai pîlmuirile, ci să nu ne tulburăm orice rău am suferi. Pentru aceasta dincolo a dat ca pildă cea mai grea insultă, iar aici lovirea peste obraz, care pare cea mai insultătoare lovire. Prin porunca aceasta Hristos Se adresează și celui care lovește și celui lovit. Cel lovit nu se socotește lovit,

dacă e pregătit să filozofeze așa – că nici nu va simți lovitura, pentru că se vede mai mult un luptător decît un om lovit –, iar cel care lovește, rușinat de purtarea celui lovit, nu mai dă a doua lovitură chiar dacă ar fi mai sălbatic ca o fiară, ci se va osîndi și pentru lovitura de mai înainte. Că nimic nu oprește de la rău pe cel ce face răul atît de mult cît îl oprește cel care suferă în tăcere răul ce i se face; nu-l face numai să nu-și prelungească mai mult răul, ci-l face să se și căiască de faptele sale și să se depărteze, admirîndu-i bunătatea. Îl face prieten; în loc de dușman și vrăjmaș îl face rob nu numai prieten. Dacă, însă, răzbună răul ce i s-a făcut, se întîmplă tocmai contrariul; amîndoi se fac de rușine, se fac mai răi, aprind mai mult mînia; adeseori se ajunge chiar la crimă, dacă răul merge mai departe. De aceea Hristos a poruncit nu numai să nu te mîinii de te pălmuiește cineva, ci chiar să-i dai prilejul să-și sature pofta de a te lovi, ca să nu-l faci să creadă că ai suferit prima lovitură, pentru că n-ai putut altfel. Așa mai degrabă vei putea da nerușinatului aceluia o lovitură de moarte decît dacă l-ai lovi cu palma; și vei face, dintr-un om pornit pe ceartă și bătaie, un om blind și potolit.

„Celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i lui și cămașa”.

Hristos vrea să ai aceeași răbdare nu numai cînd e vorba de lovituri, ci și cînd e vorba de bani și de averi. De aceea dă o pildă tot atît de convingătoare ca și cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot așa și acum ne poruncește să învingem pe lacom și hrăpăreț prin a-i da mai mult decît se aștepta să ia. Poruncii acesteia îi dă Hristos și un adaos; că n-a spus: „Dă-i haina ce ți-o cere!”, ci: *„Celui care vrea să se judece cu tine”*, adică dacă vrea să te dea în judecată și să-ți ia bunurile tale. Și precum atunci, după ce a spus să nu spui nimănui: *„nebunule”* și nici să te mîinii în deșert, Hristos a mers mai departe și a cerut mai mult, poruncind să întorci și celălalt obraz, tot așa și acum, după ce ți-a spus să te împaci cu pîrișul tău, îți dă iarăși o poruncă și mai mare: poruncește nu numai să dai mai mult decît vrea acela să-ți ia, ci să-i arăți și mai mare dărnicie.

– Ce? Să umblu gol?

– Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcați mai mult decît toți oamenii! Mai întîi nimeni nu va tăbări asupra noastră dacă avem astfel de gînduri; în al doilea rînd, chiar dacă ar fi cineva atît de sălbatic și de neomenos încît să meargă pînă acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulți oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm așa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu puțință, chiar cu propriul lor trup!

III

Dar chiar dacă ar trebui să umbli gol de dragul unei astfel de filozofii, nici atunci n-ar fi o rușine. Că și Adam era gol în rai și nu se rușina³; Isaia era gol și desculț⁴ și era mai strălucit decât toți iudeii; iar Iosif atunci a strălucit mai mult când a rămas fără haină⁵. Nu-i un rău, nu-i o rușine să rămîi așa dezbrăcat, ci să te îmbraci așa cum ne îmbrăcăm noi toți astăzi cu haine luxoase. Această-i rușine și batjocură! De aceea Dumnezeu pe aceia i-a lăudat, iar pe aceștia îi mustră și prin profeți și prin apostoli.

Să nu socotim, dar, poruncile lui Hristos cu neputință de îndeplinit! Dacă sîntem treji, sînt și foarte folositoare și ușoare. Au atît de mare cîștig, încît ne sînt de cel mai mare folos nu numai nouă, ci și acelor care ne fac rău. Și mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingîndu-ne să suferim răul, îi învață să filozofeze și pe cei ce fac răul. Când hrăpărețul socotește mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăți că-ți este ușor să-i dai și ce nu-ți cere, cînd îi pui față în față sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gîndește-te ce mare dascăl îi ești, învățîndu-l nu cu cuvîntul, ci cu fapta, să disprețuiască viciul și să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noștri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în fața judecății, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decât vrea să-ți ia, urmărești și interesul lui, că te desparți de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea⁶ – iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea – că sarea se păstrează și pe ea, dar păstrează și alimentele peste care se presară. Aceeași putere o are și lumina: se luminează și pe ea și luminează și pe alții. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare și lumină, fii de folos și celui ce șade în întuneric; învață-l că nici mai înainte, cînd a luat de la tine, n-a luat cu forța; convinge-l că nu ți-a făcut rău! Dacă îi arăți că i-ai dăruit și nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai prețuit. Prefă, dar, cu blîndețea ta, păcatul lui în dărnicia ta.

Dacă socoți că e mare porunca aceasta, așteaptă! Vei vedea lămurit că n-ai ajuns încă la desăvîrșire. Că Domnul punînd legi suferirii răului, nu S-a oprit aici, ci merge chiar mai departe, grăind așa:

„De te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două”⁷.

Ai văzut ce înaltă filozofie? Hristos îți spune: „Dacă dușmanul tău, după ce i-ai dat haina și cămașa, ar vrea să te pună, în pielea goală, la munci istovitoare, nici așa nu trebuie să-l oprești!”

3. *Fac.* 2, 25.

4. *Isaia* 20, 3.

5. *Fac.* 39, 12.

6. *Matei* 5, 13.

7. *Matei* 5, 41.

Hristos vrea ca totul să avem în comun cu cei săraci și cu cei ce ne insultă, și trupurile și averea. Una este o faptă de bărbăție, cealaltă de iubire de oameni. Pentru aceea a spus: „*Dacă te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două*”. Hristos te urcă iarăși pe o treaptă mai înaltă de virtute, poruncindu-ți să fii larg la suflet. Dacă poruncile date la început, cu mult mai mici decât acestea, aduc după sine o atât de mare ferire, gîndește-te ce soartă îi așteaptă pe cei care îndeplinesc aceste porunci și ce fel de oameni ajung, chiar înainte de a primi răsplățile cerești, odată ce au atins nepătimirea, deși sînt în trup omenesc și pătimitor! Cînd nu-i mai ustură nici ocările, nici loviturile, nici luarea averilor, nici ceva asemănător, ci, prin suferință, ajung și mai mari la suflet, gîndește-te ce însușiri are sufletul lor! De aceea Domnul ne-a poruncit să ne purtăm cu cel ce ne face silă tot așa cum ne purtăm cu cel ce ne lovește și cu cel ce ne răpește averile. Dar pentru ce vorbesc de insultă și de răpirea averilor? Chiar dacă ar vrea cineva să-ți pună pe nedrept trupul la munci și la osteneli, învinge-l din nou, fă mai mult decât pofteste pofta lui nedreaptă! Cuvintele: „*De te va sili*” au înțelesul de a te tîri pe nedrept și fără motiv. Tu, însă, fii pregătit să suferi mai mult decât vrea acela să-ți facă!

„*Celui ce cere dă-i și nu întoarce fața de la cel ce vrea să se împrumute de la tine*”⁸.

Porunca aceasta e mai mică decât cele de mai înainte. Totuși, nu te mira! Așa obișnuiește să facă Domnul totdeauna, să amestece poruncile mici cu cele mari. Dar dacă această poruncă este mică față de celelalte, să o audă cei care iau averile altora, cei care-și risipesc averile lor cu desfrînatele și-și aprind un îndoit foc și prin agoniseala lor nedreaptă și prin cheltuiala lor pierzătoare.

Prin împrumut aici Hristos nu înțelege datul cu dobîndă a banilor, ci datul simplu. În altă parte întinde mai departe datul, spunînd să dăm aceluia de la care nu așteptăm să mai primim înapoi⁹.

„*Ați auzit că s-a zis: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe dușmanul tău. Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe dușmanii voștri și rugați-vă pentru cei ce vă supără; binecuvîntați pe cei ce vă blestemă; faceți bine celor ce vă urăsc, ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui și peste cei răi și peste cei buni și plouă și peste cei dreپți și peste cei nedreپți*”¹⁰.

Iată că a pus cea mai de preț cunună a virtuților! Pricina pentru care Hristos ne-a învățat nu numai să suferim cînd sîntem loviți peste obraz, dar să-i întindem și obrazul cel drept, nici numai să-i dăm și

8. Matei 5, 42.

9. Luca 6, 30. 34.

10. Matei 5, 43-45.

cămașa celui ce vrea să ne ia haina, ci să și mergem două mile cu cel ce ne silește să mergem una, a fost ca noi să primim cu toată ușurința porunca aceasta de acum, care e cu mult mai mare decât celelalte.

– Dar ce are mai mult această poruncă decât celelalte? m-ar întreba cineva. Că acela care le împlinește pe acelea nu are dușmani!

– Porunca aceasta are ceva mai mult decât celelalte, că Hristos n-a spus: „Nu-l urî pe dușman!”, ci: „*Iubește-l!*”; n-a spus: „Nu-i face rău!”, ci: „*Fă-i bine!*”.

IV

Iar dacă ai cerceta cu de-amănuntul porunca aceasta, vei vedea că are un adaos care o ridică cu mult deasupra celorlalte: că Hristos n-a poruncit numai să iubești pe dușmani, ci să te și rogi pentru ei. Ai văzut pe câte trepte ne-a urcat și că ne-a dus pe culmea virtuții? Uită-te, numărînd treptele de jos în sus! Prima treaptă: să nu începi să faci rău; a doua: după ce răul a fost săvîrșit, să nu răsplătești răul cu rău; a treia: să nu faci celui ce te-a supărat ceea ce ai suferit tu, ci să fii liniștit; a patra: lasă să ți se facă rău; a cincea: lasă să ți se facă mai mult rău decât vrea cel ce-ți face rău; a șasea: nu urî pe cel ce ți-a făcut asta; a șaptea: iubește-l; a opta: fă-i chiar bine; a noua: roagă-te lui Dumnezeu pentru el.

Ai văzut ce înaltă filozofie? De aceea are și răsplată strălucită! Pentru că porunca aceasta este mare și are nevoie de un suflet tânăr și de multă străduință, de aceea îi pune și o atît de strălucită răsplată, cum n-a pus nici unei alte porunci de mai înainte. Aici nu mai pomenește de pămînt, ca aceluia blînzi, nici de mîngiere, nici de milă, ca aceluia ce plîng și celor milostivi, nici de împărăția cerurilor, ci de ceva mai măreț decât toate acestea: de asemănarea cu Dumnezeu, atît cît este cu putință omului, că zice: „*Ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri*”.

Observă, te rog, că nici acum, nici mai înainte Hristos nu L-a numit pe Dumnezeu Tatăl Său, ci, atunci cînd a vorbit de jurămînt, L-a numit *Dumnezeu și mare Împărat*¹¹, iar aici: Tatăl lor. Face asta, pentru că vrea să vorbească la timp potrivit de Dumnezeu ca Tatăl al Său.

Apoi arată în ce constă asemănarea, zicînd: „*Care răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drepți și peste cei nedrepți*”. „Că și Dumnezeu, ne spune Hristos, nu numai că nu urăște, dar face și bine celor care-L ocărăsc. Te face asemenea cu Dumnezeu, deși nu este vreo egalitate între tine și El, nu numai din pricina covîrșitoarei Lui bunătăți, ci și din pricina nespusei Lui vrednicii. Tu ești disprețuit de un om ca și tine; Dumnezeu este disprețuit de un rob, căruia i-a făcut nenumărate binefaceri; tu, cînd te rogi pentru dușmanul tău, nu dai decât cuvinte; Dumnezeu dă dușmanilor Lui lucruri foarte mari și minunate: le dă

tuturora soare și ploaie la vreme; și totuși te face asemenea cu El, atît cît este cu puțință unui om”.

Nu urî, deci, pe cel ce-ți face rău, cînd el e pricinuitorul unor bună-tăți ca acestea și te urcă la o atît de mare cinste! Nu blestema pe cel ce te prigonește! Altfel suferi și prigoana și ești lipsit și de rod; suferi și paguba și pierzi și răsplata! Dar ar fi cea mai mare prostie să rabzi ce-i mai greu și să nu înduri ce-i mai ușor!

- Dar cum poate fi cu puțință asta? aș putea fi întrebat.

- Mă mai întrebi încă și te mai îndoiești cum e cu puțință să ierți pe dușmanii tăi cînd vezi că pentru tine Dumnezeu S-a făcut om, S-a înjosit atît de mult și a pătimit atîtea? Nu-L auzi spunînd pe cruce: „*Iartă-le lor, că nu știi ce faci!*”¹² Nu-l auzi pe Pavel spunînd: „*Cel Care S-a suit și șade în dreapta lui Dumnezeu și Se roagă pentru noi!*”¹³ Nu vezi că, după răstignire și înălțare, a trimis pe apostolii Săi la iudeii care L-au omorît, spre a le aduce mii de bună-tăți, deși apostolii aveau să sufere nenumărate rele de la ei? Ți-a făcut dușmanul tău un mare rău? Ce suferință e aceasta față de suferința Stăpînului tău, Care a fost legat, biciuit, pâl-muit, scuipat de slugi, dat morții, și morții celei mai rușinoase din toate morțile, după ce făcuse iudeilor nenumărate binefaceri? Atunci mai cu seamă fă bine dușmanului tău cînd ți-a făcut mai mare rău, ca să-ți împletești mai strălucitoare cunună, scăpîndu-l pe fratele tău de cea mai cumplită boală! Doctorii cînd sînt loviți și insultați de bolnavii de nervi, atunci le e mai milă de ei și se pregătesc să-i îngrijească, pentru că știu că insultele sînt urmări ale cumplitei lor boli! Și tu, dar, gîndește la fel la cel ce te urăște, poartă-te la fel cu cel ce-ți face rău! El este cel bolnav, el suferă toată silnicia! Scapă-l, deci, de această asuprire, dă-i prilejul să-și lase mînia, liberează-l de demonul cel cumplit, mînia! Cînd vedem pe îndrăciți, plîngem și nu ne silim să ne îndrăcim și noi! Așa să facem și cu cei mînioși! Mînioșii se aseamănă cu îndrăciții; dar mai bine spus, mînioșii sînt mai de plîns decît îndrăciții pentru că sînt conștienți de nebunia lor. De aceea le este și de neiertat.

V

Nu tăbări, dar, asupra celui căzut la pămînt, ci ai milă de el! Dacă vedem pe cineva bolnav de fiere, cuprins de ameteți, silindu-se să verse sucii acela rău, îi întindem mîna, îl sprijinim pe cel zguduit de boală; chiar dacă ne murdărim hainele, nu ne îngrețșăm, ci urmărim un singur lucru, să-l scăpăm pe bolnav de acest chin cumplit. Așa să facem și

12. Luca 23, 34.

13. Rom. 8, 34.

noi cu dușmanul nostru. Să-l sprijinim, deși debordează și se frământă; să nu-l părăsim pînă ce nu-și varsă toată amărăciunea. Atunci acela va ști să-ți aducă mari mulțumiri; cînd se va potoli își va da seama bine de ce grozavă tulburare l-ai scăpat. Dar pentru ce vorbesc de mulțumirea lui? Dumnezeu te va încununa îndată și te va răsplăti cu nenumărate bunătăți pentru că ai scăpat pe fratele tău de o boală cumplită; iar cel mîntuit de boală te va cinsti ca pe stăpînul lui, respectîndu-te necontenit pentru bunătatea ta. Nu vezi cum mușcă femeile care nasc pe cele care stau lîngă ele, iar acestea nu simt durere? Dar, mai bine spus, simt durere, dar rabdă cu tărie, suferă împreună cu cele chinuite de durerile nașterii. Imită-le și tu pe acestea și să nu fii mai slab decît femeile.

De socotești grele poruncile acestea, atunci gîndește-te că pentru aceasta a venit Hristos, ca să le sădească în sufletul nostru, ca să ne facă folositori și dușmanilor și prietenilor noștri; pentru aceasta a poruncit să avem grijă și de unii și de alții: de frați, cînd spune: „*De-ți aduci darul tău*”¹⁴; de dușmani, cînd legiuiește să-i iubim și să ne rugăm pentru ei.

Hristos caută să ne convingă să-i iubim și să ne rugăm pentru dușmanii noștri, nu numai dîndu-ne ca pildă pe Dumnezeu, ci dîndu-ne ca pildă chiar pe păcătoși. Că spune:

„*Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc pe voi, ce plată aveți? Nu și vameșii fac același lucru?*”¹⁵.

Aceasta o spune și Pavel: „*Încă nu v-ați împotrivit pînă la sînge luptînd cu păcatul*”¹⁶.

Dacă iubești pe vrăjmași ești alături de Dumnezeu; dacă părăsești această poruncă ești alături de vameși. Ai văzut că nu este atît de mare deosebire între porunci cît de mare este deosebirea între persoane? Să nu ne gîndim, dar, că este grea porunca, ci să ne gîndim și la răsplată, să ne gîndim cu cine ne asemănăm dacă o îndeplinim și cu cine sîntem egali dacă o călcăm. Domnul ne poruncește să ne împăcăm cu fratele nostru și să nu încetăm pînă ce n-am stîrpit dușmănia; dar cînd vorbește de toți nu ne supune la această nevoie, ci ne cere numai atît cît depinde de noi, făcîndu-ne și prin aceasta ușoară legea. Pentru că Hristos spusese mai înainte ucenicilor: „*Au prigonit pe profeții cei mai dinainte de voi*”¹⁷, de aceea, ca nu cumva din pricina acestor cuvinte să se poarte dușmănos cu iudeii, le poruncește nu numai să îndure pe prigonitori, dar să-i și iubească.

14. *Matei* 5, 23.

15. *Matei* 5, 46.

16. *Evr.* 12, 4.

17. *Matei* 5, 12.

Vezi cum stîrpește Domnul din rădăcină mînia, pofta trupească, pofta de avere, pofta de slavă, pofta de cele din lumea aceasta? Lucrul acesta îl făcuse de la început, dar cu mult mai mult îl face acum. Omul sărac, omul blind, omul care plînge nu se mînie; omul drept, omul milostiv nu iubește banii; omul cu inima curată nu-i stăpînit de pofta cea rea; omul prigonit, care suferă insultele și vorbele rele, privește cu tot disprețul lucrurile prezente, nu-i mîndru și nici doritor de slavă deșartă.

Deci, după ce Domnul l-a dezlegat pe ascultătorul Său de aceste legături și l-a făcut gata de luptă, smulge din nou, în alt chip, cu mai mare precizie, aceste patimi din sufletul lui. A început cu mînia și taie de pretutindenii nervii acestei patimi, spunînd: „Să fie pedepsit cel care se mînie pe fratele său, cel care-l face nebun; cel care dușmănește să nu aducă darul la Sfînta Masă, pînă ce mai înainte nu stinge vrăjmășia; cel care are un pîriș să și-l facă prieten, înainte de a ajunge la tribunal!”. Domnul trece apoi la poftă și-i spune: „Să fie pedepsit ca desfrînat cel care se uită cu ochi pofticioși la o femeie; cel care se smintește de o femeie desfrînată sau de un bărbat sau de unul din cunoscuții lui, să o rupă cu toți aceștia; cel căsătorit să nu-și lase niciodată femeia și nici să nu se uite la alta!”. Prin toate aceste porunci, Domnul stîrpește rădăcinile poștei celei rele. Apoi, pornind de aici, pune stavilă dragostei de bani, poruncind să nu juri, să nu minți, să nu te împotrivești cînd ți se ia chiar haina cu care ești îmbrăcat, ci să dai și cămașa și trupul tău celui ce le voiește. Prin toate aceste porunci Domnul stîrpește din rădăcină dragostea de bani și de averi.

VI

În sfîrșit aduce și cununa strălucitoare a acestor porunci, zicînd: „*Rugați-vă pentru dușmanii voștri*”¹⁸. Ne urcă pe cea mai înaltă culme a filozofiei! Că după cum este mai mult să fii pălmuit decît să fii blind, să-ți dai și cămașa odată cu haina decît să fii milostiv, să fii nedreptățit decît să fii drept, să urmezi pe cel ce te lovește și te silește decît să fii făcător de pace, tot așa este mai bine să binecuvintezi pe cei ce te prigonesc decît să fii prigonit. Vezi că Domnul ne urcă încetul cu încetul pînă la bolțile cerului?

De ce am fi vrednici, oare, noi, care am primit porunca să fim asemenea lui Dumnezeu, cînd nu sîntem egali nici vameșilor? Că vameșii, păcătoșii și păgînii iubesc pe cei ce-i iubesc; cînd nu facem nici aceasta – că n-o facem odată ce pizmuim bunul nume al fraților noștri! – ce pedeapsă nu vom suferi stînd mai jos decît păgînii, deși ni s-a poruncit

să depășim pe cărturari? Spune-mi, cum vom vedea împărăția cerurilor, cum vom pași pragurile acelea sfinte, cînd nu sîntem mai buni nici decît vameșii? Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: „*Nu și vameșii fac același lucru?*”.

Ceea ce-i mai cu seamă de admirat în învățătura lui Hristos este că totdeauna răsplătește cu îmbelșugare faptele noastre bune; ne răsplătește de pildă să vedem pe Dumnezeu¹⁹, să moștenim împărăția cerurilor²⁰, să ajungem fii ai lui Dumnezeu²¹, să fim asemenea lui Dumnezeu²², să fim miluiți²³, să fim mîngîiați²⁴, să primim multă plată²⁵. Cînd trebuie să amintească de lucruri pline de tristețe, o face cu multă grijă; că numele gheenei numai o dată l-a amintit în această lungă cuvîntare; de celelalte pedepse vorbește reținut; mai mult sfătuiește decît amenință. Ca să îndrepte pe ascultătorii Săi se servește de cuvinte ca acestea: „*Nu și vameșii fac același lucru?*”²⁶; și: „*Dacă sarea se va strica*”²⁷; și: „*Mic se va chema în împărăția cerurilor*”²⁸. Sînt, apoi, locuri unde Domnul pune păcatul în locul pedepsei, dînd ascultătorului să înțeleagă greutatea pedepsei, ca de pildă cînd spune: „*A făcut adulter cu ea în inima lui*”²⁹; și: „*Cel care o lasă o face să săvîrșească adulter*”³⁰; și: „*Ceea ce este mai mult decît atîta este de la cel rău*”³¹. Celor care au minte le este de ajuns pentru a se înțelepți chiar numai mărimea păcatelor în loc de pedeapsă. Pentru aceasta, și acum, Domnul dă ca pildă pe păgîni și pe vameși, rușinînd pe ucenicul Său cu felul de viață al acestor oameni. Tot așa face și Pavel cînd spune: „*Ca să nu vă întristați ca și ceilalți care n-au nădejde*”³²; și: „*Ca neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu*”³³.

Domnul arată că nu cere ceva peste măsură, ci cu puțin mai mult decît ce-i obișnuit, zicînd:

„*Nu și păgînii fac același lucru?*”³⁴.

Dar Domnul nu-Și oprește aici cuvîntul, ci și-l termină cu răsplătiri și cu bune nădejdi, spunînd:

19. *Matei* 5, 8.

20. *Matei* 5, 3. 10.

21. *Matei* 5, 9.

22. *Matei* 5, 45.

23. *Matei* 5, 7.

24. *Matei* 5, 4.

25. *Matei* 5, 12.

26. *Matei* 5, 46.

27. *Matei* 5, 13.

28. *Matei* 5, 19.

29. *Matei* 5, 28.

30. *Matei* 5, 32.

31. *Matei* 5, 37.

32. *I Tes.* 4, 13.

33. *II Tes.* 1, 8.

34. *Matei* 5, 47.

„*Fiți desăvârșiți ca Tatăl vostru cel ceresc*”³⁵.

Hristos îmbrășteie cu îmbelșugare pretutindeni numele cerului, ca să deștepte și prin el sufletele ascultătorilor Săi, care deocamdată erau mai slabi și mai legați de pământ.

Gîndindu-ne, dar, la cele spuse³⁶, să iubim pe dușmanii noștri și să ne lăsăm de obiceiul prost, pe care îl au o mulțime de oameni fără cap, de a aștepta ca dușmanii noștri să ne salute mai întîi. Nu ne sîrguim să facem ceea ce atrage fericirile Domnului, ci urmărim ceea ce ne face de ris.

– Spune-mi, pentru ce nu-l saluți tu mai întîi?

– Pentru că așteaptă să-l salut eu!

– Dar tocmai pentru aceasta ar trebui să i-o iei înainte, ca să iei tu cununa!

– N-o fac, pentru că urmărește el lucrul acesta!

– Poate fi, oare, o prostie mai mare? Gîndești cam așa: Tocmai pentru că urmărește să fie pricinuitorul răsplătirii mele, nu vreau să-i dau prilejul s-o facă! Dacă te salută celălalt mai întîi, tu nu mai ai nici o răsplată, chiar dacă îi răspunzi la salut; dar dacă tu i-o iei înainte cu salutul, ai neguțătorit gestul și ai cules rodul îmbelșugat al faptei lui. Nu este, oare, cea mai mare prostie să pierzi tot cîștigul, cînd ai de cîștigat atîta de pe urma unor simple cuvinte? Nu este, oare, cea mai mare prostie să-l ții de rău că nu te salută, iar tu să cazi în aceeași greșeală? Dacă îl ții de rău că nu te-a salutat el mai întîi, pentru ce faci ceea ce ții de rău, pentru ce te sîrguiești să faci ceea ce spui că e rău? Nu este mai mare prostie decît aceea ca omul să trăiască în păcat! De aceea, vă rog, să fugim de acest obicei rău și rușinos. Că acest obicei a stricat nenumărate prietenii, a dat naștere la multe dușmăanii. Să le-o luăm, deci, noi înainte cu salutul. Ce iertare mai merităm noi, care ne ambiționăm pentru un simplu salut, cînd ni s-a poruncit să răbdăm să fim palmuiți, siliți și lăsați goi de dușmanii noștri?

– Dar dacă salutăm noi mai întîi, mi s-ar răspunde, vom fi disprețuiți și batjocoriți!

– Și ca să nu te disprețuiască un om, insulti pe Dumnezeu? Ca să nu te disprețuiască un om nesocotit, disprețuiești pe Dumnezeu, Care ți-a făcut atîta bine? Dacă este o nebulie să disprețuiești pe cel de o cinste cu tine, cu mult mai mare nebulie este să disprețuiești pe Dumnezeu, Creatorul tău! În afară de aceasta, mai gîndește-te și la aceea că atunci iți prilejuiești mai mare răsplată cînd ești disprețuit. Pentru Dumnezeu

35. *Mattei* 5, 48.

36. De aici începe partea morală: *Despre a nu aștepta să fim salutați, ci de a face noi întîi aceasta; și despre smerenie.*

suferi asta! Pentru că ai ascultat de legile Lui! De cîtă cinste nu ești vrednic, de cîte diademe? În ce mă privește aș dori mai degrabă să fiu ocărit și disprețuit pentru Dumnezeu decît să fiu cinstit de toți împărații! Nimic, nimic nu-i egal cu această slavă!

Să urmărim, deci, această slavă, așa cum ne-a poruncit Hristos! Să nu punem nici un preț pe slava omenească, ci să arătăm, prin toate faptele noastre, filozofia cea adevărată. Așa să ne orînduim viața! Vom culege de aici de pe pămînt bunătățile cerurilor și cununile cele de acolo dacă vom trăi ca îngerii printre oameni, dacă vom umbla pe pămînt ca puterile cele cerești și dacă vom rămîne în afară de orice poftă și tulburare. Odată cu toate acestea, vom primi și bunătățile cele nespuse, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea și închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Sfîntul și Bunul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XIX

„Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor spre a fi văzuți de ei”¹.

I

Domnul alungă aici cea mai tiranică patimă: dragostea de slava deșartă, această patimă furioasă și nebunească care se naște în sufletele celor virtuoși. La început n-a vorbit de ea; ar fi fost și de prisos să-i învețe pe ucenicii Săi chipul în care trebuie să săvârșească virtuțile, înainte de a-i convinge să facă vreo faptă de virtute. Dar după ce i-a învățat filozofia Sa, o curăță și de patima slavei deșarte, care stă lipită de ea. Că nici nu se naște oricând boala aceasta, ci numai atunci când săvârșim multe din poruncile lui Hristos.

Trebuia, dar, să sădească mai întâi virtutea și apoi să stîrpească boala, care-i vatămă fructul. Și iată cu ce începe: cu postul, cu rugăciunea, cu milostenia. Că mai ales lîngă aceste fapte bune stă de obicei lipită patima slavei deșarte. Fariseul se lăuda tocmai pentru că făcuse astfel de fapte bune: „*Postesc de două ori pe săptămînă, dau zeciuială din tot ce cîștig*”²; se lăuda și cînd se ruga; că și rugăciunea și-o făcea numai ca să fie văzut; și pentru că nu era nimeni altul acolo, îl arată pe vameș, zicînd: „*Nu sînt ca ceilalți oameni, nici ca acest vameș*”³.

Uită-te cum își începe Hristos cuvintele Sale! Vorbește de această patimă, ca și cum ar fi vorba de o fiară sălbatică greu de prins și în stare să răpească pe cel ce nu-i cu mare luare aminte: „*Luați aminte*, spune El, *la milostenia voastră!*”. La fel grăiește și Pavel filipenilor: „*Păziți-vă de cîini!*”⁴. Că fiara se strecoară pe furiș, adulmecă totul fără zgomot și scoate pe nesimțite tot ce e înăuntru. Pînă acum Domnul vorbise mult despre milostenie; dăduse ca pildă de milostenie pe Dumnezeu, „*Care răsare soarele Lui peste răi și buni*”⁵ și îndemnase, în toate chipurile, la milostenie și convinsese pe ascultători să dea cît mai multe milostenii; acum stîrpește tot ce stînjenește milostenia, acest măslin roditor. De aceea

1. Matei 6, 1.

2. Luca 18, 12.

3. Luca 18, 11.

4. Filip. 3, 2.

5. Matei 5, 45.

spune: „*Iuați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor!*”. Că milostenia de care a vorbit mai înainte era milostenia lui Dumnezeu.

După ce a spus: „*Să n-o faceți înaintea oamenilor*”, a adăugat: „*Spre a fi văzuți de ei*”. S-ar părea că spune a doua oară ce spusese mai înainte. Dar dacă te uiți cu luare aminte, nu spune același lucru, ci altceva înția oară și altceva a doua oară. Și aceste cuvinte cuprind multă siguranță și o nespusă purtare de grijă și cruțare. Că poți face milostenie și înaintea oamenilor și să n-o faci spre a fi văzut de ei; și poți să n-o faci înaintea oamenilor și totuși s-o faci spre a fi văzut de ei. Pentru că nu-i pedepsită sau încununată simpla faptă, ci gândul e încununat. Dacă Hristos n-ar fi făcut această precizare, atunci mulți s-ar fi trîndăvit de a mai face milostenie, pentru că negreșit nu-i cu puțință ca, în orice împrejurare, milostenia să fie tănuită. De aceea Domnul te dezleagă de această nevoie, nu în săvîrșirea milosteniei, ci în gândul cu care o faci; și, după gînd, hotărâște paguba sau răsplata. Și ca să nu spui: „Ce pot face, dacă mă vede altul?”, Domnul îți spune: „Nu cer asta, ci gîndul tău și felul în care faci milostenia!”. Dumnezeu vrea să-ți formeze sufletul și să te scape de boală.

Așadar, după ce ne-a oprit să facem milostenia pentru a fi văzuți de oameni, după ce ne-a arătat paguba unei astfel de fapte, atunci cînd o facem în zadar și fără de folos, ne înalță iarăși gîndurile, amintindu-ne de Tatăl și de cer, ca nu numai cu paguba să ne atragă luarea aminte, ci să ne îndemne și cu pomenirea Celui Ce L-a născut, spunînd:

„*Nu aveți plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri*”⁶.

Și nu se oprește aici, ci merge mai departe, depărtîndu-ne de slava deșartă cu alte pilde. După cum mai înainte ne dăduse ca pildă pe vameși și pe păgîni, ca prin păcătoșenia lor să rușineze pe cei ce-i imită, tot așa și acum ne dă ca pildă pe fățarnici, spunînd:

„*Deci, cînd faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, ca fățarnicii*”⁷.

Nu doar că aceia aveau trîmbițe; ci, prin folosirea acestei comparații, Hristos vrea să le vădească nebunia, bătîndu-și joc de ei și rușinîndu-i.

Bine le-a zis: „*fățarnici*”! Milostenia lor nu era decît o mască; iar inima lor, crudă și neomenoasă! Că nu făceau milostenie de dragul semenilor lor, ci ca să fie slăviți de ei. Dar e cea mai cumplită cruzime să cauți lauda, și nu stingerea suferinței, cînd altul piere de foame! Deci, ceea ce ne cere Domnul nu este datul milosteniei, ci felul datului.

6. Matei 6, 1.

7. Matei 6, 2.

II

Bătîndu-și, deci, joc din destul de farisei și muștrîndu-i, pentru a-i face pe ascultătorii Săi să se rușineze de o astfel de purtare, Domnul îndreaptă gîndul celor care suferă de această boală.

Și, după ce a spus cum nu trebuie făcută milostenia, arată acum cum trebuie făcută.

– Și cum trebuie făcută milostenia?

– „*Să nu știe stînga ta ce face dreapta ta*”⁸.

Nici aici nu vorbește de mîină, ci a spus-o figurat. „Cît de dorit ar fi, pare a spune Domnul, de-ar fi cu puțință ca tu însuși să nu știi că faci milostenie; ca mîinile care slujesc milosteniei să rămînă tănuite!”.

Aici nu e vorba, așa cum interpretează unii, că trebuie să ascundem milostenia de oamenii răi. Nu! Domnul ne-a poruncit s-o ascundem de toți oamenii.

Gîndește-te, apoi, cît de mare e răsplata! Pentru că Domnul arătase mai înainte pedeapsa celor care fac milostenie de dragul slavei deșarte, arată acum cîntea celor ce fac milostenie în ascuns. Și prin una și prin alta ne împinge spre virtute și ne urcă spre înalte învățături. Vrea să ne facă să știm că Dumnezeu este pretutindenea și că viața noastră nu se mărginește aici, ci ne așteaptă o înfricoșătoare judecată – cînte sau pedeapsă – pentru tot ce am făcut; că nu poate fi tănuită nici o faptă de-a noastră, mică sau mare, chiar dacă ni se pare că am ascuns-o de ochii oamenilor. Toate acestea a vrut să le spună cînd a zis:

„*Tatăl tău, Care vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare*”⁹.

Mare și cinstit teatru îi oferă Domnul celui ce face milostenie într-ascuns! Și ceea ce dorise – slava – i-o dă din belșug. „Ce vrei? îi spune Hristos. Nu-i așa că vrei să ai spectatori ai milosteniei tale? Ei bine, iată îi ai, nu pe îngeri, nici pe arhangheli, ci chiar pe Dumnezeul tuturor!”.

De dorești să ai și oameni ca spectatori, Domnul îți împlinește, la timpul cuvenit, și această dorință. Dacă vrei să arăți acum faptele tale de milostenie, apoi le poți arăta numai la zece, douăzeci sau o sută de oameni; dar de te străduiești să le ascunzi acum, atunci Însuși Dumnezeu va striga numele tău și milosteniile tale în fața întregii lumi. Deci dacă mai ales vrei ca oamenii să-ți vadă milosteniile tale, ascunde-le acum, pentru ca atunci să le vadă toți oamenii, pline de mai multă cinste; că atunci Dumnezeu le face cunoscute, El le strigă înaintea tuturor. Acum cei care te văd te vor și osîndi ca lăudăros; dar atunci, cînd te

8. Matei 6, 3.

9. Matei 6, 4.

vor vedea încununat, nu numai că nu te vor osindi, ci toți te vor admira. Când, deci, poți primi și plată și poți culege mai multă admirație, dacă aștepti puțină vreme, gîndește-te ce prostie mare faci să pierzi și una și alta, cînd vrei să chemi cîțiva oameni să le arăți milosteniile tale! Și doar ai cerut plată de la Dumnezeu și știai că Dumnezeu îți vede milosteniile! Dacă trebuie să arăți cuiva milosteniile tale, atunci arată-le Tatălui înainte de a le arăta tuturor; și asta mai ales cînd Tatăl are puterea să te încununeze sau să te osîndească. Dar chiar dacă n-ar fi vorba de osîndă, n-ar trebui ca tu, care dorești slava, să schimbi teatrul cel ceresc cu teatrul cel omenesc. Cine-i, oare, atît de ticălos încît atunci cînd Împăratul se grăbește să vină să-i vadă faptele lui mari, el să-L lase pe Împărat și să se ducă să le arate săracilor și cerșetorilor? Din pricina aceasta Hristos nu numai că ne poruncește să nu ne arătăm milosteniile noastre, ci să ne dăm toate silințele să le ascundem. Că nu-i același lucru a nu te strădui să le arăți cu a te strădui să le ascunzi.

„Și cînd vă rugați nu fiți ca fățarnicii; că iubesc să se roage stînd în sinagogi și în colțurile ulițelor. Amin zic vouă, că își iau plata lor. Tu, însă, cînd te rogi, intră în cămara ta și, încuind ușa ta, roagă-te Tatălui tău întru ascuns”¹⁰.

Și pe aceștia îi numește tot fățarnici; și pe bună dreptate, că, prefăcîndu-se că se roagă lui Dumnezeu, iscodesc pe ceilalți oameni; nu au chip de rugători, ci de oameni vrednici de rîs. Omul care se roagă lasă totul și se uită numai la Acela Care are puterea să-i împlinească cererea. Dar dacă Îl lași pe Acela și colinzi rătăcind, plimbîndu-ți ochii de colo-colo, vei pleca cu mîinile goale. Tu ai voit-o! De aceea Domnul n-a spus că unii ca aceștia nu vor primi plată, ci că își iau plata, adică vor primi plată de la cei de la care au dorit să aibă plată; Dumnezeu n-a vrut asta, ci a vrut să le dea plată; dar aceia au căutat plată de la oameni, așa că nici nu era drept să primească plată de la Dumnezeu, pentru Care n-au făcut nimic. Tu uită-mi-te la iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Dumnezeu făgăduiește să ne dea plată chiar pentru acele bunătăți pentru care Îl rugăm!

Așadar, după ce ține de rău pe cei care nu se roagă cum trebuie, nici unde trebuie, nici cu starea sufletească potrivită, și după ce arată că se fac de rîs cu o astfel de rugăciune, Domnul spune care este cel mai bun chip de rugăciune; și dă iarăși răsplata acestei rugăciuni, spunînd: *„Intră în cămara ta!”*.

III

Aș putea fi întrebât:

– Ce? Nu trebuie să ne rugăm în biserică?

¹⁰. Matei 6, 5-6.

- Ba, dimpotrivă, mult, dar cu un gând ca acesta! Că Dumnezeu cere totdeauna scopul faptelor noastre. Dacă intri în cămara ta și te încui, dar dacă o faci pentru a arăta lumii că te rogi, ușile nu-ți sînt de nici un folos. Vezi că și aici a pus un hotar precis rugăciunii, spunînd: „*Ca să arate oamenilor că se roagă*”. Deci Dumnezeu vrea ca atunci cînd închizi ușile cămării tale să-ți închizi ușile inimii înainte de a închide ușile cămării. Este bine ca în toate faptele noastre să ne scăpăm de slava deșartă, dar mai cu seamă cînd ne rugăm. Dacă fără să mai umblăm după slava deșartă, gîndurile noastre rătăcesc și umblă de colo-colo, cum ne vom mai auzi rugăciunile noastre de ne ducem să ne rugăm însoțiți și de această boală? Dacă noi nu ne auzim rugăciunile și cererile noastre, cum putem cere ca Dumnezeu să ni le audă? Totuși sînt unii oameni care, după atîtea și astfel de porunci, se schimonosesc cînd se roagă; își ascund trupul, dar știe toată lumea că se roagă, pentru că strigă cît îi ține gura, făcîndu-se de rîs și cu trupul și cu vocea. Nu vezi că chiar în piață, dacă s-ar apropia de tine, pe furiș, un cerșetor și ți-ar cere de pomană, strigînd în gura mare, te-ar speria; dar dacă-ți cere cu voce liniștită și cu înfățișare cuviincioasă, îl miluiești cu dragă inimă? Să nu ne facem, dar, rugăciunile cu înfățișarea trupului, nici cu strigătul vocii, ci cu rîvna sufletului. Să nu ni le facem cu zgomot, cu strigăte și cu gîndul de a atrage asupra noastră luarea aminte a celor din jur, ci cu toată măsura, cu zdrobire de inimă și cu lacrimile cele dinăuntru. Te doare inima și nu poți să nu strigi? Dar cel care se roagă, așa cum spun eu, arată că îl doare inima nespus. Și Moise suferea; s-a rugat așa și a fost ascultat. De aceea Dumnezeu i-a spus: „*Pentru ce strigi către Mine?*”¹¹. Tot așa și Ana, mama lui Samuil, se ruga, dar nu i se auzea glasul¹²; și a dobîndit toate cîte a voit, pentru că inima ei striga. Iar Abel se ruga nu numai prin tăcere, ci și prin moartea lui; că sîngele său dădea drumul la o voce mai puternică decît trîmbița¹³. Suspină așadar și tu ca și sfîntul acela! Nu te opresc! Rupe-ți, așa cum a poruncit profetul, inima ta, nu hainele tale!¹⁴ Cheamă pe Dumnezeu dintru adîncuri, așa cum a spus psalmistul: „*Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne*”¹⁵. Scoate-ți vocea din adîncul inimii! Fă taină din rugăciunea ta! Nu vezi că și în palatele împăratești este alungat departe zgomotul și pretutindeni e mare liniște? Și tu, dar, cînd te rogi arată multă bună-cuviință, că intri în niște palate împăratești, dar nu în cele de pe pămînt, ci în unele cu mult mai înfricoșătoare decît acestea, în cele din ceruri. Dănuiești împreună cu îngerii, ești la un loc cu arhanghelii, cînti împreună cu serafimii! Toate aceste popoare de îngeri cîntă în bună rînduială, cu

11. *Ieș.* 14, 15.

12. *I Regi* 1, 13.

13. *Fac.* 4, 10.

14. *Ioil* 2, 13.

15. *Ps.* 129, 1.

mult cutremur împăratului, Dumnezeuului universului, acea cîntare tainică și acele sfinte imne! Amestecă-te dar cu ele, cînd te rogi, și imită tainica lor frumusețe! Nu te rogi oamenilor, te rogi lui Dumnezeu Care-i de față pretutindeni, Care te aude înainte de a deschide gura, Care cunoaște tainele inimii tale. Dacă te rogi așa, vei primi mare plată!

„Și Tatăl tău, Cel ce vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare”¹⁶.

Domnul n-a spus: „Îți va dărui”, ci *„Îți va răsplăti”*, adică îți va da înapoi. Tatăl a ajuns datornicul tău și te cinstește și de astă dată cu mare cinste. Și pentru că este Dumnezeu nevăzut, vrea ca și rugăciunea ta să fie nevăzută.

Apoi ne spune chiar cuvintele rugăciunii:

„Și cînd vă rugați, nu graiți multe cum fac păgînii”¹⁷.

Cînd a vorbit de milostenie a îndepărtat-o numai de patima slavei deșarte și n-a adăugat nimic mai mult, nici n-a spus din ce să facem milostenie, că adică să o facem din munca noastră cinstită, și nu din bani adunați din răpire și lăcomie, pentru că toată lumea știe că milostenia așa trebuie făcută. De altfel lucrul acesta îl lămurise mai înainte, cînd a fericit pe cei ce flămînzesc pentru dreptate¹⁸. Rugăciunii, însă, Domnul îi mai adaugă încă ceva: *„să nu grăim multe”*. După cum atunci cînd a vorbit de milostenie a batjocorit pe fățarnici, tot așa acum pe păgîni, căutînd totdeauna să rușineze pe ascultătorii Săi, prin josnicia persoanelor pe care le dă ca pildă. Într-adevăr, nimic nu pișcă și nu îndurerează atîta pe cineva, ca a-i spune că se aseamănă cu oamenii de nimic. Cu această pildă Domnul îndreaptă pe ascultătorii Săi spre rugăciunea cea plăcută Lui. Prin „grăire multă” Domnul înțelege flecăreala; de pildă cînd cerem de la Dumnezeu cele ce nu se cad: putere, slavă, biruință asupra dușmanilor, belșug de bani, bogăție, pe scurt lucruri care nu ne sînt de folos.

„Că știe Tatăl vostru, spune Domnul, de ce aveți trebuință”¹⁹.

IV

După părerea mea, odată cu acestea, Domnul ne poruncește aici să nu facem rugăciuni lungi; lungi, nu în ce privește timpul, ci în ce privește mulțimea și lungimea celor spuse. Trebuie, însă, să stăruim în a cere de la Dumnezeu aceleași lucruri. *„Stăruind în rugăciune”²⁰*, după cum zice Pavel. Însuși Domnul, prin pilda cu văduva, care, prin stă-

16. Matei 6, 6.

17. Matei 6, 7.

18. Matei 5, 6.

19. Matei 6, 8.

20. Rom. 12, 12.

ruința rugăciunii ei, a înduplecat pe judecătorul cel crud și nemilos²¹, și prin pilda cu prietenul, care a venit la miezul nopții și l-a sculat din pat pe cel ce dormea, nu din pricina prieteniei, ci din pricina rugămintii lui stăruitoare²², n-a legiuیت altceva decît ca noi toți să ne rugăm Lui stăruitor și ne-a poruncit să ne apropiem de El și să-I grăim simplu, nu alcătuiind rugăciuni cu mii de stihuri. Asta a vrut să zică prin cuvintele: „*Că li se pare că în multa lor vorbă vor fi auziți*” și: „*Că știe de ce aveți trebuință*”.

– Dar dacă știe de ce avem trebuință, pentru ce mai e nevoie să ne rugăm?

– Nu ca să-L înveți, ci ca să-L îndupleci, ca să ți-L apropii cu rugăciunea ta continuă, ca să te smerești, ca să-ți aduci aminte de păcatele tale.

„*Deci așa vă rugați: «Tatăl nostru, Care ești în ceruri»*”²³.

Vezi că îndată a deșteptat luarea aminte a ascultătorilor, amintind, chiar, prin cel dintîi cuvînt al rugăciunii, de toate binefacerile lui Dumnezeu. Cel care numește Tată pe Dumnezeu, prin această singură numire, a mărturisit: iertarea păcatelor, ridicarea pedepsei, dreptatea, sfințenia, răscumpărarea, înfierea, moștenirea, însușirea de frate cu Unul-Născut, dăruirea Duhului. Că nu-i cu putință să numești Tată pe Dumnezeu, dacă n-ai dobîndit toate aceste bunătăți. Hristos, deci, deșteaptă luarea aminte a ascultătorilor Lui prin două lucruri: și prin vrednicia Celui pe Care Îl numesc Tată, și prin măreția bunătăților de care se bucură. Cînd spune: „*Care ești în ceruri*”, nu o spune ca să închidă pe Dumnezeu în cer, ci ca să îndepărteze de pămînt pe cel ce roagă și să-l ridice la locurile cele înalte și la locașurile cele de sus. Tot prin aceste cuvinte, ne mai învață să facem rugăciune de obște pentru toți frații. Că n-a spus: „*Tatăl meu care ești în ceruri*”, ci: „*Tatăl nostru*”, poruncindu-ne să înălțăm rugăciuni pentru toți oamenii și să nu urmărim nicio dată folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui. Prin asta stîrpește dușmănia, doboară mîndria, alungă invidia, aduce dragostea, mama tuturor bunătăților, izgonește inegalitatea dintre oameni, arată că este de aceeași cinste și împăratul și săracul, pentru că participăm cu toții, în comun, la cele mai mari și la cele mai necesare bunuri. Ce pagubă avem de pe urma obîrșiei noastre de jos, cînd, de pe urma obîrșiei noastre de sus, toți sîntem la fel, nimeni nu are ceva mai mult decît altul, nici bogatul mai mult decît săracul, nici stăpînul mai mult decît sluga, nici domnul mai mult decît supusul, nici împăratul mai mult decît ostașul, nici filozoful mai mult decît barbarul, nici înțeleptul mai mult decît prostul? Tuturor ni s-a dăruit aceeași noblețe, învrednicindu-ne pe toți la fel să-I zicem lui Dumnezeu: „*Tată*”.

21. Luca 18, 2–8.

22. Luca 11, 5–8.

23. Matei 6, 9.

Deci după ce ne-a amintit de această noblete, de darul cel de sus, de egalitatea de cinste dintre toți oamenii, de dragoste, după ce ne-a depărtat de la pământ și ne-a urcat în ceruri, să vedem acum ce ne poruncește să cerem. De altfel este îndestulător numai cuvîntul „*Tată*”, ca să ne învețe toată virtutea. Că acela care-L numește pe Dumnezeu „*Tată*”, și *Tată obștesc*, trebuie să ducă o astfel de viață încît să nu se arate nevrednic de această noblete și să se străduiască să fie egal cu darul primit.

Dar Domnul nu Se mulțumește cu atîta, ci adaugă și o altă cerere, spunînd așa:

„*Sfințească-se numele Tău*”²⁴.

Rugăciunea, vrednică de cel ce-L numește pe Dumnezeu Tată, este a nu cere nimic înainte de a slăvi pe Tatăl, ci de a socoti pe toate în urma laudei aduse Tatălui.

„*Sfințească-se*” înseamnă: „*Slăvească-se*”.

Dumnezeu are deplină slava Sa și este totdeauna aceeași; totuși Hristos poruncește ca acela ce se roagă să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit și prin viața noastră. Același lucru îl spunea Domnul și mai înainte: „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri*”²⁵; că și serafimii, cînd slăvesc pe Dumnezeu, spun la fel: „*Sfînt, Sfînt, Sfînt*”²⁶. Prin urmare, „*Sfințească-se*” înseamnă: „*Slăvească-se*”. Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: „*Învrednicește-ne să ducem o viață așa de curată, încît prin noi să Te slăvească toți oamenii*”. Și iarăși, înseamnă să ai o filozofie desăvîrșită cînd oferi tuturor o viață atît de curată, încît fiecare din cei ce o văd să înalțe pentru aceasta laudă lui Dumnezeu.

„*Vie împărăția Ta*”²⁷.

Și aceste cuvinte sînt iarăși cuvintele unui copil recunoscător, care nu-și lipește sufletul de cele ce se văd, nici nu socotește mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbește către Tatăl și dorește cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conștiință curată și dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pământ.

V

Dorința aceasta o avea și Pavel în fiecare zi; de aceea și spunea: „*Și noi, care avem pîrga duhului, suspinăm, așteptînd înfierea, izbăvirea trupului nostru*”²⁸. Cel ce are această dragoste nu poate să se îngîmfe nici cu fericirea vieții sale, dar nici nu poate să fie doborît de necazuri și supărări,

24. *Matei* 6, 9.

25. *Matei* 5, 16.

26. *Isaia* 6, 3.

27. *Matei* 6, 10.

28. *Rom.* 8, 23.

ci, ca și cum ar trăi chiar în cer, este slobod și de una și de alta din aceste anomalii.

„Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ”²⁹.

Ai văzut ce urmare minunată! Ne poruncișe să dorim bunătățile viitoare și să ne grăbim pentru plecarea noastră dincolo; dar atîta vreme cît nu se întîmplă asta și locuim aici, ne poruncește să ne dăm toată silința ca să viețuim ca îngerii din cer. Hristos ne-a spus: „Trebuie să doriți cerurile și cele din ceruri!”; dar a poruncit ca, înainte de a ajunge în cer, să prefacem pămîntul în cer; să trăim pe pămînt, ca și cum am trăi în cer; să ne grăbim să facem așa totul. Și pentru acestea să-L rugăm pe Stăpînul nostru. Nimic nu ne împiedică să ajungem la viața desăvîrșită a puterilor celor de sus, chiar dacă locuim pe pămînt; că e cu puțință ca acela care trăiește aici să facă totul ca și cum ar și fi acolo.

Cererea aceasta vrea să spună: „După cum acolo sus în cer toate se petrec fără de nici o piedică, iar îngerii nu împlinesc numai unele porunci, iar pe altele le calcă, ci pe toate le fac și cu toții se supun – că *„sînt puternici în virtute, spune psalmistul, făcînd cuvîntul Lui”³⁰* –, tot așa invrednicește-ne și pe noi oamenii să nu facem pe jumătate voința Ta, ci să o împlinim în întregime, așa cum Tu voiești!”.

Ai văzut că ne-a învățat să fim modești, arătîndu-ne că virtutea nu se datorește numai rîvnei noastre, ci și harului de sus? Și iarăși, ne-a poruncit ca fiecare din noi, cînd ne rugăm, să ne rugăm și pentru binele întregii lumi. Că Domnul n-a spus: „Facă-se voia Ta în mine sau în noi”, ci: „Facă-se voia Ta pretutîndeni pe pămînt”, ca să dispară înșelăciunea, să se sădească adevărul, să se stîrpească orice păcat, să se întoarcă din nou virtutea, să nu mai fie nici o deosebire între pămînt și cer. „Dacă s-ar face asta, spune Domnul, nu s-ar mai deosebi cele de jos de cele de sus – deși prin firea lor sînt deosebite unele de altele –, pentru că pămîntul ne-ar arăta alți îngeri”.

„Piinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi”³¹.

Ce înseamnă cuvintele: „Piinea noastră cea de toate zilele”? Înseamnă: piinea noastră cea din fiecare zi.

Pentru că Domnul spusese să ne rugăm: „Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt”, poruncind să împlinim și noi poruncile pe care le împlinesc îngerii, de aceea, prin cererea aceasta, face pogorămînt slăbiciunii firii omenești, pentru că grăiește oamenilor îmbrăcați cu trup, supuși nevoilor firii omenești, care nu pot avea aceeași nepătimire ca îngerii. „Vă cer și vouă, oamenilor, spune Domnul, să-Mi îndepliniți

29. Matei 6, 10.

30. Ps. 102, 21.

31. Matei 6, 11.

poruncile Mele în chip desăvârșit ca și îngerii, dar nu vă cer nepătimirea îngerilor, pentru că nu vă îngăduie tirania firii omenești, pentru că aveți nevoie de hrana cea de toate zilele!”.

Uită-mi-te cită duhovnicie este și în cele trupești! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pâine, anume pentru pâinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim de ziua cea de mâine! De aceea a și adăugat: „*Pâinea cea de toate zilele*”, adică pâinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră. Și nu S-a mulțumit numai cu acest cuvânt, ci a adăugat și un altul după acesta, spunînd: „*Dă-ne-o nouă astăzi*”, pentru ca să nu ne mai zdrobim capul mai dinainte cu grija zilei de mâine. Pentru ce să te îngrijești de ea, odată ce nu știi de vei vedea ziua de mâine? Porunca aceasta a dat-o și mai târziu, spunînd: „*Nu vă îngrijiți de ziua de mâine*”³². Hristos vrea ca noi să fim sprinteni și într-aripați și să-i dăm atîta firii cît nevoia firii o cere de la noi.

Apoi, pentru că se întîmplă să păcătuiam și după baia celei de a doua nașteri, Domnul Își arată și aici multa Sa iubire de oameni și ne poruncește ca, pentru iertarea păcatelor, să ne apropiem de iubitorul de oameni Dumnezeu și să spunem așa:

„*Si ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșităilor noștri*”³³.

Ai văzut ce covârșitoare iubire de oameni? După ce prin botez ne-a șters atît de multe păcate și ne-a dat nespusa măreție a darului Său, ne învrednicește iarăși de iertare după ce păcătuiam! Că rugăciunea aceasta se cuvine să o spună numai cei botezați, o arată și legile Bisericii, dar și cuvintele de la începutul rugăciunii – că cel nebotezat nu poate să numească pe Dumnezeu Tată! Așadar, dacă rugăciunea aceasta se cuvine să fie rostită numai de cei botezați, iar ei se roagă pentru că au nevoie să li se ierte păcatele, urmează că nici după botez n-a pierit cîștigul pocăinței. Dacă Domnul n-ar fi vrut să arate asta, nu ne-ar fi poruncit să ne rugăm așa. Pentru că Domnul în această rugăciune amintește de păcate, pentru că ne poruncește să ne cerem iertare, pentru că ne învață că putem să dobîndim iertare și pentru că prin aceasta ne-a făcut lesnicioasă cale, este lămurit că știe și că ne arată că putem, și după botez, să ne curățim păcatele; și tocmai de aceea a pus în rugăciunea aceasta și cererea pentru iertarea păcatelor. Astfel, pentru că ne pomeneste de păcate, ne învață să fim smeriți; pentru că ne poruncește să iertăm altora greșelile, îndepărtează din sufletul nostru dușmănia; pentru că ne făgăduiește și nouă iertarea greșelilor dacă iertăm pe cei ce ne

32. Matei 6, 34.

33. Matei 6, 12.

greșesc, ne dă bune nădejdi și ne învață să filozofăm despre nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu.

VI

Dar ceea ce trebuie mai cu seamă observat este că, în fiecare din cererile de pînă acum, Domnul a amintit întreaga virtute, cuprinzînd în ea și porunca de a nu purta dușmănie – că a sfinți numele lui Dumnezeu înseamnă a duce o viață desăvîrșită în toate privințele; a se face voia Lui arată iarăși același lucru; a putea să-I spui lui Dumnezeu: Tată înseamnă a arăta o viațuire fără pată; în toate acestea este cuprinsă negreșit și îndatorirea de a îndepărta din sufletul nostru orice ură față de cei ce ne-au greșit –, totuși Hristos nu S-a mulțumit cu atîta, ci, vrînd să arate cît de mult ține la iertarea dușmanilor, o amintește în chip special; iar după ce termină rugăciunea, nu mai revine asupra nici unei alte porunci decît asupra acesteia, spunînd așa: „*Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vă va ierta și vouă Tatăl vostru cel ceresc*”³⁴. Prin urmare, noi facem începutul iertării noastre, noi sîntem stăpînii judecării noastre. Și pentru ca nici unul din cei nesocotiți, cînd este judecat, să nu-I poată aduce lui Dumnezeu nici o învinuire, mare sau mică, Dumnezeu te face pe tine stăpîn, răspunzător al sentinței și-ți spune: „După cum ai judecat, așa te judec și Eu! Dacă ierți pe aproapele tău, te voi ierta și Eu!” Cu toate că nu se potrivește o iertare cu alta! Tu ierți pentru că ai nevoie de iertare; Dumnezeu, însă, n-are nevoie de nimic; tu ierți pe un om de aceeași fire cu tine; Dumnezeu, însă, iartă un rob; tu ești vinovat de nenumărate păcate; Dumnezeu, însă, este fără de păcat. Și cu toate acestea, și așa Dumnezeu Își arată iubirea Lui de oameni. Ar putea, chiar fără asta, să-ți ierte toate păcatele tale, dar vrea, și pe această cale, să-ți facă bine, dîndu-ți nenumărate prilejuri să fii blînd și iubitor de oameni, să scoată din tine fiara, să stingă mînia și prin toate să te înfrățească cu mădularul tău. Ce ai putea să spui? Că ți-a făcut rău pe nedrept semenul tău? Dar tocmai aceasta înseamnă greșeală! Dacă ți-ar fi făcut rău pe bună dreptate, fapta lui n-ar mai fi socotită greșeală. Dar și tu te apropii de Dumnezeu ca să dobîndești iertarea unor greșeli ca acestea, ba chiar cu mult mai mari. Și înainte de a ți se fi iertat păcatele te-ai bucurat de mari daruri din partea lui Dumnezeu: ai fost învățat că ai suflet omenesc și ai fost povățuit să fii blînd. Odată cu acestea te așteaptă și mare răsplată dincolo, dacă nu ceri socoteală celor ce ți-au greșit. Dar de ce pedeapsă nu sîntem vrednici, cînd puterea stă în mîinile noastre, iar noi ne trădăm mîntuirea? Cum mai putem pretinde să

34. Matei 6, 14.

ne asculte Dumnezeu în celelalte rugăciuni ale noastre, când noi înșine nu vrem să avem milă de noi în cele ce sîntem stăpîni?

„Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău, Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci, Amin”³⁵.

În aceste cuvinte Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră și ne potolește trufia, învățîndu-ne să fugim de lupte și să nu le căutăm. Așa victoria ne va fi mai strălucită, iar înfrîngerea diavolului mai rușinoasă. Cînd sîntem tîriți în lupte, da, atunci trebuie să le înfruntăm cu curaj; dar dacă nu sîntem chemați, să stăm liniștiți și să așteptăm timpul luptelor, ca să arătăm și că nu umblăm după slavă deșartă și că sîntem curajoși.

„Cel rău” este numit aici diavolul. Domnul ne poruncește să purtăm cu el război neîmpăcat și ne arată că diavolul nu-i prin fire așa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență așa din pricina covîrșitoarei lui răutăți și din pricină că duce cu noi război neîmpăcat, fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea Domnul nici n-a spus: „Izbăvește-ne de cei răi”, ci: „de cel rău”, învățîndu-ne să nu purtăm ură semenilor noștri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor.

Așadar, după ce prin amintirea dușmanului nostru ne-a pregătit de luptă și ne-a stîrpit toată trîndăvia, ne dă iarăși curaj și ne ridică gîndurile, amintindu-ne de Împăratul sub Care sîntem rînduiți și arătînd că El este mai puternic decît toți, spunînd: „Că a ta este împărăția și puterea și slava”. Deci dacă a Lui este împărăția, nu trebuie să ne temem de nimeni, pentru că nu este nimeni care să I se împotrivescă și cu care să împartă stăpînirea.

Cînd spune: „A Ta este împărăția”, Hristos arată că și diavolul, care se luptă cu noi, este supus lui Dumnezeu, chiar dacă pare că I se împotrivesc, Dumnezeu îngăduindu-i deocamdată aceasta. Că și diavolul face parte din robii Lui, din cei cărora li s-a luat cîntea și au fost izgoîniți. De altfel diavolul n-ar îndrăzni să atace pe vreun om dacă n-ar lua mai întîi putere de la Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Nici împotriva porcilor n-a putut îndrăzni ceva pînă ce nu i-a îngăduit Domnul³⁶; nici împotriva turmelor cu oi, nici împotriva cirezilor cu vite, pînă ce n-a luat îngăduință de sus.

„Și puterea”. Chiar de-ai fi slab de tot, drept este să ai curaj, pentru că ai un Împărat ca Acesta, Care poate săvîrși, și prin tine, cu ușurință totul.

„Și slava în veci, Amin”.

35. Matei 6, 13.

36. Matei 8, 30-32.

VII

Dumnezeu nu te scapă numai de necazurile care vin peste tine, dar poate să te facă și slăvit și strălucitor. După cum puterea Lui e multă, tot așa și slava Lui e nepusă; toate ale Lui sînt fără de hotar și fără de sfîrșit.

Ai văzut cum Domnul a pregătit de luptă pe atletul Său și l-a făcut să aibă curaj? Apoi vrînd, după cum spuneam mai sus, să arate că-Și întoarce spatele și urăște mai mult decît orice dușmănia dintre oameni și că iubește mai mult decît orice virtutea potrivnică acestui păcat, îndată, după Rugăciunea Domnească, amintește iarăși de această virtute, indemnîndu-ne să ne supunem acestei porunci, fie de frica pedepsei ce ne așteaptă, fie pentru cinstea ce ni-i hotărîta.

„Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vi le va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; dar dacă nu veți ierta, nici El nu vi le va ierta”³⁷.

Amintește iarăși de ceruri și de Tatăl, pentru ca să ne facă să ne rușinăm, dacă, fiind copiii unui astfel de Tată, ne purtăm ca fiarele și dacă, fiind chemați să fim locuitori ai cerului, avem gînduri pămîntești și lumești. Că trebuie să fim copiii Lui nu numai prin har, ci și prin fapte! Nimic nu ne face atît asemenea cu Dumnezeu cît iertarea celor ce ne-au făcut rău și ne-au nedreptățit, așa precum ne-a învățat mai înainte, cînd a spus că Tatăl răsare soarele și peste răi și peste buni³⁸. Tot în acest scop, Domnul, în fiecare din cererile Rugăciunii Domnești, ne poruncește să facem în comun rugăciunile, spunînd: *„Tatăl nostru”*; și: *„Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pămînt”*; și: *„Dă-ne nouă pîinea”*; și: *„Iartă-ne nouă greșelile noastre”*; și: *„Și nu ne duce pe noi în ispită”*; și: *„Și ne izbăvește”*. Peste tot, poruncind acestea, Domnul folosește pluralul pentru ca rugîndu-ne să nu avem nici o urmă de ură împotriva fratelui nostru.

De ce pedeapsă³⁹ n-am fi vrednici dacă, după toate aceste îndemnuri, nu numai că nu iertăm pe dușmanii noștri, ci mai și rugăm pe Dumnezeu să-i pedepsească? Și călcăm această poruncă ca și cum am vrea să facem în ciuda lui Dumnezeu, deși Dumnezeu face totul și nu precupețește nimic numai și numai să nu ne dușmănim unii cu alții. Și pentru că rădăcina tuturor bunătăților este dragostea, Domnul stîrpește tot ce o vatămă, ca să ne apropie și să ne unească pe unii cu alții. Nu este, nu este nimeni, fie tată, fie mamă, fie prieten, oricine ar fi, care să ne iubească atît ca Dumnezeu, Cel ce ne-a făcut! Și asta se vede și din binefacerile pe care ni le face zilnic și din poruncile pe care ni le dă. Iar

37. Matei 6, 14–15.

38. Matei 5, 45.

39. De aici începe partea morală: *Despre a nu blestema pe dușmani și despre a sta cu frică, cu respect și în tăcere în biserică”*.

dacă-ni vorbești de supărările, de durerile și de necazurile pe care le ai în viață, gîndește-te de cîte ori păcătuiești față de El în fiecare zi și nu te mai mira chiar dacă vin peste tine necazuri și mai mari decît acestea; ci atunci miră-te, atunci minunează-te, cînd te bucuri de vreun bine! Așa noi vedem numai necazurile ce vin peste noi, dar păcatele pe care le facem în fiecare zi, pe acelea nu le vedem. De aceea ne supărăm. Dar dacă am ține socoteală precisă de toate păcatele noastre, pe care le facem numai într-o singură zi, atunci ne-am da bine seama de cîte păcate sîntem vinovați.

Dar să las la o parte pe celelalte păcate pe care fiecare le săvîrșește îndeosebi! Am să spun numai păcatele făcute azi, deși nu știu ce păcat a săvîrșit fiecare! Dar atît de mare e mulțimea păcatelor încît chiar cel care nu le știe precis pe toate, totuși poate înșira multe din ele. Cine din noi n-a stat cu trîndăvie pe cînd se ruga? Cine nu s-a trufit? Cine n-a umblat după slava deșartă? Cine n-a vorbit de rău pe fratele său? Cui nu i-a trecut prin inimă pofta cea rea? Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioși? Cine nu și-a adus aminte cu ură de dușmanul său și n-a făcut să i se umfle inima? Dacă atunci cînd sîntem în biserică, într-un timp atît de scurt, facem atîtea păcate, cîte nu vom săvîrși după ce plecăm de aici? Dacă în port sînt atîtea valuri, cum vom mai putea să ne dăm seama de noi înșine cînd vom intra în viltoarea păcatelor, adică în piață, în treburile publice, în grijile casei? Totuși Dumnezeu ne-a dat o cale scurtă și ușoară, lipsită de oboseală, ca să scăpăm de aceste păcate atît de multe și atît de mari. Într-adevăr, ce oboseală este să ierți pe cel ce te-a supărat? Oboseală este să nu ierți, ci să ții mai departe ura și dușmănia! Alungă din sufletul tău mînia ce o ai împotriva dușmanului tău și vei vedea cîtă liniște ți se pogoară în suflet! Este foarte ușor; de ajuns numai să vrei!

VIII

Ca să te împaci cu dușamnul tău nu trebuie să străbați mări, nici să faci drumuri lungi, nici să treci munți, nici să cheltuiești bani, nici să-ți chinuiești trupul, ci e de ajuns numai să voiești și ți s-au iertat toate păcatele. Ce nădejde de mîntuire mai poți avea cînd tu nu numai că nu ierți pe dușmanul tău, dar mai rogi și pe Dumnezeu să-l pedepsească, cînd îl superi pe Dumnezeu tocmai atunci cînd cauți să ți-L faci îndurător, cînd iei chip de rugător, dar din gura ta ies urlate de fiară sălbatică și ascuți împotriva ta însuși săgețile celui rău? De aceea și Pavel, vorbind de rugăciune, n-a cerut nimic altceva decît paza acestei porunci, spunînd: „*Ridicînd miini cuvioase fără minie și fără șovăire*”⁴⁰. Dacă nu-ți lași ura și mînia împotriva dușmanului tău nici atunci cînd ai nevoie de

mila lui Dumnezeu, ci atunci mai ales o pomenești, deși știi bine că prin asta îți implinți sabia în inima ta, cînd vei putea ajunge iubitor de oameni, cînd vei putea scoate din tine veninul acestei răutăți? Dacă nu-ți dai încă seama de grozăvia faptei tale, închipuie-ți că te rogi de un om, așa cum te rogi de Dumnezeu, și atunci vei vedea cît de mare este insulta ce I-o aduci lui Dumnezeu! Închipuie-ți că s-ar apropia de tine, care ești om, cineva și ți-ar cere să-l miluiești; apoi, pe cînd stă jos la pămînt și te roagă aceasta, văzînd pe dușmanul său, ar înceta să te mai roage și ar începe să-l bată. Oare nu ți-ar spori și mai mult mînia? Gîndește-te, deci, că același lucru îl faci și tu cînd te rogi așa lui Dumnezeu. Că și tu, în timp ce te rogi, îți întrerupi rugăciunea și începi să lovești cu cuvintele pe dușmanul tău și să insulti legile lui Dumnezeu, chemînd în ajutor tocmai pe Acela Care a poruncit să nu urîm pe cei ce ne-au făcut rău și cerîndu-I Lui să lucreze El împotriva poruncilor Lui. Nu este, oare, destul motiv de pedeapsă că tu calci legea lui Dumnezeu, ci Îl mai și rogi să facă asta? Oare Dumnezeu a uitat ce-a poruncit? Oare este om cel ce a dat această poruncă? Este Dumnezeu, știe totul, vrea să I se păzească cu toată scumpătatea legile Lui. Departate de El de a-ți împlini cererea! Dimpotrivă, îți întoarce spatele, te urăște și-ți dă cea mai mare pedeapsă numai pentru că îndrăznești să-L rogi să pedepsească pe dușmanul tău. Cum Îl poți cere să-ți facă tocmai ceea ce ți-a interzis cu strășnicie să faci? Dar sînt unii oameni atît de nejudecați, care nu blestemă numai pe dușmanii lor, ci chiar și pe copiii lor și, dacă ar putea, le-ar mânca chiar trupurile. Dar, mai bine spus, chiar le mănîncă. Să nu-mi spui că nu-ți înfigi dinții în trupul dușmanului tău! Ai făcut un lucru și mai grozav, atît cît ți-a stat în putere, cerînd lui Dumnezeu să pogoare asupra lui mînia cea de sus, să fie pedepsit veșnic, să se aleagă praful de casa lui! Blestemele acestea nu-s, oare, mai grozave decît mușcăturile? Nu-s, oare, mai dureroase decît săgețile? Hristos nu te-a învățat acestea, nu ți-a poruncit să-ți umpli așa gura de sînge! Limbile acestea sînt mai groaznice decît gurile mînjite de sînge omenesc. Cum poți să mai sărui pe fratele tău cînd te duci să te împărțășezi, cum te mai poți atinge de sfînta jertfă, cum mai poți bea sîngele Stăpînului Hristos cînd ai atîta otravă în suflet? Nu te deosebești de un ucigaș, dar, mai bine spus, de o fiară care mănîncă oameni cînd spui: „Zdrobește-l, Doamne, fă praf din casa lui, prăpădește-i tot ce are!”, cînd te rogi să vină peste el mii de nenorociri!

IX

Să punem, dar, capăt acestei boli, acestei nebulii! Să arătăm dușmanilor noștri dragostea poruncită de Hristos, ca să fim asemenea Tatălui nostru celui din ceruri! Și i vom pune capăt, dacă ne aducem aminte de propriile noastre păcate, dacă cercetăm cu toată luarea

aminte de propriile noastre păcate, dacă cercetăm cu toată luarea aminte toate păcatele noastre cele cu gândul, cele cu fapta, cele din piață, cele din biserică. Și sîntem vrednici de cea mai grea pedeapsă, dacă nu pentru alt păcat, apoi pentru nepăsarea ce-o arătăm cît stăm aici în biserică. Da, în timp ce profeții psalmodiază, apostolii cîntă și Dumnezeu ne vorbește, mintea noastră umblă pe afară și aducem aici în biserică toată zarva treburilor lumesti. Nu păstrăm, în timp ce se citesc legile lui Dumnezeu, nici afită liniște, afită tăcere, cîtă tăcere păstrează spectatorii în teatre cînd se citesc scrisorile Împăratului. În teatre, cînd se citesc aceste scrisori, se scoală toată lumea în picioare: consuli, prefecții, senatul și poporul; toți ascultă în liniște spusele împăratului; dacă în mijlocul acestei tăceri adînci ar sări cineva și ar începe să strige, fapta lui ar fi socotită o insultă adusă împăratului și i s-ar da cea mai cruntă pedeapsă. Aici însă, în biserică, cînd se citesc scrisorile cele din cer, este mult zgîmot pretutindeni. Și totuși Cel ce a trimis aceste scrisori este cu mult mai mare decît împăratul acesta de pe pămînt, iar adunarea de aici mai venerabilă decît adunarea cea din teatru. Aici nu sînt numai oameni, ci și îngeri; iar victoriile acestea, pe care le binevestesc scrisorile noastre, sînt cu mult mai mărețe decît toate victoriile de pe pămînt. Din pricina asta nu sîntem chemați numai noi oamenii și toți cei de pe pămînt să le laudăm, ci și îngerii și arhanghelii și popoarele cerurilor, zicînd cu psalmistul: „*Binecuvîntați pe Domnul toate lucrurile lui*”⁴¹. Victoriile Lui nu sînt mici, ci depășesc cuvîntul, mintea și înțelegerea omenească. În fiecare zi le propovăduiesc profeții, fiecare vestind, în alt chip, victoriile cele mari ale lui Dumnezeu. Unul spune: „*Suitu-Te-ai la înălțime, robii-ai robime și ai luat daruri întru oameni*”⁴²; și: „*Domn tare și puternic în război*”⁴³; iar alt profet spune: „*Va împărți prăzile de război ale celor tari*”⁴⁴. Că pentru asta a venit Hristos în lume, ca să propovăduiască celor robiți iertare și orbilor vedere⁴⁵. Pavel, dînd glas de biruință asupra morții, zicea: „*Unde-ți este, moarte, biruința? Unde-ți este, iadule, boldul?*”⁴⁶; un altul, binevestind iarăși pacea adîncă adusă de Hristos, spunea: „*Vor prefăce săbiile lor în pluguri și lăncile lor în seceri*”⁴⁷; un profet cheamă Ierusalimul, spunînd: „*Bucură-te foarte, fiica Sionului, că iată Împăratul tău vine la tine blînd, călare pe asin și pe mînz tînăr*”⁴⁸; iar altul predică a doua Lui venire, grăind așa: „*Va veni Domnul pe Care voi îl căutați; și cine va putea suferi ziua intrării Lui? Săriți ca vițeii cei sloboziți din legături!*”⁴⁹; un alt profet iarăși, uimit și

41. Ps. 102, 23.

42. Ps. 67, 19.

43. Ps. 23, 8.

44. Isaia 53, 12.

45. Isaia 61, 1; Luca 4, 18.

46. I Cor. 15, 55.

47. Ioil 3, 10.

48. Zah. 9, 9.

49. Mal. 3, 1. 2; 4, 2.

el de unele ca acestea, spunea: „*Acesta este Dumnezeu nostru; nu va fi socotit alt Dumnezeu alături de El*”⁵⁰. Cînd auzim în biserică aceste cuvinte și altele cu mult mai multe, ar trebui să ne cuprindă frica și să nu ne mai socotim a fi pe pămînt; dar nu, ci ca și cum am fi în piață, facem zgomot și tulburare, vorbim de lucruri care n-au nici o legătură cu mîntuirea noastră și cheltuim în zadar tot timpul cît îl stăm în biserică! Deci, cînd sîntem atît de nepăsători și în lucrurile mici și în cele mari și în ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu și în fapte și în afară de biserică și în biserici și cînd, pe lîngă toate acestea, ne mai rugăm și împotriva dușmanilor noștri, de unde mai putem avea, oare, vreo nădejde de mîntuire, cînd pe lîngă aceste păcate atît de mari adăugăm și celălalt păcat groaznic, tot atît de mare cît toate celelalte la un loc, rugăciunea aceea nelegiuită, prin care rugăm pe Dumnezeu să pedepsească pe dușmanii noștri? Mai este drept, dar, să ne mai mirăm că vin peste noi necazuri neașteptate? Dimpotrivă, ar trebui să ne mirăm atunci cînd nu vin. Una este o urmare firească a faptelor noastre; cealaltă, mai presus de cuvînt și așteptare. Este mai presus de cuvînt că mai avem parte de soare, de ploii și de toate celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu, cînd sîntem dușmani ai lui Dumnezeu, cînd Îl supărăm și întrecem în sălbăticie fiarele sălbatice – deși sîntem oameni – și ne luptăm unii cu alții, avînd limba mînjită de sînge de pe urma mușcăturilor făcute semenilor noștri! Și aceasta după ce ne-am împărtășit de la această masă duhovnicească, după ce am primit atîtea binefaceri, după ce am primit atîtea porunci!

Gîndindu-ne la toate acestea, să vărsăm afară din noi veninul, să punem capăt dușmăniilor dintre noi și să ne rugăm lui Dumnezeu așa cum se cuvine! În locul sălbăticiei demonilor să luăm blîndețea îngerilor! Oricît de mare rău ne-ar face nouă oamenii, noi să ne gîndim la cele ale noastre și la răsplata împlinirii acestei porunci; să punem capăt miniei, să potolim valurile, ca să străbatem netulburați viața aceasta, pentru ca, ajungînd dincolo, să dăm de un Stăpîn Care să se poarte cu noi așa cum ne-am purtat și noi cu semenii noștri. Dacă drumul spre împărăția cerurilor este greu și înfricoșător, să-l facem ușor și de dorit, deschizînd ușile cele strălucitoare ale îndrăznirii către Dumnezeu. Și ceea ce n-am putut reuși din pricină că păcatele noastre ne țineau departe, să o reușim prin blîndețea ce o arătăm celor ce ne-au greșit, că nu-i nici greu, nici împovărător! Dacă facem bine dușmanilor noștri vom atrage asupra noastră multă milă! Așa și în viața aceasta ne vor iubi toți, dar, înainte de toți ceilalți, Dumnezeuul universului ne va și iubi și ne va și încununa și ne va învrednici de toate bunătățile cele viitoare, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toții, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XX

**„Iar cînd poștiți nu fiți ca fățarnicii triști,
că își smolesc fețele lor
ca să arate oamenilor că postesc”¹**

I

Bine ar fi ca la auzul acestor cuvinte să suspinăm și să plîngem cu amar! Că nu numai că îi imităm pe fățarnici, dar îi și întrecem. Cunos, cunosc mulți oameni care nu postesc și arată lumii că postesc; își pun mască de postitori deși nu postesc; iar apărarea lor este mai rea chiar decît păcatul, că spun: „Fac asta ca să nu smintesc mulțimea!” Ce spui, omule? Dumnezeuiască e legea care ți-a poruncit să postești, și tu vorbești de sminteală? Păzindu-o, socotești că smintești, iar călcîndu-o, nu smintești? Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceasta? Nu încetezi odată să fii mai rău ca fățarnicii și de două ori fățarnic? Nu te rușinezi de tăria cuvintelor Domnului la gîndul cît de mare e păcatul ce-l săvîrșești? Domnul nu S-a mărginit să spună numai atît că aceia care arată lumii că postesc sînt niște fățarnici, ci, voind să-i mustre mai mult, le spune „*că-și smolesc fețele lor*”, adică și le strică și le pocesc. Dacă este pocire a chipului ca de dragul slavei deșarte să arăți lumii un chip gâlbejit, ce putem spune de femeile care-și strică chipurile lor cu farduri și cu încondeierile ochilor spre vătămarea tinerilor desfrînați? Cei ce-și smolesc fețele lor se vatămă numai pe ei înșiși; femeile acestea, însă, și pe ele și pe cei ce le privesc. De aceea trebuie să fugim cu toată sîrguința și de un păcat și de altul. Domnul nu ne-a poruncit numai să nu arătăm lumii postul nostru, ci să ne și străduim să-l ascundem, ceea ce a făcut și mai înainte, vorbind de rugăciune. Cînd a vorbit de milostenie nu S-a mărginit numai să spună: „*Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor*”, ci a adăugat: „*Spre a fi văzuți de dinșii*”². La post și la rugăciune n-a pus această condiție.

– Pentru ce?

– Pentru că e cu totul cu neputință să doîmănești milostenia; rugăciunea și postul le poți ascunde de ochii lumii, dar milostenia nu. După cum atunci cînd a spus: „*Să nu știe stînga ta ce face dreapta ta*”³, n-a vorbit de

1. Matei 6, 16.

2. Matei 6, 1.

3. Matei 6, 3.

mini, ci de datoria ce-o avem de a ascunde de toți, cu toată grija, milostenia. Și după cum atunci cînd ne-a poruncit să intrăm în camera noastră¹, negreșit nu ne-a poruncit că neapărat numai acolo să ne rugăm, ci a arătat același lucru și acum, cînd ne poruncește să ne ungem capul, negreșit nu ne poruncește să-l și ungem; că atunci toți am fi călcătorii acestei legi și, înainte de toți, mai cu seamă cei care se străduiesc să o păzească, popoarele de monahi care acoperă munții. Hristos, deci, nu ne-a dat această poruncă; ci, pentru că cei vechi aveau obiceiul să-și îngă capetele lor ori de cîte ori erau veseli și bucuroși – și asta o poți vedea destul de bine la David și la Daniil – a spus să ne ungem și noi capetele, nu ca neapărat să o facem, ci ca să ne dăm silința să ascundem cu mare grijă, prin toate mijloacele, bunul acesta, postul. Dar ca să vezi că Hristos aceasta a vrut să spună, a îndeplinit El Însuși, cu fapta, ceea ce poruncise cu cuvîntul, postind patruzeci de zile; și postind, ascuns de lume, nu Și-a uns capul, nici nu S-a spălat; deși n-a făcut asta, totuși a săvîrșit totul fără să urmărească slava deșartă. Aceasta ne-o poruncește și nouă, dînd ca pildă pe fățarnici și îndemnîndu-ne prin o îndoită poruncă. Prin pilda fățarnicilor Domnul vrea să ne mai arate încă ceva. Vrea să îndepărteze de la noi această dorință rea de a posti de ochii lumii, nu numai pentru că un astfel de post este de rîs și de batjocură, nici numai pentru că nu aduce nici un folos, ci și pentru a arăta că o astfel de înșelare este trecătoare. Actorul pare strălucitor atîta vreme cît ține spectacolul; dar, mai bine spus, nici atunci nu-i socotit strălucitor de toți spectatorii, că mulți dintre ei știu cine este cel ce joacă rolul. Cînd, însă, spectacolul s-a terminat, actorii apar în fața lumii așa cum sînt. Așa pățesc și cei care umblă după slava deșartă, cei care postesc numai de ochii lumii. Pe aceștia mulți îi cunosc și aici pe pămînt și știu că nu sînt ce vor să pară, pentru că postul lor este numai o mască; dar, după ce se va termina spectacolul lumii acesteia, cînd toate vor fi goale și descoperite, atunci vor fi dați pe față, în fața întregii lumi. Domnul vrea apoi să ne îndepărteze de postul fățarnicilor și în alt chip, arătîndu-ne că porunca este ușoară. Nu ne poruncește să prelungim postul, nici să ținem un post mai aspru, ci să nu pierdem cununa postului. Ceea ce pare împovărător în post, este împovărător și pentru noi și pentru fățarnici, că și aceia postesc. „Dar ceea ce este foarte ușor, ne spune Hristos, este ca voi să nu pierdeți răsplata osteneții voastre! Aceasta v-o poruncesc!” Domnul nu adaugă osteneți la osteneți, dar adună pentru noi, cu toată tăria, răsplăți și nu ne lasă să plecăm neîncununați, ca pe fățarnici. Cei ce postesc de ochii lumii nu vor să imite pe luptătorii de la jocurile olimpice, care, deși sînt în stadion atîția dregători și atît popor, vor să

placă unui singur om, cel care le încununează victoria, cu toate că acesta este cu mult inferior celorlalți! Tu, fățarnice, ai două pricini puternice să arăți Tatălui ceresc biruința ta: și pentru că El te încununează, și pentru că El este incomparabil superior tuturor celor ce se află în teatrul acestei lumi! Și totuși tu arăți postul tău, biruința ta, altora, care nu numai că nu-ți sînt de vreun folos, dar îți fac și foarte mare pagubă.

II

„Dar nici de la aceasta nu te oprești, îți spune Domnul. Dacă vrei să arăți oamenilor postul, așteaptă puțin, și-ți voi da cu prisosință prilej să te vadă o mulțime de oameni. Și cu mult folos! Dar, dacă vrei să arăți oamenilor, aici pe pămînt, postul tău, apoi pierzi slava ce vreau să ți-o dau; și, dimpotrivă, o cîștigi dacă disprețuiești laudele oamenilor. Atunci, pe lumea cealaltă, te vei bucura în toată voia de slavă. Dar, înainte de slava aceasta culegi mult folos chiar aici pe pămînt, pentru că supui sub picioarele tale toată slava omenească, scapi de robia amară a oamenilor și ajungi un adevărat postitor. Iar dacă postești ca să arăți oamenilor că postești, atunci, pe lumea cealaltă, te vei găsi ca într-o pustie: nu va fi nimeni care să te privească, pentru că de nicăieri nu se va vedea că ai postit. Insulți postul, dacă nu postești de dragul postului, ci ca să te vadă împletitorii de frînghii, fierarii, oamenii din piață! Insulți postul, dacă vrei să te admire păcătoșii și cei care nu postesc! Insulți postul, dacă chemi pe dușmanii postului să le arăți postul, să vadă postul! Faci întocmai ca unul care s-ar hotărî să trăiască în feciorie, nu pentru frumusețea fecioriei, ci pentru ca să arate desfrînaților că el trăiește în feciorie! Tot așa și tu, nu te-ai hotărît să postești decît pentru dușmanii postului! Și pentru asta ar trebui lăudat postul, că îl laudă chiar dușmanii lui.

Iubește, dar, postul așa cum trebuie, nu pentru alții, ci pentru el însuși! Că și noi ne socotim insultați dacă nu sîntem iubiți pentru noi înșine, ci pentru alții! Gîndește așa și despre post! Nu căuta să postești pentru alții, nici nu te supune lui Dumnezeu pentru a plăcea oamenilor, ci supune-te oamenilor pentru a plăcea lui Dumnezeu! Dacă nu faci așa, ci altfel, chiar dacă ți se pare că postești, Îl superi pe Dumnezeu ca și cel care nu postește. Că după cum acela păcătuiește, tot așa și tu păcătuiești, că nu postești așa cum legiuiește Hristos.

„Nu vă adunați comori pe pămînt”³.

Pentru că Hristos izgonise boala slavei deșarte, era potrivit să vorbească și de sărăcia de bună voie. Nimic nu ne face să iubim atît de mult banii ca dragostea de slavă! Pentru dragostea de slavă oamenii au

în jurul lor turme de robi, roiuri de eunuci, cai îmbrăcați în aur, mese de argint și celelalte pe care le născocesc mai de batjocură decît acestea! Că nu le născocesc ca să împlinească o lipsă, nici ca să le facă plăcere, ci ca să le arate altora!

Mai înainte Domnul ne spusese numai că trebuie să miluim; acum ne arată și cît trebuie să miluim, spunînd: „*Nu vă adunați comori*”.

Pentru că nu putuse, dintr-odată și de la început, să vorbească de disprețul averilor din pricina tiraniei acestei patimi, de aceea vorbește treptat și familiarizează încetul cu încetul sufletul ascultătorilor cu această învățătură, liberîndu-i, ca învățătura să fie bine primită. De aceea, mai întîi a spus: „*Fericiți cei milostivi*”⁶; apoi: „*Împacă-te cu pîrișul tău*”⁷; iar mai tîrziu: „*Dacă cineva vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, dă-i lui și cămașa*”⁸. Acum, însă, spune cu mult mai mult decît ce spusese mai înainte. Mai înainte spusese: „*Dacă vezi că cineva vrea să te dea în judecată ca să-ți ia haina, dă-i și cămașa; că mai bine este să scapi de luptă lipsindu-te de ele, decît să le ai luptîndu-te*”. Acum, însă, nu mai amintește nici de pîriș, nici de pîrît, nici de altcineva asemenea lor, ci vorbește direct de disprețul averilor, arătînd că dacă această poruncă nu atît în folosul celor miluiți, ci în folosul celui ce miluiește, pentru ca, chiar atunci cînd nu-i nimeni care să ne facă nedreptate și să ne ducă la judecată, chiar atunci să disprețuim averile noastre, dîndu-le celor nevoiași. Dar nici acum Hristos n-a spus totul, ci treptat, cu toate că în pustie a arătat cu prisosință ce lupte avem de dus pentru a birui dragostea de averi. Deci nici acum Domnul nu dezvăluie întreaga Sa învățătură despre averi; nu venise încă timpul s-o descopere; deocamdată cercetează gîndurile ascultătorilor, fiind mai mult un sfătuitoare decît un legiuitor.

După ce a spus: „*Nu vă adunați comori pe pămînt*”, a adăugat:

„*Unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci vă adunați comori în cer, unde nici moliile, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă, nici le fură*”⁹.

Deocamdată arată paguba ce o avem de pe urma comorilor adunate pe pămînt și folosul ce-l avem de pe urma comorilor adunate în cer, datorită și locului și celor ce le vatămă. Nu se mărginește, însă, numai la atîta, ci mai adaugă încă un motiv. Și mai întîi ne îndeamnă cu ceea ce de care mai ales ne temem. „Pentru ce te temi? ne întreabă Domnul. Te temi să nu-ți cheltuiești averile dacă dai milostenie? Dacă milostenie, și atunci nu se vor cheltui! Mai mult, nu numai că nu se

6. Matei 5, 7.

7. Matei 5, 25.

8. Matei 5, 40.

9. Matei 6, 19-20.

cheltuiesc, dar le vei primi înapoi cu mai mult adaos. Ți se vor adăuga și averile cele din ceruri!”.

Dar Domnul nu spusese deocamdată asta; o va spune mai târziu.

III

Deocamdată spune ascultătorilor Săi ceea ce putea mai cu seamă să-i îndemne, anume că le rămîne necheltuită averea; și-i atrage pe două căi. Nu le-a spus numai: „Dacă dai milostenie îți păstrezi averea”, ci i-a amenințat și cu contrariul: „Dacă n-o dai, o pierzi!”. Uită-te la neputusa Lui înțelepciune! Nici nu le-a spus: „Las-o altora!” – că și acest lucru este plăcut oamenilor –, ci-i înfricoșează cu altceva, arătându-le că nu reușesc nici cu aceasta; pentru că dacă nu le-o răpesc oamenii, sînt alții, negreșit, care le-o răpesc: molia și rugina. Și chiar dacă paguba aceasta pare a fi foarte ușor de înlăturat, totuși e greu de luptat împotriva moliilor și a ruginii, e greu de oprit stricăciunea. Orice vei născoci, nu vei putea împiedica această vătămare.

– Ce? Pe aur îl strică molia?

– Chiar dacă nu-l strică molia, dar îl fură hoții!

– Ce? Toate averile au fost furate?

– Chiar dacă nu toate, dar cele mai multe!

Pentru aceasta Domnul mai adaugă, după cum am spus mai sus, și alt motiv zicînd:

„Unde este comoara omului, acolo e și inima lui”¹⁰.

Domnul îți spune: „Dar, chiar dacă averea ta nu-i mîncată nici de molii și nu-i furată nici de hoți, paguba ta e foarte mare: ești pironit de cele de jos, schimbi libertatea cu robia, pierzi averile cele cerești, nu mai poți gîndi cele înalte, ci totdeauna bani, dobînzii, împrumuturi, cîștiguri și afaceri înrobitoare”.

Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare? Un om ca acesta este într-o stare mai rea decît un rob; își pune pe umeri cea mai cumplită tiranie, își vinde cel mai mare bun al său: noblețea de om și libertatea. Orice ți-ar spune cineva nu poți auzi nimic din cele ce-ți sînt de folos, pentru că mintea ți-i pironită de bani. Ca pe un ciîne legat de mormînt ca să-l păzească, tirania averilor te ține legat mai cumplit decît lanțul; latră la toți care se apropie; un singur gînd te stăpînește neconținut: să păstrezi pentru alții cele adunate. Poate fi, oare, o mai mare ticăloșie?

Dar pentru că astfel de gînduri erau prea înalte pentru mintea ascultătorilor, pentru că marea mulțime nu putea înțelege ușor nici ce pagubă aduce cu sine averea și nici ce folos aduce împărțirea ei – că era nevoie de o minte mai ascuțită ca să înțeleagă și una și alta –, de aceea,

10. Matei 6, 21.

după cele spuse mai înainte, Domnul a vorbit lămurit, grăind așa: „*Unde este comoara omului, acolo este și inima lui*”. Și ideea aceasta o face apoi mai limpede, ducînd cuvîntul de la cele spirituale la cele materiale, spunînd: „*Luminătorul trupului este ochiul*”¹¹.

Cu alte cuvînte spune așa: „Nu-ți îngropa în pămînt aurul și nici alte averi, că le aduni pentru molii, pentru rugină, pentru hoți. Iar dacă reușești să scapi de aceste pagube, totuși nu poți scăpa de înrobirea inimii, de pironirea ei de cele pămîntești, *că unde este comoara ta, acolo-i și inima ta*. Dacă-ți depui averile în cer, nu ai numai cîștigul că primești răsplată pentru ele, dar primești plată chiar aici pe pămînt: că le muți în cer, gîndești cele cerești și te îngrijești de cele de acolo; că este lămurit că acolo unde ți-ai depus comoara, acolo ți-ai mutat și inima; iar dacă depui averile tale pe pămînt, n-ai parte de ele”.

Ca să-ți fie limpezi cele spuse, ascultă cele ce urmează:

„*Luminătorul trupului este ochiul. Deci de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat; iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci dacă lumina, care este în tine, este întuneric, întunericul cu cît mai mult!*”¹².

Prin aceste cuvînte Hristos își îndreaptă vorbirea Sa spre idei mai apropiate de mintea ascultătorilor Săi. Mai înainte Domnul pomenise de minte că este înrobită și înlănțuită; dar această idee o înțelegea greu marea mulțime; de aceea își mută învățătura Sa spre lucrurile din afară, spre cele ce stăteau înaintea ochilor ascultătorilor Săi, pentru ca, prin cele materiale, să înțeleagă și pe cele spirituale.

„Dacă nu știi, spune Domnul, ce înseamnă vătămarea minții, înțelege aceasta din cele trupești. Ceea ce este ochiul pentru trup, aceea este mintea pentru suflet. După cum n-ai prefera să porți bijuterii de aur, să te îmbraci cu haine de mătase, dar să ți se scoată ochii, ci socotești sănătatea ochilor mai de preț decît o bogăție ca aceasta – că dacă-ți pierzi vederea, nu-ți mai este de nici un folos viața – deci, după cum atunci cînd ochii sînt orbiți, cea mai mare parte a lucrării celorlalte mădulare este pierdută, pentru că li s-a stins lumina, tot așa și cînd mintea este strică, sufletul se umple de nenumărate rele. Așadar, după cum căutăm să avem în trup ochi sănătoși, tot așa și în suflet mintea. Cum vom mai vedea, deci, dacă vom strica tocmai organul care dă lumină și celorlalte mădulare? După cum cel care stîrpește izvorul a secat și rîul, tot astfel cel care strică mintea a tulburat toată activitatea sufletului în viața aceasta. Pentru aceea spune Domnul: „*Dacă lumina, care este în tine, este întuneric, întunericul cu cît mai mult!*”. Cînd căpitanul corăbiei se îneacă, cînd lumina se stinge, cînd împăratul cade prizonier, ce nădejde mai pot avea supușii?

11. Matei 6, 22.

12. Matei 6, 22-23.

IV

Din pricina aceasta Domnul nu mai vorbește acum de necazurile, luptele și judecățile pentru avere – făcuse aluzie la ele mai înainte când spusese: „*Pirișul te va da judecătorului, iar judecătorul slujitorului*”¹³ –, ci de ce este mai cumplit decît toate acestea, de pofta cea rea a dragostei de avere. Este cu mult mai cumplit să-ți fie mintea înrobîtă de această boală decît să stai la închisoare. A sta la închisoare nu se întîmplă totdeauna. Dar totdeauna dragostea de bani robește mintea. Pentru aceasta Domnul vorbește de robirea minții după ce a vorbit mai înainte de închisoare, pentru că robirea minții este mai cumplită și se întîmplă totdeauna. „Dumnezeu, spune Domnul, ne-a dat mintea, ca să risipim neștiința, ca să avem o judecată dreaptă despre lucruri, ca să rămînem nezdruccinați cînd vin peste noi necazuri și nenorociri, folosindu-ne de minte ca de armă și de lumină”. Noi, însă, am trădat darul acesta al lui Dumnezeu de dragul lucrurilor de prisos și fără de folos. Ce folos de ostași îmbrăcați în aur, cînd generalul a căzut prizonier? Ce folos de corabie frumos împodobită, cînd căpitanul corăbiei s-a înecat? Ce folos de trup bine întocmit, cînd ochii sînt scoși? După cum doctorul trebuie să fie sănătos ca să vindece bolile, dar dacă-l îmbolnăvești nu va mai fi de nici un folos bolnavilor, chiar dacă l-ai pune să zacă în pat de argint și în cameră de aur, tot așa și mintea poate vindeca patimile, dar dacă o strici, așezîndu-o lîngă averi, nu numai că nu ți-i de nici un folos, dar îți mai aduce și foarte mare pagubă și-ți vatamă și sufletul.

Ai văzut cum Hristos îndepărtează pe oameni de păcat și-i îndreaptă spre virtute, tocmai prin acelea prin care ei doresc totdeauna păcatul? „Pentru care pricină, întreabă Hristos, dorești averi? Nu-i așa că pentru plăcere și desfătare? Dar tocmai acestea nu le ai de pe urma averilor, ci cu totul dimpotrivă! Cînd ochii ne sînt scoși nu mai simțim nici o bucurie din pricina acestei nenorociri; cu atît mai mult nu vom simți vreo bucurie cînd mintea ni-i stricată și beteagă”.

– Pentru care pricină îți îngropi în pămînt averile? te întreabă Hristos.

– Ca să le pun la loc sigur!

– Dar, făcînd așa, ajungi la un alt rezultat decît cel așteptat, îți răspunde Domnul.

Pe cel care postește, care face milostenie, care se roagă de dragul slavei deșarte, Domnul îl îndepărtează de slava deșartă tocmai prin ceea ce-i satisface dorința de slavă și-l întreabă:

– Pentru ce te rogi și faci milostenie așa?

– Pentru că mi-i dragă slava de la oameni.

13. Matei 5, 25.

- Nu te ruga așa, îi răspunde Domnul, și vei dobîndi slavă în ziua ce va să fie.

La fel face Domnul și cu iubitorul de argînt. Îl îndepărtează de bani și de averi tocmai prin ceea ce căuta mai mult iubitorul de argînt.

- Ce vrei? îl întreabă Domnul. Vrei să-ți păstrezi averile și să te desfătezi de plăcere? Îți voi satisface cu prisosință și o dorință și alta dacă vei îngropa aurul tău acolo unde-ți poruncesc Eu.

Mai tîrziu, cînd a vorbit de sămînța căzută între spini¹⁴, Domnul a arătat mai lămurit cît de mult este vătămată mintea din pricina dragostei de averi. Deocamdată nici acum n-a spus puțin, arătîndu-l întunecat pe cel îndrăgostit de bogăție. Și după cum cei care sînt în întuneric nu văd nimic lămurit, ci, dacă văd o frînghie, tototesc că este șarpe, iar cînd sînt în munți și în locuri prăpăstioase mor de frică, tot așa cei îndrăgostiți de averi, oameni cu mintea întunecată, privesc cu teamă lucruri care nu înfricoșează deloc pe cei cu mintea limpede. Te temi de sărăcie, dar, mai bine spus, nu numai de sărăcie, ci și de cea mai mică pagubă. Dacă pierzi un lucru cît de mic te supără și te tulbură mai mult decît cei care sînt lipsiți de hrana cea de toate zilele. Mulți bogați s-au spînzurat chiar pentru că n-au putut suferi o nenorocire ca aceasta. Ocările și calomniile li se par bogaților atît de greu de suferit, încît mulți și-au pus capăt vieții din pricina lor. Bogăția îi face slabi pe bogați în fața tuturor greutăților din viață, afară de slujirea bogăției. Cînd bogăția le cere să-i slujească, merg pînă la crimă, la bătaie, insulte, la orice nerușinare. Dar este cea mai mare ticăloșie să fii mai slab decît toți în cele ce trebuie să filozofezi, dar fără de rușine și îndrăzneț în cele ce trebuie să fii cuvios și cucernic. Pățesc ca și cei care-și cheltuiesc averea pe ce nu trebuie; cînd vine timpul unei cheltuieli neapărat trebuincioase, nemaiavînd ce mai cheltui, suferă cele mai groaznice necazuri pentru că-și cheltuiseră rău averea.

V

După cum artiștii de circ sînt foarte pricepuți și înfruntă neînchipuit de mari primejdii în meseria lor, dar în celelalte treburi folositoare și necesare sînt de rîsul tuturor, tot așa și bogații. Artiștii de circ cînd merg pe o sîrmă întinsă arată nespus de mare curaj; dar cînd li se cere îndrăzneală și curaj în treburi de neapărată trebuință, nici nu pot să se gîndească la așa ceva sau să sufere o astfel de efortare. Tot așa și bogații: pentru bani și averi îndrăznesc totul, dar pentru a filozofa nu vor să facă nici o efortare. Și după cum actorii de circ fac treburi fără de nici un folos, tot așa și bogații: înfruntă multe primejdii și prăpăstii și ajung la un sfîrșit întru

¹⁴ Matei 13, 7-22.

nimic folositor; stau într-un îndoit întuneric: sînt orbi, din pricină că li-i stricată mintea și sînt înconjurați de mare ceață, din pricină că-i înșală mulțimea grijilor. De aceea nici nu pot vedea cu ușurință. Cel care stă în întuneric scapă de întuneric cînd se arată soarele; dar cel care-i lipsit de vedere nu scapă de întuneric nici cînd se arată soarele. Bogații sînt ca aceștia din urmă. Nu scapă de întuneric nici după ce Soarele dreptății¹⁵ a răsărit, nici după ce I-au ascultat sfaturile, pentru că bogăția le-a astupat ochii. De aceea și stau într-un îndoit întuneric: unul din pricina lor, iar altul din pricină că nu ascultă pe Învățător.

Să ascultăm, deci, de El¹⁶ cu mare luare aminte, ca, deși tîrziu, să vedem odată!

– Și cum e cu putîntă să vedem?

– Dacă știi cum ai orbit!

Așadar, cum ai orbit? Datorită dragostei de averi, care strînge nori groși în jurul tău și nu te lasă să vezi, așa precum nici ochiul nu poate să mai vadă de se varsă în el o scurgere rea. Putem, însă, cu ușurință împrăști și sparge acești nori dacă primim raza învățăturii lui Hristos, dacă Îl ascultăm pe El, Care ne îndeamnă și ne spune: „*Nu vă adunați comori pe pămînt*”.

– Dar ce folos mai am de pe urma ascultării, m-ar întreba cineva, cînd sînt stăpînit de dorință?

– Neîncetata ascultare a cuvîntului Domnului va putea stîrpi și această dorință; dar de continui să fii stăpînit de ea, atunci gîndește-te că nici dorința nu mai e dorință. Căci ce fel de dorință e aceea să roboțești cumplit averii, să te supui tiraniei ei, să fii legat din toate părțile, să locuiești în întuneric, să fii tulburat, să suferi oboseli fără de nici un câștig, să păstrezi pentru alții averea și de cele mai multe ori pentru dușmani? Sînt vrednice acestea de a fi dorite? Nu merită, oare, să fugi de ele? Ce dorință e aceea de a pune comoara ta între tilhari? Dacă dorești într-adevăr bogățiile, atunci mută-le acolo unde pot rămîne întregi și nevătămate. Ce faci acum nu-i fapta unui om care iubește averile, ci a unuia care iubește robia, asuprirea, paguba și neconținută suferință. Dacă un om ți-ar arăta pe pămînt un loc neștiut de nimeni și ți-ar făgădui că acolo este cel mai sigur loc pentru păstrarea banilor, n-ai pregeta, n-ai șovăi, chiar dacă te-ar duce în pustie, ci te-ai încrede în cuvîntul lui și ți-ai pune acolo banii. Cînd, însă, în locul unui om îți făgăduiește Dumnezeu același lucru, propunîndu-ți nu pustia, ci cerul, tu faci tocmai contrariul. Chiar dacă locul acela de pe pămînt ar fi fost sigur, totuși nicio dată n-ai fi lipsit de griji. Dar dacă-ți pui averile tale în cer, aceste

15. *Mal.* 4, 2.

16. De aici începe partea morală: *Împotriva iubitorilor de argint.*

griji nu te mai frământă. Ba, ceva mai mult, nu-ți îngropi banii, ci-i răsădești. Și acum nu-i numai comoară, ci și sămînță. Dar, mai bine spus, este mai mult și decît una și decît alta... Că sămînța nu rămîne veșnic, pe cînd comoara rămîne veșnic. Și iarăși, comoara nu odrăslește, pe cînd banii tăi răsădiți astfel îți aduc roade nemuritoare. Dacă, însă, mă întrebi de timpul și de termenul întoarcerii banilor, pot să ți-l arăt și să-ți mai spun cît de mult primești chiar aici pe pămînt. Dar în afară de acestea, voi încerca să-ți arăt, cu fapte luate din viață, că n-ai temei să te întrebi de timpul întoarcerii banilor.

VI

Faci multe lucruri în viață de roadele cărora nu te bucuri tu însuși. Și ți se pare că ai găsit îndestulătoare mîngîiere pentru acele osteneți de prisos dacă-ți spune cineva că se vor bucura de munca ta copiii și nepoții tăi. Clădești casă mare și strălucitoare, la adînci bătrînețe, și, adeseori, pleci din lumea aceasta înainte de a o termina. Sădești pomi care vor rodi după mulți ani; cumperi case și moșteniri în stăpînirea cărora vei intra după trecere de multă vreme; și faci și alte multe lucruri asemănătoare acestora, de roadele cărora nu te bucuri personal. Deci, pentru cine faci acestea? Pentru tine sau pentru cei de după tine? Dar nu-i, oare, cea mai mare prostie ca în niște treburi ca acestea să nu te tulbure de loc amînarea, cu toate că prin această amînare pierzi toată răsplata ostenețelor tale, iar dincolo să amorțești din pricina amînării, deși îți aduce mai mult cîștig, iar averile tale nu trec în mîinile altora, ci ție ți se dau darurile? În afară de asta, amînarea nu-i de lungă durată; sfîrșitul stă la ușă; nu știm dacă nu cumva în generația noastră vor lua sfîrșit toate cele ale noastre, va veni ziua cea înfricoșătoare și se va arăta dreapta și înfricoșătoarea judecată. Cea mai mare parte din semnele sfîrșitului lumii s-au împlinit: Evanghelia s-a propovăduit în întreaga lume, au fost războaie, cutremure, foamete; așa că nu mai este mult pînă la sfîrșit. Nu vezi semnele? Și acesta este chiar cel mai mare semn. Nici cei de pe timpul lui Noe n-au văzut semnele prevestitoare ale prăpădului aceleuia, ci continuau să joace, să mănînce, să se însoare și să-și facă treburile lor obișnuite; și au fost surprinși așa de pedeapsa aceea înfricoșătoare. La fel și cei din Sodoma; se desfătau și nu se sinchiseau de cele ce se petreceau în jurul lor și au fost făcuți scrum de fulgerele coborîte atunci din cer.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să ne pregătim pentru plecarea noastră din lumea aceasta. Chiar dacă nu va veni acum sfîrșitul lumii,

dar sfârșitul fiecăruia, bătrîn sau tînăr, bate la ușa. Și odată plecați de aici nu mai putem cumpăra nici untdelemn¹⁷ și nici nu mai putem dobîndi iertare, oricît ne-am ruga, chiar dacă s-ar ruga pentru noi Avraam sau Noe sau Iov sau Daniil. Deci, cît mai avem vreme, să facem așa ca să dobîndim îndrăznire multă înaintea lui Dumnezeu, să strîngem untdelemn din belșug, să mutăm toate averile noastre în cer, ca să ne bucurăm de toate la timpul cuvenit și mai ales atunci cînd ne vor trebui, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

17. *Matei* 25, 1-13.

OMILIA XXI

**„Nimeni nu poate sluji la doi domni,
că sau pe unul va urî și pe altul va iubi,
sau de unul se va lipi și pe altul va disprețui”¹.**

I

Vezi cum Domnul ne îndepărtează încetul cu încetul de lucrurile din lumea aceasta, cum ne vorbește tot mai mult de sărăcia de bună voie și cum ne scoate din suflet tirania iubirii de argint? Nu S-a mulțumit cu cele spuse mai înainte, deși erau multe și de preț, ci adaugă altele mai multe și mai înfricoșătoare. Căci ce poate fi, oare, mai înfricoșător decît cele spuse acum, dacă de dragul banilor încetăm de a mai fi robi ai lui Hristos? Ce poate fi, oare, mai de dorit dacă, disprețuind banii, cîștigăm bunăvoința și dragostea lui Hristos? Ce am spus totdeauna o voi spune și acum: Hristos ne îndeamnă pe două căi să-I urmăm spusele: și prin cele ce ne sînt de folos și prin cele ce ne vatămă. Ca un doctor înțelept, ne arată că ne îmbolnăvim dacă nu-I ascultăm sfaturile și că ne facem sănătoși de I le ascultăm.

Uită-te cum înfățișează iarăși cîștigul ce-l avem de pe urma disprețului banilor și cum ne face să ne dăm seama de folosul ce-l avem, dacă ne dezlipim inima de cele ce sînt potrivnice sănătății noastre! „Bogăția, spune Domnul, nu vă vatămă numai pentru că înarmează pe hoți împotriva voastră, nici numai pentru că vă întuneacă desăvîrșit mintea, ci și pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, făcîndu-vă prizonieri banilor, fără suflet și vătămîndu-vă de două ori: o dată pentru că vă face robi banilor, peste care ar trebui să fiți voi stăpîni, și a doua oară pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, Căruia mai mult decît tuturor ar trebui să-I fiți neapărat robi. După cum atunci cînd Domnul a vorbit de bogăție², a arătat că este vătămă de două ori: și pentru că este depusă aici, pe pămînt, unde o strică moliile și pentru că nu este depusă dincolo, în cer, unde nu poate fi furată, tot astfel și acum arată că pricinuieste o îndoită pagubă sufletească și pentru că ne depărtează de Dumnezeu, și pentru că ne supune lui mamona. Dar nu spune dintr-odată

1. Matei 6, 24.

2. Matei 6, 20.

lucrul acesta, ci ne pregătește mai întâi cu ajutorul unor idei comune, grăind așa: „*Nimeni nu poate sluji la doi domni*”. Vorbește aici de doi domni, pentru că dau porunci potrivnice; că dacă n-ar fi așa, nici n-ar fi doi.

– „*Inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut era una*”³, spune în altă parte Scriptura; deși mulțimea era împărțită în mai multe trupuri, totuși unirea făcea pe cei mulți una. Apoi, adîncind deosebirea dintre cei doi domni, spune că nu numai nu le va sluji, ci îi va și urî și le va întoarce spatele: „*Că sau pe unul va urî și pe altul va iubi, sau de unul se va lipi și pe altul va disprețui*”. S-ar părea că spune același lucru și în partea a doua a frazei; totuși n-a adăugat fără rost și aceste cuvinte, ci ca să arate că este ușor să-ți îmbunătățești viața. Ca să nu spui: „Ce mai pot face odată ce sînt rob și stăpînit de tirania banilor?”, Domnul îți arată că poți să te schimbi; după cum ai venit de la un domn la celălalt domn, tot așa poți trece și de la celălalt la acesta.

Hristos nu spune cine sînt acești domni, pentru ca noi să fim judecatorii nepărtinitori ai cuvintelor Sale și să pronunțăm hotărîrea noastră întemeiați pe însăși natura acestora. Și după ce a văzut că sîntem de acord cu spusele Lui, atunci ne arată despre ce domni e vorba, adăugînd:

„*Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona*”⁴.

Să ne cutremurăm la gîndul că noi sîntem aceia care L-am silit pe Hristos să spună aceste cuvinte, să pună adică aurul alături de Dumnezeu. Dacă înfricoșător este lucrul acesta, apoi cu mult mai înfricoșător este să o faci cu fapta, să preferi tirania aurului în locul fricii de Dumnezeu.

– Ce? Dreptii din Vechiul Testament n-au făcut aceasta?

– Niciodată!

– Oare Avraam, oare Iov n-au bineplăcut lui Dumnezeu, deși au fost bogați?

– Nu-mi vorbi mie de bogați, ci de cei robiți de bogăție! Iov a fost bogat, dar n-a fost rob lui mamona; nu era stăpînit de mamona, ci-l stăpînea; era stăpîn, nu rob. Stăpînea toate averile lui, ca și cum ar fi fost administratorul unor averi străine; așa le stăpînea. Nu numai că nu răpea averile altora, ci chiar pe ale sale le dădea celor nevoiași. Și, ceea ce-i mai minunat, este că nici nu se bucura de averile sale; el însuși a arătat-o, spunînd: „*De m-aș fi bucurat de multa avuție pe care am avut-o*”⁵. De aceea nici n-a plîns cînd a pierdut-o. Bogații de azi nu sînt ca Iov, ci mai răi decît sclavii, ca și cum ar plăti biruri unui tiran cumplit. Dragostea de bani se așază în mintea bogaților ca într-o cetățuie și, de acolo de sus, le dă în fiecare zi porunci pline de toată fărădelegea; și nici un

3. *Fapte* 4, 32.

4. *Matei* 6, 24.

5. *Iov* 31, 25.

bogat nu i se împotrivește! Nu-mi filozofa lucruri de prisos! Dumnezeu a hotărît, odată pentru totdeauna, și a spus că nu se poate împăca o robie cu alta. Nu-mi spune că e cu puțință! Cînd unul îți poruncește să răpești, iar altul să te despartă de ale tale; cînd unul îți poruncește să fii cast, iar altul să trăiești în desfrînare; cînd unul îți poruncește să te îmbeți și să chefuești, iar altul să-ți înfrînezi pîntecele; cînd unul îți poruncește să disprețuiești tot ce vezi în jurul tău, iar altul să-ți lipești inima de cele de aici; cînd unul îți poruncește să admiri marmura, zidurile și acoperișurile, iar altul să nu pui nici un preț pe ele, ci să prețuiești filozofia, cum este cu puțință să se împace o slujire cu alta?

II

Hristos l-a numit aici pe mamona domn, nu din pricina firii sale, ci din pricina stării nenorocite în care sînt cei supuși lui. Tot astfel și pîntecele este numit dumnezeu⁶, nu din pricina vredniciei lui, ci din pricina ticăloșiei celor ce-i robesc. Robia asta a pîntecelui este mai rea decît orice osîndă și-l pedepsește destul pe cel robit, chiar înainte de osînda lui Dumnezeu. Nu sînt, oare, mai nenorociți decît osîndiții cei care, avînd pe Dumnezeu stăpîn, schimbă blînda Lui stăpînire cu cumplita tiranie a lui mamona, deși știi că, chiar aici pe pămînt, au o mulțime de pagube și necazuri de pe urma acestei tiranii? Pagubă nespusă, judecăți, necazuri, lupte, munci, vătămarea sufletului și ceea ce-i mai cumplit pierderea bunătăților celor de sus, adică robia lui Dumnezeu.

Așadar, după ce ne-a învățat că disprețuirea banilor ne este de folos și pentru păstrarea banilor și pentru desfătarea sufletului și pentru dobîndirea filozofiei și pentru întărirea credinței, ne arată că porunca Sa se poate îndeplini. Legiuirea cea mai bună este aceea care nu numai că dă porunci folositoare, ci și cu puțință de îndeplinit. De aceea și continuă, spunînd:

„Pentru aceasta vă spun vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți minca”⁷.

Pentru ca să nu spunem: „Ce? Cum vom putea trăi dacă vom arunca totul?” Domnul rostește aceste cuvinte tocmai la timp. Dacă de la începutul cuvîntării Sale ar fi spus: „Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți minca”, ar fi părut greu cuvîntul Său; dar pentru că a arătat ce vătămare pricinuieste iubirea de argint, face ca porunca să fie bine primită. De aceea n-a spus mai înainte: „Nu vă îngrijiți”, ci a dat porunca aceasta după ce înainte arătase și cauza. Că după ce spusese: „Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona” a adăugat: „Pentru aceasta vă spun vouă: Nu vă îngrijiți”.

6. Filip. 3, 19.

7. Matei 6, 25.

– Ce vor să arate cuvintele: „Pentru aceasta”?

– Arată paguba nespusă de pe urma slujirii lui mamona. „Paguba voastră, spune Domnul, nu se mărginește numai la bani, ci se întinde la tot ce aveți voi mai scump, pînă la pierderea mîntuirii voastre. Vă desparte de Dumnezeu Care v-a făcut, Care vă poartă de grijă și Care vă iubește. *„Pentru aceasta vă spun vouă: Nu vă îngrijiți!”*”

După ce a arătat paguba nespusă ce o avem dacă slujim lui mamona, dă o poruncă mai mare. Acum nu ne poruncește numai să ne despărțim de tot ce avem, ci să nu ne îngrijim nici de hrana de neapărată trebuință, spunîndu-ne: *„Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca”*. Nu că sufletul ar avea nevoie de mîncare – că este imaterial – ci pentru că așa obișnuim să vorbim. Dar chiar dacă sufletul n-are nevoie de hrană, totuși nu poate rămîne în trup, dacă trupul nu-i hrănit.

Și după ce a spus aceasta, nu s-a mărginit numai la atît, ci și întărește spusele Sale, fie prin pilde luate din alcătuirea ființei noastre, fie prin pilde luate din afară de noi. Prin pilde luate din alcătuirea ființei noastre grăind așa: *„Nu este oare sufletul mai mare decît hrana și trupul decît haina?”*⁸ Cel ce a dat ceea ce este mai mult, nu va da oare ceea ce este mai puțin? Cel ce a plăsmuit trupul, care trebuie să fie hrănit, nu va da, oare, hrană? De aceea n-a spus atît: *„Nu vă îngrijiți ce veți mânca și cu ce vă ceți îmbrăca”*, ci: *„pentru trupul vostru”* și: *„pentru sufletul vostru”*.

Pentru că dăduse ca pilde trupul și sufletul, de aceea își continuă cuvîntul tot cu pilde.

Dumnezeu, însă, ne-a dat sufletul odată pentru totdeauna și rămîne același; pe cînd trupul ni-l crește în fiecare zi.

Așadar după ce ne-a arătat și pe unul și pe altul, unul nemuritor, celălalt trecător, a adăugat spunînd:

*„Cine din voi poate să adauge statului său un cot?”*⁹ N-a vorbit de suflet, pentru că sufletul nu poate să crească, ci numai de trup. Cu aceasta a arătat și aceea că nu hrana îl crește, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Pavel a spus același lucru, deși cu alte cuvinte: *„Așa că nici cel ce sădește, nici cel ce udă este ceva, ci Dumnezeu, Care face să crească”*¹⁰.

Așa ne-a îndemnat Domnul, slujindu-Se de pilde luate din alcătuirea ființei noastre; apoi cu pilde luate din afară de noi, zicînd:

*„Uitați-vă la pasările cerului”*¹¹.

Ca să nu spui că trebuie să ne îngrijim de hrană, Domnul ne îndeamnă și cu pilde mai puternice și cu pilde mai slabe. Pilde mai

8. Matei 6, 25.

9. Matei 6, 27.

10. I Cor. 3, 7.

11. Matei 6, 26.

puternice: sufletul și trupul; pilde mai slabe: păsările cerului. „Cum nu vă va da vouă Dumnezeu hrană, spune Domnul, cînd El Se îngrijește atît de mult de ființe cu mult inferioare vouă?”

Așa a grăit către ascultătorii Săi de atunci; că erau niște oameni de rînd. Cînd, însă, a vorbit cu diavolul nu a vorbit așa.

– Dar cum?

– „Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu”¹². Acum amintește de păsările cerului; o pildă care are mare putere de convingere.

Dar unii oameni necredincioși au ajuns la atîta nebunie încît au criticat această pildă, spunînd: „Nu trebuia ca Acela ce îndeamnă pe oameni să-și exercite libera lor voință să dea ca exemplu însușirile firești ale animalelor. Că animalele au prin fire aceasta”, spun ei.

III

Ce le putem răspunde? Chiar dacă păsările au prin fire aceste însușiri, totuși și noi putem să le dobîndim cu ajutorul voinței libere. Domnul n-a spus: „Uitați-vă că păsările cerului zboară!” –, că asta n-o poate face omul –, ci: „Hrăniți-vă, fără să vă îngrijiți”, lucru ce ne este ușor să-l săvîrșim, dacă voim. Iar cei care au împlinit porunca au arătat că e cu putință. De aceea se cuvine să admirăm mai ales înțelepciunea Legiuitorului nostru, că deși putea da exemple de oameni, putea să numească pe Ilie, Moise, pe Ioan Botezătorul sau pe alții ca aceștia, care nu s-au îngrijit de hrană, totuși dă ca pildă păsările ca să convingă și mai mult pe ascultătorii Săi. Dacă Hristos ar fi dat ca pildă pe acești drepti, ascultătorii Săi ar fi putut spune: „N-am ajuns încă la virtutea acelor!” Așa, însă, Domnul îi trece pe aceștia sub tăcere și dă ca pildă păsările cerului, tăindu-le orice scuză. Domnul, prin această pildă, imită legea veche. Că și Vechiul Testament ne trimite la albină¹³, la furnică¹⁴, la turturică și la rîndunică¹⁵. Nu mic semn de cinste este și acesta, că putem săvîrși, prin voința noastră liberă, ceea ce animalele fac prin fire. Deci dacă Dumnezeu are atît de mare grijă de cele ce au fost făcute pentru noi, cu atît mai mult de noi; dacă are grijă de cei ce ne slujesc, cu atît mai mult de noi, stăpînii acelor. De aceea spune: „Uitați-vă la păsările cerului!”, n-a spus: „Nu precupețesc, nici nu fac negoț”, ci:

„Nici nu seamănă, nici nu seceră”¹⁶.

12. Matei 4, 4.

13. Prov. 6, 8.

14. Prov. 6, 6.

15. Jer. 8, 7.

16. Matei 6, 26.

– Ce? Nu trebuie să semănăm?

– Hristos n-a spus că nu trebuie să semănăm, ci că nu trebuie să ne îngrijim; n-a spus nici că nu trebuie să muncim, ci că nu trebuie să fim fricoși, să fim chinuiți de griji. Ne-a poruncit să ne hrănim, dar să nu ne îngrijim de hrană. Același lucru l-a spus mai înainte David, în chip ascuns, grăind așa: „*Deschizi Tu mâna Ta și sature pe tot cel viu de bună voință*”¹⁷; și iarăși: „*Cel ce dă dobitoacelor hrană și puilor de corb, care Îl cheamă pe El*”¹⁸.

– Dar care sînt cei care nu s-au îngrijit de hrană?

– N-ai auzit cîți drepti ți-am dat ca pildă? Nu-l vezi, împreună cu aceia, pe Iacob că pleacă fără nimic din casa părintească? Nu-l auzi rugîndu-se și zicînd: „*De mi-ar da Domnul pîine să mîncînc și haină să mă îmbrac*”¹⁹? Acestea nu-s cuvintele unuia care se îngrijește, ci ale unuia care cere totul de la Dumnezeu. Așa au trăit și apostolii. Au aruncat totul și nu s-au îngrijit. Așa au trăit cei cinci mii²⁰ și cei trei mii²¹. Dar dacă nu te înduri, la auzul acestor cuvinte, să-ți dezlegi aceste legături cumplite, pune cel puțin capăt grijii tale, gîndindu-te la inutilitatea faptelor tale.

„*Cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să-și adauge statului său un cot?*”²².

Ai văzut cum prin ceea ce se vede a făcut cunoscut ceea ce nu se vede? „După cum nu poți, spune Domnul, să adaugi trupului tău ceva, oricît te-ai îngriji, tot așa nici hrană nu-ți poți aduna, chiar dacă socotești așa”. De aici se vede că nu rîvna noastră, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu săvîrșește totul, chiar în acelea în care ni se pare că noi lucrăm. Că dacă Dumnezeu ne părăsește, nu ne-ar fi de nici un folos nici grija, nici munca, nici altceva din altele ca acestea, ci toate s-ar pierde.

IV

Să nu socotim²³, dar, poruncile lui Hristos cu neputință de îndeplinit, că și acum sînt mulți care le îndeplinesc. Nu-i de mirare dacă n-o știi. Și Ilie socotea că-i singurul om drept; dar a auzit din gura lui Dumnezeu: „*Și Mi-am lăsat șapte mii de bărbați*”²⁴. De aici se vede că și acum sînt mulți oameni care duc viață apostolică, așa cum duceau atunci cei trei mii și cei cinci

17. Ps. 144, 17.

18. Ps. 146, 10.

19. Fac. 28, 20.

20. Fapte 4, 4.

21. Fapte 2, 41.

22. Matei 6, 27.

23. De aici începe partea morală: *Dacă te lași de lăcomie, poți ajunge iute milostiv.*

24. III Regi 19, 18.

mii de pe vremea apostolilor. Iar dacă nu credem, apoi nu-i din pricină că n-ar fi oameni care împlinesc poruncile lui Hristos, ci din pricină că noi înșine nu le împlinim. După cum bețivul nu poate crede ușor că există om care să nu bea nici apă, deși sînt printre noi mulți monahi care au făcut aceasta, iar desfrînatul, care a trăit cu nenumărate femei, nu poate crede că este ușor să trăiești în feciorie, și nici cel care răpește averile străine nu poate crede că altul își dă cu ușurință și averile lui, tot așa nici cei măcinați, în fiecare zi, de nenumărate griji nu vor admite cu ușurință că pot exista oameni care trăiesc fără să se îngrijească de hrană și de îmbrăcăminte. Că sînt mulți oameni care trăiesc așa, ne-o pot arăta, chiar în zilele noastre, cei ce filozofează²⁵.

Dar nouă ne este de ajuns deocamdată să învățăm să nu fim lacomi, să învățăm că lucru bun este milostenia și să știm că trebuie să dăm celor lipsiți averile noastre.

Dacă vei face aceasta, dragul meu, iute vei pași și spre împlinirea acelor porunci. Deocamdată, deci, să îndepărtăm de la noi tot ceea ce este de prisos; să ducem o viață măsurată și să căutăm să dobîndim, prin muncă cinstită, tot ce vrem să avem. Că și fericitul Ioan Botezătorul, cînd vorbea vameșilor și ostașilor, le-a poruncit să se mulțumească cu lefurile lor²⁶. Voia să-i înalțe spre o altă filozofie, mai înaltă; dar pentru că nu erau încă în stare de o astfel de viață, le dă porunci mai ușoare; că de le-ar fi dat niște porunci mai mari ca acestea, apoi nu le-ar fi împlinit nici pe unele, nici pe altele. De aceea și eu vă cer să vă exercitați în poruncile cele mai mici ale lui Hristos.

Deocamdată știm că povara sărăciei de bună voie este prea mare pentru voi și sînteți tot atît de departe de această filozofie pe cît e de departe cerul de pămînt. Să începem dar chiar cu cele mai mici porunci. Nu mi-i mică nici mîngîierea aceasta. Deși unii filozofi păgîni au îndeplinit și porunca sărăciei de bună voie – chiar dacă n-au făcut asta mînați de gîndul cel cuvenit²⁷ – despărțindu-se de toate averile lor, totuși aș fi mulțumit dacă voi ați da cu îmbelșugare milostenii. Dacă vom face lucrul acesta, repede vom ajunge să-l săvîrșim și pe celălalt; dar dacă nu facem nici atît, de ce iertare mai sîntem vrednici noi, carora, deși ni s-a poruncit să depășim pe cei din Vechiul Testament²⁸,

25. Adică monahii.

26. Luca 3, 11.

27. Că se despărteau de averi ca să fie lăudați de oameni, nu de dragostea de om.

28. Matei 5, 20.

sîntem mai prejos de filozofii păgîni? Ce mai putem spune, cînd trebuind să fim îngeri și fii ai lui Dumnezeu, nu sîntem nici măcar oameni? Răpirea și lăcomia nu se potrivesc cu blîndețea firii omenești, ci cu cruzimea fiarelor. Dar, mai bine spus, sînt mai răi decît fiarele cei ce se năpustesc asupra averilor altora. Fiarele o fac datorită firii lor; dar noi, care sîntem cinstiți cu rațiune, de ce iertare mai putem avea parte cînd săvîrșim fapte potrivnice nobleței firii noastre?

Gîndindu-ne, dar, la înălțimea filozofiei ce ne stă înaintea, să o împlinim măcar pe jumătate, ca să scăpăm și de pedeapsa ce va să fie și înaintînd pe această cale să ajungem la piscul bunătăților, pe care, facă Dumnezeu să le dobîndim cu toții cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor Amin.

OMILIA XXII

**„Uitați-vă la crinii câmpului cum cresc;
nu se ostenesc, nici nu torc.**

**Și vă spun vouă, că nici Solomon, în toată slava lui,
nu s-a îmbrăcat ca unul din aceștia.**

**Deci dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă
în cuptor, Dumnezeu așa o îmbracă, nu cu mult mai virtos
pe voi, puțin credincioșilor?”¹**

I

După ce Domnul a vorbit de hrana cea de neapărată trebuință și a arătat că nu trebuie să ne îngrijim nici de ea, trece la ceva mai ușor, la îmbrăcăminte. Că îmbrăcăminte nu-i atât de necesară ca hrana.

– Dar pentru ce Hristos nu folosește și acum tot pilda cu păsările, pentru ce nu ne vorbește de păun, de lebădă, de oaie, că a mai întrebuițat multe pilde asemănătoare?

– Pentru că vrea să ne arate pe două căi covârșirea poruncii: și prin nimicnicia celor care au o astfel de frumusețe, și prin bogăția podoabei date crinilor. De aceea, după ce a spus cât sînt de frumoși, nu-i mai numește crini, ci: „*iarba câmpului*”. Și nu se mulțumește nici cu această numire, ci adaugă și altă nimicnicie a lor, spunînd: „*care astăzi este*”; și n-a spus numai: „*care astăzi este*”, ci ceva cu mult de mai puțin preț: „*în cuptor se aruncă*”. Și n-a spus: „o îmbracă”, ci: „*asa o îmbracă*”.

Vezi cită covârșire și tărie în cuvintele Sale? Face aceasta ca să țină trează atenția ascultătorilor Săi. De aceea a și adăugat: „*nu cu mult mai virtos pe voi?*”

Multă tărie au și cuvintele acestea! Cuvintele: „*pe voi*” nu arată altceva decît marea prețuire și marea dragoste a lui Dumnezeu pentru neamul omenesc, ca și cum ar fi zis: „*Pe voi*, cărora Dumnezeu v-a dat suflet, cărora v-a plăsmuit trup, pentru care a făcut toate cele văzute, pentru care a trimis profeți, a dat legea și a făcut nenumărate faceri de bine, pentru care a dat pe Fiul Său cel Unul-Născut!”

După ce le-a arătat lămurit acestea, îi și ceartă, zicînd: „*puțin credincioșilor*”. Așa-i cel ce sfătuiește! Nu îndeamnă numai, ci și ține de rău, ca să trezească și mai mult mintea spre ascultarea spuselor.

Prin aceste cuvinte Domnul nu ne învață numai să nu ne îngrijim de haine, ci nici să nu ne minunăm de hainele luxoase; au frumusețea și podoaba ierbii! Dar, mai bine spus, iarba este mai de preț decît haina luxoasă. Pentru ce, dar, te lauzi cu cele ce sînt întrecute cu mult de iarbă?

Observă că, chiar de la început, Domnul arată că porunca Sa e ușoară, îndepărtînd pe ascultătorii Săi de ce le era greu și de ce se temeau. După ce a spus: „*Uitați-vă la crinii cîmpului*”, a adăugat: „*Nu se ostenesc*”. Prin urmare Domnul ne-a dat aceste porunci vrînd să ne scape de oboseli. Deci nu-i oboseală a nu te îngriji, ci a te îngriji. Și după cum atunci cînd a spus: „*nu seamănă*”², n-a oprit semănatul, ci grija, tot așa și acum cînd a spus: „*nu se ostenesc, nici nu torc*”, n-a interzis munca, ci tot grija. Dacă Solomon a fost biruit de frumusețea crinilor, și nu o dată, nici de două ori, ci tot timpul cît a fost împărat – că nu poți spune de Solomon că odată se îmbrăca frumos, iar altă dată nu, ci în nici o zi nu se împodobește ca florile de crin, că asta a arătat Domnul prin cuvintele: „*în toată slava lui*” – și Solomon n-a fost biruit numai de această floare, ci de toate florile; de aceea spune Domnul: „*ca unul din aceștia*”; că pe cît este de mare deosebirea între adevăr și minciună, tot pe atît de mare a fost deosebirea între îmbrăcămintea lui Solomon și podoaba acestor flori; deci dacă Solomon, cel mai strălucit împărat dintre toți împărații care au fost vreodată, a mărturisit înfrîngerea, cînd vei putea tu să birui frumusețea florilor, dar, mai bine spus, să te apropii cît de cît de frumusețea lor? Prin acestea Domnul ne învață să nu umblăm deloc după o astfel de frumusețe. Uită-te la sfîrșitul ei! După ce biruie, se aruncă în cuptor!

Dacă Dumnezeu arată o atît de mare purtare de grijă de niște flori de rînd, nevrednice de cuvînt și de un folos întîmplător, cum nu va purta grijă de tine, făptura cea mai necesară din toate?

– Pentru ce a făcut Dumnezeu așa de frumoase florile?

– Pentru ca să-Și arate înțelepciunea Lui și bogăția puterii Lui, ca să aflăm de pretutindeni slava Lui. Că nu numai cerurile spun slava lui Dumnezeu³, ci și pămîntul. David o arată și pe aceasta, spunînd: „*Lăudați pe Domnul pomii cei roditori, toți cedrii*”⁴. Toate înalță Creatorului laude; unele prin fructele lor, altele prin măreția lor, altele prin frumusețea lor. Și acesta este un semn al mării înțelepciuni a lui Dumnezeu, cînd din lucruri de foarte puțină valoare – căci ce poate fi, oare, mai de puțin preț decît ceea ce astăzi este și mîine nu mai este? – se revarsă pe fața întregului pămînt o atît de mare frumusețe! Deci dacă Dumnezeu a dat ierbii o frumusețe de care nu are nevoie – căci cu ce contribuie fru-

2. Matei 6, 26.

3. Ps. 18, 1.

4. Ps. 148, 9.

mușetea florii la întreținerea focului? –, cum nu-ți va da, oare, ție ceea ce-ți trebuie? Dacă Dumnezeu a împodobit cu prisosință ce-i mai neînsemnat decît totul din lume și a făcut asta, nu din nevoie, ci din dărnicie, cu mult mai mult te va cinsti cu cele de trebuință pe tine, ființa cea mai de preț de pe pămînt!

II

Așadar după ce Domnul a arătat că este mare purtarea de grijă a lui Dumnezeu, se cădea să-i și mustre pe ascultătorii Săi; dar chiar cînd îi muștră, îi cruță; nu-i învinuiește de necredință, ci de puțină credință: „*Dacă iarba cîmpului Dumnezeu așa o îmbracă, cu mult mai virtos pe voi, puțin credincioșilor*”.

Deși El este Cel ce a lucrat toate – că: „*Toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut*”⁵ –, totuși deocamdată nu vorbește deloc de El. Se mărginește să-Și arate deocamdată autoritatea Sa, să spună la fiecare poruncă: „*Ați auzit că s-a zis celor de demult; dar Eu vă spun vouă*”⁶. Nu te minuna, dar, dacă și mai tîrziu Se ascunde pe Sineși sau dacă rostește despre El cuvinte care se potrivesc oricărui om. Un singur lucru urmează deocamdată: să-I fie bine primite cuvintele Sale, să arate, prin tot ce spune, că nu este potrivnic lui Dumnezeu, ci gîndește la fel cu Tatăl și este de acord cu Tatăl. Așa face și acum în tot timpul cuvîntării Sale, Îl pune pe Dumnezeu înainte, Îi admiră înțelepciunea și purtarea de grijă arătată prin toate cele ce vedem în jurul nostru, fie mare, fie mic. Cînd a vorbit de Ierusalim, l-a numit cetatea marelui Împărat⁷; cînd a vorbit de cer, l-a numit iarăși tron al lui Dumnezeu⁸; iar cînd a vorbit de conducerea lumii, tot lui Dumnezeu Îi atribuie totul, spunînd că „*răsare soarele Lui peste răi și peste buni și plouă peste drepti și nedrepti*”⁹, iar în Rugăciune ne-a învățat să spunem că „*a Lui este împărăția și puterea și slava*”¹⁰. Acum, cînd vorbește de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, arătînd că este cel mai desăvîrșit meșter, chiar în lucrurile cele mai mici, spune că „*îmbracă iarba cîmpului*”. Nicăieri nu-L numește Tată al Său, ci al ascultătorilor Lui, ca, prin această cinstire ce le-o dă, să-i atragă spre El și să nu se indigneze cînd va numi pe Dumnezeu Tată al Său.

Dacă nu trebuie să ne îngrijim nici de lucrurile de neapărată trebuință, nici de cele la îndemîna oricui, ce iertare merită cei care se

5. Ioan 1, 3.

6. Matei 5, 21, 27.

7. Matei 5, 35.

8. Matei 5, 34.

9. Matei 5, 45.

10. Matei 6, 13.

îngrijesc să aibă haine și case luxoase? Dar, mai bine spus, ce iertare merită cei care nici nu dorm, ca să răpească averile altora?

„Deci nu vă îngrijiți zicînd: *Ce vom mânca? sau: Ce vom bea? sau: Cu ce ne vom îmbrăca? Că pe toate acestea păgînii le caută*”¹¹.

Ai văzut că ne îndeamnă iarăși și ne arată că porunca Sa nu-i nici împovărătoare, nici grea?

După cum atunci cînd a spus: „*Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc nu faceți mare lucru, că și păgînii fac la fel*”¹², prin pomenirea păgînilor ne-a îndemnat să ducem o viață superioară, tot așa și acum, amintindu-ne iarăși de păgîni, ne mustră și ne arată că avem datoria să îndeplinim neapărat porunca Sa. De ce, oare, n-am fi vrednici noi, care trebuie să ducem o viață superioară cărturarilor și fariseilor, nu numai că nu-i depășim, ci, mai mult, continuăm să trăim tot atît de ticăloși ca și păgînii și să fim la fel de mici la suflet?

Domnul, însă, nu Se mărginește numai să ne mustre; ci, după ce ne-a ținut de rău și ne-a făcut atenți asupra vieții noastre, după ce ne-a îndemnat cu toată tăria, vine acum și ne mîngîie, spunînd:

„*Că știe Tatăl vostru cel ceresc, că aveți trebuință de toate acestea*”¹³.

N-a spus: „Că știe Dumnezeu”, ci: „Că știe Tatăl”, ca să ne dea și mai mare nădejde. Dacă este Tată, – și un astfel de Tată – apoi nu poate să treacă cu vederea pe fiii Lui, cînd sînt în cele mai mari nevoi. Nici părinții cei de pe pămînt nu fac aceasta cu copiii lor.

Pe lîngă acest argument, Domnul adaugă un altul.

– Care?

– Acesta: „*Că știe că aveți trebuință de toate acestea*”. Cu alte cuvinte Domnul spune așa: „Hrana, băutura și îmbrăcămintea sînt, oare, lucruri de prisos, ca să le treacă Dumnezeu cu vederea? Dumnezeu nu trece cu vederea nici pe cele de prisos, de pildă iarba, dar mai ales pe cele de neapărată trebuință?”

Deci ceea ce tu socotești că-ți este pricină de grijă, aceea îți spun că este îndestulător ca să te îndepărteze de această grijă. Dacă spui: „Tocmai de aceea trebuie să mă îngrijesc de hrană, de băutură și de îmbrăcămintă, pentru că sînt de neapărată trebuință existenței mele!”, apoi eu îți voi spune contrariul: Tocmai de aceea nu trebuie să te îngrijești de ele, pentru că sînt de neapărată trebuință. Nici dacă ar fi de prisos n-ar trebui să te deznădăjduiești, ci să ai încredere că Dumnezeu ți le va da! Dar pentru că îți sînt de neapărată trebuință, nicidecum nu trebuie să te îndoiești. Care e tatăl care să nu dea fiilor săi cele de neapărată tre-

11. Matei 6, 31-32.

12. Matei 5, 47.

13. Matei 6, 32.

buință? Deci, și pentru această pricină, Dumnezeu îți va da negreșit și hrană și băutură și îmbrăcăminte. El este Creatorul firii noastre și știe foarte bine trebuințele noastre.

Nici aceasta apoi n-o poți spune: „Da, e Tatăl nostru și sînt de neapărată trebuință cele ce-l cer; dar El nu știe că am trebuință de ele”. Nu poți spune asta pentru că fiind Creatorul firii noastre, plămuiindu-o așa și cunoscînd-o, negreșit știe și nevoile ei mai bine decît tine care ai aceste nevoi. Că El a hotărît ca firea noastră să aibă astfel de nevoi. Deci Dumnezeu nu Se va împotrivi propriilor Lui hotărîri, pe de o parte, făcîndu-te să ai astfel de nevoi, iar pe de altă parte, lipsindu-te de cele ce satisfac aceste nevoi.

III

Să nu ne îngrijim, deci, nici de hrană, nici de băutură, nici de îmbrăcăminte! Nu ne alegem cu nimic altceva decît că ne chinuim în zadar. Cînd Dumnezeu ne dă cele de neapărată trebuință – și de ne îngrijim și de nu ne îngrijim, dar, mai degrabă, dacă nu ne îngrijim – ce cîștigi de pe urma grijii, decît că-ți atragi asupra-ți degeaba pedeapsă. Nu ți pasă de hrană, cînd te duci la ospăț; nici nu te îngrijești de apă, cînd mergi la izvor. Deci nici noi, pentru care purtarea de grijă a lui Dumnezeu este mai bogată decît izvorul și decît mii și mii de ospete, să nu ne îngrijim, nici să ne pierdem încrederea.

Pe lingă cele spuse, Domnul aduce și un alt argument pentru a ne face să avem încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, grăind așa:

„Căutați împărăția cerurilor și acestea toate se vor adăuga vouă”¹⁴.

După ce a liberat sufletul de grijă, Domnul vorbește de împărăția cerurilor. Că Hristos a venit să desființeze cele vechi și să ne cheme la o patrie mai bună. De aceea face totul, ca să ne scape de cele de prisos și de dragostea ce ne leagă de pămînt. De aceea a amintit de păgîni, spunînd că păgînii le caută pe acestea¹⁵, că ei își dau toată osteneala pentru cele de pe pămînt, nu spun nici un cuvînt despre cele viitoare și nici n-au idee de ceruri. Voi, însă, nu urmăriți acestea, ci altceva! Că n-am fost făcuți să mîncăm, să bem și să ne îmbrăcăm, ci să plăcem lui Dumnezeu și să dobîndim bunătățile ce vor să fie. După cum atunci cînd năzuim la cer socotim de prisos mîncarea, băutura și îmbrăcămîntea, tot de prisos să le socotim și cînd ne rugăm lui Dumnezeu! Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: *„Căutați împărăția cerurilor și toate acestea se vor adăuga vouă”*.

¹⁴ *Mater* 6, 33.

¹⁵ *Mater* 6, 32.

N-a spus: „se vor da vouă”, ci: „*se vor adăuga vouă*”, ca să afli că darurile date de Dumnezeu pe lumea aceasta sînt o nimica în comparație cu măreția celor viitoare. De aceea ne și poruncește să nu le cerem pe acestea cînd ne rugăm, ci pe celelalte, fiind încredințați că ni se vor adăuga și acestea la celelalte. Caută, dar, pe cele viitoare și vei primi și pe cele de acum! Nu căuta pe cele văzute, și le vei dobîndi negreșit! Este nevrednic de tine să te apropii de Stăpîn cu niște cereri ca acestea! Te faci de rîs pe tine însuși de-ți cheltuiești toată rîvna cu dorul de cele trecătoare, cînd ești dator ca toată rîvna și grija ta să-ți fie pentru bună-tățile cele nespuse.

– Cum? m-ar întreba cineva. Nu ne-a poruncit Hristos să cerem pîine?

– Da! Dar „*pîinea cea de toate zilele*”. Și a mai adăugat: „*Dă-ne-o nouă astăzi*”¹⁶. Tot așa facem și acum. Că n-a spus: „Nu vă îngrijiți”, ci:

„*Nu vă îngrijiți de ziua de mîine*”¹⁷.

Prin această poruncă ne-a dat în același timp și libertatea și ne-a alipit și sufletul de cele mai de neapărată trebuință. Tot acum ne poruncește să-I cerem lui Dumnezeu și cele de neapărată trebuință, nu pentru că Dumnezeu are nevoie să I le amintim, ci ca să cunoaștem că orice faptă bună ce săvîrșim, o săvîrșim cu ajutorul Lui și ca să ne obișnuim să I le cerem necontenit.

Ai văzut că și prin aceste cuvinte Domnul ne-a încredințat că vom primi negreșit și bună-tățile din lumea aceasta? Cel ce dă cele mai mari, cu atît mai mult va da cele mai mici. „Nu pentru aceasta v-am spus să nu vă îngrijiți și să nu cereți hrană, băutură și îmbrăcăminte, ne spune Hristos, ca să n-aveți ce mîncă și ce bea și să umblați goi, ci ca să aveți din belșug și acestea!” Aceste cuvinte, mai mult decît toate celelalte, sînt îndestulătoare să ne convingă să-I urmăm porunca. Cînd a dat porunci despre milostenie a îndepărtat din sufletul nostru dorința de a o arăta oamenilor, convingîndu-ne mai cu seamă prin aceea că ne-a făgăduit că ne va da prilejul să o arătăm la și mai multă lume: – „*Că Tatăl tău, spune Domnul, Care vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare*”¹⁸. Tot așa și acum cînd ne poruncește să nu cerem hrană, băutură și îmbrăcăminte, ne convinge prin aceea mai cu seamă că ne făgăduiește că ni le va da cu mai multă îmbelșugare dacă nu le cerem.

„De aceea îți poruncesc să nu le ceri, spune Domnul, nu pentru ca să nu le primești, ci ca să le primești din belșug, să le primești într-un chip convenit ție, să le primești însoțite de un cîștig potrivit ție. Îți porun-

16. Matei 6, 11.

17. Matei 6, 34.

18. Matei 6, 4.

cesc să nu ceri hrană, băutură și îmbrăcăminte, pentru ca nu cumva îngrijindu-te de ele și risipindu-te în atâtea și atâtea griji să ajungi nevrednic și de aceste daruri pămîntești și de darurile cele duhovnicești, să te chinui în zadar și să pierzi tocmai ceea ce ceri!”

„Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, că ziua de mâine va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei”¹⁹.

Adică chinul și zbuciumul de fiecare zi. Nu-ți ajunge că-ți mănînci piinea în sudoarea feței?²⁰ Pentru ce-ți adaugi și chinul grijei zilei de mâine, ca să-ți pierzi și ostenele tale de mai înainte?

IV

Domnul înțelege aici prin „răutate” nu răutatea propriu-zisă – Doamne ferește! – ci chinul, oboseala și necazurile. La fel și altundeva spune: „Este, oare, în cetate răutate pe care să n-o fi făcut Domnul?”²¹. Aici nu e vorba de răpire, nici de lăcomii, nici de altceva din acestea, ci de pedepsele venite de sus. Și iarăși, în alt loc, spune: „Eu sînt Cel ce face pace și zidesc rele”²². Și aici prin „rele” nu se înțelege răutatea, ci foametea, ciurma, care par rele mulțimii oamenilor. Că mulțimea pe acestea obișnuiește să le numească rele. Tot așa și preoții și vrăjitorii celor cinci domni de alt neam cînd au înjugat la carul cu chivotul legii vacile fără viței și le-au lăsat să meargă singure, au numit răutate bătăile lui Dumnezeu, ca și supărarea și durerea pricinuită de aceste bătăi²³. Acest lucru îl arată și aici Domnul cînd zice: „Ajunge zilei răutatea ei”. Că nimic nu îndurerează atîta sufletul precum grija. Tot așa și Pavel, cînd îndeamnă la feciorie, sfătuiește zicînd: „Dar eu vreau ca voi să fiți fără de grijă”²⁴.

Cînd Domnul spune că „ziua de mâine va îngriji de ale sale”, nu vrea să spună că ziua se îngrijește de ea însăși; ci pentru că se adresează unor oameni nedesăvîrșiți, vrînd să facă mai expresive spusele Sale, personifică timpul, vorbindu-le așa cum oamenii au obiceiul să vorbească.

Acum Domnul sfătuiește numai; mai tîrziu preface sfatul în poruncă, spunînd ucenicilor Săi: „Să nu aveți aur, nici argint”²⁵, nici traistă pe cale”²⁶. După ce Domnul a arătat prin fapte că nu are nici aur, nici argint, nici traistă, atunci a dat și cu cuvîntul porunca aceasta mai mare; atunci cînd cuvîntul Său avea să fie primit de ucenici, pentru că întărise prin fapte spusele Sale.

19. Matei 6, 34.

20. Fac. 3, 19.

21. Amos 3, 6.

22. Isaia 45, 7.

23. I Regi 6, 1–15.

24. I Cor. 7, 32.

25. Matei 10, 9.

26. Matei 10, 10.

– Dar cînd a arătat prin fapte că nu are nici aur, nici argint, nici traistă?

– Ascultă că o spune Însuși: „*Fiul Omului nu are unde să-și plece capul*”²⁷. Și nu S-a mulțumit numai cu atîta, ci arată că și ucenicii Săi trăiesc la fel ca El. I-a format așa și nu i-a lăsat să ducă lipsă de ceva. Uită-te la purtarea Lui de grijă, că depășește dragostea oricărui părinte!

„Vă dau această poruncă, spune Domnul, nu cu alt scop decît ca să vă scap de grijile cele de prisos. Dacă azi te îngrijești de ziua de mîine și apoi mîine te vei îngriji tot de ziua de mîine, nu înseamnă că faci o muncă de prisos? Pentru ce silești ziua de azi să aibă mai mult necaz decît necazul sîrît ei, adăugînd la propriile ei osteneli și povara zilei de mîine? Nu ușurezi cu nimic ziua de mîine cu adaosul grijilor zilei de azi, ci o încarci cu oboseli și frămîntări zadarnice”.

Dar, ca să ne facă și mai atenți, Domnul personifică timpul și ni-l înfățișează ca și cum ar fi nedreptățit de noi, ca și cum ne-ar striga că-l încarcăm cu griji și necazuri de prisos.

„Ai apucat ziua de azi, ne spune Domnul, ca să te îngrijești de cele ale ei! Pentru ce-i adaugi grijile altei zile? Nu are destulă povară propria ei grijă? Pentru ce o împovărezi mai mult?”

Cînd Legiuitorul, Cel Care are să ne judece, ne spune acestea, gîndește-te ce bune nădejdi ne dă cînd Însuși mărturisește că viața aceasta este anevoioasă și împovărătoare, încît chiar grija unei singure zile este de ajuns ca să ne doboare și să ne strivească!

Dar²⁸, cu toate că cele spuse de Domnul sînt atît de multe și atît de puternice, totuși noi ne îngrijim de cele de pe pămînt, iar de cele din ceruri deloc. Am răsturnat rînduiala. Luptăm pe două căi împotriva poruncilor lui Hristos. Și iată cum! Hristos ne spune: „Nu căutați deloc cele de aici!”, dar noi pe acestea le căutăm neîncetat. Hristos ne spune: „Căutați pe cele cerești!”, dar noi nu le căutăm nici o clipă, ci pe cît de mare ne e grija pentru cele lumești, tot pe atît de mare ne e nepăsarea pentru cele duhovnicești, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mare. Lucrul acesta, însă, nu poate merge la nesfîrșit și nici nu poate rămîne pentru totdeauna așa. Disprețuim poruncile lui Hristos zece zile, douăzeci de zile, o sută de zile, dar odată și odată tot trebuie să plecăm de pe lumea aceasta și să cădem în mîinile Judecătorului!

– Dar cîta mîngîiere are amînarea!

– Ce mîngîiere, să aștepti în fiecare zi osînda și pedeapsa! Dacă vrei să ai oarecare mîngîiere de pe urma acestei amînări, apoi capăt-o

27. Matei 8, 20.

28. De aici începe partea morală: *Trebuie să alegem binele. Dumnezeu săvîrșește totul. Să cerem lui Dumnezeu neconținut și stăruitor cele duhovnicești.*

indreptîndu-ți viața prin pocăință. Dacă socotești că amînarea pedepsei te mîngîie, apoi cu mult mai mare e cîștigul să nu cazi sub pedeapsă. Să folosim, deci, amînarea aceasta ca să scăpăm de chinurile ce ne așteaptă! Nici una din poruncile Domnului nu-i nici împovărătoare, nici grea, ci toate atît de ușoare și lesnicioase, încît numai dacă voim pe toate le putem săvîrși, chiar dacă am fi încărcăți cu mii și mii de păcate. Manase, împăratul iudeilor, săvîrșise nenumărate nelegiuiri: întinsese mîna împotriva sfinților, adusese în templu spurcăciuni, umpluse cetatea cu crime și săvîrșise încă și altele mai presus de orice iertare²⁹; cu toate acestea, după atît de multe și de mari nelegiuiri, și le-a șters pe toate.

– Cum? În ce chip?

– Prin pocăință și voință.

V

Nu este, nu este nici un păcat care să nu fie biruit de puterea pocăinței, dar, mai bine spus, de harul lui Hristos. Să ne schimbăm numai și Îl avem pe Hristos alături de noi! De vrei să fii bun, nimeni nu te împiedică! Dar, mai bine spus, este cine să te împiedice: diavolul! Nu poate, însă, dacă ai ales calea faptelor bune și atragi prin ele ajutorul lui Dumnezeu. Dar dacă nu vrei, ci sari, cum va fi Dumnezeu alături de tine? Dumnezeu vrea să te mîntuie, nu cu sila, nici cu forța, ci cu buna ta voie. Dacă ai avea un slujitor care te-ar urî, ți-ar întoarce spatele și neconținut ar sări și ar fugi, n-ai dori să-l mai ții, oricîtă nevoie ai avea de serviciile lui. Cu mult mai mult Dumnezeu – Care face totul, nu pentru propria Lui trebuință, ci pentru mîntuirea ta – nu va vrea să te țină cu sila lîngă El; și dimpotrivă, dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, Dumnezeu nu te părăsește, orice-ar face diavolul. Deci noi sîntem pricina pieirii noastre; că nici nu ne apropiem de Dumnezeu, nici nu ne întîlnim cu Dumnezeu, nici nu-L rugăm cum trebuie; ci, chiar cînd ne apropiem de Dumnezeu, n-o facem ca niște oameni care avem nevoie de ajutorul Lui, nici cu credința trebuitoare, nici ca niște oameni care Îi cerem, ci facem totul căscînd și dormind. Și totuși Dumnezeu vrea să fie rugat de noi; ba încă îți mai și mulțumește cînd Îl rogi. El e singurul datornic care-ți mulțumește cînd Îi ceri și-ți dă ceea ce nu l-ai împrumutat. Dacă te vede cerînd cu stăruință, îți dă și ce n-a luat de la tine; dar dacă te vede trîndav, amîină și El, nu pentru că nu vrea să dea, ci pentru că-I place să fie rugat de noi. De aceea ți-a spus și pilda cu prietenul acela care s-a dus noaptea și a cerut pîine³⁰ și pilda cu judecătorul

29. *IV Regi* 21, 1–17.

30. *Luca* 11, 5–8.

acela care de Dumnezeu nu se temea și de oameni nu se rușina³¹. Și nu S-a mărginit numai la pilde, ci Ți-a arătat asta și cu fapta, cînd a slobozit pe femeia cananeancă, după ce-i dăduse mare dar³². Prin femeia cananeancă a arătat că Dumnezeu dă celor ce cer stăruitor chiar cele ce nu li se cuvin. Că a spus Domnul: „*Nu este bine să iei pîinea fiilor și s-o arunci cîinilor*”³³; totuși Domnul i-a dat, pentru că a cerut cu tărie. Iar iudeilor le-a arătat că acelora trîndavi nu le dă nici pe cele ale lor; că iudeii n-au primit nimic, ci au pierdut și pe cele ale lor. Iudeii, pentru că n-au cerut, nici pe ale lor nu le-au primit; femeia cananeancă, însă, pentru că a cerut cu tărie, a putut să capete cele străine. Și cîinele a primit cele cuvenite fiilor. Alături de bun lucru este stăruința! Cîine de-ai fi, dacă stăruie, vei trece înaintea fiului trîndav! Pe cele pe care nu le poate săvîrși prietenia, pe acelea le duce la bun sfîrșit stăruința. Să nu spui: „Dumnezeu mi-i dușman, nu mă ascultă!” Îți răspunde îndată dacă-L rogi des! Dacă nu pentru prietenie, pentru stăruință! Nici dușmănia, nici timpul nepotrivit și nici altceva nu-ți sînt piedică! Să nu spui: „Sînt nevrednic! Nu mă rog!” Și cananeanca era nevrednică! Să nu spui: „Am multe păcate! Nu pot să-L rog că e mîniat pe mine!” Dumnezeu nu se uită la nevrednicia ta, ci la sufletul tău. Dacă văduva a înduplecat pe judecătorul care de Dumnezeu nu se temea și de oameni nu se rușina, cu mult mai mult rugăciunea ta continuă va îndupleca pe bunul Dumnezeu. Să te apropii de El chiar dacă nu-I ești prieten, iar dacă-I ceri cele ce n-ai dreptul, chiar dacă ai risipit toată averea părintească și de multă vreme nu te-ai mai arătat în fața Lui³⁴, chiar dacă ești fără de cinste, chiar dacă ești în urma tuturor, chiar dacă e mîniat și supărat pe tine! Arată-I că vrei să I te rogi și să te reîntorci la El; vei primi totul și vei stinge îndată și mînia și osînda.

– Dar iată mă rog și n-am nici un cîștig!

– Da, pentru că nu te rogi cum se rugau aceia, așa cum se ruga cananeanca de pildă³⁵, ca prietenul care s-a dus la prietenul său la miezul nopții³⁶, ca văduva care supăra necurmat pe judecător³⁷, ca fiul care a risipit toată averea tatălui său³⁸. Dacă te-ai ruga ca ei, ai căpăta îndată.

– Chiar dacă a fost insultat?

– Este Tată!

– Chiar dacă S-a mîniat?

31. Luca 18, 2-8.

32. Matei 15, 22-28.

33. Matei 15, 26.

34. Luca 15, 11-32.

35. Matei 15, 22-28.

36. Luca 11, 5-8.

37. Luca 18, 2-8.

38. Luca 15, 11-32.

- Își iubește copilul! Un singur lucru caută Dumnezeu: nu să te pedepsească pentru insulte, ci să te vadă că te pocăiești, că te rogi!

VI

Dara-ar Dumnezeu să ne aprindem și noi tot atît de mult de dragoste de Dumnezeu cît de mult e aprinsă inima lui Dumnezeu de dragoste de noi! Focul dragostei lui Dumnezeu caută numai prilejul; dacă-i dai prilej să scînteieze puțin, aprinzi întreaga flacără a binefăcătoarei Sale dragoste. Dumnezeu nu se supără că este insultat, ci se supără că tu ești cel care-L insulti și că te porți ca un om beat. Dacă noi, răi fiind, suferim cînd ne insultă copiii noștri, cu mult mai mult Dumnezeu, Care nici nu poate fi insultat! Dacă noi ne purtăm așa, noi care avem o iubire firească, apoi cu mult mai mult Dumnezeu, care are o iubire suprafirească. „*Chiar de și-ar uita femeia rodul pîntecelui ei*, spune Domnul, *Eu nu te voi uita!*”³⁹. Să ne apropiem, așadar, de El și să-I spunem: „*Da, Doamne, dar și cîinii mănîncă din firimiturile care cad de la masa stăpînilor lor*”⁴⁰. Să ne apropiem de Dumnezeu cu timp și fără timp; dar, mai bine spus, niciodată nu te apropii fără timp; fără timp este cînd nu te apropii de El mereu. Totdeauna este cu timp să ceri de la Cel Ce dorește să-ți dea. După cum niciodată nu-i fără timp să respiri, tot așa nu-i fără timp să ceri de la Dumnezeu; să nu ceri este fără timp. Și după cum avem totdeauna trebuință de respirație, tot așa avem totdeauna trebuință de ajutorul Lui. Dacă vrem, Îl atragem cu ușurință lîngă noi. Profetul, vrînd să ne arate că Dumnezeu este totdeauna gata să ne facă bine, spune: „*Gata ca zorile Îl vom găsi*”⁴¹. Ori de cîte ori ne apropiem de El, Îl vedem că așteaptă cererile noastre. Iar dacă nu scoatem nimic din izvorul cel pururea curgător al binefacerilor Sale, a noastră e întreaga vină. Învinuirea aceasta o aducea și iudeilor, spunîndu-le: „*Iar mila Mea ca norul cel de dimineață și ca roua din zori se trece*”⁴². Cu alte cuvinte Dumnezeu spune așa: „V-am dat toate bunătățile Mele! Dar voi, prin marea voastră răutate, ați pus stavilă nespusei Mele dărnicii, așa precum căldura soarelui risipește și norul cel de dimineață și roua cea din zori”. Și acesta-i iarăși un semn al purtării Sale de grijă. Cînd vede că sîntem nevrednici de binefacerile Lui nu ne mai face bine, ca să nu ajungem trîndavi. Dacă, însă, ne schimbăm puțin, atît cît să recunoaștem că am

39. *Isaia* 49, 15.

40. *Matei* 15, 27.

41. *Osea* 6, 3.

42. *Osea* 6, 4.

păcătuit, Își revarsă peste noi binefacerile Sale cu mai multă bogăție decît izvoarele apele lor și ne scaldă cu darurile Sale cu mai multă dărniciie decît scaldă marea țărmurile sale. Cu cît primim mai mult cu atît se bucură mai mult. Aceasta îl face să dea și mai mult. Că Dumnezeu socotește mîntuirea noastră propria Sa bogăție și o dă din belșug celor ce o cer. Acest lucru l-a arătat și Pavel prin cuvintele: „*Îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă*”⁴³. Se mînie atunci cînd nu-I cerem; ne întoarce spatele atunci cînd nu-L rugăm. Pentru asta a sărăcit, ca să ne îmbogățească⁴⁴; pentru asta a suferit patimile, ca să ne îndemne să-I cerem.

Să nu ne pierdem, dar, nădejdea, ci, pentru că avem atîtea prilejuri și atît de bune nădejdi, chiar dacă am păcătui în fiecare zi, să ne apropiem de el, rugîndu-L, implorîndu-L, cerîndu-I iertare de păcate. Așa vom pune capăt păcatelor, vom pune pe fugă pe diavol, vom atrage asupra noastră iubirea de oameni a lui Dumnezeu și vom dobîndi bunătățile ce vor să fie, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

43. *Rom.* 10, 12.

44. *II Cor.* 8, 9.

OMILIA XXIII

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați”¹

I

Ce? Nu trebuie să muștrăm pe cei ce păcătuiesc? Același lucru îl spune și Pavel, dar mai bine spus, Hristos prin Pavel, zicînd: „*Tu de ce judeci pe fratele tău? Și tu de ce defăimi pe fratele tău?*”² și: „*Cine ești tu cel ce judeci sluga străină?*”³; și iarăși: „*Așa, ca să nu judecați ceva înainte de timp, pînă ce va veni Domnul*”⁴.

Dar pentru ce în alte locuri Pavel spune: „*Mustră, ceartă, îndeamnă!*”⁵, și: „*Pe cei care păcătuiesc, muștră-i înaintea tuturor*”⁶; iar Hristos îi spune lui Petru: „*Mergi și-l muștră între tine și el singur; de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine și pe altul; dar dacă nici așa nu te va asculta, spune-l Bisericii*”⁷. Dacă Domnul a poruncit să nu judecăm, pentru ce a rînduit aici atît de mulți oameni să judece; și nu numai să judece, ci să și pedepsească? Că a poruncit să fie socotit păgîn și vameș cel care nu ascultă de nici unul din ei⁸. Pentru ce le-a mai dat ucenicilor Lui și cheile? Că dacă apostolii nu vor judeca, nu vor avea nici o autoritate; degeaba au primit puterea de a lega și dezlega. Și altfel spus: dacă în lume ar stăpîni această lege, de a nu fi judecat nimeni, atunci s-ar distruge toată ordinea și în biserici și în cetăți și în case. Dacă n-ar judeca stăpînul pe slugă, stăpîna pe slujnică, tatăl pe fii, prietenul pe prieten, atunci s-ar întinde răutatea. Dar pentru ce spun prietenul pe prieten? Dacă n-am judeca pe dușmani, niciodată n-am putea pune capăt dușmăniei, ci toate s-ar întoarce pe dos.

Deci ce înțeles au cuvintele: „*Nu judecați, ca să nu fiți judecați*”?

Să le cercetăm cu mare luare aminte, ca să nu socotim leacurile mîntuirii și legile păcii, legi de distrugere și de dezordine. Domnul, puțin mai jos, a arătat, celor ce gîndesc drept, sensul cuvintelor Sale, spunînd:

1. *Matei* 7, 1.

2. *Rom.* 14, 10.

3. *Rom.* 14, 4.

4. *I Cor.* 4, 5.

5. *II Tim.* 4, 2.

6. *I Tim.* 5, 20.

7. *Matei* 18, 15–17.

8. *Matei* 18, 17.

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și nu vezi birna din ochiul tău?”⁹ Dacă totuși și acum vor părea cuvintele lui Hristos tot neclare celor cu mintea mai înceată, voi încerca să le explic. După părerea mea aici Hristos nu ne poruncește să nu judecăm în general nici un păcat, nici nu ne oprește să facem așa ceva, ci oprește pe cei care, plini de nenumărate păcate, tăbărâsc pe alții pentru păcate întimplătoare. Cred că Hristos face aici aluzie și la iudei, care erau strașnici acuzatori ai semenilor lor pentru greșeli mici și neînsemnate, deși ei săvârșeau, fără să se sinchisească, păcate mari. Pentru acest lucru, spre sfârșitul activității Sale, Domnul îi mustră, spunându-le: „*Legai sarcini grele și anevoie de purtat, iar voi nici cu degetul nu vreți să le mișcați*”¹⁰; și: „*dați zeciuală din mentă și din mărar și ați lăsat cele mai grele ale legii, mila și credința*”¹¹. Împotriva iudeilor mi se pare că sînt adresate aceste cuvinte, respingînd mai dinainte acuzațiile pe care aveau să le aducă iudeii ucenicilor Săi. Apostolii nu păcătuiseră; totuși îi socoteau păcătoși, de pildă pentru că nu păzeau simbăta¹², pentru că mîncau cu mîinile nespălate¹³, pentru că stăteau la masă cu vameșii¹⁴. Aceleași mustrări le aduce Domnul iudeilor și altă dată, spunîndu-le: „*Voi care strecurați țințarul și înghițiți cămila*”¹⁵.

Prin porunca aceasta: „*Nu judecați, ca să nu fiți judecați*” Domnul pune o lege generală. Pavel n-a poruncit corintenilor să nu judece pe nimeni, ci să nu judece pe conducătorii lor; să nu judece nici faptele lor, ale căror pricini sînt cunoscute de toată lumea, dar nici celelalte fapte, ale căror pricini nu le cunosc și nu le știu precis¹⁶. Totuși Pavel n-a poruncit să nu îndreptăm pe cei care păcătuiesc, nici n-a ținut de rău pe toți, fără deosebire, ci a mustrat numai pe ucenicii care se purtau așa cu dascălii lor, care judecau și huleau pe cei nevinovați, deși ei erau vinovați de fel de fel de păcate. Aceasta a vrut și Hristos să arate cînd a spus: „*Nu judecați, ca să nu fiți judecați*”. Și nu numai că a arătat, ci a și înfricoșat și a amenințat cu pedeapsa, zicînd:

„*Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați*”¹⁷.

„Nu-l judeci pe el, spune Hristos, ci pe tine însuși; îți înăsprești judecata și-ți mărești vinovăția”.

După cum la iertarea păcatelor, Domnul a pus începutul iertării în mîinile noastre, tot așa și acum, cînd judecăm, tot în mîinile noastre a

9. Matei 7, 3.

10. Matei 23, 4.

11. Matei 23, 23.

12. Matei 12, 2.

13. Matei 15, 2.

14. Luca 5, 30.

15. Matei 23, 24.

16. I Cor. 4, 3-5.

17. Matei 7, 2.

pus măsura pedepsei. Nu trebuie să ocărîm, să tăbărîm cu gura, ci să sfătuim. Nu trebuie să vorbim de rău, ci să povăţuim. Nu trebuie să criticăm cu trufie, ci să îndreptăm cu dragoste. Cînd judeci pe altul, fără cruţare, pentru păcatele lui, nu-l pedepseşti pe el cu cea mai grea pedeapsă, ci pe tine.

II

Vezi că aceste două porunci sînt şi uşoare şi pricini de mari bunătăţi pentru cei ce le îndeplinesc, după cum sînt pricini de mari necazuri pentru cei ce le calcă? Cine iartă pe aproapele său se izbăveşte mai întîi pe el, fără oboseală, de păcatele lui; cine cercetează cu milă şi cu duh de iertare păcatele altora, atrage, prin hotărîrea sa, asupra lui multă iertare.

– Ce? Dacă este cineva desfrînat, să nu-i spun că desfrînarea este un păcat, să nu-l îndrept pe cel ce trăieşte în desfrîu?

– Îndreaptă-l, dar nu ca duşamn, nici nu-l pedepsi ca vrăjmaş; ci ca doctor pregăteşte-i leacul! Hristos n-a spus: „Să nu opreşti pe păcătos”, ci: „Să nu judeci!”, adică să nu-i fii aspru judecător. De altfel, după cum am spus mai înainte, porunca aceasta nu priveşte păcatele mari, păcatele interzise cu desăvîrşire, ci păcatele ce nici nu par a fi păcate. De aceea a şi spus Hristos:

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bîrna din ochiul tău n-o vezi?”¹⁸

Mulţi fac astăzi aşa. Dacă văd pe un monah că are o haină mai bună pe el, îndată îi pun înainte legea lui Hristos, deşi ei răpesc bunurile altora şi îşi strîng, în fiecare zi, averi peste averi. Dacă văd pe un altul că gustă dintr-o mîncare mai aleasă, îndată îl critică cu asprime, deşi ei, în toate zilele, o duc numai în beţii, în chefuri şi ospeţe, nedîndu-şi seama că, odată cu păcatele lor, îşi adună cu asta şi mai mult foc şi se lipsesc de orice apărare. Cînd judeci cu atîta asprime greşelile semenilor tăi, ai pus tu cel dintîi legea că trebuie cercetate cu toată luarea aminte şi păcatele tale. Nu socoti, dar, aspră porunca lui Hristos, dacă şi ție ți se va cere tot așa socoteală!

„Făţarnice, scoate întîi bîrna din ochiul tău!”¹⁹

Domnul vrea să-Şi arate aici mînia Sa cea mare pe care o are faţă de cei ce se poartă aşa. Şi totdeauna începe cu o dojană ori de cîte ori vrea să arate că un păcat este mare şi că atrage după el osînda şi urgia lui Dumnezeu. După cum Domnul, plin de revoltă, spusese slugii ace-

18. Matei 7, 3.

19. Matei 7, 5.

faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întâi cu tine însuși, unde păcatul este și mai vădit și mai mare. Iar dacă nu ești grijuliu cu tine însuși, apoi lămurit

Cînd un om vede paiul din ochiul aproapelui său și-l osîndește, sentința lui nu pornește din purtarea de grijă, ci din ură; ia masca iubirii de oameni, dar fapta geme de răutate; acoperă pe semenii lui cu ocări și acuzații neîntemeiate; o face pe dascălul, dar nici de ucenic nu-i vrednic. De aceea Domnul l-a numit fățarnic.

„Pentru ce tu, care judeci cu atîta asprime faptele altora, care vezi și cele mai mici greșeli ale lor, pentru ce ești atît de nepăsător, încît treci cu vederea chiar păcatele tale mari? *Scoate întâi bîrna din ochiul tău!*”

Vezi, dar, că Hristos nu ne oprește să judecăm pe alții, ci ne poruncește să scoatem mai întâi bîrna din ochiul nostru și apoi să îndreptăm păcatele celorlalți? Fiecare cunoaște mai bine păcatele lui decît pe ale altora; fiecare vede mai bine păcatele cele mai mari decît pe cele mai mici; și fiecare se iubește mai mult pe el decît pe altul. Deci, dacă o faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întâi cu tine însuși, unde păcatul este și mai vădit și mai mare. Iar dacă nu ești grijuliu cu tine însuși, apoi lămurit lucru este că și pe fratele tău nu-l judeci pentru că te îngrijește soarta lui, ci pentru că-l urăști și vrei să-l faci de ocară. Dacă aproapele tău trebuie judecat, apoi s-o facă unul care nu are astfel de păcate, nu tu.

Așadar după ce Domnul a dat mari și înalte învățături filozofice, a spus și pilda cu paiul și bîrna, ca să nu spună cineva că este ușor să filozofezi în cuvinte. Prin această pildă a vrut să arate că îndrăznește să vorbească așa, pentru că nu poate fi învinuit de nici un păcat din cele amintite, ci că a săvîrșit toate virtuțile. El Însuși avea să judece mai tîrziu pe alții, spunînd: „*Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici!*”²¹, dar nu putea fi învinuit de vreun păcat. N-a scos paiul din ochiul altuia, dar nici nu avea în ochi bîrnă. Era cu desăvîrșire curat, așa că putea să judece păcatele tuturor. Hristos ne spune: „Nu trebuie să judeci pe alții atîta vreme cît și tu ești vinovat de aceleași păcate”.

Pentru ce te minunezi că Hristos a dat această lege, cînd chiar tîlharul a cunoscut-o pe cruce, spunînd celui alt tîlhar: „*Nu te temi de Dumnezeu, că în aceeași osîndă sîntem?*”²² A exprimat aceleași idei ca și Hristos. Tu, însă, nu numai că nu-ți scoți bîrna ta, dar nici nu o vezi; paiul altuia, însă, nu numai că-l vezi, dar îl și judeci și încerci să-l scoți. Te asemeni cu un bolnav de dropică sau mai bine zis cu un altul, bolnav de o boală grea, care nu-și vindecă boala, dar ține de rău pe altul că nu-și îngrijește o mică bubă. Dacă-i un păcat să nu-ți vezi păcatele, apoi e un îndoit, un

20. Matei 18, 32.

21. Matei 23, 13. 14. 15. 23. 25. 27. 29.

22. Luca 23, 40.

intreit păcat, să le judeci pe ale altora, iar tu să te plimbi fără să simți că ochii îți sînt plini de bîrne. Și doar păcatul este mai greu decît bîrna.

III

Așadar porunca dată de Hristos este aceasta: cel vinovat de nenumărate păcate nu trebuie să fie aspru judecător al păcatelor altora, mai ales cînd păcatele lor sînt mici. Hristos nu ne oprește să muștrăm, nici să îndreptăm pe alții; dar ne interzice să trecem cu vederea păcatele noastre și să tăbărim pe păcatele altora. Aceasta face ca păcatul să se întindă și aduce un îndoit rău. Că acela care are obiceiul să-și treacă cu vederea păcatele lui, deși sînt mari, dar judecă cu asprime pe ale altora, deși sînt mici și neînsemnate, păcătuiește de două ori: o dată, că nu-și vede propriile lui păcate; a doua oară, că-și atrage ura și dușmănia tuturor, și, pe zi ce trece, ajunge mai crud și mai fără milă.

După ce Hristos a stîrpit toate aceste păcate, prin această bună legiuire, adaugă iarăși o altă poruncă, spunînd:

„Nu dați cele sfînte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și întorcîndu-se să vă sfișie”²³.

Deși mai tîrziu Hristos a poruncit: *„Ceea ce auziți la ureche propovăduiți de pe case!”²⁴*, totuși porunca aceasta nu-i potrivnică celeilalte. Nu ne-a poruncit să spunem tuturor, fără deosebire, ci să spunem cu îndrăznire aceloră căroră trebuie să le spunem.

Prin „cîini” Hristos a arătat aici pe cei ce duc o viață nelegiuită, care nu mai au nici o nădejde de o schimbare în mai bine: prin „porci” a arătat pe aceia care duc neconținut o viață desfrînată. Și despre unii și despre alții, Domnul a spus că nu sînt vrednici să audă învățătura Sa. Același lucru l-a arătat și Pavel, spunînd: *„Omul suflesc nu primește pe cele ale Duhului, că pentru el sînt nebunie”²⁵*. Și în alte locuri Pavel spune că viața stricată este de vină că nu sînt primite învățăturile cele desăvîșite. De aceea Domnul ne poruncește să nu deschidem ușile unor astfel de oameni, că ajung mai obraznici după ce ne cunosc învățăturile. Pentru cei înțelepți și cu judecată sînt sfînte cînd le descoperim lor; dar pentru cei fără de minte, atunci sînt de preț, cînd nu le cunosc. „Pentru că oamenii aceștia fără de minte, spune Hristos, nu pot cuprinde cu mintea lor învățăturile Mele, să nu le fie descoperite, ca să le prețuiască și să le respecte tocmai pentru că nu le cunosc. Nici porcul nu știe ce-i mărgăritarul; și pentru că nu știe, nici să nu-l vadă, ca să nu calce în picioare ceea ce nu știe. Niște oameni ca aceștia nici nu au vreun cîștig

²³ Matei 7, 6.

²⁴ Matei 10, 27.

²⁵ I Cor. 2, 14.

dacă aud învățăturile Mele, ci mai multă pagubă. Cele sfinte sînt batjocorite de ei pentru că nu știu ce sînt; și aceștia, mai cu seamă, se ridică și se înarmează împotriva noastră”. Asta vrea să spună Domnul prin cuvintele: „*Ca nu cumva să le calce în picioare și întorcîndu-se să vă sfișie*”.

– Dar învățăturile acestea, m-ar întreba cineva, ar trebui să fie atît de puternice încît să rămînă nebiruite după ce sînt cunoscute și să nu dea prilej altora să le atace.

– Aceasta, însă, nu din pricină că învățăturile noastre sînt slabe, ci din pricină că aceia sînt porci. La fel cu mîrgăritarul călcat în picioare; nu-i călcat pentru că e de disprețuit, ci pentru că a căzut între porci.

Și bine a spus Domnul: „*Întorcîndu-se să vă sfișie*”. Aceștia iau chip de blindețe ca să cunoască învățăturile noastre; apoi după ce le-au cunoscut ajung cu totul alții: își bat joc de noi, ne batjocoresc, rîd de noi spunînd că sîntem niște înșelători. De aceea Pavel spunea lui Timotei: „*Ferește-te și tu de el, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvintelor noastre*”²⁶; și iarăși: „*Ferește-te de unii ca aceștia*”²⁷; și: „*De omul eretic, după întîia și a doua povătuire, ferește-te!*”²⁸. Deci nu învățăturile noastre îi înarmează, ci ei, plini de îngîmfare, nu mai înțeleg nimic. De aceea nu e mic cîștigul dacă nu le cunosc, pentru că așa nu pot să le disprețuiască; dacă le cunosc, paguba e dublă: nu au nici ei vreun folos din ele, ci mai mult se vatămă, și-ți pricinuiesc și ție o mulțime de necazuri.

Să audă acestea cei care spun tuturora, fără sinchiseală, învățăturile noastre și fac să fie disprețuite sfintele noastre învățături. Pentru aceea săvîrșim sfintele taine cu ușile încuiate și împiedicăm pe cei ce nu sînt botezați să ia parte la ele. Nu pentru că recunoaștem slăbiciunea tainelor săvîrșite, ci pentru că mulți nu sînt încă destul de desăvîrșiți ca să ia parte la ele. De aceea și Hristos vorbea adesea iudeilor în pilde, pentru că, văzînd, nu vedeau²⁹. De aceea și Pavel a poruncit să știm cum trebuie să răspundem fiecăruia³⁰.

„*Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide*”³¹.

Domnul a dat porunci mari și minunate. A poruncit să fim mai presus de patimi; ne-a ridicat chiar la cer; ne-a poruncit să ne străduim să fim asemenea, nu îngerilor, nici arhanghelilor, ci, atît cît e îngăduit firii omenеști, să fim asemenea chiar Stăpînului întregii lumi. Ucenicilor Lui nu le-a poruncit să facă numai atîta, ci le-a poruncit să îndrepte și pe alții, să deosebească pe cei răi de cei care nu sînt răi, pe cîini de cei care

26. *II Tim.* 4, 15.

27. *II Tim.* 3, 5.

28. *Tit* 3, 10.

29. *Matei* 13, 13.

30. *Tit* 1, 9.

31. *Matei* 7, 7.

nu sînt cîini – că multe ascunzișuri are omul! –, ca nimeni să nu poată spune că poruncile Sale sînt grele și aspre. Mai tîrziu, chiar apostolul Petru a rostit ceva asemănător, spunînd: „*Dar cine poate să se mîntuiască?*”³², și iarăși: „*Dacă așa este pricina omului cu femeia, nu este de folos a se însura*”³³.

IV

Așadar, ca să nu se mai spună așa, Domnul a arătat că poruncile Sale sînt ușoare, aducînd temeiuri multe, puternice și convingătoare.

Domnul pune acum și coroana ușurinței îndeplinirii poruncilor, a nume ajutorul pe care-l avem de pe urma rugăciunilor stăruitoare; El ne ușurează mult oboselile săvîrșirii poruncilor. „Nu trebuie să vă străduiți singuri, ne spune Domnul, ci cereți și ajutorul de sus!” Și ajutor ne va veni; Hristos va fi alături de noi, ne va ajuta în luptele noastre și le va face mai ușoare. De aceea ne-a și poruncit să cerem și ne-a garantat și datul. Dar ne-a poruncit să nu cerem așa de mîntuială, ci cu multă stăruință și tărie. Lucrul acesta a vrut să-l spună Hristos prin cuvintele „*Căutați*”. Căci cine caută își scoate totul din minte; se gîndește numai la ceea ce caută; nu se uită la nimic din cele din jurul lui. Cei care-și caută banii sau sclavii pierduți știu ce vreau să spun. Asta înseamnă: „*a căuta*”. Prin cuvîntul „*a bate*”, Domnul a arătat că trebuie să ne apropiem de Dumnezeu cu rîvnă și cu suflet aprins.

Nu-ți pierde curajul, omule! Să nu-ți fie rîvna pentru virtute mai mică decît pofta pentru bani! Banii de multe ori îi cauți și nu-i găsești; și cu toate că știi destul de bine că nu-i vei găsi, faci totul ca să-i găsești. Dincoace, însă, deși ți s-a făgăduit că vei primi ce ceri, nu arăți nici cea mai mică parte din rîvna ce-o arăți pentru bani. Dacă nu primești îndată, nici așa nu te descuraja! De aceea Domnul ți-a spus „*Bateți*”, ca să-ți arate că trebuie să stăruie chiar de vezi că nu ți se deschide îndată ușa. Dacă nu te conving cuvintele mele, să te convingă pilda aceasta:

„*Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pîine îi va da piatră?*”³⁴.

Oamenilor le pari plicticos și supărător dacă le ceri necontenit; pe Dumnezeu îl superi mai mult cînd nu-I ceri necontenit. Dacă stăruie în cererea ta, se poate să nu primești îndată, dar negreșit primești. De aceea a închis ușa, ca să te facă să bați; de aceea nu-ți face îndată pe voie, ca să ceri. Nu înceta, deci, de a cere și vei primi negreșit!

Ca să nu spui: „Dar dacă cer și nu primesc?” Domnul te-a încredințat cu pilda aceasta, aducînd iarăși temeieri și dîndu-ți curaj cu cele ce se petrec în viața de toate zilele. Prin pilda Sa ți-a arătat nu numai că trebuie să ceri, ci și ce trebuie să ceri. „*Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pîine, îi va da piatră?*”. Deci dacă nu primești, nu primești pentru că ai cerut piatră. Chiar dacă ești fiu, nu-i de ajuns atîta ca să primești, ci tocmai faptul că ești fiu te împiedică să primești. Nu cere, deci, nimic lumesc, ci pe cele duhovnicești și negreșit vei primi! Că și Solomon, pentru că a cerut ce trebuia să ceară, iată că a primit îndată!³⁵ Două lucruri trebuie să îndeplinească cel ce se roagă: unul, să ceară cu stăruință; altul, să ceară ce trebuie. „Pentru că și voi, ne spune Domnul, deși sînteți părinți, așteptați ca fiii voștri să vă ceară; de vă cer ceva nefolositor, nu le dați; după cum dacă vă cer ceva folositor, le faceți voia și le dați”.

Gîndindu-te și tu la acestea, nu te depărta pînă nu primești; nu pleca, pînă nu găsești; nu-ți potoli rîvna, pînă nu se deschide ușa. Dacă te apropii de Dumnezeu cu acest gînd și spui: „N-am să plec pînă nu iau”, vei lua negreșit, dacă ceri acele lucruri pe care se cade să le dea și Cel rugat și care îți sînt de folos și ție, celui ce ceri.

– Ce să cer?

– Cere cele duhovnicești! Iartă pe cei ce ți-au greșit și așa vino să ceri iertare! Înaltă mîini sfinte, fără minie și fără șovăire³⁶.

Dacă cerem astfel, vom primi. Așa, însă, cererea noastră e o batjocură, cerere de bețivi, nu de oameni treji.

– Ce să fac dacă cer cele duhovnicești și nu le capăt?

– Negreșit, pentru că sau n-ai bătut cu stăruință sau ai fost nevrednic să primești sau ai plecat îndată.

– Dar pentru ce Hristos n-a spus ce trebuie să cerem?

– Pe toate le-a spus în cuvintele Sale de pînă acum și ți-a arătat și ce lucruri trebuie să ceri. Nu spune dar: „Am cerut, dar n-am primit!” Este cu neputință să nu primești de la Dumnezeu, Care ne iubește atît de mult încît dragostea Lui biruiește dragostea părinților noștri; și atît de mult o biruie, pe cît de mult biruie binele pe rău.

„*Dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cît mai virtos Tatăl vostru Cel ceresc*”³⁷.

Domnul n-a spus aceste cuvinte pentru a huli firea omenească, nici pentru a osîndi neamul omenesc, ci în comparație cu bunătatea Lui numește răutate dragostea părintească. Atît de mare este iubirea Sa de oameni.

35. *II Regi* 3, 5-14.

36. *I Tim.* 2, 8.

37. *Matei* 7, 11.

V

Iată un temei de nebiruit, în stare să insuflă bune nădejdi chiar celui mai deznădăjduit om! Domnul arată aici bunătatea Tatălui ceresc, dînd ca pildă bunătatea părinților noștri; mai înainte arătase bunătatea Lui întemeiată pe darurile cele mai mari date nouă, pe suflet și trup. Dar Domnul n-a arătat încă cea mai mare bunătate a lui Dumnezeu față de oameni; n-a vorbit de venirea Sa printre noi. Și cum să nu ne dăruiască Dumnezeu toate bunătățile, cînd El S-a grăbit atîta ca să-Și dea Fiul Său spre junghiere? – Că jertfa nu se împlinise încă, dar o spune Pavel, grăind așa: „*El, Care n-a cruțat pe Fiul Său, cum să nu ne și dăruiască toate împreună cu El?*”³⁸ Domnul deci, pentru a arăta bunătatea lui Dumnezeu, se folosește încă de pilde luate din viața oamenilor.

Hristos ne-a arătat că rugăciunea noastră este nefolositoare dacă nu însoțim rugăciunea cu fapte; ne-a mai arătat apoi că nu trebuie să ne întemeiem numai pe puterile noastre, ci să cerem și ajutorul lui Dumnezeu, aducînd, însă, și faptele noastre. Și Domnul ne-a învățat necontenit și una și alta.

Dupa ce Domnul ne-a dat o mulțime de porunci, ne învață cum să ne rugăm; după ce ne-a învățat cum să ne rugăm, a venit iarăși la îndemnuri spre fapte; apoi de aici a venit iarăși la trebuința de a ne ruga stăruitor, spunînd: „*Cereți*”; și: „*Căutați*”; și: „*Bateți*”. Apoi de aici iarăși ne arată ce trebuie să facem ca să fim virtuoși, spunînd:

„*Așadar toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor*”³⁹.

În puține cuvinte Domnul a recapitulat totul, arătînd că virtutea este ușoară, cunoscută de toți și poate fi cuprinsă într-o singură poruncă. N-a spus numai: „Toate cîte voiți” ci: „*Așadar toate cîte voiți*”. Cuvîntul „*așadar*” nu l-a adăugat fără rost, ci prin el a vrut să spună așa: „Dacă vreți să fiți ascultați, atunci faceți și pe acestea pe lîngă cele ce v-am spus!”.

– Pe care „*acestea*”?

– „*Toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii*”.

Ai văzut că și aici a arătat că împreună cu rugăciunea trebuie să avem și viață curată? Că n-a spus: „Toate cîte vrei de la Dumnezeu fă și tu aproapelui tău!”, ca să nu zici: „Cum e cu puțință? El e Dumnezeu, iar eu om!”, ci: „Toate cîte vrei să-ți faci ție semenul tău, acelea fă-i și tu lui”. Ce poate fi mai ușor? Ce poate fi mai drept?

Apoi, înainte de răsplată, a adăugat și cea mai mare laudă:

„*Că aceasta este legea și profeții*”⁴⁰.

38. Rom. 8, 32.

39. Matei 7, 12.

40. Matei 7, 12.

De aici se vede că virtutea este innăscută în noi; că toți știm, prin fire, ce trebuie să facem și că nu putem da vina pe neștiință.

„*Intrați prin ușa cea strîmtă, că largă este ușa și lată este calea care duce la pierzare și mulți sînt cei ce intră pe ea. Și strîmtă este ușa și îngustă calea care duce la viață și puțini sînt cei ce o află*”⁴¹.

Mai tîrziu a spus: „*Jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară*”⁴². Același lucru l-a spus și în cuvintele de mai sus.

– Cum asta, cînd aici spune că strîmtă e ușa și îngustă calea?

– Dacă te uiți bine la cuvintele Domnului, vezi că și în ele arată că atît calea cît și ușa este foarte ușoară, lesnicioasă și lipsită de greutate.

– Dar cum poate fi ușor ceea ce este strîmt și îngust?

– Tocmai pentru că e cale, pentru că e ușă; după cum cealaltă cale, cealaltă ușă, chiar dacă e lată, chiar dacă e largă, e tot cale, tot ușă. Pe ele nu poate rămîne nimic, ci toate trec: și supărările și bucuriile vieții.

Și nu numai pentru aceasta este ușoară virtutea, ci și pentru sfîrșitul ei. Îndestulătoare mîngiere pentru cei ce se nevoiesc cu săvîrșirea virtuții este nu numai faptul că pe calea și ușa care duc la virtute nu rămîn nici oboselile, nici sudorile, ci și faptul că și calea și ușa au un sfîrșit bun: duc la viață. Deci și vremelnicia oboselilor și veșnicia cununilor; și că oboselile sînt mai întîi, iar cununile mai tîrziu, ușurează nespuse de mult oboselile. De aceea și Pavel a numit necazul ușor, nu din pricina naturii necazului, ci din pricina voinței celor care îndură necazurile și din pricina nădejzii bunătăților celor viitoare. „*Că necazul nostru este ușor*, spune Pavel, *și ne aduce slavă mare și veșnică, pentru că noi nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd*”⁴³. Dacă sînt cu puțință de suferit și ușoare valurile și mările pentru marinari, luptele și rănile pentru ostași, furtunile și gerurile pentru plugari, loviturile cele dureroase pentru cei ce se luptă cu pumnii, din pricina nădejzii unor răsplăți trecătoare și pieritoare, cu mult mai mult cel ce nădăjduiește cerul, bunătățile cele nespuse și răsplățile cele veșnice nu va simți nici unul din necazurile și din oboselile de aici.

VI

Dacă, însă, unii socotesc și așa obositoare calea care duce la virtute, apoi socotința asta se datorește numai trîndăviei lor.

Dar iată că Domnul face ușoară calea aceasta și în alt chip: ne poruncește să nu legăm prietenie cu cîinii, să nu ne dăm pe mîna porcilor, să ne ferim de profeții mincinoși. Prin tot ce spune, Hristos ne pregătește să fim gata de luptă. Și a ușurat foarte mult această cale, tocmai pentru

41. *Matei* 7, 13-14.

42. *Matei* 11, 30.

43. *II Cor.* 4, 17-18.

că a numit-o strîmtă, pentru că ne-a făcut să fim cu mintea trează. După cum Pavel cînd spune: „*Nu avem de luptat împotriva singelui și trupului*”⁴⁴, n-a spus aceste cuvinte ca să descurajeze pe ostașii săi, ci să-i îmbărbăteze, tot așa și Domnul, pentru a-i trezi pe călători a numit strîmtă calea. Și nu numai prin aceasta i-a pregătit să fie cu mintea trează, ci și prin adaosul, că pe calea aceasta sînt mulți care pun piedici. Mai cumplit este că aceștia nu atacă pe față, ci pe ascuns. „Dar nu te uita că e strîmtă și anevoioasă calea, ne spune Hristos, ci uită-te unde sfîrșește; nici nu te uita că cealaltă este largă și lată, ci unde duce”.

Domnul ne spune toate acestea ca să ne deștepte rîvna, precum spunea și în altă parte: „*Cei ce folosesc sila răpesc împărăția cerurilor*”⁴⁵. Luptătorul are mai mult curaj cînd vede că arbitrul admiră strădania luptelor sale.

Să nu ne tulburăm, dar, cînd întîmpinăm pe calea aceasta necazuri și supărări. Calea e îngustă, ușa e strîmtă, dar nu cetatea, Ierusalimul cel de sus! De aceea nu trebuie să ne așteptăm aici pe pămînt la tihnă, dar nici dincolo la supărare.

Cînd Domnul a spus: „*Puțini sînt cei ce o află*”, a arătat iarăși trîndăvia și nepăsarea majorității oamenilor și ne-a învățat să nu ne uităm la traiul bun al celor mulți, ci la ostenele celor puțini. „Mulțimea, ne spune Hristos, nu numai că nu merge pe calea aceasta, dar nici n-o alege; și aceasta-i cea mai mare vinovăție”. Noi, însă, nu trebuie să ne uităm la mulțime, nici să ne tulburăm din pricina asta, ci să imităm pe cei puțini; și, fiind cu luare-aminte asupra noastră, așa să mergem pe această cale.

Calea aceasta este într-adevăr strîmtă; dar, pe lîngă aceasta, mai sînt și mulți care ne împiedică să mergem pe ea. De aceea Domnul a adăugat:

„*Păziți-vă de profeții mincinoși, că vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sînt lupi răpitori*”⁴⁶.

Iată, în afară de cîini și porci, altfel de dușmani, mai cumpliti decît aceia. Pe cîini și pe porci îi recunoaște și-i vede toată lumea, dar pe aceștia nu. Sînt ascunși. De aceea ne-a poruncit să ne ținem departe de cîini și de porci, dar pe profeții mincinoși să-i cercetăm cu deosebită grijă, pentru că nu-i cu puțință să-i cunoaștem de la primul lor atac. De aceea a și spus: „*Păziți-vă*”, tocmai pentru a-i cunoaște mai bine.

Apoi, ca nu cumva ascultătorii Săi să se descurajeze auzind că trebuie să intre pe ușa cea strîmtă și pe calea cea îngustă, că trebuie să meargă pe o altă cale decît pe aceea pe care merge majoritatea oamenilor,

44. Efes. 6, 12.

45. Matei 11, 12.

46. Matei 7, 15.

că trebuie să se ferească de porci și de ciini, iar pe lângă aceștia și de alți dușmani, mai răi decât aceștia, de lupi; deci ca nu cumva să se descurajeze în fața atîtor necazuri, avînd a merge împotriva celor mai mulți oameni și de a fi și cu luare-aminte asupra primejdiilor, Domnul a amintit de cele petrecute pe timpul strămoșilor lor și a numit lupi pe profeții mincinoși, că și pe vremea acelorora s-a întîmplat la fel. „*Așadar, nu vă tulburați*”⁴⁷, spune Domnul, nu va fi ceva nou și străin. Totdeauna diavolul a înlocuit adevărul cu minciuna”.

După părerea mea, Domnul înțelege aici prin: „*profeți mincinoși*” nu pe eretici, ci pe oamenii cu viața stricăță, care-și pun masca virtuții și pe care majoritatea oamenilor obișnuiesc să-i numească oameni falși. De aceea a și adăugat, zicînd:

„*După roadele lor îi veți cunoaște*”⁴⁸.

De multe ori găsești între eretici și oameni cu viață curată; dar printre profeții mincinoși, niciodată.

– Dar dacă și printre eretici sînt fățarnici?

– Pot fi demascați cu ușurință. Calea pe care ne-a poruncit Hristos să mergem este grea și obositoare prin natura ei; fățarnicii, însă, nu vor să se obosească, ci vor numai să arate lumii că se oselesc. De aceea pot fi ușor demascați.

Prin cuvintele: „*Puțini sînt cei ce o află*”⁴⁹, Hristos face deosebire între cei ce află calea și cei ce nu o află, dar își dau aerul că au aflat-o; și ne poruncește să nu ne uităm la măștile ce și le pun, ci la cei care practică cu adevărat virtutea.

– Dar pentru ce Domnul nu ni i-a demascat El pe aceștia, ci ne-a dat nouă sarcina de a-i descoperi?

– Ca să priveghem, ca să fim gata totdeauna de luptă, spre a ne păzi nu numai de dușmanii declarați, ci și de dușmanii tăinuți. Aceasta a arătat-o și Pavel, zicînd: „*Prin vorbe bune înșală inimile celor nevinovați*”⁵⁰. Să nu ne tulburăm, dar, cînd vedem că și astăzi sînt mulți oameni de aceștia. Hristos ne-a spus-o mai dinainte.

VII

Uită-te la blîndețea lui Hristos! N-a spus: „*Pedepsiți-i*”, ci: „*Căutați să nu fiți vătămați de ei, ca nu cumva să cădeți din neluare aminte în mîinile lor*”.

Apoi, ca să nu spui că nu-ți este cu putință să-i recunoști pe unii ca aceștia, Domnul îți dă iarăși o pildă din viața de toate zilele, grăind așa:

47. Luca 21, 9.

48. Matei 7, 16.

49. Matei 7, 14.

50. Rom. 16, 18.

„Oare se culeg struguri din spini sau smochine din ciulini? Astfel orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune”⁵¹.

Cu alte cuvinte Hristos spune așa: „În astfel de oameni nu găsești nici blîndețe, nici dulceață; sînt oi numai la piele; de aceea și pot fi recunoscuți ușor”. Și, ca să nu ai nici o îndoială, îi compară cu roadele pomilor, care nu-și pot schimba natura. Același lucru l-a spus și Pavel: *„Că gîndul trupului este moarte”⁵²; nu se supune legii lui Dumnezeu; că nici nu poate”⁵³.*

Domnul nu repetă ideea, cînd spune de două ori același lucru. Ca să nu spui: „Da, pomul rău face roade rele, dar poate face și roade bune; și e greu să faci deosebirea cînd face două feluri de roade”, Hristos îți răspunde mai dinainte: „Nu-i așa! Pomul rău face numai roade rele; roade bune nu poate face niciodată. Tot așa și pomul bun”.

– Ce vrei să spui? N-au fost atîția oameni buni care au ajuns răi? Și, dimpotrivă, n-au fost atîția oameni răi care au ajuns buni? Viața e plină de multe pilde.

– Hristos n-a vrut să spună că este cu neputință ca omul rău să nu se schimbe sau ca omul bun să nu cadă; ci atît doar, că atîta vreme cît omul trăiește în păcat nu va putea face rod bun. Cel rău poate să se schimbe și să ajungă bun; dar dacă rămîne în păcat, nu va face rod bun.

– Ce? David, care a fost bun, n-a făcut rod rău?

– Nu era bun cînd a făcut astfel de rod, ci rău, că se schimbase. Dacă ar fi rămas așa cum era totdeauna, n-ar fi făcut un rod ca acesta; dacă ar fi rămas în starea lui obișnuită de virtuțe, n-ar fi îndrăznit ce a îndrăznit.

Hristos a spus acestea ca să închidă gura celor ce clevesc fără temei, ca să pună frîu gurilor bîrfitorilor. Dar pentru că cei mai mulți oameni confundă pe cei buni cu cei răi, Domnul a spus aceste cuvinte ca să-i lipsească de orice apărare. Hristos îți spune: „Nu poți zice: „M-am înșelat și am greșit!”. Ți-am dat un mijloc foarte bun ca să recunoști pe acest fel de oameni, uitîndu-te la faptele lor. Ți-am poruncit să mergi la faptele lor, ca să nu te înșeli”.

Apoi, pentru că n-a poruncit ucenicilor Săi să pedepsească pe acești profeți mincinoși, ci numai să se păzească de ei, Domnul îi mîngîie pe cei supărați de profeții cei mincinoși, iar pe profeții mincinoși îi înfricoșează ca să le schimbe viața, punîndu-le în față pedeapsa ce-i așteaptă, zicînd:

„Orice pom, care nu face rod bun, se taie și în foc se aruncă”⁵⁴.

Apoi, ca să facă mai dulce cuvîntul Său, a adăugat:

51. Matei 7, 16–18.

52. Rom. 8, 6.

53. Rom. 8, 7.

54. Matei 7, 19.

„Pentru aceea, după roadele lor îi veți cunoaște”⁵⁵.

Aceasta, pentru ca să nu pară că-i amenință, cum îi amenințase mai înainte, ci ca să le zguduie sufletul cu sfaturi și îndemnuri.

Mi se pare⁵⁶ că aici Domnul a făcut aluzie și la iudeii care făceau astfel de roade rele. De aceea a folosit cuvintele lui Ioan Botezătorul, arătându-le, prin aceleași cuvinte, pedeapsa ce o vor primi. Că și Ioan le-a vorbit iudeilor de secure, de pom tăiat și de foc nestins⁵⁷. S-ar părea că e vorba de o singură pedeapsă: arderea prin foc; dar dacă te uiți cu atenție, vezi că sînt două pedepse; că acela dat focului pierde negreșit și împărăția cerurilor. Pedeapsa din urmă e mai cumplită decît cea dintîi.

Cunosc mulți oameni care se tem numai de iad; eu, însă, spun că mult mai amară decît chinul iadului este pierderea slavei din împărăția cerurilor. Nu e deloc de mirare că nu se poate înfățișa asta cu cuvîntul. Că nici nu știm fericirea acelor bunătăți, ca să ne dăm seama bine de nenorocirea pricinuită de pierderea lor. Pavel a cunoscut bine fericirea bunătăților cerești⁵⁸; el știa că cea mai mare nenorocire este să pierzi slava lui Hristos. Și aceasta o vom ști atunci cînd noi înșine o vom pierde.

VIII

Dar să nu suferim asta, o Unule-Născut, Fiule al lui Dumnezeu, nici să încercăm groaznicele chinuri ale iadului!

Cît de mare rău este pierderea acelor bunătăți nu se poate spune lămurit; dar, pe cît voi putea, mă voi sili să v-o fac cît de puțin cunoscută. Să presupunem că este un copil minunat, care este și virtuos și are și stăpînirea întregii lumi; că este atît de virtuos, încît toți supușii lui îl iubesc, ca și cum ar fi propriul lor copil. Gîndiți-vă acum ce n-ar îndura tatăl acestui copil numai și numai să nu piardă prilejul de a sta necontenit alături de el? Ce necaz, mare sau mic, n-ar accepta, numai să-l poată vedea și să se poată bucura de chipul lui? Aceasta să o gîndim și despre slava din ceruri. Nu este atît de dorit și de iubit de tatăl lui acest copil, chiar de ar fi de nenumărate ori virtuos, cît de iubită și de dorită este dobîndirea bunătăților cerești, adică desfacerea de legăturile trupului și trăirea cu Hristos⁵⁹. Nesuferit este iadul și chinul de acolo; dar chiar de-ai spune că sînt mii și mii de iaduri, nici atunci nu vei putea spune că chinul celui căzut în atîtea iaduri este la fel cu chinul celui care pierde

55. Matei 7, 20.

56. De aici începe partea morală: *Este mai rău să pierzi împărăția cerurilor decît să fii pedepsit cu chinurile iadului. Viața virtuoasă dă strălucire, nu bogăția și puterea.*

57. Matei 3, 10.

58. II Cor. 12, 2-4.

59. Filip. 1, 23.

slava aceea fericită, a cerurilor, de a fi adică urît de Hristos și de a auzi: „Nu v⁶⁰ știu pe voi!”⁶¹, de a fi învinuit că ai văzut pe cel flămînd și nu l-ai hrănit⁶². Am suferi mai degrabă mii de trăsnete, decît să vedem că Hristos Își întoarce de la noi blînda Sa față, că nu vrea să Se uite la noi cu dulcii Săi ochi. Dacă atunci cînd Îi eram dușmani, cînd Îl uram, cînd Îi întorceam spatele, Hristos ne-a iubit atît de mult, încît nu S-a cruțat nici pe Sineși, ci S-a dat spre moarte, cu ce ochi, dar, ne vom mai uita la El, cînd după toate aceste binefaceri, nu L-am învrednicit nici de o bucată de pîine cînd era flămînd? Privește-I și acum blîndețea Lui! Nu-ți vorbește de binefacerile ce ți le-a făcut, nici că L-ai disprețuit, după ce ți-a fost de atît folos. Nici nu-ți spune: „Pe Mine m-ai disprețuit, Care te-am adus de la neființă la ființă, Care ți-am dat suflet, Care te-am pus stăpîn peste toate cele de pe pămînt, Care am făcut pentru tine pămîntul, cerul, marea, văzduhul și toate cîte sînt! Pe Mine M-ai disprețuit și M-ai socotit mai prejos de diavol! Și totuși nici așa, nu M-am depărtat de tine, ci, după acestea, ți-am făcut și alte nenumărate binefaceri; M-am făcut de bunăvoie rob, am fost palmuit, am fost scuipat, am fost junghiat, am murit de moartea cea mai rușinoasă; pentru tine M-am înălțat la cer, ți-am dăruit Duhul cel Sfînt, te-am făcut vrednic de împărăția cerurilor; ți-am făcut mari și alese făgăduințe; am vrut să fiu capul tău, să-ți fiu mire, haină, casă, rădăcină, hrană, băutură, păstor, împărat, frate; te-am luat moștenitor și împreună-moștenitor; te-am ridicat din întuneric în împărăția luminii!” Acestea și mai multe decît acestea ar fi putut spune Hristos, dar nu le-a spus.

– Dar ce-a spus?

– Îți spune numai un păcat; că nu l-ai dat adică pîine, cînd L-ai văzut flămînd.

Și prin aceasta îți arată dragostea Lui și-ți descoperă dorul ce-l are de tine. Că nu spune: „Duceți-vă în focul cel pregătît vouă!”, ci: „*În focul cel pregătît diavolului!*”. Iar mai înainte de a pronunța această sentință, le spune celor trimiși în foc păcatele săvîrșite; și nu le spune pe toate, ci cîteva. Iar înainte de păcătoși îi cheamă pe cei ce au făcut fapte bune, ca să le arate păcătoșilor, și prin aceasta, că pe bună dreptate îi învinuiește. Nu sînt, oare, cuvintele spuse de Hristos păcătoșilor mai chinuitoare chiar decît chinul iadului? Nimeni n-ar lăsa pe binefăcătorul său să plece cu mîna goală dacă l-ar vedea flămînd; iar dacă-l lasă, atunci de rușine ar dori mai degrabă să se ascundă în pămînt decît să

60. Matei 25, 12.

61. Matei 25, 42.

62. Matei 25, 41.

audă doi sau trei prieteni de purtarea lui. Ce va fi, oare, în sufletul nostru, când vom auzi spunându-ni-se, înaintea întregii lumi, nemilostivirea noastră față de Binefăcătorul nostru? N-ar fi vorbit Domnul nici când de lucrul acesta, dacă n-ar fi urmărit să arate pentru ce ne pedepsește așa. Din nespusele Sale faceri de bine se vede că nu pentru a ocări, ci pentru a Se apăra și a arăta că nu în zadar, nici fără temei, a spus păcătoșilor: „*Duceți-vă de la Mine!*” Dacă ar fi vrut să-i ocărăască, le-ar fi pus în față toate păcatele lor; dar așa, le spune numai ce a suferit de pe urma nemilosteniei lor.

IX

Să ne temem, dar, iubiților, să nu auzim și noi aceste cuvinte! Viața nu-i joacă; dar, mai bine spus, viața aceasta pămîntească e joacă, dar cele ce au să fie nu-s joacă. Se poate, însă, că nici viața aceasta pămîntească nu-i numai joacă, ci ceva mai rău chiar decît joaca, pentru că nu se termină cu rîs, ci aduce mare pagubă celor ce nu vor să-și rînduiască viața lor cu toată luarea-aminte. Spune-mi, care e deosebirea între noi, care clădim case mari și strălucitoare, și copiii care-și clădesc case, jucîndu-se? Care e deosebirea între noi care chefuim și cei care-și mănîncă prînzul lor? Nici una, decît aceea că fapta noastră e însoțită de osîndă. Și nu e de mirare că nu ne dăm seama de jосnicia faptelor noastre; n-am ajuns încă bărbați; cînd vom ajunge, atunci vom cunoaște că toate acestea sînt copilării. Cînd sîntem bărbați rîdem de cele ce fac copiii; dar cînd sîntem copii, ni se pare că facem cine știe ce treabă de seamă dacă adunăm scoici și lut; și nu ne socotim mai prejos decît cei ce înalță ziduri mari de cetăți. Totuși zidurile se dărîmă îndată și cad; și chiar dacă ar rămîne în picioare nu ne-ar fi de vreun folos, după cum nu ne sînt nici casele cele mari și strălucitoare. Casele acestea nu pot primi pe cetățeanul cerului; iar cel care are patria cea de sus nu suferă să stea în ele; ci, după cum noi dărîmăm cu piciorul casele făcute de copii, tot așa și acela le dărîmă cu mintea; și după cum noi rîdem de copii, cînd îi vedem că plîng că li s-au dărîmat casele lor, tot așa și acești cetățeni ai cerului: ne numai că ei nu rîd, ci plîng cînd noi jelim pe dărîmăturile caselor noastre. Plîng pentru că le este milă de noi, știind că jelim casele noastre dărîmate, spre marea vătămare a sufletului nostru. Să fim dar bărbați! Pînă cînd ne vom tîri pe jos? Pînă cînd ne vom lăuda cu pietrele și cu lemnele? Pînă cînd ne vom juca? Și de ne-am juca numai! Dar nu, ne trădăm mîntuirea noastră. Și după cum copiii sînt aspru bătuți cînd nu-și fac lecțiile și se iau cu joaca, tot așa și noi vom primi cea mai cruntă pedeapsă dacă acum ne cheltuim toată rîvna cu clădiri de case și de acareturi, iar la înfricoșătoarea judecată nu vom putea să

arătăm, prin fapte, lecțiile cele duhovnicești. Nimeni nu va fi exceptat: tată, frate, oricine. Toate casele și acareturile noastre vor pieri, dar osînda, strînsă de pe urma lor, rămîne veșnic, e nemuritoare. Așa se întîmplă și cu copiii: cînd tatăl le strică jucăriile, pentru că sînt leneși și nu-și caută de carte, copiii plîng neconținut.

Și ca să cunoști că așa stau lucrurile, să-ți dau ca pildă bogăția cea mai dorită dintre toate bunurile pămîntului. S-o punem față în față cu orice virtute ai voi și atunci vei vedea cît de puțin valorează. Să luăm doi oameni – nu vorbesc de bogăția strînsă prin lăcomie, ci deocamdată de bogăția adunată pe căi cinstite – dintre acești doi oameni unul să strîngă bani, să facă comerț pe mare, să cultive pămîntul și să născocască și alte multe feluri de negoț, deși nu știu dacă unul, care face atîtea afaceri, poate să cîștige bani numai prin muncă cinstită; dar s-o admitem și să ne închipuim că toate cîștigurile sale sînt dobîndite în mod cinstit și că își cumpără cu ele moșii, sclavi și altele de felul acestora; și în toate afacerile lui, nici urmă de nedreptate. Celălalt, care are o avere tot atît de mare, cîștigată tot în mod cinstit, să-și vîndă moșiile, să-și vîndă casele și vasele cele de aur și de argint și să le dea celor nevoiași, să ajute pe cei săraci, să vindece pe cei bolnavi, să dezlege pe cei din nevoi, să scoată pe cei din lanțuri, să elibereze pe cei osîndiți la muncă silnică în mine, să taie frînghiile celor ce vor să se spînzure, să dea libertate prinșilor de război. Te întreb acum: cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? – Și n-am vorbit încă de cele viitoare, ci deocamdată de cele de aici. – Așadar, cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? Cu acela care adună aur sau cu cel care dezleagă suferințe? Cu cel care cumpără moșii sau cu cel care se face pe el însuși liman oamenilor? Cu cel care-i îmbrăcat cu haine de aur sau cu cel care-i încununat cu laudele nesfîrșite ale celor scăpați din nevoi? Nu se aseamănă unul cu un înger pogorît din cer, venit să îmbunătățească starea celorlalți oameni, iar celălalt cu nici un om nu se aseamănă, ci cu un copil care adună în zadar și fără noimă totul? Dacă unul, care adună în chip cinstit bogății peste bogății, este atît de vrednic de rîs și-i un adevărat nebun, nu va fi, oare, cel mai ticălos om de pe fața pămîntului cel care face avere pe căi nedrepte? Dacă atît de mare e batjocura unui astfel de om, de cîte lacrimi nu este vrednic – și cît trăiește și după moarte –, cînd vine peste el iadul și pierde împărăția cerurilor?

X

Dar, dacă vrei, să cercetăm și o altă latură a virtuții! Să aducem în fața noastră pe un împărat, pe unul care dă tuturor porunci, investit cu cea mai mare funcție, care are crainic încins cu cingători strălucitoare,

lictori și o ceată numeroasă de oameni care îl slujesc. Nu pare, un om ca acesta mare și fericit? Haide, să punem și în fața acestuia un altul: un om fără de răutate, blind, smerit, îndelung răbdător; acesta să fie ocărit și bătut; să îndure totul cu fața senină și să binecuvînteze pe cei ce-i fac aceasta. Te rog să-mi spui pe care-l admiri: pe cel îngîmfat și mîndru sau pe cel smerit? Nu seamănă iarăși unul cu puterile de sus cele nepătimitoare, iar celălalt cu o bășică umflată, cu un om bolnav de dropică sau cu un altul umflat de o altă boală? Nu se aseamănă unul cu un doctor duhovnicesc, iar celălalt cu un copil caraghios care-și umflă obraji?

– Pentru ce te fălești, omule? Că ești mare și te plimbi în trăsură? Că trăsura ți-i trasă de o pereche de catîri? Și ce-i cu asta? Și pietrele și lemnele pot fi trase de o pereche de catîri! Te fălești că ești îmbrăcat cu haine frumoase? Uită-te, însă, la cel îmbrăcat cu virtute în loc de haine și vei vedea că tu te asemeni cu iarba putrezită, iar celălalt cu un pom care face rod minunat și bucură pe toți care se uită la el. Tu porți hrană pentru viermi și molii, care, dacă ar tăbări pe tine, iute te-ar despuia de toată podoaba ta! – Căci ce sînt hainele de pe tine decît fire de viermi. Ce este aurul și argintul decît pămînt și pulbere? Și toate la un loc, tot pămînt și nimic mai mult! – Dar omul, îmbrăcat cu virtute, are o haină pe care n-o pot strica nici moliile și nici chiar moartea. Că nu de pe pămînt își au originea aceste virtuți ale sufletului, ci sînt roadele Duhului; de aceea nici nu ajung în gura viermilor. Hainele omului virtuos sînt țesute în cer, unde nu-s molii, nici viermi, nici altceva de acest fel.

Spune-mi, ce e mai bine: să fii bogat sau sărac, să fii puternic sau lipsit de onoruri, să trăiești în desfătări sau să rabzi de foame? Nu-i așa că-i mai bine să fii bogat, onorat și să trăiești în desfătări! Deci dacă vrei să te bucuri de bunurile reale, și nu de numele lor, lasă pămîntul și cele de pe el și îndreaptă-te spre cer! Cele de pe pămînt sînt umbre, cele de acolo bunuri statornice, veșnice, nepieritoare.

Să îndrăgim, dar, din toată inima aceste bunuri ca să scăpăm de zgomotul din lumea aceasta și, călătorind spre limanul acela liniștit, să ajungem acolo încărcăți cu multe poveri de fapte bune și cu nespusa bogăție a milosteniei, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXIV

„Nu oricine Îmi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri”¹

I

– De ce n-a spus: „Ci cel ce face voia Mea”?

– Pentru că ascultătorii săi primeau cu mai multă plăcere cuvintele: „*Cel ce face voia Tatălui Meu*” decît cuvintele: „Cel ce face voia Mea”. Erau încă prea slabi ca să poată auzi astfel de cuvinte. De altfel prin cuvintele: „*Cel ce face voia Tatălui Meu*” a spus: „Cel ce face voia Mea”, pentru că Fiul nu are altă voință decît Tatăl.

După părerea mea, prin aceste cuvinte, Domnul ține de rău mai cu seamă pe iudei, care puneau toată greutatea pe învățăturile de credință, dar nu dădeau nici o atenție faptelor vieții. De aceea și apostolul Pavel îi mustră, zicîndu-le: „*Iată tu te numești iudeu și te reazimi pe lege și te lauzi cu Dumnezeu și-I cunoști voința*”², dar n-ai nici un folos din asta, cînd nu se vede din viața ta și din faptele tale credința ta.

Hristos, însă, nu S-a mărginit la atîta, ci a spus mai mult:

*„Că mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu în numele Tău am prorocit și în numele Tău am scos demoni și în numele Tău am făcut multe minuni?”*³.

Este aruncat din ceruri, ne spune Domnul, nu numai cel ce are credință, dar nu are fapte, ci chiar cel ce face cu credința sa multe minuni, dar nu face nici o faptă bună. Și acela-i împiedicat să pășească în sfintele pridvoare ale cerului. *Că mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu în numele Tău am prorocit?”*

Vezi cum Domnul, pe nesimțite, vorbește de propria Sa persoană și Se arată pe Sine Judecător, acum cînd a ajuns la sfîrșitul cuvîntării Sale! Mai înainte arătase că pe păcătoși îi așteaptă pedeapsa; dar abia acum descoperă cine-i Cel ce pedepsește. N-a spus-o deschis: „Eu

1. Matei 7, 21.

2. Rom. 2, 17-18.

3. Matei 7, 22.

sînt”, ci „*Mulți Îmi vor zice în ziua aceea*”, ceea ce-i tot una. Dacă n-ar fi El Judecătorul, cum ar fi putut spune:

„*Și atunci le voi mărturisi: Depărtați-vă de la Mine! Niciodată nu v-am cunoscut!*”⁴?

„N-am să vă cunosc, le spune Hristos, nu numai în timpul judecății, dar nu v-am cunoscut nici atunci cînd făceați minuni”. De aceea le spune și ucenicilor Săi: „*Nu vă bucurați că demonii vi se supun, ci că numele voastre sînt scrise în ceruri*”⁵. Totdeauna Domnul ne poruncește să avem grijă de viața noastră. Nu-i cu puțină ca Dumnezeu să treacă cu vederea pe un om care viețuiește drept și-i liberat de toate patimile; dar chiar dacă s-ar întîmpla cumva să rătăcească, Dumnezeu îl atrage repede spre adevăr.

Sînt unii comentatori care susțin că au mințit cei care au spus că au făcut minuni cu numele lui Hristos. Pentru că nici nu s-au mîntuit, spun ei.

Domnul, însă, vrea să arate cu totul altceva. Vrea să arate că, fără de fapte, credința nu poate nimic. Ba încă accentuează această idee și mai mult, prin aceea că vorbește și de minuni, arătînd că nu numai credința, dar nici facerea de minuni nu e de vreun folos făcătorului de minuni, dacă e lipsit de virtute. Dacă aceia n-ar fi făcut minuni, cum ar fi putut grăi așa despre ei? De altfel nici n-ar fi îndrăznit să spună acestea lui Hristos, chiar în timpul judecății. Răspunsul Domnului, ca și întrebarea lor, arată lămurit că au făcut minuni, că n-au mințit. Cînd acești oameni, în ziua înfricoșătoarei judecăți, vor vedea că au alt sfîrșit decît acela la care se așteptau; cînd vor vedea că acolo, pe lumea cealaltă, sînt pedepsiți, deși aici pe pămînt erau admirați de toți pentru minunile ce le făceau, atunci se vor adresa Domnului, oarecum mirați și uimiți: „Cum, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Pentru ce-Ți întorci acum fața de la noi? Ce înseamnă acest sfîrșit străin și neașteptat?”

Aceia într-adevăr se minunează că sînt pedepsiți, cu toate că au făcut minuni. Tu, însă, nu te minuna! Tot harul, pe care l-au avut aceia de a face minuni, a fost în întregime darul lui Hristos; de la ei n-au pus nimic; de aceea, pe bună dreptate, sînt și pedepsiți, pentru că au fost niște nerecunoscători și niște nesocotiți față de Dumnezeu, Care i-a cinstit atît de mult încît le-a dat harul facerii de minuni, deși erau nevrednici.

– Ce? Făceau minuni cei ce lucrau fărădelegi? aș putea fi întreat.

– Unii comentatori ai Scripturii spun că nu făceau fărădelegi în timpul în care au săvîrșit minunile, ci mai tîrziu și-au schimbat viața și au făcut fărădelegi. Dacă aceasta ar fi tălmăcirea dreaptă a cuvintelor Domnului, apoi prin o astfel de tălmăcire nu s-ar da răspuns la pro-

4. Matei 7, 23.

5. Luca 10, 20.

blema pusă de Hristos. Domnul a vrut să arate lucrul acesta: că nici credința, nici facerea de minuni n-au putere dacă nu sînt însoțite de viață curată; același lucru îl spune și Pavel: „*Dacă aș avea credință, încît să mut și munții, dacă aș ști toate tainele și toată știința, iar dragoste nu am, nimica nu sînt*”⁶.

– Dar cine sînt aceștia? mă întreb.

– Mulți credincioși au primit harisme, de pildă harisma de a scoate demoni, deși nu erau cu Hristos, cum a fost Iuda. Iuda era rău, dar avea harisma de a scoate demoni. Și în Vechiul Testament găsești multe cazuri de oameni nevrednici care au făcut minuni pentru ca să facă bine altora.

Pentru că nu toți oamenii sînt destoinici în toate, ci unii au viața curată, dar nu au credință la fel, iar alții, dimpotrivă, Domnul îi îndeamnă pe unii prin alții, ca aceia cu viața curată să aibă multă credință, iar cei cu credință să aibă și viață curată, tocmai pentru că au marele dar al facerii de minuni.

II

Dumnezeu le dăduse acelora har din belșug, tocmai ca să ajungă mai buni. „Am făcut multe minuni, vor spune aceia; dar Eu le voi mărturisi și atunci: *Nu vă știu pe voi!* Acum, cînd fac minuni, îi socotesc că-Mi sînt prieteni; dar atunci, la judecata viitoare, vor cunoaște că nu le-am dat, ca prieten, harul facerii de minuni”.

De ce te minunezi că Domnul a dat harisme unor oameni care cred în El, dar nu au viața la fel cu credința, cînd a dat asemenea har chiar unor oameni care nici nu credeau în El și nici nu aveau viață curată? Balaam era străin și de credință și de viață îmbunătățită; cu toate acestea prin el a lucrat harul lui Dumnezeu spre îndreptarea altora. Faraon la fel; cu toate acestea și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare. Nabucodonosor apoi, marele călcător de lege, și prin el Dumnezeu a descoperit cele ce aveau să se întîmple după multe generații. Baltazar, fiul acestuia, a întrecut pe tatăl lui în fărădelegi, dar și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare, rînduind lucruri mari și minunate.

Și pe vremea lui Hristos, mulți, chiar dintre cei nevrednici, au primit harul facerii de minuni, pentru că propovăduirea Evangheliei era la început și pentru că era nevoie să se arate cu toată tăria puterea ei. Totuși acei făcători de minuni n-au cîștigat nimic de pe urma minunilor făcute de ei, ci au fost și mai mult pedepsiți. De aceea le-a și spus acele înfricoșătoare cuvinte: „*Niciodată nu v-am cunoscut!*” Pe mulți din acești făcători de minuni Domnul îi urăște chiar de aici de pe pămînt, și-și întoarce fața de la ei înainte de judecata cea de obște a lumii.

Să ne temem, dar, iubiților! Să avem multă purtare de grijă de viața noastră. Să nu ne socotim mai mici pentru că nu facem minuni. N-am avea nici un câștig de-am face minuni, după cum nu pierdem nimic de nu facem, dacă ducem o viață virtuoasă. Dacă facem minuni, noi sîntem datornicii lui Dumnezeu; dacă, însă, ducem o viață virtuoasă, plină de fapte bune, atunci Dumnezeu ni-i datornic.

Așadar, după ce Domnul a ajuns la sfîrșitul cuvîntării Sale, după ce a vorbit cu de-amănuntul despre virtute și a arătat că sînt mulți care o fac pe virtușii fără să fie, cum sînt aceia care postesc și se roagă ca să fie văzuți de lume, aceia care vin îmbrăcați în piei de oi, aceia care pîngăresc virtutea, pe care Domnul i-a numit porci și cîini, deci după ce a arătat cît de mare folos ne aduce virtutea, chiar aici pe pămînt, și cîtă pagubă ne aduce păcatul, a spus:

„Așadar oricine aude cuvintele acestea ale Male și le face se va asemana cu un bărbat înțelept, care și-a zidit casa pe piatră”⁷.

Ați auzit că aceia care nu fac fapte bune vor cădea din împărăția cerurilor, chiar dacă fac minuni. Trebuie acum să știți de ce bunătați se vor bucura cei ce îndeplinesc toate spusele Domnului, nu numai în veacul ce va să fie, ci chiar și aici în veacul acesta de acum. Că a spus: *„oricine aude cuvintele acestea ale Mele și le face se va asemana cu un bărbat înțelept”*.

Ai văzut cum își învîrstează Domnul cuvîntul? Odată zice: *Nu tot cel ce-Mi spune: Doamne, Doamne*”; altădată zice: *„Cel ce face voia Tatălui Meu”*, și Se descoperă pe Sine ca Dumnezeu; iar altădată Se face cunoscut ca Judecător, zicînd: *„Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Și le voi spune: Nu vă știu pe voi”*; iar acum Se arată pe Sine ca avînd stăpînire peste toate; de aceea a și spus: *„Oricine aude cuvintele acestea ale Mele”*.

Pentru că Domnul vorbise numai de cele viitoare, adică de împărăția cerurilor, de răsplata nespusă, de mîngîierea de dincolo, vrea acum să dea și darurile cele de aici și să arate cît este de mare puterea virtuții chiar în viața aceasta pămîntească.

– Care este puterea ei?

– Te face să trăiești în deplină siguranță, să nu fii doborît de necazuri și supărări, să fii mai presus de toți cei ce te supără și te dușmănesc. Ce poate egala o astfel de putere? Nu poate să și-o făurească nici cel cu diadema pe cap, ci numai omul virtuos. Numai el singur are o astfel de putere, că se bucură de adîncă liniște, deși trăiește în vîltoarea lucrurilor din lumea aceasta. Lucrul minunat este că, deși nu-i timp senin, ci

cumplită furtună, multă tulburare și neconținute încercări, omul virtuos nu poate fi deloc clătinat.

„A căzut ploaie, au venit râurile, au suflat vânturile și au lovit în casa aceea și n-a căzut, pentru că era întemeiată pe piatră”⁸.

Cuvintele: ploaie, râuri și vânturi sînt întrebuințate aici figurat, vrînd să arate necazurile și nenorocirile ce vin peste oameni, cum sînt: clevetirile, vrăjmășiile, doliurile, morțile, pierderea rudeniilor, prigonirile străinilor, într-un cuvînt tot ce-i rău în viață. „Dar nici una din aceste nenorociri, spune Domnul, nu-l doboară pe cel care are un suflet ca acesta”. Pricina, pentru că-și are temelia zidită pe piatră. Domnul numește „piatră” tăria învățaturii Sale. Poruncile Sale sînt mai tari decît piatra și-l înalță deasupra valurilor pe cel ce le îndeplinește. Cel care le păzește cu strășnicie nu biruie numai pe oamenii care îi fac rău, ci și pe demonii care uneltesc împotriva lui.

III

Că nu sînt o laudă cuvintele acestea ne este martor Iov, care a primit toate atacurile diavolului și a rămas neclintit. Pot să ne dea mărturie și apostolii, care au fost mai puternici decît piatra, deși au izbit în ei valurile lumii, popoarele, tiranii, cunoscuții și străinii, demonii și diavolul, deși s-au pus în mișcare împotriva lor fel de fel de uneltiri. Pe toate le-au sfărîmat. Care⁹ viață poate fi mai fericită decît viața aceasta? O astfel de viață n-o poate făgădui nici bogăția, nici vigoarea trupului, nici slava, nici puterea, nimic altceva, ci numai virtutea. Nu poți, nu poți găsi o altă viață lipsită de toate relele decît numai o astfel de viață. Martori îmi sînteți voi, care cunoașteți uneltirile din palatele împărătești, care știți zgomotele și tulburările din casele bogătaşilor. În viața apostolilor, nimic din acestea.

– Ce? Apostolii n-au avut nici un necaz? N-au suferit nici o supărare de la nimeni?

– Lucru de mirare este mai cu seamă acesta, că au îndurat nenumărate uneltiri, că s-au sfărîmat de ei multe furtuni, dar n-au doborât sufletul lor, nici nu l-au întristat; ci luptînd fără arme au biruit, au învins. Și tu, dar, vei rîde în nas tuturor furtunilor vieții dacă vei voi să împlinești, cu toată scumpătatea, poruncile lui Hristos. Dacă te vei întări cu filozofia îndemnurilor și poruncilor lui Hristos, nimeni nu va putea să te întristeze. Cu ce te va vătăma cel care voiește să uneltească împotriva-ți? Îți va răpi, oare, averile? Dar chiar înainte de amenințarea aceluia

8. Matei 7, 25.

9. De aici începe partea morală: *Cel virtuos nu poate fi vătămat de nimeni, dar cel vicios de toți se teme și tremură.*

ți s-a poruncit să disprețuiești averile și să le urăști atît de mult, încît niciodată să nu-ți treacă prin minte să ceri bogăție de la Dumnezeu. Te bagă la închisoare, dar chiar înainte de a fi băgat la închisoare ți s-a poruncit să trăiești ca și cum ai fi răstignit pentru toată lumea¹⁰. Ești vorbit de rău? Dar și de această suferință te-a scăpat Hristos, pentru că ți-a făgăduit, fără osteneală, marea răsplată a răbdării și a îndepărtat din sufletul tău atît de mult mînia și supărarea pricinuită de vorbirea de rău, încît ai ajuns să te rogi chiar pentru dușmanii tăi. Te prigonesc și te acoperă cu nenumărate rele? Dar mai strălucitoare îți face cununa! Te junghe, te omoară? Și pentru aceasta Hristos îți aduce iarăși mare folos: îți pregătește răsplățile mucenicilor, te trimite mai iute în limanul cel neînvalurat, îți dă temei de și mai mare răsplată, că nu mai dai socoteală de nici una din faptele tale. Și ceea ce-i mai minunat din toate este că dușmanii nu vatămă cu nimic pe cei dușmăniți, ci îi fac și mai străluciți. Poate fi, oare, o mai mare fericire decît aceasta, de a alege o astfel de viață, unică pe lume?

După ce Domnul a spus că strîmtă și anevoioasă este calea, mîngîind cu asta pe cei ce se ostenesc pe ea, le arată acum că această cale le dă multă siguranță și bucurie, după cum calea cealaltă este plină de nesiguranță și pagubă. Și după cum a arătat ce răsplată are virtutea, tot așa a arătat și ce pedeapsă primește păcatul. Iar ceea ce am spus totdeauna o spun și acuma: Domnul pregătește mîntuirea noastră prin două mijloace: și prin dragostea față de virtute, și prin ura față de păcat. Pentru că știa că au să fie unii care au să-I admire spusele, dar n-au să-și arate aceeași admirație și prin fapte, Domnul le-o ia înainte și-i înfricoșează, spunîndu-le că nu-i de ajuns, pentru mîntuirea lor, să spună că sînt bune și frumoase cuvintele Lui, ci trebuie să o arate și prin fapte; că totul în aceasta mai cu seamă stă.

Aici își termină Domnul cuvîntarea Sa, lăsînd sufletele ascultătorilor Săi cuprinse de o puternică frică. Și după cum, vorbindu-le de virtute, nu i-a îndemnat numai cu bunătățile viitoare: împărăție, ceruri, răsplată nespūsă, mîngîiere și alte nenumărate bunătăți, ci și cu bunătățile de pe lumea aceasta, arătînd că omul virtuos are tăria și statornicia pietrei, tot așa, vorbind despre păcate, nu-i înfricoșează numai cu cele ce-i așteaptă, de pildă cu tăierea pomului, cu focul nestins, cu neintrarea în împărăție și cu cuvintele: „Nu vă știu pe voi”, ci-i înfricoșează și cu cele de aici, de pildă cu dărîmarea casei. Și Domnul Și-a făcut mai clare cuvintele Sale slujindu-Se de pilda cu casa. Dacă S-ar fi mărginit să spună numai că omul virtuos este de nebiruit, iar cel păcătos ușor de

10. Gal. 6, 14.

înfrînt, cuvintele Sale n-ar fi avut atîta tărie ca acum, cînd a vorbit de piatră, de casă, de rîuri, de ploaie, de vînt și de toate cele asemenea.

„Și tot cel ce aude cuvintele acestea ale Mele și nu le face pe ele se va ase-măna unui bărbat fără de minte, care și-a zidit casa lui pe nisip”¹¹.

Bine l-a numit pe acest om „fără de minte”! Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceea să clădești casa pe nisip, să înduri oboseli cu clă-ditul fără să ai rod și bucurie, ba, dimpotrivă, chin? Toată lumea știe doar că și cei ce fac păcate se obosesc; și răpitorul și desfrînatul și cleve-titorul muncesc mult, se chinuiesc mult ca să-și ducă la sfîrșit păcatele lor; dar nu numai că nu au nici un cîștig de pe urma acestor osteneți, ci suferă și mare pagubă. Că și Pavel aceasta a vrut să arate prin cuvintele: „Cel ce seamănă în trupul lui, din trup va secera stricăciune”¹². Cu acesta se aseamănă cei ce zidesc casa pe nisip, adică cei care și-o zidesc pe adul-ter, pe desfrînare, pe beție, pe minie și pe toate celelalte păcate.

IV

Așa era Ahaav, dar nu Ilie. Să punem față în față virtutea cu păca-tul, ca să cunoaștem mai bine deosebirea dintre ele. Ilie a zidit pe piatră; Ahaav pe nisip; de aceea Ahaav, deși împărat, se temea și tre-mura înaintea profetului, înaintea aceluia care nu avea altă avere decît jocul. Așa erau și iudeii, dar nu apostolii. De aceea apostolii, deși erau puțini și legați, erau tari ca piatra; iar iudeii, deși mulți și înarmați, erau ca nisipul de slabi și întrebau: „Ce să facem oamenilor acestora?”¹³ Vezi că erau nedumeriți, nu cei prinși și legați, ci cei care îi prinseseră și-i legaseră? Ce ciudățenie! Îi ai în mînă și nu știi ce să faci? Și pe bună dreptate! Pentru că totul au zidit pe nisip și de aceea erau mai slabi decît toți. De aceea spuneau iarăși: „Ce faceți? Vreți să aduceți asupra noastră sîngele omului acestuia?”¹⁴. Ce spui? Tu biciuiești și tu te temi? Tu asuprești și tu te sperii? Tu judeci și tu tremuri? Atît de slab e păcatul! Apostolii nu erau așa!

– Dar cum?

– „Nu putem să nu grăim, spuneau ei, cele ce-am văzut și-am auzit!”¹⁵.

Ce gîndire înaltă! Ai văzut că piatra își bate joc de valuri? Ai văzut casă neclintită? Și ce-i mai minunat, e că apostolii nu numai că n-au ajuns mai fricoși din pricina prigoanelor, ci că au prins și mai mult curaj, iar iudeilor le-au insuflat și mai mare neliniște. Cine lovește în diamant se rănește; cine dă cu pumnul în bold se înțeapă și-și face rană

11. Matei 7, 26.

12. Gal. 6, 8.

13. Fapte 4, 16.

14. Fapte 5, 28.

15. Fapte 4, 20.

mai mare; iar cel care prigonește pe cei virtuoși se primejduiește singur. Cu cît păcatul se luptă mai mult cu virtutea, cu atît ajunge mai slab. Și după cum cel care bagă focul sub haină nu reușește să stingă flacăra, ci își arde haina, tot așa și cel care persecută pe cei virtuoși, pe cei pe care-i prinde și-i leagă, pe aceia îi face mai străluciți, dar pe el se distruge. Cu cît vei suferi mai multe necazuri ducînd o viață îmbunătățită, cu atît vei ajunge mai puternic. Cu cît vom prețui mai mult filozofia, cu atît mai mult nu vom avea nevoie de nimic; și cu cît nu vom avea nevoie de nimic, cu atît vom ajunge mai tari și superiori tuturor. Așa era Ioan Botezătorul. De aceea pe Ioan nimeni nu-l putea întrista; dar el l-a întristat pe Irod. Cel care nu avea nimic s-a sculat împotriva celui puternic, iar cel cu diadema, cel îmbrăcat cu purpură și cu nenumărate podoabe și haine luxoase a tremurat și s-a temut de cel lipsit de toate acestea și nu putea să se uite fără teamă la capul tăiat al Botezătorului. Că frica lui Irod era mare și după moartea lui Ioan, ascultă că o spune însuși: „*Acesta este Ioan, pe care l-am ucis eu*”¹⁶. Cuvintele: „*l-am ucis*” nu sînt cuvintele unui om care se laudă cu fapta sa, ci ale unuia care caută să-și potolească frica, care caută să-și liniștească sufletul său tulburat, care-și amintește neconținut că el este ucigașul. Atît de mare este puterea virtuții, că, chiar după moarte, omul virtuos este mai puternic decît cei vii. De aceea pe cînd trăia Botezătorul veneau la el cei ce aveau bani și-l întrebau: „*Ce să facem?*”¹⁷. Aveți atîtea bogății și vreți să aflați calea fericirii voastre de la cel care n-are nimic? Cei bogați de la cel sărac? Ostașii de la cel care n-avea nici casă? Tot așa era și Ilie, pentru că și el vorbea tot cu aceeași îndrăznire poporului. Ioan spunea: „*Pui de viperă*”¹⁸; iar Ilie: „*Pînă cînd veți schiopăta de amîndouă picioarele?*”¹⁹; unul spunea: „*Ai ucis și ai moștenit*”²⁰; celălalt spunea: „*Nu ți se cade să ai pe femeia lui Filip, fratele tău!*”²¹. Ai văzut piatra? Ai văzut nisipul? Ai văzut că se surpă ușor casa zidită pe nisip, că e doborîită de atacuri, că se dărîmă, fie ea clădită de împărați, de mulțime de oameni sau de puternici? Toți cîți clădesc pe nisip sînt niște slăbănogi, iar casele zidite de ei nu numai că se dărîmă, dar se dărîmă cu mare jale.

„*Și a fost căderea ei mare*”, spune Domnul²².

Primejdia nu amenință lucruri întîmplătoare, ci sufletul. Pierdem cerurile și bunătățile cele nemuritoare. Dar, mai bine spus, înainte de

16. Luca 9, 9.

17. Luca 3, 10.

18. Matei 3, 7.

19. III Regi 18, 21.

20. III Regi 21, 19.

21. Matei 14, 4.

22. Matei 7, 27.

pierderea acestora, cel care duce o viață păcătoasă va trăi totdeauna împovărat de tristețe, de temeri, de griji, de neliniști. Lucrul acesta l-a lăsat să se înțeleagă un înțelept, cînd a spus: „*Fuge necredinciosul fără să-l gonească cineva*”²³. Niște oameni ca aceștia se sperie de umbre, bănuiesc pe prieteni, pe dușmani, pe casnicii lor, pe cunoscuți și pe necunoscuți; înaintea chinurilor iadului, se chinuiesc cumplit aici. Și pe toate acestea le-a arătat Hristos prin cuvintele: „*Și a fost căderea ei mare*”.

Cu acest potrivit sfîrșit Și-a încheiat Domnul aceste frumoase porunci, înduplecînd cu pilde, luate din viața de toate zilele, pe cei tare necredincioși să fugă de păcat. Deși Hristos a grăit lucruri mai mari de cele viitoare, dar aceste din urmă cuvinte ale Sale sînt în stare să oprească și să îndepărteze de păcat pe cei lipiți de pămînt și lume. De aceea Și-a și terminat așa cuvîntarea Sa, ca să le răsune neconținut în urechi folosul.

Cunoscînd, deci, toate – și pe cele de acum și pe cele viitoare – să fugim de păcat, să îndrăgim virtutea, ca să nu ne ostenim în zadar, ci să ne bucurăm și aici de un trai fără de primejdii și să luăm parte și la slava de dincolo, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

²³. *Prov.* 28, 1.

OMILIA XXV

„Și a fost, după ce a sîrșit Iisus cuvintele acestea, că se mirau mulțimile de învățătura Lui”¹.

I

Firesc ar fi fost ca mulțimile să se întristeze din pricina greutății cuvintelor lui Hristos și să le amortească sufletul din pricina înălțimii poruncilor Lui. Dar, nu; atît de mare era puterea Învățătorului, încît pe mulți din ei i-a atras și i-a minunat nespus; iar din pricina dulceții cuvintelor Lui nu s-au depărtat de El, nici după ce Și-a terminat cuvîntul. Nici chiar după ce S-a coborît de pe Munte n-au plecat ascultătorii, ci toată mulțimea L-a urmat. Atîta dragoste sădiseră în sufletul lor cuvintele Lui! Și s-au mirat mulțimile mai ales de puterea Lui. Că Hristos nu repeta cuvintele altuia, ca profeții și Moise, ci totdeauna vorbea de la El, ca unul ce are putere. Cînd a dat legile, neconținut adăuga: „*Iar Eu vă zic vouă*”²; cînd a amintit de ziua cea înfricoșătoare a judecății a arătat că El este Judecătorul, că El pedepsește și El răsplătește³.

Ar fi fost firesc, deci, ca aceste cuvinte ale lui Hristos să tulbure mulțimile. Dacă fariseii și cărturarii Îl loveau cu pietre și Îl alungau cînd Îl vedeau că Își arată, prin fapte, puterea Sa, cum n-ar fi fost firesc să se scandalizeze mulțimile, cînd El spunea numai cuvinte și mai ales cînd prin aceste cuvinte le spunea la început, înainte de a da dovezi prin fapte, de puterea Sa? Dar mulțimile acelea nu s-au scandalizat. Cînd sufletul și mintea îți sînt curate primești cu ușurință cuvîntul adevărului. Aceasta e pricina pentru care fariseii și cărturarii se scandalizau, deși minunile le arătau puterea lui Hristos, iar mulțimile I se supuneau și-L urmau deși auzeau numai cuvinte. Lucrul acesta vrea să-l spună și evanghelistul prin cuvintele: „*Și au mers după El mulțimi multe*”⁴. N-au mers după El nici boierii iudeilor și nici cărturarii, ci toți cîți erau fără de păcat și curați la suflet. De-a lungul întregii Evanghelii pe aceștia îi vei vedea că se apropie de Domnul. Cînd Iisus vorbea Îl ascultau în tăcere, nu interveneau, nu-I întrerupeau șirul cuvîntului, nu-L ispiteau, nu doreau să-I găsească cusururi, ca fariseii; iar după ce termina

1. Matei 7, 28.

2. Matei 5, 22. 28. 32. 34. 39. 44.

3. Matei 7, 21-23.

4. Matei 8, 1.

cuvîntul, Îl urmau iarăși, minunîndu-se. Tu, însă, uită-mi-te la înțelepciunea Domnului, pe cîte căi este de folos ascultătorilor Săi! După ce face o minune, vorbește; și iarăși, de la cuvintele de învățătură trece la minuni. Înainte de a Se urca pe Munte vindecase mulți bolnavi⁵, deschizînd drum cuvintelor Lui; după ce a terminat această lungă cuvîntare, face iarăși minuni⁶, întărind prin fapte cele ce spusese.

„Că îi învață ca Acela ce are putere”⁷.

Dar ca să nu socotească cineva că acest fel de a învăța este o lăudăroșenie și o îngîmfare, Hristos Se poartă la fel și atunci cînd face minuni; vindecă tot ca unul care are putere. Ascultătorii Săi nu mai puteau avea deci pricină de tulburare pentru că Îl vedeau învățînd la fel ca și atunci cînd făcea minuni.

„Și coborîndu-Se de pe munte, S-a apropiat un lepros, zicînd: «Doamne, dacă vrei, poți să mă curățești»”⁸.

Mare i-a fost înțelepciunea și mare credința celui ce s-a apropiat de Domnul! Nu l-a întrerupt cuvîntul, nici n-a tulburat pe ascultători, ci a așteptat momentul potrivit. S-a apropiat de Hristos după ce S-a pîgorît de pe Munte. Și nu orișicum, ci cu multă căldură; Îl ruga în genunchi – după cum spune un alt evanghelist⁹ – cu credință curată și cu părerea care se cuvenea s-o aibă de Hristos. N-a spus: „Dacă vei ruga pe Dumnezeu”; nici: „Dacă Te vei ruga”, ci: „Dacă vrei, poți să mă curățești!” N-a spus: „Doamne, curățește-mă!”, ci-L lasă pe Hristos să facă ce voiește. Îl face beneficiar al vindecării sale și-l dă mărturie de toată puterea Lui.

– Dar dacă leprosul, mi s-ar putea spune, avea o părere greșită de Hristos?

– Hristos ar fi trebuit să pună capăt unei astfel de păreri, să-l certe, s-o îndrepte.

Dar a făcut, oare, aceasta Hristos? Nicidecum, ci cu totul dimpotrivă! Întărește și adeverește spusese leprosului. De aceea nici n-a zis: „Fii curat!”, ci:

„Vreau, curățește-te!”¹⁰.

Hristos a spus: „Vreau, curățește-te!”, pentru ca învățătura despre Dumnezeirea Sa să nu fie întemeiată pe părerea leprosului, ci pe cuvîntul Său. Apostolii, cînd făceau minuni, nu grăiau așa!

– Dar cum?

5. *Matei* 4, 23–24.

6. *Matei* 8, 2–16.

7. *Matei* 7, 29.

8. *Matei* 8, 1–2.

9. *Marcu* 1, 40.

10. *Matei* 8, 3.

Cînd tot poporul se mira de minunile făcute de ei, apostolii le spuneau: „*Pentru ce vă uitați la noi, ca și cum cu a noastră putere sau stăpînire l-am fi făcut pe olog să umble?*”¹¹. Stăpînul Hristos, însă, deși rostise adeseori multe cuvinte pline de smerenie și mai prejos de slava Sa, iată ce spune acum leprosului, pentru a întări învățătura despre Dumnezeirea Sa în mintea celor uimiți de puterea Lui: „*Vreau, curățește-te!*”. Făcuse și alte mari minuni, dar niciodată nu rostise cuvîntul acesta „*Vreau!*”.

II

Acum, însă, Domnul a rostit cuvîntul: „*Vreau!*”, ca să arate că este întemeiată părerea ce-o avea atît leprosul, cît și poporul despre puterea Lui. Și n-a spus aceasta și n-a făcut, ci fapta a urmat cuvîntului îndată. Dacă Hristos n-ar fi grăit bine, ci cuvîntul Său ar fi fost o blasfemie, leprosul nu s-ar fi curățit. Dar așa, firea s-a supus, cînd i s-a poruncit, cu iuțea cuvenită, ba chiar cu mai mare iuțea decît a spus-o evanghelistul. Că mult mai zăbavnic este cuvîntul „*îndată*”¹² al evanghelistului decît iuțea cu care s-a curățit leprosul.

Domnul n-a spus numai: „*Vreau, curățește-te!*”, ci „*a întins și mîna și S-a atins de el*”¹³. Cuvintele acestea se cuvin a fi cercetate mai amănunțit.

– Pentru ce, dar, Domnul l-a mai atins pe lepros cu mîna, odată ce l-a curățit cu voința și cu cuvîntul?

– După părerea mea, nu pentru altceva decît pentru a arăta, și acum, că nu se supune legii vechi, ci este mai presus de ea; că pentru cel curat nimic nu-i necurat. Elisei dimpotrivă, păzind cu strictețe legea veche, nici n-a vrut să vadă pe Neeman; și deși a văzut că Neeman s-a supărat, totuși n-a ieșit și nu s-a atins de el; a rămas în casă și l-a trimis la Iordan ca să se spele¹⁴. Stăpînul Hristos, dimpotrivă, Se atinge de lepros spre a arăta că îl vindecă nu ca rob, ci ca Domn. Mîna nu l-a ajuns necurată la atingerea leprei, ci trupul cel lepros a ajuns curat prin atingere cu sfînta Lui mînă. Că Hristos n-a venit numai să vindece trupurile, ci să îndrumeze și sufletele spre filozofie. După cum atunci cînd a îngăduit ucenicilor Săi să mănînce cu mîinile nespălate¹⁵, a dat acea lege minunată de a nu face deosebire între mîncăruri, tot așa și acum, ne învață că trebuie să ne îngrijim de suflet, să-l curățim odată ce am scăpat de curățirile cele de din afară și că trebuie să ne temem numai de

11. *Fapte* 3, 12.

12. *Matei* 8, 3.

13. *Matei* 8, 3.

14. *II Regi* 5, 1-11.

15. *Matei* 15, 2-3.

lepra sufletului, care este păcatul; că lepra nu-i piedică pentru virtute.

Domnul Se atinge de lepros și nimeni nu-L ține de rău. Nici tribunalul nu era corupt și nici cei din jurul Lui nu erau stăpîniți de invidie. De aceea nu numai că nu L-au acuzat, ci au fost cuprinși de uimire la vederea minunii; s-au dat înapoi cu respect, închinîndu-se nebiruitei Lui puteri, și din pricina cuvintelor Lui, și din pricina celor săvîrșite.

După ce i-a tămăduit trupul, i-a poruncit:

„Nimănui să nu spui, ci arată-te preotului și du darul pe care l-a poruncit Moise spre mărturie lor”¹⁶.

Unii comentatori spun că Hristos a poruncit leproșului să nu spună nimănui nimic, pentru ca preoții să nu-i facă cumva greutăți la cercetarea vindecării leprei. Dar o astfel de interpretare este o prostie, pentru că Domnul l-a curățit de lepră în așa chip încît nu mai putea fi pusă la îndoială vindecarea; ci a poruncit leproșului să nu spună nimănui, ca să ne învețe să nu ne lăudăm cu faptele noastre bune, ca să ne învețe să fim smeriți.

Domnul știa bine că leproșul n-are să-L asculte, ci are să vorbească de Binefăcătorul său, totuși a făcut ce trebuia să facă.

– Dar pentru ce altădată poruncește să vorbească, ca de pildă cu cei zece leproși de la Luca¹⁷.

– Domnul nu este potrivnic Luiși, nici nu Se contrazice; acolo ne-a învățat să fim recunoscători. Cînd a vindecat pe cei zece leproși, Domnul nu i-a poruncit leproșului, care s-a întors să vorbească despre El, să se întoarcă, ci să dea slavă lui Dumnezeu. Prin porunca dată leproșului de acum, de la Matei, ne învață să nu ne lăudăm cu faptele noastre bune, să nu umblăm după slava deșartă; prin porunca dată leproșului de la Luca ne învață să mulțumim binefăcătorilor noștri și să le fim recunoscători; ne învață ca în toate împrejurările vieții să înălțăm lui Dumnezeu laudă și slavă. Pentru că de cele mai multe ori oamenii își aduc aminte de Dumnezeu cînd sînt bolnavi, iar dacă se vindecă uită de Dumnezeu, de aceea Hristos poruncește să ne rugăm continuu lui Dumnezeu, și cînd sîntem bolnavi și cînd sîntem sănătoși, spunîndu-i leproșului: *„Dă slavă lui Dumnezeu!”*¹⁸

– Dar pentru ce a poruncit leproșului să se arate preotului și să-i ducă dar?

– Iarăși, ca să împlinească și cu acest prilej legea. Domnul n-a călcat legea veche în totul, dar nici n-a păzit-o în totul; ci uneori o călca, alteori o împlinea; o călca, pentru a deschide drum filozofiei Sale; o împlinea, pentru a pune frîu gurii nerușinate a iudeilor, făcînd pogoră-

¹⁶ *Matei* 8, 1.

¹⁷ *Luca* 7, 12-19.

¹⁸ *Luca* 17, 18.

mînt slăbiciunii lor. Pentru ce te minunezi dacă Domnul a făcut aceasta chiar de la începutul activității Sale, cînd chiar apostolii, după ce li s-a poruncit să predice păgînilor Evanghelia, să deschidă întregii lumi ușile învățăturii lui Hristos, să zăvorască legea, să înnoiască lucrurile și să pună capăt tuturor celor vechi, uneori păzeau legea, alteori o treceau cu vederea?

– Și ce ajută la păzirea legii, că i-a spus leprosului: „*Arată-te preotului!*”?

– Nu puțin. Era o lege veche care nu îngăduia leprosului vindecat să-și verifice singur vindecarea; trebuia să se arate preotului, care, cu ochii lui, certifica vindecarea și, pe temeiul hotărîrii lui, era primit, fostul lepros printre oamenii sănătoși. Dacă preotul spunea că leprosul nu-i vindecat, rămînea la un loc cu cei necurați, departe de locuințele omenești. De aceea a spus Domnul: „*Arată-te preotului și du-i darul pe care l-a poruncit Moise*”. Nu i-a spus: „Pe care-l poruncesc Eu”, ci-l trimite să împlinească legea, astupînd cu aceasta gurile iudeilor. Ca să nu spună iudeii că a răpit slava preoților, Hristos l-a curățit pe om de lepră, dar verificarea curățirii a lăsat-o pe seama preoților, făcîndu-i pe ei judecători ai minunilor Sale. „Departa de Mine gîndul, spune Hristos, de a Mă lupta cu Moise sau cu preoții! Dimpotrivă, chiar pe cei cărora le fac bine îi sfătuiesc să asculte de Moise și de preoți!”.

III

Ce înțeles au cuvintele: „*spre mărturie lor*”?

Înseamnă: spre mustrare, spre dovedire, spre acuzare, dacă sînt niște nesocotiți.

Domnul îi spune cam așa leprosului: „Cînd iudeii Îmi vor zice: „Te urmărim pentru că ești un înșelător, un amăgitor, un potrivnic al lui Dumnezeu și un călcător de lege”, tu atunci să dai mărturie despre Mine că nu sînt călcător de lege. Cînd te-am tămăduit, te-am trimis să te supui legii și să te duci să te vadă preoții. Deci cinstesc legea, prețuiesc pe Moise și nu Mă împotrivesc vechilor învățături”.

Chiar dacă iudeii n-aveau să cîștige ceva din mărturia leprosului, totuși din cuvintele „*spre mărturie lor*” putem cunoaște că Domnul cinstea legea veche, că împlinea toate prescripțiunile legii, deși știa mai dinainte că iudeii n-aveau să culeagă de aici nici un rod. Hristos a și știut asta mai dinainte și a și spus-o mai dinainte. Că n-a spus: „*spre îndreptare lor*”, nici: „*spre învățătură lor*”, ci: „*spre mărturie lor*”, adică: „*spre învinuire, spre mustrare lor, că am făcut tot ce depindea de Mine*”. Domnul știa mai dinainte că iudeii vor rămîne neîndreptați; totuși n-a lăsat nimic nefăcut din ceea ce trebuia să facă; dar iudeii au stăruit în răutatea lor.

Cuvintele acestea „*spre mărturie*” le spune Hristos și cu alt prilej: „*Se va propovădui Evanghelia aceasta în toată lumea, spre mărturie la toate nea-*

murile și atunci va veni sfîrșitul"¹⁹; spre mărturie neamurilor care nu ascultă și nu se supun.

Ca să nu-I spună cineva lui Hristos: „Atunci pentru ce propovăduiești tuturor, dacă n-au să se supună toți”, Hristos le răspunde: „Ca să nu se pară că n-am făcut tot ce a depins de Mine; ca nimeni să nu Mă poată învinui că n-a auzit. Va da mărturie împotriva lor chiar propovăduirea Evangheliilor și nu vor putea spune după aceasta: „N-am auzit!”; că pînă la marginile lumii se va întinde cuvîntul bunei credințe”.

Gîndindu-ne²⁰ și noi la acestea, să împlinim toate îndatoririle ce le avem față de semenii noștri și să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu. Ar fi nehibzuit ca să ne bucurăm în fiecare zi de binefacerile Lui, dar să nu-I mulțumim nici cu cuvîntul, mai ales cînd și această mulțumire ne este tot nouă de folos. Nu Dumnezeu are nevoie de cele ale noastre, ci noi avem nevoie de toate cele ale Lui. Mulțumirea ce I-o dăm nu-I adaugă nimic; dar pe noi ne apropie mult de Dumnezeu. Dacă aducîndu-ne aminte de binefacerile primite de la oameni ni se aprinde și mai mult dragostea de ei, cu mult mai mult dacă ne aducem aminte neconținut de binefacerile săvîrșite de Dumnezeu asupra noastră sîntem mai rivnitori în împlinirea poruncilor Lui. De aceea și Pavel spunea: „*Fiți mulțumitori!*”²¹. Cea mai bună pază a binefacerii este aducerea aminte de binefacere și neconținuta mulțumire pentru binefacere. Asta e pricina că și înfricoșătoarele taine, pline de nespusă mîntuire, săvîrșite la fiecare slujbă, se numesc euharistie, adică mulțumire, pentru că sînt o aducere aminte de multe binefaceri ale lui Dumnezeu față de noi, pentru că ne arată capul purtării de grijă a lui Dumnezeu și pentru că prin toate ne pregătesc să-I mulțumim lui Dumnezeu. Dacă nașterea din Fecioară este o mare minune, iar evanghelistul uimit zicea: „*Iar acestea toate s-au făcut*”²², spune-mi, unde să punem jertfa Sa de pe cruce? Dacă nașterea Sa este numită „*acestea toate*”, ce nume mai putem da răstignirii Sale, vîrsării Sîngelui Lui, dăruirii Lui nouă spre mîncare și spre ospăț duhovnicesc? Să-I mulțumim, deci, neconținut! Mulțumirea noastră să facă începutul cuvintelor și faptelor noastre! Să-I mulțumim nu numai pentru binefacerile făcute nouă, ci și pentru binefacerile făcute de Dumnezeu altora. Făcînd așa, vom putea sîrpi invidia, vom întări dragostea și o vom face mai curată. Nici nu poți invidia pe aceia pentru care mulțumești Stăpînului. Din pricina aceasta, cînd jertfa cea înfricoșătoare stă înaintea, preotul ne poruncește să mulțumim pentru întreaga lume, pentru cei ce au trăit înainte de noi, pentru cei din viață, pentru cele ce au fost mai înainte și pentru cele ce vor fi după acestea. Mulțumirea aceasta ne dezlipește de pămînt, ne mută în cer și ne face din oameni îngerii. Și îngerii, stînd în cor, mulțumesc lui

19. Matei 24, 14.

20. De aici începe partea morală: *Trebuie să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu. Dacă nu te departezi de grijile lumesti, nu te poți cunoaște pe tine însuși.*

21. Col. 3, 15.

22. Matei 1, 22.

Dumnezeu pentru bunătățile date nouă, spunînd: „*Slavă intru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace și între oameni bunăvoire*”²³.

– Dar ce legătură este între noi și îngeri, care nu-s nici pe pămînt și nu-s nici oameni?

– Mare este legătura! Că după cum am fost învățați să iubim pe semenii noștri, tot așa am fost învățați să socotim ca date nouă bunătățile date lor.

IV

De aceea Pavel, în toate epistolele sale, mulțumește lui Dumnezeu pentru binefacerile făcute lumii. Și noi, dar, să mulțumim neconținut lui Dumnezeu și pentru binefacerile date nouă și pentru cele date semenilor noștri, și pentru cele mici și pentru cele mari. Chiar dacă este mic darul, ajunge mare, pentru că-i dat de Dumnezeu; dar, mai bine spus, nici un dar al lui Dumnezeu nu este mic, nu numai pentru că e dat de Dumnezeu, dar și pentru că e așa prin însăși natura lui.

Dar să nu mai vorbesc de toate celelalte daruri, care depășesc în mulțime nisipul mării, ci de unul singur. Ce poate fi egal cu întruparea Fiului lui Dumnezeu? Dumnezeu ne-a dat nouă, dușmanilor Săi, ceea ce avea El mai de preț din toate, pe Unul-Născut Fiul Său. Și nu numai că L-a dat, dar, după ce ni L-a dat, ni L-a oferit spre mîncare. A făcut totul pentru noi: ne-a dat și darul, dar ne-a făcut să-I și mulțumim pentru toate acestea. Dar pentru că de obicei omul nu mulțumește pentru binefacerile primite, de aceea Însuși Dumnezeu Se îngrijește de noi și ne dă prilejuri să-I mulțumim. Și ceea ce a făcut cu iudeii, amintindu-le de binefacerile date lor cu ajutorul locurilor, timpurilor și sărbătorilor, o face și acum; prin felul în care se desfășoară jertfa cea fără de sînge, ne aduce neconținut aminte de binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. Nimeni nu s-a străduit atîta să ne facă vrednici, cu vază și recunoscători în toate, ca Dumnezeu, Creatorul nostru. De aceea, de multe ori, ne face bine chiar fără voia noastră; iar cele mai multe binefaceri ale Lui nici nu le știm.

Dacă te miră spusele mele, îți voi arăta că aceasta a făcut-o Dumnezeu nu cu un oarecare om, ci cu fericitul Pavel. Fericitul acesta, fiind în multe primejdii și nevoi, ruga adeseori pe Dumnezeu să depărteze de la el aceste încercări²⁴; totuși Dumnezeu nu S-a uitat la cererea lui, ci la folosul lui; și i l-a arătat, spunîndu-i: „*Destul îți este harul Meu; că puterea*

23. Luca 2, 14.

24. II Cor. 12, 8.

*Mea în slăbiciune se desăvîrșește*²⁵. Deci Dumnezeu, înainte ca Pavel să-I spună pricina, îi face bine fără voia și fără știrea lui.

Ce lucru mare ne cere Dumnezeu? Ne poruncește să-I mulțumim pentru marea Sa purtare de grijă. Să ascultăm, dar, și să-I mulțumim pururea. Că pe iudei nu i-a pierdut altceva decît aceea că n-au mulțumit lui Dumnezeu pentru binefacerile primite; aceasta, și nu altceva, a adus peste ei acele multe și repetate nenorociri; dar, mai bine spus, chiar înainte de a veni peste ei nenorocirile, aceasta le-a stricat sufletul și i-a pierdut. „*Nădejdea celui nemulțumitor*, spune Scriptura, *este ca ghița de iarnă*”²⁶. După cum gerul iernii amortește și omoară trupurile, tot așa și nemulțumirea pentru binefacerile primite amortește și omoară sufletele. Aceasta vine din mîndrie și din socotința că sîntem cineva. Omul smerit însă mulțumește lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile primite, ci chiar și pentru aparentele necazuri și nenorociri venite asupra lui; și orice suferințe ar avea nu socotește că le suferă pe nedrept. Deci și noi, cu cît ajungem mai virtuoși, cu atît să ne smerim mai mult; pentru că și asta e mai cu seamă virtute. După cum, cu cît avem privirea mai pătrunzătoare, cu atît mai mult cunoaștem cît de mare este depărtarea dintre noi și cer, tot așa, cu cît ajungem mai virtuoși, cu atît mai mult învățăm să știm cît de mare este depărtarea dintre noi și Dumnezeu. Că nu e mică filozofia de a ne putea cunoaște propria noastră valoare. Și acela, mai cu seamă, se cunoaște pe sine, care socotește că nu e nimic. De aceea atît David cît și Avraam, cînd s-au urcat pe cea mai înaltă culme a virtuții, atunci, mai cu seamă, au fost smeriți. Avraam a spus că este pămînt și cenușă²⁷, iar David s-a numit vierme²⁸; la fel și toți sfinții, tot așa se smeresc. Dimpotrivă, cel mîndru nu se cunoaște deloc pe el însuși. De aceea obișnuim să zicem de cel mîndru: nu se cunoaște pe sine, nu se știe pe sine. Iar cel care nu se cunoaște pe sine, pe cine poate să cunoască? După cum cel ce se cunoaște pe sine cunoaște pe toate, tot așa cel ce nu se cunoaște pe sine nu cunoaște nici pe cel din jurul lui. Unul ca acesta este cel ce spune: „*Deasupra cerurilor îmi voi pune scaunul meu*”²⁹. Pentru că nu s-a cunoscut pe sine, n-a cunoscut nici pe toate celelalte. N-a fost așa Pavel, ci s-a numit stîrpitură și cel din urmă dintre sfinți; nici nu se socotea vrednic să se numească apostol³⁰, deși făcuse atîtea și atîtea fapte mari. Pe acesta, dar, să-l urmărim și să-l imităm. Și-l vom imita, dacă ne vom desface de pămînt și de grijile cele pămîntești. Că

25. *II Cor.* 12, 9.

26. *Înț. Sol.* 16, 29.

27. *Fac.* 18, 27.

28. *Ps.* 21, 6.

29. *Isaia* 14, 13.

30. *I Cor.* 15, 8-9.

nimic nu ne face atita să nu ne cunoaștem pe noi înșine cît lipirea inimilor de lucrurile din lumea aceasta; și iarăși, nimic nu ne face să ne lipim inima de lucrurile din lumea aceasta cît necunoașterea noastră înșine; ele se condiționează una pe alta. După cum omul care-i îndrăgostit de slava cea din afară și care socotește de mare preț lucrurile de aici nu poate, oricît s-ar strădui, să se cunoască pe el însuși, tot așa cel ce le disprețuiește, cu ușurință se cunoaște pe sine; iar cel ce se cunoaște pe sine însuși pășește spre săvîrșirea celorlalte virtuți.

Așadar, ca să învățăm această frumoasă știință, să ne dezlipim de toate cele trecătoare, care ațîță flacăra patimilor în sufletele noastre, să cunoaștem nimicnicia noastră și să arătăm, prin faptele noastre, smerenie și filozofie, ca să dobîndim și bunătățile de aici, și pe cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, putere și cinste, împreună cu Sfîntul și bunul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXVI

**„Intrînd Iisus în Capernaum,
s-a apropiat de El un sutaș, rugîndu-L pe El și zicînd:
Doamne, sluga mea zace în casă bolnav, cumplit
chinuindu-se. Și i-a zis Iisus: „Venind îl voi vindeca”¹**

I

Leprosul s-a apropiat de Domnul, pe cînd Domnul Se pogora de pe Munte; sutașul, pe cînd Domnul intra în Capernaum.

– Pentru ce nu s-au urcat pe Munte nici leprosul, nici sutașul?

– Nu din pricina trîndăviei – că la amîndoi credința le era fierbinte –, ci ca să nu întrerupă învățătura Domnului.

Apropiindu-se de Hristos, sutașul a zis: „*Sluga mea zace în casă bolnav, cumplit chinuindu-se*”.

Unii comentatori spun că sutașul a spus pricina pentru care n-a adus cu el și sluga, pentru a se scuza. Nici nu era cu putință, spun aceștia, să-l aducă; era paralizat, chinuit de dureri și pe moarte. Că era pe moarte o spune evanghelistul Luca: „*Era pe moarte*”².

Eu însă susțin că aceste cuvinte ale sutașului sînt o dovadă a mării lui credințe, cu mult mai mare decît a acelor care au coborît pe slăbănog prin acoperișul casei³. Sutașul socotea că e de prisos să-și aducă sluga la Hristos, pentru că știa bine că era de ajuns numai porunca lui Hristos ca să vindece pe cel bolnav.

– Și ce-a făcut Iisus?

– N-a făcut ce făcuse mai înainte. Hristos de obicei urmează voința celor care-L roagă; acum însă o ia înainte și nu numai că-i făgăduiește sutașului că-i va vindeca sluga, dar și că se va duce în casa lui. O face ca să aflăm credința sutașului. Dacă nu i-ar fi făgăduit aceasta, ci i-ar fi spus: „Du-te acasă, să fie vindecată sluga ta!”, n-am fi știut cît e de mare credința lui. La fel și cu cananeanca⁴, numai că în sens invers. Sutașului îi spune, fără să fie chemat, că Se va duce acasă la el, ca să afli credința sutașului și marea lui smerenie; cananeencei însă îi refuză datul, pentru a o

1. Matei 8, 5-7.

2. Luca 7, 2.

3. Marcu 2, 4.

4. Matei 15, 22-28.

face să stăruie în cererea ei. Doctor înțelept și iscusit fiind, știe să dobândească cele contrarii prin contrarii. Într-un caz, prin ducerea Sa de bună voie în casa sutașului; în celălalt, prin amânarea îndelungată și prin refuzul Său, descoperă credința femeii. Așa face și cu Avraam, spunându-i: „*Nu voi ascunde de sluga Mea Avraam*”⁵, ca să afli dragostea de oameni a lui Avraam și purtarea sa de grijă pentru sodomiți. La fel și cu Lot; îngerii trimiși la el au refuzat să intre în casa lui⁶, ca să afli cât de mare era iubirea de străini a dreptului Lot.

– Ce a răspuns sutașul?

„*Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu*”⁷.

Să ascultăm aceste cuvinte toți cîți avem să-L primim pe Hristos! Că e cu puțință să-L primim și acum. Să le ascultăm, să le urmăim ca să-L primim tot cu atîta rîvnă! Cînd primești în casa ta pe cel sărac, pe cel flămînd și pe cel gol, pe Hristos Îl primești, pe El Îl hrănești.

„*Ci zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea!*”⁸

Iată că și sutașul, ca și leprosul, are despre Hristos părerea cuvenită Lui. Nici sutașul n-a zis: „Cheamă-L pe Dumnezeu în ajutor!”, sau: „roagă-te Lui și cere-I!”, ci: „*Poruncește numai!*”. Apoi temîndu-se ca nu cumva Domnul, din smerenie, să refuze, a adăugat:

„*Că și eu sînt om sub stăpînire, avînd sub mine ostași; și spun acestuia: „Du-te” și se duce; și celuiilalt: „Vino!” și vine; și slugii mele: „Fă aceasta!” și face*”⁹.

– Și ce-i cu asta, m-ar putea întreba cineva, dacă sutașul credea că Hristos este Dumnezeu? Pe mine mă interesează să aflu dacă Hristos încuviința această credință, dacă o întărea?

– Întrebarea este bine și înțelept pusă. Să o cercetăm și vom vedea că lucrul care s-a petrecut cu leprosul s-a petrecut și cu sutașul. După cum leprosul a spus: „*Dacă vrei*”¹⁰ – că noi susținem cu tărie Dumnezeirea și puterea lui Hristos, întemeiați nu numai pe cuvintele leprosului, ci chiar pe cuvintele Domnului; că Domnul nu numai n-a vestejit părerea leprosului, ci a întărit-o și mai mult, adăugînd chiar ce era de prisos să spună, adică: „*Vreau, curățește-te!*”¹¹, tocmai pentru a-i întări credința – tot așa este drept să vedem dacă s-au petrecut la fel lucrurile și cu sutașul. Și vom găsi că s-au petrecut la fel. Cînd sutașul a spus despre Domnul lucruri atît de mari, cînd a mărturisit că are o atît de mare putere, Hristos

5. *Fac.* 18, 17.

6. *Fac.* 19, 1–3.

7. *Matei* 8, 8.

8. *Matei* 8, 8.

9. *Matei* 8, 9.

10. *Matei* 8, 2.

11. *Matei* 8, 3.

nu l-a ținut de rău, ci i-a primit cuvintele și a făcut ceva mai mult decât le-a primit. Nici evanghelistul n-a spus numai că Domnul a lăudat spusele sutașului, ci, arătând cât de mult l-a lăudat, spune că S-a și minunat de credința sutașului; și nu numai că S-a minunat de credința lui, ci l-a și dat ca pildă întregului popor și celorlalți, pentru a-i urma credința.

Vezi, dar, că fiecare din cei ce au fost martori la cuvintele Lui se mirau de puterea lui Hristos? „Și se mirau mulțimile de învățătura Lui, că îi învăța ca Acela ce are putere”¹². Și nu numai că Domnul n-a ținut de rău mulțimile, ci, luându-le, S-a pogorît cu ele de pe Munte, iar prin vindecarea leprosului, le-a întărit credința.

Leprosul spunea: „Dacă vrei, poți să mă curățești”¹³; iar Domnul nu numai că nu l-a muștrat, ci l-a și tămăduit și l-a curățit, așa precum leprosul îl rugase; iar sutașul I-a zis: „Zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea”; iar Domnul, minunîndu-Se de credința lui, i-a spus:

„Nici în Israel n-am aflat atîta credință”¹⁴.

II

Dar îți voi dovedi Dumnezeuirea lui Hristos pe o altă cale, contrară celei de pînă acum. Marta nu l-a spus Domnului ce l-a zis leprosul și sutașul, ci cu totul dimpotrivă: *Oricite vei cere de la Dumnezeu Îți va da*¹⁵; de aceea Domnul nu numai că n-a lăudat-o – cu toate că l-a cunoscută, apropiată și una din persoanele cu multă rivnă pentru El –, ci chiar a muștrat-o și a îndreptat-o, că nu grăise bine despre El, zicîndu-i: „Nu ți-am spus că de vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?”¹⁶. A ținut-o de rău, ca pe o necredincioasă. Și iarăși, cînd Marta l-a spus: „Oricite vei cere de la Dumnezeu Îți va da”¹⁷, Domnul îi scoate din minte o părere ca aceasta și o învață că El n-are nevoie să primească o astfel de putere de la altul, ci El este izvorul bunătăților, spunîndu-i: „Eu sînt învierea și viața”¹⁸; adică: „Nu aștept să primesc putere, ci fac totul cu propria Mea putere”.

De aceea Domnul îl laudă pe sutaș, îl dă ca pildă poporului, îl cinstește, dîndu-i împărăția cerurilor și cheamă și pe alții să meargă pe urmele lui. Și ca să afli că a spus acestea ca să învețe și pe ceilalți să creadă cum a crezut sutașul, ascultă precizia cu care evanghelistul arată acest lucru, spunînd:

12. Matei 7, 28–29.

13. Matei 8, 2.

14. Matei 8, 10.

15. Ioan 11, 22.

16. Ioan 11, 40.

17. Ioan 11, 22.

18. Ioan 11, 25.

„Și întorcându-Se, Iisus a zis celor ce veneau după El: „Nici în Israel n-am aflat atîta credință”¹⁹.

Gîndește deci și tu lucruri mari despre Hristos! Gîndul acesta aduce credință, împărăția cerurilor și celelalte bunătăți.

Hristos nu S-a mărginit să-l laude pe sutaș doar prin cuvinte, ci i-a dat, în schimbul credinței sale, sănătos pe cel bolnav, îi împletește cununa strălucită și-i făgăduiește mari daruri, grăindu-i așa:

„Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și se vor odihni în sînurile lui Avraam și ale lui Isaac și ale lui Iacov, iar fiii împărăției vor fi aruncați afară”²⁰.

Hristos le vorbește cu mai multă îndrăznire, pentru că făcuse multe minuni. Apoi, ca să nu creadă cineva că Domnul vrea să-l lingusească pe sutaș cu aceste cuvinte, arătînd tuturor ce suflet avea sutașul, i-a zis:

„Du-te, după cum ai crezut, fie ție!”²¹.

Și îndată a urmat vindecarea, mărturie a puternicei credințe a sutașului:

„Și s-a vindecat sluga lui din ceasul acela”²².

Așa s-a întîmplat și cu cananeanca; că și aceia i-a zis: „O, femeie, mare este credința ta! Fie ție precum voiești! Și s-a vindecat fiica ei”²³.

Dar pentru că evanghelistul Luca, istorisind minunea vindecării slugii sutașului²⁴, adaugă și alte fapte, care se deosebesc de cele spuse de evanghelistul Matei, este de neapărată trebuință să lămuresc și deosebiriile acestea.

– Ce spune Luca?

– Că sutașul a trimis la Iisus pe bătrînii iudeilor să-L roage să vină²⁵; Matei, dimpotrivă, spune că chiar sutașul s-a dus la Iisus și I-a spus: „Nu sînt vrednic”²⁶.

Unii comentatori spun că e vorba de doi sutași deosebiți, deși sînt multe asemănări între istorisirile celor doi evangheliști. Despre sutașul de la Luca, bătrînii poporului spun: „El ne-a zidit sinagoga noastră și iubește neamul nostru”²⁷; despre sutașul de la Matei Iisus spune: „Nici în Israel n-am aflat atîta credință”²⁸, dar despre cel de la Luca n-a spus că:

19. Matei 8, 10.

20. Matei 8, 11-12.

21. Matei 8, 13.

22. Matei 8, 13.

23. Matei 15, 28.

24. Luca 7, 1-10.

25. Luca 7, 3.

26. Matei 8, 5-8.

27. Luca 7, 5.

28. Matei 8, 10.

„Mulți vor veni de la răsărit și de la apus”²⁹, ceea ce ne face să bănuim că sutașul de la Luca era iudeu.

Ce vom răspunde, deci?

Explicația dată de acești comentatori este ușoară, dar întrebarea este dacă e și adevărată. După părerea mea, în amîndouă istorisirile evanghelice este vorba de una și aceeași persoană.

– Cum poate fi una și aceeași persoană, m-ar întreba cineva, cînd Matei spune că sutașul s-a apropiat de Domnul și I-a spus: „*Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu*”³⁰, iar Luca spune că a trimis la Iisus pe bătrîni iudeilor ca să-L cheme să vină?

– Sînt de părere că Luca, în istorisirea sa, ne descoperă lingușeala iudeilor, că în nenorociri oamenii sînt nestatornici și își schimbă de foarte multe ori părerile. Probabil că sutașul, vrînd să plece la Iisus, a fost împiedicat de iudei, lingușindu-l și spunîndu-i: „Ne ducem noi să-L aducem!” Vezi că chiar propunerea lor este plină de lingușeală, pentru că au spus: „*Ne iubește neamul nostru și ne-a zidit sinagoga*”³¹. Nici nu știu cum să-l laude. Ar fi trebuit să grăiască așa: „A vrut el să vină să Te roage, dar l-am oprit noi, văzîndu-i nenorocirea și pe bolnav zăcînd în casă”. Așa ar fi trebuit să grăiască, pentru a-I arăta lui Iisus cît de mare este credința sutașului. Dar ei nu grăiesc așa! Din pricina invidiei nici n-au voit să descopere credința sutașului, ci au voit mai bine să umbrească virtutea sutașului, pentru care veniseră să facă rugămintea, decît să-și ajungă scopul venirii lor, lăudîndu-i credința. Invidia e în stare să întunece judecata. Dar Domnul, Care cunoaște cele ascunse, împotriva voinței bătrînilor iudeilor, l-a lăudat pe sutaș.

Că aceasta este adevărata interpretare, ascultă-l iarăși pe Luca, care însuși dă această interpretare. El spune așa: „*Și nefiind Iisus departe de casă, a trimis sutașul la El zicînd: „O, Doamne, nu Te osteni, că nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu*”³². Cînd a scăpat deci sutașul de gura bătrînilor iudeilor, a trimis la Iisus, spunîndu-I: „Să nu socotești că de lene n-am venit, ci m-am socotit nevrednic să te primesc în casa mea”.

III

N-are importanță dacă Matei spune că sutașul n-a rostit aceste cuvinte prin prietenii săi, ci le-a rostit cu propria sa gură. Întrebarea este dacă fiecare evanghelist a înfățișat rîvna sutașului și dacă sutașul a avut despre Hristos părerea ce I se cuvenea. Se poate ca însuși sutașul să se fi

29. *Matei* 8, 11.

30. *Matei* 8, 8.

31. *Luca* 7, 5.

32. *Luca* 7, 6.

dus la Iisus, după ce a trimis pe prietenii săi, și să-I fi spus aceleași cuvinte. Dacă Luca n-a spus că s-a dus sutașul la Domnul, apoi nici Matei n-a spus că a trimis pe prietenii lui la El. Nu este deci o contradicție între un evanghelist și altul, ci unul completează cele lăsate la o parte de celălalt. Uită-te că Luca a laudat și în alt chip credința sutașului, spunând că „*sluga lui era pe moarte*”³³. Asta însă nu l-a deznădăjduit, nu l-a făcut să-și piardă nădejdea, ci nădăjduia cu tărie că se va face sănătos. Dacă Matei a spus că Hristos a zis: „*Nici în Israel n-am aflat atîta credință*”, iar prin aceste cuvinte a arătat că sutașul nu era israilitean, iar dacă Luca a spus că a zidit sinagoga iudeilor, deci s-ar părea că este iudeu, nici aceasta nu e o contradicție între Matei și Luca. Era cu puțință să nu fie iudeu și totuși să zidească sinagoga și să iubească poporul iudeu.

Tu nu-mi cerceta numai cuvintele sutașului, ci adaugă la ele și slujba lui, și atunci vei vedea virtutea bărbatului. Că mare este mîndria oamenilor care sînt în slujbe și nici nenorocirile nu le moaie cerbicia. Omul împărătesc de la evanghelistul Ioan Îl cheamă pe Iisus acasă la el, spunîndu-I: „*Coboară-Te! Copilul meu trage să moară!*”³⁴. Sutașul nu-i ca acesta, ci-i cu mult mai bun și decît acest om împărătesc și decît cei care au coborît pe slăbănog prin acoperișul casei³⁵. Sutașul nu-I cere Domnului prezența Sa trupească, nici n-a adus pe cel bolnav lîngă doctor. Aceasta arată că nu avea o părere mică despre Iisus, ci una cu cuviință dumnezeiească. De aceea a și spus: „*Zi numai cu cuvîntul!*” Și nici n-a spus de la început: „*Zi numai cu cuvîntul!*”, ci la început își povestește numai durerea; că nici nu se aștepta, din pricina marii lui smerenii, ca Hristos să-i facă îndată pe voie și să Se ducă acasă la el. De aceea, cînd L-a auzit spunînd: „*Eu venind îl voi vindeca*”, I-a spus: „*Zi numai cu cuvîntul!*”. Durerea nu i-a întunecat judecata, ci chiar în suferință filozofa, uitîndu-se nu atît la sănătatea slugii sale, cît la a nu părea că face ceva necuviincios. Deși nu L-a silit el pe Hristos, prin rugămintile sale, să-i vindece sluga, ci Hristos, de buna Sa voie, i-a făgăduit vindecarea, totuși și așa se temea să nu pară că cererea îi depășește dregătoria și că primește un lucru mai presus de merit.

Ai văzut înțelepciunea sutașului? Uită-te și la prostia bătrînilor iudeilor, care spuneau: „*Este vrednic să-i faci darul acesta*”³⁶. Ar fi trebuit să facă apel la iubirea de oameni a lui Iisus; dar ei Îi vorbesc de dregătoria sutașului; și nici nu știu cum să vorbească. Sutașul însă n-a grăit așa, ci l-a spus că-i cu totul nevrednic nu numai de binefacerea Domnului, ci și de primirea Sa în casa lui. De aceea, după ce a spus:

33. Luca 7, 2.

34. Ioan 4, 49.

35. Marcu 2, 3-4.

36. Luca 7, 4.

„Sluga mea zace în casă bolnav”, n-a mai adăugat: „Spune să se vindece!”, temîndu-se că e nevrednic să primească darul, ci l-a vorbit numai de durerea sa. N-a stăruit mai departe în rugămintea lui, nici cînd l-a văzut pe Hristos binevoitor, ci a rămas mai departe modest, păstrînd măsura cuvenită.

Dacă cineva m-ar întreba: Pentru ce Hristos nu l-a cinstit pe sutaș, ducîndu-Se în casa lui?, îi voi răspunde așa: Hristos l-a cinstit foarte mult. Mai întîi, pentru că a arătat tuturor de ce simțăminte era în sufleteț sutașul cînd a spus că nu-i vrednic să se ducă în casa lui; apoi, pentru că i a dat împărăția cerurilor și l-a prețuit mai mult decît pe tot poporul iudeu. Pentru că sutașul s-a socotit nevrednic să-L primească pe Hristos în casa sa, a ajuns vrednic de împărăția cerurilor și vrednic de dobîndirea bunătăților de care se bucură Avraam.

– Dar pentru ce leprosul, m-ar întreba cineva, n-a fost lăudat de Hristos, deși a spus lucruri mai mari decît sutașul? N-a spus ca sutașul atît: „*Zi numai cu cuvîntul*”, ci ceva cu mult mai mult: „*Voiește numai!*”; aceleași cuvinte pe care profetul le-a rostit despre Tatăl: „*Toate cîte a voit a făcut*”³⁷.

– A fost lăudat și leprosul. Cînd Iisus i-a spus leproslui: „*Du darul pe care l-a poruncit Moise spre mărturie lor*”³⁸, nu i-a spus altceva decît: „*Vei fi acuzatorul lor, pentru că ai crezut*”. De altfel nu-i același lucru să crezi fiind iudeu și să crezi nefăcînd parte din neamul iudeu. Că sutașul nu era iudeu se vede și de acolo că era sutaș, dar și din cuvintele Domnului: „*Nici în Israel n-am aflat atîta credință*”.

IV

Este mare lucru ca un om, care nu făcea parte din neamul iudaic, să aibă despre Hristos o părere atît de mare. După socotința mea, sutașul se gîndea că oștirile cele cerești, bolile, moartea și toate celelalte se supuneau lui Hristos, așa cum i se supuneau lui ostașii săi. De aceea și spune: „*Că și eu sînt om sub stăpînire*”; cu alte cuvinte sutașul spunea: „*Tu ești Dumnezeu, eu sînt om; eu sînt sub stăpînire, Tu nu ești sub stăpînire. Așadar, dacă eu, om fiind și sub stăpînire, am atîta putere, cu mult mai mult Tu, Care ești Dumnezeu și nu ești sub stăpînire*”. Sutașul voia să-L încredințeze cu tărie pe Iisus că nu rostește aceste cuvinte ca să arate că este vreo asemănare între ei, ci, dimpotrivă, foarte mare deosebire. „*Dacă eu, spune sutașul, care sînt un supus și sînt sub stăpînire, pot atîta, datorită micii mele funcții, încît nimeni nu-mi stă împotrivă,*

³⁷ Ps. 113, 11.

³⁸ Matei 8, 1.

ci se va face tot ce poruncesc, chiar cînd poruncile sînt diferite – „Că zic acestuia: „Du-te!” și se duce, și altuia: „Vino!” și vine”³⁹ –, cu mult mai mult vei putea Tu!”.

Unii citesc acest loc din Matei așa: „Că dacă eu, care sînt om”; apoi, după ce pun un semn de punctuație, adaugă: „Avînd sub stăpînire mea ostași”.

Tu uită-mi-te că sutașul a arătat că Hristos poate să stăpînească moartea ca pe un rob și poate să-i poruncească ca Stăpîn. Cînd spune: „Vino!” și vine și: „Du-te!” și se duce, sutașul acesta spune „Dacă poruncești să nu vină peste el moartea, nu va veni”. Ai văzut cît era de credincios? Căci ceea ce avea să fie cunoscut tuturor mai tîrziu, sutașul o știa; știa că Hristos are putere asupra morții și vieții, că pogoară la porțile iadului și ridică. Și n-a vorbit numai de ostași, ci și de slugi, la care ascultarea e și mai mare. Și deși avea o credință atît de puternică, se socotea totuși nevrednic. Hristos însă arătîndu-i că este vrednic să-i intre în casă, l-a cinstit și mai mult; l-a admirat, l-a laudat înaintea tuturor și i-a dat mai mult decît i-a cerut. Sutașul venise să ceară numai sănătate trupească pentru sluga sa și a plecat luînd cu sine și împărăția cerurilor. Ai văzut că s-au și împlinit cuvintele: „Căutați împărăția cerurilor și acestea toate se vor adăuga vouă”⁴⁰. Pentru că a arătat multă credință și smerenic, Hristos i-a dat cerul și i-a adăugat și sănătatea slugii. Și nu l-a cinstit numai cu atîta, ci i-a arătat că intră în locul celor scoși din împărăția cerurilor. Iar prin aceasta Hristos face cunoscut tuturor că mîntuirea se dobîndește prin credință, nu prin faptele legii vechi. De aceea darul împărăției cerurilor nu este numai pentru iudei, ci și pentru păgîni; și mai mult pentru păgîni decît pentru iudei. „Să nu socotiți, spune Hristos, că darul împărăției cerurilor s-a dat numai sutașului! Darul acesta va fi dat întregii lumi!” Spunea acestea, profetînd despre păgîni, dîndu-le bune nădejdi. Că în mulțimile de oameni, care Îl urmau, erau și păgîni din Galileea neamurilor. Spunea acestea ca să nu-i lase fără nădejde pe păgîni și să alunge din mintea iudeilor gîndul că numai ei sînt poporul ales. Hristos nu vorbise pînă acum de venirea păgînilor la credință, pentru ca nu cumva cuvintele Sale să supere pe ascultătorii Săi și pentru ca să nu le dea pricină de atac; prilejuit însă de credința sutașului, vorbește și de asta, dar nici acum nu rostește cuvîntul „păgîn”; n-a spus: „mulți păgîni”, ci: „Mulți de la răsărit și de la apus”⁴¹. A arătat pe păgîni, dar n-a supărat pe iudei: cele spuse erau învăluite. Nu numai aceasta învăluește noutatea învățăturii Sale, ci și prin înlocuirea „împărăției cerurilor” cu „sînurile lui Avraam”. Că nici nu le era

39. Matei 8, 9.

40. Matei 6, 33.

41. Matei 8, 11.

cunoscut numele de „împărăția cerurilor”; și Domnul vorbește de sinurile lui Avraam, pentru că pe iudei îi ustura mai mult această pierdere. Tot așa și Ioan Botezătorul n-a vorbit îndată despre gheenă, ci le-a spus ceea ce-i dorea mai mult: „*Să nu vi se pară că puteți zice: „Sintem copiii lui Avraam”!*”⁴² Odată cu aceasta Hristos a arătat că nu este potrivit Vechiului Testament. Prețuind pe patriarhi și numind sinurile lor fericirea celor buni, surpă din temelii această bănuială. Nimeni să nu creadă că pe iudei îi amenință numai o singură pedeapsă! Că dublă este pedeapsa iudeilor și dublă este și fericirea păgînilor; iudeii nu numai că au pierdut sinurile lui Avraam, ci au pierdut ce era al lor; păgînii nu numai că au dobîndit împărăția cerurilor, ci au dobîndit ce nu se așteptau; și pe lingă acestea și o a treia, că au luat cele ale iudeilor. Hristos îi numește pe iudei „*fiii împărăției*”⁴³, pentru că împărăția cerurilor lor le era pregătită. Și aceasta îi dorea mai ales pe iudei. Și-i izgonește din sinurile lui Avraam, după ce le-a arătat că prin făgăduință trebuiau să fie în sinurile acelea. Apoi, pentru că spusele lui Hristos erau o hotărîre, o face crezută prin minunea săvîrșită, după cum minunea la rîndul ei a fost întărită de profeția realizată mai tîrziu.

Cel ce nu crede deci în înșănătoșirea de atunci a slugii sutașului, să creadă pe temeiul profeției realizate astăzi. Că și profeția, chiar înainte de realizarea ei, a ajuns cunoscută atunci pe temeiul minunii. De aceea Iisus a rostit mai întîi profeția, după aceea a vindecat sluga bolnavă, pentru ca să fie crezute cele viitoare pe temeiul celor prezente și ceea ce este mai mic, pe temeiul a ceea ce este mai mare. Nu-i deloc nefiresc, ba, dimpotrivă, o lege rațională și dreaptă, ca cei virtuoși să se bucure de bunătați, iar cei păcătoși să sufere dureri; dar e mai presus de fire să înzdrăvești un slăbănog și să învii un mort. Totuși, la acest lucru, mare și minunat a contribuit, nu puțin, și sutașul; lucrul acesta l-a arătat și Hristos prin cuvintele: „*Du-te și cum ai crezut, fie ție!*”⁴⁴. Ai văzut că vindecarea slugii a proclamat puterea lui Hristos, a făcut cunoscută credința sutașului și a făcut crezută profeția? Dar, mai bine spus, toate au proclamat puterea lui Hristos. Că Iisus n-a tămăduit numai trupul slugii, ci, prin minune, a atras la credință și sufletul sutașului. Tu însă nu mi te uita numai că sutașul a crezut, că sluga s-a vindecat, ci minunează-te și de iuțeala vindecării. Aceasta a arătat-o evanghelistul prin cuvintele: „*Și s-a vindecat sluga lui în ceasul acela*”⁴⁵, așa precum a spus și despre lepros: „*Îndată s-a curățit*”⁴⁶. Puterea lui Hristos s-a arătat nu numai prin aceea că a vindecat sluga sutașului, ci și prin aceea că vindecarea s-a făcut în chip minunat și într-o clipită. Și nu numai prin aceasta ne este de

42. Matei 3, 9.

43. Matei 8, 12.

44. Matei 8, 13.

45. Matei 8, 13.

46. Matei 8, 3.

folos, ci și prin aceea că de câte ori face Iisus câte o minune vorbește și de împărăția cerurilor și caută să ne atragă pe toți spre ea. Chiar pe cei pe care-i amenință că are să-i alunge din împărăția cerurilor, nu-i amenință ca să-i alunge, ci ca să-i înfricoșeze cu aceste cuvinte, spre a-i atrage la împărăția cerurilor. Iar dacă nu se folosesc nici de pe urma acestei amenințări, apoi toată vina e a lor și a tuturor celor ce suferă de aceeași boală. Poți vedea că s-a întâmplat aceasta nu numai cu iudeii, ci și cu cei ce au crezut. Că și Iuda era fiu al împărăției și auzise împreună cu ucenicii: „*Veți ședea pe cele douăsprezece tronuri*”⁴⁷, dar a ajuns fiu al gheenei; iar etiopianul⁴⁸, barbar fiind – din cei de la răsărit și de la apus – s-a bucurat de cununi împreună cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov. Aceasta se întâmplă și acum în vremea noastră. „*Că mulți dintii vor fi pe urmă*, a spus Hristos, *și cei de pe urmă, întâi*”⁴⁹. Hristos a spus aceste cuvinte pentru ca nici cei din urmă să nu se trîndăvească, gîndindu-se că nu mai au nici o putere să ajungă în frunte, și nici cei dintii să nu se încreadă prea mult în ei înșiși gîndindu-se că sînt în frunte. Același lucru l-a profețit mai înainte și Ioan Botezătorul, spunînd: „*Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam*”⁵⁰. Și pentru că profeția avea să se împlinească, a fost predicată mai dinainte, pentru ca nimeni să nu se tulbure la împlinirea ei, de un lucru așa de minunat. Ioan o dă numai ca posibilă, că o spusese primul; Hristos însă o dă ca sigură și o întărește prin minunea săvîrșită îndată după rostirea profeției.

V

Deci cei ce stăm⁵¹ să nu ne încredem, ci să ne spunem: „*Celui ce i se pare că stă să ia aminte să nu cadă*”⁵²; dar nici cei căzuți să nu se descurajeze, ci să spună: „*Au doară cel ce cade nu se scoală?*”⁵³. Sînt mulți oameni care s-au urcat pînă în înaltul cerului, au arătat mare răbdare, au îmbrățișat pustia și n-au văzut femeie nici în vis, și totuși, trîndăvinduse puțin, s-au împiedicat și au ajuns în prăpastia păcatului. Alții, dimpotrivă, de acolo s-au urcat la cer; și de pe scenă și de la dans au îmbrățișat viețuirea îngerească; au ajuns atît de virtuoși încît au pus pe fugă pe demoni și au făcut și alte minuni. Pline sînt Scripturile cu astfel de pilde, plină și viața de azi! Desfrînații și afemeiații închid gurile maniheilor, care, slujind dia-

47. Matei 19, 28.

48. Fapte 8, 26-39.

49. Matei 19, 30.

50. Matei 3, 9.

51. De aici începe partea morală: „*Cel ce stă nu trebuie să se încreadă pînă la sfîrșit și nici cel căzut să nu se descurajeze*”

52. I Cor. 10, 12.

53. Im. 8, 1.

volului, spun că viciul nu se poate schimba, care fac moi mîinile celor ce vor să-și îmbunătățească viața, care distrug întreaga viață omenească. Maniheii, care au aceste învățături greșite, nu numai că defaimă cele viitoare, dar, pe cît le stă în putință, răstoarnă și pe cele de aici cu susul în jos. Se va mai îngriji, oare, vreodată de virtute cel care trăiește în păcat, cînd crede că este cu neputință să se întoarcă la virtute și să se schimbe în bine? Dacă chiar acum, cînd sînt legi, cînd ne amenință pedepse, cînd pe mulți îi îndeamnă slava cea din ceruri, cînd ne așteaptă gheena, cînd ni s-a făgăduit împărăția, cînd cei răi sînt ocăriți, iar cei buni lăudați, dacă chiar acum abia de se mai găsesc cîțiva care vor să asude pentru virtute, cine-ar mai putea opri prăpădul și stricăciunea dacă toate acestea ar dispărea?

VI

Cunoscînd, așadar, viclenia diavolească și știind că maniheii și cei care învață că destinul conduce viața omenească se împotrivesc tuturor: legiuitorilor păgîni, poruncilor lui Dumnezeu, dreptei rațiuni, credinței comune a tuturor oamenilor, și a barbarilor și sciților și a tracilor, să fim cu mintea trează, iubiților, să spunem adio tuturor acelor și să mergem pe calea cea strîmă⁵⁴, cu încredere și cu teamă; cu teamă, pentru că prăpastie e și în dreapta și în stînga; cu încredere, pentru că în fruntea noastră merge Iisus. Să mergem cu mintea trează și ochii deschiși. O clipă de nu ești atent, te-ai și prăbușit. Că nu sîntem doar noi mai cu luare-aminte decît David, care o clipă și-a lăsat sufletul nesupravegheat și s-a și prăbușit în prăpastia păcatului. Dar s-a ridicat îndată. Nu te uita numai că a păcătuit, ci și că și-a curățit păcatul. Că de asta s-a scris istoria aceea, nu ca să-l vezi căzut, ci ca să-l admiri ridicat, ca să înveți că trebuie să te ridici și tu cînd cazi. După cum doctorii vorbesc în cărțile lor de medicină de bolile cele mai grele și arată cum trebuie vindecate, pentru ca, prin deprinderea cu vindecarea bolilor mai grele, să poată tămădui cu ușurință și pe cele mai ușoare, tot așa și Dumnezeu a dat ca pildă cele mai mari păcate, pentru ca și cei care fac păcate mai mici să poată găsi ușor leacul păcatelor lor, văzînd cum au fost vindecate păcatele cele mari. Dacă au fost vindecate acelea, cu atît mai mult cele mai mici. Să nu uităm, dar, și cum a păcătuit fericitul David, dar și cît de repede s-a ridicat.

– Care a fost păcatul lui David?

– A făcut desfrîinare și a ucis⁵⁵. Nu mă rușinez să strig în gura mare păcatul lui! Dacă Sfîntul Duh n-a socotit o rușine să ne facă cunoscută această istorie, cu atît mai puțin cu nu trebuie s-o ascund. De aceea nu numai ca strig în gura mare păcatul lui David, dar mai adaug și încă ceva.

⁵⁴ *Mattei* 7, 14.

⁵⁵ *II Regi* 11, 2-29; 12, 9-10.

Toți cîți ascund păcatul lui David, ei mai cu seamă, îi pun în umbră virtutea. Și după cum cei care trec sub tăcere lupta cu Goliat îl lipsesc pe David de mari cununi⁵⁶, tot așa și cei care lasă la o parte istoria păcatului său. Nu par, oare, ciudate cuvintele mele? Dar așteptați puțin și atunci veți vedea că am dreptate să grăiesc așa. Pentru aceasta voi și zugrăvi amănunțit păcatul lui David, voi întrebuița cuvinte tari, pentru ca să pun și mai mult în lumină puterea leacului, care i-a tămăduit păcatul. Ce voi mai adăuga? Virtutea lui David! Iar virtutea lui îi face și mai mare păcatul. O faptă nu se judecă în sine însăși, ci în legătură cu cel ce o săvîrșește. Că spune Scriptura: „*Cei tari, cumplit se vor certa*”⁵⁷; și: „*Cel care a știut voia stăpînului său și n-a făcut-o se va bate mult*”⁵⁸. Deci cu cît cunoști mai mult, cu atît ești mai mult pedepsit. De aceea preotul care face același păcat ca și mireanul nu primește pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea. Probabil că ați și început să tremurați și să vă temeți văzînd că îl acuz din ce în ce mai mult pe David și vă minunați că mă îndrept spre prăpastie. Dar am atîta încredere în David, încît merg chiar mai departe; cu cît îi voi mări păcatul, cu atît mai mult îl voi putea lăuda.

– Dar ce poți spune mai mult decît ai spus? m-ar întreba cineva.

– Pot. Și pot foarte bine! După cum pe Cain îl poți învinui nu numai de crimă, ci de o crimă mai rea decît multe crime – că n-a ucis pe un străin, ci pe fratele său; n-a ucis pe un frate vinovat, ci pe un nevinovat; n-a ucis, după ce alții mulți uciseseră înaintea lui, ci el este cel dintîi care a adus pe fața pămîntului uciderea –, tot așa și David: nu numai omorul îi era păcatul; cel care-l săvîrșise nu era un om de rînd, ci profet; n-a ucis un vinovat, ci un nevinovat; el era marele vinovat, că el răpise soția celui alt; după o crimă a mai adăugat și alta.

Ați văzut că n-am cruțat pe dreptul David? Ați văzut că i-am spus fără sfială păcatele? Totuși am atîta încredere în apărarea ce-a făcut-o David pentru păcatele sale, încît aş vrea, în ciuda mărimii păcatului său, să am în fața mea și pe manihei, care iau în derîdere păcatele lui David și pe ereticii marcioniți, ca să pot să le închid desăvîrșit gura. Aceia spun că David a ucis și a săvîrșit adulter. Eu nu spun numai atît, ci că a făcut o îndoită crimă: și din pricină că a ucis un nevinovat, și din pricină că era și profet și împărat.

56. *I Regi* 17, 49–52.

57. *Înt. Sol.* 6, 6.

58. *Luca* 12, 17.

VII

Nu este același lucru să săvârșească aceeași faptă unul care a fost învrednicit cu Duhul Sfînt, care a primit atîtea binefaceri, care a avut atîta îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, care a ajuns la asemenea vîrstă – și un altul lipsit de toate aceste daruri. Și totuși mai cu seamă prin aceea este de admirat acest vrednic bărbat, că da, a căzut în adîncul păcatului, dar nu și-a pierdut curajul, nu a deznădăjduit, nu s-a trîndăvit cînd a primit lovitură puternică de la diavol, ci iute, dar mai bine spus îndată, i-a dat cu toată tăria o lovitură mai puternică decît cea primită. Lupta dintre diavol și David s-a petrecut ca în război, ca în prima linie de bătaie; un barbar înfige sulița în pieptul unui ostaș viteaz sau îi sloboade o săgeată în stomac; apoi îl rănește a doua oară mai greu decît înainte; cel ce a primit aceste cumplite răni cade jos plin tot de sînge, dar iute se scoală, aruncă sulița împotriva dușmanului său și-l lasă îndată mort pe cîmpul de bătaie. Tot așa și în lupta dintre diavol și David. Cu cît vei spune că e mai mare rana primită de David, cu atît vei arăta mai minunat sufletul celui rănit, că a avut tăria, după rana aceea cumplită, să se scoale și să se așeze chiar în fruntea falangei și să-și doboare dușmanul care îl rănise. Cît e de mare fapta lui David o știu mai ales cei ce cad în mari păcate. Cînd mergi pe drum drept și nu te silește nimeni să alergi, n-ai nevoie de curaj și nici nu-i nevoie să fii tînăr – că îți ține tovărășie de drum nădejdea cea bună, care te îmboldește, te întărește și-ți pune aripi la picioare –, dar ai nevoie și de putere tinerească și de curaj ca să poți lua de la început același drum, după ce ai ajuns la capătul lui, după ce ai pierdut totul și nenumăratele cununi și multele trofee și strălucitele victorii.

Dar ca să fac mai clare cuvintele mele, voi încerca să vă dau o altă pildă, tot atît de potrivită ca și cea de mai înainte. Închipuiește-ți stăpînul unei corăbii, care a străbătut cu corabia lui nenumărate mări, care la sfîrșitul călătoriei, după ce a înfruntat multe furtuni și valuri, după ce a scăpat de stîncile ascunse în mare, se scufundă cu corabia plină de mărfuri și de bogății chiar în gura portului și abia scapă cu sufletul din acest groaznic naufragiu. Te rog să-mi spui cu ce ochi va mai privi omul acesta marea, comerțul pe mare, călătoria pe mare, cu toate ostenele și necazurile ei? Va mai voi, oare, vreodată, în afară de cazul că are un suflet foarte curajos, să vadă coasta mării sau corabia sau portul? Eu n-o cred! Va sta ascuns, va socoti ziua noapte, nu va avea încredere în nimeni și în nimic; va voi mai degrabă să trăiască din cersit, decît să mai pună piciorul pe-o corabie. Fericitul David n-a fost așa. S-a dus și el la fundul mării după nenumărate ostenele și sudori, dar n-a rămas acoperit de ape, ci s-a urcat din nou în corabie, a întins pînzele, a pus mîna pe cirna corăbiei, a început aceleași munci și și a făcut iarăși mai mare

bogăția. Dacă este lucru minunat să te ții pe picioare și să nu rămii la pământ când ai căzut, câte cununi nu meriți când te ridici și faci fapte așa de mari? Și multe pricini îl împingeau pe David la deznădejde: mai întâi mărimea păcatului; al doilea, că a săvârșit acest păcat, nu la începutul vieții, când și nădejtile sînt mai mari, ci la sfîrșitul vieții – nici cel ce face comerț pe mare nu suferă atîta când i se îneacă corabia chiar la plecarea din port, ca atunci când izbește corabia de o stîncă la întoarcere, când corabia e încărcată cu nenumărate mărfuri –; al treilea, că a săvârșit păcatul după ce adunase mare bogăție de fapte bune. Că nu era mică încărcătura de fapte bune când a făcut păcatul; de pildă faptele lui mari de pe timpul tinereții, pe când păștea oile; lupta împotriva lui Goliat, când a cîștigat victoria aceea strălucită; filozofia arătată față de Saul, când a arătat răbdare evanghelică – l-a avut de atîtea ori pe dușman în mînă și totuși nu i-a făcut nimic; a dorit mai bine să-și piardă patria, libertatea și chiar viața, decît să omoare pe cel ce se pornise cu nedreptate împotriva lui –; mai tîrziu apoi, după ce a ajuns împărat, faptele lui de virtute n-au fost mai mici; în afară de acestea și părerea mulțimii și pierderea unei slave atît de strălucite, nu puțin l-au tulburat; că nici nu l-a împodobit atît de mult porfira împărătească, pe cît l-a rușinat murdăria păcatului.

VIII

Știți cu toții cît e de dureros să ni se spună păcatele în auzul tuturor! Trebuie să ai un suflet mare ca să nu-ți pierzi curajul când te acuză atîția oameni și când atîția oameni sînt martori ai păcatelor tale. Cu toate acestea, acest curajos bărbat a smuls din sufletul său aceste săgeți. Și atît de mult a strălucit mai tîrziu, atît de bine și-a curățit murdăria păcatului, atît de curat a ajuns, încît a putut, chiar după moartea lui, să ușureze păcatele urmașilor săi. Și ce spunea Dumnezeu despre Avraam, o spune și despre David; dar, mai bine spus, cu mult mai mult de David. Despre patriarh spusese: „*Mi-am adus aminte de legămîntul făcut cu Avraam*”⁵⁹. Când vorbește de David, nu vorbește de legămînt.

– Dar despre ce?

– „*Pentru David, sluga Mea, voi apăra cetatea aceasta*”⁶⁰. Pentru dragostea ce-i purta Dumnezeu lui David, Dumnezeu n-a îngăduit ca Solomon să-și piardă împărăția, cu tot păcatul mare săvârșit de el. Atît de mare a fost slava lui David, încît Petru, după atîția ani, a grăit așa iudeilor în cuvîntarea sa: „*Se cade să vorbesc cu îndrăznire către voi de patriarhul David, că a și murit și a și fost îngropat*”⁶¹. Iar Hristos, grăind iudei-

59. *Ieș.* 2, 25.

60. *Isaia* 37, 35.

61. *Fapte* 2, 29.

lor, arată că David, după păcat, a fost învrednicit de atîta har al Sfîntului Duh încît a fost învrednicit să profețească despre Dumnezeuzeirea Sa; și chiar cu această profeție le închide gura iudeilor, spunînd: *«Dar cum David cu duhul Îl numește pe El Domn? zicînd: „Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea”»*⁶². Și s-a întîmplat cu David ce se întîmplase cu Moise. După cum Dumnezeu a pedepsit, împotriva voinței lui Moise, pe Maria, sora lui, pentru ocara adusă fratelui ei, pentru că îl iubea foarte mult pe sfînt, tot așa Dumnezeu a pedepsit, împotriva voinței lui David, pe Abesalom, fiul lui, pentru ocara adusă tatălui său. Sînt de ajuns și aceste dovezi, dar, mai bine spus, acestea înaintea altora, ca să arate virtutea lui David. Cînd Dumnezeu dă o hotărîre nu trebuie s-o mai iscodești. Dar dacă vrei să cunoașteți cu de-amănuntul filozofia lui David, o puteți afla citind istoria vieții sale de după săvîrșirea păcatului, ca să vedeți îndrăznirea lui către Dumnezeu, dragostea sa, sporul său de virtute, viața lui desăvîrșită pînă la cea din urmă suflare.

Avînd aceste pilde, să fim cu mîntea trează și să ne străduim să nu cădem. Iar dacă vreodată am cădea, să nu rămînem jos. Nu v-am dat ca pildă păcatele lui David ca să vă îndemn la păcat, ci ca să vă fac și mai mare frica de păcat. Dacă dreptul David a căzut în niște păcate atît de mari, pentru că n-a fost cu băgare de seamă cîteva clipe doar, ce nu vom păți noi, care, de dimineața pînă seara nu avem grijă de sufletul nostru? Nu te uita deci la David că a căzut, ca să te trîndăvești, ci uită-te cîte fapte de virtute a făcut după aceea, cîte plîngerii și cită căință prelungită zile și nopți n-a arătat, dînd drumul la izvoare de lacrimi, spălîndu-și patul cu lacrimi⁶³ și îmbrăcîndu-se cu sac⁶⁴, pe lîngă toate acestea. Dacă David a avut nevoie de o atît de mare pocăință, cînd ne vom mai putea noi, oare, mîntui, cînd stăm nesimțitori după ce păcătuim atîta? Dacă ai multe fapte bune, poți ușor să-ți acoperi cu ele păcatele; dar dacă ești gol de fapte bune, fiecare păcat îți face o rană de moarte.

Ca să nu se întîmple asta, să ne înarmăm cu fapte bune. De săvîrșim vreun păcat, să ni-l curățim îndată, ca să fim învredniciți să trăim viața aceasta de pe pămînt spre slava lui Dumnezeu și să ne bucurăm și de viața cea viitoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

62. *Matei* 22, 43-44.

63. *Ps.* 6, 6.

64. *Ps.* 34, 12.

OMILIA XXVII

**„Și venind Iisus în casa lui Petru,
a văzut pe soacra lui zăcînd cuprinsă de friguri.
Și S-a atins de mîna ei și au lăsat-o frigurile
și s-a sculat și slujea Lui”¹**

I

Evanghelistul Marcu a adăugat: „*îndată*”², voind să arate și timpul. Evanghelistul Matei a vorbit numai de minune, fără să menționeze timpul; ceilalți doi evangheliști³ spun că bolnava L-a rugat; Matei a tăcut și acest lucru. Aceasta nu înseamnă că evangheliștii se contrazic, ci că Matei istorisește minunea mai pe scurt, iar Marcu și Luca mai precis.

– Dar pentru ce S-a dus Iisus în casa lui Petru?

– După părerea mea, ca să mănînce. Lucrul acesta l-a arătat evanghelistul cînd a spus: „*S-a sculat și slujea Lui*”. Hristos poposea în casele ucenicilor Lui – cum a poposit și la Matei, atunci cînd l-a chemat la apostolat⁴ – ca să-i cinstească și să le mărească rîvna.

Uită-mi-te și aici la respectul lui Petru față de Dascălul său! Avea pe soacra lui acasă bolnavă, cuprinsă tare de friguri și nu L-a dus pe Domnul în casa lui, ci a așteptat să-Și termine învățătura și să vindece pe toți ceilalți bolnavi; și atunci L-a rugat, după ce a intrat în casă. Astfel Petru, chiar de la început, a fost învățat să pună nevoile altora înaintea nevoilor lui. Nu Petru L-a rugat pe Domnul să intre în casă, ci Domnul i-a pășit pragul casei, din proprie inițiativă, după ce sutașul spusese: „*Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu*”⁵. Îi arată ucenicului cîtă cinste îi face! Gîndește-te cum erau locuințele acestor pescari! Și totuși Domnul n-a socotit nevrednic să intre în colibecele acelea sărmene, învățîndu-te să calci în picioare mîndria omenească.

Iisus vindecă uneori cu cuvîntul, alteori întinde mîna, iar alteori face și una și alta, pentru a pune sub ochi vindecarea. Nu voia să facă totdeauna minunile în văzul și auzul tuturor; trebuia chiar să le ascundă,

1. *Matei* 8, 14.

2. *Marcu* 1, 30.

3. *Marcu* 1, 30; *Luca* 4, 38.

4. *Matei* 9, 9-10.

5. *Matei* 8, 8.

mai ales de ucenicii Lui, că ei, de bucurie, ar fi dus vestea pretutindeni. Aceasta se vede lămurit de acolo că după ce S-a pogorât de pe muntele Taborului a trebuit să poruncească ucenicilor Săi să nu spună nimănui de schimbarea Sa la față⁶.

Așadar, după ce S-a atins de trupul soacrei lui Petru, nu numai că i-a potolit frigurile, dar a făcut-o și deplin sănătoasă. Era o boală ușoară; totuși prin felul vindecării, Domnul Și-a arătat puterea. Știința medicală n-ar fi putut-o vindeca așa. Știți doar cu toții că bolnavii de friguri trebuie să mai stea încă multă vreme, după ce îi lasă frigurile, până să se facă deplin sănătoși. Dar atunci toate s-au petrecut deodată. Și nu numai atunci, ci și când a potolit furtuna pe mare⁷. N-a potolit numai vânturile și furtuna, ci a oprit îndată și frământarea mării; lucru cu totul neobișnuit, că, chiar dacă se potolesc vânturile, apele se frământă multă vreme. Cu Hristos nu s-au petrecut lucrurile așa, ci deodată au încetat toate. Tot așa a fost și cu soacra lui Petru. De aceea și evanghelistul, ca să scoată aceasta la iveală, a spus: „Și s-a sculat și slujea Lui”. Scularea și slujirea erau semne și ale puterii lui Hristos, dar și ale dragostei pe care soacra lui Petru o avea pentru Hristos.

Dar pe lângă acestea, mai putem vedea aici și altceva, anume că și prin credința unora Hristos dăruiește altora vindecare – că și aici alții L-au rugat pe Domnul⁸, ca și cu sluga sutașului⁹ –, iar Iisus dăruiește vindecare când cel care are să fie vindecat crede, dar sau din pricina bolii nu poate să meargă la El sau din pricina neștiinței nu are despre Hristos părerea cuvenită Lui sau din pricină că este nevîrstnic.

„Iar făcîndu-se seară, au adus la Dînsul mulți îndrăciți și a scos duhurile din ei cu cuvîntul; și pe toți bolnavii i-a tămăduit, ca să se îplinească ceea ce s-a spus de prorocul Isaia: „Nepuțințele noastre a luat și bolile noastre a purtat”»¹⁰.

Ai văzut că credința mulțimii crește? Era tîrziu, dar nu se îndurau să plece, nici nu socoteau că e nepotrivit să aducă la El spre seară pe bolnavii lor. Tu însă uită-mi-te la mulțimea mare de bolnavi vindecați, pe care evangheliștii îi trec sub tăcere! Nu ne vorbesc, nici nu ne istorisesc în parte fiecare vindecare, ci, printr-un singur cuvînt, vorbesc de un nespus noian de minuni. Apoi iarăși, ca să nu pui la îndoială măreția minunii, că adică într-o clipită de timp a dezlegat și a vindecat atîta mulțime de oameni și atît de felurite boli, evanghelistul aduce pe profet martor al

6. Matei 17, 9.

7. Matei 8, 24–27.

8. Marcu 1, 30.

9. Matei 8, 5–6.

10. Matei 8, 16–17.

celor săvârșite; ne arată că dovada din Scriptură este puternică, nu mai puțin decît înseși minunile, spunîndu-ne că și Isaia a vorbit de aceste minuni, cînd a zis: „*Neputințele noastre a luat și bolile noastre a purtat*”¹¹. N-a spus: „a dezlegat”, ci: „*a luat*” și „*a purtat*”, cuvinte care, după părerea mea, sînt spuse mai degrabă despre păcate, în deplin acord cu profetul Ioan Botezătorul, care a spus: „*Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii*”¹².

II

Dar aş putea fi întrebât:

– Pentru ce aici evanghelistul aduce această profeție ca mărturie pentru vindecarea bolilor?

– O aduce sau pentru că interpretează această profeție în sens istoric, sau pentru a arăta că cele mai multe boli sînt pricinuite de păcate sufletești. Că dacă moartea, cel mai mare rău, își are rădăcina și temeiul în păcat¹³, cu atît mai mult majoritatea bolilor; pentru că păcatul ne face să fim supuși patimilor.

„*Văzînd Iisus mulțimi multe împrejurul Lui, a poruncit să treacă de cealaltă parte*”¹⁴.

Uită-te iarăși la smerenia lui Hristos! Ceilalți evangheliști spun că a certat pe demoni, ca să nu spună că El este Hristos, Fiul lui Dumnezeu¹⁵; evanghelistul Matei spune că S-a depărtat de mulțimi. A făcut lucrul acesta ca să ne învețe să fim smeriți; dar totodată ca să potolească invidia iudeilor și să ne învețe să nu facem nimic de ochii lumii. Că Domnul nu vindeca numai trupurile, ci îndrepta și sufletele și învăța pe oameni filozofia, arătîndu-Și puterea Sa și prin una și prin alta; și prin aceea că vindeca bolile și prin aceea că nu făcea nimic de ochii lumii.

Și mulțimile stăteau pironite de El, iubindu-L, admirîndu-L și voind să-L vadă. Cine ar fi putut să se depărteze de El, cînd făcea minuni așa de mari? Cine n-ar fi vrut să-L vadă chiar numai fața și gura, care rostea unele ca acelea? Nu era minunat numai cînd făcea minuni, ci chiar cînd Se arăta era plin de farmec. Lucrul acesta a vrut să-l spună profetul prin cuvintele: „*Împodobit cu frumusețe, mai mult decît fiii oamenilor*”¹⁶; iar cînd Isaia spune că „*n-avea chip, nici frumusețe*”¹⁷, Isaia spune cuvintele acestea sau pentru că pune în comparație frumusețea Lui omenească cu

11. *Isaia* 53, 4.

12. *Ioan* 1, 29.

13. *Rom.* 5, 12.

14. *Matei* 8, 18.

15. *Marcu* 1, 34; *Luca* 4, 41.

16. *Ps.* 44, 3.

17. *Isaia* 53, 2.

frumusețea și slava nespusă și negrăită a Dumnezeirii Sale sau pentru că istorisește cele ce se vor petrece în timpul patimilor, necinstea suferită în vremea răstignirii și smerenia arătată în toate împrejurările de-a lungul întregii Sale vieți.

Hristos n-a poruncit să treacă de cealaltă parte pînă ce n-a vindecat mai întîi pe toți bolnavii. Nici mulțimea nu L-ar fi lăsat. După cum pe Munte mulțimile au stat lingă Hristos nu numai cînd vorbea, ci L-au urmat și după ce a terminat cuvîntarea Sa, tot așa și acum; L-au înconjurat nu numai cînd făcea minuni, ci și după ce a terminat. Aveau mare folos chiar numai uitîndu-se la chipul Domnului. Gîndește-te cît trebuie să fi strălucit chipul Stăpînului nostru obștesc atunci, dacă Moise avea fața plină de slavă¹⁸, iar Ștefan arăta ca un înger?¹⁹ Poate că mulți s-au aprins acum de dorința de a vedea chipul Domnului; dar dacă vom, vom vedea un chip cu mult mai frumos decît cel de atunci. Dacă vom duce viața aceasta cu îndrăznire, îl vom primi pe Domnul pe nori, întîmpinîndu-L într-un trup nemuritor și nestricăcios²⁰.

Uită-te că Domnul nu alungă mulțimile, ca să nu le supere. Nu le-a spus: „Plecați de aici!”, ci a poruncit să treacă de cealaltă parte, dîndu-le a înțelege că pot negreșit să vină și acolo. Și mulțimile I-au arătat atîta dragoste, încît L-au urmat și de cealaltă parte cu dragă inimă.

Iar un rob al banilor, un om foarte îngîmfat,

„Apropiîndu-se de El, I-a spus: Învățătorule, voi merge după Tine oriunde vei merge”²¹.

Ai văzut ce mare îngîmfare? S-a apropiat cerînd să nu fie numărat cu mulțimea, ci arătînd că este mai presus de gloată. Așa nărav au iudeii! Te plictisesc la timp nepotrivit. Tot așa, mai tîrziu, un altul, pe cînd toți tăceau, el sare și spune: „*Care e cea dintîi poruncă din lege?*”²². Totuși Stăpînul nu l-a ținut de rău pentru îndrăzneala lui la timp nepotrivit, ca să ne învețe să suportăm pe niște oameni ca aceștia. Tot în acest scop, Domnul nu mustra, în auzul tuturor, pe cei care veneau la El cu gînduri rele; le răspundea după inima lor, ca să înțeleagă numai ei mustrarea, fiindu-le de un îndoit folos: întîi că le arăta că știe ce au pe cuget, apoi că le dădea putința să-și îndrepte viața prin aceea că nu i-a dat de gol în fața mulțimii. Așa a făcut Hristos și cu acest cărturar. Cărturarul, văzînd multe Sale minuni și pe mulți oameni mergînd după El, s-a gîndit că ar cîștiga bani de pe urma minunilor lui Hristos. De aceea se grăbea să-L urmeze.

18. *Ieș.* 34, 30.

19. *Fapte* 6, 15.

20. *I Tes.* 4, 17.

21. *Matei* 8, 19.

22. *Marcu* 12, 28.

- De unde putem ști asta?
- Din răspunsul dat de Hristos. Că nu răspunde cuvintelor întrebării, ci gândurilor ascunse în sufletul lui.
- Ce-i răspunde?
- „Te aștepti, îi spune Hristos, să strângi bani venind după Mine? Dar nu vezi că n-am adăpost, nici atîta cît au păsările? Că „*Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi, dar Fiul Omului n-are unde să-și plece capul*”²³.

Prin aceste cuvinte Hristos nu-l respinge, ci-i mustră gândul lui viclean, dîndu-i puțința, dacă ar voi, să-L urmeze într-o perspectivă ca aceasta. Dar ca să-i vezi viclenia lui, după ce a auzit răspunsul și s-a văzut muștrat, n-a spus: „Sînt gata să te urmez!”.

III

Și în alte multe împrejurări Hristos face la fel. Nu ține de rău pe față pe nimeni; dar prin răspunsul dat scoate la iveală gândul cel rău al celor ce se apropiau de El. Tînărului, care I-a spus: „*Învățătorule bune*”²⁴ și care se aștepta ca, prin linguseală, să-L atragă spre el, Domnul i-a răspuns, după gândul lui, zicîndu-i: „*Pentru ce-Mi zici bun? Nimeni nu este bun decît numai unul Dumnezeu!*”²⁵. Altădată, cînd cineva I-a spus: „*Iată Mama Ta și frații Tăi Te caută!*”²⁶, ascultă ce răspuns îi dă: „*Cine este Mama Mea și cine sînt frații Mei?*”²⁷. A răspuns așa pentru că cel care-I adresase cuvîntul a gîndit ca un om; nu cu dorința de a auzi un cuvînt folositor, ci ca să arate celor din jurul lui că-L cunoaște pe Iisus și ca să se mîndrească cu această cunoștință. Și iarăși, fraților Lui, care I-au spus: „*Arată-te lumii!*”²⁸ – că voiau să se laude cu El – le-a răspuns: „*Vre-mea voastră totdeauna este gata, dar a Mea n-a sosit încă*”²⁹. La fel a făcut și cu cei care-L întrebau cu gînd curat; de pildă lui Natanail, căruia i-a spus: „*Iată cu adevărat israilitean, întru care nu este vicleșug*”³⁰. Și iarăși ucenicilor lui Ioan Botezătorul le-a spus: „*Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce auziți și vedeți*”³¹; n-a răspuns cuvintelor ucenicilor lui Ioan, ci gândului celui care i-a trimis. Și iarăși poporului, care era în jurul Lui cînd ucenicii lui Ioan I-au pus întrebarea, a vorbit conștiinței mulțimii, spunînd: „*Ce ați*

23. Matei 8, 20.

24. Matei 19, 16.

25. Matei 19, 17.

26. Matei 12, 47.

27. Matei 12, 48.

28. Ioan 7, 4.

29. Ioan 7, 6.

30. Ioan 1, 47.

31. Luca 7, 22.

ieșit să vedeți în pustie"³². Dar pentru că mulți din ei socoteau poate pe Ioan un om ușuratic și nestatornic, Hristos le-a îndreptat părerea spunându-le: „*Ce ați ieșit să vedeți în pustie? Trestie clătinață de vînt? Sau om îmbrăcat în haine moi?*”³³. Prin aceste două pilde Hristos a arătat că Ioan nu-i nestatornic prin fire și nici nu-i moleșit de trai bun. Astfel a răspuns gîndului ascuns al celor din jurul Lui.

Uită-te cît de multă smerenie a arătat Hristos și în această împrejurare! Nu i-a spus cărturarului: „Am casă, dar o disprețuiesc!”, ci: „Nu am!”, Răspunsul Său e și precis și plin de smerenie. La fel este Hristos cînd mănîncă și bea, cînd pare că face contrarul decît făcea Ioan Botezătorul; toate le face pentru mîntuirea iudeilor; dar, mai bine spus, a întregii lumi, închizînd în același timp și gurile ereticilor și voind totodată să atragă la Sine și pe cei din jurul Lui.

„Un altul I-a zis: „Doamne, dă-mi voie să merg să îngrop mai întîi pe tatăl meu!”³⁴.

Ai văzut deosebirea dintre o rugăminte și alta? Celălalt cu nerușinare îi spune: „Voi merge după Tine oriunde vei merge”; acesta, deși cerea un lucru cuvios, îi spune: „Dă-mi voie!” Dar Hristos nu i-a dat voie, ci a spus:

„*Lasă morții să-și îngroape morții lor! Tu vino după Mine!*”³⁵

Totdeauna Domnul se uită la gîndul omului.

– Pentru ce nu i-a dat voie? aș putea fi întrebat.

– Și pentru că erau și alții care să îngroape mortul – așa că nu avea să rămînă mortul neîngropat –, dar și pentru că ucenicul Său nu trebuia să se îndepărteze de la îndatoriri cu mult mai mari. Prin cuvintele: „*Morții lor*” Iisus arată că mortul nu era dintre ai Lui; după părerea mea cel mort era necredincios.

Dacă te minunezi de tînrul acesta că și-a cerut voie de la Iisus pentru un lucru așa de necesar și n-a plecat de capul lui, apoi cu mult mai mult minunează-te că a rămas lîngă Iisus cînd l-a oprit.

– Dar nu-i cea mai mare nerecunoștință, aș putea fi întrebat, ca un fiu să nu se ducă la înmormîntarea tatălui său?

– Dacă acela ar fi făcut aceasta din trîndăvie, ar fi fost nerecunoștință; dar ar fi dat dovadă de cea mai mare lipsă de judecată dacă ar fi plecat să facă un lucru mai puțin necesar, neglijînd un lucru mai necesar.

Iisus nu l-a oprit, poruncindu-i să nu cinstească pe părinți, ci ca să ne arate că nimic nu trebuie să fie pentru noi mai necesar decît cele cerești,

32. Luca 7, 24.

33. Luca 7, 24–25.

34. Matei 8, 21.

35. Matei 8, 22.

că trebuie să ne lipim sufletul de ele cu toată sîrguința, că nu trebuie să amînăm deloc, oricît de constrîngătoare și de necesare ar fi alte interese ale noastre. Ce este mai necesar într-adevăr decît îngroparea tatălui nostru? Și totuși ce este mai ușor? Nici nu trebuie să cheltuiești mult timp!

Dacă³⁶ nu trebuie să ne îndepărtăm de îndatoririle noastre duhovnicești, nici puțina vreme cît trebuie s-o cheltuim cu îngroparea tatălui nostru, gîndește-te, ce merităm noi, care ne depărtăm tot timpul de faptele ce se cuvin să le facem pentru Hristos, noi, care preferăm pe cele fără de preț celor de neapărată trebuință, noi, care ne ocupăm de lucruri de nimic, fără să ne silească cineva? Și cu acest prilej trebuie să ne minunăm de filozofia învățaturii lui Hristos, că l-a ținut pe ucenicul Său cu cuvîntul Său. În afară de asta, l-a scăpat și de mulțime de necazuri: de jale, de plîsete și de cele ce le aduce cu sine moartea. Că după ce-l îngropa pe tatăl său, trebuia să se ocupe de testament, de împărțirea moștenirii și de toate celelalte ce vin după acestea. Și astfel, valuri după valuri, îl duceau departe de limanul adevărului. Pentru aceasta l-a ținut Hristos lîngă El și l-a pironit de El. Dacă încă te mai minunezi și te tulburi că Hristos n-a dat voie ucenicului Său să se ducă la înmormîntarea tatălui său, gîndește-te că mulți oameni nu îngăduie ca acei slabi de inimă să afle de moartea unora de-ai lor, fie tată, fie mamă, fie copil sau prieten și nici nu-i lasă să meargă după mort la mormînt. Și nu-i învinuim de cruzime, nici de neomenie. Și pe bună dreptate. Dimpotrivă, ar fi o cruzime ca pe niște oameni ca aceștia să-i lăsăm să ia parte la jalea unei înmormîntări.

IV

Dacă este un rău să jelim pe morții noștri și să ne zdrobim inima, apoi cu mult mai mare rău este să ne lipsim de cuvintele cele duhovnicești. Din pricina asta Domnul a spus și în altă parte: „*Nimeni care-și pune mîna pe plug și se uită înapoi nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu*”³⁷. Cu mult mai bine este să propovăduiești împărăția cerurilor și să smulgi pe alții de la moarte, decît să îngropi pe un mort care nu mai e de folos la nimic, mai ales cînd sînt cei care pot împlini lucrul acesta.

De aici învățăm că nu trebuie să pierdem nici cel mai puțin timp cînd e vorba de îndatoririle noastre duhovnicești, chiar dacă ne-ar sili nenumărate treburi, și să preferăm pe cele duhovnicești tuturor treburilor, chiar celor de neapărată trebuință și să știm ce este viața, ce este moartea. Mulți dintre cei ce par vii nu se deosebesc întru nimic de cei

36. De aici începe partea morală: *Oamenii care trăiesc în desfătări și cei cu putere nu se deosebesc intru nimic de morți.*

37. Luca 9, 62

morți, atîta vreme cît trăiesc în păcate; dar, mai bine spus, aceștia sînt mai răi decît morții. Că „*cel care a murit nu mai păcătuiește*”³⁸, pe cînd cel viu slujește păcatului. Să nu-mi spui că cel viu nu-i mîncat de viermi, că nu stă în coșciug, că n-a închis ochii, că nu-i înfășurat în giulgiuri de înmormîntare! Nu; dar este într-o stare mai rea decît un mort; nu-l mănîncă viermii, dar patimile îi sfișie sufletul mai groaznic decît fiarele sălbatice. Chiar dacă are ochii deschiși, totuși e mai rău decît cel cu ochii închiși. Ochii celui mort nu văd nimic rău; ochii celui viu, fiindu-i deschiși, strînge în jurul său nenumărate păcate; unul stă în coșciug și nu-l mai mișcă nimic; celălalt, însă este îngropat în groapa nenumăratelor sale păcate.

– Dar trupul lui nu-l vezi putrezit!

– Și ce-i cu asta? Înainte de trup i-a putrezit sufletul; a pierit sufletul și putreziciunea e mai mare. Mortul miroase urît zece zile; celălalt împrăstie miros greu toată viața lui; gura îi este mai necurată decît canalele. Deosebirea între unul și altul este că mortul este supus numai putreziciunii firești, pe cînd celălalt putrezește datorită nebuleniei sale, scornind în fiecare zi noi și noi prilejuri de putreziciune.

– Dar este purtat de cai!

– Și ce-i cu asta? Și mortul e purtat pe năsalii! Și iată grozăvia! Pe cel mort, legat cu giulgiuri și putrezit, nimeni nu-l vede, că îl acoperă capacul sicriului; pe cînd pe celălalt, deși miroase greu, îl vede toată lumea; se plimbă pretutindeni și-și poartă în trup, ca într-un sicriu, sufletul mort. Și dacă ai putea vedea sufletul unui om, care trăiește în desfătare și păcat, ți-ai da seama că ar fi mult mai bine să zacă legat în mormînt, decît să fie strîns de lanțurile păcatelor; ar fi mai bine să aibă peste el o piatră, decît povara grea a nesimțirii. Pentru aceea ar trebui ca rudele și cunoscuții unor astfel de morți, care nu mai simt păcatul, să se apropie de Iisus și să se roage pentru ei, așa cum a făcut Maria pentru Lazăr³⁹. Nu te deznădăjdui, chiar dacă miroase greu, chiar dacă e de patru zile, ci apropie-te de Iisus și ridică tu mai întîi piatra de pe cel mort! Și atunci îl vei vedea zăcînd ca în mormînt, legat cu giulgiuri.

Dacă vreți, să aduc înaintea voastră pe unul din boieri, pe unul din cei puternici. Nu vă temeți! N-am să dau nume! Dar, mai bine spus, chiar dacă aș da nume, nici atunci n-ar trebui să vă temeți. Cine se teme de un mort? Orice ar face, mortul rămîne mort! Un mort nu poate să facă rău, mic sau mare, unui om viu.

Să ne uităm la ei! Capul li-i legat; că acela care are totdeauna băutura în cap are toate simțurile astupate și legate, ca morții, care-s acoperiți cu capace și legați cu giulgiuri. Dacă vrei, uită-te și la mîinile lor! Le vei

38. Rom. 6, 7.

39. Ioan 11, 21-22.

vedea alipite de stomac, ca la morți, și legate, nu cu giulgiuri, ci, ce-i cu mult mai groaznic, cu lanțurile lăcomiei. Lăcomia nu-i lasă să întindă mâinile spre milostenie, nici spre altă faptă bună, ci-i face mai nefolosiți decît morții. Vrei să le vezi și picioarele legate? Le vezi iarăși strînse puternic de griji; și de aceea niciodată nu pot să alerge spre casa lui Dumnezeu.

Ai văzut mortul? Vezi-i și cioclul! Cine îi duce la groapă pe aceștia? Diavolul! El îi leagă strașnic și nu îngăduie ca omul să arate om, ci lemn uscat. Cum să mai arate unul ca acesta om cînd nu are ochi, nu are mîini, nu are picioare, nimic din unele ca acestea! Poți să vezi că și sufletul lor este tot așa de înfășurat; este mai degrabă idol decît suflet.

Așadar, pentru că oamenii aceștia zac în nesimțire și au ajuns ca niște morți, să ne apropiem pentru dînșii de Iisus, să-L rugăm să-i învieze, să ridicăm piatra de pe ei, să le dezlegăm legăturile! Dacă vei ridica piatra, adică nesimțirea lor față de păcat, vei putea să-i scoți îndată și din mormînt. Iar odată scoși, îi vei scăpa mai ușor de legături. De vei face așa, Hristos te va cunoaște; iar cînd vei învia și vei fi dezlegat, te va chema la cina Sa.

Așadar toți cîți sînteți prietenii lui Hristos, toți cîți sînteți ucenicii Lui, toți cîți iubiți pe cel mort, apropiați-vă de Iisus și rugați-L pentru cel mort! Chiar dacă mortul miroase greu de tot, totuși nici așa rudele și cunoscuții nu trebuie să-l părăsească, ci cu atît mai mult să se ducă la Iisus. Așa au făcut atunci și surorile lui Lazăr. Să nu încetăm a-L ruga pe Iisus, să nu ne oprim rugăciunile și cererile noastre, pînă ce nu-l primim viu pe cel mort. Dacă ne vom îngriji așa și de mîntuirea noastră și de mîntuirea semenilor noștri, vom dobîndi iute și viața ce va să fie, pe care, facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXVIII

**„Și intrînd El în corabie, au mers după El ucenicii Lui.
Și iată furtună mare s-a făcut pe mare,
încît se acoperea corabia de valuri, iar El dormea”¹**

I

Evangelistul Luca, neținînd seama de ordinea cronologică, a spus: „*Și a fost în una din zile și El a intrat în corabie și ucenicii Lui*”². Evangelistul Marcu face la fel³. Evangelistul Matei, însă, n-a spus așa, ci păstrează și aici ordinea cronologică. Că evangheliștii nu istorisesc la fel faptele și minunile Domnului. Am spus aceasta și mai înainte, ca să nu se creadă că sînt contraziceri între evangheliști, din pricină că unii din ei au lăsat la o parte unele amănunte.

Hristos a dat drumul mulțimilor să plece, dar a luat cu El pe ucenici. Acest lucru îl spun și ceilalți evangheliști. Și i-a luat pe ucenici nu în zadar, nici fără rost, ci ca să-i facă spectatorii minunii ce avea să urmeze. Ca un minunat instructor, Hristos i-a deprins pe ucenicii Săi și cu bune și cu rele: să fie fără teamă în primejdii și smeriți cînd sînt lăudați. Și ca să nu gîndească despre ei că sînt cineva, întrucît celorlalți le-a dat drumul să plece, iar pe ei i-a luat, îi lasă să se primejduiască pe mare; prin aceasta le-a scos și îngîmfarea din suflet, dar i-a deprins și să suporte cu curaj încercările.

Mari erau și minunile de mai înainte, dar minunea aceasta era și un exercițiu, nu mic, și era înrudită cu o altă minune din Vechiul Testament⁴. De aceea a luat cu El numai pe ucenicii Săi. Cînd au loc numai minunile, Domnul îngăduie poporului să fie de față; dar cînd sînt încercări și primejdii, Domnul ia numai pe ucenicii Săi, pe atleții lumii, pe care trebuia să-i deprindă cu încercările și primejdiile.

Evangelistul Matei spune scurt că Hristos dormea; evangelistul Marcu, însă, spune că dormea pe un căpătîi⁵, arătîndu-ne smerenia Sa, și prin asta învățîndu-ne multă filozofie.

1. *Matei* 8, 23-24.

2. *Luca* 8, 22.

3. *Marcu* 4, 35-38.

4. *Iey* 14, 16, 21.

5. *Marcu* 4, 38.

Așadar când s-a pornit furtuna și marea s-a infuriat, L-au sculat, zicându-I:

*„Doamne, mîntuiește-ne, că pierim!”*⁶

Domnul, însă, înainte de a certa marea, îi ceartă pe ucenici. Că, după cum am spus, Domnul a îngăduit furtuna, pentru a-i exercita; furtuna de pe mare era o școală a încercărilor ce aveau să vină peste ei. Și mai târziu i-a lăsat să cadă de multe ori în primejdii mai grele și a zăbovit cu ajutorul. De aceea și Pavel spunea: *„Nu vreau să nu știți voi, fraților, că am fost îngreunați peste măsură și peste putință, încît n-aveam nădejde nici de viață”*⁷; iar puțin mai jos iarăși: *„Care, din astfel de morți ne-a izbăvit”*⁸.

Deci Hristos, înainte de a certa marea, îi ceartă pe ucenicii Săi, spre a-i învăța că trebuie să aibă curaj chiar dacă se ridică mari valuri și spre a-i învăța că toate le rînduiește spre folosul lor. Spaima, într-adevăr, le-a fost spre folos, iar minunea a apărut mai mare și le-a rămas neștersă în minte. Domnul, când avea să facă o minune, făcea mai înainte alte multe fapte, care deșteptau mintea, ca nu cumva, cu trecerea timpului, să se uite minunea. Tot așa și Moise; mai întîi s-a speriat de șarpe; și nu s-a speriat așa ușor, ci spaimă de moarte l-a cuprins; și atunci a văzut minunea, că șarpele s-a prefăcut în toiag⁹. Tot așa și apostolii; cînd se așteptau să piară, atunci au fost mîntuiți. Ca să-și poată da seama de măreția minunii, trebuia să simtă primejdia. De aceea și dormea Hristos; dacă Hristos ar fi fost treaz, apostolii sau nu s-ar fi temut sau nu L-ar fi rugat sau nici nu și-ar fi închipuit că poate să potolească furtuna. De aceea, deci, dormea, ca să se nască spaimă în sufletele lor și ca să li se întipărească mai bine în minte cele ce aveau să se petreacă în jurul lor. Cu alți ochi privim bucuriile și durerile altora și cu alți ochi privim bucuriile și durerile noastre. Pînă la furtuna de pe mare apostolii văzuseră pe Iisus făcînd bine altora; ei nu se bucuraseră încă de nici o binefacere și erau oarecum nepăsători; că nu erau nici ologi și nici nu aveau vreo altă boală; trebuia, dar, să se bucure și ei personal de binefacerile lui Hristos; iar Domnul îngăduie dezlănțuirea furtunii, ca ucenicii să simtă mai lămurit binefacerea primită. Domnul nu dă lecția aceasta ucenicilor cînd erau de față mulțimile, ca nu cumva mulțimile, văzîndu-le spaima, să-i socotească puțin credincioși, ci îi ia îndeosebi și îi îndreaptă. Și, înainte de a potoli furia apelor, le potolește viforul din sufletele lor, certîndu-i și spunîndu-le:

*„Pentru ce sînteți infricoșați, puțin credincioșilor?”*¹⁰

6. Matei 8, 25.

7. II Cor. 1, 8.

8. II Cor. 1, 10.

9. Ieș. 4, 1-5.

10. Matei 8, 26.

Îi învață că frica nu li s-a născut din pricina încercării venite peste ei, ci a slăbiciunii sufletului lor.

Dacă cineva mi-ar spune că nici teama și nici pușinătatea credinței i-au făcut pe apostoli să-L scoale pe Domnul, apoi îi voi răspunde că mai cu seamă teama lor este un semn că nu aveau despre Hristos părerea cuvenită. Apostolii știau că dacă Hristos ar fi fost treaz putea să potolească furtuna; dar că putea face asta și dormind, nu știau încă. Și pentru ce te minunezi că apostolii erau încă nedesăvârșiți și acum, după atâtea alte minuni? De aceea Domnul îi ține de rău de multe ori, ca atunci cînd le zice: „*Încă și voi sînteți nepricepuți?*”¹¹. Dacă, deci, apostolii sînt încă nedesăvârșiți, pentru ce să te mai miri că mulțimile nu aveau o părere mare despre El?

Că se minunau zicînd: „*Cine este Omul Acesta, că și marea și vînturile ascultă de El?*”¹².

Hristos nu i-a ținut de rău că L-au numit om, ci aștepta să-i învețe, prin minunile Sale, că părerea lor era greșită.

– După ce-L socoteau om?

– După înfățișare, după somn, după folosirea corăbiei. Din pricina aceasta mulțimile nedumerite se întrebau: „*Cine este Acesta?*” Somnul și înfățișarea Îl arătau om; marea, însă, și potolirea ei L-au arătat Dumnezeu.

II

Și Moise făcuse odinioară o minune ca aceasta¹³. Dar cîtă deosebire între Moise și Hristos! Moise a poruncit mării ca rob; Hristos săvîrșește minunea ca Stăpîn. Hristos n-a întins toiagul ca Moise, n-a ridicat mîinile la cer, nici n-a avut nevoie de rugăciune, ci ca un stăpîn, care poruncește slujnicii sale, și ca Creator al fapturilor, așa a potolit și a înfrînat marea, numai cu cuvîntul și cu porunca. Și toată furtuna a încetat îndată și nici urmă de frămîntare nu s-a mai văzut pe fața mării. Lucrul acesta a vrut să-l arate evanghelistul prin cuvintele „*Și s-a făcut liniște mare*”¹⁴. Și ceea ce psalmistul spusese ca mare lucru despre Tatăl, aceea a arătat și Hristos prin fapte.

– Dar ce a spus psalmistul despre Tatăl?

– A spus: „*Zis-a și a stat duhul vîforului*”¹⁵. Tot așa și acum. Hristos a zis și s-a făcut liniște mare. De aceea mai cu seamă s-au și minunat de El oamenii; și nu s-ar fi minunat dacă ar fi făcut și El la fel ca Moise.

11. Matei 15, 16.

12. Matei 8, 27.

13. Ieș. 14, 16, 21.

14. Matei 8, 26.

15. Ps. 106, 25.

Cînd Domnul S-a coborît pe uscat a urmat o altă minune și mai înfricoșătoare. Niște îndrăciți, care umblau de colo-colo ca niște fugari, văzîndu-L pe Stăpîn au zis:

„Ce ai cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici înainte de vreme ca să ne muncești pe noi?”¹⁶

Pentru că mulțimile Îl numeau pe Hristos om, au venit demonii ca să-I proclame Dumnezeirea Sa! Cei care nu văzuseră marea înfuriată și iarăși potolită auzeau acum pe demoni strigînd ceea ce strigase marea prin potolirea ei. Apoi, ca să nu se creadă că strigătul lor este lingușeală, demonii mărturisesc propria lor suferință, spunîndu-I: „Ai venit aici înainte de vreme ca să ne muncești?” Demonii mărturisesc mai întii dușmănia lor față de Hristos, ca să nu fie bănuitoare rugămintea lor de mai tîrziu, de a le da voie să intre în turma de porci. Prezența lui Hristos îi făcea să sufere cele mai groaznice chinuri, erau biciuiți în chip nevăzut, erau frămîntați mai mult decît marea, erau chinuiți, erau munciți. Pentru că nici un om nu îndrăznea să se apropie de ei, Hristos se îndreaptă spre ei. Evanghelistul Matei spune că demonii I-au zis Domnului: „Ai venit aici înainte de vreme ca să ne muncești pe noi?” Ceilalți evangheliști au adăugat că L-au rugat și I-au cerut să nu-i arunce în adînc¹⁷. Gîndeau că le și stă înainte munca veșnică și se temeau că aveau să fie dați pedepsei chiar în clipa aceea.

Nu este nici o contradicere între evangheliști chiar dacă Luca vorbește de un singur îndrăcit, iar Matei de doi. Dacă Luca ar fi spus că a fost numai un îndrăcit și că n-a mai fost altul, atunci ar fi fost contrazicere între el și evanghelistul Matei; dar dacă Luca vorbește de unul, iar Matei de doi, nu înseamnă că se contrazic, ci că istorisesc diferit același fapt. După părerea mea, Luca, în istorisirea sa, a vorbit numai de îndrăcitul care era mai bolnav dintre cei doi îndrăciți. Din pricina asta și spune că boala lui era cumplită; de pildă că-și sfărîma lanțurile și cătușele și rătăcea prin pustie¹⁸, iar evanghelistul Marcu spune că se tăia cu pietre¹⁹. Cuvintele demonilor sînt îndeustătoare să arate dușmănia și nerușinarea lor. „Ai venit, spun ei, ca mai înainte de vreme să ne muncești?”. Nu puteau spune că n-au păcătuit; dar se roagă să nu-i pedepsească înainte de vreme. Săvîrșiseră multe fărădelegi, stricaseră și chinuiseră făptura lui Dumnezeu în toate chipurile cu putință; de aceea Hristos îi lovise cu acele groaznice chinuri. Și pentru că socoteau că, din pricina grozăviei faptelor

16. Matei 8, 29.

17. Marcu, 5, 10; Luca 8, 31.

18. Luca 8, 29.

19. Marcu 5, 5.

lor, Domnul n-are să mai aștepte timpul pedepsei, se roagă și-I cer stăruitor lui Hristos să nu-i trimită la muncă înainte de vreme.

Și cei care nu sufereau pe ei cătușele vin cu cătușele pe ei; cei care cutreierau munții au ieșit la cîmpie; cei care împiedicau drumul altora s-au oprit cînd au văzut că Domnul le taie drumul lor.

- Dar pentru ce le plăcea să locuiască în morminte?

- Pentru că demonii voiau să sădească în sufletele oamenilor o învățătură rea, că sufletele celor morți se fac demoni. Dar aceasta nici prin minte nu trebuie să ne treacă.

Dar poate că m-ar întreba cineva:

- Mulți vrăjitori junghie copii ca să se folosească de sufletele lor la facerea vrăjilor. Ce ai de spus de asta?

- Cine o dovedește? Mulți spun, într-adevăr, că vrăjitorii ucid copii; dar de unde știi că sufletele celor uciși lucrează cu vrăjitorii? Răspunde-mi, te rog, la întrebarea asta!

- Chiar demoniacii strigă: „Eu sînt sufletul cutăruia!”

- Dar și asta e o înșelătorie diavolească. Nu strigă sufletul celui mort, ci demonul, care vorbește în numele lui, ca să înșele pe cei ce-l aud. Dacă sufletul ar avea puterea să intre într-un demon și să se facă demon, apoi cu atît mai mult ar putea să se întoarcă în propriul său trup. În afară de asta, e de neînțeles ca cel ucis să dea ajutor ucigașului său, sau ca un om să aibă puterea să prefacă o putere imaterială în altă substanță. Dacă nu se poate face aceasta cu trupurile, că nimeni nu poate preface trupul unui om în trup de măgar, cu mult mai mult nu se poate face aceasta cu sufletul nevăzut; nu se poate preface sufletul unui om în demon.

III

Astfel de cuvinte sînt, deci, basme băbești și sperietori pentru copii. Nici nu este cu putință ca sufletul, odată despărțit de trup, să mai rătăcească pe pămînt. Că spune Scriptura: „*Sufletele dreptilor sînt în mîna lui Dumnezeu*”²⁰. Iar dacă sufletele dreptilor sînt în mîna lui Dumnezeu, atunci și sufletele copiilor; că nici sufletele lor nu sînt rele. Sufletele păcătoșilor, îndată după moarte, sînt duse de aici; și se vede asta din pilda bogatului nemilostiv și a lui Lazăr²¹; iar în altă parte Hristos spune: „*Astăzi vor cere sufletul tău de la tine*”²². Nu este cu putință ca sufletul, odată ieșit din trup, să mai rătăcească pe pămînt. Și pe bună dreptate. Dacă noi, cînd sîntem în trup, deși cunoaștem destul de bine pămîntul și sîntem obișnuiți cu el, totuși, dacă mergem pe un drum străin, nu știm pe

20. *Înț. Sol.* 3, 1.

21. *Luca* 16, 19-31.

22. *Luca* 12, 20.

unde să apucăm, de nu este cineva care să ne îndrumeze, cum este cu puțință ca sufletul, despărțit de trup și lipsit de toate acelea cu care era obișnuit, să știe unde să meargă fără să-l îndrumeze cineva? Și din multe alte locuri putem vedea că sufletul nu rămîne pe pămînt după ce iese din trup. Ștefan zice: „*Primește duhul meu!*”²³; iar Pavel: „*Este cu mult mai bine să mă desfac și să fiu cu Hristos*”²⁴. Iar despre patriarhul Avraam Scriptura spune: „*Și a fost adăugat lingă pîrîntii lui, întru bătrînețe bune*”²⁵. Că nici sufletele păcătoșilor nu pot rămîne aici pe pămînt, ascultă-l pe bogatul nemilostiv cît se roagă să vină pe pămînt și nu i se îngăduie; dacă ar fi fost cu puțință, ar fi venit și ar fi spus cele ce se petrec acolo²⁶. Din acestea se vede deci că, după plecarea de pe pămînt, sufletele sînt duse într-un anumit loc, de unde nu mai au putere să se reîntoarcă pe pămînt, ci așteaptă ziua cea înfricoșătoare a judecării.

Dacă cineva m-ar întreba: „Pentru ce Hristos a făcut ce au cerut demonii, îngăduindu-le să intre în turma porcilor?”, voi răspunde așa: Hristos a făcut lucrul acesta nu pentru ca să dea ascultare demonilor, ci pentru ca să rînduiască multe. Întîi, să învețe pe cei izbăviți de tiranii aceia cumpliti cît de multă vătămare le aduceau acești dușmani; apoi, ca să cunoască toți că demonii nici în porci nu îndrăznesc să intre dacă Hristos nu le-ar îngădui; în al treilea rînd, ca să se știe că demonii ar fi făcut oamenilor acelora mai mult rău decît porcilor, dacă, în marea lor nenorocire, nu s-ar fi bucurat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Știe, doar, toată lumea că demonii ne urăsc pe noi mai mult decît pe animale. Deci dacă demonii n-au cruțat porcii, ci într-o clipă i-au aruncat în mare, cu mult mai mult ar fi făcut aceasta cu acei oameni pe care-i aveau în puterea lor; i-ar fi dus și tîrît în pustietăți dacă n-ar fi avut alături de ei, chiar atunci cînd demonii îi munceau, multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, care-i înfrîna și-i oprea pe demoni de a merge mai departe.

De aici se vede că nu este om care să nu se bucure de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă nu se bucură toți la fel și nici în același chip, apoi și aceasta este cea mai bună cale a purtării de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeu Își arată purtarea Sa de grijă după trebuința deosebită a fiecăruia. Pe lingă cele spuse, mai învățăm de aici și altceva, că Dumnezeu poartă de grijă nu numai de toți îndeobște, ci de fiecare om în parte. Asta a arătat-o și ucenicilor Săi, spunînd: „*Iar vouă și perii capului vă sînt numărați*”²⁷. Și poți vedea aceasta lămurit chiar la îndrăciții aceștia; de mult ar fi fost înecați dacă nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu.

23. *Fapte* 7, 59.

24. *Filip.* 1, 23.

25. *Fac.* 25, 8.

26. *Luca* 16, 27-31.

27. *Matei* 10, 30.

Domnul a îngăduit demonilor să intre în turma de porci, ca să afle și locuitorii ținuturilor acelora puterea Lui. Unde era cunoscut numele Lui, Hristos nu căuta să se arate; dar unde nu-L cunoștea nimeni, unde oamenii nu-L știau încă, făcea să strălucească minunile Sale, ca să atragă și pe aceștia la cunoașterea Dumnezeirii Sale. Că locuitorii orașului acela nu-L cunoșteau, o arată sfârșitul. Ar fi trebuit să I se închine Lui și să se minuneze de puterea Lui, dar ei au trimis la El.

„Și L-au rugat să plece din hotarele lor”²⁸.

– Dar pentru ce demonii au omorât porcii?

– Demonii totdeauna se străduiesc să aducă supărări pe capetele oamenilor și totdeauna se bucură de pieirea lor. Aceasta a făcut-o diavolul și cu Iov, deși acolo Dumnezeu a îngăduit. Dar nici acolo Dumnezeu n-a făcut pe placul diavolului, ci, vrînd să-l arate mai strălucit pe slujitorul Său, a pus capăt obrăzniciei diavolului și a întors asupra capului lui tot ce pusese la cale împotriva dreptului. Și acum, cu vindecarea celor doi îndrăciți, s-a întîmplat contrariul de ce voiau demonii: puterea lui Hristos a fost strălucit vestită; răutatea demonilor, de care i-a izbăvit Hristos pe cei muncii de ei, a fost arătată și mai lămurit și s-a dovedit că demonii nici de porci nu se pot atinge, dacă nu le îngăduie Dumnezeu universului.

IV

Dacă cineva ar vrea să interpreteze această minune și în sens spiritual, nimic nu-l oprește. Dar istoria rămîne istorie. Trebuie, însă, să se știe lămurit că oamenii care trăiesc ca porcii ajung repede pe mîna demonilor. Dacă cei care suferă aceasta se poartă ca niște oameni, pot de multe ori să-i și învingă pe demoni; dacă, însă, ajung cu totul porci, nu numai că se îndrăcesc, dar se aruncă și în prăpastie. De altfel, ca să nu crezi că cele întîmplate au fost o înșelătorie, ci să fii pe deplin încredințat că demonii au ieșit din oamenii aceia, ți-o arată lămurit moartea porcilor.

Dar vezi-I și blîndețea lui Hristos, pe lingă puterea Lui! După ce făcuse atîta bine, locuitorii ținutului acela îl alungă; Hristos nu se împotrivesc, ci pleacă; a părăsit pe oamenii care s-au declarat nevrednici de învățătura Sa și le-a dat ca învățători pe cei sloboziți din ghearele demonilor și pe păzitorii porcilor, ca de la ei să afle cele petrecute. Hristos a plecat și-i lasă cuprinși de mare frică. Paguba lor cea mare răs-pîndea vestea minunii săvîrșite, iar cele întîmplate le pișcau sufletul. Din toate părțile se auzeau glasuri care predicau minunea nemaiauzită: cei tîmăduiți, porcii înecați în mare, stăpîinii porcilor, păzitorii porcilor.

Acestea²⁹ le poți vedea că se petrec și acum. Sînt și acum mulți îndrăciți care locuiesc în morminte, a căror furie n-o pot stăpîni nici cătușele, nici lanțurile, nici mulțimea oamenilor, nici sfaturile, nici povețele, nici frica, nici amenințarea, nici altceva din unele ca acestea. Întru nimic nu se deosebește de îndrăcit desfrînatul, care umblă numai după femei; ca și îndrăcitul, umblă gol; e îmbrăcat cu haine, dar e lipsit de îmbrăcăminte a cea adevărată, e dezbrăcat de slava cuvenită lui; nu se taie cu pietre, ci cu păcate mai cumplite decît pietrele. Cine poate să lege pe un om ca acesta? Cine poate să potolească pe cel ce se pocește singur, pe cel cuprins de furii, pe cel ce nu stă niciodată acasă, ci colindă mormintele, adică locuințele desfrînatelor, locuințe pline de groaznic miros și de multă putreziciune?

Ce să mai spunem de zgîrcit, de iubitorul de argint? Nu-i, oare, și el tot un îndrăcit? Cine e în stare să-l lege? Nici frica, nici amenințările zilnice, nici îndemnurile, nici sfaturile! Zgîrcitul sfărîmă toate aceste lanțuri. Dacă te apropii de el ca să-l scapi de chinul lui, cu jurămint te roagă să nu-l scapi de chin, că pentru el cel mai mare chin este a nu fi în chin. Poate fi, oare, o stare mai ticăloasă? Demonii aceia, chiar dacă disprețuiau pe oameni, totuși s-au plecat poruncii lui Hristos și au ieșit îndată din trupul celor chinuți. Dar demonul zgîrceniei nu ascultă nici de poruncă. Iată, aude în fiecare zi pe Hristos spunîndu-i: „*Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona!*”³⁰; Îl aude amenințîndu-l cu gheena și groaznice chinuri și nu ascultă. Nu pentru că demonul zgîrceniei este mai puternic decît Hristos, ci pentru că Hristos nu ne cumintește fără voia noastră. Din pricina aceasta zgîrciții trăiesc ca în pustie, deși locuiesc în mijlocul orașelor. Care om cu judecată ar vrea să aibă de-a face cu astfel de oameni? Mai bine spus, eu aș prefera să trăiesc cu mii de îndrăciți decît cu unul care zace de această boală. Și nu greșesc cînd spun asta! Ne-o arată boala de care suferă și îndrăciții și zgîrciții. Zgîrciții socotesc dușmani chiar pe cei care nu le-au făcut rău; vor să facă rob pe cel liber și aduc peste el nenumărate rele; îndrăciții nu fac așa, ci-și poartă boala în ei înșiși. Zgîrciții ruinează multe case, fac să se hulească numele lui Dumnezeu, sînt o pacoste pentru țară și pentru întreaga lume; îndrăciții sînt mai degrabă vrednici de milă și de plîns; cele mai multe fapte le fac fără să-și dea seama; zgîrciții, dimpotrivă, păcătuiesc cu bună știință, își dezlanțuiesc furia în mijlocul orașelor și sînt cuprinși de o nebunie nouă. Au îndrăznit, oare, toți îndrăciții ce-a îndrăznit Iuda, care a săvîrșit cea mai mare nelegiuire? Toți care merg pe urmele lui Iuda, toți iubitorii de argint, ca niște fiare sălbatice scăpate din cuști,

29. De aici începe partea morală: *Împotriva zgîrciților*.

30. Matei 6, 24.

tulbură orașele și nimeni nu-i poate opri. Au și zgîrciții de jur împrejurul lor lanțuri și legături: frica de judecători, amenințarea legilor, osînda oamenilor și altele mai multe ca acestea; totuși pe toate le sfărîmă și le răstoarnă. Și dacă ai îndepărta din jurul zgîrciților aceste legături, atunci ai cunoaște bine că demonul, care stă în sufletul iubitorilor de argint, este mai sălbatic și mai furios decît demonii pe care i-a scos Domnul din cei doi îndrăciți.

V

Dar pentru că lucrul acesta nu-i cu putință, să ne închipuim măcar cu mintea că am îndepărtat din jurul zgîrcitului toate legăturile acelea și atunci vom cunoaște bine groaznica lor nebunie. Dar să nu vă temeți de fiară cînd o vom arăta în toată goliciunea ei! Lucrurile se petrec în închipuire, și nu aievea. Închipuie-ți un om care slobozește foc din ochi, negru la față; din amîndoi umerii îi ies șerpi în loc de mîini; să aibă și gură; în loc de dinți să-i fie împlîntate în gingii săbii ascuțite, în loc de limbă, o fîntînă din care să izvorască otravă și venin; pîntecele lui, mai mistuitor decît cuptorul, să înghită tot ce intră în el; picioarele, întraripate și mai iuți decît flacăra; fața lui, față de ciine și de lup; glasul lui să nu aibă grai omenesc, ci să fie aspru, groaznic, înfricoșător; să aibă și în degete flăcări. Vi se par poate înfricoșătoare cuvintele mele, dar totuși nu l-am zugrăvit încă pe zgîrcit așa cum merită. Trebuie să mai adaug încă și altele. Pe toți pe care-i întîlnește să-i junghie, să-i mănînce, să le sfîșie cărnurile. Și totuși zgîrcitul e mai crud decît această fiară; e ca iadul, care pe toți îi cuprinde, pe toți îi înghite. E dușman obștesc al întregului neam omenesc; vrea să nu mai fie om pe pămînt, ca să stăpînească el toate averile pămîntului. Și nici aici nu se oprește, ci, după ce a omorît pe toți cu pofta sa, dorește să schimbe și natura pămîntului; vrea să-l vadă prefăcut în aur; și nu numai pămîntul, ci și munții, dumbrăvile, izvoarele, într-un cuvînt tot ce se vede. Dar ca să cunoașteți că încă n-am zugrăvit îndeajuns nebunia zgîrcitului, închipuiți-vă că n-ar fi nimeni care să-l țină de rău, că n-ar avea de cine să se teamă; desființați cu mintea frica de legi, și-l veți vedea pe zgîrcit punînd mîna pe sabie și trecîndu-i pe toți prin sabie; nu va cruța pe nimeni: nici prieten, nici rudă, nici frate, nici chiar pe cel ce l-a născut. Dar, mai bine spus, nici nu e nevoie să ne închipuim acestea, ci să-l întrebăm pe iubitorul de avuții dacă nu-i trec prin minte niște gînduri ca acestea, dacă nu omoară cu gîndul pe toți, pe prieteni, pe rude și chiar pe părinți. Dar iarăși, nici nu-i nevoie să-l întrebăm pe el! Că toți cei stăpîniți de boala aceasta știu că părinții le sînt povară. Socoate împovăraător și greu ce e dulce și plăcut tuturor, copiii. Că mulți oameni, din pricina dragostei de bani, nu vor să aibă copii; au mutilat firea; nu-și omoară copiii, dar opresc izvoarele nașterii.

Să nu vă mirați dacă am zugrăvit așa pe zgîrcit! Este mult mai rău decît l-am arătat. L-am înfățișat așa pentru că vreau să-l scap de demonul care-l stăpînește.

– Cum îl vom scăpa?

– Dacă îl vom face să-și dea seama că zgîrcenia este dușmanul îmbogățirii. Căci cei care voiesc să cîștige pe cele mici le pierd și pe cele mari, după cum spune și proverbul. Mulți împrumută adeseori bani cu dobîndă mare și, în nădejdea unui cîștig mare, nu-i cercetează pe cei pe care-i împrumută și odată cu dobînda pierd și capitalul. Alții cad în primejdii pentru că n-au vrut să sacrifice puțin din averea lor și odată cu averea își pierd și viața. Alții au avut puțința să ajungă în funcții mari sau să dobîndească alte onoruri asemănătoare, dar din pricina zgîrceniei au pierdut și ce-au avut. Pentru că nu știu să semene, ci se gîndesc numai să culeagă, pierd neconținut și recolta. Nimeni nu poate secera mereu și nici nu poate cîștiga mereu. Pentru că nu vor să cheltuiască, zgîrciții nici nu știu să cîștige. Chiar cînd trebuie să se căsătorească pătesc la fel; că sau se înșală, luînd o femeie săracă în loc de una bogată; sau iau una bogată, dar plină de nenumărate cusururi, și paguba le e cu mult mai mare. Că nu averea, ci virtutea face bogată pe o femeie. Ce folos de bogăție dacă femeia e cheltuitoare, dacă nu-i înțeleaptă, dacă împrăștie totul mai repede ca vîntul? Ce folos de bogăție dacă femeia e desfrînată și are nenumărați amanți? Ce folos de bogăție dacă e bețivă? Nu-l va săraci iute pe bărbat? Zgîrciții păgubesc nu numai cînd se însoară, ci și cînd tîrguiesc; dorind să cheltuiască cît mai puțin, nu cumpără robi vrednici și destoinici, ci-i caută pe cei mai ieftini.

Gîndindu-vă, dar, zgîrciților, la toate acestea – că încă nu puteți auzi cuvintele despre iad și despre împărăția cerurilor – și socotind pagubele pe care adeseori le suferiți din pricina iubirii de argint și cînd dați bani cu împrumut și cînd tîrguiți și cînd vă însurați și cînd vă judecați, într-un cuvînt în toate împrejurările, alungați din sufletul vostru dragostea de bani! Făcînd așa veți putea duce și viața aceasta fără primejdii; iar dacă veți înainta puțin pe calea virtuții și veți dori să auziți cuvinte despre filozofie, veți vedea pe Soarele dreptății³¹ și veți avea parte de bunătățile făgăduite de El, pe care face Dumnezeu să le dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

31. *Mal.* 4, 2.

OMILIA XXIX

**«Și intrînd în corabie, a trecut și a venit în orașul Său.
Și iată I-au adus un slăbănog, care zăcea în pat.
Și văzînd Iisus credința lor, a zis slăbănogului:
„Îndrăznește, fiule! Iertate îți sînt păcatele!”»¹**

I

Evangelhistul Matei numește aici Capernaumul orașul Său. Betleemul a fost orașul în care S-a născut; Nazaretul, orașul în care a crescut; iar Capernaumul, orașul în care a locuit în permanență.

Slăbănogul de la Matei este altul decît cel de la Ioan². Unul se afla la scaldătoarea Vitezda, celălalt în Capernaum; unul era bolnav de treizeci și opt de ani; celuilalt nu i se spune vîrsta; unul era lipsit de ajutoare; celălalt avea oameni care-l îngrijeau, care-l purtau, care l-au adus la Iisus. Unuia Domnul îi spune: „*Fiule, iertate îți sînt păcatele*”³; celuilalt îi zice: „*Vrei să fii sănătos?*”⁴. Pe slăbănogul de la Ioan l-a vindecat Domnul într-o sîmbătă⁵; pe cel de la Matei, în altă zi, nu sîmbăta; că dacă ar fi fost sîmbătă, iudeii L-ar fi învinuit; dar așa, au tăcut; la vindecarea celui de la Ioan s-au pornit cu prigoană împotriva Lui⁶.

N-am spus fără rost acestea, ci ca să nu socotești că este nepotrivire între Evangheliile, bănuind că e vorba de unul și același slăbănog.

Uită-mi-te la smerenia și blîndețea Stăpînului! Mai înainte depărtase de El mulțimile; cînd a fost alungat de gadareni, nu S-a împotrivit, ci a plecat, dar nu departe; și iarăși S-a suit în corabie, deși putea să treacă marea cu piciorul; că nu voia să facă totdeauna minuni, ca să nu se creadă că e numai Dumnezeu, și nu și om deplin.

Evangelhistul Matei spune că slăbănogul a fost adus la El; ceilalți evangheliști spun că l-au adus înaintea Lui, spărgînd acoperișul casei⁷. L-au pus pe slăbănog înaintea Lui, fără să spună ceva; I-au îngăduit totul lui Hristos. La începutul activității Sale Hristos mergea din loc în loc și nu

1. *Matei* 9, 1-2.

2. *Ioan* 5, 1-15.

3. *Matei* 9, 2.

4. *Ioan* 5, 6.

5. *Ioan* 5, 10.

6. *Ioan* 5, 16.

7. *Marcu* 2, 4; *Luca* 5, 19.

cerea atât de mare credință celor care se apropiiau de El; acum însă cei bolnavi vin la El, iar El le cere credință. „*Văzînd credința lor*”, spune Matei, adică a acelora ce l-au adus. Hristos nu cere totdeauna credință de la cei bolnavi; de pildă nu cere credință de la cei nebuni sau de la cei care și-au pierdut conștiința din pricina vreunei boli. Acum însă credea și bolnavul; că dacă nu credea, n-ar fi lăsat să fie coborît. Așadar pentru că bolnavul a arătat atîta credință, și-a arătat și Hristos puterea Lui, iertîndu-i cu toată autoritatea păcatele și arătînd prin aceasta că este de aceeași cinste cu Părintele Său. Uită-te că chiar de la început Domnul a arătat că are putere; a arătat-o: prin învățătura Sa, cînd îi învăța pe oameni; prin lepros, cînd i-a spus: „*Vreau, curățește-te!*”⁸; prin sutaș, cînd la spusele acestuia: „*Zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea!*”⁹, S-a minunat de el și l-a lăudat înaintea tuturor; prin mare, cînd a potolit-o numai cu cuvîntul¹⁰; prin demoni, cînd demonii L-au recunoscut Judecător¹¹ și cînd i-a scos cu multă putere din cei doi îndrăciți¹². Acum iarăși, într-un chip și mai deosebit, silește pe dușmanii Lui să mărturisească că este de aceeași cinste cu Tatăl și să o spună chiar cu gura lor. Iisus cu smerenia Lui obișnuită – că erau adunați mulți oameni, că astupaseră intrarea; de aceea l-au coborît pe slăbănog prin acoperiș – n-a alergat îndată la vindecarea trupului, care se vedea, ci ia de la cei de față prilejul vindecării; și a vindecat mai întîi ceea ce nu se vedea, sufletul, iertîndu-i păcatele. Prin iertarea păcatelor a mîntuit sufletul slăbănogului, dar Luiși nu Și-a adus multă slavă.

Iudeii, chinuți de răutate, voind să-L învinuiască, au făcut, chiar fără voia lor, să strălucească minunea. Iar Domnul, iscusit fiind, S-a folosit de invidia lor spre a face vădită minunea.

Iudeii făceau gălăgie și spuneau: „*Acesta hulește! Cine poate ierta păcatele decît numai Dumnezeu?*”¹³. Ce le-a răspuns Iisus? A respins, oare, bănuiala lor? Nu, deși, dacă n-ar fi fost de aceeași cinste cu Tatăl, ar fi trebuit să spună: „Pentru ce aveți despre Mine o părere care nu Mi se potrivește? Departe de Mine această putere!”. Dar Hristos n-a grăit așa! Dimpotrivă, a întărit și confirmat totul, și cu cuvîntul și cu minunea. Și pentru că ar fi supărat pe iudei, dacă ar fi spus despre El că este Dumnezeu, întărește aceasta prin alții; și lucru minunat, nu numai prin prieteni, ci și prin dușmani. Aceasta-i bogăția înțelepciunii Lui! Prin prieteni, cînd a spus: „*Vreau, curățește-te!*”¹⁴ și cînd a spus: „*Nici în Israel n-am aflat*

8. Matei 8, 3.

9. Matei 8, 8.

10. Matei 8, 26.

11. Matei 8, 29.

12. Matei 8, 32.

13. Marcu 2, 7.

14. Matei 8, 3.

atita credință"¹⁵; iar prin dușmani acum; după ce dușmanii Lui au spus că nimeni nu poate ierta păcatele decît numai Dumnezeu, Hristos a adăugat: „*Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pămînt să ierte păcatele*”, atunci a zis slăbănogului: „*Scoală-te, ia-ți patul și te du la casa ta.*”¹⁶. Nu numai acum, ci și altă dată, cînd dușmanii Lui I-au spus: „*Pentru lucru bun nu aruncăm noi cu pietre în Tine, ci pentru hulă, că Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu*”¹⁷, Domnul n-a respins această părere, ci iarăși a confirmat-o zicînd: „*Dacă nu fac lucrurile Tatălui Meu, să nu credeți în Mine; dar dacă le fac, de nu credeți în Mine, credeți în faptele Mele*”¹⁸.

II

Acum Domnul mai dă o altă dovadă, nu mică, că este Dumnezeu și de aceeași cinste cu Tatăl. Iudeii spuneau că numai Dumnezeu are puterea de a dezlega păcatele; Hristos însă nu numai că dezleagă păcatele, dar chiar, înainte de aceasta, arată că are și o altă putere, pe care numai Dumnezeu o are, aceea de a da la lumină gîndurile ascunse ale oamenilor. Iudeii nu spusese ră ce gîndeau în ei înșiși; că zice evanghelistul:

„*Iată unii cărturari au zis în sine: „Acesta hulește”. Iar Iisus, cunoscînd gîndurile lor, a zis: „Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?”*”¹⁹.

Nu numai Dumnezeu poate cunoaște gîndurile ascunse ale oamenilor. Ascultă ce spune profetul: „*Tu singur cunoști inimile*”²⁰; și iarăși: „*Cel ce cerci inimile și rărunchii, Dumnezeu*”²¹; iar profetul Ieremia spune: „*Inima este mai adîncă decît toate; și este om și cine-l va cunoaște*”²²; și „*Omul se va uita la față, dar Dumnezeu, la inimă*”²³. Sînt încă și alte multe locuri în Scriptură din care se vede că numai Dumnezeu poate să cunoască gîndurile oamenilor.

Așadar Hristos, pentru a arăta că este Dumnezeu și egal cu Tatăl, descoperă și face cunoscute gîndurile cărturarilor: că ei se temeau de mulțime și nu îndrăzneau să-și dea pe față părerea lor. Hristos însă le-o descoperă și o face cunoscută, dar Se arată îndurător față de răutatea lor, că le spune doar atît: „*Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?”*”.

15. *Matei* 8, 10.

16. *Matei* 9, 6.

17. *Ioan* 10, 33.

18. *Ioan* 10, 37–38.

19. *Matei* 9, 4–5.

20. *II Cron.* 6, 30.

21. *Ps.* 7, 10.

22. *Ier.* 17, 9.

23. *I Regi* 16, 7.

Dacă cineva din cei de față ar fi fost îndreptățit să se minie, apoi cel bolnav ar fi trebuit să se minie, pentru că a fost înșelat și să spună: „Am venit la Tine să mă vindec și Tu îmi ierți păcatele. De unde poți și tu să-mi pot fi iertate păcatele?” Dar slăbănogul nu rostește niște cuvinte ca acestea, ci se lasă în puterea dumnezeiescului său tămăduitor. Cărturarii, însă, dușmănoși și invidioși, privesc cu ochi răi binefacerile primite de alții. Din pricina asta Hristos îi și ține de rău, dar cu toată blindețea, spunându-le: „Dacă nu credeți că am putere să iert păcatele și socotiți vorbele Mele o lăudăroșenie, iată vă mai dau încă o dovadă a Dumnezeirii Mele: vă dau pe față gândurile voastre ascunse!” Și după ce le-a descoperit gândurile, le-a mai dat și o altă dovadă.

– Care dovadă?

– Înzdrăvenește trupul slăbănogului!

Cînd mai înainte i-a spus slăbănogului că-i iartă păcatele, n-a arătat lămurit puterea Lui, că n-a spus: „Îți iert păcatele!”, ci „*Iertate îți sînt păcatele!*” Dar pentru că dușmanii l-au silit, Hristos le arată și mai lămurit puterea Sa, zicînd:

„Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pămînt să ierte păcatele”²⁴.

Vezi, dar, că Hristos vrea ca oamenii să-L creadă că este egal cu Tatăl. N-a spus că Fiul Omului are nevoie de altcineva ca să ierte păcatele sau că I-a dat altcineva puterea aceasta, ci că „*are putere să ierte păcatele*”. „Nu vă spun aceasta din ambiție, zice Hristos, ci ca să vă conving că nu hulesc cînd Mă fac egal cu Dumnezeu”. Totdeauna Hristos caută să dea dovezi clare și de necontestat de Dumnezeirea Sa, ca atunci cînd a spus: „*Mergi de te arată preotului*”²⁵, cînd a făcut pe soacra lui Petru să slujească²⁶ și cînd a îngăduit ca porcii să se arunce în mare²⁷. Tot așa și acum; dovadă a iertării păcatelor este înzdrăvenirea trupului slăbănogului; iar dovadă a înzdrăvenirii, ducerea patului, ca să nu fie socotită nălucire însănătoșirea.

Și Domnul nu face asta mai înainte de a-i întreba pe cărturari:

Ce este mai lesne a zice: «Iertate îți sînt păcatele!» sau a zice: „Ia-ți patul tău și mergi la casa ta!”²⁸

Cu alte cuvinte Hristos le grăiește așa: „Ce vi se pare mai ușor: a înzdrăveni un trup slăbănogit sau a ierta păcatele sufletului? Negreșit e mai ușor să înzdrăvenești un trup slăbănogit; că pe cît este mai bun sufletul

24. Matei 9, 6.

25. Matei 8, 4.

26. Matei 8, 15.

27. Matei 8, 32.

28. Matei 9, 6.

decît trupul, pe atît este mai mare lucru a ierta păcatele decît a tămădui un trup; dar pentru că iertarea păcatelor este o lucrare ce nu se vede, iar vindecarea trupului una care se vede, adaug acum şi ceea ce este mai uşor, dar mai săritor în ochi, ca prin aceasta să aveţi dovada că am săvîrşit şi ceea ce este mai greu, dar nevăzut”.

Hristos, prin faptele Sale, descoperă lumii ceea ce spusese mai înainte Ioan Botezătorul despre El, că ridică păcatele lumii²⁹.

III

Ridicîndu-l, deci, din boală, l-a trimis acasă. Şi acum Hristos arată că nu e mîndru şi că vindecarea nu-i o nălucire; îi face martori ai vindecării pe martorii bolii slăbănogului. „Eu, spune Domnul slăbănogului, am vrut, prin vindecarea bolii tale, să vindec şi pe cei ce par sănătoşi cu trupul, dar bolnavi cu sufletul. Dar pentru că nu vor, du-te acasă şi îndreaptă pe cei din casa ta!”.

Iată, prin această minune, Domnul arată că este Creator şi al sufletului şi al trupului. Vindecă şi boala sufletului şi boala trupului; iar prin vindecarea celui ce se vede, adică a trupului, face cunoscută şi vindecarea celui ce nu se vede, adică a sufletului.

Totuşi mulţimile se tîrăsc încă pe jos; că spune evanghelistul:

„Văzînd mulţimile s-au mirat şi au slăvit pe Dumnezeu, Care a dat oamenilor o putere ca aceasta”³⁰.

Trupul lui Hristos împiedica pe oameni să-L socotească Dumnezeu. Dar Domnul nu-i ceartă, ci, prin minunile Sale, caută să-i ridice şi să le înalţe gîndul. Deocamdată nu era puţin lucru că-L socoteau mai mare decît toţi oamenii şi că venea de la Dumnezeu. Dacă ar fi fost pe deplin încredinţaţi de asta, cu timpul ar fi cunoscut că este şi Fiu al lui Dumnezeu; dar n-aveau această deplină încredinţare; de aceea nici nu se puteau apropia de credinţa că El este Dumnezeu. Spuneau doar iudeii: *„Acest om nu este de la Dumnezeu! Cum este acesta de de la Dumnezeu?”³¹.* Aceste cuvinte le repetau iudeii neconţinut, acoperindu-şi cu ele propriile lor păcate.

Aceasta³² o fac şi acum mulţi, care, sub pretext că apără pe Dumnezeu, îşi satisfac în realitate pornirile lor pătimăşe împotriva celor pe care-i urăsc, cînd ar trebui să facă totul cu blîndeţe. Dumnezeuul tuturor ar putea să libereze trăsnetul peste cei ce-L hulesc, dar El răsare soarele

29. Ioan 1, 29.

30. Matei 9, 8.

31. Ioan 9, 16.

32. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să sfătuim cu minie, ci cu blîndeţe pe cei ce au o părere greşită despre Dumnezeu.*

și pogoară ploaie și dă cu îmbelșugare pe toate celelalte. Pe El trebuie să-L imităm și noi! Pe cei ce hulesc pe Dumnezeu să-i rugăm, să-i sfătuim, să-i povățuim cu bunătate, nu cu minie, nici cu sălbătăcie. Nu trebuie să te mînii dacă e hulit Dumnezeu. Hula nu-L pricinuieste nici o vătămare lui Dumnezeu; ci, dimpotrivă, cel ce-L hulește, acela se rănește. Nu te mînii pe hulitor! Suspînă pentru el, plînge-l! Fapta lui e vrednică de plîns. Pe un om rănit nimic nu-l poate vindeca așa de bine ca blîndețea. Blîndețea e mai puternică decît forța. Iată ce grăiește Dumnezeu, Cel hulit de noi, atît în Vechiul cît și în Noul Testament; în Vechiul Testament: „*Poporul Meu, ce ți-am făcut?*”³³; iar în Noul Testament: „*Saule, Saule, pentru ce Mă prigonești?*”³⁴ Pavel ne poruncește să povățuim cu blîndețe pe cei ce ne stau împotrivă³⁵; iar Domnul a certat cu asprime pe ucenici cînd s-au apropiat de El și I-au cerut să pogoare foc din cer, spunîndu-le: „*Nu știți ai cărui Duh sînteți!*”³⁶ Și acum, cînd cărturarii L-au hulit, Domnul nu le-a spus: „O, spurcaților și înșelătorilor! O, pizmașilor și dușmanii mîntuirii oamenilor!”, ci: „*Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?*”³⁷.

Trebuie, dar, să stîrpin cu blîndețe boala. Omul care se îndreaptă datorită fricii se întoarce iute iarăși la răutatea lui. De aceea a poruncit Domnul să se lase și neghina³⁸, ca să se dea vreme de pocăință. Mulți din aceștia s-au pocăit și au ajuns oameni vrednici, deși mai înainte erau păcătoși și răi. De pildă: Pavel, vameșul, tilharul. Și ei erau neghine, dar au ajuns grîu curat. Cu semințele este cu neputință să se întîmple asta; cu oamenii însă, care sînt înzestrați cu voință, este lesne și ușor; că sufletul omului nu-i înlănțuit de legile firii, ci este cinstit cu libertatea voinței.

Așadar, cînd vezi un dușman al adevărului, vindecă-l, îngrijește-l, reîntoarce-l la virtute. Dă-te tu pildă de viață curată; caută să nu poată fi osîndite cuvintele tale; apără-l, poartă-i de grijă; fă totul ca să-l îndrepti imitînd pe marii doctori; aceia nu vindecă numai într-un singur chip, ci, cînd văd că o doctorie nu e de folos, se folosesc de o altă doctorie, apoi de alta; uneori taie rana, alteori o leagă. Și tu ești un doctor al sufletelor; folosește tot felul de doctorii, după legile lui Hristos, ca să iei plata: și a mîntuirii tale și a folósului altora. Făcînd totul spre slava lui Dumnezeu, ești și tu slăvit, că a spus Domnul: „*Pe cei ce Mă slăvesc îi voi slăvi, iar cei ce Mă defăimă vor fi defăimați*”³⁹.

Să facem așadar toate spre slava lui Dumnezeu, ca să avem parte de moștenirea cea fericită, pe care, făcă Dumnezeu, să o dobîndim noi cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

33. *Mih.* 6, 3.

34. *Fapte* 9, 4.

35. *II Tim.* 2, 25.

36. *Luca* 9, 54-55.

37. *Matei* 9, 4.

38. *Matei* 13, 30.

39. *I Regi* 2, 31.

OMILIA XXX

**„Și trecînd Iisus de acolo, a văzut pe un om,
care se numea Matei, șezînd la vamă
și i-a zis: „Vino după Mine!”¹**

I

După ce a făcut minunea, Hristos n-a mai rămas acolo, pentru ca prezența Lui să nu aprindă și mai mult invidia dușmanilor Săi, ci le-a făcut plăcerea să plece, ca să le potolească patima. Așa să facem și noi! Să nu înfruntăm pe dușmanii noștri, ci să le potolim furia, cedînd și micșorînd încordarea.

– Dar pentru ce Domnul nu l-a chemat pe Matei odată cu Petru, cu Ioan și cu ceilalți apostoli?

– Domnul Se apropia de oameni atunci cînd știa că au să-L asculte. Astfel pe Matei l-a chemat cînd a știut că are să-L urmeze. Pentru asta și pe Pavel l-a vînat după învierea Sa. Căci Cel ce cunoaște inimile² și știe cele ascunse ale sufletului fiecăruia, știa și timpul cînd fiecare din aceștia vrea să-L asculte. De aceea nu l-a chemat pe Matei chiar de la început, cînd era încă învîrtoșat la suflet, ci după ce făcuse nenumărate minuni și după ce se răspîndise vestea despre El, deci cînd știa că Matei a ajuns mai potrivit pentru chemare.

Se cuvine să ne minunăm și de filozofia evanghelistului Matei, că nu și-a ascuns viața sa de mai înainte, ci și-a spus și numele, pe cînd ceilalți evangheliști îl ascund sub un alt nume³.

– Pentru ce a spus: „șezînd la vamă”?

– Pentru a arăta puterea Celui Care l-a chemat; că l-a smuls din mijlocul păcatelor, nu după ce sfîrșise și se lăsase de acea neguțătorie rea. Așa precum și pe fericitul Pavel l-a adus la credință pe cînd era furios, înverșunat și slobozea foc; însuși Pavel face din chemarea sa o dovadă a puterii Celui Ce l-a chemat, scriind galatenilor: „*Ați auzit de purtarea mea de altădată în iudaism, că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu*”⁴. Și pe pescari i-a chemat tot pe cînd erau în mijlocul treburilor

1. Matei 9, 9.

2. II Cron. 6, 30.

3. *Levi al lui Alfeu*, Marcu 2, 14; *Levi*, Luca 5, 27.

4. *Gal.* 1, 13.

lor; dar pescuitul nu-i o meserie hulită, ci o meserie cu care se îndeletnicesc oameni de la țară, oameni neînvățați, oameni foarte simpli; pe cînd meseria de vameș este o meserie plină de rușine, de obrăznicie, de cîștig, care nu are pricină binecuvîntată, o neguțătorie nedreaptă, un jaf sub masca legii. Totuși Cel ce l-a chemat nu s-a rușinat de meseria lui Matei. Dar pentru ce spun că nu S-a rușinat de vameș, cînd nici de femeia păcătoasă nu numai că nu S-a rușinat să o cheme, ci a și lăsat-o să-I sărute picioarele Lui și să I le ude cu lacrimile ei⁵. Că pentru asta a venit Hristos, nu ca să tămăduiască numai trupurile, ci să vindece și răutatea sufletului. Aceasta a făcut-o cu slăbănogul⁶; și după ce a arătat lămurit că poate ierta păcatele, atunci S-a dus la Matei, ca să nu se tulbure nimeni văzînd că primește în ceata ucenicilor Săi un vameș. Pentru ce te minunezi dacă Domnul face din vameș apostol? Are putere să ierte toate păcatele! Dar după cum ai văzut puterea Celui ce l-a chemat, tot așa vezi și supunerea celui chemat! Nu s-a împotrivit, nici, îndoindu-se, a spus: „Ce înseamnă asta? Oare nu mă chemi cu chemare mincinoasă pe mine, un astfel de om?” –, că smerenia aceasta n-ar fi fost la locul ei –, ci îndată a ascultat; nici n-a cerut să se ducă la ai săi ca să le dea de veste. A făcut la fel ca și pescarii; așa precum aceia și-au lăsat mrejele, corabia și pe tatăl lor⁷, tot așa și Matei și-a lăsat vama și cîștigul și I-a urmat lui Hristos; a arătat că sufletul îi era pregătit pentru toate; s-a rupt dintr-o dată de toate cele lumești; iar prin supunerea sa desăvîrșită a mărturisit că Hristos l-a chemat la timp potrivit.

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Evangheliile nu ne-au spus și de ceilalți apostoli cum și în ce chip au fost chemați, ci numai despre Petru, Iacov, Ioan și Filip, iar de ceilalți deloc?

– Pentru că acești apostoli se îndeletniceau cu niște meserii de jos și smerite. Căci nici nu este meserie mai rea ca meseria de vameș și nici mai de jos ca aceea de pescar. Filip, la fel, era un om de foarte proastă origine; se vede asta după locul lui de naștere⁸. Evangheliile ne vorbesc de apostoli împreună cu meseriile lor, spre a ne arăta că trebuie să-i credem și atunci cînd ne istorisesc despre ei lucruri mari și strălucite. Cum mai pot fi puse la îndoială cele spuse de evangheliști despre faptele strălucite ale ucenicilor, cînd ei nu voiesc să lase la o parte nimic din cele ce par de ocară, atît despre Învățător cît și despre ucenici, ci înaintea celorlalți tocmai pe acestea le istorisesc cu de-amănuntul, cînd mai ales trec sub tăcere multe

5. Luca 7, 37-38.

6. Matei 9, 2-8.

7. Matei 4, 18-22.

8. Ioan 1, 44.

semne și minuni, dar istorisesc cu de-amănuntul răstignirea, care pare fi o ocară, și dezvăluie cu glas mare meseriile josnice și scăderile ucenicilor și strămoșii Învățătorului, celebri prin păcatele lor? Asta arată că ei și-au dat multă silință să scrie în Evangheliile lor numai adevărul, că n-au scris nici pentru a face plăcere cuiva, nici pentru a-și atrage laudele lumii.

II

Așadar, după ce l-a chemat pe Matei, Domnul l-a cinstit cu cea mai mare cinste stînd îndată la masă cu el. Cinstea aceasta i-a dat vameșului bune nădejdi pentru viitor și l-a făcut să aibă mai multă îndrăznire. Nu în vreme îndelungată, ci îndată i-a vindecat Hristos răutatea lui; și n-a stat numai cu Matei la masă, ci și cu mulți alții, deși în ochii iudeilor părea o crimă că nu fuge de păcătoși. Totuși evangheliștii nu ascund nici asta, anume că fariseii au încercat să-I găsească vină lui Iisus pentru cele ce făcea.

Vameșii au venit deci în casa lui Matei ca la unul de-al lor; și Matei, mîndru că a intrat Hristos în casa lui, i-a poftit pe toți la masă. Hristos folosea orice mijloc pentru mîntuirea sufletelor, nu numai cînd vorbea, nici numai cînd vindeca, nici numai cînd muștra pe dușmani, ci și cînd stătea la masă, pe mulți păcătoși îi îndrepta. Prin asta ne învață că orice timp și orice faptă pot să ne fie de folos pentru a mîntui. Deși cele puse pe masă atunci de Matei erau fructul nedreptății și lăcomiei, totuși Hristos n-a refuzat să mîncînce din ele, pentru că mare era cîștigul pe care avea să-l scoată de acolo; de aceea a și intrat în casă și a și stat la masă cu oameni care făcuseră niște păcate ca acelea. Așa e doctorul; dacă se îngreșează de puroiul bolnavilor nu-i scapă de boală?

Hristos însă Și-a căpătat o proastă faimă și pentru că a mîncat cu Matei și pentru că a intrat în casa lui și pentru că a stat la masă cu mulți vameși. Uită-te cum Îl ocărăsc iudeii: „*Iată om mîncăcios și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor!*”⁹. Să audă aceste cuvinte toți cîți se sîrguiesc să se laude cu postul! Să se gîndească aceștia că Stăpînul nostru a fost numit mîncăcios și băutor de vin și nu a socotit o rușine, ci a privit cu dispreț toate aceste bîrfeli, pentru ca să Și ajungă scopul urmărit; și l-a ajuns. Că vameșul s-a schimbat și a ajuns mai bun. Și ca să știi că mare lucru a săvîrșit Domnul luînd masa cu un vameș, ascultă ce spune Zaheu, alt vameș, iarăși. Cînd L-a auzit pe Hristos zicînd: „*Astăzi în casa ta trebuie să rămîn!*”¹⁰, întraripat de bucurie, Zaheu I-a spus: „*Jumătate din avuțiile mele le dau săracilor, și dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva,*

9. *Matei* 11, 19.

10. *Luca* 19, 5.

întorc împătrii"¹¹. Și Iisus i-a răspuns: „*Astăzi s-a făcut mintuirea casei aces-teia!*”¹². Astfel, în orice împrejurare ai fi poți învăța pe cei din jurul tău.

– Dar atunci, aș putea fi întrebat, pentru ce Pavel poruncește: „*Dacă vreunul numindu-se frate, va fi desfrinat sau lacom, cu unul ca acesta nici să nu mîncați*”¹³.

– Mai ales nici nu-i lămurit, dacă Pavel dă această poruncă și dască-lilor, nu numai fraților. Apoi aceia nu erau încă desăvîrșiți, nici nu ajun-seseră frați. Pe lângă acestea, Pavel poruncește ca atunci să ne depărtăm de cei care au ajuns frați, cînd stăruiesc în păcatele lor. Vameșii, însă, care au luat masa cu Domnul, se lăsaseră de păcatele lor și-și schimba-seră viața; dar nimic din acestea nu i-a rușinat pe farisei, ci îi acuză pe ucenici spunîndu-le:

Pentru ce cu vameșii și cu păcătoșii mănîncă Dascălul vostru?”¹⁴.

Cînd fariseilor li se părea că ucenicii păcătuiesc, Îl întreabă pe Hristos, zicîndu-I: „*Iată ucenicii Tăi fac ce nu se cade să facă sîmbăta*”¹⁵; iar acum Îl hulesc pe Hristos în fața ucenicilor. Hula lor pornea din inima unor oameni răi, care voiau să despartă pe ucenici de Dascălul lor.

Ce le-a răspuns Înțelepciunea cea nemărginită?

„*N-au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi*”¹⁶.

Iată că Hristos a întors cuvîntul lor împotriva lor! Fariseii socoteau o crimă amestecul lui Hristos cu vameșii; El însă, dimpotrivă, le spune că ar fi nevrednic de El și de dragostea Lui de oameni să nu se amestece cu vameșii. A îndrepta pe niște oameni ca aceștia nu numai că nu-i o crimă, ci dimpotrivă o datorie de căpetenie, o necesitate, o faptă care merită mii de laude.

Apoi ca să nu pară că face de rușine pe comeseni cu cuvintele: „*cei bolnavi*”, uită-te cum îi mîngie iarăși, muștrîndu-i pe farisei și spunîndu-le:

„*Deci mergînd, învățați ce înseamnă: „Milă voiesc, și nu jertfă*”¹⁷.

Le-a spus acestea ca să-i țină de rău că nu cunosc Scripturile. De aceea se și folosește de cuvinte mai aspre, nu pentru că se miniașe – Doamne ferește! – ci pentru ca vameșii să nu se simtă stînjiți. Și ar fi putut doar să le spună fariseilor: „N-ați văzut cum am dezlegat păcatele slăbănogului, cum i-am înzdrăvenit trupul?” Dar nu le grăiește așa, ci le

11. Luca 19, 8.

12. Luca 19, 9.

13. I Cor. 5, 11.

14. Matei 9, 11.

15. Matei 12, 2.

16. Matei 9, 12.

17. Matei 9, 13; Osea 6, 7.

vorbește folosindu-Se mai întâi de exemple luate din viața cea de toate zilele, apoi de temeuri scripturistice. După ce a spus: „*N-au trebuință cei sântoși de doctor, ci cei bolnavi*” – arătându-Se pe Sineși indirect Doctor – aduce și temeiul scripturistic, zicînd: „*Mergînd învățați ce înseamnă: „Milă voiesc, și nu jertfă”*”. Tot așa face și Pavel; mai întâi își întemeiază cuvintele sale cu exemple luate din viața de toate zilele, spunînd: „*Cine paște turmă și nu mănîncă din laptele ei?*”¹⁸, apoi aduce și temeuri scripturistice, zicînd: „*Că în legea lui Moise este scris: „Să nu legi gura boului care treiera”*”¹⁹; și iarăși: „*Așa a poruncit Domnul celor care propovăduiesc Evanghelia, ca din Evanghelie să trăiască*”²⁰. Cînd, însă, Hristos vorbește ucenicilor Săi, nu le grăiește așa, ci le amintește de minunile Lui, zicînd: „*Nu vă aduceți aminte de cele cinci pîini la cele cinci mii și cîte coșuri ați luat?*”²¹.

III

Fariseilor nu le grăiește așa, ci le amintește de slăbiciunea firii ome-nești și le arată că și ei sînt slabi, că nu cunosc Scripturile, nu se îngrijesc de virtute și pun preț numai pe jertfe. Acestea le arată cu tărie Hristos, strîngînd în puține cuvinte cele spuse de toți profeții, zicîndu-le: „*Învă-țați ce înseamnă: „Milă voiesc, și nu jertfă”*”. Cu aceste cuvinte le arată că nu El e călcător de lege, ci ei, ca și cum le-ar spune: „Pentru ce Mă învi-nuiți? Că îndrept pe păcătoși? Dar cu asta ați învinuit și pe Tatăl!” Aceasta a spus-o și cu alt prilej, în același scop: *Tatăl Meu pînă acum lucrează, și Eu lucrez*”²². Acum iarăși: „*Mergînd, învățați ce înseamnă: „Milă voiesc, și nu jertfă”*”. „Ceea ce vrea Tatăl, spune Domnul, aceea vreau și Eu”. Ai văzut că jertfa este de prisos iar mila de neapărată trebuință? Că n-a spus: „Milă voiesc și jertfă”, ci: „*Milă voiesc, și nu jertfă*”. Pe una o primește, pe cealaltă o aruncă. Hristos le-a dovedit nu numai că nu-i oprit ceea ce țineau ei de rău, ci e chiar legiuit și mai legiuit decît jertfa. A adus ca mărturie Vechiul Testament, ale cărui cuvinte și legiuri sînu de acord cu cele spuse de El.

După ce i-a combătut pe farisei și cu exemple luate din viața de toate zilele și cu temeuri scripturistice, Domnul a adăugat iarăși:

„*N-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință*”²³. Hristos a spus în ironie fariseilor cuvintele acestea, ca atunci cînd a zis: „*Iată Adam s-a făcut ca unul din Noi*”²⁴; și iarăși: „*De voi flămînzii,*

18. I Cor. 9, 7.

19. I Cor. 9, 9; Deut. 25, 4.

20. I Cor. 9, 14.

21. Matei 16, 9.

22. Ioan 5, 17.

23. Matei 9, 13.

24. Fac. 3, 22.

nu-ți voi spune?”²⁵. Că nu-i nici un drept pe pământ, a arătat-o Pavel, zicînd: „Pentru că toți au păcătuit și sînt lipsiți de slava lui Dumnezeu”²⁶.

Prin cuvintele Sale, Hristos a mîngîiat pe cei chemați de Matei la masă. „Departate de Mine gîndul, le spune Domnul, de a amări pe păcătoși, că pentru ei am venit pe pământ!” Apoi, ca să nu se simtă jigniți de cuvîntul: „*păcătoși*”, Hristos n-a tăcut, ci a adăugat: „*la pocăință*”. „N-am venit pe pământ, le spune Domnul, ca păcătoșii să rămînă mai departe păcătoși, ci să se schimbe și să ajungă mai buni”.

După ce Domnul a închis gurile fariseilor cu texte din Scriptură și cu exemple luate din viața de toate zilele, și fariseii n-au mai putut zice nimic – că s-au vădit și vinovați de crimele puse pe seama lui Hristos și potrivnici lăgii și Vechiului Testament –, L-au lăsat în pace pe Domnul, dar au trecut crimele asupra ucenicilor Lui. Evanghelistul Luca spune că fariseii au spus acestea²⁷; evanghelistul Matei însă, că ucenicii lui Ioan Botezătorul²⁸. Se poate ca și unii și alții să le fi spus. Fariseii, văzîndu-se la strîmtoare, au luat, cum era și firesc, în ajutorul lor pe ucenicii lui Ioan Botezătorul, așa cum au făcut mai tîrziu cu irodianii²⁹. Ucenicii lui Ioan Botezătorul au fost totdeauna invidioși pe Domnul și vorbeau împotriva Lui; numai atunci s-au purtat cu smerenie, cînd Ioan era la închisoare, cînd au venit la Iisus și I-au vestit despre Ioan³⁰; dar mai tîrziu s-au întors iarăși la zavistia lor de mai înainte.

Ce au spus ucenicii lui Ioan?

„Pentru ce noi și fariseii postim mult, iar ucenicii Tăi nu postesc?”³¹

Aceasta e boala pe care de demult a stîrpit-o Hristos, spunînd: *„Cînd postești, unge-ți capul tău și spală-ți fața ta!”³²*; că știa mai dinainte Domnul la cîte păcate dă naștere. Dar Hristos nici pe ucenicii lui Ioan nu i-a ținut de rău, nici nu le-a spus: „Îngîmfaiților, netrebnicilor!”, ci le-a vorbit cu toată blîndețea, spunînd:

„Nu pot prietenii Mirelui să postească atîta vreme cît Mirele este cu ei”³³.

Cînd era vorba de alte persoane, de vameși de pildă, Domnul muștra mai cu asprime pe cei care-i batjocoreau pe vameși, ca să le mîngîie sufletul lor rănit; acum însă L-au batjocorit pe El și pe ucenicii Lui; de aceea le-a răspuns cu toată blîndețea.

25. Ps. 49, 13.

26. Rom. 3, 23.

27. Luca 5, 33.

28. Matei 9, 14.

29. Matei 22, 16.

30. Matei 11, 2-19.

31. Matei 9, 14.

32. Matei 6, 17.

33. Matei 9, 15.

Ucenicii lui Ioan Botezătorul au vrut să spună, cu alte cuvinte, așa: „Bine, Tu, ca Doctor, poți face asta; dar pentru ce ucenicii Tăi iau parte la astfel de mese, în loc să postească?” Și ca să facă și mai mare învinuirea, se dau ca pildă pe ei mai întâi, apoi pe farisei, vrînd ca, prin comparație, să mărească vina ucenicilor. „*Și noi și fariseii*, spun ei, *postim mult*”. Și într-adevăr posteau, unii fiind învățați de Ioan Botezătorul, ceilalți, de lege. Tot așa spunea și fariseul: „*Postesc de două ori pe săptămînă*”³⁴.

- Ce le-a răspuns Iisus?

- „*Nu pot prietenii Mirelui să postească atîta vreme cît Mirele este cu ei*”.

Mai înainte Domnul Se numise Doctor, acum, Mire; descoperă prin aceste nume taine negrăite.

Și ar fi trebuit ca Domnul să le spună cu asprime: „Nu sînteți voi stăpîinii ucenicilor Mei, ca să le faceți astfel de legi! Ce folos de post cînd sufletul ți-i plin de răutate, cînd învinuiți pe alții, cînd osîndiți, iar voi purtați birne în ochi, cînd faceți totul de ochii lumii? În loc de toate acestea, ar fi trebuit să scoateți din suflet dragostea de slava deșartă și să faceți pe toate celelalte: dragostea, blîndețea, iubirea de frați!” Dar nimic din acestea nu le-a grăit Iisus, ci, cu toată blîndețea, le-a spus: „*Nu pot prietenii Mirelui să postească atîta vreme cît Mirele este cu ei*”, amintindu-le de cuvintele lui Ioan, prin care spunea: „*Cel ce are mireasă este mire, iar prietenul mirelui, care stă și-l ascultă, se bucură mult de glasul mirelui*”³⁵. Cele spuse de Hristos au acest înțeles: „Timpul de acum este timp de bucurie și de veselie! Nu veniți, dar, cu lucruri triste! Postul nu-i un lucru trist prin natura lui, ci pentru cei care sînt încă slabi; dar pentru cei care vor să filozofeze este un lucru foarte plăcut și dorit. După cum mai mare îți este bucuria cînd trupul îți este sănătos, tot așa mai mare îți este plăcerea cînd sufletul se află într-o stare bună”. Acesta e răspunsul Domnului la bănuielile ucenicilor lui Ioan. Tot așa grăiește și Isaia despre post; îl numește smerenie a sufletului³⁶; și Moise la fel.

IV

Hristos le-a închis gura acum nu numai cu aceste cuvinte, ci și în alt chip spunînd:

„*Vor veni zile cînd se va lua Mirele de la ei și atunci vor posti*”³⁷.

Prin aceste cuvinte Domnul le-a arătat că au stat la masă, El și ucenicii Lui, nu pentru mîncare, ci pentru o altă rînduială, minunată; că tot acum a vorbit mai dinainte și de patima Sa în răspunsul dat ucenicilor lui Ioan Botezătorul, învățîndu-i pe ucenicii Săi și deprinzîndu-i să se gîn-

34. Luca 18, 12.

35. Ioan 3, 29.

36. Isaia 58, 3.

37. Matei 9, 15.

dească de pe acum la zilele, triste în aparență, care vor veni. Dacă ar fi spus lucrul acesta direct ucenicilor Săi, le-ar fi îngreunat inima și i-ar fi întristat; doar știm cât i-a tulburat știrea aceasta cînd le-a spus-o mai tîrziu³⁸; dar așa, adresîndu-se altora, știrea nu le-a fost atît de împovărătoare. Pe lingă aceasta, Domnul a pus capat și mîndriei ucenicilor lui Ioan Botezătorul, care, era firesc, se laudau mult cu moartea dascălului lor. Despre înviere Domnul încă nu vorbește, că nici nu era timpul. Era firesc să moară Acela pe Care-L socoteau om; dar ca să învieze era peste fire.

Apoi, ceea ce a făcut mai înainte cu fariseii, aceea face și acum cu ucenicii lui Ioan. După cum fariseii încercaseră să-L arate ca vinovat de crime, pentru că mîncă cu păcătoșii, tot așa și Hristos i-a convins de contrariul, că nu numai că nu-i o crimă fapta Lui, ci una care merită chiar laudă; și după cum ucenicii lui Ioan voiseră să-I arate că nu știe să-Și instruiască ucenicii, tot așa și Hristos le dovedește că ei, cu cele ce spun, nu știu cum trebuie instruiți ucenicii, ci Îl învinuiesc fără temei, spunîndu-le:

„Nimeni nu pune petic de pînză nouă la haină veche”³⁹.

Hristos întărește iarăși spusele Sale cu pilde luate din viața de toate zilele. Spusele Sale au acest înțeles: „Ucenicii Mei n-au ajuns încă desul de puternici, ci au încă nevoie de mult pogorămînt; n-au fost încă reînnoiți de Duhul Sfînt și nu trebuie pusă povară de porunci peste niște oameni care sînt încă într-o astfel de stare sufletească”. Hristos a spus acestea punînd legi și canoane ucenicilor Săi, ca, atunci cînd vor face ucenici pe oamenii din întreaga lume, să se poarte cu ei cu multă blîndețe.

„Nici nu pun vin nou în burdufuri vechi”⁴⁰.

Ai văzut că pildele se aseamănă cu cele din Vechiul Testament? Haină, burdufuri. Ieremia numește pe poporul iudeu cingătoare⁴¹ și pomenește și el de burdufuri și de vin⁴². Și pentru că Hristos vorbea de mîncare și de masă, ia de la acestea și pildele.

Evangelistul Luca spune ceva mai mult, că și peticul cel nou se rupe dacă-l pui peste unul vechi. Vezi că nu numai că n-ai nici un folos, ci și mai multă pagubă.

Hristos vorbea de lucruri prezente, dar vestește mai dinainte viitorul; de pildă, că ucenicii Lui vor fi noi mai tîrziu; pînă atunci însă nu trebuie să li se dea porunci grele și aspre. „Cel care caută, spune Hristos, să pună înainte de vreme pe ucenici la îndatoriri prea mari, nu-i va avea destoinici la timpul cuvenit, pentru că i-a făcut dintr-o dată nefolositori.

38. Ioan 16, 6.

39. Matei 9, 16.

40. Matei 9, 17.

41. Ier. 13, 7.

42. Ier. 13, 12.

Asta nu se întîmplă nici din pricina vinului, nici din pricina burdufurilor, ci din pricina aceloră care nu toarnă vinul la timp.

Cu acest prilej ne-a arătat și pricina cuvintelor Sale smerite, pe care le grăia adeseori ucenicilor Săi. Din pricina neputinței lor de înțelegere, Domnul spunea multe mai prejos de vrednicia Lui. Acest lucru ni-l arată și evanghelistul Ioan, că Însuși Domnul a spus: „*Multe am a vă spune, dar nu le puteți purta încă*”⁴³. Pentru ca ucenicii să nu creadă că numai acestea are a le spune, ci să știe că are să le spună și altele cu mult mai mari, le-a vorbit de slăbiciunea lor, făgăduindu-le că le va spune și pe acelea cînd vor ajunge puternici. Acest lucru l-a spus și acum: „*Vor veni zile cînd li se va lua de la ei Mirele și atunci vor posti*”.

Așadar⁴⁴, nici noi să nu cerem de la toți totul de la început, ci atît cît pot să facă; și curînd vom ajunge și la celelalte. Dacă te zorești și te grăbești, apoi tocmai pentru aceea nu te zori, pentru că te grăbești. Dacă ți se par a fi cuvintele mele o enigmă, află-o aceasta din însăși firea lucrurilor, și atunci vei vedea toată puterea lor. Nimeni din cei ce te învinuiesc pe nedrept să nu te tulbure, pentru că și la masa dată de Matei vameșul fariseii erau învinuitorii, iar ucenicii, cei învinuiți.

V

Totuși nimic nu L-a convins pe Hristos să-și schimbe părerea, nici n-a spus: „E o rușine ca unii să postească, iar alții să nu postească!” Ci, ca un minunat căpitan de corabie, care nu se uită la valurile frămîntate, ci la știința sa, tot așa și Hristos a făcut atunci. Nu era o rușine ca ucenicii Lui să nu postească, ci ca, din pricina postului, să fie răniți de moarte, să fie sfîșiți, să fie sfărîmați.

La acestea gîndindu-ne și noi, să le folosim cu cei din casa noastră.

Ai o femeie iubitoare de podoabe, îndrăgostită și ahtiată după sulimanuri, trîndavă din pricina prea bunului trai, guralivă și proastă; deși nu-i cu puțință ca o singură femeie să aibă toate aceste cusururi; totuși să zăgrăvim cu cuvîntul o astfel de femeie.

Dar aș putea fi întrebat:

– Pentru ce zăgrăvești o femeie și nu un bărbat? Sînt și bărbați mai răi decît această femeie!

– Zăgrăvesc deocamdată pe femeie, nu pentru că femeile ar depăși în răutate pe bărbați, ci pentru că purtarea de grijă de femei a fost încredințată bărbaților. Poți găsi și la bărbați multe pe care nu le găsești la femei,

43. Ioan 16, 12.

44. De aici începe partea morală: *Cel ce vrea să îndrepte pe cineva pe calea virtuții trebuie să-l sfătuiască să săvîrșească mai întîi virtuțile cele mici. Tot așa trebuie să facă și cu femeile cele iubitoare de podoabe.*

de pildă uciderea, jefuirea mormintelor, lupta cu fiarele și multe asemenea acestora. Să nu socotiți, dar, că fac asta pentru că aş dispregui pe femei. Nu pentru asta, nu pentru asta, ci pentru că-i folositor deocamdată să-i zugrăvesc chipul ei.

Să ne închipuim, deci, o astfel de femeie, iar bărbatul ei să se străduiască să o îndrepte cu orice chip.

– Cum o va îndrepta?

– Să nu-i interzică totul dintr-o dată, ci mai întâi pe cele mai ușoare, pe cele la care nu ține prea mult. Dacă, însă, o vei sili să săvârșească totul de la început, ai pierdut totul. Nu-i lua, deci, de îndată bijuteriile de aur, ci lasă-i-le să le aibă și să se împodobească cu ele; că acesta pare a fi un rău mai mare decât sulimenitul și încondeiatul ochilor. Așadar dezbar-o mai întâi de sulemenitul și încondeiatul ochilor, dar nu cu frica și amenințarea, ci cu convingerea și blîndețea, cu criticile altora și cu părerea și socotința ta. Spune-i neîncetat: „Nu ți-i deloc frumoasă fața cînd ți-o vopsești atîta, ci-i chiar tare urîță!” Și convinge-o, mai cu seamă, că asta te mîhnește. După ce i-ai spus părerea ta, vorbește-i și de părerea altora și spune-i că de obicei sulimanurile urîtesc chiar pe femeile frumoase, ca să-i stîrpești patima. Să nu-i spui încă nimic de iad, nici de împărăția cerurilor; i-o spui de pomană; ci convinge-o că simți mai multă plăcere să-ți arate nefalsificată opera lui Dumnezeu. O femeie care-și chinuiește fața, o întinde, o pudrează, nici oamenilor nu pare frumoasă și plăcută la vedere. Scoate-i boala din suflet mai întâi cu argumente raționale și cu părerile celorlalți oameni; după ce i-ai muiat sufletul cu aceste cuvinte, adaugă și pe cele despre iad și împărăția cerurilor. Dacă-i vorbești o dată și nu o îndupleci, nu obosi a-i repeta a doua oară, a treia oară și de mai multe ori aceleași cuvinte; să n-o faci cu ură, ci cu fața veselă; uneori întoarce-i spatele, alteori lingusește-o, mîngîi-o. Nu vezi pe pictori, de cîte ori dau cu pensula, de cîte ori șterg pînă ce fac un portret frumos? Să nu fii, dar, mai rău decât ei! Dacă cei care fac portretul unui trup își dau atîta silință, cu mult mai mult noi, care formăm sufletul, trebuie să folosim toată măiestria! Dacă vei modela bine chipul sufletului femeii tale, nu vei mai vedea pocit chipul trupului ei, nici buzele însîngerate, nici gura la fel ca gura înroșită de sînge a unui urs, nici sprîncenele negre ca funinginea de pe oale, nici obrajii văruiți ca pereții mormintelor. Că toate acestea sînt funingine, cenușă, praf, semne ale celei mai mari urîțenii.

VI

Dar nu știu cum, pe nesimțite, am ajuns la aceste cuvinte, iar eu, care sfătuiesc pe alții să învețe cu blîndețe, am început să mă mîinii. Așadar să ne întoarcem și să sfătuim mai cu blîndețe. Să suportăm toate cusururile femeilor noastre, ca să săvîrșim ce voim. Nu vezi că suportăm plînsul copiilor cînd vrem să-i întărcăm și suferim orice numai ca să-i dezbărăm de laptele mamei? Tot așa să facem și cu femeile noastre. Să îndurăm toate celelalte cusururi, ca să reușim să le dezbărăm de obiceiul sulimenitului și a încondeierii ochilor. După ce i-ai îndreptat acest cusur, îndreaptă-te spre altul, spre podoabele de aur. Vorbește-i tot așa, în același chip, și despre acestea. Și astfel, încetul cu încetul, formîndu-ți soția ta, vei fi un pictor minunat, un rob credincios, un plugar priceput. Pe lîngă acestea, adă-i aminte și de femeile din vechime: de Sarra, de Rebeca; de femeile frumoase și de cele urîte și arată-i că toate au fost la fel de înțelepte. Lia, femeia patriarhului Iacov, nu era frumoasă, dar nu s-a gîndit să-și sulimenească chipul; ci, chiar urîtă fiind și nu destul de iubită de bărbatul ei, nu i-a trecut prin minte așa ceva, nici nu și-a stricat fața; a lăsat-o așa cum era, păstrîndu-și neschimbate trăsăturile feței; și doar Lia a fost crescută de păgîni. Tu, însă, femeie credincioasă, care ai cap pe Hristos, tocmai tu streкори printre noi meșteșuguri drăcești? Nu-ți aduci aminte oare de apa sfîntului botez care ți-a spălat fața, de jertfa care îți împodobește buzele, de sîngele care îți înroșește limba? Dacă te-ai gîndi la toate acestea, oricît de iubitoare de podoabe și de găteli ai fi, n-ai îndrăzni, nici n-ai suferi să-ți pui pe față praful și cenușa. Află că ești unită cu Hristos și alungă urîtenia aceasta! Hristos nu Se bucură de vopselele acelea, ci caută o altă frumusețe, de care este și tare îndrăgostit, frumusețea sufletului adică. Această frumusețe ți-a poruncit și profetul s-o îngrijești, spunînd: „*Și va poști Împăratul frumusețea ta*”⁴⁵. Să nu ne pocim, deci, fără rost. Nici una din operele lui Dumnezeu nu-i nedesăvîrșită și nici nu are nevoie de îndreptarea ta. Nimeni n-ar încerca să adauge ceva statuii unui împărat, după ce statuia a fost înălțată. Încercarea-i primejdioasă și atrage cea mai mare pedeapsă. Statuia e făcută de un om și nu-i adaugi nimic; fața ți-i făcută de Dumnezeu și o îndrepti? Nu te gîndești la focul iadului? Nu te gîndești la pustietatea sufletului? De dragul sulimenelilor îți neglijezi sufletul, că toată grija ți-o cheltuiești cu trupul! Dar pentru ce vorbesc de suflet? Chiar trupului i se întîmplă contrarul decît ceea ce te străduiești. Uită-te numai! Vrei să fii frumoasă? Aceasta te face urîtă! Vrei să plăci bărbatului? Aceasta mai mult îl întristează! Și nu numai pe el, ci îi face și pe străini să te birfească. Vrei să pari tînără?

Aceasta te îmbătrânește iute. Vrei să fii împodobită? Aceasta te face de rușine! O femeie care umblă după găтели și sulimanuri face de rușine nu numai femeile de același rang cu ea, ci și pe servitoarele care o știu cum este, și pe casnicii care o cunosc; dar mai înainte de toți pe ea însăși. Dar pentru ce trebuie să vorbesc de toate acestea? Am lăsat la o parte tocmai păcatul cel mai grozav, că superi pe Dumnezeu, că-ți îngropi cinstea, aprinzi flacăra geloziei, te iei la întrecere cu femeile care bat străzile.

Gîndiți-vă la toate acestea, bateți-vă joc de acest alai drăcesc și de această meșteșugire diavolească! Depărtați de pe voi podoaba aceasta, dar mai bine spus, această lipsă de podoabă! Îngrijiți-vă de ccalaltă frumusețe, de frumusețea din sufletele voastre, care este plăcută și îngerilor, poftită de Dumnezeu și dulce soților voștri, ca să aveți parte și de slava aceasta pămîntească și de aceea ce va să fie, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXXI

**«Pe cînd le grăia lor acestea,
iată un dregător venind I s-a închinat Lui, zicînd:
„Fiica mea a murit de curînd;
ci venind pune mîna Ta pe ea și va trăi”»¹**

I

Minunea a urmat cuvintelor Sale, ca să închidă și mai mult gura fariseilor.

Cel care a venit la Iisus era mai marele sinagogii, iar durerea îi era cumplită. Îi murise singurul copil, o fată de doisprezece ani, în floarea vîrstei. Pe aceasta Hristos a înviat-o îndată.

Dacă evanghelistul Luca relatează că au venit unii la mai marele sinagogii, spunîndu-i: „*Nu mai supăra pe Învățătorul, că fiica ta a murit*”², vom spune acestea: Cuvintele mai marelui sinagogii: „*a murit de curînd*”, sînt cuvintele unui om care s-a gîndit la timpul cît a durat călătoria sa, sau ale unui om care și-a mărit nenorocirea; că au obiceiul cei care cer ceva să-și mărească, prin cuvînt, propriile nenorociri și să spună ceva mai mult decît cele ce sînt, ca să înduplece mai repede pe cei pe care-i roagă.

Dar vezi-i nesimțirea mai marelui sinagogii! Două lucruri cere de la Hristos: și să se ducă la el și să pună mîna pe fata lui. Cuvintele acestea sînt un semn că o lăsase încă în viață. Același lucru îl cere profetului Elisei și sirianul acela, Neeman: „*Ziceam, spunea Neeman, că va ieși și-și va pune mîna lui*”³. Într-adevăr, cei care sînt învîrtoșiți la inimă au nevoie să vadă cu ochii și să pipăie cu mîinile.

Evanghelistul Marcu spune că Domnul a luat cu El pe cei trei ucenici⁴; evanghelistul Luca, la fel⁵; iar evanghelistul Matei spune simplu că a luat pe ucenici⁶.

– Pentru care pricină nu l-a luat pe Matei, care intrase de curînd în rîndul ucenicilor?

1. *Matei* 9, 18.

2. *Luca* 8, 49.

3. *IV Regi* 5, 11.

4. *Marcu* 5, 37.

5. *Luca* 8, 51.

6. *Matei* 9, 19.

– Pentru a-i mări și mai mult dorința de a fi apostol și pentru că era încă nedesăvârșit. Domnul îi cinstește în chip deosebit pe Petru, Iacov și Ioan, pentru a-i face și pe ceilalți apostoli să ajungă ca aceștia. Lui Matei îi era de ajuns deocamdată că a văzut minunea tămăduirii femeii cu scurgere de sînge, că a avut cîntea să stea la masă cu Domnul și să intre în ceata apostolilor.

Sculindu-se Domnul de la masă, L-au urmat mulți, pentru că doreau să vadă o mare minune, pentru că cel care venise la Hristos era un om cu o înaltă dregătorie și pentru că cei mai mulți, mai lipiți de pămînt și de lume, nu căutau atît folosul sufletului cît vindecarea trupului. Și curgeau în cîrduri oamenii după Dînsul: unii mînați de propriile lor boli, alții grăbiți de dorința de a fi spectatorii vindecării altora; dar puțini erau deocamdată aceia care veneau după Iisus pentru cuvintele și învățătura Lui.

Hristos n-a lăsat mulțimile să intre în casa mai marelui sinagogii, ci numai pe ucenici și nici pe aceștia pe toți, învățîndu-ne, cu orice prilej, să fugim de laudele oamenilor.

«Și iată, spune Matei, o femeie cu scurgere de sînge de doisprezece ani s-a apropiat de El și fiind la spatele Lui s-a atins de poala hainei Lui. Că zicea în sine: „Numai de mă voi atinge de haina Lui, mă voi vindeca!”»⁷.

– Pentru ce nu s-a apropiat de Hristos cu îndrăznire?

– Îi era rușine de boala ei, socotindu-se necurată. Dacă femeia care are scurgerea ei lunară nu se socotește curată, cu atît mai mult ea, care era bolnavă de o boală ca aceea. Că legea Vechiului Testament socotea drept mare necurăție scurgerea de sînge la femei. De aceea femeia se dosește și se ascunde. De altfel nici ea n-avea încă despre Hristos părerea cuvenită și desăvîrșită, că nu i-ar fi trecut prin minte că se poate tăinu de El. Femeia aceasta este cea dintîi femeie care se apropie în public de Hristos. A auzit că vindecă și femei și că se duce la fetița care murise de curînd. N-a îndrăznit să-L cheme în casa ei, deși era bogată; dar nici nu s-a apropiat de El în văzul tuturor; ci, pe ascuns, s-a atins cu credință de hainele Lui. Nici nu s-a îndoit, nici n-a zis în sine: „Voi scăpa oare de boală? Dacă nu mă voi vindeca?”, ci, cu încredere că se va vindeca, s-a apropiat de Domnul. *«Că zicea întru sine: „Numai de mă voi atinge de haina Lui, mă voi vindeca!”»*. Știa din ce casă ieșise Domnul; din casa unui vameș; știa și cine sînt cei ce merg după El; niște păcătoși, niște vameși. Toate acestea i-au dat bune nădejdi.

– Ce a făcut Hristos?

7. Matei 9, 20-21.

- N-a lăsat-o tănuită, ci a adus-o în mijloc și a făcut-o cunoscută pentru multe pricini, deși unii oameni fără de judecată spun că Hristos a făcut aceasta pentru că era iubitor de slavă. „Altfel, pentru ce n-a lăsat-o tănuită?”, spun aceștia.

Ce spui, o, spurcatule și ticălosule? Cel Care a poruncit celor vindecați să tacă, Cel Care a trecut sub tăcere mii de minuni, Acela e iubitor de slavă?

- Dar pentru ce o face cunoscută?

- Mai întâi ca să-i curme frica femeii, ca să nu trăiască neliniștită, fiind muștrată de conștiință că a furat darul. În al doilea rând, ca să-i îndrepte părerea ce o avea despre El, pentru că ea socotise că se poate tănui de Hristos. În al treilea rând, ca să arate tuturor credința ei, pentru a o urma și alții. Iar arătarea că Hristos știe totul este o dovadă a Dumnezeirii Sale nu mai mică decât oprirea izvoarelor de sînge. În sfîrșit, prin femeia aceasta îl îndreaptă pe mai marele sinagogii, care începuse să-și piardă credința, iar prin aceasta să strice totul. Căci cei care veniseră la el i-au spus: „*Nu mai supăra pe Învățătorul, că fiica ta a murit!*”; iar cei din casă au rîs de Hristos cînd a spus că doarme⁸. Poate că așa gîndea și tatăl ei.

II

Tocmai pentru a îndepărta din sufletul tatălui această slăbiciune, Iisus o face cunoscută pe femeie. Că mai marele sinagogii era puțin credincios, ascultă ce-i spune Hristos: „*Nu te teme! Crede numai și se va mîntui!*”⁹ Domnul intenționat a așteptat să moară fata și atunci s-a dus la ea, ca să se facă clară dovada învierii. De aceea Domnul merge mai încet, stă de vorbă mai mult cu femeia, ca să îngăduie să moară fata și să vină cei care au vestit și au spus: „*Nu mai supăra pe Învățătorul!*” Acest lucru l-a lăsat evanghelistul Luca să se înțeleagă, cînd a spus: „*Încă vorbind El, au venit cei din casa mai marelui sinagogii și i-au spus: „A murit fiica ta! Nu mai supăra pe Învățătorul!”*»¹⁰ Hristos voia ca toți să fie încredințați de moartea fetei, ca să nu se pună la îndoială învierea. Domnul așa face totdeauna. Așa și cu Lazăr; a așteptat și ziua întâia și ziua a doua și ziua a treia¹¹.

Pentru toate aceste pricini Hristos o face cunoscută pe femeia cu scurgere de sînge și-i spune:

„*Îndrăznește, fică!*”¹²

8. Luca 8, 52.

9. Luca 8, 50.

10. Luca 8, 49.

11. Ioan 11, 6-7.

12. Matei 9, 22.

Așa cum îi spusese și slăbănogului: „*Îndrăznește, fiule!*”¹³. Și, pentru că femeii îi era teamă, îi spune: „*Îndrăznește!*” și o numește: „*Fiică*”. Credința o făcuse fiică. Apoi urmează și lauda:

„*Credința ta te-a mîntuit!*”¹⁴

Evangelhistul Luca ne dă și alte amănunte despre femeie. Spune că după ce femeia s-a apropiat și s-a vindecat, Hristos n-a chemat-o îndată, ci mai întâi a zis: „*Cine este cel ce s-a atins de Mine?*”¹⁵; apoi că Petru și cei ce erau cu El I-au spus: „*Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strimto-rează și Tu zici: «Cine este cel ce s-a atins de Mine?»*”¹⁶ – Aceasta este cea mai mare dovadă că Hristos a avut trup adevărat și că a călcat în picioare orice mîndrie; mulțimile nu-L urmau stînd departe de El, ci totdeauna se îmbulzeau în El. – Și Luca spune mai departe că Domnul stăruia, zicînd: „*S-a atins de Mine cineva, că am simțit puterea care a ieșit din Mine*”¹⁷. Domnul a răspuns pe măsura înțelegerii celor ce-L ascultau; dar a spus aceste cuvinte și ca să o convingă pe femeie să mărturisească singură minunea. Domnul nici n-a vădit-o îndată, pentru ca, arătîndu-i că știe lămurit totul, să o înduplece să spună de la sine totul, să o facă să strige în auzul tuturor minunea săvîrșită și, ca nu cumva, spunînd El minunea, să dea naștere la bănuieli.

Ai văzut că femeia a fost mai bună decît mai marele sinagogii? Nu L-a oprit în drum, nu L-a ținut, ci L-a atins numai cu vîrfurile degetelor. A venit mai pe urmă și a plecat mai înainte. Mai marele sinagogii a adus pe Doctor în casa lui; femeia s-a mulțumit numai să-L atingă. Era înlănțuită de boală, dar prin credință era înaripată. Uită-te cum o mîngieie Domnul, spunîndu-i: „*Credința ta te-a mîntuit!*”. Dacă Hristos ar fi vădit-o, ca să fie El lăudat de lume, apoi n-ar fi adăugat aceste cuvinte; dar le-a spus, ca, în același timp, să-l învețe pe mai marele sinagogii să creadă, iar pe femeie s-o laude înaintea tuturor, dîndu-i prin aceste cuvinte tot atîta bucurie și folos cît i-a dat vindecîndu-i trupul. Domnul a făcut aceasta vrînd să slăvească pe femeie și să îndrepte pe alții, nu ca să se facă pe Dînsul strălucit. Se vede asta din tot ce s-a petrecut. Hristos era minunat și fără această minune; minunile Îl înconjurau ca fulgii de zăpadă; și făcuse și avea să facă minuni cu mult mai mari decît aceasta. Dacă Domnul n-ar fi făcut-o cunoscută, femeia ar fi plecat neștiută de nimeni și lipsită de aceste mari laude. Pentru aceasta, punîndu-o înaintea tuturor, a lăudat-o și i-a izgonit frica – că spune evangelhistul Luca că s-a apropiat

13. Matei 9, 2.

14. Matei 9, 22.

15. Luca 8, 45.

16. Luca 8, 45.

17. Luca 8, 46.

tremurînd¹⁸ –; a făcut-o să aibă îndrăznire și, pe lângă sănătatea trupu-lui, i-a dat și alte merinde, spunîndu-i: „*Mergi în pace!*”¹⁹.

„Și venind în casa dregătorului și văzînd cîntăreții din fluier și mulțimea tul-burată, a zis: «Depărtați-vă, că fata n-a murit, ci doarme!». Și rideau de El”²⁰. Frumoase mărturii pentru mai marii sinagogilor, dacă la înmormîntare puneau cîntăreți din fluier și din chimvale ca să le stîrnească jalea!

Ce a făcut Hristos?

A scos din casă pe toți ceilalți și a lăsat înăuntru numai pe părinții fetei, ca să nu se poată spune că a înviat-o într-alt chip. Chiar înainte de a o învia Domnul dă curaj părinților, spunîndu-le: „*Fata n-a murit, ci doarme!*” Și în alte împrejurări Domnul a făcut la fel. După cum la potolirea furtunii de pe mare a certat mai întîi pe ucenici, tot așa și acum scoate tulburarea din sufletul celor de față, dar totodată le arată că îi este ușor să învie pe cei morți – așa cum a făcut cu Lazăr, spunînd: „Lazăr, prietenul nostru a adormit”²¹ – învățîndu-i să nu se teamă de moarte, că moartea nu este moarte, ci somn.

Pentru că avea și El să moară, Domnul, prin moartea și învierea altora, îi pregătește mai dinainte pe ucenicii Săi să aibă curaj și să suporte cu ușurință moartea; pentru că venind El pe pămînt, moartea este somn.

Și rideau de El; El, însă, nu s-a supărat că n-a fost crezut de cei pentru care avea să facă, puțin mai tîrziu, minunea; n-a ținut de rău nici risul, pentru ca și acesta și fluierile și chimvalele și toate celelalte să fie o dovadă a morții fetei.

III

Dar pentru că de cele mai multe ori oamenii, după ce s-au făcut minunile, nu mai cred în minuni, Domnul îi leagă cu propriile lor cuvinte, așa cum a făcut și cu Lazăr și cu Moise. Lui Moise i-a spus: „*Ce este ceea ce ai în mîna ta?*”²², pentru ca, atunci cînd va vedea toiagul prefăcut în șarpe, să nu uite că mai înainte era toiag; ci, aducîndu-și aminte de propriul lui răspuns, să nu mai poată tăgădui minunea. Și cu Lazăr, Domnul a întrebat: „*Unde l-ați pus?*”²³, pentru ca aceia care l-au răs-puns: „*Vino și vezi!*”²⁴ și: „*Miroase, că este de patru zile*”²⁵, să nu mai poată tăgădui că a înviat pe mort.

18. Luca 8, 47.

19. Luca 8, 48.

20. Matei 9, 23–24.

21. Ioan 11, 11.

22. Ieș. 4, 2.

23. Ioan 11, 34.

24. Ioan 11, 34.

25. Ioan 11, 39.

Văzînd, aşadar, Hristos chimvalele şi mulţimile, i-a scos pe toţi afară²⁶ şi a făcut minunea numai în faţa părinţilor copilei; nu i-a băgat alt suflet în trup, ci a adus înapoi pe cel care ieşise, ca şi cum ar fi sculat-o din somn. A luat-o de mîină²⁷, ca să încredinţeze²⁸ că a înviat, iar prin vederea copilei înviate să deschidă mai dinainte drum credinţei în înviere. Tatăl fetei spusese: „*Pune mina!*”. Domnul face ceva mai mult: n-a pus mîna pe ea, ci, apucîndu-o de mîină, o învie, arătînd că pe El toate sînt gata să-L asculte. Şi nu o învie numai, ci şi porunceşte să i se dea de mîncare, ca să nu pară o nălucire învierea fetei. Nu-i dă El să mănînce, ci porunceşte celorlalţi²⁸. Aşa precum a spus şi la învierea lui Lazăr: „*Dezlegaţi-l şi lăsaţi-l să meargă*”²⁹, iar după aceea a stat la masă cu el³⁰. Totdeauna are Domnul obiceiul să facă şi una şi alta, pentru a da, cu toată precizia, şi dovada morţii şi dovada învierii.

Tu nu te uita numai la înviere, ci şi la aceea că Hristos a poruncit să nu spună nimănui nimica³¹, învăţîndu-te din toate acestea mai ales aceea să nu fii mîndru şi să nu umbli după slava deşartă. Află apoi şi faptul că Domnul i-a scos afară din casă pe cei ce boceau şi i-a declarat nevrednici de o vedere ca aceasta. Tu să nu ieşi afară cu cîntăreţii din fluier, ci să rămîi înlăuntrul cu Petru, cu Ioan şi Iacov! Dacă atunci i-a scos afară pe cei ce cîntau şi boceau, cu atît mai mult acum. Că pe atunci nu se ştia încă lămurit că moartea este somn; dar acum este mai limpede decît soarele însuşi.

Spui că nu ţi-a înviat acum Domnul pe fiica ta? Dar o va învia negreşit şi cu mai multă slavă! Fiica mai marelui sinagogii a înviat, dar a murit iarăşi; a ta, cînd va învia, va rămîne, că este nemuritoare.

Nimeni³² dar să nu bocească, nici să plîngă, nici să hulească această faptă mare a lui Hristos! Că a biruit moartea! Pentru ce jeleşti de prisos? Moartea a ajuns somn! Pentru ce te vaieti şi plîngi? Ar fi de rîs chiar dacă păgînii ar face-o! Dar cînd credinciosul se schimonoseşte aşa, ce apărare mai poate avea? Ce iertare vor avea aceia care se prostesc aşa, cînd de atîta vreme avem dovada clară a învierii? Tu, însă, ca şi cum ţi-ai da toată silinţa să-ţi măreşti păcatul, ne aduci la înmormîntare bocitoare păgîne, ca să aprinzi jalea şi să aţîţi focul! Nu-l auzi pe Pavel spunînd: „*Ce unire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul?*”³³.

26. Matei 9, 25.

27. Matei 9, 25.

28. Marcu 5, 43; *Luca* 8, 55.

29. Ioan 11, 44.

30. Ioan 12, 2.

31. Marcu 5, 43; *Luca* 8, 56.

32. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să plîngem pe cei ce mor.*

33. *II Cor.* 6, 15.

Păgînii, care nu știu nimic de înviere, găsesc totuși cuvinte de mîngîiere, spunînd: „Suferă cu curaj! Nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut și nici nu reușești ceva cu lacrimile!” Dar tu, care auzi cuvinte mai pline de filozofie și mai folositoare decît acestea, tu nu te rușinezi cînd te pocești mai rău decît păgînii? Noi nu spunem: „Suferă cu curaj, că nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut!”, ci spunem: „Suferă cu curaj! Va învia negreșit! Copilul doarme, n-a murit! Se odihnește, n-a pierit! Îl așteaptă învierea, viața veșnică, nemurirea, soarta îngerească!” Nu auzi ce spune psalmistul: „*Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul ți-a făcut ție bine*”³⁴. Dumnezeu numește moartea o binefacere și tu te bocești? Ce-ai putea face mai mult dacă ai fi dușmanul și vrăjmașul celui mort? Dacă trebuie să plîngă cineva, apoi diavolul trebuie să plîngă! Acela să bocească, acela să se bată cu pumnii în piept, că noi mergem spre bună-tăți mai mari. Văicăreala aceasta este vrednică de răutatea lui, și nu de tine, care ai să fii încununat și ai să te odihnești. Moartea e un port liniștit. Uită-te de cîte răutăți e plină viața aceasta! Gîndește-te de cîte ori ți-ai blestemat viața. și viața se înrăutățește din ce în ce mai mult. Chiar de la început ai moștenit nu mică osîndă! „*În dureri vei naște fii*”³⁵, spune Dumnezeu; și: „*În sudoarea feței tale vei mîncă pîinea ta*”³⁶; și: „*În lume necaz veți avea*”³⁷. Dar despre viața de dincolo așa ceva nu s-a spus, ci cu totul dimpotrivă: „*A fugit durerea, întristarea și suspinarea*”³⁸; și: „*De la răsărit și de la apus vor veni și se vor odihni în sînurile lui Avraam și ale lui Isaac și ale lui Iacov*”³⁹; căci cele de acolo sînt: cămară de nuntă duhovnicească, făclii strălucitoare și mutare la cer.

IV

Pentru ce faci de rușine pe cel plecat? Pentru ce faci pe alții să tremure și să le fie frică de moarte? Pentru ce faci pe mulți să învinuiască pe Dumnezeu că trimite mari nenorociri? Dar, mai bine spus, pentru ce după înmormîntare chemi pe săraci la praznic? Pentru ce rogi pe preoți să facă rugăciuni pentru cel mort?

- Ca să se ducă răposatul la loc de odihnă, îmi răspunzi, ca să se milostivească de el dreptul Judecător!
- Pentru aceasta plîngi și te bocești? Dar te lupți și te războiești cu tine însuși și-ți faci ție însuși furtună tocmai cînd răposatul a intrat în port.
- Dar ce să fac? Așa e firea omenească!

34. Ps. 114, 7.

35. Fac. 3, 16.

36. Fac. 3, 19.

37. Ioan 16, 33.

38. Isaia 35, 10.

39. Matei 8, 11.

- Nu-i de vină firea și nici mersul lucrurilor, ci noi care răsturnăm totul, care ne-am moleșit, care am trădat noblețea noastră, care îi facem mai răi pe cei necredincioși. Cum vom vorbi altuia de nemurire, cum îl vom convinge pe păgîn, cînd noi tremurăm și ne temem de moarte mai mult decît păgînul? Mulți păgîni, deși nu știau nimic de înviere, la moartea copiilor lor și-au pus cununi pe cap și s-au îmbrăcat în haine albe ca să cucerească slavă și laude de la lume. Tu, însă, nici pentru slava cea viitoare nu pui capăt tînguieiilor muieresti și bocetelor.

Spui că n-ai moștenitori, nici n-ai cui lăsa averile tale? Ce-ai vrea mai degrabă pentru copilul tău: să fie moștenitorul averilor tale sau moștenitorul cerurilor? Ce-ai dori? Să moștenească averi sortite pieirii, pe care, peste puțină vreme, are să le lase sau averile cele veșnice și nepieritoare? Nu-l mai ai tu moștenitor, dar în locul tău îl are Dumnezeu! N-a ajuns împreună-moștenitor cu frații lui, dar a ajuns împreună-moștenitor cu Hristos.

- Dar cui voi lăsa hainele, mă poți întreba, cui casele, cui robii și moșiile?

- Tot fiului tău! Și le va stăpîni cu mai multă siguranță decît dacă ar trăi! Nu-i nici o piedică. Dacă barbarii ard odată cu morții și averile lor, cu mult mai mult este drept ca tu să trimiți odată cu cel răposat avuțiile lui, nu ca să ajungă cenușă, ca averile barbarilor morți, ci ca să-l îmbrace cu mai multă slavă. Dacă a plecat cu păcate, ca să i se ierte păcatele; dacă a plecat drept, ca să-i fie adaos de plată și răsplată.

Dorești poate să-ți vezi fiul? Du aceeași viață ca și el și te vei bucura negreșit de sfînta lui față.

Odată cu acestea mai gîndește-te la faptul că chiar dacă nu mă ascuți pe mine, timpul te va convinge negreșit; dar atunci nu mai ai nici o plată, pentru că mulțimea zilelor ți-a ușurat durerea. Dar dacă vrei să fii filozof, două lucruri mari vei cîștiga: vei scăpa și de durerile pricinuite de moartea fiului tău și vei primi și de la Dumnezeu mai strălucită cunună. Suportarea în liniște a nenorocirilor este o faptă cu mult mai mare decît pomenile și toate celelalte.

Gîndește-te apoi că și Fiul lui Dumnezeu a murit; El pentru tine, pe cînd tu, pentru tine însuși. A spus și Domnul: „*De este cu putință să treacă de la Mine paharul*”⁴⁰. Și S-a întristat și S-a chinuit, dar n-a fugit de moarte, ci a suferit-o cu mult curaj. Nici n-a suferit o moarte obișnuită, ci una plină de rușine; iar înainte de moarte, bice; și înainte de bice: ocară, batjocură, defăimare, învățîndu-te să suferi totul cu curaj. Domnul a murit și trupul I-a fost înmormîntat; dar l-a luat iarăși înapoi cu mai mare slavă, dîndu-ți, și prin asta, bune nădejdi. Dacă pentru tine învierea

40. Matei 26, 39.

nu e basm, nu boci! Dacă crezi în înviere, nu lăcrima! Iar dacă lăcrimezi, cum vei putea convinge pe păgîn că tu crezi în înviere?

V

Ți se pare totuși încă greu de îndurat moartea fiului tău? Dar tocmai de aceea nu trebuie să bocești. El a scăpat de multe necazuri ca acestea. Nu-l pizmui, nici nu-l invidiază! A-ți dori moartea din pricina morții timpurii a aceluia, a-l boci că n-a trăit ca să sufere multe ca acestea, înseamnă că ești mai degrabă invidios și pizmaș. Nu te gîndi că nu-l mai vezi umblînd prin casă, ci gîndește-te că și tu vei pleca la el nu după multă vreme. Nu te gîndi că nu se mai întoarce, ci gîndește-te că nici cele pe care le vezi nu rămîn așa, ci se schimbă și ele. Că și cerul și pămîntul și marea și toate se vor schimba, și atunci vei primi pe fiul tău cu mai multă slavă. Dacă a murit păcătos, Dumnezeu a oprit șirul păcatelor; că nici nu l-ar fi luat, înainte de a se pocăi, dacă Dumnezeu știa că are să se pocăiască. Dacă a murit drept, a ajuns în stăpînirea bunătăților cerești. Deci se vede că lacrimile tale nu-s lacrimi de dragoste, ci de patimă fără judecată. Pentru că dacă l-ai iubi pe cel mort, ar trebui să te bucuri și să te veselești că a scăpat de valorile din lumea aceasta. Spune-mi, ce cîștigăm dacă trăim? Ce e nou și deosebit pe pămînt? Nu vedem, oare, că aceleași lucruri se perindă zilnic pe dinaintea ochilor noștri? Zi și noapte, noapte și zi; iarnă și vară, vară și iarnă, și nimic mai mult; și acestea totdeauna la fel; dar nenorocirile, totdeauna altele și tot mai noi. Ai fi vrut ca fiul tău să guste în fiecare zi din ele, să rămînă aici, să se îmbolnăvească, să bocească, să se teamă, să tremure; pe unele nenorociri să le sufere, iar de altele să se teamă ca nu cumva să le sufere? Nici aceea nu poți spune, că ar fi fost cu puțință ca fiul tău, călătorind pe acest mare ocean, să fie scutit de tristețe, de griji și de celelalte asemenea acestora.

În afară de acestea, gîndește-te și la aceea că n-ai născut un copil nemuritor, și că, dacă n-ar fi murit acum, ar fi suferit asta nu după multă vreme. Nu te-ai săturat de a privi chipul lui? Te vei desfăta de el negreșit dincolo! Dar dorești să-l vezi și aici? Ce te împiedică? Poți să-l vezi și aici, dacă duci o viață curată; pentru că nădejdea celor viitoare este mai limpede decît vederea. Dacă fiul tău ar locui în palatele împărătești, nici cînd n-ai căuta să-l vezi, odată ce auzi că-i fericit. Pentru ce, dar, îți pierzi cîmpătul, mamă, cînd vezi că fiul tău a plecat să locuiască în niște palate împărătești cu mult mai frumoase decît cele de pe pămînt, cînd te desparți de el numai pentru puțină vreme și mai cu seamă cînd în locul fiului tău îl ai pe soțul tău? N-ai nici soț? Dar ai mîngîiere! Ai „*pe Tatăl orfanilor, pe Judecătorul văduvelor*”¹ Ascultă-l și pe Pavel, care ferecește

această văduvie și spune: „Iar cea cu adevărat văduvă și rămasă singură și-a pus nădejdea în Domnul”⁴². O văduvă ca aceasta este mai prețuită cînd arată mai multă răbdare. Nu plînge, dar, pentru ceea ce ai să fii încununată, pentru ceea ce ai să primești răsplată! N-ai făcut altceva decît că ai dat înapoi un bun ce ți-a fost încredințat. Nu te mai îngrijora deci; ai depus comoara ta într-o vistierie, în care furii nu pătrund. Iar dacă știi ce-i viața aceasta și ce-i viața viitoare și că viața aceasta este umbră și pînză de păianjen, și că toate cele din viața viitoare sînt nemișcătoare și nemuritoare, nu mai ai nevoie de alte cuvinte. Acum copilul tău a scăpat de orice schimbare. Dacă rămînea aici poate că era un om cumsecade, dar poate că nu. Nu vezi cîți părinți își dezmoștenesc copiii, cîți părinți sînt siliți să țină în casă copii mai răi decît cei dezmoșteniți?

Gîndindu-ne la toate acestea, să filozofăm. Așa vom face plăcere și celui răposat și ne vom bucura și noi de multe laude de la oameni, iar de la Dumnezeu vom primi răsplățile cele mari ale răbdării și vom dobîndi și bunătățile cele veșnice, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

42. I Tim. 5, 5.

OMILIA XXXII

« Și trecînd Iisus de acolo, au mers după El doi orbi, strigînd: „Miluiește-ne pe noi, Fiul lui David!”
Și după ce a intrat El în casă, s-au apropiat de El orbi și le-a zis lor Iisus: „Credeți că pot să fac aceasta?”
El i-au zis: „Da, Doamne!” Atunci S-a atins de ochii lor zicînd: „După credința voastră, fie vouă!”
Și li s-au deschis lor ochii»¹

I

– Pentru ce Iisus trage după El pe acești orbi care strigau?

– Ca să ne învețe, și cu acest prilej, să fugim de slava lumii . Și, pentru că era aproape de casa Sa, i-a dus înăuntru, ca să-i vindece indeosebi. Lucrul acesta se vede și de acolo că le-a poruncit să nu spună nimănui nimic².

Nu mică este acuzația pe care acești orbi o aduc iudeilor; ochii le sînt betegi și cred în Hristos numai din auzite; iudeii văd minunile, vederea le dă mărturie de cele săvîrșite, și ei fac cu totul dimpotrivă. Uită-te și la rîvna celor doi orbi! O arată și strigătul și rugăminta lor! Nu s-au apropiat de Iisus orișicum, ci strigau tare și nu cereau nimic altceva decît milă. Îl numeau „*Fiul lui David*”, pentru că numele acesta li se părea nume de cinste. În multe locuri și profeții numeau așa pe împărații iudeilor, cînd voiau să-i cinstească și să-i arate mari.

După ce i-a dus în casă, Domnul îi întreabă a doua oară. De multe ori Iisus vindeca pe cei bolnavi numai cînd era rugat, ca să nu se creadă, că săvîrșește aceste minuni din dragoste de slavă; și nu numai pentru aceasta, ci și pentru ca să arate că și bolnavii erau vrednici să fie vindecați, și ca să nu spună cineva: „Dacă de milă îi vindecă, atunci trebuia să-i vindece pe toți!” Dar și mila lui Hristos avea un temei; anume, credința celor vindecați. Apoi nu numai pentru aceasta le-a cerut orbiilor credință, ci și pentru alt motiv: L-au numit „*Fiul lui David*”; de aceea îi urcă spre lucruri mai înalte și-i învață ce trebuie să gîndească despre El, spunîndu-le: „*Credeți că pot să fac aceasta?*” N-a spus: „Credeți că pot să

1. Matei 9, 27–30.

2. Matei 9, 30.

rog pe Tatăl Meu?", „Că pot să Mă rog?", ci: „*Credeți că pot Eu să fac aceasta?*”.

– Ce-au răspuns orbii?

– „*Da, Doamne!*”

Nu L-au mai numit „*Fiul lui David*”, ci au mers mai sus și I-au mărturisit stăpînirea și puterea. După acest răspuns și-a pus și El mîna pe ochii lor, spunînd: „*După credința voastră, fie vouă!*” A grăit așa ca să le întărească credința, ca să le arate că au și ei partea lor de merit la săvîrșirea minunii și ca să le dea mărturie că n-au fost lingușeală cuvintele lor. Nici n-a spus: „Să se deschidă ochii voștri!”, ci: „*După credința voastră, fie vouă!*” Cuvintele acestea le-a spus Domnul multora din cei ce s-au apropiat de El, căutînd cu ele să scoată la iveală credința lor înainte de vindecarea trupurilor lor, pentru a-i face pe aceia mai străluciți, iar pe alții mai rîvnitori. Așa a făcut și cu slăbănogul; înainte de a-i înzdrăveni trupul, i-a înălțat sufletul, zicîndu-i: „*Îndrăznește, fiule, iertate îți sînt păcatele!*”³; așa a făcut cînd a înviat pe fiica mai marelui sinagogii; a apucat-o de mînă și a poruncit să i se dea de mîncare, pentru ca ea să afle că El este Binefăcătorul⁴; cu sutașul a făcut la fel; datorită credinței lui i s-a împlinit cererea⁵; iar pe ucenicii Săi i-a izbăvit de furtuna de pe mare după ce mai întîi a alungat din sufletul lor puținătatea credinței lor⁶. Tot așa și acum, cu orbii. Domnul știa, chiar înainte de strigătul lor, cele ascunse ale sufletului lor; dar ca să aducă și pe alții la același zel, îi face cunoscuți și celorlalți, vestindu-le, prin vindecarea lor desăvîrșită, credința lor ascunsă.

Apoi, după ce i-a vindecat, le-a poruncit să nu spună nimănui. Și nu le-a poruncit așa de mîntuială, ci cu multă tărie, că spune evanghelistul Matei:

«*Isus le-a poruncit, cu toată puterea, spunînd: „Vedeți, nimeni să nu știe!” Iar ei ieșind, L-au vestit în tot pămîntul acela*»⁷.

Orbii nu s-au putut stăpîni, ci s-au făcut predicatori și evangheliști. Li s-a poruncit să ascundă minunea, dar n-au ascultat.

Dacă în alte împrejurări Domnul a spus: „*Mergi și povestește slava lui Dumnezeu*”⁸, apoi nu este o contrazicere între o poruncă și alta, ci sînt întru totul de acord. Domnul ne învață să nu ne lăudăm pe noi înșine, ci chiar să oprim pe cei ce vor să ne laude; dar dacă lauda și slava se referă la Dumnezeu, nu numai că nu ne oprește, dar ne și poruncește să o facem.

3. Matei 9, 2.

4. Matei 9, 25; Luca 8, 54–55.

5. Matei 8, 13.

6. Matei 8, 26.

7. Matei 9, 30–31.

8. Luca 8, 39.

„Iar după ce au ieșit, iată I-au adus un om mut, îndrăcit”⁹.

Boala omului acestuia nu era datorită firii, ci răutății diavolului. De aceea a trebuit să fie adus de alții. Bolnavul nu putea să-L roage pe Domnul, că era mut, și nici pe alții, că demonul îi legase limba și odată cu limba îi legase și sufletul. De aceea Domnul nici nu-i cere credință, ci îl vindecă îndată.

„Și fiind scos demonul, a grăit mutul. Iar mulțimile s-au minunat, zicând: „Niciodată nu s-a arătat așa ceva în Israel”¹⁰.

Aceasta mai cu seamă îi supăra pe farisei, că mulțimile Îl puneau pe Hristos mai presus de toți oamenii, nu numai de cei de pe vremea lor, ci de toți oamenii care fuseseră vreodată. Și-L puneau mai presus nu pentru că vindeca, ci pentru că vindeca ușor și repede boli nenumărate și de nevindecat. Așa era poporul.

II

Fariseii, însă, cu totul dimpotrivă. Nu numai că birfeau faptele lui Hristos, dar nu se rușinau nici când se contraziceau pe ei înșiși. Așa e răutatea. Ce au spus fariseii?

„Cu domnul demonilor scoate pe demoni!”¹¹

Poate fi, oare, o prostie mai mare ca aceasta? De altfel Însuși Domnul a spus mai târziu că este cu neputință să scoți pe demoni cu demoni¹²; că de obicei diavolul caută să-și întărească stăpînirea, nu s-o dărîme. Dar Iisus nu numai că a scos pe draci, ci și pe leproși i-a curățit și pe morți i-a înviat și marea a potolit-o și păcatele le-a dezlegat și împărăția a predicat-o și a adus și pe oameni la Tatăl. Acestea nu le-ar fi vrut diavolul nicicînd și nici nu le-ar fi putut opri; că demonii duc pe oameni la idoli, îi depărtează de Dumnezeu, îi conving să nu creadă în viața viitoare. Diavolul nu face bine celor care îl ocărăsc, ba dimpotrivă, chiar cînd nu-i ocărit, vatămă pe cei care-i slujesc și-l cinstesc; Hristos, însă, face dimpotrivă; după ce fariseii L-au ocărit și L-au batjocorit,

„Străbătea toate orașele și satele, învățînd în sinagogile lor și predicînd Evanghelia împărăției și vindecînd toată boala și toată neputința”¹³.

Hristos nu numai că n-a pedepsit pe farisei că s-au purtat cu atîta nesimțire, dar nici chiar nu i-a ținut de rău. Și-a arătat și blîndețea, dar le-a respins și birfeala; prin minunile Sale voia să le dea o dovadă și mai mare de bunătatea Sa, iar prin cuvintele Sale să le închidă gura.

9. Matei 9, 32.

10. Matei 9, 33.

11. Matei 9, 34.

12. Marcu 3, 23.

13. Matei 9, 35.

Hristos străbătea, așadar, orașele, satele și sinagogile iudeilor, ca să ne învețe cum trebuie să răsplătim bîrfitorilor noștri; nu cu alte bîrfeli, ci cu mai mari binefaceri. Dacă faci bine semenilor tăi nu de ochii lumii, ci de dragul lui Dumnezeu, atunci să nu încetezi a face bine orice ți-ar face oamenii, ca să-ți fie mai mare răsplata; dar dacă după ce ai fost bîrfit încetezi de a face bine, arăți că săvîrșeai o virtute ca aceea nu de dragul lui Dumnezeu, ci de dragul laudelor oamenilor.

Hristos ne arată, deci, că se purta așa numai datorită bunătății Sale; de aceea nu aștepta să vină bolnavii la El, ci El Se grăbea spre ei, aducîndu-le două mari bunătăți: una, Evanghelia împărăției; alta, vindecarea tuturor bolilor. Nu trecea cu vederea nici un oraș, nu lăsa la o parte nici un sat, ci mergea în toate locurile. Și nu Se mîrginea la atîta, ci arăta și o altă purtare de grijă:

„Că văzînd mulțimile, I S-a făcut milă de ele, că erau necăjite și rătăcite ca oile ce n-au păstor. Atunci a zis ucenicilor Săi: „Secerișul este mult iar lucrătorii puțini. Rugați, deci, pe Domnul secerișului ca să scoată lucrători la secerișul Său”¹⁴.

Iată iarăși cît de puțin iubitor de slavă deșartă este Hristos! Ca să nu atragă pe toți oamenii la El, i-a trimis la propovăduire pe ucenicii Săi. Dar nu numai pentru aceasta, ci și pentru a-i învăța pe ucenici, ca într-o școală, prin exercițiile din Palestina, să fie pregătiți pentru luptele ce le vor da în toată lumea. De aceea i-a pus să facă exerciții mai grele chiar decît luptele, dar pe măsura puterilor lor, ca să lupte mai tîrziu cu mai multă ușurință, învățîndu-i ca pe niște pui plăpînzii de pe acum să zboare. Deocamdată îi face doctori ai trupurilor și le lasă pentru mai tîrziu îndreptarea sufletelor, faptă cu mult mai mare.

Uită-te că Domnul le arată că trimiterea este ușoară și necesară. Căci ce spune? „*Secerișul este mult, iar lucrătorii puțini*”. „Nu vă trimit, le spune Domnul, la semănat, ci la secerat!” Același lucru l-a spus și Evanghelia lui Ioan: „*Alții s-au ostenit, și voi ați intrat în osteneala lor*”¹⁵. Le spunea acestea și ca să-i facă momești, dar și ca să le dea curaj, arătîndu-le că munca cea mai grea o făcuseră alții înaintea lor.

Vezi că și acum Domnul este condus tot de iubirea de oameni și nu de vreo răsplată oarecare? Că spune evanghelistul: „*I S-a făcut milă de mulțimi, că erau necăjite și rătăcite ca oile ce n-au păstor*”. Aceasta este vina conducătorilor iudeilor! Erau păstori, dar faptele îi arătau lupi! Nu numai că nu îndreptau mulțimile, dar le și vătămau propășirea lor.

Mulțimile se minunau de Domnul și spuneau: „*Niciodată nu s-a arătat așa ceva în Israel!*”¹⁶; conducătorii iudeilor, însă, spuneau dimpotrivă:

14. Matei 9, 36–38.

15. Ioan 4, 38.

16. Matei 9, 33.

„Cu domnul demonilor scoate pe demoni!”¹⁷.

– Dar pe cine-i numește aici lucrători?

– Pe cei doisprezece ucenici!

– Ce dar? Cînd a spus: „*Iar lucrătorii puțini*”, a mai adăugat și pe alții la aceștia?

– Deloc! Ci pe ei i-a trimis!

– Dar pentru ce a spus: „*Rugați pe Domnul secerișului să scoată lucrători la secerișul Său*”, dacă nu le-a mai adăugat nici unul?

– Pentru că i-a înmulțit, deși erau doisprezece! Nu le-a mărit numărul, ci le-a dăruit putere.

III

Apoi, după ce le-a spus cît de mare este darul, le-a zis: „*Rugați pe Domnul secerișului*”, prin aceste cuvinte, Hristos le-a arătat, fără să o spună deschis, că El are această putere. Spunînd: „*Rugați pe Domnul secerișului*”, Iisus îi hirotoņește îndată, nimic ei cerînd, nici rugîndu-L, și le aduce aminte de cuvintele lui Ioan Botezătorul: de arie, de lopată, de paie, de grîu¹⁸. De aici se vedă lămurit că El este Plugarul, El este Domnul secerișului, El este Stăpînul profeților. Dacă i-a trimis să secere, apoi, negreșit, nu i-a trimis în ogoare străine, ci în acelea pe care le-a semănat prin profeți. Hristos le-a dat curaj ucenicilor Săi, nu numai prin aceea că a numit seceriș slujirea lor, ci și prin aceea că i-a făcut puternici pentru această slujire.

„*Și chemînd pe cei doisprezece ucenici ai Lui, le-a dat lor putere peste duhurile necurate, ca să le scoată pe ele și să tămăduiască toată boala și toată neputința*”¹⁹.

Deși nu li se dăduse încă Duhul Sfînt; că spune Scriptura: „*Încă nu era dat Duhul, pentru că Iisus încă nu se proslăvise*”²⁰.

– Atunci, cum scoteau duhurile?

– Prin porunca și puterea lui Hristos!

Uită-mi-te și cît de potrivit era timpul trimiterii apostolilor! Nu i-a trimis chiar de la început, ci după ce s-au folosit din destul de șederea cu El, după ce au văzut pe mort înviat, marea certată, pe demoni alungați, pe slăbănog înzdrăvenit, păcatele dezlegate, pe lepros curățit, după ce au primit îndestulătoare dovadă a puterii Lui, și prin fapte și prin cuvinte, atunci i-a trimis. Nu i-a trimis la primejdii – că deocamdată în Palestina nu era nici o primejdie –, ci numai să înfrunte bîrfelile. Totuși, le vorbește mai dinainte și de primejdii, spre a-i pregăti din vreme și a-i face să fie gata de luptă.

17. *Matei* 9, 31.

18. *Matei* 3, 12.

19. *Matei* 10, 1.

20. *Ioan* 7, 39.

Apoi, pentru că evanghelistul Matei ne vorbise pînă acum de două perechi de apostoli, de perechea lui Petru²¹ și de perechea lui Ioan²², și după acelea ne-a vorbit de chemarea lui Matei²³, iar de chemarea celorlalți apostoli și de numele lor nu ne vorbise nimic, a socotit necesar să pună aici catalogul și numărul lor și să ne facă cunoscute și numele lor, grăind așa:

„Numele celor doisprezece apostoli sînt acestea: Întîi Simon, care se numește Petru”²⁴.

Era și un alt Simon, Cananitul. Erau și doi Iuda: Iuda Iscariotul și Iuda al lui Iacov; erau și doi Iacov: Iacov al lui Alfeu și Iacov al lui Zevedeu. Evanghelistul Marcu îi înșiră pe apostoli după vrednicia lor, că pe Andrei îl numără după cei doi corifei²⁵. Evanghelistul Matei nu face așa, ci îi înșiră fără deosebire; dar, mai bine spus, chiar pe Toma, care e cu mult mai prejos decît el, îl pune înaintea lui.

Dar să vedem de la început catalogul lor.

„Întîi Simon, care se numește Petru, și Andrei, fratele lui”²⁶.

Și aceasta nu-i o mică laudă. Pe unul l-a numit după virtutea sa, iar pe celălalt după înrudirea sa.

„Apoi Iacov al lui Zevedeu și Ioan, fratele lui”²⁷.

Vezi că nu-i enumeră după vrednicia lor? După părerea mea, Ioan este mai mare nu numai decît ceilalți apostoli, ci și decît fratele lui.

Apoi, după ce a spus:

„Filip și Vartolomeu”²⁸,

a adăugat:

„Toma și Matei vameșul”²⁹.

Evanghelistul Luca, însă, nu-i enumeră așa, ci cu totul dimpotrivă; îl pune pe Matei înaintea lui Toma³⁰.

Apoi:

„Iacov al lui Alfeu”³¹

Că, după cum am mai spus, era și Iacov al lui Zevedeu.

Apoi, după ce a numit pe:

21. Matei 4, 18.

22. Matei 4, 21.

23. Matei 9, 9.

24. Matei 10, 2.

25. Marcu 3, 16-18.

26. Matei 10, 2.

27. Matei 10, 2.

28. Matei 10, 3.

29. Matei 10, 3.

30. Luca 6, 15.

31. Matei 10, 3.

„Levi, ce se zice Tadeu³² și pe Simon³³, pe care-l numește: „Cananitul”, vine la vînzător. Vorbește de el, nu ca de un dușman și vrăjmaș, ci ca unul care scrie istoria. N-a spus: „Iuda cel spurcat și prea spurcat”, ci l-a numit după orașul din care se trăgea: „Iuda Iscariotul”. Era și un alt Iuda, Leveul, ce se zicea Tadeul, despre care evanghelistul Luca spune că era fiul lui Iacov, zicînd: „Iuda al lui Iacov”³⁴. Deosebindu-l, dar, de acesta, evanghelistul Matei spune:

„Iuda Iscariotul, cel care L-a și vîndut”³⁵.

Nu se rușinează să spună: „Cel care L-a vîndut”, că evanghelistul Matei n-a ascuns nimic din cele ce par de ocară. Chiar de primul dintre toți apostolii, de corifeul apostolilor, spune că era om fără carte, un om simplu³⁶.

Dar să vedem unde i-a trimis Iisus și la cine!

„Pe acești doisprezece i-a trimis Iisus”³⁷.

– Ce fel de oameni sînt aceștia?

– Pescari, vameși! Patru erau pescari și doi erau vameși: Matei și Iacov; iar unul a fost și trădător.

– Și ce le spune lor?

– Le poruncește îndată, zicîndu-le:

„În calea păgînilor să nu mergeți și în cetate de samarineni să nu intrați; ci mai vîrtoș mergeți către oile cele pierdute ale casei lui Israil”³⁸.

„Să nu socotiți, le spune Hristos, că-i urăsc pe iudei și că-Mi întorc fața de la ei, pentru că Mă ocărăsc și Mă numesc îndrăcit. Pe ei am căutat să-i îndrept mai întîi și la ei vă trimit învățători și doctori, oprindu-vă de a merge la toți ceilalți. Nu numai că vă opresc să vestiți altor neamuri înaintea iudeilor, dar nici nu îngădui să călcați pe drumul care duce la alte neamuri și să intrați în vreun oraș de-al lor”.

IV

Samarinenii erau dușmani ai iudeilor și ei ar fi fost mai ușor de convertit, pentru că erau cu mult mai înclinați pentru primirea credinței, pe cînd iudeii erau mai greu de convertit. Și totuși Domnul îi trimite pe apostoli la o slujire mai anevoioasă, arătînd prin aceasta cît de mult purta grijă de iudei. Totodată, cu aceste cuvinte închide gurile iudeilor și deschide drum predicii apostolilor, ca iudeii să nu-i învinuiască iarăși că

32. Matei 10, 3.

33. Matei 10, 4.

34. Luca 6, 16.

35. Matei 10, 4.

36. Matei 4, 18.

37. Matei 10, 5.

38. Matei 10, 5-6.

se duc la cei netăiați împrejur și să pară că au o scuză îndreptățită dacă fug de ei și le întorc spatele.

Hristos îi numește pe iudei „oi pierdute” și nu „oi fugite”; le găsește totdeauna pricini de iertare, pentru a le cîștiga sufletele.

„Mergînd, propovăduiți zicînd: „S-a apropiat împărăția cerurilor”³⁹.

Ai văzut marea slujirii? Ai văzut vrednicia apostolilor? Nu le poruncește să vorbească de lucruri pămîntești, ca acelea de care vorbeau Moise și profeții de mai înainte, ci de lucruri noi și nemaiauzite pînă atunci. Aceia nu predicau despre astfel de lucruri, ci despre pămînt și despre bunătățile cele de pe pămînt; aceștia, însă, predică despre împărăția cerurilor și despre toate bunătățile cele de acolo. Nu numai prin aceasta sînt mai mari apostolii decît Moise și profeții, ci și prin supunerea lor; nu pregetă, nu se dau înapoi ca aceia din vechime; deși au auzit că au de înfruntat primejdii și războaie și rele de nesuferit, totuși primesc poruncile cu multă supunere, pentru că sînt predicatorii împărăției cerurilor.

– Dar ce lucru mare este, m-ai putea întreba, că au ascultat cu ușurință, cînd n-aveau de predicat nimic trist și împovărător?

– Ce spui? Nu li s-a poruncit nimic împovărător? N-ai auzit că le-a vorbit de temnițe, de surghiun, de războaiele dintre frați, de ura tuturor oamenilor, pe care aveau să le sufere puțin mai tîrziu?⁴⁰ I-a trimis să fie altora pricinuitori și propovăduitori a mii de bunătăți, iar lor le-a spus și le-a vestit mai dinainte că au să sufere chinuri nemaiauzite.

Apoi, pentru a-i face vrednici de a fi crezuți, le spune:

„Pe bolnavi vindecați, pe leproși curățiți, demonii scoateți; în dar ați luat, în dar dați”⁴¹.

Ați văzut că Domnul are tot atît de mare grijă de bunele purtări ale ucenicilor Săi ca și de facerea de minuni, arătînd că minunile nu sînt nimic fără de bune purtări? Le smerește gîndul, spunîndu-le: „În dar ați luat, în dar dați!” și le curățește sufletul de iubirea de argint. Apoi, ca să nu creadă că minunile sînt o faptă a lor și să se mîndrească cu minunile săvîrșite, le spune: „În dar ați luat! nu dăruieți nimic de la voi celor care vă primesc. Puterea aceasta, a facerii de minuni, n-ați primit-o ca o plată a muncii voastre, nici nu v-ați ostenit pentru ea. E harul Meu! Cum l-ați primit, așa dați-l și altora! De altfel nici nu puteți primi un preț vrednic de minunile ce le săvîrșiți”.

39. Matei 10, 7.

40. Matei 10, 17-22.

41. Matei 10, 8.

Apoi, smulgându-le din suflet de la început rădăcina păcatelor, le spune:

„Să nu aveți aur, nici argint, nici aramă în cingătorile voastre, nici traistă pe cale, nici două haine, nici încălțăminte, nici toiag!”⁴².

Domnul n-a spus: „Să nu luați cu voi!”, ci: „Chiar dacă în alt chip ai putea să iei, fugi de această boală rea!”

‘Multe lucruri a săvârșit Domnul cu această poruncă! Primul, a făcut ca ucenicii să nu cadă sub bănuială; al doilea, i-a scăpat de orice grijă, pentru ca tot timpul să-l închine propovăduirii; al treilea, le-a arătat puterea Lui. Aceasta le-a spus-o și mai târziu: „*Ați avut oare nevoie de ceva, când v-am trimis goi și fără încălțăminte?*”⁴³. Nu le-a spus chiar de la început: „*Să nu aveți*”, ci după ce le-a spus: „*Pe leproși curățiți, demonii scoateți!*”, atunci le-a spus: „*Să nu aveți nimic; în dar ați luat, în dar dați!*” Poruncă folositoare, poruncă potrivită cu apostolia lor și cu putință de îndeplinit.

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Poruncile celelalte au o rațiune! Dar pentru ce a poruncit să nu aibă traistă pe cale, nici două haine, nici toiag, nici încălțăminte?

– Pentru că voia să-i deprindă să ducă o viață desăvârșită; că și mai înainte, nici de ziua de miine nu le-a îngăduit să se îngrijească⁴⁴. În afară de aceasta, avea să-i trimită să fie dascăli ai întregii lumi. De aceea Domnul îi face, ca să spun așa, din oameni îngeri, scăpându-i de orice grijă lumească, pentru a avea numai o singură grijă, aceea a învățaturii; dar mai bine spus, și de această grijă îi scapă, spunându-le: „*Nu vă îngrijiți cum sau ce veți vorbi!*”⁴⁵. Deci ceea ce părea a fi foarte greu și apăsător, aceea mai cu seamă le spune că este ușor și lesnicios. Că nimic nu te face atât de fericit ca scăparea de grijă și neliniște; mai cu seamă când este cu putință ca aceia scăpați de grijă să nu fie cu nimic păgubiți, pentru că Dumnezeu este alături de ei și El e în locul tuturor.

Apoi, pentru ca apostolii să nu spună: „Cu ce ne vom procura hrana cea de toate zilele?”, nu le spune: „Ați auzit că v-am spus mai înainte: „*Uitați-vă la păsările cerului*”⁴⁶, că nu erau încă destul de puternici ca să săvârșească o astfel de poruncă, ci a adăugat o poruncă inferioară acesteia, spunându-le:

„Că vrednic este lucrătorul de hrana sa”⁴⁷.

42. Matei 10, 9–10.

43. Luca 22, 35.

44. Matei 6, 34.

45. Matei 10, 19.

46. Matei 6, 26.

47. Matei 10, 10.

Le arată că trebuie să fie hrăniți de ucenicii lor, pentru ca nici ei să nu se poarte cu trufie cu ucenicii lor, că le dau totul și nu primesc nimic în schimb, dar nici ucenicii să nu-i părăsească, pentru că sînt trecuți cu vederea.

V

Apoi, pentru ca apostolii să nu spună: „Ne poruncești să trăim din cerșit?” și să se rușineze de asta, Domnul le arată că hrănirea lor este o datorie a ucenicilor lor; de aceea îi numește pe apostoli lucrători, iar hrana, plată. „Să nu credeți, le spune Domnul, că munca voastră este mică și neînsemnată, pentru că munciți numai cu cuvîntul; și această muncă e plină de multe osteneli. Ceea ce vă dau învățăceii nu vă dau în dar, ci o dau ca plată pentru ceea ce primesc, că *vrednic este lucrătorul de hrana sa*”. Hristos n-a spus aceste cuvinte ca să arate că atîta merită munca apostolilor – Doamne ferește! –, ci ca să le pună și lor lege, să nu ceară nimic mai mult și ca să convingă și pe cei care le dau hrană că fapta lor nu-i o pomană, ci o datorie.

„În orice oraș sau sat veți intra, cercetați cine este în el vrednic și acolo rămîneți pînă plecați”⁴⁸.

„Nu înseamnă, le-a spus Domnul, că v-am deschis ușa tuturor cînd v-am spus: *Vrednic este lucrătorul de hrana sa*, ci să fiți cu mare băgare de seamă unde intrați. Aceasta vă va fi de folos și pentru slava voastră și pentru hrana voastră. Dacă dați peste un om vrednic, acela vă va da negreșit hrană, mai ales că nu cereți nimic mai mult decît cele de neapărată trebuință”.

Domnul nu le poruncește să caute numai pe cei vrednici, și nici să se mute din casă în casă, pentru ca nici pe cel ce-i primește să nu-l întristeze și nici ei să nu-și capete faimă de oameni mîncăcioși și ușuratici. Asta a vrut să spună Domnul prin cuvintele: „*Acolo să rămîneți pînă plecați*”. Aceeași poruncă o găsim și în celelalte Evanghelii⁴⁹.

Ai văzut că Domnul, prin porunca aceasta, i-a făcut sfinți pe ucenicii Săi, iar pe gazdele lor gata de jertfă, arătîndu-le că ei sînt cei ce cîștigă mai mult: și slavă și folos.

Apoi, în continuare, spune:

„Intrînd în casă, salutați-o. Și de este casa aceea vrednică, să vină pacea voastră peste ea; iar de nu este vrednică, pacea voastră să se întoarcă la voi”⁵⁰.

48. Matei 10, 11.

49. Marcu 6, 10; Luca 9, 4.

50. Matei 10, 12-13.

Vezi ce amănunțite porunci le dă apostolilor? Și pe bună dreptate! Îi făcuse doar atleți ai credinței, predicatori ai întregii lumi!

Și, după ce, prin această poruncă, i-a pregătit să fie mășurați și plăcuți tuturora, le spune:

„Și oricine nu vă va primi, nici nu va asculta cuvintele voastre, ieșind din casa aceea sau din orașul acela, scuturați praful de pe picioarele voastre. Amin, zic vouă, mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei, în ziua judecății, decât orașului aceluia”⁵¹.

„Pentru că sînteți învățătorii lor, le spune Domnul, nu așteptați ca ei să vă salute mai întîi, ci luați-le-o înainte voi cu salutul!” Apoi le arată că salutul lor nu este un simplu salut, ci o binecuvîntare, pentru că zice: „Dacă este vrednică acea casă, va veni peste ea binecuvîntarea; dar dacă este de ocară, prima pedeapsă, că va pleca de la ea pacea; a doua, că va suferi pedeapsa Sodomei”.

– Și ce ne folosește nouă pedeapsa acelora?, întreabă apostolii.

– Veți avea casele celor vrednici.

– Dar ce vor să spună cuvintele: *„Scuturați praful de pe picioarele voastre?”*

– Cuvintele acestea vor să arate sau că apostolii n-au luat nimic de la aceia, sau ca să dea mărturie de călătoria lungă pe care au făcut-o pentru ei.

Tu, însă, uită-mi-te că Hristos n-a dat încă totul ucenicilor Săi. Nu le-a dăruit deocamdată cunoașterea de mai înainte, ca să știe cine este vrednic și cine nu, ci le poruncește să cerceteze și să caute să-i cunoască.

– Dar atunci pentru ce Hristos a găzduit la un vameș?

– Pentru că vameșul a ajuns vrednic prin convertirea sa.

Tu, însă, uită-mi-te și la aceasta! După ce Hristos i-a lipsit pe ucenici de toate, le-a dat totul; le-a îngăduit să rămînă în casele învățăceilor lor, dar să nu aducă nimic cu ei cînd intră în casele lor. I-a scăpat astfel pe apostoli de grija cea de toate zilele, iar pe învățăcei i-a convins că apostolii intră în casele lor numai pentru mîntuirea lor; și pentru că nu aduc cu ei nimic și pentru că nu cer nimic mai mult decât cele de neapărată trebuință și pentru că nu intră în casele tuturora. Domnul vrea ca apostolii Lui să fie străluciți, nu numai datorită minunilor, ci, înainte de minuni, datorită virtuții lor. Că nimic nu caracterizează atît filozofia ca simplitatea; și, pe cît e cu putință, desăvîrșirea. Acest lucru îl știau și falșii apostoli. De aceea și Pavel spunea: *„Pentru a se afla, ca și noi, în ceea ce se laudă”⁵²*. Dacă cei care sînt printre străini și se duc la necunoscuți nu tre-

51. Matei 10, 11-15

52. II Cor. 11, 12

buie să ceară nimic mai mult decît hrana cea de toate zilele, cu atît mai mult cei care stau acasă.

VI

Aceste⁵³ cuvinte să le și facem, nu numai să le auzim. Că nu s-au spus numai despre apostoli, ci și despre sfinții de mai târziu. Să fim, așa-dar, și noi vrednici să-i primim în casa noastră. Că pacea vine și pleacă iarăși, după gîndul celor care îi primește; și asta se întîmplă nu numai datorită îndrăznirii învățătorilor, ci și vredniciei celor care îi primesc. Să nu socotim că e mică paguba de a nu ne bucura de o pace ca aceasta. De demult a vestit-o profetul, spunînd: „*Cît de frumoase sînt picioarele celor care binevestesc pacea!*”⁵⁴. Iar Pavel, explicînd vrednicia păcii, a adăugat: „*ale celor ce binevestesc cele bune*”⁵⁵. Și Hristos dă mărturie despre marea pace, spunînd: „*Pace las vouă, pacea Mea dau vouă*”⁵⁶.

Trebuie să facem, deci, totul ca să ne bucurăm de pace și în casă și în biserică. Că și în biserică preotul dă pace; iar preotul ține locul lui Hristos și trebuie să-l primim cu toată dragostea în inima noastră, înainte de a ne împărtăși. Dacă este dureros să nu te împărtășești, apoi cu cît mai dureros este să alungi din inima ta pe cel care-ți spune: „Pace!” Pentru tine stă preotul în biserică, pentru tine stă cel ce predică, muncindu-se și trudindu-se. Ce cuvînt de apărare vei avea cînd nu primești nici cuvintele preotului măcar? Biserica este casa de obște a tuturor; iar noi, care ținem locul apostolilor, intrăm după ce ați intrat voi mai întîi. De aceea, după legea pusă de Hristos apostolilor, îndată ce intrăm în biserică, spunem tuturor, îndeobște: „Pace!” Nimeni, dar, să nu fie trîndav, nimeni să nu se uite pe sus cînd intră în biserică preoții și predicatorii! Că nu le va fi mică pedeapsa pentru o purtare ca aceasta! Aș vrea mai degrabă să fiu disprețuit de nenumărate ori atunci cînd intru în casa unuia din voi, decît să nu fiu ascultat, aici în biserică, atunci cînd vorbesc. Disprețul acesta este pentru mine mai dureros decît celălalt, pentru că și casa aceasta este mai de preț. Bogățiile noastre cele mari aici se găsesc! Aici sînt toate nădejdlile noastre! Ce nu este mare și înfricoșător aici? Masa aceasta este cu mult mai de preț și mai dulce, iar candelă mai de preț decît orice candelă. Și știu asta toți cîți au scăpat de boli, ungîndu-se, cu credință și la vreme cuvenită, cu untdelemnul din candelă! Dulapul acesta este cu mult mai bun și de mai mare trebuință decît dulapurile din casele voastre; nu

53. De aici începe partea morală: *În biserică, preotul ține locul apostolilor. Trebuie să căutăm să savîrșim fapte de virtute mai mult decît să umblăm după minuni, că mai mare lucru este să ai o viață virtuoasă decît facerea de minuni.*

54. Naum 1, 15.

55. Rom. 10, 15.

56. Ioan 14, 27.

are în el haine, ci are încuiată în el milostenia, chiar dacă sînt puțini cei care au această virtute! Avem și aici pat, mai bun decît cel din casă; că odihna dată de Dumnezeuieștile Scripturi este mai plăcută decît orice pat. Dacă și faptele noastre, cele ale unirii și ale înțelegerii, ar fi bune, n-am mai avea altă casă decît casa de aici. Nu e greu lucrul acesta! O mărturisesc cele trei mii⁵⁷ și cele cinci mii⁵⁸; aveau o singură casă, o singură masă, un singur suflet; că spune Scriptura: „*Inima și sufletul multimii celor ce au crezut era una*”⁵⁹. Dar pentru că sîntem departe de virtutea acelora și locuim fiecare în casele noastre, să fim una, cel puțin atunci cînd ne adunăm aici, în biserică. Dacă în celelalte fapte sîntem săraci și sărmani, să fim în aceasta bogați! De aceea primiți-mă cu dragoste cel puțin aici, cînd intru în biserică. Cînd spun: „Pace vouă” și voi răspundeți: „Și duhului tău!”, să nu o spuneți numai cu glasul, ci și cu sufletul: nu numai cu gura, ci și cu inima. Dacă aici tu zici: „Pace și duhului tău”, dar afară te războiești cu mine, scuipîndu-mă și bîrfindu-mă, acoperindu-mă pe din dos cu ocări, ce fel de pace e asta? Eu, chiar dacă te țin de rău de nenumărate ori, îți spun: „Pace”, cu inimă curată, cu gînd curat și nu pot spune de tine vreodată ceva rău; am inimă de tată. Dacă te cert uneori, o fac cu mare grijă; dar dacă tu mă muști pe ascuns și nu mă primești în casa Domnului, mă tem să nu-mi mărești iarăși tristețea; nu pentru că m-ai ocărit, nici pentru că m-ai scos din sufletul tău, ci pentru că ai îndepărtat pacea și ai atras asupra-ți acea cumplită osîndă. Chiar dacă nu-mi voi scutura praful de pe picioarele mele, chiar dacă nu vă voi întoarce spatele, totuși amenințarea Domnului rămîne neclintită. Vă voi spune de nenumărate ori: „Pace” și nu voi înceta de a o spune. Chiar dacă mă veți umplea de ocări, chiar dacă nu mă veți primi, nici atunci nu-mi voi scutura praful de pe picioarele mele. Nu pentru că nu ascult de Stăpînul, ci pentru că ard de dragul vostru. De altfel, nici n-am suferit ceva pentru voi, nici n-am venit la voi, după o lungă călătorie, nici n-am venit îmbrăcat ca un apostol și nici sărac ca un apostol – din pricina asta eu sînt cel dintîi care mă țin de rău! – și nici n-am venit fără încălțăminte și fără a doua haină. De aceea poate nici voi n-ați făcut cele ce se cuvenea să faceți. Dar asta nu vă e de ajuns pentru apărare! E drept, vina mea e mai mare, dar aceasta nu vă dă iertare.

VII

Pe vremea apostolilor, casele erau biserici; acum biserica a ajuns casă; pe atunci nimic lumesc nu se grăia în casă; acum nimic duhovnicesc

57. *Fapte* 2, 41.

58. *Fapte* 4, 4.

59. *Fapte* 4, 32.

nu se grăiește în biserică; chiar aici, în biserică, ați adus piața. Dumnezeu vă grăiește, dar voi, în loc să ascultați în tăcere cele spuse, ați schimbat lucrurile și vorbiți de cu totul altceva. Și de-ați vorbi de treburile voastre! Dar nu, vorbiți și auziți cuvinte ce nu se cuvin! De asta plîng și nu voi înceta a plînge. Nu stă în puterea mea să schimb casa aceasta, biserica aceasta, cu alta. Trebuie neapărat să rămîn aici pînă voi pleca din viața aceasta. Primiți-mă dar, așa cum a poruncit Pavel. Pavel nu poruncise corintenilor să-l primească la masa lor, ci în inima și în sufletul lor⁶⁰. Asta o cer și eu de la voi; dragostea, prietenia aceea caldă și sinceră! Dar dacă nici aceasta nu o vreți, atunci iubiți-vă cel puțin pe voi înșivă, îndepărtînd din sufletul vostru trîndăvia. Îndestulătoare mîngîiere voi avea cînd voi vedea că vă purtați bine și ați ajuns mai buni. Și așa, vă voi arăta și eu mai multă dragoste, chiar dacă iubindu-vă mai mult sînt iubit mai puțin. Multe sînt lucrurile care ne unesc! O singură masă nu stă tuturor înaintea; un singur Tată ne-a născut; cu toți am ieșit din același pîntece; aceeași băătură ni s-a dat tuturor; dar, mai bine spus, nu numai aceeași băătură, ci ni s-a dat să bem și dintr-un singur potir. Că Tatăl, vrînd să ne facă să ne iubim unii pe alții, a meșteșugit și aceea ca să bem toți dintr-un singur potir, semn de foarte puternică dragoste a unora cu alții.

Eu nu sînt vrednic de apostoli! O mărturisesc și n-aș tăgădui-o nici cînd! Nu sînt vrednic nu numai de ei, dar nici de umbra lor! Totuși faceți cele ce trebuie făcute! Asta întru nimic nu vă va putea face de rușine, ci chiar vă va folosi mai mult. Că atunci veți primi și mai mare răsplată cînd veți arăta o dragoste atît de mare chiar față de cei pe care-i socotiți nevrednici. Nu vă spun cuvintele mele; iar voi n-aveți alt învățător pe pămînt; și eu vă dau ceea ce am primit; dîndu-vă nu cer nimic mai mult de la voi decît numai dragostea voastră. Iar dacă sînt nevrednic și de aceasta, voi fi totuși îndată vrednic de ea, pentru că vă iubesc; că mi s-a poruncit să iubesc nu numai pe cei ce mă iubesc, ci și pe dușmani. Cine ar fi, dar, atît de crud, cine atît de sălbatic, încît, după ce a primit o lege ca aceasta, chiar de-ar fi plin de nenumărate păcate, ar mai putea să întoarcă spatele și să urască pe cei care-l iubesc? Ne-am împărtășit din masa cea duhovnicească, să ne împărtășim și din dragostea cea duhovnicească! Dacă tîlharii de drumul mare își uită sălbăticia cînd stau la masă unii cu alții, ce cuvînt de apărare mai putem avea noi, care ne împărtășim mereu cu trupul Domnului, dar nici blîndețea acestora n-o imităm? Pentru mulți oameni îndestulătoare pricină de iubire a fost nu numai masa, ci și orașul în care locuiau. Noi, însă, care trăim despărțiți unii de alții, de ce iertare mai sîntem vrednici cînd avem și

același oraș și aceeași casă și aceeași masă și aceeași cale și aceeași ușă și aceeași rădăcină și aceeași viață și același Păstor și același Împărat și același Învățător și același Judecător și același Creator și același Tată și cînd toate ne sînt comune?

Cereți, oare, să fac minunile pe care le făceau apostolii cînd intrau în casele credincioșilor, să curăț leproșii, să alung demonii, să înviez morții? Dar cea mai mare dovadă a nobleței și dragostei voastre este tocmai aceea că ați crezut în Dumnezeu fără aceste probe. Și pentru această pricină și pentru alta Dumnezeu a pus capăt minunilor. Dacă acum, cînd nu se mai fac minuni, oamenii înzestrați cu alte însușiri, de pildă cu înțelepciunea sau cu cuvioșia, se laudă atîta, se mîndresc și se dezbină unii de alții, ce prăpăstii nu s-ar face între oameni dacă ar mai săvîrși și minuni? Că spusele mele nu sînt un simplu gînd al meu o mărturisesc corintenii, care erau împărțiți în mai multe partide, tocmai din această pricină⁶¹. Nu căuta, dar, minuni, ci sănătatea sufletului! Nu căuta să vezi un mort înviat; ai aflat doar că toată lumea va învia. Nu căuta să vezi orb tămăduit, ci uită-te că acum toți oamenii văd mai bine și mai cu folos. Caută și tu să vezi la fel cu ei și îndreaptă-ți ochiul tău! Dacă toți am trăi cum trebuie, păgînii ne-ar admira mai mult decît pe făcătorii de minuni. Minunile sînt luate de multe ori drept năluciri și mai au și altă faimă rea, deși minunile făcute de sfinți nu sînt ca acestea; viața curată, însă, nu poate fi niciodată defăimată așa; că virtutea închide gurile tuturor.

VIII

Să ne îngrijim dar de virtute! Mare e bogăția ei și e mare minune. Virtutea dă adevărata libertate. Chiar în robie, virtutea te face să te socotești liber. Nu rupe lanțurile robiei, dar face mai vrednici de respect pe robi decît pe liberi, că le dă ceva mai mult decît le dă libertatea. Virtutea nu-l face bogat pe cel sărac, dar face pe sărac mai fericit decît bogatul. Iar dacă vrei să faci chiar minuni, scapă-te de păcate și ai reușit totul! Păcatul este mare demon, iubite! Dacă scoți din tine păcatul, ai săvîrșit o minune mai mare decît cei care au pus pe fugă nenumărați demoni. Ascultă ce spune Pavel! Pavel pune virtutea mai presus de minuni. „*Rîvniți*, spune el, *darurile cele mai bune. Și vă arăt o cale cu mult mai înaltă*”⁶². Și voind să le arate această cale, nu le-a vorbit de învierea de morți, nici de curățirea leproșilor și nici de alte minuni ca acestea, ci în locul tuturor a pus dragostea⁶³. Ascultă-L și pe Hristos că spune: „Nu

61. I Cor. 1, 10-13.

62. I Cor. 12, 31.

63. I Cor. 13, 1-13.

vă bucurați că demonii vi se pleacă, ci că numele vostru s-a scris în ceruri”⁶⁴. Și înainte de aceasta, iarăși: „*Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: „Nu cu numele Tău am proorocit și am scos demonii și am făcut multe minuni?” Și atunci le voi mărturisi: Nu vă știu pe voi!*”⁶⁵. Iar înainte de răstignire, chemînd pe ucenicii Săi, le-a spus: „*Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei*”, nu dacă veți scoate demoni, ci „*dacă veți avea dragoste între voi*”⁶⁶; și iarăși: „*Întru aceasta vor cunoaște că Tu M-ai trimis*”, nu dacă vor învia morți, ci „*dacă sînt una*”⁶⁷. Adeseori minunile au fost de folos altora, dar au vătămat pe cel care le-a săvîrșit, că l-au îngîmfat, l-au făcut să umble după slava deșartă sau l-au vătămat și în alt chip. O vătămare ca aceasta n-o suferă cel virtuos, cel care face fapte bune; faptele bune sînt de folos și lui și altora mulți.

Pe acestea, dar, să le săvîrșim cu multă sîrguință. Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ți-ai vindecat mîna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ți-ai vindecat piciorul, care șchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrîinate și nici după frumusețe străină, ți-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cîntece drăcești, înveți cîntece duhovnicești, ai început să vorbești, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viața săvîrșind aceste minuni, vom ajunge prin ele și noi oameni mari și minunați, vom atrage și pe toți cei păcătoși la virtute și ne vom bucura și de viața ce va să fie, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

64. Luca 10, 20.

65. Matei 7, 22-23.

66. Ioan 13, 35.

67. Ioan 17, 22-23.

OMILIA XXXIII

**„Iată Eu vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor.
Fiți dar înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii”¹**

I

După ce Domnul i-a încredințat pe ucenici că nu vor duce lipsă de hrana cea de toate zilele, după ce le-a deschis casele tuturor, după ce le-a spus că atunci când vor intra în casele oamenilor, să intre îmbrăcați cuviincios, poruncindu-le să nu intre ca niște vagabonzi și cerșetori, ci ca unii care sînt cu mult mai vrednici de respect decît gazdele lor – că asta a arătat-o prin cuvintele: „*Vrednic este lucrătorul de plata lui*”² și asta a arătat-o și prin porunca de a întreba cine este vrednic, ca să rămînă la acela³, și prin porunca de a saluta pe cei care-i primesc, ca și prin amenințarea cu acele cumplite rele pe cei care nu-i primesc –; așadar, după ce prin aceste porunci a scos din sufletul lor orice grijă, după ce i-a înarmat cu puterea facerii de minuni și i-a făcut tari ca fierul și diamantul – că i-a scăpat de cele lumești și i-a liberat de orice grijă trecătoare – le-a vorbit și de relele ce aveau să vină peste ei; și nu numai de acelea mici, care aveau să vină îndată, ci și de celelalte de mai tîrziu, pregătindu-i de la început și mai dinainte pentru lupta cu diavolul.

Multe lucruri i-a învățat Hristos pe ucenicii Săi cu aceste porunci! În primul rînd, să afle că are puterea să cunoască mai dinainte viitorul; în al doilea rînd, să nu le treacă prin minte că aceste suferințe vin asupra lor din pricina slăbiciunii Învățătorului lor; în al treilea rînd, să nu se minuneze cînd suferințele vor veni peste ei, pe neașteptate și pe negîndite; în al patrulea rînd, să nu se tulbure cînd vor auzi de aceste suferințe chiar în timpul răstignirii Sale. Că s-au și tulburat atunci, cînd, ținîndu-i de rău, le-a spus: „*Dar pentru că v-am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră*”⁴. Și nimeni din voi nu Mă mai întreabă: „*Unde Te duci?*”⁵; și doar nu le spusese că era vorba de El, de pildă că are să fie legat, biciuit și omorît, ca să nu le tulbure și cu asta mintea lor. Deocamdată le-a vestit mai dinainte cele ce aveau să li se întîmple lor.

1. Matei 10, 16.

2. Matei 10, 10.

3. Matei 10, 11.

4. Ioan 16, 6.

5. Ioan 16, 5.

Apoi, ca ucenicii să afle că este nouă legea luptei și străin chipul băătăiei, pentru că îi trimite cu mâinile goale, cu o singură haină, fără încălțăminte, fără băț, fără cingătoare, fără pungă și le poruncește să fie hrăniți de gazdele lor, Domnul nici aici nu-Și oprește cuvîntul, ci le arată puterea Lui nespūsă, spunîndu-le: „Plecînd așa, fiți blajini ca oile, deși aveți să mergeți la lupi; și nu atît la lupi, ci chiar în mijlocul lupilor!” Și le poruncește să aibă nu numai blîndețea oilor, ci și neprihănirea porumbiței: „Așa, mai ales, Îmi voi arăta puterea, le spune Domnul, cînd oile vor birui lupii, deși sînt în mijlocul lupilor, cînd, mușcate de nenumărate ori, nu numai că nu vor fi mîncate, ci chiar pe lupi îi vor schimba!” Da, este cu mult mai minunat și cu mult mai frumos să schimbi sufletul cuiva, să-i prefaci gîndirea decît să-l ucizi. Și aceasta au făcut-o ucenicii, deși erau numai doisprezece, iar lumea întregă plină de lupi.

Să ne fie, dar, rușine nouă, care facem cu totul dimpotrivă, care ca lupii ne năpustim asupra dușmanilor noștri! Dacă ne purtăm ca oile, învingem; învingem, biruim, chiar dacă ne-ar înconjura haite de lupi; dar dacă ne facem lupi, sîntem biruiți, că se depărtează de la noi ajutorul Păstorului. Că Păstorul nu păstorește lupi, ci oi; iar Păstorul te părăsește și pleacă de la tine că tu nu-i îngădui să-Și arate puterea Sa. Dacă suferind răul, îți arăți blîndețea și birui, atribuie-I Păstorului întreaga biruință; dar dacă răspunzi cu lovituri și pumni, Îi întuneci biruința.

Uită-mi-te cine au fost cei care au auzit aceste porunci aspre și grele! Oameni fricoși și de rînd; oameni fără știință de carte și neînvățați; oameni necunoscuți; oameni care nu cunoșteau deloc legile civile; oameni care nu luaseră niciodată cuvîntul în agora; pescari și vameși; oameni plini de nenumărate scăderi. Dacă suferințele acelea erau în stare să tulbure chiar pe oamenii tari și mari, cum de n-au fost în stare să doboare și să înspăimînte pe niște oameni lipsiți de experiență, pe niște oameni cărora niciodată nu le-a trecut prin minte că pot face așa ceva vreodată? Și nu i-a doborît!

– Era și firesc, ar putea să-mi spună cineva; că Domnul le-a dat putere să curețe leproși, să alunge draci.

– Dar îți voi spune și eu, că tocmai puterea aceasta mai cu seamă era în stare să-i înspăimînte, că ei, care înviau morți, tocmai ei, să sufere acele groaznice chinuri: tribunalele, închisorile, războiul tuturor și ura obștească a lumii, tocmai ei, să îndure niște chinuri ca acelea, ei, care făceau minuni.

– Și care le era mîngîierea în fața acestor suferințe?

– Puterea Celui Care i-a trimis! Aceasta e pricina că, înainte de toate, Hristos le-a dat ucenicilor această mîngîiere, spunîndu-le: „*Iată, Eu vă trimit pe voi!*” Vă este de ajuns aceasta spre mîngîierea voastră! Vă

este de ajuns aceasta ca să vă dea curaj și să nu vă temeți de nimic din cele ce vor veni asupra voastră!”

II

Ai văzut autoritate? Ai văzut stăpînire? Ai văzut putere nebiruită? Cele spuse de Hristos au acest înțeles: „Să nu vă tulburați, spune Domnul ucenicilor Săi, că, trimițîndu-vă în mijlocul lupilor, vă poruncesc să fiți ca oila și ca porumbelii! Puteam să fac cu totul dimpotrivă, să nu vă las să suferiți ceva, nici să cădeți ca oile pradă lupilor, ci puteam să vă fac mai înfricoșători decît lei! Dar aceasta vă e mai de folos; aceasta vă face și pe voi mai străluciți și aceasta propovăduiește și puterea Mea!” Așa i-a grăit și lui Pavel: „*Destul îți este harul Meu! Că puterea Mea în slăbiciune se desăvîrșește!*”⁶ „Eu, le spune Hristos ucenicilor Săi, Eu am făcut ca voi să fiți așa!” Aceasta a lăsat să se înțeleagă prin cuvintele: „*Eu vă trimit ca oile*”. Nu vă descurajați dar, le spune Domnul. Știu, știu bine că prin blîndețe mai cu seamă veți birui pe toți!”

Apoi, ca să aducă și ucenicii ceva de la ei, să nu li se pară că totul se datorește harului și să nu socotească ei că sînt încununați pe degeaba și pe nemeritate, Domnul le spune: „*Fiți, dar, înțelepți ca șerpii și blînzi ca porumbelii*”.

– Dar ce poate înțelepciunea noastră în fața unor primejdii atît de mari? ar fi putut întreba ei. Cum vom putea fi înțelepți cînd sîntem asaltați de valuri atît de mari? Ce va mai putea face o oaie, oricît de blîndă ar fi, în mijlocul lupilor și a atîtor lupi? Ce folos va avea porumbița de toată blîndețea ei în fața atîtor ulii care se reped asupra ei?

– Cînd e vorba de animale, nici un folos, răspunde Domnul; dar cînd e vorba de voi, cele mai mari foloase!

Dar să vedem ce fel de înțelepciune cere aici Domnul.

„Înțelepciunea șarpelui, ne spune Hristos. După cum șarpele sacrifică totul și nu se împotrivesc, chiar de-ar trebui să i se taie trupul, numai ca să-i rămînă teafăr capul, tot așa și tu, de-ar trebui să dai averile, trupul și chiar sufletul, dă totul, afară de credință. Credința este cap și rădăcină; dacă-ți păstrezi credința, chiar de-ai pierde totul, pe toate le dobîndești iarăși, cu mai multă strălucire”.

Aceasta e pricina că Domnul nu ne-a poruncit să fim numai blînzi, dar nici numai înțelepți, ci le-a unit pe acestea amîndouă, ca ele să ajungă virtute, să ai înțelepciunea șarpelui, ca să te ferești să nu fii lovit în ceea ce ai mai scump; dar să ai și blîndețea porumbiței, ca să nu te

răzbuni pe cei ce te nedreptătesc și nici să pedepsești pe cei ce uneltesc împotriva ta. Pentru că iarăși nu-i de nici un folos înțelepciunea, dacă nu-i adaugi blindețea.

– Dar poate fi o poruncă mai grea ca aceasta? Nu-i de ajuns, oare că suferim răul ce ni se face?

– Nu, răspunde Domnul. Mai mult; nu-ți îngădui nici să te revolți! Așa e porumbața!

– Dar o astfel de poruncă este ca și cum ai porunci unei trestii aruncate în cuptor să nu fie arsă de foc, ci să stingă focul.

– Să nu ne tulburăm! Ucenicii Domnului au împlinit porunca, au dus-o la bun sfârșit și au arătat prin faptele lor că au fost înțelepți ca șerpii și blinzi ca porumbeii. N-au avut altă fire, ci aceeași fire ca și noi. Să nu socotească, dar, nimeni că sînt cu neputință de îndeplinit poruncile Domnului! Domnul cunoaște mai bine decît toți firea lucrurilor; știe că sălbăticia se stinge nu cu sălbătie, ci cu blindețe. Iar dacă vrei să vezi că aceasta s-a petrecut în realitate, citește cartea Faptelor Apostolilor și vei vedea că ori de cîte ori iudeii s-au ridicat și și-au ascuțit dinții împotriva ucenicilor, ucenicii, imitînd pe porumbei și răspunzînd cu blindețea cuvenită, au pus capăt miniei iudeilor, le-au stins furia și le-au oprit pornirea. Cînd iudeii le-au spus: „Nu cu poruncă v-am poruncit să nu mai vorbiți în numele acesta?”⁷ ucenicii, deși puteau face nenumărate minuni, n-au grăit nici un cuvînt aspru, nici n-au tăcut, ci s-au apărat cu toată blindețea: „Judecați, dacă este drept să ascultăm mai mult de voi decît de Dumnezeu!”⁸ Ai văzut blindețea porumbaței? Vezi și înțelepciunea șarpelui: „Noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut și am auzit!”⁹

Ai văzut că trebuie să fim desăvîrșiți în toate privințele, ca să nu fim nici de primejdii doborîți, dar nici de minie biruiți? De aceea și spunea Domnul:

„Feriți-vă de oameni! Vă vor da în soboare; și în sinagogile lor vă vor biciui; și veți fi duși pentru Mine înaintea domnilor și a împăraților spre mărturie lor și neamurilor”¹⁰.

Iarăși îi pregătește pe ucenicii Săi să fie cu mintea trează, dîndu-le poruncă să sufere totdeauna răul și să lase pe seama altora săvîrșirea răului; ca să cunoști că în suferirea răului stă biruința și suferința dă trofeele cele strălucite. Nu le-a spus: „Loviiți și voi cu pumnii și împotriviți-vă celor ce voiesc să vă facă rău!”, ci numai: „Veți suferi cele mai cumplite chinuri!”

III

Vai, cît de mare este puterea Celui Care a grăit, cît de mare filozofia celor care au ascultat! Se cuvine să te minunezi mult că ucenicii n-au

7. Fapte 5, 28.

8. Fapte 4, 19.

9. Fapte 4, 20.

10. Matei 10, 17-18.

luat-o la fugă îndată ce au auzit acestea! Erau doar niște oameni care se temeau și de umbra lor, care n-au mers mai departe de lacul în jurul căruia pescuiau. Cum de nu s-au gândit și nu și-au spus: „Unde vom găsi scăpare? Tribunalele sînt împotriva noastră, împărații împotriva noastră, domnitorii, sinagogile iudeilor, popoarele elenilor, conducătorii și supușii!” Prin cele spuse, Domnul nu le-a vorbit mai dinainte numai de Palestina și de suferințele de acolo, ci i-a lăsat să înțeleagă și luptele de pe toată fața pămîntului, spunîndu-le: „*Veți fi duși înaintea împăraților și domnilor*”, arătîndu-le că mai tîrziu are să-i trimită predicatori și la păgîni.

„Ai pornit cu război pe toată lumea împotriva noastră, puteau spune ucenicii; ai înarmat împotriva noastră pe toți locuitorii pămîntului, popoare, tirani, împărați! Iar cuvintele pe care ni le-ai spus mai tîrziu sînt mult mai înfricoșătoare, că din pricina noastră oamenii vor ajunge ucigași de frați, de copii, de părinți, că ne-ai spus: „*Va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu și se vor scula fiii asupra părinților și-i vor uide*”¹¹. Cum vor mai crede oamenii în cuvîntul nostru cînd vor vedea că din cauza noastră copiii sînt uciși de părinți, frații de frați și toate sînt pline de sînge? Nu ne vor alunga, oare, de pretutindeni ca pe niște demoni blestemați, ca pe niște ticăloși, ca pe niște pustiitori ai întregii lumi, văzînd că pămîntul este plin de sîngele rudelor și de niște crime ca acestea? Bună va fi, oare, pacea pe care o vom da în casele în care intrăm, cînd le umplem de atîtea crime? Dacă am fi mai mulți, și nu doisprezece! Dacă n-am fi niște oameni simpli și fără de carte, ci niște înțelepți, niște retori, niște oameni destoinici la cuvînt! Dar, mai bine spus, dacă am fi împărați care au oștiri și bogăție de bani! Cum vom putea convinge pe cineva de adevărul învățaturii noastre, cînd noi aprindem războaie civile, ba chiar războaie cu mult mai cumplite decît războaiele civile? Care om va da ascultare cuvintelor noastre, chiar dacă noi nu ne-am îngrijii deloc de scăparea noastră?”

Dar ucenicii nici n-au gândit așa, nici n-au grăit așa și nici nu l-au cerut Domnului socoteală de poruncile date lor, ci l-au supus, l-au ascultat. Aceasta, nu datorită numai virtuții lor, ci și înțelepciunii învățătorului. Uită-te că Domnul a împreunat cu fiecare suferință o mîngiere. Despre cei care nu-i vor primi, a spus: „*Mai ușor va fi pămîntului Sodomei și Gomorei în ziua judecării decît orașului acela*”¹². Acum iarăși, după ce a spus: „*Veți fi duși înaintea domnilor și împăraților*”, a adăugat: „*Pentru Mine, spre mărturie lor și neamurilor*». Nu mică e mîngierea de a suferi chinuri pentru Hristos și de a fi mărturie acelora! Că Dumnezeu

11. Matei 10, 21.

12. Matei 10, 15.

Își îndeplinește totdeauna planurile Sale, chiar dacă nici un om nu ia aminte. Cu aceste cuvinte îi mîngîie Domnul pe ucenicii Săi, nu din pricină că ucenicii doreau pedepsirea altora, ci pentru ca ucenicii să fie încredințați că Îl vor avea, în orice împrejurare, alături de ei pe Cel Care le-a spus și știa mai dinainte acestea; și să fie încredințați de asemenea că nu vor suferi pentru că ar fi niște răi și niște ciumați. Pe lângă aceste mîngîieri, le mai dă și altă mîngîiere, nu mică, spunînd:

*„Iar cînd vă vor da pe voi în mîna lor, nu vă îngrijiți cum sau ce veți grăi; că vi se va da vouă în acel ceas ce veți grăi. Că nu sînteți voi cei ce grăiți, ci Duhul Tatălui vostru este Care grăiește în voi”*¹³.

Ca să nu spună apostolii: „Cum vom putea să-i convingem pe oameni, cînd ni se întîmplă niște lucruri ca acestea?”, Domnul le poruncește să aibă curaj cu privire la apărarea lor. Altădată le spusese: *„Vă voi da gură și înțelepciune”*¹⁴; acum le spune: *„Duhul Tatălui este Care grăiește în voi”*, urcîndu-i la vrednicia de profeți. De aceea, după ce le-a spus de puterea ce le-o va da, le-a grăit și de relele ce vor veni, de ucideri și de junghieri:

*„Va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu și se vor scula fiii asupra părinților și-i vor ucide”*¹⁵.

Și Domnul nu s-a oprit aici, ci a adăugat lucruri cu mult mai înfricoșătoare, în stare să cutremure și pietrele:

*„Și veți fi urîți de toți”*¹⁶.

Dar și acum mîngîierea este alături, că spune Domnul: „Veți suferi acestea

*„Pentru numele Meu”*¹⁷.

Și pe lângă acestea, iarăși o altă mîngîiere:

*„Iar cel care va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui”*¹⁸.

Cuvintele acestea erau în stare și pentru alt motiv să insufle curaj ucenicilor: odată cu puterea predicării Evangheliei avea să înflăcăreze atît de mult pe oameni încît să nesocotească glasul singelui, să tăgăduiască înrudirea și să pună mai presus de toate cuvîntul lui Dumnezeu, care izgonea cu putere totul. „Dacă nici tirania firii, le spune Domnul ucenicilor Săi, nu are puterea să înfrunte cuvîntul vostru, ci e biruită și călcată în picioare, ce altceva va putea, oare, să vă biruiască? Dar pentru că așa se vor petrece lucrurile, nu înseamnă că viața voastră va fi

13. Matei 10, 20

14. Luca 21, 15

15. Matei 10, 21.

16. Matei 10, 22.

17. Matei 10, 22.

18. Matei 10, 22.

liniștită; nu va fi liniștită ci veți avea dușmani și vrăjmași obștești pe toți cei ce locuiesc în întreaga lume.

IV

Unde-i acum Platon?¹⁹ Unde-i Pitagora?²⁰ Unde-i mulțimea de filozofi stoici?²¹ Platon s-a bucurat de multă cinste; dar a fost demascat și vândut ca sclav; n-a reușit să înfăptuiască nici una din ideile sale, nici chiar cu ajutorul unui tiran; mai mult, și-a trădat ucenicii și și-a sfârșit ticălos viața; iar gunoaiile filozofiei cinice²², toate, ca umbra și ca visul, au pierit! Și n-au avut de luptat filozofii greci cu greutățile cu care au luptat ucenicii Domnului! Păreau străluciți pentru filozofia lor – atenienii au afișat chiar scrisorile lui Platon, pe care Dion²³ le trimisese lor –, au trăit în belșug și tihnă toată viața și aveau nu puține bogății. Astfel Aristip²⁴ își cumpăra metrese scumpe; altul lasă prin testament mari moșteniri; iar altul pășea pe spatele ucenicilor săi, care făceau pod din spatele lor; despre Diogene din Sinope se spune că se schimonosea în piața publică²⁵. Acestea sînt faptele cele mari ale filozofilor! Nimic asemănător nu găsim în viața ucenicilor Domnului, ci mare curățenie sufletească și trupească, desăvîrșită bună-cuviință, război cu toată lumea pentru adevăr și credință, junghieri în fiecare zi, iar după acestea, trofeecele strălucite.

– Sînt, însă, printre păgîni și generali, de pildă Temistocle²⁶, Pericle²⁷ mi-ar putea spune cineva.

– Dar și faptele lor sînt jocuri de copii față de faptele pescarilor. Ce ai putea spune despre ei? Că Temistocle a convins pe atenieni să se suie în corăbii cînd Xerxe se pornise cu război împotriva Greciei. Dar împotriva celor doisprezece nu se pornise Xerxe cu război, ci diavolul

19. Vezi nota 9, de la Omilia I.

20. Pitagora s-a născut în insula Samos pe la 585 î.d.Hr. și a murit pe la 500 î.d.Hr., în Italia de Sud, unde și-a desfășurat activitatea sa de om politic, filozof și matematician. Este întemeietorul filozofiei ce-i poartă numele.

21. Adepții filozofului Zenon din Citium (c. 336–c.264 î.d.Hr.), întemeietorul filozofiei stoice.

22. Vezi nota 22, de la Omilia X.

23. Dion de Siracuza, om de stat siracuzian, născut în 409, mort în 354 î.d.Hr., prieten cu filozoful Platon.

24. Aristip de Cirena, născut pe la 430 î.d.Hr., filozof grec, întemeietorul școlii filozofice hedoniste.

25. Vezi nota 23, de la Omilia X.

26. Temistocle, general și om de stat atenian, șeful partidului democrat. S-a născut în Atena, pe la 525 î.d.Hr. A cîștigat celebra victorie de la Salamina asupra flotei persane conduse de Xerxe. A murit în exil, în anul 460 î.d.Hr.

27. Pericle, general, orator și om de stat atenian, șeful partidului democrat. S-a născut pe la 495 și a murit în 429 î.d.Hr. A încurajat artele și literale și a împodobit Atena cu numeroase și strălucite monumente, între care Partenonul. Secolul său, cel mai strălucit din istoria Greciei, a fost numit secolul lui Pericle.

împreună cu toată lumea și cu nenumărați demoni; și nu numai o singură dată, ci tot timpul vieții lor. Și cei doisprezece au învins, au biruit! Lucru minunat este că apostolii nu și-au ucis dușmanii, ci i-au schimbat, i-au convertit. Aceasta, mai cu seamă trebuie totdeauna observat că cei doisprezece nu și-au ucis dușmanii, nici nu i-au șters de pe fața pământului, ci din demoni ce erau i-au făcut să se ia la întrecere cu îngerii; au liberat pe oameni de tirania cea rea a diavolului și au alungat pe acei demoni blestemați, care tulburau totul, din piețe și din case; dar, mai bine spus, chiar și din pustie. Martore sînt cetele de monahi pe care apostolii le-au sădit pretutindeni și care curățesc nu numai ținuturile locuite, ci și cele nelocuite. Și ce-i mai minunat este că n-au săvîrșit acestea cu armele în mîini, ci îndurînd chinuri și suferințe. Dușmanii îi aveau în puterea lor, iar ei erau doisprezece oameni: simpli, înlănțuiți, biciuiți, purtați de colo-colo; dar nu li s-a putut închide gura; ci după cum nu-i cu putință să înlănțuiești raza de soare, tot așa și limba acestora. Pricina? Nu erau ei cei care vorbeau, ci puterea Duhului! Așa a învins și Pavel pe Agripa²⁸ și pe Neron, care a întrecut pe toți oamenii în răutate. „Domnul, spune Pavel, *mi-a stat în ajutor și m-a izbăvit din gura leului*”²⁹. Tu, însă, minunează-te de ucenicii Domnului, că îndată ce au auzit pe Domnul spunîndu-le: „*Nu vă îngrijiiți*”, au crezut, au ascultat și nimic din cele înfricoșătoare nu i-a spăimîntat. Iar dacă spui că Domnul le-a dat destulă mîngîiere prin cuvintele: „*Duhul Tatălui nostru va fi Cel Ce grăiește*”, apoi, tocmai pentru aceasta mai cu seamă mă minunez de ei că nu s-au îndoit, nici n-au cerut Domnului să-i scape de chinuri și de suferințe. Și aveau să le sufere nu doi sau trei ani ci toată viața lor. Că asta a vrut să spună Domnul, cînd le-a zis: „*Iar cel care va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui*”. Domnul vrea ca faptele mari săvîrșite de apostoli să nu fie numai opera Lui, ci și a ucenicilor Săi. Uită-te că, chiar de la început, unele fapte se datoresc Domnului, altele, ucenicilor. Astfel facerea de minuni se datorește Domnului³⁰, iar sărăcia de bună voie, ucenicilor³¹; iarăși, deschiderea tuturor caselor se datorește harului de sus³², iar faptul că ucenicii n-au cerut de la gazdele lor nimic mai mult decît cele de trebuință se datorește filozofiei ucenicilor, că „*vrednic este lucrătorul de plata sa*”³³; dăruirea păcii se datorește darului lui Dumnezeu³⁴, iar căutarea celor vrednici și neintrarea ucenicilor în orice casă se datorește înfrînării lor³⁵; iarăși, pedepsirea celor care nu-i pri-

28. *Fapte* 25, 23-26, 32.

29. *II Tim.* 4, 17.

30. *Matei* 10, 8.

31. *Matei* 10, 9-10.

32. *Matei* 10, 11.

33. *Matei* 10, 10.

34. *Matei* 10, 12-13.

35. *Matei* 10, 11.

mesc pe ucenici se datorește Domnului³⁶, iar plecarea cu blîndețe a ucenicilor din casele celor care le-au închis ușile, fără a-i ține de rău și fără a-i ocări, se datorește bunătății ucenicilor³⁷; darea Duhului și scăparea de griji se datorește Celui Ce i-a trimis³⁸, iar blîndețea oii și a porumbiței, ca și îndurarea cu curaj a suferințelor se datoresc tăriei și înțelepciunii ucenicilor³⁹; suferirea urii oamenilor și curajul ucenicilor se datoresc lor⁴⁰, iar mîntuirea celor care suferă răul se datorește Celui Ce i-a trimis; pentru aceea a și spus Domnul „*Iar cel care va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui*”⁴¹.

V

Mulți oameni sînt tari, de obicei, la început, dar mai pe urmă se descurajează; de aceea Domnul a spus: „Sfîrșitul îl caut!” Ce folos de semănături frumoase la început, dar puțin mai tîrziu veștejite. De aceea cere Domnul de la ucenicii Săi neconținută răbdare.

Dar ca să nu spună cineva: „Hristos a făcut totul; așa că nu e deloc de mirare că apostolii au fost curajoși; au fost curajoși pentru că n-au suferit!”, tocmai de aceea Domnul le spune ucenicilor Săi: „E nevoie și de răbdarea voastră! Vă voi scoate din cele dintîi primejdii, ca să vă păstrez pentru altele și mai cumplite; iar după acelea vor urma iarăși altele; și nu se vor opri cei ce vă chinuiesc cît veți avea în voi suflare”. Aceasta a vrut să spună Domnul cînd a zis: „*Iar cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui*”. De aceea, deși a spus: „*Nu vă îngrijiți ce veți grăi*”, totuși în alt loc zice: „*Fiți gata de răspuns oricui vă cere socoteală de nădejdea voastră*”⁴². Cînd este vorba de o discuție între prieteni, Domnul ne poruncește ca și noi să ne îngrijim; dar cînd este vorba de un tribuna înfricoșător, de popoare înfuriate și de frică de pretutindeni, atunci Domnul ne da ajutorul Său ca să avem curaj, să vorbim și să nu ne înspăimîntăm, nici să trădăm dreptatea. Că a fost cu totul de mirare ca niște oameni care și-au petrecut toată viața lor sau pe malul lacului sau în fața pieilor de făcut corturi sau la vamă să poată deschide gura cînd erau duși legați, cu capetele plecate, înaintea tiranilor așezați pe scaunul de judecată, a satrapilor de lîngă ei, a sulitașilor, a ostașilor cu săbiile scoase și a tuturor celor ce erau acolo! Din pricina învățaturii pe care o propovăduiau, nu li se dădea voie nici să vorbească, nici să se apere, ci ca pe niște pustiitori obștești ai lumii, așa cău-

36. *Matei* 10, 15.

37. *Matei* 10, 13.

38. *Matei* 10, 16.

39. *Matei* 10, 17-18.

40. *Matei* 10, 19.

41. *Matei* 10, 22.

42. *I Petru* 3, 15.

tau să-i schilodească în bătai. „*Cei care au tulburat toată lumea au venit și aici*”⁴³, spun Faptele Apostolilor; și iarăși: „*Aceștia lucrează împotriva rânduielilor cezarului, spunînd că Hristos Iisus este Dumnezeu*”⁴⁴. Tribunalele de pretutindeni erau stăpînite de niște bănuieli ca acestea, iar ucenicii Domnului aveau nevoie de mare ajutor de sus, ca să dovedească aceste două lucruri: și că este adevărată învățătura pe care o propovăduiau și că nu strică legile obștești; să nu cadă nici în bănuiala că răstoarnă legile statului, atunci cînd vorbeau de învățătura lor, dar nici să strice exactitatea dogmelor atunci cînd arătau că nu răstoarnă ordinea socială. Toate acestea le vei vedea săvîrșite, cu priceperea cuvenită, și de Petru și de Pavel și de toți ceilalți apostoli. Că pretutindeni în lume erau acuzați că sînt niște răsculați, niște oameni care vor să introducă în lume altă ordine, altă învățătură; și totuși ei au îndepărtat și această bănuială; i-au convins pe oameni să aibă o altă părere, fiind proclamați de toți ca mîntuitori, purtători de grijă și binefăcători. Pe toate acestea le-au săvîrșit prin răbdarea lor cea mare. De aceea și Pavel spunea: „*În fiecare zi mor*”⁴⁵; și pînă la sfîrșitul vieții lui a fost mereu în primejdie de moarte.

Ce-am merita⁴⁶, oare, noi, care avem niște pilde ca acestea, care trăim în vremuri de pace și totuși ne moleșim și cădem? Nu duce nimeni război împotriva noastră, și sîntem junghiați; nu ne persecută nimeni, și sîntem istoviți. Ne bucurăm de pace. Domnul ne-a poruncit să ne mîntuim, dar nici aceasta n-o putem. Apostolii, cînd toată lumea ardea și flăcările cuprinseseră întregul pămînt, au intrat în foc și au smuls din mijlocul flăcărilor pe cei cuprinși de foc; tu, însă, nici pe tine nu te poți salva. Ce îndrăznire mai putem avea, ce iertare? Nu ne mai amenință nici bicele, nici temnițele, nici conducătorii, nici sinagogile iudaice, nici altceva din unele ca acestea, ci cu totul dimpotrivă, noi creștinii conducem și stăpînim. Împărații sînt binecredincioși; multe dregătorii și posturi de frunte sînt ocupate de creștini; creștinii se bucură de slavă și de liniște; și nici așa nu biruim. Aceia – și dascăli și ucenici – erau azvîrliți în fiecare zi în temnițe, trupul lor era plin de răni și de cicatrice, dar se bucurau mai mult decît cei din paradis. Noi nici în vis nu suferim așa ceva, dar sîntem mai moi decît ceara.

– Dar aceia, mi s-ar putea spune, făceau minuni!

– Pentru asta, dar, nu erau biciuiți? Pentru asta nu erau prigonți?

Și acesta-i lucru ciudat că adeseori erau chinuiți și muncii tocmai de cei cărora le făcuseră bine; și nici așa nu se tulburau, deși li se răsplătea

43. *Fapte* 17, 6.

44. *Fapte* 17, 7.

45. *I Cor.* 15, 31.

46. De aici începe partea morală: *Trebuie să rabdam orice ispită, luînd ca pilda rabdarea lui Iov.*

binele cu rău; dar tu, dacă faci cuiva vreun bine cît de mic, iar mai apoi acela îți face vreun necaz, te superi, te tulburi și-ți pare rău de binele făcut.

VI

De s-ar întîmpla să se pornească război și prigoană împotriva bisericii — să dea Dumnezeu să nu se întîmple asta vreodată! — , gîndește-te cît de mare ar fi rîsul, cît de mare ocară! Și pe bună dreptate! Cînd nimeni nu se exercitează în casa sa, cum va fi strălucitor în timpul luptelor? Care atlet, care n-a făcut exerciții cu un maestru de lupte, va putea să învingă pe adversarul său la jocurile olimpice? N-ar trebui, oare, ca și noi creștinii să facem în fiecare zi exerciții de luptă, de bătaie cu pumnii și de alergare? Nu vedeți că așa numiții pentatleți⁴⁷, cînd n-au pe nimeni cu care să facă exerciții, umplu un sac cu nisip, îl atîrnă și așa își exercitează forța lor? Nu vedeți că atleții mai tineri fac cu colegii de aceeași vîrstă exerciții în vederea luptelor cu adversarii lor? Pe aceștia imită-i și tu și exercitează-te în luptele filozofiei!

Mulți îți ațîță mînia, îți deșteaptă poftele, îți aprind flacăra! Împotrivește-te patimilor, rabdă cu eroism durerile sufletului, ca să le poți răbda și pe cele ale trupului. Că și fericitul Iov, de nu s-ar fi exercitat cum trebuie înainte de a fi venit peste el luptele, n-ar fi strălucit atîta în timpul luptelor; de nu s-ar fi exercitat să-și izgonească din suflet orice minie, ar fi rostit un cuvînt nesocotit atunci cînd i-au murit copiii. Așa, însă, a ieșit biruitor în toate luptele; și cînd a pierdut banii, și cînd i-a dispărut atîta avuție, și cînd i-au pierit copiii, și cînd a pierdut dragostea soției, și cînd i-a fost biciuit trupul, și cînd l-au ținut de rău prietenii, și cînd l-au ocărît slugile. Iar dacă vrei să vezi exercițiile lui, ascultă-l pe el, că spune cum disprețuia banii: „*Dacă m-aș fi bucurat cînd mi se înmulțeau averile! Dacă aș fi îngropat aurul în pămînt! Dacă mi-aș fi pus nădejdea în pietrele prețioase!*”⁴⁸ De aceea nici nu s-a tulburat cînd averile i-au fost răpite, pentru că nu le dorea nici cînd le avea. Ascultă cum se îngrijea de creșterea copiilor lui! Nu-i răsfăța peste măsură, așa cum facem noi, ci le cerea să aibă viață desăvîrșită. Dacă aducea jertfe pentru păcatele neștiute ale copiilor lui⁴⁹, gîndește-te ce judecător aspru era al faptelor lor știute! Iar dacă vrei să auzi și luptele lui pentru curățenia trupeză și sufletească, ascultă-l pe el spunînd: „*Lege pus-am ochilor mei, să nu mă uit la fecioară*”⁵⁰. De aceea nu l-a înfrînt soția lui; o iubea și mai înainte,

47. Atlet care se exercitează în cele cinci exerciții atletice: alergare, luptă, pugilat, săritură și aruncarea cu discul.

48. Iov 31, 25, 24.

49. Iov 1, 5.

50. Iov 31, 1.

dar nu peste măsură, ci cum se cade să-ți iubești soția. De asta mă și mir. Cum i-a trecut diavolului prin minte să pornescă război împotriva lui Iov, cînd cunoștea exercițiile lui? Cum de i-a trecut prin minte? Vicleană fiară e diavolul și niciodată nu-și pierde nădejdea! Vina noastră cea mai mare este că noi deznădăjduim de mîntuirea noastră, pe cînd diavolul nu pierde niciodată nădejdea pieirii noastre. Dar uită-te că Iov se gîndea, cu mult înainte, la chinurile și suferințele trupesti, care ar fi putut să vină peste el. Nu avusese niciodată vreo suferință, că trăise în bogăție, desfătare și lux, dar se gîndea în fiecare zi la suferințele celorlalți oameni. Aceasta arătîndu-o, spunea: „*Frica de care m-am temut a venit asupra mea și de ceea ce m-am speriat, aceea mi s-a întîmplat*”⁵¹; și iarăși: „*Am plîns de orice neputincios și am suspinat cînd am văzut om în nevoie*”⁵². De aceea nu l-a tulburat nici una din suferințele acelea mari și cumplite care au căzut asupra lui. Dar nu mi te uita la pierderea averilor, nici la moartea copiilor, nici la bubele lui de nevîndecat, nici la vorbele rele ale soției sale, ci la celelalte suferințe ale lui, cu mult mai cumplite decît acestea!

– Dar ce suferințe mai mari decît acestea a îndurat Iov? aș putea fi întrebat. Din istoria vieții sale nu cunoaștem altele!

– Pentru că dormim, nu le cunoaștem! Cel care caută cu grijă și cercetează bine mărgăritarul, va afla suferințe cu mult mai mari decît acestea. Altele îi erau suferințele, mai cumplite și mai mari, în stare să-i zguduie și mai mult sufletul lui Iov. În primul rînd că nu știa nimic lămurit de împărăția cerurilor și de înviere; de aceea și spunea cu lacrimi: „*Că nu voi trăi în veac, ca să rabd!*”⁵³; în al doilea rînd, că știa că a făcut mult bine; în al treilea rînd, că știa că n-a făcut nici un rău; și în al patrulea rînd, că socotea că suferă acestea de la Dumnezeu – că dacă ar fi știut că le suferă și de la diavolul, și asta l-ar fi scandalizat din destul –, în al cincilea rînd, că auzea pe prietenii lui învinuindu-l de păcat: „*N-ai fost biciuit pe cît ai păcătuit!*”⁵⁴; în al șaselea rînd, că vedea că cei ce trăiesc în păcat sînt fericiți și-și bat joc de el; în al șaptelea rînd, că n-a văzut vreodată pe un altul suferind atîta.

VII

Iar dacă vrei să afli cît de mari au fost suferințele lui Iov, gîndește-te la cele ce se petrec acum. Cu toate că acum așteptăm împărăția cerurilor, că nădăjduim învierea și bunătățile cele nespuse, că ne știm vinovați cu

51. Iov 3, 25.

52. Iov 30, 25.

53. Iov 7, 16.

54. Iov 11, 6.

mii de păcate, că avem înaintea noastră pilde atît de mari, că sîntem părtaşi unei atît de înalte filozofii, totuşi dacă unii din noi pierdem o fărîmă de aur, şi aceea de cele mai multe ori furată, apoi socotim viaţa cu neputinţă de trăit; mai mult: nici femeia nu ne pisează la cap, nici copiii nu ne sînt ucişi, nici prietenii nu ne ocărăsc, nici slugile nu ne batjocoresc, ci sînt chiar mulţi cei care ne mîngîie: unii cu cuvîntul, alţii cu fapta; gîndeşte-te acum de cîte cununi nu este vrednic Iov, care vedea agonisita sa, cîştigată prin muncă cinstită, răpită fără rost şi fără pricină, care vedea că suferinţele vin valuri-valuri peste el, el rămînînd nemişcat în mijlocul tuturor acestor încercări şi înălţînd Stăpînului cuvenita mulţumire pentru toate? Chiar dacă nimeni din ceilalţi n-ar fi spus vreun cuvînt, numai cuvintele soţiei sale ar fi fost în stare să zgu-duie şi o stîncă. Uită-te la viclenia ei! Nu-i aduce aminte de bani, nu-i aduce aminte de cămile, de turmele de oi şi de cirezile de vite – cunoaşte doar filozofia bărbatului ei faţă de acestea! –, ci de ceea ce-i mai împovărător decît toate, de copii adică; apoi îi mai măreşte chinul şi jalea, adăugînd şi durerea şi necazurile ei⁵⁵. Dacă pe bărbaţii, care au avut o viaţă fericită şi n-au avut nici o supărare de multe ori femeile i-au înduplecat să le facă pe voie, gîndeşte-te ce suflet tînăr a avut Iov, respingînd-o, deşi tăbărise asupra lui cu arme atît de puternice; a călcat în picioare două din cele mai tiranice simţăminte: pofta şi mila. Mulţi au putut să-şi biruie pofta, dar au fost biruiţi de milă. Viteazul Iosif şi-a stăpînit cea mai tiranică patimă, respingînd pe egipteancă, femeia aceea barbară, care-i întinsese nenumărate curse, dar nu şi-a putut stăpîni lacrimile cînd a văzut pe fraţii lui, deşi-i făcuseră rău; mila i-a răscolit tot sîngele; şi Iosif a aruncat jos masca şi s-a dat pe faţă. Dar cînd alături stă soţia, care rosteşte cuvinte pline de jale şi-i mai vin în ajutor şi faptele: rănile, bubele şi nenumăratele valuri de nenorociri, cum n-ai putea spune, pe bună dreptate, că sufletul lui Iov a fost mai tare decît diamantul, de vreme ce n-a fost doborît de o atît de mare furtună?

Îngăduiţi-mi să spun cu îndrăznire că acel fericit bărbat, dacă n-a fost mai mare chiar decît apostolii, apoi nicidecum n-a fost mai mic. Apostolii aveau o mîngîiere în suferinţele lor, că le îndurau pentru Hristos; şi leacul acesta era îndestulător să le înalţe sufletele în fiecare zi, că aveau în orice împrejurare pe Stăpînul, Care le spunea: „*Pentru Mine!*” şi: „*Din pricina Mea,*”⁵⁶ şi: „*Dacă pe Mine, stăpînul casei, M-au numit Beelzebul*”⁵⁷; Iov, însă, era lipsit de această mîngîiere; şi de mîngîierea minunilor şi de mîngîierea harului. Că Iov nici nu avea o atît de mare

55. Iov 2, 9.

56. Matei 5, 11.

57. Matei 10, 25.

putere a Duhului. Și grozăvia mare este că Iov a îndurat toate aceste suferințe, după ce dusesse o viață îmbelșugată și desfătăță, după ce se bucurase de atîta cinste; că n-a fost un pescar sau un vameș sau un om care a trăit cum a putut. Și ceea ce părea împovărător pentru apostoli, aceea a suferit și Iov: ura prietenilor, a casnicilor, a dușmanilor, a celor cărora le făcuse bine; dar el nu putea vedea ancora aceea sfîntă, portul acela neînvălmurat, adică cele spuse de Domnul apostolilor: „*Pentru Mine!*”

Mă minunez și de cei trei tineri din Babilon, că au îndrăznit să înfrunte cuptorul, că s-au împotrivit tiranului. Dar ascultă ce spun ei: „*Dumnezeilor tăi nu slujim, iar icoanei pe care ai ridicat-o nu ne închinăm.*”⁵⁸ Mare mîngîiere le era lor că știau bine că pentru Dumnezeu îndură toate acele suferințe; dar Iov nu știa că suferințele lui erau o luptă. Dacă ar fi știut, nici n-ar fi simțit suferințele. Gîndește-te că atunci cînd a auzit pe Dumnezeu spunîndu-i: „*Crezi, oare, că Eu ți-am răspuns pentru altă pricină, decît pentru că te arăți drept?*”⁵⁹, îndată, numai la auzul acestor cuvinte, a răsuflat ușurat, s-a smerit pe sineși și a socotit suferințele lui o nimica, grăind așa: „*Pentru ce să mai judec, cînd sînt sfătuit și dăscălit de Domnul, auzind acestea, eu care nu sînt nimic?*”⁶⁰; și iarăși: „*Mai înainte, cu urechea Te-am auzit; iar acum ochiul meu Te-a văzut; pentru aceea m-am smerit și m-am topit și m-am socotit pămînt și țărînă*”⁶¹.

Această vitejie, deci, această blîndețe a celui care a trăit înainte de darea legii și înainte de venirea harului să o rîvnim și noi cei care trăim după ce s-a dat legea și a venit harul, ca să putem să ne sălășluim în cerurile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

58. Dan. 3, 18.

59. Iov 40, 3.

60. Iov 39, 34.

61. Iov 42, 5-6.

**„Iar cînd vă vor prigoni în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă.
Că amin zic vouă, nu veți sfîrși cetățile lui Israel
pînă ce va veni Fiul Omului”¹**

I

După ce le-a vorbit de suferințele acelea cumplite și înfricoșătoare în stare să sfarme și diamantul, pe care le vor avea de suferit după răstignirea, învierea și înălțarea Lui, Domnul aduce iarăși cuvîntul de fapte mai puțin dureroase, dîndu-le atleților Săi răgaz de răsuflare și de liniștire. Nu le-a poruncit să înfrunte pe prigonitori, ci să fugă din fața lor. Și pentru că apostolii erau deocamdată la începutul predicării lor, Domnul le vorbește pe măsura puterii lor de înțelegere; nu le vorbește de prigoanele de mai tîrziu, ci de cele de dinainte de cruce și de patimi. Aceasta a arătat-o prin cuvintele: „Că nu veți sfîrși cetățile lui Israel pînă ce va veni Fiul Omului”. Dar ca ucenicii să nu spună: „Ce vom face dacă fugind dintr-o cetate, unde sîntem prigoniți, și ducîndu-ne în alta, sîntem prigoniți și acolo?”, Domnul alungă din sufletele lor această teamă, spunîndu-le: „Nu veți ajunge să străbateți Palestina și Eu voi veni îndată lîngă voi”; Uită-te că și acum Domnul nu îndepărtează suferințele de la ucenicii Săi, dar stă alături de ei în primejdii; că n-a spus: „Vă voi scoate și voi pune capăt persecuțiilor”.

– Dar ce?

– „Nu veți sfîrși cetățile lui Israel pînă ce va veni Fiul Omului”. Că le era îndestulătoare mîngîiere numai vederea Lui.

Tu, însă, uită-mi-te că Domnul nu îngăduie totul harului, în orice împrejurare, ci poruncește ca și ucenicii Lui să-și aducă și ei partea lor. „Dacă vă temeți, fugiți!”, le spune El. Aceasta a arătat prin cuvintele: „Fugiți!” și: „Nu vă temeți!”² Nu le-a poruncit ca ei să fie cei dintîi care să fugă, ci să plece atunci cînd sînt prigoniți; și nici durata propovăduirii lor nu va fi mare, ci atît cît să străbată cetățile Israelului.

Apoi îi îndeamnă iarăși spre o altă latură a filozofiei. În primul rînd le îndepărtase din suflet grija de hrană; în al doilea rînd, frica de pri-

1. Matei 10, 23.

2. Matei 10, 28.

mejdii; iar acum, frica de defăimare. De grija de hrană i-a scăpat, spunându-le: „*Vrednic este lucrătorul de plata sa*”³ și arătându-le că mulți oameni îi vor primi; de teama de primejdii i-a scăpat spunându-le: „*Nu vă îngrijiți cum sau ce veți grăi*”⁴ și: „*Cel ce va răbda pînă în sfîrșit, acela se va mîntui*”⁵.

Dar pentru că era firesc ca apostolii în afara necazurilor acestea să mai capete și o faimă rea – lucru ce pare multora mai împovărător ca orice –, uită-te cu ce îi mîngîie și acum Domnul; cu propria Sa persoană și cu toate cuvintele spuse de lume despre El; iar mîngîierea aceasta cu nimic nu se poate egala. După cum mai înainte spusese: „*Veți fi urîți de toți*” și adăugase: „*Pentru numele Meu*”⁶, tot așa și acum. Dar îi mîngîie și în alt chip; adaugă și o altă motivare pe lîngă aceasta.

– Care?

„*Nu este ucenic mai presus de dascălul său, nici slugă mai presus de stăpînul său. Ajunge ucenicului să fie ca dascălul său, iar slugii, ca stăpînul său. Dacă pe Stăpînul casei L-au numit Beelzebul, cu cît mai mult pe casnicii Săi? Deci nu vă temeți de ei!*”⁷

Iată că Domnul Se descoperă pe Sine Însuși că este Stăpîn al tuturor, Dumnezeu și Creator.

– Ce? Nu există ucenic mai presus de dascălul său, nici slugă mai presus de stăpînul său?

– Atîta vreme cît cineva este ucenic sau slugă, nu are aceeași cinste ca dascălul său, ca stăpînul său. Nu-mi vorbi mie nici de cazurile rare, ci judecă lucrurile după cazurile cele mai frecvente.

Hristos n-a spus: „Cu cît mai mult pe slugile Lui”, ci: „*pe casnicii Lui*”, pentru a arăta cît de apropiat este El de ucenicii Lui; iar în alt loc spunea: „*Nu vă mai numesc slugi! Voi sinteți prietenii Mei*”⁸. Și n-a spus: „Dacă au ocărit și au hulit pe stăpînul casei”, ci a arătat și felul ocării: „*L-au numit Beelzebul*”.

Apoi le mai dă și altă mîngîiere, nu mai mică decît aceasta, ci cea mai mare mîngîiere. Ucenicii nu puteau încă filozofa; de aceea le trebuia o altă mîngîiere, care putea mai cu seamă să le dea curaj; deci le dă și această mîngîiere. Cuvintele mîngîierii par să aibă un caracter general, dar Domnul nu se referă la toate împrejurările din viață, ci numai la cazul acesta.

– Dar care este această mîngîiere?

3. Matei 10, 10.

4. Matei 10, 19.

5. Matei 10, 22.

6. Matei 10, 22.

7. Matei 10, 24–26.

8. Ioan 15, 15.

„Nimic nu este acoperit, care să nu se descopere; nici ascuns, care să nu se vadăască”⁹.

Cu alte cuvinte, Domnul a vrut să spună așa: „Vă este destul spre mîngîiere că și Eu, Dascălul și Stăpînul vostru, sînt încărcat cu aceleași ocări ca și voi! Dar dacă sînteți încă triști cînd auziți acestea, apoi gîndiți-vă că nu după multă vreme veți scăpa de această faimă proastă. Pentru ce sînteți triști? Că vă numesc șarlatani și înșelători? Dar așteptați puțin și vă vor numi mîntuitori și binefăcători ai întregii lumi. Timpul descoperă pe toate cele umbrite; va vădi defăimarea acelor și va face cunoscută virtutea voastră. Cînd, prin faptele voastre vă veți arăta mîntuitori și binefăcători, săvîrșind toată virtutea, oamenii nu se vor uita la vorbele acelea, ci la adevărul lucrurilor. Aceia vor apărea defăimători, mincinoși și bîrfitori, iar voi mai strălucitori ca soarele; că timpul, slobozind glas mai puternic decît trîmbița, vă va descoperi și vă va predica și-i va face pe toți oamenii martori ai virtuții voastre. Să nu vă descurajeze, deci, cele ce vă spun acum, ci nădejdea bunătăților viitoare să vă întărească! Că e cu neputință să rămînă ascunse faptele voastre.

II

Apoi, după ce Domnul a alungat din sufletul ucenicilor toată neli-niștea, teama și grija și i-a ridicat mai presus de defăimări, atunci, deci, la timp potrivit, le vorbește și de îndrăznirea ce trebuie s-o aibă la predicarea Evangheliei.

„Ceea ce vă grăiesc la întuneric, spuneți la lumină; și ceea ce auziți la ureche, propovăduiți de pe case”¹⁰.

Și nu era doar întuneric cînd Domnul le spunea aceasta și nici nu le vorbea la ureche! Dar vorbea figurat. A spus: „*La întuneric*” și: „*La ureche*”, pentru că vorbea numai ucenicilor Săi și într-un mic colț al Palestinei, punînd în opoziție felul vorbirii de acum cu îndrăznirea viitoare pe care Domnul avea să o dea ucenicilor Săi. „Nu veți predica, le spune Domnul, cuvîntul Evangheliei într-un oraș sau două sau trei, ci în toată lumea, străbătînd pămînt și mare, ținuturi locuite și nelocuite, grăind cu toată îndrăznirea și tiranilor și popoarelor și filozofilor și retorilor”. De aceea a spus: „*De pe case*” și: „*La lumină*”, adică fără teamă și cu toată libertatea.

– Dar pentru ce Domnul n-a spus numai atît: „*Propovăduiți de pe case*” și: „*Spuneți la lumină*”, ci a adăugat: „*Ceea ce vă grăiesc la întuneric*” și: „*Ceea ce auziți la ureche*”?

9. Matei 10, 26.

10. Matei 10, 27.

– Pentru ca să le dea curaj. După cum atunci cînd a spus: „*Cel ce crede în Mine va face și el lucrurile pe care Eu le fac, și mai mari decît acestea va face*”¹¹, tot așa și acum a spus aceste cuvinte ca să arate că va săvîrși totul prin ei și mai mult decît a făcut El Însuși. „Eu, le spune Domnul ucenicilor Săi, am făcut începutul; dar vreau să săvîrșesc prin voi mai mult”. Cuvintele acestea nu-s numai ale Unuia Care poruncește, ci ale Unuia care vestește mai dinainte viitorul, ale Unuia Care are deplină încredere în spusele Lui, ale Unuia Care arată că apostolii vor învinge toate piedicile, ale Unuia Care face să dispară pe nesimțite neliniștea pricinuită de clevetiri. „După cum această predicare a Evangheliei, spune Domnul, tăinuită deocamdată, se va răspîndi pretutindeni, tot așa și faima proastă, răspîndită de iudei despre voi, va pieri iute”.

Apoi, după ce le-a dat curaj și le-a înălțat sufletele, le vestește iarăși mai dinainte și primejdiile, înaripîndu-le cugetul și ridicîndu-i mai presus de toate.

– Ce le spune?

– „*Să nu vă temeți de cei ce ucid trupul, dar sufletul nu-l pot ucide*”¹².

Ai văzut cum Domnul a ridicat pe apostolii Săi mai presus de toate, convingîndu-i să disprețuiască nu numai grija cea de toate zilele și clevetirile, nici numai primejdiile și intrigile, ci și ceea ce pare mai înfricoșător decît toate, moartea; și nu moartea aceasta firească, ci moartea silnică. Nu le-a spus: „Veți fi uciși”, ci le-a vestit-o cu măreția cuvenită Lui, spunîndu-le:

„*Să nu vă temeți de cei ce ucid trupul, dar sufletul nu-l pot ucide; ci temeți-vă mai vîrtos de cel ce poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă*”¹³.

Și acum Domnul procedează ca de obicei: îndreaptă cuvîntul Său într-o direcție contrară. „Ce? îi întreabă El. Vă temeți de moarte și de aceea pregetați să predicați? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să predicați, pentru că vă temeți de moarte! Aceasta vă va scăpa de adevărata moarte. Chiar dacă au să vă omoare, nu vor putea omori ceea ce e mai bun în voi, oricît s-ar strădui”. De aceea Domnul n-a spus: „Dar sufletul nu-l ucid”, ci: „*Nu-l pot ucide*”, chiar dacă ar voi nu vor reuși. Dacă te temi de chin, teme-te de chinul care-i cu mult mai cumplit!”

Uită-te că Domnul iarăși nu le făgăduiește că-i va scăpa de moarte; îi lasă să moară. Că este cu mult mai mare lucru să convingi pe cineva să disprețuiască moartea, decît să-l scapi de moarte. Așadar Domnul nu-i aruncă pe apostoli în primejdii, ci-i face să fie mai presus de pri-

11. Ioan 14, 12.

12. Matei 10, 28.

13. Matei 10, 28.

mejdii și, în puține cuvinte, întărește în sufletele lor învățătura despre nemurirea sufletului.

După ce a sădit, în două sau trei cuvinte această dogmă mîntuitoare în sufletul lor, îi mîngîie și cu alte temeieri raționale. Ca să nu socotească apostolii că sînt lăsați în părăsire, cînd sînt omoriți și junghiați, Domnul aduce din nou vorba de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, grăindu-le așa:

„Nu se vînd, oare, două păsări la un ban. Și nici una nu cade în laț, fără știrea Tatălui vostru cel din ceruri; dar și toți perii capului vostru sînt numărați”¹⁴.

„Ce e mai de preț ca o pasăre? spune Domnul; totuși nici păsările nu pier fără știrea lui Dumnezeu”. Prin aceste cuvinte Domnul n-a spus că păsările cad prin lucrarea lui Dumnezeu – o astfel de faptă ar fi nevrednică de Dumnezeu – ci că nimic nu se întîmplă pe lume fără știrea lui Dumnezeu. „Deci, dacă Tatăl vostru Cel ceresc, spune Domnul, știe tot ce se întîmplă pe lume, iar dacă pe voi vă iubește cu mai multă căldură de cum își iubește un tată copiii – și așa vă iubește încît vă sînt numărați și perii capului vostru – atunci nu trebuie să vă temeți”. Cu aceasta n-a vrut să spună că Dumnezeu numără firele de păr din cap, ci că Dumnezeu cunoaște desăvîrșit totul și că are mare purtare de grijă de apostolii Săi. „Așadar dacă Dumnezeu știe tot ce se întîmplă, spune Domnul, și poate și vrea să vă mîntuiască, apoi să nu socotiți că sînteți părăsiți atunci cînd suferiți. Nici nu vrea să vă scape de chinuri; vrea să vă convingă să disprețuiți chinurile, pentru că disprețul chinurilor este mai cu seamă scăpare de chinuri”.

„Dar să nu vă temeți! Voi sînteți cu mult mai de preț decît multe păsări”¹⁵.

Vezi că pe apostoli îi și cuprinsese frica? Domnul cunoștea tainele cugetelor lor; de aceea a adăugat: „*Dar să nu vă temeți!*”. Chiar dacă dușmanii voștri vor birui, vor birui numai ceea ce este de mai puțin preț în voi, adică trupul, care, dacă nu-l ucid dușmanii voștri, piere negreșit, cînd firea o cere.

III

„Deci dușmanii voștri, le spune Domnul mai departe, n-au putere asupra trupului vostru, pentru că moartea trupului este o lege naturală. Dacă te temi de uciderea trupului, apoi cu mult mai mult trebuie să te temi de ceea ce-i mai rău, să te temi *de cel ce poate să piardă și trupul și sufletul în gheenă*”. Domnul nu le spune deschis acum că El este Cel Ce poate pierde și trupul și sufletul în gheenă; dar a arătat aceasta mai înainte, spunînd că El este Judecătorul.

14. *Matei* 10, 29–30.

15. *Matei* 10, 31.

Acum, însă, se întâmplă contrarul. Noi nu ne temem de Cel Care poate să piardă sufletul, adică să-l chinuie în gheenă, ci ne cutremurăm de cei care ucid trupul. Și aceasta, cu toate că Domnul chinuie în gheenă odată cu sufletul și trupul, pe cînd ceilalți nu numai sufletul, dar nici trupul nu-l pot chinui, ori la cîte chinuri l-ar supune, ci îl fac și mai strălucitor.

Ai văzut că Domnul a arătat că muncile sînt ușoare? Dar deocamdată moartea zguduise puternic sufletul ucenicilor și-i înfricoșase cumplit, pentru că moartea nu ajunsese încă ușor de biruit și pentru că nici ei, cei care aveau s-o disprețuiască, nu primiseră harul Duhului. Așadar, după ce Domnul a izgonit frica și neliniștea ce le zguduia sufletul, le dă iarăși curaj prin cuvintele pe care le adaugă, alungînd frica cu frică; și nu numai cu frica, ci și cu nădejdea unor mari răsplăți. Apoi îi amenință cu multă putere. Îi îndeamnă și prin una și prin alta; și prin nădejdea răsplătirilor și prin amenințare, ca să lupte cu îndrăznire pentru adevăr. Și le spune:

*„Așadar tot cel care va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, voi mărturisi și eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri; iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri”*¹⁶.

Domnul îndeamnă pe ucenicii Săi să propovăduiască cu îndrăznire Evanghelia, nu numai prin făgăduirea bunătăților, ci și prin amenințări; și-și termină îndemnul Sale cu niște cuvinte pline de tristețe.

Uită-te cît de precise sînt cuvintele Sale. N-a spus: „Pe Mine”, ci „Întru Mine”, arătînd că acela care mărturisește nu mărturisește cu propria lui putere, ci ajutat de harul cel de sus. Despre cel ce se leapădă n-a spus: „Întru Mine”, ci „De Mine”, pentru că se leapădă fiind lipsit de har.

Aș putea fi, însă, întrebat:

- Pentru ce atunci mai este învinuit dacă se leapădă fiind părăsit?
- Pentru că părăsirea se datorește celui care a fost părăsit.
- Dar pentru ce nu este de ajuns numai credința cu mintea, ci se mai cere și mărturisirea cu gura?

– Pentru a ne îndemna să avem îndrăznire, să avem mai multă dragoste și mai mult curaj și pentru a ne ridica la o și mai mare înălțime. De aceea Domnul adresează aceste cuvinte tuturor creștinilor. Nu le adresează numai ucenicilor Săi, pentru că vrea să-i facă oameni de ispravă nu numai pe ei, ci și pe ucenicii lor. Cel care a cunoscut aceste cuvinte ale Domnului nu numai că va propovădui Evanghelia cu îndrăznire, dar va și suferi totul cu ușurință și cu dragă inimă. Credința

în aceste cuvinte ale Domnului a adus pe mulți alături de apostoli. Pentru cel ce stăruie în rău pedeapsa e mai mare, iar pentru cel ce face binele răsplata e mai mare. Pentru că cel ce face binele are, cu timpul, prisos de fapte bune; iar păcătosul socotește că are vreun câștig dacă amână pedeapsa; dar mai bine spus, nu face altceva decît să-și mărească pedeapsa.

„Ai adaos de fapte bune, spune Domnul, că M-ai mărturisit tu mai întii aici pe pămînt. Voi avea și Eu adaos, că-ți voi da mai mult, nespun de mult, că te voi mărturisi acolo, în ceruri, înaintea Tatălui Meu!” Vezi că acolo sînt strînse și faptele bune și faptele rele? Pentru ce te grăbești și te zorești? Pentru ce cauți răsplata aici pe pămînt, cînd ești mîntuit prin nădejde? De aceea, dacă faci o faptă bună și nu primești răsplata ei aici pe pămînt, nu te tulbura! Te așteaptă, în veacul ce va să fie, cu adaos răsplata faptelor tale bune. Dacă faci vreo faptă rea și nu ești pedepsit aici, nu te trîndăvi! Te așteaptă acolo pedeapsa dacă nu-ți schimbi viața, dacă nu te faci mai bun”.

Dacă nu mă crezi, încredințează-te din cele de acum de cele viitoare. Dacă în timpul muceniei sînt atît de străluciți cei care-L mărturisesc pe Hristos, gîndește-te cum vor fi în timpul încoronării! Dacă aici pe pămînt dușmanii îi laudă, cum nu te va admira și pe tine, cum nu te va lăuda cel mai iubitor Tată dintre toți părinții? Atunci, pe lumea cealaltă, primim și răsplată pentru faptele noastre bune și pedeapsă pentru cele rele. Așadar cei care se leapădă de Hristos vor fi păgubiți și aici și dincolo. Aici, pentru că trăiesc cu o conștiință rea – chiar dacă nu mor îndată, de murit tot mor – dincolo, pentru că vor suferi cea mai cumplită pedeapsă. Ceilalți vor cîștiga și aici și dincolo; aici, își vînd cu bun preț moartea lor, ajungînd prin aceasta mai strălucitori decît cei în viață; dincolo, se bucură de bunătăți nespuse. Că Dumnezeu e gata nu numai în a pedepsi, ci și în a răsplăti; și spre răsplată mult mai gata decît spre pedeapsă.

– Dar pentru ce Domnul vorbește o singură dată de răsplată și de două ori de pedeapsă?

– Pentru că știe că mai cu seamă prin pedeapsă ajungem mai înțelepți. De aceea, după ce a spus: „*Temeți-vă de cel ce poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă*”, zice iarăși: „*Mă voi lepăda și Eu de el*”. Tot așa face și Pavel; vorbește des de gheenă.

IV

Domnul a îndemnat, așadar, în toate chipurile pe ucenicii Săi. Le-a deschis cerurile, le-a pus înaintea tribunalul acela înfricoșător, le-a arătat marea mulțime a îngerilor, înaintea cărora vor fi încununați cu strigare;

toate le ușurau mai dinainte propovăduirea credinței. Deci, ca nu cumva din pricina fricii să fie împiedicată propovăduirea Evangheliei, Domnul poruncește ucenicilor Săi să se pregătească chiar pentru a fi uciși și să afle că cei ce stăruie în rătăcirea lor vor fi pedepsiți pentru această faptă a lor.

Să disprețuim¹⁷, așadar, moartea, chiar dacă nu ne-a sosit timpul morții, că ne vom muta la o viață cu mult mai bună.

– Dar trupul se strică!

– Tocmai pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie să ne bucurăm că trupul mort se strică, pentru că ceea ce e muritor piere, dar nu piere ființa trupului. Dacă ai vedea că o statuie este dată la topit, n-ai spune că statuia piere, ci că se face din ea o statuie mai bună. Gîndește tot așa și despre trup și nu boci! Atunci ar trebui să bocești, cînd trupul ar rămîne să fie supus chinurilor și pedepsei.

– Dar ar trebui, mi s-ar putea spune, să se facă aceasta fără să se strice trupurile; să rămînă întregi așa cum sînt.

– Și ce ar cîștiga viii sau morții? Pînă cînd sînteți iubitori de trupuri? Pînă cînd sînteți lipsiți de pămînt și rămîneți uimiți în fața umbrelor? La ce ne-ar folosi aceasta? Dar mai bine spus, cît nu ne-ar vătămă! Dacă nu s-ar strica trupurile, în primul rînd, majoritatea oamenilor ar fi stăpîniți de cel mai mare păcat, mîndria. Dacă acum, cînd trupurile noastre ni se strică, cînd viermi izvorăsc din trupurile noastre moarte, mulți oameni au avut ambiția să se facă dumnezei, ce nu s-ar întîmpla dacă trupurile noastre ar rămîne așa cum sînt? În al doilea rînd, n-ar mai crede nimeni că trupul este făcut din pămînt. Dacă acum, cînd sfîrșitul trupului dă mărturie de originea sa, mulți încă se mai îndoiesc de asta, ce nu s-ar presupune dacă oamenii n-ar vedea descompunerea trupurilor? În al treilea rînd, ar fi nespus de mult iubite trupurile și cea mai mare parte din oameni nu s-ar mai ocupa cu altceva decît de trupuri. Dacă chiar acum unii oameni îmbrățișează mormintele și sicriele, cu toate că trupurile au pierit, ce n-ar face dacă ar avea păstrat nevătămat trupul? În al patrulea rînd, n-ar mai fi dorite tare bunătățile cele viitoare. În al cincilea rînd, ar căpăta mai multă crezare cei care susțin că lumea este veșnică și ar susține că Dumnezeu nu este creatorul lumii. În al șaselea rînd, nu s-ar mai cunoaște valoarea sufletului, nici însemnăta-tea existenței lui în trup. În al șaptelea rînd, mulți din cei care pierd pe cei scumpi ai lor ar părăsi orașele, ar voi să locuiască lîngă morminte și, ca și cum ar fi ieșiți din minți, ar vorbi neconținut cu morții lor. Dacă și acum oamenii pictează chipurile celor morți, că nu pot avea trupurile

17. De aici începe partea morală: *Trebuie neapărat să se strice trupurile noastre; dacă nu s-ar întîmpla aceasta, s-ar petrece multe lucruri nepotrivite.*

lor – că nici nu e cu putință, pentru că trupurile morților, împotriva voinței lor se descompun și pier – și stau lipiți de tablourile celor morți, ce nerozii n-ar mai născoci oamenii, dacă trupurile nu s-ar descompune? După părerea mea mulți oameni ar înălța temple unor astfel de trupuri, iar cei care pot să facă vrăji cu trupurile morților, ar îndupleca pe demoni să vorbească prin trupurile celor morți, de vreme ce și acum, cei care practică necromanția îndrăznesc să facă multe lucruri mai ciudate decât acestea. Cîte slujiri idolești nu s-ar fi născut de aici, dacă și acum unii oameni încă se străduiesc să facă aceasta cu praful și cenușa trupurilor moarte? Dar Dumnezeu, vrînd să stîrpească aceste nerozii și să ne învețe să ne depărtăm de toate cele pămîntești, a făcut să dispară dinaintea ochilor noștri trupurile celor morți. Omul îndrăgostit de trup, scos din minți de chipul frumos al unei fete, dacă nu va vrea cu rațiunea să cunoască urîtenia la care ajunge trupul, o va cunoaște cu privirea. Că multe fete, de aceeași vîrstă cu iubita lui, de multe ori mai frumoase decât ea, după ce au murit, la o zi sau două, încep să miroasă, să se topească, să putrezească și să facă viermi. Gîndește-te, dar, ce fel de frumusețe iubești și pentru ce frumusețe ți-ai ieșit din minți! Dacă trupurile nu s-ar strica, n-ai cunoaște bine acestea; ci, după cum demonii se învîrtesc pe lîngă morminte, tot așa și mulți îndrăgostiți ar sta neconținut lîngă mormintele iubitelor lor, ar primi pe draci în sufletele lor și ar muri iute de această cumplită nebulie. Așa, însă, descompunerea trupului, în afară de toate celelalte mîngîieri, aduce sufletului și această mîngîiere, că nu lasă să se mai vadă chipul celui mort și cu asta dă uitării durerea.

V

Dacă trupurile nu s-ar descompune, n-ar mai fi nici morminte, ci ai vedea orașele pline de morți în loc de statui, că fiecare ar dori să-și vadă morții lui. Mare amestec s-ar naște de aici. Nimeni nu s-ar mai îngriji de suflet, nimeni n-ar mai îngădui să i se vorbească de nemurirea sufletului și s-ar mai ivi și alte multe nerozii, mai mari decât acestea, de care nici nu-i bine să vorbim.

Trupul putrezește îndată, tocmai ca să vezi, în toată splendoarea, frumusețea sufletului. Dacă sufletul dă trupului atîta frumusețe și atîta viață, atunci sufletul e cu mult mai bun decât trupul; dacă sufletul menține trupul, care-i atît de urît și de hidos, atunci cu mult mai mult pe el însuși. Nu trupul e frumos, ci alcătuirea și înflorirea cu care sufletul colorează trupul. Iubește, dar, sufletul, care face ca și trupul să fie frumos!

Dar de ce să vorbesc de trupul mort? Îți voi arăta că chiar atunci cînd trupul este viu, toată frumusețea lui se datorește sufletului. Dacă

sufletul se bucură, înfloresc trandafirii în obraji; dar dacă suferă, toată frumusețea aceea piere și obraji se îmbracă în haină de doliu. Dacă sufletul se bucură mereu, înflorește și trupul; dar dacă suferă mereu, ajunge mai slab și mai plăpind ca pînza de păianjen. Dacă sufletul se mînie, trupul ajunge dezgustător și fără de rușine; dar dacă se uită cu ochi liniștiți, fața e plină de farmec. Dacă sufletul pizmuiește, paloarea și gălbeneala îi inundă fața; dar dacă iubește, chipul strălucește de multă frumusețe. Din pricina aceasta multe femei, deși nu sînt frumoase la chip, au mult farmec, pentru că sufletul le dă acest farmec; altele dimpotrivă, nespuse de frumoase, pierd din frumusețe tocmai pentru că sufletul lor e urît. Gîndește-te cum se înroșește un chip nevinovat! Cît de plăcut, cît de frumos se face, cînd, cuprins de rușine, se împurpurează cu fel de fel de culori! Cînd, însă, este nerușinat, atunci fața e mai urîtă ca fața unei fiare.

Nimic nu-i mai frumos, nimic nu-i mai plăcut ca frumusețea sufletului! Dragostea trupească este însoțită de durere; cea sufletească, însă, e curată și neînvălurată. Care este omul care să admire pe crainic și nu pe împărat; Care este omul care se minunează de tîlcuitor și nu de filozof? Ai văzut niște ochi frumoși? Caută să afli cum sînt ochii sufletului! Dacă aceia nu-s frumoși, disprețuiește-i pe aceștia! Niciodată n-ai să te îndrăgostești de o femeie urîtă, care și-a pus pe față o mască frumoasă, după cum n-ai să suferi ca o femeie frumoasă și cu chip plăcut să-și acopere cu mască frumusețea ei, ci îi dai masca la o parte și vrei să-i vezi frumusețea ei în toată splendoarea ei. Așa fă și cu sufletul și caută să-l cunoști pe el mai întîi! Sufletul este acoperit de trup ca de o mască. Tocmai din pricina aceasta trupul rămîne ceea ce este; sufletul, însă, chiar dacă este lipsit de frumusețe, poate iute să ajungă frumos. Dacă ochiul sufletului este urît, aspru și întunecat, poate să ajungă frumos, potolit, liniștit, dulce, prietenos.

Această frumusețe, deci, s-o căutăm! Cu această frumusețe să ne împodobim chipul, ca și Dumnezeu să poștească frumusețea noastră și să ne dăruiască bunătățile cele veșnice, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

**„Să nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ;
n-am venit să aduc pace, ci sabie”¹**

I

Domnul rostește iarăși cuvinte grele și pline de autoritate. Răspunde mai dinainte la obiecțiile ce i s-ar fi putut face.

Pentru ca nu cumva uceniciei Lui, auzind aceste cuvinte să spună: „Pentru aceasta ai venit pe lume, ca să ne ucizi pe noi și pe cei ce vor asculta de cuvîntul nostru, pentru ca să umpli lumea de război?”, Domnul le-o ia înainte și le spune: „*N-am venit să aduc pace pe pământ*”.

– Pentru ce atunci le-a poruncit ucenicilor să spună pace în fiecare casă în care vor intra², pentru ce și îngerii spuneau la naștere: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace*”³, pentru ce toți profeții au binevestit pacea?

– Pentru că atunci mai cu seamă este pace, cînd se taie ce este bolnav, cînd e îndepărtat ceea ce dă naștere la răzvrătire. Că așa e cu puțință să se unească cerul cu pământul! Și doctorul tot așa salvează restul trupului, cînd taie partea care nu se poate vindeca, iar generalul cînd seamănă discordie între conspiratori. Tot așa și la Turnul Babel; o bună neînțelegere a pus capăt unei păci rele și a făcut pace⁴. La fel și Pavel a împărțit în mai multe tabere pe cei ce se uniseră împotriva lui⁵. Iar înțelegerea dintre Ahaav și Izabela, împotriva lui Nabute, a fost mai cumplită decît orice război⁶. Nu totdeauna înțelegerea este un lucru bun, pentru că și hoții se înțeleg între ei. Războiul, însă, nu este o urmare a voinței lui Hristos, ci a voinței oamenilor. Hristos voiește ca toți oamenii să se unească în credință; dar, pentru că se despart unii de alții, ia naștere războiul.

– Și totuși Domnul n-a grăit așa!

– Dar ce a spus?

– „*N-am venit să aduc pace*”.

1. *Matei* 10, 34.

2. *Matei* 10, 12.

3. *Luca* 2, 14.

4. *Fac.* 11, 1–9.

5. *Fapte* 23, 6–10.

6. *III Regi* 21, 1–15.

Prin aceste cuvinte Domnul îi mîngîie pe ucenicii Săi, spunîndu-le: „Să nu socotiți că voi sînteți pricina dezbinării dintre oameni; Eu sînt Cel Ce fac aceasta, pentru că sufletul oamenilor e așa! Nu vă tulburați, dar, că lucrurile se întîmplă împotriva așteptărilor voastre. Pentru aceasta am venit ca să aduc război. Aceasta-i voința Mea. Nu vă tulburați, dar, dacă pămîntul este plin de războaie și de intrigi. Cînd va fi dat la o parte ceea ce-i mai rău, atunci cerul se va uni cu ceea ce-i mai bun.

Domnul a spus aceste cuvinte ucenicilor Săi ca să-i întărească în fața părerii proaste pe care o avea mulțimea despre ei. Și n-a spus: „război”, ci ceea ce-i mai cumplit decît războiul: „*Sabie*”.

Să nu te miri dacă Domnul întrebuițează cuvinte grele și supărătoare la auz! Intenționat a deprins auzul ucenicilor Săi cu cuvinte aspre, pentru ca ei să nu se dea în lături atunci cînd vor da de greutate. A întrebuițat un astfel de limbaj pentru ca să nu spună cineva că i-a înduplecat prin lingușeli, ascunzîndu-le greutatea apostoliei. Aceasta e pricina că Domnul folosește cuvinte aspre, cuvinte tari, chiar cînd ar fi putut să-și exprime gîndul altfel. E mai bine ca realitatea să fie mai blîndă decît cuvintele.

Dar Domnul nu S-a mulțumit numai cu cele spuse, ci a explicat și ce fel de război va fi acesta; arată că va fi cu mult mai cumplit decît războiul civil, spunînd:

„Că am venit să despart pe om de tatăl său și pe fiică de mama ei și pe noră de soacra ei”⁷.

„Nu numai prietenii, nici numai cetățenii se vor ridica unii împotriva altora, spune Domnul, ci și rudele și firea se va dezbină în ea însăși, *că am venit să despart pe om de tatăl său și pe fiică de mama ei și pe noră de soacra ei*. Războiul nu va fi între cunoscuți, ci între cei care se iubesc mai mult, între cele mai apropiate rude”.

Asta arată mai cu seamă puterea Domnului, că ucenicii au auzit aceste cuvinte și totuși le-au primit și ei și au convins și pe alții să le primească. Cu toate că nu Hristos avea să dea naștere acestui război între rude, ci răutatea rudelor, totuși Hristos spune că El o face. Așa obișnuiește Scriptura să se exprime. Și în altă parte spune: „*Dumnezeu le-a dat lor ochi ca să nu vadă*”⁸. Și acum Dumnezeu folosește același fel de a vorbi, pentru ca, după cum am mai spus, ucenicii, gîndindu-se la aceste cuvinte ale Domnului, să nu se tulbure cînd vor fi ocăriți și insultați.

Dacă unii socotesc împovărătoare cuvintele lui Hristos, să-și aducă aminte de o veche întîmplare. S-a petrecut de mult, în istoria poporului evreu; ea arată înrudirea dintre Vechiul și Noul Testament și tot ea mai

7. Matei 10, 33.

8. Isaia 6, 9; Iez. 12, 2; Ioan 12, 40.

arată că aceeași persoană a rostit și cuvintele de acum și pe cele de atunci. Când iudeii făcuseră vitelul de aur⁹ și când se închinaseră lui Beelșegor¹⁰, Dumnezeu numai atunci și-a potolit mînia, cînd ficcare a ucis pe semenul său¹¹.

Unde sînt acum cei ce spun că Dumnezeu Vechiului Testament este un Dumnezeu rău, iar Dumnezeu Noului Testament un Dumnezeu bun? Iată, Dumnezeu Noului Testament a umplut toată lumea de singele rudelor! Cu toate acestea eu voi spune că și aceasta este tot opera marii Sale iubiri de oameni. Și ca să arate că El este Cel Care a încuviințat uciderile petrecute în istoria poporului iudeu, Hristos amintește o profeție; chiar dacă nu sînt folosite aceleași cuvinte, totuși înțelesul este același.

– Care este profeția?

– „*Vrăjmașii omului sînt casnicii lui*”¹².

Și în istoria poporului iudeu s-a întîmplat un lucru asemănător. Erau profeți, dar erau și profeți mincinoși; poporul se împărțea în tabere; casele se învrăbeau; unii credeau în profeți, alții în profeți mincinoși. De aceea profetul îi îndemna zicînd: „*Nu vă încredeți în prieteni, nici nu nădăjduiți în domnitori; ci și de cea cu care te culci în pat, păzește-te, să nu-i încredințezi ceva*”¹³; și: „*Dușmanii bărbatului sînt bărbații din casa lui*”¹⁴.

Domnul a spus cuvintele acestea ca să-i pregătească pe cei care vor primi învățătura Lui să fie mai presus de toate. Nu-i rău să mori, ci să mori rău. De aceea și spunea: „*Foc am venit să aduc pe pămînt*”¹⁵. Cu aceste cuvinte voia să arate tăria și căldura dragostei pe care o cerea. Pentru că Domnul ne-a iubit foarte mult, de aceea vrea ca și noi să-L iubim la fel. Aceste cuvinte au întărit pe ucenici! Ele i-au făcut mai presus de toate! „Dacă cei care vor asculta de cuvîntul vostru, le spune Hristos, vor disprețui rudele, copiii, părinții, gîndiți-vă ce fel de oameni trebuie să fiți voi, dascălii lor! Greutățile și necazurile nu se vor opri la voi; se vor întinde și la ceilalți. Am venit să aduc lumii mari bunătăți, dar cer și mare ascultare și mare dragoste”.

„*Cel care iubește pe tată sau pe mamă mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine. Și cel care iubește pe fiu sau pe fiică mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine. Și cel care nu-și ia crucea lui și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine*”¹⁶.

9. *Ieș.* 32, 4.

10. *Num.* 25, 5.

11. *Ieș.* 32, 27.

12. *Matei* 10, 36.

13. *Mih.* 7, 5.

14. *Mih.* 7, 6.

15. *Luca* 12, 49.

16. *Matei* 10, 37–38.

Ai văzut dregătoria Dascălului? Ai văzut că arată că este Fiul adevărat al Tatălui? Ai văzut că poruncește să lăsăm totul și să-L iubim numai pe El?

„Dar pentru ce vorbesc, spune Hristos, de prieteni și de rude? Chiar sufletul tău dacă ți-l iubești mai mult decât pe Mine, ești departe de a fi ucenicul Meu!

– Ce? aş putea fi întrebat. Nu sînt cuvintele acestea potrivnice Vechiului Testament?

– Nicidecum! Dimpotrivă, cu totul de acord! Că și în Vechiul Testament Domnul poruncește ca închinătorii la idoli să fie nu numai urîți, ci chiar uciși cu pietre; iar în Deuteronom, admirîndu-i pe aceștia, spune: „*Cel ce zice tatălui său și mamei sale: „Nu te-am văzut” și pe frații săi nu i-a cunoscut și pe fiii lui nu i-a știut, acela a păzit cuvintele Tale*”¹⁷.

Să nu te miri, apoi, dacă Pavel dă multe porunci și copiilor și părinților și că poruncește copiilor să se supună părinților; dar le poruncește să se supună în acelea care nu vatămă credința; în toate celelalte bine să le dea toată cinstea; dar dacă părinții le-ar cere mai mult decât le datorcă, nu trebuic să li se supună; De aceea spune Domnul la Luca: „*Dacă cineva vine la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mama sa și pe femeia sa și pe copiii săi și pe frații săi, ba încă și sufletul său, nu poate fi ucenic al Meu*”¹⁸. Nu ne poruncește să-i urîm fără pricină – asta ar fi o mare nelegiuire! – ci: „Cînd tatăl tău, mama ta, femeia ta, copiii tăi, spune Domnul, vor să-i iubești mai mult decât pe Mine, atunci, tocmai pentru aceasta, urăște-i; că o dragoste ca aceasta pierde și pe cel iubit și pe cel ce iubește.

II

Hristos a spus acestea ca să-i facă mai curajoși și pe copii, dar mai blînzi și pe părinții care ar avea de gînd să împiedice pe copii să îmbrățișeze credința; Cînd părinții vor vedea că Hristos are atîta putere și tărie încît să-i despartă pe copii de ei, părinții vor ceda, pentru că văd că încearcă lucruri imposibile. De aceea Hristos îi lasă pe părinți și se adresează copiilor, învățîndu-i pe părinți să nu încerce nimic, pentru că sînt zadarnice încercările lor.

Apoi pentru ca părinții să nu se revolte și nici să se supere, iată cum continuă Domnul cuvîntul Său. După ce a spus: „*Cel ce nu urăște pe tatăl său și pe mama sa*”, a adăugat: „*și sufletul său*”. „Pentru ce-Mi vorbești, spune Domnul, de părinți, de frați, de surori și de soție? Nimic nu-i mai aproape ca sufletul tău! Și totuși, dacă nu-ți urăști sufletul,

17. Deut. 33, 9.

18. Luca 14, 26.

lucrezi împotriva Celui Ce te iubește, împotriva Mea!” Hristos nu ne poruncește să nu urim sufletul, așa de mintuală, ci să-l dăm războaierilor, luptelor, junghierilor, singiurilor, că „*cel ce nu-și ia crucea sa și nu vine după Mine, nu poate fi ucenic al Meu*”. Ucenicii lui Hristos nu trebuie să înfrunte numai moartea aceasta firească, ci chiar moartea silnică; și nu numai moartea silnică, ci și moartea de ocară.

Deocamdată Domnul nu le-a vorbit nimic ucenicilor Săi de patimile Sale; aștepta să fie instruiți mai bine în aceste învățături, ca să poată primi mai cu ușurință cuvîntul despre patimile Sale.

Nu se cuvine, oare, să ne mirăm de ucenici, că nu le-a zburat sufletul din trup la auzul acestor cuvinte? Pretutindeni în fața lor supărări, iar cele bune în nădejdi! Cum nu le-a zburat sufletul din trup? Nu, pentru că mare era puterea Celui Ce le grăia, și mare și dragostea celor ce-L ascultau! De aceea I s-au supus și nu I s-au împotrivit, deși auziseră pe Domnul vorbindu-le de greutăți mai mari și mai cumplite decît auziseră bărbații aceia mari: Moise și Ieremia.

„Cel ce și-a aflat sufletul său îl va pierde; iar cel ce și-a pierdut sufletul său pentru Mine, îl va afla”¹⁹.

Ai văzut cît de mare e paguba celor care-și iubesc sufletul mai mult decît trebuie și cît e de mare cîștigul celor ce și-l urăsc?

Și pentru că poruncile Lui erau împovărătoare – că le dădu-se poruncă să se lupte cu părinții, cu copiii, cu firea, cu rudeniile, cu lumea întreagă, ba chiar și cu sufletul lor – Domnul le arată și folosul poruncilor; iar folosul este foarte mare. „Lupta aceasta, le spune Domnul, nu numai că nu vă va vătăma, ci vă va fi de mare folos; dacă nu luptați veți fi vătămați!” Și ceea ce a făcut Domnul totdeauna face și acum; le dă curaj, slujindu-se tocmai de cuvintele lor. „Pentru ce nu vrei să-ți disprețuiești sufletul? întreabă Domnul. Pentru că-l iubești? Dar tocmai pentru aceasta disprețuiește-l! Atunci vei avea cel mai mare folos, atunci vei arăta că-l iubești cu adevărat!”

Uită-te la nespusa înțelepciune a lui Hristos! Hristos nu le poruncește ucenicilor Săi să-și urască numai părinții, nici numai copiii, ci chiar ceea ce le este mai scump, sufletul, ca să nu mai aibă nici o îndoială asupra poruncii de a-și urî părinții și copiii și ca să știe că așa le vor fi și acelora de cel mai mare folos, de vreme ce, de dragul lui Hristos, urăsc ceea ce este mai necesar vieții, sufletul.

Îndestulătoare erau și acestea ca să-i convingă pe oameni să pri-mească în casele lor pe ucenici, pe cei ce aveau să le vindece sufletele! Care om n-ar fi primit, cu dragă inimă, în casa sa pe acești oameni cura-

joși și viteji, care, ca niște lei, străbăteau tot pământul, care disprețuiau pe toate cele ale lor ca să mîntuie pe alții? Totuși Domnul le dă și o altă răsplată celor ce primesc în casele lor pe ucenici; le arată că are mai multă grijă de gazde decît de cei găzduiți. Și le dă prima cinstire, spunînd:

„Cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește; și cel ce Mă primește pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine”²⁰.

Ce cinste poate egala cinstea de a primi în casa ta pe Tatăl și pe Fiul? Dar pe lîngă această cinste le mai făgăduiește și o altă răsplată:

„Cel ce primește prooroc în nume de prooroc, plată de prooroc va lua; iar cel ce primește pe drept în nume de drept, plată de drept va lua”²¹.

Mai înainte Hristos amenințase cu pedepse pe cei care nu-i primesc pe ucenici²²; acum hotărăște răsplată de bunătați celor care vor primi pe ucenici; Și ca să cunoști că Domnul se îngrijește mai mult de gazde decît de cei găzduiți n-a spus atît: „Cel ce primește prooroc, sau „Cel ce primește pe drept”, ci a adăugat: „În nume de prooroc” și „În nume de drept”. Cu alte cuvinte: Dacă nu-l va primi pentru vreun ajutor lumesc, nici pentru vreo pricină trecătoare, ci pentru că este prooroc sau drept, va primi plată de prooroc sau plată de drept; va primi fie răsplata pe care trebuie să o ia un om care a găzduit pe un prooroc sau pe un drept, fie răsplata pe care are s-o primească de la Dumnezeu însuși proorocul sau dreptul. Același lucru l-a spus și Pavel: „Prisosința voastră să îplinească lipsa aceloră, pentru ca și prisosința aceloră să îplinească lipsa voastră”²³.

Apoi, ca să nu spună nimeni că din pricina sărăciei n-a putut să primească în casă pe ucenici, Domnul spune mai departe:

„Și cel ce va da de băut unuia din aceștia mici numai un pahar cu apă rece în nume de ucenic, amin grăiesc vouă, nu-și va pierde plata sa”²⁴.

„Dă cel puțin un pahar cu apă rece! spune Domnul. Nu faci nici o cheltuială; dar și pentru aceasta vei primi răsplată. Fac totul pentru voi cei care primiți pe ucenicii Mei”.

III

Ai văzut cîte mijloace de convingere a întrebuintat Hristos? Ai văzut că a deschis ucenicilor Săi casele din întreaga lume? Prin toate cele spuse, Domnul a arătat ucenicilor că gazdele lor sînt datornicii lor. În primul rînd, cînd le-a spus: „Vrednic este lucrătorul de plata sa”²⁵; în al

20. Matei 10, 40.

21. Matei 10, 41.

22. Matei 10, 14-15.

23. II Cor. 8, 14.

24. Matei 10, 42.

25. Matei 10, 10.

doilea rînd, cînd i-a trimis fără să aibă ceva cu ei²⁶; în al treilea rînd, cînd i-a trimis să lupte și să se războiască pentru cei care îi primesc în casele lor; în al patrulea rînd, cînd le-a dat puterea de a face minuni²⁷; în al cincilea rînd, cînd, prin gura lor, a adus în casele celor ce-i primesc pacea, pricina tuturor bunătăților²⁸; în al șaselea rînd, cînd i-a amenințat pe cei care nu-i primesc cu pedepse mai grele decît pe sodomeni²⁹; în al șaptelea rînd, cînd a arătat că aceia care îi primesc pe ei, Îl primesc pe El și pe Tatăl³⁰; în al optulea rînd, cînd a făgăduit celor care îi primesc răsplată de profet și de drept; în al nouălea rînd, cînd le-a făgăduit mari răsplăți chiar pentru un pahar cu apă. Fiecare din aceste răsplăți era îndestulătoare, chiar prin ea însăși, ca să înduplece pe orice om să deschidă ucenicilor largi ușile casei lui. Spune-mi, care om n-ar primi, deschizînd largi ușile casei lui, pe un general întors din război și din prima linie de luptă, încărcat de victorii, acoperit de nenumărate răni și plin de sînge?

- Dar³¹ cine-i generalul acesta? aș putea fi întrebare.

- Tocmai pentru a da răspuns acestei întrebări, Hristos a adăugat: „*În nume de ucenic și de profet și de drept*”, ca să cunoști că răsplătește nu după vrednicia celui găzduit, ci după gîndul celui ce găzduiește.

Aici Domnul vorbește de găzduirea proorocilor, dreptilor și ucenicilor; dar în altă parte poruncește să fie găzduiți chiar cei mai nevoiași oameni și pedepsește pe cei care nu-i primesc. „*Întrucît n-ați făcut unuia dintr-acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut!*”³²; și dimpotrivă, cine primește pe aceștia, primește pe Hristos.

Chiar dacă un om ca acesta n-a făcut nimic bun, totuși e om, locuiește același pămînt ca și tine, vede același soare, are același suflet, are același Stăpîn, se împărtășește din aceleași taine ca și tine, este chemat la același cer; dar are o mare îndreptățire: sărăcia și nevoia de hrana cea de toate zilele. Din casa ta pleacă încărcat cu multe daruri, cei care în vreme de iarnă te deșteaptă din somn, cu flaute și surle, stingherindu-te în zadar și fără rost; în casa ta primesc plată, pentru scamatoriile lor dresorii de rîndunele, măscăricii și toți birfitorii; dar dacă bate la ușa ta un om sărac, care-ți cere o bucată de piine, îl umpli de ocări și de sudălmi și-l învinuiești că nu muncește. Îl insulti, îl batjocorești și nu te gîndești că și tu nu muncești, și totuși Dumnezeu îți dă din cele ale Lui. Nu-mi spune mie că muncești și tu, ci arată-mi că faci ceva din cele de neapărată trebuință. Dacă-mi spui că te ocupi cu negoțul,

26. Matei 10, 9-10.

27. Matei 10, 8.

28. Matei 10, 12-13.

29. Matei 10, 14-15.

30. Matei 10, 40.

31. De aici începe partea morală: *Despre milostenie și despre mila de cei nevoiași.*

32. Matei 25, 45.

că ții crișme și hoteluri, că-ți administrezi averea și ți-o înmulțești, îți voi răspunde și eu că aceasta nu e muncă! Muncă e milostenia, rugăciunile, ajutorarea celor nedreptățiți și toate cele ca acestea; dar de acestea nu ne ocupăm deloc. Totuși Dumnezeu niciodată nu ne-a spus: „Pentru că nu muncești, nu-ți răsar soarele; pentru că nu faci nimic din cele de neapărată trebuință, sting luna, încui pîntecele pămîntului, sec lacurile, izvoarele, rîurile, fac să dispară aerul, încui cerurile ca să nu mai dea ploaie la vreme”. Dumnezeu ni le dă pe toate acestea cu îmbelșugare. Și le dăruiește să se desfăteze cu ele chiar și unora care nu numai că nu muncesc, dar mai fac și fapte rele.

Așadar, cînd vezi un sărac bătînd la ușa ta și-i spui: „Nu mai pot trăi din pricina voastră!”; „Ești tînăr, sănătos, n-ai nici un beteușug și vrei să trăiești fără să muncești!”; „Ești poate sluga sau robul cuiva și ai fugit, părăsindu-ți stăpînul!”, ei bine, aceste cuvinte, pe care i le-ai spus, spune-ți-le ție! Dar mai bine spus, lasă-l pe acela să ți le spună cu curaj! Și ți le va spune cu mai mult drept: „Nu mai pot trăi din pricina voastră!”; „Ești sănătos, dar nu muncești!”; „Nu faci nimic din cîte ți-a poruncit Dumnezeu, ci ai fugit de la stăpînul tău, de sub ascultarea poruncii Lui!”; „Umbli de colo pînă colo, trăind în păcat, ca într-o țară străină!”; „Te îmbeți, chefuiești, furi, răpești, strici casele altora și tu mă învinuiești că nu muncesc? Eu te învinuiesc de fapte urîte, că violențești, juri, minți, răpești și faci și alte nenumărate păcate ca acestea!”.

IV

Nu spun acestea ca să legiuiesc lenea – Doamne ferește! – ci pentru că vreau, din toată inima, ca toți să muncească. Că lenea e dascălul oricărui păcat. Dar în același timp, vă rog să nu fiți fără milă, nici cruzi. Și Pavel de nenumărate ori a muștrat și a spus: „*Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce*”³³; dar nu s-a mărginit la atîta, ci a adăugat: „*Voi, însă, să nu obosiți a face bine*”³⁴. Poruncile acestea nu sînt potrivnice una alteia.

– Dar dacă ai poruncit, Pavele, ca acela care nu muncește nici să nu mănînce, pentru ce atunci ne mai îndemni să dăm de mîncare celor ce nu muncesc?

– Da, răspunde Pavel, am poruncit să întoarceți spatele celor ce nu muncesc și să nu vă amestecați cu ei; dar am mai spus: „*Nu-i socotiți vrăjmași, ci povățuiți-i*”³⁵. Nu dau legi potrivnice, ci cu totul de acord unele cu altele. Dacă tu vei fi gata spre milă, atunci și săracul va scăpa iute de trîndăveală, iar tu de cruzime .

33. II Tes. 3, 10.

34. II Tes. 3, 13.

35. II Tes. 3, 15.

– Dar săracul, s-ar mai putea spune, minte și născocoște o mulțime de nevoi și de necazuri!

– Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit, că a ajuns într-o nevoie atât de mare că nu se mai rușinează de nimic.

Noi, însă, nu numai că nu-l miluim pe sărac, dar mai adăugăm și cuvinte pline de cruzime, spunându-i: „Nu ți-am dat o dată, de două ori?” Ce spui omule? Nu trebuie să mai mănânce pentru că a mâncat o dată? De ce nu pui și stomacului tău această lege? De ce nu-i spui: „Te-am umplut ieri și alaltăieri, nu-mi mai cere acum!” Dar stomacului nu-i spui așa, ci-l umpli pînă să crape, pe cînd săracului îi întorci spatele, deși îți cere atât cît să-și astîmpere foamea. Ar trebui să-l miluiești tocmai pentru că se nevoiește să vină în fiecare zi la tine. Dacă nu te înduplecă altă pricină, asta ar trebui să te înduplece și să-l miluiești. Nevoia sărăciei îl silește s-o facă și tu nu-l miluiești! Aude sudălmile și batjocurile tale și nu se rușinează, pentru că nevoia e mai puternică. Cruzimea ta, însă, merge și mai departe. Nu numai că nu-l miluiești, dar îl mai faci și de rîs. Dumnezeu ți-a poruncit să dai într-ascuns milostenie; tu, însă, îl spui la toată lumea pe nenorocitul care ți-a bătut la ușă; îl ocărăști, cînd ar trebui să-l miluiești. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce îl mai cerți și-i strivești nenorocitul și ticălosul lui suflet? A venit la tine ca la un liman, căutîndu-ți mîinile. Pentru ce pornești valurile și-i faci și mai cumplită furtuna? Pentru ce osîndești pe cel lipsit de libertate? Crezi, oare, că ar mai fi venit la tine dacă ar fi știut că aude unele ca acestea? Iar dacă a venit, deși știa mai dinainte asta, apoi tocmai de aceea merită să fie miluit, iar tu să te cutremuri de cruzimea ta, că nici așa, vîzîndu-i nevoia lui constrîngătoare, n-ai ajuns mai blind; să te cutremuri că nu socotești teama lui de foame îndestulătoare apărare pentru lipsa lui de rușine, ci-l cerți că-i un nerușinat, deși tu de multe ori ai fost mai nerușinat ca el, chiar pentru lucruri mai grozave. Nerușinarea săracului are o scuză; noi n-avem nici una făcînd de multe ori fapte de rușine și vrednice de pedeapsă. Ar trebui, gîndindu-ne la acelea, să ne smerim. Dar nu; în loc să ne smerim, tăbărim pe acești nenorociți; ei ne cer leacuri, iar noi le înmulțim rănile. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce-l mai lovești? Dacă nu vrei să-i dăruiești, pentru ce-l mai ocărăști?

– Altfel nu înțelege să plece!

– Fă și tu ce ți-a poruncit înțeleptul acela: „*Răpunde cu blîndețe cele de pace!*”³⁶ Săracul nu ajunge atât de nerușinat pentru că o vrea. Nu există, nu există om care să se facă de rîs fără temei. Oricît s-ar strădui unii, n-aș putea fi convins vreodată că un om care are toate ar prefera să ceară de pomană. Să nu-mi răstălmăcească nimeni cuvintele lui Pavel! Chiar

dacă Pavel spune: „*Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce*”³⁷, le spune aceloră; nouă nu ne spune aceasta, ci cu totul dimpotrivă: „*Să nu obosiți a face bine*”³⁸. Așa facem și noi în casa noastră! Cînd doi din familia noastră sînt certați, îi luăm pe fiecare în parte și dăm fiecăruia alte sfaturi, potrivnice unele altora. Așa a făcut și Dumnezeu și tot așa și Moise. Lui Dumnezeu Moise i-a spus: „*Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; iar de nu, șterge-mă pe mine din cartea Ta*”³⁹; iar iudeilor le-a poruncit să se junghie unii pe alții și pe toate rudele lor⁴⁰. Deși spusele lui Moise sînt contrare unele altora, totuși amîndouă urmăresc același scop. Un alt exemplu. Dumnezeu i-a spus lui Moise în auzul iudeilor: „*Lasă-Mă, vreau să pierd poporul!*”⁴¹ – chiar dacă iudeii nu erau de față cînd Dumnezeu a rostit aceste cuvinte, totuși ei aveau să le audă mai tîrziu – iar față către față Dumnezeu l-a sfătuit pe Moise cu totul altceva; mai tîrziu Moise fiind silit a destăinui aceste cuvinte, spunînd așa: „*Oare eu i-am zămislit pe ei, că-mi spui: Ia-i, cum ia doica pe prunc de la sînul ei!*”⁴². Lucrul acesta se întîmplă și în familie. De multe ori tatăl, îndeosebi, ține de rău pe pedagogul care-i ocărăște fiul, spunîndu-i: „Nu fi așa de aspru, așa de nemilos!”; fiului său, însă, îi spune cu totul altceva: rabdă, chiar dacă te ocărăște pe nedrept!”; din sfaturi potrivnice scoate ceva folositor. Tot așa și Pavel; oamenilor sănătoși, care se apucau de cerșit, le spunea: „*Dacă cineva nu vrea să muncească, nici să nu mănînce!*” ca să-i facă să muncească; iar celor care puteau să miluiască le spunea: „*Iar voi să nu obosiți a face bine!*”, ca să-i înduplece la milostenie. Tot așa și în Epistola către Romani, cînd sfătuiește pe creștinii dintre păgîni să nu se mîndrească față de iudei, comparîndu-i cu un măslin sălbatic⁴³, pare a spune una creștinilor dintre iudei și alta creștinilor dintre păgîni.

Să nu fim, dar, nemiloși, ci să ascultăm de Pavel, care spune: „*Nu obosiți a face bine!*” Să ascultăm pe Stăpîn, Care spune: „*Celui ce cere dă-i!*”⁴⁴, și: „*Fiiți milostivi ca Tatăl vostru*”⁴⁵. Deși Hristos a spus multe, totuși despre nici o faptă bună n-a spus asta, ci numai despre milostenie. Că nimic nu ne face egali cu Dumnezeu ca milostenia.

V

S-ar putea, însă, să mi se spună:

– Nu-i nimeni mai obraznic ca săracul!

37. II Tes. 3, 10.

38. II Tes. 3, 13.

39. Ieș. 32, 32.

40. Ieș. 32, 27.

41. Ieș. 32, 10.

42. Num. 11, 12.

43. Rom. 11, 17.

44. Matei 5, 42.

45. Luca 6, 36.

- De ce, mă rog? Că aleargă în urma ta, cerîndu-ți de pomană în gura mare? Vrei să-ți dovedesc că noi sîntem mai obraznici și mai nerușinați decît săracii? Amintește-ți, ce faci acum în vreme de post, cînd de multe ori mănînci seara; de-l vezi pe servitorul, care te servește la masă, că merge încet, ai stricat tot folosul postului, izbind din picioare, ocărînd și suduind pentru o mică întîrziere. Și doar știi prea bine că ai să-ți potolești foamea, dacă nu imediat, negreșit peste cîteva clipe. Și nu te numești nerușinat, că te-ai sălbăticit pentru nimica toată; dar pe săracul care se teme și tremură pentru pricini mai mari - toată teama lui nu e că va aștepta puțin pînă să mănînce, ci că va pieri de foame - pe sărac îl numești îndrăzneț, obraznic, nerușinat și-i arunci în obraz cele mai insultătoare cuvinte. Nu-i asta, oare, cea mai mare nerușinare? Dar noi nu ne gîndim la nerușinările pe care le săvîrșim. De aceea îi socotim pe săraci o povară. Dacă, însă, am cerceta purtarea noastră și am compara-o cu a lor, n-am socoti pe săraci o povară. Nu fi aspru judecător! Chiar dacă ai fi fără de păcat, nici așa legea lui Dumnezeu nu-ți îngăduie să fii judecător aspru al faptelor altora. Dacă fariseul pentru asta a pierit⁴⁶, ce apărare mai putem avea? Dacă Dumnezeu nu îngăduie nici oamenilor cu fapte bune să judece cu asprime faptele altora, cu mult mai mult păcătoșilor. Să nu fim, dar, cruzi, nici neomenoși; să nu fim fără inimă, nici mai răi decît fiarele! Cunosc mulți oameni care au ajuns la atîta sălbăcie că, pentru puțină oboseală, trec cu vederea pe cei ce mor de foame și se scuză cu astfel de cuvinte: „Nu-i servitorul meu aici!”; „Sîntem departe de casă”; „Nu cunosc nici un om cu bani”. Cîtă cruzime! Făgăduiești mai mult, dar nu dai nici puțin! Ca tu să nu mergi puțin, acela piere de foame. Cîtă ocară! Cîtă mîndrie! N-ar trebui să-ți fie greu, chiar dacă ar trebui să mergi zece stadii! Nu te gîndești că așa ți se mărește răsplata? Cînd dai de pomană, primești răsplată numai pentru pomana dată; dar cînd mai și mergi, primești răsplată și pentru oboseală. Pentru asta îl admirăm pe patriarhul Avraam, că, deși avea 318 slugi⁴⁷, a alergat el singur la cireada de vaci și a luat vițelul cel tînăr⁴⁸. Dar printre noi sînt unii atît de plini de mîndrie că fac milostenii prin slugile lor, și nu se rușinează.

- Îmi poruncești, dar, să fac milostenie cu mîna mea? Dar nu las impresia că mă mîndresc?

- Așa, însă, nu dai de pomană cu mîna ta pentru o altă pricină de mîndrie! Ți-i rușine să fii văzut stînd de vorbă cu săracii! Dar să nu vorbim de asta! Dă numai de pomană, fie că vrei s-o faci cu mîna ta,

46. Luca 18, 10-14.

47. Fac. 14, 14.

48. Fac. 18, 7.

fie cu mîna altuia! Numai nu-l mai ține pe' sărac de rău, nu-l mai răni, nu-l mai ocări! Cel ce-ți cere are nevoie de leacuri, nu de răni; de milă, nu de sabie! Spune-mi, dacă cineva, lovit cu o piatră și cu rană la cap, lăsînd pe ceilalți ar alerga, mînjit tot de sînge, la picioarele tale, spune-mi, l-ai lovi, oare, cu o altă piatră și i-ai mai face încă o rană? Nu cred; ci ai căuta să-i vindecî rana. Pentru ce, dar, cu săracii te porți altfel? Nu știi cît poate face un cuvînt? Poate ridica un om și-l poate doborî. Un înțelept spune: „*Mai bun este cuvîntul decît datul*”⁴⁹. Nu te gîndești că-ți înfigi sabia în inima ta și-ți faci rană mai cumplită cînd săracul, care a bătut la ușa ta, pleacă ocărit, tăcut, suspinînd și cu obrajii plini de lacrimi? Dumnezeu l-a trimis la tine. Gîndește-te către cine se îndreaptă ocară cînd tu îl ocărăști pe sărac! Dumnezeu îl trimite la tine și-ți poruncește să-i dai, dar tu nu numai că nu-i dai, ba îl mai și ocărăști! Dacă nu-ți dai seama de grozăvia nebuliei tale, închipuiește-ți aceeași situație între oameni și atunci vei cunoaște bine cît de mare e păcatul tău. Dacă ai porunci slugii tale să se ducă la o altă slugă de-a ta ca să ia de la acela banii tăi și sluga trimisă s-ar întoarce nu numai cu mîinile goale, ci și insultată, spune-mi, ce n-ai face insultătorului? Ce pedeapsă nu i-ai da pentru că tu ești cel insultat. Același lucru gîndește-l și despre Dumnezeu. Dumnezeu îi trimite pe săraci la noi; și dacă le dăm, le dăm cele ce sînt ale lui Dumnezeu; iar dacă pe lîngă faptul că nu le dăm, îi mai și alungăm de la ușa noastră cu ocări, gîndește-te de cîte fulgere și de cîte trăsnete nu este vrednică fapta noastră!

Gîndindu-ne la toate acestea, să ne înfrînăm limba, să scoatem din sufletul nostru neomenia, să întindem mîna noastră spre milostenie, să mîngîiem pe cei săraci nu numai cu bani, ci și cu cuvîntul, ca să scăpăm și de pedeapsa cuvenită ocărilor și să moștenim și împărăția cerurilor pentru cuvintele noastre bune și milosteniile noastre, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

49. *Înt. Sir.* 18, 16.

„Și după ce a sfinșit Iisus de dat poruncile celor doisprezece ucenici, a trecut de acolo ca să învețe și să propovăduiască în cetățile lor”¹

I

După ce Iisus i-a trimis pe ucenici, S-a retras ca să le dea lor loc și timp ca să facă ce le-a poruncit. Că atîta vreme cît Hristos era de față și vindeca nimeni n-ar fi vrut să se apropie de ucenici.

„Iar Ioan, auzind din închisoare de faptele lui Iisus, trimițînd pe doi din ucenicii săi, L-a întrebat, zicînd: „Tu ești Cel Ce vine sau pe altul să așteptăm?”²

Evangelistul Luca ne spune că chiar acești doi ucenici ai lui Ioan i-au spus lui Ioan de minunile pe care le făcea Iisus și că atunci i-a trimis³. Textul acesta de la Luca nu dă naștere la îndoieli asupra adevărului spuselor evanghelistului Matei, ci prezintă numai altfel lucrurile; pune în lumină invidia ucenicilor lui Ioan; Îl pizmuiau pe Hristos. Alt text prezintă foarte mare greutate de interpretare.

– Care-i acesta?

– Chiar întrebarea pusă de Ioan: *„Tu ești Cel ce vine sau pe altul să așteptăm?”*

Cum? Cum, Ioan, care-L cunoștea pe Hristos înainte de a fi făcut minuni, care a aflat-o de la Duhul, care a auzit-o de la Tatăl, el, care L-a propovăduit tuturor, el trimite acum pe ucenicii săi să afle de la El de este El sau nu?

Dacă nu știi lămurit, Ioane, de este El Hristosul, cum mai poți fi vrednic de credință cînd te pronunți asupra unor lucruri pe care nu le cunoști? Cel care dă mărturie de alții trebuie mai întîi să fie el însuși vrednic de credință. Nu spuneai tu: *„Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămîntei Lui”⁴*. Nu spuneai tu: *„Eu nu-L cunoșteam, dar Cel Care m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: „Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se și rămînînd peste El, Acela este Cel Ce botează cu Duhul Sfînt”⁵*. N-ai

1. Matei 11, 1.

2. Matei 11, 2-3.

3. Luca 7, 18-19.

4. Luca 3, 16.

5. Ioan 1, 33.

văzut tu Duhul în chip de porumbel?⁶ N-ai auzit tu vocea?⁷ Nu-L opreai tu, zicîndu-I: „*Eu am trebuință să fiu botezat de Tine?*”⁸ Nu spuneai chiar tu ucenicilor tăi: „*Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez?*”⁹ N-ai învățat tu pe tot poporul că El îl va boteza cu Duh Sfînt și cu foc¹⁰ și că El este Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii”¹¹. N-ai propovăduit tu toate acestea înainte de a face Hristos semne și minuni? Cum dar acum, după ce Domnul a ajuns cunoscut tuturor, după ce s-a dus pretutindeni vestea despre El, după ce a înviat morți, a izgonit demoni și a făcut atîtea minuni, acum trimiți să afli de la El? Ce s-a întîmplat? Înselăciune erau toate acele cuvinte, minciună și basm?

Care om cu judecată ar putea spune aceasta? Nici într-un caz, Ioan Botezătorul, care a săltat în pîntecele maicii sale¹², propovăduindu-L pe Hristos înainte de a Se naște, nici într-un caz locuitorul pustiei, omul care a dus viață îngerească! Chiar dacă ar fi fost un om de rînd, un om neînsemnat, nici așa nu s-ar fi îndoit după atîtea mărturii – și ale lui și ale altora! De aceea este lămurit că n-a trimis pe ucenicii săi pentru că se îndoia și nici nu i-a pus să-L întrebe, pentru că nu știa. Nici nu s-ar putea spune că știa bine cine era Domnul, dar din pricina închisorii ajunsese mai fricos; că nici nu se aștepta să fie scos din închisoare; iar dacă se aștepta, n-ar fi trădat adevărul, el, care era gata de moarte; iar dacă n-ar fi fost gata de moarte, nici n-ar fi arătat un atît de mare curaj în fața unui întreg popor, care se gîndea totdeauna să verse sînge de profet, nici n-ar fi muștrat, cu atîta îndrăzneală, pe Irod, acel tiran crud, în mijlocul orașului și al pieței, în auzul tuturor, ca și cum ar fi muștrat un băiețandru. Iar dacă din pricina închisorii a ajuns mai fricos, pentru ce nu i-a fost rușine de ucenicii săi, în fața cărora mărturisise atîtea despre Hristos, ci i-a trimis pe ei să-L întrebe, cînd ar fi trebuit să trimită pe alții? Deși știa bine că ucenicii lui Îl pizmuiau pe Hristos și doreau să-L găsească un cusur. – Pentru ce nu s-a rușinat de poporul iudeu, înaintea căruia a predicat atîtea despre Iisus? I-ar fi folosit, oare, aceasta la liberarea lui din închisoare? Nu, că n-a fost aruncat în închisoare din pricina lui Hristos, nici pentru că I-a propovăduit puterea Lui, ci din pricină că a muștrat pe Irod pentru căsătoria lui nelegiuită. Dacă ar fi gîndit așa, nu s-ar fi putut spune, oare despre el că s-a purtat ca un copil fără de minte, ca un om care nu știe ce face?

Ce a urmărit, dar, Ioan Botezătorul cînd a trimis pe ucenicii săi la Hristos? Din cele spuse este clar că Ioan Botezătorul nu se putea îndoi;

6. *Matei* 3, 16.

7. *Matei* 3, 17.

8. *Matei* 3, 14.

9. *Ioan* 3, 30.

10. *Luca* 3, 16.

11. *Ioan* 1, 29.

12. *Luca* 1, 41.

dar nici chiar un om oarecare, nici unul foarte prost și nebun. Trebuie, deci, să lămurim acest lucru.

– Pentru ce, dar, Ioan i-a trimis pe ucenici să-L întrebe?

– Ucenicii lui Ioan Îl evitau pe Iisus; acest lucru este clar oricui; totdeauna L-au pizmuit. Se vede chiar din cele ce spuneau dascălului lor: „*Cel Ce era cu tine dincolo de Iordan, pentru Care tu ai mărturisit, iată botează și toți merg la El*”¹³; și iarăși: „*Neînțelegere a fost între ucenicii lui Ioan și iudei pentru curățire*”¹⁴; și iarăși: „*Au venit la Iisus ucenicii lui Ioan și l-au zis: „Pentru ce noi și fariseii postim mult, iar ucenicii Tăi nu postesc?”*”¹⁵

II

Ucenicii lui Ioan nu știaau încă cine era Hristos; Îl socoteau un om obișnuit, iar pe Ioan mai mult decît om; de aceea se întristau cînd vedeau că Hristos capătă din ce în ce mai multă vază, iar dascălul lor, Ioan, după cum însuși spusese, se micșora. Aceasta-i împiedica pe ucenicii lui Ioan să se apropie de Iisus; invidia ridica zid în calea lor. Cîtă vreme era Ioan cu ei, îi sfătuia neconținut și-i învăța cine este Hristos; dar nici așa nu i-a convins. Deci, pentru că avea să moară, își înmulțește străduințele. Se temea să nu lase în mintea ucenicilor săi o idee greșită despre Hristos și să rămînă despărțiți de El. De la început Ioan Botezătorul se străduise să-i apropie pe ucenicii săi de Hristos; dar pentru că nu-i convinsese, în pragul morții, își înnoiește eforturile. Dacă le-ar fi spus: „Duceți-vă la El, este mai mare decît mine!”, ucenicii săi nu l-ar fi ascultat – atît erau de lipiți de dascălul lor! – ci ar fi socotit că grăiește așa smerindu-se; și asta i-ar fi lipit mai mult de el; iar dacă ar fi tăcut, iarăși n-ar fi reușit nimic. Ce face, dar, Ioan? Așteaptă să audă din gura ucenicilor lui că Iisus săvîrșește minuni; și nici așa nu-i îndeamnă și nici nu-i trimite pe toți, ci pe doi din ei, pe care-i știa probabil mai ascultători decît ceilalți, pentru ca întrebarea să nu dea naștere la nici o bănuială și pentru ca să cunoască prin fapte deosebirea dintre Iisus și el. Și le spune: „Duceți-vă și întrebați-L: „*Tu ești Cel Ce vine sau pe altul să așteptăm?*”. Hristos, cunoscînd gîndul lui Ioan, nu le-a spus: „Eu sînt!” Răspunsul acesta i-ar fi supărat, cu toate că acesta este răspunsul firesc, ci-i lasă să afle lucrul acesta prin fapte. Că spune Evanghelia, că atunci cînd ucenicii lui Ioan s-au apropiat de Iisus, atunci El a vindecat mulți bolnavi. Căci ce rost ar fi avut Domnul să nu răspundă cînd a fost întrebat: „*Tu ești?*”, ci să vindece îndată pe cei bolnavi, dacă n-ar fi urmărit ceea ce am spus? Că socotea mai vrednică de

13. *Ioan* 3, 26.

14. *Ioan* 3, 25.

15. *Matei* 9, 14.

credință și mai neîndoielnică mărturia faptelor decît mărturia cuvintelor. Așadar, cunoscînd gîndul cu care i-a trimis Ioan – că era Dumnezeu – a vindecat îndată pe orbi, pe șchiopi și pe mulți alții; nu pentru ca să învețe pe Ioan – mai era nevoie cînd Ioan era convins? – ci pe ucenicii lui Ioan, care se îndoiau. După ce a vindecat pe bolnavi, le-a spus:

„Mergînd, spuneți lui Ioan ceea ce auziți și vedeți! Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții înviază, săracilor li se binevestește”¹⁶.

Și a adăugat:

„Și fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine”¹⁷.

Grăindu-le așa, le-a arătat că știe și tainele inimilor lor. Dacă le-ar fi răspuns: „Eu sînt”, răspunsul acesta i-ar fi supărat, după cum am spus și mai sus; ar fi gîndit în ei înșiși chiar dacă n-ar fi spus ceea ce-I spuneau iudeii: „*Tu mărturisești despre Tine Însuți*”¹⁸. De aceea Domnul nu le grăiește așa, ci-i lasă să cunoască totul din minunile Sale, făcînd și mai clară și mai presus de orice bănuială învățătura Sa. Pentru aceea, pe nebăgate de seamă, îi și mustră. Pentru că ucenicii lui Ioan se sminteau întru Iisus, Domnul pune în lumină necredința lor, dar o lasă numai pe seama conștiinței lor, fără să facă pe cineva martor al acestei învinuiri, ci numai pe cei care o știau. Spunîndu-le: „*Fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine*”, i-a atras și mai mult. La ei a făcut aluzie cînd a spus aceste cuvinte.

Asupra acestei probleme nu vă voi spune numai părerile mele, ci voi aduce și spusele altor interpreți ai Scripturii, pentru ca prin compararea acestor păreri să fac mai clar adevărul. Este, dar, de neapărată trebuință să vă spun și părerile altora.

– Ce spun aceia?

– Spun că pricina pentru care Ioan a trimis la Iisus pe doi din ucenicii săi nu este cea arătată de mine. Ioan, spun ei, nu-l cunoștea pe Domnul, dar nici nu-i era cu totul necunoscut. Că El era Hristosul, știa; dar că avea să moară pentru oameni, nu știa; de aceea a întrebat: „*Tu ești Cel Ce vine?*”, adică: „Tu ești Cel Care ai să Te pogori în iad?” Dar o astfel de interpretare nu se poate susține. Ioan Botezătorul știa aceasta. A predicat-o înaintea celorlalți și aceasta a mărturisit-o mai întîi, zicînd: „*Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii*”¹⁹. L-a numit „Miel”, propovăduind crucea; iar prin cuvintele: „*Care ridică păcatul lumii*” a arătat același lucru. Că nu altfel, ci prin cruce a ridicat păcatul lumii. Ace-

16. Matei 11, 4–5.

17. Matei 11, 6.

18. Ioan 8, 13.

19. Ioan 1, 29.

lași lucru l-a spus și Pavel: „*Iar zăpisiul, care era împotriva noastră, l-a ridicat din mijloc, pironindu-l pe cruce*”²⁰; iar Ioan Botezătorul, prin cuvintele: „*Vă va boteza cu Duhul Sfânt*”²¹, a profețit cele de după înviere.

– Da, ne răspund acești interpreți, Ioan știa că Hristos va învia, știa că va da și Duh Sfânt, dar că va fi și răstignit nu știa.

– Dar cum avea să învieze Cel Care n-a pățimit, Cel Care n-a fost răstignit? Cum este Ioan mai mare decât toți profeții, dacă nu știa nici ce știa profeții?

III

Că era mai mare decât toți profeții, Însuși Hristos a mărturisit-o²²; iar că profeții știa de patimile Domnului, o știe toată lumea. Profetul Isaia spune: „*Ca o oaie la junghiere S-a adus și ca un miel fără de glas înaintea celui ce-L tunde pe El*”²³; iar înainte de această mărturie, a spus: „*Și va fi rădăcina lui Iesei și Cel Care se va scula să stăpânească neamurile; în El vor nădăjdui neamurile*”²⁴. Apoi, după ce a vorbit de patimile Sale, a vorbit și de slava Lui: „*Și va fi odihna Lui, cinste*”²⁵. Acest profet a proorocit nu numai că va fi răstignit, ci și împreună cu alții: „*Și cu cei fărădelege a fost socotit*”²⁶; nu numai atât, ci că nici nu Se va apăra: „*Acesta nu și-a deschis gura Sa*”²⁷ și că va fi osîndit pe nedrept: „*Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat*”²⁸. Iar înainte de proorocul Isaia, David a spus și a descris judecata Domnului: „*Pentru ce s-au întărit neamurile și popoarele au cugetat cele deșarte? Stăut-au de față împărății pământului și boierii s-au adunat împreună împotriva Domnului și împotriva Unsului Său*”²⁹. În altă parte vorbește și de cruce, grăind așa: „*Găurit-au mâinile Mele și picioarele Mele*”³⁰. David grăiește apoi, cu toată precizia și de faptele îndrăznite de ostași: „*Împărțit-au hainele Mele loruși și pentru cămașa Mea au aruncat sorți*”³¹; iar în altă parte spune că i-au dat lui Hristos și oțet: „*Și au dat spre mîncarea Mea fiere și în setea Mea M-au adăpat cu oțet*”³².

20. Col. 2, 14.

21. Luca 3, 16.

22. Luca 7, 28.

23. Isaia 53, 7.

24. Isaia 11, 10.

25. Isaia 11, 10.

26. Isaia 53, 12.

27. Isaia 53, 7.

28. Isaia 53, 8.

29. Ps. 2, 1.

30. Ps. 21, 18.

31. Ps. 21, 20.

32. Ps. 68, 25.

Dacă profeții, cu atîția ani înainte, au vorbit și de judecata și de osîndirea Lui și de cei care au fost răstigniți împreună cu El și de împărțirea hainelor și de sorțul aruncat asupra lor și altele cu mult mai multe – că nici nu e de neapărată trebuință să le spun pe toate ca să nu lungesc cuvîntul – să nu fi știut Ioan Botezătorul toate acestea, el care a fost mai mare decît toți profeții? Cum se poate spune? Dacă ignora totul, pentru ce nu L-a întrebat pe Domnul așa: „Tu ești Cel Ce Te pogori în iad?”, ci numai: „*Tu ești Cel Ce vine?*”

Dar cu mult mai de rîs decît interpretarea aceasta este și o altă interpretare. Acești din urmă interpreți spun că Ioan a pus această întrebare, pentru ca după ce va muri să propovăduiască și în iad pe Domnul. Acestor interpreți este potrivit să le spunem cuvintele lui Pavel: „*Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci*”³³. Viața de acum este timpul viețuirii noastre; după moarte, judecată și osîndă; că spune Scriptura: „*În iad cine Te va lăuda pe Tine?*”³⁴ Cum s-au sfărîmat porțile cele de aramă, cum s-au frînt zăvoarele cele de fier?³⁵ Prin trupul lui Hristos! Atunci, pentru prima dată, s-a arătat nemuritor trupul, stricînd tirania morții. De altfel aceasta arată că puterea morții a fost distrusă, dar nu că au fost iertate păcatele celor care au murit înainte de venirea lui Hristos. Dacă n-ar fi așa, dacă prin pogorîrea Lui în iad ar fi slobozit din gheenă pe toți păcătoșii de dinainte de venirea Lui, pentru ce atunci spune Domnul: „*Mai ușor va fi pămîntului Sodomei și Gomorei*”³⁶ Prin aceste cuvinte Domnul a spus că vor fi pedepsiți și locuitorii Sodomei și Gomorei; vor fi pedepsiți mai blînd, dar tot vor fi pedepsiți. Deși au primit și pe pămînt cea mai grozavă pedeapsă, totuși nu vor scăpa nici de pedeapsa de dincolo. Dacă sodomienii și gomorenii nu vor scăpa de pedeapsa de pe lumea cealaltă, cu atît mai mult cei care, înainte de venirea lui Hristos, n-au suferit nici o pedeapsă pe lumea aceasta.

– Ce? Nu li se face oare, nedreptate oamenilor care au trăit înainte de venirea lui Hristos?

– Nicidecum! Era cu putință să se mîntuiască și atunci, chiar dacă n-au mărturisit pe Hristos. Pe vremea aceea nu li se cerea asta, ci să nu slujească idolilor și să cunoască pe adevăratul Dumnezeu. Vechiul Testament spune: „*Domnul Dumnezeu nostru unul este*”³⁷. De aceea sînt admirați macabei, pentru că au îndurat acele suferințe pentru păzirea legii; de aceea sînt admirați și cei trei tineri din Babilon și alții mulți dintre iudei, pentru că au dus o viață strălucită, plină de fapte bune și pentru că

33. *I Cor.* 14, 20.

34. *Ps.* 6, 5.

35. *Ps.* 106, 16.

36. *Luca* 10, 12.

37. *Deut.* 6, 4.

au păzit măsura acestei cunoașteri a lui Dumnezeu; nimic mai mult nu li se cerea. Atunci, după cum am spus, era de ajuns pentru mîntuire numai cunoașterea lui Dumnezeu; acum, însă, nu, ci trebuie și cunoașterea lui Hristos. De aceea spunea Domnul: „*Dacă n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat n-ar avea; dar așa, n-au dezvinovățire pentru păcatul lor*”³⁸. Tot așa și cu viețuirea. Atunci, înainte de venirea lui Hristos, era pierdut ce se ucidea; acum, însă, chiar cel care se mînie³⁹; atunci era pedepsit adulterul și trăitul cu o femeie străină; acum, însă, chiar uitatul cu ochi pofticioși⁴⁰. După cum se cere acum o cunoștință mai înaltă, tot așa se cere și o viețuire superioară. Deci nu era nevoie în iad de un înaintemergător. De altfel, dacă necredincioșii după moarte s-ar mîntui prin credință, nici un necredincios n-ar mai pieri; că atunci toți s-ar pocăi și s-ar închina. Și că este adevărat lucrul acesta, ascultă-l pe Pavel, care spune: „*Toată limba va mărturisi și tot genunchiul se va pleca, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor de dedesubt*”⁴¹; și: „*Vrăjmașul cel din urmă care se nimicește este moartea*”⁴². Dar nu mai au nici un folos necredincioșii de pe urma acestei supunerii. Nu se supun de bună voia lor, ci, ca să spun așa, lucrurile îi silesc.

IV

Să nu introducem, dar, astfel de învățături băbești și basme iudaice! Ascultă ce spune Pavel despre acestea! „*Cîți au păcătuit fără de lege*, spune el, *fără de lege vor pieri*”⁴³; vorbește de cei care au trăit înainte de darea legii; „*iar cîți au păcătuit în lege, prin lege vor fi judecați*”⁴⁴; vorbește de cei care au trăit după ce Moise a dat legea și: „*Pentru că se descoperea minia lui Dumnezeu din cer peste toată păgînatatea și nedreptatea oamenilor*”⁴⁵; și: „*Minie și urgie și necaz și strîmtorare peste tot sufletul omului care lucrează răul, al iudeului mai întîi și al păgînului*”⁴⁶, deși păgînii au suferit aici pe pămînt nenumărate rele, despre care ne vorbește și istoria profană și Sfînta Scriptură. Cine ar putea povesti tragedia poporului babilonian și a poporului egiptean? Dar că se vor desfăta de toate bunătățile și cei care înainte de venirea lui Hristos, necunoscîndu-L pe Hristos, s-au depărtat de slujirea la idoli, s-au închinat lui Dumnezeu și au dus o viață curată, ascultă ce spune Pavel: „*Dar slavă, cinste și pace*

38. Ioan 15, 22.

39. Matei 5, 22.

40. Matei 5, 28.

41. Filip. 2, 10.

42. I Cor. 15, 26.

43. Rom. 2, 12.

44. Rom. 2, 12.

45. Rom. 1, 18.

46. Rom. 2, 8-9.

oricui face binele, iudeului mai întâi și păgînului"⁴⁷. Vezi, dar, că au parte de mari răsplătiri cei ce fac binele și tot așa de multe pedepse și munci cei care fac răul?

Unde⁴⁸ sînt, deci, cei care nu cred în existența iadului? Dacă cei care au trăit înainte de venirea lui Hristos, care n-au auzit nici din nume de iad și nici de înviere, vor fi pedepsiți pe lumea cealaltă, după ce au fost pedepsiți și aici, apoi cu mult mai mult noi, care am fost născuți și crescuți cu cuvintele filozofiei!

Aș putea fi, însă, întrebare:

– Dar e drept să fie aruncați în iad cei care nici n-au auzit de iad? Vor spune: „Dacă ne amenințai cu iadul, ne-am fi temut și ne-am fi înțelepțit!”

– Nu cred! Că și noi, cei de astăzi, auzim în fiecare zi vorbindu-ni-se de iad și totuși nu ne sinchisim deloc. În afară de asta, trebuie să mai spun și aceea că acela care nu se teme de pedepsele care îi stau în față, cu mult mai mult nu se va teme de pedepsele de pe lumea cealaltă. Că pe oamenii mai puțin ascuțiți la minte și mai legați de pămînt îi cumințesc de obicei mai repede pedepsele imediate decît cele de mai tîrziu.

– Deasupra noastră, însă, stă o frică mai mare, iadul, mi se poate spune. Cei dinainte de venirea lui Hristos n-o aveau, așa că li se face nedreptate cînd sînt pedepsiți.

– Deloc! Mai întii, în fața lor nu stăteau aceleași lupte ca în fața noastră. Ale noastre sînt cu mult mai mari. Iar cei ce se ostenesc mai mult au nevoie și de ajutor mai mare. Și nu mic ajutor ne este nouă creșterea fricii. Dacă noi avem avantajul față de cei de dinainte de venirea Domnului, să știm pedepsele de pe lumea cealaltă, ei au față de noi avantajul că erau pedepsiți cumplit îndată.

Dar mulți mai fac încă o obiecție:

– Unde mai este dreptatea lui Dumnezeu, spun aceștia, dacă păcătuind ești pedepsit și pe lumea aceasta și pe lumea cealaltă?

– Vreți să vă aduc aminte chiar de cuvintele voastre, ca să nu-mi faceți greutăți, ci ca voi înșivă să dați răspuns întrebării voastre? Am auzit pe mulți oameni de-ai noștri revoltîndu-se și grăind așa cînd află că unui ucigaș i s-a tăiat capul în temniță: „Ticălosul și blestematul acela a ucis treizeci de oameni și chiar cu mult mai mulți și îndură numai o singură moarte! Unde este dreptatea?” Deci voi înșivă mărturișiți că nu-i de ajuns o singură moarte pentru pedepsirea lui. Cum se face, însă, că atunci cînd e vorba de pedepsele de pe lumea cealaltă sînteți de altă părere? Sînteți de altă părere pentru că nu judecați pe

47. Rom. 2, 10.

48. De aici începe partea morală: *Despre iad*.

alții, ci pe voi înșivă. Atît de mare piedică e dragostea de sine pentru vederea dreptății! De aceea cînd judecăm pe alții, îi cercetăm cît mai amănunțit cu putință; dar cînd ne judecăm pe noi înșine, închidem ochii. Dacă am cerceta și faptele noastre așa cum le cercetăm pe ale altora, da, atunci, am da o hotărîre dreaptă! Facem și noi păcate vrednice, nu de o moarte, de două sau de trei, ci de mii de morți! Și ca să nu vorbesc de alte păcate, să ne amintim numai cîți din noi nu ne împărtășim cu nevrednicie cu sfintele taine. Unii ca aceștia sînt vinovați față de trupul și singele lui Hristos⁴⁹. Deci cînd vorbești de ucigaș, gîndește-te că și tu ești un ucigaș. Acela a ucis un om; tu, însă, ești vinovat de uciderea Stăpînului Hristos; ucigașul acela nu se împărtășește cu Sfintele Taine; noi, însă, ne apropiem de sfînta masă! Ce sînt cei care mușcă și mănîncă pe frați, care slobozesc din gura lor venin? Ce sînt cei care iau hrana săracilor? Dacă este ucigaș cel care nu dă săracilor din averile sale, cu mult mai mult cel care ia cele străine. Nu sînt, oare, lacomii și zgîrciții mai răi decît mulți tilhari de drumul mare? Nu sînt răpitorii mai răi decît mulți ucigași, decît mulți jefuitori de morminte? Cîți nu sînt cei care, după ce răpesc dreptul și averea altora, mai doresc și singele lor. Spui: „Departa de noi asta! Doamne, ferește!” Acum spui: „Doamne, ferește!”, dar spune-o atunci cînd ai un dușman; atunci spune: „Doamne, ferește!”; atunci adu-ți aminte de cuvintele pe care ți le-am spus; atunci caută ca viața ta să fie plină de fapte bune, ca să nu vină și peste noi urgia căzută pe sodomeni, ca să nu pătim și noi ce-au pățit gomorenii, ca să nu îndurăm relele Tirului și ale Sidonului⁵⁰. Dar mai bine spus, ca să nu supărăm pe Hristos. Lucrul acesta e mai cumplit și mai groaznic decît orice. Chiar dacă multora li se pare iadul înfricoșător, eu nu voi înceta de a striga mereu, că a supăra pe Hristos este mai cumplit și mai înfricoșător decît gheena. Și vă rog ca și voi să gîndiți la fel. Așa vom scăpa și de iad și ne vom bucura și de slava lui Hristos, pe care, facă Dumnezeu, ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

49. *I Cor.* 11, 27.

50. *Luca* 10, 12-14.

«Și ducîndu-se ei, a început Iisus a grăi mulțimilor despre Ioan: „Ce ați ieșit în pustie să vedeți? Trestie clătînată de vînt? Dar ce ați ieșit să vedeți? Om îmbrăcat în haine moi? Iată cei ce poartă haine moi sînt în casele împăraților.

Dar ce ați ieșit să vedeți? Prooroc?

Da! Vă spun vouă și mai mult decît prooroc!»¹

I

Hristos a dat ucenicilor lui Ioan Botezătorul răspunsul cuvenit, iar prin minunile săvîrșite îndată în fața lor; au plecat încredințați că El este Cel Ce vine; dar trebuie să îndrepte și părerile greșite ale poporului despre Ioan Botezătorul. Ucenicii lui Ioan n-ar fi gîndit niciodată ceva nedrept despre dascălul lor; dar marea mulțime, din întrebarea ucenicilor lui Ioan, ar fi bănuir multe lucruri nepotrivite, că nu cunoștea gîndul cu care Ioan Botezătorul i-a trimis pe ucenicii săi. Era firesc deci ca poporul să gîndească în sine și să zică: „Cum, omul care a mărturisit atîtea despre Hristos și-a schimbat acum convingerile și se îndoiește dacă El sau altul este Cel Ce vine? Oare nu spune aceasta pentru că vrea să pornească luptă împotriva lui Iisus? Oare n-a ajuns Ioan mai fricos din pricina închisorii? Oare n-au fost fără temei și în zadar cele ce-a spus mai înainte? Așadar, pentru că era cu puțință ca poporul să bănuiască multe ca acestea, iată cum Hristos îndreaptă părerile lor greșite și le curmă bănuiala.

„Ducîndu-se ei, Iisus a început să grăiască mulțimilor”.

– Pentru ce a început Iisus să vorbească după ce au plecat cei doi ucenici ai lui Ioan?

– Ca să nu pară că lingusește pe Ioan Botezătorul. Îndreptînd părerile greșite ale poporului, Domnul nu le dă pe față bănuiala lor, ci le dă numai răspunsul cuvenit gîndurilor ce le tulburau sufletul, arătîndu-le că știa tainele tuturor. Nici nu le spune, cum le spusese iudeilor: „*Pentru ce cugetați cele rele?*”². Chiar dacă își puneau și ei întrebări, apoi nu și le puneau din răutate, ci din pricină că nu cunoșteau rostul celor vorbite.

1. Matei 11, 7–9.

2. Matei 9, 4.

De aceea nici nu le vorbește mustrător, ci le îndreaptă numai părerea și îl apără pe Ioan Botezătorul; le arată că Ioan nu s-a depărtat de părerea sa de mai înainte și nici nu s-a schimbat; că nu-i un om ușuratic și nestatornic, ci statornic, neclintit; că nu-i un om care să trădeze ce i s-a încredințat. Și dovedește aceasta nu numai pe temeiul hotărîrii Sale, ci și pe mărturia lor de mai înainte despre Ioan; și nu numai prin cele ce au spus despre Ioan, ci și prin cele ce au făcut, arătîndu-le că ei înșiși dau mărturie de statornicia lui Ioan.

Pentru aceasta Iisus le spune: „*Ce ați ieșit să vedeți în pustie?*” Ca și cum le-ar fi spus: „Pentru ce v-ați adunat cu toții în pustie, părăsind orașele și casele? Ca să vedeți un om plîngăreț și ușuratic? Dar nu se poate spune! Graba aceea cu care alerga toată lumea în pustie nu arată asta. Nu s-ar fi revărsat atunci în pustie și la riul Iordan, cu atîta rîvnă, atît de mult popor și atît de multe orașe dacă nu v-ați fi așteptat să vedeți un om mare și minunat, mai neclintit ca stîncă! Că n-ați ieșit să vedeți o trestie clătînată de vînt; cu trestia se aseamănă oamenii ușuratici, oamenii care se depărtează lesne de drumul cel drept, oamenii care vorbesc acum una, iar mai tîrziu alta, oamenii pe care nu poți pune temei!” Și iată că Hristos lasă la o parte orice altă viclenie a lor și le vorbește numai de aceea pe care o țineau ascunsă atunci, scoțîndu-le din minte bănuiala că Ioan Botezătorul ar fi un om ușuratic.

„*Dar ce ați ieșit să vedeți? Om îmbrăcat în haine moi? Iată cei ce poartă haine moi sînt în casele împăraților!*”

Cu alte cuvinte Hristos le-a grăit așa: „Ioan Botezătorul, prin firea lui, nu era un om nestatornic; și aceasta ați arătat-o voi înșivă prin rîvna voastră. Nici nu poate spune cineva că la început a fost om statornic iar mai pe urmă a ajuns un ușuratic, pentru că a ajuns rob desfătării. Unii oameni prin fire sînt așa, alții ajung. De pildă, un om este prin fire nervos; altul capătă această boală în urma unei boli îndelungate. Iarăși, unii sînt prin fire ușuratici și nestatornici, iar alții ajung așa din pricină că s-au dedat desfătării și au început să ducă o viață molatică. Dar Ioan Botezătorul n-a fost nici prin fire ușuratic. Nici voi n-ați ieșit să vedeți o trestie, nici el n-a pierdut însușirea pe care o avea, pentru că n-a ajuns rob desfătării. Că n-a slujit desfătării o arată îmbrăcămintea lui, pustia și temnița. Dacă ar fi vrut să poarte haine moi, n-ar fi locuit în pustie, nici în închisoare, ci în palatele împărătești. Ar fi putut, numai dacă tăcea, să se bucure de foarte mare cinste. Dacă Irod îl respecta atîta pe Ioan, care îl mustrase și pe care-l legase, apoi cu mult mai mult l-ar fi lingușit dacă tăcea. Mai este oare drept să fie bănuiră Ioan Botezătorul de ușurătate și de nestatornicie, cînd el, prin viața sa, a dat dovadă de statornicie și de tărie de caracter?”

II

După ce Domnul a caracterizat firea lui Ioan Botezătorul și după locul unde a trăit și după îmbrăcăminte și după mulțimea de popor, care alerga la el, aduce și mărturia proorocului Maleahi³. După ce a spus: „*Ce ați ieșit să vedeți? Prooroc? Da, vă spun voua și mai mult decât prooroc*”, zice:

„*Acesta este despre care s-a scris: „Iată trimit pe îngerul Meu înaintea feței Tale, care va găti calea Ta înaintea Ta”*”⁴.

Domnul, după ce a adus mai înainte marturia iudeilor, aduce și mărturia profetului Maleahi. Dar mai bine spus, a adus, în primul rînd, mărturia pe care o dădusera iudeii despre Ioan; pentru că atunci produci cea mai puternică dovadă, cînd aduci mărturia dușmanilor. În al doilea rînd, a adus ca mărturie viața lui Ioan Botezătorul; în al treilea rînd, propria Sa judecată; în al patrulea rînd, mărturia profetului. Prin aceste mărturii a închis gurile tuturor.

Apoi, ca să nu se spună: „Pentru ce, dar, s-a schimbat Ioan acum dacă atunci era așa?”, Domnul a mai adăugat și faptele lui Ioan de mai tîrziu: hainele, temnița și, pe lîngă acestea, și profetia. În sfîrșit, pentru că a spus că Ioan este mai mare decît un prooroc, arată și în ce este mai mare.

– În ce este mai mare?

– În aceea că este aproape de Cel Ce a venit, de Hristos. „*Trimit, spune profetul, pe îngerul Meu înaintea feței Tale*”, adică, aproape de Tine. După cum cei care merg aproape de trăsura împăraților sînt mai străluciți decît ceilalți, tot așa și pe Ioan Botezătorul îl vedem mergînd alături de venirea Domnului. Vezi că și prin asta a arătat superioritatea lui Ioan? Dar nu s-a mărginit numai la atîta, ci dă și hotărîrea Lui despre Ioan, spunînd:

„*Amin zic vouă: Nu s-a ridicat între cei născuți din femei mai mare decît Ioan Botezătorul*”⁵.

Cele spuse au acest înțeles: N-a născut o femeie unul mai mare decît Ioan Botezătorul. Singură hotărîrea lui Hristos e îndestulătoare; dar dacă vrei să afli aceasta și din fapte, gîndește-te la masa lui, la viața lui, la înălțimea sufletului lui. Ca și cum ar fi fost în cer, așa trăia; ajunsese mai presus de nevoile firii; mergea pe o cale necălcată de picior omenesc; își petrecea tot timpul în cîntări duhovnicești și în rugăciuni; nu vorbea cu nici un om, ci neconținut numai cu Dumnezeu; n-a văzut pe nici unul dintre oameni, nici n-a fost văzut de cineva; n-a fost hrănit cu lapte; n-a

3. *Mal.* 3, 1.

4. *Matei* 11, 10.

5. *Matei* 11, 11.

avut pat, nici acoperiș; nu s-a dus la piață și nu s-a bucurat de nimic din cele omenești. Și totuși era în același timp și blînd și sever. Cu ucenicii lui vorbea cu blîndețe; cu poporul iudeu, cu curaj; cu împăratul, cu îndrăznire. De aceea și Hristos spunea despre el: „*Nu s-a ridicat între cei născuți din femei mai mare decît Ioan Botezătorul*”. Dar iarăși, ca nu cumva covîrșitoarea laudă adusă lui Ioan să zămislească în mintea ascultătorilor Săi cine știe ce nerozie, să spună adică iudeii că Ioan este mai mare decît Hristos, privește cum îndreaptă Domnul și acest gînd. După cuvintele lui Hristos, care zidiseră suflețește pe ucenicii lui Ioan cu privire la Hristos, vătămaseră mulțimile, că făcură să-l socotească pe Ioan un om ușuratec și schimbător, tot astfel cuvintele Domnului, care îndreptaseră părerea greșită a mulțimilor despre Ioan, ar fi pricinuit o vătămare și mai mare, că le-ar fi făcut să socotească pe Ioan mai mare decît Hristos; de aceea Domnul, pe nesimțite, îndreaptă această părere greșită, spunînd:

„*Iar cel mai mic în împărăția cerurilor este mai mare decît El*”⁶.

Hristos era într-adevăr mai mic decît Ioan în ce privește vîrsta și părerea celor mai mulți, care spuneau că e un mîncăcios și un băutor de vin⁷; și: „*Nu este acesta fiul teslarului?*”⁸ și Îl disprețuiau ori de cîte ori găseau prilejul.

– Ce dar, m-ar putea întreba cineva, Hristos Se compară cu Ioan, ca să se arate că este mai mare decît El?

– Nicidecum! Nici Ioan, cînd spune: „*Cel ce va veni după mine este mai puternic decît mine*”⁹ nu o spune ca să se compare cu Hristos; nici Pavel, cînd scrie, amintind de Moise, că „*Hristos S-a învrednicit de mai multă slavă decît Moise*”¹⁰, nu o scrie ca să-L compare pe Hristos cu Moise; chiar Însuși Domnul, cînd spune: „*Iată mai mult decît Solomon este aici*”¹¹, nu o spune ca să se compare cu Solomon. Dar chiar dacă am admite că aceste cuvinte au fost spuse de Domnul pentru a scoate la iveală superioritatea Sa din compararea Lui cu Ioan, totuși a făcut-o, prin pogorămînt din pricina slăbiciunii ascultătorilor Săi. Că era mare admirația oamenilor pentru Ioan Botezătorul; iar atunci îl făcuse mai strălucit și temnița și îndrăznirea, cu care vorbise împăratului; și acestea aveau mare preț în ochii mulțimii. Vechiul Testament obișnuiește să îndrepte sufletele celor rătăciți comparînd pe cele ce nu se pot compara. De pildă cînd spune: „*Nu este asemenea Ție între dumnezei, Doamne*”¹²; și iarăși: „*Nu este Dumnezeu ca Dumnezeul nostru*”¹³.

6. Matei 11, 11.

7. Matei 11, 19.

8. Matei 13, 55.

9. Matei 3, 11.

10. Evr. 3, 3.

11. Matei 12, 42.

12. Ps. 85, 7.

13. Ps. 76, 13.

Unii interpreți susțin că Hristos a spus cuvintele: „*Cel mai mic în împărăția cerurilor este mai mare decât el*”, despre apostoli; alții, despre îngerii. Când oamenii se depărtează de adevăr, de obicei, se rătăcesc. Ce rost ar fi avut să vorbească de îngerii sau de apostoli? De altfel, dacă ar fi vorbit de apostoli, ce l-ar fi împiedicat pe Hristos să-i numească pe nume? Vorbind, însă, despre El Însuși, pe bună dreptate Își ascunde persoana Sa din pricina părerii ce o avea mulțimea despre El – care mai stăruia încă – și pentru ca să nu pară că se laudă. Și în alte împrejurări Domnul face la fel.

– Ce se înțelege prin „*împărăția cerurilor*”?

– Se înțelege: În cele duhovnicești și în toate cele ce privesc cerul.

Prin cuvintele; „*Nu s-a ridicat între cei născuți din femei mai mare decât Ioan*”, Domnul arată cât de mare este deosebirea dintre El și Ioan, înălțurînd cu aceasta orice comparație între El și Botezătorul Său.

III

Chiar dacă și El era născut din femeie, dar nu ca Ioan, nu era simplu om, nici nu S-a născut la fel ca omul, ci printr-o naștere străină și minunată.

„*Din zilele lui Ioan Botezătorul pînă acum, împărăția cerurilor se ia cu sila și cei silnici o răpesc*”¹⁴.

Dar ce legătură pot avea aceste cuvinte cu cele spuse mai înainte?

– Mare legătură și de acord unele cu altele. Și prin aceste cuvinte Hristos îi împinge și-i silește pe iudei să creadă în El; totodată, însă, confirmă și cele spuse mai înainte de Ioan despre El. „Dacă toate s-au împlinit pînă la Ioan, spune Domnul, atunci Eu sînt Cel ce vine”.

„*Toți profeții și legea pînă la Ioan au proorocit*”¹⁵.

„N-ar fi încetat profeții, spune Hristos, dacă n-aș fi venit Eu! Nu mai așteptați, deci, ceva mai mult, nici pe altcineva. Că Eu sînt Cel ce vine se vede și din faptul că au încetat profeții, dar și de acolo că în fiecare zi oamenii răpesc credința în Mine. Atît de clară este această credință, încît mulți oameni o răpesc”.

– Dar spune-mi cine o răpește?

– Toți cîți se apropie de Mine cu rîvnă.

Apoi Hristos le dă o altă dovadă, spunîndu-le:

„*Și dacă voiți să primiți, acesta este Ilie cel ce va să vină*”¹⁶.

14. Matei 11, 12.

15. Matei 11, 13.

16. Matei 11, 14.

Că spune Scriptura; „*Voi trimite vouă pe Ilie Tesviteanul, care va întoarce inima tatălui spre fiu*”¹⁷. „Dacă vreți să vă uitați cu luare aminte, spune Hristos, acesta este Ilie; că *voi trimite pe îngerul Meu înaintea feței Tale*”

Bine a spus Hristos; „*Dacă voiți să primiți*”; arată că nu silește pe nimeni. „Nu vă silesc”, spune Domnul. A grăit așa pentru că cere de la toți o inimă sinceră și pentru ca să arate că Ioan este Ilie și Ilie Ioan. Că amîndoi au primit aceeași slujire, amîndoi au fost înainte-mergători. Din pricina aceasta nici n-a spus atît: „Acesta este Ilie”, ci: „Dacă vreți să primiți, acesta este”, adică: „Dacă luați aminte cu inimă curată la cele ce se petrec în jurul vostru”. Și nici nu s-a mărginit la atîta, ci la cuvintele: „*Acesta este Ilie, cel ce va să vină*”, a adăugat:

„*Cel ce are urechi de auzit să audă*”¹⁸,

Pentru a arăta că este nevoie de înțelegere. Hristos a spus atîtea cuvinte greu de înțeles pentru a-i sili pe iudei la întrebări. Dacă nici așa nu i-a deșteptat din toropeala lor, cu atît mai mult dacă le-ar fi grăit lămurit și pe înțeles. Nici n-ar putea cineva spune că nu îndrăzneau să-L întrebe sau că era greu să te apropii de Hristos. Cum nu-L-ar fi întrebat de lucruri de neapărată trebuință dacă ar fi dorit să le știe, cînd îl întreba de lucruri fără însemnătate, cînd îl ispiteau și nu încetau de a-L plictisi, deși le astupase gura de nenumărate ori? Cum n-ar fi cerut explicații asupra cuvintelor spuse de El, mai cu seamă că aveau nevoie de explicații, cînd îl întreba de cele scrise în lege, de pildă care este cea dintîi poruncă din lege¹⁹ și altele asemenea, de care nici nu era nevoie să întrebe? Nu L-ar fi întrebat, oare, iudeii, mai ales cînd Hristos îi îndemna la aceasta, cînd El le deschidea calea întrebării? Cînd a spus: „*Cei silnici*” o răpesc, Hristos le-a ațîțat curiozitatea; și același lucru l-a făcut și cînd a spus: „*Cel ce are urechi de auzit, să audă*”.

„*Cu cine voi asemăna neamul acesta? Este asemenea copiilor care șed în piață și spun: „V-am cîntat din fluier și n-ați jucat; v-am cîntat de jale și n-ați plîns*”²⁰.

Iarăși se pare că aceste cuvinte n-au legătură cu cele de mai înainte; dar nu; ele sînt urmarea firească a acelora. Urmăresc același scop: arată că faptele și predica lui Ioan sînt de acord cu învățătura lui Hristos, chiar dacă cele făcute sînt potrivnice unele altora.

Același lucru și cu întrebarea pusă de Hristos. Vrea să arate că n-a lăsat nimic la o parte din ceea ce trebuia făcut pentru mîntuirea lor. Ace-

17. *Mal.* 4, 5, 6.

18. *Matei* 11, 15.

19. *Marcu* 12, 28.

20. *Matei* 11, 16–17.

lași lucru l-a spus și profetul despre vie; „*Ce trebuia să mai fac viei aces-
teea și n-am făcut?*”²¹.

„*Cu cine voi asemăna neamul acesta? Asemenea copiilor care șed în piață
și spun: „V-am cîntat din fluier și n-ați jucat; v-am cîntat de jale și n-ați
plîns”. Că a venit Ioan, nici mîncînd, nici bînd și zic: „Demon are!” A venit
Fiul Omului, mîncînd și bînd, și zic: „Iată om mîncăcios și băutor de vin, prieten
al vameșilor și păcătoșilor”*”²².

Cu alte cuvinte spune așa: „Fiecare din noi, și Eu și Ioan, am venit
pe o altă cale, dar am urmărit același scop. Am făcut și noi ca vînătorii;
aceștia cînd văd că un animal este greu de prins și că numai pe două căi
va cădea animalul în capcanele lor, fiecare vînător, apucînd o altă cale,
cu totul potrivnică celui alt, hăituește fiara pentru ca negreșit să cadă în
una din capcane”.

Uită-te că tot neamul omenesc a rămas mut de admirație de minu-
natul post al lui Ioan, de traiul lui aspru și de viața lui de filozof. De
aceea Dumnezeu a rînduit ca Ioan, din copilărie, să se hrănească așa,
pentru ca și prin asta să fie vrednice de credință cuvintele spuse de Ioan
despre Hristos.

– Dar pentru ce Hristos, aș putea fi întrebare, n-a ales și El această cale?

– Dar și El a venit mai cu seamă pe această cale, cînd a postit patru-
zeci de zile, cînd străbătea Palestina învățînd, cînd nu avea unde să-și
plece capul²³. Hristos, într-un alt chip, a făcut același lucru și a atins ace-
lași scop. A merge pe calea pe care a mers Hristos este tot una, dacă nu
chiar cu mult mai mult cu a fi mărturisit de cel care a mers pe cale de
post și de aspră viețuire. De altfel Ioan, în afară de viața și de traiul lui
altceva n-a mai arătat – că „*Ioan, spune Scriptura, n-a făcut nici o
minune*”²⁴ – pe cînd Hristos avea și mărturia semnelor și a minunilor.
Lăsîndu-l, dar, pe Ioan să strălucească prin post, Hristos a apucat pe o
cale potrivnică, stînd la masă cu vameșii, mîncînd și bînd.

IV

Să-i întrebăm, așadar, pe iudei: este postul un lucru bun și minu-
nat? Dacă-i așa, atunci trebuia să ascultați de Ioan, să-l primiți și să cre-
deți în cele spuse de el! Și astfel cuvintele lui Ioan v-ar fi adus alături de
Iisus. Este lucru greu și împovărător? Dacă-i așa, atunci trebuia să ascul-
tați de Iisus și să credeți în El, Care a mers pe altă cale decît Ioan! Și pe
o cale și pe alta, tot în împărăția cerurilor aveți să intrați!

21. *Isaia* 5, 4.

22. *Matei* 11, 16–19.

23. *Matei* 8, 20.

24. *Ioan* 10, 41.

Dar iudeii, ca o fiară rea cu firea, criticau și o cale și alta. Vina nu este, deci, a acelor care n-au fost crezuți, ci a acelor care n-au crezut. Nimeni nu critică și nici nu laudă în același timp lucruri potrivnice. De pildă cel care laudă pe omul vesel și voios, nu va lăuda pe cel posomorît și împovărat; și dimpotrivă, cel care laudă pe omul posomorît nu va lăuda pe cel vesel. Este cu neputință să aprobe și pe unul și pe altul. De aceea și Hristos spune: „*V-am cîntat din fluier și n-ați jucat!*”, adică: „Am dus viață voioasă și nu M-ați ascultat!”; și: „*V-am cîntat de jale și n-ați plîns!*”, adică: „Ioan a dus o viață aspră și grea și n-ați luat în seamă!” Hristos n-a spus: „Ioan a dus această viață, iar Eu aceasta”, ci pentru că și viața dusă de Ioan și viața dusă de Hristos urmăreau același scop, deși lucrările erau potrivnice, de aceea Domnul spune că cele săvîrșite sînt comune. S-a mers pe căi contrare, din pricina unui acord poruncit, care ținea spre același scop.

Ce cuvînt de apărare mai puteți avea, deci, iudeilor? De aceea Hristos a și adăugat:

„*Și s-a îndreptățit înțelepciunea de la fiii ei*”²⁵.

Adică: „Chiar dacă voi nu credeți, pe Mine nu Mă puteți învinovăți”. Același lucru îl spune profetul David despre Tatăl: „*Ca să Te îndreptățești întru cuvintele Tale*”²⁶. Chiar dacă Dumnezeu nu reușește nimic cu purtarea Sa de grijă față de noi, totuși El plinește pe toate cele ale Lui, pentru ca să nu lase celor ce vor să se poarte cu nerușinare nici o umbră de neștiință sau de îndoială.

Să nu te miri că exemplele folosite de Hristos cu flautul, dansul, cîntatul de jale și plîsul sînt mai prejos de măreția Lui. Domnul vorbește pe măsura înțelegerii ascultătorilor Săi. Și Iezechiel folosește o mulțime de exemple potrivite pentru ascultătorii săi, dar cu totul nevrednice de măreția lui Dumnezeu²⁷. Dar și acest lucru este mai cu seamă vrednic de purtarea Sa de grijă.

Uită-te, însă, la iudei! Aruncă păreri contrare unele altora. Au spus despre Ioan Botezătorul că are demon²⁸ și nu s-au oprit aici, ci spun și despre Hristos același lucru²⁹, deși a mers pe altă cale decît Ioan. Așa se contrazic iudeii totdeauna. Evanghelistul Luca, în afară de cele spuse de evanghelistul Matei, le aduce și o altă acuzație mai mare, zicînd: „*Vameșii au slăvit pe Dumnezeu, primind botezul lui Ioan*”³⁰.

25. Matei 11, 19.

26. Ps. 50, 6.

27. Iez. capitolele 4 și 16.

28. Matei 11, 18.

29. Marcu 3, 22.

30. Luca 7, 29.

Atunci, deci, Domnul mustră orașele cînd „întelepiciunea a fost îndreptățită”, cînd a arătat că toate s-au împlinit. Dar pentru că iudeii n-au crezut, îi nefericește; iar lucrul acesta este mai mare decît dacă i-ar fi înfricoșat cu pedepse. Îi învățase doar și prin cuvinte și prin facerea de minuni; dar cînd a văzut că stăruie în necredința lor, îi mustră.

„Atunci Iisus a început să mustre orașele în care se făcuseră cele mai multe minuni ale Lui, că nu s-au pocăit, zicînd: „Vai ție, Horazime! Vai ție, Betsaida”»³¹

Apoi ca să cunoști că locuitorii acestor orașe nu erau așa prin firea lor, dă și numele orașului din care erau cinci apostoli; Filip și cele două perechi de frați ale corifeilor apostolilor erau de acolo.

„Dacă s-ar fi făcut în Tir și în Sidon minunile care s-au făcut în voi, s-ar fi pocăit cu sac și cu cenușă. Dar zic vouă, Tirului și Sidonului mai ușor le va fi în ziua judecării decît vouă. Și tu, Capernaume, care pînă la cer te-ai înălțat, pînă la iad te vei coborî. Că dacă s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în tine, ar fi rămas pînă în ziua de astăzi. Dar zic vouă că pămîntului Sodomei îi va fi mai ușor în ziua judecării decît ție”³².

Nu amintește fără rost de Sodoma, ci ca să le mărească învinuirea. Dovada cea mai mare a răutății lor nu este că sînt arătați mai răi decît păcătoșii de pe vremea lor, ci mai răi chiar decît păcătoșii care au fost vreodată. Și în altă parte Hristos face o comparație asemănătoare; îi osîndește pe iudei, comparîndu-i cu ninevitenii și cu împărăteasa de la miiazăzi³³; atunci îi comparase cu oameni virtuoși, acum, însă, cu păcătoșii, ceea ce-i cu mult mai împovărător. Acest fel de a osîndi îl folosește și Iezechiel. De aceea și spunea Ierusalimului: „Ai îndreptățit pe surorile tale, prin toate păcatele tale”³⁴. Hristos obișnuiește să folosească, în toate împrejurările, pilde din Vechiul Testament. Dar Domnul nu-și oprește aici cuvîntul, ci mărește și mai mult frica iudeilor, spunîndu-le că vor suferi mai cumplit decît cei din Sodoma și din Tir; îi sfătuiește și nefericindu-i și înfricoșîndu-i.

V

Să auzim³⁵ și noi aceste cuvinte ale lui Hristos. Că nu numai celor necredincioși, ci și nouă ne-a rînduit pedeapsă mai cumplită decît sodomienilor, dacă nu vom primi în casă pe străinii care bat la ușa noastră, odată ce Domnul le-a poruncit să-și scuture praful de pe picioarele lor³⁶. Și pe bună dreptate. Locuitorii acelor cetăți, chiar dacă au săvîrșit fără-

31. Matei 11, 20-21.

32. Matei 11, 21-24.

33. Matei 12, 41-42.

34. Iez. 16, 51.

35. De aici începe partea morală: Nu trebuie să ne ducem la teatrele cele rele; astfel de teatre îi fac pe oameni să săvîrșască multe fapte nechibzuite.

36. Matei 10, 14.

delegi, le-au săvârșit înainte de darea legii și de venirea harului. Dar de ce iertare mai sîntem noi vrednici, care cu atîta rîvnă urîm pe străini, care închidem celor nevoiași ușile, iar înainte de uși urechile? Dar mai bine spus, nu numai săracilor, ci chiar apostolilor! Și închidem săracilor ușile, pentru că le închidem și apostolilor. Cînd Pavel îți citește din epistolele sale și tu nu iei aminte, cînd predică Ioan și tu nu asculți, cum mai poți primi pe sărac cînd nu primești pe apostol? Dar ca să fie neconținut deschise și săracilor casele noastre și apostolilor urechile, să curățim murdăria din urechile sufletului nostru. După cum murdăria și ceara din urechi astupă auzul trupului nostru, tot așa astupă auzul sufletului nostru și cîntecele cele desfrîdate, discuțiile despre afaceri, despre datoriile de bani, despre dobînzii și împrumuturi, mai grozave decît orice murdărie. Dar mai bine spus, nu numai că-l astupă, ci-l și murdăresc. Iar cei care povestesc aceste lucruri bagă murdărie în urechile sufletului nostru. Și după cum barbarul acela amenința pe iudei, spunîndu-le: „Mîncăți-vă baliga voastră!”³⁷ și celelalte, tot așa și cei care cîntă cîntece desfrîdate fac să vă mîncăți baliga voastră, nu cu cuvîntul, ci cu fapta. Dar mai bine spus, chiar cu mult mai grozav. Cîntecele lor nerușinate sînt și mai de rușine chiar decît aceasta. Grozăvia mai mare este că nu numai că nu socotiți numai că nu sînteți tulburați cînd auziți aceste cîntece desfrîdate, dar mai și rîdeți, cînd ar trebui să vă fie scîrbă de ele și să fugiți. Iar dacă spui că nu sînt dezgustătoare, urcă-te pe scenă și fă și tu ce aplauzi! Dar mai degrabă, plimbă-te numai pe stradă cu cel ce te-a făcut să rizi. Dar lucrul acesta nu-l faci. Atunci pentru ce-l cinstești cu aplauzele tale? Chiar legile făcute de păgîni spun că astfel de oameni sînt lipsiți de orice onoare. Tu, însă, împreună cu tot orașul, îi primești în casa ta ca pe niște trimiși împărătești, ca pe niște generali; apoi inviți pe toți oamenii, ca toți să primească baliga în urechile lor. Dacă auzi pe sluga ta rostind vreun cuvînt de rușine, pui de-l bîcuiești; iar dacă face lucrul acesta fiul tău, soția ta sau un prieten oarecare, socotești fapta lor ocară; dar dacă oameni de două parale, oameni care merită biciuiri, te cheamă să asculți cuvinte de rușine, nu numai că nu te revolți, ba dimpotrivă te bucuri și aplauzi. Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceasta? Îmi spui că nu rostești tu aceste cuvinte de rușine? Ce folos? Dar mai bine spus, de unde știi că nu le și rostești? Dacă nu le-ai rosti n-ai rîde cînd le auzi și nici n-ai alerga cu atîta grabă să auzi cuvinte de care ar trebui să-ți crape obrazul de rușine! Spune-mi, te bucuri cînd auzi că se hulește numele lui Dumnezeu? Nu-i așa că te cutremuri și-ți astupi urechile? O cred! De ce? Pentru că nici tu nu hulești pe Dumnezeu. Fă același lucru și cu cuvintele de rușine! Și dacă vrei să-mi arăți

lămurit că nu te bucuri să rostești cuvinte de rușine, atunci nici nu suferi să le auzi! Cînd vei putea ajunge om virtuos, cînd îți hrănești auzul cu astfel de cuvinte? Cînd vei putea să înduri sudorile cele pentru castitate, cînd îți scurgi încetul cu încetul viața în rîs, în cîntece desfrînate și în cuvinte de rușine? Abia de poate să se păstreze sfînt și curat un suflet neîntinat de toate aceste murdării, dar unul hrănit cu astfel de cuvinte și cîntece? Nu știți, oare, că sîntem înclinați spre viciu? Cum vom putea fugi de cuptorul acela cînd facem din viciu o artă, o meserie? N-ai auzit ce spune Pavel? „*Bucurați-vă în Domnul!*”³⁸. N-a spus: „În diavolul!”

VI

Cînd vei mai putea asculta de Pavel? Cînd vei mai putea simți păcatele tale cînd ești mereu amețit de cele ce vezi pe scenă? Nu-i de mirare, nici lucru mare că ai venit la biserică. Dar mai bine spus, e de mirare. Aici ai venit fără chef și de mîntuială; dincolo, însă, alergi cu grabă și cu multă tragere de inimă. Se vede aceasta din cele ce aduni acasă cînd te întorci de la teatru. Fiecare din voi aduceți acasă, strînsă la un loc, toată mocirla de cuvinte și de cîntece de rîs, revărsată acolo asupra voastră. Dar mai bine spus, n-o aduceți numai în casă, ci fiecare o bagă în sufletul lui. Întorci spatele cuvintelor de care nu trebuie să te scîrbești, iar pe cele de care trebuie să te scîrbești nu le urăști, ba chiar le iubești. Mulți oameni cînd se întorc de la înmormîntare se spală; dar cînd vin de la teatru nu suspină, nici nu varsă izvoare de lacrimi; și doar mortul nu-i necurat, pe cînd păcatul pune pe suflet atîta necurăție că nu o poate curăți toată apa izvoarelor, ci numai lacrimile și mărturisirea. Dar nimeni nu simte necurătenia asta. Pentru că nu ne înfricoșăm de ceea ce trebuie, ci ne temem de ceea ce nu trebuie. Pentru ce sînt aplauzele? Pentru ce zgomotul, strigătele satanice, vînzolelele diavolești? Pentru că unul, tînăr fiind, cu părul lăsat pe spate, o face pe femeia și caută cu privirea, cu gesturile, cu hainele cu care e îmbrăcat, cu tot ce face, să înfățișeze chipul unei fete tinere. Pentru că altul, dimpotrivă, un bătrîn, își rade cu briciul părul capului, își încinge mijlocul și, aruncînd înaintea părului rușinea, stă gata să primească palme, și-i pregătit să spună și să facă orice. Pentru că femeile, cu capetele descoperite, lipsite de rușine, stau înaintea spectatorilor și vorbesc; își dau toată silința să fie cît mai nerușinate și varsă în sufletele ascultătorilor toată obrăznicia și nerușinarea lor; au o singură dorință: să smulgă din rădăcini castitatea, să facă de rușine pe femei, să-i facă chef diavolului. Pe scenă, cuvinte de rușine și gesturi și mai pline de rușine; la fel pieptănătura,

³⁸. Filip. 4, 4.

mersul, îmbrăcămintea, vocea, mișcările mâinilor și ale picioarelor, întorsăturile ochilor, surlele, flautele, piesele de teatru, subiectele lor; într-un cuvînt, toate sînt pline de cel mai mare desfrîu. Spune-mi, cum îți mai poți veni în fire cînd diavolul îți toarnă în suflet atîta desfrînare și-ți umple atîtea pahare de desfrîu? Acolo iau naștere adulterele, acolo se pune la cale stricarea caselor, acolo sînt femeile care-și vînd trupul, bărbați care se prostituează, tineri storși de vlagă; toate sînt pline de fărădelege, toate pline de mășcări, toate pline de rușine. N-ar trebui să rîdă cei ce se duc la teatru, ci să suspine și să plîngă cu amar.

– Ce? Să închidem teatrul? Ne spui să dărîmăm totul?

– Așa însă, din pricina teatrului, se dărîmă totul. Spune-mi, din ce pricină se întind curse căsniciilor? Nu din pricina celor ce se petrec pe scenă? Din ce pricină se strică casele? Nu din pricina teatrului acestuia? Nu din pricina teatrului bărbații se poartă rău cu soțiile lor? Nu din pricina teatrului bărbații socotesc ușuratic pe toate femeile? Nu din pricina teatrului bărbații săvîrșesc adulter? Deci cel ce dărîmă totul este cel ce se duce la teatru! El aduce în viață această cumplită tiranie.

– Nu-i așa, mi se răspunde. Legile statului au hotărît funcționarea teatrului.

– Dar sînt, oare, de vină cei care fac legile că soțiile sînt părăsite, că tinerii sînt corupți și casele stricate?

– Dar care bărbat a făcut adulter din pricina pieselor jucate la teatru?

– Dar care bărbat n-a făcut adulter? Dacă ar fi să ți-i spun pe nume, ți-aș arăta mulți bărbați care s-au despărțit de femeile lor, mulți bărbați care au ajuns prizonierii acelor desfrîinate, care au făcut pe unii bărbați să-și părăsească căminele, iar pe alții, nici să nu se mai gîndească la căsătorie?

– Ce? Spune-mi: Să desființăm toate legile?

– Desființînd teatrele, nu desființați legile, ci toate călcările de lege. Din aceste teatre ies cei care pîngăresc orașele. În aceste teatre se pun la cale răscoalele și tulburările. Cei care trăiesc de pe urma teatrelor, cei care-și vînd vocea ca să-și umple pîntecele, care n-au altă treabă decît să strige și să facă toate năzbîtiile, aceștia mai ales sînt cei care ațîță mulțimi-le, cei care fac tulburări în orașe. Cînd tinerii nu muncesc deloc și cînd sînt hrăniți cu niște păcate atît de mari, ajung mai sălbatici decît fiarele sălbatice.

VII

Spune-mi, de unde au luat naștere scamatorii? Nu de la teatru, ca să distreze pe oamenii care nu se ocupă cu nimic, ca să fie aplaudați cu mare zgomot actorii, ca să pună față în față pe curtezane cu femeile cin-

stite? Și s-a ajuns la atîta vrăjitorie, că nu pregetă să se slujească de oase de mort. Nu teatrul e de vină cînd oamenii sînt siliți să cheltuiască o groază de bani pentru dansul acela drăcesc de pe scenă? De unde desfrîul și nenumăratele păcate? Vezi, dar, că tu distrugi viața cînd susții teatrele, iar eu o mențin și o întăresc atunci cînd le dărîm!

– Să dărîmăm, dar, teatrele? aș putea fi întrebare.

– O, dacă s-ar putea să fie dărîmate! Dar, mai bine spus, dacă vrei, din partea mea teatrul este dărîmat și desființat. Totuși nu vă poruncesc să dărîmați teatrele. Lăsați-le să existe, dar faceți să fie goale! O faptă ca aceasta este de mai mare laudă decît dărîmarea lor. Dacă nu vrei să imitați pe altcineva, atunci imitați-i pe barbari. Ei nu cunosc astfel de spectacole. Ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd noi, cetățenii cerului, împreună dănțuitori cu heruvimii și părtași cu îngerii, sîntem în această privință mai răi decît barbarii? Și aceasta cînd putem găsi alte mii de distracții cu mult mai bune decît distracțiile de la teatru. Dacă vrei să te distrezi, du-te în grădini, pe malul rîului și al lacurilor, plimbă-te pe cîmpii, ascultă cîntecul greierilor, du-te deseori la mormintele mucenicilor, unde-i sănătate trupului și folos sufletului, unde nu-i vătămare, nici căință după plăcere, ca la teatru. Ai soție, ai copii! Ce plăcere o poate egala? Ai casă, ai prieteni! Acestea-s cele ce desfătează și ne dau și cîștig, pe lîngă curățenie trupească și sufletească. Spune-mi, ce este mai dulce decît copiii? Ce este mai dulce decît soția pentru un bărbat care vrea să trăiască curat la trup și la suflet? Se spune că barbarii au rostit cîndva un cuvînt plin de înțelepciune. Auzind de aceste teatre nelegiuite și de distracția aceasta plină de păcate, au spus: „Romanii au născocit aceste distracții ca și cum n-ar avea copii și soții”. Prin aceste cuvinte au vrut să arate că nimic nu-i mai dulce decît copiii și soția, dacă vrei să duci o viață curată.

– Dar dacă-ți voi arăta, mi s-ar putea spune, că sînt oameni pe care nu-i vatămă cu nimic frecventarea teatrelor?

– Dar mai ales și asta e o pagubă, că-și pierd timpul acolo pe degeaba și fără rost și că sînt sminteală pentru alții. Chiar dacă pe tine nu te vatămă teatrul, faci pe altul să îndrăgească mai tare teatrul. Cum nu te vatămă și tu cînd dai prilej să aibă loc aceste spectacole? Și scamatorul și tînărul desfrînat și femeia desfrînată și toate acele dansuri diavolești, toate aduc pe capul tău vina celor petrecute pe scenă. Dacă n-ar fi cine să-i privească, n-ar fi nici cei ce au aceste meserii; așa, pentru că sînt, iau și ei parte la focul cel veșnic pentru cele petrecute pe scenă. Deci chiar dacă spectacolele de teatru n-ar vatăma cu nimic curățenia

ta trupească și sufletească, ceea ce-i cu neputință, totuși vei da amar-nică socoteală pentru pierderea celorlalți; și a acelor care s-au dus la teatru, pentru că te-au văzut pe tine că te duci, și a actorilor, pentru că prin ducerea ta la teatru i-ai făcut să aibă această meserie. Dacă nu te duci la teatru ai mai mare câștig și în ce privește curățenia ta trupească și sufletească; dar chiar dacă ești acum curat trupește și sufletește vei fi și mai curat dacă fugi de astfel de spectacole.

Așadar să nu mai discutăm în zadar, nici să născocim cuvinte de apărare fără de temei! O singură apărare e bună. Să fugim de cuptorul babilonean, să stăm departe de desfrînata egipteană, chiar dacă ar trebui să scăpăm din mâinile ei cu trupul gol. Făcînd așa, ne vom bucura de mari plăceri, conștiința nu ne va acuza, vom petrece toată viața curați la suflet și trup și vom dobîndi și bunătățile cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXXVIII

**„În vremea aceea, răspunzînd Iisus a zis:
„Te laud pe Tine, Părinte, Doamne al cerului
și al pămîntului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți
și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor!
Da, Părinte, că așa a fost bunăvoința înaintea Ta”¹**

I

Vezi prin cîte mijloace caută Hristos să-i aducă pe iudei la credință? În primul rînd, prin laudele aduse lui Ioan²; arătînd că Ioan este un om mare și minunat, a declarat că toate cele făcute și spuse de el, prin care Ioan îi atrăgea pe ascultătorii săi la cunoașterea lui Iisus, sînt vrednice de credință. În al doilea rînd, prin cuvintele: „*Împărăția cerurilor se ia cu sila și cei silnici o răpesc*”³; prin aceste cuvinte Hristos îi silește și-i împinge spre învățătura Lui. În al treilea rînd, prin a arăta că toate cele spuse de profeți s-au împlinit⁴; cu aceasta arată că El este Cel vestit mai înainte de profeți. În al patrulea rînd, prin a arăta că s-au făcut toate cîte trebuiau făcute de El; acest lucru a vrut să-l spună prin pilda cu copiii⁵. În al cincilea rînd, prin mustrarea celor ce nu vor crede în El și prin înfricoșarea și amenințarea cu mari pedepse⁶. În al șaselea rînd, prin mulțumirea pentru cei ce au crezut. Că aici cuvintele: „*Te laud*” înseamnă: „*Îți mulțumesc*”. Domnul spune: „*Îți mulțumesc că ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți*”.

– Ce? m-ar întreba cineva. Se bucură, oare, Hristos de pierderea acelorora? Se bucură că nu cunosc acestea?

– Nicidecum! Dar calea cea mai bună a mîntuirii este aceea de a nu sili pe cei care nu primesc cuvintele lui Hristos, pe cei care le disprețuiesc. Și aceia au fost chemați la mîntuire, dar n-au ajuns mai buni; și-au pierdut curajul și au disprețuit pe Domnul. Hristos i-a aruncat afară; dar n-a făcut-o ca să-i piardă, ci ca să aprindă în ei dorința după ceea ce au pier-

1. *Matei* 11, 25–26.

2. *Matei* 11, 11.

3. *Matei* 11, 12.

4. *Matei* 11, 13–14.

5. *Matei* 11, 16–17.

6. *Matei* 11, 21–24.

dut. Tot așa și cei care au crezut; auzind aceste cuvinte ale lui Hristos aveau să ajungă și mai înflăcărați în credință. Se cuvine, dar, să te bucuri că au fost descoperite acestea celor care vor să le primească; dar nu se cuvine să te bucuri, ci să plîngi că acestea au fost ascunse celor care nu vor să le primească, celor care le disprețuiesc. Asta o face și Domnul; plinge cetatea care n-a vrut să creadă în El. Domnul deci nu se bucură de necredința lor, ci se bucură că au cunoscut pruncii ceea ce n-au cunoscut înțelepții. La fel ca atunci cînd Pavel spune: „*Mulțumesc lui Dumnezeu că ați fost robi păcatului, dar ați ascultat din inimă la felul de învățătură ce vi s-a predat*”⁷. Nici Pavel deci nu se bucură că romanii au fost robii păcatului, ci că, fiind așa, s-au bucurat de niște daruri ca acestea.

Prin „*înțelepți*” Hristos înțelege aici pe cărturari și farisei. Și spune aceasta ca să-i facă mai rîvnitori pe ucenicii Săi și ca să arate de ce mari daruri au fost învredniciți pescarii și ce daruri au pierdut cărturarii și fariseii. Cînd spune „*înțelepți*” nu vorbește de înțelepciunea cea adevărată, care merită laudă, ci de înțelepciunea aceea pe care păreau că o au cărturarii și fariseii datorită dibăciei și vicleniei lor. De aceea nici n-a spus: „*Le-ai descoperit nebunilor*”, ci „*pruncilor*”, adică oamenilor lipsiți de viclenie, oamenilor cu inima curată. Și Domnul arată că acești înțelepți nu s-au bucurat de aceste daruri, nu numai pentru că nu meritau, ci și pentru că așa era drept. Hristos ne învață deci, prin toate mijloacele, să fugim de mîndrie și să îmbrățișăm smerenia. Și Pavel spune același lucru cu mai multă tărie, scriind așa: „*Dacă i se pare cuiva dintre voi că este înțelept în veacul acesta, să se facă nebun, ca să fie înțelept*”⁸. Că așa se arată harul lui Dumnezeu.

– Dar pentru ce mulțumește Tatălui, deși El a făcut aceasta?

– După cum în alte împrejurări Domnul Se roagă lui Dumnezeu și mijlocește, arătîndu-ne marea Lui dragoste pentru noi, tot așa face și acum; și aceasta este tot un semn al mării Sale iubiri de oameni. Totodată arată că acești „*înțelepți*” n-au căzut numai din dragostea Lui, ci și din dragostea Tatălui. Domnul face acum ceea ce spusese ucenicilor Săi mai înainte: „*Nu aruncați cele sfinte cîinilor!*”⁹

Prin aceste cuvinte Hristos arată apoi că aceasta este și voința Lui și a Tatălui: a Lui de a mulțumi și a Se bucura de ceea ce s-a făcut; a Tatălui, arătînd că nici Tatăl n-a făcut lucrul acesta în urma rugăminții Lui, ci din propria Lui inițiativă. „*Că așa a fost bunăvoință înaintea Ta*”, adică: „*Așa Ți-a plăcut*”.

– Dar pentru ce a ascuns aceasta de înțelepți?

7. Rom. 6, 17.

8. I Cor. 3, 18.

9. Matei 7, 6.

- Ascultă-l pe Pavel, care spune: „Căutînd să-și impună dreptatea lor nu s-au supus dreptății lui Dumnezeu”¹⁰.

Gîndește-te ce s-a petrecut în sufletele ucenicilor cînd au auzit că ei au cunoscut ce n-au cunoscut înțelepții! Au cunoscut, pentru că au rămas prunci; au cunoscut, pentru că Dumnezeu le-a descoperit.

Evangelistul Luca spune că Hristos S-a bucurat și a rostit aceste cuvinte cînd cei șaptezeci s-au întors de la propovăduire și i-au spus că demonii se pleacă în numele Lui¹¹, ca să-i facă mai rîvnitori, dar și smeriți. Pentru că era firesc ca apostolii să se mîndrească cu izgonirea demonilor; dar Domnul îi smerește întrucît ceea ce se făcuse era o urmare a revelației, și nu a sîrguinței apostolilor.

II

Cărturarii și înțelepții, pentru că s-au socotit ei înșiși înțelepți, au căzut tocmai din pricina mîndriei lor. Și Domnul spune ucenicilor Săi: „Așadar, dacă din pricina aceasta au fost ascunse acestea cărturarilor și înțelepților, temeți-vă și voi și rămîneți prunci”. Aceasta v-a făcut să vă bucurați de revelație, după cum pe ceilalți „înțelepciunea” lor i-a lipsit de revelație.

Cînd Hristos a zis: „Te laud, Părinte, că ai ascuns”, n-a spus că totul se datorește lui Dumnezeu; ci, după cum atunci cînd Pavel a spus că Dumnezeu i-a predat pe ei minții lor neîncercate și a orbit gîndurile lor¹², Pavel n-a spus că Dumnezeu face aceasta, ci că oamenii îi dau lui Dumnezeu prilejul, tot așa și acum, cînd Iisus a spus: „Ai ascuns”.

Dar ca să nu crezi că Hristos spunînd: „Te laud pe Tine, Părinte, că ai ascuns și ai descoperit acestea pruncilor”, este lipsit de această putere și că mulțumește așa pentru că nu poate să facă lucrul acesta, spune:

„Toate Mi-au fost date de Tatăl Meu”¹³.

Ucenicilor, care se bucurau că demonii li se supun, Hristos le spune: „Pentru ce vă mirați că demonii vi se supun? Ale Mele sînt toate: Toate Mi-au fost date Mie de Tatăl”. Iar cînd auzi: „Mi-au fost date”, să nu bănuiești nimic omenesc. Hristos folosește aceste cuvinte ca să nu crezi că sînt doi Dumnezei nenăscuți. Că El a fost născut și că este în același timp și Stăpînul a toate o arată de multe ori și în diferite împrejurări.

Apoi spune și ceva mai mult, ca să alunge din mintea ta orice gînd străin de adevăr.

10. Rom. 10, 3.

11. Luca 10, 17-21.

12. Rom. 1, 28.

13. Matei 11, 27.

„*Nimeni nu cunoaște pe Fiul decât Tatăl; nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni decât Fiul*”¹⁴.

Celor care nu cunosc li se pare că aceste cuvinte n-au nici o legătură cu cele de mai înainte, dar legătura lor e mare, pentru că după ce a spus: „*Toate Mi-au fost date de Tatăl Meu*”, Hristos a adăugat: „Ce e de mirare că sînt Stăpînul a toate cînd mai am o altă însușire și mai mare, aceea de a cunoaște pe Tatăl și de a fi de aceeași ființă cu El?” Și aceasta o arată indirect, spunînd că numai El cunoaște pe Tatăl. Asta vrea să o spună prin cuvintele: „*Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decât Fiul*”.

Dar uită-te cînd spune Domnul aceste cuvinte ucenicilor Săi? După ce, prin minunile pe care le-au făcut, ucenicii au luat dovada puterii Lui, nu cînd L-au văzut făcînd minuni, ci cînd ei înșiși au putut face atîtea minuni în numele Lui.

Apoi, pentru că le spusese: „*Ai descoperit acestea pruncilor*”, le arată că și această descoperire este tot opera Lui, că le spune:

„*Nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni decât Fiul și cel căruia va voi Fiul să-i descopere*”¹⁵.

Nu celui căruia i se va porunci, nici celui căruia i se va ordona, ci celui căruia va voi El. Dacă El descoperă pe Tatăl, apoi Se descoperă și pe El Însuși. De descoperirea aceasta nu vorbește, pentru că era recunoscută; vorbește numai de cealaltă. Pretutindenii spune același lucru. De pildă, cînd zice: „*Nimeni nu poate veni la Tatăl decât prin Mine*”¹⁶. Prin aceste cuvinte Domnul mai arată și altceva, că este de acord și de același gînd cu Tatăl. „Atît de departe sînt de a Mă lupta și a Mă război cu Tatăl, spune Domnul, încît nici nu este cu putință să vină cineva la Tatăl decât prin Mine”. Că pe iudei îi smintea mai cu seamă aceea că li se părea că Hristos este potrivit lui Dumnezeu. De aceea Domnul caută pe toate căile, și prin minuni și prin aceste cuvinte, să le scoată din minte o astfel de idee.

Cînd spune: „*Nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni decât Fiul*”, nu vrea să spună că nimeni nu L-a cunoscut pe Tatăl, ci că nimeni nu-L cunoaște pe Tatăl cu cunoștința pe care o are El despre Tatăl. Aceasta se poate spune și despre Fiul. Domnul n-a vorbit aici despre un oarecare Dumnezeu necunoscut, cu neputință de a fi cunoscut de cineva, așa cum susține Marcion¹⁷, ci lasă să se înțeleagă că numai Fiul cunoaște desăvîrșit pe Tatăl. Cît despre noi oamenii, nici pe Fiul nu-L cunoaștem cum trebuie; și aceasta o arată Pavel, cînd spune: „*Din parte cunoaștem și din parte profețim*”¹⁸.

14. Matei 11, 27.

15. Matei 11, 27.

16. Ioan 14, 6.

17. Despre Marcion vezi Omilia VII, nota 22.

18. I Cor. 13, 9.

În sfârșit, după ce prin cuvintele Sale le-a aprins dorul de El, după ce le-a arătat puterea Lui, îi cheamă la El, spunându-le:

„*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi*”¹⁹.

„Nu cutare și cutare, ci toți veniți la Mine, toți cei împovărați, toți cei întristați, toți cei cu păcate! *Veniți*, nu ca să vă pedepsesc, ci ca să vă iert păcatele! *Veniți*, nu pentru că am nevoie să Mă slăviți, ci pentru că doresc mîntuirea voastră. Că *Eu vă voi odihni pe voi!*” N-a spus numai: „Vă voi mîntui”, ci ceea ce-i cu mult mai mult: „Vă voi da deplină odihnă!”

„*Luați jugul Meu pe voi și învățați de la Mine că sînt blînd și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre. Că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară*”²⁰.

„Nu vă temeți, spune Hristos, cînd auziți de jug! Că este bun! Nu vă înfricoșați că v-am vorbit de sarcină! Că e ușoară!”

– Dar atunci pentru ce Hristos a spus mai înainte: „*Strîmtă este ușa și îngustă calea*”²¹

– E strîmtă ușa și îngustă calea cînd ești trîndav, cînd îți pierzi curajul! Dacă îndeplinești poruncile lui Hristos, ușoară va fi și sarcina! De aceea a și numit-o acum sarcină!

– Dar cum îndeplinesc poruncile Sale?

– Dacă ești smerit, blînd și îngăduitor. Această virtute este mama întregii filozofii. De aceea cînd pe Munte a început să dea legile acelea dumnezeiești, cu această virtute a început. Și acum face iarăși același lucru și dă cea mai mare răsplată, spunînd: „Nu vei fi numai altuia de folos, ci ție înaintea tuturor; tu te vei odihni, că *veți afla odihnă sufletelor voastre*”. Înainte de bunătățile cele viitoare îți dă aici pe pămînt răsplată; și-ți dă și premiul. Dîndu-Se pe El Însuși ca pildă, Hristos face să fie bine primite cuvintele Sale.

III

„Pentru ce te temi? te întreabă Hristos. Nu te înjosești dacă ești smerit! Uită-te la Mine și la toate cele ale Mele! Învăță de la Mine și atunci vei cunoaște bine ce mare bun este smerenia!”

Vezi cum îi îndrumează spre smerenie în toate chipurile pe ucenicii Săi? Prin cele ce Însuși a făcut: „*Învățați de la Mine că sînt blînd*”; prin cele pe care aveau să le cîștige ucenicii Săi: „*Veți afla odihnă sufletelor voastre*”; prin cele pe care le dăruiește: „*Că vă voi odihni*”; prin cele prin care a făcut ușoară această virtute: „*Că jugul Meu e bun și sarcina Mea*

19. Matei 11, 28.

20. Matei 11, 29–30.

21. Matei 7, 14.

ușoară". Tot așa face și Pavel, spunînd: „Că necazul nostru de acum, trecător și ușor, ne aduce slavă veșnică, mai presus de măsură”²².

– Cum²³ e ușoară sarcina, aș putea fi întrebat, cînd Hristos spune: „Dacă cineva nu urăște pe tată și pe mamă”²⁴; și: „Cel care nu-și ia crucea sa și nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine”²⁵; și: „Cine nu se leapădă de toate avuțiile sale nu poate fi ucenic al Meu”²⁶, cînd poruncește să-mi dau chiar viața?²⁷

– Să te învețe Pavel, care a spus: „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos? Necazul sau strîmtorarea sau prigoana sau foametea sau goliciunea sau primejdia sau sabia?”²⁸; și: „Suferințele vremii de acum nu sînt vrednice de slava viitoare ce are să ni se descopere”²⁹. Să te învețe apostolii, care, după ce fuseseră crunt biciuiți, s-au întors de la sinedriul iudeilor, „bucurîndu-se că au fost învredniciți să fie batjocoriți pentru numele lui Hristos”³⁰. Iar dacă încă te temi și te cutremuri cînd auzi de jug și de sarcină, află că frica ta nu se datorește jugului sau sarcinii, ci trîndăviei tale! Că de ești pregătit și ai mare rîvnă, toate îți vor fi ușoare și lesnicioase. De aceea și Hristos ne arată că și noi trebuie să ne ostenim; nu ne-a vorbit numai de cele bune și a tăcut, nici numai de cele împovărătoare, ci ne-a vorbit și de unele și de altele. A vorbit de jug și l-a numit bun; a vorbit de sarcină și a adăugat: ușoară, ca să nu fugi de ele, că ar fi grele și anevoioase, dar nici să le disprețuiești, că ar fi foarte ușoare.

Dacă și după toate cîte ți-am spus, tot ți se pare grea și anevoioasă virtutea, gîndește-te că mai greu, mai anevoios este păcatul. Pentru a ne arăta lucrul acesta, Hristos n-a spus mai întîi: „Luați jugul Meu”, ci mai întîi a spus: „Veniți toți cei osteniți și împovărați”, arătînd că și păcatul are osteneală și povară, este greu și cu anevoie de purtat. Nici n-a spus numai: „Cei osteniți”, ci și: „cei împovărați”. Același lucru îl spunea și profetul David, descriind natura păcatului: „Ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine”³¹; iar Zaharia, descriindu-l, zicea că păcatul e greu ca un talant³² de plumb³³. Viața cea de toate zilele arată același lucru. Nimic nu îngreuiază atît de mult sufletul, nimic nu betejește atît mintea,

22. II Cor. 4, 17.

23. De aici începe partea morală: Jugul dreptății este ușor și duce la mîntuire, pe cînd jugul păcatului, pe lîngă faptul că este greu, ne și pierde.

24. Luca 14, 26.

25. Matei 10, 38.

26. Luca 14, 33.

27. Matei 10, 39.

28. Rom. 8, 35.

29. Rom. 8, 18.

30. Fapte 5, 41.

31. Ps. 37, 4.

32. Zah. 5, 7.

33. Cam 26 kg.

nimic nu trage sufletul atît de mult jos ca o conştiinţă păcătoasă; după cum nimic nu-l înaripează atîta, nimic nu-l face să zboare sus, ca dobîndirea dreptăţii şi a virtuţii. Gîndeşte-te! Spune-mi, ce e mai împovărător decît a fi sărac lipit pămîntului, decît a întoarce obrazul cînd te pălmueşte cineva, decît a nu răspunde cu bătaie la bătaie, decît a muri de moarte silnică? Şi totuşi, dacă filozofăm, toate acestea sînt uşoare, lesnicioase şi dătătoare de plăcere. Dar nu faceţi zgomot! Să cercetăm cu de-amănuntul pe fiecare din ele! Şi, dacă vreţi, să începem cu ceea ce pare împovărător în ochii celor mulţi: sărăcia. Mai întîi, spune-mi, ce e mai greu şi mai împovărător: a te îngriji numai de un singur stomac sau de a avea grijă de mii şi mii? A avea o singură haină şi a nu căuta nimic mai mult sau a avea dulapuri pline de haine, a te frămînta zi şi noapte pentru ele, a te teme, a tremura pentru paza lor, a suferi, a rămîne fără răsufare pentru pierderea lor, ca nu cumva să le roadă moliile, ca nu cumva să le fure o slugă şi să fugă? Dar oricît aş spune eu, cuvîntul meu nu va putea înfăţişa lucrul acesta aşa de bine cum îl înfăţişează viaţa cea de toate zilele. De aceea aş dori să fie aici de faţă unul din acei oameni care au ajuns pe piscul acela al filozofiei, şi atunci ai vedea bine cîtă plăcere produce jugul şi sarcina lui Hristos; atunci ai vedea că nici unul din cei care au îndrăgit sărăcia n-ar primi să fie bogat, oricît de multe bogăţii i s-ar oferi.

– Dar bogăţii, mi s-ar putea spune, n-ar primi niciodată să ajungă săraci şi să arunce de la ei grijile pe care le au.

– Şi ce-i cu asta? Asta e dovada nebuniei lor şi a bolii lor cumplite, nu dovadă că bogăţia este un lucru foarte plăcut.

IV

Că bogăţia nu-i un lucru plăcut ar putea să ne-o mărturisească cei care se plîng în fiecare zi că nu-şi mai văd capul de griji, care socotesc viaţa cu neputinţă de trăit. Astfel de griji nu au cei care au îndrăgit sărăcia, ci rîd, sar şi se laudă cu sărăcia lor mai mult decît cei cu diademă pe capetele lor.

Tot astfel, dacă iei bine aminte, este mai uşor să întorci şi celălalt obraz celui ce te pălmueşte decît să răspunzi cu palme. Răspunzi cu palme? Începi războiul! Întorci şi celălalt obraz? Ai pus capăt războiului! În primul caz, aprinzi focul celui alt; în al doilea caz, ai stins şi flacăra din sufletul tău. Este clar oricui că e mai plăcut să nu te arzi decît să te arzi. Şi ceea ce-i adevărat pentru trup e cu mult mai adevărat pentru suflet.

Ce e mai plăcut: a lupta sau a fi încununat? A te bate cu pumnii sau a primi premiul? A lupta cu valurile sau a ancora în port? Deci e mai plăcut

a muri decît a trăi! Moartea ne scoate din mijlocul valurilor și a primejdiilor; viața, dimpotrivă, adaugă primejdii la primejdii, ne supune la mii și mii de necazuri și nevoi, din pricina cărora socotești viața cu neputință de trăit. Dacă nu dai crezare cuvintelor mele, ascultă pe cei care au văzut chipurile mucenicilor în timpul muncilor; că mucenicii erau veseli și voioși în timp ce erau biciuiți și scrijilați cu unghii de fier, că se bucurau și se veseleau cînd erau întinși în tigăi, sub care ardea foc, mai mult decît cei care erau culcați pe pat de trandafiri. De aceea și Pavel, cînd avea să plece de pe lumea aceasta și să-și sfîrșească viața prin moarte silnică, spunea: „*Mă bucur și împreună cu voi toți mă bucur. Tot astfel și voi bucurați-vă și împreună cu mine bucurați-vă!*”³⁴. Ai văzut cu cîtă tărie cheamă Pavel pe toată lumea să ia parte la bucuria lui? Atît de mare bine socotea el plecarea din lumea aceasta! Atît de dorită, atît de fermecătoare, atît de vrednică de dorit socotea el moartea cea atît de înfricoșătoare. Dar și pentru alte multe pricini este plăcut și ușor jugul virtuții. Să vedem acum, dacă vrei, și care sînt greutățile păcatului.

Să aducem în fața noastră pe lacomi, pe negustori, pe cei care fac negoț cu polițele cele pline de rușine. Pot fi, oare, meserii mai împovărătoare decît acestea? Cîte supărări, cîte griji, cîte procese, cîte primejdii, cîte uneltiri, cîte lupte nu se nasc în fiecare zi de pe urma acestor ocupații! Cîte neliniști și tulburări! După cum nu poți vedea marea niciodată fără valuri, tot așa nici sufletul unor astfel de oameni, fără grijă, fără tristețe, teamă și tulburare, ci peste grijile de mai înainte vin altele, iar peste acestea năvălesc iarăși altele și nici nu se potolesc bine acestea și altele se ridică.

Vrei să vezi și sufletele celor care insultă și ale celor supărăcioși? Ce chin e mai mare decît chinul lor? Ce rană e mai dureroasă decît rănila dinăuntru sufletului lor? Cuptorul din ei arde neconținut, iar flacăra nu se stinge niciodată.

Vrei să vezi sufletele celor stăpîniți de dragostea trupească, ale celor care se dau în vînt după plăcerile din viața aceasta? Ce robie poate fi mai cumplită decît asta? Duc viața lui Cain, trăind neconținut cu frică și cu spaimă; tremură pentru viața celor pe care-i iubesc; dacă moare cel iubit, jelesc mai amarnic decît după cele mai apropiate rude.

În sfîrșit, care viață e mai plină de tulburare, mai plină de nebunie decît viața celor îngîmfați?

„*Invățați de la Mine, spune Domnul, că sînt blînd și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre*”. Blîndețea este mama tuturor bunătăților. Așadar nu te teme, nici nu fugi de un jug care-ți ușurează toate greutățile din viață, ci pune-l, cu dragă inimă, pe grumazul tău și atunci îi vei cunoaște bine dulceața lui. Nu-ți strivește grumazul, ci stă pe grumazul tău numai pentru buna rînduială a vieții tale: să te înduplece să pășești frumos, să te ducă pe calea cea împărătească, să te ferească de prăpăstiile din dreapta și din stînga, să te facă să mergi cu ușurință pe calea cea strîmtă.

Așadar, pentru că atît de mari sînt bunătățile acestui jug, pentru că atît de mare e siguranța, atît de mare bucuria, să luăm acest jug cu toată inima și cu toată rîvna, ca să aflăm și aici odihnă sufletelor noastre și să avem parte și de bunătățile cele ce vor să fie, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

**„În vremea aceea a mers Iisus sîmbăta prin semănături;
iar ucenicii Lui au flămînzit
și au început să smulgă spice și să mănînce”¹.**

I

Evanghelistul Luca spune: „Într-o sîmbătă, a doua după cea dintîi”².

– Ce înseamnă: „A doua după cea dintîi”?

– Cînd erau două sărbători la rînd: și sîmbăta Domnului și o altă sărbătoare care venea îndată după sîmbătă. Că iudeii numesc fiecare sărbătoare: sîmbătă.

– Pentru ce Domnul, Care știa totul de mai înainte, i-a dus sîmbăta prin semănături? Voia cumva să desființeze sîmbăta?

– Voia, dar nu voia s-o facă la întîmplare. De aceea niciodată n-a călcat sîmbăta fără pricină, ci avînd pricini binecuvîntate, ca să poată desființa și porunca, dar să nu supere nici pe iudei.

Au fost și mai înainte cazuri cînd Domnul a călcat sîmbăta din proprie inițiativă, ca de pildă cînd a uns ochii orbului cu tină³ și cînd a spus: „Tatăl Meu pînă acum lucrează și Eu lucrez”⁴. A făcut lucrul acesta slăvind într-un caz pe Părintele Său, iar în celălalt ținînd seamă de slăbiciunea iudeilor.

În împrejurarea de față Domnul apără pe ucenicii Săi spunînd că foamea i-a silit să smulgă spice, deși, pentru păcatele recunoscute de toată lumea ca păcate, o astfel de apărare nu-i valabilă. Ucigașul nu poate să se apere spunînd că furia l-a silit să ucidă, nici cel care săvîrșește adulter nu poate să se apere spunînd că pofta l-a silit la păcat; dar, mai bine spus, nici o altă pricină nu pot spune. Aici însă spunînd că foamea i-a silit pe ucenici să smulgă spice, Domnul i-a scăpat de orice păcat. Tu însă minunează-mi-te de ucenici! Sînt atît de simpli! Nu se interesează deloc de cele trupești, ci socotesc o nimica mîncarea, masa. Luptă neconținut cu foamea, dar nu se despart de Iisus. Dacă nu i-ar fi silit cumplit foamea, nici n-ar fi smuls spice din semănături.

1. Matei 12, 1.

2. Luca 6, 1.

3. Ioan 9, 6.

4. Ioan 5, 17.

Dar fariseii ce spun?

„Iar fariseii văzînd I-au zis: „Iată ucenicii Tăi fac ce nu se cade a face simbăta”»⁵.

Cu acest prilej fariseii nu sînt atît de înversunați – deși era firesc să fie –, nu se mînie tare, ci se mărginesc numai să-i învinuiască pe ucenici. Dar cînd Domnul a vindecat pe omul cu mîna uscată⁶, atît de mult s-au sălbăticit, că au pus la cale chiar uciderea și moartea Domnului. Fariseii, cînd văd că nu se face o faptă mare și deosebită, stau liniștiți; dar cînd văd că Iisus vindecă și mîntuie pe unii, se sălbătesc, se tulbură și ajung de nesuferit. Atît de mult dușmănesc mîntuirea oamenilor!

Cum îi apără Iisus pe ucenicii Săi?

„N-ați citit, le spune fariseilor, ce a făcut David în templu, cînd a flămînzit el și cei dimpreună cu el? Cum a intrat în casa lui Dumnezeu și a mîncat pîinile punerii înainte, pe care nu se cădea să le mănînce nici el, nici cei dimpreună cu el, ci numai preoții?”⁷

Cînd apără pe ucenici aduce ca mărturie pe David; cînd Se apără pe Sine, pe Tatăl. Și uită-te cît de muștrător: *„N-ați citit ce a făcut David?”* Că mare era slava profetului David! De aceea și Petru, mai tîrziu, apărîndu-se înaintea iudeilor, le-a spus așa: *„Se cade să vorbesc cu îndrăznire către voi despre patriarhul David, că a și murit și a și fost îngropat”⁸.*

– Pentru ce Hristos nu-l numește pe David împărat și profet nici acum, nici mai tîrziu?

– Poate pentru că Domnul Își trăgea neamul din David.

Dacă fariseii ar fi fost niște oameni înțelegători, Iisus i-ar fi apărut pe ucenici spunîndu-le că din pricina foamei au smuls spice; dar pentru că erau ticăloși, lipsiți de omenie, le amintește împlinirea cu David.

Evanghelistul Marcu spune: *„Pe vremea lui Aliatar arhiereul”⁹.* Nu este nici o contradicere între spusele lui Marcu și cele istorisite în Vechiul Testament, unde numele arhiereului este Abimelec¹⁰, ci arată că arhiereul acesta avea două nume. Evanghelistul Marcu mai adaugă că arhiereul i-a dat lui David pîinile¹¹. Aceasta este o mare apărare în sprijinul ucenicilor, arătînd că chiar marele preot a îngăduit lui David și celor dimpreună cu el să mănînce pîinile punerii înainte. Și nu numai că a îngăduit, dar i le-a și dat cu mîinile lui. Nu-mi spune că David era profet! Nici ca profet nu avea dreptul să mănînce aceste pîini. Dreptul acesta îl aveau

5. Matei 12, 2.

6. Matei 12, 10–13.

7. Matei 12, 3–4; I Regi 21, 6.

8. Fapte 2, 29.

9. Marcu 2, 26.

10. I Regi 21, 6.

11. Marcu 2, 26.

numai preoții¹². De aceea a și adăugat Domnul: „*Ci numai preoții*”. Să fi fost David de mii de ori profet, nu era preot! Dar chiar dacă era profet, nu erau cei dimpreună cu el; că și lor li s-a dat să mănînce.

– Ce vrei să spui? aș putea fi întrebat. Apostolii sînt egali cu David?

– Pentru ce-mi vorbești de dregătoria lor, cînd se pare a fi călcarea legii, deși era o necesitate a firii? Dar chiar și așa, Iisus îi scapă și mai mult pe ucenici de vină cînd arată că unul mai mare decît ei a săvîrșit aceeași faptă.

II

S-ar putea să mă întrebe cineva:

– Ce legătură are însă toată istoria lui David cu călcarea sîmbetei? El n-a călcat sîmbăta!

– Prin întrebarea ce-mi pui îmi dai un argument și mai puternic, care arată mai cu seamă înțelepciunea lui Hristos, că a lăsat deoparte călcarea sîmbetei și a dat ca exemplu o altă călcare de lege mai mare decît călcarea sîmbetei. Nu-i același lucru a călca sîmbăta cu a te atinge de acea sfințită masă de care n-avea nimeni dreptul să se atingă. Sîmbăta s-a călcat de nenumărate ori; dar, mai bine spus, s-a călcat totdeauna și pentru tăierea împrejuri¹³ și pentru alte multe fapte; poți vedea că s-a călcat sîmbăta și la cucerirea Ierihonului¹⁴. Călcarea de lege săvîrșită de David însă s-a întîmplat numai atunci. Deci biruința lui Iisus asupra fariseilor este și mai strălucită. Pentru ce nimeni n-a învinuit pe David, deși călcarea de lege a lui David a dat naștere la o și mai mare crimă? Uciderea celor 305 preoți de către Saul¹⁵ își are doar acolo începutul. Iisus însă n-o mai amintește; se mărginește numai la ceea ce îl împinsese pe David să calce legea: foamea.

Iisus dezleagă, apoi, sîmbăta și în alt chip.

La început a dat ca exemplu pe David, pentru a înfrînge cerbicia fariseilor prin înalta dregătorie a lui David. După ce le-a închis gura și le-a spulberat îngîmfarea, aduce cel mai puternic argument.

– Care?

„*Nu știți că în templu preoții spurcă sîmbăta și sînt nevinovați?*”¹⁶

Domnul vrea să spună așa: „Cînd ucenicii Mei au călcat sîmbăta foamea i-a silit s-o facă; cînd însă preoții calcă sîmbăta chiar în templu, o calcă fără să-i silească ceva”.

Domnul nu-i scapă pe ucenici așa dintr-o dată de învinuirea adusă de farisei. Mai întîi îi scuză, apoi îi atacă pe farisei. Cel mai puternic argu-

12. *Ieș.* 29, 33.

13. *Num.* 28, 9.

14. *Isus Navi* 6, 4.

15. *I Regi* 22, 18.

16. *Matei* 12, 5.

ment l-a adus la urmă, cu toate că și argumentul de mai înainte avea propria lui putere. „Să nu-mi spuneți, le spune Domnul fariseilor, că ucenicii nu pot fi scăpați de vină odată ce aduc ca pildă pe un altul care a făcut același păcat și nu i s-a socotit păcat! Când cel care a săvârșit o faptă nu este învinuit, atunci fapta lui ajunge temei de apărare. Dar Domnul nu s-a mărginit la atîta, ci aduce cel mai puternic argument, spunînd că fapta ucenicilor Săi nici nu este păcat. Da, acesta este mai cu seamă semnul unei strălucite victorii, cînd dovedești că legea însăși desființează sîmbăta; și o desființează în două chipuri: și în ce privește locul și în ce privește sîmbăta. Dar, mai bine spus, este desființată legea și în alt chip: de preoți; mai mult, călcarea sîmbetei nici nu este păcat: „Sînt nevinovați” spune Hristos. Ai văzut cîte argumente a dat Domnul? Mai întîi, locul: „*în templu*”; în al doilea rînd, persoanele: „*preoții*”; în al treilea rînd, timpul: „*sîmbăta*”; în al patrulea rînd, fapta însăși: „*spurcă*”; n-a spus: „dezleagă sîmbăta”, ci a folosit un cuvînt cu mult mai greu: „*spurcă sîmbăta*”; în al cincilea rînd, nu numai că nu sînt pedepsiți, ci sînt absolviți de orice vină: „*sînt nevinovați*”. Să nu socotiți, le spune Iisus, că fapta asta a preoților este la fel cu cea săvârșită de David! Fapta lui David s-a săvârșit numai o dată, și nu de preot, din pricina foamei; de aceea a și fost iertat David și cei dimpreună cu el; dar cealaltă faptă, a preoților, se săvârșește și în fiecare sîmbătă, și de preoți, și în templu, și potrivit legii. Din pricina aceasta preoții sînt absolviți de păcat, nu pe temeiul iertării, ci pe temeiul legii. „N-am spus că preoții în templu spurcă sîmbăta, spune Iisus, pentru ca să-i învinovățesc și nici nu-i scap de vină pentru că merită să fie iertați, ci pentru că legea nu socotește fapta lor un păcat”. Se pare că Domnul ia apărarea preoților; de fapt însă îi scapă pe ucenici de orice vină. Cînd spune: „*preoții sînt nevinovați*”, Hristos spune: „cu mult mîi mult ucenicii!”

– Dar ucenicii nu sînt preoți!

– Dar sînt mai mari decît preoții! Însuși Stăpînul templului este de față. Adevărul, și nu tipul. De aceea a și spus:

„Dar vă spun vouă, că mai mare decît templul este aici”¹⁷.

Deși fariseii au auzit niște cuvinte ca acestea, totuși n-au spus nimic; că nu-i interesa pe ei mîntuirea omului.

Apoi, pentru că aceste cuvinte păreau grele pentru ascultători, Iisus schimbă îndată cuvîntul și vorbește iarăși despre iertare. Și, cu oarecare dojană, le spune așa:

„Dacă ați ști ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă, n-ați fi osîndit pe cei nevinovați”¹⁸.

17. Matei 12, 6.

18. Matei 12, 7.

Ai văzut că aduce iarăși cuvîntul despre iertare și iarăși arată că ucenicii sînt mai presus de iertare: „*N-ați fi osîndit pe cei nevinovați!*”? Mai înainte a dat de exemplu pe preoți, spunînd același lucru: „*sînt nevinovați*”.

Cuvintele acestea le spune de la El Însuși, dar, mai bine spus, și pe acestea le ia din lege, că a citat o spusă profetică¹⁹.

III

În sfîrșit, aduce și un alt argument:

„*Că Fiul Omului este Domn al simbetei*”²⁰.

În acest text Iisus vorbește despre El Însuși. Evanghelistul Marcu spune că a grăit aceste cuvinte despre om în general, pentru că a spus: „*Simbăta a fost făcută pentru om, și nu omul pentru simbătă*”²¹.

– Dar atunci pentru ce a fost pedepsit cel ce a adunat lemne simbăta?²²

– Pentru că dacă ar fi fost disprețuite legile chiar de la început, cu greu ar mai fi fost păzite mai tîrziu. Că multe și mari foloase a adus simbăta la început; de pildă, i-a făcut pe iudei să fie blînzi și iubitori de oameni față de cei ai lor; i-a învățat că Dumnezeu este Creatorul și purtătorul de grijă, după cum zice Iezechiel²³; i-a învățat să se depărteze încetul cu încetul de păcat și i-a făcut să fie cu luare aminte la cele duhovnicești. Dacă atunci cînd le-a dat legea despre păzirea simbetei, Dumnezeu ar fi spus: „Simbăta faceți fapte bune, dar nu faceți fapte rele!”, iudeii n-ar fi păzit porunca. Dumnezeu însă a interzis fără deosebire orice fel de faptă și a spus: „Simbăta să nu faceți nimic!” Și nici așa n-au ascultat. Cînd Domnul a dat poruncile pentru păzirea simbetei a lăsat să se înțeleagă că vrea atît numai, ca iudeii să se depărteze de păcat. Că spune Dumnezeu: „*Nimic să nu faceți simbăta în afară de cele ce trebuie făcute pentru suflet*”²⁴. În templu simbăta se lucra; și se lucra cu zor și de două ori mai mult decît în zilele de lucru. Astfel Domnul, prin umbră, îi face să întrezărească adevărul.

Aș putea fi însă întreat:

– Cum? A înlăturat Hristos atît de mare cîștig?

– Doamne ferește! Dimpotrivă, a făcut chiar mai mare cîștigul. Venise timpul ca oamenii să fie învățați toate prin niște porunci superioare poruncilor Vechiului Testament. Nu mai trebuia acum să fie legate

19. Osea 6, 6.

20. Matei 12, 8.

21. Marcu 2, 27.

22. Num. 15, 32–36.

23. Iez. 20, 12, 20.

24. Ieș. 12, 16.

măinile celor scăpați de păcat, măinile celor înaripați pentru săvîrșirea a tot felul de virtuți; nu mai trebuia acum să învețe că Dumnezeu a făcut tot ce e pe lume; nu mai trebuia acum să învețe să fie blînzi cei chemați să imite chiar iubirea de oameni a lui Dumnezeu – „*Fiți milostivi, spune Hristos, ca și Tatăl vostru Cel ceresc*”²⁵; nu mai trebuia acum să sărbătorească o singură zi cei care au primit poruncă să sărbătorească toată viața – „*Să prăznuim, spune Pavel, nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al vicleniei, ci cu azimile curăției și ale adevărului*”²⁶; nu mai trebuia acum să stea lîngă altar și jertfelnic cei care au pe Însuși Stăpînul universului în sufletul lor, cei ce vorbesc prin toate cu El: și prin rugăciune și prin jertfă și prin Scripturi și prin milostenie și prin aceea că Îl au înăuntrul sufletului lor. Ce nevoie mai are de serbarea sîmbetei cel care sărbătorește neconținut, cel care locuiește în cer?

Să sărbătorim, dar, neconținut²⁷ și să nu facem nici un păcat. Accasta-i sărbătoare! Să sporască faptele noastre duhovnicești și să ne depărtăm de cele pămîntești. Să sărbătorim sărbătoarea duhovnicească, oprindu-ne măinile de la lăcomie, slobozind trupul nostru de ostenelele cele zadarnice și fără de folos îndurate odinioară de poporul evreu în Egipt. Că întru nimic nu ne deosebim noi, cei care strîngem aur, de evreii care în Egipt cărau și frămîntau lutul, care făceau cărămizi, care strîngeau paie și erau biciuiți. Și acum diavolul ne poruncește să facem cărămizi, ca atunci Faraon. Ce este altceva aurul decît lut? Ce este altceva argintul decît paie? Aurul, ca paiele, aprinde flacăra poftelor; aurul, ca lutul, așa îl murdărește pe cel ce-l ține în mînă. Din pricina aceasta Tatăl cel ceresc nu ne-a trimis pe Moise din pustie, ci pe Fiul din cer. Așadar dacă după ce a venit El pe pămînt rămîi tot în Egipt, vei suferi ce-au suferit evreii în Egipt; dar dacă părăsești Egiptul și te urci la Israelul cel duhovnicesc, vei vedea toate minunile.

IV

Nu este însă de ajuns atîta pentru mîntuire. Că nu trebuie numai să scăpăm de Egipt, ci să și intrăm în pămîntul făgăduinței. Pentru că și iudeii, după cum spune Pavel, au trecut și prin Marea Roșie²⁸, au mîncat și mană, au băut și băutură duhovnicească și totuși au pierit cu toții. Ca să nu pășim și noi ca ei, să nu ne trîndăvim, să nu șovăim, ci, cînd auzim iscoadele cele viclene că hulesc și acum calea cea strîmtă și îngustă²⁹ și

25. Luca 6, 36.

26. I Cor. 5, 8.

27. De aici începe partea morală: Să sărbătorim în chip adevărat Domnului, îndepărtîndu-ne de orice păcat și săvîrșind dumnezeieștile virtuți.

28. Evr. 11, 29.

29. Matei 7, 14.

grăiesc la fel ca și iscoadele acelea trimise odinioară de Isus al lui Navi³⁰, să nu ne luăm după marea mulțime, ci să mergem după Iisus și după Halev, fiul lui Iefoni³¹. Să nu ne depărtăm de ei pînă ce n-am intrat în pămîntul făgăduinței și n-am pus piciorul în cer; nici să socotești anevoioasă călătoria. „Că dacă, vrăjmași fiind, am fost împăcați cu Dumnezeu, cu mult mai mult vom fi mîntuiți cînd sîntem împăcați”³².

- Dar calea aceasta, îmi spui tu, este strîmtă și îngustă!

- Cealaltă cale însă, pe care ai mers mai înainte, nu era numai strîmtă și îngustă, ci și de nestrăbătut, plină de fiare sălbatice. Și după cum nu era cu putință să treacă iudeii prin Marea Roșie, dacă nu se făcea minunea aceea, tot așa nu era cu putință să te sui la cer, dacă rămîneai în viața pe care o duceai mai înainte, dacă nu s-ar fi arătat între timp apa botezului. Dacă a ajuns cu putință ceea ce era cu neputință, cu atît mai mult ajunge ușor ceea ce e greu.

- Dar acolo, pot fi iarăși întrebate, minunea s-a săvîrșit numai prin harul lui Dumnezeu!

- Tocmai pentru aceasta mai ales este drept să ai încredere și curaj. Dacă Dumnezeu te-a ajutat atunci cînd era numai harul, cînd nu-ți dădeai nici o osteneală, oare nu te va ajuta cu mult mai mult acum? Dacă te-a mîntuit atunci, cînd stăteai degeaba, nu va voi să te ajute cu mult mai mult acum, cînd lucrezi?

Îți spuneam mai înainte că trebuie să ai curaj și încredere că se vor face și cele grele ușoare, din pricină că ai văzut că au ajuns cu putință cele cu neputință. Acum îți voi spune și aceea că, dacă sîntem cu mintea trează, nici poruncile lui Hristos nu vor fi grele. Că iată, moartea s-a călcat, diavolul a căzut, legea păcatului s-a stins, harul Duhului s-a dat, viața durează puțini ani, greutatea viciei s-au împușinat. Și ca să cunoști acestea și din fapte, uită-te cît de mulți oameni au făcut fapte mai mari decît cele poruncite de Hristos; tu însă te temi și de cele ce a poruncit. Ce cuvînt de apărare vei avea cînd pregeți să îndeplinești ceea ce ți-a poruncit, iar alții sar dincolo de semn? Pe tine te sfătuim să dai milostenie din averile tale; altul însă s-a despărțit de toate averile lui; pe tine te rugăm să trăiești în castitate cu soția ta; altul însă nici n-a cunoscut femeie; pe tine te îndemnăm să nu fii invidios; altul însă din dragostea de om și-a jertfit propria lui viață; pe tine te sfătuim să fii iertător, să nu fii aspru cu cei ce-ți greșesc; altul însă a fost palmuit și a întors și celălaltobraz³³. Ce vom zice deci, spune-mi mie? Cum ne vom apăra cînd nu facem nici

30. Num. 13, 28.

31. Num. 13, 6.

32. Rom. 5, 10.

33. Matei 5, 39.

poruncile lui Hristos, iar alții ne întrec atît de mult? Și nu ne-ar întrece, dacă poruncile lui Hristos n-ar fi fost ușoare. Spune-mi: Cine se topește: cel care pizmuiește fericirea și bunăstarea altora sau cel care se bucură și se veselește împreună cu aceștia? Cine bănuiește totul și tremură neconținut: cel cast sau desfrînatul? Cine se bucură cu bune nădejdi: cel care răpește averile altora sau cel care miluiește și dă celui nevoiaș din cele ale lui?

Gîndindu-ne dar la acestea, să nu ne trîndăvim de a merge pe căile virtuții, ci să ne pregătim cu toată rîvna pentru aceste lupte frumoase: să ne ostenim puțină vreme, ca să luăm cununile cele veșnice și neveștejite, pe care, facă Dumnezeu, ca noi toți să le dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

**„Și trecînd de acolo,
a venit în sinagoga lor;
și iată un om avînd mîna uscată”¹**

I

Iarăși Iisus vindecă sîmbăta, ca să apere cele făcute de ucenicii Săi.

Ceilalți evangheliști spun că Iisus l-a pus pe om în mijloc și a întrebat pe farisei dacă este îngăduit să faci bine sîmbăta². Uită-te cît de milostiv e Domnul! L-a pus în mijloc ca vederea lui să-i plece pe farisei spre milă; ca, înfrînți de înfățișarea bolnavului, să le scoată din suflet răutatea; ca, rușinați de om, să pună capăt sălbăticiilor lor. Dar sălbăticiii și urătorii de oameni vor mai degrabă să vatăme slava lui Hristos decît să vadă mîntuit un om. În două chipuri își arată răutatea lor: și luptînd împotriva lui Hristos, dar și împiedicîndu-L, cu mare înverșunare, să facă bine oamenilor.

Ceilalți evangheliști spun că Iisus i-a întrebat pe farisei³; evanghelistul Matei însă spune că Iisus a fost întrebat de farisei:

„Și L-au întrebat, zicînd: „Dacă este îngăduit să vindece sîmbăta”, ca să-L învinuiască”⁴.

Se poate că s-a întîmplat și una și alta. Fiind niște ticăloși și știind că Iisus tot are să-l vindece, s-au grăbit să I-o ia înainte cu întrebarea, nădăjduind că prin asta au să-L împiedice. De aceea L-au și întrebat: *„Dacă este îngăduit să vindece sîmbăta”*; nu ca să afle, ci *„ca să-L învinuiască”*. Le era de ajuns vindecarea, dacă voiau să-L învinuiască; dar voiau să-L prindă și în cuvînt; de aceea căutau să aibă mai multe capete de acuzare.

Dar Domnul cel iubitor de oameni o face și pe aceasta și le răspunde. Le arată bunătatea Sa, le îngăduie totul, punînd în lumină neomenia lor.

Îl pune pe om în mijloc; nu se teme de ei, ci se grăbește să le fie de folos, să-i plece spre milă. Dar cînd nici așa nu i-a înduplecat, S-a întristat și S-a mîniat pe ei, din pricina învîrtoșării inimii lor, și le-a zis:

1. Matei 12, 9-10.

2. Marcu 3, 4; Luca 6, 8.

3. Marcu 3, 4; Luca 6, 8.

4. Matei 12, 10.

„Care este omul dintre voi care, de ar avea o oaie și ar cădea aceea simbăta în groapă, nu o va apuca și o va scoate? Dar omul cu cât se deosebește de oaie? Pentru aceea este îngăduit a face bine simbăta”⁵.

Iisus le închide gura cu această pildă, ca fariseii să nu-și întindă și mai departe nerușinarea lor și ca să nu-L mai învinuiască iarăși de călcarea legii.

Uită-mi-te însă cât de felurite și de potrivite dovezi aduce Domnul pentru desființarea simbetei. Când a făcut tină și a vindecat pe orbul din naștere într-o simbăta nici nu-Și îndreptățește fapta Sa⁶, deși L-au învinuit fariseii și atunci; era însă de ajuns chipul în care a creat ochii orbului, ca să arate că El este Stăpînul legii. Când a vindecat pe slăbănogul de la Vitezda, când slăbănogul și-a luat patul⁷ și când fariseii L-au învinuit, Domnul Își justifică fapta și ca om și ca Dumnezeu; ca om, cînd spune: „Dacă omul primește tăiere împrejur simbăta, ca să nu se strice legea – și n-a spus ca să se folosească omul –, pe Mine vă miniați că am făcut simbăta pe un om întreg și sănătos”⁸; ca Dumnezeu, cînd spune: „Tatăl Meu pînă acum lucrează și Eu lucrez”⁹. Când fariseii i-au învinuit pe ucenici că nu păzesc simbăta, le-a spus: „N-ați citit ce a făcut David cînd a flămînzit, el și cei dimpreună cu el? Cum a intrat în casa lui Dumnezeu și a mîncat piinile punerii înainte?”¹⁰; și le-a adus ca martori și pe preoți¹¹. Și acum iarăși îi întreabă: „Este îngăduit simbăta a face bine sau a face rău?”¹²; și „Care dintre voi, de-ar avea o oaie...”¹³ Domnul cunoștea dragostea lor de bani; știa că sînt mai mult iubitori de bani decît iubitori de oameni.

Celălalt evanghelist¹⁴ spune că, întrebînd acestea, Domnul S-a uitat în ochii fariseilor, pentru ca și prin căutătura Lui să-i atragă spre milă; totuși nici așa nu s-au făcut mai buni. Cu toate că acum îl vindecă pe om numai cu cuvîntul, iar în alte multe împrejurări, punîndu-Și mîinile pe bolnavi, totuși nimic din acestea nu i-a făcut buni. Omul cu mîna uscată s-a vindecat, dar fariseii, prin vindecarea aceluia, au ajuns mai răi. Hristos voia să-i vindece pe farisei înaintea omului cu mîna uscată și a întrebuițat nenumărate chipuri de vindecare; și faptele Sale de mai înainte, și

5. Matei 12, 11–12.

6. Ioan 9, 1–41.

7. Ioan 5, 1–18.

8. Ioan 7, 23.

9. Ioan 5, 17.

10. Matei 12, 3–4.

11. Matei 12, 4.

12. Marcu 3, 4.

13. Matei 12, 11.

14. Marcu 3, 5.

cuvintele; dar pentru că zăceau de o boală de nevindecat, Domnul Se îndreaptă spre bolnav și

„Atunci a zis omului: „Întinde mîna ta!” Și a întins-o și s-a făcut sănătoasă ca și cealaltă”¹⁵.

– Ce au făcut fariseii?

– Au ieșit, spune evanghelistul, și s-au sfătuit să-L omoare:

„Iar fariseii ieșind, au făcut sfat împotriva Lui, ca să-L piardă”¹⁶.
Nu le făcuse nici un rău și încercau să-L omoare!

II

Atît de mare rău e invidia! Duce război nu numai împotriva străinilor, ci și împotriva prietenilor și cunoscuților.

Evanghelistul Marcu spune că fariseii au făcut sfat cu irodianii împotriva lui Iisus¹⁷.

– Ce a făcut Cel blînd și pașnic?

– Cînd a aflat aceasta, a plecat de acolo.

„Iar Iisus, cunoscînd gîndurile lor, a plecat de acolo”¹⁸.

Unde sînt, dar, cei care spun acum că ar trebui să se facă minuni? Hristos a arătat prin acestea că un suflet nesimțitor nici de minuni nu se lasă convins; a mai arătat că fariseii învinuiau pe degeaba pe ucenici. Dar trebuie observat mai cu seamă aceasta, că fariseii își ies din fire mai ales cînd se face bine oamenilor; cînd văd că cineva este scăpat de boală sau de păcat, atunci Îl și învinuiesc pe Hristos și se și sîlbătesc. Cînd Hristos voia să mînuie pe femeia păcătoasă Îl huleau; tot așa și cînd mîncă la masă cu vameșii; acum iarăși, pentru că vedeau că avea să facă sănătoasă mîna omului. Tu însă uită-mi-te că Iisus nici nu părăsește grija de bolnavi, dar nici nu ține seama de invidia fariseilor.

„Și au mers după El mulțimi multe și i-a vindecat pe toți. Și a poruncit celor vindecați să nu-L facă nimănui cunoscut”¹⁹.

Mulțimile mergeau totdeauna după El și se minunau de El; fariseii însă nu se lăsau de răutatea lor.

Apoi, ca să nu te tulburi de cele petrecute și de ciudata furie a fariseilor, evanghelistul aduce mărturie și pe proorocul Isaia, care vestise de mai înainte acestea. Atît de mare este precizia profețiilor, că nici aceste

15. Matei 12, 13.

16. Matei 12, 14.

17. Marcu 3, 6.

18. Matei 12, 15.

19. Matei 12, 15–16.

fapte nu le-au trecut sub tăcere, că au profețit și drumurile Lui și trecerile Lui de la un loc la altul și scopul cu care făcea aceste călătorii; aceasta, ca să cunoști că toate profețiile s-au rostit de Duhul Sfânt. Dacă este cu neputință să cunoaștem tainele oamenilor, cu atât mai mult ar fi fost cu neputință să cunoaștem scopul lui Hristos, dacă nu ni l-ar fi descoperit Duhul.

-Dar ce spune profetul?

-Evanghelistul a adăugat:

«Ca să se plinească ceea ce s-a zis de Isaia profetul, care zice: „Iată Fiul Meu pe Care L-am ales, iubitul Meu, întru Care a binevoit sufletul Meu. Voi pune Duhul Meu peste El și judecată va vesti neamurilor. Nu se va sfădi, nici nu va striga, nici nu va auzi cineva pe uliți glasul Lui. Trestie zdrobită nu va frînge și feștila care pîlpîie nu va stinge pînă ce va scoate la biruință judecata Lui; și în numele Lui vor nădăjdui neamurile»²⁰.

Profetul Isaia laudă bunătatea și puterea nespusă a lui Hristos și deschide neamurilor ușă mare și vădită; vorbește mai dinainte de relele care vor veni peste iudei și arată unirea Fiului cu Tatăl. Că zice: „Iată Fiul Meu, pe Care L-am ales, iubitul Meu, întru Care a binevoit sufletul Meu”. Iar dacă „L-a ales”, înseamnă că Hristos nu dezleagă legea veche, ca potrivnic al legii, nici ca dușman al Legiuitorului Vechiului Testament, ci ca fiind în deplină unire cu Tatăl. Proclamîndu-I bunătatea Lui, profetul spune: „Nu se va sfădi, nici nu va striga”. Iisus voia să-i vindece pe iudei, dar ei L-au respins. Hristos însă nici așa nu li s-a împotrivit. Profetul, pentru a-I arăta și tăria Lui și slăbiciunea lor, spune: „Trestie zdrobită nu va frînge”. Îi era ușor Domnului să-i sfărîme ca pe o trestie; dar ei nu erau nici trestie nevătămată, ci trestie zdrobită! „Și feștilă care pîlpîie nu va stinge”. Prin aceste cuvinte profetul înfățișează și mînia aprinsă a fariseilor, dar și puterea Lui în stare să le surpe mînia și să le-o stingă cu toată ușurința. Cuvintele profetului arată marea blîndețe a lui Iisus.

-Dar ce? Totdeauna va fi așa? aș putea fi întrebat. Ii va suferi pînă la sfîrșit Hristos să uneltească unele ca acestea și să se înfurie?

Nicidecum! Ci, după ce Hristos Își va fi împlinit toată opera Sa, va face și aceasta. Și lucrul acesta l-a arătat profetul cînd a spus: „Pînă ce va scoate la biruință judecata Lui; și în numele Lui vor nădăjdui neamurile”. Precum spune și Pavel: „Fiind gata să pedepsim toată neascultarea cînd se va împlini ascultarea voastră”²¹.

²⁰ Matei 12, 17-21.

²¹ II Cor. 10, 6.

- Ce înseamnă cuvintele: „*Cînd va scoate la biruință judecata Lui*”?

- Cînd Fiul va împlini toată opera Lui, spune profetul, atunci va aduce peste ei și răzbunarea, o răzbunare deplină. Vor suferi cumplit atunci cînd va sta înaintea lor strălucitor semnul Lui de biruință, atunci cînd va birui dreptatea Lui și nu le va mai rămîne nici o scuză nerușinată de împotrivire. Prin cuvîntul „*judecată*”, profetul vrea să spună: „*dreptate*”.

Dar planul lui Dumnezeu nu se mărginește la atîta, la pedepsirea celor necredincioși numai, ci și la tragerea întregii omeniri la El. De aceea profetul a și adăugat: „*În numele Lui vor nădăjdui neamurile*”. Apoi, ca să cunoști că acest lucru se face după voința Tatălui, profetul, la începutul acestei profeții, a întărit aceasta, odată cu cuvintele de mai înainte, spunînd: „*Iubitul Meu, întru Care a binevoit sufletul Meu*”. Este lămurit că Iubitul lucrează după voința Celui iubit, a Tatălui.

„*Atunci au adus la El pe un îndrăcit, orb și mut și l-a vindecat, încît cel orb și mut grația și vedea*”²².

III

O, viclenie a diavolului! A astupat diavolul cele două căi prin care omul acela avea să creadă: și vederea și auzul! Dar Hristos pe amîndouă i le-a deschis.

„*Și se mirau mulțimile zicînd: „Nu cumva Acesta este Fiul lui David?” Iar fariseii spuneau: „Acesta nu scoate pe demoni decît cu Beelzebul, căpetenia demonilor*”²³.

Ce lucru mare spuseseră mulțimile! Totuși fariseii nici aceasta nu o sufereau. Așa după cum am spus mai înainte, pe ei îi pișcă totdeauna binefacerile făcute oamenilor de Hristos și nimic nu-i întristează atît cît mîntuirea oamenilor. Și doar Domnul Se îndepărtase ca să le dea prilej să pună capăt răutății lor. Dar iarăși s-a aprins răutatea lor, pentru că iarăși Domnul a făcut un bine. Se revoltaseră mai mult decît demonul! Acela a ieșit din trupul omului, a plecat, a luat-o la fugă, fără să rostească ceva; fariseii însă încercau cînd să-L ucidă, cînd să-L defaime! Dar pentru că nu izbuteau, îi vătămau slava.

Așa²⁴ este invidia! Nu este păcat mai rău decît invidia. Desfrînatul chiar dacă simte oarecare plăcere, săvîrșește păcatul în scurtă vreme; invidiosul însă se chinuie și se pedepsește pe sine însuși înaintea celui invidiat, iar păcatul lui nu încetează niciodată, ci lucrează neconținut. După cum porcul se bucură de mocirlă, iar diavolul de vătămarea noastră, tot așa și invidiosul se bucură de răul semenului său. Atunci se liniștește și răsuflă ușurat, cînd peste semenul său a venit un necaz sau o

22. Matei 12, 22.

23. Matei 12, 23-24.

24. De aici începe partea morală: *Despre invidie. Cuvînt foarte folositor.*

rușine; socotește nenorocirile altora propriile sale bucurii, iar fericirea și bunăstarea altora, propria sa nenorocire. Nu urmărește să aibă el bucurie, ci semenul său să aibă necazuri și scîrbe. Nu merită, oare, să lovești cu pietre și să stîlcești în bătăi pe acești oameni ca pe cîinii turbați, ca pe diavolii afurișiți și ca pe iele? După cum unii gîndaci se hrănesc cu murdărie omenească, tot așa și invidioșii se hrănesc cu nenorocirile altora; sînt dușmanii și vrăjmașii oamenilor. Celorlalți oameni le e milă cînd se junghie un animal; dar tu, invidiosule, devii fiară, tremuri, te îngălbenești la față cînd vezi că unui om îi merge bine. Poate fi o nebunie mai cumplită decît aceasta? De aceea au putut desfrîinatele și vameșii să intre în împărăția cerurilor! Invidioșii erau înăuntru, dar au fost scoși afară. Că spune Hristos: „*Iar fiii împărăției vor fi scoși afară!*”²⁵. Desfrîinatele și vameșii s-au izbăvit de păcatele lor și au dobîndit ceea ce nicicînd nu se așteptau; invidioșii însă au pierdut și bunătațile pe care le aveau. Și pe bună dreptate. Că invidia face din om diavol; face din om demon sălbatic. Invidia a săvîrșit cel dintîi omor; invidia n-a mai cunoscut glasul sîngelui²⁶; invidia a pîngărit pămîntul; mai tîrziu invidia, deschizînd gura pămîntului, a înghițit și a omorît pe Datan, Core și Abiron și pe tot poporul acela²⁷.

Ar putea însă cineva să-mi spună că e ușor să critici invidia; ar trebui mai degrabă să vedem cum putem scăpa de această boală.

– Cum vom scăpa, dar, de acest păcat? Dacă ne vom gîndi că, după cum desfrînatului nu-i este îngăduit să intre în biserică, tot așa nici invidiosului; ba cu mult mai mult acestuia decît aceluia. Acum însă noi nici nu socotim invidia păcat. De aceea nici nu ne sinchisim. Dacă însă am ajunge să ne dăm seama bine că invidia e un mare păcat, ne-am dezbrăca ușor de el. Plîngi deci și suspină! Bocește și roagă pe Dumnezeu! Fii încredințat că ești stăpînit de un greu păcat și pocăiește-te! Dacă gîndești așa, scapi repede de boală.

– Dar cine nu știe că invidia este un păcat?

– Toată lumea o știe! Dar nu toți au despre invidie aceeași părere proastă ca despre desfrînare și adulter. Pe cine l-a muștrat conștiința cînd a invidiat? Cine a rugat pe Dumnezeu pentru acest păcat, ca Dumnezeu să-i fie milostiv? Nimeni, niciodată! Dar dacă postește și dă săracului cîțiva bănuți și e invidios, oricît de invidios ar fi, nu socotește că a făcut un mare păcat, deși este stăpînit de cea mai grozavă patimă. Din ce pricină a ajuns Cain atît de rău? Din ce pricină Isav? Din ce pricină copiii

25. Matei 8, 12.

26. Fac. 4, 2–8.

27. Num. 16, 1–35.

lui Laban? Din ce pricină fiii lui Iacov? Din ce pricină Core, Datan și Abiron? Din ce pricină Maria, sora lui Moise? Din ce pricină Aaron? Din ce pricină însuși diavolul? Din pricina invidiei!

IV

Pe lângă acestea mai gîndește-te și la aceea că tu, cu invidia ta, nu faci rău celui pe care-l invidiezi, ci ție îți înliști sabia în tine însuși. Cu ce l-a vătămat Cain pe Abel? Nu l-a trimis oare, fără să vrea, pe Abel mai repede în împărăția cerurilor, iar asupra lui a adus nenumărate nenorociri. Cu ce l-a vătămat Isav pe Iacov? Nu l-a îmbogățit, oare, pe Iacov și l-a făcut să se bucure de mii de bunătăți, iar el a pierdut casa părintească și a răătăcit în pămînt străin după ce l-a invidiat? Ce rău i-au făcut lui Iosif copiii lui Iacov cînd au împins invidia lor pînă la omor? N-au suferit ei, oare, de foame și n-au ajuns în primejdie de moarte, iar Iosif a ajuns împăratul întregului Egipt? Cu cît invidiezi mai mult, cu atît îi faci mai mare bine celui invidiat. Dumnezeu rînduiește așa lucrurile. Cînd vede pe cel nevinovat nedreptățit, îl înalță și mai mult, îl face și mai strălucitor, iar pe tine te pedepsește. Dacă Dumnezeu nu lasă nepedepsiți pe cei care se bucură de nenorocirile dușmanilor – „*Nu te bucura de căderea dușmanilor tăi*, zice Scriptura, *ca nu cumva să te vadă Dumnezeu și să nu-I plăci Lui*”²⁸ –, cu atît mai mult pe cei care invidiază pe cei care nu le-au făcut nici un rău. Să tăiem deci fiara cea cu multe capete. Că invidia are multe chipuri. Dacă cel care iubește pe cel care-l iubește nu face nimic mai mult decît vameșul²⁹, unde se va găsi cel care urăște pe cel care nu i-a făcut nici un rău? Cum va scăpa de iad cînd este mai rău decît păgîinii? De aceea mă doare cumplit inima, că noi, care am primit poruncă să imităm pe îngeri, dar, mai bine spus, pe Stăpînul îngerilor, imităm pe diavol! Multă este invidia chiar în biserică! Dar invidia ne stăpînește mai mult pe noi clericii decît pe credincioși. Din pricina aceasta trebuie să ne vorbim noi clericii nouă înșine. Spune-mi, pentru ce invidiezi pe semenul tău? Pentru că-l vezi încărcat de onoruri și vorbit de bine? Dar nu te gîndești cît rău aduc onorurile celor care nu sînt cu luare aminte asupra lor? Îi împing spre slava deșartă, spre mîndrie, spre îngîmfare, spre dispreț; îi fac mai trîndavi; pe lângă toate acestea onorurile se vestejesc repede. Și ceea ce-i mai cumplit e că păcatele pe care le nasc onorurile rămîn veșnice, pe cînd plăcerea apare și dispăre. Spune-mi: pentru acestea îl invidiezi?

– Dar clericul cu o funcție înaltă, îmi poți spune, face tot ce vrea: pedepsește pe dușmani și face bine celor ce-l lingușesc; are mare putere.

28. *Prov.* 24, 17–18.

29. *Matei* 5, 46.

- Cuvintele acestea pornesc din gura unor oameni îndrăgostiți de cele din lume, din gura unor oameni lipiți de pământ. Pe omul duhovnicesc însă nimic nu-l poate mîhni. Ce rău poate să-i facă? Își va pierde funcția? Și ce-i cu asta? Dacă a pierdut-o pe drept, este spre folosul său; că nimic nu supără pe Dumnezeu ca a fi preot fără să meriți. Dacă a pierdut-o pe nedrept, atunci osînda se îndreaptă spre cel ce l-a depus din treaptă, nu spre el; că acela care suferă o nedreptate și o suportă cu bărbăție dobîndește prin asta mai mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Să nu urmărim, dar, să avem funcții înalte, să fim înconjurați de onoruri și putere, ci să fim virtuoși și filozofi. Funcțiile înalte împing de multe ori la fapte care nu-s pe placul lui Dumnezeu. Trebuie să ai suflet tare, ca să îndeplinești o funcție înaltă așa cum trebuie. Cel care nu are o astfel de funcție filozofează vrînd-nevrînd; cel care are o funcție înaltă însă pățește ceea ce ar păți un bărbat care ar trăi la un loc cu o fată plăcută la chip și frumoasă, dar care ar fi primit poruncă să nu se uite la ea, fără a fi pedepsit. Așa e și puterea. De aceea pe mulți funcția înaltă i-a făcut chiar fără voia lor să înjure, i-a scos din fire, le-a luat frîul limbii, le-a deschis ușa gurii; sufletul lor, purtat ca de vînt, scufundă corabia în cel mai mare adînc de păcate. Pe un om înconjurat de atît de mari primejdii îl admiri? Un astfel de om spui că merită imitat? Ce nebunie! În afară de cele ce ți-am spus, mai gîndește-te cîți dușmani, cîți pîrîși, cîți lingușitori nu-l înconjoară! Spune-mi, merită un astfel de om să fie socotit fericit? Cine o poate spune?

- Dar este lăudat de mulțime un om cu o astfel de funcție!

- Și ce importanță are? Nu poporul este dumnezeul în fața căruia trebuie să dea socoteală! Cînd vorbești de popor, vorbești de alte piedici, greutăți și primejdii. Laudele poporului, cu cît îl fac mai strălucitor, cu atît îi măresc și mai mult primejdiile, grijile și tristețile. Un om ca acesta nu poate deloc să răsufle sau să se odihnească; atît de cumplit stăpîn are! Și pentru ce vorbesc de odihnă și de răsufflare? Chiar de-ar face mii de fapte bune, unul ca acesta cu greu va intra în împărăția cerurilor. Că nimic nu pierde atîta pe un om cît slava de la oameni? Îl face laș, rău, lingușitor, fățarnic. Pentru ce fariseii spuneau că Hristos are demon? Nu pentru că doreau slavă de la oameni? Pentru ce mulțimile aveau o părere dreaptă despre El? Nu pentru că nu erau stăpîniți de această boală? Nimic, nimic nu ne face atît de nelegiuîți și de nebuni ca umbletul după slava de la oameni? Și nimic nu ne face atît de prețuiți și de tari ca disprețul pe care-l aruncăm acestei slave! De aceea omul cu o funcție înaltă trebuie să aibă un suflet foarte tare, ca să poată ține piept unui iureș atît de mare și unui vînt atît de puternic. Cînd îi merge bine se pune pe el înaintea tuturor; cînd i se schimbă soarta, vrea să se ascundă sub pământ. Patima, dorința de slavă, îl copleșește; ea îi este și iad și rai.

V

Spune-mi, merită invidiați astfel de oameni? Nu merită, oare, mai degrabă să-i plîngi și să-i jelești? Este clar oricui. Pizmuind pe un om înconjurat de slava de la oameni, te asemeni cu unul care, uitîndu-se la un altul legat, biciuit și sfișiat de fiare nenumărate, i-ar pizmui rănile și loviturile. Tot atîtea legături și tot atîția stăpîni are cîți oameni are și mulțimea. Și ceea ce-i mai cumplit e că fiecare din acești oameni are o altă părere, că toți îl judecă după cum îi taie capul, fără nici o cercetare și aprobă părerea unuia și a altuia. Nu-i, oare, mai cumplit acest lucru decît furia valurilor, decît furia furtunii? Pe un om care umblă după slava lumii îl încîntă ușor plăcerea slavei, dar tot atît de ușor îi și pleacă la pămînt capul. Totdeauna e în mijlocul furtunii; niciodată pe vreme bună! Înainte de a ieși în public ca să-și țină discursul, tremură și se zbate; după ce se întoarce acasă sau moare de tristețe sau se bucură peste măsură; iar bucuria aceasta e mai cumplită decît tristețea. Că bucuria este un rău tot atît de mare ca și tristețea se vede din urmările pe care le are bucuria asupra sufletului: îl face ușuratic, mîndru, disprețuitor. Despre adevărul spuselor mele te poate încredința viața bărbaților din vechime. Cînd era bun David? Cînd se bucura sau cînd era strîmtorat? Cînd erau buni iudeii? Cînd suspinau și chemau pe Dumnezeu sau cînd se bucurau în pustie și se închinau vițelului? De aceea și Solomon, cel care a știut mai bine decît toți ce este bucuria, spune: „*Mai bine este să te duci într-o casă în care se jelește, decît într-o casă în care se rîde*”³⁰. De aceea și Hristos pe unii îi fericește, zicînd: „*Fericiți cei ce plîng*”³¹, iar pe ceilalți îi nefericește: „*Vai vouă celor ce rîdeți, că veți plînge!*”³² Și pe bună dreptate. Sufletul, cînd huzurește, devine mai ușuratic, mai trîndav; cînd însă e întristat, se smerește, se cumîntește, scapă de tot roiul de păcate, are gînduri mai înalte, ajunge mai puternic.

Știind toate acestea, să fugim de slava ce ne-o dă lumea și de bucuria născută din ea, ca să dobîndim slava cea adevărată și veșnică, de care face Dumnezeu ca noi toți să avem parte, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

30. Ecl. 7, 3.

31. Matei 5, 4.

32. Luca 6, 25.

OMILIA XLI

**«Iar Iisus, cunoscînd gîndurile lor, le-a zis:
„Orice împărăție dezbinată în sine se va pustii;
și orice cetate sau casă dezbinată în sine nu va dăinui.
Și dacă satana scoate pe stana, s-a dezbinat în sine.
Deci cum va dăinui împărăția lui?»¹**

I

Fariseii îi aduseseră și învinuirea că scoate demonii cu Beelzebul². Hristos însă nu i-a ținut îndată de rău, ci le-a dat prilej ca din mai multe minuni să-I cunoască puterea, iar din învățătura Sa să cunoască măreția Lui. Dar pentru că fariseii stăruiau, spunînd mereu aceleași lucruri, Hristos îi mustră. Le arată Dumnezeirea Sa, în primul rînd dîndu-le pe față gîndurile lor ascunse, iar în al doilea rînd, izgonind cu ușurință demonii.

Învinuirea adusă de farisei lui Hristos era cu totul nerușinată. Dar, după cum spuneam mai înainte, invidia nu urmărește ce să spună, ci numai să spună. Cu toate acestea nici așa Hristos nu i-a disprețuit, ci Se apără cu blîndețea proprie Lui, ca să ne învețe să fim blînzi cu dușmanii noștri. Dacă dușmanii noștri ne acuză de lucruri de care habar n-avem, care n-au nici un temei, să nu ne înfuriem, să nu ne tulburăm, ci să le cerem socoteală cu toată blîndețea. Lucrul acesta l-a făcut mai cu seamă Hristos, dîndu-le cea mai puternică dovadă că spusele lor erau minciuni. Un om care are demon nu se poartă cu atîta blîndețe; un om care are demon nu cunoaște gîndurile ascunse ale oamenilor. Fariseii nici nu îndrăzniseră să dea pe față învinuirea pe care o aduceau Domnului, ci o răsuceau în mintea lor și din pricină că o bănuială ca aceasta era prea nerușinată, și din pricină că se temeau de mulțime. Hristos însă le arată că le cunoaște gîndurile; nu-i învinuiește și nici nu le dezvăluie răutatea în auzul tuturor, ci le dă răspunsul cuvenit, lăsînd pe seama conștiinței fiecăruia mustrarea gîndurilor lor. Hristos urmărea un singur lucru numai: să fie de folos păcătoșilor, nu să dezvăluie păcatele lor înaintea lumii. Nimic nu-L împiedica, dacă ar fi voit, să-Și lungească cuvîntul, să-i facă pe farisei de rîs și, pe lîngă aceasta, să-i mai și pedepsească foarte

1. Matei 12, 25-26.

2. Matei 12, 24.

aspru. Totuși le lasă pe toate acestea la o parte și urmărește un singur lucru; să nu-i îndârjească mai mult, ci să-i facă mai blînzi, mai capabili de îndreptare.

Cum Se apără Hristos? Nu cu Sfînta Scriptură – nici n-ar fi dat atenție cuvintelor Scripturii, ci dimpotrivă chiar le-ar fi răstălmăcit –, ci cu fapte din viața cea de toate zilele. „Orice împărăție, spune El, *dezbinată în sine, nu va dăinui; iar cetatea și casa, dacă se împart, iute se prăbușesc*”. Într-adevăr nu aduc atîta pagubă și stricăciune războaiele cît războaiele civile. Așa se întîmplă și cu trupurile și cu orice lucru. Hristos însă aduce deocamdată ca exemplu cazurile cele mai cunoscute. Într-adevăr, ce este mai puternic pe pămînt decît împărăția? Nimic! Și cu toate acestea și ea pierе din pricina răscoalelor.

– Dacă într-o împărăție mulțimea intereselor este pricina dezbinărilor, poți spune asta despre o cetate, despre o casă? aș putea fi întrebat.

– Fie că e vorba de o împărăție, de o cetate sau de o casă, dezbinarea are același rezultat: pieirea.

Cu alte cuvinte Hristos spune așa: „Dacă Eu am demon și cu el scot pe demoni, înseamnă că este dezbinare și luptă între demoni, înseamnă că se scoală unii împotriva altora; iar dacă se scoală unii împotriva altora, puterea lor a pierit, s-a dus. „Că dacă satana scoate pe satana, s-a dezbinat în sine”; – n-a spus: „Scoate pe demoni”, ca să arate cît de mare înțelegere este între ei – iar dacă s-a dezbinat a ajuns mai slab și e pierdut; iar dacă e pierdut, cum mai poate scoate pe celălalt?”

Ai văzut cît de ridicolă le e învinuirea, cît de mare prostia și contradicția lor? Nu se poate susține că satana și împărățește și scoate în același timp și pe demoni și că domnește tocmai pentru pricina pentru care ar trebui să cadă.

Acesta este primul răspuns dat de Hristos fariseilor. După acesta, al doilea. În acesta vorbește de ucenici. Totdeauna Hristos spulbera obiecțiile fariseilor nu numai într-un chip, ci în două și trei chipuri. Vrea să le închidă gura lor nerușinată. Așa a făcut și cînd a desființat sîmbăta; a dat ca exemplu pe David, pe preoți și mărturia care spune: „Milă voiesc, iar nu jertfă”³, precum și pricina instituirii sîmbetei, că a spus: „Sîmbăta a fost făcută pentru om, și nu omul pentru sîmbătă”⁴. Același lucru îl face și acum. După primul răspuns, dă un al doilea răspuns, mai clar decît cel dintîi. Și le spune:

„Dacă Eu scot demoni cu Beelzebul, fiii voștri cu cine-i scot?”⁵

3. Osea 6, 6.

4. Marcu 2, 27.

5. Matei 12, 26.

II

Vezi-I și aici bunătatea lui Hristos! Că n-a spus: „Ucenicii Mei”, nici „Apostolii Mei *cu cine-i scot?*”, ci: „*fiii voștri cu cine-i scot?*”, pentru ca, dacă fariseii ar voi să se întoarcă la aceeași noblețe a apostolilor, să aibă, datorită acestor cuvinte ale lui Hristos, prilej de întoarcere; dar dacă vor rămîne încăpățînați și vor stărui în gîndurile lor să nu mai poată avea nici o scuză. Cuvintele lui Hristos au acest înțeles: „Fiii voștri, adică apostolii, cu cine scot pe demoni?”. Că apostolii scosese ră pe demoni pentru că luaseră puterea aceea de la Hristos. Dar pe apostoli fariseii nu i-au învinuit deloc, că ei nu luptau împotriva scoaterii demonilor, ci numai împotriva lui Hristos. Hristos deci, voind să arate că spusele lor pornesc numai din invidie, le vorbește de apostoli. „Dacă Eu așa scot pe demoni, le spune El, apoi cu mult mai mult apostolii, care au luat această putere de la Mine! Și totuși apostolilor Mei nu le-ai adus această învinuire! Cum, dar, Mă învinuieți pe Mine, autorul faptelor săvîrșite de ei, iar pe ei nu-i învinuiți. Fapta aceasta a voastră nu vă va scăpa de osîndă, ci vă va face osînda și mai cumplită”. De aceea Hristos a și adăugat:

„*Pentru aceasta ei vor fi judecătorii voștri*”⁶.

„Pentru că apostolii sînt din neamul vostru, le spune Hristos, pentru că au scos și ei demoni, pentru că au crezut în Mine și M-au ascultat, este lămurit că vă vor osîndi pe voi care ați lucrat și ați grăit împotriva Mea”.

„*Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot demonii, atunci a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu*”⁷.

– Ce înseamnă: „*împărăția*”?

– Venirea Mea, răspunde Domnul.

Uită-te, că iarăși îi atrage spre El; le vorbește frumos, caută să-i facă să-L cunoască și le arată că ei luptă împotriva binelui lor și împotriva mîntuirii lor. „Ar trebui să vă bucurați și să săltați, le spune Domnul, că am venit să vă dăruiesc bunătățile acelea mari și nespuse, cîntate de mult de profeți, că a venit timpul fericirii voastre! Dar voi faceți cu totul dimpotrivă; nu numai că nu primiți aceste bunătăți, dar le mai și defăimați și născociți vinovății neîntemeiate.

Evangelistul Matei spune: „*Dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu, scot demonii*”; iar evangelistul Luca spune: „*Dacă Eu cu degetul lui Dumnezeu, scot demonii*”⁸, prin aceste cuvinte Domnul vrea să arate că scoaterea demonilor este lucrarea unei puteri foarte mari și nu a unui har oarecare. Hristos deci conchide și spune: „dacă lucrurile stau așa,

6. Matei 12, 27.

7. Matei 12, 28.

8. Luca 11, 20.

atunci Fiul lui Dumnezeu a venit". N-o spune pe față, ci pe ocolite. Și ca să nu le fie fariseilor greu cuvîntul acesta îl lasă să se înțeleagă spunînd: „*Deci a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu*”. Ai văzut covîrșitoarea Lui înțelepciune! A arătat venirea Lui cea strălucitoare, tocmai prin învinuirile pe care fariseii I le aduceau. Apoi, ca să-i atragă la El n-a spus numai atît: „*A ajuns împărăția*”, ci: „*A ajuns la voi*”, ca și cum le-ar fi spus: „*Au ajuns la voi bunătățile! Pentru ce sînteți împotriva propriului vostru bine? Pentru ce duceți război propriei voastre mîntuiri? Acesta este timpul despre care de demult au prezis profeții; acesta este semnul venirii cîntate de ei; acestea se săvîrșesc prin putere dumnezeiască. Că se săvîrșesc aceste fapte o știți și voi; și că se săvîrșesc prin putere dumnezeiască, o strigă faptele. Nici nu este cu putință ca satana să fie mai puternic acum, ci neapărat slab. Iar cine este slab nu poate, ca și cînd ar fi tare, să scoată pe demonul cel tare*”. Hristos a grăit așa ca să arate puterea dragostei și slăbiciunea dezbinării și certei. De aceea, cu timp și fără timp, Hristos îi îndeamnă la dragoste pe ucenici Săi și le spune că diavolul face totul ca să surpe dragostea.

După ce a dat al doilea răspuns, îl dă și pe al treilea, grăind așa:

„*Cum poate cineva să intre în casa celui tare și lucrurile lui să le jefuiască, dacă nu va lega întîi pe cel tare și atunci să-i jefuiască lucrurile lui?*”⁹

Din cele spuse s-a văzut că satana nu poate scoate pe satana. Și o știe toată lumea că nu poate fi scos nici altfel, dacă nu-l biruie mai întîi. Ce rezultă de aici? Ceea ce a spus și mai înainte; dar acum o spune cu mai multă strălucire. Cu alte cuvinte Domnul spune așa: „*Departa de Mine de a Mă folosi de diavol ca de un aliat! Îi duc război, îl pun în lanțuri! Dovada? I-am jefuit lucrurile lui!*” Vezi că s-a dovedit contrariul de ce încercau să meșteșugească fariseii? Aceia voiau să arate că nu scoate dracii cu puterea Lui, ci cu puterea lui Beelzebul. Hristos însă le arată că scoate nu numai pe demoni, ci că-l are legat, datorită mării Sale puteri, chiar pe șeful demonilor, pe Beelzebul; și că pe acela l-a biruit înainte de demoni cu puterea Sa. Și se vede lucrul acesta din cele petrecute. Dacă Beelzebul este șeful demonilor, iar demonii îi sînt supuși, cum ar fi cu putință ca demonii să fie alungați atîta vreme cît satana, cît Beelzebul, nu-i nici învins, nici supus?

Mie mi se pare că aceste cuvinte ale lui Hristos au în ele și o profeție, anume că nu numai demonii sînt „*lucrurile*” diavolului, ci și oamenii care fac faptele diavolului. Domnul a rostit aceste cuvinte pentru a arăta că El nu scoate numai demoni, ci că alungă și toată rătăcirea din lume, că

surpă toată vrăjitoria diavolului și că face fără putere pe toate cele ale lui. Hristos n-a spus: „Va lua”, ci: „Va jefui”, arătînd că va face aceasta cu putere de Stăpîn.

III

Hristos nu-l numește pe satana puternic pentru că ar fi prin fire puternic – să nu fie! –, ci pentru a arăta tirania lui de mai înainte, dobîndită datorită trîndăviei noastre.

„Cel care nu-i cu Mine împotriva Mea este; și cel care nu adună cu Mine risipește”¹⁰.

Iată și al patrulea răspuns.

„Ce vreau Eu? întreabă Hristos. Vreau să aduc pe oameni la Dumnezeu, să-i învăț virtutea, să le vestesc împărăția cerurilor! Ce vor demonii și diavolul? Cele potrivnice acestora. Deci cum este cu puțință să lucreze împreună cu Mine cel care nu adună cu Mine, cel care nu-i cu Mine? Dar pentru ce spun să lucreze împreună cu Mine? Dimpotrivă, dorința lui este de a risipi cele ale Mele. Cum e cu puțință, dar, ca satana, care nu numai că nu lucrează împreună cu Mine, ci și risipește pe cele ale mele, să arate atîta unire cu Mine încît să scoată demonii cu Mine?”

Se poate prea bine presupune că Hristos a spus aceste cuvinte nu numai despre diavol, ci și despre Sine, că și El este împotriva diavolului și împărăștie pe cele ale diavolului.

Dar m-ar putea întreba cineva:

- Cum este „împotriva Mea cel care nu-i cu Mine”?
- ”Prin aceea că nu adună cu Mine!”, răspunde Hristos.

Iar dacă acest lucru este adevărat, apoi cu atît mai mult cel care-i împotriva lui Hristos. Dacă cel care nu lucrează împreună cu Hristos este dușman al lui Hristos, cu atît mai mult cel care duce război împotriva lui Hristos.

Hristos a spus toate aceste cuvinte ca să arate că dușmănia Lui față de diavol este mare și nespusă. Spune-mi, dacă ar trebui să duci război împotriva cuiva și cineva n-ar vrea să-ți dea ajutor, prin însuși acest fapt n-ar fi el împotriva ta?

Dacă în altă parte Hristos a spus apostolilor: „Cel ce nu este împotriva voastră este pentru voi”¹¹, apoi aceste cuvinte nu sînt potrivnice celor spuse mai înainte. Într-un loc a arătat că acela este împotriva lor, în celălalt loc a arătat că este numai în parte cu ei, ca răspuns la cuvintele apostolilor: „în numele Tău scoate demoni”¹².

10. Matei 12, 30.

11. Luca 9, 50.

12. Luca 9, 49.

După părerea mea, Hristos în aceste cuvinte S-a gândit și la iudei, punîndu-i împreună cu diavolul. Că și iudeii erau împotriva lui Hristos și împrăștia ce aduna El.

Că S-a gândit și la ei, a arătat-o grăind așa:

„Pentru aceasta zic vouă, că orice păcat și defăimare se va ierta oamenilor”¹³.

După ce Domnul a terminat cu apărarea, după ce a răspuns obiecțiilor fariseilor și după ce le-a dovedit că se obrăznicesc în zadar, îi înfricoșează. Că pentru sfățuirea și îndreptarea oamenilor nu-i nevoie numai de apărarea învățăturilor și de darul de a convinge pe ascultători, ci și de amenințare, așa cum a făcut Hristos în toate împrejurările cînd a legiuit și a sfătuit.

Se pare însă că cele spuse de Hristos sînt tare neclare; dar dacă ne uităm cu luare aminte la ele, înțelegerea lor este ușoară.

Să ascultăm, dar, bine aceste cuvinte. Hristos spune:

„Orice păcat și defăimare se va ierta oamenilor; dar defăimarea Duhului nu se va ierta lor. Și celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului i se va ierta lui; dar celui care va zice cuvînt împotriva Duhului Sfînt nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie”¹⁴.

– Ce vrea să spună Domnul prin aceste cuvinte?

– „Multe ați spus împotriva Mea! zice El. Că sînt un înșelător, că sînt împotriva lui Dumnezeu. Vă iert acestea, dacă vă pocăiți, și nu vă pedepsesc. Dar defăimarea Duhului nu se va ierta nici acelora care se pocăiesc”.

– Cum e cu puțință asta? Că a fost iertat și acest păcat celor ce s-au pocăit. Mulți din cei care au defăimat au crezut mai tîrziu și toate păcatele li s-au iertat. Ce înțeles au, dar, cele spuse? Că dintre toate păcatele acesta singur nu se poate ierta? Pentru ce oare?

– Pentru că despre Hristos iudeii nu știau cine este, dar despre Duhul aflaseră de multă vreme. Tot ce-au grăit profeții au grăit prin Duhul Sfînt; toți cei din Vechiul Testament aveau o idee foarte clară despre Duhul Sfînt.

Înțelesul cuvintelor lui Hristos este deci acesta: „Fie! spune El. Puteți păcătui față de Mine, din pricina trupului cu care sînt îmbrăcat; dar nu puteți spune și de Duhul Sfînt: „Nu-L cunoaștem!”. De aceea defăimarea voastră nu vă va fi iertată și veți fi pedepsiți și aici și dincolo”. – Mulți au fost pedepsiți numai aici; de pildă, desfrînatul din Corint¹⁵ și corintenii

13. Matei 12, 31.

14. Matei 12, 31-32.

15. I Cor. 2, 6.

care s-au împărtășit cu nevrednicie cu dumnezeieștile taine¹⁶. – „Dar voi, continuă Hristos, veți fi pedepsiți și pe lumea aceasta și pe cealaltă. Vă iert toată defăimarea adusă Mie înainte de răstignire! Vă iert chiar răstignirea! Numai pentru necredința voastră nu veți fi pedepsiți!” – Că nici cei care au crezut înainte de răstignire nu aveau o credință totdeauna deplină. Înainte de patimi Hristos porunca să nu-L faci nimănui cunoscut; iar în timpul răstignirii a spus că le-a iertat lor păcatul acesta – ”Dar cele ce ai spus despre Duhul Sfânt, acelea nu vor avea iertare!”.

Că Domnul S-a gândit la defăimările aduse Lui înainte de răstignire se vede din cuvintele pe care le-a adăugat: „*Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice cuvânt împotriva Sfântului Duh, nu i se va ierta lui*”.

– Pentru ce?

– „Pentru că Duhul Sfânt vă este cunoscut, spune Hristos, pentru că ai păcătuit față de fapte evidente. Chiar dacă spunei că pe Mine nu Mă cunoașteți, dar nu puteți spune că nu cunoașteți pe Sfântul Duh, că scoaterea demonilor și tămăduirile sînt lucrarea Sfântului Duh. Deci nu M-ai ocărit numai pe Mine, ci și pe Duhul cel Sfânt. De aceea osînda voastră este de neînlăturat și aici și dincolo.

Unii oameni vor fi osîndiți și aici și dincolo; alții numai aici; unii numai dincolo, alții nici aici, nici dincolo. Aici și dincolo, ca iudeii – că au fost pedepsiți și aici, cînd au îndurat acele nemaiauzite suferințe la căderea Ierusalimului; și îndură și dincolo cea mai cumplită pedeapsă –, ca locuitorii Sodomei și mulți alții. Numai dincolo, ca bogatul care se pîrjolea în iad și nu era stăpîn nici pe o picătură de apă; numai aici, ca desfrînatul din Corint; dar nici aici nici dincolo, ca apostolii, ca profeții, ca fericitul Iov; că suferințele lor nu erau osîndă, ci lupte și încercări.

IV

Să ne sîrguim¹⁷, dar, să facem parte din aceștia din urmă! Dacă nu din aceștia, atunci cel puțin din cei care-și spală aici păcatele. Înfricoșător este scaunul acela de judecată, osînda de neînlăturat, iar chinul de nesuferit. Dacă vrei să nu fii pedepsit nici aici, judecă-te singur, cere-ți singur socoteală de faptele tale! Ascultă ce spune Pavel: „*Dacă ne-am judeca pe noi înșine, n-am mai fi judecați*”¹⁸. Dacă faci asta și mergi înainte pe acest drum, vei dobîndi și cununa.

– Dar cum să mă pedepsesc pe mine însumi? m-ai putea întreba.

– Plîngi, suspină cu amar, smerește-te, chinuiește-te, adu-ți aminte de păcatele tale, unul cîte unul. Nu mic mijloc de pedepsire a sufletului

16. I Cor. 11, 18–32.

17. De aici începe partea morală: *Trebuie să facem fapte potrivnice păcatelor, de vrem să fim învredniciți de împărăția cerurilor.*

18. I Cor. 11, 31.

este acesta, Dacă ai ajuns la zdrobirea inimii, atunci știi că prin aceasta mai cu seamă se pedepsește sufletul. Dacă ți-ai adus aminte de păcatele tale, atunci știi câtă durere se naște de aici. De aceea Dumnezeu dă unei astfel de pocăințe ca răsplată îndreptățirea, spunind: „*Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi!*”¹⁹ Nu-i puțin lucru pentru îndreptarea ta adunarea în minte a tuturor păcatelor tale, întoarcerea lor și pe o parte și pe alta, după felul lor, și trecerea lor pe dinaintea ochilor tăi. Cel care face lucrul acesta ajunge la o atît de mare zdrobire de inimă, că socotește că nici nu merită să mai trăiască. Iar cel care a ajuns la această socoteală va fi mai moale ca ceara. Nu-mi vorbi mie numai de desfrînare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse: calomniile, grăirile de rău, deșertăciunile, pizmuirile tale și toate păcatele la fel cu acestea! Că și pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăște se duce în iad²⁰; bețivul nu are parte de împărăția cerurilor²¹; cel care nu iubește pe aproapele său supără atît de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos²²; cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credință²³; cel care disprețuiește pe săraci este aruncat în foc²⁴. Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate și scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ți le șterge, după cum dacă tu ne le scrii, Dumnezeu ți le și scrie și te și pedepsește. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi și să ne fie șterse sus, decît, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noștri în ziua cea înfricoșătoare. Așadar, ca să nu se întîmple asta, să trecem pe dinaintea conștiinței noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre și vom vedea atunci că sîntem vinovați de multe păcate. Cine nu-i lipsit de lăcomie? Să nu-mi vorbești mie de o lăcomie măsurată, ci gîndește-te că și pentru această mică lăcomie vom fi pedepsiți. Și pocăiește-te! Cine nu ocărăște? Dar și ocara te aruncă în iad²⁵. Cine n-a vorbit de rău în ascuns pe semenul său? Dar și vorbitul de rău te lipsește de împărăția cerurilor. Cine nu s-a mîndrit? Dar și omul mîndru este mai necurat decît toți. Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioși? Dar și acesta a săvîrșit adulter²⁶. Cine nu s-a miniat pe fratele său în zadar? Dar și acesta este vinovat sinedriului²⁷. Cine n-a jurat? Dar și jurămîntul este de la cel rău²⁸. Cine

19. *Isaia* 43, 26.

20. *Matei* 5, 22.

21. *I. Cor.* 6, 10.

22. *I. Cor.* 13, 13.

23. *I. Tim.* 5, 8.

24. *Luca* 16, 22-31.

25. *Matei* 5, 22.

26. *Matei* 5, 28.

27. *Matei* 5, 22.

28. *Matei* 5, 34-37.

n-a jurat strîmb? Dar și jurămîntul strîmb e mai mult decît de la cel rău. Cine n-a slujit lui mamona? Dar și acesta a căzut din adevărata robie, cea întru Hristos²⁹. Pot să numesc și alte păcate mai multe ca acestea; dar sînt de ajuns și acestea și îndestulătoare să ducă la pocăința pe un om care nu are inima de piatră și nu-i cu totul nesimțit. Dacă fiecare din aceste păcate aruncă în iad, ce nu vor face adunate toate la un loc?

– Atunci cum ne mai putem mîntui? mă poți întreba.

– Dacă vei întrebuința pentru fiecare păcat doctoria potrivnică păcatului : milostenia, rugăciunile, căința, pocăința, smerenia, inima zdrobită, disprețuirea averilor. Dumnezeu a pus nenumărate căi de mîntuire dacă vrem să luăm aminte.

Să luăm, dar, aminte și cu toate doctoriile acestea să ne curățim rănile făcînd milostenii, lăsînd ura ce o purtăm celor ce ne-au supărat, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate, postînd după putere, rugîndu-ne cu inimă curată și să nu ne facem prieteni cu bogăția cea nedreaptă³⁰. Așa vom putea dobîndi și iertarea păcatelor noastre și vom dobîndi și bunătățile făgăduite, de care face Dumnezeu ca noi toți să ne învrednicim cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

29. *Matei* 6, 24.

30. *Luca* 16, 9.

**„Sau faceți pomul bun și rodul lui bun;
sau faceți pomul rău și rodul lui rău;
că din rod se cunoaște pomul”¹.**

I

Hristos îi rușinează iarăși pe farisei în alt chip; nu Se mărginește la mustrările de mai înainte. Și nu face lucrul acesta ca să scape El de învinuire – erau de ajuns cele spuse mai înainte –, ci ca pe ei să-i îndrepte.

Cu alte cuvinte, Domnul le spune așa: „Nici unul din voi n-a reproșat celor pe care i-am vindecat că n-ar fi fost vindecați și nici n-a spus că e un lucru rău ca oamenii să fie scăpați de demoni”. Oricât de nerușinați ar fi fost fariseii, totuși n-ar fi putut spune aceasta, pentru că ei nu criticau faptele săvârșite de Domnul, ci huleau pe Domnul, pe Cel Care le săvârșea. Lucrul acesta arată că învinuirea lor era și împotriva dreptei rațiuni, și împotriva ordinii firești a lucrurilor. Iar a urzi niște învinuiri ca acestea, care sînt împotriva bunului simț, înseamnă a fi de o nerușinare fără margini, în afară de faptul că mai faci și rău.

Dar uită-te că Hristos nu dorește să se certe cu fariseii! Nu le-a spus: „Faceți pomul bun, pentru că și rodul este bun”, ci le închide cu desăvîrșire gura și le arată și blîndețea Lui și nerușinarea lor, spunîndu-le: „Dacă vreți să-Mi criticați faptele Mele, nu vă opresc. Numai criticați-le cu dreaptă judecată și fără să vă contraziceți!” Așa avea să fie dată pe față răutatea fariseilor și mai lămurit, pentru că îndrăzniseră să critice niște fapte evidente. „Răutatea voastră este fără rost, le spune Hristos, iar spusele voastre se contrazic. Felul pomului se cunoaște după rod, și nu rodul după pom. Voi însă faceți contrariul. Chiar dacă pomul face rodul, totuși rodul ne spune de ce fel e pomul. Și ar fi fost firesc ca voi sau să criticați și faptele Mele și pe Mine, Cel Ce le-am săvîrșit, sau să nu Mă criticați, dacă-Mi lăudați faptele. Așa, însă, voi faceți cu totul contrariul. Neputînd critica faptele, fructul adică, criticați pomul, numindu-Mă îndrăcit. Iar aceasta este curată nebunie”. Hristos spune și acum ceea ce spusese mai înainte, că pomul bun nu poate să facă fructe rele și nici pomul rău, fructe bune. Deci învinuirile fariseilor sînt cu totul contrare logicii și naturii.

Apoi Domnul, pentru că n-a vorbit de El, ci de Duhul Sfânt, îi mustră cu asprime, zicindu-le:

„Pui de vipere, cum puteţi grăi cele bune, răi fiind?”²

Prin aceste cuvinte Domnul îi şi ţine de rău pe farisei, dar şi demonstrează prin ei cele spuse pînă acum.

„Iată, le spune Hristos, voi nu puteţi face roduri bune, pentru că sînteţi pomi rai. Aşadar nu mă minunez ca graiţi aşa. Aţi fost crescuţi rau, sînteţi copiii unor stramoşi rai şi aveţi sufletul rău”.

Uita-te ce acuzaţii precise le aduce! Sînt fara scăpare. N-a spus: „Cum puteţi să vorbiţi cele bune, cînd sînteţi pui de viperă?”, ci le zice: „Cum puteţi grăi cele bune, fiind răi?”. I-a numit pui de viperă pentru că se laudau cu strămoşii lor. Arătîndu-le că de aici n-au nici un cîştig, le-a smuls înrudirea cu Avraam şi le dă alţi stramoşi, pe măsura năravurilor lor, viperele! I-a lipsit de strălucirea numelui lui Avraam.

„Că din prisosul inimii grăieşte gura”³.

Aici Hristos arată iarăşi Dumnezeuzeirea Sa, care cunoaşte cele ascunse; mai arată că oamenii vor fi pedepsiţi nu numai pentru cuvintele lor, ci şi pentru gîndurile lor rele şi că El, ca Dumnezeu, le cunoaşte. Totodată Domnul mai spune că e cu putinţă ca şi oamenii să cunoască în oarecare măsură gîndurile altor oameni: că e firesc ca atunci cînd răutatea nu mai poate fi stăpînită înăuntrul sufletului să izbucnească în afară prin cuvintele rostite cu gura. Deci cînd auzi pe un om spunînd cuvinte rele, nu socoti că numai atîta răutate are în el cît o arată cuvintele, ci gîndeşte-te că izvorul e cu mult mai mare. Răutatea rostită cu cuvîntul e numai prisosul răutăţii dinăuntru.

Ai văzut cît de aspru i-a mustrat pe farisei? Dacă cuvintele lor sînt atît de rele şi sînt născute din voinţa diavolului, gîndeşte-te cît de rea e rădăcina şi izvorul acestor cuvinte! E şi firesc să fie aşa; că limba, de multe ori, se ruşinează şi nu varsă toată răutatea; inima însă, neavînd nici un martor, zămisleşte fără teamă oricîte rele vrea; că de Dumnezeu nu se sinchiseşte. Aşadar, întrucît cuvintele sînt rostite înaintea tuturor şi cercetate de oameni, iar gîndurile inimii ascunse, de aceea răutatea limbii e mai mică, iar a inimii mai mare. Cînd mulţimea gîndurilor interioare ajunge nespus de mare, atunci tainele inimii ies afară cu mult zgomot. După cum cei ce varsă la început se silesc să-şi ţină înlăuntru sucurile care le dau asalt, dar cînd sînt biruiţi scot pe gură multă murdărie, tot aşa şi oamenii care au în inimile lor gînduri rele şi vorbesc de rău pe semenii lor.

2. Matei 12, 34.

3. Matei 12, 34.

„Omul cel bun din comoara cea bună scoate pe cele bune, iar omul rău din comoara cea rea scoate pe cele rele”⁴.

II

„Să nu socotiți, spune Hristos, că lucrul acesta se întâmplă numai cînd e vorba de răutate, ci și cînd e vorba de bunătate. Bunătatea dinăuntrul unui om e mai mare decît o arată cuvintele”.

Cu aceste cuvinte Domnul a arătat că trebuie să-i socotim pe farisei mai răi decît îi arată cuvintele, iar pe El mai bun de cum Il arată spusele Sale. Prin „comoară” Domnul vrea să arate mulțimea gîndurilor inimii.

Apoi le mărește iarăși frica și le spune: „Să nu socotiți că totul se mărginește la asta și la osînda oamenilor! Nu! Toți cei care nutresc astfel de gînduri rele vor primi cea mai cumplită pedeapsă”. Și n-a spus: „Voi”, că voia să dea învățătura aceasta întregului neam omenesc; dar, în același timp, voia și să-și îndulcescă cuvintele Sale.

„Dar vă zic vouă că pentru orice cuvînt deșert, pe care îl vor rosti oamenii, vor da seamă în ziua judecării”⁵.

Prin „cuvînt deșert” se înțelege cuvîntul care nu corespunde faptelor: minciuna, calomnia. Unii tîlcuitori spun că prin „cuvînt deșert” se înțelege un cuvînt grăit fără rost, de pildă cuvintele care dau naștere la rîs nesăbuit sau cuvintele de rușine, nerușinate și nepotrivite.

„Că din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osîndi”⁶.

Ai văzut că tribunalul nu e aspru? Că pedepsele sînt ușoare? Judecătorul nu-ți va hotărî osînda întemeiat pe cuvintele pe care altul le-a spus despre tine, ci pe cuvintele pe care tu însuți le-ai grăit. Iar aceasta este cea mai desăvîrșită dreptate. Tu ești stăpîn și să le spui și să nu le spui.

Așadar, nu trebuie să se neliniștească și să tremure cei vorbiți de rău, ci cei care vorbesc de rău. Nu sînt siliți să se dezvinovătească cei vorbiți de rău de cuvintele rele pe care le-au auzit, ci cei care vorbesc de rău, pentru cuvintele pe care le-au vorbit. Pe aceștia îi amenință toată primejdia. Trebuie să fie deci fără grijă cei vorbiți de rău; nu vor fi trași la răspundere pentru cuvintele rele spuse de alții! Trebuie să se neliniștească și să tremure cei care vorbesc de rău, pentru că ei vor fi tîrîți în fața înfricoșătoarei judecăți pentru cele ce au grăit. Aceasta e o cursă a diavolului; că păcatul acesta al vorbitului de rău nu are nici o plăcere, ci

4. Matei 12, 35.

5. Matei 12, 36.

6. Matei 12, 37.

numai paguba. Omul care vorbește de rău strânge în sufletul său comoară rea. Dacă omul care are în el un germen de boală se îmbolnăvește el mai întâi, cu mult mai mult cel care strânge în el însuși răutatea, care e mai amară decât orice germen de boală, va suferi cele mai grele chinuri, pentru că își bagă în suflet o cumplită boală. Și se vede aceasta din cele ce scoate pe gură. Dacă pe ceilalți îi supără atita vorbele lui, cu mult mai mult supără sufletul care le zamislește. Cel care vorbește de rău pe altul se pierde pe el însuși mai întâi, după cum cel care calcă pe foc se frige, cel care se izbește de oțel se vațama, iar cel care lovește într-un cui singerează. Dar cel care știe să sufere cu curaj nedreptatea este oțel, cui și foc, pe cînd cel care pune la cale și săvîrșește nedreptatea este mai slab decât lutul. Așadar nu e rău să fii nedreptățit, ci e rău să nedreptățești și să nu știi să înduri nedreptatea. Cîte nedreptăți n-a îndurat David? Cîte nedreptăți n-a făcut Saul? Și cine a ajuns mai puternic și mai fericit? Cine a ajuns mai de plîns și mai de jeliț? Nu, oare, Saul, cel care a nedreptățit? Uită-te! Saul i-a făgăduit lui David că dacă va răpune pe Goliat îl va face ginere și-i va da cu dragă inimă pe fiica sa de soție⁷. David a răpus pe Goliat, dar Saul nu s-a ținut de cuvînt; nu numai că nu i-a dat pe fiica lui, dar căuta să-l și omoare. Și cine a ajuns mai strălucit? Nu era, oare, Saul strîns de gît de tristețe și de demonul cel viclean, iar David strălucea mai mult decât soarele prin victoriile sale și prin dragostea lui de Dumnezeu? Iarăși, cînd femeile cîntau spre slava lui David⁸, n-a fost Saul sufocat de invidie, iar David, care a suferit totul în tăcere, a cucerit pe toți și i-a legat strîns de el? Dar cînd l-a avut în mîină pe Saul și nu i-a făcut nimic⁹, cine a fost iarăși fericit și cine a fost ticălos? Cine a fost mai slab și cine a fost mai puternic? Nu David, care nu s-a răzbunat pe Saul nici cînd avea dreptul să se răzbune? Și pe bună dreptate! De ce? Și Saul avea de aliat și ajutor ostași înarmați, pe cînd David, dreptatea mai puternică decât mii de ostași. De aceea lui David, deși fusese prigonit pe nedrept de Saul, nici nu i-a trecut prin minte să-l omoare, cu toate că avea tot dreptul să o facă. Știa din cele petrecute mai înainte că nu săvîrșirea răului te face mai puternic, ci suferirea răului. Ce poți spune de Iacov? N-a fost, oare, nedreptățit de Laban? N-a îndurat rele de la el? Dar cine a fost mai puternic? Laban, care avîndu-l în mîini pe Iacov nu îndrăznea să-l atingă, ci se temea și tremura, sau Iacov, care, fără arme, fără ostași, ajunsese pentru Laban mai de temut decât mii de împărați?

7. *I Regi* capitolele 17 și 8.

8. *I Regi* 18, 7.

9. *I Regi* 24, 1-8.

III

Dar ca să vă dau și o altă dovadă mai puternică decît cele spuse, voi vorbi tot de David, dar despre faptele lui contrare celor amintite mai înainte. Cînd a suferit nedreptatea a fost puternic; cînd a săvîrșit nedreptatea a fost mai slab decît toți. I-a făcut rău lui Urie și s-a schimbat rînduiala. Slăbiciunea a trecut de partea celui care a făcut răul, iar puterea, de partea celui ce a suferit răul. Urie, mort fiind, a răvășit casa lui David; David, împărat și viu, n-a avut nici o putere, iar Urie, numai general și ucis, a întors p_e dos toată viața lui David¹⁰.

Vreți să vă fac în alt chip mai clare spusele mele? Să cercetăm și pe cei care se răzbună chiar cînd au dreptate. Știe toată lumea că aceia care fac rău sînt mai ticăloși decît toți ticăloșii, pentru că poartă război propriului lor suflet.

– Dar cine s-a răzbunat pe bună dreptate și a aprins nenumărate rele și a adus asupra sa necazuri și dureri?

– Ioab, generalul lui David¹¹. El a aprins și războiul și a suferit și o mulțime de rele. Nu s-ar fi întîmplat nimic dacă Ioab ar fi știut să filozofeze.

Să fugim, dar, de acest păcat! Să nu facem rău semenului nostru nici cu cuvîntul, nici cu fapta. Hristos n-a spus: „Dacă-l vei vorbi de rău și-l vei duce în fața judecății”, ci atît: „Dacă-l vei vorbi de rău chiar în tine însuși, și atunci vei primi cea mai cumplită pedeapsă”. Chiar dacă este adevărat ceea ce spui, chiar dacă le spui fiind convins de adevărul spuselor tale, și atunci vei fi pedepsit! Dumnezeu te va pedepsi nu pentru cele săvîrșite de cel grăit de rău, ci pentru cele ce tu le-ai grăit despre el! Că „*din cuvintele tale te vei osîndi*”, a spus Hristos. N-ai auzit că și fariseul, cînd a vorbit de rău pe vameș, a spus adevărul, a vorbit de păcate cunoscute de toată lumea, n-a dat la iveală păcatele tainuite ale vameșului și totuși a primit cea mai mare pedeapsă¹²? Dacă nu trebuie să judecăm și să osîndim păcatele altora, pe care le știe toată lumea, cu mult mai mult păcatele de care nu sîntem siguri. Păcătosul are Judecătorul său. Nu răpi, dar, dreptul de judecată al Unuia-Născut! Lui Îi este rezervat scaunul de judecată. Vrei să judeci și tu? Ai și tu un scaun de judecată, care îți aduce mult cîștig și nici o pagubă. Ia-ți conștiința ta judecătorească! Adu înaintea ei toate păcatele tale. Cercetează¹³ toate păcatele sufletului tău, cere-i amănunțită socoteală și spune-i: „Pentru ce ai îndrăznit să faci cutare și cutare păcat?” Iar dacă nu vrea să-ți judece păcatele tale și le judecă pe ale altora, grăiește-i așa: „Nu te judec pentru păcatele altora! Nu pentru

10. II Regi 12, 11–14.

11. II Regi 3, 21–39.

12. De aici începe partea morală: *Despre lăcomie și nedreptate. Cel ce face nedreptate este mai păgubit decît cel nedreptățit.*

13. Luca 18, 10–14.

acelea te-am chemat să te dezvinovățești! Ce te privește pe tine dacă altul este păcătos? Te întreb pe tine: Pentru ce ai săvârșit cutare și cutare păcat? Apără-te pe tine, nu acuza pe altul! Uită-te la păcatele tale, nu la ale altora!” Chinuie-ți cu astfel de întrebări neconținut sufletul! Iar dacă nu are nimic de spus, dacă îi este rușine să le spună, snopește-l în băți, ca pe o slujnică mândră și desfrînată. Așază în fiecare zi înaintea ta acest scaun de judecată! Zugrăvește în fața minții tale riul cel de foc, viermele cel neadormit și toate celelalte chinuri din iad! Nu-ți lăsa sufletul să facă cîrdășie cu diavolul! Nu-i îngădui sufletului tău să-ți spună cu nerușinare: „Diavolul a venit la mine, el a uneltit împotriva mea, el m-a ispitit!”, ci grăiește-i așa: „Dacă tu nu vrei, toate uneltirile diavolului sînt de prisos!” Dacă-ți spune iarăși: „Sînt îmbrăcat cu trup, am pe mine carne, locuiesc în lume, trăiesc pe pămînt!”, răspunde-i: „Toate acestea sînt scuze și pre-texte! Și cutare are carne, este trăitor în lume și locuitor pe pămînt și totuși face fapte vrednice de laudă! Și tu, cînd faci o faptă bună, o faci tot îmbrăcat în trup!” Dacă se supără cînd îi vorbești așa, nu-ți lua mîna de pe el, că nu moare dacă-l bați, ci-l izbăvești de moarte. Dacă-ți spune iarăși: „Cutare m-a supărat!”, răspunde-i: „Tu însă poți să nu te superi! De multe ori ți-ai stăpînit mînia!” Dacă îți spune iarăși: „Frumusețea cutărei femeii mă face să-mi zboare mereu gîndul la ea!”, răspunde-i: „Poți să te stăpînești!” Dă-i pilde pe cei care au biruit ispita, dă-i pildă pe cea dintîi femeie care n-a scăpat de pedeapsă, deși a spus: „*Șar-pele m-a amăgit*”¹⁴.

IV

Cînd îți cercetezi așa păcatele tale, să nu fie nimeni de față, să nu te tulbure nimeni! După cum judecătorii cînd dau sentința stau după o perdea, tot așa și tu, în loc de perdea, caută timp și loc liniștit. Cînd te scoli de la masă după ce ai cînat și te duci să te culci, judecă-ți faptele tale. Accasta-i timpul cel mai potrivit. Iar loc este patul și camera de culcare. Accasta a poruncit-o și profetul, cînd a spus: „*Căți-vă de cele ce ați grăit în inimile voastre în așternuturile voastre!*”¹⁵ Pedepsește-ți cumplit sufletul pentru mici păcate, ca să nu săvîrșești păcate mari. Dacă faci lucrul acesta în fiecare zi, vei sta cu îndrăznire în fața celui înfricoșător scaun de judecată. Așa a ajuns Pavel curat. Pentru aceea și spunea: „*Dacă ne-am judeca pe noi înșine, n-am mai fi judecați*”¹⁶. Așa curătea Iov păcatele fiilor săi¹⁷. Dacă aducea jertfă pentru păcatele lor neștiute, cu atît mai mult le cerea

14. *Fac.* 3, 13.

15. *Ps.* 4, 4.

16. *I Cor.* 11, 31.

17. *Iov* 1, 5.

socoteală pentru cele știute. Dar noi nu facem așa, ci cu totul dimpotriva. Abia ne-am băgat sub așternut că și începem să ne gândim la cele lumești. Unii bagă în sufletul lor gânduri rușinoase, alții se gândesc la banii dați cu camătă, la afaceri și la treburi vremelnice. Când avem o fată o pazim cu toată strășnicia; dar ceea ce ne este mai de preț decît fata noastră, sufletul, pe acesta îl lăsăm să se desfrîneze, să se pîngărească și-l împuiem cu mii și mii de gânduri rele. Dacă dragostea de averi, dragostea de petreceri, dragostea de trupuri frumoase, dacă dragostea de răzbunare sau oricare altă dragoste păcătoasă vrea să intre în sufletul nostru. îi deschidem largi ușile sufletului, o atragem înăuntru, o chemăm și-i dăm toată libertatea să se așeze înăuntru nostru. Ce poate fi mai groaznic ca a lăsa să fie pîngărit ceea ce este mai de preț în noi, sufletul, de atîtea păcate și pînă întru atîta să se desfăteze de ele pînă ce se satură? Dar păcatele n-au niciodată sațiu! De aceea păcatele te părăsesc numai atunci cînd te ia somnul. Dar, mai bine spus, nici atunci, că și visele și vedeniile din somn îți aduc înainte aceleași păcate! Din pricina asta și cînd se face ziuă săvîrșim de multe ori tocmai faptele pe care le-am trăit în vis. Nu lași să-ți intre un pic de praf în ochi, dar nici nu te uiți că în suflet intră atîtea și tîrăște după el povara unor atît de mari păcate! Cînd vom mai putea scoate din sufletul nostru această murdărie pe care o depunem în fiecare zi? Cînd vom tăia spinii? Cînd vom semăna semințele cele bune? Nu știi că a venit timpul secerișului? Și noi nici n-am desfumat pămîntul! Ce vom spune dacă vine Lucrătorul și ne întreabă ce am făcut? Ce-I vom răspunde? Că nu ne-a dat nimeni semințe? Dar eu în fiecare zi am aruncat semințele! Că n-a tăiat nimeni spinii? Dar eu în fiecare zi am ascuțit cazmaua! Că nevoile vieții ne-au copleșit? Dar pentru ce nu te-ai răstignit pe tine lumii!¹⁸. Dacă cel care a dat talantul înapoi a fost numit „*slugă vicleană*”¹⁹, nu pentru că nu l-a dat înapoi, ci pentru că n-a adus doi în loc de unul, apoi gîndește-te ce ne vor auzi urechile cînd noi am și stricat talantul pe care l-am primit! Dacă acela a fost legat și aruncat acolo unde este scrișnetul dinților²⁰, ce vom păți noi, care amînăm de la o zi la alta, care pregetăm, deși mii și mii de fapte ne îndeamnă spre virtute? Care fapt de pe lumea asta nu-i în stare să te îndemne spre virtute? Nu vezi cît de trecător e traiul pe pămînt? Nu vezi cît de puțin ești sigur de ziua de mîine? Nu vezi cît te obosești pentru lucrurile de pe lumea aceasta? Nu vezi cîtă sudoare? Săvîrșești, oare, virtutea cu osteneala, iar pacatul, fără osteneală? Nu! Ei

18. Gal. 6. 14.

19. Matei 25. 26.

20. Matei 25. 30.

bine, dacă și pentru virtute și pentru păcat trebuie să te ostenești, pentru ce nu vrei să te ostenești pentru virtute, care îți aduce mare câștig? Dar, mai bine spus, sînt virtuți care nu cer nici o osteneală. Ce oboseală cere să nu vorbești de rău, să nu minți, să nu te juri, să lași ura ce o porți semenu-lui tău? Nici o oboseală! Dimpotrivă, săvîrșirea acestor păcate cere obo-seală și aduce peste tine multe griji. Ce cuvînt de apărare mai putem avea noi, ce iertare, cînd nu facem nici aceste fapte bune care nu ne costă nici un pic de oboseală? De aici se vede că noi din lene și trîndăvie nu facem nici acele fapte bune care nu ne cer vreo osteneală.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să fugim de păcat și să îmbrăți-șăm virtutea, ca să avem parte și de bunătățile cele de aici, și de cele vii-toare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XLIII

« Atunci I-au răspuns unii din cărturari și farisei, zicînd: **Învățătorule, vrem să vedem de la Tine semn!**»

Iar El răspunzînd a zis:

„**Neam viclean și desfrînat cere semn, și semn nu i se va da decît semnul lui Iona proorocul**»¹

I

Poate fi o prostie mai mare, poate fi o lipsă mai mare de credință decît prostia acestor cărturari și farisei, care, după atîtea minuni, Îi spun, ca și cum n-ar fi făcut nici una: „*Vrem să vedem de la Tine semn!*”?

– Pentru ce grăiau așa?

– Ca să-L atace iarăși. Pentru că Hristos le astupase gura și le legase limba lor nerușinată o dată, de două ori și de mai multe ori, ei vin iarăși la lupte. De aceea s-a minunat și evanghelistul, că a spus: „*Atunci I-au răspuns unii din cărturari, cerîndu-I semn*”².

– Cînd atunci?

– Cînd se cuvenea ca fariseii și cărturarii să se plece înaintea lui Hristos, să-L admire, să se minuneze și să I se închine; tocmai atunci nu s-au depărtat de viclenia lor. De cîtă linguseală și ironie nu sînt pline cuvintele lor? Nădăjduiau că așa Îl atrag de partea lor! Dar ei cînd Îl ocărăsc, cînd Îl lingusec, cînd Îl numesc îndrăcit, cînd Învățător. Și o faptă și alta pornește tot din sufletul lor viclean, deși spusele sînt potrivnice unele altora. De aceea și Domnul îi muștră cu asprime. Cînd fariseii Îi vorbeau cu asprime și Îl ocărau, Domnul le vorbea cu blîndețe: cînd însă Îl linguseau, le grăiește muștrător și cu multă tărie, arătîndu-le ca este mai presus și de minie, și de linguseală. Nici nu izbucnește în minie cînd cineva se poartă rău cu El, și nici nu se înmoaie cînd Îl lingusește cineva.

Uită-mi-le că și atunci cînd Hristos îi ocărăște, propriu-zis nu-i ocărăște, ci le arată cît de răi și de vicleni sînt. Căci ce le spune Domnul? „*Neam viclean și desfrînat cere semn*”. Cu alte cuvinte Hristos le spune așa: „Ce e de mirare că vă purtați așa cu Mine, pe Care deocamdată nu Ma cunoașteți, cînd v-ați purtat așa și cu Tatăl Meu, despre Care știți atît

1. Matei 12, 38-39.

2. Marcu 3, 11.

de multe lucruri? L-ați părăsit pe Tatăl Meu și ați alergat la demoni, atrăgînd la ei și pe alți desfrînați”. Profetul Iezechiel tot așa îi ocăra continuu³. Domnul a spus aceste cuvinte ca să le arate fariseilor că este un acord desăvîrșit între El și Tatăl. Voia să le arate că purtarea lor nu se deosebește de purtarea strămoșilor lor; voia să le descopere gîndurile lor ascunse și să le arate că din fățarie și ca dușmani cereau semn. I-a numit „*neam viclean*”, pentru că totdeauna au fost nerecunoscători față de binefăcătorii lor, pentru că ajungeau mai răi cînd li se făcea bine. Iar acesta e semn de cea mai mare viclenie și răutate. I-a numit „*neam desfrînat*”, pentru a le arăta și necredința lor de mai înainte și cea de acum. Cu aceste cuvinte Hristos arată din nou egalitatea Sa cu Tatăl; că necredința în Hristos îi face desfrînați, așa cum desfrînați erau numiți cînd nu credeau în Tatăl.

– Apoi ce le mai spune, după ce i-a ocărit?

– „*Și semn nu i se va da, decît semnul lui Iona proorocul*”.

Iată că vorbește de pe acum despre învierea Sa și face să fie crezută, slujindu-Se de un simbol.

– Dar ce? Nu i s-a dat neamului acestuia semn? aș putea fi întrebat.

– Nu i s-a dat semn la cererea fariseilor! Hristos nu făcea semne ca să-i aducă la El pe farisei – că îi știa învîrtoșiți la inimă –, ci ca să-i îndrepte pe ceilalți. Sau acesta trebuie să fie răspunsul la întrebarea pusă, sau că nu vor primi un semn la fel ca acela. Că semn lor li s-a dat, cînd, prin pedepsirea lor, au cunoscut puterea lui Hristos.

Prin aceste cuvinte Hristos îi amenință acoperit oarecum, ca și cum le-ar spune: „V-am făcut mii și mii de binefaceri; nici una din aceste binefaceri nu v-a îndreptat spre Mine, nici n-ați voit să vă închinați puterii Mele. Dar veți cunoaște prin suferințele ce le veți îndura puterea Mea, cînd veți vedea Ierusalimul prăbușit la pămînt, cînd veți vedea zidurile lui dărîmate, cînd veți vedea templul numai ruine, cînd vă veți pierde patria și libertatea de mai înainte, cînd veți cutreiera iarăși pe întreaga față a pămîntului ca niște fugari, fără casă și fără patrie”. Toate acestea s-au întîmplat după răstignire. „Acestea vă vor fi vouă în loc de mari semne”. Și mare semn este că nenorocirile venite atunci peste iudei mai sînt încă și astăzi pe capul lor! Nenumărați oameni au încercat, dar nici unul n-a reușit să îndepărteze sentința pronunțată odată asupra lor. Dar Hristos nu le spune asta! Lasă ca timpul să facă clare cuvintele Sale. Deocamdată le vorbește despre învierea Sa, pe care aveau s-o cunoască bine prin suferințele pe care aveau să le îndure mai tîrziu.

„Că precum Iona, le spune Hristos, a fost în pîntecele chitului trei zile și trei nopți, tot așa va fi și Fiul Omului în inima pămîntului, trei zile și trei nopți”⁴

Nu le-a spus pe față că va învia. Ar fi rîs de El. A lăsat să se înțeleagă asta, pentru ca ei să creadă că Domnul știa mai înainte de învierea Sa. Că fariseii știau într-adevăr că Domnul va învia se vede de acolo că au spus lui Pilat: „Amăgitorul Acela a spus încă pe cînd era viu: „După trei zile voi învia”⁵, cu toate că ucenicii nu cunoșteau aceasta; că ei, înainte de înviere, erau mai nepricepuți decît fariseii; de aceea fariseii s-au și osîndit pe ei înșiși.

II

Vezi cît de precis vorbește Domnul de învierea Sa, deși face numai aluzie la ea? N-a spus: „în pămînt”, ci: „în inima pămîntului”, ca să arate și mormîntul și ca nimeni să nu spună că moartea a fost aparentă. A îngăduit să stea trei zile în mormînt, ca să dea adevărită că a murit. Moartea Lui nu este adevărită numai prin răstignirea pe cruce, nici numai prin faptul că toți au văzut că Și-a dat duhul, ci și prin timpul zilelor cît a stat în mormînt. Despre înviere aveau să dea mărturie toate evenimentele de mai tîrziu; dar moartea Sa pe cruce ar fi fost pusă la îndoială dacă n-ar fi fost atunci multe semne și minuni care să dea mărturie; iar dacă ar fi fost pusă la îndoială moartea pe cruce, s-ar fi pus la îndoială și învierea. Din pricina aceasta Domnul numește moartea Sa: „semn”. Dacă n-ar fi fost răstignit, n-ar fi fost dat semnul. De aceea citează simbolul, pe Iona, ca să fie crezut adevărul. Spune-mi, închipuire a fost șederea lui Iona în pîntecele chitului? N-o poți spune! Prin urmare n-a fost închipuire nici șederea lui Hristos în inima pămîntului. Că nu e cu puțință ca simbolul să fie adevăr, iar adevărul, închipuire. Pentru aceasta, pretutindeni vestim moartea Lui și la taina sfintei euharistii și la botez și la toate celelalte. De aceea și Pavel strigă cu mare glas: „Mie să nu-mi fie a mă lăuda decît în crucea Domnului nostru Iisus Hristos”⁶. Din acestea se vede că aceia care împărtășesc părerile ereticului Marcion sînt fiii diavolului, că ei înlătură tot ceea ce Hristos a căutat să nu fie desființat; iar diavolul s-a sîrguit fel și chip să le desființeze, adică crucea și patimile Sale. Pentru aceasta a spus Domnul și în alt loc: „Stricați templul acesta și în trei zile îl voi ridica”⁷; și: „Vor fi zile cînd se va lua de la ei Mirele”⁸; iar acum: „Nu i se va da semn decît semnul lui Iona proorocul”. Prin aceste cuvinte Hristos arată

4. Matei 12, 40.

5. Matei 27, 3.

6. Gal. 6, 14.

7. Ioan 2, 19.

8. Matei 9, 15.

că va pătimi pentru ei, dar că ei nu vor câștiga nimic; aceasta a arătat-o și mai târziu. Și cu toate că Domnul știa aceasta, totuși a voit să moară! Atît de mare este purtarea Lui de grijă de oameni! Ca să nu socotești că iudeii se vor purta ca și ninivitenii, că se vor pocăi; ca să nu socotești că după cum cetatea ninivitenilor a fost scăpată de distrugere și după cum locuitorii ei s-au pocăit, tot așa se vor pocăi și iudeii după înviere, ascultă-L pe Domnul că le prevestește cu totul altă soartă. Că nu vor culege nici un rod, spre propriul lor bine, din moartea și patimile Domnului, ci vor suferi chinuri nemaiauzite, a arătat-o Hristos prin pilda cu demonul ieșit din om⁹. Deocamdată le spune că nu din vina Lui vor îndura mai târziu mari nenorociri; le arată că pe bună dreptate le vor suferi. Prin pilda cu demonul ieșit din om, Hristos înfățișează nenorocirile iudeilor și pustierea ce va veni peste ei; dar deocamdată le arată că pe bună dreptate le vor suferi pe toate acestea. Așa a făcut și pe vremea Vechiului Testament. Cînd avea să șteargă Sodoma de pe fața pămîntului, i-a spus mai înainte lui Avraam că nu din vina lui se întîmplă aceasta; i-a arătat cît de rară e virtutea în Sodoma, încît nu s-au găsit, în niște cetăți atît de mari, nici zece oameni care să fi ales calea virtuții¹⁰. Și cu Lot la fel; a pogorît foc din cer după ce i-a arătat lipsa de ospitalitate a sodomenilor și amorurile lor rușinoase. La fel a făcut și cînd a dat potopul pe pămînt. Prin fapte i-a arătat lui Noe că nu din vina lui trimite potopul pe pămînt¹¹; la fel și cu Iezechiel, cînd era în Babilon, l-a făcut să vadă nenorocirile Ierusalimului¹²; la fel și cu Ieremia, cînd i-a spus: „Nu te ruga pentru poporul acesta!”¹³, îi arată că nu el este de vină: „Oare nu vezi ce fac aceștia?”¹⁴. Și ceea ce a făcut totdeauna o face și acum.

– Ce spune Hristos?

– „Bărbații niniviteni se vor scula și vor osîndi neamul acesta, că s-au pocăit la predica lui Iona. Și iată mai mult decît Iona este aici!”¹⁵.

„Iona, spune Hristos, era rob, Eu Stăpîn; el a ieșit din chit, Eu am înviat din moarte; Iona a predicat pieirea, Eu am venit binevestind împărăția; ninivitenii au crezut fără vreo minune, Eu am făcut multe minuni; ninivitenii n-au auzit mai mult decît cuvintele lui Iona, Eu am predicat o filozofie care biruie orice filozofie; Iona a venit ca slujitor, Eu am venit fiind Însuși Stăpînul și Domnul universului. N-am venit amănîțînd, nici cerînd socoteală, ci aducînd iertare; ninivitenii erau niște

9. Matei 12, 43–45.

10. Fac. 18, 60–19, 28.

11. Fac. cap. 6 și 7.

12. Iez. cap. 5.

13. Ier. 7, 15.

14. Ier. 7, 16.

15. Matei 12, 41.

barbari, iudeii au ascultat cuvintele a nenumărați profeți; despre Iona nimeni n-a profețit; despre Mine, toți; iar faptele adevăresc cuvintele; Iona a luat-o la fugă, voind să plece, ca să nu fie batjocorit de niniviteni; Eu am venit știind că am să fiu răstignit și batjocorit; Iona n-a suferit să fie ocărit pentru cei mîntuiți; Eu am suferit moartea, și moartea cea mai rușinoasă, iar mai târziu am trimis pe alții; Iona era un străin, un om de alt neam, un necunoscut; Eu, înrudit cu ei după trup, cu aceeași strămoși ca și ei. Și s-ar putea aduce și alte multe puncte deosebitoare, dacă s-ar stărui mai mult.

III

Dar Domnul nu se mărginește la atîta, ci adaugă și altă pildă zicînd:

„Împărăteasa de la miazăzi se va scula la judecată cu neamul acesta și-l va osîndi, că a venit de la marginile pămîntului ca să audă înțelepciunea lui Solomon. Și iată mai mult decît Solomon este aici”¹⁶.

Pilda cu împărăteasa de la miazăzi este mai puternică decît pilda cu Iona. Iona s-a dus la niniviteni; împărăteasa de la miazăzi n-a așteptat ca Solomon să vină la ea, ci ea s-a dus la el; era o femeie, o barbară, și într-o situație cu totul alta decît ninivitenii; nu o amenința nimic, nu o înfricoșa moartea, ci dorea numai să audă cuvinte înțelepte. Și iată aici este cineva mai mare decît Solomon! „Acolo, spune Domnul, a venit o femeie; aici am venit Eu; ea a venit de la marginile pămîntului; Eu străbat sate și orașe; Solomon i-a vorbit împărătesei despre pomi, despre copaci, vorbe care nu puteau să-i aducă mare folos celei ce se dusesse la el; Eu vorbesc de lucruri tainice și de taine prea înfricoșătoare”.

Așadar, după ce Hristos i-a osîndit pe cărturari și pe farisei, dovedindu-le în chip strălucit că au săvîrșit păcate de neiertat, că neascultarea lor se datorește nerecunoștinței lor, și nu slăbiciunii Dascălului; după ce a dovedit aceasta, printre altele și prin exemplele cu ninivitenii și cu împărăteasa de la miazăzi, le spune și osînda ce va veni peste ei; în chip ascuns, dar le-o spune. Mare frică le însuflă pilda pe care le-o dă:

„Cînd duhul necurat iese din om umblă prin locuri fără de apă, căutînd odihnă; și neaflînd, zice: „Mă voi întoarce în casa mea, de unde am ieșit; și venind o află goală, măturată și împodobită. Atunci se duce și ia cu sine alte șapte duhuri mai rele decît el și intrînd locuiește acolo; și ajung cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decît cele dintîi. Așa va fi și cu neamul acesta”¹⁷.

16. Matei 12, 42.

17. Matei 12, 43-45.

Prin aceste cuvinte, Hristos arată că vor suferi cele mai cumplite chinuri nu numai în veacul ce va să fie, ci și aici pe pământ. Pentru că le spusese: „*Bărbații niniviteni se vor scula la judecată și vor osîndi neamul acesta*”; ca nu cumva să disprețuiască osînda la gîndul că va veni peste ei atît de tîrziu pedeapsa și din pricina asta să ajungă mai trîndavi, în pilda aceasta le spune că chiar pe lumea aceasta vor îndura grozave nenorociri. Profetul Osea tot așa îi amenința, spunîndu-le că vor fi ca „*profetul cel ieșit din minți, ca omul purtător de duh rău*”¹⁸, adică vor fi ca profeții cei mincinoși, ca cei nebuni, ca cei chinuți de duhurile cele necurate. Cînd Osea spune: „*Profetul cel ieșit din minți*” se gîndește la profetul cel mincinos, de pildă ghicitorii. Asta o spune și Hristos despre iudei, cînd le dă ca pildă pe omul cuprins de duhuri necurate; le spune că vor suferi cele mai cumplite chinuri. Ai văzut cum îi îndeamnă în toate chipurile să dea atenție cuvintelor Sale? Îi îndeamnă prin osînda ce o vor primi pe pământ, prin osînda de pe lumea cealaltă, prin oamenii cu nume bun, cum au fost ninivitenii și împărăteasa de la miazăzi, prin oamenii păcătoși, cum au fost cei din Tir și din Sodoma. Profeții făceau la fel. Le dădeau iudeilor ca pildă pe fiii lui Rehabin¹⁹, pe mireasa care nu uită podoaba și cingătoarea dată de mirele ei²⁰, pe boul care-și cunoaște stăpînul său și pe măgarul care știe ieslea²¹. Tot așa și Hristos, acum înfățișează prin pilda aceasta necunoștința lor, dar totodată le spune și pedeapsa ce-i așteaptă. așteaptă.

– Ce vrea să spună Domnul prin această pildă?

– „După cum îndrăciții, spune Hristos, se îmbolnăvesc și mai grozav dacă nu se îngrijesc după ce au scăpat de boală, tot așa se va întîmpla și cu voi. Erați stăpîniți de demoni mai înainte, cînd vă închinați idolilor, cînd junghiați demonilor pe fiii voștri, cînd vă purtați ca niște nebuni, totuși nu v-am părăsit, ci am scos din voi, prin profeți, demonul acela și în sfîrșit am venit Eu, voind să vă curățesc și mai mult. Dar pentru că nu vreți să dați ascultare cuvintelor Mele, ci ați ajuns și mai răi – că uciderea lui Hristos este o faptă cu mult mai grozavă și cu mult mai cumplită decît uciderea profeților –, de aceea veți îndura necazuri și mai cumplite decît înaintașii voștri, decît cele din Babilon și din Egipt, decît cele de pe timpul lui Antioh I”. Și într-adevăr nenorocirile venite peste ei pe timpul lui Vespasian și Tit au fost cu mult mai groaznice decît acestea. De aceea și spunea Domnul: „*Va fi necaz mare, cum n-a fost niciodată și nici nu va mai fi*”²².

18. Osea 9, 8.

19. Ier. 35, 14–19.

20. Ier. 2, 32.

21. Isaia 1, 3.

22. Matei 24, 21.

Pilda spusă de Hristos nu arată numai asta, ci și aceea că iudeii vor fi lipsiți de orice virtute și că prin lucrarea demonilor vor ajunge ușor pe mina lor, mai mult decât pe timpul profeților. Pe vremea aceea, chiar dacă păcătuiau, dar mai erau printre ei și oameni virtuoși și mai era și purtarea de grijă a lui Dumnezeu și harul Duhului Sfînt, care avea grijă, îndrepta și împlinea pe toate. „Acum, spune Hristos, vor fi cu totul lipsiți și de această purtare de grijă, așa că virtutea va fi mai rară, nenorocirile mai mari, lucrarea demonilor mai tiranică”. Știți doar că chiar pe timpul nostru, cînd Iulian²³, cel ce a întrecut pe toți în necredință și a fost cuprins de furie drăcească împotriva noastră, iudeii au trecut de partea păgînilor și făceau tot ce era pe placul lor! Dacă iudeii s-au mai cumișit puțin, apoi s-au liniștit de frica împăraților. Că de n-ar fi frica asta, ar îndrăzni lucruri cu mult mai groaznice decât cele dinainte. Dar în toate celelalte răutăți, iudeii de acum îi întrec pe înaintașii lor: în șarlatanie, în vrăjitorie, în desfrînare. Nu se dau în lături nici de la alte fapte, deși sînt stăpîniți de un frîu atît de puternic, frica de împărați; de multe ori au pus la cale răskoale, s-au răzvrătit împotriva împăraților și au adus peste ei cele mai cumplite rele.

IV

Unde sînt cei care cer minuni? Să audă aceștia că e nevoie de inimă curată! Dacă n-ai inimă curată, minunile nu-ți sînt de nici un folos. Iată ninivitenii au crezut fără minuni; iudeii însă au ajuns mai răi, după atîtea minuni; s-au făcut pe ei înșiși locaș pentru nenumărați demoni și au atras asupra lor mii și mii de nenorociri. Și pe bună dreptate. Cînd ai scăpat de nenorociri și nu te cumișești, vei îndura nenorociri cu mult mai cumplite decât cele de mai înainte. De aceea a spus Hristos: „*demonul nu găsește odihnă*”, ca să arate că demonii cu uneltirile lor pun negreșit mîna pe omul care nu se cumișește. Și ar trebui să se cumișească pentru două pricini: prima, că a suferit mai înainte; a doua, pentru că a scăpat. Dar, mai bine spus, mai este și o a treia pricină: amenințarea că are să sufere ceva și mai rău; dar nici una din aceste pricini nu i-a făcut pe iudei mai buni.

Este timpul ca aceste cuvinte să nu fie spuse numai iudeilor, ci și nouă²⁴, care, după ce am fost luminați prin baia botezului, după ce am fost absolviți de păcatele de mai înainte, continuăm să săvîrșim aceleași păcate; mai cumplită va fi pedeapsa pentru aceste păcate după ce am fost eliberați de ele. Pentru aceea a și spus Hristos paralicului: „*Iată te-ai*

²³ Iulian Apostatul (361-363), împărat bizantin.

²⁴ De aici începe partea morală: *Nu trebuie să ne pierdem curajul și să ne neliniștim privind la trindăria altora; gîndul acesta este fără de folos.*

făcut sănătos! De acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău!"²⁵. Și i-a spus aceasta unui om care zăcuse treizeci și opt de ani.

– Dar ce chin poate fi mai mare decît acesta? aș putea fi întrebant.

– Da, pot fi chinuri și mai mari și mai cumplite. Să nu ni se întîmple să suferim cît putem suferi! Pedepsele pe care ni le poate da Dumnezeu sînt nesfîrșite, după cum nesfîrșită este și mila Lui și tot așa și minia Lui. Învinuirea aceasta a adus-o Dumnezeu și Ierusalimului prin profetul Iezechiel, cînd a spus: „*Te-am văzut pătată de sînge și te-am spălat și te-am uns și ți s-a dus vestea de frumusețea ta! Dar iarăși ai făcut desfrinare cu vecinii tăi!*”²⁶. Din pricina asta Dumnezeu te amenință și mai cumplit cînd păcătuiești din nou. Și totuși nu te gîndi numai la pedeapsă! Gîndește-te și la nesfîrșita răbdare a lui Dumnezeu! De cîte ori nu săvîrșim aceleași păcate, și Dumnezeu încă ne rabdă! Dar să nu prindem curaj, ci să ne temem! Faraon, dacă s-ar fi învățat minte de la cea dintîi pedeapsă, n-ar mai fi suferit pe celelalte, nu s-ar fi înecat cu toată oastea lui în Marea Roșie. Grăiesc așa pentru că știu mulți oameni care vorbesc și acum ca și Faraon și zic: „Nu vreau să știu de Dumnezeu!” și-i pun pe cei de sub stăpînirea lor să calce lut și să facă cărămizi. Cîți oameni se îndură să ușureze munca oamenilor de sub stăpînirea lor, deși Dumnezeu le poruncește să pună capăt împilării? Și n-avem de trecut acum Marea Roșie, ci un ocean de foc; nu o mare ca Marea Roșie, nici numai atît de mare, ci cu mult mai mare și mai sălbatică; un ocean cu valuri de foc, un foc neîntîlnit pe pămînt, un foc înfricoșător, un adînc fără de fund cu flăcări neînchipuit de cumplite. Poți vedea cum focul aleargă pretutindeni ca o fiară sălbatică. Dacă focul acesta material de pe pămînt s-a năpustit ca o fiară din cuptorul Babilonului și i-a ars pe cei ce ședeau afară, ce nu va face focul celălalt, nematerial, celor peste care se va năpusti? Ascultă ce spun profeții despre ziua aceea: „*Ziua Domnului este nelipsită de mînie și plină de urgie*”²⁷. Nu va fi nimeni care să ne apere; nimeni care să ne scape; nicăieri chipul cel blînd și liniștit al lui Hristos. Ci, după cum cei osîndiți în mine, la muncă silnică, sînt dați pe mîna unor oameni fără de inimă și nu vād pe nici unul din cunoscuții lor, ci numai pe cei care-i păzesc, tot așa va fi și atunci; dar, mai bine spus, nu așa, ci chiar cu mult mai cumplit. Aici pe pămînt mai poți să faci o cerere de grație împăratului, îl mai poți ruga să-ți ridice osînda; dar acolo nu. Cei ce au intrat acolo nu mai scapă, ci rămîn acolo, se pîrjolesc și simt atîta durere cît nu se poate spune cu cuvîntul. Dacă nimeni nu poate să înfățișeze prin cuvinte durerile cumplite ale celor arși în foc, cu mult mai mult suferin-

25. Ioan 5, 14.

26. Iez. 16, 6, 9, 14, 26.

27. Isaia 13, 9.

lele pricinuite de focul de acolo. Aici pe pământ se termină totul într-o scurtă scurgere de timp; dincolo însă focul arde mereu și nu se mistuie ce se arde.

Ce vom face acolo? Că aceeași întrebare îmi pun și mie.

– Dacă tu, dascălul nostru, îți pui aceeași întrebare, m-ar putea întreba cineva, atunci ce să mai zic de mine? Ce e de mirare ca eu să fiu muncit în iad?

– Nu, vă rog, nimeni să nu umble după această mîngîiere. Asta nu-i o ușurare. Spune-mi: Nu era diavolul fără de trup? Nu era mai bun decît oamenii? Și cu toate acestea a păcătuit. Va avea mîngîiere vreun om că este pedepsit împreună cu diavolul? Deloc! Ce s-a întîmplat cu toți cei din Egipt? Nu vedeau pe conducătorii lor pedepsiți și fiecare casă îndoliată? Oare i-a ușurat lucrul acesta și i-a mîngîiat? Nu! Și se vede aceasta din cele ce-au făcut mai târziu. Biciuți, ca de o flacăra, au tăbărit pe împărat și l-au silit să dea drumul evreilor. Ciudat e gîndul acesta de a socoti o mîngîiere că nu ești numai tu pedepsit, ci de a-ți spune: „Sînt și eu pedepsit ca toți ceilalți!”

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de chinurile din iad? Gîndește-te la cei care suferă de podagră. Cînd îi chinuie cuțitele durerii, poți să le arăți mii de bolnavi cu suferințe mai mari decît ale lor, nici nu te bagă în seamă! Durerea lor e atît de puternică încît nu îngăduie minții să aibă o clipă de răgaz să se mai gîndească și la alții și să se mîngîie. Să nu ne hrănim, dar, cu aceste nădejdi zadarnice! Te poți mîngîia cu nenorocirile altora cînd e vorba de suferințele mici; dar cînd durerea e covîrșitoare, cînd toate cele dinăuntru tău sînt pline de tulburare, cînd sufletul nu mai poate să-și dea seama nici de el însuși, de unde mai poți culege mîngîiere?

V

Deci sînt de rîs și de batjocură toate aceste cuvinte; sînt basme de adormit copiii. Mîngîierea de care-mi vorbești poți s-o capeți cînd ai o supărare, o supărare mică, atunci cînd auzim că și cutare a pățit la fel. Dar sînt cazuri cînd nici supărarea nu ne-o mîngîie. Dacă deci suferințele altora n-au nici în aceste nuci supărări vreo putere, cu mult mai mult nu vor avea vreo putere cînd e vorba de dureri și chinuri nespuse, care atrag după ele scrișnetul dinților. Știu că vă supăr și vă întristez cu aceste cuvinte. Dar ce să fac? N-aș vrea să grăiesc așa! Aș vrea ca și eu și voi toți să îndrăgiți virtutea. Dar pentru că cei mai mulți dintre noi trăim în păcate, aș vrea să-mi dea cineva atîta putere ca să vă întristez cu adevărat și să ating sufletul ascultătorilor mei. Atunci aș găsi și eu liniște. Așa însă ma tem ca nu cumva unii ascultători să disprețuiască cuvintele mele, iar osînda să ajungă și mai mare din pricina nepăsării cu care sînt ascultat.

Dacă o slugă disprețuiește amenințarea stăpînului său, negreșit sluga nu rămîne nepedepsită, pentru că disprețul arătat stăpînului este o pricină de și mai mare pedeapsă.

De aceea vă rog să ne zdrobim inimile cînd auzim vorbindu-se de iad. Într-adevăr nimic nu este mai plăcut decît de a vorbi de iad, pentru că nimic nu-i mai amar decît chinurile din iad.

– Dar cum poate fi plăcut să aud vorbindu-mi-se de iad? m-ar putea întreba cineva.

– Pentru că este neplăcut să ajungi în iad! Pentru că aceste cuvinte, supărătoare în aparență, îndepărtează iadul de la noi și în locul lui ne dau o altă plăcere: ne schimbă sufletele, ne fac mai evlavioși, ne înalță mintea, ne înaripează gîndul, alungă atacul cel rău al poftelor, sînt doctorie. De aceea îngăduiți-mi ca, vorbindu-vă de iad, să vă vorbesc și de rușinea din iad. Că după cum ninivitenii vor osîndi atunci pe iudei, tot așa și pe noi ne vor osîndi mulți din cei care par acum cu mult mai prejos de noi. Să ne gîndim, dar, cît de mare va fi batjocura, cît de mare osînda. Să ne gîndim, cel puțin acum, să punem început și ușă de pocăință. Mie-mi spun aceste cuvinte, pe mine mă îndemn mai întîi! Să nu se supere deci nimeni că l-aș osîndi. Să apucăm pe calea cea strîmtă!²⁸ Pînă cînd petrecerile, pînă cînd chefurile? Nu ne-am săturat de trîndăveală, de rîs și de amînări? Pentru ce s-o luăm mereu de la început? Mereu masă, ghiftuală, lux, bani, moșii, case! Și care-i sfîrșitul? Moartea! Care-i sfîrșitul? Cenușă, pulbere, sicrie, viermi! Să începem, așadar, a altă viață! Să facem din pămînt cer! Să arătăm păgînilor, aici pe pămînt, de cîte bunătăți sînt lipsiți ei! Cînd vor vedea că noi ducem o viață virtuoasă, vor avea în față chipul împărăției cerurilor. Cînd vor vedea că sîntem blînzi, fără mînie, fără pofte urîte, neinvidioși, nelacomî, cînd vor vedea că săvîrșim numai fapte bune, vor spune: „Dacă aici pe pămînt creștinii au ajuns îngeri, ce vor fi după ce vor pleca după lumea aceasta? Dacă aici pe pămînt, unde locuiesc ca niște străini, sînt atît de strălucitori, cum vor fi cînd vor ajunge în patria lor?” Așa și păgînii se vor face mai buni, iar cuvîntul credinței se va întinde nu mai puțin decît pe timpul apostolilor. Dacă apostolii au fost numai doisprezece și au întors la credință orașe și țări întregi, gîndește-te la ce înălțime va ajunge credința noastră, dacă toți am fi dascăli prin viața noastră virtuoasă! Nu îl atrage pe un păgîn la credință atît de mult un mort înviat cît un om care filozofează, un om virtuos. De un mort înviat se minunează, dar de la un om ca acesta cîștigă. Minunea a fost și a trecut; viața virtuoasă rămîne și lucrează continuu în sufletul lui. Să avem, dar, grijă de noi înșine, ca să cîștigăm și pe păgîni.

Nu-ți spun cuvinte grele de împlinit. Nu-ți spun: „Nu te căsători!”. Nu-ți spun: „Părăsește orașele! Nu te mai ocupa cu treburile publice!”. Dimpotrivă, îți spun: „Stai în mijlocul orașelor, ocupă-te cu treburile publice, dar fii virtuos!” Vreau ca cei care trăiesc în lume să fie mai virtuoși decât cei care populează munții.

- Pentru ce?

- Pentru că mai mult folos aduce un om virtuos care trăiește în lume, decât unul care trăiește în munți. Că „*nimeni nu aprinde făclie și o pune sub obroc*”²⁹. Pentru aceasta vreau ca toate lumînările să fie puse în sfeșnice, ca să facă lumină multă. Să aprindem deci această lumină, ca să scăpăm de rătăcire pe cei care stau în întuneric. Nu spune: „Am femeie, am copii, trebuie să am grijă de casă! Nu pot să mai fac și asta!” De n-ai avea nici una din aceste griji, dar dacă ești un trîndav, nu ești de nici o ispravă! De-ai avea toate aceste griji, dar dacă ești om vrednic, vei fi și virtuos! Un singur lucru se cere: să ai tragere de inimă! Nimic nu te va putea împiedica: nici vârsta, nici sărăcia, nici bogăția, nici împrejurările vieții, nici altceva. Au împlinit poruncile Domnului bătrîni, tineri, oameni căsătoriți, oameni cu copii, meseriași, ostași. Daniel era tînăr, Iosif era rob, Acvila, meșteșugar, Lidia, vînzătoare de purpură³⁰; era conducătoarea unui atelier; altul era paznic de temniță, un altul era sutaș, de pildă Corneliu, altul era bolnav, ca Timotei, altul rob fugar, ca Onisim; dar nici unuia nimic din acestea nu le-a fost o piedică, ci toți au strălucit prin virtute; și bărbați și femei și tineri și bătrîni și robi și liberi și ostași și oameni din popor.

Să nu punem înainte fel de fel de pretexte netrebnice, ci să căutăm să avem tragere de inimă! Oricine am fi, vom putea fi virtuoși și vom dobîndi și bunătățile viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui și Sfîntului Duh slavă, putere și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

29. Matei 5, 15.

30. Fapte 16, 14.

**«Și încă grăind El mulțimilor,
iată mama Lui și frații Lui stăteau afară, căutînd
să vorbească cu El. Și I-a spus Lui cineva: „Iată Mama Ta
și frații Tăi stau afară, căutînd să-Ți vorbească”.
Iar El, răspunzînd, a zis celui ce-I spusese:
„Cine este Mama Mea și cine sînt frații Mei?”
Și întinzîndu-Și mîna spre ucenicii Săi, a zis:
„Iată Mama Mea și frații Mei!” »¹**

I

În aceste cuvinte se arată cu multă strălucire ceea ce vă spuneam și mai înainte că toate sînt de prisos dacă lipsește virtutea. Vă spuneam că și vîrsta și firea și locuirea în pustie și toate cele asemenea acestora sînt fără de folos, dacă lipsește voința cea bună. Astăzi învățăm altceva și mai mult, că nici purtarea în pîntece a lui Hristos, nici nașterea aceea minunată nu are vreun cîștig, dacă lipsește virtutea. Aceasta se vede mai cu seamă din cuvintele evanghelistului: „Încă grăind El mulțimilor I-a spus cineva: „Mama Ta și frații Tăi Te caută”. Iar El îi răspunde: „Cine este Mama Mea și cine sînt frații Mei?” Domnul n-a grăit așa ca să facă de rîs pe Mama Lui sau ca să Se lepede de Aceea care L-a născut. Dacă I-ar fi fost rușine de Ea, nici n-ar fi trecut prin pîntecele Ei, ci ca să arate că nici Mama Lui n-are nici un folos de pe urma acestei nașteri dacă nu face tot ce trebuie. Ceea ce încercase Mama Lui pornise dintr-o ambiție deșartă. Voia să arate poporului că are putere, că are stăpînire asupra copilului Ei. Mama Lui nu-și închipuia încă ceva mare despre El. De aceea a și venit la El într-un timp nepotrivit. Uită-te și la mîndria Ei și la mîndria fraților Lui! Ar fi trebuit, dacă au venit, sau să asculte cu poporul sau, dacă nu voiau, să fi așteptat pînă termina de vorbit și după aceea să se fi apropiat de El. Dar ei nu. Îl strigă de afară; și fac asta în fața tuturor oamenilor, arătîndu-și ambiția lor deșartă. Vor să arate că Îi poruncesc cu multă putere. Aceasta o arată și evanghelistul, învinovățîndu-i; că asta a lăsat evanghelistul să se înțeleagă atunci cînd a spus: „Încă grăind El mulțimi-

lor". Ca și cum ar fi spus: „Nu puteau găsi un alt timp? Nu puteau să-I vorbească îndeosebi?” Dar ce voiau să-I spună? Dacă voiau să-L întrebe de dogmele adevărului, ar fi trebuit să o facă în auzul tuturor, să grăiască înaintea tuturor, ca să se folosească și ceilalți; iar dacă voiau să-L întrebe despre alte lucruri, care-i priveau numai pe ei, n-ar fi trebuit să fie atât de grăbiți. Dacă Hristos n-a dat voie ucenicului Său să se ducă să-și îngroape pe tatăl său², pentru ca să nu-i întrerupă mergerea după Dînsul, cu atât mai mult n-ar fi trebuit întreruptă cuvîntarea Sa, pentru lucruri fără însemnătate. Lucrul acesta arată că au făcut asta numai din slavă deșartă. Același lucru îl arată și evanghelistul Ioan cînd spune: „*Nici frații Lui nu credeau în El*”³. Evanghelistul Ioan ne dă și cuvintele lor, pline de multă prostie, spunînd că frații Lui voiau să-L ia cu ei la Ierusalim, nu pentru altă pricină, ci ca să culeagă și ei slavă de pe urma minunilor Lui. „*Dacă faci acestea, I-au spus ei, arată-Te lumii; că nimeni nu face ceva în ascuns, ci caută să se facă cunoscut!*”⁴ Domnul i-a mustrat și a osîndit gîndul lor pămîntesc⁵. Pentru că iudeii Îl bîrfeau și spuneau: „*Nu este acesta Fiul teslarului, pe al Cărui tată și Mamă noi îi cunoaștem? Frații Lui nu sînt, oare, printre noi?*”⁶ De aceea frații Lui, voind să șteargă din mintea oamenilor această origine joasă a neamului lor, Îi cereau să facă minuni. Aceasta e pricina că Hristos îi refuză; voia să le vindece patima mîndriei și a slavei deșarte. Dacă Hristos ar fi voit să Se lepede de Mama Lui, apoi S-ar fi lepădat de Ea atunci cînd iudeii Îl bîrfeau. Dar nu S-a lepădat de Ea, pentru că Îl vedem că are atât de multă grijă de ea încît atunci cînd era pe cruce o lasă în seama celui mai iubit dintre ucenicii Săi, avînd foarte mare grijă de Ea. Acum însă, cu acest prilej, nu face asta, că are o altă grijă pentru Mama Lui și pentru frații Lui. Pentru că ei vedeau în El un simplu om și se mîndreau, Hristos caută să le scoată din cap mîndria. Nu-i ocărăște; îi îndreaptă. Nu mi te uita numai la cuvintele lui Hristos, care au în ele un pic de mustrare, ci și la nechibzuința și îndrăzneala fraților Lui și la Cine era Cel ce i-a mustrat! Nu era un simplu om, ci Fiul, Unul-Născut al lui Dumnezeu. Ce a urmărit Domnul prin mustrarea Sa? N-a vrut să-i facă de ocară, ci să-i scape de cea mai tiranică patimă, mîndria; să-i facă încetul cu încetul să aibă despre El ideea ce I se cuvine și să convingă pe Mama Lui că El nu e numai Fiul Ei, ci și Stăpînul Ei. Vei vedea că mustrarea Sa este pe măsura Dumnezeirii Sale, dar de folos și Mamei Lui. În afară de acestea este o mustrare blîndă. Că n-a spus: „Du-te și spune-i Mamei Mele: „Nu ești Mama Mea”! Nu, ci a spus celui

2. Matei 8, 21-22.

3. Ioan 7, 5.

4. Ioan 7, 4.

5. Ioan 7, 6-8.

6. Matei 13, 55-56; Marcu 6, 3.

care spusese că Mama Lui stă afară: „*Cine este Mama Mea?*” Prin această întrebare Domnul a mai urmărit și altceva.

– Ce anume?

– Să nu negligeze nimeni virtutea, nici aceia, nici alții, bazându-se pe înrudirea cu Hristos. Dacă n-ai nici un folos, nici dacă-I ești mamă, de nu ești virtuos, cu atât mai puțin se poate mântui altcineva numai pentru că se înrudește cu Hristos. Există o singură înrudire cu Hristos: să-I faci voia Lui! Această înrudire este mai bună și mai proprie decât înrudirea de sînge.

II

Știind, dar, acestea, să nu ne mîndrim cu copiii noștri buni, dacă nu avem și noi virtutea lor, nici cu părinții noștri vrednici, dacă nu avem și noi purtarea lor. Se poate să nu fie tată cel care are copii și să fie tată cel care n-are copii. De aceea Hristos, altădată, cînd o femeie I-a spus: „*Fericit este pîntecele care te-a purtat și pieptul la care ai supt*”⁷, nu i-a spus: „Nu M-a purtat pîntecele!”, nici: „Nu am supt la piept!”, ci: „*Cu adevărat, fericiți sînt cei care fac voia Tatălui Meu!*”⁸ Vezi, dar, că Hristos, în toate împrejurările, nu tăgăduiește înrudirea Sa de sînge, dar mai adaugă și înrudirea prin virtute. Cînd Înainte Mergătorul spunea: „*Pui de vipere, să nu credeți că puteți spune că avem tată pe Avraam!*”⁹, nu vrea să spună că nu se trăgeau din Avraam după trup, ci că nu le este de nici un folos că se trag din Avraam dacă nu se înrudesesc și la purtări cu Avraam. Același lucru l-a arătat și Hristos prin cuvintele: „*Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam!*”¹⁰ Nu-i lipsește de înrudirea lor după trup cu Avraam, dar îi învață să caute înrudirea cealaltă, mai mare și mai proprie decât aceasta, înrudirea după virtute. Lucrul acesta l-a urmărit Hristos și acum, dar o spune mai blînd, mai cu grijă. Vorbea Mamei Lui! N-a spus: „Nu este Mama Mea, nici aceia nu sînt frații Mei, pentru că nu fac voia Mea!”. Nu i-a ocărit, nici nu i-a osîndit, ci i-a făcut stăpîni pe voința lor; și grăindu-le cu blîndețe, a spus:.

„*Cel ce face voia Tatălui Meu, acela este fratele Meu, sora Mea și mama mea*”¹¹.

Deci de vor să fie așa, să meargă pe această cale! Cînd femeia aceea a strigat, zicînd: „*Fericit este pîntecele care Te-a purtat*”, Hristos n-a spus: „Nu este Mama Mea”, ci: „Dacă vrea să fie fericită, să facă voia Tatălui Meu. Unul ca acesta îmi este frate, soră și mamă!”

7. Luca 11, 27.

8. Luca 11, 28.

9. Matei 3, 7, 9.

10. Ioan 8, 39.

11. Matei 12, 50.

Vai, ce cinste! Vai, ce virtute! La ce înălțime ametiitoare urcă Hristos pe cel care face voia Lui. Cîte femei n-au fericit pe Sfînta Fecioară și pîntecele Ei! Cîte femei nu s-au rugat să ajungă astfel de mame! Ar fi dat orice!

Dar ce le împiedică? Nimic! Iată Hristos ne-a deschis cale largă și a dat putință nu numai femeilor, dar și bărbaților să ajungă la această vrednicie. Dar, mai bine spus, la una cu mult mai mare. Că facerea voii lui Hristos ne face cu mult mai mult mame ale lui Hristos decît durerile nașterii. Deci dacă merită să fie fericită Maica Domnului, apoi cu mult mai mult trebuie să fie fericiți cei ce ajung mame ale lui Hristos, prin facerea voii Lui, cu cît aceasta din urmă este și mai proprie.

Nu te mărgini numai să dorești să fii mamă a lui Hristos, ci pășește cu multă rîvnă și pe calea care te duce la împlinirea dorinței.

După ce Hristos a rostit aceste cuvinte, a ieșit din casă. Ai văzut că Domnul i-a și muștrat pe frații și pe Mama Lui, dar a și făcut ce doreau? Același lucru l-a făcut și la nunta din Cana Galileii¹². Și acolo o ținuse de rău pe Mama Lui, că-I ceruse un lucru într-un timp nepotrivit; cu toate acestea îi face voia. Cînd o ține de rău, îi îndreaptă părerile Ei greșite despre El, iar cînd îi face voia, Iși arată dragostea față de Mama Sa.

Tot așa și acum, cînd L-a chemat să iasă afară din casă: i-a tămăduit și boala slavei deșarte, dar i-a dat Mamei Sale și cinstea cuvenită, ieșind afară din casă, deși Îi ceruse lucrul acesta într-un timp cu totul nepotrivit.

„În ziua aceea, spune evanghelistul, ieșind Iisus din casă, ședea lîngă mare”¹³.

„Dacă vreți să Mă vedeți și să Mă ascultați, le spune Iisus, iată ies și vă vorbesc”.

Pentru că făcuse multe minuni, Hristos vrea să le fie iarăși de folos prin învățăturile Sale. S-a așezat lîngă mare, pescuind și strîngînd în mrejele Sale pe cei de pe uscat. S-a așezat lîngă mare nu fără de rost. Evanghelistul o spune tocmai pentru a arăta că Hristos S-a așezat lîngă mare, voină să strîngă la un loc pe toți ascultătorii Săi, ca să nu lase pe nimeni în spatele Său, ci să-i aibă pe toți în fața Sa.

„Și s-au adunat la El, spune evanghelistul, mulțimi multe, încît El, intrînd în corabie, ședea în ea și toată mulțimea stătea pe țărm”¹⁴.

Așezîndu-Se în corabie le grăia în pilde.

„Și le-a grăit lor multe în pilde”¹⁵.

12. Ioan 2, 1-11.

13. Matei 13, 1.

14. Matei 13, 2.

15. Matei 13, 3.

Cînd a grăit mulțimilor pe Munte nu le-a grăit așa; n-a țesut cuvîntul Său cu atîtea pilde; atunci erau numai oameni simpli, oameni cu inima curată; dar acum erau și cărturari și farisei.

Uită-mi-te care este cea dintîi pildă pe care o spune Hristos! Că evanghelistul Matei le-a dat pe toate pe rînd.

– Care este, dar, pilda cea dintîi pe care o spune?

– Aceea pe care trebuia s-o spună mai cu seamă întîi, aceea care îi făcea mai atenți pe ascultători. Pentru că voia să le vorbească în chip ascuns, le deșteaptă mai întîi, printr-o pildă, atenția. Din pricina aceasta un alt evanghelist spune că i-a ținut de rău că nu înțeleg, spunîndu-le: „Cum nu înțelegeți pilda aceasta?”¹⁶.

Nu numai din pricina aceasta le grăia în pilde, ci și pentru a-și face mai puternic cuvîntul Său, pentru a fi ținut mai bine minte și pentru ca să facă intuitive învățăturile Sale. Tot așa făceau și profeții.

III

Care este, dar, pilda?

„Iată, a ieșit semănătorul să semene”¹⁷.

– De unde a ieșit Cel ce e de față pretutindenea și toate le plinește?
Sau: Cum a ieșit?

– N-a ieșit din vreun loc oarecare! A ieșit în raport cu noi și în iconomia Sa față de noi, ajungînd mai aproape de noi prin întruparea Sa. Pentru că noi n-am putut ieși, din pricină că păcatele ne astupau ca un zid ieșirea, a venit El la noi.

– Pentru ce a ieșit? Să piardă pămîntul plin de spini? Să pedepsească pe lucrători?

– Nicidecum, ci ca să lucreze pămîntul, să-l cultive, să semene cuvîntul credinței. Prin sămînță, Domnul înțelege învățătura Sa; prin pămînt, sufletele oamenilor; prin semănător, pe Sine Insuși.

– Ce s-a întîmplat cu sămînța aceasta?

– Trei părți au pierit și s-a mîntuit numai o parte.

„Și semănînd el, unele au căzut lîngă cale și au venit păsările și le-au mîncat”. – N-a spus că el le-a aruncat, ci că semințele au căzut – „Iar altele au căzut pe pietriș, unde n-aveau mult pămînt; și îndată au răsărit, că nu aveau pămînt adînc; dar cînd a răsărit soarele s-au pălit, și pentru că nu aveau rădăcină, s-au uscat. Iar altele au căzut între spini; și au crescut spinii și le-au înăbușit. Iar altele au căzut pe pămînt bun. Și au dat roadă: una o sută, alta șazeci, iar alta treizeci. Cel care are urechi de auzit să audă”¹⁸.

16. Marcu 4, 13.

17. Matei 3, 3.

18. Matei 3, 4-9.

Numai a patra parte din semințe s-a mîntuit; dar nici aceasta la fel, ci și aici multă este deosebirea. Hristos a spus acestea, ca să arate că graiește tuturor oamenilor fără deosebire. După cum semănătorul nu face deosebire între pămîntul pe care-l lucrează, ci aruncă fără alegere semințele, tot așa și El nu face deosebire, ci vorbește tuturor: bogatului și săracului, înțeleptului și neînțeleptului, trîndavului și harnicului, curajosului și fricosului. Își îndeplinește lucrul Său, deși știa mai dinainte care va fi rezultatul. Vorbește tuturor, fără deosebire, ca să poată spune: „*Ce trebuia să fac și n-am făcut?*”¹⁹ Și profeții vorbesc de poporul iudeu ca de o vie. „*Vie s-a făcut iubitul meu*”, spune Isaia²⁰, iar David: „*Din Egipt am mutat via*”²¹. Domnul vorbește despre lumea întreagă ca de un pămînt de semănat.

– Ce vrea să spună Domnul?

– Vrea să spună că lumea va asculta repede, va primi cu multă ușurință cuvîntul și va da îndată rod.

Cînd auzi: „*Ieșit-a semănătorul să semene*”, să nu socotești a fi o repetare. Semănătorul iese adesea și pentru alte treburi: sau să deșteleanască pămîntul, sau să taie ierburile, sau să smulgă spinii, sau să facă altă lucrare asemănătoare. Acesta însă a ieșit să semene.

– Spune-mi, pentru ce s-a pierdut cea mai mare parte din sămînță?

– Nu din pricina semănătorului, ci din pricina pămîntului, care a primit sămînța, adică a sufletului, care n-a ascultat de învățătura Domnului.

– Dar pentru ce Domnul n-a spus deschis: Trîndavii au primit învățătura, dar au pierdut-o; au primit-o și bogații, dar au înăbușit-o; au primit-o și ușuraticii, dar au lepădat-o?

– N-a vrut să-i mustre cu asprime, ca să nu-i arunce în deznădejde, ci a lăsat mustrarea pe seama conștiinței ascultătorilor.

N-a pățit lucrul acesta numai sămînța, ci și mreaja. Și mreaja a adunat din mare mulți pești nefolositori²².

Hristos a spus pilda aceasta ca să întărească pe ucenici, să-i învețe să nu se descurajeze cînd vor vedea că cei care pier sînt mai mulți decît cei care primesc cuvîntul. Așa s-a întîmplat și Stăpînului lor. Hristos știa negreșit mai dinainte că acesta va fi rezultatul, dar nu s-a oprit din semănat.

– Dar ce rațiune are, aș putea fi întrebat, să semene în spini, pe pietriș, pe cale?

– N-ar avea nici o rațiune, dacă ar fi vorba într-adevăr de semințe și de pămînt; dar are mare laudă pentru că în această pildă este vorba de suflete și de învățături. Ar merita să fie ținut de rău semănătorul care ar

19. Isaia 5, 4.

20. Isaia 5, 1.

21. Ps. 79, 9.

22. Matei 13, 47-48.

semăna sămînța lui în spini, pe pietriș sau pe cale. Că nu e cu puțință ca pietrișul să se facă pămînt, nici calea să nu mai fie cale, nici spinii să nu mai fie spini; dar cu oamenii nu-i așa. E cu puțință ca pietrișul să se schimbe și să se facă pămînt gras; e cu puțință să nu fie călcată în picioare calea, nici să stea deschisă tuturor trecătorilor, ci să ajungă țarină roditoare; e cu puțință ca spinii să dispară, iar semințele să crească în voie. De n-ar fi fost cu puțință lucrul acesta, Hristos n-ar fi semănat. Dacă nu s-a petrecut cu toți schimbarea, apoi nu-i de vină Semănătorul, ci cei care n-au voit să se schimbe. Semănătorul Și-a făcut lucrul Său; dar aceia s-au lepădat de învățăturile Lui; El, Care a arătat o atît de mare iubire de oameni, n-are nici o vină.

Uită-mi-te însă și la aceea că nu este o singură cale de pieire, ci felurite căi și deosebite unele de altele. Unii din cei ce pier se aseamănă cu semințele căzute pe cale; aceștia sînt oamenii neglijenți, trîndavi, nepăsători; alții se aseamănă cu semințele căzute pe pietriș; aceștia sînt oamenii slabi. Că spune Domnul: „*Sămînța semănată pe pietriș este cel care aude cuvîntul și-l primește îndată cu bucurie; dar n-are rădăcină în sine, ci este pînă la o vreme. Făcîndu-se necaz și prigonire pentru cuvînt, îndată se smintește*”²³. *La cel care aude cuvîntul adevărului și nu-l înțelege vine vicleanul și răpește din inima lui ce a fost semănat. Acesta este cel semănat pe cale*”²⁴. Nu este același lucru a lăsa să se vestejească învățătura, fără să te ispitească cineva, fără să te silească cineva, cu a o lăsa să se vestejească din pricina ispitelor și încercărilor. Cei care se aseamănă cu semințele căzute în spini sînt mai de neiertat decît aceștia.

IV

Ca să nu pățim și noi așa, să ascundem în inima noastră, cu multă rîvnă, cele spuse, ca să le avem neconținut în minte. Atunci, chiar dacă vine diavolul să ni le răpească, noi sîntem stăpîni să nu ni le răpească; chiar dacă au să se usuce semințele, apoi nu se usucă din pricina arșiței, că Hristos n-a spus că s-au uscat din pricina arșiței, ci din pricină că n-au avut rădăcină –; chiar dacă se înăbușă semințele, apoi nu se înăbușă din pricina spinilor, ci din pricina celor care au lăsat să crească spinii. Poți, dacă vrei, să împiedici creșterea acestei buruieni rele și să te folosești cum trebuie de bogății. De aceea Hristos n-a spus: „veacul”, ci: „*grija veacului*”²⁵; n-a spus nici: „bogăția”, ci: „*Inșelăciunea bogăției*”²⁶.

Să nu dăm, dar, vina pe lucruri, ci pe voința noastră stricată. Se poate să fii și bogat și să nu fii înșelat; să fii în veacul acesta și să nu fii înă-

23. Matei 13, 20-21.

24. Matei 13, 19.

25. Matei 13, 22.

26. Matei 13, 22.

bușit de griji. Bogăția are două cusururi potrivnice unul altuia: unul, care încordează și întuneacă sufletul omului, grija; altul, care îl moleșește, desfătarea. Bine a spus Hristos: „înselăciunea bogăției”. Că toate cele ale bogăției sînt înșelăciune! Sînt numai nume, nu realități. Plăcerea, slava, gătala și toate acestea sînt o nălucire, nu adevăr.

După ce Hristos a vorbit de felurite pierderi ale seminței, vorbește și de pămîntul cel bun. Nu ne lasă să ne deznădăjduim, ci ne dă nădejde de pocăință și ne arată că este cu putință să ne prefacem din pietriș, din spini și din cale în pămînt bun.

– Dar dacă pămîntul a fost bun, ne-ar putea întreba cineva, dacă a fost același semănător și aceleași semințe, pentru ce o sămînță a dat o sută, alta șaizeci, iar alta treizeci?

– Iarăși și aici deosebirea de rod se datorește felului pămîntului. Dar chiar acolo unde pămîntul este bun, este totuși mare deosebire în felul pămîntului. Vezi, dar, că nu-i de vină semănătorul, nici semințele, ci pămîntul care a primit semințele? Nu datorită firii, ci voinței! Și în această privință, cît e de mare dragostea lui Dumnezeu de oameni, că nu cere o măsură de virtute, ci pe cei din rîndul dintîi îi primește, pe cei din rîndul al doilea nu-i scoate afară, iar celor din rîndul al treilea le face loc. Hristos spune aceasta ca să nu socotească cei care au mers după El că le este de ajuns pentru mîntuire numai auzirea cuvintelor Lui.

– Dar pentru ce Domnul n-a amintit și de celelalte păcate, de pildă de pofta trupului, de slava deșartă?

– Pentru că, vorbind de grija veacului acestuia și de înșelăciunea bogăției, a vorbit de toate păcatele. Că și slava deșartă și toate celelalte păcate vin de pe urma grijii veacului acestuia și a înșelăciunii bogăției, de pildă: plăcerea, lăcomia la mîncare și băutură, invidia, umbletul după slava lumii și toate cele ca acestea.

În afară de spini, a mai adăugat și calea și pietrișul, vrînd să ne arate că nu e de ajuns numai despărțirea de bani și de averi, ci trebuie să săvîrșim și celelalte virtuți. Ce folos dacă te-ai despărți de bani și de averi, dar ești lipsit de bărbăție și molîu? Ce folos dacă nu ești lipsit de bărbăție, dar ești trîndav și nepăsător la ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu? Nici nu ne este de ajuns spre mîntuire o singură parte, ci trebuie să ascultăm mai întîi cu mare luare aminte cuvîntul lui Dumnezeu și să-l avem totdeauna în minte; apoi avem nevoie de bărbăție; în sfîrșit, avem nevoie de disprețul banilor și de dezlipirea de toate cele lumești. Din pricina aceasta Hristos a pus ca o primă condiție a mîntuirii auzirea cuvîntului, că de ea e nevoie mai întîi – „cum vor crede, dacă nu vor auzi?”²⁷, după cum

și noi, dacă nu vom fi cu luare aminte la cele spuse, nici nu vom putea ști ce trebuie să facem –, apoi e nevoie de bărbăție și de disprețuirea tuturor celor de aici.

Auzind²⁸ dar acestea, să facem zid de jur împrejurul nostru, fiind cu luare-aminte la cuvintele lui Dumnezeu, înfigînd adînc în sufletele noastre rădăcinile lor și curățindu-ne pe noi înșine de toate grijile cele lumești. Dacă le facem pe unele, iar pe altele le lăsăm, nu avem nici un folos. Nu pierim din pricina celor pe care le facem, ci din pricina celor pe care le-am neglijat. Ce importanță are dacă nu pierim din pricina bogăției, dar pierim din pricina trîndăviei; dacă nu pierim din pricina trîndăviei, dar pierim din pricina lipsei de bărbăție? Că și lucrătorul de pămînt plînge la fel sămînța fie că o pierde într-un chip, fie că o pierde în altul. Să nu ne mîngîiem că nu pierim în toate chipurile, ci să plîngem că pierim într-un chip oarecare! Să ardem spinii! Că ei înăbușă cuvîntul. Știi asta bogații care nu sînt buni nici pentru cer, nici pentru pămînt. Ajungînd robii și prizonierii plăcerilor, nu se mai pot ocupa nici de treburile publice; iar dacă nu se pot ocupa de treburile publice, cu mult mai mult nu se pot ocupa de treburile cerului. Că bogăția vatămă gîndurile pe două căi: și prin traiul cel bun, și prin griji. Numai una din acestea este în stare singură să scufunde corabia sufletului. Gîndește-te ce mare e vîltoarea cînd amîndouă tăbărăsc asupra sufletului!

– Să nu te minunezi dacă Hristos a numit spini îmibuirea. Nu-ți dai seama de asta pentru că ești beat de patimă. Cei sănătoși însă știu că îmibuirea, traiul cel bun înțeapă mai cumplit decît spinii, că petrecerile mistuie sufletul mai mult decît grija și pricinuiesc amare dureri și sufletului și trupului. Nu biciuiește atît grija cît îmibuirea. Gîndește-te cu cît mai cumplite decît spinii sînt insomniile, zvîcniturile tîmplelor, durerile de cap și junghiurile de stomac ale unuia care se îmibuiează! După cum spinii sîngerează mîinile, ori din ce parte i-ai apuca, tot așa și îmibuirea vatămă și picioarele și mîinile și capul și ochii și, pe scurt, toate mădulele. Îmibuirea este stearpă și fără de rod, ca și spinul, dar pricinuieste mai cumplite dureri decît spinul și vatămă părțile cele mai de seamă ale trupului: îl îmbătrînește înainte de vreme, îi slăbește simțurile, îi întunecă judecata, îi betejește mintea sprintenă mai înainte, îi vlăguește trupul, îl face depozit plin de murdărie, adună în jurul lui roi de suferințe, îi îngreuiază cu mult povara și face încărcătura mai mare decît puterile lui. De aici căderile lui dese și nenumărate și naufragiile lui repetate. Spune-mi, pentru ce-ți îngrași trupul? Crezi că vrem să te aducem jertfă? Crezi că vrem să te servim la masă? Păsările le îngurășăm bine, dar mai

28. De aici începe partea morală: *Nu este de ajuns o singură virtute pentru mîntuire, ci trebuie să căutăm să le săvîrșim pe toate cu toată râvnă.*

bine spus nici pe acelea nu le îngrășăm prea mult, că dacă sînt prea grase vatămă sănătatea. Alît de mare rău e îmbuibarea, încît vatămă și pe animale. Într-adevăr, dacă îmbuibăm prea mult animalele, le facem să nu ne mai fie de folos nici nouă, nici lor. Din pricina grăsimii o parte din mîncăruri rămîn nemistuite și stomacul le aruncă afară; și dimpotrivă, animalele pe care nu le îmbuibăm, dar pe care am putea spune că le ținem la post, cărora le dăm mîncare cu măsură, pe care le punem la treabă și le muncim, acele animale ne sînt de mare folos și nouă și lor și pentru hrană și pentru alte treburi. Sînt mai sănătoși oamenii care se hrănesc cu animale slabe. Și dimpotrivă, oamenii care se hrănesc cu animale îngrășate se aseamănă cu ele, ajung greoi, predispuși la boli și-și fac mai cumplit lanțul care-i încercuie. Nu este un dușman mai mare pentru trup decît îmbuibarea. Nimic altceva nu-l vatămă atîta, nimic nu-l sfișie, nu-l doboară și nu-l strică mai mult. De aceea trebuie să ne mirăm mai ales de prostia acestor oameni, că n-au nici atîta milă de stomacurile lor cîtă milă au alții de burdufurile de vin. Negustorii de vin nu pun prea mult vin în burdufuri de teamă să nu plesnească; lacomii însă nu au nici atîta grijă de nenorocitul lor stomac; ci după ce-l îndoapă pînă să plesnească mai toarnă în el și vin pînă ce dă afară pe urechi, pe nas și pe gît. Îndoită vătămare își pricinuiesc cu asta: își vatămă și duhul, dar și puterea care rînduiește viața trupului. Nu ți-a fost dat de asta gîtlejul ca să ți-l umpli pînă la gură cu vin stricat și cu alte stricăciuni! Nu pentru asta, omule, ci ca să cînți mai cu seamă lui Dumnezeu, să înalți sfînte rugăciuni, să citești legile dumnezeiești, să dai sfaturi folositoare semenilor tăi. Dar tu, ca și cum l-ai fi primit pentru altceva, nu lași gîtului nici o clipă de răgaz pentru o astfel de slujbă sfîntă, ci îl supui toată viața acestei robii amare a pîntecelui. Te asemeni cu un om care a primit o chitară cu corzile de aur, bine acordate, dar omul acela, în loc să cînte cu ea melodii încîntătoare, o acoperă cu murdărie omenească și noroi. N-am numit mîncarea murdărie omenească, ci îmbuibarea, neînfrînarea la mîncare și băutură. Nu mai este mîncare mîncatul peste măsură, ci numai vătămare. Numai stomacul a fost dat să primească mîncărurile; gura, gîtlejul, limba au un alt rost, cu mult mai mare. Dar, mai bine spus, nici stomacul n-a fost dat numai pentru primirea mîncărurilor, ci pentru primirea cu măsură a mîncărurilor. Stomacul însuși ne spune, strigînd în fel și fel de chipuri cînd îl încărcăm peste măsură din pricina lăcomiei noastre. Dar nu numai că ne strigă, ci se și răzbună pentru nedreptatea ce-i facem, pedepsindu-ne cumplit. În primul rînd ne pedepsește picioarele, pentru că ele ne poartă și ne duc la acele ospețe rele; apoi ne leagă mîinile, care îi slujesc, pentru că ele bagă în el atît de multe și atîtea feluri de mîncăruri. Multora din pricina îmbuibării li s-au strîmbat gura, ochii și capul. Și după cum o slugă,

căreia i s-a poruncit să facă ceva peste puterile sale, de deznădejde, ocărăște pe cel care i-a dat porunca, tot așa și stomacul, silit să primească mai mult decît poate ține, îi ruinează și îmbolnăvește și creierul odată cu celelalte mădulare. Bine a rînduit Dumnezeu ca să se nască o boală atît de grea din pricina necumpătării, pentru ca atunci cînd nu vrei să filozofezi să te înveți să fii cumpătat fără de voie, de teama unei boli atît de cumplite.

Știind toate acestea să fugim de îmbuibare, să căutăm să fim cumpătați la mîncare și la băutură, ca să ne bucurăm și de sănătatea trupului și, scăpînd sufletul de orice boală, să avem parte și de bunătățile ce vor să fie, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

**„Și apropiindu-se ucenicii I-au zis:
„Pentru ce le grăiești în pilde?” Iar El, răspunzînd,
le-a zis: „Că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele
împărăției cerurilor, iar aceloră nu li s-a dat”¹**

I

Se cuvine să admirăm pe ucenici că știau cînd trebuie să-L întrebe pe Hristos dacă doreau să afle ceva. Și nu fac aceasta înaintea tuturor. Lucrul acesta l-a arătat Matei prin cuvintele: „*Și apropiindu-se*”. Că cele ce spun eu nu sînt o simplă bănuială, o arată Marcu mai lămurit, cînd spune că ucenicii s-au apropiat de Domnul, îndeosebi². Așa ar fi trebuit să facă și frații lui și Mama Lui³; n-ar fi trebuit să-L cheme afară și să arate că sînt și ei cineva.

Uită-te apoi și la dragostea de oameni a apostolilor; cît de mult se interesează de soarta altora; îi preocupă mai întîi soarta altora și apoi soarta lor; că Îl întreabă pe Hristos: „*Pentru ce le grăiești lor în pilde?*” N-au spus: „Pentru ce ne grăiești nouă în pilde?” Și în alte multe rînduri sînt tot atît de iubitori și de purtători de grijă de toți oamenii, ca atunci cînd spun: „*Dă drumul mulțimilor!*”⁴; sau: „*Știi că s-au scandalizat?*”⁵.

Ce le răspunde Hristos? „*Vouă vi s-a dat*, le spune El, *să cunoașteți tainele împărăției, iar aceloră nu li s-a dat*”. N-a spus aceasta ca să arate că apostolii Săi cunosc tainele împărăției cerurilor datorită predestinării sau sorții sau întîmplării, ci că iudeii sînt vinovați de nenorocirile ce vin peste ei; și a spus aceasta voind să arate că a cunoaște tainele împărăției cerurilor este un dar, este un har dat de sus. Dar pentru că-i un dar, nu înseamnă că este suprimat liberul arbitru. Și aceasta se vede din cuvintele pe care le spune Hristos mai departe. Uită-te cum! Ca nici iudeii să cadă în deznădejde și nici apostolii să se trîndăvească auzind că acest dar le este dat de sus, Hristos arată că în noi este începutul acestui dar, că de noi depinde să-l avem sau nu.

1. *Matei* 13, 10–11.

2. *Marcu* 4, 10.

3. *Matei* 12, 46–50.

4. *Matei* 14, 16.

5. *Matei* 15, 12.

„Căci celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar celui ce n-are i se va lua și ceea ce i se pare că are”⁶.

Cuvintele acestea sînt cu totul neclare, deși în ele se vede dreptatea nepusă a lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte Domnul spune așa: „Cînd cineva are rîvnă și tragere de inimă, Dumnezeu îi dă totul; cînd însă nu le are pe acestea și nu aduce nici partea lui de muncă și de osteneală, atunci nici Dumnezeu nu-i dă”. Că spune Domnul: „Se va lua de la el și ceea ce i se pare că are”; nu Dumnezeu îi ia, ci Dumnezeu nu-l învrednicește de darurile Sale. Așa facem și noi. Cînd vedem pe cineva că ne ascultă cu trîndăvie, că nu-l convingem să fie atent, deși îl rugăm în repetate rînduri, tăcem; că dacă am continua să vorbim, îi mărim trîndăvia; pe altul însă, pe care-l vedem că ne ascultă cu luare-aminte, îl luăm lîngă noi și-l învățăm o mulțime de lucruri. Și bine a spus Domnul: „Și ceea ce i se pare că are”. Că nici nu are nimic.

Apoi a făcut mai clar ceea ce a spus, arătînd ce înseamnă: „Celui ce are i se va da, iar celui ce nu are i se va lua și ceea ce i se pare că are”, că a adăugat:

„Pentru aceasta le vorbesc în pilde, că văzînd nu văd”⁷.

– Dar ar fi trebuit să le deschidă ochii, dacă nu văd, mi s-ar putea spune.

– Dacă orbirea ar fi fost din fire, ar fi trebuit să le deschidă ochii; dar pentru că orbirea lor era de bună voie, pentru că o făceau pe orbii, de aceea Hristos n-a spus atît: „Nu văd”, ci a spus: „Văzînd nu văd”. Deci orbirea se datorește răutății lor. L-au văzut iudeii pe Hristos scoțînd demoni și spuneau: „Cu Beelzebul, domnul demonilor, scoate pe demoni”⁸. L-au auzit că îi aduce la Dumnezeu, că este multă unire între El și Dumnezeu și totuși au spus: „Acesta nu este de la Dumnezeu”. Așadar pentru că susțineau cu totul dimpotrivă de ceea ce vedeau și auzeau, de aceea Hristos le spune: „Le iau și auzul; n-au nici un folos că aud, ci mai multă osîndă au”.

Nu numai că iudeii nu credeau în El, ci Îl și mustrau, Îl învinuiau și unelteau împotriva Lui; Hristos însă nu le-o spune; nu vrea să le fie un aspru acuzator. La început nu le-a vorbit în pilde, ci cu multă claritate; dar pentru că ei s-au făcut mai răi, le vorbește în pilde.

Apoi pentru ca să nu creadă că spusele Sale sînt o învinuire neîntemeiată și nici să spună: „Ne învinuiește și ne calomniază așa, pentru că-i dușmanul nostru”, aduce mărturie pe profetul Isaia, care-i învinuise la fel:

6. Matei 13, 12.

7. Matei 13, 13.

8. Matei 12, 24.

„Că se împlinește cu ei proorocia lui Isaia, care spune: „Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege și văzînd veți privi, dar nu veți vedea”⁹.

Vezi că și profetul le aduce exact aceeași învinuire? Nici el n-a spus: „Nu vedeți”, ci: „Veți privi, dar nu veți vedea”; nu le-a spus: „Nu veți auzi”, ci: „Veți auzi și nu veți înțelege”. Prin urmare ei s-au lipsit mai întîi de văz și de auz; ei și-au astupat urechile, ei și-au închis ochii, ei și-au învălîțat inima.

Nu numai că nu auzeau, dar

„Auzeau greu”¹⁰.

Și au făcut aceasta, spune profetul,

„Ca nu cumva să se întoarcă, și să-i vindec”¹¹.

Aceste cuvinte arată că răutatea lor este mare și cu sîrguință depărtarea lor de Dumnezeu.

II

Hristos le grăiește așa ca să-i atragă și să-i îmboldească; le arată că-i va vindeca de se vor întoarce. Ca și cum ar fi spus: „Poporul acesta n-a vrut să Mă vadă! Dar Eu sînt îngăduitor cu el! Le voi da, îndată ce Mă vor ruga”. Le grăiește așa, ca să le arate în ce chip ar putea avea loc o împăcare.

Tot astfel și aici, Domnul spune: „Ca nu cumva să se întoarcă și să-i vindec”. Arată că este cu putință să se întoarcă; că se pot mîntui de se vor pocăi; le arată că tot ce face El nu-i spre slava Sa, ci spre mîntuirea lor. Dacă Domnul n-ar fi voit să-i asculte și să-i mîntuie, ar fi tăcut și nu le-ar fi grăit în pilde. Și le vorbește în pilde tocmai pentru a-i îmboldi spre întoarcere. Că „Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu”¹².

Că păcatul iudeilor nu se datora firii lor, nici necesității și nici unei silnicii din afară, ascultă ce le spune Domnul apostolilor Săi:

„Iar ochii voștri sînt fericiți că văd și urechile voastre că aud”¹³.

Nu vorbește negreșit nici de vederea cu ochii, nici de auzul cu urechile, ci de vederea și auzul cu mintea. Și apostolii erau tot iudei; născuți și crescuți la fel cu toți ceilalți; cu toate acestea cu nimic nu i-a vătămat profeția lui Isaia, pentru că aveau bine înfiptă în ei rădăcina faptelor bune, adică voința și gîndul lor. Observă că și cuvintele adresate lor: „Vouă vi

9. Matei 13, 14.

10. Matei 13, 15.

11. Matei 13, 15.

12. Iez. 18, 23.

13. Matei 13, 16.

s-a dat" nu aduc cu ele ideea de necesitate. Nici nu i-ar fi fericit dacă fapta lor nu s-ar fi datorat lor.

Să nu-mi spui mie că Hristos le vorbea iudeilor întunecat; puteau și ei să se apropie de El și să-L întrebe ca ucenicii; dar n-au voit, că erau trîndavi și leneși. Dar pentru ce spun că nu voiau, cînd făceau contrariul? Nu numai că nu credeau în El, nu numai că nu-L ascultau, dar porneau și război împotriva Lui și priveau cu dezgust spusele lui Hristos. Aceasta o spune profetul, învinuindu-i prin cuvintele „*greu au auzit*”. Ucenicii însă nu erau ca ei; de aceea i-a și fericit.

Hristos îi întărește pe apostolii Săi și în alt chip, spunîndu-le iarăși:

„*Amin zic vouă, mulți profeți și drepți au dorit să vadă cele ce vedeți și n-au văzut și să audă cele ce auziți și n-au auzit*”¹⁴.

„Au dorit să vadă, le spune Domnul, venirea Mea pe pămînt, minunile acestea, glasul Meu și învățătura Mea!”. În aceste cuvinte Domnul nu pune pe apostolii Săi mai presus numai de neamul acesta stricat al iudeilor, ci chiar mai presus de profeți, de iudeii care au săvîrșit numai fapte bune; le spune că sînt mai fericiți decît profeții.

– Pentru ce?

– Pentru că apostolii văd nu numai cele ce iudeii n-au văzut, ci chiar pe acelea pe care profeții au dorit să le vadă; aceia le-au văzut numai prin credință; aceștia însă, cu ochii trupului, cu mult mai limpede.

Ai văzut din nou că Hristos unește Vechiul Testament cu Noul Testament, arătînd că profeții Vechiului Testament nu numai că știau cele ce aveau să se petreacă în Noul Testament, ci și că le doreau cu înfocare? Nu le-ar fi dorit dacă ar fi fost slujitorii unui alt Dumnezeu, ai unui Dumnezeu potrivit lui Dumnezeu Noului Testament.

„*Voi, deci, ascultați pilda semănătorului!*”¹⁵

Și le spune cele ce v-am spus mai înainte despre trîndăvie și rîvnă, despre frică și curaj, despre bogăție și sărăcia de bună voie. Le arată cîtă vătămă aduc unele și cît folos celelalte. Apoi le vorbește de feluritele chipuri de virtute. Hristos, fiind iubitor de oameni, nu le-a deschis numai o singură cale și nici nu le-a spus: „Dacă nu dați rod însutit, vă arunc de la Mine!”, ci a arătat că se mîntuie și cel ce face șaizeci; și nu numai acesta, ci și cel ce face treizeci. A făcut aceasta ca să facă ușoară mîntuirea.

Nu poți¹⁶ trăi în feciorie? Însoară-te și fii cast căsătorit! Nu poți trăi în bogăție? Dă săracilor din averile tale! Nu suferi povara bogăției? Împarte

14. Matei 13, 17.

15. Matei 13, 18.

16. De aici începe partea morală: *Dumnezeu ne-a dat porunci foarte drepte. În locul marilor bunătăți pe care ni le dă trebuie să dăm celor nevoiași după putere chiar neînsemnate bunătăți.*

cu Hristos averile tale! Nu vrei să-I dai Lui toate averile tale? Dă-I jumătate, dă-I a treia parte! Hristos este fratele tău și împreună-moștenitor. Fă-L și aici pe pământ împreună-moștenitor. Tot ce-I dai Lui, ție-ți dai! Nu auzi ce spune profetul Isaia: „*Nu trece cu vederea pe cei din seminția ta*”¹⁷? Dacă nu trebuie să treci cu vederea pe rudele tale, cu atât mai mult pe Stăpîn, Care, în afară că ți-i Stăpîn, mai are cu tine și dreptul de înru-dire și încă alte drepturi cu mult mai mari. Te-a făcut chiar pătaș la cele ale Lui fără să ia ceva de la tine. El a fost Acela Care a pus început acestei nespuse binefaceri. N-ar fi, oare, cea mai mare nechibzuință să nu fii iubitor de oameni cînd ai primit atîtea daruri, să nu răspunzi cu răsplătiri pentru harul primit, să nu dai cît de cît în locul unor bunătăți mai mari? Hristos te-a făcut moștenitor al cerurilor; tu însă nu-I dai în schimb nici bunătățile de pe pământ. Hristos S-a împăcat cu tine, deși n-ai făcut nici o faptă bună, ba încă Îi mai erai și dușman; tu însă nu-L răsplătești deși ți-i prieten și binefăcător, deși ar trebui să-I mulțumești chiar numai că-ți îngăduie să-I dai ceva, fără să mai socotim împărăția cerurilor și toate celelalte bunătăți. Cînd slugile invită la o masă dată de ei pe stăpînii lor, nu socotesc că fac o favoare stăpînilor lor, ci că o primesc. Între noi și Hristos însă lucrurile stau cu totul altfel. N-a chemat la masă mai întîi sluga pe stăpîn, ci stăpînul a chemat mai întîi la masa lui sluga. Tu însă nu-L chemi la masă nici după ce te-a chemat El! El, cel dintîi, te-a adus sub acoperișul Lui; tu însă nu-L aduci sub acoperișul tău nici după ce te-a adus El. Gol fiind, te-a îmbrăcat; tu însă nici după aceasta nu-L găzduiești cînd e străin. El, cel dintîi, te-a adăpat din potirul Lui; tu însă nu-I dai în schimb nici puțină apă rece! Te-a adăpat cu Duhul Sfînt; tu însă nu-I mîngîi nici setea trupului! Te-a adăpat cu Duhul cînd erai vrednic de osîndă; tu însă Îl treci cu vederea cînd este însetat, cu toate că milostenia ta o faci din cele ale Lui!

III

Nu-mi socotești mare lucru în mîinile tale potirul din care Hristos are să bea și are să-l ducă la gură? Nu vezi că numai preotului îi este îngăduit să ducă la gura altora potirul cu sîngele Domnului? „Dar Eu, spune Domnul, nu țin seama de asta! Îmi întinzi tu, preote, potirul, îl primesc! Mi-l întinzi tu, mireanule, nu te refuz! Nu întreb cine Mi-l întinde. Nu cer sînge, ci apă rece!” Gîndește-te cui dai de băut și cutremură-te. Gîndește-te că tu ajungi preot al lui Hristos dînd cu mîna ta nu trup, ci pîine; nu sînge, ci un pahar cu apă rece. Hristos te-a îmbrăcat cu haina mîntuirii; și te-a îmbrăcat El cu mîinile Lui! Îmbracă-L și tu pe El cu mîinile slu-

gii tale. Te-a făcut slăvit în ceruri, scapă-L și tu de frig, de goliciune, de rușine. Te-a făcut să locuiești cu îngerii, dă-I și tu atît loc de găzduire în casa ta cît loc dai slugii tale! „Nu Mă îngrețșez, îți spune Hristos, de o astfel de găzduire, deși Eu ți-am deschis tot cerul. Te-am scos din cea mai cumplită temniță; nu-ți cer asta, nici nu-ți spun: „Scoate-Mă și tu!”, dar Mi-i destulă mîngîiere numai dacă vii să Mă vezi cînd sînt întemnițat. Te-am înviat cînd erai mort; nu-ți cer asta, dar îți spun: „Cercetează-Mă cînd sînt bolnav!”

De cîte iaduri nu sîntem vrednici cînd Hristos ne dă daruri atît de mari și ne cere lucruri atît de ușoare, dar noi nici pe acestea nu I le dăm? Pe bună dreptate deci mergem în focul pregătit diavolului și îngerilor lui¹⁸, că sîntem mai nesimțitori decît pietrele. Spune-mi cît de mare ne poate fi nesimțirea noastră, cînd, după ce am primit atîtea daruri, cînd știm că vom primi atîtea daruri, mai sîntem robii averilor de care tot ne vom despărți după puțină vreme fără voia noastră? Alții și-au dat viața și și-au vărsat sîngele; dar tu nici pe cele de prisos nu le dai pentru ceruri, pentru cununi atît de mari. Ce iertare meriți, ce cuvînt de apărare, cînd arunci cu plăcere sămînța în pămînt, cînd dai cu dobîndă oamenilor banii tăi fără să te sinchisești de ceva, dar ești crud și neomenos atunci cînd e vorba ca prin cei nevoiași să hrănești pe Stăpîn?

Gîndindu-ne deci la toate acestea, și socotînd cele ce am primit, cele ce vom primi și cele ce ni se cer, să arătăm toată rîvna în cele duhovnicești. Să ajungem odată blînzi și iubitori de oameni, ca să nu atragem asupra noastră osînda cea cumplită. Ce nu ne poate osîndi? Totul! Că ne bucurăm de atît de mari și atît de felurite daruri! Că nu ni se cere mare lucru! Că ni se cere să dăm acele lucruri pe care le vom lăsa aici pe pămînt fără voia noastră! Că sîntem foarte ambițioși cînd e vorba de treburile acestei lumi! Fiecare din acestea, chiar numai una, este în stare să ne osîndească; dar cînd se îngrămdesc toate la un loc, ce nădejde de mîntuire mai putem avea? Ca să scăpăm, dar, de toată această osîndă, să fim darnici cu cei săraci. Așa ne vom bucura și de bunătățile de aici și de toate cele de dincolo, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

18. Matei 25, 41.

OMILIA XLVI

„Altă pildă a pus înaintea lor, zicînd:

„Asemănatu-s-a împărăția cerului omului care a semănat sămînță bună în țarina sa. Dar, pe cînd dormeau oamenii, a venit vrăjmașul lui și a semănat neghină printre grîu și s-a dus. Iar cînd a crescut paiul și a făcut rod atunci s-a arătat și neghina. Și venind slugile stăpînului casei i-au zis:

„Doamne, au n-ai semănat sămînță bună în țarina ta?

De unde, dar, are neghină?” Iar el le-a zis:

„Un om vrăjmaș a făcut aceasta!” Iar slugile i-au zis:

„Vrei deci să mergem să o plivim?” Iar el le-a zis:

„Nu, ca nu cumva plivind neghina, să smulgeți și grîul împreună cu ea. Lăsați să crească amîndouă împreună pînă la seceriș”¹

I

– Ce deosebire este între pilda aceasta și cea de mai înainte?

– În pilda de mai înainte Domnul vorbește de oamenii care nu sînt cu tuare-aminte la cuvintele și învățăturile Lui, care se depărtează de El și lasă în părăsire sămînța; în pilda aceasta vorbește de eretici.

După ce Hristos le-a explicat ucenicilor Săi pentru ce le grăiește în pilde, le vorbește mai dinainte și de erezii, ca ucenicii să nu se tulbure.

În pilda semănătorului a vorbit de cei care n-au primit cuvîntul Său; în pilda aceasta spune că l-au primit și unii care au stricat învățătura Sa. Că și acesta este un vicleșug al diavolului de a strecura în învățătura adevărată învățături greșite, colorîndu-o ca să semene mult cu adevărul, spre a înșela cu ușurință pe cei lesne de înșelat. De aceea Hristos nu o numește sămînță, ci neghină, că seamănă la înfățișare cu grîul.

Apoi vorbește și de felul vicleșugului, spunînd: *„Pe cînd dormeau oamenii”*. Nu mică primejdie atîrnă deasupra conducătorilor credincioșilor; și mai cu seamă deasupra celor cărora li s-a încredințat paza semănăturilor; dar nu numai deasupra conducătorilor, ci și deasupra credincioșilor.

Pilda aceasta mai arată că erezia este posterioară adevărului, lucru confirmat și de desfășurarea faptelor. Întîi au fost profeții, apoi profeții mincinoși; întîi apostolii, apoi apostolii mincinoși; întîi Hristos, apoi antihrist. Dacă diavolul n-ar vedea ce să imite sau pe cineva împotriva căruia să uneltească, nici n-ar întreprinde nimic și nici n-ar ști ce să facă. Așa însă, pentru că a văzut că o sămînță a dat o sută, alta șaizeci, iar alta treizeci, vine pe altă cale. Și pentru că n-a putut nici să smulgă semințele care prinseseră rădăcină, nici să le înăbușe și nici să le ardă, uneltește o altă înșelăciune: aruncă între semințele bune semințele lui.

– Dar prin ce se deosebesc cei care dorm, m-ai putea întreba, de cei ce se aseamănă cu semințele căzute pe cale?

– Se deosebesc prin aceea că pe cei care se aseamănă cu sămînța căzută pe cale i-a răpit diavolul repede; nici nu i-a lăsat să prindă rădăcină; cu ceilalți diavolul are nevoie de mai multă viclenie.

Hristos a spus acestea ca să ne învețe să priveghem neîncetat. „Chiar dacă ai scăpat de vătămările de mai înainte, ne spune Domnul, mai este și o altă vătămare. După cum dincolo pieirea îți venea de la cale, de la pietriș și de la spini, tot așa și aici pieirea îți vine de la somn; deci trebuie să stai de pază totdeauna. De aceea și spune Domnul: *„Cel care va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui”*².

Un lucru ca acesta s-a întîmplat chiar la începuturile Bisericii. Mulți întîi-stătători ai Bisericii aducînd în Biserică oameni vicleni – eretici ascunși – au lăsat cale deschisă unei astfel de uneltiri. Diavolul nici n-a mai avut nevoie să se ostenească, odată ce a răsădit pe aceia în mijlocul Bisericilor.

– Dar cum e cu puțință să nu dormi? m-ar întreba cineva.

– Dacă ar fi vorba de somnul acesta al trupului, ar fi cu neputință. Dar nu-i vorba de somnul acesta, ci de somnul voinței. Și se poate să nu dormi niciodată cu voința. De aceea și Pavel spunea: *„Privegheați, stați în credință”*³.

Hristos arată apoi că acest somn al voinței nu-i numai nefolositor, ci și vătămător. Diavolul atunci își seamănă sămînța sa după ce pămîntul a fost lucrat, că nu mai are nevoie de nici o muncă. Tot așa fac și ereticii care își răs-pîndesc otrava lor; și o fac nu pentru altă pricină, ci de dragul slavei deșarte. Și Hristos descrie cu de-amănuntul toată înșelăciunea aceasta nu numai prin cuvintele de pînă acum, ci și prin cele ce urmează. Că iată ce spune Domnul: *„Cînd a crescut paiul și a făcut rod, atunci s-a arătat și neghina”*. Așa fac și ereticii. La început își ascund erezia; dar după ce lumea capătă încredere în ei, după ce crede în cuvîntul lor, atunci încep să-și verse otrava.

2. Matei 10, 22.

3. I Cor. 16, 13.

- Dar pentru ce Domnul aduce în scenă pe slugile care i-au spus stăpînului casei ce se întîmplase în țarina sa?

- Ca să aibă prilej să spună să nu-i omoare pe eretici.

Pe omul care a semănat neghină îl numește vrăjmaș din pricina vătămării pe care o aduce oamenilor. Diavolul ne vatămă pe noi; dar originea acestei vătămări nu se datorește urii pe care diavolul ne-o poartă nouă, ci urii pe care o poartă lui Dumnezeu. De aici se vede, dar, că Dumnezeu ne iubește pe noi mai mult decît ne iubim noi pe noi înșine.

Uită-te și la o altă viclenie a diavolului! N-a semănat neghina sa înainte de semănarea grîului, pentru că atunci nu putea să piardă pe nimenea, ci cînd toată țarina era semănată, ca să irosească toată munca lucrătorului. Diavolul le face pe toate așa pentru că urăște pe lucrător.

Uită-te acum și la dragostea slugilor. Se grăbesc să smulgă neghina, chiar dacă nu o vor face cu băgare de seamă. Rîvna asta a lor arată grija lor de sămînță și urmăresc un singur lucru: nu ca să fie pedepsit cel care a semănat neghina, ci ca să nu se piardă sămînța semănată. Că nu pedepsi-rea aceluia era treaba care trebuia făcută mai întîi. De aceea slugile urmăresc să îndepărteze răul din țarină. Dar nici aceasta n-o urmăresc fără socoteală; că nu-și îngăduie să se apuce de lucru de capul lor, ci așteaptă hotărîrea stăpînului, întrebîndu-l: „Vrei?”

- Ce le răspunde stăpînul?

- Îi împiedică, spunînd: „Nu, ca nu cumva să smulgeți și grîul odată cu neghina”. Hristos a grăit așa pentru a împiedica războaiele, vărsările de sînge, omorurile. Ereticul nu trebuie omorît; o faptă ca aceasta ar aduce război neîmpăcat în lume.

II

Pentru două pricini oprește Hristos slugile Sale de a plivi grîul: una, să nu fie vătămat grîul; alta, să fie osîndiți cei cuprinși de această boală de nevindecat. „Deci, spune Hristos, dacă vrei să fie și ei pedepsiți, fără să fie vătămat grîul, așteaptă timpul potrivit de pedeapsă”.

- Ce înțeles au cuvintele: „Ca nu cumva să smulgeți și grîul odată cu neghina!”?

- Prin aceste cuvinte Domnul a spus sau: „Dacă veți ridica armele și veți ucide pe eretici, veți fi siliți să uciideți odată cu ei și mulți sfinți!”; sau: „Se poate ca multe din aceste neghine să se schimbe și să ajungă grîu. Deci, dacă smulgeți neghina înainte de vreme pierdeți și neghina care va ajunge grîu, că omoriți și pe cei care poate se vor schimba și vor ajunge buni”. Deci Hristos nu ne oprește să închidem gura ereticilor, să le oprim îndrăzneala lor, să risipim adunările și asociațiile lor, ci ne oprește să-i ucidem, să-i junghiem. Tu însă uită-te la blîndețea lui Hristos! Nu se

mărginește numai să hotărască, nici să oprească, ci dă și motivele hotărârii Sale și ale opreliștii.

– Dar ce se va întâmpla dacă neghina rămîne pînă la treieris? aș putea fi întrebant.

„Atunci voi zice secerătorilor: „Pliviți mai întii neghina și legați-o în snopi, ca s-o ardem”⁴.

Hristos le aduce iarăși aminte ucenicilor de cuvintele lui Ioan Botezătorul, care Îl arătase pe El Judecător și le spune: „Atîta vreme cît neghina stă alături de grîu trebuie cruțată; se poate ca și ea să ajungă grîu. Dar dacă rămîne neghină, va primi cumplită pedeapsă, că voi spune secerătorilor: „Pliviți mai întii neghina!”

– Pentru ce mai întii neghina?

– Ca să nu se teamă ucenicii că odată cu neghina este adunat și grîul.

„Și legați neghina în snopi ca să o ardeți, iar grîul adunați-l în jitnițe”⁵.

Altă pildă le-a pus lor înainte zicînd:

„Asemenea este împărăția cerurilor grăuntelui de muștar”⁶.

Pentru că în pilda semănătorului Hristos spusese că trei părți de sămînță s-au pierdut și a scăpat numai o parte, iar în pilda următoare, că și pe această sămînță scăpată de pieire o pîndesc multe și mari primejdii, ca să nu spună ucenicii: „Cine și cîți vor fi cei credincioși?”, Hristos, prin pilda grăuntelui de muștar, îndepărtează din sufletul lor această frică, ca să le întărească credința și să le arate că predica Evangheliei se va întinde peste tot. Din pricina aceasta a dat ca pildă grăuntele de muștar, foarte potrivită cu ideea ce voia să o înfățișeze.

„Grăuntele de muștar, spune Domnul mai departe, este mai mic decît toate semînțele; dar cînd crește este mai mare decît ierburile și se face pom încît vin păsările cerului și se sălășluiesc în ramurile lui”⁷.

Prin această pildă Hristos a vrut să dea o dovadă de măreție. „Așa va fi, spune El, și cu predicarea Evangheliei!” Într-adevăr, ucenicii au fost mai slabi decît toți oamenii, mai mici decît toți; totuși predica lor s-a întins pe toată fața pămîntului, pentru că mare era puterea din ei.

Acestei pilde Domnul îi mai adaugă și o altă pildă: pilda cu aluatul.

„Împărăția cerurilor este asemenea aluatului, pe care luîndu-l o femeie l-a ascuns în trei măsuri de făină, pînă ce s-a dospit toată”⁸.

4. Matei 13, 10.

5. Matei 13, 30.

6. Matei 13, 31.

7. Matei 13, 32.

8. Matei 13, 33.

„După cum puținul aluat, spune Hristos ucenicilor Săi, a făcut ca și făina cea multă să se prefacă în aluat, tot așa și voi veți transforma întreaga lume”. Și uită-te la înțelepciunea lui Hristos! Ia pilde din natură pentru a arăta că după cum este cu neputință ca aceste pilde să nu-și urmeze cursul lor natural, tot așa și ideile pe care le înfățișează ele. „Să nu-Mi spună nimeni dintre voi, spune Domnul ucenicilor Săi, ce vom putea noi, doisprezece oameni, în fața unei mulțimi atît de mari? Tocmai amestecul vostru în această mulțime și nedepărtarea voastră de ea vor face să strălucească puterea voastră. Ca și aluatul; atunci dospește frămîntătura, cînd este alături de făină; și nu atît alături, ci cînd se amestecă cu făina – că Domnul n-a spus: „l-a pus”, ci: „l-a ascuns” –, tot așa și voi cînd vă veți lipi și vă veți uni cu cei ce vă poartă război, atunci îi veți birui. Și după cum aluatul se afundă în făină, dar nu se pierde, ci încetul cu încetul face ca toată făina să aibă aceeași putere ca și el, tot așa va fi și cu predica voastră. Să nu vă temeți că v-am spus că vor veni peste voi o mulțime de necazuri și supărări. Așa veți străluci și-i veți birui pe toți”.

Prin trei măsuri de făină Hristos a vrut să arate că e vorba de mult. Că se știe că numărul acesta se întrebuițează pentru a desemna mulțimea, multul.

Să nu te minunezi că Domnul a amintit de grăuntele de muștar și de aluat cînd a vorbit de împărăția cerurilor! Vorbea cu niște oameni fără știință de carte, cu niște oameni de rînd, cu niște oameni care aveau nevoie de astfel de pilde pentru a fi cîștigați. Atît erau de nepricepuți, încît chiar după toate acestea aveau nevoie de multă tâlcuire.

Unde sînt, dar, păgînii? Să cunoască puterea lui Hristos, privind la adevărul lucrurilor! Să I se închine Lui pentru două pricini: și pentru că a spus mai dinainte că Evanghelia se va răspîndi pe tot pămîntul, și pentru că s-au împlinit cuvintele Lui. Că Hristos este Cel Ce a pus puterea în aluat. De aceea a și amestecat pe cei ce cred în El cu mulțimea oamenilor ca să dăm și celorlalți priceperea noastră. Nimeni să nu pună vină pe puținătatea celor credincioși! Mare este puterea predicii! Frămîntătura dospită ajunge pe viitor aluat. Și după cum scînteia cînd cade pe lemne le aprinde și pe acestea și mai aprinde și altele, tot așa cu predicarea Evangheliei.

– Dar Hristos n-a vorbit de foc, ci de aluat. Pentru ce oare?

– Pentru că focul singur nu poate face nimic dacă nu are și lemne; pe cînd aluatul săvîrșește totul prin el însuși.

Dacă doisprezece⁹ oameni au plămădit toată lumea, gîndește-te cît de păcătoși și de răi sîntem noi, cînd nu putem aduce la credință pe cei ce

9. De aici începe partea morală: *Despre apostoli și despre toți sfinții. Ei au strălucit mai mult prin viața și virtutea lor și prin harisme. Cea mai bună virtute este dragostea și milostenia; ele biruie fecioria.*

au rămas, deși sîntem atît de mulți, deși sîntem destul aluat pentru a plă-mădi mii de lumi.

III

Mi s-ar putea însă spune:

– Aceia au fost apostoli!

– Și ce-i cu asta? N-au trăit și ei cum trăiești și tu? N-au crescut și ei în orașe? Nu s-au bucurat de aceleași lucruri? N-au avut și ei cîte o meserie? Erau, oare, îngeri? S-au pogorît din cer?

– Nu, dar au făcut minuni!

– Nu minunile i-au făcut pe ei minunați! Pînă cînd vom întrebuița minunile făcute de apostoli ca scuză pentru trîndăvia noastră? Uită-te la ceata sfinților. Nu strălucesc datorită minunilor. Mulți au izgonit demoni, dar pentru că au săvîrșit fărădelegi, n-au ajuns minunați, ci chiar au fost pedepsiți.

– Atunci, ce i-a făcut mari pe apostoli?

– Disprețul averilor, disprețul slavei, despărțirea de toate grijile și afacerile lumești. Dacă n-ar fi făcut asta, ci ar fi fost robii patimilor, chiar dacă ar fi înviat mii de morți, n-ar fi avut nici un folos, ci ar fi fost socotiți niște șarlatani. Așa că viața omului îl face pe om strălucit. Ea atrage harul Duhului. Ce minune a făcut Ioan Botezătorul, cel care a adus la pocăință atîtea orașe? Că n-a făcut nici o minune, ascultă-l pe evanghelist: „*Ioan n-a făcut nici o minune*”¹⁰. Prin ce a ajuns Ilie minunat? Nu prin îndrăznirea lui față de împărat? Nu prin rîvna lui față de Dumnezeu? Nu prin sărăcia lui de bunăvoie? Nu datorită jocului, peșterii și munților? Minunile le-a făcut după toate acestea! L-a văzut, oare, diavolul pe Iov făcînd minuni și s-a minunat? Nici o minune. Dar Iov avea o viață strălucită și o răbdare mai tare ca oțelul. Ce minune a făcut David, pe cînd era încă tînăr, ca să spună Dumnezeu despre el: „*Am găsit pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea*”¹¹? Ce mort au înviat Avraam, Isaac sau Iacov? Ce leproș au curățit? Nu știi că minunile ne vatămă de multe ori dacă nu sîntem treji la minte? Din pricina asta mulți corinteni s-au dezbinat între ei¹²; din pricina asta mulți romani s-au mîndrit¹³; din pricina asta Simon Magul a fost scos din rîndul creștinilor¹⁴; din pricina asta n-a fost primit în rîndul ucenicilor cărturarul care dorea să meargă după El și a auzit din gura Domnului: „*Vulpile au vizuini, iar păsările cerului*

10. *Ioan* 10, 4.

11. *I Regi* 13, 14; *Fapte* 13, 22.

12. *I Cor.* 1, 10–12.

13. *Rom.* 2, 1–5.

14. *Fapte* 8, 9–23.

cuiburi"¹⁵. Fiecare din aceștia au căzut și au pierit pentru că doreau să-și agonisească de pe urma minunilor unul averi, iar altul slavă. Sîrguința de a duce o viață curată, dragostea de virtute nu numai că nu dau naștere la o dorință ca aceasta, ci chiar o stîrlesc dacă este. Ce le-a spus Hristos ucenicilor Săi cînd le-a dat porunci? Le-a spus: „Faceți minuni ca să vadă oamenii!”? Deloc! Dar ce? „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”¹⁶. Lui Petru nu i-a spus: „Dacă Mă iubești, fă minuni!”, ci: „Paște oile Mele”¹⁷. Totdeauna Hristos îl preferă pe Petru împreună cu Iacov și cu Ioan înaintea tuturor celorlalți ucenici. Spune-mi, pentru ce îi preferă pe aceștia? Din pricina minunilor făcute de ei? Nu! Pentru că toți apostolii la fel au curățit leproși, au înviat morți și tuturor la fel le-a dat aceeași putere. Din ce pricină, dar, acești trei apostoli erau mai presus de ceilalți? Din pricina virtuții sufletului lor! Vezi, dar, că totdeauna este nevoie de viață curată și de arătarea ei prin fapte. „Din roadele lor îi veți cunoaște pe ei”¹⁸, spune Domnul.

IV

În ce constă viața noastră? Oare în facerea de minuni sau într-o viețuire virtuoasă? Negreșit că într-o viețuire virtuoasă. Minunile aici își au originea și la aceasta duc. Omul cu viață virtuoasă atrage asupra lui harul facerii de minuni; iar cel care primește acest har, pentru aceea îl primește ca să îndrepte viața altora. Că și Hristos pentru aceasta a făcut minunile acelea, ca prin ele să fie vrednic de credință, ca să-i atragă la El pe oameni și să-i facă să ducă o viață virtuoasă. De aceea și Hristos vorbește mai mult de viața virtuoasă. Și nu Se mărginește numai la minuni, ci amenință cu iadul, făgăduiește împărăția cerurilor, pune acele legi minunate și face totul pentru viața virtuoasă, ca să facă pe oameni îngeri. Dar pentru ce spun că Hristos face totul în acest scop? Spune-mi, dacă ți s-ar da să alegi între a învia morți în numele Lui și a muri pentru numele Lui, ce ai alege? Nu-i așa că ai alege moartea pentru numele Lui? Pentru ce? Pentru că învierea morților e minune, pe cînd moartea pentru Hristos, faptă. Dacă ți s-ar da să alegi între puterea de a preface paiele în aur și puterea de a disprețui averile, cum disprețuiești paiele, n-ai alege, oare, puterea de a disprețui averile? Și pe bună dreptate, că pe oameni puterea aceasta îi uimește mai mult. Dacă oamenii ar vedea că se pot preface paiele în aur, ar dori și ei, ca Simon Magul, să aibă această putere și ar crește în ei și mai

15. Matei 8, 20.

16. Matei 5, 16.

17. Ioan 21, 15.

18. Matei 7, 16.

mult dragostea de averi; dar dacă ar vedea că toți nesocotesc și disprețuiesc aurul ca pe paie, ar scăpa de această boală.

Vezi, dar, că viața virtuoasă ne este de mai mult folos? Și eu nu numesc viață virtuoasă postul, nici îmbrăcatul cu sac și nici culcatul pe cenușă, ci disprețul averilor – așa cum trebuie disprețuite – milostenia, împărțirea pînii tale cu cel sărac, înfrînarea mîniei, alungarea slavei deșarte, stîrpirea invidiei. Așa ne-a învățat și Hristos: „*Învățați de la Mine, ne spune El, că sînt blînd și smerit cu inima*”¹⁹. N-a spus: „Că am postit”, deși putea spune, că a postit El patruzeci de zile²⁰, dar n-o spune, ci spune: „*Că sînt blînd și smerit cu inima*”. Și iarăși, cînd i-a trimis pe apostolii Săi la propovăduire nu le-a spus: „Postiți!”, ci: „*Mîncăți tot ce vi se pune dinainte!*”²¹ Cînd însă a fost vorba de bani, le-a cerut multă purtare de grijă, spunînd: „*Să nu aveți aur sau argint, nici aramă în cingătorile voastre*”²². Nu spun acestea, defăimînd postul, – Doamne, ferește! –, ci lăudîndu-l foarte. Dar sufăr cînd vă văd că neglijați toate celelalte virtuți și socotiți că postul vă este de ajuns pentru mîntuire; și doar postul este cea mai mică parte din corul virtuților. Cea mai mare virtute este dragostea, bunătatea, milostenia. Aceste virtuți depășesc chiar virtutea fecioriei. Deci, dacă vrei să fii egal cu apostolii, nimic nu te împiedică! E de ajuns numai să săvîrșești virtutea dragostei și nu ești întru nimic mai mic decît apostolii. Nimeni, dar, să nu umble după minuni! Demonul suferă cînd este izgonit din trup, dar cu mult mai mult suferă cînd vede sufletul scăpat de păcat. Că păcatul este marea lui putere. Pentru aceasta a murit Hristos, ca să-i sfărîme această putere. Păcatul a adus pe pămînt moartea. Din pricina păcatului toate se întorc pe dos. Ai stîrpit păcatul? Ai tăiat tăria diavolului, i-ai strivit capul, i-ai zdrobit toată puterea lui, i-ai împrăștiat oastea lui și ai făcut o minune mai mare decît toate minunile. Cuvintele acestea nu sînt ale mele, ci ale fericitului Pavel. După ce Pavel a spus: „*Rîvniți harurile cele mai bune și vă arăt o cale încă și mai înaltă*”²³, n-a vorbit de facerea de minuni, ci de dragoste, rădăcina tuturor virtuților. Așadar dacă săvîrșim această virtute și toată filozofia pe care ea o cuprinde, nu vom avea nevoie deloc de minuni. După cum dacă ne lipsește dragostea, nu cîștigăm nimic cu facerea de minuni.

19. Matei 11, 29.

20. Matei 4, 2.

21. Luca 10, 8.

22. Matei 10, 9.

23. I Cor. 12, 31.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, pe temeiul cărora apostolii au ajuns mari, să le rîvnim viața. Prin ce au ajuns apostolii mari? Ascultă-l pe Petru, care spune: „*Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție! Ce va fi, oare, nouă?*”²⁴. Ascultă-L și pe Hristos, Care spune: „*Veți ședea pe douăsprezece tronuri*”²⁵; și: „*Oricine a lăsat casă sau frați sau tată sau mamă va primi înșutit în veacul acesta și viață veșnică va moșteni*”²⁶.

Dezlipindu-ne, dar, de toate cele lumești, să ne afierosim lui Hristos ca, după cuvîntul Lui, să ajungem egali cu apostolii și să ne bucurăm de viața veșnică, pe care, face Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

24. *Matei* 19, 27.

25. *Matei* 19, 28.

26. *Matei* 19, 29.

OMILIA XLVII

**„Acestea le-a grăit Iisus mulțimilor în pilde
și fără de pildă nu le grăia nimic,
ca să se plinească ceea ce s-a zis prin proorocul care zice:
«Voi deschide în pilde gura Mea;
voi spune cu voce tare cele ascunse
de la întemeierea lumii»”¹**

I

Evanghelistul Marcu spune: *„După cum puteau să înțeleagă, le grăia lor cuvîntul în pilde”².*

Apoi, pentru a arăta că grăitul în pilde nu este o noutate, citează pe profetul David³, care a prezis acest fel de învățătură a lui Hristos.

După ce evanghelistul ne-a arătat care era gîndul lui Hristos, anume că le grăia în pilde, nu pentru ca ascultătorii Săi să nu priceapă nimic, ci ca să-i facă să-L întrebe, evanghelistul a adăugat: *„Și fără de pilde nu le grăia nimic”*, cu toate că Hristos a grăit multe fără pilde. Și totuși atunci nimeni nu l-a pus vreo întrebare. Pe profeți iudeii de altădată adeseori îi întrebau, de pildă pe Iezechiel și pe mulți alții; iudeii de acum însă n-au făcut lucrul acesta, deși spusele Domnului erau în stare să le tulbure sufletul și să-i îndemne să-L întrebe. Și doar pildele îi amenințau cu cea mai mare pedeapsă; totuși pe iudei nici lucrul acesta nu i-a mișcat; de aceea Hristos i-a lăsat și a plecat.

„Atunci Iisus, lăsînd mulțimile, a plecat la casa Lui”⁴

A plecat la casa Lui și nici un cărturar n-a mers după Dînsul. De aici se vede că nu pentru altă pricină se țineau cărturarii după El, ci ca să-L prindă în cuvînt. Văzînd deci Hristos că nu înțeleg cuvintele Sale, i-a lăsat.

„Și s-au apropiat ucenicii Lui, întrebîndu-L despre pilda neghinelor”⁵.

Acum s-au apropiat de El să-L întrebe, deși sînt cazuri cînd voiau să știe ceva dar se temeau să-L întrebe.

1. Matei 13, 34-35.

2. Marcu 4, 33.

3. Ps. 77, 2.

4. Matei 13, 36.

5. Matei 13, 36.

- De unde le-a venit acum ucenicilor îndrăznirea?

- Auziseră pe Hristos spunându-le: „*Vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor*”⁶ și au prins curaj. De aceea Îl și întreabă în-deosebi; nu de teama de a da naștere la invidie în sufletul multora, ci pentru a păzi legea Stăpînului, Care le spusese: „*Iar acestora nu li s-a dat!*”⁷.

- Dar pentru ce ucenicii lasă la o parte pilda cu aluatul și pilda cu grăunțele de muștar și-L întreabă numai despre pilda neghinelor?

- Le-au lăsat pe celelalte la o parte pentru că erau mai clare; voiau însă să cunoască tîlcul acesteia și pentru că era înrudită cu pilda semănătorului, dar și pentru că pilda aceasta cuprindea mai multe învățături. Nu se poate spune, apoi, că ucenicii doreau să afle dacă nu cumva Domnul le spune același lucru a doua oară. Văzuseră doar cîtă amenințare cuprindea pilda neghinelor. De aceea nici Domnul nu-i ține de rău, ci le împlinește dorința.

Și ceea ce spuneam totdeauna, spun și acum că pildele nu trebuie interpretate cuvînt cu cuvînt, pentru că s-ar ajunge la interpretări absurde. Și lucrul acesta ni-l arată Domnul acum; că așa și interpretează pilda. Nu mai vorbește de slugile care s-au dus la stăpînul casei, ci le lasă la o parte și interpretează numai părțile principale ale pildei, în vederea cărora a fost rostită, arătînd totodată că El este Judecătorul și Stăpînul universului.

„*Iar El răspunzînd, le-a zis: Cel ce a semănat sămînța cea bună este Fiul Omului; țarina este lumea; sămînța cea bună sînt fiii împărăției, iar neghinele, fiii celui rău; vrăjmașul care le-a semănat este diavolul; secerișul este sfîrșitul veacului, iar secerătorii sînt îngerii. Deci cum se plivește neghina și se arde în foc, așa va fi la sfîrșitul veacului acestuia. Va trimite Fiul Omului pe îngerii Lui și vor aduna din împărăția Lui toate smintelile și pe cei ce fac fărădelege și-i vor arunca în cuptorul cel de foc. Acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților. Atunci dreptii vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor*”⁸.

De vreme ce Domnul Hristos este semănătorul, de vreme ce-Și seamănă țarina Lui și culege din împărăția Lui, este clar că lumea aceasta este a Lui.

Uită-te însă la nespusa Sa iubire de oameni! Este înclinat spre facearea de bine și nepornit spre pedeapsă! Cînd seamănă, seamănă El cu mîna Lui; dar cînd pedepsește, o face prin alții, adică prin îngeri.

„*Atunci dreptii vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor*”. Prin aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că dreptii vor străluci numai

6. Matei 13, 11.

7. Matei 13, 11.

8. Matei 13, 37-43.

atîta, ci s-a folosit de această pildă cunoscută nouă pentru că nu știm alt-
ceva mai strălucitor decît soarele.

– În alte locuri Hristos spune că secerișul este aproape, ca atunci cînd vorbește despre samarineni: „*Ridicați ochii voștri și priviți holdele că sînt albe spre seceriș*”⁹; sau: „*Secerișul este mult, iar lucrători puțini*”¹⁰. Pentru ce, dar, în aceste locuri spune că secerișul este aproape, iar în pilda neghinelor că secerișul va fi la sfîrșitul veacului?

– Pentru că alt înțeles are cuvîntul într-un loc, și alt înțeles are în alt loc.

– Dar pentru ce spune în altă parte că „*altul este cel ce seamănă și altul cel ce seceră*”¹¹, iar în pilda neghinelor spune că El este Cel ce seamănă?

– Pentru că acolo Hristos n-a vorbit despre El, ci a pus în fața profeților pe apostoli fie că le grăia iudeilor, fie că le grăia samarinenilor. Că și prin profeți tot El a semănat. Sînt însă locuri cînd numește același lucru și seceriș și semănat, întrebuițînd cuvîntul și într-un sens și în altul.

II

Cînd vorbește de ascultarea și supunerea ascultătorilor Săi, Domnul numește seceriș supunerea și ascultarea lor, că acestea duc lucrul la bun sfîrșit; dar cînd caută rodul ascultării, atunci fapta aceasta o numește sămînță, iar sfîrșitul lumii îl numește seceriș.

– Dar pentru ce în altă parte se spune că dreptii vor fi răpiți întîi?¹²

– Pentru că dreptii vor fi răpiți întîi; dar cînd va veni Hristos, cei răi sînt dați muncilor și atunci cei drepti intră în împărăția cerurilor. Cei drepti trebuie să fie în cer; dar aici pe pămînt va veni Hristos și va judeca pe toți oamenii; și după ce va pronunța asupra celor răi sentința, se va scula, ca un împărat înconjurat de prietenii Săi, și-i va duce pe drepti spre moștenirea lor cea fericită. Ai văzut, dar, că osînda celor răi este îndoită? Una, că ard în foc; a doua, că au căzut din slava cerească.

– Dar pentru care pricină Hristos le grăiește apostolilor Săi mai departe tot în pilde, deși cărturarii și fariseii nu mai erau de față?

– Le grăiește în pilde pentru că în urma învățăturilor lui Hristos au ajuns mai pricepuți, așa că puteau înțelege pildele Sale. Într-adevăr, după ce le-a spus toate pildele, i-a întreat: „*Ați înțeles toate acestea? Iar ei I-au spus: „Da, Doamne!*”¹³. Astfel pildele, pe lîngă celelalte învățături, au săvîrșit și acest mare lucru: i-au făcut pe apostoli și mai ascuțiți la minte.

9. Ioan 4, 35.

10. Luca 10, 2.

11. Ioan 4, 37.

12. I Tes. 4, 17.

13. Matei 13, 51.

Ce le-a mai spus Domnul?

„Asemenea este împărăția cerurilor cu o comoară ascunsă în țarină, pe care găsim-o un om a ascuns-o; și de bucuria ei vinde tot ce are și cumpără țarina aceea. Iarăși asemenea este împărăția cerurilor cu un negustor care caută mărgăritare frumoase; și găsim un mărgăritar de mare preț, mergînd a vîndut tot ce avea și l-a cumpărat”¹⁴.

După cum pildele grăuntelui de muștar și aluatului se deosebesc foarte puțin între ele, tot așa și aceste două pilde: a comorii ascunse în țarină și a mărgăritarului. Amîndouă arată că trebuie să lăsăm totul la o parte pentru ascultarea cuvîntului lui Dumnezeu. Pildele celelalte, a aluatului și a grăuntelui de muștar, vorbesc de puterea predicării cuvîntului lui Dumnezeu, că el va cuprinde toată lumea; pildele acestea, a comorii ascunse în țarină și a mărgăritarului, ca pe un lucru scump și de mare preț, înfățișează cuvîntul lui Dumnezeu. Cuvîntul lui Dumnezeu se întinde ca grăuntele de muștar și cuprinde totul ca aluatul; dar este și de mare preț, ca mărgăritarul, și are nenumărate bogății ca o comoară.

Pildele acestea nu ne învață numai că trebuie să ne depărtăm cu totul de cele lumești și să îmbrățișăm cuvîntul lui Dumnezeu, ci și să facem lucrul acesta cu bucurie. Cel care s-a despărțit de tot ce are trebuie să știe că pierderea aceasta este un cîștig, și nu o pagubă.

Vezi că este ascuns în lume cuvîntul lui Dumnezeu? Vezi că în cuvîntul lui Dumnezeu sînt toate bunătățile? Dacă nu vinzi totul nu cumperi! Dacă n-ai un suflet ca acesta, veghetor și cercetător, nu găsești!

Așadar două lucruri trebuie să îndeplinim: să ne depărtăm de cele lumești și să priveghem. Că spune Domnul că trebuie să fim asemenea unui negustor „care caută mărgăritare frumoase și găsim unul de mare preț, a vîndut totul și l-a cumpărat”. Adevărul este unic, și nu împărțit în mai multe părți. Și după cum numai cel care are mărgăritarul știe că este bogat, iar ceilalți nu știu de multe ori ce are el în mînă – că mărgăritarul este mic –, tot așa și cu cuvîntul lui Dumnezeu: cei care îl au știu că sînt bogați; necredincioșii însă, necunoscînd această comoară, nu știu de bogăția noastră.

Apoi, ca să nu ne încredem prea mult în predicarea cuvîntului lui Dumnezeu, nici să socotim că ne este de ajuns pentru mîntuire numai credința, Hristos a spus și altă pildă înfricoșătoare.

– Care?

– Pilda năvodului!

„Asemenea este împărăția cerurilor cu un năvod aruncat în mare, care a adunat tot felul de pești; pe care, cînd s-a umplut, pescarii, scoțîn-

*du-l la țarm și șezînd, au ales peștii cei buni în vase, iar pe cei răi i-au aruncat afară*¹⁵.

– Dar ce deosebire este între pilda aceasta și pilda neghinelor? Că și acolo unii se mîntuie, iar alții pier!

– Cei din pilda neghinelor pier din pricină că au îmbrățișat niște învățături străine; cei din pilda de mai înaintea acesteia, din pilda semănătorului, pier din pricină că n-au dat atenție cuvintelor lui Dumnezeu; iar aceștia, cei din pilda năvodului, pier din pricina vieții lor stricate și sînt mai ticăloși decît toți, că au cunoscut cuvîntul lui Dumnezeu, au fost pescuiți, dar nici așa nu s-au putut mîntui.

– În altă parte Hristos spune că Însuși Păstorul desparte pe cei răi de cei buni¹⁶; aici spune că îngerii o fac, ca și în pilda neghinelor. Cum se explică aceasta?

– Deosebirea se explică prin aceea că odată le vorbește mai simplu, iar altădată mai înalt.

Hristos interpretează pilda năvodului fără să fie întrebat, de buna Sa voie; a explicat numai o parte din ea mărind frica. Ca nu cumva auzind că a aruncat afară peștii cei răi să socotească aruncarea lor lipsită de primejdie, Hristos, prin interpretarea Sa, a arătat pedepsirea lor, spunînd:

*„Și-i vor arunca în cuptor; acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților”*¹⁷.

Durerea aceasta nu se poate zugrăvi prin cuvînt.

Ai văzut cîte căi de pieire sînt? Una, datorită pietrișului; alta, datorită spinilor; alta, datorită căii; alta, datorită neghinelor; alta, datorită năvodului. Nu fără pricină a spus Domnul că *„largă este calea care duce la pieire și mulți sînt cei care merg pe ea”*¹⁸.

După ce le-a spus ucenicilor Săi aceste pilde, după ce și-a sfîrșit spusese Sale cu un cuvînt înfricoșător, arătîndu-le mai multe decît pildele, le-a zis, dar, mai bine spus, a stat de vorbă cu ei:

*„Ați înțeles toate acestea?” Iar ei I-au spus: „Da, Doamne!”*¹⁹

Apoi, pentru că au înțeles, îi laudă iarăși, zicînd:

*„Pentru aceasta, orice cărturar care cunoaște cele despre împărăția cerurilor se aseamănă cu omul stăpîn de casă, care scoate din vistieria sa noi și vechi”*²⁰.

De aceea și în altă parte spune: *„Voi trimite la voi înțelepți și cărturari”*²¹.

15. Matei 13, 47–48.

16. Matei 25, 32.

17. Matei 13, 50.

18. Matei 7, 13.

19. Matei 13, 51.

20. Matei 13, 52.

21. Matei 23, 34.

III

Ai văzut că nu înlătură Vechiul Testament, ci îl laudă și-l slăvește, numindu-l vistierie?

Deci toți cîți nu cunosc Scripturile nu sînt stăpîni de casă; nu le au nici ei și nici nu le primesc de la alții, ci se uită cu nepăsare la ei înșiși cum pier de foame. Nu numai aceștia, dar și ereticii nu se pot bucura de această fericire a Domnului. Că nu scot noi și vechi; nici pe cele vechi nu le au; de aceea nu le au nici pe cele noi; după cum și cei care nu le au pe cele noi nu le au nici pe cele vechi, ci sînt lipsiți și de unele și de altele; că acestea două, cele vechi și cele noi, – Vechiul Testament și Noul Testament –, sînt strîns unite unele cu altele, sînt împletite unele cu altele.

Să auzim²² dar, toți cei care neglijăm citirea Sfințelor Scripturi, cîtă pagubă suferim, cîtă sărăcie! Cînd vom putea viețui creștinește, cînd nici nu cunoaștem legile după care trebuie să viețuim? Bogații și cei care se dau în vînt după bani și după averi își scutură mereu hainele lor ca să nu fie mîncate de molii. Tu însă, deși vezi că uitarea îți roade sufletul mai grozav decît o molie, nu deschizi cărțile sfinte, nu pui capăt prăpădului, nu-ți împodobești sufletul, nu te uiți mereu la icoana virtuții, nu cauți să afli care sînt mădulele virtuții, care e capul ei! Că virtutea are și cap și mădule mai frumoase decît trupul cel mai frumos și mai bine făcut.

– Care-i capul virtuții? m-ai întreba.

– Smerenia. Din pricina asta Hristos cu ea și-a început predica de pe munte, spunînd: „*Fericiți cei săraci cu duhul*”²³. Capul acesta nu-i împodobit cu păr, nici cu bucle, ci are o frumusețe ca aceea care atrage privirile lui Dumnezeu. „*La cine voi privi, spune Domnul, dacă nu la cel blînd și smerit care tremură de cuvintele Mele?*”²⁴; și: „*Ochii Mei peste blînzii pămîntului*”²⁵; și: „*Aproape este Domnul de cei smeriți cu inima*”²⁶. Capul acesta aduce lui Dumnezeu, în loc de păr și bucle, jertfe bine plăcute. Este altar de aur și jertfelnic duhovnicesc. Că „*jertfa lui Dumnezeu, duh umilit*”²⁷. Smerenia este mama înțelepciunii. Dacă ai smerenia le vei avea și pe toate celelalte. Ai văzut capul? Un cap atît de frumos n-ai văzut niciodată! Vrei să-i vezi și fața? Dar, mai bine spus, vrei s-o cunoști? Deocamdată cunoaște-i culoarea! E roșie, înfloritoare și plină de farmec! Află din ce pricină e așa!

– Din ce pricină?

22. De aici începe partea morală: *Acuzare celor care nu citesc Sfințele Scripturi. Care sînt virtuțile mădulelor; în care vorbește și despre Matei și despre iubitorul de argint. Ce fel este cel sărac de bună voie.*

23. Matei 5, 3.

24. Isaia 66, 2.

25. Ps. 33, 14.

26. Ps. 33, 17.

27. Ps. 50, 18.

- Din pricină că roșește și se rușinează! De aceea un înțelept a și spus: „*Înainte de celui rușinos va merge farmecul*”²⁸. Frumusețea chipului smereniei răspîndește și asupra celorlalte mădulare multă frumusețe. De-ai amesteca mii de culori, nu vei reuși să faci o frumusețe ca aceasta. Dacă vrei să-i vezi și ochii, vezi-i că sînt încondeiați minunat cu bună-cuviință și cu cumințenie; sînt atît de frumoși și de pătrunzători pentru că Îl văd chiar pe Domnul. „*Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*”²⁹. Gura smereniei este înțelepciune și pricepere, cunoaște cîntările cele duhovnicești; inima ei este iscusită în cercetarea Scripturilor, în păzirea adevăratelor învățături, în milostenie, în bunătate. După cum nu-i cu puțință să trăiești fără inimă, tot așa nici nu-i cu puțință să te mîntui cîndva fără această inimă duhovnicească. Din ea se nasc toate cele bune. Smerenia are și mîini și picioare: faptele cele bune; are și suflet: dreapta credință; are și piept de aur și mai tare decît diamantul: bărbăția; îi e ușor să sfărîme orice, dar pieptul ei nimic nu-l poate sfărîma; în sfîrșit, duhul smereniei, care este în cap și în inimă, este dragostea.

IV

Vrei să-ți arăt chiar prin fapte icoana unui om ca acesta? Gîndește-te la evanghelistul care a scris această evanghelie, la Matei. Nu avem în scris toată viața lui, totuși chiar din puținele lucruri pe care le știm despre el, îi vedem strălucitul lui chip. Că era smerit și cu inima zdrobită! Auzi-l că se numește vameș chiar în Evanghelia scrisă de el³⁰. Că era milostiv! Vezi-l că s-a despărțit de toate averile sale și a mers după Iisus. Că era binecredincios se vede din învățăturile sale. Și priceperea lui o poți vedea ușor, că a scris Evanghelia; dragostea lui, că a purtat grijă de întreaga lume; facerile sale de bine, de la tronul pe care are să stea³¹; iar bărbăția lui, de acolo că a ieșit bucurîndu-se de la sinedriu³².

Să rivnim și noi virtutea aceasta, dar, mai mult decît toate, smerenia și milostenia, fără de care nu ne putem mîntui. Și aceasta o arată cele zece fecioare³³ și fariseul³⁴. Fără feciorie te poți mîntui; dar fără milostenie, cu neputință. Milostenia este de neapărată trebuință și le ține pe toate. Nu fără motiv am numit eu milostenia inima virtuții. Dar inima aceasta încețază iute de-a mai bate, dacă nu dă tuturor duhul ei. Întocmai ca o fîntînă: dacă ține în ea apa izvoarelor sale, se strică; tot așa și cu bogații, cînd

28. *Int. Sir.* 32, 11.

29. *Matei* 5, 8.

30. *Matei* 9, 9.

31. *Matei* 19, 28.

32. *Fapte* 5, 40-41.

33. *Matei* 25, 1-13.

34. *Luca* 18, 10-14.

țin averile lor numai pentru ei înșiși. De aceea și obișnuim să spunem de bogați: „Cutare e putred de bogat”, dar nu spunem: „Mult îi este belșugul” sau: „Mare îi este comoara”. Putrezi nu sînt numai cei care au bogății, ci chiar bogăția însăși. Hainele se strică, aurul se roade, grîul se mănincă de viermi, iar sufletul, din pricina grijilor, este ros și mai putred decît toate cele ale lui. Dacă ai vrea să-ți pun în față sufletul unui iubitor de argint, l-ai vedea găurit peste tot de griji, putred de păcate și ros de viermi ca o haină mîncată de molii, fără nici o bucățică întregă. Nu-i așa însă sufletul celui sărac, al săracului care de buna sa voie voiește să fie sărac. Sufletul îi strălucește ca aurul, sclipește ca mărgăritarul, înflorește ca trandafirul. Nu-l roade molia, nu-l fură hoții, nu-l tulbură grija lumii, ci-i ca îngerii; așa trăiește pe pămînt. Vrei să vezi frumusețea acestui suflet? Vrei să cunoști bogăția sărăciei? Nu poruncește oamenilor, ci demonilor; nu stă alături de împărat, ci alături de Dumnezeu; nu este ostaș împreună cu oamenii, ci împreună cu îngerii; nu are două, trei, douăzeci de scrinuri, ci atîta bogăție că socotește toată lumea o nimica; nu are vistierie, dar are cerul; nu are nevoie de robi; dar, mai bine spus, are roabe patimile; are roabe gîndurile care robesc pe împărați; are rob gîndul care poruncește celui îmbrăcat în purpură; gîndul care-l înspăimîntă pe împărat, gîndul pe care împăratul nu îndrăznește să-l privească în față. Rîde de tronul împărătesc, de aur și de toate cele ca acestea ca de niște jocuri de copii; le socotește pe toate acestea tot atît de vrednice de dispreț ca pe cercurile de joacă, cuburile și bilele. Are o podoabă pe care nu pot s-o vadă cei care se joacă cu niște jucării ca acestea.

Ce poate fi deci mai bun decît acest sărac? Cerul este pardoseala locuinței lui; iar dacă pardoseala casei lui este așa, gîndește-te cum îi este tavanul!

– Dar n-are cai și trăsuri! mi s-ar putea spune.

– Ce nevoie are de acestea cel care are să meargă pe nori și are să fie cu Hristos?

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, și bărbații și femeile, să căutăm bogăția aceea, bogăția cea neîmpuținată, ca să avem parte și de împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și stăpînirea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XLVIII

„Și după ce a sârșit Iisus pildele acestea, a trecut de acolo”¹

I

- Pentru ce evanghelistul a spus: „*acestea*”?
- Pentru că Domnul avea să mai spună și alte pilde.
- Pentru ce a trecut de acolo?
- Pentru că voia să semene cuvîntul pretutindeni.

„Și venind în patria Lui, îi învăța în sinagoga lor”².

- Care loc îl numește acum patria Lui?

- După părerea mea, Nazaretul, că „*n-a făcut acolo multe minuni*”³; în Capernaum a făcut minuni, de aceea și spunea: „*Și tu, Capernaume, care pînă la cer te-ai înălțat, pînă la iad te vei coborî; că dacă s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în tine, ar fi rămas pînă în ziua de astăzi*”⁴.

Venind deci în Nazaret, nu mai face minuni, ca locuitorilor Nazaretului să nu li se aprindă și mai mult invidia, ca să nu fie osîndiți mai cumplit pentru că li se mărește necredința. În loc să facă minuni, îi învață; minune tot atît de mare ca și minunea însăși. Și cei mai proști oameni ar fi trebuit să se minuneze și să rămînă uimiți de puterea cuvintelor Lui; nazarinenii, dimpotrivă; Îl batjocoreau din pricina originii de jos a presupusului Lui tată, deși nazarinenii aveau în trecutul lor o mulțime de exemple de acestea, cînd din părinți neînsemnați au ieșit copii vestiți. David era fiul lui Iesei, un plugar de rînd; profetul Amos era fiul unui păstor de capre și el însuși tot păstor de capre. Moise legiuitorul cît de departe era de tatăl lui! Ar fi trebuit ca nazarinenii să I se închine Lui și să fie uimiți de învățătura Lui și de aceasta mai ales că rostea niște cuvinte ca acelea, deși se trăgea din niște oameni de jos. Era lămurit pentru oricine că o astfel de învățătură nu se datora sîrguinței omenesti, ci harului dumnezeiesc; dar ei Îl disprețuiau tocmai pentru pricinile pentru care ar fi trebuit să-L admire.

1. Matei 13, 53.

2. Matei 13, 54.

3. Matei 13, 58.

4. Matei 11, 23.

Hristos se ducea adeseori în sinagogile lor, ca nu cumva, din pricina șederii lui neconținute în pustie, să-l învinuiască iudeii și mai mult că este un singuratic și un dușman al societății.

Deci nazarinenii uimiți și nedumeriți spuneau:

„De unde are El înțelepciunea aceasta și puterile?”⁵

Numeau „puteri” sau minunile Sale, sau chiar înțelepciunea Lui.

„Nu este acesta fiul teslarului?”⁶

Mai mare e minunea și mai mare le e uimirea!

„Nu se numește mama Lui Maria? Și frații Lui, Iacob, Iosi, Simion și Iuda? Surorile Lui nu sînt toate la noi? De unde are El acestea? Și se sminteau de El”⁷.

Vezi că în Nazaret a avut loc discuția aceasta? „Nu sînt, oare, cutare și cutare frații Lui?”, spuneau nazarinenii.

Și ce-i cu asta, nazarinenilor? Tocmai aceasta ar fi trebuit să vă aducă la credință! Dar de multe ori invidia frînge gîtul celui invidios. Lucrurile mari și minunate care erau în stare să-i atragă la Hristos, tocmai acelea i-au smintit pe nazarineni.

Ce le răspunde Hristos?

«Iar Iisus le-a zis: „Nu este profet disprețuit decît în patria sa și în casa sa”. Și n-a făcut multe minuni, spune evanghelistul, din pricina necredinței lor”⁸.

– Ar fi trebuit să facă și acolo multe minuni! ar putea spune cineva. Pentru ce n-a făcut, dacă prin ele reușea să fie admirat?

– Hristos nu umbla după laudele lumii, ci urmărea folosul oamenilor. Neputîndu-le fi de folos nazarinenilor, s-a trecut cu vederea pe El Însuși ca să nu le mărească și mai mult osînda. Totuși uită-te după cîtă vreme a venit la ei și cîte minuni făcuse pînă atunci! Dar nici așa nazarinenii nu L-au putut suferi, ci iarăși ardeau de invidie.

– Dar pentru ce atunci a mai făcut acolo chiar puține minuni?

– Ca să nu spună nazarinenii: „Doctore, vindecă-te pe tine însuși!”⁹; ca să nu spună: „Ne este dușman și vrăjmaș! Disprețuiește pe concetățenii Săi”; ca să nu spună: „Dacă ar fi făcut minuni, am fi crezut și noi în El!” De aceea deci a făcut minuni și în Nazaret, dar puține. A făcut minuni ca să-Și împlinească misiunea Sa; a făcut însă puține minuni, ca să nu-i osîndească mai mult.

Gîndește-te cît de mare era puterea cuvintelor Sale, că nazarinenii se minunau de El, deși erau cuprinși de invidie. Și după cum atunci cînd

5. Matei 13, 54.

6. Matei 13, 55.

7. Matei 13, 55.

8. Matei 13, 57–58.

9. Luca 4, 23.

vindeca pe cei îndrăciți, iudeii nu-I tăgăduiau vindecările, ci născocseau pricini neîntemeiate, spunîndu-I: „*Cu Beelzebul scoate demonii*”¹⁰, tot așa și nazarinenii; nu găsesc vină în învățaturii Lui, ci recurg la josnicia neamului Său. Tu uită-te la blîndețea Învățătorului! Nu-i ocărăște, ci cu multă blîndețe le spune: „*Nu este profet disprețuit decît în patria sa*”. Și nici aici nu s-a oprit, ci a adăugat: „*Și în casa sa*”. După părerea mea Domnul a adăugat aceste cuvinte pentru a-i arăta și pe frații Lui.

II

În Evanghelia după Luca Hristos Își și exemplifică spusele Sale zicînd că nici Ilie nu s-a dus la ai săi, ci la o văduvă de alt neam; Elisei la fel; n-a vindecat de lepră pe altcineva decît pe un străin, pe Neeman¹¹. Astfel israeliții nici n-au primit vreun bine, dar nici n-au făcut, ci străinii. Hristos a dat aceste exemple pentru a le arăta obiceiul lor rău și a arăta că nu-i o noutate ceea ce suferă El de la iudei.

„*În vremea aceea a auzit Irod Tetrarhul vestea despre Iisus*”¹².

Tatăl acestuia, împăratul Irod, cel care omorîse copiii¹³, murise. Evanghelistul Matei n-a însemnat fără rost timpul, ci ca să cunoști mîndria și nepăsarea tiranului. N-a aflat de Hristos de la început, ci după multă trecere de vreme. Așa sînt puternicii zilei, cei înconjurați de fast și strălucire. Află tîrziu acestea, pentru că le dau puțină importanță.

Tu însă uită-mi-te ce putere are virtutea! Irod se teme de Ioan Botezătorul, care era mort; și cuprins de teamă, a început să filozofeze despre înviere.

«*Și a zis slujitorilor săi: „Acesta este Ioan, pe care eu l-am omorît. El a înviat din morți și de aceea se fac minuni prin el*»¹⁴.

Ai văzut cît de mare îi este frica? Nici atunci n-a îndrăznit să spună asta străinilor, ci a spus slujitorilor săi teama lui. Totuși părerea lui Irod era o părere de ostaș, părere absurdă. Mulți au înviat din morți, dar nici unul n-a făcut minuni. După părerea mea, cuvintele lui Irod exprimă și lăudăroșenie și frică. Așa sînt cei fără judecată; de multe ori sînt stăpîniți de simțăminte contrarii.

Evanghelistul Luca spune că mulțimile spuneau: „*Acesta este Ilie sau Ieremia sau unul din profeții cei de demult*”¹⁵. Irod însă, ca să spună ceva mai cu cap decît ceilalți oameni, a spus că a înviat Ioan Botezătorul.

10. Luca 11, 15.

11. Luca 4, 25-27.

12. Matei 14, 1.

13. Matei 2, 16-18.

14. Matei 14, 2.

15. Luca 9, 8.

Se poate chiar ca la început unii să-i fi spus lui Irod că Iisus este Ioan - mulți spuneau asta -, iar el să fi tăgăduit și să spună: „Nu, nu poate să fie Ioan! Pe Ioan eu l-am omorât”, pentru a se lăuda și a se făli. Aceasta o spun și evangheliștii Marcu și Luca că Irod spunea: „*Eu i-am tăiat capul lui Ioan*”¹⁶. Dar când s-a întins zvonul că Iisus este Ioan înviat din morți, atunci și Irod a spus la fel ca toată lumea.

Evanghelistul Matei ne spune apoi și istoria lui Ioan Botezătorul.

- Dar pentru ce n-a istorisit-o mai înainte?

- Pentru că toată grija evangheliștilor a fost de a vorbi de viața și învățătura lui Hristos. N-au vorbit de o întâmplare străină decât numai dacă avea legătură cu Hristos. Așadar, nici acum n-ar fi pomenit de istoria aceasta, dacă n-ar fi avut legătură cu Hristos și dacă Irod n-ar fi spus că Iisus este Ioan înviat din morți.

Evanghelistul Marcu spune că Irod îl prețuia pe Ioan Botezătorul¹⁷, cu toate că fusese muștrat de el. Atât de multă putere are virtutea!

Evanghelistul Matei istorisește mai departe așa:

„*Că Irod, prinzînd pe Ioan, l-a legat și l-a pus în temniță pentru Irodiada, femeia lui Filip, fratele său. Că îi zicea Ioan: „Nu ți se cade s-o ai!” Și vrînd să-l omoare, s-a temut de mulțime, că îl avea drept prooroc*”¹⁸.

- Dar pentru ce Ioan nu i-a vorbit femeii, ci bărbatului?

- Pentru că Irod era principalul vinovat.

Ascultă cum îi îndulcește evanghelistul vina lui Irod! Îți face impresia că povestește mai mult o întâmplare decât că aduce o acuzație.

„*Prăznuindu-și Irod ziua nașterii, fiica Irodiadei a jucat în fața oaspeților și a plăcut lui Irod*”¹⁹.

O, ospaț drăcesc! O, adunare satanică! O, joc nelegiuit și plată a unui joc și mai nelegiuit! S-a săvîrșit cea mai blestemată ucidere din toate uciderile! Cel ce merita să fie încununat și să i se strige numele în gura mare este ucis! Biruința demonilor stă la masă, iar chipul biruinței este vrednic de fapta săvîrșită!

„*Fata Irodiadei a jucat înaintea lui și a plăcut lui Irod. De aceea cu jurămînt s-a jurat să-i dea orice va cere. Iar ea, îndemnată fiind de mama ei, a zis: „Dă-mi aici pe tîpsie capul lui Ioan Botezătorul!”*”²⁰

Îndoită crimă! Și că a jucat și că a plăcut! Și a plăcut atât de mult, că plata jocului a fost crima!

16. Marcu 6, 16; Luca 9, 9.

17. Marcu 6, 20.

18. Matei 14, 3-5.

19. Matei 14, 6.

20. Matei 14, 6-8.

Ai văzut cât de crud a fost Irod, cât de lipsit de inimă, cât de nejudecat? S-a legat cu un jurământ și apoi o lasă pe fată să-i ceară ce vrea! Când a văzut la ce grozăvie a dat naștere jurământul său, s-a întristat Irod, ne spune evanghelistul, deși la început el l-a aruncat în temniță. De ce se mai întristează? Așa e virtutea! Și răii o admiră și o laudă! Dar, o, Irodiado, femeie nebună! Și tu ar fi trebuit să-l admiri pe Ioan; și tu ar fi trebuit să i te închini lui, că el căuta să te scape de păcat! Dar nu! Irodiada pune la cale crima, întinde cursa și cere favor drăcesc.

„Și s-a temut Irod pentru jurământ și pentru oaspeți”²¹.

Pentru ce, Iroade, nu te-ai temut de ceea ce-i mai cumplit? Dacă te-ai temut că ai martori pentru călcarea ta de jurământ, cu mult mai mult trebuia să te temi că ai martori atât de mulți pentru o crimă atât de nelegiuită.

III

Dar pentru că socot că mulți nu cunosc pricina acuzației aduse de Ioan lui Irod, acuzație care a dat naștere crimei, e de neapărată trebuință să v-o spun, ca să cunoașteți înțelepciunea lui Moise legiuitorul.

Care este deci legea veche pe care a călcat-o Irod și pe care a încercat s-o apere Ioan? Femeia unui bărbat care murea fără copii trebuia să fie dată fratelui lui²². Pentru că moartea era socotită un rău de nemîngîiat și pentru că în legea veche se făcea totul în vederea vieții acesteia pămîntești, legea porunea ca fratele cel viu să se căsătorească cu soția fratelui răposat, iar copilul născut din această căsătorie să poarte numele celui răposat, ca să nu se stingă casa lui. Dacă se întîmpla ca răposatul să nu lase copii – cea mai mare mîngîiere în fața morții –, atunci jalea era fără margini. Pentru aceasta legiuitorul a izvodit o mîngîiere pentru cei lipsiți din fire de copii și a poruncit ca acela născut să fie socotit copilul răposatului. Când de pe urma unui bărbat răposat rămînea un copil, o astfel de căsătorie nu era îngăduită.

– Și de ce? aş putea fi întrebat. Dacă un altul străin se putea căsători cu văduva, apoi cu atât mai mult fratele răposatului!

– Nicidecum! Legea voia ca înrudirea dintre oameni să se întindă cât mai mult și să existe multe prilejuri pentru întinderea acestei înrudiri între oameni.

– Dar atunci pentru ce nu avea voie să se mărite cu un străin soția celui răposat fără copii?

– Pentru că din o astfel de căsătorie copilul ce s-ar fi născut n-ar mai fi fost socotit al celui răposat. Așa însă, pentru că era odrasla fratelui

21. Matei 14, 9.

22. Deut. 25, 5.

celui răposat, putea fi socotit copilul acestuia. De altfel un străin nu avea nici un interes să continue familia celui răposat. Fratele însă dobîndea acest drept din pricina înrudirii.

Irod se căsătorise cu femeia fratelui lui, de la care ea avea un copil. Pentru asta îl ținea de rău Ioan Botezătorul. Și-l ținea de rău cu măsură. E și îndrăzneț, dar și blînd în același timp.

Tu însă uită-mi-te că toată adunarea aceea de la masa lui Irod era o adunare drăcească. În primul rînd, era alcătuită din beție și desfrîu. Nimic sănătos nu putea fi în ea! În al doilea rînd, oaspeții erau niște stricați, iar gazda, mai stricată decît toți. În al treilea rînd, petrecerea lor era fără judecată. În al patrulea rînd, fata, din pricina căreia căsătoria lui Irod cu Irodiada era o călcare de lege, pe care maică-sa ar fi trebuit să o ascundă, că era o insultă pentru ea, intră în sala de ospăț, se dă în spectacol și fecioara întrece pe desfrînate! Chiar timpul cînd a făcut Irod ospățul învinuiește nu puțin fărădelegea aceasta. Cînd ar fi trebuit să mulțumească lui Dumnezeu că în ziua aceea l-a adus la lumină, Irod tocmai atunci îndrăznește acele fărădelegi; în ziua în care trebuia să dezlege pe cel legat, atunci adaugă lanțurilor uciderea.

Ascultați, fecioare, dar, mai bine spus, ascultați și voi femei măritate, care la nunțile altora vă schimonosiți așa, sărind, zbenguindu-vă, făcînd de rîs pe femei! Ascultați și voi, bărbaților, care umblați după ospețe bogate și pline de beție! Temeți-vă de prăpădul diavolului! Cu atîta putere l-a prins diavolul atunci pe acel ticălos împărat, încît s-a jurat să-i dea chiar jumătate de împărăție. Că aceasta o spune evanghelistul Marcu: *«I s-a jurat ei: „Orice vei cere de la mine, îți voi da ție pînă la jumătate din împărăția mea”²³*. Așa de mult a ținut la tronul său și atît de robit de patimă a ajuns dintr-o dată, încît de dragul unui dans a renunțat chiar la domnie! Ce e de mirare că s-a petrecut lucrul acesta atunci, cînd chiar acum, după atît de mare filozofie, din pricina dansului mulți tineri ajung niște desfrînați și-și pierd sufletele fără măcar să fie constrînși de jurămînt! Ajung robi din pricina plăcerii! Sînt purtați ca o cireadă de vite oriunde îi tîrăște lupul! Așa a pățit atunci și acel nebun împărat, că a făcut două mari nebulii: prima, că a făcut stăpînă pe gîndurile și voința lui pe fata aceea atît de nebună și beată de patimă, care nu se dădea înapoi de la nimic; a doua, că s-a legat cu jurămînt. Da, Irod a fost atît de nelegiuit; dar mai nelegiuită decît toți a fost Irodiada; și decît fiică-sa, și decît tiranul. Că ea a fost arhitectul tuturor acestor nenorociri; ea a urzit toată această dramă; ea, care trebuia să-i fie recunoscătoare profetului. Fiica ei, convinsă de ea, s-a schimonosit, a dansat și a cerut uciderea; iar Irod a fost

prins de ea în mreje. Vezi că pe bună dreptate spunea Hristos: „*Cel care-și iubește pe tatăl lui sau pe mama lui mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine*”²⁴. Dacă fata ar fi păzit porunca aceasta, n-ar fi călcat în picioare atîtea legi și n-ar fi săvîrșit crima aceea. Ce poate fi mai rău decît o sălbăticie ca aceasta? Să ceri ca răsplată uciderea unui om, ucidere nelegiuită, ucidere în timpul ospățului, ucidere în văzul tuturor și fără de rușine! Nu i-a grăit, apropiindu-se îndeosebi de Irod, ci în auzul tuturor; și-a aruncat masca, cu capul gol; și, luînd ca avocat pe diavol, așa a spus ce-a spus! Iar diavolul a făcut ca dansul fetei să placă lui Irod și să-i cadă astfel Irod în mîna sa. Unde-i dans, acolo-i și diavolul! Nu pentru asta ne-a dat Dumnezeu picioare, ci ca să mergem cu bună rînduială; nu ca să ne schimonosim, nu ca să sărim ca și cămilele – că și cămilele sînt neplăcute cînd dansează, cu atît mai puțin femeile –, ci ca să dănuim împreună cu îngerii. Dacă trupul capătă o înfățișare plină de urîțenie, cînd se schimonosește așa, apoi cu mult mai mult sufletul! Dracii dănuiesc așa! Slugile dracilor se pocesc așa!

IV

Uită-te și la cererea fetei! „*Dă-mi aici pe tîpsie capul lui Ioan Botezătorul!*”. Vezi cît e de lipsită de rușine? A intrat toată pe mîna diavolului! Amintește de vrednicia lui Ioan, numindu-l Botezător; și nici asta n-o face să se rușineze. Ci, ca și cum ar vorbi de o mîncare oarecare, așa cere să i se aducă pe tîpsie acel fericit cap! Și nu spune nici pentru care pricină; că nici n-avea ce spune! Ci cere simplu să fie cinstită cu nenorocirea altuia! N-a spus: „*Aduceți-l încoace și junghiați-l aici!*” N-ar fi putut îndura îndrăznirea celui care avea să moară. Se temea să audă glasul înfricoșător al celui junghiat; că nici n-ar fi tăcut cel care avea să fie ucis. De aceea a și spus fata: „*Dă-mi aici pe tîpsie! Doresc să văd amuțită limba aceea!*”. Nu se grăbea numai să scape de muștrările celui, dar se grăbea să ocărăscă și să-și bată joc de cel omorît.

Dumnezeu însă a îngăduit și nici n-a dezlănțuit trăsnet din cer ca să ardă chipul celei nerușinate, nici n-a poruncit să se despice pămîntul și să înghită tot ospățul acela nelegiuit. N-a făcut asta și ca să încununeze cu și mai mari cununi pe drept, și ca să lase mare mîngîiere celor care vor suferi mai tîrziu pe nedrept.

Să auzim²⁵, așadar, acestea toți cîți facem fapte de virtute, dar suferim necazuri de la oamenii răi! Că și atunci Dumnezeu a îngăduit să fie junghiat cel care a trăit în pustie, cel încins cu cingătoare de piele, cel

24. Matei 10, 37.

25. De aici începe partea morală: *Despre cinstitul cap al sfîntului Ioan Botezătorul. Despre îndrăzneala femeiască și despre femeile desfrinate și despre dansul drăcesc.*

îmbrăcat cu haină de păr; profetul, cel mai mare profet dintre toți profeții, decît care altul mai mare n-a fost între cei născuți din femei²⁶, a îngăduit Dumnezeu să fie junghiat de o fată desfrînată și stricată omul care apăra legile dumnezeiești. Gîndindu-ne, dar, la acestea, să îndurăm cu curaj oricît am suferi. Că și atunci ucigașa și nelegiuita aceea a dorit să se răzbune atît cît a putut pe cel ce o supărase. Și-a săturat mînia; și Dumnezeu îngăduia. Și doar Ioan nu-i spusese ei nimic, n-o acuzase pe ea, ci pe bărbatul ei îl învinuia; dar conștiința ei era acuzator cumplit. De aceea, mîniată și furioasă, pornește cu furie spre păcate și mai mari; și murdărește deopotrivă pe toți: pe ea, pe fata ei, pe soțul răposat, pe soțul adulter cu care trăia. Se luptă să facă păcate și mai mari decît cele dinainte! „Dacă nu suferi că bărbatul meu este un adulter, pare a-i spune ea lui Ioan Botezătorul, ei bine eu îl voi face și ucigaș; îl voi face să te ucidă pe tine, acuzatorul lui!”

Ascultați toți cîți faceți mai mult decît trebuie gustul femeilor! Ascultați toți cîți faceți jurăminte pe neștiute, cîți faceți pe alții stăpîni pe gîndurile și voința voastră spre pierderea voastră și vă săpați voi înșivă groapa! Că și Irod așa a pierit! Se aștepta ca fata să-i ceară un dar vrednic de ospățul ce-l dădea. Era doar o copilă, era la ospăț, la o serbare, și se aștepta să-i ceară un dar frumos și plăcut, nu capul Botezătorului! Dar s-a înșelat! Cu toate acestea nimic nu-l dezvinovățește pe Irod. Chiar dacă fata aceea ar fi avut sufletul unor barbari care se luptă cu fiarele sălbătice, Irod n-ar fi trebuit să-și piardă mințile, nici să se pună în slujba unei porunci atît de tiranice! Mai întîi, cine nu s-ar fi cutremurat la vederea aceluia sfînt cap, adus la ospăț, din care picura sînge? Și totuși nu s-a cutremurat nici nelegiuitul Irod, nici femeia lui, mai blestemată decît el. Așa sînt femeile desfrînate! Sînt mai îndrăznețe și mai crude decît orice om. Dacă noi, care auzim aceste cuvinte, ne cutremurăm, cît trebuie să fi cutremurat atunci priveliștea aceea? Care erau simțămintele oaspeților cînd au văzut în mijlocul ospățului capul acela de curînd tăiat, din care picura sînge? Dar pe setoasa de sînge Irodiada, pe femeia mai sălbatică decît ielele, pe ea n-a mișcat-o deloc vederea aceasta, ci a desfătat-o! Ar fi trebuit, dacă nu de altă pricină cel puțin din pricina vederii aceluia cap tăiat, ar fi trebuit să-i amortească sufletul. Dar așa ceva n-a pățit ucigașa și setoasa de sîngele profeților! Așa e desfrînarea! Nu face numai desfrînați, ci și ucigași! Femeile care doresc să facă adulter sînt gata să și ucidă pe soții lor; sînt gata să facă nu numai o crimă, nici două, ci nenumărate. Mulți sînt martorii unor astfel de drame! Lucrul acesta l-a făcut atunci și Irodiada, nădăduind că prin uciderea lui Ioan păcatul său are să-i fie uitat și acoperit. Dar a ieșit cu totul altceva, că Ioan a strigat mai tare după ce a fost ucis.

V

Răutatea însă se uită numai la prezent, ca și cei cuprinși de friguri, care cer apă rece atunci cînd nu trebuie. Dacă Irodiada n-ar fi ucis pe acuzatorul ei, păcatul ei n-ar fi ajuns atît de cunoscut. Cînd Irod l-a aruncat în închisoare pe Ioan, ucenicii lui n-au spus nimic; dar cînd l-a omorît, au fost siliți să spună pricina uciderii. Voiau să ascundă adulterul Irodiadei; nu voiau să trîmbițeze păcatele semenilor lor; dar cînd uciderea lui Ioan i-a silit, atunci dezvăluie lumii tot păcatul Irodiadei. Ucenicii lui Ioan sînt siliți deci să spună pricina uciderii lui Ioan, ca să nu se spună pe nedrept că și dascălul lor a fost ucis pentru aceeași pricină ca și Teuda și Iuda²⁷. Deci cu cît ai vrea să ascunzi în acest chip păcatul, cu atît mai mult îl dezgolești. Păcatul nu se ascunde prin adaos de păcate, ci prin pocăință și mărturisire.

Uită-te și la chipul în care istorisește evanghelistul Matei întîmplarea! Nu apasă pe nimeni; pe cît îi stă în putință chiar le ia apărarea. Despre Irod spune: Pentru jurămînt și pentru oaspeți; și că s-a întristat. Despre fată: că a fost îndemnată de mama ei și că i-a adus mamei ei capul, ca și cum evanghelistul ar spune: „A împlinit porunca mamei sale”. Toți dreptii suferă, nu pentru cei care suferă nedreptăți, ci pentru cei care fac nedreptăți, pentru că aceștia sînt cei care suferă nedreptățile. Nici Ioan Botezătorul n-a suferit vreo nedreptate, ci cei care l-au ucis.

Să imităm și noi pe drepti și să nu trîmbițăm păcatele semenilor noștri; ci, pe cît putem, să le ținem sub umbră. Să avem suflet de filozof. Evanghelistul Matei a vorbit și el de Irodiada, femeie desfrînată și uci-gașă; dar, cît i-a stat în putință, n-a apăsător-o, nici n-a spus: „A fost îndemnată de uci-gașă, de blestemată”, ci: „A fost îndemnată de mama ei”. A întrebuițat cel mai frumos nume din toate numele.

Tu însă ocărăști, vorbești de rău pe semenul tău și n-ai suferi vreo-dată să vorbești de semenul tău, care te-a supărat, așa cum a vorbit evanghelistul Matei de desfrînată, ci cu multă sălbăticie, cu ocări, numindu-l viclean, făcător de rele, șiret, prost și în alte multe chipuri, mai grele ca acestea. Ne sălbăticim chiar și mai mult; și, ca și cum am vorbi de oameni de altă speță decît noi, îi bîrfim, îi ocărîm, îi suduim. Sfinții n-au făcut așa, ci îi plîng pe păcătoși mai mult decît să-i blesteme. Să facem și noi tot așa! Să plîngem pe Irodiada și pe toți care sînt la fel cu ea.

Se dau și acum multe oște asemănătoare ospățului lui Irod. Chiar dacă nu-i ucis Ioan Botezătorul, dar sînt ucise măduarele lui Hristos și cu mult mai cumplit. Dansatoarele de astăzi nu cer pe tîpsie capul, ci sufletele comesenilor. Cînd îi fac selavi, cînd le înfierbîntă sufletele cu amoruri

²⁷ *Epistola* 5, 35-37. Despre Teuda și Iuda se vede notele 29 și 30 de la Omilia X.

nelegiuite, cînd îi înconjură cu femei desfrîmate, nu le taie capetele, ci le junghie sufletele, făcînd din ei adulteri, stricați și desfrînați. Să nu-mi spui mie că nu ți se vatămă cu nimic sufletul dacă bei vin, dacă te îmbeți, dacă te uiți la o femeie care dansează și cîntă cîntece de rușine! Să nu-mi spui că, biruit de plăcere, nu cazi în desfrînare. Și tu săvîrșești păcatul acela înfricoșător, pentru că faci mădularele lui Hristos mădulare ale unei desfrîmate²⁸. Chiar dacă nu-i de față fata Irodiadei, dar este de față diavolul, care a dansat atunci prin ea; și diavolul dănțuiește acum prin desfrîmatele acestea și pleacă ducînd cu el roabe sufletele tuturor oaspeților.

Iar dacă putești să nu vă îmbățați, totuși sînteți părtași la un păcat și mai cumplit. Niște ospețe ca acestea sînt totdeauna fructul hoțiilor și jafurilor. Nu te uita la carnea de pe masă, nici la dulciuri, ci gîndește-te prin ce mijloace au fost adunate. Și vei găsi că sînt adunate prin asuprire, prin silnicie, prin zgîrcenie, prin jaf.

– Dar ospețele la care iau parte eu, mi-ai putea spune, nu sînt de felul acestora!

– Să nu fie! Nici eu n-o vreau! Dar chiar dacă ospețele la care luați parte se fac cu bani munciți și cinstiți, totuși nici așa ospețele luxoase nu sînt lipsite de păcate. Ascultă-l pe profetul Amos cum ține de rău chiar aceste ospețe, zicînd așa: „*Vai de cei care beau vin strecurat și se parfumează cu cele mai de frunte parfumuri!*”²⁹ Vezi, dar, că și luxul este învinuit? Profetul învinuiește aici nu numai lăcomia, ci și viața luxoasă.

VI

Tu mănînci peste măsură, iar Hristos nu are nici cele de trebuință cu care să-și ogoiască foamea! Tu mănînci felurite dulciuri, iar El nici pîine uscată! Tu bei vin de Tasos³⁰, iar Lui, Care însetează, nu I-ai dat nici un pahar cu apă rece! Tu te culci pe saltele moi și înflorate, iar El îngheață de frig!

De aceea, chiar dacă ospețele n-au la temelia lor jaful și lăcomia, sînt tot așa de blestemate, pentru că la astfel de ospețe mănînci și bei peste trebuință, iar lui Hristos nu-I dai nici cît îi trebuie, deși tu te desfătezi cu cele ale Lui. Dacă ai fi epitropul unui copil și i-ai lua toate averile lui, iar pe el l-ai lăsa în cea mai cruntă sărăcie, nu-i așa că toată lumea te-ar acuza și ai fi pedepsit de legi? Și nu socotești, oare, că n-ai să fii tras la răspundere și pedepsit cînd cheltuiești în zadar averile pe care le-ai luat de la Hristos? Nu spun aceste cuvinte celor

28. I Cor. 6, 15.

29. Amos 6, 6.

30. Insulă greacă, la nord de Marea Egee, renumită printre altele prin vinul său de mare calitate.

care aduc la mesele lor femei desfrîinate. Cu aceștia nici nu stau de vorbă, după cum nu stau de vorbă nici cu cîinii. Nu spun aceste cuvinte nici jefuitorilor, lacomilor și celor care ghiftuiesc pe alții; n-am nici o părtășie cu ei, după cum n-am nici o părtășie nici cu porcii, nici cu lupii, ci le spun celor care se bucură singuri de averea lor, dar nu dau altora, celor care-și mănîncă singuri averea moștenită de la părinți. Să se știe că nici aceștia nu sînt scutiți de vină. Spune-mi cum ai să scapi de vină, cum ai să fii fără de păcat cînd parazitul tău se ghiftuie, cînd cîinele stă lîngă masa ta, iar Hristos nu Se vede învrednicit nici cu atîta; cînd unul primește de la tine atîtea bunătăți, pentru că te face să rîzi, iar Hristos nu primește nici o firmitură, deși îți deschide împărăția cerurilor; cînd unul pleacă încărcat de bunătăți, pentru că ți-a spus o glumă, iar Hristos, Care ne-a dat niște învățături ca acestea, fără de care nu ne-am deosebi nici de cîini, nu-l învrednicit de aceleași bunătăți ca celălalt? Te cutremuri cînd auzi cuvintele mele? Dar cutremură-te și de faptele tale! Dă afară din casa ta paraziții și cheamă pe Hristos ca să stea la masă cu tine! Dacă Hristos Se va împărtăși din mîncărurile și din masa ta, te va judeca cu blîndețe în ziua cea înfricoșătoare. Hristos știe să respecte masa. Dacă știu lucrul acesta țilharii, cu mult mai mult Stăpînul. Gîndește-te că pe femeia cea păcătoasă a mîntuit-o Domnul stînd la masă, iar pe Simon l-a ținut de rău, zicîndu-i: „*Sărutare nu Mi-ai dat!*”³¹ Dacă Hristos te hrănește, cu toate că tu nu faci lucrul acesta, cu mult mai mult te va răsplăti dacă îl faci! Nu te uita că săracul vine la tine murdar și în zdrențe, ci gîndește-te că prin el Hristos îți trece pragul casei și încetează cu cruzimea ta, cu cuvintele neomenoase cu care împrști pe săracii ce bat la ușa ta, numindu-i șarlatani, trîndavi și cu alte cuvinte mai grele ca acestea. Cînd le arunci în obraz aceste cuvinte gîndește-te ce fac măscăricii pe care i-ai invitat la masă! Ce folos îți aduc casei tale? Îți fac plăcut ospățul? Cum pot să ți-l facă plăcut, cînd se lasă palmuiți de alții și spun măscări? Nu-i o rușine mai mare decît atunci cînd lovești pe cel făcut după chipul lui Dumnezeu, cînd te distrezi din insulta ce i-o aduci, cînd faci din casa ta teatru, cînd umpli ospățul cu comedianți, cînd tu, om de neam bun și liber, faci ceea ce fac sclavii pe scenă. Că și pe scenă e rîs, și pe scenă se dau palme! Spune-mi, numești tu distracție ceea ce merită șiroaie de lacrimi, plîns și suspine? Ar trebui să îndrumezi pe oaspeții tăi spre o viață serioasă, ar trebui să-i sfătuiești să facă ceea ce se cuvine; dar tu îi îndemni să înjure și să spună cuvinte nepotrivite. Și numești aceasta distracție! Socotești temei de plăcere ceea ce-i temei de munca iadului? Cînd paraziții aceștia nu mai știu să spună nici un cuvînt de spirit, nici o glumă, atunci totul se termină cu

jurăminte și jurăminte false. Sînt, oare, vrednici aceștia să te facă să rîzi sau să plîngi și să suspini? Care om cu judecată ar putea-o spune?

VII

Nu spun lucrurile acestea ca să vă împiedic să vă distrați. Distrăți-vă, dar nu cu un astfel de preț! Hrana voastră să fie temei de iubire de oameni, de milostenie, nu de cruzimi! Hrănește-ți oaspetele, pentru că-i sărac! Hrănește-l, pentru că Se hrănește Hristos! Nu-l hrăni pentru că spune cuvinte drăcești, pentru că se înjosește! Nu te uita că fața îi rîde, ci cercetează-i sufletul și atunci vei vedea că-și blesteamă de mii de ori viața, că oftează și suspină! Dacă nu-ți arată viața lui cea grea și nenorocită, apoi o face pentru tine, ca să te distreze!

Să fie, dar, oaspeți ai tăi oamenii săraci și liberi, nu cei care se jură pe nedrept, nu comedianții! Iar dacă vrei să ai răsplată pentru mîncarea ce le-o dai, poruncește-le să mustre și să îndrepte dacă văd că se face ceva nepotrivit în casa ta; poruncește-le să-ți ajute la purtarea de grijă a casei, la supravegherea slugilor. Ai copii? Fă-i și pe ei tatăl copiilor tăi, să împartă cu tine purtarea de grijă de copii! Să-ți aducă cîștiguri bine plăcute lui Dumnezeu! Pune-i pe ei la o neguțătorie duhovnicească! Dacă vezi pe unii că au nevoie de sprijin, poruncește-le să te ajute, poruncește-le să te slujească. Prin ei culege pe străini de pe drumuri, prin ei îmbracă pe cei goi, prin ei trimite ajutoare celor întemnițați, prin ei scoate pe alții din nevoi! Aceasta să-ți fie răsplata hranei pe care le-o dai; de folos și ție și lor și fără de osîndă. Prin ei și prietenia dintre tine și ei se strînge mai mult. Altfel, chiar dacă par că te iubesc, totuși se rușinează de tine că sînt hrăniți de pomană. Dacă însă îți fac astfel de servicii se simt mai la largul lor la masa ta, iar tu le dai de mîncare cu mai multă plăcere, la gîndul că cheltuiala nu îți este zadarnică; ei îți calcă pragul casei tale cu curaj și în toată voia, iar casa ta va ajunge biserică în loc de teatru; diavolul va fi alungat și va intra în casa ta Hristos, va intra corul îngerilor. Că unde e Hristos, acolo sînt și îngerii; iar unde sînt Hristos și îngerii, acolo-i și cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decît lumina soarelui acestuia pămîntesc. Iar dacă vrei să culegi și o altă mîngiere de pe urma acestora, pe care-i chemi la masa ta, poruncește-le ca, atunci cînd au răgaz, să ia Biblia în mîini și să citească legea dumnezeiască. Astfel de oștețe îți vor fi mai plăcute decît celelalte; te fac și pe tine și pe oaspeții tăi mai vrednici; celelalte oștețe acoperă de rușine și pe gazdă și pe invitați; pe tine, gazda, pentru că insulti și te îmbeți, iar pe invitați, că ajung niște ticăloși și niște ghiftuiți.

Dacă dai de mîncare unui sărac ca să-l insulti, apoi fapta ta e mai cumplită decît dacă l-ai omorî; dar dacă-i dai de mîncare ca să-i vii în aju-

tor și să-i fii de folos, atunci fapta ta este mai bună decât dacă ai scăpa de la moarte un osîndit. Făcînd altfel însă îl înjosești mai mult decât pe slugile tale; că slugile tale au mai mult curaj și mai multă libertate decât el în gînd și mișcări. Dacă te vei purta așa îl vei face egal cu îngerii. Liberează-te, dar, și pe tine și pe el! Nu-mi mai spune de săracul, care-ți cere de mîncare, că trăiește pe spinarea ta, nu-l mai numi parazit! Numește-l oaspetele tău! Nu-i mai spune lingușitor, numește-l prieten! Pentru aceasta a lăsat Dumnezeu prietenia, nu spre răul celor iubiți și al celor ce iubesc, ci spre binele și folosul lor. Prietenii de la ospetele la care se bea și se mănîncă peste măsură sînt mai groaznice decât dușmăniile; că de pe urma dușmanilor, dacă voim, putem chiar să cîștigăm, să ne folosim; dar de pe urma prietenilor de la chefuri și beții nu putem avea decât pagubă. Nu ține, dar, lîngă tine prieteni care sînt dascălii pagubei tale! Nu ține lîngă tine prieteni care îndrăgesc mai mult masa ta decât prietenia ta! Că toți aceștia termină și cu prietenia odată ce au terminat masa și petrecerea; ceilalți însă, prietenii de dragul virtuții, rămîn veșnic lîngă tine, îndură alături de tine toate durerile și toate necazurile tale. Prietenii de masă și de beții, neamul paraziților, de multe ori se răzbună pe tine și-ți fac nume prost. Cunoscut mulți oameni vrednici care au căpătat o faimă proastă, făcută tocmai de prietenii lor de chefuri și beții; au spus despre dînșii că sînt niște șarlatani, niște desfrînați care strică casele altora, niște corupători de copii. Și lumea le dă crezare, crede că trăiesc cu copiii, odată ce nu se ocupă cu nimic și-și irosesc viața fără rost.

Să căutăm, dar, să scăpăm de această faimă proastă; dar, înainte de toate, să căutăm să scăpăm de iad! Să facem cele plăcute lui Dumnezeu! Să punem odată capăt acestui obicei diavolesc, pentru ca atunci cînd mîncăm și bem să facem toate spre slava lui Dumnezeu³², ca să ne bucurăm și de slava Lui, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

32. I Cor. 10, 31.

OMILIA XLIX

**„Și auzind Iisus a plecat de acolo cu corabia în loc pustiu
îndeosebi; și auzind mulțimile s-au dus după El pe jos
din toate cetățile“¹**

I

Iată că Hristos pleacă adesea: și când a fost prins Ioan Botezătorul și când a fost ucis Ioan și când iudeii au auzit că face din ce în ce mai mulți ucenici. Vrea ca multe din faptele Sale să le facă așa cum le-ar face orice om; nu sosise încă timpul ca să-Și dea pe față Dumnezeirea Sa. Din pricina aceasta și spunea ucenicilor Săi să nu spună nimănui că El este Hristosul; voia ca după învierea Sa să facă cunoscută deplin Dumnezeirea Sa. De aceea nici n-a fost foarte aspru cu iudeii care nu credeau în El, ba îi și iartă.

Când a plecat de acolo, nu S-a dus într-un oraș, ci în pustie și cu corabia, ca să nu-L urmeze nimeni.

Uită-mi-te însă că ucenicii lui Ioan s-au apropiat mai mult de Iisus! Ei au fost aceia care I-au vestit uciderea lui Ioan; au lăsat totul și s-au dus la El. La apropierea lor de Iisus a ajutat mult, în afară de nenorocirea aceasta, și răpunsul dat mai înainte de Domnul întrebării lor: „*Tu ești Cel Ce vine sau pe altul să așteptăm?*”².

– Dar pentru care pricină n-a plecat Iisus înainte de a I se vesti uciderea lui Ioan, că știa doar cele petrecute, înainte de a fi anunțat?

– Domnul vrea să arate prin toate adevărul întrupării Sale. Vrea să convingă de lucrul acesta nu numai cu vederea, ci și cu fapta, pentru că știa viclenia diavolului și că toate le face diavolul ca să spulbere această învățătură. Pentru aceasta, dar, a plecat Iisus. Mulțimile însă nici așa nu se despart de El, ci Îl urmează ținute. Tragedia lui Ioan nu le-a înfricoșat. Atît de mare le era dorul de Iisus, atît de mare le era dragostea de El. O astfel de dragoste și un astfel de dor biruie totul, înfruntă orice primejdie. Din pricina aceasta au luat îndată și răsplata.

1. *Matei* 14, 13.

2. *Matei* 11, 3.

„Ieșind Iisus a văzut mulțime multă și I s-a făcut milă de ei și a vindecat pe bolnavii lor”³.

Mare era și stăruința mulțimii, dar faptele făcute de Domnul depășeau răsplata oricărei stăruințe. De aceea și evanghelistul spune că mila Domnului pentru mulțime era pricina vindecărilor săvârșite atunci. Milă adâncă și covârșitoare. Pe toți i-a vindecat. Acum nu le mai cere credință. Mergerea lor după Iisus, părăsirea orașelor, căutarea Lui cu toată sîrguința, rămînerea lor pe lîngă Hristos, deși-i chinuia foamea, toate arată credința lor.

Hristos însă avea să-i hrănească. Dar n-o face din proprie inițiativă, ci așteaptă să fie rugat. După cum am spus și mai înainte, Hristos păzește totdeauna această rînduială, de a nu face o minune înainte de a fi rugat.

– Dar pentru ce nu s-a apropiat nimeni din mulțime ca să-I spună Domnului că mulțimea e înfometată?

– Aveau un deosebit respect pentru El, iar dragostea lor de a fi alături de Hristos îi făcuse să uite și de mîncare. Dar nici ucenicii nu s-au apropiat de El să-I spună: „Dă-le de mîncare!” Erau încă nedesăvîrșiți.

– Dar cum s-au petrecut lucrurile?

„Iar făcîndu-se seară, spune Evanghelistul, s-au apropiat ucenicii Lui, zicînd: „Locul este pustiu și vremea iată a trecut! Slobozește mulțimile, ca să se ducă să-și cumpere de mîncare!”⁴.

Dacă ucenicii chiar după săvîrșirea minunii înmulțirii pîinilor uita-seră de minune – că după ce strînseseră coșurile cu firimituri⁵, au socotit mai tîrziu că Hristos le-a vorbit de pîini cînd a numit aluat învățătura fariseilor⁶ –, cu mult mai mult acum, cînd nu văzuseră minunea, nu se așteptau ca Hristos să facă o minune ca aceasta; și doar vindecase Hristos mai înainte mulți bolnavi; totuși nu se așteptau la minunea înmulțirii pîinilor. Atît erau de nedesăvîrșiți deocamdată!

Tu însă uită-mi-te la înțelepciunea Învățătorului! Cu cîtă înțelepciune îi aduce la credință. Nu le-a spus îndată: „Le voi da Eu de mîncare!”; nici n-ar fi fost crezut.

– Dar ce le spune?

„Iar Iisus le-a zis: „N-au trebuință să plece! Dați-le voi să mănînce!”⁷.

3. Matei 14, 14.

4. Matei 14, 15.

5. Matei 14, 20.

6. Matei 16, 5-7.

7. Matei 14, 16.

N-a spus: „Le dau Eu lor!”, ci: „*Dați-le voi!*”. Ucenicii vedeau încă în Hristos un om. După ce făcuse atâtea minuni înaintea lor, ucenicii încă nu se dumiriseră, încă vorbeau cu El ca și cu un om, zicându-I:

„Nu avem decît cinci pîini și doi pești”⁸.

Evangelhistul Marcu spune că n-au înțeles ce le spusese Hristos, că inima lor era împietrită⁹. Și pentru că gândurile ucenicilor Săi erau încă gânduri pămîntești, Hristos dă pe față gândurile Sale și zice:

„Aduceți-Mi-le aici!”¹⁰

Chiar dacă locul e pustiu, dar e de față Cel Ce hrănește lumea! Chiar dacă „*vreamea a trecut*”¹¹, dar vorbește cu voi Cel Ce nu-i supus vrerii!

Evangelhistul Ioan spune că pîinile erau de orz¹² și nu la împlinire a spus aceasta, ci ca să ne învețe să călcăm în picioare mîndria ce ne-o dă luxul. Că masa profeților era ca aceasta.

„Luînd deci cele cinci pîini și cei doi pești și poruncind multimilor să se așeze pe iarbă, căutînd la cer le-a binecuvîntat; și frîngîndu-le, le-a dat ucenicilor Lui, iar ucenicii multimilor; și au mîncat toți și s-au săturat; și au luat rămășițele de firimituri douăsprezece coșuri pline. Iar cei ce mîncaseră erau bărbați ca la cinci mii, afară de femei și de copii”¹³.

II

Aș putea fi întrebât:

– Pentru ce a căutat la cer și a binecuvîntat?

– Trebuia să încredințeze pe oameni că este de la Tatăl și egal cu Tatăl. Dar cuvintele prin care demonstrează acest adevăr par a se contrazice unele cu altele. Egalitatea Lui cu Tatăl o arată prin aceea că face totul cu putere; iar existența Lui de la Tatăl n-ar fi putut-o dovedi altfel dacă n-ar fi făcut totul cu smerenie, dacă n-ar fi raportat totul la Tatăl și dacă nu L-ar fi chemat atunci cînd săvîrșea minunile. Din pricina aceasta nu face toate minunile numai cu propria Sa putere, dar nici nu le face pe toate numai cu ajutorul Tatălui, pentru ca să ne încredințeze și de una și de alta. Uneori face minuni cu propria Sa putere, alteori rugîndu-Se de Tatăl. Apoi, ca să nu pară că este o contrazicere în purtarea Sa, cînd e vorba de minuni de mică importanță ridică ochii la cer; dar cînd e vorba

8. Matei 14, 17.

9. Marcu 8, 17–21.

10. Matei 14, 18.

11. Matei 14, 15.

12. Ioan 6, 9.

13. Matei 14, 19–21.

de minuni mari le face pe toate cu propria Sa putere, ca să cunoști că atunci cînd face minuni de mică importanță se uită la ceruri pentru ca să cinstească pe Tatăl, și nu pentru că are nevoie să primească putere de la altcineva. Astfel cînd a iertat păcatele, cînd a deschis raiul și a băgat pe tîlhar în rai, cînd a desființat legea veche cu multă putere, cînd a înviat nenumărați morți, cînd a potolit furtuna mării, cînd a dat la iveală tainele inimilor oamenilor, cînd a creat ochi, fapte pe care numai Dumnezeu le poate face și nimeni altul, nu-L vedem rugîndu-Se; dar cînd a înmulțit pîinile, minune cu mult mai mică decît toate celelalte, atunci Își ridică ochii la cer. Pentru ce? Pentru ca să ne arate, după cum am spus mai sus, Dumnezeirea și omenirea Sa, dar în același timp să ne și învețe să nu ne așezăm la masă pînă nu mulțumim Celui Ce ne-a dat hrana.

– Dar pentru ce nu face pîine din nimic?

– Ca să închidă gura marcioniților și maniheilor, care spun că lumea nu-i creația lui Dumnezeu, ca să ne învețe chiar prin fapte că toate cele văzute sînt lucrurile Lui și creaturile Lui și ca să ne arate că El este Cel Care face ca pămîntul să rodească, Cel Care a spus la începutul lumii: „Să răsară pămîntul iarbă verde”¹⁴; și: „Să scoată apele vietăți cu suflele vii”¹⁵. Aceasta nu-i o minune mai mică decît înmulțirea pîinilor, chiar dacă vietățile din apă n-au fost create din neființă, ci din apă. Nu este o minune mai mică a scoate din pămînt roade, iar din apă vietăți, ca a face din cinci pîini un număr atît de mare de pîini, iar din doi pești, o mulțime de pești. Acesta era un semn că Hristos stăpînește și pămîntul și marea.

Domnul Hristos făcea totdeauna minuni cu cei bolnavi; acum săvîrșește o minune prin care face bine la toți, pentru ca și cei mulți să nu fie numai privitorii minunilor săvîrșite asupra altora, ci să se bucure și ei de darul Lui.

Și ceea ce părea altădată iudeilor lucru minunat în pustie – că ziceau: „Poate, oare, să ne dea pîine și să gătească masă în pustie?”¹⁶ –, aceea a arătat Iisus cu fapta. Pentru aceasta i-a dus într-un loc pustiu, ca să nu aibă nimeni nici o îndoială despre minune, ca nimeni să nu creadă că a adus ceva la masă din vreun sat învecinat. De aceea și evanghelistul amintește și timpul, nu numai locul.

Și altceva mai învățăm de aici; aflăm de filozofia ucenicilor față de cele de neapărată trebuință vieții; ne face să cunoaștem cît de puțin țineau ei la hrană. Erau doisprezece oameni și aveau pentru hrana lor numai cinci pîini și doi pești! Atît de puțin preț puneau ei pe cele trupești! Erau lipiți numai de cele duhovnicești! Și nici pe acestea puține nu le-au

14. Fac. 1, 11.

15. Fac. 1, 20.

16. Ps. 77, 22.

oprit pentru ei, ci le-au dat cînd li s-au cerut. De aici trebuie să învățăm că chiar dacă avem puțin, și acest puțin al nostru să-l dăm celor săraci. Cînd li s-a poruncit să aducă cele cinci pîini, ucenicii n-au spus: „De unde vom mai avea hrană? Cu ce ne vom potoli foamea noastră?”, ci au ascultat îndată.

În afară de pricinile arătate mai sus, după părerea mea, Domnul înmulțește pîinile din niște pîini existente pentru ca să întărească și mai mult credința apostolilor Săi; că erau încă șovăielnici în credință. De aceea a și căutat la cer. Pentru celelalte minuni ucenicii aveau multe pilde; dar o minune ca aceasta nu mai văzuseră.

Așadar, Domnul a frînt pîinile și le-a dat mulțimilor prin ucenicii Săi, făcîndu-le ucenicilor o deosebită cinste. A făcut-o nu numai ca să-i cinstească, ci ca nici să nu aibă vreo îndoială cînd se va face minunea și nici să nu o uite cu trecerea timpului; că mîinile lor au fost martore. Tot pentru aceea Hristos lasă mulțimile să flămînzească mai întîi și așteaptă să vină mai întîi apostolii la El și să-L întrebe; și prin ei așază mulțimile; și tot prin ei le împarte pîinile și peștii, voind ca fiecare apostol să fie martor al minunii prin cele ce-a spus și prin cele ce-a făcut. De aceea a și luat pîinile de la apostoli, pentru ca să aibă multe mărturii ale minunii înmulțirii pîinilor și să li se întipărească bine în minte minunea. Dacă ar fi uitat minunea cu toate aceste fapte premergătoare, ce nu s-ar fi întîmplat dacă Domnul n-ar fi făcut nici una din ele?

Hristos poruncește ca mulțimile să se așeze pe iarbă pentru a le învăța să filozofeze. Că nu voia să hrănească numai trupurile, ci să instruiască și sufletele.

III

Și prin locul în care a hrănit mulțimile, și prin aceea că nu le-a dat decît pîine și pește și prin aceea că le-a dat tuturor aceleași bucate și le-a făcut comune și prin aceea că n-a dat unuia mai mult, iar altuia mai puțin, Hristos îi învață smerenia, înfrînarea și dragostea; îi învața să se socotească la fel unii față de alții și toate bunurile pămîntului să fie comune.

„Și frîgîndu-le, le-a dat ucenicilor Săi, iar ucenicii mulțimilor”. Frîgînd cele cinci pîini le-a dat ucenicilor; iar cele cinci pîini au izvorît în mîinile ucenicilor. Minunea însă nu s-a oprit aici, ci a făcut să mai și prisosească; să primească nu pîini întregi, ci firimituri, ca să arate că acestea erau resturile acelor pîini și ca să afle de minune și cei care n-au fost de față. De aceea a și lăsat mulțimile să flămînzească, ca să nu socotească nimeni o nălucire minunea. De aceea a făcut să prisosească douăsprezece coșuri, ca să poarte și Iuda un coș. Ar fi putut Hristos să potolească și în

alt chip foamea mulțimilor, dar atunci ucenicii n-ar mai fi cunoscut puterea Învățătorului lor, pentru că și pe timpul lui Ilie s-a făcut o minune la fel¹⁷. Atît de mult s-au minunat iudeii de această minune, încît au vrut să-L facă pe Hristos și împărat, deși nu făcuseră asta la celelalte minuni¹⁸.

Ce cuvînt ar putea înfățișa cum s-au înmulțit pîinile, cum s-au revărsat în pustie, cum au ajuns la atîta mulțime de oameni, că erau cinci mii de bărbați fără de femei și de copii; și aceasta-i cea mai mare laudă a poporului că stăteau lîngă Hristos și femei și bărbați; cum s-au făcut firimiturile; că și minunea aceasta nu-i mai mică decît înmulțirea pîinilor; și s-au făcut atîtea firimituri încît coșurile de firimituri să fie egale cu numărul ucenicilor; nici mai multe, nici mai puține.

Luînd deci firimiturile, Hristos nu le-a dat mulțimilor, ci ucenicilor, că mulțimile erau mai nedesăvîrșite în credință decît apostolii.

După ce a făcut minunea,

„Îndată a silit pe ucenici să intre în corabie și să meargă înaintea Sa de cealaltă parte, pînă ce va slobozi mulțimile”¹⁹.

Dacă, atunci cînd Hristos era cu ei, ucenicii puteau socoti nălucire și nu realitate minunea săvîrșită de El, apoi nu o mai puteau socoti așa cînd Hristos nu era de față. Pentru aceasta Hristos îngăduie ca minunile să fie supuse unei amănunțite cercetări: a poruncit ucenicilor să ia coșurile cu firimituri – dovada minunii săvîrșite – și să se despartă de El. De altfel cînd face vreo minune mare, Hristos caută să se scape și de mulțime și de ucenici, învățîndu-ne să nu urmărim a fi slăviți de mulțime și a tîrî mulțime de oameni după noi. Prin cuvîntul „a silit” evanghelistul arată că ucenicii nu voiau nicidecum să se despartă de Învățătorul lor. Și i-a trimis, așa-zicînd, ca să slobozească mulțimile; de fapt însă voia să se suie în munte. A făcut iarăși aceasta ca să ne învețe ca nici să nu ne amestecăm mereu cu mulțimea, dar să nu fugim totdeauna de ea, ci să facem cu folos pe amîndouă, schimbîndu-le una cu alta atît cît trebuie.

Să învățăm²⁰, așadar, și noi să stăm lîngă Iisus; dar nu pentru daruri materiale, ca să nu fim și noi ținuți de rău ca iudeii, cărora le-a zis: „Mă căutați, nu pentru că ați văzut minuni, ci pentru că ați mîncat din pîini și v-ați săturat”²¹. De aceea Hristos nu face des această minune, ci numai

17. III Regi 17, 9–16.

18. Ioan 6, 15.

19. Matei 14, 22.

20. De aici începe partea morală: *Și averile sînt o meserie mai folositoare decît toate celelalte meserii, al cărei Dascăl este Hristos; meseriile cele nefolositoare nici nu pot fi numite meserii. Învinuire adusă tinerilor care poartă încălțăminte înfrumusețată cu podoabe.*

21. Ioan 6, 26.

de două ori, ca să-i învețe pe iudei să nu slujească pîntecelui, ci să stea neconținut lipiți de cele duhovnicești.

Să ne lipim, dar, și noi de acestea și să căutăm pîinea cea cerească; și primind-o, să îndepărtăm de la noi toată grija cea lumească. Dacă mulțimile acelea și-au lăsat și case și orașe și neamuri, totul, și stăteau în pustie și nu plecau, deși erau siliți de foame, cu mult mai mult noi trebuie să arătăm mai multă filozofie cînd ne apropiem de o masă ca aceasta; trebuie să iubim cele duhovnicești și după acestea să căutăm pe cele materiale. Pe iudei i-a ținut de rău, nu pentru că-L căutau pentru pîine, ci pentru că-L căutau numai pentru pîine, și pe aceasta înainte de toate. Dacă disprețuim darurile mari dar ne lipim de cele mici, pe care Cel ce ni le dă vrea să le disprețuim, atunci pierdem și pe cele mari, după cum dacă le iubim pe acelea, atunci ni le dă și pe acestea; că darurile cele mici sînt un adaos la cele mari. Darurile cele materiale, oricît de mari ar fi ele, sînt mici în comparație cu cele duhovnicești.

Să nu umblăm, dar, după darurile cele materiale, ci să le socotim indiferente; și stăpînirea lor și pierderea lor; că și Iov nu-și lipea inima de avuții cînd le avea și nici nu le căuta cînd le-a pierdut! Bunurile materiale pentru aceasta se numesc bunuri, pentru ca să facem bine cu ele, nu pentru ca să le îngropăm în pămînt. Fiecare meseriaș își cunoaște meseria sa; bogatul însă nu cunoaște nici o meserie; nu știe nici să bată cu ciocanul, nici să cîrmuiască o corabie, nici să țeară, nici să zidească, nici vreo altă meserie asemănătoare! Să învețe, așadar, și bogatul o meserie! Să întrebuințeze cum trebuie averile sale: să miluiască pe cei nevoiași! Și va cunoaște atunci o meserie mai bună decît toate celelalte meserii.

IV

Da, milostenia este superioară tuturor meseriilor. Atelierul acestei meserii este făurit în ceruri; uneltele ei nu sînt făcute din fier și din aramă, ci din bunătate și din voință. Hristos este Dascălul acestei meserii, El și Părintele Lui. „Fiți, spune Domnul, *milostivi ca Tatăl vostru Care este în ceruri!*”²² Și minunat lucru este că această meserie e mai bună decît toate celelalte meserii; n-are nevoie nici de oboseală, nici de timp ca s-o săvîrșești. E de ajuns să vrei, și ai făcut totul.

Să vedem acum care este scopul acestei meserii?

– Care e deci scopul ei?

– Cerul, bunătățile cele cerești, slava cerească cea nespusă, cămările cele duhovnicești, făcliile cele strălucitoare, petrecerea cu Mirele și celelalte, pe care nici cuvîntul și nici mintea nu le pot înfățișa. Deci meseria

aceasta se deosebește mult și în această privință de toate celelalte meserii. Cele mai multe meserii sînt de folos vieții acesteia pămîntești, pe cînd meseria aceasta, milostenia, este de folos și vieții acesteia pămîntești, dar și vieții celei viitoare. Dacă se deosebește atît de mult de meseriile trebuincioase nouă în viața aceasta, de pildă de medicină, de arhitectură și de altele asemenea, apoi cu mult mai mult se deosebește de celelalte meserii, pe care, dacă le-am cerceta bine, nici meserii nu le-am putea numi. Din pricina aceasta, în ce mă privește, pe meseriile de prisos nici meserii nu le-aș putea numi. La ce ne este de folos meseria de a face mîncăruri alese și complicate? La nimic! Ba dimpotrivă este și foarte nefolositoare și vătămătoare: ne vatămă și trupul și sufletul, pentru că bagă cu multă dărnicie în casa noastră desfătarea, mama tuturor bolilor și a tuturor viciilor. Nu numai asta nu-i meserie; aș putea spune că nu sînt meserii nici pictura și nici brodatul, că ne fac să cheltuim banii de prisos. Meseriile trebuie să ne procure și să ne dea cele necesare traiului nostru, cele care întrețin viața noastră. Pentru aceasta ne-a dat Dumnezeu înțelepciune, ca să descoperim mijloacele prin care să putem ajuta viața noastră. Spune-mi, la ce ne folosește să zugrăvim și să pictăm figuri de animale pe pereții caselor sau pe haine? De aceea ar trebui îndepărtate multe lucruri din meseria cizmarilor și a țesătorilor, că acești meșteșugari au făcut din produsele meseriei lor produse de lux, au pierdut din vedere necesarul și au transformat meseriile lor într-un artificiu de meserie. Același lucru se întîmplă și cu arhitectura. Atîta vreme cît arhitectura zidește case și nu teatre, atîta vreme cît face lucruri necesare vieții și nu lucruri de prisos, o numesc meserie. Tot așa și cu țesătoria; o numesc meserie atîta vreme cît țese haine și îmbrăcăminte, dar nu cînd imită pînza de păianjen, nu cînd stîrnește rîsul și duce la moliciune. Tot așa și cu meseria de cizmar; atîta vreme cît face încălțăminte nu o voi lipsi de numele de meserie; dar dacă face pentru bărbați încălțăminte ce se potrivește numai pentru femei, dacă face pe bărbat ca prin încălțăminte să ajungă un afemeiat și un stricat, atunci meseria asta o voi rîndui-o între meseriile vătămătoare și de prisos și nu o voi numi deloc meserie. Știu că în multe privințe par un chițibușar cînd mă ocup de aceste lucruri; lucrul acesta însă nu mă va face să nu vorbesc mai departe. Pricina tuturor păcatelor este că aceste păcate par mici și de aceea le neglijăm.

Dar mi s-ar putea spune:

– Dar ce păcat este să porți o încălțăminte frumoasă, strălucitoare, care vine bine pe picior? Poate fi numit acesta un păcat?

– Vreți să-i răspund așa cum trebuie celui care vorbește așa? Vreți să-i arăt toată hidoșenia gîndirii lui? Nu vă veți supăra? Dar, mai bine spus, chiar dacă vă veți supăra, nu-mi pasă. Voi sînteți vinovați că vor-

besc ca un nebun, voi toți care nu socotiți lucrul acesta păcat, voi care mă siliți să mă năpustesc asupra luxului vostru.

V

Haide, dar, să cercetăm și să vedem ce mare este răul acesta! Cîta ocară, cîta batjocură nu meritați cînd vă brodați încălțăminte cu fire de mătase, cu care nu-i frumos să vă brodați nici hainele? Dacă disprețuiți spusele mele, ascultați glasul lui Pavel, care oprește acestea cu multă asprime și atunci veți simți batjocura.

– Ce spune Pavel?

– „*Femeile să nu se împodobească cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe*”²³. De ce iertare mai poți fi, oare, vrednic cînd Pavel nu îngăduie soției tale să poarte haine scumpe și luxoase, iar tu întinzi luxul acesta și la încălțăminte și faci să se ostenească atîția oameni ca tu să porți luxul acesta plin de batjocură și de ocară? Pentru aceste fire de mătase, pe care tu le iei și le coși pe încălțăminte ta, cu care împodobești pielea încălțăminte tale, se construiesc corăbii, se tocmesc vîslași, timonieri și căpitani de corabie, se întind pînzele și se pornește în largul mării; oamenii își părăsesc soțiile, copiii și patria; negustorul își încredințează viața valurilor mării, se duce în țări străine locuite de barbari, îndură o mulțime de primejdii. Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceasta? În timpurile vechi nu era așa! Bărbații se încălțau așa cum se cade să se încălțe un bărbat! Dacă vom merge tot așa mă tem că tinerii noștri cu timpul vor purta încălțăminte femeiască și nu se vor rușina! Și mai grozav este că părinții văd lucrul acesta și nu se revoltă, ce-l socotesc indiferent. Vreți să vă spun însă ceva și mai grozav? Se cheltuiesc atîția bani cînd printre noi sînt atîția săraci! Vreți să vă aduc în fața voastră pe Hristos, mort de foame, gol, osîndit de toți, înlănțuit? Nu meritați, oare, să vă trăznească Dumnezeu cînd nici nu-l băgați în seamă pe cel sărac, lipsit și de hrana cea de toate zilele, iar voi vă împodobiți cu atîta rîvnă încălțăminte? Hristos, cînd a dat porunci ucenicilor Săi, nu le-a îngăduit să aibă nici încălțăminte²⁴; noi însă nu numai că nu vrem să umblăm cu picioarele goale, dar nici nu ne încălțăm cum trebuie să ne încălțăm. Poate fi, oare, o slujenie mai mare ca aceasta? Poate fi o batjocură mai mare? Ca să împodobești pielea încălțăminte tale trebuie să ai suflet de femeie, să fii crud și neomenos, să fii doritor de lux și de lucruri fără de valoare. Cînd va mai putea să ia aminte la cele de neapărată trebuință un om care se ocupă cu aceste lucruri de prisos? Cînd va mai putea un tînăr ca acesta să se mai îngrijească de suflet sau să se gîn-

23. I Tim. 2, 9-

24. Matei 10, 10.

dească că are suflet? Un om de nimic va fi omul care se vede silit să admire niște lucruri ca acestea. Un om crud va fi omul care pentru acestea va trece cu vederea pe săraci. Un om lipsit de virtute va fi omul care-și cheltuiește cu acestea toată rîvna sa. Cînd va mai putea să se uite la cer omul care se interesează de calitatea firelor de mătase, de strălucirea culorilor și de florile brodate în pielea încălțămintei? Cînd va mai putea admira frumusețea cerului omul care rămîne uimit de frumusețea pielii încălțămintei sale și se uită numai la picioare? Dumnezeu a întins cerul, a aprins soarele, ca să-ți atragă spre înălțime privirile; tu, însă, la îndemnul diavolului, te silești să privești în jos și la pămînt, cum fac porcii. Diavolul cel viclean a născocit schimonoseala aceasta ca să-ți abată privirile de la frumusețea cerului. Pentru aceasta te-a adus aici; iar Dumnezeu, Care-ți arată cerul, este învins în sufletul tău de diavol, care ți-arată pielea încălțămintei tale! Dar, mai bine spus, nu-ți arată nici pielea – că și pielea este opera lui Dumnezeu –, ci păcatul și meseria pusă în slujba păcatului. Și astfel tînărul, îndrăgostit de încălțămintea brodată cu fire de mătase, merge uitîndu-se în jos la pămînt, deși a primit porunca să filozofeze despre cer! Se mîndrește cu încălțămintea sa mai mult decît dacă ar fi făcut cine știe ce faptă de vitejie; cînd iese în oraș merge în vîrfurile picioarelor; este cuprins de griji și de neplăceri zadarnice ca nu cumva să i se murdărească încălțămintea: iarna de noroi, iar vara de praf. Ce faci, omule? Ai aruncat, cu nebunia aceasta, tot sufletul tău în noroi. Vezi că este tîrît pe jos și nu te uiți la el, dar ai atîta grijă de încălțămintea ta. Cunoaște odată rostul încălțămintei! Rușinează-te de părerea ce ți-ai făcut-o de rostul ei. Pentru aceasta a fost făcută încălțămintea, ca să calci cu dînsa glodul, noroiul și toată murdăria de pe jos! Dacă nu vrei să ți se murdărească ghetetele, atîrnă-ți-le de gît sau pune-ți-le pe cap!

Rîdeți cînd mă auziți grăind așa! Mie însă, îmi vine să plîng de nebunia tinerilor acestora și de dragostea lor de lux. Ce e mai plăcut? Să-și murdărească pielea trupului lor cu noroi decît pielea încălțămintei lor? Și ajung tinerii aceștia josnici și zgîrciți; dar zgîrciți în felul lor. Obişnuieți să se înnebunească și să se dea în vînt după lux, au nevoie de mari venituri și de multe cheltuieli pentru hainele și luxul lor. Dacă tînărul are un tată darnic, ajunge și mai robit de lux, că îi crește această dorință nebună; iar dacă are un tată zgîrcit, e nevoit să săvîrșească alte ticăloșii pentru a aduna aur pentru niște cheltuieli ca acestea. Din pricina aceasta mulți tineri și-au vîndut tinerețea lor, au ajuns paraziții oamenilor bogați, au făcut și alte servicii rușinoase, cumpărînd, prin aceste servicii, împlinirea unei astfel de pofte. Se vede, dar, din aceasta că un tînăr ca acesta va fi zgîrcit, josnic și leneș și va fi silit să facă și multe alte păcate; va fi și crud și

iubitor de slavă; și nimeni nu mă va contrazice; crud, pentru că de dorul împodobirii pare că nici nu vede pe sărac, că își împodobește cu aur ghețele, dar trece cu vederea pe săracul leșinat de foame; iubitor de slavă, pentru că este învățat să fie lăudat de oameni chiar pentru toate fleacurile. Cred că un general nu se laudă atîta cu luptele și victoriile sale cît se laudă tinerii aceștia desfrînați cu podoabele de pe încălțămîntea lor, cu hainele lor lungi, care se tîrîie pe pămînt, cu părul capului lor, deși toată podoaba lor este opera altor meșteri. Dacă nu se stăpînesc să se laude cu munca altora, cum pot să se stăpînească a se lăuda cu ceea ce fac?

Să vă spun, oare, și altele mai grozave decît acestea sau vă sînt de ajuns și acestea? Cred că sînt de ajuns. Trebuie, dar, să-mi opresc aici cuvîntul. Că acestea le-am adresat celor care au totdeauna obiceiul să spună că faptele osîndite de mine nu sînt cine știe ce păcate! Știu că mulți tineri nici nu vor lua aminte la cuvintele mele, fiind îmbătați de patimă. Dar aceasta nu m-a făcut să tac. Părinții cu judecată și sănătoși la suflet vor putea, împotriva voinței copiilor lor, să-i facă să se îmbrace și să se încălze așa cum se cuvine. Să nu spună tatăl: „Nu-i nimic aceasta!” sau: „Nu-i nimic aceea!” O astfel de judecată, da, o astfel de judecată a stricat totul. Ar trebui instruiți copiii noștri și în această privință! Să-i facem să fie, chiar în lucrurile mici, plini de cuviință, mari la suflet, să nu se uite la forma lucrurilor, ci la fondul lor; așa vor fi vrednici și în lucrurile mari. Ce este mai neînsemnat decît învățarea literelor alfabetului? Și totuși cu ajutorul lor ajung oratori, învățați, filozofi! Dacă nu vor cunoaște literele, nu vor cunoaște nici retorica, nici știința și nici filozofia!

Cuvintele acestea nu le adresez numai tinerilor, ci și femeilor și fetelor. Și ele sînt supuse, ca și tinerii, acelorași păcate; ba cu mult mai mult fetelor, cu cît unei fecioare îi stă bine buna-cuviință. Așadar socotiți cele spuse către tineri ca spuse și către voi, ca să nu repet din nou aceleași lucruri.

Este timpul deci să termin cuvîntul cu o rugăciune. Rugați-vă, dar, toți împreună cu mine, ca mai cu seamă tinerii Bisericii să trăiască în bună-cuviință și să ajungă la bătrîneți cinstite. Că nu este bine ca aceia care nu trăiesc așa să ajungă la bătrînețe; dar pentru cei care trăiesc în tinerețe ca niște bătrîni, pentru aceia mă rog să ajungă la adînci bătrîneți, să fie părinții unor copii vrednici, să bucure pe cei ce i-au născut, dar mai înainte de toți pe Dumnezeu, Creatorul lor; să alunge departe de ei orice boală sufletească, nu numai aceea cu privire la încălțămînt, nici numai aceea cu privire la haine, ci orice boală sufletească, orice păcat. Un tînar, de a cărui educație nu te ocupi este ca un pămînt întelenit pe care cresc mulți spini. Să aruncăm, dar, asupra tinerilor focul Duhului Sfînt, să ardem dorințele lor rele, să întoarcem brazdele ogorului sufletului lor și

să-i facem gata de a primi sămînța. Să arătăm lumii pe tinerii noștri mai cumiști și mai înțelepți decît bătrînii păgînilor. Atunci e lucru de mirare, cînd cumințenia strălucește în viața tînărului! Dacă ești cuminte la bătrînețe, n-ai mare merit; vîrsta te ajută să fii cuminte! Minunat lucru este să fii liniștit în mijlocul valurilor, să nu te arzi cînd ești în cuptor, să nu fii desfrînat cînd ești tînăr.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să imităm pe fericitul Iosif, care a strălucit prin toate faptele lui, ca să avem parte și noi de aceleași cununi ca și el, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă împreună cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA L

**„Slobozind mulțimile, S-a suit în munte
ca să Se roage îndeosebi. Și făcîndu-se seară
era singur acolo. Iar corabia era în mijlocul mării,
învăluindu-se de valuri, că era vîntul împotrivă”¹**

I

Pentru care pricină S-a suit în munte? Ca să ne învețe că bun lucru este pustia și singurătatea cînd trebuie să stăm de vorbă cu Dumnezeu. Hristos Se retrage des în pustie și-Și petrece de multe ori întreaga noapte în rugăciune, ca să ne învețe să căutăm timp potrivit și loc potrivit în care să ne facem netulburați rugăciunea. Pustia este mama liniștii, port liniștit, care ne scapă de toate tulburările. Pentru aceea Se suia Hristos în munte.

Ucenicii însă sînt iarăși în primejdie pe mare; și i-a prins o furtună tot așa de cumplită ca și cea de mai înainte². Dar atunci Îl aveau pe Hristos în corabie; acum însă sînt singuri. Iisus îi duce și-i ridică încetul cu încetul spre lucruri mai înalte și-i învață să îndure totul cu curaj. De aceea cînd i-a prins întîia oară furtuna pe mare Hristos era de față, dar dormea, ca să-i poată ajuta și liniști îndată. Acum însă, pentru a-i supune la o răbdare și mai mare, nu mai rămîne cu ei în corabie, ci pleacă și îngăduie ca furtuna să se dezlănțuie pe cînd ucenicii erau în mijlocul mării, pentru ca să nu mai aibă din nici o parte vreo nădejde de mîntuire; îi lasă să fie noaptea bîntuiți de furtună, pentru a le trezi, după părerea mea, inima lor amorțită. Era noapte. Iar noaptea împreună cu furtuna le mărea și mai mult frica. În afară de zdruncinarea sufletului lor, Hristos i-a făcut să-L dorească și mai mult și să se gîndească neconținut la El. Aceasta este pricina că Domnul n-a venit la ei îndată ce a izbucnit furtuna.

„Și în a patra strajă a nopții a venit la ei, mergînd pe mare”³

A venit la ei ca să-i învețe să nu caute să scape îndată de necazurile ce-i apasă, ci să le suporte cu curaj. Cînd ucenicii nădăjduiau să scape de

1. Matei 14, 23-24.

2. Matei 8, 23-27.

3. Matei 14, 25.

frică, tocmai atunci li se mărește frica, pentru că: „Văzîndu-L ucenicii umblînd pe mare s-au spăimîntat, zicînd că este o nălucă și de frică au strigat”⁴.

Așa face totdeauna Hristos. Cînd vrea să scape pe cineva de necazuri aduce pe capul lui altele și mai cumplite și mai înfricoșătoare. Așa cum s-a întîmplat și acum. După furtună i-a înspăimîntat și vederea Lui nu mai puțin decît furtuna. De aceea Hristos n-a gonit nici întunericul și nici nu S-a arătat îndată ucenicilor Săi ca să-i întărească, după cum spuneam, ci i-a trecut din spaimă în spaimă, învățîndu-i să fie răbdători. Tot așa a făcut și cu Iov. Cînd avea să pună capăt fricii și încercării, atunci, la sfîrșit, a îngăduit să vină peste el un necaz și mai mare; nu mă gîndesc la moartea copiilor, nici la vorbele soției, ci la ocările slugilor și ale prietenilor lui. La fel și cu Iacov; cînd avea să scape de chinurile îndurate pe pămînt străin, atunci a îngăduit să se dezlănțuie și să se nască în sufletul lui o spaimă și mai mare: socrul lui pusese mîna pe el și-l amenința cu moartea; scapă de socrul lui, dar cade în mîinile fratelui său și deasupra capului său atîrnă primejdie de moarte. Pentru că nu este cu putință ca dreptii să fie supuși vreme îndelungată la crunte încercări, Domnul, voind să-i facă să aibă mai mare folos, le înăsprește încercările tocmai cînd au a scăpa de chinuri și necazuri. Lucrul acesta l-a făcut și cu Avraam; cea din urmă încercare la care l-a supus a fost jertfirea fiului său. Suferințele cele mai groaznice se îndură cu ușurință cînd știi că sfîrșitul suferințelor tale bate la ușă, că este aproape scăparea. Așa a făcut și acum Hristos, pe furtuna aceea groaznică, cu ucenicii Săi. Nu S-a descoperit pe Sine pînă ce apostolii n-au strigat. Cu cît mai mult li s-a mărit spaima, cu atît mai mult s-au bucurat de venirea Lui.

Apoi, pentru că au strigat, „Îndată le-a grăit lor Iisus, zicînd: «Îndrăzniți, Eu sînt, nu vă temeți.»”⁵.

Aceste cuvinte le-au alungat frica și i-au făcut să prindă curaj. Dar pentru că ucenicii nu L-au cunoscut la chip și din pricina mergerii minunate pe mare și din pricina nopții, Hristos li Se face cunoscut cu glasul.

Dar ce a făcut Petru, apostolul cel plin de căldură în toate împrejurările, apostolul care o ia totdeauna înaintea celorlalți? I-a spus lui Hristos:

„Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă!”⁶

N-a spus: „Roagă-Te! Înălță rugăciuni!”, ci: „Poruncește!” Ai văzut cît de puternică e căldura dragostei lui, cît de mare îi este credința? Și totuși aceasta îl primejduiește de multe ori, pentru că cere totdeauna

4. Matei 14, 26.

5. Matei 14, 27.

6. Matei 14, 28.

ceva peste măsură de mare. Că și acum a cerut un lucru foarte mare; din dragoste numai, nu din fală. Că nici n-a spus: „Poruncește să merg pe apă!”

– Dar ce?

– „*Poruncește să vin la Tine!*” Nimeni nu iubea atîta pe Iisus. Așa a făcut și după înviere⁷. Și acum n-a avut răbdarea să meargă odată cu ceilalți cu corabia pînă la El, ci a pornit-o singur înainte; iar lucrul acesta arată nu numai dragostea, ci și credința lui. N-a crezut că numai Hristos poate merge pe mare, ci că poate și pe alții să-i aducă la El pe mare. Și Petru dorește îndată să fie alături de El.

„*Iar El i-a zis: „Vino!” Și coborîndu-se Petru din corabie, a mers pe apă și a venit la Iisus. Dar văzînd vîntul tare, s-a înfricoșat și începînd să se scufunde, a strigat, zicînd: „Doamne, scapă-mă!” Și îndată Iisus, întinzînd mîna, l-a apucat și i-a zis: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?”*”⁸

Minunea aceasta, a mergerii lui Iisus pe apă, e mai mare decît minunea de mai înainte, a potolirii furtunii. De aceea a și făcut-o mai pe urmă. După ce a arătat mai înainte că are putere asupra mării, a săvîrșit și această minune mai mare. Atunci certase numai vînturile; acum merge El însuși pe apele mării și dă și altuia puterea de a face lucrul acesta. Dacă Hristos i-ar fi poruncit El lui Petru să meargă pe apă, Petru n-ar fi primit, pentru că nu avea atît de mare credință.

II

– Dar atunci pentru ce Hristos i-a încuviințat cererea lui?

– Iată de ce! Dacă Domnul i-ar fi răspuns lui Petru: „Nu poți!”, Petru, înflăcărat cum era, L-ar fi contrazis. De aceea îl lasă să se convingă prin fapte, ce pe viitor să se înțeleptească. Dar nici așa Petru nu se poate stăpîni. Se coboară în mare și este învăluit de valuri; că s-a temut; lucrul acesta furtuna a făcut-o; vîntul i-a băgat frica în suflet.

Evangelistul Ioan spune că „*ucenicii voiau să-L ia în corabie; și îndată corabia a sosit la pămîntul la care mergeau*”⁹. Deci chiar cînd ucenicii se apropiau de țarm, Hristos S-a suit în corabie.

Coborîndu-se deci Petru din corabie, a pornit-o spre Iisus; și nu se bucura atîta Petru că merge pe apă cît se bucura că merge la Iisus. A biruit primejdia cea mare, marea, dar a fost biruit de una mai mică, vîntul! Așa e omul! De multe ori reușește în fapte mari, dar e înfrînt în cele

7. Ioan 20, 2–4.

8. Matei 14, 29–31.

9. Ioan 6, 21.

mici. Așa a pățit proorocul Ilie cu Izabela, Moise cu egipteanul, David cu Bersabee. La fel și Petru. Frica de furtună era încă puternică în sufletul lui, totuși a îndrăznit să păsească pe apă; dar în fața bății vântului n-a mai putut să se țină, cu toate că era aproape de Hristos. Deci la nimic nu-ți folosește să fii aproape de Hristos dacă nu ești aproape cu credința!

Cufundarea lui Petru a arătat deosebirea dintre Dascăl și ucenic, dar i-a mîngîiat pe ceilalți ucenici. Dacă se supăraseră pe cei doi frați care-l ceruseră lui Iisus să-i pună de-a dreapta și de-a stînga¹⁰, apoi cu mult mai mult acum. Că nu primiseră Duhul Sfînt. Dar după pogorîrea Duhului Sfînt nu mai sînt așa! În toate împrejurările îi dau înțîietate lui Petru: pe el îl pun să vorbească înaintea mulțimilor, deși era mai neinstruit decît ceilalți.

– Dar pentru ce Domnul n-a poruncit să înceteze vîntul, ci, întinzînd mîna, l-a apucat?

– Pentru că era nevoie de credința lui Petru. Cînd noi nu facem ce trebuie să facem, nici Dumnezeu nu stă alături de noi. Pentru a-i arăta lui Petru că nu furia vîntului l-a făcut să se scufunde, ci puținătatea credinței lui, Hristos îi spune: „*Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?*” Deci, dacă Petru n-ar fi fost slab în credință, ar fi înfruntat cu ușurință vîntul. De aceea Hristos îngăduie ca vîntul să sufle mai departe și după ce l-a luat de mîna, pentru a-i arăta că atunci cînd credința îi era puternică, vîntul nu-l putea vătămă cu nimic. Hristos a făcut cu Petru așa cum face o pasăre cu puiul ei, sprijinindu-l cu aripile și aducîndu-l din nou în cuib, cînd puiul iese din cuib înainte de vreme și cade.

„*Și cînd au intrat ei în corabie, atunci a stat vîntul*”¹¹.

Cînd a potolit furtuna pe mare oamenii din corabie au spus: „*Cine este omul acesta, că și vînturile și marea ascultă de El?*”¹² Acum însă nu mai grăiesc așa.

„*Iar cei din corabie venind I s-au închinat Lui, zicînd: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu ești!*”¹³

Vezi, dar, că Hristos îi duce încetul cu încetul pe toți spre gînduri din ce în ce mai înalte? A întărit credința lor și prin mergerea Lui pe mare și prin porunca dată lui Petru de a merge și el pe mare și prin scăparea lui de înec. Atunci certase marea; acum n-o mai ceartă, dar Își arată puterea Lui altfel, într-un chip cu mult mai mare. De aceea au și spus cei din corabie: „*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu ești!*”

– Ce a făcut Hristos? I-a ținut de rău pe cei care au grăit așa?

10. Matei 20, 20–24.

11. Matei 14, 32.

12. Matei 8, 27.

13. Matei 14, 33.

- Cu totul dimpotrivă, chiar a întărit cuvintele lor și a tămăduit pe cei ce se apropiiau de El cu mai multă putere, și nu ca mai înainte.

„Și trecînd, a venit în pămîntul Ghenizaretului. Și cunoscîndu-L oamenii locului aceuia au trimis în tot ținutul acela și I-au adus Lui pe toți bolnavii și-L rugau să se atingă de poalele veșmintelor Lui; și cîți se atingeau se tămăduiau”¹⁴.

Bolnavii nu se mai apropiiau acum de Hristos ca mai înainte; nu-L mai chemau în casa lor, nu-I mai cereau să pună mîna pe ei, să poruncească cu cuvîntul; își căpătau acum tămăduirea într-un chip cu mult mai înalt, cu mult mai filozofic și cu mai multă credință. Femeia cu curgere de sînge i-a învățat pe toți să filozofeze.

Evangelistul, ca să arate că Domnul a venit după multă vreme iarăși în acele locuri, zice: *„Și cunoscîndu-L oamenii locului aceuia, au trimis în ținutul acela și I-au adus Lui pe cei bolnavi”*. Timpul cît Hristos a lipsit dintre ei, nu numai că nu le-a slăbit credința, ba, dimpotrivă, le-a mărit-o și le-a păstrat-o în floare.

Să ne atingem¹⁵ și noi de poalele hainei Lui! Dar, mai bine spus, dacă vrem putem să-L avem pe Hristos în întregime. Și acum trupul Lui stă în fața noastră; nu numai haina Lui, ci și trupul Lui. Nu numai ca să ne atingem de El, ci să-L și mîncăm și să ne și săturăm. Să ne apropiem deci de El, cu credință, fiecare cu boala lui! Dacă ei care s-au atins de poalele hainei Lui au atras o atît de mare putere, cu mult mai mult noi, care-L ținem în întregime! A ne apropia cu credință nu înseamnă numai a primi sfintele taine ce stau înaintea noastră, ci și a le și atinge cu inimă curată și a fi însuflețiți de aceleași gînduri și simțăminte ca și cum ne-am apropia de Însuși Hristos. Ce dacă nu-I auzi glasul? Dar Îl vezi așezat pe Sfînta Masă! Dar, mai bine spus, Îi auzi și glasul! Îți grăiește prin evangheliști.

III

Credeți, dar, că și acum este Cina cea de Taină la care Domnul a mîncat. Întru nimic nu se deosebește aceea de aceasta. Pe aceasta n-o săvîrșește un om, iar pe cealaltă Hristos, ci El o săvîrșește și pe aceasta și pe aceea. Cînd îl vezi pe preot că-ți dă trupul și sîngele Lui, nu socoti că preotul face asta, ci că mîna lui Hristos se întinde spre tine. După cum atunci cînd te botezi, nu te botează preotul, ci Dumnezeu este Cel Care-ți ține capul

14. Matei 14, 34-36.

15. De aici începe partea morală: *Trebuie să ne apropiem de preot ca de Hristos, că El săvîrșește și acum Taina Sfintei Împărtășanii. Mai mare este milostenia decît jertfa. Trebuie să se săvîrșească întîi milostenia și numai după aceea să afierosim bisericii vase sfinte de mare preț.*

cu putere nevăzută; și nici înger, nici arhanghel, nici altcineva nu îndrăznește să se apropie și să te atingă, tot așa și acum. Când Dumnezeu ne naște prin baia botezului, darul este numai al Lui. Nu vezi că aici pe pământ cei care înfiază pe cineva nu îngăduie ca slugile lor să facă acte de înfiere, ci ei înșiși se duc la tribunal? Tot așa și Dumnezeu n-a îngăduit ca îngerii să ne facă acest dar, ci El Însuși este de față, poruncind și zicînd: „*Și tată al vostru să nu numiți pe pământ*”¹⁶. Hristos n-a spus aceste cuvinte ca să disprețuiești pe părinți, ci ca, înaintea tuturor acestora, să preferi pe Creatorul tău, pe Cel Ce te-a înscris printre copiii Lui. Căci Cel Ce a dat ceea ce-i mai mult, adică pe El Însuși, cu mult mai mult nu va refuza să-ți dea și trupul Său.

Să auzim, dar, și preoți și credincioși, de ce am fost învredniciți! Să auzim și să ne cutremurăm! Ne-a dat să ne săturăm cu sfîntul Lui trup! S-a dat pe El Însuși jertfă! Ce cuvînt de apărare mai avem cînd fiind hrăniți așa păcătuim atîta! Cînd mîncînd Mielul, sîntem lupi! Cînd fiind hrăniți cu Oaia, răpim ca lei! Taina aceasta a sfîntei împărtășanii ne poruncește să fim totdeauna curați nu numai de jaf și de răpire, dar chiar de cea mai mică dușmănie. Că taină a păcii este taina aceasta. Taina aceasta nu ne lasă să ne lipim inima de bani. Dacă Dumnezeu nu S-a cruțat pe El Însuși pentru noi, ce n-am merita dacă am cruța banii, dar nu ne-am cruța sufletul, pentru care Hristos nu S-a cruțat pe Sine? Dumnezeu a dat iudeilor în fiecare an un număr de sărbători ca să-și aducă aminte de binefacerile primite de la Dumnezeu. Ție însă, prin aceste sfînte taine, să-ți aducă aminte în fiecare zi de binefacerile lui Dumnezeu. Nu te rușina deci de cruce! Ea este cinstea noastră! Ea este taina noastră! Cu acest dar să ne împodobim, cu el să ne gătim! De aș spune că Dumnezeu a întins cerul, că a făcut marea și uscatul, că a trimis profeți și îngeri, nu voi spune nimic egal crucii. Crucea este capul tuturor bunătăților, că Dumnezeu n-a cruțat pe Fiul Său pentru mîntuirea slugilor Sale, înstrăinate de El. Nici un Iuda să nu se apropie de această masă, nici un Simon Magul! Că și unul și altul au pierit din pricina iubirii de argint! Să fugim de această prăpastie; nici să socotim că ne este de ajuns spre mîntuire dacă facem dar acestei sfînte mese un potir de aur bătut în pietre scumpe dezbrăcînd pe văduvă și orfani. Dacă vrei să cinstești jertfa, adu-I sufletul pentru care Hristos S-a jertfit. Sufletul fă-ți-l de aur. Care ți-i cîștigul dacă sufletul ți-i mai rău decît plumbul și lutul, iar potirul dăruit, de aur? Nici unul! Să nu căutăm, dar, să dăruim bisericii vase sfînte de aur, ci să căutăm ca ele să fie și din muncă cinstită. Munca aceasta cinstită, în care nu intră nici jaful, nici furtul, este mai de preț decît aurul din potirul dăruit! Biserica nu-i un loc unde se adună vase de aur și de argint, ci un loc de adunare a îngerilor;

De aceea trebuie să aducem la biserică sufletele noastre. Dumnezeu Se apropie de darurile noastre de aur numai dacă și sufletul nostru este de aur. Nu era de argint masa aceea de la Cina cea de Taină, nici nu era de aur potirul din care a dat Hristos ucenicilor sîngele Său! Dar toate erau de preț, toate înfricoșătoare, pentru că erau pline de Sfîntul Duh! Vrei să cinstești trupul lui Hristos? Nu-L trece cu vederea cînd este dezbrăcat! Nu-L cinsti aici în biserică cu haine de mătase, iar afară Îl lași să degere de frig, că n-are cu ce se îmbrăca! Cel care a spus: „*Acesta este trupul Meu*”¹⁷, și prin cuvînt a întărit lucrul, Același a spus și: „*Flămînd M-ați văzut și nu M-ați hrănit*”¹⁸ și: „*Întrucît n-ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut*”¹⁹. Trupul lui Hristos de pe altar n-are nevoie de acoperăminte prețioase, ci de suflet curat; dar cel gol, cel flămînd are nevoie de multă îngrijire. Să învățăm, dar, să filozofăm și să cinstim pe Hristos, așa cum El vrea. Cea mai plăcută cinste pentru Cel pe Care Îl cinstim este să-L cinstim așa cum vrea El, nu cum socotim noi. Și Petru socotea că-L cinstește, oprindu-L să-i spele picioarele²⁰. Dar ceea ce voia să facă nu era cinste, ci cu totul dimpotrivă. Tot așa și tu, cinstește-L pe Hristos cu cinstea pe care El ți-a poruncit-o, cheltuind cu săracii avuția ta. Dumnezeu n-are nevoie de vase de aur, ci de suflete de aur.

IV

Și acestea le spun nu ca să vă opresc de a face daruri bogate bisericii! Cer însă ca, odată cu aceste daruri, ba chiar înainte de acestea, să faceți milostenie! Dumnezeu primește și darurile voastre, dar cu mult mai mult milostenia voastră. Într-un caz se folosește numai cel ce face darul, în celălalt, și cel care-l primește; într-un caz, darul pare a fi prilej de ambiție, în celălalt, întreg darul este milostenie și iubire de oameni. Care e folosul cînd sfînta masă e plină de potire de aur, iar Hristos pierde de foame? Satură-L pe El mai întîi, că-i flămînd, și după aceea împodobește-I din belșug și masa Lui! Faci potir de aur, dar nu dai un pahar cu apă rece! Și care-i folosul? Îmbraci sfînta masă cu stofe brodate cu aur, iar lui Hristos nu-I dai nici acoperămîntul de care are nevoie! Care-i cîștigul faptei tale? Spune-mi, dacă ai vedea pe cineva lipsit de hrana cea de toate zilele și l-ai lăsa să piară de foame, dar i-ai îmbrăca cu argint masa lui, ți-ar mulțumi oare? Nu s-ar supăra mai degrabă pe tine? La fel, dacă ai vedea pe cineva că umblă în zdrențe și că îngheață de frig și nu i-ai da o haină să se îmbrace, dar i-ai înălța statuie de aur, spunînd că faci asta în cinstea lui, nu

17. Matei 26, 26.

18. Matei 25, 45.

19. Matei 25, 42.

20. Ioan 13, 8.

ți-ar spune, oare, că-ți bați joc de el, n-ar socoti o ocară fapta ta, și încă cea mai mare ocară? Același lucru gîndește-l și de Hristos, cînd colindă străzile și drumurile străin și pribeag căutîndu-Și adăpost. Nu vrei să-L primești, dar împodobești pardoseala bisericilor Lui, împodobești zidurile lor și capetele coloanelor lor! Atîrni candelă cu zale de argint în biserică Lui, dar pe El, înlănțuit în temniță, nici nu vrei să-L vezi!

Și spun acestea nu ca să te împiedic să fii darnic cu biserica lui Hristos, ci te îndemn să faci daruri bisericii odată cu milosteniile, dar, mai bine spus, acestea înaintea acelora. Nimeni nu te-a ținut vreodată de rău dacă n-ai făcut daruri bisericii; dar te-a amenințat Hristos și cu iadul și cu focul cel nestins și cu osînda la un loc cu demonii dacă nu faci milostenii. Să nu împodobim, dar, biserica și să trecem cu vederea pe fratele nostru care-i strîmtorat și necăjit. Biserica aceasta e mai de preț decît cealaltă biserică. Odoarele scumpe pe care le dăruiești bisericii pot fi luate și de împărați necredincioși și de tirani și de tîlhari. Dar tot ce faci pentru fratele tău flămînd, străin și gol, nici diavolul nu poate jefui; se află într-o visticierie care nu poate fi jefuită.

Poate că cineva mă va întreba:

– Dar atunci pentru ce Hristos a spus: „*Pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți pururea*”²¹

– Dar tocmai pentru aceasta trebuie să-L miluim, că nu-L avem pe El pururea flămînd, ci numai în viața aceasta. Iar dacă vrei să cunoști tot înțelesul spuselor Domnului, află că aceste cuvinte n-au fost spuse pentru ucenici, chiar dacă pare așa, ci pentru slăbiciunea femeii care l-a uns picioarele cu mir²². Pentru că ea era încă nedesăvîrșită, iar ucenicii puneau la îndoială fapta ei; Domnul a spus aceste cuvinte ca să o încurajeze. Că a grăit așa, ca s-o mîngîie, a adăugat: „*Pentru ce faceți supărare femeii?*”²³ Iar că noi îl avem pe Hristos pururea cu noi, o spune El însuși: „*Și iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului*”²⁴. Din toate acestea se vede că Domnul nu pentru altă pricină a spus aceste cuvinte, ci pentru ca nu cumva mustrarea pe care au făcut-o ucenicii femeii să nu vestejească credința ei atunci odrăslită. Și să nu aducem, dar, ca argument împotriva milosteniei cuvintele Domnului spuse pentru oarecare economie, ci să citim toate legile puse de El despre milostenie, atît în Noul cît și în Vechiul Testament, ca să depunem multă rîvnă pentru milostenie. Că milostenia ne curățește păcatele: „*Dați milostenie, spune*

21. Matei 26, 11.

22. Matei 26, 6–13.

23. Matei 26, 10.

24. Matei 28, 20.

Domnul, și toate vă vor fi curate”²⁵. Milostenia e mai mare decât jertfa: „Milă voiesc, iar nu jertfă”²⁶. Milostenia deschide cerurile: „Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu”²⁷. Milostenia este mai necesară decât fecioria. Fecioarele care n-au făcut milostenie au fost aruncate afară din cămara de nuntă și au intrat numai cele ce făcuseră milostenie²⁸.

Pe acestea toate știindu-le, să semănăm cu dărnicie, ca să secerăm rod și mai îmbelșugat și să avem parte de bunătățile cele viitoare cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în veci, Amin.

25. Luca 11, 41.

26. Osea 6, 6; Matei 9, 13.

27. Fapte 10, 4.

28. Matei 25, 1-13.

OMILIA LI

**„Atunci au venit la Iisus
cărturarii și fariseii din Ierusalim, zicînd:
„Pentru ce ucenicii Tăi calcă datina bătrînilor?
Că nu-și spală mîinile cînd mănîncă pîine”¹**

I

„Atunci”.

—Cînd?

— Cînd Iisus a făcut nenumărate minuni, cînd a vindecat pe bolnavi prin atingerea de marginea veșmintelor Lui. Pentru aceasta și evanghelistul înseamnă timpul cînd au venit la El cărturarii și fariseii din Ierusalim, ca să arate nespusa lor răutate, căci nu se dădeau înapoi de la nimic.

— Ce înseamnă: „*Cărturarii și fariseii din Ierusalim*”?

— Cărturarii și fariseii erau împrăștiati pretutindenea și împărțiți în douăsprezece părți. Cei din Ierusalim însă erau mai răi decît ceilalți, pentru că se bucurau și de mai multă cinste și erau și mai îngîmfați. Uită-mi-te cum își dau pe față răutatea lor! Că nici nu spun: „Pentru ce ucenicii Tăi calcă legea lui Moise?”, ci: „*Pentru ce calcă datina bătrînilor?*” De aici se vede că preoții introduseseră o mulțime de inovații, deși Moise le poruncise, înfricoșîndu-i și amenințîndu-i, să nu adauge, nici să scoată ceva din lege: „*Să nu adăugați*, spune el, *la cuvîntul pe care vi-l poruncesc vouă astăzi și să nu scoateți din el*”². Și totuși făceau inovații! Era de pildă această inovație: că nu trebuie să mănînci cu mîinile nesplălate, că trebuie să spele paharele și vasele de aramă și că trebuie să se spele pe ei înșiși. Cînd trebuia deci să scape de aceste practici, pentru că venise timpul, atunci ei s-au legat mai mult de mai multe practici de teamă să nu le răpească cineva puterea, voind să fie mai aspri chiar decît legiuitorii. Fărădelegea ajunsese atît de mare că erau păzite poruncile lor, dar erau călcate poruncile lui Dumnezeu; și aveau aceste practici atîta putere încît călcarea lor era pricină de acuzație. De aceea crima cărturarilor și a fariseilor era dublă: și pentru că introduceau inovații, și pentru că pedepseau cu strășnicie pe cei care le călcau; de Dumnezeu nici nu le păsa.

1. Matei 15, 1-2.

2. Deut. 4, 2.

Lăsînd deci la o parte celelalte practici: oalele și vasele de aramă – că ar fi fost de batjocură –, cărturarii și fariseii din Ierusalim vorbeau numai de spălarea mîinilor înainte de masă, practică ce li se părea de mai mare însemnătate decît toate celelalte; aveau astfel de gînd, după părerea mea, să-L facă pe Domnul să Se mînie. De aceea au și amintit de bătrîni, pentru ca Hristos, disprețuind așezămîntul bătrînilor, să le dea puțința de a-L ataca.

Dar se cuvine să cercetăm mai întîi pentru care pricină și ucenicii mîncau cu mîinile nespălate.

– Pentru ce, dar, mîncau așa?

– Nu făceau înapoi lucrul acesta, ci pentru că disprețuiau tot ceea ce era de prisos și dădeau atenție numai la ceea ce era neapărat trebuincios. Nu era pentru ei lege nici spălatul mîinilor înainte de masă, nici nespălatul, ci făceau și una și alta cum se întîmpla. Cînd apostolii nu țineau seama nici chiar de hrana cea de neapărată trebuință vieții, cum aveau să mai țină seama de niște fleacuri? Se întîmpla adesea să mănînce pe neprevăzute, ca de pildă cînd au mîncat în pustie sau cînd au rupt spice; aceste fapte însă cărturarii și fariseii le-au socotit crime, ei care treceau cu vederea totdeauna poruncile mari, dar făceau mare caz de cele de prisos.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Nu le-a răspuns la învinuirea adusă, nici nu S-a apărat, ci îndată îi învinuiește, năruindu-le îndrăzneala și arătîndu-le că omul cu mari păcate nu trebuie să vorbească de păcatele cele mici ale altora. „Voi trebuie să fiți învinuiți, le spune Hristos, nu să învinuiți!”

Observă că, atunci cînd Hristos voiește să desființeze o poruncă din lege, o face sub formă de întrebare. Așa a făcut și acum. N-a vorbit îndată de porunca ce a fost călcată, dar nici n-a spus: „Nu-i nimic!” – că i-ar fi făcut și mai obraznici –, ci le taie mai întîi obrăznicia, acuzîndu-i de un păcat cu mult mai mare și întorcînd învinuirea împotriva lor; și nici n-a spus: „Bine au făcut ucenicii Mei călcînd această poruncă!”, ca să nu-L poată acuza; dar nici n-a spus că ucenicii au făcut rău, ca să nu întărească datina lor; și iarăși, nici nu învinuiește pe bătrîni că sînt niște călcători de lege și niște pîngăriți, pentru că atunci I-ar fi întors spatele ca unui hulitor și ocăritor, ci, lăsînd toate acestea, apucă o altă cale. În aparență ține de rău pe cei de față, dar de fapt atacă pe cei care au legiuințat acestea. Nu pomeniște deloc de bătrîni, dar în învinuirea adusă cărturarilor și fariseilor îi cuprinde și pe ei și arată că păcatul lor este dublu: întîi, că nu ascultă de Dumnezeu, și al doilea, că fac aceasta de dragul oamenilor; ca și cum le-ar spune: „Asta, da, asta v-a pierdut, că ascultați în toate de bătrîni!” Dar nu le grăiește așa, ci le spune:

„Pentru ce și voi călcați porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră? Că Dumnezeu a poruncit: «Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta!» și: «Cel care grăiește de rău pe tatăl lui și pe mama lui cu moarte să se sfârșească». Dar voi spuneți: Cel care va zice tatălui său sau mamei sale: «Darul meu, care ți-ar putea fi de folos, este dat lui Dumnezeu» acela să nu cinstească pe tatăl și pe mama sa! Deci ați desființat porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră»³.

II

N-a spus: „datina bătrînilor”, ci „datina voastră”; și: „Voi spuneți”; și n-a spus: „Bătrînii spun”, ca să fie suportat mai cu ușurință cuvîntul Său. Pentru că fariseii și cărturarii voiseră să arate că ucenicii sînt niște călcători de lege, Hristos le arată că ei calcă legea și că ucenicii Lui sînt slobozi de păcat. Ceea ce-i poruncit de oameni – și mai ales de niște oameni nelegiuîți – nu-i lege; de aceea și Hristos o numește „datină”. Și pentru că porunca de a te spăla pe mîini înainte de a mîncă nu era o poruncă potrivnică legii, Hristos citează o altă datină, potrivnică legii. Cu alte cuvinte, le spune așa: „Ați învățat pe tineri ca, sub masca evlaviei, să disprețuiască pe părinți”.

– Cum și în ce chip?

– Dacă un părinte spunea copilului său: „Dă-mi oaia aceasta pe care o ai sau vițelul sau altceva la fel”, copilul îi răspundea: „Ceea ce vrei să ai de la mine este dăruit lui Dumnezeu și nu-l poți primi!” De aici se naște un îndoit rău. Sub pretextul că-i juruit lui Dumnezeu nu-l dădeau nici lui Dumnezeu, și nu ajutau nici pe părinți. Ocărau pe părinți în numele lui Dumnezeu și pe Dumnezeu în numele părinților. Hristos însă nu le-a spus de la început lucrul acesta, ci mai întîi le citește legea prin care arată că legea voiește tare mult ca părinții să fie cinstiți: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să trăiești mulți ani pe pămînt”⁴; și iarăși: „Cel care va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, cu moarte să moară!”⁵. Hristos lăsînd la o parte textul cu răsplata dată copiilor care cinstesc pe părinți⁶, citează textul cel mai înfricoșător, adică pedeapsa care-i amenință pe cei care nu cinstesc pe părinții lor, voind să-i înfricoșeze și să-i întoarcă pe calea cea bună pe cei care au minte; și le arată că sînt vrednici de moarte. Cu alte cuvinte Hristos le spune așa: „Dacă-i pedepsit cu moartea cel care necinstește numai cu cuvîntul pe părinții săi, cu atît mai mult voi care-i necinstiți cu fapta. Și nu numai că-i necinstiți, dar învățați și pe alții să-i

3. Matei 15, 3–6.

4. Ieș. 20, 12.

5. Ieș. 21, 16.

6. Ieș. 20, 12.

necinstească. Cum îndrăzniți, dar, să învinuiți pe ucenici, voi, care nici nu trebuie să trăiți? Ce e de mirare că Mă ocăriți așa pe Mine, pe Care deo-camdată nu Mă cunoașteți, cînd faceți același lucru și Tatălui?” În toate împrejurările Domnul le spune și le arată că aici își are începutul nebu-neasca lor mîndrie.

Unii interpretează altfel cuvintele: „*Darul meu, care ți-ar putea fi de folos, este dat lui Dumnezeu*” și spun că înseamnă: „Nu-ți datorez cinstel! Iar dacă te cinstesc, îți fac un har!” Hristos însă n-a pomenit de o ocară ca aceasta. Evanghelistul Marcu face mai clar textul acesta spunînd: „*Este corban lucrul meu care ți-ar putea fi de folos*”⁷, iar cuvîntul „*cor-ban*” nu înseamnă dar sau pomană, ci se întrebuițează special cînd e vorba de ceva afierosit lui Dumnezeu.

Așadar după ce le-a arătat că ei, care calcă legea, nu pot avea dreptul să învinuiască pe cei care calcă o datină a bătrînilor, le spune că și profetul Isaia grăiește la fel. După ce le-a dovedit vinovăția lor merge mai departe și procedează ca de obicei, citînd cuvintele Scripturii și arătînd cu aceasta că este perfectă armonie între el și Dumnezeu.

– Dar ce spune profetul?

„*Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. În zadar Mă cinstește, învățînd învățături ce sînt porunci ale oamenilor*”⁸.

Ai văzut cîtă armonie este între profeție și cuvintele Domnului? Ai văzut că profetul arată cu mult înainte răutatea lor? Învinuirea adusă de Hristos acum le-o adusese Isaia cu mult înainte. De demult spusese Isaia că iudeii Îl disprețuiesc pe Dumnezeu. „*În zadar Mă cinstesc!*” spunea Isaia; dar de poruncile lor fac mare caz: „*Învățînd învățături ce sînt porunci ale oamenilor*”. Așa că ucenicii Domnului aveau toată dreptatea cînd nu țineau aceste porunci.

După ce Hristos le-a dat cărturarilor și fariseilor lovitura mortală și prin fapte și prin propriile lor cuvinte, după ce le-a mărit vina și prin cuvintele profetului, nu Se mai adresează lor, că sînt de neîndreptat, ci Își îndreaptă cuvîntul către popor, ca să dea o învățătură înaltă, mare și plină de multă filozofie. Învinuirea adusă de cărturari și farisei ucenicilor îi dă Domnului prilejul să dea o poruncă mai mare, anume aceea a desființării prescripțiunilor cu privire la mîncăruri. Dar uită-te cînd dă această poruncă! După ce a curățit pe lepros, după ce a desființat păzirea sîmbetei, după ce a arătat că este Împăratul pămîntului și mării, după ce a dat legile Sale, după ce a iertat păcatele, după ce a înviat morți, după ce le-a dat iudeilor multe dovezi despre Dumnezeirea Sa; atunci le vorbește și despre mîncăruri.

7. Marcu 7, 11.

8. Matei 15, 8–9.

III

Întreg iudaismul se menține prin poruncile cu privire la mâncăruri; desființează poruncile acestea și-ai desființat iudaismul! Cu aceasta Hristos a arătat că trebuie desființată și tăierea împrejur. Dar deocamdată nu dă această poruncă, că era mai veche decât toate celelalte porunci și se bucura de mai multă trecere; aceasta o va legiui prin ucenicii Săi. Atît de mare era această poruncă a tăierii împrejur încît chiar ucenicii, după trecere de atîta vreme, cînd au vrut să o desființeze, mai întîi o întrebuintează și apoi o desființează.

Dar iată cum dă Hristos legea pentru desființarea prescripțiunilor cu privire la mâncăruri.

„Chemînd mulțimile, le-a zis: «Auziți și înțelegeți»”⁹.

Domnul nu dă această poruncă fără nici o pregătire, ci face ca să fie bine primit cuvîntul Său mai întîi prin cinstea și atenția pe care o dă mulțimii – că aceasta a vrut să spună evanghelistul prin cuvintele: *„Chemînd mulțimile”* – și apoi prin timpul pe care îl alege. Hristos începe să dea această lege atunci cînd mulțimile puteau primi mai cu ușurință spusele Sale, adică după ce dăduse pe față răutatea cărturarilor și fariseilor, după ce-i biruise, după ce arătase că și profetul Isaia i-a învinuit. Și iarăși, nu-i cheamă pe ascultătorii Săi fără pregătire, ci-i face mai cu luare-aminte, spunîndu-le: *„Înțelegeți”*, adică: „Fiți atenți! Fiți cu mintea trează, că merită atenție legea pe care v-o dau! Dacă ați ascultat pe cărturari și farisei, care, de dragul datinei lor, au desființat legea cînd nu trebuia, cu mult mai mult trebuie să Mă ascultați pe Mine, Care vă duc la timp potrivit spre o mai înaltă filozofie”. Hristos n-a spus: „Nu-i nimic păzirea poruncilor cu privire la mâncăruri”; nici n-a spus: „Greșit v-a dat Moise aceste porunci”; și nici: „Poruncile acestea vi le-a dat Moise pentru că a vrut să țină seamă de slăbiciunile voastre”, ci a grăit sub formă de sfat și de îndemn, dînd ca mărturie cele ce se petrec în fiecare zi, zicînd:

„Nu ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură”¹⁰.

Hristos ia exemple din natură și cînd legiuiește și cînd pronunță hotărîri. La auzul acestor exemple cărturarii și fariseii nu-L puteau contrazice și nici nu-I puteau spune: „Ce spui? Dumnezeu a poruncit să păzim anumite reguli cu privire la mâncăruri și Tu ne dai o altă lege?”, ci au plecat pentru că le închisese desăvîrșit gura, nu numai prin aceea că i-a învins, dar și prin aceea că a dat pe față viclenia lor, că a dezgolit și faptele lor ascunse și tainele sufletelor lor.

9. Matei 15, 10.

10. Matei 15, 11.

Dar uită-mi-te că Hristos nu are încă suficient curaj să vorbească deschis împotriva prescripțiilor legii cu privire la mîncăruri. De aceea nici n-a spus: „Nu mîncărurile spurcă pe om”, ci: „*Nu ce intră în gură spurcă pe om*”. Și se poate presupune ca aceste cuvinte să fie spuse și despre mîinile nespălate. Într-adevăr, Hristos a vorbit despre mîncăruri dar s-a gîndit și la spălarea mîinilor.

Atît de înrădăcinată era în sufletele iudeilor păzirea regulilor cu privire la mîncăruri, încît Petru, chiar după înviere, a spus: „*Nu, Doamne, pentru că niciodată n-am mîncat ceva spurcat și necurat*”¹¹. Chiar dacă a spus aceste cuvinte pentru alții, ca să aibă o apărare față de cei care l-ar învinui că s-a dus la cei netăiați împrejur și ca să poată arăta că s-a împotrivit, dar n-a reușit, totuși cuvintele sale arată că aceste reguli cu privire la mîncăruri aveau multă autoritate. Din pricina aceasta și Hristos n-a vorbit de la început deschis despre mîncăruri, ci a spus: „*Cele care intră în gură*”. Iară mai pe urmă pare că vorbește mai lămurit; dar la sfîrșit învăluie din nou gîndul Său spunînd: „*Iar a mînca cu mîini nespălate nu spurcă pe om*”¹². Face lucrul acesta ca să pară că despre mîncatul cu mîinile nespălate a început să vorbească și că numai despre aceasta a vorbit. De aceea n-a spus: „Mîncărurile nu spurcă pe om”, ci a vorbit despre spălarea mîinilor, pentru ca fariseii să nu-l poată întoarce cuvîntul.

La auzul acestor cuvinte fariseii s-au scandalizat; mulțimile însă nu.

„*Apropiîndu-se ucenicii Lui I-au zis: «Știi că fariseii, auzind acest cuvînt, s-au scandalizat?»*”¹³

Și doar Domnul nu le grăise fariseilor!

– Ce-a făcut Hristos?

– N-a căutat să potolească scandalizarea lor, ci i-a muștrat, spunînd:

„*Orice răsăd pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină*”¹⁴.

Hristos știa să și disprețuiască scandalizarea, dar și să n-o disprețuiască. Altă dată spunea: „*Dar ca să nu-i scandalizăm, aruncă undița în mare*”¹⁵; oare acum zice:

„*Lăsați-i! Sînt călăuze oarbe orbilor. Dacă orb pe orb va călăuzi, amîndoi vor cădea în groapă*”¹⁶?

Ucenicii I-au spus lui Hristos că fariseii s-au scandalizat, nu numai pentru că s-au întristat din pricina fariseilor, ci și pentru că ei fuseseră

11. *Fapte* 10, 14.

12. *Matei* 15, 20.

13. *Matei* 15, 12.

14. *Matei* 15, 13.

15. *Matei* 17, 27.

16. *Matei* 15, 14.

puțin tulburați de spusele lui Hristos. Și pentru că nu îndrăzneau s-o spună în numele lor, o spun despre alții, voind să se lămurească. Că așa stau lucrurile, ascultă ce-I spune lui Hristos Petru, ucenicul cel plin de căldură, cel care o ia totdeauna înaintea tuturor:

„Spune-ne nouă pilda aceasta!”¹⁷

Petru își acoperă tulburarea din sufletul lui; nu îndrăznește să spună deschis: „Sînt scandalizat, Doamne!”, și Îl roagă să-l scape de această tulburare, tălmăcindu-i cele spuse. De aceea a și fost muștrat.

Dar pentru ce a spus Hristos: *„Orice răsăd pe care nu l-a sădit Tatăl Meu Cel ceresc va fi smuls din rădăcină”*?

Ereticii manihei spun că aceste cuvinte au fost spuse despre legea Vechiului Testament. Dar cuvintele spuse mai înainte de Hristos le închide gura. Dacă le-ar fi spus despre legea veche, atunci pentru ce ia mai înainte apărarea legii vechi, pentru ce se luptă pentru ea, zicînd: *„Pentru ce ați călcat porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră?”*, pentru ce citează pe profetul Isaia? Nu! Cuvintele acestea n-au fost spuse despre legea veche, ci despre farisei și despre datinile lor. Cînd Dumnezeu a spus: *„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta”*, cum nu este răsăd al lui Dumnezeu ceea ce este spus de Dumnezeu?

IV

Cuvintele imediat următoare arată, la fel, că a vorbit despre farisei și despre datinile lor; că a adăugat: *„Sînt călăuze oarbe orbilor”*! Dacă ar fi vorbit despre legea veche, ar fi spus: *„Este călăuză oarbă orbilor!”*; dar n-a spus așa, ci: *„Sînt călăuze oarbe orbilor”*, scutind legea de orice învinuire și aruncînd întreaga vină pe farisei. Apoi, ca să despartă mulțimea oamenilor de farisei, că din pricina lor mulțimea oamenilor va cădea în groapă, a spus: *„Dacă orb pe orb va călăuzi, amîndoi vor cădea în groapă”*. Mare nenorocire e să fii orb! Dar să fii orb, să n-ai nici tu călăuză și s-o faci și pe călăuză, este îndoită și întreită crimă. Dacă e primejdios ca un orb să n-aibă călăuză, apoi cu mult mai mare e primejdia dacă un orb vrea să fie călăuză altui orb.

Ce-a făcut Petru? N-a spus: „Ce înțeles au cuvintele pe care le spui?”, ci a întrebat ca și cum ar fi fost cu totul nedumerit. N-a spus: „Pentru ce ai vorbit împotriva legii?” Se temea ca Hristos să nu creadă că și el s-a scandalizat. De aceea a spus că n-a înțeles ce-a spus Hristos. Este clar că s-a scandalizat, nu că n-a înțeles. Cuvintele lui Hristos erau destul de clare; de aceea l-a și muștrat, zicînd: *„Încă și voi sînteți nepricepuți?”¹⁸*

17. Matei 15, 15.

18. Matei 15, 16.

Mulțimile poate că n-au înțeles cele spuse de Domnul; dar ucenicii erau cei ce s-au scandalizat. De aceea la început, ucenicii, voind să se lămurească ei înșiși, L-au întrebat oarecum în numele fariseilor; dar când au auzit marea amenințare cu care i-a amenințat, când L-au auzit spunând: „Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină” și: „Sînt călăuze oarbe orbilor”, s-au potolit. Petru, însă, veșnic aprins, nici așa nu s-a putut stăpîni să tacă, ci a spus: „Spune-ne nouă pilda aceasta!”

– Ce i-a răspuns Hristos?

– I-a răspuns cu foarte multă asprime: „Încă și voi sînteți nepricepuți? Încă nu înțelegeți?” A grăit așa și i-a muștrat ca să le scoată din cap prejudecata; dar nu s-a mărginit la atîta, ci mai adaugă și alte cuvinte, spunînd: „Nu înțelegeți că ceea ce intră în gură merge în pîntece și se aruncă afară; iar cele ce ies din gură, ies din inimă și acelea spurcă pe om; că din inimă ies gînduri rele, ucideri, adultere, desfrînări, furtişaguri, blasfemii, mărturii mincinoase; acestea sînt cele ce spurcă pe om; iar a mîncă cu mîinile nespălate nu spurcă pe om”¹⁹.

Ai văzut cum i-a muștrat și i-a ținut de rău? Apoi, pentru a-i lămuri, se servește de exemple din natură.

Cuvintele: „Merge în pîntece și se aruncă afară” sînt spuse pe măsura puterii de înțelegere a iudeilor. Le-a spus că mîncărurile nu rămîn în pîntece, ci se aruncă afară; dar chiar dacă ar rămîne în pîntece, ele n-ar spurca pe om. Iudeii însă nu erau încă în stare să înțeleagă asta. De aceea și legiuitorul Vechiului Testament îngăduie ca omul să fie curat atîta vreme cît mîncărurile sînt în pîntece. Dar cînd sînt date afară, nu mai este curat omul; și poruncește ca seara să se spele, ca să fie curat, măsuriînd timpul digestiei și al aruncării afară. „Dar cele ale inimii, spune Hristos, rămîn înăuntru și spurcă pe om, și cînd sînt înăuntru și cînd ies afară”. Hristos pune mai întîi gîndurile rele; așa era felul iudeilor. Dovada spuselor n-o mai face întemeiat pe natura lucrurilor, ci pe ceea ce produce pîntecele și inima și pe aceea că unele rămîn, iar altele nu. Cele care intră din afară ies iarăși în afară; dar cele care se nasc înăuntru, acelea spurcă atunci cînd ies afară și mai cu seamă atunci cînd ies afară. Dar, după cum am spus mai înainte, iudeii nu erau încă în stare să asculte aceste lucruri cu cuvenita filozofie. Evanghelistul Marcu spune că Domnul a grăit toate aceste cuvinte pentru a arăta că toate mîncărurile sînt curate²⁰. Totuși Domnul nu declară, nici nu spune: „Mîncatul cutăror mîncăruri nu spurcă pe om, că ascultătorii Săi nici n-ar fi suferit să li se vorbească atît de deschis; de aceea a adăugat: „Iar a mîncă cu mîinile nespălate nu spurcă pe om”.

19. Matei 15, 17-20.

20. Marcu 7, 19.

Să cunoaștem²¹, dar, care sînt cele ce spurcă pe om! Să le cunoaștem și să fugim de ele! Văd că mulți au un astfel de obicei în biserică; se sîr-guiesc să vină la biserică cu haine curate, cu mîinile spălate; dar ca să se înfățișeze cu sufletul curat înaintea lui Dumnezeu nu suflă nimeni vreun cuvînt! Și spun lucrul acesta nu ca să vă opresc să vă spălați mîinile sau gura, ci că vreau să vă spălați așa cum se cuvine, nu numai cu apă, ci, în loc de apă, cu virtuți. Gura se murdărește cu defăimări, blasfemii, ocări, cuvinte pline de mînie, cuvinte de rușine, rîs și glume. Dacă te știi că nu rostești nici una din acestea, nici nu ești murdărit cu această murdărie, îndrăznește de vino la biserică; dar dacă te-ai întinat de nenumărate ori cu aceste pete, pentru ce te ostenești degeaba clătindu-ți limba cu apă, dar purtînd pe ea această murdărie vătămătoare și ucigătoare?

V

Spune-mi, dacă ai avea în mîini murdărie omenească și noroi, ai îndrăzni, oare, să te rogi? Nicidecum! Și totuși nici una nu-i vătămătoare, pe cînd acelea sînt pierzătoare. Pentru ce, dar, în cele indiferente ești evlavios, iar în cele oprite, fără nici o grijă?

- Ce vrei să spui? aș putea fi întrebat. Nu trebuie să mă rog?
- Trebuie, dar nu murdar, nici cu un astfel de noroi pe tine.
- Dar dacă mă murdăresc, ce să fac?
- Curățește-te!
- Cum, în ce chip?
- Pînge, suspină, dă milostenii, cere-ți iertare de la cel pe care l-ai supărat, împacă-te cu el, curățește-ți limba, ca să nu mîinii mai mult pe Dumnezeu. Dacă cineva, atunci cînd te roagă, ți-ar îmbrățișa picioarele cu mîinile pline de murdărie omenească, nu numai că nu l-ai asculta, dar l-ai izbi cu piciorul. Cum îndrăznești, dar, să te apropii așa de Dumnezeu? Mîna este limba celor care se roagă și cu ea îmbrățișăm genunchii lui Dumnezeu. Nu ți-o mînji deci ca să nu-ți spună și ție Dumnezeu: „Chiar dacă veți înmulți rugăciunea voastră, tot nu vă voi asculta”²²; că: „în mîna limbii este viață și moarte”²³; și: „Din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osîndi”²⁴. Păziți-vă, dar, limba mai mult decît lumina ochilor! Limba este cal împărătesc; dacă-i pui frîu și o înveți să meargă frumos, împăratul se va odihni pe ea și va sta pe ea; dar dacă o lași să umble fără frîu și să zburde, ajunge căruța diavolului și a demoni-

21. De aici începe partea morală: Nu folosește la nimic dacă, apropiindu-ne de Hristos, ne curățim mîinile și hainele, dar nu avem curate gura și limba de orice cuvînt murdar. Și despre a ne ruga cu bună-cuviință, și nu cu gura plină de blesteme.

22. Isaia 1, 15.

23. Prov. 18, 21.

24. Matei 12, 37.

lor! Nu îndrăznești să te rogi lui Dumnezeu după ce ai avut legături cu soția ta, deși lucrul acesta nu-i un păcat; dar înalți mâinile către Dumnezeu după ce ai ocărit și insultat – păcate care te aruncă în iad –, înainte de a te curăți cum trebuie! Spune-mi, cum nu te cutremuri? N-ai auzit pe Pavel spunînd: „Cinstită e nunta și patul neîntinat”²⁵? Dacă nu îndrăznești să te rogi după ce te scoli dintr-un pat neîntinat, cum îndrăznești să chemi numele cel înfricoșat și cutremurător al lui Dumnezeu cînd te scoli dintr-un pat drăcesc? Că pat drăcesc este limba care împrășcă ocări și sudălmii. Ca și adulterul, mînia ne face multă plăcere, dar răspîndește în noi semințe pierzătoare; dă naștere la ură drăcească și face cu totul altceva decît face căsătoria. Căsătoria face pe cei doi un singur trup; mînia, însă împarte pe cei uniți în multe părți, sfîșie și taie sufletul. Așadar, ca să te apropii cu îndrăznire de Dumnezeu, nu lăsa mînia să pătrundă în tine cînd are de gînd să te cuprindă, ci alung-o ca pe un cîine turbat. Așa a poruncit și Pavel: „*Ridicînd mîini sfinte, fără minie și fără socoteli*”²⁶. Nu-ți face de rușine limba! Cum va mai putea să se roage pentru tine cînd își pierde îndrăznirea? Împodobește-o cu blîndețe și cu smerenie! Fă-o vrednică de Dumnezeu, Căruia I se roagă! Uplete-o de binecuvîntare și de milostenie. Se poate face milostenie și cu limba. „*Mai bun este cuvîntul decît datul*”²⁷, spune Scriptura; și: „*Răspunde săracului cu blîndețe cele de pace*”²⁸. Iar restul timpului împodobește-l cu cuvintele legilor dumnezeiești. „*Tot cuvîntul tău să fie în legea Celui Prea Înalt*”²⁹. Împodobiți așa, să ne apropiem de Împărat, să cădem la picioarele Lui nu numai cu trupul, ci și cu mintea. Să ne gîndim de Cine ne apropiem, pentru ce ne apropiem și ce voim să dobîndim. Ne apropiem de Dumnezeu, pe Care văzîndu-L serafimii își feresc privirile neputînd suferi strălucirea; ne apropiem de Dumnezeu, de Care pămîntul se cutremură văzîndu-L; ne apropiem de Dumnezeu, Care locuiește în lumina cea neapropiată; ne apropiem de Dumnezeu, ca să scăpăm de iad, ca să ni se ierte păcatele, ca să ne izbăvim de muncile acelea grozave, ca să dobîndim cerurile și bunătățile cele din ceruri!

VI

Să cădem, dar, înaintea Lui și cu trupul și cu sufletul, ca El să ne ridice pe noi cei de jos. Să-I grăim cu blîndețe și cu toată bunătatea.

– Dar cine-i atît de ticălos și de nemernic, mi s-ar putea spune, încît nici la rugăciune să nu fie blînd?

25. *Evr.* 13, 4.

26. *I Tim.* 2, 8.

27. *Int. Sir.* 18, 16.

28. *Int. Sir.* 4, 8.

29. *Int. Sir.* 9, 20.

- Cine? Cel care se roagă blestemînd, cel plin de mînie împotriva semenilor săi, cel care strigă împotriva dușmanilor săi. Dacă vrei să învinuiești, învinuiește-te pe tine însuși! Dacă vrei să-ți ascuți limba ca să muști, ascute-o împotriva păcatelor tale! Să nu-I spui lui Dumnezeu ce rău ți-a făcut altul, ci ce rău ți-ai făcut tu! Acesta este propriu-zis rău. Nimeni nu-ți va putea face vreun rău dacă nu-ți faci tu rău! Deci, dacă vrei să te pornești împotriva celor care-ți fac rău, pornește mai întîi împotriva ta! Nimeni nu te oprește! Dar cum ai pornit împotriva altuia, ai și pornit să-ți faci ție un rău și mai mare! Deci, despre ce alt rău făcut ție de alții ai mai putea spune lui Dumnezeu?

- Cutare m-a ocărit, m-a jefuit, m-a înconjurat cu primejdii!

- Acestea însă nu-ți pot face nici un rău! Dimpotrivă, dacă sîntem treji la minte putem avea foarte mari foloase de pe urma lor. Cel care săvîrșește aceste fapte, acela este cel ce-și face luiși rău, nu cel care suferă răul ce i se face. Aceasta este mai cu seamă pricina tuturor relelor, că nu știm cine este cel căruia i se face răul și cine este cel ce face răul. Dacă am ști bine lucrul acesta nu ne-am mai face rău nouă înșine, nu ne-am mai ruga împotriva altuia, știind că este cu neputință ca altul să ne facă vreun rău. Nu este rău a fi jefuit, ci a jefui. Deci, dacă ai jefuit, acuză-te! Dacă ai fost jefuit, roagă-te pentru cel ce te-a jefuit, pentru că ți-a adus foarte mari foloase! Chiar dacă n-a fost aceasta intenția jefuitorului, tu însă, dacă suferi cu curaj răul, vei avea mult de cîștigat. Pe jefuitor și oamenii și legile lui Dumnezeu îl numesc un ticălos și un nemernic; pe tine însă, cel jefuit, te încununează și te laudă. Dacă un bolnav cu mare temperatură ar răpi de la cineva un vas cu apă și și-ar potoli cu ea pofta lui vătămătoare, cui am putea spune că a făcut rău? Celui căruia i s-a răpit vasul cu apă sau celui care l-a răpit? Negreșit celui care a răpit vasul, că și-a mărit febra și și-a înrăutățit boala. Tot așa gîndește și de iubitorul de avuții și de iubitorul de argint. Că acesta este cuprins de niște friguri cu mult mai cumplite decît acela; jefuind, își aprinde și mai mult flacăra. Și iarăși: dacă un nebun smulge din mîna cuiva sabia și se omoară, cine-i cel care suferă răul? Cel care a smuls sabia sau cel căruia i s-a smuls sabia? Negreșit cel care a smuls sabia. Tot așa să cugetăm și de răpirea averilor. Ceea ce-i sabia în mîna unui nebun, aceea-i avuția în mîna iubitorului de avuții. Dar, mai bine spus, chiar mai rău. Nebunul, luînd sabia și străpungîndu-se cu ea scapă de nebunie și altă rană nu-și mai poate face; dar iubitorul de avuții își face în fiecare zi mii de răni mai rele decît acela; nu scapă de nebunia lui, ci își mărește și mai mult nebunia; și cu cît face altora mai multe răni, cu atît mai mult își dă prilej să-și facă și lui alte răni.

Gîndindu-ne, dar, la acestea, să fugim de această sabie, să fugim de nebunie! Să ne cumîntîm, oricît de tîrziu ar fi! Trebuie să numim și

această virtute cumințenie nu mai puțin decît cealaltă cumințenie, vorbesc de castitate, recunoscută ca atare de toți. În castitate, lupta se dă numai împotriva tiraniei poftei trupului; aici trebuie biruite multe și felurite pofte. Nu este, nu este o mai mare nebunie decît nebunia celui robit de avuții. Pare că stăpînește, dar e stăpînit; pare că este domn, dar e rob; are lanțuri împrejurul lui și se bucură; face mai sălbatică fiara și se veselește; ajunge rob și se bucură și saltă; vede cum cîinele cel turbat se repede la sufletul lui – și ar trebui să-l lege și să-l lase să piară de foame –, dar el îi dă mîncare din belșug, ca să se repeadă și mai mult la el și să ajungă și mai furios.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea să dezlegăm lanțurile, să ucidem fiara, să alungăm boala, să scoatem din sufletul nostru nebunia aceasta, ca să ne bucurăm de liniște, de sănătate înfloritoare; și, călătorind cu multă plăcere spre limanul cel neînviforat, să avem parte și de bunătățile cele veșnice, pe care face Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LII

**„Și ieșind Iisus de acolo, S-a dus în părțile Tirului și ale Sidonului. Și iată o femeie cananeancă, ieșind din hotarele acelea, a strigat către El, zicînd:
„Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David, fiica mea rău se îndrăcește”¹**

I

Evangelhistul Marcu spune că Iisus a intrat într-o casă, dar n-a putut să rămînă tănuît².

– Dar pentru ce S-a dus Iisus în părțile acelea?

– După ce Hristos a desființat porunca Vechiului Testament cu privire la mîncăruri, mergînd pe aceeași cale, a deschis și neamurilor ușa. Așa și Petru a fost trimis la Corneliu sutașul, după ce mai întîi primise porunca de a desființa legea cu privire la mîncăruri³.

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Hristos S-a dus la păgîni, cînd El a spus ucenicilor Săi: **„În calea păgînilor să nu mergeți”⁴**

– Mai întîi, aceasta îi răspund, că Hristos nu era obligat să îndeplinească ceea ce poruncise ucenicilor Săi; în al doilea rînd, că nu S-a dus în părțile acelea ca să predice, lucru pe care și Marcu îl lasă să se înțeleagă, cînd spune că S-a ascuns, dar nu S-a putut tănui. După cum nu era în ordinea firească a lucrurilor ca Domnul să nu Se ducă să propovăduiască mai întîi păgînilor, tot așa nu era vrednic de iubirea Sa de oameni, ca să alunge pe cei care se apropiau de El. Dacă trebuia să Se ducă după cei care fugeau de El, cu atît mai mult nu trebuia să fugă de cei care se țineau după El.

Uită-te cît de mult merită această femeie cananeancă să i se facă bine! N-a îndrăznit să se ducă la Ierusalim, că se temea și se socotea nevrednică. Dacă n-ar fi fost această socotință, s-ar fi dus și la Ierusalim; aceasta se vede și din tăria rugăminții ei și din aceea că a ieșit din hotarele ei.

1. Matei 15, 21–22.

2. Marcu 7, 24.

3. Fapte 10, 9–16.

4. Matei 10, 5.

Unii interpretează alegoric acest text și spun: Când a ieșit Hristos din Iudeea, atunci a îndrăznit și Biserica – simbolizată prin această femeie – să se apropie de Hristos, ieșind din hotarele ei. „*Uită, spune profetul, poporul tău și casa părintelui tău*”⁵. Hristos a ieșit din hotarele Lui, iar femeia din hotarele ei; și așa au putut să se întâlnească. Că spune evanghelistul: „*Iată o femeie cananeancă, ieșind din hotarele ei*”.

Evanghelistul o învinuiește pe femeie, ca să pună în lumină minunea și ca să o lăude mai mult. Când auzi de cananeancă, gîndește-te la popoarele acelea pline de fărădelegi, care au răsturnat din temelii legile firii. Aducîndu-ți aminte de ele, gîndește-te și la puterea venirii lui Hristos. Cananeenii au fost scoși din mijlocul iudeilor ca să nu strice pe iudei; dar ei s-au arătat mai înțelepți decît iudeii, că au ieșit din hotarele lor și s-au apropiat de Hristos, pe cînd iudeii L-au alungat, deși venise la ei.

Apropiindu-se, dar, femeia de Hristos n-a rostit alte cuvinte decît: „*Miluiește-mă!*”; și la strigătul ei s-a strîns în jur o mulțime de lume. Și era o priveriște de-ți storcea lacrimi; să vezi o femeie strigînd cu atîta sfinșiere de inimă, să vezi o mamă rugîndu-se pentru fiica ei, și fiica ei atît de greu bolnavă! Mama nici n-a îndrăznit să aducă pe îndrăcită înaintea Învățătorului, ci a lăsat-o acasă zăcînd, și ea însăși a venit să se roage. Îi spune numai boala, fără să mai adauge ceva! Nu-L trage pe doctor la casa ei, ca omul acela împărătesc, care-I spusese: „*Vino și pune mîna Ta!*”⁶; și: „*Coboară înaintea de a muri copilul meu!*”⁷ Nu, ci povestindu-I nenorocirea sa și grozăvia bolii, cere mila Stăpînului dînd drumul la mari strigăte. Nu spune: „*Miluiește pe fiica mea!*”, ci: „*Miluiește-mă! Ai milă, Doamne, de mine! Fata mea nu-și dă seama de grozăvia bolii! Eu sînt cea care sufăr mii și mii de dureri, că îmi dau seama de grozăvia bolii; și știind-o mă cuprind nebuniile!*”

„*Iar El nu i-a răspuns nici un cuvînt*”⁸

Cît de neobișnuită și de ciudată e purtarea Domnului! Pe iudeii cei nerecunoscători îi miluiește neconținut, pe cei care-L hulesc îi roagă, pe cei care-L ispitesc nu-i părăsește, iar pe această femeie, care aleargă la El, care se roagă de El, care I se închină, care arată atîta credință, deși nu fusese crescută nici în lege, nici în profeți, pe aceasta n-o învrednicește nici cu un răspuns! Pe care om nu l-ar fi scandalizat cînd ar fi văzut că Hristos Se poartă cu o femeie cu totul altfel decît I se dusesese vestea? Se zvonise, doar, că străbătea satele și vindeca pe bolnavi! Pe cananeancă însă o respinge, deși ea venise la Dînsul! Pe care om nu l-ar fi înduioșat

5. Ps. 44, 12.

6. Matei 9, 18.

7. Ioan 4, 49.

8. Matei 15, 23.

boala fetei, rugămintea mamei făcută pentru fiica ei atât de greu bolnavă? Nu s-a apropiat de Domnul ca una ce, era vrednică sau ca una care cerea ce i se cuvenea, ci se ruga să fie miluită, își istorisea numai nenorocirea ei; și nici așa Hristos n-a învrednicit-o cu un răspuns!

Poate că mulți din cei ce au auzit-o s-au scandalizat! Cananeanca însă nu s-a scandalizat. Dar pentru ce vorbesc de cei care au auzit-o? Cred că chiar ucenicii au suferit pentru nenorocirea femeii, că s-au tulburat și s-au întristat. Dar cu toate că s-au tulburat, totuși n-au îndrăznit să-I spună: „Miluiește-o”, ci

„Apropiindu-se ucenicii Lui îl rugau, zicînd: „Slobozește-o că strigă în urma noastră”^{8 bis}

De multe ori și noi spunem contrariul ca să convingem pe cineva. Hristos însă le-a răspuns:

„Nu sînt trimis decît către oile cele pierdute ale casei lui Israel”⁹.

II

Ce-a făcut femeia cînd a auzit aceste cuvinte? A tăcut și a plecat? A renunțat de a mai stăruia cu atîta rîvnă? Deloc! Ci a stăruit mai mult! Noi nu facem așa, ci, cînd nu dobîndim ce cerem, încetăm de a ne ruga, cînd ar trebui tocmai pentru aceasta să stăruim mai mult! Și totuși pe care om nu l-ar fi descurajat cuvintele rostite atunci de Hristos? Ar fi fost de ajuns să ducă la deznădejde pe cananeană numai tăcerea Domnului, cu atît mai mult un astfel de răspuns! A dus-o la o deznădejde nespuse de mare și faptul că a văzut că o dată cu ea sînt refuzați și mijlocitorii ei, dar și aceea că a auzit că nu i se poate împlini cererea. Totuși femeia n-a deznădăjduit; și cînd a văzut că mijlocitorii ei n-au nici o putere, s-a folosit de o nerușinare vrednică de laudă. Mai înainte nici nu îndrăzneala să vină în fața lui Iisus, că ucenicii spusesea despre ea: „Strigă în urma noastră!” Și tocmai cînd ar fi trebuit să plece, deznădăjduită, tocmai atunci femeia vine mai aproape și I se închină zicînd:

„Doamne, ajută-mi!”¹⁰

– Ce înseamnă asta; femeie? Ai mai multă îndrăznire decît apostolii? Ai, oare, mai multă putere?

– N-am deloc nici îndrăznire, nici putere, ci chiar sînt plină de rușine! Dar îndrăznirea aceasta nerușinată I-o pun în față în loc de rugăciune. Poate va avea milă de îndrăznirea mea!

8 bis. Matei 15, 23.

9. Matei 15, 24.

10. Matei 15, 25.

- Pentru ce faci asta? N-ai auzit că a spus: „Nu sînt trimis decît pentru oile cele pierdute ale casei lui Israel?”

- Am auzit, răspunde femeia. Dar El este Domn. De aceea nu i-am spus: „Roagă-Te pentru mine! Cere pentru mine ajutor de la Dumnezeu!, ci: „Ajută-mă!”

- Ce-a făcut Hristos?

- Nu S-a mulțumit cu ce a spus, ci Își prelungește mai departe refuzul, spunînd:

„Nu este bine să iei pîinea copiilor și să o dai cățelilor!”¹¹

Cînd a învrednicit-o cu un răspuns, atunci a rănit-o mai mult decît cu tăcerea. Acum Domnul nu mai aruncă vina pe altcineva, nici nu mai spune: „Nu sînt trimis”, ci cu cît femeia își întărea rugăciunea, cu atît și Hristos își întărește refuzul. Pe iudei nu-i mai numește oi, ci copii, iar pe ea cățeluș.

- Ce face femeia?

- Își tocmește apărarea, slujindu-se tocmai de cuvintele Domnului. „Chiar dacă sînt un cățeluș, spune cananeanca, nu sînt o străină!”

Pe bună dreptate spunea Hristos: „Spre judecată am venit!”¹² Cananeanca filozofează; rabdă și crede, deși e ocărîtă; iudeii, deși sînt tămăduiți și cinstiți, Îl răsplătesc cu cele potrivnice.

„Știu și eu, Doamne, spune femeia, știu că hrana este trebuincioasă copiilor; dar nici eu nu sînt oprită, deși sînt un cățeluș. Dacă nu mi-i îngădui să mănînc, atunci nu mi-i îngădui să mănînc nici firimiturile. Dar dacă trebuie să mănînc și eu cît de puțin, atunci nici nu pot fi oprită chiar dacă sînt un cățeluș. Da, sînt un cățeluș! Dar tocmai aceasta mă face să am parte și eu de mîncare!”

Pentru aceasta o tot amîna Hristos! Știa că are să grăiască așa! Pentru aceasta i-a refuzat darul, ca să-și arate filozofia ei. Dacă n-ar fi voit s-o ajute, n-ar fi ajutat-o nici mai tîrziu și nici n-ar fi refuzat-o iarăși. Hristos a făcut acum ceea ce făcuse mai înainte cu sutașul cînd i-a spus: „Venind îl voi vindeca”¹³, ca să aflăm credința sutașului și să-l auzim spunînd: „Nu sînt vrednic să intri sub acoperămîntul meu”¹⁴; ceea ce făcuse cu femeia cu scurgere de sînge cînd i-a spus: „Am simțit puterea ce a ieșit din Mine”¹⁵, ca să-i facă cunoscută credința ei; ceea ce făcuse cu samarineanca¹⁶, pentru a arăta că nu se depărtează de El, deși o mustră.

11. Matei 15, 27.

12. Ioan 9, 39.

13. Matei 8, 7.

14. Matei 8, 8.

15. Luca 8, 46.

16. Ioan 4, 7-42.

Tot așa și acum. Hristos nu voia să rămână ascunsă virtutea femeii. Deci Hristos n-a spus cuvintele acelea ca s-o ocărăască, ci ca s-o atragă și să descopere comoara ascunsă în ea.

Tu vezi-mi și smerenia cananeencii, pe lângă credința ei! Hristos i-a numit pe iudei „copii”; cananeanca nu s-a mulțumit cu atîta, ci i-a numit „domni”. Atît de puțin s-a supărat de laudele aduse altora, că a spus:

„Că și căței mănîncă din firimiturile ce cad de la masa domnilor lor”¹⁷.

Ai văzut înțelepciunea femeii, că nici n-a îndrăznit să-L contrazică, nici n-au durut-o laudele aduse altora și nici n-a revoltat-o ocara? Ai văzut ce suflet tare? Hristos îi spune: „Nu este bine”, iar ea răspunde: „Da, Doamne!” Hristos îi numește pe iudei „copii”, iar ea „domni”; Hristos a numit-o cățeluș, iar ea și-a adăugat și ce fac cățelușii. Ai văzut smerenia ei? Ascultă acum și lăudăroșenia iudeilor! „Sîntem sămînța lui Avraam și n-am fost robi nimănui niciodată”¹⁸; și: „Din Dumnezeu sîntem născuți”. Cananeanca nu grăiește așa, ci se numește pe ea însăși cățeluș, iar pe aceia domni. De aceea a și ajuns printre fii.

- Ce face Hristos?

- Îi răspunde:

„O, femeie, mare este credința ta!”¹⁹

Aceasta a fost pricina că Hristos a tot amînat-o, ca să-i dea prilejul să rostească aceste cuvinte, ca să încununeze pe femeie.

„Fie ție precum voiești!”²⁰

Cu alte cuvinte Hristos îi spune așa: „Credința ta, femeie, poate săvîrși lucruri mai mari decît acestea! Dar fie ție precum voiești!”. Cuvintele acestea ale lui Hristos sînt înrudite cu cuvintele acelea prin care a spus: „Să se facă cerul și s-a făcut”²¹.

„Și s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela”²².

Ai văzut că și cananeanca a contribuit nu puțin la vindecarea fiicei sale? De aceea nici Hristos n-a spus: „Să se vindece fiica ta”! ci: „Mare este credința ta! Fie ție precum voiești!”, ca să afli că aceste cuvinte nu s-au spus la împlinire, nici nu sînt o lingușeală, ci că mare era puterea credinței ei. Hristos i-a dat încredințarea și proba învederată a spuselor Lui prin desfășurarea lucrurilor; că fiica ei s-a tămăduit îndată.

17. Matei 15, 27.

18. Ioan 8, 33.

19. Matei 15, 28.

20. Matei 15, 28.

21. Fac. 1, 1.

22. Matei 15, 28.

III

Uită-mi-te însă că apostolii au fost biruiți, n-au reușit nimic, iar femeia a reușit! Atît de puternică este rugăciunea stăruitoare! Hristos vrea ca pentru nevoile noastre să ne rugăm mai degrabă noi înșine decît alții pentru noi. Da, apostolii aveau mare îndrăznire, dar cananeanca a arătat mare stăruință. Prin cele făcute, Hristos a justificat față de ucenicii Săi pricina amînării și a arătat că pe bună dreptate n-a îndeplinit rugămintea lor.

„Și plecînd Iisus de acolo, a venit lîngă Marea Galileii; și suindu-Se în munte a șezut acolo. Și au venit la El mulțimi multe, avînd cu ei șchiopi, orbi, ciungi, muți. Și i-au aruncat pe ei la picioarele Lui; și i-a vindecat pe ei, încît mulțimile se mirau văzînd pe muți grăind, pe ciungi sănătoși, pe șchiopi umblînd și pe orbi văzînd și slăveau pe Dumnezeu lui Israel”²³.

Uneori Hristos merge El la bolnavi; alteori stă și așteaptă pe bolnavi și lasă ca șchiopii să se urce pe munte. Acum bolnavii nu se mai ating de hainele Lui; își făcuseră o idee mai mare despre El și de aceea se aruncă la picioarele Lui. Bolnavii își arată în două chipuri credința: și prin aceea că se urcă în munte, cu toate că sînt șchiopi, și prin aceea că nu mai au nevoie de altceva decît numai să se arunce la picioarele Lui. Și era minune mare și nemaîntîlnită să vezi pe cei purtați pe tărgi umblînd pe picioarele lor și pe cei orbi că nu mai au nevoie de călăuze! Pe toți i-a uimit și mulțimea celor vindecați și ușurința vindecării.

Ai văzut că pe fiica cananeencii a vindecat-o cu atîta zăbavă, pe cînd pe aceștia îndată? Nu pentru că aceștia erau mai buni decît cananeanca, ci pentru că femeia aceea era mai credincioasă decît aceștia. Pe femeie o amînă, zăbovește, ca să scoată la lumină tăria credinței ei; pe aceștia însă îi vindecă îndată, ca să închidă gura necredincioșilor iudei și ca să le curme orice cuvînt de apărare. Cu cît cineva primește mai multe binefaceri, cu atît merită mai mult pedeșit dacă se poartă cu nerecunoștință, că nu s-a făcut mai bun, deși a fost cinstit. De aceea și bogații, pentru că sînt răi sînt pedeșiți mai mult decît cei săraci, pentru că sînt mai răi, că n-au ajuns blînzi și miloși, deși au avut totul din belșug. Să nu-mi spui că bogații au făcut milostenie! Nu vor scăpa de pedeapsă dacă nu vor face milostenie pe măsura avuției lor. Milostenia nu trebuie judecată cu măsura datului, ci cu slobozenia inimii. Dacă sînt pedeșiți chiar cei care n-au făcut milostenie pe măsura avuției lor, apoi cu mult mai mult vor fi pedeșiți cei care se dau în vînt după cele de prisos, cei care-și clădesc

case cu trei și patru etaje dar disprețuiesc pe cei flămânzi, cei care se îngrijesc de adunatul banilor, dar nu se îngrijesc deloc de milostenie.

Dar²⁴, pentru că a venit vorba de milostenie, haide să reluăm astăzi cuvîntul acela despre milostenie început acum trei zile, pe care l-am lăsat neterminat. Vă amintiți că atunci cînd am vorbit despre luxul încălțămîntelor, despre truda aceea zadarnică și despre ticăloșenia tinerilor, pornisem de la milostenie și am ajuns să vorbesc de păcatele legate de lux. Ce vă spuneam atunci? Vă spuneam că milostenia este o meserie care-și are atelierul în cer, iar Dascălul acestei meserii nu-i un om, ci Dumnezeu. Apoi, căutînd să arăt ce însușiri trebuie să îndeplinească o meserie ca să poată fi numită meserie, am ajuns să vorbesc de acele meserii care nu-s deloc meserii, ci trudă zadarnică; sînt meserii rele, între care am amintit și meseria aceasta a facerii încălțămîntelor de lux. Vă aduceți aminte? Ei bine, să reluăm azi cele spuse atunci și să arătăm că milostenia este o meserie, și cea mai bună din toate meseriile. Dacă rostul unei meserii este de a folosi la ceva și dacă nimic nu-i mai folositor decît milostenia, atunci e vădit că milostenia este o meserie și cea mai bună din toate meseriile. Milostenia nu ne face încălțăminte, nu ne țese haine, nu ne zidește case de lut, ci ne prilejuiește viață veșnică, ne smulge din mîinile morții, ne face străluciți și în viața aceasta și în cealaltă, ne zidește case în ceruri, acele locuințe veșnice. Milostenia nu lasă să ni se stingă candelile²⁵, nici nu ne lasă să ne arătăm la nuntă cu haine murdare²⁶, ci le spală și le face mai curate ca zăpada. „*De vor fi păcatele voastre roșii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi*”²⁷. Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a căzut bogatul cel nemilostiv, nici să auzim acele înfricoșătoare cuvinte²⁸, ci ne călăuzește în sînul lui Avraam.

Fiecare din meseriile de pe lumea aceasta are un scop. De pildă plugăria are scopul de a ne hrăni; țesătoria, de a ne îmbrăca; dar, mai bine spus, nici aceasta, că nici o meserie nu-și poate îndeplini scopul său.

IV

Și dacă vreți, să cercetăm întîi plugăria. N-ar exista meseria de plugar dacă n-ar exista meseria de fierar, ca să împrumute de la ea tîrnăcopul, fierul de plug, secera, securea și altele multe; dacă n-ar exista meseria de tîmplar, ca să facă carul de plug, să facă jugul, să facă carul pentru

24. De aici începe partea morală. *Despre milostenie. Milostenia este mai mare decît toate meseriile; fără milostenie toate se duc și se pierd.*

25. Matei 25, 1-12.

26. Matei 22, 11-13.

27. Isaia 1, 18.

28. Luca 16, 19-31.

treieratul spicelor; dacă n-ar exista meseria de curelar, ca să facă curele; dacă n-ar exista meseria de zidar, ca să zidească grajd pentru boii care ară și case pentru muncitorii câmpului; dacă n-ar exista meseria de tăietor de lemne, ca să taie lemnele; și, în sfârșit, dacă n-ar exista meseria de brutar. Tot așa și cu meseria de țesător; când vrea să facă ceva cheamă și multe alte meserii lângă ea, ca s-o ajute în ce are de lucru; dacă celelalte meserii nu-i vin în ajutor și nu-i întind mâna, stă și nu face nimic. Fiecare meserie deci are nevoie de o altă meserie. Milostenia însă n-are nevoie de nimic, ci numai de voință. Dacă-mi spui că are nevoie de bani, de case, de haine, de încălțăminte, îți spun și eu: citește cuvintele lui Hristos pe care le-a spus despre văduvă²⁹ și pune capăt neliniștii tale! Ești foarte sărac? Dacă arunci doi bani ca și văduva 'aceea, ai săvârșit totul! Dacă dai celui flămînd o bucată de pîine neagră, singura pe care o ai, ai împlinit scopul acestei meserii. Să îmbrățișăm, dar, această știință și s-o punem în practică ! E mai bine să știm această meserie decît să fim împărați, decît să purtăm pe cap coroană. Meseria aceasta nu are numai însușirea de a nu avea nevoie de alte meserii, ci mai are și o altă calitate: săvîrșește multe și felurite lucruri: zidește case, care rămîn veșnic în ceruri; îi învață pe cei care o săvîrșesc cum să scape de moartea cea nemuritoare; dăruiește comori, care nu se termină niciodată, pe care nu le atinge nici o pagubă, nici furii, nici moliile, nici rugina, nici timpul. Dacă cineva te-ar învăța numai atîta, ca să-ți ferești grîul de pagubă, ce n-ai da ca să-ți poți păstra grîul nevătămat ani îndelungați? Dar iată că meseria aceasta, milostenia, nu te învață numai despre păstrarea grîului, ci și despre păstrarea tuturor avuțiilor tale. Te învață cum pot rămîne neluate și averile tale și sufletul tău și trupul tău. Dar pentru ce e nevoie să-ți spun cu de-amănuntul toate faptele mari ale acestei meserii? Ea te învață cum să fii asemenea cu Dumnezeu, capul tuturor bunătăților. Vezi, dar, că meseria aceasta nu săvîrșește numai un singur lucru, ci multe? Fără să aibă nevoie de ajutorul altei meserii, ne zidește case, ne țese haine, ne adună comori neșefuite, ne face biruitori asupra morții, ne face stăpîni pe diavoli, ne face asemenea lui Dumnezeu! Care meserie poate fi mai foloșitoare ca această meserie? Celelalte meserii, în afară de cele spuse, se mărginesc la viața de aici; când se îmbolnăvesc meseriașii, meseriile încetează de a mai fi; lucrurile pe care le fac meseriile nu pot dura multă vreme; apoi au nevoie de osteneală, de mult timp și de altele nenumărate; milostenia însă se arată mai ales atunci când lumea aceasta a trecut; când murim, atunci mai ales strălucește și arată lucrurile făcute de ea; n-are nevoie nici de timp, nici de oboseală, nici de vreo altă muncă grea, ci lucrează și când ești bolnav și când ai îmbătrînit și merge cu tine și în viața

ce va să fie și niciodată nu te părăsește. Meseria aceasta te face mai puternic decât sofistii și retorii; cei care strălucesc în aceste meserii au o mulțime de oameni care îi invidiază; dar cei care strălucesc în meseria aceasta au o mulțime de oameni care se roagă pentru ei. Sofistii și retorii stau înaintea scaunului de judecată omenesc și iau apărarea celor nedreptățiți, iar adeseori apără chiar pe făcătorii de rele; meseria aceasta însă stă înaintea scaunului de judecată al lui Hristos; și nu face numai meseria de apărător, ci înduplecă chiar pe Judecător să fie de partea celui judecat și să-l achite. Să fi făcut mii de păcate, te încununează și te laudă. Că spune Hristos: „*Dați milostenie și toate vor fi curate*”³⁰. Dar pentru ce vorbesc eu de cele de pe lumea cealaltă? Acum, pe lumea aceasta, dacă am întreba pe oameni ce preferă să fie pe pământ: mulți sofisti și retori sau mulți oameni milostivi și filantropi, am vedea că toți ar prefera să fie mulți oameni milostivi și filantropi. Și pe bună dreptate. Desființează oratoria de pe pământ, și viața nu se va vătăma cu nimic. Viața a existat multă vreme înainte de a fi oratoria; dar dacă desființezi milostenia, toate se duc și pier. Și după cum n-ar mai fi cu putință să meargă corăbiile pe mare dacă s-ar dărîma porturile și locurile de ancorat, tot așa nici viața aceasta n-ar mai fi cu putință să se mențină dacă ai desființa milostenia, iertarea, iubirea de oameni.

V

Din pricina aceasta Dumnezeu n-a lăsat milostenia numai pe seama rațiunii, ci multe părți ale ei le-a pus sub tirania legilor naturii. Potrivit acestor legi, părinții miluiesc pe copii, copiii, pe părinți. Legile acestea stăpînesc nu numai pe oameni, ci și pe animalele necuvîntătoare. Potrivit acestor legi se fac legăturile între frați, între rude, între necunoscuți, în sfîrșit legăturile de la om la om. Sîntem înclinați din fire spre milostenie. Aceasta ne face să ne revoltăm cînd oamenilor li se face nedreptate, să ni se zbată inima cînd vedem că cineva este ucis; și plîngem cînd vedem pe cineva îndurerat. Pentru că Dumnezeu vrea tare mult să se facă lucrul acesta, a poruncit naturii să contribuie și ea mult la săvîrșirea milosteniei. Prin aceasta Dumnezeu ne arată că ține nespus de mult la milostenie.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea să ne ducem noi înșine la școala milosteniei și să ducem și pe copiii și cunoscuții noștri. Înainte de alte lucruri omul să învețe să miluiască. Pentru că a milui înseamnă a fi om! „*Mare și cinstit lucru este omul milostiv*”³¹. Dacă nu ești milostiv, ai încetat de a fi om! Milostenia ne face înțelepți. Pentru ce te minunezi cînd

30. Luca 11, 41.

31. Prov. 20, 6.

spun că a milui înseamnă a fi om? Spun încă ceva mai mult: A milui înseamnă a fi Dumnezeu. „*Fiți milostivi*, spune Hristos, *ca și Tatăl vostru*”³². Să învățăm, dar, să fim milostivi pentru toate aceste pricini, dar mai cu seamă pentru că și noi avem nevoie de multă milă. Să nu socotim că trăim, atâtă vreme cît nu facem milostenie. Iar cînd spun milostenie mă gîndesc la milostenia aceea făcută din averi nepătate de jaf și nedreptate. Dacă cel care se îngrijește numai de el din averile lui și nu dă altuia nimic, nu-i milostiv, cum poate fi milostiv acela care ia averile și drepturile altora, chiar dacă ar face cu ele mii de milostenii? Dacă e o neomenie să te folosești numai tu din averile tale, apoi cu mult mai mare neomenie este să le iei pe ale altora. Dacă Dumnezeu pedepsește chiar pe cei care nu și-au agonisit averile prin jaf și nedreptate, pentru că n-au făcut milostenie, apoi cu mult mai mult pe cei care au luat averile altora. Să nu-mi spui că a nedreptățit pe unul, dar a miluit pe altul! Asta e grozăvia. Ar trebui ca nedreptățitul să fie și cel miluit. Așa însă rănești pe unii și-i vindecî pe alții pe care nu i-ai rănit, cînd ar trebui să vindecî pe cei pe care i-ai rănit; dar, mai bine spus, nici n-ar fi trebuit să rănești. Filantrop nu-i acela care rănește întîi, și apoi vindecă, ci cel care vindecă pe cei răniți. Vindecă, dar, mai întîi rănile făcute de tine și apoi pe cele făcute de alții! Dar, mai bine spus, nici nu răni, nici nu doborî pe nimeni la pămînt – asta este treaba jucătorilor de la întrecerile atletice –, ci ridică pe cei doborîți la pămînt. Nu este cu puțință să vindecî răul săvîrșit de jaf și nedreptate cu aceeași măsură de milostenie. Dacă ai răpit unuia un obol, nu trebuie să faci milostenie cu un obol ca să stîrpești rana jafului, ci cu un talant. De aceea hoțul trebuie să dea împătrit de cît a luat; răpitorul însă e mai rău decît hoțul. Dacă hoțul trebuie să dea împătrit decît a luat, apoi răpitorul trebuie să dea înzecit și chiar cu mult mai mult. Ce bine ar fi dacă chiar așa ar putea căpăta iertare pentru nedreptatea săvîrșită; dar nici atunci nu va primi plată pentru milostenia sa. De aceea Zaheu spunea: „*De am năpăstuit pe cineva, întorc împătrit și voi da săracilor jumătate din averile mele*”³³. Dacă în timpul legii vechi trebuia să întorci împătrit, apoi cu mult mai mult pe timpul harului; dacă hoțul trebuie să întoarcă, apoi cu mult mai mult răpitorul. Răpitorul în afară de pagubă mai aduce și ocară celui jefuit. Deci dacă ai întoarce de o sută de ori cît ai răpit, tot n-ai întors tot. Vezi, dar, că nu în zadar spuneam: Dacă ai răpit unuia un obol și-i întorci un talant, abia dacă poți tămădui rana făcută. Dacă așa abia poți tămădui rana, cum te vei apăra înaintea lui Dumnezeu cînd strici rînduiala, cînd răpești averi întregi și dai puțin, și nici acelora pe care i-ai jefuit, ci altora în locul acelora? Ce iertare mai poți avea? Ce nădejde de

32. Luca 6, 36.

33. Luca 19, 8.

mîntuire? Vrei să știi cît de mare rău faci cînd miluiești așa? Ascultă ce spune Scriptura: „*Cel care aduce jertfă din averea săracilor este ca acela ce omoară pe fiu înaintea tatălui lui*”³⁴.

Să plecăm, dar, de la biserică scriind în mintea noastră această amenințare; s-o scriem pe ziduri, pe mîini; s-o scriem în conștiința noastră; s-o scriem pretutindenea, pentru ca teama să ne crească în așa măsură în sufletul nostru încît să ne împiedice mîinile de a înfige în fiecare zi cuțitul în semenii noștri. Că răpirea bunurilor și drepturilor altora este mai grozavă decît uciderea, pentru că răpirea ia viața celui sărac încetul cu încetul.

Ca să ne curățim deci de miasma aceasta, să ne gîndim și noi la toate acestea și să le spunem și altora. Așa vom avea mai multă tragere de inimă spre milostenie, vom primi pentru milostenia noastră răsplățile cuvenite și ne vom bucura și de bunătățile cele veșnice, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

34. *Înt. Sir.* 34, 22.

OMILIA LIII

**„Iar Iisus, chemînd pe ucenicii Săi, a zis:
„Mi-e milă de mulțime, că iată sînt trei zile
de cînd așteaptă lingă Mine și n-au ce să mănînce;
și a-i slobozi flămînzi nu voiesc,
ca nu cumva să se istovească pe cale”¹**

I

Și mai înainte, cînd avea să facă minunea înmulțirii pîinilor, Domnul a vindecat mai întîi pe cei bolnavi cu trupul; și acum face același lucru; de la vindecarea celor orbi și șchiopi trece la înmulțirea pîinilor.

– Dar pentru ce atunci ucenicii I-au spus: „*Slobozește mulțimile*”², iar acum nu-i mai spun, deși trecuseră trei zile de cînd stăteau în pustie?

– Sau pentru că ucenicii ajunseseră mai buni sau pentru că au văzut că mulțimile nu simțeau prea tare foamea; ele slăveau pe Dumnezeu pentru cele petrecute sub ochii lor.

Uită-te însă că și acum Domnul nu vine la minune așa dintr-o dată, ci îi cheamă pe ucenici să ia parte la săvîrșirea minunii. Mulțimile, care veniseră pentru vindecarea bolilor lor, nu îndrăzneau să-I ceară pîine; dar El, Cel iubitor de oameni și purtător de grijă, le dă fără ca ei să ceară și spune ucenicilor Săi: „*Mi-e milă; și a-i slobozi flămînzi nu voiesc*”. Și ca ucenicii să nu-I spună că oamenii au venit cu mîncare la ei, Domnul le spune: „*Că iată sînt trei zile de cînd așteaptă lingă Mine*, așa că chiar dacă au venit cu mîncare la ei, au terminat-o”. Din pricina aceasta și Domnul n-a făcut minunea în prima sau a doua zi de ședere în pustie, ci cînd mulțimile au terminat toate merindele, pentru ca, venind foamea peste ei, să primească cu mai multă bucurie darul Domnului. De aceea a și spus: „*Să nu se istovească pe cale*”, arătînd și că erau departe de locuințele omenești și că nu mai aveau nimic de mîncare.

– Dar dacă nu vrei să-i slobozești flămînzi, pentru ce, Doamne, nu faci minunea?

– Ca prin întrebare și răspuns, spune Domnul, să-i fac mai atenți pe ucenici, să-i facă să-și arate credința lor, apropiindu-se de Mine și spunîndu-Mi: „Fă-le pîine!”.

1. Matei 15, 32.

2. Matei 14, 15.

Dar nici așa ucenicii n-au înțeles pricina cuvintelor lui Hristos; de aceea mai pe urmă le zice, după cum spune evanghelistul Marcu: „*Atît de împietrite sînt inimile voastre? Aveți ochi și nu vedeți? Urechile aveți și nu auziți?*”³. Dacă n-ar fi fost acesta gîndul lui Hristos, atunci pentru ce le grăiește așa de aspru ucenicilor, pentru ce arată că mulțimile merită să li se facă bine, pentru ce mai adaugă și mila ce-o simte pentru popor? Evanghelistul Matei spune că după aceasta i-a și certat, spunîndu-le: „*Putîn credincioșilor, încă nu înțelegeți, nici nu vă aduceți aminte de cele cinci pîini la cele cinci mii și cîte coșuri ați luat? Nici de cele șapte pîini la cele patru mii și cîte coșuri ați luat?*”⁴ După cum se vede, evangheliștii sînt de acord unii cu alții.

– Dar ce fac ucenicii?

– Încă se tîrăsc pe jos, deși făcuseră multe ca să-și poată aminti de minunea aceea: întrebaseră pe Hristos, primiseră răspunsul Lui, slujiseră la săvîrșirea minunii și luaseră fiecare cîte un coș de firimituri; dar ei erau încă nedesăvîrșiți. De aceea Îi și spun lui Hristos:

„*De unde să avem noi în pustie atîtea pîini?*”⁵

Și mai înainte și acum apostolii Îi aduc aminte lui Hristos că sînt în pustie; grăiesc așa pentru că le era încă slabă credința; dar fac prin aceasta ca minunea să nu fie pusă la îndoială. Ca să nu poată nimeni spune, așa cum spuneam și mai înainte, că au luat pîine din vreun sat apropiat, dă mărturie de locul unde se aflau, pentru a fi crezută minunea. Aceasta e pricina că și minunea aceasta, ca și cea de mai înainte, Hristos o face în pustie, foarte departe de vreun sat. Din toate acestea însă ucenicii n-au înțeles nimic; de aceea au și spus: „De unde să avem noi în pustie atîtea pîini?” Ucenicii socoteau că Domnul le spusese aceste cuvinte pentru că avea de gînd să le poruncească lor să hrănească mulțimile. O judecată cu totul greșită. Cînd a făcut cea dintîi minune, le spusese: „*Dați-le voi să mănînce!*”⁶, ca să le dea prilej să-L roage. Dar acum nu le-a mai spus nici aceasta: „*Dați-le voi să mănînce!*”

– Dar ce?

– Le-a spus: „*Mi-e milă de mulțime și a-i slobozi flămînzi nu voiesc!*”, ca să-i aducă pe ucenicii Săi mai aproape de gîndul Lui, ca să-i îmboldească mai mult și să-i facă să înțeleagă că ei trebuie să-I ceară să dea de mîncare mulțimilor. Într-adevăr cuvintele Lui arătau că poate să nu-i slobozească flămînzi, arătau că are această putere. Acest lucru îl arată cuvintele: „*Nu vreau*”.

3. Marcu 8, 17–18.

4. Matei 16, 8–9.

5. Matei 15, 33.

6. Matei 14, 16.

Dar pentru că ucenicii au pomenit de mulțime, de loc și de pustie, că ziceau: „*De unde să avem noi în pustie atâtea pîini, ca să se sature atîta mulțime?*”⁷, înîntelegînd cuvintele lui Hristos, Domnul începe să facă minunea și le spune:

„*Cîte pîini aveți?*” Iar ei au spus: „*Șapte și puținii pești*”⁸.

Acum nu-I mai spun: „*Dar ce ajung acestea la atîta mulțime?*”⁹, așa cum spusese mai înainte.

Astfel, chiar dacă ucenicii n-au înțeles totul, totuși, încetul cu încetul ajung mai pricepuți. Dar și Hristos prin aceste cuvinte le trezește mintea lor; îi întreabă la fel ca și la prima înmulțire a pîinilor, pentru ca prin felul întrebării să le aducă aminte de cele ce se petrecuseră atunci.

Tu însă după cum ai văzut din acestea nedesăvîrșirea lor, tot așa cunoaște și filozofia sufletului lor, admiră-le dragostea lor de adevăr, că ei scriind toate acestea nu și-au ascuns cusururile lor, deși erau mari! Că nici nu era o vină mică să uite atît de iute o minune făcută mai înainte! De aceea au și fost ținuți de rău.

II

În afară de asta, gîndește-te și la o altă filozofie a lor! Cît de mult disprețuiau trebuințele pîntecelui! Cît învățaseră să nu mai pună mare preț pe mîncare! Erau în pustie, stăteau de trei zile acolo și aveau numai șapte pîini!

Ca și mai înainte, Hristos așază mulțimile jos pe pămînt și în miile ucenicilor Săi face să izvorască pîinile.

„*A poruncit mulțimilor să șadă jos pe pămînt; și luînd cele șapte pîini și peștii, mulțumind, a frînt și a dat ucenicilor, iar ucenicii mulțimii*”¹⁰.

Dar sfîrșitul minunii nu mai e la fel:

„*Au mîncat toți și s-au săturat. Și au luat rămășițele de firimituri șapte coșuri pline. Iar cei ce mîncaseră erau patru mii de bărbați, afară de femei și copii*”¹¹.

– Dar pentru ce la prima minune, cînd erau cinci mii au prisosit douăsprezece coșuri de firimituri, iar acum patru mii și au rămas șapte coșuri? Pentru ce, care e cauza că au fost mai puține rămășițele, deși cei ce mîncaseră au fost patru mii de bărbați, afară de femei și de copii?

7. Matei 15, 33.

8. Matei 15, 34.

9. Ioan 6, 9.

10. Matei 15, 35–36.

11. Matei 15, 37–38.

– Se poate spune sau că au fost mai mari acum coșurile sau, dacă aceasta nu-i explicația cea dreaptă, că Domnul voia ca nu cumva asemănarea minunilor să-i facă pe ucenici să o uite; prin deosebirea dintre minuni le deșteaptă amintirea, ca să-și aducă aminte, datorită diferenței dintre coșuri, și de o minune și de alta. De aceea atunci a făcut ca numărul coșurilor să fie egal cu numărul ucenicilor, iar acum coșurile să fie egale cu numărul pîinilor; prin aceasta Domnul Își arată puterea. Să nespună, arată că Îi este cu putință să facă astfel de minuni și într-un chip și în altul. Nici nu era apoi semn de mică putere că a păstrat numărul și atunci și acum; atunci cînd erau cinci mii de bărbați, iar acum patru mii și că n-a lăsat să fie rămășițe de firimituri nici mai multe nici mai puține decît cîte coșuri erau și prima dată și a doua oară, deși numărul celor care mîncaseră era deosebit. Sfirșitul minunii este la fel cu sfirșitul celei dintîi minuni. Și atunci, ca și acum, a lăsat mulțimile, iar El a plecat cu corabia. Evanghelistul Ioan spune aceasta¹². Nici o altă minune, ca minunea înmulțirii pîinilor, n-a făcut mulțimile să meargă după El; dar nu numai să meargă după El, ci voiau să-L facă împărat; Hristos, ca să scape de bănuiala că ar urmări o astfel de tiranie, după ce a făcut minunea pleacă; și nu pleacă pe jos, ca să nu vină mulțimile după El, ci Se suie într-o corabie.

*„Și slobozînd mulțimile, S-a suit în corabie și a venit în ținutul Magdala. Și apropiindu-se fariseii și saducheii Îl întrebau să le arate semn din cer. Iar El le-a zis: „Cînd se face seară spuneți: «Va fi senin, că se înroșește cerul!» Și dimineața ziceți: «Astăzi va fi furtună, că cerul este roșu – posomorît». Fața cerului știți să o deosebiți, iar semnele vremilor nu puteți? Neam viclean și adulter cere semn, și semn nu i se va da, decît semnul lui Iona profetul. Și lăsîndu-i, S-a dus”*¹³.

Evanghelistul Marcu spune că apropiindu-se fariseii și vorbind cu El, Hristos *suspîrînd cu duhul*, a zis: *„Pentru ce neamul acesta cere semn?”*¹⁴, deși întrebarea lor era vrednică de mînie și de revoltă. Totuși Domnul cel iubitor de oameni și purtător de grijă nu Se mînie, ci Îi este milă de ei și-i nefericește că sînt bolnavi de o boală de nevindecă, că tot Îl mai ispitesc, deși le dăduse atîtea dovezi de puterea Lui. Că nici nu-L întrebau ca să creadă în El, ci ca să-L atace. Dacă s-ar fi apropiat de El ca să creadă, atunci le-ar fi dat semn. Cel ce a spus femeii cananeence *„Nu este bine”*¹⁵, dar mai pe urmă i-a dat semn¹⁶, cu mult mai mult le-ar fi dat lor semn. Dar pentru că fariseii nu întrebau ca să creadă, de aceea Hristos îi

12. Ioan 6, 15–17.

13. Matei 15, 39–16, 4.

14. Marcu 8, 11–12.

15. Matei 15, 26.

16. Matei 15, 28.

numește în altă parte fățarnici, că una spuneau și alta gîndeau. Dacă ar fi crezut, nici n-ar fi cerut semn. Se vede și în alt chip că nu credeau: cînd erau ținuți de rău și biruiți nu rămîneau lîngă El, nici nu spuneau: „Nu știm și căutăm să aflăm”.

– Dar ce semn cereau ei din cer?

– Sau să facă să stea soarele sau să oprească luna sau să coboare fulgere sau să schimbe vremea sau altceva asemănător.

– Ce le răspunde Hristos la toate acestea?

– „*Fața cerului știți să o deosebiți, iar semnele vremilor, nu puteți?*”

Uitați-vă la bunătatea și blîndețea lui Hristos! Nu i-a refuzat ca mai înainte, nici nu le-a spus: „*Nu se va da lui*”¹⁷, ci le spune și pricina pentru care nu le dă semn, cu toate că ei nu L-au întrebat cu gîndul de a cunoaște.

– Care e, dar, pricina?

– „După cum pe cer, le spune Hristos, altul este semnul furtunii și altul semnul vremii bune și nu te poți aștepta la vreme bună cînd vezi semn de furtună și nici la furtună cînd vezi semn de vreme bună, tot așa trebuie să gîندی și despre Mine! Altul este timpul acesta al venirii Mele de acum și altul acela al venirii Mele viitoare. Acum e nevoie de aceste semne pe pămînt; dar semnele acelea din cer se păstrează pentru vremea aceea de la sfîrșitul veacului. Acum am venit ca Doctor; atunci, voi veni ca Judecător; acum, să caut pe cel rătăcit; atunci, să cer socoteală. Pentru aceea am venit acum pe ascuns; atunci însă, cu multă strigare; voi strînge cerurile¹⁸, voi ascunde soarele, nu voi mai lăsa luna să-și dea lumina ei¹⁹; atunci puterile cerului se vor clătina²⁰; și arătarea venirii Mele va fi tot atît de fulgerătoare ca fulgerul și văzută de toți. Dar acum nu este timpul acestor semne; că am venit să mor și să sufăr cumplite patimi. N-ați auzit pe profetul care spune: „*Nu se va certa, nu va striga, nici nu I se va auzi afară glasul Lui*”?²¹; și iarăși alt profet: „*Se va pogori ca ploaia pe lînă*”²².

III

„Dacă ați spune, continuă Domnul, că trebuia să fac semnele și minunile făcute pe timpul lui Faraon, vă spun că atunci trebuia să scap poporul iudeu de un dușman și trebuia să se facă acele minuni; dar acum nu-i nevoie de aceste minuni, pentru că am venit la voi ca la niște prieteni. Dar în afară de aceasta, pentru ce să fac semne și minuni mari cînd

17. Matei 12, 39.

18. Evr. 1, 12.

19. Matei 24, 29.

20. Matei 24, 29.

21. Isaia 42, 2.

22. Ps. 71, 6.

voi nu credeți nici în cele mici. Le numesc mici în privința înfățișării lor; în privința puterii însă acestea sînt cu mult mai mari decît minunile săvîrșite de Moise. Care minune a lui Moise se poate egala cu dezlegarea de păcate, cu învierea morților, cu izgonirea dracilor, cu crearea trupurilor și cu îndreptarea tuturor celorlalte mădulare?”

Tu însă uită-te la învîrtoșenia inimii lor! Cum au auzit spunîndu-li-se: „*Nu li se va da lor semn decît semnul lui Iona profetul*”, n-au mai întreat nimic. Și-ar fi trebuit să-l întrebe și să afle ce vrea să spună cu aceste cuvinte, că știau cine-i profetul, știau cele întîmplate cu el și auziseră a doua oară aceste cuvinte din gura Domnului. Dar nu; fariseii, așa cum spuneam mai înainte, nu făceau acestea din dorința de a cunoaște. De aceea și Hristos i-a lăsat și a plecat.

„*Și mergînd ucenicii Lui de cealaltă parte, spune mai departe evanghelistul, uitaseră să ia pîine*”²³.

Iar Iisus le-a zis lor:

„*Căutați și vă păziți de aluatul fariseilor și al saducheilor*”²⁴.

– De ce nu le-a spus deslușit: „Feriți-vă de învățătura lor”?

– Voia să le aducă aminte de cele petrecute mai înainte. Știa că și uitaseră! Să-i certe la întîmplare pentru uitarea lor, nu avea rost; a-i certa, însă, luîndu-i pricină chiar pe ei, făcea ca această certare să fie bine primită.

– De ce nu i-a certat atunci cînd au spus: „*De unde să avem noi în pustie atîtea pîini?*”²⁵.

– Pentru că păreau cuvintele lor spuse la timp și pentru că nu voia să dea impresia că voiește cu orice preț să facă minunea. De altfel nu voia să-i certe pe ucenici în fața mulțimii și nici să se laude înaintea lor. Acum însă mustrarea era mai îndreptățită pentru că ucenicii luaseră parte la cele două minuni ale înmulțirii pîinilor. De aceea acum, după ce făcuse și a doua minune, i-a ținut de rău și le-a dat pe față și gîndurile lor ascunse.

– Dar ce cugetau în ei înșiși?

„*Că n-am luat pîini*”²⁶, își ziceau ei.

Erau încă lipiți apostolii de legile de curățenie iudaice și de prescripțiunile cu privire la mîncăruri. Pentru toate aceste pricini Hristos îi ceartă și mai aspru, spunîndu-le:

„Ce cugetați în voi înșivă, puțin credincioșilor, că n-ați luat pîine? Încă nu înțelegeți, nici nu pricepeți? S-a învîrtoșat inima voastră? Aveți ochi și nu vedeți? Aveți urechi și nu auziți? Nu vă aduceți aminte de cele

23. Matei 16, 5.

24. Matei 16, 6.

25. Matei 15, 33.

26. Matei 16, 7.

cinci pîini la cele cinci mii și cîte coșuri ați luat? Nici de cele șapte pîini la cele patru mii și cîte coșuri ați luat?”²⁷.

Ai văzut cît de mare e indignarea Domnului? Niciodată nu-L vedem că-i ceartă cu atîta asprime.

– Pentru ce face asta?

– Ca să le scoată din nou din minte gîndul de a mai păzi legile iudaice cu privire la mîncăruri. De aceea atunci cînd le vorbise întîia oară despre lucrul acesta, le spusese numai atît: „*Nu înțelegeți, nici nu pricepeți*?”²⁸; acum, însă, cu multă asprime le spune: „*Puțin credincioșilor*”. Nu totdeauna e bună blîndețea! După cum le dădea curaj, tot așa îi și ceartă, rînduind mîntuirea lor prin această învîrstare. Dar uită-te că Domnul este blînd chiar atunci cînd ceartă cu asprime. Aproape că-Și cere iertare de la ei pentru cuvintele aspre cu care i-a certat, spunîndu-le: „*Nu vă aduceți aminte de cele cinci pîini și cîte coșuri ați luat? Și de cele șapte pîini și cîte coșuri ați luat?*”. Arată și numărul celor care au mîncat și numărul coșurilor de firimituri, ca să le aducă deodată aminte și de cele trecute și să-i facă mai atenți și pentru cele viitoare.

Și ca să afli cîtă putere a avut certarea și că a deșteptat mintea lor cea adormită, ascultă ce spune evanghelistul. Iisus nu le mai spusese nimic, ci îi certase și a adăugat atîta doar:

„*Cum nu înțelegeți că nu de pîini v-am spus să vă păziți, ci de aluatul fariseilor și saducheilor*?”²⁹, că evanghelistul a și continuat spunînd:

„*Atunci au înțeles că nu le-a spus să se păzească de aluatul pîinii, ci de învățătura fariseilor și saducheilor*”³⁰, cu toate că acum Domnul nu le mai tălmăcise spusele Sale.

Iată cîte lucruri bune a lucrat muștrarea! I-a desprins de păzirea legilor iudaice cu privire la mîncăruri, i-a făcut mai atenți din nepăsători ce erau, i-a scăpat de puținătatea de credință, ca să nu se mai teamă, nici să mai tremure, dacă vreodată vor vedea că au doar cîteva pîini, nici să le mai fie frică de foame, ci să le disprețuiască pe toate acestea.

Așadar³¹, nici noi să nu lingușim pe cei mai mici decît noi, dar nici să căutăm să fim lingușiți de cei mai mari. Sufletul omenesc are nevoie de amîndouă aceste leacuri: de asprime și de bunătațe. Pentru aceea Dumnezeu conduce lumea așa; uneori o ceartă, alteori o cruță și nu lasă să fie singure pe pămînt nici numai cele bune, nici numai cele rele. După cum

27. Matei 16, 8–10.

28. Matei 15, 16–17.

29. Matei 16, 11.

30. Matei 16, 12.

31. De aici începe partea morală: *Viața e împletită din clipe plăcute și triste și nu poate fi omare să fie fără dureri și bucurii. Nimic nu ne poate mîngîia la plecarea noastră din această viață ca o conștiință bună.*

uneori e noapte, alteori e zi; uneori e vară, alteori e iarnă, tot așa și în viața omenească uneori e durere, alteori e bucurie; uneori e boală, alteori e sănătate. Să nu ne minunăm, dar, când sîntem bolnavi, pentru că ar trebui să ne minunăm și când sîntem sănătoși; să nu ne tulburăm când suferim, pentru că ar trebui să ne tulburăm și când ne bucurăm. Toate, și unele și altele, se întîmplă în chip firesc și obișnuit.

IV

Pentru ce te minunezi că ți se întîmplă ție acestea? Poți vedea că și sfinții au avut și dureri și bucurii. Și ca să afli aceasta voi aduce în fața voastră pe sfîntul despre care cred că a avut viața cea mai plină de bucurii, pe sfîntul despre care crezi că a fost lipsit de griji. Vreți să cercetăm viața lui Avraam? Ce poruncă a primit el îndată? „*Ieși din pămîntul tău și din rudenia ta.*”³² Ai văzut ce poruncă dureroasă a primit? Dar iată urmează o altă poruncă plină de bucurie: „*Si vino în pămîntul pe care ți-l voi arăta și te voi face pe tine neam mare*”³³.

– Ce vrei să spui, m-ar putea întreba cineva, au încetat durerile și necazurile lui după ce a ajuns în pămîntul dat lui, după ce a intrat în port?

– Nicidecum! Vin iarăși peste el alte necazuri și mai cumplite decît cele de mai înainte: foametea, strămutarea în altă țară, răpirea soției lui; dar după aceste necazuri urmează alte bucurii: pedepsirea lui Faraon, liberarea soției sale, cinstea, daruri bogate, întoarcerea în patrie. Întreaga lui viață a fost un lanț împletit din bucurii și din dureri.

Același lucru s-a petrecut și în viața apostolilor. De aceea și Pavel spunea: „*Cel Ce ne mîngîie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem mîngîia și noi pe cei ce sînt în tot necazul*”³⁴.

– Dar ce legătură au toate acestea cu mine, mi s-ar putea spune, care sînt totdeauna prins de dureri și de necazuri?

– Nu fi nerecunoscător, nici nemulțumitor! Este cu neputință ca cineva să fie totdeauna copleșit numai de dureri și de necazuri! Nici firea n-ar putea rezista! Dar pentru că voim să fim totdeauna fericiți, de aceea ni se pare că sîntem totdeauna necăjiți. Și nu numai pentru aceasta, ci și pentru că uităm repede zilele de fericire și de bucurie pe care le-am avut și ne aducem aminte numai de cele triste. De aceea spunem că avem numai necazuri și supărări. Nici nu-i cu putință ca un om să fie veșnic numai trist și amărît.

Și, dacă vreți, să cercetăm și viața unui om care o duce numai în plăceri, în lux și în chefuri și viața unui om împovărat de necazuri, chinuit și

32. *Fac.* 12, 1.

33. *Fac.* 12, 1-2.

34. *II Cor.* 1, 4.

necăjit. Și vom vedea că și cel dintîi are necazuri și cel din urmă bucurii. Nu murmurați! Voi aduce în fața voastră un sclav și un împărat. Voi aduce în fața voastră de asemeni un om care muncește toată ziua cu palmele și un altul care o duce numai în desfătări. Dar să-ți vorbesc mai întîi de necazurile și supărările celui care o duce numai în desfătări. Gîndește-te ce furtună trebuie să fie în sufletul lui cînd dorește o slavă pe care n-o poate ajunge, cînd este disprețuit de slugi, cînd este ocărit de inferiori, cînd îl învinovățește o mulțime de lume, cînd îl critică și îl hulesc toți pentru luxul și chefurile lui. Despre celelalte cîte i se întîmplă de obicei unuia care trăiește în o astfel de bogăție nici nu se poate vorbi: dușmăniile, ofensele, acuzațiile, pagubele, uneltirile invidioșilor, care, pentru că nu pot pune mîna pe averea lui, îl hărțuiesc, îl atacă în fel și fel de chipuri și ridică împotriva lui nenumărate furtuni. Vrei să-ți vorbesc și de bucuriile unui muncitor cu palmele? Este scăpat de toate aceste necazuri. Dacă-l ocărăște cineva, nu suferă; nu se crede superior nimănui; nu tremură pentru bani și averi; mănîncă cu poftă, doarme cu multă mulțumire. Nu simt atîta plăcere cei care beau vin de Tasos cît acesta care se duce la izvor și se desfătează cu apele lui. Bogatul nu are astfel de bucurii. Iar dacă nu-ți sînt de ajuns cele spuse, haide să punem față în față viața unui împărat și a unui sclav, ca să fie victoria și mai strălucită. Pe sclav îl vei vedea deseori vesel; îl vei vedea jucîndu-se și sărind; pe împărat, pe cel cu coroană și în purpură, îl vei vedea trist, cu mii și mii de griji, totdeauna mort de frică.

Nu este cu puțință, nu este cu puțință să existe o viață omenească lipsită de durere, dar nici lipsită de bucurie. Nici firea noastră n-ar putea rezista, așa cum spuneam mai înainte. Iar dacă unul se bucură mai mult, iar altul suferă mai mult, asta se datorește celui ce suferă, pentru că e mic la suflet, și nu firii lucrurilor. Dacă am vrea să ne bucurăm neconținut, avem o mulțime de prilejuri. Dacă îmbrățișăm virtutea, nimic nu va putea să ne întristeze. Virtutea dă nădejdi de nezdruccinat celor ce o practică, îi face plăcuți lui Dumnezeu, cu nume bun înaintea oamenilor și-i umple de bucurie nespusă. Chiar dacă virtutea cere osteneală pentru săvîrșirea ei, totuși umple conștiința de multă bucurie, face atîta plăcere sufletului cîtă nici un cuvînt n-o poate înfățișa. Ce ți se pare plăcut în viața aceasta de pe pămînt? Mesele bogate și luxoase, sănătatea trupului, slava, bogăția? Dar dacă pui față în față toate plăcerile acestea cu bucuria conștiinței, toate sînt mai amare decît orice în comparație cu ea. Nimic nu-i mai plăcut decît o conștiință bună și o nădejde tare.

V

Iar dacă vreți să cunoașteți mai bine adevărul spuselor mele, să ne ducem la un om pe patul de moarte sau la un bătrîn. Să le aducem aminte de mesele bogate și luxoase la care s-au desfătat, de slava și de cinstea de care s-au bucurat în viață și de faptele bune pe care le-au săvîrșit și să-i întrebăm de care se bucură mai mult; și vom vedea că le e rușine, roșesc de acelea, iar de acestea se bucură și saltă de veselie. Tot așa și Ezechia, cînd s-a îmbolnăvit și era pe moarte, n-a făcut pomenire de mesele bogate, de slavă, de împărăție, ci de dreptate, că spunea: „*Adu-Ți aminte, Doamne, că am umblat înaintea Ta în cale dreaptă*”³⁵. Vezi-l și pe Pavel că tot din pricina faptelor bune saltă și spune: „*Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvîrșit, credința am păzit*”³⁶.

– Dar ce putea spune Pavel? aș putea fi întrebant.

– Multe și mai multe decît acestea! Cinstea cu care a fost cinstit de credincioși; cetele de credincioși care-l însoțeau; multa îngrijire și respectul ce i s-au dat. Oare nu-l auzi pe el însuși spunînd: „*Ca pe un inger al lui Dumnezeu m-ați primit, ca pe Hristos Iisus*”³⁷; și: „*Dacă era cu putință v-ați fi scos ochii și mi i-ați fi dat*”³⁸; și: „*Pentru sufletul meu și-au pus grumazul*”³⁹. Pavel însă nu vorbește de acestea, ci de ostenele lui, de primejdiile lui, de cununile lui dobîndite pentru aceste ostenele și primejdii. Și pe bună dreptate. Toate rămîn pe pămînt și numai faptele noastre bune călătoresc împreună cu noi. Pentru acelea vom da socoteală; pentru acelea vom primi plată. Nu știți cum păcatele chinuie sufletul în ultima zi a vieții, cum frămîntă inima? Atunci deci, cînd se întîmplă asta, venind amintirea faptelor bune, mîngîie sufletul tulburat, ca seninul în mijlocul furtunii. Dacă sîntem cu mintea trează, frica de păcat va fi lîngă noi tot timpul vieții noastre; dar dacă trăim nepăsători, va veni negreșit peste noi frica aceasta, cînd vom fi scoși din lumea aceasta. Că și întemnițatul suferă mai mult cînd este scos din închisoare și dus înaintea judecării; atunci mai cu seamă tremură, cînd este aproape de scaunul de judecată, cînd trebuie să dea socoteală de faptele sale. Aceasta e pricina că poți auzi pe mulți spunînd că oamenii pe patul de moarte sînt cuprinși de frică și au vedenii groaznice, a căror vedere n-o pot suferi; că se frămîntă cu multă furie în patul în care zac și se uită cu ochi îngroziți la cei de față, deoarece sufletul lor, îngrămădindu-se înăuntru, amină despărțirea de trup, neputînd suferi vederea îngerilor care se apropie. Dacă ne speriem

35. *IV Regi* 20, 3.

36. *II Tim.* 4, 7.

37. *Gal.* 4, 14.

38. *Gal.* 4, 15.

39. *Rom.* 16, 4.

la vederea unor oameni înfricoșători, ce spaimă nu ne va cuprinde la vederea îngerilor amenințatori și a puterilor cerești neîndurătoare, care se apropie în clipa când sufletul este scos din trupul nostru, când este dus departe și plînge cu amar, dar în zadar și de pomană? Că și bogatul nemilostiv, după ce a plecat de pe lumea aceasta, a plîns mult, dar plînsul nu i-a folosit la nimic.

Să frămîntăm toate aceste gânduri și să le avem mereu în minte, ca să nu pățim și noi la fel; să ne fie neconținut vie în suflet frica de păcat, ca să scăpăm de pedeapsa pentru faptele rele și să dobîndim bunătățile cele veșnice, de care, facă Dumnezeu ca noi toți să avem parte, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, împreună cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

**„Venind Iisus în părțile Cezareii lui Filip,
a întrebat pe ucenicii Lui, zicînd:
„Cine zic oamenii că sînt Eu, Fiul Omului?””¹**

I

Pentru care pricină evanghelistul numește pe întemeietorul orașului?

Pentru că mai este și o altă Cezaree, a lui Straton. Hristos n-a pus această întrebare ucenicilor Săi în Cezareea lui Straton, ci în Cezareea lui Filip; i-a dus departe de iudei, pentru ca, scăpați de orice teamă și neliniște, să poată spune cu îndrăznire tot ce gîndesc.

– Dar pentru ce nu i-a întrebat mai întîi ce părere au ei despre El, ci ce părere au oamenii despre El?

– Pentru ca spunînd ei părerea oamenilor și apoi fiind întrebați din nou: „*Dar voi cine ziceți că sînt?*”², din felul întrebării să-i urce pe ucenicii Săi la o idee mai mare despre El, să nu rămînă la ideile de jos ale oamenilor. De aceea nici nu le pune această întrebare la începutul predicării Sale, ci după ce făcuse multe minuni, după ce le spusese multe învățături înalte, după ce le dăduse multe dovezi despre Dumnezeuirea Lui și despre acordul dintre El și Tatăl; atunci le pune această întrebare. Nu i-a întrebat: „Cine zic cărturarii și fariseii că sînt Eu?”, deși veniseră de multe ori la El și stătuseră cu El de vorbă, ci: „*Cine zic oamenii că sînt Eu?*”. Voia să cunoască părerea adevărată a poporului. Chiar dacă părerea poporului era cu mult mai prejos decît cea cuvenită, totuși era lipsită de viclenie; părerea cărturarilor și fariseilor însă era plină de răutate. Și pentru că ținea cu tărie să fie mărturisită înomenirea Sa, a spus: „*Fiul Omului*”; numind cu aceste cuvinte Dumnezeuirea Sa, lucru pe care îl face și în alte părți; că a spus: „*Nimeni nu S-a suit la cer, decît Fiul Omului, Care este în cer*”³; și iarăși: „*Cînd veți vedea pe Fiul Omului suindu-Se unde era mai înainte*”⁴.

Apoi după ce ucenicii I-au spus:

1. Matei 16, 13.

2. Matei 16, 15.

3. Ioan 3, 13.

4. Ioan 6, 62.

„Unii Ioan Botezătorul, alții Ilie, alții Ieremia, iar alții unul din profeți”⁵,

și I-au făcut cunoscută părerea greșită a poporului, Hristos a adăugat:

„Dar voi cine ziceți că sînt?”⁶

Prin această a doua întrebare, îi provoacă să-și facă despre El o idee mai mare, arătîndu-le că părerea poporului era cu totul departe de vrednicia Lui. De aceea cere de la ei o altă părere; le pune o a doua întrebare ca să nu ajungă să aibă aceeași părere ca și ceilalți oameni care, deși-L văzuseră făcînd minuni mai presus de puterile unui om, Îl socoteau om, dar înviat din morți, după cum spunea și Irod⁷. Hristos deci, pentru a-i depărta de această părere, îi întreabă: „Dar voi cine ziceți că sînt?”, adică: „Voi, care ați fost totdeauna cu Mine, care M-ați văzut săvîrșind minuni, care ați făcut prin Mine multe minuni!”

Ce face gura apostolilor, Petru cel totdeauna înflăcărat, corifeul cetei apostolilor? Au fost întrebați toți, dar numai el răspunde. Cînd i-a întrebat ce părere are poporul despre El, au răspuns toți apostolii la întrebare; dar cînd i-a întrebat pe ei, Petru sare, o ia înainte și spune:

„Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu”⁸.

Ce i-a răspuns Hristos?

„Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sînge ți-a descoperit ție aceasta!”⁹.

Dacă Petru n-ar fi mărturisit că este născut din Însuși Tatăl, mărturisirea lui n-ar fi fost opera descoperirii; dacă ar fi socotit că este unul din mulții oameni, spusele sale n-ar fi fost vrednice de fericire. Cînd mai înainte, pe timpul furtunii pe mare, cei din corabie spusese: „Cu adevărat ești Fiul lui Dumnezeu”¹⁰, Hristos nu i-a fericit, deși grăiseră adevărat, că nu mărturisiseră Fiimea lui Hristos ca Petru, ci socoteau că este cu adevărat Fiu, unul din cei mulți, deosebit de majoritatea oamenilor, dar nu prin ființă.

II

Și Natanail spusese: „Rabi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești împăratul lui Israel”¹¹, dar Hristos nu numai că nu l-a fericit, ci l-a ținut și de rău, ca și cum ar fi spus ceva cu mult mai prejos de adevăr; că Hristos a

5. Matei 16, 14.

6. Matei 16, 15.

7. Matei 14, 1-2.

8. Matei 16, 16.

9. Matei 16, 17.

10. Matei 14, 33.

11. Ioan 1, 49.

adăugat: „*Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi; mai mari decît acestea vei vedea!*”¹².

– Dar atunci pentru ce îl ferecește pe Petru?

– Pentru că a mărturisit că este adevăratul Fiu al lui Dumnezeu. De aceea Hristos n-a spus despre ceilalți apostoli ce-a spus despre Petru. Lui îi arată și cine i-a făcut această descoperire. Și ca să nu creadă oamenii că spusele lui Petru sînt spuse din prietenie și lingușeală și spre a-l face plăcere, pentru că Îl iubea foarte mult pe Hristos, Domnul spune în fața tuturor cine i-a insuflat această mărturisire. Hristos îi spune aceasta ca să cunoști că Petru a grăit, dar Tatăl i-a poruncit ce să grăiască; ca să nu crezi că cele spuse de Petru sînt o părere omenească, ci sînt o dogmă dumnezeiască.

– Dar pentru ce Hristos nu declară și nici nu spune: „Eu sînt Hristosul”, ci Se folosește de întrebare făcîndu-i pe ucenici să mărturisească?

– Pentru că modul acesta Îi era atunci mai potrivit și de nevoie; pentru că așa îi putea face mai bine pe ucenici să creadă în cele ce a spus Petru.

Ai văzut cum descoperă Tatăl pe Fiul? Ai cum văzut cum descoperă Fiul pe Tatăl? Că „*Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decît Fiul și căruia va voi Fiul să-i descopere*”¹³. Deci nu poți cunoaște de la altul pe Fiul decît de la Tatăl, nici nu poți cunoaște de la altul pe Tatăl decît de la Fiul. Și din aceasta se vede deci că Fiul este de aceeași cinste și deoființă cu Tatăl.

Ce-i mai spune Hristos lui Petru?

„*Tu ești Simon, fiul lui Iona*”¹⁴.

„*Tu te vei chema Chifa*”¹⁵. Și pentru că ai predicat pe Tatăl Meu, numesc și Eu pe cel ce te-a născut!” Ca și cum i-ar fi spus: „După cum tu ești fiul lui Iona, așa și Eu sînt Fiul Tatălui Meu”.

De altfel era și de prisos ca Iisus să mai spună: „*Tu ești fiul lui Iona*”. Dar pentru că Petru spusese că este „*Fiul lui Dumnezeu*”, Hristos spune și El: „*Ești fiul lui Iona*”, ca să arate că El este Fiu al lui Dumnezeu, așa cum este și Petru fiu al lui Iona, de aceeași ființă cu cel ce l-a născut. Pentru aceasta Hristos a și adăugat:

„*Și Eu îți spun: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea*”¹⁶.

Adică, pe credința în mărturisirea lui Petru. Prin aceste cuvinte Hristos arată că mulți au să creadă; îi înalță gîndirea lui Petru și-l face păstor.

12. Ioan 1, 50.

13. Matei 11, 27.

14. Matei 16, 17.

15. Ioan 1, 42.

16. Matei 16, 18.

„Și porțile iadului nu o vor birui”¹⁷.

„Dacă nu vor putea birui Biserica, apoi cu atât mai mult pe Mine! Să nu te tulburi, deci, cînd ai să Mă auzi spunînd: „Voi fi vîndut și voi fi răstignit”.

Îi mai vorbește apoi lui Petru și de o altă cinste:

„Și-ți voi da ție cheile cerurilor”¹⁸.

– Ce înțeles au cuvintele: „Și-ți voi da ție”?

– „După cum Tatăl, îi spune Hristos, ți-a dat să Mă cunoști, tot așa și Eu îți voi da!” N-a spus: „Voi ruga pe Tatăl”, deși mare era puterea pe care i-o dădea și nespusă măreția darului, ci: „Eu îți voi da”.

– Ce-mi vei da? Spune-mi!

„Cheile cerurilor! Că toate cîte vei lega pe pămînt vor fi legate și în ceruri; și toate cîte vei dezlega pe pămînt vor fi dezlegate și în ceruri”¹⁹.

– Dar pentru ce altă dată Domnul spusese că nu este a Lui a da de a ședea de-a dreapta și de-a stînga²⁰, iar acum îi spune lui Petru: „Eu îți voi da”.

– Ai văzut că Hristos îl ridică pe Petru la o înaltă concepție despre El, că i se descoperă pe sine Însuși și-i arată că este Fiul al lui Dumnezeu prin aceste două făgăduințe? Îi făgăduiește că-i va da lui Petru ceea ce este propriu numai lui Dumnezeu, de a dezlega păcatele, de a face de nebiruit Biserica în fața unei năvale atât de mari de valuri, de a face pe un pescar mai puternic decît o stîncă, deși îi va purta război întreaga lume; tot așa și Tatăl, vorbind către Ieremia, spune că-l va pune stîlp de aramă și zid²¹; pe Ieremia l-a pus stîlp unui singur neam; pe Petru însă stîlp al întregii lumi.

Tare mi-ar place să întreb pe cei care vor să micșoreze vrednicia Fiului: Care daruri sînt mai mari: cele pe care i le-a dat Tatăl lui Petru sau cele pe care i le-a dat Fiul? Tatăl i-a dăruit lui Petru descoperirea Fiului; Fiul însă i-a dăruit puterea de a semăna pretutindeni în lume descoperirea Tatălui și descoperirea Fiului; i-a încredințat lui, unui om muritor, stăpînire peste toate cele din ceruri, dîndu-i cheile Cel Ce a întins Biserica peste toată fața pămîntului și a spus că Biserica este mai puternică decît cerul: „Cerul și pămîntul vor trece, a spus El, dar cuvintele Mele nu vor trece”²². Cum, dar, poate fi mai mic Fiul, Care a dat astfel de daruri, Care a săvîrșit astfel de lucruri? Cînd spun asta nu împart faptele Tatălui și ale Fiului, că „Toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a

17. Matei 16, 18.

18. Matei 16, 19.

19. Matei 16, 19.

20. Matei 20, 23.

21. Ier. 1, 18.

22. Matei 24, 35.

facut"²³, ci ca să fac să amuțească limba nerușinată a acelor care îndrăznesc unele ca acestea.

III

În toate cuvintele rostite de Domnul, vezi-I puterea Lui! „*Eu îți zic: Tu ești Petru*”; „*Eu voi zidi Biserica*”; „*Eu îți voi da cheile cerurilor*”.

„*Și atunci, după ce a spus acestea, a poruncit ucenicilor să nu spună nimănui că El este Hristos*”²⁴.

- Dar pentru ce a dat ucenicilor porunca aceasta?

- Ca ucenicii să întipărească în sufletele ascultătorilor curata și ne-strămütata credință ce se cuvine să o aibă despre El numai după ce vor fi îndepărtate toate pricinile de sminteală, după ce va fi răstignit, după ce vor fi săvârșite toate celelalte patimi ale Lui, după ce nu va mai fi nimic care să tulbure credința oamenilor în El. Pînă atunci încă nu strălucise în toată frumusețea puterea Lui. De aceea voia ca apostolii să spună tuturor că este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, atunci cînd și adevărul lămurit al lucrurilor și puterea faptelor vor confirma spusele apostolilor. Că nu este același lucru a-L vedea pe Hristos cînd făcînd minuni în Palestina, cînd fiind ocărit și alungat – mai cu seamă că după minunile săvârșite avea să urmeze și răstignirea – cu a vedea că toată lumea se închină Lui și crede în El și că nu mai pătimește nimic din cele ce a pătit. Aceasta a fost pricina că Domnul a poruncit apostolilor să nu spună nimic. Dacă smulgi din sufletul oamenilor o credință ce fusese odată înrădăcinată și vrei s-o sădești din nou, cu greu mai prinde rădăcină; dar dacă rămîne nemișcată, dacă nu se atinge nimeni de ea odată ce a fost plantată răsare cu ușurință și crește tot mai frumos. Dacă apostolii, care s-au bucurat de vederea multor minuni, care au luat parte la atîtea taine nespuse, s-au smintit numai cînd au auzit de patimile și de răstignirea Lui – dar, mai bine spus, nu s-au smintit numai apostolii, ci și Petru, corifeul lor –, gîndește-te ce-ar fi zis marea mulțime dacă, știindu-L Fiul lui Dumnezeu, L-ar fi văzut răstignit, scuipat, ei, care n-aveau idee de toate aceste taine nespuse ale credinței noastre și nici nu se bucuraseră de harurile Sfîntului Duh? Dacă ucenicilor le spusese: „*Încă multe am a vă spune, dar nu le puteți purta acum*”²⁵, apoi cu atît mai mult și-ar fi pierdut curajul ceilalți oameni, dacă le-ar fi descoperit lor, înainte de vremea cuvenită, cea mai mare taină din toate tainele credinței noastre. Aceasta-i pricina pentru care Hristos îi oprește pe apostoli să spună că El este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu. Și ca să afli cît de bine a fost ca lumea să cunoască mai tîrziu deplina învăță-

23. Ioan 1, 3.

24. Matei 16, 20.

25. Ioan 16, 12.

tură, după ce au fost îndepărtate toate pricinile de sminteală, află-o chiar de la corifeul apostolilor. Însuși Petru, după atâtea minuni, s-a arătat așa de slab, încît chiar L-a tăgăduit și s-a temut de o fată proastă; dar, după răstignire, după ce a avut dovezile sigure ale învierii, cînd nu mai era nimic care să-l smintească și să-l tulbure, era atît de neclintit în învățătura Duhului, încît sărea mai tare ca un leu asupra poporului iudeu, deși îl amenințau mii de primejdii și-l pîndea moartea la fiecare pas. Pe bună dreptate deci Hristos a poruncit să nu le spună aceasta mulțimilor înainte de răstignire, că nici El n-a îndrăznit înainte de cruce să spună totul celor care aveau să pornească la propovăduire: „*Încă multe am a vă spune, dar nu le puteți purta acum*”²⁶. Apostolii, apoi, nu înțeleseseră multe din cuvintele lui Hristos, anume acelea pe care, înainte de răstignire, nu le lămurise. Dar după ce a înviat, atunci au înțeles toate cele spuse.

„*De atunci a început Iisus a spune ucenicilor Săi că trebuie să pătimească*”²⁷.

- Cînd: „*De atunci*”?

- De cînd a fixat în sufletul lor dogma că este Fiul lui Dumnezeu, de cînd a deschis ușa păgînilor. Dar apostolii nici acum n-au înțeles spusele Domnului; „*că era ascuns cuvîntul acesta pentru ei*”²⁸, spune evanghelistul Luca; erau ca în întuneric, pentru că nu știau că Hristos trebuie să învieze. Din pricina aceasta și Hristos stăruie asupra cuvintelor grele de înțeles, vorbește mai pe larg, ca să le deschidă mintea și să priceapă ce înțeles au cuvintele Sale; dar „*n-au înțeles; ci era cuvîntul ascuns pentru dinșii*”; apostolii se temeau să-L întrebe; nu dacă are să moară, ci cum, în ce chip și ce este în sfîrșit această taină a învierii. Nici nu știau ceea ce este însăși învierea din morți și socoteau că este cu mult mai bine a nu muri. De aceea, în timp ce ceilalți erau tulburați și nedumeriți, tot Petru, cel înfocat, singur îndrăznește să vorbească cu El de acestea. Dar nici el nu are curajul să-L întrebe în fața tuturor, ci Îl ia îndeosebi, adică despărțindu-se de ceilalți ucenici și zice:

„*Milostiv fii Ție, Doamne! Să nu-ți fie Ție aceasta*”²⁹.

- Ce s-a întîmplat? Omul, care a avut parte de descoperirea Tatălui, omul căruia i s-a spus fericit, tocmai el să cadă atît de repede, tocmai el să greșească, încît să se teamă pentru patimile Domnului?

- Și ce e de mirare că Petru a gîndit așa, de vreme ce n-a primit o descoperire în această privință? Tocmai aceste cuvinte ale lui Petru să-ți

26. Ioan 16, 12.

27. Matei 16, 21.

28. Luca 18, 34.

29. Matei 16, 22.

arate că nici cuvintele acelea: „*Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu*” nu le-a rostit de la el! Uită-te la Petru cum se tulbură, cum se frământă la auzul acestor cuvinte care nu-i fuseseră descoperite! Deși le auzise de nenumărate ori, totuși nu știe ce înțeles au spusese lui Hristos. Că este Fiul lui Dumnezeu, știe; dar ce este taina crucii și a învierii, nu-i este încă lămurită. „*Era cuvântul acesta ascuns pentru ei*”, spune evanghelistul Luca. Vezi că a avut dreptate Hristos când a poruncit să nu spună altora? Dacă această taină i-a tulburat atîta pe cei care trebuiau s-o știe, ce n-ar fi pășit ceilalți? Hristos, pentru a arăta că nu merge la patimă împotriva voinței Lui, l-a certat pe Petru și l-a numit satana³⁰.

IV

Să audă asta toți cîți se rușinează de patima crucii lui Hristos! Dacă Petru, corifeul apostolilor, făcînd asta înainte de a cunoaște toate tainele lui Hristos, a fost numit satană, ce iertare mai pot avea cei care tăgăduiesc taina întrupării Fiului lui Dumnezeu după ce au atîtea dovezi? Cînd omul care a fost fericit de Hristos, cînd omul care a făcut o mărturisire ca aceea a auzit astfel de cuvinte, gîndește-te ce vor păși cei care se leapădă după înviere de taina crucii. Hristos n-a spus: „Satană a grăit prin gura ta”, ci:

„*Mergi înapoia Mea, satano!*”³¹

Că dorință a vrăjmașului era să nu pătimească Hristos! De aceea l-a certat pe Petru cu atîta asprime, pentru că știa că și Petru și ceilalți apostoli se temeau de patimile Domnului și nu le primeau cu ușurință. De aceea îi și dă pe față gîndurile inimii lui Petru, spunînd:

„*Nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor*”³².

– Ce înțeles au cuvintele: „*Nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor*”?

Petru, judecînd lucrurile cu gînd omenesc și pămîntesc, socotea patimile și răstignirea Domnului ca ceva rușinos și necuviincios. Așadar Hristos muștrîndu-l, îi zice: „Nu-i necuviincios ca Eu să sufăr patimile; dar tu le judeci după gîndurile tale trupesti; dacă ai asculta, după Dumnezeu, cuvintele Mele, desfăcut de orice gînd trupesc, ai ști că Mie mai cu seamă Mi se cuvine acest lucru. Socotești că este nedemn de Mine să pătimesc? Eu însă îți spun că este un gînd al diavolului ca Eu să nu pătimesc!” Hristos îi potolește neliniștea și teama lui Petru cu gînduri cu totul contrare gîndurilor lui. Așa s-au petrecut lucrurile și la botez cu Ioan.

30. Matei 16, 23.

31. Matei 16, 23.

32. Matei 16, 23.

Ioan Botezătorul socotea că nu este vrednic să-L boteze pe Hristos; Hristos, însă l-a convins să-L boteze, spunându-i: „*Așa se cuvine nouă*”³³. Așa a fost chiar cu Petru mai târziu; cînd Petru Îl oprea să-I spele picioarele, Hristos i-a spus: „*N-ai parte cu Mine, dacă nu-ți spăl picioarele!*”³⁴. La fel și acum, l-a convins pe Petru cu gînduri contrare gîndurilor lui; și prin asprimea certării i-a potolit teama pentru patimile lui Hristos.

Nimeni³⁵, dar, să nu se rușineze de cruce, simbolul sfînt al mîntuirii noastre, capul bunătăților, pentru care trăim și pentru care sîntem! Ca pe o cunună așa să purtăm crucea lui Hristos! Prin cruce se săvîrșesc toate cele ale noastre. Dacă trebuie să te naști din nou, crucea este alături! Dacă trebuie să te hrănești cu hrana aceea tainică, dacă trebuie să te hirotonești, dacă trebuie să faci orice, pretutindeni este alături de noi crucea, semnul biruinței! De aceea o scriem cu multă rîvnă și pe case și pe ziduri și pe ferestre și pe frunte și în cugetul nostru. Crucea este semnul mîntuirii noastre, al libertății noastre obștești, al blîndeții Stăpînului nostru, că „*S-a adus ca o oaie spre junghiere*”³⁶. Cînd îți faci semnul crucii, gîndește-te atunci la tot ce s-a petrecut pe cruce și stinge mînia și toate celelalte patimi. Cînd îți faci semnul crucii umple-ți fruntea cu multă îndrăznire, fă-ți liber sufletul. Știi, doar, care sînt acelea care-ți dau libertatea! Pentru aceasta și Pavel, îndemnîndu-se la asta, adică la libertatea ce nu se cuvine nouă, așa ne-a îndemnat; amintind de cruce și de sîngele Stăpînului a spus: „*Ați fost cumpărați cu preț! Nu fiți robi oamenilor!*”³⁷. „*Gîndește-te*, ne spune Pavel, *la prețul dat de Domnul pentru tine și nu fi rob nici unui om!*” Pavel numește crucea preț. Nici nu trebuie să o facem așa de mîntuială cu degetele, ci mai întîi să o facem cu inima cu multă credință. Dacă-ți faci așa cruce pe față, nu va putea sta alături de tine nici unul din demonii cei necurați, că vede sabia care i-a dat lovitura, vede sabia cu care a fost lovit de moarte. Dacă noi ne cutremurăm cînd vedem locurile în care sînt executați condamnații la moarte, gîndește-te ce trebuie să sufere diavolul cînd vede arma prin care Hristos i-a doborât toată puterea lui și a tăiat capul balaurului.

Să nu te rușinezi, dar, de un atît de mare bine, ca să nu se rușineze Hristos de tine cînd va veni cu slava Lui, cînd înaintea Lui se va vedea crucea strălucind mai mult decît razele soarelui. Și va veni atunci crucea slobozind glas cu chipul ei, vorbind întregii lumi pentru Stăpîn, arătînd că n-a lăsat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru mîntuirea oamenilor.

33. Matei 3, 15.

34. Ioan 13, 8.

35. De aici începe partea morală: *Despre rușinea de a mărturisi cinstita cruce; Despre premiile date de împăratul pămîntesc și Împăratul ceresc. Ce fel sînt premiile pentru cei ce fac milostenie.*

36. Fapte 8, 32; Isaia 53, 7.

37. I Cor. 7, 23.

Crucea, semnul acesta, și pe timpul înaintașilor noștri și acum, a deschis ușile cele încuiate, crucea a făcut fără de putere otrăvurile; crucea a luat puterea cucutei; crucea a vindecat mușcăturile cele veninoase ale fiarelor; dacă crucea a deschis porțile iadului, dacă a dat la o parte bolțile cerului, dacă a redeschis intrarea în rai și a tăiat puterea diavolului, ce e de mirare că are putere asupra otrăvurilor, asupra fiarelor sălbatice, asupra celorlalte de acest fel.

V

Întipărește-ți deci în inima ta crucea, strânge în brațe crucea, semnul mântuirii sufletelor noastre! Crucea aceasta a mântuit lumea, a întors lumea la Dumnezeu, a alungat rătăcirea, a adus din nou pe lume adevărul, a prefăcut pământul în cer și a făcut pe oameni îngeri. Din pricina crucii demonii nu mai sînt înfricoșători, ci ușor de disprețuit. Nici moartea nu mai este moarte, ci somn. Din pricina crucii toate puterile care ne purtau război au fost aruncate la pământ și călcate în picioare. Dacă cineva te va întreba: „Te închini Celui răstignit?”, răspunde-i cu glas plin de bucurie și cu fața veselă: „Da, mă închin și nu voi înceta vreodată de a mă închina!” Dacă rîde de tine, plînge-l, pentru că e nebun! Mulțumește Stăpînului că ne-a dat niște bunătăți ca acestea pe care nimeni nu poate să le cunoască fără descoperire de sus. Acela rîde pentru că „*omul trupesc nu primește pe cele ale Domnului*”³⁸. Așa fac și copiii cînd văd ceva mare și minunat; de i-ai vorbi unui copil de taine, va rîde. Păgînii se aseamănă cu acești copii; dar, mai bine spus, sînt chiar mai nedesăvîrșiți decît copiii; de aceea sînt și mai ticăloși; că nu fac și nu gîndesc în fragedă vîrstă ceea ce fac și gîndesc copiii, ci în puterea vîrstei; de aceea nici nu merită iertare. Noi însă cu voce mare strigînd tare și puternic, să înălțăm glasul și să spunem, și cînd sînt de față toți păgînii cu mai multă îndrăznire: „Lauda noastră este crucea; ea este capul tuturor bunătăților, ea este îndrăznirea și toată biruința noastră!” Aș dori să pot spune cu Pavel: „*Prin cruce lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume*”³⁹; dar nu pot, că sînt stăpînit de fel de fel de patimi! De aceea vă îndemn și pe voi, și înainte de voi pe mine, să fim răstigniți pentru lume, să nu avem nimic comun cu pământul, ci să dorim patria cea de sus, slava și bunătățile de acolo. Sîntem ostași ai Împăratului ceresc și ne-am îmbrăcat cu noi armele cele duhovnicești! Pentru ce trăim ca niște oameni care-și duc viața prin crîșme, ca niște oameni fără de căpății; dar, mai bine spus, pentru ce ducem viață de viermi! Acolo unde-i Împăratul, acolo trebuie să fie și ostașul lui. Și am ajuns ostași, nu din cei care stau departe de Împărat, ci

38. *I Cor.* 2, 14.

39. *Gal.* 6, 14.

din cei care stau în apropierea Lui. Împăratul de pe pământ nu poate suferi ca toți ostașii să fie în palatele împărătești, nici alături de el; Împăratul cerurilor însă vrea ca toți ostașii Lui să fie aproape de tronul cel împărătesc.

- Dar cum e cu puțință să stăm lângă tronul acesta fiind aici pe pământ?

- Și Pavel era pe pământ, dar era acolo unde sînt serafimii, unde sînt heruvimii; era mai aproape de Hristos decît ostașii din garda împăratului pămîntesc. Aceștia își mai plimbă ochii de colo-colo, pe Pavel însă nu-l impresiona, nimic nu-l atrăgea, ci toată gîndirea îi era îndreptată spre Împărat. Deci, dacă voim, ne este cu puțință asta și nouă. Dacă Împăratul nostru Hristos ar fi depărtat de noi prin spațiu, ai avea dreptate să te întrebi cum poți fi lângă El; dar cum El este de față în orice loc, atunci este alături de orice om care Îl dorește, de orice om cu viață curată. De aceea și profetul spune: „*Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești!*”⁴⁰ Și Însuși Dumnezeu spune: „*Dumnezeu de aproape sînt Eu, și nu Dumnezeu de departe*”⁴¹. După cum păcatele ne depărtează de El, tot așa faptele bune ne apropie de El. Tot Dumnezeu spune: „*Încă grăind tu, Eu voi zice: „Iată aici sînt!”*”⁴² Care părinte răspunde așa de repede copiilor săi? Care mamă este atît de cu grijă și neconținut trează ca să nu plîngă nicicînd copilul ei? Nu-i nici unul; nici tatăl, nici mama; Dumnezeu însă stă totdeauna și așteaptă doar - doar Îl va chema una din slugile Sale; și niciodată nu-Și întoarce urechea dacă Îl cheamă cum trebuie. De aceea ne spune: „*Încă grăind tu, nu aștept să termini și îndată te ascult*”. Să-L chemăm, dar, pe Hristos, așa cum vrea El să fie chemat.

- Dar cum vrea să fie chemat?

- Îți spune El: „*Dezleagă toată legătura nedreptății; dezleagă legăturile cele cu silă făcute; rupe toată scrisoarea cea cu nedreptate; frînge celui flămînd pîinea ta și pe săracii cei fără de casă adu-i în casa ta; de vezi pe cel gol, îmbracă-l și nu trece cu vederea pe cei din sămînța ta; atunci va izbucni de dimineată lumina ta și sănătatea ta curînd va răsări și va merge înaintea ta dreptatea ta și slava lui Dumnezeu te va înconșura. Atunci Mă vei striga și te voi auzi. Încă grăind tu, Eu voi zice: Iată, aici sînt!*”⁴³.

- Dar cine poate face toate acestea?

- Spune-mi cine nu poate? Ce este greu în cele spuse? Ce este anevoios? Ce nu-i ușor? Nu sînt numai cu puțință, ci și ușoare, pentru că mulți au depășit măsura celor spuse. N-au rupt numai contractele nedrepte, dar s-au lipsit de toate averile lor; n-au primit numai în

40. Ps. 22, 4.

41. Jer. 23, 23.

42. Isaia 58, 9.

43. Isaia 58, 6-9.

casa lor și la masa lor pe cei săraci, dar chiar prin sudoarea trupului lor au muncit ca să-i hrănească; n-au trecut numai cu vederea pe cei din sămînța lor, dar au făcut bine și la vrăjmași.

VI

Dar, pe scurt, ce este greu în cele spuse? Dumnezeu nu ți-a spus: „Treci munții, străbate oceanele, sapă atîtea și atîtea hectare de pămînt, stai nemincat, îmbracă-te în sac”, ci: „Dă din averile tale celor săraci, dă-le pîine, rupe contractele făcute cu nedreptate!”. Spune-mi, este ceva mai ușor decît acestea? Iar dacă socotești că sînt grele, uită-mi-le și la răsplată, și-ți vor fi toate ușoare! După cum în hipodroame împărații pun înaintea luptătorilor atletici coroane, premii și haine, tot așa și Hristos pune în mijlocul stadionului răsplățile, întinzîndu-ni-le prin cuvintele profetului ca prin multe mîini. Împărații apoi, fie ei de mii de ori împărați, pentru că sînt oameni, pentru că au bogății care se sfîrșesc și pentru că dărnicia lor se termină, se ambiționează să arate că puținele lor daruri sînt multe; de aceea fiecare dar, pe care îl dau învingătorilor în luptele atletice, îl dau prin unul din slujitorii lor și așa îl aduc în mijlocul hipodromului. Împăratul nostru însă face cu totul dimpotrivă; aduce darurile și răsplățile Sale dintr-o dată, pentru că este foarte bogat și pentru că nu face nimic de fală; le aduce dintr-o dată, că, dacă ar fi să le întindă, ar fi nesfîrșit de multe și ar avea nevoie de multe mîini ca să le țină în brațe.

Dar ca să afli asta, să cercetăm cu de-amănuntul fiecare din răsplățile date nouă prin gura profetului Isaia!

„*Atunci va izbucni de dimineată lumina ta*”. Oare nu ți se pare că este vorba de un singur dar aici? Și totuși nu-i vorba de un singur dar. Cuvintele acestea cuprind în ele multe daruri: și premii și cununi și alte răsplăți. Și dacă vrei am să arăt cu de-amănuntul toată bogăția aceasta, atît cît îmi este cu putință s-o arăt. Numai să nu vă obosească! În primul rînd, să aflăm ce înseamnă: „*Va izbucni*”. N-a spus: „Se va arăta”; ci: „*Va izbucni*”, voind să ne arate iuțeala și bogăția; voind să ne arate că dorește cu putere mîntuirea noastră, că dorește să ne dea aceste bunătăți, că se grăbește și că nimic nu-I va putea opri avîntul Lui nespul. Prin toate acestea ne arată mulțimea darurilor Lui și nemărginita Lui bogăție.

– Ce înseamnă: „*De dimineată*”?

– Adică nu după ce ai ajuns în ispite, nici după ce au venit peste tine relele, ci o ia înaintea ispitelor și relelor. După cum despre fructe spunem că un fruct e „de timpuriu” cînd se coace înainte de vreme, tot așa și aici prin „*de dimineată*” a grăit așa ca să arate iarăși iuțeala răsplății, precum și spunea: „*încă grăind tu, Eu voi zice: Iată aici sînt!*”

- Dar de care „*lumină*” e vorba? Ce este această „*lumină*”?

- Nu aceasta de pe pământ, ci una cu mult mai bună, lumina care ne arată cerul, îngerii, arhanghelii, heruvimii, serafimii, tronurile, domniile, începătoriile, stăpîniile, toată oastea cerului, curțile cele împărătești, corturile cele cerești. Dacă vei fi învrednicit de lumina aceea, vei vedea toate acestea și vei scăpa de iad, de viermele cel neadormit, de scrișnirea dinților, de legăturile cele nedelegate, de strîmtorare, de necaz, de întunericul cel de nepătruns, de tăierea în două, de rîul cel de foc, de blestem, de ținuturile durerii și te vei duce acolo de unde au fugit durerea și întristarea; acolo unde-i multă bucurie, pace, dragoste, desfătare și veselie; acolo unde-i viață veșnică, slavă nespasă, frumusețe negrăită; acolo unde sînt corturile cele veșnice, slava cea tainică a Împăratului, bunătățile acelea „*pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit?*”⁴⁴; acolo unde este Mirele cel duhovnicesc, cămărilor de nuntă ale cerului, fecioarele care țin în mîini candelilele cele strălucitoare și cei ce au haină de nuntă; acolo unde sînt averile cele multe ale Stăpînului și vistieriile cele împărătești.

Ai văzut cît de mari sînt răsplățile, ai văzut cît ne-a arătat printr-un singur cuvînt, ai văzut că ne-a pus înainte toate bogățiile Sale? Și așa, dacă vom cerceta fiecare cuvînt din spusele profetului, vom găsi bogăție mare și ocean nemărginit.

Spune-mi, acum vom mai amîna încă, vom mai pregeta să miluim pe cei nevoiași? Nu, vă rog, chiar de-ar trebui să dăm toată averea, chiar de-ar trebui să fim aruncați în foc, să fim tăiați de sabie, să înfruntăm cuțitele, chiar de-ar trebui să pășim orice altceva, pe toate să le suferim cu ușurință, ca să avem parte de haina împărăției cerurilor și de slava aceea tainică, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și stăpînirea în vecii vecilor, Amin.

44. I Cor. 2, 9.

**„Atunci Iisus a spus ucenicilor Săi:
«Dacă cineva voiește să vină după Mine,
să se lepede de sine, să-și ia crucea lui
și să-Mi urmeze Mie»”¹**

I

– Când „Atunci”?

– Când Petru a spus: „*Milostiv fii Ție! Să nu-Ți fie Ție aceasta*”² și când a auzit: „*Mergi înapoia Mea, satano!*”³.

Domnul nu S-a mulțumit numai să-l mustre pe Pătru, ci, voind să arate cu prisosință nechibzuința cuvintelor sale și câștigul patimii Lui, a spus: „Tu, Petre, Îmi spui: *«Milostiv fii Ție! Să nu-Ți fie Ție aceasta!»* Eu însă îți spun: Nu numai că îți este vătămător și pierzător să împiedici și să oprești patimile Mele, dar nici tu nu vei putea să te mîntui dacă nu ești pregătit totdeauna de moarte”. Hristos îi învață pe ucenici câștigul mare al patimilor Sale, nu numai prin cuvintele spuse mai înainte, ci și prin cele de mai târziu, ca nu cumva să socotească ei că patimile Sale sînt nevrednice de El. În Evanghelia după Ioan, spune: „*Dacă bobul de grâu, care cade în pămînt, nu moare, rămîne singur; dar dacă moare, multă roadă aduce*”⁴. Prin aceste cuvinte vrea să arate cu mai multă putere de expresie același lucru; nu spune numai despre El că trebuie să moară, ci și despre apostoli. „Atît de mare câștig are lucrul acesta, le spune Hristos ucenicilor Săi, încît și pentru voi este cumplit lucru dacă nu vreți să muriți și bun lucru, dacă sinteți gata de moarte”. Toate acestea însă le va spune mai târziu; deocamdată îi pregătește de moarte numai într-o singură privință. Uită-te cît de neconstrîngător este cuvîntul Lui! N-a spus: „De vreți sau de nu vreți, trebuie să pătimiți asta!”

– Dar ce a spus?

– „*Dacă vrea cineva să vină după Mine*”. Nu silesc, nu constrîng, ci las pe fiecare să fie stăpîn pe voința sa. De aceea și spun: „*Dacă vrea cineva*”. Chem la bine, nu la rău și la greu; nu la pedeapsă sau osîndă, ca

1. Matei 16, 24.

2. Matei 16, 22.

3. Matei 16, 23.

4. Ioan 12, 24.

să constrâng. Însăși natura lucrului spre care vă chem este în stare să vă atragă". Grăindu-le acestea, Hristos îi atrăgea la El și mai mult. Cel care întrebuințează sila de multe ori îndepărtează; dar cel care-l lasă pe ascultător să fie el stăpîn pe el însuși, îl atrage mai mult. Cuvîntul bun e mai puternic decît constrîngerea. De aceea și Hristos spunea: „*Dacă vrea cineva*". „Mari sînt bunătățile pe care vi le dau, le spune Hristos. Sînt atît de mari încît voi, de buna voastră voie, veți alerga spre ele!" Dacă cineva ți-ar da aur, dacă ți-ar oferi comori, n-ar avea nevoie să întrebuințeze sila ca să te cheme. Dacă pentru ca să te cheme la aur și la comori nu-i nevoie de silă, apoi cu mult mai mult atunci cînd Hristos te cheamă la bunătățile cele din ceruri. Dacă natura lucrului nu te silește să alergi după el, atunci nici nu ești vrednic să-l primești; iar dacă l-ai primit, atunci nici nu-ți dai seama bine ce-ai primit. De aceea nu ne silește Hristos, ci ne îndeamnă, avînd grijă de noi.

Deoarece cuvintele lui Hristos despre patimile Sale păreau că pricinuiseră multă frămîntare și tulburare în sufletele apostolilor, Hristos le spune: „Nu-i nevoie să vă frămîntați și să vă tulburați! Dacă socotiți că spusele Mele nu sînt pricinuitoare de nenumărate bunătăți, dacă socotiți că nu veți avea parte de bine de veți suferi și voi, nu vă silesc, nici nu vă constrîng; ci, dacă cineva vrea să Mă urmeze, pe acela îl chem. Să nu socotiți că a Mă urma înseamnă a face numai ceea ce faceți voi acum! Nu! Trebuie să vă osteniți mult, să înfrunțați primejdii dacă voiți să mergeți după Mine! Nu, Petre! Să nu te aștepti să meriți cununi numai pentru că ai mărturisit că sînt Fiul lui Dumnezeu și să socotești că îți este de ajuns aceasta pentru mîntuire! Să nu socotești că poți să te odihnești, ca și cum ai fi făcut totul! Pot, pentru că sînt Fiul lui Dumnezeu, să fac să nu vină peste tine nici necaz și nici suferință; dar pentru tine nu vreau; vreau ca și tu să iei parte cu ceva și să ajungi mai încercat". Un organizator de jocuri atletice publice, dacă ar avea un prieten printre atleți, n-ar voi să-l încununeze numai pentru că este prieten cu el, ci și pentru ostenele sale, pentru vrednicia lui; și aceasta mai cu seamă pentru că îl iubește. Tot așa și Hristos; pe aceia pe care-i iubește, pe aceia mai ales vrea să-i vadă biruitori și prin propriile lor puteri, nu numai prin ajutorul Lui.

Vezi cît de ușor de suportat își face Hristos cuvîntul Lui! Nu-i împresoară pe ucenicii Săi numai cu necazuri și suferințe, ci dă întregii omni o dogmă de obște, spunînd: „*Dacă vrea cineva!*!" Fie femeie, fie bărbat, fie conducător, fie supus, să meargă pe această cale!

Cele spuse de Hristos par a cuprinde o singură idee, dar ele cuprind trei înțitii: „*să se lăpode de sticlă*"; a doua: „*să se lăpode de crucea lui*"; și a treia: „*să-l urmeze Mie*"; pînzele de-a lungul cărora se desfășoară viața de bine stătătoare.

Dar să vedem mai întâi ce înseamnă: a te lepăda de tine. Mai întâi însă să vedem ce înseamnă a te lepăda de altul, și atunci vom ști ce înseamnă a te lepăda de tine.

– Ce înseamnă, dar, a te lepăda de altul?

– Cel care se leapădă de altul se înstrăinează complet de acela; nu-l ajută, nu-l sprijină, n-are milă, nu suferă de-l vede biciuit, legat, întemnițat, chinuit pe cel de care s-a lepădat, de i-ar fi frate, prieten sau orice. Așa de străini vrea Domnul să fim față de trupul nostru; să nu ne fie milă de el de este biciuit, surghiunit, ars sau în alt fel chinuit! Dacă ne purtăm așa cu el, atunci avem milă de el. Că și părinții atunci au milă de copiii lor când poruncesc dascălilor, cărora îi încredințează, să n-aibă milă de ei. Tot așa și Hristos n-a spus numai: „Să n-ai milă de tine însuși!”, ci ceva mai mult: „Să te lepezi de tine însuși!”, adică: „Să n-ai nimic comun cu tine însuși, ci să te dai primejdiilor, muncilor; așa suflet să ai, ca și cum n-ai suferi tu acestea, ci altul!”. Și n-a spus: „Să se tăgăduiască”, ci: „Să se lepede”. Iar a te lepăda e mai mult decât a te tăgădui.

II

„*Și să-și ia crucea lui*”. Luarea crucii este o urmare a lepădării de sine. Și ca să nu socotești că a te lepăda de tine înseamnă numai a suferi cuvintele rele, ocările și insultele, Hristos spune pînă unde trebuie să meargă lepădarea de sine; adică pînă la moarte, chiar moartea rușinoasă. De aceea n-a spus: „Să se lepede de sine pînă la moarte”, ci: „*Să-și ia crucea lui*”, arătînd moartea cea rușinoasă; și că nu trebuie făcută aceasta o dată, nici de două ori, ci toată viața. „Să ai neconținut, spune Hristos, înaintea ochilor moartea aceasta și să fii pregătit, în fiecare zi, de junghiere! Mulți au disprețuit averile, desfătarea, slava, dar n-au putut disprețui moartea, ci s-au temut de primejdii. De aceea Eu vreau ca luptătorul Meu să lupte pînă la sînge, să stea în arenă pînă la junghiere. De-ar trebui să sufere moartea, o moarte rușinoasă, o moarte blestemată, o moarte cu proastă faimă, pe toate să le sufere cu curaj și, mai mult, să se bucure de această moarte”.

„*Și să-mi urmezi Mie!*” Pentru că se poate să suferi chinuri și să nu-l urmezi lui Hristos, cînd nu le suferi pentru El – că și tîlharii, jefuitorii de morminte, înșelătorii suferă o mulțime de chinuri –, de aceea, ca să nu socotești că sînt de ajuns numai suferințele, Hristos a adăugat și pricina pentru care să înduri suferințele.

– Care este pricina aceasta?

– Să urmezi lui Hristos făcînd și suferind acestea; să suferi toate pentru Hristos și să ai și celelalte virtuți; că și aceasta vor să spună cuvintele: „Să-mi urmeze Mie”; nu trebuie să arăți bărbăție numai în suferi-

rințe, ci să arăți și castitate și blîndețe și toată filozofia. Asta înseamnă a-L urma cum trebuie; înseamnă a săvîrși și celelalte virtuți și a suferi toate pentru Hristos. Sînt oameni care urmează diavolului și suferă chinuri și-și dau pentru el sufletele lor; noi însă suferim pentru Hristos; dar, mai bine spus, pentru noi înșine; aceia, ca să se vatăme pe ei, și aici și dincolo; noi însă, ca să cîștigăm și viața aceasta și pe cealaltă. Nu-i, oare, cea mai mare ticăloșie ca noi să nu arătăm același curaj ca și cei care suferă chinuri spre pieirea lor, cînd avem să culegem atîtea cununi? Și doar în ajutorul nostru stă Hristos, pe cînd în ajutorul aceloră nimeni!

Porunca aceasta a mai dat-o Hristos apostolilor Săi⁵ cînd i-a trimis la propovăduire, zicîndu-le: „*În calea păgînilor să nu mergeți*”⁶; și: „*Vă trimiț ca oile în mijlocul lupilor*”⁷; și: „*La dregători și împărați veți fi duși*”⁸; acum însă este mai tare și mai aspru. Atunci le vorbise numai de moarte; acum însă le vorbește și de cruce, și de o cruce continuă. Că spune: „*Să-și ia crucea lui*”, adică să o ia și să o poarte mereu. Așa obișnuiește să facă totdeauna Hristos. Poruncile cele mari nu le dă la început, ci treptat, încetul cu încetul, ca să nu descurajeze pe ascultătorii Săi.

Apoi, pentru că spusele Sale păreau greu de îndeplinit, vezi cum ușurează greutatea lor prin cuvintele ce le spune în urmă. Dă răsplăți care depășesc cu mult mai mult sudorile; și nu numai răsplăți, ci și pedepse celor ce săvîrșesc răul. Și stăruie mai mult asupra pedepselor decît asupra răsplăților, pentru că de obicei pe oameni îi înțelepțește nu atît darea bunătăților, cît amenințarea cu pedepse. Uită-te că și acum începe cu pedepsele și tot cu pedepsele sfîrșește!

„*Cel care vrea să-și mînuie sufletul îl va pierde; iar cel care-și va pierde sufletul pentru Mine îl va afla. Căci ce va folosi omul dacă va dobîndi lumea toată, dar își va pierde sufletul său? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?*”⁹

Ceea ce spune Hristos are acest înțeles: „Nu vă dau această poruncă pentru că nu vreau să vă cruț, ci pentru că vreau foarte mult să vă cruț”. Tatăl care cruță pe copilul lui îl pierde; dar dacă nu-l cruță îl scapă. Lucrul acesta îl spunea și un bărbat înțelept: „*Dacă-l vei bate cu nuiua pe fiul tău nu va muri; vei izbăvi sufletul lui de moarte*”¹⁰; și iarăși: „*Cel ce este moale cu fiul lui va lega rănile lui*”¹¹. Așa se întîmplă și cu ostașii. Dacă generalul își cruță ostașii și-i lasă să stea mereu în cetate, îi pierde și pe ei

5. *Matei* 10, 38.

6. *Matei* 10, 5.

7. *Matei* 10, 16.

8. *Matei* 10, 18.

9. *Matei* 16, 25-26.

10. *Prov.* 23, 13.

11. *Înt. Sir.* 30, 7.

și pe cei din cetate. „Ca să nu vi se întâmple și vouă lucrul acesta, spune Hristos, trebuie să fiți pregătiți neconținut de moarte. Că și acum are să izbucnească un cumplit război. Nu sta, dar, înăuntru, ci ieși afară și luptă; atunci trăiești, când cazii pe cîmpul de bătaie!” Dacă în războaiele acestea de pe pămînt ostașul, care este pregătit totdeauna să fie ucis, caută să fie mai viteaz și mai de neînvins, caută să fie înfricoșător pentru dușmani, deși, dacă moare împăratul lui, pentru care a pus mîna pe armă, nu are putere să-l învie, cu mult mai mult în războaiele acestea duhovnicești, unde sînt atîtea nădejdi de înviere, cel care-și va da sufletul său spre moarte îl va găsi. În primul rînd, pentru că nu va fi biruit iute; în al doilea rînd, pentru că dacă moare va fi călăuzit spre o viață mai bună.

III

Apoi Hristos a spus: „*Cel care vrea să-și mîntuie sufletul îl va pierde, iar cel care-și va pierde sufletul îl va afla*”. Și într-un caz e vorba de mîntuire și de pierdere și în celălalt caz e vorba tot de mîntuire și de pierdere. A grăit așa ca să nu socotești că e vorba de aceeași pierdere și de aceeași mîntuire în primul caz ca în al doilea caz, ci ca să cunoști bine că este tot atît de mare deosebire între o mîntuire și alta cîtă deosebire este între pierdere și mîntuire. Hristos argumentează prin contrarii. Și continuă: „*Ce va folosi omul dacă va dobîndi lumea toată, dar își va pierde sufletul său?*” Ai văzut că o mîntuire dobîndită cum nu trebuie este o pierdere mai rea decît orice pierdere, pentru că nu se mai poate răscumpăra cu nici un chip? „Să nu-Mi spui, ne grăiește Domnul, că cel care fuge de astfel de primejdii și-a mîntuit sufletul său!” Nu și l-a mîntuit! Hristos pune pe fiecare față în față cu sufletul lui. Ce folos va avea de-ar dobîndi toată lumea, dar și-ar pierde sufletul? Spune-mi, ce ai cîștiga din faptul că ești stăpîn, dar ai vedea pe slugile tale desfătîndu-se, iar tu suferind cumplit? Nimic! Același lucru gîndește-l și de sufletul tău! Cînd trupul se desfătează și se îmbogățește, sufletul își așteaptă pieirea.

„*Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?*” Hristos stăruie iarăși asupra aceluiași lucru. „Ai, oare, alt suflet, îți spune Domnul, ca să-l dai în schimbul sufletului tău?” Nu ai! Dacă pierzi bani, paguba o poți repara tot cu bani; așa e și dacă pierzi case, robi sau orice altceva din averile tale; dar dacă-ți pierzi sufletul, nu mai poți da în schimbul lui alt suflet. De-ai avea lumea toată, de-ai fi împăratul lumii, n-ai putea să cumperi un singur suflet, chiar de-ai da pentru el toate bogățiile lumii, cu lumea la un loc! Și ce e de mirare dacă se întâmplă aceasta cu sufletul, cînd și cu trupul se întâmplă la fel? De-ai purta nenumărate coroane pe cap, dar dacă îți este bolnav trupul de o boală de nevindecă, nu-ți vei putea însănătoși trupul de-ai da toată împărăția ta, de-ai adăuga nenumărate trupuri, orașe și

bani! Același lucru gîndește-l și despre suflet; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult despre suflet. Lasă, dar, totul la o parte și cheltuiește-ți toată rîvna numai pentru suflet!

IV

Nu te îngriji de lucruri străine! Îngrijește-te de tine și de cele ale tale! Noi cei de astăzi ne asemănăm, în ceea ce facem, cu muncitorii din mine. De pe urma muncii lor n-au nici folos și nici nu se îmbogățesc, ci se vatămă mult, că-și pun viața în primejdie pentru alții, se primejdiesc în zadar și nu cîștigă nimic de pe urma sudorii și morții lor. Și astăzi sînt mulți care imită pe aceștia, care robesc în mine pentru îmbogățirea altora; dar, mai bine spus, sînt chiar mai nenorociți decît aceștia, cu atît mai mult cu cît pe noi ne așteaptă și iadul după aceste munci. Sudorilor muncitorilor din mine le pune capăt moartea; pentru noi însă moartea este început de nenumărate munci. Iar dacă ai spune că îmbogățindu-te te desfătezi de ostenele tale, arată-mi că îți este fericit sufletul și atunci te voi crede! Că sufletul este bunul cel mai de seamă pe care îl avem. Dacă trupul se îngrașă, iar sufletul se ofilește nu îți este de vreun folos buna stare a trupului, după cum cînd slujnica e veselă, bunăstarea slujnicei nu-i de nici un folos stăpînei ei pe moarte și nici frumusețea îmbrăcăminteii, de vreun folos pentru un trup bolnav. Dar Hristos îți va spune iarăși: „*Ce va da omul în schimb pentru sufletul lui?*” Mereu și mereu îți poruncește să te ocupi numai de suflet și numai de el să te îngrijești.

După ce i-a înfricoșat pe ucenici cu aceste cuvinte, Hristos îi mîngîie cu bunățile Lui.

„*Că are să vină Fiul Omului întru slava Tatălui Său cu sfinții Săi îngeri și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele lui*”¹².

Ai văzut că slava Tatălui și a Fiului este una? Iar dacă slava este una, atunci e clar că și ființa Lor e una. Dacă în cele de o singură ființă este cu puțință să fie deosebire de slavă, că spune Pavel: „*Alta e slava soarelui și alta slava lunii și alta slava stelelor, că stea de stea se deosebește în slavă*”¹³, deși toate sînt de o singură ființă, cum ar putea să se creadă că sînt de ființe diferite aceia care au o singură slavă? Hristos n-a spus că va veni cu o slavă asemănătoare slavei Tatălui, ca să nu presupui iarăși deosebire între Tatăl și Fiul, ci a arătat precis că va veni „*întru slava Tatălui Său*”, ca să credem că au una și aceeași ființă.

„Pentru ce te temi, dar, Petre, îi spune Hristos, cînd auzi de moarte? Atunci Mă vei vedea întru slava Tatălui. Iar dacă Eu sînt în slavă, veți fi și

12. Matei 16, 27.

13. I Cor. 15, 41.

voi. Cele ale voastre nu se mărginesc la viața aceasta de pe pământ, ci vă așteaptă o altă soartă mai bună!”

Cînd Hristos a vorbit de bunătați, nu s-a oprit la ele, ci a amestecat cu ele și pedepsele cele înfricoșătoare: a vorbit de scaunul acela de judecată, de răspunderile de care nu vom putea scăpa, de hotărîrea cea dreaptă a lui Dumnezeu, de judecata cea neînșelată. Cu toate acestea n-a lăsat să fie împovărător cuvîntul Său, ci a strecurat în el și bune nădejdi. Că n-a spus: „Atunci va pedepsi pe cei păcătoși”, ci: „*Vă răsplăti fiecăruia după faptele lui*”. A spus aceste cuvinte nu numai ca să amintească păcătoșilor de pedeapsă, ci să amintească și celor buni de premii și cununi.

Hristos¹⁴ a spus aceste cuvinte ca să dea curaj bărbaților virtuoși; eu însă totdeauna mă cutremur cînd aud aceste cuvinte, pentru că nu sînt printre cei încununați. Socot că și alții împărtășesc împreună cu mine teama și neliniștea. Pe care om, care-și cercetează conștiința, nu-l pot înspăimînta cuvintele acestea, nu-l pot face să se cutremure și să-l convingă că avem nevoie de sac și de un post mai aspru decît ninivitenii? Că nu e vorba acum de distrugerea orașului și de pieirea tuturor, ci de pedeapsa cea veșnică și de focul cel nestins.

V

De aceea îi laud și îi admir pe monahii care locuiesc în pustie, în afară de alte pricini și pentru aceste cuvinte. Aceia, după masa de la amiază, dar, mai bine spus, după masa de seară – ei nu știu nicicînd de masa de la amiază, că știu că timpul de acum este timp de jale și de post –, deci după masa de seară înalță lui Dumnezeu imne de mulțumire și-și amintesc și de aceste cuvinte ale lui Hristos. Și dacă vreți să auziți aceste imne ca să le roștiți și voi mereu, vă voi spune rugăciunea aceea sfîntă. Cuvintele acestei rugăciuni sînt așa:

„Binecuvîntat ești, Dumnezeule, Cel Ce mă hrănești din tinerețile mele, Cel Ce dai hrană la tot trupul. Uplete de bucurie și de veselie inimile noastre, ca avînd totdeauna toată îndestularea, să prisosim spre tot lucrul bun, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, cu Care Ție slavă, cinste și putere, împreună cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin. Slavă Ție, Doamne; slavă Ție, Sfinte; slavă Ție, Împărate, că ne-ai dat nouă mîncare spre bucurie. Uplete-ne pe noi de Duhul Sfînt, ca să fim găsiți bineplăcînd înaintea Ta, și nu rușinați, cînd vei răsplăti fiecăruia după faptele lui”.

Merită laudă tot imnul acesta, dar mai ales cuvintele de la sfîrșit. Fiindcă de obicei masa și mîncarea lenevesc și îngreuiază, monahii pun cuvintele acestea ca un frîu sufletului, aducîndu-i aminte în timpul odihnei

14. De aici începe partea morală: *Despre monahi, că sînt vrednici de laudă, dacă socotesc timpul de acum timp de jale.*

de timpul judecății. Au aflat ce a pățit poporul lui Israel din pricina unei mese luxoase și îmbelșugate. „*A mâncat, spune Scriptura, și s-a îngrășat și a azvîrlit din picioare cel iubit*”¹⁵. De aceea și Moise spunea: „*Cînd mîncîci, cînd bei și te saturezi adu-ți aminte de Domnul Dumnezeu tău*”¹⁶. Că poporul lui Israel, după ce a mîncat, a îndrăznit acele fapte nelegiuite. Caută, dar, și tu să nu pățești la fel. Nu jertfești acum oi și viței idolilor de piatră și de aur, dar caută să nu jertfești sufletul tău mîniei, să nu jertfești mîntuirea ta desfrînării și nici celorlalte patimi! De aceea și monahii, temîndu-se de aceste prăpăstii de păcate, după masă, dar, mai bine spus, după post, că post este masa lor, fac pomenire de înfricoșătoare judecată și de ziua cea din urmă. Dacă monahii aceia, care își pun în bună rînduială trupul și sufletul lor prin posturi, prin culcatul pe pămînt gol, prin privegheri, prin îmbrăcatul cu sac și prin alte nevoițe călugărești, au nevoie încă să-și aducă aminte de ziua cînd Domnul va răsplăti fiecăruia după faptele sale, cînd vom putea spune, oare, noi că trăim cum trebuie cînd întindem mese care aduc asupra noastră mii și mii de naufragii, cînd nu ne rugăm deloc nici la începutul, nici la sfîrșitul mesei?

De aceea, ca să scăpăm de aceste naufragii, voi explica rugăciunea de care am vorbit, pentru că, văzînd cîștigul ei, s-o spunem totdeauna la masă, ca să potolim săltările pîntecelui și să aducem în casele noastre felul de viață și legile îngerilor acelor care locuiesc pustia. Ar trebui să vă duceți acolo, printre monahi, ca să culegeți de la ei aceste roade; dar, pentru că nu voiți, ascultați cel puțin din gura mea melodia aceasta duhovnicească și fiecare după ce mîncă să spună aceste cuvinte, începînd așa:

„*Binecuvîntat ești, Dumnezeule*”. Cu acest început de rugăciune monahii împlinesc îndată legea apostolică, ce poruncește: „*Orice facem cu cuvîntul și cu fapta să o facem în numele Domnului nostru Iisus Hristos, mulțumind lui Dumnezeu și Tatălui prin El*”¹⁷. Mulțumirea pe care o aduc monahii aceia lui Dumnezeu nu este numai pentru acea singură zi, ci pentru toată viața, că spun: „*Cel Ce mă hrănește din tinerețile mele*”. Învățătură plină de filozofie. Odată ce Dumnezeu ne hrănește, nu trebuie să ne îngrijim de hrană. Dacă împăratul cel de pe pămînt ți-ar făgădui că-ți dă din vistierile sale hrana cea de toate zilele, n-ai mai avea nici o grijă; cu mult mai mult ar trebui să fii fără de grijă cînd îți dă Dumnezeu, Care-ți varsă de toate ca dintr-o fîntînă. Monahii aceia rostesc aceste cuvinte ca să se convingă și ei și să convingă și pe ucenicii lor să

15. Deut. 32, 15.

16. Deut. 6, 11-12.

17. Col. 3, 17.

lepede orice grijă lumească. Apoi, ca să nu socotești că înalță mulțumirea aceasta numai pentru ei, adaugă zicînd: „Cel Ce dai hrană la tot trupul”, mulțumind pentru întreaga lume. Ca și cum ar fi părinții întregii lumi, așa înalță laudă lui Dumnezeu pentru toți oamenii și se întăresc prin aceasta spre o dragoste curată de frați. Nici nu pot să urască pe aceia pentru care mulțumesc lui Dumnezeu că sînt hrăniți. Ai văzut că și în cuvintele de mai înainte și în cuvintele de acum, prin mulțumirea adusă lui Dumnezeu, sporesc dragostea și aruncă orice grijă lumească? Dacă Dumnezeu dă hrană la tot trupul, apoi cu mult mai mult celor care și-au închinat Lui viața; dacă dă hrană celor legați cu grijile lumești, apoi cu mult mai mult celor ce au lepădat aceste griji. Hristos dînd aceeași învățătură spunea: „*Sînteți mai de preț decît păsările!*”¹⁸. Spunea acestea ca să ne învețe să nu ne încredem în bogăție, în pămînt și în semințe. Că nu ne hrănesc acestea, ci cuvîntul lui Dumnezeu.

Cu aceste cuvinte ale rugăciunii monahii aceia închid gura maniheilor, valentinienilor¹⁹ și tuturor celor care bolesc de ereziile lor. Că nu poate să fie rău Dumnezeuul Acela Care dă tuturor bunătățile Lui și chiar celor ce-L hulesc pe El.

Urmează apoi cererea: „Umple de bucurie și de veselie inimile noastre”.

– Dar de care bucurie e vorba? Nu cumva de bucuria cea pămîntească?

– Doamne ferește! Dacă monahii aceia ar voi-o pe aceasta, n-ar popula culmile munților și pustia, nu s-ar îmbrăca în sac; ei vorbesc de bucuria aceea care n-are nimic comun cu viața aceasta, de bucuria îngerilor, de bucuria cea de sus. Și n-o cer așa de mîntuială, ci cu multă stăruință. Nu spun: „Dă”, ci: „Umple!”. Și apoi nu spun: „Pe noi”, ci: „Inimile noastre!”. Bucuria aceasta este bucuria inimii, că „*roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea*”²⁰. Pentru că păcatul aduce întristare, de aceea cer ca prin bucurie să se sădească în sufletele lor dreptatea; altfel nici nu poate fi bucurie.

„Ca avînd totdeauna toată îndestularea, să prisosim spre tot lucrul bun”. Iată că împlinesc cuvintele acelea evanghelice care spun: „*Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi*”²¹. Și aceasta o cer tot pentru cele duhovnicești: „ca să prisosim spre tot lucrul bun”, spun ei.

18. Luca 12, 7.

19. Valentinienii, adepții gnosticului Valentin. Valentin, eretic gnostic din secolul al doilea, s-a născut probabil în Alexandria. A răspîdit învățătura sa în Egipt și în Asia, iar între anii 136 și 165, în Roma. Descoperit aici ca eretic, a fost izgonit din Biserică și a fugit în Cipru.

20. Gal. 5, 22.

21. Matei 6, 11.

N-au spus: „Ca să facem numai ceea ce ni s-a poruncit”, ci: „Ca să facem mai mult decât ni s-a poruncit”. Acest înțeles îl au cuvintele: „Ca să prisosim”. Îi cere lui Dumnezeu să-i îndeestuleze în cele de neapărată trebuință; dar ei nu vor să I se supună Lui numai cu îndeestulare, ci cu multă prisosință și în toate. Aceasta e faptă de robi recunoscători și de bărbați filozofi, care fac totdeauna și în toate cu prisosință. Apoi, pentru ca să-și aducă loruși aminte de propria lor neputință, că nu pot face nici o faptă bună fără ajutorul cel de sus, după ce au spus: „Ca să prisosim spre tot lucrul bun”, adaugă: „Întru Hristos Domnul nostru, cu Care Ție slavă, cinste și putere, în veci, Amin”. Începuseră rugăciunea cu o doxologie și o termină tot cu o doxologie.

VI

Apoi par că încep o altă rugăciune; dar nu, căci continuă aceeași rugăciune. Așa face și Pavel la începutul Epistolei către Galateni; termină cu doxologie, spunând: „*După voința lui Dumnezeu și Tatăl, Căruia slava în veci, Amin*”²², dar continuă să vorbească de subiectul despre care scria. Iar în altă epistolă, după ce a spus: „*Au cinstit și au slujit făpturii în locul Făcătorului, Care este binecuvântat în veci, Amin*”²³, nu-și termină cuvântul, ci continuă. Să nu învinuim, dar, nici noi pe acești îngeri că fac ceva nepotrivit când, după ce termină cu o doxologie, continuă sfintele lor cântări. Urmează unor legi apostolice: încep cu doxologie și sfîrșesc cu doxologie. Iar după acest sfîrșit continuă, făcînd iarăși început. De aceea spun: „Slavă Ție, Doamne; Slavă Ție, Sfinte; Slavă Ție, Împărate, că ne-ai dat nouă mîncare spre bucurie”. Nu trebuie să mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui cele mari, ci și pentru cele mici. Monahii mulțumesc deci lui Dumnezeu și pentru hrană făcînd de rușine erezia maniheilor și pe toți care spun că viața aceasta pămîntească e rea. Și pentru ca nu cumva, din pricina înaltei lor filozofii și a disprețului stomacului, să bănuiești despre ei că socotesc spurcate mîncărurile, de pildă acelea de la care se abțin, prin rugăciunea aceasta te învață că ei se abțin de la foarte multe nu pentru că socotesc spurcate făpturile lui Dumnezeu, ci pentru că pun în practică filozofia lor.

Și iată că după ce au mulțumit pentru cele primite, cer daruri și mai mari; nu rămîn la cele lumești, ci se urcă mai presus de ceruri și spun: „Umple-ne pe noi de Duhul Sfînt”. Căci nici nu este cu putință să trăiești cum trebuie dacă nu ești plin de harul Sfîntului Duh, după cum nu este cu putință să faci o faptă bună sau mare dacă nu te bucuri de ajutorul lui Hristos.

22. Gal. 1, 4-5.

23. Rom. 1, 25.

După cum atunci cînd au spus: „Ca să prisosim spre tot lucrul bun”, au adăugat: „Întru Hristos Iisus”, tot așa și acum spun: „Umple-ne pe noi de Duhul Sfînt, ca să fim găsiți bineplăcînd înaintea Ta”. Ai văzut că pentru cele lumești nu se roagă, ci numai mulțumesc; dar pentru cele duhovnicești și mulțumesc și se roagă? Hristos spusese: „*Căutați împărăția cerurilor, și toate acestea se vor adăuga vouă*²⁴. Uită-mi-te și la o altă filozofie a acestor monahi! Că spun: „Ca să fim găsiți bineplăcînd înaintea Ta, și nu rușinați”. „Nu ne pasă că sîntem luați în rîs, că mulțimea ne batjocorește; nu ne vom întoarce de pe calea ce-am apucat, orice ar spune oamenii despre noi, batjocorindu-ne și ocărîndu-ne; toată lupta noastră este să nu fim rușinați atunci, în ziua cea mare a judecății!” Cînd monahii spun acestea, aduc înaintea ochilor lor și riul cel de foc, dar și răsplățile și premiile. Nu spun: „Ca să nu fim pedepsiți”, ci: „Ca să nu fim rușinați”. „Pentru noi, spun monahii, a supăra pe Stăpîn e mai groaznic decît a fi aruncați în iad”. Dar pentru că pe majoritatea oamenilor nu-i înfricoșează aceasta, fiind legați de pămînt, monahii au adăugat în rugăciunea lor: „Cînd vei răsplăti fiecăruia după faptele lui”.

Ai văzut de cît de mare folos ne-au fost acești oameni străini de lume și călători pe pămînt, acești locuitori ai pustiei, dar, mai bine spus, acești locuitori ai cerului? Noi, străini ai cerului și locuitori ai pămîntului; ei, dimpotrivă.

După rugăciunea aceasta, monahii, cu inima zdrobită și cu ochii plini de multe lacrimi, se duc la culcare, dormind atît cît să se odihnească puțin. Și iarăși fac din noapte zi, petrecînd noaptea în rugăciuni de mulțumire și cîntări de psalmi. Nu numai bărbații, ci și femeile pun în practică această filozofie, învingînd slăbiciunea firii cu prisosul voinței lor. Să ne rușinăm, dar, noi bărbații, de tăria acestor femei și să încetăm de a ne mai da în vînt după lucrurile din lumea aceasta, după umbră, după visuri, după fum. Cea mai mare parte a vieții noastre o ducem în nesimțire; copilăria ne este plină de ignoranță; bătrînețea iarăși ne veștejește simțirea; vîrsta de la mijloc, puțină cîtă este, este singura care mai poate să ne bucure în chip conștient de bucuria de a trăi; dar, mai bine spus, nici aceasta nu ne bucură curat de viață, că e pîngărită de nenumărate griji și de osteneli. De aceea, vă rog să căutăm bună-tățile cele veșnice și nemuritoare, să căutăm viața care nu îmbătrînește niciodată. Poți trăi și în oraș și să duci viața pe care o duc monahii în

pustie, să pui în practică filozofia lor; poți avea și soție, poți locui în casă și în lume și să te rogi, să povestești, să fii cu inima zdrobită. Cei de la început, care au fost învățați de apostoli învățătura creștină, locuiau în orașe, dar aveau aceeași evlavie ca și cei care locuiesc pustia; alții au avut ateliere, ca Priscila și Acvila; toți profeții au avut femei și case, ca Isaia, ca Iezechiel, ca Moise; și aceasta cu nimic nu le-a vătămat virtutea. Să-i imităm și noi pe aceștia, să mulțumim neconținut lui Dumnezeu, să-I înălțăm neconținut cîntări, să trăim în curățenie sufletească și trupească și să ne îngrijim și de celelalte virtuți; să aducem în orașe filozofia pustiei, ca să fim bineplăcuți înaintea lui Dumnezeu și prețuiți de oameni și să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui slavă, cinste și putere, împreună cu Sfîntul și de viață făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LVI

**„Amin, amin zic vouă, sînt unii din cei ce stau aici
care nu vor gusta moartea
pînă ce nu vor vedea pe Fiul Omului
venind întru împărăția Sa”¹**

I

Hristos vorbise mult despre primejdiile, moartea, patimile Sale și despre uciderea ucenicilor Săi; le dăduse acele porunci aspre; greutățile și primejdiile erau în viața aceasta, înaintea ochilor, iar bunătățile, în nădejdi și în așteptare; le spusese de pildă că aceia care-și vor pierde sufletul și-l vor cîștiga²; că are să vină cu slava Tatălui Său, că are să răsplătească³. Vrînd însă să-i încredințeze pe ucenici și cu văzul și să le arate cum este slava aceea cu care are să vină – atît cît erau în stare s-o cunoască –, le-o arată și le-o descoperă aici pe pămînt, ca ucenicii să nu se întristeze nici de moartea lor și nici de moartea Stăpînului lor; și mai ales Petru, pe care-l îndureraseră mult spusele Domnului. Și iată ce face Hristos! După ce le-a vorbit de iad și de împărăția cerurilor – că prin cuvintele: „*Cel ce și-a aflat sufletul său îl va pierde; și cel ce și-l va pierde pentru Mine, îl va afla*”⁴ și prin cuvintele: „*Va răsplăti fiecăruia după faptele lui*”⁵, a arătat și iadul și raiul –, așadar, după ce a vorbit de amîndouă, Hristos le pune înaintea ochilor slava din împărăția cerurilor. Dar iadul nu li-l arată încă.

– Pentru ce?

– Iată de ce! Dacă ar fi avut în fața Lui alți oameni, care erau mai legați de pămînt, ar fi fost de neapărată trebuință și aceasta, dar pentru că ucenicii erau oameni aleși și cu judecată, Hristos îi îndeamnă cu bunătățile cerești. Și nu numai pentru această pricină le arată slava din împărăția cea cerească, ci și pentru că o astfel de instruire era mai potrivită cu El. Cu aceasta nu vreau să spun că Domnul nu vorbește de chinurile iadului; sînt cazuri cînd aproape le pune sub ochi, de pildă

1. Matei 16, 28.

2. Matei 16, 25.

3. Matei 16, 27.

4. Matei 10, 39.

5. Matei 16, 27.

atunci cînd vorbește de bogatul nemilostiv și săracul Lazăr⁶, de robul care a cerut tovarășului său suta de dinari⁷, de cel ce a intrat la nuntă fără haină de nuntă⁸ și de altele mai multe.

„Și după șase zile a luat pe Petru, pe Iacov și pe Ioan”⁹.

Alt evanghelist spune după opt zile¹⁰. Nu este o contradicție între unul și altul, ci un acord perfect. Unul a socotit și ziua în care a rostit Domnul cuvintele: *„Amin, amin, zic vouă, sînt unii din cei ce stau aici”*, precum și ziua în care i-a suit în munte; celălalt socotește numai zilele de la mijloc.

Tu însă uită-mi-te ce suflet de filozof are Matei! Nu tănuiește că Domnul i-a cinstit pe ceilalți apostoli mai mult decît pe el. Acest lucru îl face de multe ori și evanghelistul Ioan, lăudînd, cu mult adevăr, în chip deosebit pe Petru. Ceata aceasta de sfinți era lipsită de invidie și de slavă deșartă.

Luînd, dar, pe corifeii apostolilor, *„I-a suit într-un munte înalt, îndeosebi, și S-a schimbat la față înaintea lor; și a strălucit fața Lui ca soarele, iar hainele Lui s-au făcut albe ca lumina. Și s-au arătat lor Moise și Ilie, vorbind cu El”¹¹.*

– Pentru ce a luat numai pe acești apostoli?

– Pentru că aceștia depășeau pe ceilalți apostoli; Petru, prin aceea că-L iubea foarte mult pe Hristos; Ioan, prin aceea că era foarte iubit de Hristos; iar Iacov, prin răspunsul pe care l-a dat Domnului împreună cu fratele lui zicînd: *„Putem să bem paharul”¹²*, dar nu numai prin acest răspuns, ci și prin faptele sale; printre altele și prin acelea că a împlinit ceea ce a spus; atît de greu și împovăraător ajunsese înaintea iudeilor, încît Irod a socotit că le face cel mai mare dar dacă îl omoară pe Iacov¹³.

– Dar pentru ce nu i-a suit pe munte îndată după ce spusese acele cuvinte?

– Pentru ca ceilalți apostoli să nu încerce un sentiment josnic omenesc. De aceea Hristos nici n-a spus numele acelor care aveau să se suie pe munte. Că ar fi dorit mult și ceilalți ucenici să meargă și ei cu El, de vreme ce aveau să vadă chipul slavei celei cerești; și ar fi fost îndurați vîzîndu-se trecuți cu vederea; chiar dacă slava, pe care avea să le-o arate, era oarecum materială, totuși era un lucru mult dorit.

6. Luca 16, 19–31.

7. Matei 18, 23–34.

8. Matei 22, 8–13.

9. Matei 17, 1.

10. Luca 9, 28.

11. Matei 17, 1–3.

12. Matei 20, 22.

13. Fapte 12, 1–2.

– Dar pentru ce atunci Domnul le-a spus mai dinainte că unii din cei ce stau cu El nu vor muri pînă ce nu vor vedea slava Sa?

– Pentru ca aceia care vor fi martori să înțeleagă mai ușor cele despre care le vorbise mai înainte și pentru ca, fiind cuprinși de o mai puternică dorință, datorită numărului zilelor, să se suie în munte cu minte trează și cu luare-aminte.

– Dar iarăși, pentru ce aduce pe Moise și pe Ilie?

– Se pot spune multe pricini! Prima este aceasta: pentru că unii spuneau că El este Ilie, alții că este Ieremia, iar alții, unul din profeții cei din vechime¹⁴, Hristos aduce pe corifeii profeților, ca ucenicii să vadă și prin aceasta deosebirea dintre robi și Stăpîn și că pe bună dreptate a fost lăudat Petru cînd L-a mărturisit Fiul al lui Dumnezeu¹⁵. În afară de asta se mai poate spune și o altă pricină: iudeii Îl învinuiau continuu pe Hristos că este călcător de lege și-L socoteau hulitor, pentru că Își atribuie o slavă ce nu I se cuvenea, anume slava Tatălui, și spuneau: „*Acesta nu este de la Dumnezeu, pentru că nu păzește sîmbăta*”¹⁶ și iarăși: „*Pentru lucru bun nu Te lovim cu pietre, ci pentru hulă; că om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu*”¹⁷; de aceea Hristos, ca să arate că amîndouă aceste învinuiri sînt pornite din invidie, ca să arate că nu poate fi învinuit nici de una, nici de alta, că nici nu calcă legea și nici nu-Și atribuie o slavă ce nu I se cuvine cînd spune că este egal cu Tatăl, aduce alături de Sine pe acești doi oameni ai Vechiului Testament, care au strălucit și în una și în alta. Într-adevăr, Moise, a dat legea; iar iudeii puteau să gîndească așa: Moise nu s-ar fi uitat la Hristos cu bucurie dacă ar fi fost un călcător de lege, cum socoteau ei, nici nu I-ar fi slujit dacă ar fi fost un stricător de lege și un dușman al lui Moise, dătătorul de lege. Ilie, la rîndul lui, era un mare apărător al slavei lui Dumnezeu; iar Ilie n-ar fi stat alături de El și n-ar fi ascultat de El dacă Hristos ar fi fost potrivnic lui Dumnezeu, dacă S-ar fi numit pe Sine Dumnezeu, fără ca să fie ceea ce spune că este, dacă S-ar fi făcut pe Sine egal Tatălui fără să aibă dreptul să facă lucrul acesta.

II

Se mai poate spune și o altă pricină pe lîngă cele spuse.

– Care?

– Ca să afle ucenicii că are stăpînire asupra morții și vieții, că stăpînește și pe cele de sus și pe cele de jos. De aceea aduce pe muntele Taborului și pe Moise, care murise, și pe Ilie, care nu murise.

14. Matei 16, 14.

15. Matei 16, 16–17.

16. Ioan 9, 16.

17. Ioan 10, 33.

Iar a cincea pricină – că aceasta e a cincea, pe lângă cele de mai înainte – ne-o descoperă însuși evanghelistul.

– Care-i aceasta?

– Ca să le arate slava crucii, să mîngîie pe Petru și pe ceilalți ucenici care se înfricoșaseră de patimile Domnului și să le dea curaj. Moise și Ilie, fiind alături de Hristos, nu tăceau, ci „*vorbeau*, spune evanghelistul Luca, *de slava care avea să se împlinească în Ierusalim*”¹⁸, adică patimile și crucea. Că slavă este numele ce se dă totdeauna patimilor și crucii. Hristos nu i-a încurajat pe ucenicii Săi numai prin cuvintele spuse de Moise și Ilie, ci și prin virtutea acestor bărbați; și această virtute mai cu seamă le-o cerea ucenicilor Săi. Într-adevăr, după ce a spus: „*Cel care vrea să vină după Mine să-și ia crucea lui și să-Mi urmeze Mie*”¹⁹, a adus înaintea ucenicilor pe acești bărbați care și-au pus viața în primejdie de nenumărate ori pentru poruncile lui Dumnezeu și pentru poporul încredințat lor. Fiecare din ei, pierzîndu-și sufletul și l-a aflat; fiecare din ei a stat cu îndrăznire în fața tiranilor: Moise înaintea lui Faraon, Ilie, înaintea lui Ahav; și au stat pentru niște oameni nerecunoscători și neascultători; și au fost tîrîți în primejdie de moarte chiar de cei mîntuiți de ei; fiecare din ei a voit să scape poporul de închinarea la idoli; fiecare din ei era om obișnuit: Moise era zăbavnic la limbă și slab la glas²⁰; Ilie, un țaran; fiecare era foarte sărac: Moise nu avea nimic, iar Ilie nu avea ceva mai mult decît jocul. Și toate acestea pe timpul Vechiului Testament, cînd nu fusese dat harul cel atît de mare al facerii de minuni. Moise, e drept, a despărțit Marea Roșie²¹, dar Petru a mers pe apă²², era în stare să mute munții, tămăduia bolile trupului, alunga demonii sălbatici; făcea cu umbra trupului lui acele minuni nespuse de mari²³; a adus toată lumea la credință. Ilie, e drept, a înviat un mort²⁴, dar apostolii au înviat nenumărați morți și nu primiseră încă Sfîntul Duh. Așadar și pentru aceasta îi aduce Hristos pe munte pe Moise și pe Ilie. Voia ca ucenicii Lui să fie următori acestor bărbați și în conducerea poporului, și în stăruință, și în tărie; să fie blînzi ca Moise, rîvnitori ca Ilie și tot atît de purtători de grijă ca și ei; Ilie a îndurat foametea trei ani de zile pentru poporul iudeu²⁵, iar Moise a spus: „*De le ierți lor păcatul, iartă-l! Iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o*”²⁶. De toate acestea le-a amintit Hristos

18. Luca 9, 31.

19. Matei 16, 24.

20. Ieș. 4, 10.

21. Ieș. 14, 16-31.

22. Matei 14, 29.

23. Fapte 5, 15.

24. III Regi 17, 17-24.

25. III Regi 17, 1; 18, 1.

26. Ieș. 32, 32.

ucenicilor Săi punându-le în față pe Moise și pe Ilie. I-a adus în slavă, pentru ca apostolii să nu se ridice numai pînă la înălțimea lor, ci să-i întrecă prin faptele și luptele lor. Cînd apostolii I-au spus: „*Să spunem să se pogoare foc din cer*”²⁷ și au făcut pomenire de Ilie, care pogorîse foc din cer, Domnul le-a răspuns: „*Nu știți ai cărui Duh sînteți*”²⁸. Le-a răspuns așa ca să-i învețe să nu se răzbune, că harul lor este mai mare decît harul lui Ilie. Să nu socotească nimeni că eu îl osîndesc pe Ilie ca pe un om nedesăvîrșit! Nu spun asta; dimpotrivă, era un om desăvîrșit; dar în vremea lui, cînd mintea oamenilor era mai copilăroasă, era nevoie de această pedagogie. Moise de asemeni era și el în această privință desăvîrșit; cu toate acestea Hristos cere de la ucenicii Săi mai mult decît de la Moise: „*Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor!*”²⁹. Apostolii n-aveau să meargă în Egipt, ci în toată lumea; mai cumplită decît Egiptul; n-aveau să stea de vorbă cu Faraon, ci să se lupte cu diavolul, cu însuși tiranul răutății. Scopul luptei lor era de a lega pe diavol și de a-i răpi toate armele lui; și au făcut asta, nu despărțind marea, ci despărțind cu toiagul lui Iesei adînc de necredință, cu valuri cu mult mai cumplite decît valurile Mării Roșii. Iată, dar, cu cîte îi înspăimînta Hristos pe apostoli, care erau oameni: cu moartea, sărăcia, necinstea, cu mii și mii de suferințe. Se cutremurau în fața acestora mai mult decît se cutremuraseră iudeii altădată în fața Mării Roșii. Și cu toate acestea Hristos i-a convins să înfrunte toate primejdiile și să treacă peste ele cu aceeași siguranță ca și pe uscat.

Pentru a-i îndemna deci spre toate aceste lupte, Hristos a adus alături de El, pe Muntele Taborului, pe cei care au strălucit în Vechiul Testament.

– Ce spune Petru cel înflăcărat?

– „*Bine este nouă să fim aici!*”³⁰

Petru auzise că Hristos trebuie să meargă la Ierusalim și să pătîmească; temîndu-se și tremurînd încă pentru Hristos, chiar după ce fusese certat, se apropie de El; dar nu mai îndrăznește să-I spună ca mai înainte: „*Milostiv fii Tie!*”³¹, ci, tot din pricina aceleiași frici, Îi spune același lucru, dar cu alte cuvinte. Văzuse muntele, singurătatea, pustia. Socotea că locul acesta Îl va feri de orice primejdie; dar nu numai locul, ci și neducerea Lui la Ierusalim. Petru dorea, deci, ca Hristos să stea acolo neconținut. De aceea a și vorbit de colibe. „*Dacă s-ar face aceste colibe, își*

27. Luca 9, 54.

28. Luca 9, 55.

29. Matei 5, 20.

30. Matei 17, 4.

31. Matei 16, 22.

spunea Petru, nu ne vom mai sui în Ierusalim; iar dacă nu ne suim în Ierusalim, nu va muri. Că spune Domnul că acolo au să tăbărescă asupra Lui cărturarii? Dar Petru n-a îndrăznit să grăiască așa. De aceea, ca să-și ajungă scopul, se exprimă altfel, grăiește liniștit, fără teama de a mai fi certat, spunînd: „*Bine este nouă să fim aici*, unde sînt și Moise și Ilie; Ilie, care a coborît foc pe munte, și Moise, care a intrat în nor și a vorbit cu Dumnezeu! Nimeni nu va ști unde sîntem!”.

III

Ai văzut cît de înflăcărată era dragostea lui Petru pentru Hristos? Nu te uita că rugăciunea lui era nesocotită! Uită-te cît de înflăcărat era, cît de mult ardea de dragoste pentru Hristos!

Că nu spunea aceste cuvinte tremurînd pentru viața lui, ascultă ce a spus Petru cînd Hristos a vestit mai dinainte patimile și moartea Sa: „*Sufletul meu mi-l voi pune pentru Tine*”³²; și: „*Chiar de ar trebui să mor cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine*”!³³ Vezi-l, apoi, că s-a aruncat chiar în mijlocul primejdiilor. Cînd era atîta popor în jur, nu numai că n-a fugit, ci a scos sabia și a tăiat urechea slugii arhierelui³⁴. Deci nu gîndea la el, ci tremura pentru Dascălul său.

Dar pentru că Domnul grăise cu tărie să pătimească și să moară, Petru nu mai grăiește ca mai înainte, ci, gîndindu-se să nu mai fie certat din nou, zice:

„*Dacă vrei să facem aici trei colibe: Ție una, lui Moise una și lui Ilie una*”³⁵.

Ce spui, Petre? Oare nu cu puțin mai înainte ai arătat cît de mare este deosebirea între El și robi? Pentru ce-L mai numeri iarăși împreună cu robii?

Ai văzut cît de nedesăvîrșiți în credință erau apostolii înainte de răstignirea Domnului? Chiar dacă Tatăl îi descoperise lui Petru că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, totuși descoperirea aceasta nu este mereu vie în sufletul lui; spaima îl tulbură și uită cine este Hristos. Nu vorbesc numai de spaima pricinuită de patimile și răstignirea Domnului, ci și de spaima pricinuită de cele văzute pe Muntele Taborului. Ceilalți evangheliști arată lucrul acesta; ei spun că tulburarea lui Petru se datorește spaimei sale și de aceea a rostit acele cuvinte. Evanghelistul Marcu spune: „*Că nu știa ce să spună; că erau înfricoșați*”³⁶; iar evanghelistul Luca, după ce a spus: „*Să facem trei colibe*”, a adăugat: „*neștiind ce*

32. Ioan 13, 37.

33. Marcu 14, 31.

34. Ioan 18, 10.

35. Matei 17, 4.

36. Marcu 9, 6.

*spune*³⁷. Apoi, ca să arate că și Petru și ceilalți apostoli erau cuprinși de mare frică, a spus: „*Erau îngreuiți de somn; și deșteptându-se au văzut slava Lui*”³⁸. Evanghelistul numește „*somn*” amețea mare pricinuită de vederea aceea. După cum ni se întunecă privirile din pricina unei lumini prea mari, tot așa au pățit și ei atunci. Nu era noapte, ci zi; iar strălucirea covârșitor de mare a slavei le îngreuiase ochii lor slabi.

Ce s-a întâmplat mai departe? N-a vorbit Hristos, nici Moise, nici Ilie. Dar cel mai mare decât toți, al Cărui cuvânt este adevărul, Tatăl, sloboade glas din nor.

– Pentru ce din nor?

– Așa Se arată totdeauna Dumnezeu! „*Nor și negură împrejurul Lui*”³⁹; și: „*Săde pe nor ușor*”⁴⁰; și iarăși: „*Cel ce a pus nori suirea Lui*”⁴¹; și: „*Nor L-a luat de la ochii lor*”⁴²; și: „*Ca Fiu al Omului, venind pe nori*”⁴³. Glasul a venit din nor ca să creadă apostolii că glasul vine de la Dumnezeu. Și norul era luminos.

„*Și încă grăind el, iată nor luminos i-a umbrat. Și iată glas din nor, zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit! De Acesta să ascultați!”*”⁴⁴.

Cînd Dumnezeu amenință, norul este întunecos, ca pe Muntele Sinai. Că spune Scriptura: „*A intrat Moise în nor și în negură; și ca aburul, așa se purta fumul*”⁴⁵. Profetul David, vorbind de amenințarea lui Dumnezeu, spune: „*Întunecoasă apă în norii văzduhului*”⁴⁶. Acum însă norul este luminos, pentru că voia să învețe, nu să înspăimînte. Petru spunea: „*Să facem trei colibe*”; Tatăl însă a arătat o colibă nefăcută de mînă omenească. De aceea pe Muntele Sinai, fum și abur de cuptor; aici, lumină nespusă și glas. Apoi, ca să arate că n-a vorbit de unul din cei trei, ci numai de Hristos, cînd s-a auzit glasul, cei doi, Moise și Ilie, s-au făcut nevăzuți. Dacă Tatăl ar fi vorbit de unul din cei trei, cei doi n-ar fi plecat, ca să rămînă Domnul singur.

– Dar pentru ce norul nu L-a acoperit numai pe Hristos, ci pe toți trei?

– Dacă L-ar fi acoperit numai pe Hristos, s-ar fi crezut că El a vorbit. De aceea și evanghelistul, întărind asta, spune că glasul era din nor, adică de la Dumnezeu.

37. Luca 9, 33.

38. Luca 9, 32.

39. Ps. 96, 2.

40. Isaia 19, 1.

41. Ps. 103, 4.

42. Fapte 1, 9.

43. Dan. 7, 13.

44. Matei 17, 5.

45. Ieș. 24, 18.

46. Ps. 17, 13.

- Ce a spus glasul?
- „*Acesta este Fiul Meu cel iubit!*”.

Dacă este iubit, nu te teme, Petre! Ar fi trebuit, Petre, să fi cunoscut de mult puterea Lui și să te fi încredințat de învierea Lui. Dar pentru că nu știi, vocea Tatălui să te încredințeze! Dacă Dumnezeu este puternic, după cum și este, atunci e clar că și Fiul e la fel. Nu te teme, dar, Petre, de patimile Fiului! Dacă nu înțelegi încă, atunci gîndește-te la aceea că este și Fiu și este și iubit. „*Acesta este Fiul Meu cel iubit*”, a spus Tatăl. Iar dacă este iubit, nu te teme! Nimeni nu părăsește pe cel pe care-l iubește. Așadar nu te tulbura. De L-ai iubi pe Hristos de mii de ori, nu-L iubești cum Îl iubește Tatăl Său, „*întru Care a binevoit*”. Îl iubește nu numai pentru că L-a născut, ci și pentru că este în totul egal cu El și de același gînd cu El. Deci dragostea este îndoită, dar, mai bine spus, chiar întreită: pentru că este Fiu, pentru că este iubit, pentru că în El a binevoit.

- Ce înțeles au cuvintele: „*Întru Care am binevoit*”?

- Ca și cum ar spune: „Întru Care Mă odihnesc; întru Care Îmi găsesc plăcerea”. Pentru că este în totul egal cu Tatăl, pentru că este o voință și în El și în Tatăl, pentru că, rămînînd Fiu, este una în totul cu Cel ce L-a născut.

„*De Acesta să ascultați!*”

Deci, nu te împotrivi, Petre, cînd El vrea să fie răstignit!

„*Și auzînd, au căzut cu fața la pămînt și s-au spăimîntat foarte. Și apropiindu-Se Iisus, S-a atins de ei și le-a zis: «Sculțați-vă și nu vă temeți!» Și rîdîndu-și ochii lor, n-au văzut pe nimeni, decît numai pe Iisus*”⁴⁷.

IV

Pentru ce s-au spăimîntat ucenicii cînd au auzit cuvintele Tatălui? Și mai înainte s-a auzit un glas ca acesta, la Iordan⁴⁸ și era multă lume de față, dar nimeni nu s-a spăimîntat; și iarăși, mai tîrziu, cînd glas a venit din cer, unii spuneau că a tunat⁴⁹; dar, nici atunci, nimeni nu s-a spăimîntat. Pentru ce deci pe Muntele Taborului ucenicii au căzut cu fețele la pămînt?

- Pentru că era pustietate, înălțime, liniște adîncă, schimbare la față plină de frică, lumină neamestecată și nor întins; toate acestea i-au umplut de mare spaimă; spaima îi strîngea din toate părțile; temîndu-se au căzut cu fețele la pămînt și s-au închinat. Dar pentru ca nu cumva spaima prelungită prea mult să-i facă să uite tot ce s-a petrecut pe munte, Hristos pune îndată capăt spaimei lor; Se arată singur și le poruncește să nu spună nimănui nimic pînă după învierea Sa din morți.

47. Matei 17, 6-8.

48. Matei 3, 17.

49. Ioan 12, 28-29.

„Coborîndu-Se din munte, le-a poruncit să nu spună nimănui vedenia pînă cînd va învia din morți”⁵⁰.

Cu cît erau mai mari faptele pe care ucenicii le spuneau despre Hristos, cu atît erau primite mai greu de mulțime. Dacă ucenicii ar fi vorbit de răstignirea Lui, sminteala ar fi fost și mai mare; de aceea Hristos le poruncește să tacă; și nu fără temei, ci amintindu-le din nou de patimile Sale; aproape că le spune și pricina pentru care le-a poruncit să tacă. Nu le-a poruncit să nu spună nimănui niciodată, ci pînă cînd va învia din morți. Trece sub tăcere ceea ce era înfricoșător și face pomenire numai de ceea ce era frumos, de înviere.

– Dar ce? După înviere ucenicii nu aveau să se mai smintească?

– Deloc! Numai în timpul de dinainte de răstignire mai puteau să-și pună întrebări. După răstignire ucenicii primiseră Duhul Sfînt, aveau în sprijinul lor glasul minunilor săvîrșite de ei; și toate cîte spuneau erau primite cu ușurință, pentru că proclamau puterea lui Hristos mai tare decît o trîmbiță; nici o sminteală nu mai putea pune piedică celor ce se săvîrșeau.

Nimeni deci n-a fost mai fericit decît apostolii, mai ales decît cei trei apostoli care au fost învredniciți să stea sub același nor cu Stăpînul. Dar dacă vrem, vom vedea și noi pe Hristos. Nu așa cum L-au văzut aceia atunci în munte, ci cu mult mai strălucitor. În ziua cea din urmă, nu va veni așa; atunci pe Tabor, pentru a-i cruța pe ucenici, a dat drumul numai la atîta strălucire cît puteau ei suferi; în ziua cea din urmă însă va veni cu însăși slava Tatălui; și nu numai cu Moise și Ilie, ci cu oștire nenumărată de îngeri, cu arhangheli, cu heruvimi, cu popoarele acelea nenumărate de puteri cerești; nu va avea un nor deasupra capului Lui, ci cu cerul înfășurat. După cum atunci cînd se face judecată înaintea poporului se dau la o parte perdelele, iar judecătorii sînt văzuți de toți cei de față, tot așa și atunci, în ziua cea mare a judecății lumii, toți Îl vor vedea pe Hristos stînd pe scaunul de judecată; toți oamenii vor sta înaintea Lui; și El, cu gura Lui, va grăi oamenilor. Unora le va spune: *„Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu, că am flămînzit și Mi-ați dat să mănînc”*⁵¹; altora le va zice: *„Bine, slugă bună și credincioasă, peste puțin ai fost credincioasă, peste multe te voi pune”*⁵²; altora le va spune cu totul altceva; unora: *„Duceți-vă în focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și îngerilor lui”*⁵³; iar altora: *„Slugă vicleană și leneșă”*⁵⁴; pe unii îi va tăia în două⁵⁵ și-i va

50. Matei 17, 9.

51. Matei 25, 34–35.

52. Matei 25, 21.

53. Matei 25, 41.

54. Matei 25, 26.

55. Matei 24, 51.

da chinuitorilor⁵⁶, iar altora le va porunci să fie legați de mâini și de picioare și aruncați în întunericul cel mai din afară⁵⁷. După secure⁵⁸ vine cuptorul⁵⁹; iar cei aruncați din năvod⁶⁰ acolo vor cădea. „*Atunci dreptii vor străluci ca soarele*”⁶¹, dar, mai bine spus, mai mult decât soarele. A spus atîta, nu pentru că atîta va fi lumina lor, ci pentru că nu cunoaștem o lumină mai strălucitoare decât a acestui astru; a vrut să înfățișeze strălucirea viitoare a sfinților cu ajutorul unei străluciri cunoscute nouă. Pentru că și pe munte, cînd evanghelistul a spus că „*a strălucit ca soarele*”, pentru aceeași pricină a grăit așa. Că lumina de pe Tabor era mai mare decât lumina soarelui, au arătat-o ucenicii care au căzut cu fețele la pămînt. Dacă n-ar fi fost o lumină neamestecată, ci una la fel cu a soarelui, n-ar fi căzut la pămînt, ci ar fi putut-o suferi cu ușurință.

Dreptii⁶², dar, vor străluci atunci ca soarele; și mai mult decât soarele, iar păcătoșii vor suferi cele mai groaznice chinuri. Atunci nu va mai fi nevoie nici de documente, nici de dovezi, nici de martori. Cel Care va judeca va fi totul: și martor și dovadă și Judecător. El le știe bine pe toate, că „*toate sînt goale și descoperite înaintea ochilor Lui*”⁶³. Nu se va vedea atunci nici bogat, nici sărac, nici puternic, nici slab, nici înțelept, nici neînțelept, nici rob, nici liber, ci toate aceste măști vor dispărea și se vor cerceta numai faptele fiecăruia. Dacă la tribunalele acestea de pe pămînt, cînd este judecat cineva pentru împilare sau crimă, oricine ar fi, fie el prefect, consul, orice, i se iau toate demnitățile și vinovatul primește cea mai grea pedeapsă, cu mult mai mult va fi aceasta atunci.

V

Ca să nu se întîmple așa, să lepădăm hainele cele murdare, să luăm armele luminii și slava lui Dumnezeu ne va acoperi. Care poruncă a Domnului este grea? Care nu-i ușoară? Ascultă ce spune profetul și atunci vei cunoaște ușurința poruncilor! „*Nici dacă ți-ai arcui ca un cerc grumazul tău și dacă ai așterne sub tine sac și cenușă, nici așa nu vei chema post primit; ci dezleagă toată legătura nedreptății, dezleagă legăturile cele cu sila făcute*”⁶⁴.

Uită-te la înțelepciunea profetului! Dă mai întîi porunci grele, pe care apoi le înlătură și cere să te mîntui îndeplinind poruncile ușoare; cu aceasta arată că Dumnezeu n-are nevoie de osteneli, ci de ascultare. Apoi

56. *Matei* 18, 34.

57. *Matei* 22, 13.

58. *Matei* 3, 10.

59. *Matei* 13, 42, 50.

60. *Matei* 13, 48.

61. *Matei* 13, 43.

62. De aici începe partea morală: *Despre judecata din urmă; atunci dregătoriile dispar. Înviuire cămătarilor și sfătuire pentru a face mai degrabă milostenie.*

63. *Evr.* 4, 13.

64. *Isaia* 58, 5-6.

arată că virtutea este ușoară, iar păcatul greu; și ilustrează aceasta chiar cu numele date virtuților și păcatelor. Profetul numește păcatul lanț și legătură, iar virtutea liberare și scăpare de lanțuri și legături. „*Dezleagă*, spune profetul, *toată legătura nedreptății*”⁶⁵; numește așa polițele și chitanțele. „*Lasă în libertate pe cei zdrobiți*”⁶⁶, adică pe cei ce suferă. Așa e datornicul: cînd vede pe cel ce l-a împrumutat, i se zbate inima și se teme de el mai rău ca de o fiară sălbatică. „*Ia în casa ta pe săracii fără de adăpost. Dacă vezi pe cel gol, îmbracă-l. Nu trece cu vederea pe cei din neamul tău*”⁶⁷.

Într-o cuvîntare de mai înainte, vorbindu-vă de răsplățile primite de cei ce îndeplinesc aceste porunci, vă arătam bogăția acestor răsplăți. Acum să vedem dacă aceste porunci sînt grele, dacă sînt mai presus de puterile omenești. Așa ceva nu vom găsi, ci cu totul dimpotrivă; că faptele bune au multă ușurință, iar cele rele sînt cu multă sudoare. Este, oare, o greutate mai mare ca aceea de a da bani cu împrumut, de a te îngriji de dobînzii și de polițe, de a cere garanții, de a te teme și a tremura pentru amanete, pentru capete, pentru procente și pentru giranți? Așa sînt afacerile! Iar siguranța aceasta aparentă și născocită a polițelor și a giranților este mai șubredă decît orice și plină de bănuieli. A face milostenie însă e mai ușor și fără bătaie de cap.

Să nu neguțătorim, dar, nenorocirile altora, nici să facem trafic cu iubirea de oameni. Știi că mulți aud cu neplăcere cuvintele acestea. Dar care ar fi folosul tăcerii? Dacă aș tăcea și nu v-aș supăra deloc cu spusele mele, ar fi cu neputință să vă scap de pedeapsă cu tăcerea, ba, dimpotrivă, tocmai tăcerea ar mări pedeapsa; și nu numai vouă, ci și mie mi-ar pricinui pedeapsă o tăcere ca aceasta. Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai și vatămă? Ce cîștig să te bucur cu cuvîntul, dar de fapt să te supăr? Ce cîștig ai să-ți încînt auzul, dar să-ți chinuiesc sufletul? De aceea e de neapărată trebuință să vă supăr aici pe pămînt, ca să nu fim osîndiți dincolo.

S-a abătut, iubite frate, asupra Bisericii o cumplită boală, o boală care are nevoie de multă îngrijire. Cei care au primit porunca să nu-și adune comori nici din munca lor dreaptă și cinstită, ci să deschidă casele lor celor nevoiași, aceia cîștigă bani și averi de pe urma sărăcirii altora, născocind un jaf frumos la chip și o lăcomie ce-și găsește scuze. Nu-mi spune că legile îngăduie procente. Și vameșul împlinește legea, dar e pedepsit. Și noi vom păți la fel dacă nu încetăm a împila pe cei săraci, dacă nu încetăm a face cu nerușinare negoț cu nevoile și nenorocirile

65. *Isaia* 58, 6.

66. *Isaia* 58, 6.

67. *Isaia* 58, 7.

altora. De aceea ai bani, ca să pui capăt sărăciei, nu ca să neguțătorești sărăcia. Tu însă, sub masca ajutorării celui nevoiaș, îi faci și mai mare nenorocirea și vinzi cu bani iubirea de oameni. Vinde-o, nu te opresc; dar vinde-o pentru împărăția cerurilor. Să nu iei în schimbul unei fapte atât de mari un preț mic, o dobândă neînsemnată, ci viața cea nemuritoare. Pentru ce te porți ca un om sărac și nevoiaș, ca un chițibușar, vânzând lucruri de mare preț pe nimica, pentru bani care azi sînt și miine nu sînt, cînd ar trebui să le dai pe împărăția cerurilor care rămîne veșnic? Pentru ce lași pe Dumnezeu și vrei să câștigi câștiguri omenești? Pentru ce lași deoparte pe Cel Care poate să te îmbogățească și superi pe cel care n-are nici lețcaie? Pentru ce lași pe Cel Care poate să-ți dea și închei contracte cu un nerecunoscător? Acela dorește să-ți dea înapoi ce l-ai dat; acesta se supără cînd îți întoarce banii; acesta abia îți dă procentul; Acela îți dă însutit și viață veșnică; acesta, cu ocări și cu sudalme; Acela, cu laude și cu strigăte de bravo; acesta te pizmuiește; Acela îți împletește cununi; acesta abia de-ți întoarce aici pe pămînt ce i-ai dat; Acela, și aici și dincolo. Nu este, oare, culmea prostiei să nu știi nici să câștigi? Cîți n-au pierdut și capitalul pentru procente? Cîți n-au căzut în primejdii pentru procente? Cîți n-au căzut în neagră sărăcie și n-au adus și pe alții pentru negrăita lor lăcomie?

VI

Să nu-mi spui că cel care se împrumută se bucură și că-ți mulțumește pentru împrumut. Face lucrul acesta din pricina cruzimii tale. Și Avraam, cînd și-a dat soția în miinile barbarilor⁶⁸, a făcut asta ca să-i fie bine primită istețimea lui; dar nu de bună voie, ci de frica lui Faraon; tot așa și săracul este silit din pricina cruzimii tale să-ți mulțumească pentru împrumut, pentru că tu socotești că nu merită să-l împrumuți.

Dar mi se pare că tu, chiar cînd scapi pe cineva dintr-o primejdie, pretinzi răsplată pentru că l-ai scăpat.

– Vai de mine, să mă ferească Dumnezeu de asta! mi s-ar răspunde.

– Ce spui, omule? Nu vrei să ceri bani cînd scapi pe cineva dintr-o primejdie mai mare, dar ești atât de neomenos cînd e vorba de o primejdie mai mică! Nu vezi cîtă pedeapsă stă deasupra cametei? Nu auzi că și în Vechiul Testament este oprită camăta?⁶⁹

Dar care e scuza celor mai mulți cămătari?

– Dacă iau dobînzii pentru banii împrumutați, o fac pentru ca să ajut pe cel sărac, mi se spune.

68. *Fac.* 12, 10–20.

69. *Deut.* 15, 7–8.

– Nu păcătui, omule! Dumnezeu nu vrea astfel de jertfă. Nu înșela legea lui Dumnezeu. Mai bine să nu-i dai săracului deloc decît să-i dai dintr-un astfel de cîștig. Din pricina dobînzilor nedrepte faci să fie nelegiuîți chiar banii adunați prin muncă dreaptă și cinstită. Este la fel ca și cum ai forța un pîntece bun să nască scorpii.

Dar pentru ce vorbesc eu de legea lui Dumnezeu? Nu numiți chiar voi înșivă o murdărie datul banilor cu împrumut? Dacă voi, care cîști-gați de pe urma împrumutului, îl osîndiți așa, gîndiți-vă ce osîndă va rosti Dumnezeu asupra voastră!

Dacă vrei să vezi ce spun și legile civile despre datul banilor cu împrumut, află că ele socotesc fapta aceasta cea mai mare rușine. Legile civile nu îngăduie oamenilor cu mari dregătorii, celor care fac parte din marele sfat, numit senat, să se facă de rușine cu astfel de cîștiguri; legea le interzice niște cîștiguri ca acestea. Nu se cuvine, oare, să ne cutremurăm cînd nu dăm atîta prețuire viețuirii cerești cîtă prețuire dau legiuitorii romani senatului, cînd socotim de mai puțin preț cerul decît pămîntul, cînd nu ne rușinăm de o faptă atît de necugetată? Căci ce poate fi, oare, mai necugetat decît a te sili să semeni fără să ai pămînt, ploaie și plug? De aceea cei ce au născocit această plugărie rea seceră neghină care se aruncă în foc.

Nu sînt, oare, o mulțime de neguțătorii drepte și cinstite: lucrarea pămîntului, creșterea oilor, a vitelor, a păsărilor, munca cu brațele, chivernisirea averilor? Pentru ce, dar, te porți ca un nebun și ca un om fără de minte, cultivînd zadarnic spini?

Vrei să-mi spui că vin peste rodurile pămîntului o mulțime de nenorociri: grindina, tăciunele, ploaia prea multă? Dar nu atîtea cîte vin peste banii dați cu împrumut. Oricît de multe ar fi nenorocirile acestea, paguba nu atinge decît venitul pămîntului. Capitalul – adică pămîntul – rămîne întreg. Dincolo însă adeseori mulți din cei care dau bani cu împrumut au pierdut nu numai dobînzile, ci și capitalul. Iar înainte de pagubă sînt și necontenit triști. Niciodată nu se bucură de averile lui cel care dă bani cu dobîndă, nici nu se veselește de ele, ci cînd primește dobînda nu se bucură că are un venit, ci se întristează că dobînzile nu depășesc capitalul. Și înainte ca această odraslă rea, dobînda, să se nască desăvîrșit, cămătarul o silește să nască și ea, prefăcînd dobînzile în capital. Și forțează pe acești pui de viperă nevîrstnici, să nască și ei înainte de vreme. Așa sînt dobînzile; mistuie și sfîșie sufletele nenorociților cămătari mai mult decît viperele.

Aceasta este legătura nedreptății! Acestea sînt legăturile cele cu silă făcute. Cămătarul spune: „Dau bani cu împrumut, nu ca să iei, ci ca să dai mai mult decît ți-am dat”. Dar Dumnezeu ne poruncește să nu luăm îna-

poi nici banii pe care i-am dat: „*Dați, ne spune Dumnezeu, celor de la care nu așteptați să mai luați*”⁷⁰. Tu însă ceri mai mult decît ai dat și silești pe cel pe care l-ai împrumutat să se socotească dator, să-ți pună în palmă și ce nu i-ai dat. Și crezi că prin asta îți mărești averea! Nu. În loc să îți-o mărești îți aprinzi focul cel nestins.

Așadar, ca să nu se întîmple una ca aceasta, să tăiem pîntecele cel rău care zămislește dobînzile, să stîrpim odraslele cele neleguite, să secăm pîntecele acesta pustiitor și să urmărim numai cîștigurile cele mari și adevărate.

– Dar care sînt acestea?

– Ascultă-l pe Pavel, care spune: „*Mare cîștig este evlavia unită cu indestularea cu ceea ce ai*”⁷¹.

Să ne îmbogățim, dar, numai cu această bogăție, ca să ne bucurăm și aici pe pămînt de tihnă și să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

70. Luca 6, 35.

71. I Tim. 6, 6.

**„Și L-au întrebat pe El ucenicii Lui, zicându-I:
«Pentru ce spun cărturarii
că trebuie să vină Ilie mai întâi?»”¹**

I

Ucenicii nu știau lucrul acesta din Scripturi, ci cărturarii îl spuneau și răspîndiseră în poporul simplu cuvîntul acesta despre Ilie ca și despre Hristos. De aceea și samarineanca zicea: „*Știm că va veni Mesia; cînd va veni Acela ne va spune nouă toate*”²; iar iudeii îl întrebau pe Ioan Botezătorul: „*Ești Ilie sau proorocul?*”³

Deci, după cum am spus, era împămîntenit printre iudei cuvîntul despre Hristos și despre Ilie, dar nu era tălmăcit de cărturari cum trebuia.

Scripturile vorbesc de două venituri ale lui Hristos; aceasta care a avut loc și cea viitoare. Arătîndu-le pe acestea, Pavel spunea: „*S-a arătat harul cel mîntuitor al lui Dumnezeu, învățîndu-ne ca, lepădînd necredința și poftele cele lumești, să viețuim cu cumințenie, cu dreptate și cu cucernicie*”⁴. Aceasta este o venire a lui Hristos. Ascultă că o arată și pe cealaltă! După ce a spus cele de mai sus, a adăugat: „*Așteptînd fericita nădejde și arătarea marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos*”⁵. Și profeții vorbesc de două venituri ale lui Hristos. Înainte-Mergător al celei de a doua venituri va fi Ilie; al celei dintîi a fost Ioan Botezătorul, pe care Hristos îl numea și Ilie, nu pentru că era Ilie, ci pentru că împlinea slujirea aceluia. După cum Ilie va fi înainte-mergătorul celei de a doua venituri a lui Hristos, tot așa și Ioan a fost Înainte-Mergătorul celei dintîi. Cărturarii însă amestecau cele două venituri și rătăceau poporul; vorbeau poporului numai de venirea cea de a doua a lui Hristos și spuneau: „Dacă acesta ar fi Hristos, atunci ar trebui ca Ilie să vină mai întâi”. Pentru aceasta ucenicii au întrebat: „*Pentru ce spun cărturarii că trebuie să vină Ilie mai întâi?*” În acest scop și fariseii au trimis la Ioan să-l întrebe: „Dacă tu ești Ilie?”. Nu pomenesc deloc de venirea Lui cea dintîi.

1. Matei 17, 10.

2. Ioan 4, 25.

3. Ioan 1, 21.

4. Tit 2, 11-12.

5. Tit 2, 13.

Care este, dar, dezlegarea pe care a dat-o Hristos?

Hristos spune: „Ilie va veni înainte de a doua Mea venire; dar Ilie a venit și acum – numindu-l așa pe Ioan Botezătorul –, acesta a venit ca Ilie. Dar dacă vrei să întrebi de Ilie Tesviteanul, va veni și acesta”. Pentru aceasta a și spus Hristos ucenicilor Săi:

„Ilie va veni și va așeza la loc pe toate”⁶

– Pe care „toate”?

– Acelea despre care vorbea profetul Maleahi: „*Voi trimite la voi pe Ilie Tesviteanul, care va întoarce inima tatălui spre fiu, ca să nu vin și să bat cu desăvîrșire pămîntul*”⁷. Ai văzut preciziunea cuvintelor profetice? Hristos a numit pe Ioan Botezătorul Ilie, pentru că amîndoi au aceeași slujire; și ca să nu socotești că profetul numește pe Ioan Botezătorul Ilie, profetul a adăugat și patria lui Ilie, numindu-l „*Tesviteanul*”; dar Ioan Botezătorul nu era tesvitean. Pe lângă aceasta, profetul îi mai dă încă un semn deosebitor: „*Ca să nu vin și să bat cu desăvîrșire pămîntul*”. Prin aceste cuvinte arată venirea a doua a lui Hristos, venirea cea înfricoșătoare. În cea dintîi venire, Hristos n-a venit să bată pămîntul. Că „*n-am venit*”, spune Hristos, „*să judec lumea, ci să mîntuiesc lumea*”⁸. Profetul a grăit deci așa pentru a arăta că Tesviteanul are să vină înaintea acelei veniri, cînd va avea loc judecata lumii. Și ne spune profetul și pricina venirii lui Ilie.

– Care este pricina?

– Ca, prin venirea sa, să înduplece pe iudei să creadă în Hristos, ca să nu piară cu desăvîrșire toți cînd va veni Hristos. De aceea și Domnul le aduce aminte de cuvintele profetului, spunînd: „*Și va așeza la loc pe toate*”, adică va îndrepta necredința iudeilor care vor trăi pe vremea aceea. De aceea și cuvintele profetului sînt foarte precise; n-a spus: „*Va întoarce inima fiului spre tată*”, ci: „*Va întoarce inima tatălui spre fiu*”; pentru că iudeii au fost părinții apostolilor, profetul spune că Ilie va întoarce inimile părinților, adică cugetul poporului iudeu, la învățăturile fiilor, adică ale apostolilor.

„Dar vă spun vouă că Ilie a și venit și nu l-au cunoscut, ci i-au făcut cîte au voit. Așa are să pătimească și Fiul Omului de la ei. Atunci au înțelese că despre Ioan le-a vorbit”⁹.

Apostolii au înțeles, deși nu spusese ră lucrul acesta nici cărturarii, nici Scripturile; și au înțeles repede, pentru că au ajuns mai ascuțiți la minte și mai atenți la cele spuse.

6. Matei 17, 11.

7. Mal. 3, 24.

8. Ioan 12, 47.

9. Matri 17, 12-13.

- De unde au cunoscut ucenicii aceasta?

- Hristos le spusese doar mai înainte: „*Acesta este Ilie, care are să vină*”¹⁰. Aici însă le spune și că:

„*A venit*” și că „*Ilie va veni și va așeza la loc pe toate*”.

Să nu te tulburi și nici să socotești că e o încurcătură de cuvinte cînd Hristos spune o dată că Ilie are să vină, iar altă dată, că a și venit. Toate spusele sînt adevărate. Cînd spune că „*Ilie va veni*” și că „*va așeza la loc pe toate*”, vorbește de Ilie Tesviteanul și de întoarcerea la credință a iudeilor, care se va petrece atunci; iar cînd spune că „*acesta este cel care are să vină*”, numește pe Ioan Botezătorul Ilie, după felul slujirii sale. Și profeții numeau cu numele de David pe împărații de seamă, iar pe iudei îi numeau căpetenii de sodomeni și fii de etiopieni din pricina purtărilor lor.

Deci, după cum Ilie va fi înainte-mergătorul celei de a doua veniri a Domnului, tot așa Ioan a fost înainte-mergătorul celei dintîi veniri.

II

Dar nu numai pentru această pricină Hristos îl numește pretutindeni Ilie pe Ioan Botezătorul, ci și pentru ca să arate că este un deplin acord între El și Vechiul Testament și că venirea lui Ioan Botezătorul este potrivit profeției. De aceea a și adăugat iarăși: „*A venit și nu l-au cunoscut, ci i-au făcut toate cîte au voit*”.

- Ce înseamnă „*Toate cîte au voit*”?

Înseamnă: L-au aruncat în temniță, l-au ocărit, l-au omorît, i-au adus capul pe tîpsie.

„*Așa are să pătimească și Fiul Omului de la ei*”. Vezi că Hristos găsește iarăși prilej potrivit să amintească ucenicilor de patimile Sale, pentru ca, prin patimile lui Ioan, să le aducă multă mîngîiere. Și nu numai prin aceasta, ci și prin aceea că face îndată mari minuni. Ori de cîte ori vorbește de patimile Sale, Hristos face îndată minuni; și după ce vorbește de patimile Sale, și înainte de a vorbi. Se poate vedea aceasta pretutindeni. „*Atunci*”, spune evanghelistul, *a început să le arate că trebuie să se ducă la Ierusalim și să moară și să pătimească multe*”¹¹.

- Cînd „*Atunci*”?

- Cînd Petru a mărturisit că este Hristosul și Fiul lui Dumnezeu¹².

Iarăși în Muntele Taborului, cînd a arătat ucenicilor vederea aceea minunată și cînd profeții vorbeau despre slava Lui, Hristos le-a vorbit de patimile Sale¹³. Acum, după ce vorbește de patimile lui Ioan, a adăugat:

10. Matei 11, 14.

11. Matei 16, 21.

12. Matei 16, 16.

13. Matei 17, 12.

„Așa și Fiul Omului va pătimi de la ei”. Puțin mai târziu, cînd a scos demonul pe care ucenicii n-au putut să-l scoată¹⁴, face iarăși același lucru. Că și atunci, „întorcîndu-se ei în Galileea, Iisus le-a spus că *Fiul Omului are să fie dat în mîinile oamenilor păcătoși; și-L vor omori și a treia zi va învia*”¹⁵. Hristos face aceste minuni ca prin măreția minunilor să potolească tristețea covîrșitoare a apostolilor, să-i mîngîie în orice chip. Tot așa și acum, prin amintirea morții lui Ioan, le dădea multă mîngîiere.

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Hristos nu l-a trimis și acum pe Ilie, înviindu-l, dacă prin venirea lui avea să dea atîtea mărturii bune?

– Acestei întrebări voi răspunde: Și acum, la cea dintîi venire a Lui, iudeii n-au crezut în El, deși socoteau că Hristos este Ilie; că apostolii l-au spus: „*Unii zic că ești Ilie, alții Ieremia*”¹⁶. De altfel, între Ioan Botezătorul și Ilie nu este altă deosebire decît de timp.

– Dacă iudeii n-au crezut acum, cum vor crede atunci, la a doua venire? aș putea fi întrebat.

– Vor crede, pentru că Ilie „*va așeza la loc pe toate*”. Vor crede nu numai pentru că va fi cunoscut, ci și pentru că pînă în ziua aceea slava lui Hristos se va întinde din ce în ce mai mult și va fi și pentru lume mai strălucitoare decît lumina soarelui. Cînd deci după atîta prețuire și așteptare va veni Ilie, propovăduind aceleași învățături ca și Ioan Botezătorul și vestind și el pe Hristos, iudeii vor primi mai ușor spusele lui. De altfel Hristos pare că îi scuză pe iudei, cînd spune că „*nu l-au cunoscut*”.

Domnul nu mîngîie pe ucenicii lui numai prin aceste cuvinte, ci și prin aceea că le arată că toate patimile ce le va suferi de la iudei le va suferi pe nedrept; îi mai mîngîie apoi și prin aceea că însoțește aceste prevestiri triste cu două minuni: minunea schimbării la față de pe Muntele Taborului și minunea pe care o săvîrșește îndată.

Cînd apostolii au auzit cele spuse de Hristos, nu l-au mai întrebat cînd are să vină Ilie, fie că erau zdrobiți de tristețe la auzul patimii Domnului, fie că s-au temut. De multe ori, apostolii tac atunci cînd văd că Hristos nu vrea să le spună ceva lămurit. De pildă cînd erau în Galileea și cînd le-a spus: „*Fiul Omului are să fie dat și-L vor omori*”¹⁷, evanghelistul Marcu a adăugat: „*Ei nu înțelegeau cuvîntul și se temeau să-L întrebe*”¹⁸, iar evanghelistul Luca spune că „*era cuvîntul ascuns pentru ei ca să nu-l priceapă și se temeau să-L întrebe de cuvîntul acesta*”¹⁹.

14. Matei 17, 14–18.

15. Matei 17, 22–23.

16. Matei 16, 14.

17. Marcu 9, 31.

18. Marcu 9, 32.

19. Luca 9, 45.

„Venind ei spre mulțime, s-a apropiat de El un om, îngenunchind înaintea Lui și zicînd: «Doamne, miluiește pe fiul meu, că este lunatic și rău pătimește; de multe ori cade în foc și de multe ori în apă. Și l-am dus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece»”²⁰.

Scriptura ni-l arată pe acest om foarte slab în credință. Din multe fapte se vede aceasta: din cele spuse de Hristos: *„Toate sînt cu puțință celui ce crede”*²¹; din cele spuse chiar de cel care a venit la Hristos: *„Ajută necredinței mele!”*²²; din porunca dată de Hristos demonului ca să nu mai intre în fiul lui²³; și în sfîrșit din cele spuse de om lui Hristos: *„Dacă poți!”*²⁴

Aș putea fi însă întrebat:

– Dar dacă necredința aceluia a fost de vină că ucenicii n-au scos demonul din fiul lui, pentru ce Hristos îi mai învinuiește?²⁵

– Ca să le arate că pot vindeca întotdeauna, chiar fără credința celor ce se apropie de ei. După cum de multe ori a fost de ajuns credința celui ce cerea pentru a dobîndi cererea chiar de la sfinți mai mici, tot așa de multe ori a fost de ajuns numai puterea sfinților pentru săvîrșirea unei minuni, chiar dacă nu credeau cei care veneau la ei. Amîndouă aceste cazuri se văd în Sfintele Scripturi. Corneliu și cei din casa lui au atras harul Duhului numai prin credința lor²⁶. Pe vremea lui Elisei însă un mort a înviat fără să creadă cineva. Cei care au aruncat mortul în groapa lui Elisei, l-au aruncat fără nici o socoteală și la întîmplare, nu din credință, ci de teamă; temîndu-se de tilhari, au aruncat mortul în groapă și au fugit; iar mortul a înviat numai prin puterea sfîntului trup al lui Elisei²⁷. De aici se vede că și unii din ucenici erau slabi în credință, dar nu toți. Stilpii nu erau acolo.

III

Privește acum și în alt chip nesocotința omului acestuia! Vine la Iisus și, de față cu toți oamenii, vorbește împotriva ucenicilor Lui, spunînd: *„L-am adus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece”*. Hristos însă, în fața întregii mulțimi, scapă pe ucenici de învinuirea adusă și arată că vina cea mare o are el, tatăl copilului, spunînd:

*„O, neam necredincios și îndărătnic! Pînă cînd voi fi cu voi!”*²⁸

20. Matei 17, 14–16.

21. Marcu 9, 23.

22. Marcu 9, 24.

23. Marcu 9, 25.

24. Marcu 9, 22.

25. Matei 17, 20.

26. Fapte 10, 1–48.

27. IV Regi 13, 21.

28. Matei 17, 17.

Nu adresează aceste cuvinte numai tatălui copilului, ca să nu-l rușineze, ci tuturor iudeilor. Dacă Hristos n-ar fi luat apărarea ucenicilor Săi, poate că mulți din cei de față s-ar fi smintit și ar fi gîndit despre ucenici ce nu trebuia.

Prin cuvintele: „*Pînă cînd voi fi cu voi!*”, Domnul arată cît de plăcută îi este moartea; arată că o dorește, că vrea să plece cît mai repede și că pentru El nu răstignirea e grea, ci rămînerea împreună cu iudeii.

Hristos însă nu S-a mărginit să-l țină numai de rău.

– Dar ce spune?

– „*Aduceți-Mi-l aici!*”²⁹

Hristos îl întreabă pe tatăl copilului de cîtă vreme se chinuie fiul lui³⁰. Pune această întrebare și pentru a apăra pe ucenici de învinuire, dar și pentru a sădi în sufletul tatălui bune nădejdi, ca să creadă că fiul lui va fi izbăvit de boala sa. Apoi îl lasă pe copil să se zvîrcolească. N-o face spre laudă – că se adunase mulțimea și a ținut-o de rău –, ci o face pentru tatăl copilului; pentru ca tatăl, cînd va vedea pe demon că se tulbură de cuvintele Domnului, să fie adus măcar așa să creadă în minunea pe care o va face.

Cînd tatăl îi spune: „*Din pruncie*”³¹ și: „*Dacă poți, ajută-mă!*”³², Hristos îi răspunde: „*Toate sînt cu putință celui ce crede!*”³³, și întoarce împotriva tatălui învinuirea pe care acesta o adusese ucenicilor. Cînd leprosul a spus: „*Dacă vrei, poți să mă curățești*”³⁴, leprosul a dat mărturie de puterea lui Hristos, iar Domnul l-a lăudat și a întărit spusele lui, zicînd: „*Vreau! Curățește-te!*”³⁵ Cînd însă tatăl copilului a rostit cuvinte nevrednice de puterea lui Hristos, spunînd: „*Dacă poți, ajută-mă!*”, Domnul îl îndreaptă pentru că nu grăise așa cum trebuia.

– Și ce-i spune Domnul?

– „*Dacă poți să crezi, toate sînt cu putință celui ce crede!*”³⁶ Cu alte cuvinte Hristos îi spune așa: „Atît de mare este puterea Mea, că pot să dau și altora puterea de a face minuni. Deci, dacă crezi cum trebuie, și tu poți vindeca și pe fiul tău și pe alții mulți”. Și după ce a spus aceste cuvinte, a vindecat pe îndrăcit.

Tu însă să vezi aici nu numai purtarea de grijă și facerea de bine a lui Hristos, ci și aceea că din clipa aceea n-a mai îngăduit demonului să locuiască în el, că dacă tînărul nu s-ar fi bucurat și atunci de multa purtare

29. *Matei* 17, 17. 33. *Marcu* 9, 23.

30. *Marcu* 9, 21. 34. *Matei* 8, 2.

31. *Marcu* 9, 21. 35. *Matei* 8, 3.

32. *Marcu* 9, 22. 36. *Marcu* 9, 23.

de grijă a lui Dumnezeu, demonul l-ar fi ucis de mult. Că spunea tatăl lui că îl arunca în apă și în foc. Iar demonul care a îndrăznit aceasta l-ar fi ucis negreșit, dacă Dumnezeu n-ar fi pus friu puternic mării lui furii, așa cum i-a apărât și pe îndrăciții aceia care umblau goi, care alergau prin pustietăți și se tăiau în pietre³⁷.

Să nu te tulburi că tinărul acesta este numit lunatic, și nu îndrăcit. Așa îl numea tatăl lui.

– Pentru ce atunci și evanghelistul Matei spune că Hristos a vindecat mulți lunatici?

– Îl numește așa, slujindu-se de felul de a vorbi al mulțimii. Că diavolul, ca să hulească luna, tăbărăște peste cei stăpîniți de el și-i face să meargă după mersul lunii. Nu trebuie însă să se creadă că luna lucrează asupra lor – Doamne păzește! –, ci că diavolul falsifică adevărul pentru a huli luna. De aceea, această părere greșită a prins în popor; unii oameni simpli, înșelați fiind, numesc pe unii ca aceștia demoni; dar nici aceasta nu-i adevărat.

„Atunci apropiindu-se ucenicii Lui îndeosebi, L-au întrebat pentru ce ei n-au putut să scoată demonul”³⁸.

Mi se pare că apostolii L-au întrebat pentru că erau neliniștiți și se temeau să nu fi pierdut harul ce li se dăduse. Că primiseră putere împotriva demonilor necurați³⁹. De aceea Îl și întreabă, apropiindu-se de El îndeosebi; nu-L întreabă îndeosebi pentru că le-ar fi fost rușine – că fapta se petrecuse, iar neputința lor, vădită, așa că era de prisos să le mai fie rușine să-și mărturisească neputința lor și cu cuvîntul –, ci pentru că voiau să-L întrebe despre un lucru mare și tainic.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– *„Din pricina necredinței voastre, le-a spus El. Dacă veți avea credință cit un grăunte de muștar și veți zice muntelui acestuia: «Mută-te!», se va muta și nimic nu vă va fi cu neputință”⁴⁰.*

Dacă ai întreba: „Ce munte au mutat apostolii?”, îți voi spune că ei au făcut minuni cu mult mai mari, înviind nenumărați morți. De altfel nici nu este același lucru a muta un munte cu a urni moartea din trup. Se spune că mai tîrziu unii sfinți, cu mult mai mici decît apostolii, au mutat și munți cînd a fost nevoie. Așadar e lămurit că, dacă ar fi fost nevoie, ar fi mutat și apostolii munți. Nu-i învinui, dar, dacă n-a fost nevoie atunci să mute munții! De altfel și Hristos n-a spus: „Negreșit veți muta munți”, ci că „veți putea face și asta”. Iar dacă n-au mutat munți, nu i-au mutat, nu

37. Marcu 5, 5; Matei 8, 28.

38. Matei 17, 19.

39. Matei 10, 8.

40. Matei 17, 20.

pentru că n-au putut – cum să nu fi putut, cînd au făcut minuni mai mari? –, ci pentru că n-au voit, nefiind nevoie. Se poate însă ca apostolii să fi mutat și munți, dar să nu se fi scris. Că nu s-au scris toate minunile pe care le-au săvîrșit.

Dar pe vremea aceea, cînd li s-a adus lunaticul, apostolii erau cu mult mai nedesăvîrșiți.

– Ce vrei să spui? Nici această credință n-o aveau atunci?

– N-o aveau! Nici ei nu erau totdeauna la fel de credincioși. De pildă Petru, o dată este numit fericit de Domnul⁴¹, altă dată este ținut de rău⁴². Și ceilalți apostoli au fost ținuți de rău că sînt niște nepricepuți, cînd n-au înțeles pilda cu aluatul⁴³. S-a întîmplat, dar, ca și atunci, cu același prilej, apostolii să fi fost slabi în credință. Că înainte de răstignire nu erau desăvîrșiți.

Hristos vorbește aici de credința în minuni și amintește de grăuntele de muștar, ca să arate cît de mare este puterea credinței. Grăuntele de muștar pare mic, mic de tot, dar are o putere mai mare decît toate semințele.

Hristos dă deci ca pildă grăuntele de muștar pentru a arăta că chiar puțină credință adevărată poate foarte mult. Și nu s-a mărginit numai la atîta, ci a și adăugat că și munții îi poate muta credința. Merge chiar mai departe, că spune: „*Nimic nu vă va fi cu neputință*”.

IV

Te rog să admiri cu acest prilej filozofia ucenicilor și puterea Duhului. Filozofia ucenicilor, că nu și-au ascuns slăbiciunea; puterea Duhului, că pe cei care nu aveau credință nici cît un grăunte de muștar, Sfîntul Duh i-a urcat încetul cu încetul atît de sus, încît a izvorît din ei credință bogată ca rîurile și izvoarele.

„*Acest neam de demoni nu iese decît cu rugăciune și cu post*”⁴⁴.

Hristos vorbește aici de toate neamurile de demoni, nu numai de demonii care stăpînesc pe lunatici.

Și iată că le pune de mai înainte teneiul învățăturii despre post.

Să nu-mi spui mie de cazurile rare cînd unii au scos demonii și fără post! Chiar dacă poți spune un caz sau două de oameni care să fi scos fără post pe demoni, îți spun că este cu neputință ca un om, care trăiește în desfatări, să izbăvească pe cineva care suferă de o astfel de boală.

41. *Matc* 16, 17.

42. *Matc* 16, 23.

43. *Matc* 16, 6-12.

44. *Matc* 17, 21.

Pentru vindecarea unui om, care are o boală ca aceasta, este mai cu seamă nevoie de post.

– Dar dacă ai credință, pentru ce trebuie să mai și postești? m-ar putea întreba cineva.

– Pentru că împreună cu credința postul ne dă mai mare putere. Postul sădește în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupești; dar nu postul singur, ci e nevoie și de rugăciune; și în primul rînd de rugăciune.

Să-ți arăt⁴⁵ la cîte bunătăți dă naștere rugăciunea unită cu postul! Omul care se roagă cum trebuie și postește nu are nevoie de multe lucruri; iar omul care nu are nevoie de multe lucruri nu poate îndrăgi banii și averile, ci este înclinat spre milostenie. Cel care postește este ușor și înaripat; se roagă cu mintea trează, postul stinge poftele cele rele, pogoară mila lui Dumnezeu, smerește sufletul îngîmfat. De aceea și apostolii posteau aproape totdeauna. Cel care se roagă și postește are două aripi și este mai ușor decît vîntul. Cînd se roagă nu cască, nu se întinde, nu amortește, cum pătesc cei mai mulți, ci este mai iute ca focul și este mai presus de pămînt. De aceea mai cu seamă unul ca acesta este dușman și vrăjmaș demonilor. Nimic nu este mai puternic ca un om care se roagă cum trebuie. Dacă o femeie a avut puterea să înduplece pe un judecător crud, care nici de Dumnezeu nu se temea și nici de oameni nu se rușina⁴⁶, cu mult mai mult va atrage asupra sa mila lui Dumnezeu cel care se roagă neîncetat Lui, care-și înfrînează pîntecele și alungă de la el desfătarea și îmbuibarea.

Dacă îți este trupul neputincios și nu poți posti neîncetat, nu îți este neputincios ca să te rogi, nici fără putere ca să disprețuiești poftele pîntecelui. Chiar dacă nu poți să postești, totuși poți să nu te îmbuibezi. Nu-i puțin lucru și acesta, nici departe de post, ci în stare să pună capăt furiei diavolului. Că nimic nu este atît de plăcut diavolului, ca desfătarea și beția, pentru că ele sînt izvorul și mama tuturor păcatelor. Cu beția și îmbuibarea i-a făcut odinioară diavolul pe iudei să se închine la idoli⁴⁷. Cu ele a aprins în sodomeni pofte nelegiuite⁴⁸, că spune profetul: „*Aceasta este fărădelegea sodomienilor, se răs fătau întru mîndrie, în îmbuibare cu piine și în desfătări*”⁴⁹. Cu ele a pierdut diavolul pe nenumărați alții și i-a aruncat în iad. Ce rău nu săvîrșesc beția și desfătarea? Face din oameni porci și mai răi decît porcii. Porcul se tăvăleşte în noroi și se hrănește cu murdărie, dar omul care bea și se îmbuibază mănîncă la o masă mai dez-

45. De aici începe partea morală: *Despre post și rugăciune și împotriva celor ce trăiesc în desfătări și se îmbată.*

46. Luca 18, 2–8.

47. Ieș. 32, 1–6.

48. Fac. 19, 4–8.

49. Iez. 16, 49.

gustătoare decît masa porcului; că la o astfel de masă pune la cale împreunări neîngăduite și iubiri nelegiuite. Unul ca acesta nu se deosebește de un îndrăcit: este tot atît de nerușinat, tot atît de furios. De îndrăcit nu este milă, pe acesta îl urîm, îi întoarcem spatele.

– Pentru ce?

– Pentru că de buna lui voie aduce asupra sa nebunia asta și face canaluri de hazna din gură, din ochi, din nas, într-un cuvînt, din toate mădularele sale. Dacă ai putea să te uiți acum și înăuntrul lui, ai vedea că sufletul lui e înghețat și amorțit ca în vreme de iarnă și de ger, iar din pricina furtunii prea mari cîrma sufletului nu-i mai poate fi de vreun folos. Mă rușinez să spun cîte rele suferă – bărbați și femei – din pricina beției și a îmbuibării; o las pe seama conștiinței acelora care cunosc, pe propria lor piele, relele acestea. Ce poate fi mai rușinos decît o femeie beată sau numai amețită? Cu cît vasul e mai slab, cu atît și naufragiul e mai mare, fie că e femeie liberă, fie că e roabă. Femeia liberă se face de ris în fața cetelor ei de roabe; roaba iarăși la fel, între roabe. Și fac – și una și alta – să fie hulite de oamenii fără de minte darurile lui Dumnezeu. Cînd se întîmplă astfel de beții, aud pe mulți spunînd: „Să nu mai fie vin”. Ce nesocotință! Ce nebunie! Învinuiești darurile lui Dumnezeu pentru că păcătuiesc alții? Aceasta însă e curată nebunie! Nu-i vinul de vină, ci neînrînarea celor care se folosesc rău de vin. Spune, dar, „Să nu fie beție! Să nu fie îmbuibare!”; dar dacă spui: „Să nu fie vin!”, vei spune, pășind înainte puțin cîte puțin: „Să nu fie cuțit!”, din pricina uci-gașilor; „Să nu fie noapte!”, din pricina hoților; „Să nu fie lumină!”, din pricina clevetirilor; „Să nu fie femeie!”, din pricina desfrînărilor; și, ca să spun pe scurt, ai desființat tot ce e pe lume.

V

Dar să nu faci așa! Gîndul acesta vine de la diavol. Nu huli vinul, ci beția! Ia pe bețiv, cînd este treaz; zugrăvește-i toată hidoșenia beției și spune-i: „Vinul a fost dat ca să ne veselim, nu ca să ne facem de ocară; ca să rîdem, nu ca să fim de rîs; ca să ne însănătoșim, nu ca să ne îmbolnăvim; ca să îndreptăm slăbiciunea trupului, nu ca să surpăm tăria sufletului. Dumnezeu te-a cinstit cînd a dat pe pămînt acest dar, vinul. Pentru ce te faci de ocară cu necumpătarea ta? Ascultă ce spune Pavel: **„Folosește-te de puțin vin, pentru stomacul tău și pentru dese tale suferințe”**⁵⁰. Dacă Timotei, sfîntul acela, care era bolnav și suferea de nenumărate boli, n-a băut vin pînă ce nu i-a îngăduit Pavel, dascălul lui, ce iertare mai putem avea noi care, sănătoși fiind, ne îmbătăm? Aceluia Pavel îi spunea: „Folo-

50. 1 Tim. 5, 23.

sește-te de puțin vin pentru stomacul tău"; iar acelora dintre voi, care vă îmbătați, vă spune: „Folosiți-vă de puțin vin pentru desfrînările voastre, pentru deseale voastre cuvinte de rușine, pentru celelalte pofte rele, pe care de obicei le naște beția!”

Iar dacă nu vreți să vă abțineți de la vin pentru pricinile acestea, abțineți-vă cel puțin pentru rușinea și necazurile ce le aduce cu sine beția! Vinul a fost dat ca să ne veselim. „*Vinul*, spune Scriptura, *veselește inima omului*”⁵¹; dar voi pîngăriți și această însușire a vinului. Ce veselie poate să-ți mai facă vinul, cînd nu mai ești în toată firea, cînd te doare tot trupul, cînd vezi că toate se învîrt în jurul tău, cînd te ia amețea și cînd te legi la cap ca bolnavii de friguri, care-și frecționează capetele cu untdelemn?

Aceste cuvinte nu le adresez tuturor; dar, mai bine spus, le adresez tuturor; nu pentru că toți vă îmbătați – Doamne ferește! –, ci **pentru că cei care nu se îmbată n-au grijă de cei ce se îmbată. De aceea** mă adresez mai degrabă vouă, celor sănătoși; pentru că și doctorul lasă pe bolnavi și vorbește cu cei care stau lingă bolnavi. Către voi, dar, îndrept cuvîntul meu, rugîndu-vă să nu fiți stăpîniți vreodată de această patimă și să scăpați de ea pe cei stăpîniți de ea, ca să nu pară mai răi decît animalele; Animalele nu beau mai mult decît au nevoie; bețivii însă sînt mai lipsiți de judecată decît animalele, că depășesc hotarele cumpătării. Cît de superior le este măgarul? Cît de superior le este cîinele? Fiecare din aceste animale și din toate celelalte animale, fie de mîncîncă, fie de bea, cunoaște hotarul sațiului și nu trece dincolo de trebuință! Chiar de-ar fi nenumărați cei care le-ar sili, nu vor vrea să mînince și să bea mai mult decît le trebuie. Deci și în această privință, voi, bețivilor, sînteți mai răi chiar decît animalele cele necuvîntătoare; nu numai oamenii treji vă socotesc așa, ci chiar voi înșivă. Că voi înșivă vă socotiți mai răi decît cîinii și măgarii se va vedea din cele ce voi spune. Pe animalele acestea nu le silești să mînince peste măsură; iar dacă cineva te-ar întreba: „Pentru ce?”, i-ai răspunde: „Ca să nu se îmbolnăvească!” De tine însă n-ai niciodată această purtare de grijă! Vezi că te socotești a fi de mai puțin preț decît animalele acelea? N-ai nici o grijă de tine, deși ești neconținut în mijlocul furtunii. Nu te simți rău din pricina beției numai în ziua în care te-ai îmbătat, ci și a doua zi. Și după cum unui om, care scapă de friguri, îi mai rămîne în trup slăbiciunea pricinuită de friguri, tot așa și ție, după ce ți-a trecut beția, se mai învîrte în sufletul și trupul tău mahmureala pricinuită de beție. Nenorocitul tău trup stă înțepenit, ca o corabie după naufragiu; iar sufletul tău, mai nenorocit decît trupul, dezlănțuie furtuna, deși se

potolise. Și tocmai cînd se părea că se cumintește, atunci i se aprinde pofta, atunci mai cu seamă îl apucă dorul de beție și-i trec pe dinaintea ochilor vin, butoaie cu vin, sticle și pahare pline. Și după cum o corabie, naufragiată de furtună, după ce a trecut furtuna rămîne cu paguba pricinuită de furtună, tot așa și cu bețivul. Și după cum corăbierii, în timpul furtunii, aruncă în mare mărfurile din corabie, așa și bețivul aruncă de la el toate faptele lui bune. De-ar fi cu trupul și cu sufletul curat, de-ar fi rușinos, priceput, blînd, smerit, beția le aruncă pe toate acestea în oceanul fărădelegii. Dar după ce a fost aruncat totul afară, nu mai este nici o asemănare între corabie și bețiv. Corabia se ușurează după ce a aruncat încărcătura, dar bețivul se îngreuiază și mai mult. În locul bogăției aceleia primește nisip, apă sărată și toate gunoaiile beției, care îneacă îndată corabia cu călător și cu cîrmaci cu tot.

Ca să nu pățim și noi așa, să ne izbăvim de această furtună. Nu poți vedea împărăția cerurilor dacă ești bețiv. „*Nu vă înșelați*, spune Pavel, *nici bețivii, nici hulitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*”⁵². Dar pentru ce vorbesc eu de împărăția cerurilor? Dacă ești bețiv nu poți vedea nici lucrurile de pe lumea asta. Beția face din zi noapte și din lumină întuneric. Bețivii au ochii deschiși, dar nu văd nici ceea ce le stă înaintea picioarelor. Grozăvia nu-i numai atîta, ci, pe lîngă asta, bețivii mai îndură o altă pedeapsă și mai cumplită: sînt triști fără pricină, furioși, bolnavi, luați neconținut în rîs și ocăriți. Ce iertare mai pot avea acești oameni, care își pricinuiesc singuri atîtea nenorociri? Nici una!

Să fugim, dar, de această boală, ca să dobîndim și bunătățile de aici și pe cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin.

52. *1 Cor.* 6, 10.

**„După ce s-au întors în Galileea, le-a zis lor Iisus:
 „Fiul Omului are să fie dat în mâinile oamenilor;
 și-L vor omori și a treia zi va învia”.
 Și s-au întristat ei foarte”¹**

I

S-au întors în Galileea ca să nu zică ucenicii: „Pentru ce stăm mereu aici?” Apoi le-a vorbit lor iarăși de patimile Sale. Ucenicii, cînd au auzit asta, nici nu mai voiau să vadă Ierusalimul. Și iată, cu toate că Petru a fost ținut de rău că s-a împotrivit patimilor Sale², că Moise și Ilie au vorbit despre patimile Lui și au numit patimile Lui slavă³, că Tatăl a slobozit glas de sus⁴, că s-au făcut atîtea minuni și că învierea era la ușă – și Domnul le spusese doar că n-are să rămînă multă vreme mort, ci a treia zi va învia –, totuși ucenicii nici așa n-au putut îndura spusele Domnului despre patimile Sale, ci „s-au întristat”; și nu puțin, ci „foarte”. S-a întîmplat lucrul acesta pentru că ucenicii nu înțelegeau încă puterea cuvintelor Domnului. Evangheliștii Marcu și Luca lasă să se înțeleagă aceasta. Unul spune: „Nu înțelegeau cuvîntul și se temeau să-L întrebe”⁵; celălalt: „Iar cuvîntul acesta era ascuns față de ei ca să nu-l priceapă și se temeau să-L întrebe de cuvîntul acesta”⁶.

– Dar dacă nu-L pricepeau, cum s-au întristat?

– Pricepeau ei, dar nu totul. Știau că va muri, că Îl auziseră vorbindu-le mereu de asta; dar ce era moartea aceasta, că va lua sfîrșit repede și că va săvîrși nenumărate bunătăți, aceasta n-o știau încă lămurit. Nu știau nici ce este însăși învierea; n-o pricepeau. Se întristau pentru că erau tare legați de Dascălul lor.

„Și venind ei în Capernaum s-au apropiat de Petru cei care iau dajdie și i-au spus: „Învățătorul vostru nu dă dajdie?””

1. Matei 17, 22–23.

2. Matei 16, 23.

3. Luca 9, 31.

4. Matei 17, 5.

5. Marcu 9, 32.

6. Luca 9, 45.

7. Matei 17, 24.

– Ce era această dajdie?

– Când Dumnezeu a omorît pe întîii născuți ai egiptenilor, a luat seminția lui Levi în locul acestora⁸; dar pentru că numărul celor din seminția lui Levi era mai mic decît numărul celor uciși din întîii născuți ai iudeilor, Dumnezeu a poruncit să se plătească cîte un siclu⁹ în locul celor care lipseau la număr¹⁰. Și de atunci s-a împămîntenit obiceiul ca cei întîii născuți să plătească această dajdie. Pentru că Hristos era cel întîii născut, iar Petru se părea a fi primul dintre ucenici, cei ce strîngeau această dajdie au venit la el. După părerea mea, fiecare trebuia să plătească această dajdie în orașul său. De aceea au venit să-I ceară dajdie în patria Lui, pentru că patrie a lui Hristos era socotit Capernaumul. N-au îndrăznit să se apropie de Hristos, ci de Petru. Și nu s-au apropiat de el cu asprime, ci cu multă blîndețe. Nu l-au învinuit, ci l-au întrebat, zicîndu-i: „*Învățătorul vostru nu dă dajdie?*” N-aveau încă despre Hristos părerea ce se cuvenea s-o aibă despre El, ci vorbeau de El ca despre un om; totuși Îl respectau și-L cinsteau pentru minunile pe care le făcuse.

– Ce le-a răspuns Petru?

– Da, a răspuns el.

Cu acest cuvînt Petru le-a spus că și Învățătorul său dă dajdie. Lui Hristos însă Petru nu l-a spus nimic, poate pentru că se rușina să vorbească cu El despre aceste lucruri. De aceea blîndul Iisus, Care le cunoștea pe toate bine, luîndu-i-o înainte, îi zice:

„*Ce ți se pare, Simone? Împărații pămîntului de la cine iau dajdie sau bir? De la fiii lor sau de la cei străini?*” La răspunsul lui Petru: „*De la cei străini*”, Domnul a zis: „*Deci fiii sînt scutiți*”¹¹.

Hristos i-o ia înainte ca să nu socotească Petru că grăiește așa pentru că a auzit ce a vorbit cu cei ce strîngeau dajdie. Îi arată că știe de ce este vorba și-i dă curaj, pentru că Petru pregetase mai înainte să-l vorbească de plata dajdiei.

Cu alte cuvinte, Hristos îi spune lui Petru așa: „Eu sînt scutit de bir. Dacă împărații pămîntului nu iau bir de la fiii lor, ci de la cei străini, cu mult mai mult Eu trebuie să fiu scutit de plata dajdiei, că nu sînt Fiul unui împărat pămîntesc, ci al Împăratului cerurilor și Împărat”.

Vezi cum desparte pe cei care sînt fii de cei care nu sînt fii? Dacă n-ar fi Fiu ar fi dat în zadar exemplul cu împărații.

– Da, mi s-ar putea spune de eretici, Hristos este Fiu, dar nu Fiu adevărat.

8. Num. 3, 45.

9. Monedă de argint la evrei, în valoare de patru drahme antice, adică aproape patru franci aur.

10. Num. 3, 46–48.

11. Matei 17, 25–26.

– Deci nu este Fiu; iar dacă nu-i Fiu, nu-i nici Fiu adevărat, nici Fiu al Tatălui, ci străin Tatălui. Iar dacă Îi este străin, nici exemplul nu are putere.

Hristos n-a vorbit de fii în general, ci de fiii cei adevărați și proprii care iau parte cu părinții la dregătoria împărătească. De aceea a pus pe cei străini deosebiți, numind străini pe cei care nu sînt născuți din aceiași părinți, iar fii, pe cei născuți din aceiași părinți.

Uită-mi-te și la aceea că și cu acest prilej Hristos confirmă cunoștința care i-a fost descoperită lui Petru¹². Și nu S-a oprit aici, ci arată și prin pogărămînt același lucru, semn al unei mari înțelepciuni.

După ce Hristos a grăit acestea, a zis:

„Dar ca să nu-i smintim, du-te, aruncă undița în mare și peștele pe care-l vei prinde întîi ia-l și vei găsi în el un statir”¹³. Luîndu-l pe acela, dă-l lor pentru Mine și tine”¹⁴.

Vezi că Hristos nici nu spune că nu plătește dajdie, dar nici nu poruncește de-a dreptul s-o plătească; ci mai întîi a arătat că nu trebuie să plătească această dajdie, apoi spune s-o plătească. O plătește ca să nu smintească nici pe cei care încasau dajdia și nici pe ucenicii Săi. N-o plătește pentru că era obligat, ci pentru ca să îndrepte slăbiciunea aceloră.

II

În alte împrejurări Domnul n-a ținut seamă că smintește pe cei din jurul Lui, de pildă atunci cînd a vorbit despre mîncăruri¹⁵. Prin aceasta ne învață să cunoaștem care sînt împrejurările cînd trebuie să ținem seamă de cei care se smintesc și care sînt împrejurările cînd nici nu trebuie să-i luăm în seamă.

Hristos arată iarăși cine este El prin felul în care plătește dajdia.

– Dar pentru ce n-a poruncit să plătească dajdia din banii puși de-o parte?

– Pentru ca să arate, cum am spus mai înainte, și cu aceasta că este Dumnezeuul universului și că are putere și peste mare. A arătat-o și cînd a certat marea¹⁶, și cînd a poruncit lui Petru să meargă pe valurile mării¹⁷; dar o arată și acum într-un alt chip, umplînd de multă uimire și cu acest nou chip. Că nu era puțin lucru să spună mai dinainte că din acele adîncuri ale mării va plăti dajdia chiar cu cel dintîi pește care va cădea în

12. Matei 16, 16.

13. Statirul de argint valora 3,71 franci aur.

14. Matei 17, 27.

15. Matei 15, 2-20.

16. Matei 8, 26.

17. Matei 14, 28-29.

undiță; nu era puțin lucru ca, la porunca Lui, Petru să arunce undița în acel adînc și să scoată peștele care purta în gură statirul, ci puterea dumnezeiască și negrăită era în stare să facă așa ca marea să aducă daruri și să l se supună totdeauna: să tacă atunci cînd este furioasă, să primească pe fața apelor ei pe Petru, cînd este sălbatică, iar acum iarăși să dea pentru Domnul dajdia cerută de încasatorii de biruri.

„Dă-le lor statirul, spune Hristos lui Petru, *pentru Mine și tine*”. Ai văzut covârșitoarea cinste dată lui Petru? Vezi acum și cugetul de filozof al lui Petru! Se pare că Marcu, ucenicul lui, n-a scris în Evanghelia sa această întîmplare pentru a arăta marea cinste dată de Hristos lui Petru, dar a scris de lepădarea lui¹⁸ și a trecut sub tăcere faptele care-l făceau strălucit; poate pentru că dascălul său l-a oprit să scrie despre el lucruri mari.

Hristos a spus: „*Pentru Mine și tine*”, pentru că și Petru era întîii născut.

După cum ai rămas uimit de puterea lui Hristos, tot așa minunează-te și de credința ucenicului, că a ascultat de Hristos într-o faptă atît de îndoielnică; în chip firesc era foarte îndoielnic să găsești un ban în gura unui pește. De aceea Hristos, pentru a-i răsplăti credința, l-a pus alături de El la plata dajdiei.

„În acel ceas s-au apropiat de El ucenicii Lui, zicîndu-I: „Cine este, oare, mai mare în împărăția cerurilor?”¹⁹

Ucenicii începuseră să fie geloși pe Petru. De aceea și evanghelistul notează lucrul acesta prin cuvintele: „În acel ceas”, adică atunci cînd Hristos l-a prețuit pe Petru mai mult decît pe ceilalți ucenici. Dintre cei doi frați, Iacov și Ioan, unul era întîii născut, dar lor nu le-a făcut această cinste. Și pentru că apostolilor le era rușine să mărturisească josnicul lor sentiment, nu spun pe față: „Pentru ce îl prețuiești pe Petru mai mult decît pe noi?”, nici nu-I zic: „Este el, oare, mai mare decît noi?” – le era rușine –, ci-L întreabă fără să numească pe cineva: „Cine este, oare, mai mare?” Ucenicii n-au fost pizmași cînd au văzut că Hristos a luat pe cei trei pe munte; dar i-a durut cînd Învățătorul lor a dat numai unuia prețuirea asta. Și nu i-a supărat numai astă! Se strînseseră mai multe lucruri care le-au aprins nemulțumirea. Mai înainte Domnul îi spusese lui Petru: „Îți voi da cheile împărăției cerurilor”²⁰ și: „Fericit ești, Simone, fiul lui Iona!”²¹ Iar acum: „Dă-l lor pentru Mine și tine”. Îi nemulțumea apoi și îndrăznirea mare pe care o vedeau la Petru.

18. Marcu 14, 66–72.

19. Matei 18, 1.

20. Matei 16, 19.

21. Matei 16, 17.

Iar dacă evanghelistul Marcu spune că nu L-au întrebat ucenicii pe Domnul, ci că vorbiseră între ei pe cale cine dintre ei este mai mare²², aceasta nu contrazice deloc spusele evanghelistului Matei. Se poate ca ucenicii să fi făcut și una și alta; se poate ca și mai înainte, în alt timp, ucenicii să fi fost geloși pe Petru și o dată și de două ori; dar acum au și vorbit între ei și L-au și întrebat pe Hristos.

Tu însă să nu-mi vezi numai vina lor, ci gîndește-te și la altceva! În primul rînd că nu cereau nimic din cele de aici; în al doilea rînd că mai tîrziu au alungat din sufletul lor și această micime și că dădeau unul altuia înțietatea. Noi însă nu putem să-i ajungem pe ucenici nici în scăderile lor, nu căutăm să aflăm cine e mai mare în împărăția cerurilor, ci cine e mai mare în împărăția pămîntului, cine e mai bogat, cine e mai puternic.

– Ce a făcut Hristos?

– Le descoperă conștiința lor. Răspunde micimii lor sufletești, nu cuvintelor lor.

„Și chemînd un copil a spus: «Dacă nu vă veți întoarce și nu veți fi ca acest copil nu veți intra în împărăția cerurilor»”²³.

„Voi întrebați, le spune Hristos, cine e mai mare și vă certați pentru înțietate. Eu însă vă spun că cine nu-i mai smerit decît toți nu este vrednic să intre în împărăția cerurilor”.

Și le dă și o pildă minunată; dar nu le dă numai pilda, ci și așază un copil în mijlocul lor, rușinîndu-i prin vederea copilului și făcîndu-i să fie tot așa de smeriți și nevinovați ca și un copil. Copilul este străin de invidie, de slava deșartă, de dragostea de înțietate și are cea mai mare virtute, nevinovăția, curăția, smerenia. Nu e nevoie numai de bărbăție și de pricepere, ci și de această virtute, de smerenie și de nevinovăție. De-am avea cele mai mari virtuți, dacă ne lipsesc virtuțile acestea, mîntuirea noastră șchioapătă. Un copil dacă e ocărit și lovit nu se supără, nici nu prinde pică; iar dacă e prețuit și slăvit, nu se îngîmfă.

III

Ai văzut cum ne îndeamnă iarăși Hristos să săvîrșim faptele pe care însăși firea noastră ni le poruncește? Arătînd că putem să le săvîrșim cu libera noastră voință, Hristos stinge furia cea rea a ereticilor manihei. Dacă natura este rea, după cum susțin maniheii, atunci pentru ce Hristos scoate din natură pilde pentru filozofia Sa? După părerea mea Hristos a pus în mijloc un copil, un copil foarte mic, lipsit de toate patimile cele rele. Un astfel de copil nu-i mîndru, nu umblă după slavă, nu-i invidios, nu-i

22. Marcu 9, 34.

23. Matei 17, 2-3.

certăreț; este lipsit de toate patimile de acest fel și are multe virtuți: nevinovăția, smerenia; nu-l interesează câștigurile bănești, nu-i laudăros. Este stăpînul unei îndoite filozofii: are aceste virtuți și nu se laudă cu ele. De aceea Domnul l-a dat ca pildă și l-a așezat în mijloc.

Dar nu Și-a oprit cuvîntul Său la atîta, ci duce mai departe sfatul acesta, zicînd:

„Cine va primi pe un copil ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește”²⁴. Nu veți primi, le spune Hristos, numai mare răsplată dacă veți fi ca niște copii, ci și dacă veți cinsti, pentru Mine, pe alții care se aseamănă cu copiii; vă dau ca răsplată împărăția cerurilor pentru cinstea dată acestora. Dar, mai bine spus, le dă o răsplată cu mult mai mare, că Hristos spune: *„Pe Mine Mă primește. Atît de tare Îmi este de dragă smerenia și nevinovăția!”*

Hristos numește aici „*copil*” pe oamenii curați la inimă și smeriți, pe cei neluați în seamă și disprețuiți de mulțime.

Apoi, pentru ca să ne facă mai ușor de primit învățătura Sa, o întărește nu numai prin cinstea dată celui care o urmează, ci și prin pedeapsa primită de cel ce o calcă.

„Iar cel care va sminti pe unul din aceștia mici, mai de folos i-ar fi să-și atirne o piatră de moară de gît și să se înece în adîncul mării”²⁵.

„După cum cei care îi cinstesc pe aceștia pentru Mine, spune Hristos, au cerul, dar, mai bine spus, o cinste chiar mai mare decît împărăția cerurilor, tot așa și cei care îi necinstesc și-i ocărăsc – că asta înseamnă a sminti – vor primi cea mai cumplită pedeapsă”. Să nu te minunezi dacă Hristos numește smintirea ocară; că mulți oameni slabi la suflet s-au smintit nu puțin pentru că au fost disprețuiți și ocăriți. Hristos deci, mărind și crescînd vina, arată vătămarea pricinuită de smintire. Și pentru a arăta pedeapsa ce-l așteaptă pe cel care smintește, Hristos nu mai folosește aceleași cuvinte, ci arată grozăvia pedepsei slujindu-se de pilde cunoscute nouă. Cînd vrea să convingă mai ales pe cei mai greoi la minte dă exemple din lumea înconjurătoare. De aceea și acum, vrînd să arate că vor suferi cumplită pedeapsă cei care disprețuiesc pe aceștia mici care cred în El, a dat ca exemplu o pedeapsă trupească – piatra de moară și înecul – ca să le frîngă mîndria, deși ar fi fost firesc să continue spusese Lui de mai înainte așa: „Cel care nu primește pe unul din aceștia mici, pe Mine nu Mă primește”, că și pedeapsa aceasta este mai amară decît orice pedeapsă. Dar pentru că oamenii sînt foarte nesimțitori și greoi la minte, iar cuvintele acestea, deși înfricoșătoare, nu i-ar fi mișcat atîta, Hristos dă

24. Matei 17, 5.

25. Matei 17, 6.

ca pildă piatra de moară și inecul. N-a spus: „Va fi atîrnată o piatră de moară de grumazul lui”, ci: „*Mai de folos i-ar fi să-și atîrne o piatră de moară*”, arătînd că îl așteaptă o altă pedeapsă mai grozavă decît asta. Dacă pedeapsa aceasta prin înec e de nesuferit, apoi cu mult mai mult cealaltă. Ai văzut cum Domnul a făcut în două chipuri înfricoșătoare amenințarea Sa? Mai întîi o face lesne de priceput, comparîndu-o cu un exemplu cunoscut nouă; apoi face ca prin grozăvia acestei pedepse să ne gîndim la cealaltă pedeapsă, cea de dincolo, cu mult mai mare decît pedeapsa aceasta trupească. Ai văzut cum a smuls din rădăcini mîndria? Ai văzut cum a vindecat buboiul slavei deșarte? Ai văzut cum ne-a învățat să nu îndrăgim deloc locurile dintîi? Ai văzut cum a convins pe cei ce doresc locurile cele dintîi să caute, în orice împrejurare, locul cel din urmă?

Nimic²⁶ nu-i mai rău decît mîndria! Mîndria scoate pe om din minți și face să i se ducă vestea de prost; dar, mai bine spus, mîndria îl prostește de tot. După cum nu-i nevoie să cauți un alt exemplu de prostie atunci cînd vezi că unul de trei coți se silește să fie mai înalt decît munții sau chiar crede că e mai înalt și se întinde să depășească culmile munților, tot așa nu căuta o altă dovadă de nebunie atunci cînd vezi un om mîndru, care se socotește a fi mai bun decît toți, care socoate o insultă să trăiască la un loc cu toată lumea. Acesta este cu mult mai de rîs decît un prost din naștere cu cît el, de bună voie, își face această boală. Și nu numai din pricina aceasta e un ticălos, ci și pentru că, fără să-și dea seama, cade în însăși prăpastia păcatului.

Cînd un om ca acesta își va cunoaște păcatul cum trebuie? Cînd își va da seama că păcătuiește? Diavolul pune mîna pe el ca pe un rob rău și înlănțuit și pleacă cu el; îl duce și-l poartă lovindu-l peste tot trupul și acoperindu-l cu mii de ocări. Și-l prostește atît de mult că-l face să se creadă mare și față de copii și de soție și chiar față de proprii lui strămoși. Pe alții, dimpotrivă, diavolul îi face să se laude cu strălucirea strămoșilor lor. Poate fi, oare, o mai mare prostie decît aceea să te mîndrești cu lucruri cu totul potrivnice unele altora? Unii se mîndresc pentru că părinții, bunicii și străbunicii lor au fost niște oameni de rînd; alții, pentru că au fost străluciți și vestiți. Cum ai putea smeri mîndria și a unora și a altora? Spunîndu-le unora: „Urcă-te tu, care te fălești cu strămoșii tăi, urcă-te mai sus de bunici și de străbunici și ai să găsești printre străbunii tăi o mulțime de bucătari, de vizitii, de negustori!”; altora, celor care se mîndresc că se trag din niște strămoși de rînd, spune-le dimpotrivă: „Și tu, dacă ai merge mai sus pe scara străbunilor tăi, vei afla mulți strămoși cu mult mai străluciți decît tine!”

26. De aici începe partea morală: *Despre mîndrie și despre a nu ne lăuda cu strămoșii. Numai acela e nobil care are sufletul curat. În această parte și despre a nu te bucura împreună cu cei cărora le merg toate din plin.*

IV

Haide să dovedim și din Scriptură că viața omenească are acest drum. Solomon a fost fiul unui împărat, al unui împărat strălucit; dar David, tatăl lui Solomon, se trăgea din niște oameni de rînd și neînsemnați; iar bunicul dinspre mamă la fel; că nici nu și-ar fi măritat fiica cu un simplu soldat. Dar dacă mergi mai sus pe scara neamului lui Solomon, dincolo de acești strămoși de rînd, vei găsi un neam strălucit și nobil. Așa e cazul și cu Saul; și tot așa se petrec lucrurile cu mulți alții. Să nu ne lăudăm dar cu strămoșii!

Ce este neamul? Spune-mi! Nimic, ci numai un nume lipsit de conținut. Și aceasta o vei ști în ziua aceea; dar pentru că n-a sosit ziua aceea, haide să vă conving, din cele ce se petrec pe lumea aceasta, că nu trebuie să ne mîndrim cu strămoșii. Dacă izbucnește un război sau vine foamea sau altceva de acest fel, pier toate fumurile nobleței. Dacă vine boala sau ciuma, ele nu știu să facă deosebire între bogat și sărac, între cel slăvit și cel fără de slavă, între nobil și omul de rînd; nici moartea, nici celelalte schimbări ale soartei, ci toate lovesc deopotrivă pe toți. Și dacă trebuie să spun ceva ciudat, ele lovesc mai mult pe cei bogați. Cu cît sînt mai nepregătiți pentru astfel de încercări, cu atît pier mai repede cînd sînt cuprinși de ele. La bogați frica e și mai mare. Bogații se tem și de cei ce au puterea în mînă, dar se tem și de popor nu mai puțin ca de cei ce au puterea în mînă; ba chiar cu mult mai mult. Multe case de bogați au fost culcate la pămînt de mînia mulțimii și de amenințarea conducătorilor. Săracul este scăpat de aceste două valuri.

Nu-mi vorbi, dar, de noblețea neamului tău! Dacă vrei să-mi arăți că ești nobil, arată-mi libertatea sufletului tău, aceea pe care a avut-o fericitul Ioan Botezătorul care, deși sărac, a spus lui Irod: „*Nu ți se cade să ai pe femeia lui Filip, fratele tău!*”²⁷, aceea pe care a avut-o Ilie, care a spus lui Ahav: „*Nu stric eu pe Israel, ci tu și casa tatălui tău!*”²⁸; aceea pe care au avut-o profeții; aceea pe care au avut-o toți apostolii.

Dar sufletele celor robiți de bogăție nu sînt așa, ci, ca și cum ar fi sub ochii a mii de supraveghetori și călăi, nu îndrăznesc să ridice privilegiile pentru a apăra virtutea și dreptatea. Dragostea de bani, dragostea de slavă, dragostea de lucrurile din lumea aceasta îi înspăimîntă și-i face slugarnici și lingușitori. Nimic nu distruge așa de mult libertatea ca amestecul în afacerile lumești și ca dorința de a fi înconjurat de lucruri ce par strălucitoare. Un om ca acesta nu are numai un stăpîn, doi sau trei, ci ne-numărați stăpîni. Și dacă vreți să enumăr pe acești stăpîni, atunci să aduc maintea voastră pe un om care se bucură de mari onoruri în palatul

27. Marcu 6, 18.

28. III Regi 18, 18.

împărătesc, pe un om care are averi nenumărate, putere mare, patrie vestită, strămoși renumiți, care este admirat de toți. Să vedem acum dacă nu cumva acest om mare nu este mai slugarnic decît toți; să punem în fața lui nu un simplu rob, ci robul unui rob – că mulți robi au și ei robi la rîndul lor. Acest rob al robului are un singur stăpîn. Ce importanță are dacă nu e liber? Important este că are un singur stăpîn și că spre el se uită ca să-i intre în voie. Chiar dacă pare că stă și sub stăpînirea stăpînului aceluia, totuși el se supune numai unui singur stăpîn; **dacă se poartă bine cu acesta, trăiește toată viața tihnit. Celălalt, cel din palatul împărătesc, nu are numai unul sau doi stăpîni, ci stăpîni mulți și foarte aspri.** În primul rînd, toată grija lui este față de împărat. Nu-i același lucru să ai stăpîn pe un oarecare și să ai stăpîn pe împărat, căruia mulți îi șoptesc la urechi fel de fel de vorbe, care pleacă urechea cînd la unii, cînd la alții. Chiar dacă acesta n-are nimic pe conștiință, bănuiește pe toți: și pe cei de același rang cu el și pe subalternii lui; și pe prieteni și pe dușmani.

Dar, mi s-ar putea spune:

- Și robul de care mi-ai vorbit se teme de stăpînul său!
- Este, oare, la fel a te teme numai de un stăpîn cu a te teme de mai mulți? Dar, mai bine spus, dacă ai cerceta cu de-amănuntul lucrurile, ai afla că robul de care am vorbit nu se teme nici de singurul lui stăpîn.
- Cum și de ce?
- Pentru că acela nu are pe nimeni care să dorească să-l scoată din robia sa și să intre el; de aceea nu este nimeni care să uneltească împotriva lui; dincoace, în palatul împărătesc, toți n-au altă grijă decît să doboare pe cel care este în grațiile împăratului, pe cel ce este mai iubit de împărat. De aceea acesta este nevoit să lingusească: pe cei mai mari decît el, pe cei de o seamă cu el, pe prieteni. Unde domnește invidia și dragostea de slavă nu există prietenie sinceră. După cum nu-i cu putință să se iubească sincer și adevărat cei de aceeași meserie, tot așa nu pot să se iubească cei de același rang și cei ce urmăresc în viață aceleași scopuri. De aceea este cumplită luptă în palatele împărătești. Ai văzut ce roi de stăpîni are unul ca acesta și ce stăpîni aspri? Vrei să-ți arăt și altceva mai cumplit? Toți cei cu slujbe inferioare se silesc să-l întrecă; iar cei cu slujbe mai mari decît el îl împiedică să-i ajungă și să le-o ia înainte.

V

Dar ce ciudățenie! Făgăduisem să vă arăt pe stăpînii omului care se bucură de mari onoruri la palatul împărătesc! Dar în cursul vorbirii și în focul luptei am făcut mai mult decît făgăduisem; în loc să vă arăt stăpînii lui, v am arătat dușmanii lui; dar, mai bine spus, aceiași oameni sînt și

dușmani și stăpîni. Sînt slujiți ca niște stăpîni, dar sînt temuți ca niște dușmani și se uneltește ca împotriva unor vrăjmași. Poate fi, oare, o nenorocire mai mare decît aceasta, ca aceiași oameni să-ți fie stăpîni și dușmani? Robului, chiar dacă i se poruncește, se bucură totuși de purtarea de grijă și de buna voință a celor care îi poruncesc; dar celorlalți li se și poruncește, li se duce și război și se mănîncă și unii pe alții. Luptele dintre dînșii sînt mai cumplite decît cele de pe cîmpul de bătaie, pentru că se însuluțiază pe ascuns; sub masca prieteniei săvîrșesc fapte de vrăjmași; adeseori izbîndesc călcînd pe cadavrele altora.

Printre creștini însă lucrurile nu stau așa. Dacă cineva suferă, mulți sînt cei ce suferă împreună cu el; dacă un altul are vreo izbîndă, mulți sînt cei ce se bucură împreună cu el. Nu spune, oare, apostolul: „*Dacă pătîmește un mădular, pătînesc toate mădularele împreună cu el; dacă se slăvește un mădular, se bucură toate mădularele împreună cu el*”?²⁹ Uneori spune: „*Care-mi este nădejdea sau bucuria mea, dacă nu chiar voi?*”³⁰; alteori: „*Că acum trăim, dacă voi stați tari în Domnul*”³¹; uneori: „*Cu multă supărare și strîngere de inimă v-am scris*”³²; iar alteori: „*Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smîntește și eu să nu ard?*”³³.

Pentru ce, dar, mai îndurăm încă furtuna și valurile grijilor lumești și nu alergăm la limanul cel neînvîforat? Pentru ce nu părăsim bunurile acelea care numai cu numele sînt bunuri și nu pășim spre bunurile cele adevărate? Slava, puterea, bogăția și succesul și toate cele asemenea sînt nume, și nu realități.

Și, dacă vrei, să cercetăm mai întîi slava, foarte dorită și iubită de cei îndrăgostiți de cele din lume. Nu spun că slava ține puțină vreme, nici că se stinge repede. Arată-mi-o cînd e în floare! Nu șterge de pe fața acestei desfrîinate sulimanurile și încondeierile ochilor, ci ad-o înaintea noastră și arată-ne-o așa înfrumusețată cum este, ca tocmai cînd e așa de frumoasă să-i vădesc urîtenia ei! Vorbește-mi de toată frumusețea ei, de mulțimea tuturor acelor care însoțesc pe marele om încărcat de slavă, de strigătul crainicului, de supunerea popoarelor, de tăcerea mulțimilor, de aplauzele tuturor celor întîlniți pe cale, de dorința tuturor de a-l vedea pe cel încărcat cu slavă! Nu sînt, oare, acestea cele ce dau strălucire?

Haide acum să vedem dacă nu cumva toate acestea sînt de prisos și nu sînt numai o închipuire zadarnică! Ajunge, oare, un om înconjurat de slavă mai bun la trup sau la suflet? Că trupul și sufletul alcătuiesc omul! Îl fac ele, oare, mai înalt sau mai puternic sau mai sănătos sau mai iute sau

29. I Cor. 12, 26.

30. I Tes. 2, 19.

31. I Tes. 3, 8.

32. II Cor. 2, 4.

33. II Cor. 11, 29.

cu simțurile mai ascuțite și mai bune? Nimeni n-o poate spune! Să mergem acum la suflet. Poate că vom găsi că slava adaugă vreun cîștig sufletului. Va fi, oare, unul ca acesta, datorită slavei, mai înțelept, mai blînd, mai priceput? Deloc, ci cu totul dimpotrivă, mai rău. Și ceea ce se petrece cu sufletul se petrece și cu trupul, că trupul nu primește ceva peste însușirile sale firești, cu sufletul nu este însă numai aceasta grozăvia, că nu primește ceva bun, ci că primește, datorită slavei, multă răutate. Sufletul ajunge mîndru, doritor de slavă deșartă; îl împinge la mînie și la o mulțime de cusururi de felul acestora.

Poate însă că cineva mi-ar spune:

– Dar se bucură, se veselește, se laudă cu acestea!

– Mi-ai vorbit tocmai de culmea răutăților! Mi-ai vorbit tocmai de ce este de nevindecăt în această boală. Cel care se bucură de toate acestea nici nu vrea să scape de aceste păcate, că plăcerea înalță zid în calea vindecării lui. Deci asta-i mai cu seamă grozăvia, că nu suferă, ci chiar se bucură cînd bolile i se măresc. Nu totdeauna e bună bucuria. Se bucură și hoții cînd fură; se bucură și desfrînatul cînd strică casa altuia; se bucură și lacomul cînd răpește avutul altuia; se bucură și ucigașul cînd ucide. Nu trebuie să ne uităm dacă se bucură, ci dacă se bucură de un lucru bun și folositor. Să cercetăm dar cu atenție de nu găsim cumva în bucuria omului slăvit bucuria desfrînatului, bucuria hoțului.

Spune-mi, pentru ce se bucură? Pentru că e slăvit de mulțime, pentru că poate să se laude, pentru că îl caută ochii tuturor? Poate fi, oare, ceva mai rău decît bucuria asta, decît dragostea asta nebună? Dacă nu e un rău, atunci nu vă mai bateți joc de cei care umblă după slava deșartă și nu-i mai acoperiți cu mii de batjocuri! Încetați de a mai blestema pe cei mîndri, pe cei îngîmfați! Dar asta n-aveți s-o faceți. Merită deci niște oameni ca aceștia mii și mii de acuzații, de-ar fi ei înconjurați de mare suită! Și spun aceasta despre oameni cu putere, care mai pot fi suportați, pentru că cei mai mulți dintre ei sînt mai plini de păcate decît hoții de drumul mare, decît ucigașii, decît desfrînații, decît jefuitorii de morminte, pentru că întrebuintează rău puterea pe care o au. Fură mai cu nerușinare decît hoții de drumul mare, ucid cu mai multă cruzime decît ucigașii, fac mai mari desfrînări decît desfrînații; nu sparg zidul unui mormînt, ci averi și case nenumărate, pentru că puterea le dă această ușurință. Sînt robii unei cumplite robii; se supun cu liniște patimilor; bat fără milă pe semenii lor, dar tremură de frica tuturor celor ce le cunosc faptele. Liber, cu putere și mai împărat decît împărații este numai cel scăpat de patimi.

Cunoscînd, dar, toate acestea să căutăm adevărata libertate și să ne scăpăm de robia cea amară. Să nu socotim o fericire nici slava puterii, nici tirania bogăției, nici altceva de felul acestora, ci numai virtutea. Așa ne vom bucura și aici de tihnă și vom dobîndi și bunătățile viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LIX

**„Vai lumii din pricina smintelilor!
Că smintelile trebuie să vină, dar vai de omul acela
prin care vin smintelile!”¹**

I

Dacă trebuie să vină sminteli, ar putea spune unul din cei potrivnici, pentru ce Hristos vaită lumea, când ar trebui s-o apere și să-i întindă mîna? Așa face un doctor și un apărător? A văita lumea este însă treaba unui om de rînd.

Ce putem răspunde unei limbi atît de nerușinate?

Pentru ce ceri, omule, de la Dumnezeu să aibă mai multă purtare de grijă de lume decît are? Dumnezeu fiind, S-a făcut pentru tine om, a luat chip de rob, a suferit cele mai grele ocări și chinuri și n-a lăsat nimic din ceea ce atîrna de El. Dar pentru că noi nerecunoscătorii n-am scos tot folosul de pe urma acestei mari purtări de grijă, ne vaită că după atît de mare îngrijire am rămas tot bolnavi. E la fel ca și cum ai văita pe un bolnav care, deși a avut destulă îngrijire, nu s-a supus prescripțiilor medicale și ai spune, jelindu-l: „Vai de cutare om că și-a înrăutățit boala din pricina nepăsării și trîndăviei lui!”

Pentru bolnav nu-i de nici un folos văitatul; pentru sufletul omenesc însă cunoașterea de mai înainte a ceea va fi cu el și văitatul sînt mijloace de tămăduire. Adeseori mulți oameni nu s-au folosit cu nimic de pe urma sfaturilor, dar s-au ridicat din păcatele lor de pe urma văitatului. Din pricina aceasta mai cu seamă Hristos a întrebuițat aici cuvîntul „*Vai!*”, ca să-i ridice pe cei căzuți, să-i facă gata de luptă, să-i facă veghetori. În afară de aceasta, Hristos Își arată față de păcătoși bunăvoința și blîndețea Lui, că îi vaită chiar pe cei care se împotrivesc Lui; nu numai că nu Se supără pe ei, ci și caută să-i îndrepte și prin aceea că îi vaită, și prin aceea că le spune mai dinainte ce se întîmplă cu ei; numai și numai ca să-i aducă la o stare mai bună.

– Dar cum e cu puțință lucrul acesta? aș putea fi întrebat. Dacă e de neapărată trebuință să vină sminteli, cum se poate să scăpăm de ele?

– Că e de neapărată trebuință să vină sminteli, da; dar nu e de neapărată trebuință să piară cei peste care vin smintelile. E la fel ca și cum un

doctor ar spune – că nimic nu mă împiedică să mă folosesc iarăși de aceleași exemple –: „E de neapărată trebuință să vină cutare boală; dar nu e de neapărată trebuință să se îmbolnăvească cel care ia toate măsurile de pază”.

Hristos a grăit așa, după cum spuneam și mai înainte, ca să trezească și conștiința ucenicilor Săi odată cu a celorlalți. Ca să nu dormiteze, ca și cum aveau să fie trimiși să ducă o viață tihnită și netulburată; le arată că au să se ridice împotriva lor războaie din afară și dinăuntru. Așa cum a arătat Pavel, spunînd: „*Din afară lupte, dinăuntru temeri*”²; și: „*În primejdii între frații cei mincinoși*”³; și celor din Milet grăindu-le, le-a spus: „*Și se vor ridica unii dintre voi grăind lucruri sucite*”⁴. Apoi Însuși Hristos spunea: „*Vrăjmașii omului sînt casnicii lui*”⁵.

Cînd Hristos spune că este de neapărată trebuință să vină sminteli nu distruge libertatea voinței, nici nu supune viața omului necesității lucrurilor, ci spune mai dinainte ceea ce negreșit va fi. Același lucru l-a spus și evanghelistul Luca cu alte cuvinte: „*Este cu neputință să nu vină smintelile*”⁶.

– Dar ce înseamnă „sminteli”?

– Sminteli sînt cele ce te împiedică să mergi pe drumul cel drept. Așa numesc oamenii de teatru pe cei care sînt destoinici să facă pe alții să cadă.

Nu prezicerea aceasta a lui Hristos aduce sminteli – Doamne ferește! –, nici pentru că a spus asta de mai înainte se împlinse sminteli, ci pentru că aveau să fie negreșit sminteli, de aceea Hristos a spus-o mai dinainte. Dacă cei care aduc sminteli n-ar voi să fie răi, sminteli n-ar veni; iar dacă aceste sminteli n-ar veni, nici Hristos nu le-ar fi spus mai dinainte. Dar vin pe lume sminteli pentru că oamenii fac fapte rele și săvîrșesc păcate grele; iar Domnul nu face altceva decît să spună mai dinainte ceea ce are să se împlinească.

– Dar dacă cei răi s-ar îndrepta, mi s-ar putea spune iarăși, și n-ar mai fi pe lume nici unul care să aducă sminteli, n-ar fi, oare, dovedit cuvîntul lui Hristos ca minciună?

– Deloc, că nici Hristos n-ar fi rostit aceste cuvinte. Dacă aveau să se îndrepte toți oamenii, Hristos n-ar fi spus: „*Este de neapărată trebuință să vină smintelile*”; dar pentru că știa mai dinainte că oamenii, de buna lor voie, vor rămîne neîndreptați, de aceea a spus că negreșit sminteli vor veni.

– Dar pentru ce nu i-a pierdut? mai pot fi întrebat din nou.

2. II Cor. 7, 5.

3. II Cor. 11, 26.

4. Fapte 20, 30.

5. Matei 10, 36.

6. Luca 17, 1.

– Pentru ce ar fi trebuit să-i piardă? Pentru cei pe care ei îi smintesc? Dar cei care se smintesc nu pier din pricina aceloră, ci din pricina trîndăviei și nepăsării lor. Dovadă, oamenii virtuoși; nu numai că nu se vatămă cu nimic din pricina lor, ci și cîștigă foarte mult. De pildă Iosif, Iov, toți dreptii și apostolii; iar dacă mulți pier, apoi asta se întîmplă pentru că ei dorm. Dacă n-ar fi așa, ci pieirea s-ar datora smintelilor, ar trebui ca toți să piară; iar dacă sînt oameni care scapă de sminteli, cel care nu scapă, să pună pe socoteala lui pieirea. Că smintelile, după cum am spus mai înainte, deșteaptă pe oameni, îi fac mai pricepuți, le ascut sufletul; ridică iute nu numai pe cel care se păzește, ci și pe cel căzut; îl fac mai tare, nu mai poate fi biruit cu ușurință. Deci, dacă sîntem cu mintea trează, nu mic cîștig vom avea de pe urma smintelilor: ne fac să fim neconținut treji; dar dacă dormim cînd dușmanii sînt lîngă noi și cînd tăbărăsc ispitele asupra noastră, cine sîntem noi ca să trăim în tihnă? Și dacă vrei, gîndește-te la cel dintîi om! Dacă el, care n-a trăit decît cîtăva vreme în rai – poate că nici o zi întreagă –, care s-a bucurat de desfătarea raiului, a căzut într-un păcat atît de mare, că i-a trecut prin minte să ajungă egal cu Dumnezeu, că a socotit binefăcător pe înșelător, că n-a putut păzi o singură poruncă, ce n-ar fi făcut dacă trăia toată viața fără nici o grijă?

II

Dar cînd spun acestea, mi se obiectează altele, întrebînd:

– Dar pentru ce l-a făcut Dumnezeu pe om așa?

– Nu Dumnezeu l-a făcut pe om așa! Doamne ferește! Nici nu l-ar fi pedepsit dacă l-ar fi făcut așa. Dacă noi nu ținem de rău pe slugile noastre pentru faptele de care noi sîntem de vină, cu mult mai mult Dumnezeul universului.

– Dar din ce pricină a ajuns omul așa?

– Din pricina lui și a trîndăviei lui.

– Ce înseamnă „din pricina lui”?

– Întreabă-te pe tine însuși! Dacă cei răi nu sînt răi din pricina lor, nu pedepsi sluga, nu-ți certa nevasta cînd greșește, nu-ți bate copilul, nu muștra prietenul și nici nu urî pe dușmanul care îți face rău. Dacă toți **aceștia nu greșesc de buna lor voie, din pricina lor, atunci nu trebuie să-i pedepsești, ci să-i miluiești.**

– Dar eu nu pot filozofa, îmi spui tu.

– Poți filozofa odată ce îți dai seama că nu sînt ei de vină pentru faptele lor, ci alte pricini i-au silit să le facă. Cînd îți este bolnav slujitorul și nu poate să-ți îndeplinească poruncile, nu numai că nu-l cerți, ci chiar îl ierți. Deci tu însuși mărturisești că de o faptă este vinovat el, iar de alta nu. La fel și cu cel dintîi om. Dacă ai ști că omul a fost rău din naștere, nu numai

că nu l-ai certa, ci chiar l-ai ierta. Dacă îți ierți sluga că nu ți-a îndeplinit porunca din pricina bolii, apoi cu atât mai mult trebuie să-l ierți pe cel dintîi om că n-a ascultat de Dumnezeu, din pricină că dintru început a fost creat așa.

Dar și în alt chip se poate ușor închide gura celor ce grăiesc împotriva. Adevărul este bogat în argumente. Pentru ce nu ți-ai certat nicio dată slujitorul că nu-i frumos la chip, că nu-i înalt la trup, că n-are aripi?

– Pentru că acestea țin de fire!

– Deci nu poți ține de rău pe cel care nu le are. Nimeni nu mă va contrazice. Dar cînd cerți pe cineva arăți prin asta că fapta pentru care îl cerți nu se datorește firii, ci voinței. Dacă mărturisim că sînt greșeli legate de firea omenească, acelea pe care nu le osîndim, atunci este evident că sînt și greșeli săvîrșite cu voința, acelea pe care le osîndim. Nu-mi umblă cu argumente sucite, nici cu sofisme și cu cuvinte încurcate, mai șubrede ca pînza de păianjen, ci răspunde-mi la întrebarea mea:

– Dumnezeu a făcut pe toți oameni?

– Negreșit!

– Cum se face atunci că nu sînt egali toți în ce privește virtutea și viciul? Pentru ce unii sînt buni și blînzi, pentru ce alții sînt răi și vicleni? Dacă aceasta nu se datorește voinței, ci firii, pentru ce unii sînt într-un fel, iar alții într-alt fel? Dacă toți cei răi ar fi răi datorită firii, atunci ar trebui să nu existe nici un om bun; și, dimpotrivă, dacă toți cei buni ar fi buni datorită firii, atunci ar trebui să nu existe nici un om rău. Toți oamenii au o singură fire; deci ar trebui ca toți să fie la fel: sau buni sau răi. Dacă am susține că atât cei buni cît și cei răi sînt prin fire sau buni sau răi – ceea ce nu-i adevărat, după cum am demonstrat –, ar trebui ca oamenii să fie neschimbători, că firea este neschimbătoare. Dar iată toți sîntem muritori și supuși patimilor și nimeni nu-i nepătîmîtor, oricît s-ar strădui omul. În schimb vedem că mulți oameni ajung din buni răi și din răi buni; unii din nepăsare, alții prin stăruință. Aceasta arată că binele și răul moral nu țin de fire. Firea nu se schimbă, nici nu capătă adăugiri prin stăruință. După cum nu avem nevoie să ne obosim ca să vedem și să auzim, tot așa n-am avea nevoie nici de sudori pentru săvîrșirea virtuții, dacă virtutea ar fi strîns unită cu firea. De altfel pentru ce să fi făcut Dumnezeu și oameni răi, cînd putea să-i facă pe toți buni?

– De unde vine atunci răul? așa putea fi întrebare.

– Întreabă-te pe tine însuși! Datoria mea este de a-ți arăta că răul nu vine nici de la natură, nici de la Dumnezeu.

– Atunci se naște de la sine?

– Nu!

– Atunci e nenăscut?

– Nu păcătui, omule! Fugi de nebunia aceasta de a cinsti cu aceeași cinste – și cu cinstea cea mai înaltă – și pe Dumnezeu și răul. Dacă răul este nenăscut, atunci va fi și puternic și deci nu va putea fi nici nimicit, nici adus la neîntinț.

III

Cum ar putea exista pe lume atâți oameni buni, dacă răul ar avea atita putere? Cum ar putea fi cei născuți mai puternici decât ceea ce este nenăscut?

– Dar Dumnezeu va nimici răul! ni s-ar putea spune.

– Când? Cum va putea nimici pe cel de aceeași cinste cu El, pe cel de aceeași putere cu El, pe cel de aceeași vîrstă cu El, așa după cum susții că este răul. O, răutate a diavolului! Ce rău mare a născocit! Cu ce defăimare mare a înduplecat pe om să ponegrească pe Dumnezeu! Cu ce mască de cucernicie a născocit altă învățătură defăimătoare! Voind să arate că răul nu vine de la Dumnezeu, a adus o altă învățătură rea, susținînd că răul este necreat, este veșnic.

– Atunci de unde vine răul? mă întrebați.

– Din a voi și din a nu voi.

– Dar acest a voi și a nu voi de unde vine?

– De la noi. Când îmi pui aceste întrebări faci la fel ca și cum m-ai întreba de unde vine a vedea și a nu vedea, iar eu răspunzîndu-ți: de la aceea a închide și a nu închide ochii, m-ai întreba iarăși: Dar a închide și a nu închide ochii de unde? apoi, auzindu-mi răspunsul, că lucrul acesta depinde de noi și de voința noastră, m-ai întreba iarăși de altă pricină. Că răul nu este nimic altceva decât neascultarea de Dumnezeu.

– Dar de unde a descoperit omul neascultarea de Dumnezeu? mă întrebi.

– Spune-mi, îi era greu s-o descopere?

– Nici eu nu spun că-i era greu; dar de unde a voit să nu asculte de Dumnezeu?

– Din pricina trîndăviei lui. Era stăpîn să se îndrepte și spre bine și spre rău, să asculte și să nu asculte de Dumnezeu; dar a înclinat mai mult spre rău, spre neascultarea de Dumnezeu.

Iar dacă încă mai ești nedumerit și te apucă ametelele cînd auzi acestea, nu-ți voi spune cuvinte grele de priceput și încurcate, ci simple și deslușite.

Nu-i așa că ai fost uneori rău iar alteori bun? Da! Ceea ce vreau să spun este aceasta: Ți-ai înfrînat vreodată poftele și apoi ai fost iarăși biruit de pofte? Te-ai îmbătat și apoi te-ai înfrînat de la beție? Te-ai miniat vreodată și apoi nu te-ai miniat? Ai trecut vreodată cu vederea pe

cel sărac și apoi iarăși nu l-ai trecut? Ai făcut vreodată desfrînare și te-ai cumițit iarăși? Spune-mi, de unde toate acestea? De unde? Chiar dacă nu-mi spui tu, ți-o spun eu! Pentru că într-un caz ți-ai dat toată silința, iar în celălalt caz ți s-a slăbit rîvna și te-ai trîndăvit.

Oamenilor care au renunțat de a mai face vreo efortare și sînt cufundați în păcate pînă peste cap, oamenilor nesimțiți și nebuni, care nu vor să asculte sfaturile pentru îndreptarea lor, nici nu vreau să le vorbesc de această filozofie; dar voi vorbi cu plăcere oamenilor care uneori sînt buni, iar alteori răi.

Ai răpit vreodată cele ce nu ți se cuveneau, iar după aceea, zdrobit de milă, ai dat celui sărman și averile tale? De unde ți-a venit această schimbare? Nu e clar că de la voință, de la voia ta cea liberă? E clar; și nu va fi nimeni care să nu spună aceasta.

De aceea vă rog să vă dați toată silința și să fiți virtuoși și nu veți mai avea nevoie de aceste întrebări. Dacă voim, răul este numai un nume. Nu cerceta, dar, de unde vine răul, nici nu te mai îndoi, ci, știind că răul vine numai din trîndăvie, fugi de rău.

Dacă-ți va spune cineva că răul nu depinde de noi, grăiește-i așa cînd îl vezi că se minie pe sluga sa, că se supără pe femeia sa, că ține de rău pe copilul său, că învinuiește pe cei care fac rău: „Pentru ce spui că răul nu depinde de noi? Dacă nu depinde de noi, pentru ce mustri?” Spune-i iarăși: „Depinde de tine să ocărăști și să insulti? Dacă nu depinde de tine, atunci nimeni nu poate să se supere pe tine că l-ai ocărît și insultat; dar dacă depinde de tine să ocărăști și să insulti, atunci răul depinde de tine și de trîndăvia și nepăsarea ta”. Să te mai întreb: „Crezi că sînt oameni buni? Dacă nu-i nici un om bun, de unde ai cuvîntul „*bun*”, de unde laudele pentru cei buni?” Iar dacă sînt oameni buni, e clar că aceștia vor osîndi pe cei răi; iar dacă nici un om nu-i rău, nici din voia sa, nici din fire, atunci cei buni fac o nedreptate cînd osîndesc pe cei răi și prin fapta aceasta a lor ajung și ei răi. Căci ce este mai rău ca a învinui pe un nevinovat? Iar dacă aceștia rămîn buni în fața noastră – că tocmai acesta este semnul bunătății lor –, atunci chiar cei mai nepricepuți oameni pot înțelege că nimeni nu-i rău prin vreo constrîngere din afară.

Iar dacă după toate cele ce ți-am spus încă mai întreb: „De unde vine răul?”, îți voi spune: din trîndăvie, din însoțirile cu cei răi, din disprețuirea virtuții. De aici vine și răul și întrebarea ce și-o pun unii: „De unde vine răul?” Nici un om care săvîrșește fapte bune, care alege o viață cinstită și curată nu-și pune această întrebare. Și-o pun cei care săvîrșesc păcate; ei împletesc pînză de păianjen, voind ca prin aceste învățături greșite să izvodească o mîngîiere neroadă purtării lor stricate. Noi însă să rupem această pînză de păianjen nu numai cu cuvintele, ci și cu fap-

tele. Că nimeni nu-i constrins să săvârșească răul. Dacă omul ar face răul din constrângere, Hristos n-ar fi spus: „*Vai de omul prin care vine sminteala*”. Pe aceia îi vaită, pe aceia care sînt răi din propria lor voie. Să nu te minunezi că Hristos spune: „*prin care*”. Cu aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că altul pricinuieste prin el sminteala, ci că el săvârșește totul. Scriptura obișnuiește să întrebuițeze expresia: „*prin care*” în loc de: „*de la*”, ca de pildă cînd spune: „*Am dobîndit om prin Dumnezeu*”⁷, exprimînd nu a doua cauză, ci prima. Și iarăși: „*Nu este, oare, prin Dumnezeu lămurirea lor?*”⁸; și: „*Credincios este Dumnezeu prin Care ați fost chemați la împărtășirea cu Fiul Lui*”⁹.

IV

Și ca să afli că nimeni nu săvârșește răul din constrângere, ascultă ce spune Hristos mai departe. După ce vaită, spune:

„*Dacă mîna ta sau piciorul tău te smintește, taie-le și aruncă-le de la tine. Că mai bine îți este să intri în viață schiop sau ciung, decît să ai amîndouă mîinile sau picioarele și să fii aruncat în foc. Și dacă ochiul tău cel drept te smintește, scoate-l. Că mai bine îți este să intri în viață cu un singur ochi, decît să ai doi ochi și să fii aruncat în gheena focului*”¹⁰.

Hristos nu vorbește aici de mădularele trupului – Doamne ferește! –, ci de prieteni, de cunoscuți, de cei pe care-i socotim niște mădulare de neapărată trebuință. Aceasta a spus-o și mai înainte¹¹ și o spune și acum. Că nimic nu este atît de vătămător ca prietenii rele. Ce nu poate constrîngerea, poate de multe ori prietenia, fie spre paguba, fie spre folosul nostru. De aceea Domnul ne poruncește, cu toată asprimea, să îndepărtăm de lîngă noi pe cei ce ne vatămă, lăsînd să se înțeleagă că aceștia sînt cei care ne smintesc.

Ai văzut cum a oprit vătămarea pricinuită de sminteli? Mai întîi prin aceea că a spus mai dinainte că vor fi negreșit sminteli, ca nimeni să nu se trîndăvească, ci să le aștepte cu mintea trează; apoi prin aceea că a arătat că smintelile sînt un mare rău – că Hristos n-a spus numai atîta: „*Vai lumii din pricina smintelilor!*”, ci a arătat și marea vătămare pricinuită de ele; în sfîrșit prin aceea că vaită iarăși mai mult pe cel care aduce smintelile. Cuvintele: „*Dar vai de omul acela*” arată cît de mare este pedeapsa aceluia om. Dar nu numai atîta, ci prin o pildă mărește mai mult teama. Apoi nu Se mulțumește cu acestea, ci arată și calea prin care putem evita smintelile.

7. *Fac.* 4, 1.

8. *Fac.* 40, 8.

9. *1 Cor.* 1, 9.

10. *Matei* 18, 8–9.

11. *Matei* 5, 29–30.

– Care este această cale?

– „Curmă, spune Hristos, prietenia cu cei răi, chiar dacă ți-ar fi cei mai buni prieteni!” Și dă și un argument ce nu poate fi combătut: „Dacă ți-i păstrezi ca prieteni, nici pe ei nu-i cîștigi și te pierzi și pe tine; dar de curmi prietenia cu ei, îți cîștigi mîntuirea”. Prin urmare, dacă cineva te vatămă cu prietenia lui, rupe orice legătură cu el. Dacă ne tăiem de multe ori unele din măduarele noastre, cînd nu mai pot fi vindecate și mai îmbolnăvesc și pe celelalte, apoi cu mult mai mult trebuie să facem aceasta cu prietenii. Dacă răul ar fi înăscut firii, atunci ar fi de prisos sfatul și îndemnul, de prisos și paza de prietenii rele; dar dacă nu-i de prisos – după cum nici nu este –, este lămurit că răul depinde de voința noastră.

„Căutați să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă că îngerii lor văd pururea fața Tatălui Meu, Care este în ceruri”¹².

Prin cei mici Hristos nu numește pe cei mici la trup, ci pe cei socotiți mici de oameni, pe cei săraci, pe cei pe care îi disprețuiește toată lumea, pe cei necunoscuți – cum poate fi socotit mic cel care-i mai de preț decît toată lumea, cum poate fi socotit mic cel care-i prietenul lui Dumnezeu –, pe cei socotiți așa după părerea majorității oamenilor. Și Hristos nu ne spune să ne ferim să disprețuim numai pe mulți din aceștia mici, ci să ne ferim să disprețuim chiar pe unul singur. Iată că și prin această poruncă ridică zid în calea vătămării prilejuite de sminteli. După cum fuga de cei răi ne aduce un foarte mare cîștig, tot așa și cinstirea celor buni. Cel care ia aminte la această poruncă dobîndește un îndoit cîștig: unul, prilejuit de curmarea prieteniiilor cu cei care-l smintesc, al doilea, prilejuit de slujirea și cinstirea acestor sfinți. Hristos ne spune apoi și o altă pricină pentru care trebuie să-i respectăm pe aceștia mici: „Că îngerii lor văd pururea fața Tatălui Meu, Care este în ceruri”. Aceste cuvinte arată lămurit că sfinții au îngeri și că fiecare om are îngerul său. Apostolul Pavel spune despre femeie: „Femeia este datoare să aibă acoperămînt pe capul ei pentru îngeri”¹³; iar Moise spune: „A pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu”¹⁴. Hristos nu vorbește în textul acesta de niște îngeri oarecare, ci de niște îngeri deosebit de însemnați; spunînd că „văd pururea fața Tatălui Meu”, nu spune altceva decît că îngerii celor mici au foarte mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu și multă cinste.

„Că a venit Fiul Omului să mîntuiască pe cel pierdut”¹⁵.

12. Matei 18, 10.

13. I Cor. 11, 10.

14. Deut. 32, 8.

15. Matei 18, 11.

Aduce iarăși un argument mai puternic decît cel de mai înainte. Adaugă apoi și o pildă, prin care arată că și Tatăl vrea să mîntuiască pe cei pierduți:

„Ce vi se pare vouă? spune Hristos. Dacă ar avea un om o sută de oi și s-ar rătăci una din ele, nu lasă pe cele nouăzeci și nouă și ducîndu-se în munți caută pe cea rătăcită? Și dacă i se va întîmpla s-o găsească se bucură de ea mai mult decît de cele nouăzeci și nouă care nu s-au rătăcit. Tot așa nu este vrerea înaintea Tatălui vostru ca să piară vreunul din aceștia mici”¹⁶.

Vezi prin cîte mijloace ne îndeamnă Hristos să avem grijă de frații noștri cei mici? Să nu spui, dar, cutare-i fierar, cutare-i cizmar, cutare-i plugar, cutare-i prost și să-l disprețuiești! Ca să nu faci asta, uită-te prin cite mijloace caută Hristos să te facă smerit și să ai grijă de ei. A pus în mijloc un copil și a spus: *„Fiți ca și copiii!”¹⁷*; și: *„Cel care va primi pe un prunc ca acesta, pe Mine Mă primește”¹⁸*; și: *„Cel care va sminti”¹⁹* va suferi cele mai cumplite chinuri. Și nu S-a mulțumit numai cu pilda pietrei de moară²⁰, ci a mai adăugat și *„Vai”²¹*, și a poruncit să o curmăm cu prietenii care ne smintesc, chiar dacă ne-ar fi tot atît de dragi ca și mîinile și ochii²². Ne îndeamnă să respectăm pe acești frați mici pentru respectul pe care-l datorăm îngerilor, căroră aceștia au fost încredințați, pentru respectul pe care-l datorăm voii lui Hristos și patimilor Sale – deoarece a arătat crucea cînd a spus: *„A venit Fiul Omului să mîntuiască pe cel pierdut”*, după cum și Pavel spune despre frate: *„Pentru care a murit Hristos”²³* –, pentru respectul ce-l datorăm Tatălui, că nici El nu vrea să piară unul din cei mici; și, în sfîrșit, pentru obiceiul obștesc al oamenilor, că păstorul lasă oile care sînt la loc sigur și caută pe cea pierdută; iar cînd o găsește pe cea pierdută se bucură tare de găsirea și de mîntuirea ei.

V

Așadar, dacă Dumnezeu Se bucură atît de mîntuirea unuia din aceștia mici, pentru ce să-i disprețuiești pe cei ce sînt atît de dragi lui Dumnezeu, cînd ar trebui să-ți dai chiar viața pentru unul din ei? Îmi spui că e un nepu-tincios și un om fără rînd? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să faci

16. Matei 18, 12-14.

17. Matei 18, 2-3.

18. Matei 18, 5.

19. Matei 18, 6.

20. Matei 18, 6.

21. Matei 18, 7.

22. Matei 18, 8-9.

23. Rom. 14, 15.

totul ca să-l mîntui. Că și Hristos a lăsat cele nouăzeci și nouă de oi; n-a avut putere mîntuirea atîtor oi să acopere pierderea uneia singure. Evanghelistul Luca spune că a luat-o pe umeri²⁴ și că a spus: „*Mai mare bucurie se face pentru un păcătos care se pocăiește, decît pentru nouăzeci și nouă de drepți*”²⁵. A arătat marea Lui grijă de cel pierdut și prin aceea că pentru el a lăsat pe cei mîntuiți și prin aceea că Se bucură mai mult de mîntuirea lui.

Să nu disprețuim, dar, sufletele unor astfel de oameni! Pentru sufletele lor a spus Hristos toate cuvintele acestea. A doborît cerbicia celor mîndri și prin amenințarea că nu poate intra în împărăția cerurilor cel care nu este ca un copil și prin amintirea pietrei de moară. Nu este mai mare dușman al dragostei ca mîndria. Prin cuvintele: „*Trebuie să vină smintelile*”²⁶, ne-a făcut să fim cu mintea trează; iar prin adaosul: „*Vai de cel prin care vine sminteala*”²⁷, ne-a atras atenția să ne străduim ca să nu vină prin noi sminteala. Prin porunca de a rupe orice fel de legături cu cei ce aduc sminteli, a făcut ușoară mîntuirea; iar prin porunca de a nu disprețui pe cei mici – și nu-i o simplă poruncă, ci una aspră, că zice: „*Căutați să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici*”²⁸ – și prin cuvintele: „*Îngerii lor văd fața Tatălui Meu*”²⁹, că: „*Pentru asta am venit Eu*”³⁰ și că: „*Tatăl Meu vrea asta*”³¹, a făcut mai rîvnitori pe cei care trebuie să aibă grijă de cei mici.

Vezi ce zid puternic a tras Domnul în jurul lor și cîtă grijă are de cei disprețuiți și de cei pierduți, că amenință cu cele mai cumplite chinuri pe cei care îi smintesc și făgăduiește mari bunătăți celor care îi îngrijesc și le slujesc, dîndu-Se ca pildă și pe El și pe Tatăl?

Pe Hristos³² să-L imităm și noi și să nu pregetăm a veni în ajutorul fraților noștri umiliți și nenorociți. Să-ți fie toate ușoare cînd e vorba de mîntuirea fratelui tău, fie că trebuie să-i slujești, fie că este mic, fie că este om de jos, fie că treaba aceasta e obositoare, fie că trebuie să străbați munți și prăpăstii. Atît de drag Îi este lui Dumnezeu sufletul fratelui tău, că nu Și-a cruțat nici propriul Său Fiu³³. De aceea, vă rog, de cum se luminează de ziuă să ieșim iute din casă și să avem acest singur scop; și, înainte de toate, această grijă: să scăpăm pe cel ce se primejduiește; și nu

24. Luca 15, 5.

25. Luca 15, 7.

26. Matei 18, 7.

27. Matei 18, 7.

28. Matei 18, 10.

29. Matei 18, 10.

30. Matei 18, 11.

31. Matei 18, 14.

32. De aici începe partea morală: *Trebuie să întindem mînă de ajutor celor ce se găsesc jos; mai ales celor din casa noastră; că nu ne e de ajuns pentru mîntuire numai virtutea noastră. În acest cuvînt și despre purtarea de grijă de suflet.*

33. Ioan 3, 16; Rom. 8, 32.

ună gîndesc numai la primejdia care amenință trupul – că lucrul acesta nici nu-i primejdie –, ci la primejdia care amenință sufletul, primejdie adusă de diavol peste oameni. Negustorul străbate mările ca să-și mărească averea; meseriașul face totul ca să-și adauge altă avere la aceea pe care o are. Și noi, dar, să nu ne mulțumim să ne mîntuim numai sufletul nostru, ca să nu ne punem în primejdie mîntuirea noastră. Ostașul care în război și pe cîmpul de bătălie se gîndește să se salveze prin fugă numai pe el, pierde și pe alții împreună cu el; cel viteaz însă, care folosește armele sale și pentru apărarea celorlalți, se salvează și pe el împreună cu ceilalți. Și noi avem de dus un război, și un război mai crîncen decît toate războaiele; de aceea trebuie să ne luptăm și să ne batem, așa cum ne-a poruncit Împăratul nostru; să fim gata să înfruntăm junghierile, rănilor, uciderile; să nu avem decît un singur gînd: mîntuirea tuturor; să încurajăm pe cei ce s-au oprit, să ridicăm pe cei căzuți.

În această luptă mulți frați de-ai noștri zac la pămînt, acoperiți de răni, plini de sînge și nu-i nimeni care să-i îngrijească: nici mirean, nici preot, nici nimeni; n-au alături de ei nici ajutător, nici prieten, nici frate; că toți ne gîndim numai la noi înșine. De aceea ne înecăm cu toții. Numai atunci sîntem tari, atunci sîntem biruitori, cînd nu urmărim interesul nostru; acum însă sîntem slabi și ne biruie cu ușurință și oamenii și diavolul, pentru că urmărim numai interesul nostru, pentru că nu ne apărăm unii pe alții, nici nu ne întărim cu dragostea cea după Dumnezeu, ci căutăm alte pricini de prietenie: unii neamurile, alții obișnuința, alții tovarășii de slujbă, alții vecinii; orice altă pricină, afară de credința în Dumnezeu; și ar trebui ca numai credința în Dumnezeu să lege pe prieteni. Lucrurile însă se petrec cu totul dimpotrivă; sîntem prieteni cu iudeii și cu păgînii, și nu sîntem prieteni cu fiii Bisericii.

VI

– Da, mi se răpunde, pentru că fiii Bisericii sînt niște răi, pe cînd aceia sînt buni și blînzi.

– Ce spui? Numești rău pe fratele tău, tu care ai primit poruncă să nu-i spui nici „*netrebnicul*”³⁴? Nu îți este rușine, nu roșești să faci de ocară pe fratele tău, mădularul tău, care are aceeași mamă ca și tine, care se împărtășește de la aceeași masă? Dacă fratele tău după trup a săvîrșit o mulțime de fărădelegi, te silești să-l acoperi și socotești că ești și tu rușinat cînd el este făcut de rușine, pentru ce atunci pe fratele cel duhovnicesc, pe care ar trebui să-l scapi de defăimare, tu însuși îl împrști cu defăimări? Spui că este un rău, că nu-l poți suferi? Dar tocmai pentru aceasta fii prieten cu el, ca să nu mai fie așa, ca să-l schimbi, ca să-l aduci

34. Matei 5, 29.

pe calea virtuții. Spui că nu te ascultă, că nu-ți suferă sfatul? De unde știi? Ai încercat să-l sfătuiești și să-l îndrepti?

– L-am sfătuit de multe ori! îmi spui.

– De câte ori?

– De multe ori! O dată și de două ori!

– Vai de mine! Asta înseamnă de multe ori? N-ar fi trebuit să obosești, nici să deznădăjduiești, chiar de-ai făcut asta tot timpul. Nu vezi că Dumnezeu ne sfătuiește neconținut prin profeți, prin apostoli, prin evangheliști? Ce? Am săvârșit tot ce ne-a sfătuit? Ne-am lăsat convinși? Deloc! A încetat, oare, Dumnezeu de a ne sfătui? A tăcut, oare? Nu ne spune în fiecare zi: „*Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona!*”³⁵, și totuși multora le crește mulțimea averilor și tirania? Nu ne strigă în fiecare zi: „*Iertați și vi se va ierta!*”³⁶, și totuși noi ne sălbăticim tot mai mult? Nu ne sfătuiește neconținut să ne înfrinăm poftele, să fim mai presus de plăcerile cele rușinoase, și totuși mulți se tăvălesc în acest păcat mai rău decât porcii? Dar Dumnezeu nu încetează de a ne grăi. Pentru ce nu gândim și noi acestea, în noi înșine, pentru ce nu spunem: Dumnezeu ne vorbește și nu Se oprește de a ne vorbi, cu toate că nu-L ascultăm deloc? De aceea și Dumnezeu spunea: „*Puțini sînt cei ce se mîntuiesc*”³⁷. Dacă nu ne este de ajuns pentru mîntuire numai virtutea noastră, ci trebuie să facem și pe alții virtuoși, ce vom păți cînd nu ne mîntuim nici pe noi și nici pe alții? De unde mai putem avea nădejde de mîntuire? Dar pentru ce aduc acuzația că nu ne îngrijim de mîntuirea celorlalți, cînd noi nu spunem nici un cuvînt de mîntuire celor din casa noastră, soției, copiilor, slugilor, ci ne îngrijim de altele în locul acelora; ne îngrijim să avem cît mai multe slugi, să ne slujească repede, să lăsăm copiilor noștri moștenire mare, să aibă soția noastră aurării, haine scumpe, podoabe! Nu ne îngrijim deloc de sufletul și de mîntuirea noastră, ci de averile și de moșile noastre. Nu ne îngrijim de soția noastră, ci de gătelile și podoabele ei. Nu ne îngrijim de copiii noștri, ci de averile ce le vom lăsa moștenire. Facem ca unul care, în loc să-și repare casa dărăpănată și cu zidurile crăpate, se apucă de zidește în jurul ei ziduri mari și frumoase; sau ca unul care, în loc să-și îngrijească trupul bolnav, îl îmbracă în haine de aur; sau ca unul care lasă pe stăpîna casei să zacă bolnav în pat și să se văicărească, iar el se îngrijește de slujnice, de războaiele de țesut, de vasele și mobilele din casă și de alte lucruri. Tot așa facem și noi. Ne îngrijim de case și de slugi și lăsăm sufletul pradă patimilor, pradă bolilor, ticăloșiilor, mîniilor, ocărilor, poftelor nesăbuite, slavei deșarte, răzvrătirilor. Îl lăsăm să se țină pe pămînt și

35. *Matei* 6, 24.

36. *Matei* 6, 14.

37. *Luca* 13, 23.

să fie sfîșiat de atîtea fiare! Dacă se întîmplă să scape un urs din cușcă, incuim casele, ne căutăm scăpare în locuri strîmte, ca să nu cădem în ghiarele fiarei. Cînd însă ne sfîșie sufletul nostru nu o fiară, ci multe gînduri rele, nici nu luăm seama. În oraș avem mare grijă ca animalele sălbatice să fie închise în cuști și în locuri pustii; nu le ținem alături de senat, de tribunal, de palatul împărațesc, ci departe și legate; în sufletul nostru însă, unde-i senatul, unde-i palatul împărațesc, unde-i tribunalul, animalele sălbatice se plimbă în voie; urlă și fac zgomot chiar în jurul minții și tronului împărațesc. De aceea s-au răsturnat toate cu susul în jos; toate sînt pline de tulburare, și cele dinăuntru și cele din afară; nu ne deosebim de un oraș tulburat de năvălirea barbarilor. Se întîmplă la fel ca și cu un cuib de păsărele în care a intrat un șarpe; păsărelele scot țipete ascuțite și zboară pretutindeni, pline de frică și tulburate, neștiind cum să pună capăt spaimei lor.

VII

De aceea, vă rog să ucidem șarpele, să închidem fiarele, să le gîtuim, să le ucidem. Să dăm aceste gînduri rele ascuțișului sabiei Duhului³⁸, ca să nu ne amenințe și pe noi profetul, cum a amenințat Iudeea, că „onocentauri³⁹, arici și șerpi vor dăntui în ea”⁴⁰. Sînt, da, sînt și oameni mai răi decît onocentaurii; trăiesc și azvîrl din picioare ca și cum ar fi în pustie. Așa sîntem cea mai mare parte din tineretea noastră: plini de pofte sălbatice, sărim ca și onocentaurii, azvîrlim din picioare, umblăm încoace și încolo fără frîu, nu cunoaștem nici o îndatorire. De vină sînt părinții, care silesc pe crescătorii de cai să crească cu multă grijă caii și nu îngăduie să rămînă multă vreme nedomesticit mînzul, ci să-i pună de timpuriu frîu și zăbale, dar lasă pe copiii lor să umble vreme îndelungată de ici-colo fără frîu, să-și piardă curătenia lor trupească și sufletească, să se facă de rușine, umblînd cu femei desfrîmate, jucînd zaruri și frecventînd teatrele cele nelegiuite, cînd ar trebui ca înainte de a cunoaște tînărul desfrîul să-l căsătorească cu o fată cuminte și înțeleaptă; ea va scoate pe bărbatul ei de pe căile pline de păcate și va fi pentru el ceea ce e frîul pentru mînz. Nu au altă pricină desfrînările și adulterele decît aceea că tinerii sînt lăsați de capul lor. Dacă tînărul are însă o soție pricepută, se va îngriji și de casă și de slava sa și de bunul său nume. Îmi spui că-i tînăr? Da, o știu și eu. Dar dacă Isaac s-a însurat la vîrsta de patruzeci de ani și a trăit în feciorie pînă atunci, cu mult mai mult acum, pe vremea harului, ar trebui ca tinerii să practice această filozofie.

38. Efes. 6, 17.

39. Monstru, jumătate om, jumătate măgar, considerat geniu al răului.

40. Iona 13, 22.

- Dar ce sintem noi de vină?

- Da, sînteți de vină, că nici nu vreți să vă îngrijiți de curățenia lor trupească și sufletească, ci îi lăsați să se facă de rușine, să se întineze, să ajungă niște blestemați, neștiind care e cîștigul căsătoriei; că ea păstrează trupul curat; dacă n-ar avea această parte bună căsătoria n-ar fi de nici un folos. Voi însă faceți cu totul dimpotrivă; cînd copiii s-au umplut de toate murdăriile, atunci îi căsătoriți, în zadar și fără de folos.

- Copilul, spun părinții, trebuie să aștepte pînă ce-și face o situație, pînă ce ajunge strălucit în treburile publice.

- Da, de lucrul acesta vorbește toată lumea! De sufletul lui însă nu spuneți nici un cuvînt, ci îl disprețuiți și-l aruncați. De aceea s-au amestecat toate; sînt toate pline de neorînduială și de tulburare, că socotim sufletul un lucru de prisos, că nu ne îngrijim de cele de neapărată trebuință, dar avem mare grijă de cele neînsemnate. Nu-ți dai, oare, seama că nimic nu-l va bucura atîta pe copil ca păstrarea lui curat de necurătenia desfrînării? Nimic nu este egal cu sufletul! Că spune Hristos: „*Ce-ar folosi omul de-ar dobîndi lumea toată, dar și-ar pierde sufletul său*”?⁴¹ Dragostea de bani a stricat și a surpat totul; a îndepărtat frica de Dumnezeu; a pus stăpînire pe sufletele oamenilor, cum pune stăpînire un tiran pe o cetate. Aceasta e pricina că nu ne îngrijim nici de mîntuirea copiilor noștri și nici de mîntuirea noastră. Avem numai un singur scop în viață: să ajungem cît mai bogați, să lăsăm copiilor avere; aceia, iarăși altora, iar aceia, celor de după ei, ajungînd niște oameni care trec averile și moșiile din mînă în mînă, dar nu stăpîni. Din pricina aceasta este atîta prostie pe lume; din pricina aceasta socotim mai de puțin preț pe copiii noștri decît pe robi. Pe robi îi ținem de rău cînd greșesc, dacă nu de dragul lor, de dragul nostru; copiii noștri însă nu se bucură nici de această purtare de grijă, ci sînt mai de puțin preț decît robii! Dar pentru ce vorbesc de robi? Îi socotim de mai puțin preț chiar decît vitele! Mai multă grijă avem de măgari și de cai decît de copii! Dacă ai un catîr, mare îți este grija să găsești un vizitiu bun și priceput; să nu fie crud, hoț sau bețiv și să-și cunoască meseria. Dar cînd e vorba să căutăm un pedagog pentru sufletul copilului nostru, îl luăm la întîmplare pe cel dintîi venit. Și doar nu este o artă mai mare ca aceasta. Care artă poate fi egală cu arta de a educa sufletul copilului, de a-i forma mintea tînărului? Cel care practică această artă trebuie să fie mai priceput și mai talentat decît un pictor și decît un sculptor. Noi însă de arta aceasta nu ne interesăm deloc, ci urmărim numai un singur scop: să le fie instruită

41. Matei 16, 26.

limba ca să ajungă buni oratori. Și aceasta o facem tot de dragul banilor. Nu le instruim limba ca să poată vorbi, ci ca să poată câștiga bani, să învețe cum să vorbească. Dacă ar fi cu puțință să se îmbogățească și fără asta, nimeni nu s-ar mai interesa nici de arta de a vorbi.

Ai văzut cât de mare e tirania banilor? Ai văzut cum a pus stăpânire pe toate? Banii leagă pe om cum legi un rob fugar sau o fiară sălbatică și-l tirăsc unde vor.

Dar ce folos am de pe urma acestor învinuiri? Eu atac tirania banilor cu cuvintele, iar ea ne stăpînește cu faptele. Dar nici eu nu voi înceta de a o ataca cu cuvîntul. Dacă voi aduce un folos cât de mic, am câștigat și eu și voi; iar dacă voi veți stărui în faptele voastre, eu mi-am făcut datoria. Facă însă Dumnezeu să vă scape și pe voi de această boală și să-mi dea și mie prilejul să mă laud cu voi! Că Lui se cuvine slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA LX

**„Dacă-ți va greși fratele tău, mergi,
muștră-l între tine și el singur;
dacă te va asculta, ai câștigat pe fratele tău”¹**

I

Pentru că vorbise foarte aspru împotriva celor ce smintesc pe alții și-i înfricoșase în multe chipuri, iată cum Hristos îi smerește și pe cei ce-au fost smintiți, ca să nu ajungă din pricina asta iarăși nepăsători și ca nu cumva, socotind că toată vina a fost aruncată pe cei ce i-au smintit, să cadă în alt păcat, să ajungă mândri, să ducă viață fără grijă și să dorească să fie sluiți în toate. De aceea Hristos poruncește ca muștrarea pentru greșeli să se facă numai între cei doi, pentru ca să nu ajungă, prin mărturia mai multor oameni, mai apăsătoare învinuirea, iar cel vinovat să se încapățineze și să fie greu de îndreptat. De aceea a spus: „*Muștră-l între tine și el singur; și dacă te va asculta, ai câștigat pe fratele tău*”.

– Ce înseamnă: „*Dacă te va asculta*”?

– Dacă își va recunoaște vinovăția; dacă va fi convins că a greșit, „*ai câștigat pe fratele tău*”. Hristos n-a spus: „Ai destulă satisfacție”, ci: „*ai câștigat pe fratele tău*”, arătând că dușmănia păgubește și pe unul și pe altul. N-a spus: „A câștigat numai acela”, ci: „*Tu l-ai câștigat*”. Prin aceste cuvinte a arătat că înainte de a se împăca păgubea și unul și altul; unul păgubea pe fratele său, celălalt își păgubea mîntuirea sa.

Aceeași poruncă a dat-o și în cuvîntarea de pe Munte. Atunci a dus pe cel care a supărat la cel pe care l-a supărat, spunînd: „*Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, du-te și împacă-te cu fratele tău*”²; a mai poruncit ca acela care a suferit o nedreptate să ierte pe semenul său, zicînd: „*Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri*”³. Acum ne mai arată și o altă cale. Nu mai poruncește ca acela care a supărat să se ducă la cel pe care l-a supărat, ci cel care a fost supărat să se ducă la cel care l-a supărat. Îl pune pe acesta să se ducă la celălalt, pentru că ace-luia care a făcut greșeala îi e mai greu să se ducă să-și ceară iertare, îi e

1. Matei 18, 15.

2. Matei 5, 23.

3. Matei 6, 12.

rușine, roșește. Și nu-i poruncește să se ducă așa de ochii lumii, ci ca să îndrepte ce s-a făcut. Nu spune: „Învinuește-l!”, nici: „Ceartă-l cu asprime!”, nici: „Cere-i socoteală, pedepsește-l”, ci: „*Mustră-l*”. Acela e cuprins de mînie și de rușine cum e cuprins de un somn adînc un om care s-a îmbătat; trebuie ca tu, care ești sănătos, să te duci la cel bolnav, să te judeci cu el fără martori, pentru ca leacul să fie primit cu ușurință. Cînd Domnul spune: „*Mustră-l*”, nu spune altceva decît: „Adu-i aminte de greșeala lui; spune-i ce ai pățimit din pricina lui”. Cuvintele acestea, dacă sînt spuse cum trebuie, alcătuiesc o parte a apărării lui și-l duc foarte repede la împăcare.

– Ce să fac dacă nu mă ascultă și este încăpățînat?

– „*Ia cu tine încă unul sau doi, ca prin gura a doi martori să stea tot cuvîntul*”⁴.

Cu cît este el mai obraznic și mai încăpățînat, cu atît trebuie să ne dăm mai multă silință să-l vindecăm, nu să-l mîniem și să-l înfuriem. Și doctorul nu se oprește, nici nu se necăjește, cînd vede că o boală se vindecă greu, ci atunci mai cu seamă își dă toată silința. Același lucru ne poruncește și Hristos să facem: „Pentru că ai fost slab singur, mai ia încă doi, ca să fii mai puternic; sînt de ajuns cei doi ca să-l îndrepte pe cel ce a greșit”.

Vezi, dar, că Domnul nu caută numai folosul celui care a fost supărat, ci și al celui care a supărat? La drept vorbind, cel stăpînit de mînie este cel ce suferă. El bolește, el este neputincios. De aceea de multe ori Hristos poruncește să se ducă cel care a fost supărat la cel care l-a supărat, cînd singur, cînd împreună cu alții. Dacă stăruie în greșeala sa, să ia cu el și Biserica:

„*Spune-l Bisericii*”⁵.

Dacă Hristos ar fi urmărit numai folosul celui care a fost supărat, n-ar fi poruncit să iertăm de șaptezeci de ori cîte șapte pe cel ce se pocăiește⁶, n-ar fi poruncit să căutăm să îndreptăm de atîtea ori greșeala fratelui nostru, ci ar fi poruncit să-l lăsăm, dacă de la prima vorbire cu el rămîne neîndreptat; așa însă ne poruncește să încercăm o dată, de două ori și de trei ori, ca să-l vindecăm: întîia oară singuri; a doua oară cu doi martori, iar a treia oară cu mai mulți. Cînd e vorba de cei care sînt în afară de Biserică, nu ne spune asta, ci: „*Dacă te lovește cineva peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt*”⁷; dar cînd e vorba de cei care aparțin Bisericii nu dă această poruncă. Același lucru îl spune și Pavel, zicînd:

4. Matei 18, 16.

5. Matei 18, 17.

6. Matei 18, 22.

7. Matei 5, 39.

„Ce am eu să judec pe cei din afară?”⁸; dar poruncește să mustri pe frați, să te îndepărtezi de ei și să o curmi cu ei dacă nu te ascultă, ca să se rușineze⁹. Tot așa face și Hristos cînd dă aceste legi despre purtarea fraților între ei. Îi dă celui care a supărat pe fratele său trei dascăli și judecători, care să-i arate deslușit ce a făcut el în timpul beției sale, al furiei sale. El este cel care a rostit și a săvîrșit toate nesocotințele și greșelile acelea, **dar el are nevoie de dascăli, ca un om beat. Că mînia și păcatul scot pe om din minți mai grozav decît beția și-i înnebunesc și mai mult sufletul.** Care om a fost mai priceput decît David? Totuși, cînd a păcătuit nu și-a mai dat seama ce face; pofta a pus stăpînire pe toate gîndurile sale și i-a umplut ca un fum sufletul. De aceea a avut nevoie de lumina profetului Natan, de cuvintele lui, care să-i aducă aminte de cele săvîrșite¹⁰. Pentru aceasta și acum Hristos aduce pe acești dascăli la cel ce a păcătuit, ca să-i vorbească de cele ce a făcut.

II

Aș putea fi însă întrebat:

– Dar pentru ce poruncește Hristos ca acela care a fost supărat să mustre pe cel care l-a supărat, și nu altul?

– Pentru că cel vinovat îl suferă mai ușor pe cel nedreptățit, pe cel supărat, pe cel amărît. N-ar suferi cu aceeași inimă mustrarea altuia cum suferă mustrarea aceluia, mai cu seamă că îl muștră între patru ochi. Nu-l va pleca, oare, mai ușor spre împăcare decît oricare alt om, cînd cel care trebuia să-l pedepsească pentru ocara adusă tocmai el îi arată că se îngrijește de mîntuirea lui? Vezi, dar, că Hristos a dat porunca aceasta nu ca să pedepsim pe cel care ne ocărăște și ne greșește, ci ca să-l îndreptăm? De aceea nici nu ne poruncește să luăm îndată cu noi doi martori, ci numai cînd acela se încapățînează. Și nici atunci nu ne îngăduie să luăm mulți oameni, ci să aducem, alături de noi, numai doi oameni sau chiar numai unul; dar dacă nu ține seamă nici de ei, atunci ne poruncește să-l spunem Bisericii.

Cîtă grijă are Hristos de a nu da la iveală păcatele semenilor noștri! Ar fi putut porunci să-l spunem dintru început Bisericii pe cel ce ne-a greșit. Dar n-a poruncit aceasta, tocmai pentru ca să nu vădăm greșelile fraților noștri, ci legiuiește să o facem după întîia și a doua sfătuire.

– Ce înseamnă: „*Ca prin gura a doi sau trei martori să stea tot cuvîntul*”?

– Ai destulă mărturie, îți spune Hristos, că ai făcut tot ce trebuia, că n-ai lăsat nimic din cele depindeau de tine.

8. I Cor. 5, 12.

9. I Cor. 5, 11-13.

10. II Regi 12, 1-14.

„Iar dacă nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii”¹¹, adică întâi-stătorilor Bisericii. „Iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgîn și vameș”¹².

Deci unul ca acesta suferă de o boală de nevindecat. Uită-mi-te că în toate împrejurările Hristos dă pe vameș ca pildă de cea mai mare păcătoșenie. Mai înainte spusese: „Nu și vameșii fac la fel?”¹³; iar mai târziu spune iarăși: „Vameșii și desfrîcatele intră înaintea voastră în împărăția cerurilor”¹⁴, adică oameni tare osîndiți și aspru judecați. Să audă aceste cuvinte cei care se reped la cîștiguri nedrepte, cei care iau dobîndă la dobînzi.

- Dar pentru ce l-a rînduit la un loc cu vameșii?
- Ca să mîngîie pe cel nedreptățit și să înfricoșeze pe celălalt.
- Aceasta e singura lui pedeapsă?
- Nu! Ascultă ce spune Hristos mai departe!

„Oricîte veți lega pe pămînt vor fi legate în ceruri”¹⁵.

Hristos n-a spus întâi-stătorului Bisericii: „Leagă pe unul ca acesta!”, ci: „Oricîte vei lega”, îngăduind totul celui nedreptățit; legătura rămîne nedezechilibrată, iar vinovatul va suferi cea mai grea pedeapsă. Nu-i de vină cel care l-a spus Bisericii, ci cel care nu s-a lăsat convins de Biserică. Ai văzut că l-a legat cu două lanțuri: și cu pedeapsa de pe lumea aceasta și cu chinul de pe lumea cealaltă? L-a amenințat cu aceste pedepse pentru ca să nu i se împlină asta, ci, temîndu-se și de alungarea din Biserică și de primejdia legăturii cu care are să fie legat în ceruri, să ajungă mai blind. Acela, cunoscînd acestea, își va potoli mînia, dacă nu de la început, cel puțin în fața atîtor judecători, care-i stau în față. De aceea a și pus Hristos primul, al doilea și al treilea scaun de judecată; nu l-a alungat dintr-o dată; dacă nu ascultă de întîiul scaun de judecată, să vină la al doilea; dacă-l disprețuiește și pe acesta, să se teamă de al treilea; iar dacă nu ține seamă nici de acesta, să se spăimînte de pedeapsa viitoare și de hotărîrea și judecata lui Dumnezeu.

„Iarăși zic vouă: Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pămînt pentru orice lucru ce-l vor cere, li se va da lor de la Tatăl Meu, Care este în ceruri. Că unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor”¹⁶.

Vezi că pune și în alt chip capăt vrajbei, că spulberă micimea sufletească și că împacă pe cei certați nu numai prin amenințarea cu pedeapsa, ci și prin bunătățile pe care le rodește dragostea?

11. Matei 18, 17.

12. Matei 18, 17.

13. Matei 5, 46.

14. Matei 21, 31.

15. Matei 18, 18.

16. Matei 18, 19-20.

După ce a arătat pedepsele ce-i așteaptă pe cei certați, arată acum răsplățile cele mari pe care le primesc cei ce trăiesc în pace. Cei ce se înțeleg înduplecă pe Tatăl să le dea ceea ce cer și au în mijlocul lor pe Hristos.

- Oare nu sînt nicăieri doi oameni care se înțeleg?
- În multe locuri și poate pretutindeni.
- Pentru ce atunci nu dobîndesc tot ce cer?
- Pentru că multe sînt pricinile care fac să nu dobîndească ce cer; sau cer de multe ori cele ce nu le sînt de folos. Și pentru ce te minunezi că se întîmplă aceasta unora, cînd și Pavel a pățit la fel cînd a auzit: „*Destul îți este harul Meu! Că puterea Mea în slăbiciune se desăvîrșește*”¹⁷; sau sînt nevrednici cei ce cer și nu aduc lui Dumnezeu și din partea lor ceea ce sînt datori să aducă; pentru că Hristos vrea ca aceia care cer să fie ca apostolii; de aceea a și spus: „*dintre voi*”, adică virtuoși, cu o viață îngerească; sau se roagă împotriva dușmanilor lor, cerînd lui Dumnezeu să-i răzbune și să-i pedepsească pe dușmani; iar aceasta nu-i îngăduit, că spune Domnul: „*Rugați-vă pentru dușmanii voștri*”¹⁸; sau cer milă de la Dumnezeu, deși păcătuiesc și nu se pocăiesc; și e cu neputință ca aceștia să primească, nu numai dacă se roagă ei, dar chiar dacă s-ar ruga pentru ei alții care au mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu; de pildă s-a rugat și Ieremia pentru iudei, dar a auzit: „*Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta*”¹⁹. Dacă ai toate acestea, adică dacă ceri cele de folos, dacă aduci lui Dumnezeu și tu din partea ta ceea ce ești dator să aduci, dacă ai o viață apostolică, dacă ai dragoste de aproapele și trăiești cu el în bună înțelegere, roagă-te și vei dobîndi ce ceri, că iubitor de oameni e Stăpînul.

III

Apoi, după ce a spus: „*De la Tatăl Meu*” – ca să arate că El este Cel Ce dă și nu numai Tatăl Său – a adăugat: „*Că unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor*”.

- Ce? Nu sînt adunați doi sau trei în numele Lui?
- Sînt, dar rar. Aici Hristos nu vorbește simplu de adunare, nici nu cere numai lucrul acesta, ci mai cu seamă ceea ce am spus mai înainte, aume și cealaltă virtute odată cu aceasta; iar virtutea aceasta o cere cu multă stăruință. Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: „Dacă cineva Mă are pe Mine pricină premergătoare a dragostei lui față de aproapele, voi fi cu el dacă săvîrșește și celelalte virtuți”.

17. II Cor. 12, 9.

18. Matei 5, 44.

19. Ier. 11, 14.

Acum²⁰ însă vedem că majoritatea oamenilor au cu totul alte temeuri de dragoste și prietenie. Unul iubește pentru că e iubit; altul, pentru că este cinstit; altul, pentru că cutare i-a fost de folos la o nevoie sau la o afacere oarecare; altul, pentru altă pricină asemănătoare. Cu greu vei găsi pe cineva care, pentru dragostea de Hristos, să iubească pe aproapele său cu adevărat și așa cum trebuie să-l iubească. Pe cei mai mulți dintre oameni îi leagă unii de alții afacerile și treburile lumești. Pavel n-a iubit așa, ci pentru Hristos. Din pricina aceasta la Pavel, chiar cînd nu era iubit așa cum iubea el, dragostea lui nu se stinge, pentru că-i pusese rădăcină puternică dragostea de Hristos. Acum însă lucrurile sînt cu totul altfel. Dacă vom cerceta cu atenție vom vedea că la majoritatea oamenilor altele sînt pricinile care îi fac să se iubească între ei decît dragostea de Hristos. Și dacă mi-ar da cineva puțința să fac această cercetare aici, într-o atît de mare mulțime de oameni, aș arăta că pricini curat lumești leagă pe oameni unii de alții. Și se vede aceasta din pricinile care fac din prieteni dușmani. Pentru că oamenii se unesc între ei pe temeiul acestor pricini trecătoare, de aceea nici prieteniiile dintre ei nu sînt nici călduroase, nici nu dăinuiesc. Se întrerupe dragostea de se iscă între ei insulte, pagube de bani, invidie, dragoste de slavă deșartă și altele la fel cu acestea. Se întrerupe dragostea, că nu are rădăcină duhovnicească. Dacă ar fi avut o astfel de rădăcină, nici o pricină lumească n-ar fi stricat dragostea duhovnicească. Dragostea de aproapele întemeiată pe dragostea de Hristos este trainică, nestricată, nebiruită, nesfărîmată. N-o pot sfărîma nici calomniile, nici primejdiile, nici moartea, nici altceva asemănător. Orice ar pătimi un om care iubește așa pe aproapele său nu va înceta niciodată a-l iubi, pentru că se uită la pricina dragostei sale, la Hristos. Dar cel care iubește pentru că e iubit și el la rîndul său, o termină repede cu dragostea dacă prietenul său îl supără cu ceva; dimpotrivă, cel legat de semenul său cu lanțul dragostei de Hristos niciodată nu va pune capăt prieteniei. De aceea și Pavel spunea: „*Dragostea niciodată nu cade*”²¹.

Ce poți să spui? Că te ocărăște cel pe care l-ai cinstit? Că a vrut să te junghie cel căruia i-ai făcut bine? Dar dacă-l iubești de dragul lui Hristos, atunci această dragoste te face să-l iubești și mai mult. Pricinile care duc în celelalte feluri de dragoste la răcirea dragostei, tocmai acelea duc aici la sporirea ei. Mai întîi, că un om care-ți răspunde la dragoste cu ură este pentru tine pricină de răsplată; în al doilea rînd, că omul acesta care-ți răspunde la dragoste cu ură are nevoie de mai mult ajutor, de mai mare

20. De aici incepe partea morală: *Despre dragoste. Sîntem uniți unii cu alții mai mult pentru priuni lumești decît pentru dragostea de Hristos; de aceea și dragostea dintre noi se spulberă repede, pe cînd dragostea care are temei pe Hristos rămîne veșnică.*

21. I Cor. 13, 8.

ingrijire. De aceea pe omul care iubește pe oameni de dragul lui Hristos nu-l interesează din ce familie e cutare, din ce țară, dacă e bogat, dacă îi răspunde la dragoste cu dragoste sau altceva asemănător, ci fie că-l urăște, fie că-l ocărăște, fie că-l ucide, el continuă să-l iubească, pentru că are îndeșulătoare pricină de iubire pe Hristos; de aceea și stă neclintit, tare și nemișcat în dragostea sa, că se uită la Hristos. Că și Hristos tot așa a iubit pe dușmani, pe cei nerecunoscători, pe ocărători, pe hulitori, pe cei ce-L urau, pe cei ce nici nu voiau să-L vadă, pe cei care preferau lemnele și pietrele în locul Lui. I-a iubit cu cea mai înaltă dragoste, față de care alta la fel nu poți găsi. „*Mai mare dragoste ca aceasta nu are nimeni, spune Hristos, ca să-și pună cineva sufletul lui pentru prietenul lui*”²². Uită-te cum continuă să-i iubească pe cei care L-au răstignit, pe cei care L-au batjocorit! Vorbește și Tatălui despre ei, spunînd: „*Iartă-le lor, că nu știu ce fac!*”²³, iar după înviere a trimis și pe ucenicii Lui la ei.

Să căutăm, dar, și noi această dragoste, să năzuim spre ea, ca să ajungem imitatorii lui Hristos și să avem parte și de bunătățile cele de aici și de cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

22. Ioan 15, 13.

23. Luca 23, 34.

OMILIA LXI

**„Atunci apropiindu-se de El Petru a zis:
«Doamne, de cîte ori îmi va greși fratele meu și-l voi ierta?
Pînă la șapte ori?» Zisu-i-a lui Iisus:
«Nu-ți zic de șapte ori,
ci de șaptezeci de ori cîte șapte»¹**

I

Petru a socotit că-I spune lui Hristos mare lucru; de aceea a adăugat cu încredere: „*Pînă la șapte ori*”? Cu alte cuvinte Petru Îl întreabă pe Iisus: „De cîte ori să fac ceea ce ai poruncit să fac? Dacă fratele meu îmi greșește mereu, dar se căiește cînd îl mustru, de cîte ori poruncești să-l tot iert? Cu cel ce nu se căiește de greșeala făcută și nici nu se recunoaște vinovat, mi-ai spus s-o curm cu el, zicînd: „*Să-ți fie ție ca un păgîn și vameș*”². Cu acesta însă nu mi-ai dat o astfel de poruncă, ci mi-ai poruncit să mi-l apropii. De cîte ori, dar, trebuie să-l iert dacă se pocăiește, după ce îl mustru? E destul de șapte ori?”

– Ce-i răspunde lui Petru Hristos, bunul și iubitorul de oameni Dumnezeu?

– „*Nu-ți spun de șapte ori, ci de șaptezeci de ori cîte șapte!*”

Aceste cuvinte ale lui Hristos nu arată un număr precis, ci un număr nesfîrșit; e vorba să iertăm pururea și neconținut. După cum cuvîntul „de o mie de ori” arată de „nenumărate ori”, tot așa și aici. Cînd Scriptura spune: „*Cea stearpă a născut șapte*”³, spune că a născut mulți copii. Deci Hristos n-a mărginit iertarea la numărul acesta, ci a arătat că trebuie să iertăm pururea și neconținut. Asta a arătat-o și prin pilda pe care a spus-o îndată. Ca să nu se pară că dă o poruncă grea și împovărătoare, cînd a spus: „*De șaptezeci de ori cîte șapte*”, a dat pilda cu datornicul nemilostiv⁴. Prin această pildă Hristos a urmărit mai multe lucruri: întîi, a deschis cale poruncii Sale de a ierta neconținut; apoi, a smerit pe cel care se mîndrește că iartă; în sfîrșit a arătat că nu e greu să ierți, ci foarte ușor. De aceea a dat ca pildă iubirea Sa de oameni, pentru ca punînd față în față

1. Matei 18, 21-22.

2. Matei 18, 17.

3. 1 Regi 2, 5.

4. Matei 18, 23-34.

iubirea ta de oameni cu iubirea Lui, să cunoști că chiar dacă ai ierta de șaptezeci de ori câte șapte, chiar dacă ai ierta neconținut pe toți cei ce-ți greșesc, iubirea ta de oameni față de bunătatea lui Dumnezeu cea nemărginită – de care ai să ai atîta nevoie cînd ai să fii judecat și ai să dai seamă de faptele tale – e ca o picătură de apă față de un ocean nemărginit; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. De aceea a și adăugat zicînd:

„Asemănatu-s-a împărăția cerurilor cu un împărat care a vrut să se socotească cu slugile sale. Și începînd să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Neavînd el cu ce să plătească, a poruncit să-l vîndă pe el, pe femeia lui, pe copiii lui și toate cîte avea”⁵.

Acest datornic însă, după ce s-a bucurat de iubirea de oameni a stăpînului său, s-a dus și a sugrumat pe tovarășul lui care-i datora o sută de dinari. Stăpînul mîniat a poruncit să-l bage iarăși la închisoare pînă ce va plăti tot.

Ai văzut cît de mare este deosebirea dintre păcatele ce le facem față de oameni și cele pe care le facem față de Dumnezeu? Este atîta deosebire cîtă este între zece mii de talanți și o sută de dinari; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. Lucrul acesta se datorește și deosebirii dintre persoane și lanțului păcatelor noastre. Cînd ne vede un om ne oprim de la păcat și pregetăm a păcătui; dar cînd ne vede Dumnezeu în fiecare zi, nu ne oprim de la păcate, ci le săvîrșim fără teamă pe toate, și cu fapta și cu cuvîntul. Păcatele noastre ajung mai grele, nu numai pentru asta, ci și pentru binefacerile pe care le primim de la Dumnezeu, ca și pentru cinstea cu care ne cinstește El.

Dacă vrei să afli că păcatele noastre față de Dumnezeu sînt ca zece mii de talanți, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult, voi încerca să v-o arăt pe scurt. Mă tem însă să nu le dau și mai mult prilej de păcătuire celor care sînt înclinați spre păcat și celor cărora le place să păcătuiască mereu, sau să arunc în deznădejde pe cei cu frică de Dumnezeu și să-i fac să întrebe ca și ucenicii: *„Dar atunci cine poate să se mîntuiască?”*⁶. Cu toate acestea tot voi grăi, ca să întăresc și mai mult în credință pe cei credincioși și să-i fac și mai buni. Cei care nu simt nici o durere cînd păcătuiesc, pentru că păcatele au pus stăpînire cu totul pe sufletul lor, nu se vor depărta de păcate și de răutate; iar dacă din pricina cuvintelor mele vor lua curaj să păcătuiască și mai mult, nu sînt de vină spusele mele, ci nesimțirea lor; că spusele mele vor putea smeri și duce pe calea pocăinței dacă vor lua aminte la ele. Dimpotrivă, cei cu frică de Dumnezeu, cînd vor vedea mărimea păcatelor lor, vor cunoaște și puterea căinței și se vor alipi și mai mult de ea. De aceea trebuie neapărat să vă vorbesc.

5. Matei 18, 23-25.

6. Marcu 10, 26.

Deci voi grai și voi pune înaintea voastră păcatele cîte le săvîrșim față de Dumnezeu și cîte le săvîrșim față de oameni. Nu voi pune înaintea voastră păcatele pe care și le știe fiecare, ci pe cele generale; pe cele pe care le știe fiecare să le adauge conștiința fiecăruia. Voi face aceasta vorbind mai întîi de binefacerile făcute nouă de Dumnezeu.

– Care sînt aceste binefaceri?

– Ne-a creat din nimic; a făcut pentru noi toate cele pe care le vedem: cerul, marea, pămîntul, aerul, pe toate cele din ele: animalele, plantele, semințele. Trebuie să vorbesc pe scurt, din pricina noianului nemărginit de opere făcute de Dumnezeu. Dintre toate ființele de pe pămînt numai nouă oamenilor ne-a dat un astfel de suflet. Pentru om a sădit raiul, i-a dat un ajutor, l-a pus stăpîn peste toate ființele necuvîntătoare, cu slavă și cu cinste l-a încununat. După acestea, cu toate că a fost nerecunoscător față de Binefăcătorul său, a fost totuși învrednicit de daruri și mai mari.

II

Nu te uita numai la aceea că l-a scos afară din rai, ci uită-te și la cîștigul pe care l-a avut din izgonirea din rai. După ce l-a izgonit din rai, după ce i-a dat acele nenumărate bunătăți și după ce i-a făcut felurite binefaceri, a trimis și pe Fiul Său la cei cărora le-a făcut bine și totuși Îl urăsc: ne-a deschis cerul, ne-a deschis largi porțile raiului și ne-a făcut fii pe noi cei nerecunoscători, pe noi dușmanii Lui. De aceea bun prilej este și acum să zicem: „*O, adîncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu!*”⁷ Ne-a dat și botezul iertării păcatelor, izbăvirea de pedeapsă, moștenirea împărăției cerurilor; a făgăduit mii de bunătăți celor care fac binele; ne-a întins mîna, a revărsat Duhul Sfînt în inimile noastre.

Dar ce s-a întîmplat? Cum ar fi trebuit să ne purtăm după ce ne-a dat atît de multe și de mari bunătăți? Oare, dacă am fi murit în fiecare zi pentru Cel Ce ne iubește atîta, am fi putut plăti noi după vrednicie aceste binefaceri, sau mai bine spus am fi putut plăti noi cea mai mică parte din datorie? Nicidecum! Că și plata aceasta s-ar fi întors tot spre folosul nostru.

Cum ne purtăm, dar, noi care sîntem datori să murim în fiecare zi pentru El? Cum? Îi călcăm în fiecare zi legile Lui!

Să nu vă revoltați dacă am să-mi ascut limba împotriva păcătoșilor. Nu vă voi învinui numai pe voi, ci și pe mine.

Cu cine vreți să încep? Cu robii? Cu oamenii liberi? Cu militarii? Cu oamenii din popor? Cu dregătorii? Cu cetățenii de rînd? Cu femeile? Cu bărbații? Cu bătrînii? Cu tinerii? Cu ce vîrstă? Cu ce slujbă? Cu ce meserie?

Vreți să încep cu militarii? Ce păcate nu fac aceștia în fiecare zi? Ocarăse, insultă, se enfurie, fac negoț cu nenorocirile altora, se aseamănă lupilor; niciodată nu sînt cu mîinile curate de păcate, după cum marea nu i niciodată fără valuri. Care patimi nu-i supără? Care boală nu le asediază sufletul? Pizmuiesc pe cei de același grad cu ei, invidiază și umblă după slava deșartă; sînt lacomi și hrăpăreți cu cei mai mici decît ei; sînt dușmani și sperjuri cu cei cu care sînt în proces, cu cei care aleargă la ei ca la un port. Cît jaf, cită lăcomie, cîte calomnii, cîte șarlatanii, cîte lingușeli slugarnice! Haide acum să punem față în față aceste fapte cu legea lui Hristos! „*Cel ce va zice fratelui său: „Nebunule!” vinovat va fi de gheena focului*”⁸; „*Cel care se uită la o femeie ca să o poftască a și făcut desfrîinare cu ea*”⁹; „*Dacă nu se va smeri cineva pe sine ca un copil, nu va intra în împărăția cerurilor*”¹⁰. Militarii însă își fac o meserie din a se purta cu îngîmfare cu cei de sub ei și cu cei dați pe mîna lor; iar aceștia tremură și se tem de ei mai grozav ca de niște fiare sălbatice. Nu fac nimic pentru Hristos, ci totul pentru pîntece, pentru bani, pentru slavă deșartă. Este, oare, cu puțință să numeri cu cuvîntul păcatele săvîrșite cu fapta de ei? Cine poate povesti glumele lor, rîsetele lor, discuțiile lor fără rost, cuvintele lor de rușine? Despre lăcomia lor nici nu se poate vorbi! După cum monahii care locuiesc în munți nu știu ce-i lăcomia, tot așa și militarii, dar într-un înțeles contrar. Monahii nu știu ce-i lăcomia pentru că boala asta este departe de ei; militarii însă sînt atît de amețiți de ea, încît nici nu simt ce mare păcat e lăcomia. Păcatul acesta a alungat atît de departe virtutea și-i tiranizează atît de mult, încît nici nu mai socotesc lăcomia păcat greu.

Vreți să lăsăm pe militari de-o parte și să venim la alți oameni mai cu frică de Dumnezeu! Hai să cercetăm viața muncitorilor și a meseriașilor. Aceștia par că trăiesc din muncă cinstită și din sudoarea lor. Dar și aceștia, cînd nu iau aminte la ei înșiși, săvîrșesc multe păcate în munca lor. Că la osteneala muncii lor adaugă nedreptăți la cumpărări și la vînzări; adeseori în lăcomia lor, se jură, jură strîmb, spun minciuni; sînt prinși cu totul de afaceri lumești și trăiesc lipiți de cele de pe pămînt. Ca să cîștige bani, fac orice. Ca să dea din banii lor și celor nevoiași, nu-și dau multă osteneală, că totdeauna voiesc să-și mărească averea. Cine poate povesti ocările, insultele, împrumuturile, dobînzile, contractele pline de șarlatanii, afacerile cele rușinoase ale acestor oameni?

8. *Matci* 5, 22.

9. *Matci* 5, 28

10. *Matci* 18, 1

III

Vreți însă să-i lăsăm și pe aceștia și să venim la alții, care par mai dreپți decit ei?

– Care-s aceștia?

– Proprietarii de pămînt, cei care se îmbogățesc de pe urma pămîntului. Poate fi, oare, o meserie mai nedreaptă decît aceasta? Dacă ai cerceța cum se folosesc de nenorociții și de sărmanii muncitori de pămînt de pe moșile lor, ai vedea că moșierii sînt mai cruzi chiar decît barbarii. Pun pe spatele acestor oameni, topiți de foame și munciți toată viața lor, sarcini neconținute și împovărătoare; îi pun la munci istovitoare; se folosesc de trupurile lor ca de măgari și de catîri, dar, mai bine spus, ca de pietre; nu-i lasă nici măcar să răsufle puțin; fie că e treabă pe ogoare, fie că nu, la fel îi chinuie și nu le dau răgaz. Ce poate fi mai jalnic ca starea acestor oameni care, după ce s-au chinuit toată iarna, suپți de frig, de ploaie și nedormiți, ies din iarnă cu mîinile goale, ba încă și cu datorii; **se tem și tremură, mai mult ca de foame și de moarte, de bătăile vechililor, de chinuri, de cercetări, de întemnițări, de lucrări de care nu pot scăpa.** Cine poate spune afacerile ce le fac moșierii pe spatele acestor nenorociți? Cine poate spune cîți bani cîștigă de pe urma muncii lor? Din munca și din sudoarea lor moșierii umplu teascurile și butoaiele, dar nu le dau voie să ia acasă cît de puțin. Varsă tot rodul pămîntului în butoaiele lor cele nelegiuite și le aruncă muncitorilor pentru munca lor cîțiva bănuți. Moșierii născocesc noi feluri de dobînzi, de care nu pomenesc nici legile păgînilor. Întocmesc polițe de împrumut pline de blestem. Silesc pe cei ce se împrumută de la ei să le dea o dobîndă de cincizeci la sută, nu unu la sută. Și cer o dobîndă atît de mare de la unul care are de hrănit femeie și copii, de la unul care este om ca și el, de la unul care-i umple cu munca lui hambarele și pivnițele. Moșierii însă nu se gîndesc la aceasta. De aceea bun prilej este acum să rostesc cuvintele profetului: „*Spăimîntează-te, cerule, cutremură-te, pămîntule*”¹¹. La cîtă sălbăticie s-a pogorît neamul omenesc!

Nu spun asta ca să critic cumva meseriile, agricultura, armata, ogoarele, ci pe noi înșine! Pentru că și Corneliu sutașul era militar, Pavel era meseriaș, făcător de corturi, și după ce predica se îndeletnicea cu meseria sa; David era împărat, iar Iov avea moșii întinse și multe venituri. Dar pentru nici unul din ei ocupațiile lor nu le-au fost o piedică în calea virtuții.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea și avînd în minte și cele zece mii de talanți ce-l datorăm lui Dumnezeu, să ne silească gîndurile acestea să iertăm aproapelei nostru datoria mică și neînsemnată ce-o are către noi! E

11. *Ier.* 2, 12.

vorba, doar, să dăm socoteală numai de poruncile ce ne-au fost încredințate să le păzim; numai datoria asta o avem de plată, că toată datoria ce o avem noi față de Dumnezeu n-o putem plăti oricît ne-am strădui. De aceea Dumnezeu ne-a dat o cale ușoară și lesnicioasă pentru plata datoriei, în stare să șteargă toate datoriile noastre, iar această cale este aceea a iertării greșelilor celor ce ne greșesc, a neținerii de minte a răului ce ni l-au făcut alții.

Dar ca să cunoaștem bine această cale să auzim continuarea pildei spuse de Domnul.

„I s-a adus lui un datornic cu zece mii de talanți. Neavînd el să plătească, a poruncit să-l vîndă pe el și pe femeia lui și pe copiii lui”¹².

– Pentru ce a poruncit să-l vîndă pe el, pe femeia lui și pe copiii lui?

– Nu din cruzime, nici din neomenie – că paguba s-ar fi răsfrînt și asupra ei, că era roabă și soția aceluia –, ci dintr-o nespusă purtare de grijă. Stăpînul voia să-l înspăimînte cu amenințarea aceea, să-l facă să se roage, nu să-l vîndă. Dacă ar fi vrut să-l vîndă, nu i-ar fi ascultat rugămintea, nici nu i-ar fi iertat datoria.

– Dar pentru ce n-a făcut asta înainte de a-i face socoteala, pentru ce nu i-a iertat înainte datoria?

– Pentru că a vrut să-l facă să-și dea seama de ce mare datorie îl izbăvește, ca să-l facă și prin asta mai milostiv cu tovarășii săi. Dacă și după ce a aflat cît de mare este datoria sa, dacă și după ce a cunoscut mărimea iertării de care s-a învrednicit, el tot l-a mai luat de gît pe tovarășul său ca să-i plătească datoria, pînă la ce cruzime nu s-ar fi urcat dacă n-ar fi fost dăscălit mai înainte cu atît de mari pilde de blîndețe și de omenie!

– Ce-a spus însă datornicul acesta stăpînului său?

– *„Îngăduiește-mă și-ți voi plăti tot!” Iar stăpînul lui, milostivindu-se, l-a slobozit și i-a iertat datoria”¹³.*

Ai văzut iarăși cît de covîrșitoare este iubirea de oameni a stăpînului? Sluga a cerut numai o amîinare a datoriei, iar stăpînul i-a dat mai mult decît a cerut: i-a lăsat toată datoria și l-a iertat. De la început avea de gînd să-l ierte; dar nu voia să fie al lui darul, ci și al rugăciunii aceluia, ca să nu plece neîncununat. Chiar dacă a căzut sluga aceea la pămînt și s-a rugat, totuși iertarea se datorește în întregime bunătății stăpînului. Pricina iertării a arătat-o prin cuvintele: *„Că milostivindu-se, i-a iertat datoria”*. Dar stăpînul voia să vină și datornicul cu ceva, ca să nu i fie rușinea prea mare; voia să învețe, prin propriile sale suferințe, să fie iertător cu tovarășul său.

¹². Matei 18, 24-25.

¹³. Matei 18, 26-27.

IV

Pină acum datornicul acesta a fost un om bun și cumsecade. A mărturisit că este dator, a făgăduit că are să plătească datoria, a căzut la picioarele stăpînului său, l-a rugat, și-a recunoscut păcatele, a cunoscut mărimea datoriei sale. Dar faptele lui de mai târziu nu sînt vrednice de cele de mai înainte. După ce a ieșit de la stăpînul său, nu după multă vreme, ci îndată, pe cînd îi suna încă în ureche binefacerea, a întrebuintat în rău darul și libertatea dată de stăpîn.

„Găsind pe unul din tovarășii lui, care îi era dator o sută de dinari, îl sugrumă, zicînd: «Plătește-mi ce-mi ești dator!»”¹⁴

Ai văzut iubirea de oameni a stăpînului! Ai văzut și cruzimea slugii! Ascultați, cei care faceți acestea pentru bani! Dacă nu trebuie să vă purtați așa cînd vă greșește cineva, cu mult mai mult cînd vă datorează bani.

– Ce i-a spus tovarășul lui?

– „Îngăduiește-mi și-ți voi plăti tot!”¹⁵

El însă nu s-a rușinat nici de cuvintele care l-au scăpat pe el de datorie – că și el rostise aceleași cuvinte și i s-a iertat datoria cea de zece mii de talanți –, nici n-a cunoscut limanul care l-a scăpat de la înec și nici chipul în care l-a rugat tovarășul lui nu i-a mai adus aminte de iubirea de oameni a stăpînului său, ci pe toate acestea alungîndu-le din minte din pricina lăcomiei, a cruzimii și a urii, a ajuns mai sălbatic ca o fiară și a început să-l strîngă pe tovarășul lui de gît. Ce faci, omule? Nu-ți dai seama că făcînd așa te acuzi pe tine însuși, îți înfigi sabia în pieptul tău și anulezi hotărîrea și darul stăpînului tău? Dar nu s-a gîndit la nimic din acestea, nu și-a adus aminte de binefacerile primite și nici nu i s-a muiat inima, deși rugăciunea tovarășului său nu era pentru o datorie la fel de mare cu datoria pentru care se rugase el. Se rugase pentru zece mii de talanți; tovarășul lui, pentru o sută de dinari. Unul îl rugase pe stăpîn, celălalt pe unul de seama lui; unul dobîndise iertarea întregii datorii, celălalt îi cerea numai o amînare. Și nici atît n-a vrut, ci „l-a băgat la închisoare. Iar tovarășii lui vîzînd, au spus stăpînului lor”¹⁶.

Nici oamenilor nu le-a plăcut, dar lui Dumnezeu! Li s-a făcut milă celor ce nu datorau nimic.

– Ce a făcut stăpînul?

– A spus:

„Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o pentru că m-ai rugat. Nu trebuia să-ți fie milă și ție de tovarășul tău, după cum am avut și eu milă de tine?”¹⁷.

14. Matei 18, 28.

15. Matei 18, 29.

16. Matei 18, 30-31.

17. Matei 18, 32-33.

Vezi iarăși bunătatea stăpînului! Stă la judecată cu sluga sa și totuși se scuză că trebuie să ia înapoi darul ce i l-a făcut. Dar, mai bine spus, nu l-a luat el înapoi, ci cel ce a primit darul i-a dat prilej să-i ia înapoi darul. De aceea și spune: „*Toată datoria aceea ți-am iertat-o pentru că m-ai rugat. Nu trebuia să-ți fie milă și ție de tovarășul tău?*” Chiar dacă ți se părea greu să ierți o sută de dinari, totuși ar fi trebuit să te uiți și la cîștigul ce l-ai avut și la acela pe care l-ai mai fi avut mai tîrziu. Chiar dacă este împovărătoare porunca, totuși trebuia să te gîndești la răsplată. Nu trebuia să te gîndești că acela te-a supărat, că nu ți-a plătit datoria, ci că tu ai supărat tare pe Dumnezeu, pe Care-L împăcaseși numai cu o rugămintă. Dacă-ți este atît de greu să fii prieten cu cel ce te-a supărat, apoi cu mult mai greu este să cazi în iad; iar dacă ai pune față în față una cu alta, ai vedea că e mult mai ușor să te împaci cu cel ce te-a supărat decît să cazi în iad.

Cînd sluga aceasta datora stăpînului său zece mii de talanți, stăpînul nu l-a numit „*viclean*”, nici nu l-a ocărît, ci l-a miluit; dar cînd s-a purtat cu tovarășul său ca un ticălos, atunci îi spune: „*Slugă vicleană*”.

Să auzim noi cei lacomi cuvintele acestea. Că nouă ne sînt adresate. Să auzim aceste cuvinte noi cei nemiloși și cruzi. Că nu sîntem cruzi cu alții, ci cu noi înșine. Cînd vrei să faci rău cuiva, gîndește-te că ție îți faci rău, nu aceluia; îți legi păcatele tale, nu pe ale aproapelui. Orice rău ai face unui om îl faci ca un om și numai pe lumea aceasta; Dumnezeu însă, nu așa, ci te va pedepsi mai cumplit cu pedeapsa cea de pe lumea cealaltă.

„*Și l-a dat chinuitorilor pînă ce va plăti toată datoria*”¹⁸.

Cu alte cuvinte, l-a dat pentru totdeauna pe mîna chinuitorilor, că niciodată nu va putea plăti toată datoria. Pentru că binefacerea stăpînului nu te-a făcut mai bun, rămîne ca pedeapsa să te îndrepte. Lui Dumnezeu nu-I pare rău de darurile și harurile ce le face oamenilor; dar răutatea acestui datornic a fost atît de mare că a desființat și această lege. Ce poate fi mai cumplit decît răutatea, cînd ea duce la desființarea unui dar dumnezeiesc atît de mare și atît de bogat?

Stăpînul nu l-a dat pe mîna chinuitorilor așa simplu, ci cu minie. Cînd poruncise să-l vîndă nu se vedea minie în cuvintele sale; de altfel nici nu l-a vîndut; amenințarea era doar un prilej foarte nimerit ca stăpînul să-și arate iubirea sa de oameni. Acum însă hotărîrea sa este plină de minie: poruncește să-l pedepsească și să-l chinuiască.

Ce mai spune pilda?

„*Așa va face și vouă Tatăl Meu, dacă nu veți ierta fiecare fratelui său din inimă greșelile lor*”¹⁹.

18. *Matei* 18, 34.

19. *Matei* 18, 35.

Nu spune: „*Tatăl vostru*”, ci: „*Tatăl Meu*”. Că nu se cuvine ca Dumnezeu să fie numit Tată al unui om atât de rău și de crud.

V

Două²⁰ lucruri caută Hristos să ne învețe prin această pildă: unul, ca noi să ne recunoaștem greșelile noastre; al doilea, să iertăm celor ce ne greșesc. Ne cere să ne recunoaștem greșelile noastre în vederea iertării greșiților noștri, ca să ne fie mai ușoară iertarea; pentru că cel care recunoaște că greșește este mai iertător cu aproapele său. Să nu iertăm însă numai cu gura, ci din inimă, ca nu cumva, răzbunându-ne pe cei ce ne au greșit, să împlîntăm sabia în noi înșine. Te-a supărat, oare, atât de mult cel ce ți-a greșit cîta supărare îți pricinuești ție însuși cînd ții mereu viu în minte răul ce ți l-a făcut acela și mai atragi asupra ta și pedeapsa lui Dumnezeu? Dar dacă ești treaz și filozofezi, răul se va întoarce pe capul aceluia și el va suferi. Dacă te superi și te necăjești, atunci tu te vatămi singur, nu celălalt. Nu spune dar: „M-a ocărît, m-a calomniat, mi-a făcut numai rău!” Cu cît vei spune că ți-a făcut mai mult rău, cu atât arăți mai mult că el este binefăcătorul tău. Îți dă prilejul să ți speli păcatele. Deci cu cît îți face mai mult rău, cu atât acela ajunge mai mare pricină de iertare a păcatelor tale. Dacă vrem, nimeni nu ne poate face vreun rău, ci chiar dușmanii ne pot fi de foarte mare folos. Dar pentru ce vorbesc eu de oameni? Este, oare, cineva mai rău decît diavolul? Ei bine și diavolul poate să ne fie mare pricină de laude și de cununi. O arată Iov. Deci pentru ce te mai temi de omul care te dușmănește, cînd chiar diavolul îți este pricină de încununare? Vrei să-ți spun cîte cîștigi de înduri cu față senină relele ce ți le fac dușmanii? Cel dintîi și cel mai mare cîștig este scăparea de păcate. Al doilea cîștig, tăria sufletească și răbdarea. Al treilea cîștig, blîndețea și iubirea de oameni. Da, omul care știe să nu se mînie pe cei care-l supără va fi cu mult mai blind cu prietenii. Al patrulea cîștig, că nu se mînie niciodată; iar aceasta nu are egal. Că omul care nu se mînie scapă și de tristețea pricinuită de mînie și nici nu-și cheltuiește viața în supărări și dureri zădarnice; omul care nu știe ce-i ura nu știe nici ce-i supărarea, ci se bucură de mulțumire sufletească și nenumărate bunătăți.

Deci, dacă urîm pe alții ne pedepsim pe noi înșine, după cum dacă iubim pe alții ne facem nouă înșine bine. În afară de aceasta ești respectat de toți, chiar de dușmani, fie ei chiar demoni; dar, mai bine spus, dacă nu urăști, nici nu vei avea dușmani. Iar cel mai mare și cel dintîi bine este că dobîndești iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dacă ai făcut păcate, vei

20. De aici începe partea morală: *Să nu purtăm ură celor care ne ocărăsc, celor care ne calomniază și ne fac rău, ci să îndurăm cu curaj; ba, mai mult, să ne rugăm pentru ei.*

dobîndi iertare; dacă ai făcut fapte bune, vei căpăta mai multă îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu.

Să căutăm, dar, să nu urîm pe nimeni, ca și Dumnezeu să ne iubească pe noi, să Se milostivească și să ne miluiască, chiar dacă păcatele noastre ar fi de zece mii de talanți.

Îmi spui că cineva ți-a făcut rău? Miluiește-l, nu-l urî! Plîngi și jeleşte-l, nu-i întoarce spatele! Că nu-ai supărat tu pe Dumnezeu, ci el! Pe tine Dumnezeu te laudă dacă suferi fără gînd de răzbunare răul ce ți s-a făcut. Gîndește-te că Hristos, cînd avea să fie răstignit pe cruce, Se bucura pentru El, dar plîngea pentru răstignitorii Săi. Tot așa trebuie să facem și noi. Cu cît ni se face mai mult rău, cu atît mai mult trebuie să plîngem pe cei care ne fac rău. De aici, pentru noi, mari bunătăți, pentru aceia, chinuri și pedepse.

Ai fost ocărit și lovit în fața oamenilor? Acela s-a făcut de rușine și s-a necinstit în fața oamenilor; a deschis împotriva lui gura a nenumărați acuzatori, iar ție ți-a împletit mai multe cununi și a adunat în jurul tău mulți lăudători ai îndelungii tale răbdări.

Te-a bîrfit la alții? Ce-i asta, cînd știi că Dumnezeu este Acela Care are să-ți ceară socoteală de faptele tale, și nu oamenii la care ai fost bîrfit. Bîrfitorul tău și-a adăugat lui și pricină de pedeapsă, ca să dea socoteală nu numai de păcatele lui, ci și de cele ce le-a spus despre tine. Pe tine te-a bîrfit în fața oamenilor, el însă a fost bîrfit în fața lui Dumnezeu.

Dacă nu-ți sînt de ajuns cele ce ți-am spus, gîndește-te că și Stăpînul tău a fost bîrfit și de satana și de oameni; și a fost bîrfit față de cei pe care-i iubea cel mai mult. Iar Fiul Lui Cel Unul-Născut aceleași le-a patimit. De aceea și spunea: *Dacă pe stăpînul casei l-a numit Beelzebul, cu mult mai mult pe casnicii lui?*"²¹. Și nu numai că vicleanul diavol L-a bîrfit, dar a și fost crezută bîrfirea lui; și nu L-a bîrfit cu bîrfeli obișnuite, ci cu ocări și cu păcate foarte mari: L-a făcut îndrăcit²², a spus că este înșelător²³ și împotriva lui Dumnezeu.

Ți s-au răsplatit cu rău binefacerile? Plîngi și jeleşte mai ales pe cel ce ți-a făcut rău, iar de tine bucură-te că ai ajuns asemenea lui Dumnezeu, Care răsare soarele peste răi și peste buni²⁴. Iar dacă imitarea lui Dumnezeu te depășește – deși nu-i greu pentru mintea trează –, dacă totuși ți se pare asta peste puterile tale, haide să te duc la niște oameni,

21. Matei 10, 25.

22. Ioan 7, 20.

23. Matei 27, 63.

24. Matei 5, 45.

ca și tine, la Iosif, care a suferit o mulțime de rele de la frații lui și totuși le-a făcut bine²⁵, la Moise, care s-a rugat pentru cei care uneltiseră de atâtea ori împotriva lui²⁶, la Pavel, care se ruga să fie anatema pentru iudei²⁷, deși nu putea să numere suferințele îndurate de la ei, la Ștefan, care fiind bătut cu pietre, s-a rugat să li se ierte lor păcatul acela²⁸.

Gîndindu-ne la toate acestea, să scoatem din sufletul nostru toată minia, ca și Dumnezeu să ne ierte și nouă toate păcatele, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui și Sfîntului Duh slavă, putere și cinste acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

25. *Fac.* 45, 1-15.

26. *Ieș.* 32, 32.

27. *Rom.* 9, 3.

28. *Fapte* 7, 60.

OMILIA LXII

**„Și a fost cînd a sîrșit Iisus cuvintele acestea,
a trecut din Galileea și a venit în hotarele Iudeii,
dincolo de Iordan”¹**

I

Adesea Hristos a părăsit Iudeea din pricina invidiei fariseilor. Acum vine iarăși în Iudeea, pentru că patimile erau aproape. Nu Se suie deocamdată la Ierusalim, ci rămîne în hotarele Iudeii.

Cînd a venit în Iudeea,

„Au mers după El mulțimi multe și i-a vindecat pe ei”².

Hristos nu învăța continuu cu cuvîntul, dar nici nu făcea neconținut minuni, ci făcea cînd una, cînd alta spre a-i mîntui în felurite chipuri pe cei ce stăteau lîngă El și Îl urmau. Pe temeiul minunilor arăta vrednice de credință învățăturile Sale, iar pe temeiul învățaturii cuvintelor Sale mărea folosul minunilor. Lucra așa pentru a-i călăuzi la cunoașterea lui Dumnezeu.

Uită-mi-te și la aceea că evangheliștii amintesc de popoare întregi printr-un singur cuvînt și nu spun numele fiecăruia din cei vindecați. Evangheliștii nu spun că a vindecat pe cutare și pe cutare, ci că a vindecat mulți, învățîndu-ne să nu ne mîndrim.

Hristos a vindecat făcînd bine celor vindecați; iar prin ei, altora mulți. Vindecarea acestora a fost pentru alții temei de cunoaștere a lui Dumnezeu, dar nu pentru farisei; ei tocmai din pricina asta se sîlbătimeau mai mult și veneau la El ca să-L ispitească. Și pentru că nu puteau ataca minunile, Îi puneau întrebări.

„Apropiîndu-se de El și ispitindu-L, ziceau: „Este îngăduit omului să-și lase femeia pentru orice pricină?”³

Ce nebunie! Socoteau că Îi vor închide gura cu această întrebare, deși primiseră dovezi de puterea Sa. Cînd au vorbit cu El multe despre

1. Matei 19, 1.

2. Matei 19, 2.

3. Matei 19, 3.

simbătă⁴, cînd I-au spus că hulește⁵, cînd au spus că are demon⁶, cînd au certat pe ucenici că merg prin semănături⁷, cînd L-au întrebat pentru ce ucenicii mănîncă cu mîinile nespălate⁸, Hristos, închizîndu-le gura și legîndu-le limba lor nerușinată, i-a slobozit, dar nici așa nu s-au potolit. Așa e răutatea, așa e invidia; nerușinată și obraznică. De i-ai închide gura de mii de ori, de mii de ori dă iarăși asalt.

Uită-mi-te la viclenia lor și din felul întrebării. Nu I-au spus: „Ai poruncit ca femeia să nu fie lăsată”, că Domnul dăduse o astfel de lege⁹. N-au pomenit de cuvintele Lui, dar au pornit de la ele, gîndind că fac lațul mai mare; și voind să-L facă să se contrazică, nu spun: „Pentru ce ai dat cutare și cutare lege?”, ci, ca și cum n-ar fi vorbit deloc despre aceasta, și ca și cum Domnul n-ar fi dat nici o lege, Îl întreabă: „*Dacă este îngăduit*”, nădăjduind că Hristos uitase ce spusese. Și dacă le-ar fi răspuns că este îngăduit să o lase, erau gata să-I pună în față cele spuse de El și să-L întrebe: „Cum? N-ai spus mai dinainte contrariul?” Iar dacă le-ar fi răspuns ceea ce spusese mai înainte, să-I pună în față legea dată de Moise.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– N-a spus: „*Pentru ce Mă ispitiți, fățarnicilor?*”, deși mai tîrziu le-o spune¹⁰. Nu, acum nu le grăiește așa.

– Pentru ce oare?

– Pentru ca să-și arate odată cu puterea și blîndețea. Nu tace totdeauna, ca să nu socotească dușmanii Săi că nu le cunoaște viclenia; dar nici nu-i muștră totdeauna, ca să ne învețe să suferim toate cu blîndețe. Dar ce răspuns le dă?

„*N-ați citit oare, că Cel Care i-a făcut dintru început, bărbat și femeie i-a făcut? Și a zis: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi cei doi un trup. Deci nu mai sînt doi, ci un trup. Așadar, ceea ce a unit Dumnezeu omul să nu despartă”*¹¹.

Uită-te la înțelepciunea Învățătorului! Cînd a fost întrebat: „*Dacă este îngăduit*”, n-a răspuns îndată: „Nu-i îngăduit”, ca ei să nu se tulbure și să facă gălăgie, ci, înainte de a arăta care-i hotărîrea Sa, o face cunoscută prin felul răspunsului Său, arătînd că aceasta este și porunca Tatălui

4. *Matci* 12, 1-5.

5. *Matci* 9, 11.

6. *Ioan* 7, 20.

7. *Matci* 12, 1-5.

8. *Matci* 15.

9. *Matci* 5, 31-32.

10. *Matci* 23, 13.

11. *Matci* 19, 4-6.

Său și că a dat porunca Sa cu privire la căsătorie fără să fie împotriva lui Moise, ci cu totul de acord cu el. Uită-te că Domnul întărește spusele Sale nu numai pe crearea omului, ci și pe porunca lui Dumnezeu. N-a spus că Dumnezeu a creat numai un singur bărbat și o singură femeie, ci și că a poruncit ca un singur bărbat să se unească cu o singură femeie. Dacă Dumnezeu ar fi voit ca bărbatul să o lase și să ia alta, ar fi făcut un singur bărbat și mai multe femei. Dar așa și prin felul creării lor și prin felul legii date, a arătat că un bărbat trebuie să trăiască neconținut cu o singură femeie și să nu se despartă niciodată de ea. Și iată cum spune: „*Cel Care i-a făcut dintru început, bărbat și femeie i-a făcut*”, adică au fost făcuți dintr-o singură rădăcină și au ajuns un singur trup. „*Și vor fi cei doi un singur trup*”. Apoi, ca să înfricoșeze pe cei care învinuiesc legea veche și ca să o și întărească totodată, n-a spus: „Nu trebuie, dar, să vă lăsați femeile! Nu trebuie să vă despărțiți!”, ci: „*Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă*”, „Dacă tu, le zice Hristos, îmi spui de Moise, Eu îți spun de stăpînul lui Moise. În afară de aceasta, Mă sprijin și pe timpul cînd s-a legiuit căsătoria. Dumnezeu dintru început i-a făcut pe ei bărbat și femeie¹²; și legea aceasta, chiar dacă pare dată acum de Mine, este mai veche decît legea lui Moise și-i foarte chibzuită, că n-o aduce numai pe femeie alături de bărbat, ci-i poruncește să lase pe tatăl și pe mama ei; și nici nu legiuiește ca bărbatul să vină la femeia sa, ci să se lipească de ea; iar prin acest cuvînt arată că unirea este de nedesfăcut. Apoi nici nu se mărginește numai la atîta, ci cere ca unirea lor să fie și mai strînsă, că spune: „*Vor fi cei doi un trup*”.

II

Apoi, după ce a citat legea aceasta veche, dată și cu fapta și cu cuvîntul, după ce a arătat că este vrednică de credință pentru că Dumnezeu a dat-o, Hristos, cu autoritate, o tălmăcește și El și legiuiește, zicînd: „Deci nu mai sînt doi, ci un trup”. După cum este o crimă să tai trupul omenesc, tot așa este o nelegiuire să desparți femeia de bărbat. Și Hristos nu S-a oprit la atîta, ci a adăugat și pe Dumnezeu, zicînd: „*Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă*”.

Hristos arată deci că divorțul este și împotriva firii și împotriva legii; împotriva firii, pentru că se taie trupul; împotriva legii, pentru că **cei ce vor să divorțeze fac lucrul acesta împotriva lui Dumnezeu Care i-a unit și a poruncit să nu se despartă**.

Ce ar fi trebuit să facă fariseii la auzul acestui răspuns? N-ar fi trebuit, oare, să se liniștească și să laude răspunsul lui Hristos? N-ar fi tre-

12. *Fac.* 1, 27.

buit, oare, să admire înțelepciunea Lui și să rămână uimiți de acordul dintre El și Tatăl? Dar nu! Fariseii n-au făcut nimic din toate acestea, ci îl întreabă, luînd, așa-zicînd, apărarea legii date de Moise:

„Pentru ce atunci Moise a poruncit să i se dea carte de despărțenie și să o lase?”¹³

Deși n-ar fi trebuit ca fariseii să-I facă această obiecție, ci Domnul să le-o facă lor, totuși Hristos nu-i atacă, nici nu le spune: „Ce sînt Eu de vină dacă Moise a dat porunca aceasta?”, ci le zădărnicește întrebarea. Dacă Hristos ar fi fost dușman al Vechiului Testament, n-ar fi luat apărarea lui Moise, n-ar fi întărit ceea ce s-a făcut la început, n-ar fi căutat să arate că e de acord cu cei vechi.

– Moise, m-ar putea întreba cineva, mai dăduse încă și alte multe porunci: despre mîncăruri, despre sîmbătă. Pentru ce fariseii nu L-au atacat niciodată așa ca acum?

– Voiau să ridice împotriva Lui mulțime de bărbați; că iudeilor le era indiferent divorțul și toți îl practicau. Din pricina aceasta fariseii, din toate poruncile date de Hristos pe Munte, au amintit acum numai de porunca aceasta.

Dar Hristos, înțelepciunea cea negrăită, ia apărarea lui Moise, spunîndu-le:

„Moise, din pricina învîrtoșării inimilor voastre, a legiuit așa”¹⁴.

Pentru că Hristos dăduse legea, de aceea n-a lăsat ca Moise să fie învinuit, ci îl scapă de vină și întoarce toată vina pe capul lor. Așa face Hristos totdeauna. Cînd fariseii le-au găsit vină ucenicilor că smulg spice sîmbăta, Hristos le arată că și ei sînt de vină¹⁵; cînd fariseii i-au învinuit pe ucenici de călcare de lege pentru că au mîncat cu mîinile nespălate, Hristos le arată că ei sînt călcători de lege¹⁶; la fel cu sîmbăta¹⁷ și în alte multe cazuri; și tot așa și acum.

Apoi, pentru că spusele Sale erau prea apăsătoare și le aduceau mare învinuire, Hristos vorbește din nou de legea cea veche, spunînd ceea ce spusese mai înainte:

„Dar la început n-a fost așa”¹⁸.

Cu alte cuvinte Hristos le spune așa: „Dumnezeu la început a dat cu fapta cu totul altă lege”. Și ca fariseii să nu spună: „De unde se vede că

13. *Matei* 19, 7.

14. *Matei* 19, 8.

15. *Matei* 12, 1–7.

16. *Matei* 15, 2–20.

17. *Matei* 12, 10–12.

18. *Matei* 19, 8.

din pricina învîrtoşării inimilor noastre Moise a dat porunca aceasta?”, Hristos le închide iarăşi gura cu ceea ce făcuse Dumnezeu la început.

Dacă porunca lui Moise ar fi fost o poruncă mare şi folositoare, Dumnezeu n-ar fi dat porunca aceea la începutul lumii, n-ar fi făcut pe cei dintîi oameni aşa – un bărbat şi o singură femeie – şi nici n-ar fi grăit aşa.

„Dar vă spun vouă: „Oricine va lăsa pe femeia sa, afară de cuvînt de desfrînare şi va lua alta, săvîrşeşte desfrînare”¹⁹.

Hristos dă lege, după ce cu autoritate le închisese gura fariseilor, aşa cum făcuse cînd a fost vorba de mîncăruri şi cînd a fost vorba de sîmbătă. Cu privire la mîncăruri, după ce i-a făcut pe farisei să tacă, Hristos a spus mulţimii: „Nu ce intră în gură spurcă pe om”²⁰. Cu privire la sîmbătă le-a zis, închizîndu-le gura: „Deci se cade să faci bine sîmbăta”²¹. Tot aşa face şi acum. Şi ceea ce s-a întîmplat atunci se întîmplă şi acum. După cum atunci iudeii au rămas cu gurile închise, iar ucenicii s-au tulburat şi s-au apropiat de Hristos împreună cu Petru şi I-au zis: „Spune-ne nouă pilda aceasta”²², tot aşa şi acum, tulburîndu-se au spus:

„Dacă aşa este pricina omului cu femeia, e de folos să nu se însoare”²³.

Şi doar acum înţelesesă mai bine decît înainte ce le spusese. De aceea atunci tăcuseră; acum însă Îl întreabă, cu toate că legea dată de Hristos a fost făcută mai desluşită prin întrebările fariseilor şi răspunsurile Domnului. Ucenicii nu îndrăznesc să-L contrazică pe faţă; Îi aduc la cunoştinţă ceea ce li se părea greu şi împovărător în această poruncă, spunînd: „Dacă aşa este pricina omului cu femeia, e de folos să nu se însoare”. Că li se părea şi lor o mare povară să fii dator să trăieşti cu o femeie plină de răutate şi să ţii în casă necontenit o fiară sălbatică.

III

Şi ca să afli că i-au tulburat pe ucenici foarte mult cuvintele lui Hristos, evanghelistul Marcu spune că ucenicii I-au pus această întrebare îndeosebi²⁴.

– Ce înseamnă cuvintele: „Dacă aşa este pricina omului cu femeia”?

– Înseamnă sau: dacă pentru aceasta s-au unit, ca să fie una; sau: dacă bărbatul îşi atrage prin divorţ învinuire şi dacă lăsîndu-o păcă-

19. Matei 19, 9.

20. Matei 15, 11.

21. Matei 12, 12.

22. Matei 15, 15.

23. Matei 19, 10.

24. Marcu 10, 10.

tuiește, atunci este mai ușor pentru el să lupte împotriva firii și împotriva lui decît împotriva unei femei rele.

– Ce le răspunde Hristos?

– N-a spus: „Da, este mai ușor! Faceți asta!”, ca să nu socotească ucenicii că fecioria este o lege, ci a adăugat:

„Nu toți înțeleg cuvîntul acesta, ci cei cărora s-a dat”²⁵.

Hristos laudă fecioria și arată că este un mare lucru. Cu aceste cuvinte îi atrage și-i îndeamnă pe ucenici să trăiască în feciorie.

– Este, oare, vreo contradicție între ceea ce a spus Hristos și ceea ce au spus ucenicii? Hristos a spus că fecioria e un lucru mare; ucenicii spun că-i mai ușor să trăiești în feciorie decît să fii căsătorit.

– Nu! Fecioria este și grea, dar și mai ușoară decît căsătoria. Hristos a mărturisit că este un lucru mare, ca să-i facă pe ucenicii Săi mai râvnitori; ucenicii arată, prin cuvintele lor, că e mai ușoară decît căsătoria, ca prin aceasta să îmbrățișeze și mai mult fecioria și înfrînarea. Pentru că părea greu să le vorbească despre feciorie, Hristos îi face pe ucenicii Săi să o dorească, din pricină că legea îi constrîngea să nu se despartă de femei.

Apoi le arată că este ușoară fecioria spunînd:

„Sînt eunuci, care din pîntecele maicii lor s-au născut așa; și sînt eunuci, care au fost făcuți eunuci de oameni; și sînt eunuci, care s-au făcut pe ei înșiși eunuci pentru împărăția cerurilor”²⁶.

Prin cuvintele acestea, Hristos îi face să aleagă fecioria fără să-și dea seama. Le arată că este cu puțință virtutea aceasta, ca și cum le-ar fi spus: „Gîndește-te ce-ai fi făcut dacă ai fi fost eunuc din fire sau dacă alții te-ar fi făcut eunuc? Ai fi fost lipsit și de plăcere și n-ai fi avut nici plată! Dar așa mulțumește lui Dumnezeu că suferi cu plată și cu cununi ceea ce suferă aceia fără cununi! Dar, mai bine spus, nu suferi nici asta; îți este cu mult mai ușor, pentru că viața ta este călăuzită de nădejde și de conștiința faptei bune ce o săvîrșești și pentru că nici pofta nu e atît de puternică. Tăierea mădularului nu poate potoli așa de ușor astfel de valuri și nici nu poate face liniște, cît o poate frîul gîndului, dar, mai bine spus, chiar nu numai gîndul”.

Hristos a vorbit de eunuci ca să-i îndemne pe ucenici să trăiască în feciorie. Dacă Hristos n-ar fi avut de gînd să spună lucrul acesta, ce rost ar mai fi avut să vorbească de ceilalți eunuci? Cînd spune: „S-au făcut pe ei înșiși eunuci”, nu vorbește de tăierea mădulelor – Doamne ferește! –, ci de tăierea gîndurilor celor rele. Că blestemat este cel ce-și taie mădularul, după cum spune Pavel: „O, de s-ar tăia de tot cei ce vă

25. Matei 19, 11.

26. Matei 19, 12.

răzvrătesc!"²⁷ Și pe bună dreptate! Unul ca acesta este un ucigaș; dă pri-lej să fie hulită creația lui Dumnezeu, deschide gurile maniheilor și **săvârșește aceleași fărâdelege ca și păgînii care se ciuntesc**. Tăierea mădularelor a fost dintru început fapta unei lucrări diavolești și a unei uneltiri drăcești, ca să defaime opera lui Dumnezeu și să pocească pe om; ca să pună totul pe seama naturii mădularelor și nu a voinței libere; din pricina aceasta mulți păcătuiesc fără teamă, pentru că se socotesc fără vină; aceștia își pricinuiesc o îndoită vătămare: una, că-și ciuntesc mădularele; a doua, că împiedică voința de a săvîrși fapte bune. Diavolul le-a legiuit pe acestea! Dar în afară de lucrul acesta, diavolul a mai adus pe lume și o altă învățătură rea! A deschis drum învățaturii despre soartă și destin, ca să pîngărească libertatea dată nouă de Dumnezeu, ca să ne convingă că natura este rea; iar cu asta a mai semănat și alte învățături rele, deși nu pe față. Așa sînt otrăvile diavolului! De aceea, vă rog să fugiți de o nelegiuire ca aceasta, de tăierea mădularelor. În afară de asta trebuie să vă mai spun că tăierea mădularelor nu stinge pofta, ci o aprinde mai mult. În altă parte își are izvoarele sămînța care este în noi, din altă pricină își înalță pofta valurile sale. Unii spun că pofta trupului se naște din creier; alții spun că din coapse. Eu însă aș spune că nu se naște din altă parte decît dintr-o voință desfrînată și dintr-o minte nesu-prăvegheată. Dacă sufletul ne este curat, nu ne vatămă deloc mișcările trupului.

După ce Hristos a vorbit despre eunuci, care fără rost și în zadar se fac eunuci dacă nu-și alungă și din minte gîndurile cele păcătoase, după ce a vorbit despre cei care trăiesc în feciorie pentru împărăția cerurilor, a adăugat:

*„Cine poate înțelege, să înțeleagă!”*²⁸

Datorită bunătății Lui nespuse, Hristos nu face din feciorie lege de viețuire; dar îi face pe ucenici să îmbrățișeze fecioria cu mai multă rîvnă, arătîndu-le ce mare faptă de virtute este fecioria. Și aceste ultime cuvinte le-a spus după ce a arătat că este cu puțință fecioria, ca să le aprindă și mai mult dorința de a voi acest fel de viețuire.

IV

Aș putea fi însă întrebat:

– Dacă viețuirea în feciorie este o faptă de voință, pentru ce Hristos a spus la început: *„Nu toți înțeleg cuvîntul acesta, ci cei cărora s-a dat”*?

– Ca să afli că mare este lupta aceasta, nu ca să bănuiești cumva că fecioria este un destin constrîngător, s-a dat acelor care voiesc. A grăit așa ca să arate că acela care intră în această luptă are nevoie de mult aju-

27. Gal. 5, 12.

28. Matei 19, 12.

tor de sus; dar de acest ajutor se bucură numai cel care voiește să trăiască în feciorie. Hristos Se folosește de obicei de aceste cuvinte cînd este vorba de o faptă deosebit de mare, de pildă cînd zice: „*Vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele*”²⁹. Și că e adevărat că fecioria este o mare faptă de voință se vede din cuvintele spuse de Domnul cu acest prilej. Dacă fecioria ar fi numai un dar de sus și dacă cei care trăiesc în feciorie n-ar contribui cu nimic, atunci de prisos le-a mai făgăduit Hristos împărăția cerurilor și de prisos i-a mai deosebit de ceilalți eunuci.

Uită-te cum din răutatea unora au cîștigat alții! Iudeii au plecat fără să învețe ceva – că nici nu L-au întrebat ca să învețe –, dar ucenicii și de aici au cîștigat.

„*Atunci I s-au adus copii ca să-și pună mîinile pe ei și să Se roage; iar ucenicii i-au certat; dar El le-a zis: «Lăsați copiii să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor». Și punîndu-Și peste ei mîinile, a plecat de acolo*”³⁰.

– Pentru ce ucenicii au certat copiii?

– Pentru vrednicia Învățătorului.

– Ce a făcut Hristos?

– Hristos, ca să-i învețe pe ucenici să fie smeriți și să calce în picioare mîndria lumească, ia în brațe pe copii, îi îmbrățișează și făgăduiește unora ca aceștia împărăția cerurilor. Făgăduința aceasta o făcuse și mai înainte³¹.

Și noi, dar, dacă voim să moștenim împărăția cerurilor, să căutăm cu toată rîvna a dobîndi această virtute. Că aceasta este definiția filozofiei: să fii cu pricepere curat la suflet. Aceasta este viața îngerească. Da, sufletul copilului este lipsit de orice patimă. Nu se răzbună pe cei care l-au supărat, ci se duce ca la niște prieteni, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Oricît l-ar bate maică-sa, pe ea o caută, pe ea o preferă tuturora. De i-ai arăta o împărăteasă cu coroană pe cap, nu o va prefera mamei sale îmbrăcată în zdrențe, ci dorește s-o vadă mai degrabă pe maică-sa, așa îmbrăcată cum e, decît pe împărăteasa gătită cu podoabe. Copilul nu judecă ce-i al său și ce-i străin pe temeiul sărăciei și bogăției, ci pe temeiul prieteniei. Nu caută mai mult decît îi este de neapărată trebuință; cînd s-a săturat de supt, lasă la o parte sînul mamei. Copilul nu se întristează de cele ce ne întristăm noi, de pildă de paguba de bani și de altele ca acestea; și iarăși, nu se bucură de cele ce ne bucurăm noi, de aceste lucruri pieritoare, nici nu-l uimește frumusețea trupurilor. De aceea spunea Hristos: „*Că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor*”, ca să săvîrșim cu voința

29. *Matei* 13, 11.

30. *Matei* 19, 13-15.

31. *Matei* 18, 2-3.

acelea pe care copiii le fac prin fire. Pentru că fariseii din nici o altă pricină nu făceau ceea ce făceau decît numai din răutate și mîndrie, de aceea Hristos poruncește neconținut ucenicilor să fie cu inima curată; face aluzie la farisei, dar îi învață pe ucenici. Pentru că nimic nu îngîmfă pe om atît de mult ca slujbele înalte și ca scaunele cele de frunte și pentru că apostolii aveau să se bucure de multă cinste în toată lumea, de aceea Hristos le pregătește mai dinainte sufletul; nu-i lasă să fie stăpîniți de josnice simțăminte omenești, nu le îngăduie să ceară onoruri de la oameni, nici să facă pe grozavii în fața lor. Chiar dacă par a fi lucruri mici acestea, totuși sînt pricină de mari rele. Fariseii, pentru că erau așa instruiți, au căzut în adîncul păcatelor; de aceea umblau după salutări, după cele dintîi scaune în adunări, după locuri de cinste; de la acestea au alunecat la dragostea nebună de slavă, apoi de aici la necredință. Din pricina aceasta fariseii au plecat atrăgîndu-și asupra lor blestemul, pentru că L-au ispitit pe Domnul, iar copiii au plecat binecuvîntați, pentru că erau lipsiți de toate aceste păcate.

Să fim³² și noi cum sînt copiii; să fim prunci față de păcat. Altfel nu este cu putință, nu este cu putință să vedem cerul. Cel viclean și cel rău vor cădea negreșit în iad. Dar înainte de iad, vor suferi aici pe pămînt cele mai cumplite rele. Solomon zice: „*Dacă ești rău, numai tu singur ai parte de rele; dar dacă ești bun, și tu și aproapele tău*”³³. Uită-te că lucrul acesta s-a întîmplat și pe timpul celor din vechime. Nimeni n-a fost mai rău ca Saul și nimeni n-a fost mai curat la inimă și mai bun ca David. Cine a fost mai puternic? Nu l-a avut David pe Saul de două ori în mîinile sale și l-a cruțat, deși putea să-l omoare?³⁴ Nu-l avea prins ca într-o plasă, ca într-o închisoare, și i-a cruțat viața? L-a lăsat viu ca să plece, cu toate că alții îl îndemneau să-l omoare, cu toate că chiar el avea împotriva lui Saul nenumărate pricini de învinuire. Saul îl urmărea cu toată oștirea lui, pe cînd David, deznădăjduit, nu avea lîngă el decît cîtiva fugari; era împresurat și fugea din loc în loc; totuși fugarul a biruit pe împărat, pentru că unul lupta cu dreptate, iar celălalt cu răutate. Poate fi, oare, cineva mai rău și mai viclean decît Saul, care a încercat să ucidă pe generalul armatei sale, pe cel care a purtat, victorios și triumfător, toate războaiele, pe cel care a suferit ostenele, dar i-a adus lui Saul cununile?

32. De aici începe partea morală: *Despre blîndețea lui David și răutatea lui Saul. Sfătuire pentru a ne însuși blîndețea și a ne depărta de răutate.*

33. *Prov.* 9, 12.

34. *1 Regi* 24, 2 8; 26, 2 13.

V

Așa e invidia! Uneltește totdeauna împotriva propriului ei bine; roade pe cel invidios și-l aruncă în nenumărate necazuri. Cîtă vreme David a stat lîngă Saul, nenorocitul acesta n-a dat drumul acelui strigăt jalnic, nu s-a plîns, nici n-a zis: „*Necăjit sînt foarte că cei de alt neam duc război împotriva mea și Domnul S-a depărtat de mine*”³⁵. Cîtă vreme nu s-a despărțit de David, n-avea grijă de războaie, era în siguranță și slăvit; că slava generalului trecea asupra împăratului. David nu era un tiran, nici nu se gîndea să-i ia tronul, ci făcea totul pentru Saul și-i era foarte devotat. Se vede aceasta din cele întîmplătoare mai tîrziu. Un om, care n-ar cerceta bine sufletul lui David, ar socoti că David s-a purtat așa pe cînd era sub ordinele lui Saul, pentru că se supunea legii ascultării. Dar ce l-a ținut, ce l-a înduplecat pe David să nu pornească cu război împotriva lui Saul, cînd fusese alungat din împărăția aceluia? Dar, mai bine spus, ce nu era care să nu-l ațîțe la ucidere? Nu-l prigonise Saul o dată, de două ori, de mai multe ori? Nu suferise atîta David? Avea ceva să i se reproșeze? Nu fusese viața lui David mereu în primejdie, iar tronul și viața lui Saul în siguranță? N-a trebuit David să rătăcească și să fugă neconținut, să tremure de frica morții, atîta vreme cît trăia și era împărat Saul? Dar nici una din aceste pricini nu l-a silit să-și mînjească sabia cu sîngele lui Saul; ci, cînd l-a văzut dormind, prins, singur, cînd putea să-i atingă capul, cînd mulți din cei care erau cu el îl îndemnau să-l omoare pe Saul, cînd îi spuneau că prilejul acesta i s-a dat de Dumnezeu, David a ținut de rău pe cei care îl îndemnau, și-a oprit mîna de la ucidere și l-a lăsat sănătos și nevătămat. Și ca și cum ar fi fost paznicul și garda personală a lui Saul, nu dușmanul lui, așa a mutat de trădare pe ostașii împăratului. Ce poate egala acest suflet? Ce poate egala blîndețea aceea? Aceasta se poate vedea din cele ce am spus, dar mult mai bine se poate vedea din cele ce se petrec acum. Cînd ne uităm la răutatea noastră, atunci ne dăm și mai bine seama de virtutea sfinților acelora.

De aceea mergeți, vă rog, pe urmele lor. Ți-i dragă slava și de dragul ei uneltești împotriva aproapelui tău? Disprețuiește-o, pune capăt uneltirilor, și te vei bucura de mai multă slavă! După cum afacerile sînt potrivnice zgîrceniei, tot așa și dragostea de slavă este potrivnică dobîndirii slavei. Dar dacă vrei, să cercetăm lucrul acesta cu de-amănuntul. Și pentru că nimeni nu se teme de iad, iar de împărăția cerurilor nu facem multă vorbă, să vă sfătuiesc slujindu-mă de cele ce se petrec pe pămînt.

Spune-mi, care sînt oamenii care se fac de rîs? Nu sînt, oare, aceia care fac totul pentru a fi slăviți de mulțime? Care sînt acum oamenii vred-

35. *I Regi* 28, 15.

nici de laudă? Nu sînt, oare, aceia care disprețuiesc laudele mulțimii? Deci dacă dragostea de slava deșartă este un lucru de rușine, iar dacă îndrăgostitul de slavă nu-și poate tăinui dragostea, atunci urmează că el va ajunge de rîs, iar dragostea sa de slavă a ajuns pricina dezonoarei sale. Nu numai aceasta îl face de rușine, ci și aceea că este silit să facă o mulțime de lucruri rușinoase, pline de cea mai josnică slugărnice. Și după cum în afaceri oamenii de obicei pierd dacă au boala dragostei de cîștig – sînt de multe ori înșelați, iar cîștigurile mici le aduc pagube mari, după cum spune și proverbul –, tot așa și pentru desfrînat, patima lui este o piedică în simțirea plăcerii. Pe oamenii dedați cu totul plăcerilor, pe afemeiați, femeile îi plimbă de colo pînă colo ca pe niște robi. Nu se poartă cu ei cum s-ar purta cu niște bărbați, ci îi pîlmuiesc, îi scuipă, îi duc oriunde vor, își rîd de ei, dîndu-le tot felul de porunci. La fel cu aceștia este și îngîmfatul, omul înnebunit după slavă, omul care se crede mare. Nu-i altul mai decăzut și mai fără de onoare decît el. Oamenilor le place să se lupte, dar împotriva nimănui nu luptă cu atîta plăcere ca împotriva îngîmfatului, ca împotriva omului care se uită la toți pe deasupra, ca împotriva celui robit de slavă. Acesta, pentru a-și păstra lustrul mîndriei se poartă față de cei mai mulți oameni ca un rob: lingușește, slugărnicește, robește într-o robie mai cumplită decît robia unui sclav cumpărat cu bani.

Cunoscînd, dar, toate acestea, să îndepărtăm din sufletul nostru aceste patimi, ca să nu fim pedepsiți și aici și să fim muncii fără de sfîrșit și dincolo. Să ne îndrăgostim de virtute. Așa vom culege chiar înainte de a intra în împărăția cerurilor bunuri foarte mari aici pe pămînt, iar cînd vom pleca acolo vom avea parte de bunătățile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXIII

**„Și iată, venind un tânăr la El, I-a zis:
„Învățătorule bune, ce să fac pentru
ca să moștenesc viața de veci?””¹**

I

Unii îl defaimă pe tânărul acesta, spunînd că era viclean și rău, că a venit la Iisus spre a-L ispiti; eu însă nu voi sta la îndoială să spun că era un iubitor de argint, un om biruit de averi, pentru că și Hristos tot această muștrare i-a făcut. Nu-l socotesc deloc viclean. Și e primejdios să îndrăznești să te pronunți asupra unor lucruri pe care nu le cunoști, mai cu seamă atunci cînd ai de gînd să învinuiești. De altfel și evanghelistul Marcu înlătură bănuiala că tânărul acesta ar fi un ispititor. El spune: „*A alergat la El și îngenunchind înaintea Lui, Îl ruga*”²; Și: „*Căutînd la el Iisus, l-a iubit*”³.

Tirania banilor este mare; dovadă, tânărul acesta. De-am săvîrși toate virtuțile, dragostea de bani le prihănește pe toate. Pe bună dreptate a spus Pavel că este rădăcina tuturor relelor: „*Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor*”⁴.

– Dar pentru ce Hristos i-a răspuns, zicînd:

„*Nimeni nu este bun*”⁵.

– Pentru că tânărul a venit la El ca la un simplu om, ca la unul din cei mulți, ca la un învățător iudeu. De aceea și Hristos îi vorbește ca om. Totdeauna Hristos vorbește cu cei care vin la El potrivit socotinței ce o au ei despre El. De pildă: „*Noi ne închinăm la ceea ce știm*”⁶; și: „*Dacă mărturisesc Eu de Mine Însumi, mărturia Mea nu este adevărată*”⁷. Acum cînd zice: „*Nimeni nu este bun*”, nu grăiește așa pentru a arăta că nu este bun – Doamne ferește! –, că n-a spus: „Nu sînt bun”, ci: „*Nimeni nu este bun*”, adică nici un om. Și iarăși, cînd spune aceasta nu o spune pentru a

1. *Matei* 19, 16.

2. *Marcu* 10, 17.

3. *Marcu* 10, 21.

4. *I Tim.* 6, 10.

5. *Matei* 19, 17.

6. *Ioan* 4, 22.

7. *Ioan* 5, 31.

lipsi pe oameni de bunătate, ci pentru a pune bunătatea oamenilor în comparație cu bunătatea lui Dumnezeu. De aceea a și adăugat:

„Decît unul Dumnezeu”⁸.

Și n-a spus: „Decît Tatăl Meu”, ca să afli că nu S-a descoperit tînărului pe El însuși. Tot așa și mai înainte a numit pe oameni răi, zicînd: *„Dacă voi, fiind răi, știți să dați daruri bune fiilor voștri”⁹*; i-a numit răi, fără să numească întreaga fire omenească rea – că „*voi*” nu înseamnă: „*voi oamenii*” –, ci i-a numit așa, comparînd bunătatea oamenilor cu bunătatea lui Dumnezeu; de aceea a și adăugat: *„Cu cît mai vîrtos Tatăl vostru va da cele bune celor care cer de la El”¹⁰.*

– Dar ce L-a făcut pe Hristos, m-ar întreba cineva, sau: la ce I-a folosit ca să-i răspundă tînărului așa?

– Hristos voia să-l ridice încetul cu încetul la cunoașterea de Dumnezeu și să-l învețe să nu mai fie lingușitor; voia să-l desprindă de cele de pe pămînt și să-l apropie de Dumnezeu; voia să-l convingă să caute cele viitoare, să știe ce este adevăratul Bine, rădăcina și izvorul tuturor bunătăților; și numai pe acest Bine, pe Dumnezeu, să-L cinstească. Și altă dată, cînd Hristos a spus: *„Să nu numiți pe nimeni învățător pe pămînt”¹¹*, a spus-o pentru a arăta deosebirea dintre El și alți învățători și pentru ca lumea să știe că El este principiul tuturor lucrurilor.

Mare rîvnă avea tînărul acesta de I-a pus Domnului o astfel de întrebare! A venit la Hristos să-L întrebe de viața veșnică, în timp ce alții veneau mînați de alte pricini: unii să-L ispitească, alții ca să-i vindece, sau pe ei sau pe alții. Pămîntul, adică sufletul tînărului, era bun și gras, dar mulțimea spinilor înăbușea sămînța. Uită-te că era chiar pregătit pentru ascultarea poruncilor; Îl întrebasese doar: *„Ce să fac ca să moștenesc viața de veci?”* Era deci gata să facă tot ce-i va spune Hristos. Dacă ar fi venit la Hristos ca să-L ispitească, evanghelistul ne-ar fi spus-o, cum a făcut cu alții, de pildă cu legiuitorul¹². Iar dacă evanghelistul ar fi tăcut, n-ar fi îngăduit Hristos ca tînărul să rămînă tănuț, ci sau l-ar fi muștrat pe față sau ar fi dat să înțeleagă că e un ispititor, ca să nu creadă că L-a înșelat, că s-a putut ascunde de El și prin aceasta să se vatăme. Dacă ar fi venit să-L ispitească, n-ar fi plecat întristat de ce auzise. Fari-seii niciodată n-au plecat întristați, ci se sălbătimeau cînd li se închidea gura. Tînărul acesta nu; ci a plecat trist; semn puternic că n-a venit la Hristos cu gînd rău, ci cu gînd slab; semn puternic că dorea viața veșnică, dar era stăpînit de o altă patimă, o patimă foarte cumplită. Cînd Hristos i-a spus:

8. Matei 19, 17.

9. Matei 7, 11.

10. Matei 7, 11.

11. Matei 23, 10.

12. Matei 22, 35–39.

„Dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile, el L-a întrebat: „Care?”¹³.

Nu L-a ispitit – Doamne ferește! –, ci credea că sînt alte porunci în afară de cele din lege, care puteau să-l ajute să intre în viață; iar aceasta arată că dorea cu tărie să îndeplinească și aceste porunci. Apoi, cînd Hristos i-a spus poruncile legii, el i-a răspuns:

„Pe toate acestea le-am păzit din tinerețe”¹⁴.

Și nu s-a oprit aici, ci-L mai întreabă iarăși:

„Ce îmi mai lipsește încă?”¹⁵.

Și întrebarea aceasta era un semn al puternicei lui dorințe de a moșteni viața de veci. Nu era puțin lucru să creadă că-i mai lipsește ceva, că nu-i sînt de ajuns cele spuse, ca să dobîndească ce dorea!

– Ce-i spune Hristos?

– Pentru că avea să dea o mare poruncă, adaugă și răsplata, spunînd:

„Dacă vrei să fii desăvîrșit, mergi, vinde-ți averile și le dă săracilor și vei avea comoară în cer; și vino și urmează Mie!”¹⁶.

II

Ai văzut cîte premii, cîte cununi dă celor care merg pe drumul acesta de luptă? Dacă tînărul L-ar fi ispitit, Hristos nu i-ar fi grăit așa. Îi grăiește așa, ca să-l atragă la El; îi arată că îl așteaptă mare răsplată; lasă totul la libera lui alegere și pune în umbră prin tot ce spune aparenta greutate a sfatului Său. De aceea, înainte de a-i vorbi de luptă și oboseală, îi arată premiul, zicînd: *„Dacă vrei să fii desăvîrșit”*; apoi îi spune: *„Vinde-ți averile și le dă săracilor”*; și îndată îi vorbește iarăși de răsplăți: *„Vei avea comoară în cer; și vino și urmează Mie”*. Iar urmarea lui Hristos are mare răsplată: *„Și vei avea comoară în cer”*. Pentru că era vorba de averi, Hristos l-a sfătuit să se lipsească de toate; dar îi arată că nu i se vor lua averile, ci se vor mai adăuga altele la acelea pe care le are și că are să primească mai mult decît i-a poruncit să dea; dar nu numai mai mult, ci cu atît mai mult cu cît cerul e mai mare decît pămîntul și încă și mai mult. A spus *„comoară”*, ca să arate, atît cît se poate omenește arăta, cît de bogată este răsplătirea; că nu se pierde, că nu poate fi furată. Nu-i de ajuns să disprețuiești banii și averile, ci trebuie să hrănești cu ele pe săraci și înainte de toate să urmezi lui Hristos, adică să faci toate cele poruncite de El, să fii gata de junghiere, de moarte în fiecare zi. *„Dacă*

13. Matei 19, 17–18.

14. Matei 19, 20.

15. Matei 19, 20.

16. Matei 19, 21.

cineva voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea lui și să-Mi urmeze Mie"¹⁷. Porunca aceasta de a-ți vărsa sîngele e cu mult mai mare decît porunca de a te lipsi de averi; și nu puțin ajută la aceasta despărțirea de averi.

*„Auzind, tînărul a plecat întristat”*¹⁸.

Evangelhistul, ca și cum ar fi vrut să arate că a pătimit ceva firesc, a zis:

*„Că avea avuții multe”*¹⁹.

Nu sînt stăpîniți de patima aceasta cei care au puține averi la fel ca aceia care sînt înconjurați de multe avuții! Dragostea de avuții este mai tiranică la aceștia din urmă. Am spus mereu și nu voi înceta de a o spune că înmulțirea averilor aprinde mai mult flacăra, îi face mai săraci pe cei bogați; că bogăția le înmulțește dorința și-i face să ducă lipsă de multe. Uită-te și aici cît de puternică era dragostea de averi la tînărul acesta! Se apropiase de Domnul cu bucurie și cu dorința de a ajunge mai bun; dar cînd Hristos i-a poruncit să se despartă de averi, dragostea de averi l-a apăsât și l-a îngreuiat atîta, că nu l-a mai lăsat să mai grăiască ceva, ci l-a făcut să plece tăcut, trist și amărît.

Ce a spus Hristos?

*„Cît de greu vor intra bogații în împărăția cerurilor!”*²⁰.

Hristos nu defaimă averile, ci pe cei stăpîniți de averi. Dacă un bogat intră cu greu în împărăția cerurilor, cu mult mai greu lacomul. Dacă ești împiedicat să intri în împărăția cerurilor cînd nu dai averile tale, gîndește-te ce foc strînge pe capul tău cînd iei averile altora!

– Dar pentru ce Hristos a spus ucenicilor că bogatul va intra cu greu în împărăția cerurilor, cînd ucenicii erau săraci și n-aveau nimic?

– Ca să-i învețe să nu se rușineze de sărăcie; Își îndreptățește oarecum porunca ce le-o dăduse de a nu avea nici un fel de avere²¹.

Cînd a spus că e greu, a spus mai mult chiar, a spus că e și cu neputință; și nu simplu cu neputință, ci a spus cu tărie că e cu neputință, arătînd lucrul acesta cu pilda cămilei și a acului.

*„Mai lesne este să intre cămila prin urechile acului, decît bogatul în împărăția cerurilor”*²².

17. Matei 16, 24.

18. Matei 19, 22.

19. Matei 19, 22.

20. Matei 19, 23.

21. Matei 10, 9–10.

22. Matei 19, 24.

Prin această pildă Hristos a arătat că nu mică este răsplata pentru cei care sînt bogați și pot să filozofeze. De aceea a și spus că aceasta e lucrarea lui Dumnezeu, ca să arate că cel care vrea să îndeplinească porunca are nevoie de mult har.

Tulburîndu-se ucenicii la auzul acestor cuvinte, Hristos a spus:

*„Aceasta este cu neputință la oameni, dar la Dumnezeu toate-s cu putință”*²³.

- Dar pentru ce s-au tulburat ucenicii cînd ei erau săraci, ba chiar foarte săraci? Pentru ce dar s-au tulburat?

- S-au tulburat, pentru că se întristau de mîntuirea celorlalți oameni, pentru că aveau mare dragoste de toți oamenii, pentru că își și căpătaseră inimă de învățători. Cuvintele lui Hristos i-au făcut să tremure și să se teamă atît pentru întreaga lume, încît au avut nevoie de multă mîngîiere. De aceea Hristos S-a uitat mai întîi la ei și apoi le-a zis: *„Cele cu neputință la oameni sînt cu putință la Dumnezeu”*. A mîngîiat sufletul lor cutremurat de spaimă cu privirea Lui blindă și dulce. După ce le-a potolit neliniștea – că aceasta a arătat-o evanghelistul prin cuvîntul: *„privind la ei”* –, îi încurajează cu cuvîntul, le vorbește de puterea lui Dumnezeu și așa îi face să aibă încredere.

Iar dacă vrei să afli în ce chip ajunge cu putință ceea ce-i cu neputință, ascultă. Hristos n-a spus: *„Cele cu neputință la oameni sînt cu putință la Dumnezeu”* ca să te descurajeze și să te facă să te depărtezi de virtutea aceasta ca fiind cu neputință de îndeplinit, ci ca să te gîndești la măreția acestei fapte, ca să sari cu ușurință la îndeplinirea ei, ca să rogi pe Dumnezeu să-ți ajute în aceste lupte frumoase și să dobîndești viața veșnică.

III

- Dar cum pot ajunge cu putință cele cu neputință?

- Dacă te lepezi de averi, dacă te desparți de bani, dacă smulgi din sufletul tău pofta cea rea. Că săvîrșirea unei astfel de fapte nu se datorește numai lui Dumnezeu; Hristos a grăit așa ca să arate măreția acestei fapte. Ascultă ce spune îndată. Cînd Petru I-a spus: *„Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție”* și L-a întrebant: *„Ce, oare, va fi nouă?”*²⁴, Hristos, după ce a arătat care e răsplata lor²⁵, a adăugat: *„Și oricine a lăsat case sau țarine sau frați sau surori sau tată sau mamă va lua înscut și viață veșnică va moșteni”*²⁶. Așa ajung cu putință cele cu neputință !

23. Matei 19, 26.

24. Matei 19, 27.

25. Matei 19, 28.

26. Matei 19, 29.

- Dar cum poate bogatul lăsa toate averile sale? mă întrebi. Cum mai poate ieși la suprafață cel care a fost cufundat într-o poftă atât de mare de averi?

- Dacă va începe să se despartă de cele ce are, dacă va renunța la tot ce e de prisos. Făcînd așa, va putea merge și mai departe și va alerga mai ușor pe această cale.

Nu căuta²⁷, dar, să faci totul dintr-o dată; ci, dacă ți se pare greu să te lepezi dintr-o dată de averi, pășește pe scara aceasta, care te duce la cer, încetul cu încetul, treaptă cu treaptă. După cum celor bolnavi de friguri, cărora li se varsă fierea în ei, nu numai că nu li se stinge setea dacă mănîncă și beau, ci li se aprinde și mai mult arșița, tot așa și cu iubitorii de averi; aceștia aprind și mai mult pofta aceasta rea - mai amară chiar decît fierea - dacă o hrănesc cu averi. Atunci o sting, cînd scot din sufletul lor pofta de cîștig, după cum mîncarea puțină și golirea stomacului scapă pe om de boala de fiere.

- Dar cum ajungi să-ți scoți din suflet pofta de cîștig?

- Dacă te gîndești că nu-ți va înceta pofta de cîștig atîta vreme cît ești bogat, atîta vreme cît te topești de dorința de a avea mai mult. Odată scăpat de averi, vei pune capăt și acestei boli. Nu umbla, dar, după cît mai multe averi, ca să nu umbli după lucruri ce nu le poți atinge, ca să nu te îmbolnăvești de o boală fără leac, ca să nu ajungi un om vrednic de milă, înnebunit după averi.

Răspunde-mi la întrebarea aceasta: Cine se chinuie și suferă: Cel care dorește mîncăruri și băuturi scumpe și nu-și poate satisface pofta cum vrea sau cel care nu are această poftă? Negreșit, cel care pofteste, dar nu poate să aibă parte de ce pofteste. Atît este de dureros să nu-ți poți satisface pofta cînd poftești ceva și să nu bei cînd îți este sete, că Hristos, vrînd să ne descrie chinul din iad, ni l-a zugrăvit sub chipul unui om care nu-și poate satisface dorința; ne-a dat ca pildă pe bogatul care se pîrjolea de sete; dorea o picătură de apă și n-o putea avea; așa se chinuia²⁸. Deci omul care disprețuiește banii și averile pune capăt poftelor; iar cel care vrea să se îmbogățească și umblă după cît mai multe bogății își aprinde și mai mult pofta și n-o stinge niciodată; de-ar cîștiga mii de talanți, pofteste alții tot pe atît de mulți; de-i cîștigă și pe aceștia, pofteste alții de două ori pe alții; și, mergînd tot așa înainte, dorește ca totul să i se prefacă în aur: și munții și pămîntul și marea. Este înnebunit de o nebunie nouă și înfricoșată, care nu poate fi niciodată stinsă. Și ca să cunoști că

27. De aici începe partea morală: *Despre iubirea de argint. Cei cuprinși de această patimă sînt atît de înnebuniți că vor să fie aur și marea și pămîntul.*

28. Luca 16, 24.

răul acesta nu-l oprește adăugîndu-i mereu noi averi, ci luîndu-i averile, ia aminte la cele ce-ți spun: Dacă ți-ar veni vreodată pofta nebu-nească să zbori și să mergi prin văzduh, spune-mi cum ți-ai potoli pofta aceasta nebună? Ți-ai face, oare, aripi, ți-ai construi, oare, alte mijloace de zburat sau ți-ai convinge mintea că dorești lucruri imposibile și că nu trebuie să încerci așa ceva? Negreșit că ți-ai convinge mintea.

– Dar e cu neputință să zbori, mi-ai răspunde.

– Dar e mai cu neputință să afli hotar poftei acesteia. Este mai ușor ca oamenii să ajungă să zboare, decît să pună capăt poftei de averi prin adăugirea de averi. Cînd cele pofcite sînt cu puțință se poate pune capăt poftei prin satisfacerea poftei; dar cînd cele pofcite sînt cu neputință, un singur lucru trebuie să urmărim: să îndepărtăm de la noi pofta; altfel nu-i cu puțință să-ți liniștești sufletul.

Așadar, ca să nu ne chinuim zadarnic sufletul, să părăsim dragostea de averi, care ne supără neconținut și niciodată nu poate să tacă, și să ne îndreptăm spre o altă dragoste, care ne face fericiți și are multă ușurință. Să dorim comorile cele de sus! Nici oboseala nu-i atît de mare, iar cîștigul, nespus. E cu neputință să nu izbutești cînd priveghezi cît de cît, cînd ești cu mintea trează, cînd disprețuiești averile, după cum neapărat trebuie să pierzi comorile cele de sus cînd ești rob de averi și înlănțuit de ele.

IV

Gîndindu-te, dar, la toate acestea, alungă din sufletul tău pofta aceasta rea după averi și bani. Nici asta n-o poți spune: că dacă ești lipsit de comorile cele viitoare, ești fericit cu comorile acestea pămîntești. Dar chiar dacă ar fi așa, asta ar fi cea mai mare pedeapsă și chin. Dar nu-i cu puțință asta. Pofta de bani și de averi, înainte de a te arunca în iad, te aruncă aici, pe pămînt, în niște chinuri groaznice. Pofta aceasta a dărimat multe case, a dezlănțuit cumplite războaie, a silit pe mulți să-și pună capăt zilelor; dar înainte de aceste primejdii prihănește noblețea sufletului; îl face pe om laș, lipsit de curaj, obraznic, mincinos, clevețitor, răpitor, lacom și adeseori îl împinge să săvîrșească cele mai mari păcate.

Poate însă că te încîntă să vezi strălucirea argintului, mulțimea slugilor, frumusețea caselor, cinstea și respectul cînd ieși în oraș!

– Cum se poate vindeca rana aceasta grea?

– Dacă te gîndești ce fac din sufletul tău bogățiile; dacă te gîndești cît îl întunecă, cît îl pustiesc, cît îl fac de nerușinat, cît îl urîtesc. Dacă te gîndești cîte rele ai săvîrșit ca să aduni atîtea averi; dacă te gîndești cu cîte oboseli și cu cîte primejdii îți păstrezi bogățiile. Dar, mai bine spus, nici nu le poți păstra pînă la sfîrșit, ci tocmai cînd ai înlăturat toate primejdiile,

atunci vine moartea și de multe ori aruncă toate bogățiile tale în mâinile dușmanilor tăi, iar pe tine te duce cu mâinile goale, fără să poți lua ceva din toate averile tale, ci numai rănila și buboaiela ce le-ai căpătat din pricina lor. Așa pleacă sufletul tău de pe lumea aceasta!

Cînd vezi, dar, pe cineva strălucind pe dinafară din pricina hainelor și din pricina suitei lui numeroase, cercetează-i cu de-amănuntul conștiința lui și vei găsi înăuntru numai pînza de păianjen, vei vedea mult praf. **Gîndește-te la Pavel și la Petru! Gîndește-te la Ioan Botezătorul și la Ilie!** Dar, mai bine spus, **gîndește-te la Însuși Fiul lui Dumnezeu, Care nu avea unde să-și plece capul**²⁹. Imită-L pe El și pe robii Lui! Gîndește-te cît de mare și de nespusă este bogăția lor! Iar dacă după ce ai privit puțin bogățiile lor ți se întunecă iarăși mintea și vederea din pricina bogățiilor de pe pămînt, ca și cum te-ar fi lovit într-un naufragiu niște valuri puternice, ascultă hotărîrea lui Hristos, Care-ți spune că este cu neputință să între bogatul în împărăția cerurilor. Pune în fața acestei hotărîri a lui Hristos munții, pămîntul și marea și prefă-le pe toate, dacă vrei, cu mintea în aur. Vei vedea că toată această bogăție de aur nu egalează pierderea împărăției cerurilor. Îmi vorbești de atîtea și atîtea hectare de pămînt, de zece, de douăzeci sau chiar mai multe case, de tot atîtea băi, de mii de robi sau de două ori pe atîția, de trăsuri ferecate în aur și argint! Eu îți spun numai atîta: Dacă fiecare dintre voi, bogaților, și-ar părăsi sărăcia lui – că bogăția voastră e sărăcie față de aceea de care vreau să vă vorbesc – și ar ajunge proprietarul întregii lumi; dacă fiecare din voi ar avea sub stăpînirea lui atîția oameni cîți sînt acum peste tot pe pămînt și pe mare; dacă fiecare din voi ar stăpîni toate: lumea, pămîntul, marea, casele, orașele și neamurile; dacă pretutindeni toate izvoarele i-ar izvorî aur în loc de apă, ei bine, eu voi spune că un om atît de bogat nu face trei parale dacă pierde împărăția cerurilor! Dacă se chinuiesc cumplit cei care iubesc aceste bogății trecătoare, atunci cînd nu le dobîndesc, ce n-ar mîngîia, oare, dacă și-ar da seama cît de mari sînt bogățiile cele negrăite de pe lumea cealaltă? Nimic! Nu-mi vorbi mie de bogăția averilor, ci gîndește-te la paguba mare ce o suferă îndrăgostiții de averi din pricina averilor lor! Pierd cerul de dragul bogăției lor; pătesc la fel ca unul care pierzînd onorurile cele mari din palatele împărătești, are numai o grămadă de băligar și se fudulește cu ea. Că întru nimic nu se deosebește mulțimea

29. Matei 8, 20.

bogătașilor de o grămadă de băligar. Dar, mai bine spus, băligarul e mai bun decît averile; e de folos și pentru îngrășarea pămîntului și pentru încălzitul băilor și pentru multe alte treburi de acest fel; dar aurul îngropat la nimic din acestea nu este de folos. Și de-ar fi numai nefolositor! Dar așa, dacă nu este întrebuințat cum trebuie, aurul aprinde multe cuptoare în sufletul stăpînului lui, dă naștere la nenumărate rele. Din pricina asta scriitorii păgîni au numit iubirea de argint acropolă a răutăților, iar fericitul Pavel a numit-o, cu mult mai bine și mai nimerit, rădăcină a tuturor relelor³⁰.

Gîndindu-ne la toate acestea, să învățăm să rîvnim cele ce merită a fi rîvnite. Să nu rîvnim case strălucite și nici moșii întinse, ci pe bărbații care au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, pe cei care se îmbogățesc în ceruri, pe stăpînii acelor comori, pe cei cu adevărat bogați, pe cei săraci de dragul lui Hristos, ca să dobîndim bunătățile cele veșnice, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere, cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

30. *I Tim.* 7, 10.

OMILIA LXIV

**„Atunci răspunzînd Petru I-a zis:
«Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție!
Ce va fi nouă?»»¹**

I

Pe care „toate” le-ai lăsat, o, fericite Petre? Undița, plasa, pescuitul? Pe acestea le numești tu „toate”?

– Da, îmi răspunde Petru. Dar nu spun asta din lăudăroșenie, ci pentru că vorbesc prin această întrebare în numele tuturor săracilor.

Da, Hristos spusese: „*Dacă vrei să fii desăvîrșit, vinde-ți averile tale și dă-le săracilor și vei avea comoară în ceruri*”². Deci, ca să nu spună un sărac: „Ce? Dacă sînt sărac, nu pot fi desăvîrșit?” Petru Îl întreabă pe Hristos, ca să afli tu, săracule, că sărăcia nu te împiedică să fii desăvîrșit. Petru Îl întreabă pe Hristos, ca să nu te îndoiești dacă răspunsul la întrebarea ta ți-ar fi venit de la Petru – că Petru era încă nedesăvîrșit și n-avea încă Duhul Sfînt –, ci ca să ai deplină încredere, pentru că primești răspuns de la Învățătorul lui Petru. Așa cum facem noi, cînd vorbim adeseori de anumite fapte în numele unor persoane cu totul străine nouă, tot așa a făcut și apostolul; a pus această întrebare lui Hristos în numele întregii omeniri. Că Petru știa bine cele ce-l priveau pe el se vede din cuvintele spuse de Hristos mai înainte despre el³. Primise aici pe pămînt cheile împărăției cerurilor și avea cu mult mai multă încredere de cele de dincolo.

Uită-te cît de precis Îi răspunde Petru lui Hristos! Așa cum ceruse Hristos, Hristos ceruse de la tînărul bogat două lucruri: să dea săracilor averile și să-L urmeze. De aceea și Petru spune că a făcut aceste două lucruri: a lăsat toate și I-a urmat: „*Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție!*” Lăsarea averilor s-a făcut în vederea urmării lui Hristos; iar urmarea lui Hristos a ajuns mai ușoară odată ce a lăsat averile.

Și pentru că ucenicii au lăsat toate, Hristos îi bucură și le dă curaj, spunîndu-le:

1. *Matei* 19, 27.

2. *Matei* 19, 21.

3. *Matei* 16, 17-19.

„Amin zic vouă, că voi cei ce Mi-ați urmat Mie, la nașterea din nou a lumii, când va ședea Fiul Omului pe tronul slavei Lui, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri judecînd cele douăsprezece seminții ale lui Israel”⁴.

– Ce vrea să spună Hristos? Va sta pe un tron și Iuda Iscarioteanul?

– Deloc!

– Atunci pentru ce spune: „Veți ședea pe cele douăsprezece tronuri”? Cum se va îndeplini această făgăduință?

– Ascultă cum și în ce sens! Dumnezeu a dat prin profetul Ieremia iudeilor o lege, care grăiește așa: „În sfîrșit voi vorbi împotriva unui neam și a unei împărății, ca să le nimicesc și să le pierd. Și dacă se va întoarce neamul acela de la răutățile lor, Mă voi căi și Eu de răutățile ce am socotit să le fac lor. Și, în sfîrșit, voi vorbi despre un neam și despre o împărăție, ca să le zidesc din nou și să le răsădesc. Și dacă vor face ceea ce este rău înaintea Mea, ca să nu audă glasul Meu, Mă voi căi și Eu de bunătățile ce am grăit să le fac lor”⁵. „Voi păzi, spune Hristos, aceeași lege și cu privire la cei buni, chiar dacă am spus că am să-i zidesc din nou, totuși nu o voi face, dacă se arată nevrednici de făgăduință”. Același lucru s-a petrecut și cu cel dinții om. Dumnezeu a spus: „Groază și frică de voi vor avea fiarele”⁶; și n-a fost așa, pentru că omul de la început s-a arătat nevrednic. Tot așa și cu Iuda Iscarioteanul. Ca să nu ajungă unii învîrtoșiți la inimă, pierzîndu-și nădejdea din pricina pedepselor hotărîte, dar nici să nu ajungă niște trîndavi din pricina făgăduințelor făcute celor buni, Dumnezeu îi vindecă și pe unii și pe alții prin cele spuse mai înainte, ca și cum ar fi spus: „Dacă te ameninț, să nu te deznăduiești, poți să te pocăiești și să anulezi hotărîrea Mea ca ninivitenii. Dacă-ți făgăduiesc ceva bun, să nu te trîndăvești din pricina făgăduinței; dacă ești nevrednic, nu-ți folosește la nimic făgăduința Mea, ci vei fi pedepsit și mai mult; că Eu făgăduiesc numai celui cu adevărat vrednic”. Aceasta e și pricina că și atunci cînd a grăit ucenicilor nu le-a făgăduit fără o oarecare socoteală. N-a spus numai: „Voi”, ci a adăugat: „Cei ce Mi-ați urmat Mie”, ca să scoată pe Iuda din rîndul ucenicilor Săi și să atragă lîngă El pe cei de mai tîrziu. Hristos nu vorbise numai către ucenici, nici către Iuda, care a ajuns nevrednic mai tîrziu. Ucenicilor Săi le făgăduise cele viitoare, spunîndu-le: „Veți ședea pe douăsprezece tronuri” – ajunseseră mai înalți cu mintea și nu mai umblau după cele de pe pămînt –, celorlalți le făgăduiește și cele de pe pămînt, zicînd:

4. Matei 19, 28.

5. Ier. 18, 7-10.

6. Fac. 9, 2.

„*Oricine a lăsat frați sau surori sau tată sau mamă sau femeie sau copii sau țarine sau case pentru numele Meu va lua însoțit în veacul acesta și va moșteni viață veșnică*”⁷.

Ca să nu socotească unii auzind cuvântul „*Voi*” că Domnul a vorbit aici numai de ucenici, că adică numai ei au să se desfăteze în veacul viitor de cele mai mari și mai de frunte daruri, Hristos a întins făgăduința. Sa la oamenii de pe tot pământul și îi încredințează de cele viitoare pe temeiul celor din lumea aceasta. La început, când ucenicii erau mai nedesăvârșiți, le grăia numai pe temeiul celor din lumea aceasta; când i-a luat de pe malul mării, când i-a desprins de la meseria lor, când le-a poruncit să lase corabia nu le-a vorbit de ceruri, de tronuri, ci de lucrurile de pe lumea aceasta, spunându-le: „*Vă voi face pe voi pescari de oameni*”⁸; dar când au ajuns să gândească mai înalt, le-a vorbit și de cele de dincolo.

II

– Ce înseamnă: „*Judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel*”?

– Înseamnă: „Osîndind pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel”. Ucenicii n-au să stea ca judecătorii; ci, după cum Hristos a spus că împărăteasa de la miazăzi va osîndi neamul acesta, iar ninivitenii îi vor osîndi pe iudei, tot așa și ucenicii. De aceea n-a spus: „Neamurile și lumea”, ci: „*Semințiile lui Israel*”. Atît iudeii cît și apostolii fuseseră născuți și crescuți în aceleași legi, în aceleași obiceiuri, în același fel de viață; de aceea, atunci când iudeii vor spune că „n-am putut crede în Hristos, pentru că legea ne-a oprit să primim poruncile Lui”, Hristos îi va aduce în fața lor pe apostolii Săi, care primiseră aceeași lege și crezuseră în El; și ei îi vor osîndi pe iudei. Același lucru îl spusese Hristos despre apostoli și mai înainte: „*Pentru aceasta ei vor fi judecătorii voștri*”⁹.

Poate că cineva m-ar întreba:

– Și ce mare lucru le-a făgăduit, dacă vor avea și ei același drept ca și ninivitenii și împărăteasa de la miazăzi?

– Apostolii n-au numai acest drept. Domnul le făgăduise multe și mai înainte și le-a făgăduit multe și mai târziu. De altfel chiar acum, când le făgăduiește că vor judeca cele douăsprezece seminții ale lui Israel, făgăduința dată lor are ceva mai mult decît făgăduința făcută ninivitenilor și împărătesei de la miazăzi. Despre niniviteni și împărăteasa de la miazăzi a spus numai atît: „*Bărbații niniviteni se vor scula și vor osîndi neamul acesta*”¹⁰; și: „*Împărăteasa de la miazăzi îi va osîndi*”¹¹; despre apostoli nu spune numai atît.

7. Matei 19, 29.

8. Matei 4, 19.

9. Matei 12, 27.

10. Matei 12, 41.

11. Matei 12, 42.

– Dar ce?

– „Cînd va ședea Fiul Omului pe tronul slavei Lui, atunci și voi veți ședea pe douăsprezece tronuri”, arătînd că ucenicii vor împărăți cu El și vor lua parte la slava aceea. „Dacă răbdăm, spune Pavel, vom și împărăți împreună”¹². Tronurile nu înseamnă scaun de judecată; numai Hristos stă pe scaun de judecată și judecă. Prin „tronuri” a lăsat să înțeleagă slava și cinstea nespusă de care se vor bucura apostolii.

Deci apostolilor le-a făgăduit acestea, iar tuturor celorlalți viață veșnică și pe pămînt însutit. Dacă tuturor celorlalți le dă viață veșnică și însutit, cu mult mai mult apostolilor le va da și acestea de aici și cele din veacul viitor. Și făgăduința lui Hristos s-a împlinit. Apostolii au lăsat undițele și plasele, dar au avut în stăpînirea lor averile tuturor, prețurile caselor și ale ogoarelor¹³ și înseși trupurile credincioșilor. Credincioșii și-ar fi dat chiar și viața de multe ori pentru ei, după cum mărturisește Pavel despre mulți, cînd zice: „Dacă era cu puțință, v-ați fi scos ochii și mi i-ați fi dat”¹⁴.

Cînd Hristos a spus: „Oricine a lăsat pe femeia sa”, n-a rostit aceste cuvinte ca să strice căsătoriile, ci, după cum atunci cînd a vorbit despre suflet, zicînd: „Cel ce și-a pierdut sufletul pentru Mine îl va afla”¹⁵, n-a grăit așa ca să ne omorîm, nici ca să ne despărțim sufletul de trup, ci ca să punem credința mai presus de orice, tot așa și acum, cînd ne spune să lăsăm soție și frați. Mi se pare că în acest text Hristos face aluzie și la persecuții. „Vor fi mulți părinți, spune Hristos, care vor trage pe copiii lor la necredință; vor fi femei care vor sili pe bărbații lor să se lepede de credință; cînd vă vor porunci una ca asta să nu vă mai fie nici părinți, nici copii”. Tot așa spune și Pavel: „Iar dacă se desparte cel necredincios, despartă-se!”¹⁶

Așadar, după ce a înălțat gîndurile ucenicilor Săi și i-a convins să aibă încredere și în ei și în lumea întreagă, a adăugat:

„Mulți dintii vor fi pe urmă, și cei de pe urmă întii”¹⁷.

Cuvintele acestea, deși au fost spuse de Hristos în general despre mulți alți oameni, totuși au fost spuse și despre cei ce erau de față și despre fariseii cei necredincioși. Același lucru îl spusese și mai înainte: „Mulți vor veni de la răsărit și de la apus și se vor odihni cu Avraam și cu Isaac și cu Iacov; iar fiii împărăției vor fi izgoniți afară”¹⁸.

12. II Tim. 2, 12.

13. Fapte 4, 34–35.

14. Gal. 4, 15.

15. Matei 10, 39.

16. I Cor. 7, 15.

17. Matei 19, 30.

18. Matei 8, 11–12.

Apoi le spune și o pildă, ca să dea mult curaj și rîvnă credincioșilor de mai tîrziu:

„Asemenea este împărăția cerurilor omului stăpîn de casă, care a ieșit dinde-dimineață să tocmească lucrători la via sa. Și învoindu-se cu ei cu un dinar pe zi, i-a trimis în via sa. Și în ceasul al treilea a văzut pe alții stînd fără lucru; și a zis și acelora: „Duceți-vă și voi în via mea, și ce va fi cu dreptul vă voi da vouă”. Și în ceasul al șaselea și al nouălea a făcut asemenea; iar în al unsprezecelea ceas a văzut pe alții stînd fără lucru și le-a zis lor: „De ce ați stat aici toată ziua fără lucru?” Iar ei i-au spus: „Nu ne-a tocmit nimeni”. Zis-a lor: „Mergeți și voi în via mea și ce va fi cu dreptul veți lua”. Iar cînd s-a făcut seară, a spus stăpînul viei îngrijitorului său: „Cheamă pe lucrători și dă-le plata, începînd de la cei din urmă pînă la cei dintîi”. Și venind cei din ceasul al unsprezecelea au luat cîte un dinar. Cei dintîi au socotit că vor lua mai mult, dar au luat și ei tot cîte un dinar. Și după ce l-au luat, cîrteau împotriva stăpînului casei, zicînd: „Aceștia de pe urmă un ceas au lucrat și i-ai făcut la fel cu noi, care am dus greutatea zilei și arșița”. Iar el răspunzînd a zis unuia dintre ei: „Prietene, nu te nedreptățesc! Oare nu cu un dinar te-ai învoit cu mine? Ia ce-i al tău și du-te! Vreau să-i dau și acestuia din urmă ca și ție. Oare nu mi se cade să fac ce vreau cu ale mele? Sau ochiul tău este rău, pentru că eu sînt bun?”. Așa vor fi cei de pe urmă întîi și cei dintîi pe urmă. Că mulți sînt chemați, dar puțini aleși”¹⁹.

III

Ce vrea să ne spună pilda aceasta? Cele spuse la început nu sînt de acord cu cele de la sfîrșit, ci arată cu totul altceva. În această pildă Hristos ne spune că toți lucrătorii se bucură de aceeași plată; nu ne spune că pe unii îi izgonește, iar pe alții îi primește. Cu toate acestea înainte de a spune pilda aceasta și la sfîrșitul pildei spune că „Cei dintîi vor fi pe urmă și cei din urmă întîi”²⁰; cu alte cuvinte, chiar cei dintîi din cei dintîi nu mai rămîn cei dintîi, ci ajung în urma acelora. Și Hristos, ca să arate că lucrul acesta a vrut să-l spună, a adăugat: „Că mulți sînt chemați, dar puțini aleși”. Deci o îndoită mușcătură pentru unii, iar pentru alții, mîngîiere și îndemn. Pilda însă nu spune asta, ci atît: că cei din urmă vor fi egali cu cei vrednici, cu cei care s-au ostenit mult. „I-ai făcut și pe ei la fel cu noi, spun ei, care am dus greutatea zilei și arșița”.

Ce vrea, dar, să spună pilda aceasta?

19. Matei 20, 1-16.

20. Matei 19, 30; 20, 16.

Mai întâi trebuie să lămurim pilda și apoi vom dezlega și greutățile celelalte. Via înseamnă poruncile și legile lui Dumnezeu; timpul de muncă, viața de pe pământ; lucrătorii, feluriții oameni chemați să îndeplinească poruncile; dis-de-diminează, ceasul al treilea, al șaselea, al nouălea și al unsprezecelea, cei care au venit la diferite vârste și au îndeplinit poruncile lui Dumnezeu de când au venit.

Întrebarea care se pune este aceea: dacă cei dintâi care au îndeplinit frumos poruncile, care au plăcut lui Dumnezeu, care au strălucit toată ziua datorită muncii lor sînt stăpîniți de cel mai josnic viciu, de pizmă, de invidie. Cei dintâi, cînd au văzut că cei din al unsprezecelea ceas au luat tot cîte un dinar au spus: „*Aceștia din urmă au lucrat un ceas și i-ai făcut la fel cu noi, care am dus greutatea zilei și arșița*”. Cu toate că n-au fost păgubiți cu nimic, nici nu li s-a micșorat plata, totuși s-au supărat și s-au mîniat că stăpînul viei a făcut bine celorlalți. Iar un om care face asta este un pizmăreț și un invidios. Și ceea ce-i încă mai uimitor, stăpînul casei mai ia și apărarea celor din ceasul al unsprezecelea și se justifică înaintea celui care a grăit așa, îl face rău și pizmăreț, zicîndu-i: „*Oare nu cu un dinar te-ai învoit cu mine? Ia ce-i al tău și du-te! Vreau să-i dau și acestuia din urmă ca și ție. Sau ochiul tău este rău, pentru că eu sînt bun?*” Același lucru se poate vedea și în ale pilde. Cu aceeași durere a grăit și fiul cel mare, cel vrednic, cînd a văzut că fratele său cel desfrînat s-a bucurat de multă cinste, ba chiar mai mult decît el²¹. După cum lucrătorii cei din ceasul al unsprezecelea s-au bucurat de mai multă cinste pentru că au fost plătiți primii, tot așa și fiul cel desfrînat a fost cinstit mai mult, pentru că a primit bogate daruri. Chiar fiul cel vrednic o mărturisește.

– Ce trebuie să spunem de toate acestea?

– Iată ce! În împărăția cerurilor nimeni nu-și apără drepturile, nimeni nu învinuiește – Doamne ferește! –, acolo, pe tărîmul acela, nu-i nici invidie, nici pizmă. Dacă aici pe pământ cei sfinți își dau și sufletele lor pentru cei păcătoși, cu mult mai mult dincolo, pe lumea cealaltă, se veselesc cînd îi văd pe alții bucurîndu-se de aceleași bunătăți; socotesc bucuria aceloră propria lor bucurie.

– Dar pentru ce Hristos a alcătuit așa cuvîntul Său?

– Aici e vorba de o pildă. Iar pildele nu trebuie explicate cuvînt cu cuvînt, ci trebuie să căutăm scopul pentru care au fost făcute, iar scopul să-l culegem și să nu căutăm nimic mai mult.

– Pentru ce, dar, a alcătuit așa pilda aceasta? Ce-a vrut să arate?

– Hristos prin pilda aceasta a vrut să-i facă mai rîvnitori pe cei care la adînci bătrîneți își scimbă viața și ajung mai buni. A vrut să nu-i lase să

creadă că vor avea o plată mai mică. De aceea îi arată pe alții supărați pentru fericirea acestora, dar nu face aceasta ca să-i arate cu adevărat supărați și mîniați – Doamne ferește! –, ci ca să arate că cei din urmă s-au bucurat de o cinste atît de mare, că au putut naște în alții invidie. Și noi de multe ori facem așa, spunînd: Cutare m-a ținut de rău că te-am învrednicit cu o cinste atît de mare; nu grăim așa că am fi fost într-adevăr ținuti de rău sau că am voit să defăimăm pe cel pe care l-am cinstit, ci pentru a-i arăta măreția darului de care s-a bucurat.

– Dar pentru ce n-au fost tocmiți toți în același timp?

– Cît a depins de stăpînul casei, i-a tocmit pe toți în același timp; dar dacă n-au ascultat toți în același timp, deosebirea se datorește voinței celor chemați. De aceea sînt chemați unii dis-de-dimineată, alții în ceasul al treilea, alții în al șaselea, alții în al nouălea, alții în al unsprezecelea ceas, atunci cînd aveau să asculte. Lucrul acesta l-a arătat și Pavel cînd a spus: „*Cînd a binevoit Dumnezeu, Care m-a ales din pîntecele maicii mele*”²².

– Cînd a binevoit Dumnezeu?

– Cînd Pavel avea să asculte! Dumnezeu voia chiar de la început; dar pentru că Pavel n-ar fi ascultat, Dumnezeu a voit atunci cînd avea și el să asculte. Tot așa l-a chemat și pe tîlhar, deși putea să-l cheme și mai înainte; dar acela n-ar fi ascultat. Dacă Pavel n-ar fi ascultat de la început, cu mult mai mult tîlharul. Nu are vreo importanță că lucrătorii cei din ceasul al unsprezecelea au spus: „*Nimeni nu ne-a tocmit*”, pentru că, după cum am spus, cînd e vorba de pilde, pildele nu trebuie explicate cuvînt cu cuvînt. De altfel nu stăpînul casei rostește aceste cuvinte, ci lucrătorii; stăpînul casei nu-i mustră ca să nu-i rușineze; el vrea să-i tocmească. Cît a depins de el, stăpînul casei i-a chemat pe toți de la început; o arată și pilda, cînd spune că s-a dus dis-de-dimineată ca să tocmească lucrători.

IV

Așadar totul ne arată că pilda aceasta a fost spusă și pentru cei care s-au îngrijit de virtute de la începutul vieții, și pentru cei care s-au îngrijit de ea mai tîrziu, la bătrînețe. Pentru cei dinții, ca să nu se mîndrească și nici să ocărăscă pe cei care au pășit pe calea virtuții în ceasul al unsprezecelea. Pentru cei din urmă, ca să afli că pot să-și îndrepte toată viața lor în scurtă vreme. Hristos spusese mai înainte că e nevoie de rîvnă, de multă tărie și de zel tineresc pentru a te lepăda de averi și a disprețui toate lucrurile, de aceea Domnul, ca să aprindă și în cei din ceasul al unsprezecelea flacăra dragostei, ca să le întărească voința, le arată că pot și ei, care

22. Gal. 1, 15.

au venit în urmă, să ia plata unei zile întregi. Dar nu le grăiește așa ca să-i facă să se mîndrească și ei la rîndul lor, ci le arată că totul se datorește iubirii Sale de oameni. Datorită acestei iubiri de oameni nu vor pieri; datorită ei se vor bucura de bunătățile cele negrăite ale raiului.

Asta mai cu seamă a vrut să spună Hristos prin pilda aceasta.

Nu te minuna că Domnul Își încheie pilda cu cuvintele: „*Așa vor fi cei de pe urmă întii și cei dintii pe urmă, că mulți sînt chemați, dar puțini aleși!*”. Cuvintele acestea nu sînt o concluzie a pildei, ci Hristos vrea să spună că, după cum s-a întîmplat una, tot așa se va întîmpla și cealaltă. În pildă n-au ajuns cei de pe urmă întii, ci toți, mai presus de nădejdi și împotriva așteptărilor, au primit aceeași plată. Și după cum s-a întîmplat, mai presus de nădejdi și împotriva așteptărilor, ca acei a de mai tîrziu să ajungă egali cu cei de la început, tot așa se va întîmpla un lucru și mai mare și mai minunat decît acesta, anume ca aceia din urmă să ajungă înaintea celor dintii și după ei să vină cei dintii. Prin urmare alta vrea să spună pilda și alta vor să spună cuvintele de la sfîrșitul pildei.

După părerea mea, Hristos a spus aceste cuvinte făcînd aluzie la iudei și la credincioșii care la început au strălucit prin viața și credința lor, dar, mai pe urmă, neglijînd virtutea, au căzut jos de tot, și iarăși și la aceia care s-au ridicat din viața lor ticăloasă și i-au întrecut pe mulți. Astfel de schimbări vedem că se întîmplă și în credință și în viață.

De aceea²³, vă rog să ne dăm toată silința să rămînem în dreapta credință și să avem o viață plină de fapte bune. Dacă nu adăugăm și o viață egală credinței, vom suferi cele mai grele pedepse. Lucrul acesta l-a arătat fericitul Pavel cu pilde din vremurile de demult, cînd a spus: „*Toți au mîncat aceeași mîncare duhovnicească și toți au băut aceeași bădătură duhovnicească*”²⁴; și a adăugat că nu s-au mîntuit: „*Au pierit în pustie*”²⁵. Același lucru l-a arătat și Hristos în Evanghelii, cînd a spus că unii au fost aruncați în iad, deși scoseseși demoni și profetiseră²⁶. Toate pildele Domnului: pilda fecioarelor, pilda năvodului, pilda seminței căzute între spini, pilda pomului care n-a făcut roade cer virtutea arătată prin fapte. Despre dogme Hristos vorbește de puține ori; că nici nu au nevoie de multă osteneală; despre purtarea omului însă vorbește de multe ori; dar, mai bine spus, totdeauna; că trebuie să lupți necontenit pentru a duce o viață virtuoasă; de aceea este nevoie și de osteneală.

23. De aici începe partea morală: *Dacă ne lipsește o singură virtute, vor veni peste noi multe rele și vom fi lipsiți și de împărăția cerurilor. Despre milostenie. Despre a nu osindi, nici a imita pe cei ce fac jîrădelege, ci pe cei care săvîrșesc fapte bune.*

24. I Cor. 10, 3-4.

25. I Cor. 10, 3.

26. Matei 7, 22-23.

Dar pentru ce spun că trebuie împlinită toată virtutea? Dacă neglijăm o parte din virtute, aducem mari rele asupra noastră. De pildă, dacă nu faci milostenie, ești aruncat în iad; și doar milostenia nu-i toată virtutea, ci numai o parte a ei! Fecioarele cele nebune, de aceea au fost osîndite, că n-au făcut milostenie²⁷; bogatul, tot de aceea s-a pirjolit în iad²⁸. Cei care nu hrănesc pe cel flămînd, de asta sînt osîndiți împreună cu diavolul²⁹. Iarăși, a nu ocări pe semenul tău e o parte foarte mică a virtuții; cu toate acestea, și aceasta scoate din împărăția cerului pe cei ce nu o săvîrșesc, că „*Cel care va zice fratelui său: «Nebunule» vinovat va fi gheenei focului*”³⁰. Iarăși, castitatea este și ea numai o parte a virtuții; cu toate acestea fără ea nimeni nu va vedea pe Dumnezeu, că spune Pavel: „*Căutați pacea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu*”³¹. Smerenia, la fel, este o parte a virtuții; cu toate acestea, dacă săvîrșești toate celelalte fapte bune, dar n-o săvîrșești pe aceasta ești necurat înaintea lui Dumnezeu; dovadă fariseul care, deși s-a dus la templu cu nenumărate fapte bune, le-a pierdut pe toate, că i-a lipsit smerenia³².

Vreau însă să vă spun ceva mai mult; nu ni se încuie cerul numai dacă nu facem o singură virtute din toate virtuțile, ci pățim același lucru dacă le facem pe toate, dar nu le facem cum trebuie și cu prisosință. „*Dacă nu va prisosi dreptatea voastră*, spune Hristos, *mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor*”³³. Deci chiar dacă faci milostenie, dar dacă nu faci mai multă decît cărturarii și fariseii, nu vei intra în împărăția cerurilor.

– Cîtă milostenie dădeau ei? m-ar întreba cineva.

– Tocmai aceasta vreau s-o spun acum, pentru ca cei ce nu dau milostenie să dea, iar cei ce dau să nu se mîndrească, ci să dea mai mult. Cîtă milostenie dădeau ei, dar? Dădeau zece la sută din tot ce aveau; iarăși încă o dată zece la sută și după asta încă o dată, a treia oară. Deci dădeau milostenie cam a treia parte din averea lor. Căci cele de trei ori cîte zece la sută atîta fac. În afară de asta mai dădeau și pîrgă de fructe, primii născuți și altele mai multe, de pildă: pentru păcate, pentru curățire, în sărbători, la anul jubiliar, la stingerea datoriilor, la liberarea robilor, la împrumuturile fără dobînzii. Deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie a treia parte din averea sa, dar, mai bine spus, jumătate – că adunate toate acestea cu celelalte fac jumătate –, deci dacă nu face mare

27. Matei 25, 1-12.

28. Luca 16, 19-26.

29. Matei 25, 41-42.

30. Matei 5, 22.

31. Evr. 12, 14.

32. Luca 18, 10-14.

33. Matei 5, 20.

lucru cel care dă milostenie jumătate din averile sale, de ce nu va fi vrednic cel care nu dă nici a zecea parte? Pe bună dreptate, dar, a spus: „*Puțini sînt cei ce se mîntuie*”³⁴.

V

Să nu neglijăm, dar, de a avea grijă de viața noastră. Dacă neîngrijindu-ne numai de o parte a virtuții atragem asupra-ne atîta pierdere, cum vom scăpa de iad cînd ne facem vinovați de atîtea păcate? Ce pedeapsă nu vom primi?

Poate că cineva mă va întreba:

– Dar ce nădejde de mîntuire mai avem, dacă fiecare din păcatele amintite mai sus ne aruncă în iad?

– Și eu îți spun așa: Dacă luăm aminte de noi înșine, putem să ne mîntuim căutînd leacurile milosteniei, ca să ne vindecăm rănile. Nu însănătoșează untdelemnul atît de mult trupul cît însănătoșează milostenia sufletul; milostenia face sufletul de nebiruit, iar diavolul nu-l poate doborî; ori de unde l-ar apuca îi scapă din mîini, că untdelemnul acesta nu-i îngăduie diavolului să ne apuce de spate. Să ne ungem, dar, neconținut cu acest untdelemn. Este temei de sănătate, dătător de lumină, pricină de bucurie.

– Dar cutare, îmi spui tu, are atîția și atîția talanți de aur și nu face deloc milostenie.

– Și ce te privește? Vei fi și mai admirat dacă, în sărăcia ta, ești mai darnic decît el. Lucrul acesta l-a făcut pe Pavel să admire pe macedoneni; nu că au dat milostenie, ci că au dat deși erau săraci³⁵.

Nu te uita, dar, la cei care nu fac milostenie, ci la Învățătorul obștesc al universului, Care nu avea unde să-și plece capul³⁶.

– Dar pentru ce cutare și cutare, mă întrebi iarăși, nu fac milostenie?

– Nu judeca pe altul, ci scapă-te pe tine de învinuire! Pentru că e mai mare osînda cînd mustri pe alții, și tu nu faci, cînd judeci pe alții de un păcat, și tu ești vinovat de același păcat. Dacă nu ne este îngăduit să judecăm pe alții nici cînd facem fapte bune, cu atît mai mult cînd păcătuim. Să nu judecăm, dar, pe alții, nici să nu ne trîndăvim uitîndu-ne la alții, ci să ne uităm la Iisus și de la El să luăm pildă. Eu, oare, ți-am făcut bine, eu, oare, te-am răscumpărat, ca să te uiți la mine? Altul este Cel Ce ți-a dat ție toate acestea! Pentru ce, dar, lași pe Stăpîn și te uiți la cel de o seamă cu tine? Nu L-ai auzit pe El spunînd: „*Învățați de la Mine că sînt blind și smerit cu inima*”³⁷; și iarăși: „*Cel care vrea să fie cel dintîi între voi să fie slu-*

34. Luca 13, 23.

35. II Cor. 9, 2.

36. Matei 8, 20.

37. Matei 11, 29.

jitorul tuturor"³⁸; și iarăși: „*Precum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci să slujească*”³⁹? Pe lângă acestea, iarăși, ca să nu ajungi și tu trîndav din pricina trîndăviei semenilor tăi, Domnul te îndepărtează de aceștia, spunînd: „*Pildă M-am dat vouă pe Mine Însumi, ca precum v-am făcut Eu să faceți și voi*”⁴⁰.

Nu este nimeni din oamenii de pe pămînt care să-ți poată fi dascăl al virtuții, nici în stare să te călăuzească la virtute? Atunci mai mare îți este lauda, mai mare îți este slava, că tu, fără dascăl, ai ajuns de admirat. Și-i cu puțință lucrul acesta și foarte ușor, dacă vrem; arată cei din vechime, care au săvîrșit virtutea, de pildă Noe, Avraam, Melchisedec, Iov și toți oamenii la fel cu ei. Spre aceștia trebuie neapărat să vă uitați în fiecare zi, dar nu spre aceia pe care niciodată nu încetați a-i imita și a-i da ca pildă, cînd vă adunați unii cu alții; că pretutindeni nu aud rostindu-se alte cuvinte decît acestea: „Cutare și-a cumpărat atîtea și atîtea hectare de pămînt; cutare s-a îmbogățit; cutare își face case”. Pentru ce rămii, omule, cu gura căscată de uimire la cele din afară? Pentru ce te uiți la alții? Dacă vrei să te uiți la alții, atunci uită-te la cei care au săvîrșit virtutea, uită-te la cei vrednici, uită-te la cei care au îndeplinit legea cu de-amănuntul, nu la cei care o calcă și o necinstesc. Dacă te vei uita la aceștia, vei culege de la ei o mulțime de păcate; vei ajunge trîndav, vei ajunge îngîmfat, vei osîndi pe alții. Dar dacă te vei uita la cei ce-au săvîrșit virtutea, vei strînge lângă tine nenumărate fapte bune; vei ajunge smerit, silitor, cu inima zdrobită. Ia aminte la ce a pățit fariseul cînd a lăsat faptele lui bune și s-a uitat la cel cu păcate⁴¹. Ascultă și teme-te! Uită-te cît de minunat a ajuns David, cînd s-a uitat la strămoșii lui cei virtuoși. „*Străin sînt eu, spunea el, și pribegesc ca toți părinții mei*”⁴². David și toți cei ca el au lăsat pe cei păcătoși și s-au uitat la cei virtuoși. Fă și tu așa! Nu te face judecătorul greșelilor altora, nici cercetătorul păcatelor celorlalți! Nu ți s-a poruncit să judeci pe alții, ci pe tine. „*Că dacă ne-am judeca pe noi înșine, spune Pavel, n-am mai fi judecați; dar fiind judecați de Domnul sîntem pedepsiți*”⁴³. Tu însă ai răsturnat ordinea aceasta. Nu-ți ceri socoteală de păcatele mari sau mici, dar iscodești cu de-amănuntul păca-

38. Matei 20, 26.

39. Matei 20, 28.

40. Ioan 13, 15.

41. Luca 18, 10-14.

42. Ps. 38, 17.

43. I Cor. 11, 31-32.

tele altora. Să nu mai facem lucrul acesta. Să lăsăm la o parte neo-rînduiala asta; să facem înăuntrul conștiinței noastre scaun de judecată pentru toate păcatele săvîrșite de noi. Să fim noi înșine și acu-zatorii și judecătorii și călăii păcatelor noastre. Iar dacă vrei să iscodești și faptele altora, iscodește faptele lor bune, nu păcatele lor. Pentru ca amintirea păcatelor noastre, rîvnirea faptelor bune ale altora, chipul acelui scaun înfricoșător de judecată pișcîndu-ne ca și cu un ac în fiecare zi conștiința, să ajungem smeriți și mai rîvnitori ca să dobîndim bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXV

**„Și suindu-Se Iisus la Ierusalim,
a luat pe cei doisprezece ucenici îndeosebi
și pe cale le-a zis lor: «Iată ne suim în Ierusalim,
și Fiul Omului va fi dat arhierilor și cărturarilor;
și-L vor osîndi la moarte; și-L vor da neamurilor
ca să-L batjocorească și să-L bată și să-L răstignească;
și a treia zi va învia»”¹**

I

Venind din Galileea, Hristos nu Se suie îndată în Ierusalim, ci mai întâi face minuni, închide gura fariseilor și le vorbește ucenicilor Săi de sărăcia de bună voie: „*De vrei să fii desăvârșit, vinde-ți averile*”²; de feciorie: „*Cine poate înțelege să înțeleagă*”³; de smerenie: „*Dacă nu vă veți întoarce și nu veți fi ca și copiii, nu veți intra în împărăția cerurilor*”⁴; de răsplata de pe pământ: „*Oricine a lăsat case sau frați sau surori va primi însutit în veacul acesta*”⁵; de răsplățile de dincolo: „*Și viața veșnică va dobîndi*”⁶. Deci după toate acestea S-a apropiat de Ierusalim. Și, pe cînd Se suia, le-a vorbit ucenicilor iarăși de patimile Sale. Pentru că ucenicii, după cum era și firesc, nu voiau să se întîmple lucrul acesta și doreau să-l uite, Hristos îl amintește des, ca să deprindă sufletul lor cu patimile Sale prin neconținută pomenire de ele și să pună capăt tristeții lor. Era de neapărată trebuință să le vorbească îndeosebi, că nu era bine să grăiască în fața mulțimilor de patimile Sale și nici să le vorbească deslușit; de altfel nici n-ar fi cîștigat ceva din aceasta. Dacă ucenicii s-au tulburat cînd au auzit de patimile Sale, apoi cu mult mai mult mulțimile.

– Cum? Hristos n-a vorbit mulțimilor de patimile Sale?

– A vorbit și mulțimilor, dar nu atît de deslușit. Le-a spus: „*Stricați templul acesta și în trei zile îl voi ridica*”⁷; și: „*Și neamul acesta cere*

1. *Matei* 20, 17–19.

2. *Matei* 19, 21.

3. *Matei* 19, 12.

4. *Matei* 18, 3.

5. *Matei* 19, 29.

6. *Matei* 19, 29.

7. *Ioan* 2, 19.

*semn, și semn nu i se va da lui decât semnul lui Iona*⁸; și iarăși: „*Încă puțină vreme sînt cu voi și Mă veți căuta și nu Mă veți găsi*”⁹. Ucenicilor Săi însă nu le-a vorbit așa, ci le-a vorbit tot atît de deslușit de patimile Sale, precum le vorbise și de celelalte.

– Dar pentru ce atunci le-a mai vorbit mulțimilor de patimile Sale, dacă mulțimile nu înțelegeau puterea cuvintelor Lui?

– Ca mulțimile să-și dea seama mai tîrziu că știa mai dinainte de patimile Sale; să-și dea seama că a mers de bună voie la patimi, nu fără să știe, nici silit. Ucenicilor însă nu numai pentru această pricină le-a vorbit mai dinainte, ci, după cum am mai spus, ca prin așteptare să-i deprindă cu patimile Sale, să le îndure mai ușor, ca nu cumva venind ele pe neașteptate să-i zdruncine foarte tare. De aceea la început le-a vorbit numai de moartea Sa; dar după ce ei au mai cugetat la moartea Sa, după ce s-au deprins cu acest gînd, le-a adăugat și celelalte patimi, de pildă că-L vor da neamurilor, că-L vor batjocori, că-L vor bate; dar și pentru aceasta: să aștepte și învierea, atunci cînd vor vedea că patimile s-au petrecut așa cum le spusese. Trebuia negreșit să fie crezut și cînd le vorbea de lucruri pline de bucurie, odată ce nu le-a ascuns nici pe cele triste și în aparență insultătoare.

Uită-mi-te cît de înțelept alege timpul pentru a le vorbi de patimi! Nu le-a vorbit de la început, ca să nu-i tulbure; nu le-a vorbit nici în vremea patimilor, ca să nu-i zdruncine, ci atunci aduce vorba de ele cînd ucenicii au cunoscut din destul puterea Lui, cînd le-a dat mari făgăduințe despre viața veșnică. Le vorbește o dată, de două ori, de mai multe ori, întrețesînd cuvintele despre patimile Sale cu minunile și învățăturile Sale. Alt evanghelist spune că Domnul le-a adus ca martori și pe profeți¹⁰; un altul spune că apostolii n-au înțeles cele spuse¹¹, ci cuvîntul acesta le era ascuns și că mergeau după El plini de spaimă¹².

– Prin urmare, mi s-ar putea spune, dacă n-au înțeles ce le spunea, degeaba le-a mai spus; că dacă n-au înțeles cele ce au auzit, apoi nici nu puteau să aștepte patimile Sale; iar dacă nu le așteptau, nici nu puteau să nădăjduiască.

– Eu însă îți voi spune un lucru și mai plin de uimire. Dacă n-au înțeles, pentru ce s-au întristat? Că un alt evanghelist spune că s-au întristat¹³. Așadar, dacă ucenicii n-au înțeles, pentru ce s-au întristat? Pentru ce Petru a spus: „*Milostiv fii Ție, Doamne, să nu-Ți fie Ție*

8. *Matei* 12, 39.

9. *Ioan* 7, 33–34.

10. *Luca* 9, 31.

11. *Marcu* 9, 32.

12. *Marcu* 9, 32.

13. *Ioan* 16, 6.

aceasta!"¹⁴. Ce trebuie să spunem? Că avea să moară, o știau, chiar dacă nu înțelegeau bine taina mîntuirii, chiar dacă nu înțelegeau bine nici învierea și nici ceea ce avea să săvîrșească Hristos. Lucrul acesta le era ascuns. De aceea erau și triști. Văzuseră oameni morți, înviați de alți oameni; dar nu mai văzuseră niciodată ca un om să se învieze pe sine însuși; și așa să învieze ca să nu mai moară. Asta n-o înțelegeau, deși le-o spusese de nenumărate ori; dar nu înțelegeau bine nici ce rost are moartea Lui și cum va veni. De aceea mergeau după El plini de spaimă. Dar nu numai pentru asta, ci, după părerea mea, ei se spăimîntau tocmai pentru că El le vorbea de patimile Sale.

II

Cu toate că-L auzeau vorbindu-le neconținut de învierea Sa, totuși nimic din cele spuse nu le dădea curaj. Ceea ce mai cu seamă îi tulbura, în afară de moartea Lui, era și aceea că-L auzeau spunîndu-le că au să-L batjocorească, să-L bată și cîte altele ca acestea. Cînd se gîndeau la minunile ce le-a făcut, la îndrăciții pe care i-a vindecat, la morții pe care i-a înviat și la toate celelalte faceri de minuni și apoi auzeau acestea, se spăimîntau; cum poate să sufere acestea Cel Ce a făcut minuni atît de mari? Aceasta îi făcea să fie și nedumeriți; cînd credeau, cînd nu credeau; nu puteau înțelege spusele Lui.

Că n-au înțeles bine spusele Sale se vede și de acolo că îndată ce a terminat Hristos de grăit aceste cuvinte, s-au apropiat de El fiii lui Zevedeu, ca să-I vorbească despre întîietate.

*„Vrem, au spus ei, ca unul să șadă de-a dreapta Ta și altul de-a stînga Ta”*¹⁵.

– Dar pentru ce evanghelistul Matei spune că mama lor I-a făcut această cerere?¹⁶

– E cu putință și una și alta. Poate că au luat cu ei și pe mama lor, ca rugămîntea lor să aibă mai multă greutate și prin aceasta să înduplece pe Hristos. Dar că într-adevăr, precum am spus, cererea pornea mai mult din partea lor, și că ei de rușine au pus-o pe mama lor în frunte, uită-te că Hristos lor le adresează cuvîntul.

Dar mai bine să vedem mai întîi ce au cerut, cu ce gînd și de unde le-a venit acest gînd.

– De unde, dar, le-a venit gîndul acesta?

– Vedeau că Hristos îi prețuiește pe ei mai mult decît pe ceilalți ucenici și se așteptau că datorită acestui lucru Hristos le va împlini și cererea aceasta.

14. *Matei* 16, 22.

15. *Marcu* 10, 37.

16. *Matei* 20, 20-21.

– Dar pentru ce au cerut ei lucrul acesta lui Hristos? –

– Ascultă pe un alt evanghelist, care ne arată lămurit de ce au făcut această cerere. Au cerut aceasta „*pentru că erau aproape de Ierusalim și li se părea că îndată are să se arate împărăția lui Dumnezeu*”¹⁷. Credeau că împărăția lui Dumnezeu bate la ușă; credeau că este vorba de o împărăție pămîntească; credeau că dacă au să dobîndească cele ce cereau, n-au să mai aibă nici o supărare. Dar nu numai pentru aceasta o cereau, ci și pentru că socoteau că așa vor scăpa de necazuri. De aceea și Hristos le alungă mai întîi din minte aceste gînduri, spunîndu-le că trebuie să se aștepte la ucideri, la primejdii și la cele mai cumplite greutăți.

„*Puteti să beți paharul pe care-l voi bea Eu?*”¹⁸.

Nimeni să nu se tulbure, că apostolii erau așa de nedesăvîrșiți. Nu avusese încă loc răstignirea; nu li se dăduse încă harul Sfîntului Duh. Dacă vrei însă să cunoști virtutea apostolilor, uită-te la ei mai tîrziu, și-i vei vedea mai presus de orice patimă. De aceea Hristos le descoperă cusururile, ca să cunoască mai tîrziu ce au ajuns datorită harului. Se vede, dar, de aici că fiii lui Zevedeu n-au cerut ceva duhovnicesc, nici n-aveau idee de împărăția cerurilor.

Dar să vedem cum se apropie de Hristos și ce spun:

„*Vrem, spun ei, ca să ne faci ceea ce-Ți vom cere*”¹⁹. Hristos i-a întrebat: „*Ce voiți?*”²⁰ Cunoștea doar ce vor; dar i-a întrebat, ca să-i silească să răspundă, să le descopere rana și așa să le dea leacul. Iar cei doi ucenici, pentru că erau mînați de o patimă josnică omenească, Îl întreabă pe Hristos îndeosebi, ca să nu afle ceilalți ucenici. Că spune evanghelistul: „*au venit la El*”²¹ fără să știe ceilalți; și așa I-au spus ce-au voit. După părerea mea, voiau să li se dea să stea pe tronurile cele de frunte, pentru că Îl auziseră pe Hristos spunînd: „*veți ședea pe douăsprezece tronuri*”²². Știau că sînt prețuiți de Hristos mai mult decît ceilalți ucenici, dar se temeau de Petru și pentru aceea Îi spun: „*Zi ca să ședem unul de-a dreapta Ta și altul de-a stînga Ta*”²³. Îl silesc, spunîndu-I: „*Zi*”.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Pentru a le arăta că nu cer ceva duhovnicesc – că dacă și-ar fi dat seama ce cer, nici n-ar fi îndrăznit să ceară –, le-a spus:

„*Nu știți ce cereți!*”²⁴

17. Luca 19, 11.

18. Matei 20, 22.

19. Marcu 10, 35.

20. Marcu 10, 36.

21. Marcu 10, 35.

22. Matei 19, 28.

23. Marcu 10, 37.

24. Matei 20, 22.

Nu vă dați seama ce lucru mare și minunat cereți! Depășește chiar puterile cele de sus!

Apoi i-a întrebat:

„Puteți să beți paharul pe care-l voi bea Eu și să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?”²⁵.

Ai văzut cum i-a abătut de la gândul lor, vorbindu-le de lucruri cu totul contrare? „Voi, le-a spus Hristos, Îmi vorbiți de onoruri și cununi; Eu însă vă vorbesc de lupte și sudori. Timpul de acum nu-i timpul răsplăților și nici nu se arată acum slava aceea a Mea. Vremea de față este vreme de ucideri, de lupte, de primejdii!”. Ai văzut cum i-a sfătuit și cum i-a abătut de la gândul lor prin felul cum i-a întrebat? Nu i-a întrebat: „Puteți să mergeți pînă acolo încît să fiți uciși? Puteți să vă vărsați sîngele vostru?”

– Dar cum i-a întrebat?

– „*Puteți bea paharul?*”. Apoi, ca să-i încurajeze, le spune: „*pe care-l voi bea Eu*”. Vrea să-i facă mai rîvnitori prin aceea că vor bea și ei același pahar ca și Hristos. Numește botez patimile și moartea Sa, pentru a arăta că patimile și moartea Sa vor fi mare curățire pentru întreaga lume.

„Ei i-au zis Lui: „Putem”²⁶.

Atît de mult doreau ce cereau, că au făgăduit îndată. Nici acum nu știau ce spun, ci se așteptau să audă ce cereau.

– Și ce le-a spus Hristos?

„Paharul Meu îl veți bea și cu botezul cu care Eu Mă botez vă veți boteza”²⁷. Mari lucruri le-a proorocit; adică: „Veți fi învredniciți de muceniecie; veți suferi ce voi suferi și Eu; vă veți sfîrși viața de moarte silnică; veți avea părășie cu Mine la toate acestea,

„Dar a ședea de-a dreapta Mea și de-a stînga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit de Tatăl Meu”²⁸.

III

După ce le-a înălțat sufletele, după ce i-a făcut să gîndească mai înalt și după ce i-a făcut să nu mai fie biruiți de supărare, le arată că cererea lor nu e dreaptă.

– Dar ce vrea să spună Hristos prin aceste cuvinte?

25. Matei 20, 22.

26. Matei 20, 22.

27. Matei 20, 23.

28. Matei 20, 23.

- Mulți au spus că trebuie lămurite două probleme: una, dacă este gătit cuiva să șadă de-a dreapta Lui; a doua, dacă Domnul tuturor are putere să dea această cinste ce s-a gătit. Ce vor să spună dar cuvintele acestea? Dacă lămurim prima problemă, o lămurim și pe a doua.

- Este deci gătit cuiva să stea de-a dreapta Lui?

- Nimeni nu va ședea nici de-a dreapta Lui, nici de-a stînga Lui. Nimeni nu se poate apropia de tronul acela; nu vorbesc numai de oameni, de sfinți și de apostoli, ci și de îngeri, de arhangheli și de toate puterile cele de sus. Șederea de-a dreapta este numai a Unuia-Născut; o spune Pavel, prin cuvintele: „*Căruia dintre îngeri a zis vreodată: „Șezi de-a dreapta Mea?”*”²⁹ „*De îngeri zice: „Cel ce face pe îngerii Săi duhuri”*”³⁰. „*Iar către Fiul: „Tronul Tău, Dumnezeuule!”*”³¹.

- Dar atunci pentru ce Hristos a spus: „*A ședea de-a dreapta și de-a stînga nu este al Meu a da*”, ca și cum ar fi unii care stau?

- Domnul nu spune aceste cuvinte ca și cum ar fi unii care stau, – Doamne ferește! –, ci răspunde la gîndul celor care L-au întrebat, coborîndu-Se la judecata lor. Cei doi ucenici nu cunoșteau nici măreția tronului aceluia și nici șederea de-a dreapta Tatălui, odată ce nu înțelegeau lucruri cu mult mai ușoare decît acestea, pe care le auzeau în fiecare zi; ei căutau atît, numai să fie primii, să stea înaintea celorlalți, să nu fie nimeni înaintea lor lîngă Hristos. După cum spuneam mai înainte, ei căutau locurile de frunte pentru că n-au înțeles ce-a vrut să spună Hristos cînd le-a zis: „*Veți ședea pe douăsprezece tronuri*”. Cu alte cuvinte, Hristos le spune așa: „*Veți muri pentru Mine, veți fi uciși din pricina propovăduirii Evangheliei și veți fi părtași cu Mine la suferințe; dar nu-i de ajuns numai atîta ca să vă bucurați de cele dîntii locuri și să stați în primul rînd; se poate să vină altul, care în afară de mucenicie să aibă toate celelalte virtuți într-un grad cu mult mai mare decît voi; și pentru că acum vă iubesc pe voi și vă prefer altora, n-am să-l dau la o parte pe cel care a ajuns vestit prin faptele sale ca să vă dau vouă locurile cele de frunte*”. Domnul însă nu le-a grăit așa ca să nu-i întristeze, ci în chip ascuns a lăsat să se înțeleagă același lucru, cînd a spus: „*Paharul Meu veți bea și cu botezul cu care Eu Mă botez, vă veți boteza; dar a ședea de-a dreapta Mea și de-a stînga nu este al Meu a-l da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit*”.

- Cui s-a gătit?

- Celor care pot să ajungă străluciți prin fapte. De aceea n-a spus: „*Nu este al Meu a da, ci al Tatălui Meu*”, ca să nu spună cineva că Hristos este neputincios și n-are putere să dea.

29. *Evr.* 1, 13.

30. *Evr.* 1, 7.

31. *Evr.* 1, 8.

- Dar ce a spus?

- „Nu este al Meu, ci se va da celor pentru care s-a pregătit”.

Ca să fac însă mai lămurit cuvîntul acesta, vă voi da un exemplu. Să ne închipuim un arbitru de lupte atletice și că în arenă iau parte la lupte mulți atleți renumiți; doi dintre aceștia însă, buni prieteni cu arbitru, se duc la el și-i spun: „Fă ca să fim noi încununati și proclamați învingători”, întemeiați pe prietenia lor cu arbitru și pe bunăvoința lui. Arbitru, însă le răspunde: „Nu este al meu a da, ci celor ce s-a gătit pe temeiul ostanelilor și sudorilor lor”. Îl vom osîndi, oare, pe acest arbitru, spunînd că-i un neputincios? Deloc, ci-i vom lăuda dreptatea, că nu caută la fața oamenilor. Așadar, după cum nu putem spune despre arbitru că nu dă cununa pentru că nu are putere, ci pentru că nu vrea să calce legea luptelor atletice, nici să strice ordinea dreptății, tot așa pot spune și eu despre Hristos. Pentru aceasta Hristos îi îndeamnă în toate chipurile pe ucenicii Săi să aibă nădejdea mîntuirii lor și a izbînzii lor întii în harul lui Dumnezeu, apoi în faptele lor bune. De aceea a spus: „Celor ce s-a gătit”. Hristos le spune: „Dar dacă alții vor fi mai buni decît voi? Dar dacă alții vor face fapte mai mari? Vreți cumva să primiți cele dintii locuri pentru că ați fost ucenicii Mei, chiar dacă nu vă veți arăta vrednici de această alegere?” Că Hristos este stăpîn peste toate se vede de acolo că are toată judecata. Așa îi spune lui Petru: „Îți voi da ție cheile Împărăției cerurilor”³²; iar Pavel, arătînd aceasta, spunea: „Mi s-a gătit de acum cununa dreptății, pe care mi-o va da Domnul, dreptul Judecător, în ziua aceea; dar nu numai mie, ci și tuturor care au iubit arătarea Lui”³³. Arătarea lui Hristos a fost; și că nimeni nu va sta înaintea lui Pavel, o știe oricine.

Să nu te minunezi dacă Hristos n-a grăit fiilor lui Zevedeu mai clar. I-a refuzat fără să-i supere; a voit să-i facă să nu se mai gîndească în zadar și fără rost la locurile cele dintii - că le venise acest gînd dintr-o pornire josnică omenească - și să nu-i întristeze; și I-au reușit acestea două prin neclaritatea cuvintelor sale.

„Atunci s-au mîniat cei zece pe cei doi”³⁴.

- Cînd „atunci”?

- Cînd i-a ținut de rău pe cei doi frați. Atîta vreme cît Hristos hotăra, ucenicii nu se mîniiau, ci tăceau vîzînd că cei doi frați sînt preferați și îi iubeau pentru că respectau și cinsteau pe Învățător; chiar dacă sufereau în inima lor, totuși nu îndrăzneau să-și dea pe față suferința. Au fost geloși și pe Petru, cînd Domnul a plătit dajdie și pentru el³⁵, dar nu s-au

32. Matei 16, 19.

33. II Tim. 4, 8.

34. Matei 20, 24.

35. Matei 17, 27.

mîniat, ci l-au întrebat numai: „*Cine este, oare, mai mare?*”³⁶. Acum însă ucenicii se mînie, pentru că cei doi cer să fie primii. Și nici acum nu s-au mîniat îndată, atunci cînd au cerut, ci cînd i-a ținut Hristos de rău și cînd a spus că nu-au să fie ei primii dacă nu se vor arăta vrednici de înțîietate.

IV

Ai văzut cît de nedesăvîrșiți erau ucenicii? Fiii lui Zevedeu voiau să fie mai mari decît cei zece, iar aceștia îi pizmuiesc pe cei doi! Dar, după cum am spus, arată-mi-i mai tîrziu și-i vei vedea scăpați de toate aceste patimi. Auzi-l chiar pe Ioan, care acum a venit la Iisus să-i ceară să șadă de-a dreapta Lui, cum în Faptele Apostolilor dă totdeauna lui Petru înțîietatea și cînd vorbește poporului și cînd face minuni; în Evanghelia sa nu ascunde faptele mari ale lui Petru, ci vorbește de mărturisirea pe care Petru a făcut-o în timp ce toți ceilalți apostoli tăceau³⁷; spune că Petru a intrat înțîi în mormîntul Domnului³⁸; îl pune pe apostolul Petru înaintea Lui. Cînd au stat amîndoi alături de Cel răstignit, Ioan, pentru a nu se lăuda pe el însuși, spune atît despre el: „*Era cunoscut ucenicul acela marelui preot*”³⁹. Iacov, la rîndul său, n-a trăit multă vreme, dar de la început a fost atît de înflăcărat, că lăsînd toate cele omenești s-a înălțat la o înălțime negrăită, încît a fost îndată ucis⁴⁰. Astfel, după înviere apostolii au ajuns vîrfuri de credință și de fapte bune. Atunci însă s-au supărat.

– Ce-a spus Hristos ucenicilor?

„*Chemîndu-i le-a zis: „Ocîrmuitorii neamurilor domnesc peste ele*”⁴¹.

Pentru că apostolii erau tulburați și zguduiți, Domnul îi îmbunează, chemîndu-i și luîndu-i alături de El înainte de a le vorbi. Căci cei doi, despărțindu-se de ceata celor zece, stătuseră mai aproape de El, pentru că îi vorbiseră îndeosebi. De aceea Hristos îi cheamă și pe ceilalți ucenici ca să le spună și lor despre ce fusese vorba și să potolească astfel și boala unora și a altora. Acum nu-i mai smerește la fel ca mai înainte, cînd L-au întrebat: „*Cine e mai mare*”⁴²; atunci a adus în mijloc un copil și le-a poruncit să fie nevinovați și smeriți ca și copiii⁴³, acum, cu un exemplu potrivnic celui de mai înainte, îi muștră mai tare, spunîndu-le:

36. *Matei* 18, 1.

37. *Ioan* 6, 67–69.

38. *Ioan* 20, 6.

39. *Ioan* 18, 16.

40. *Fapte* 12, 2.

41. *Matei* 20, 25.

42. *Matei* 18, 1.

43. *Matei* 18, 2–4.

„Ocîrmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpînesc. Între voi nu va fi așa; ci acela care dintre voi vrea să fie mare, acela să fie slujitorul tuturor; iar cel care vrea să fie întîiul să fie cel din urmă dintre toți”⁴⁴.

Le arată că numai neamurilor le e drag să umble după întîietăți. Patima aceasta e tiranică și supără chiar pe marii bărbați. De aceea are nevoie și de o tăietură mai adîncă; asta e pricina că Hristos îi și muștră mai tare și le rușinează sufletul lor îngîmfat, comparîndu-i cu neamurile. Cu aceste cuvinte Hristos le taie gelozia celor zece, iar celor doi mîndria, ca și cum le-ar zice: „Nu vă mîniați ca și cum ați fi fost insultați! Cei care umblă după întîietăți se vatămă și se fac de rușine pe ei înșiși; sînt printre cei din urmă. Viața noastră nu trebuie să fie la fel cu a neamurilor. Ocîrmuitorii neamurilor domnesc peste ei; pentru Mine, cel din urmă este întîiul. Vorbele Mele nu-s spuse pentru a fi spuse; aveți dovada lor în ceea ce fac și ceea ce sufăr. Eu am făcut chiar mai mult. Sînt Împăratul puterilor celor de sus și am voit să Mă fac om, am primit să fiu disprețuit și ocărit. Și nu M-am mărginit numai la atîta, ci am venit și la moarte”.

De aceea a spus:

„După cum Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească și să-Și dea sufletul Lui răscumpărare pentru mulți”⁴⁵.

„Nu m-am oprit la atîta, a spus Hristos, ci Mi-am dat și sufletul răscumpărare. Și pentru cine? Pentru dușmani. Tu, dacă te smerești, te smerești pentru tine însuși; Eu însă Mă smeresc pentru tine!”.

Nu te teme⁴⁶, dar, iubite, că-ți pierzi onoarea dacă te smerești! Ori cît te-ai smeri, nu te poți coborî atîta cît S-a coborît Stăpînul Tău. Totuși coborîrea aceasta a Lui a ajuns înălțarea tuturor și a făcut să strălucească slava Lui. Înainte de a Se face om, era cunoscut numai de îngeri; dar cînd S-a făcut om și a fost răstignit, nu numai că nu I s-a micșorat slava aceea, ci a mai primit și alta, aceea că L-a cunoscut întreaga lume. Nu te teme, dar, că ți-ai pierde onoarea dacă te smerești. Prin smerenie slava ta strălucește și mai mult; prin smerenie ajunge și mai mare. Smerenia este ușa împărăției cerurilor. Să nu mergem, dar, pe o cale potrivnică. Să nu ne ducem război nouă înșine! Dacă vrem să părem mari, nu vom fi mari, ci mai dezonoați ca toți.

Ai văzut cum Hristos îi îndeamnă totdeauna pe ucenici să apuce o cale potrivnică aceleia pe care voiau să apuce ei și ascultîndu-L le dă ceea ce doreau. Așa a făcut cu iubitorii de avuții și cu iubitorii de slavă deșartă. „Pentru ce vrei să faci milostenie înaintea oamenilor? te întreabă Hristos.

44. Matei 20, 25-27.

45. Matei 20, 28.

46. De aici începe partea morală: *Despre smerenie și împotriva celor mîndri*.

Ca să fii slăvit? Nu mai fă așa și te vei bucura negreșit de slavă. Pentru ce aduni ban lângă ban? Ca să te îmbogățești? Nu mai aduna și te vei îmbogăți!" Tot așa și acum, cu înțietatea: „Pentru ce îți este dragă înțietatea? Ca să fii în fruntea celorlalți? Alege însă cel din urmă loc și atunci te vei bucura de înțietate. Deci, dacă vrei să fii mare, nu căuta să fii mare și atunci vei fi mare. A face altfel înseamnă a fi mic”.

V

Ai văzut cum Hristos i-a vindecat pe apostoli de această boală. Le-a arătat că dacă apucă pe calea ce apucaseră ei, nu reușesc să fie primii; iar dacă apucă pe calea arătată de El, reușesc. Le grăiește așa, ca pe una s-o evite, iar pe cealaltă s-o urmeze. De aceea a amintit și de neamuri, ca să arate și prin aceasta că umblatul după înțietăți este rușinos și urît. Cel care se înalță se va smeri, iar cel care se smerește se va înalța. Aceasta este înălțimea cea bună și adevărată, care nu stă numai în nume. Înălțimea pe care o dă lumea este cu silnicie și plină de frică; înălțimea pe care o dă smerenia te face asemenea cu Dumnezeu. Un astfel de om rămîne înalt, chiar dacă nu-i admirat de nimeni; celălalt, chiar dacă-i onorat de toți, este mai mic decît toți. Cinstea ce se dă este dată cu silnicie, de aceea se și spulberă repede; cinstea cealaltă se dă de bună voie, de aceea e și trainică. Pe sfinți, de aceea îi admirăm, pentru că se smereau mai mult decît toți, deși erau mai mari decît toți. Aceasta-i face să rămînă mari pînă în ziua de azi; nici moartea nu poate pune capăt înălțimii lor. Dar, dacă vrei, să cercetăm aceasta cu ajutorul rațiunii. Înalt se numește acela care este înalt sau prin statura trupului sau prin locul în care stă; un alt om, care nu îndeplinește aceste condiții, se numește mic. Să vedem acum care om este înalt: cel mîndru sau cel smerit, ca să vezi că nimic nu-i mai înalt decît smerenia și nimic mai josnic decît mîndria. Cel mîndru vrea să fie mai mare decît toți oamenii; spune că nimeni nu-i egal cu el; și oricîtă cinste i s-ar da, dorește și mai multă; și stăruie și socotește că nu are nici una; disprețuiește pe oameni, dar dorește să fie cinstit de ei. Poate fi, oare, o lipsă mai mare de judecată? Un om mîndru e o adevărată enigmă: vrea să fie slăvit de aceia pe care-i socotește o nimica. Ai văzut că acela care vrea să fie înalt a căzut jos și stă la pămînt? Cel mîndru socotește că toți oamenii sînt o nimica pe lângă el; el însuși o declară. Așa e mîndria. Pentru ce alergi atunci, mîndrule, la cel ce e o nimica? Pentru ce ceri de la ei cinste? Pentru ce dorești să fii înconjurat de atîta mulțime de oameni? Iată omul mic, care stă pe un loc mic!

Haide să cercetăm acum pe omul cu adevărat înalt! Omul acesta știe cît prețuiește un om; știe că omul este un lucru mare; își dă seama că el este cel mai mic dintre toți oamenii și din pricina aceasta socotește mare

orice cinste i se dă. Un om ca acesta este consecvent cu sine însuși; este mare; nu-și schimbă părerea. Socotește mari pe oameni și mari și onorurile ce i le dau oamenii, chiar dacă aceste onoruri sînt mici, pentru că socotește pe oameni mari. Îngîmfatul însă socotește o nimica pe cei ce-l onorează, dar spune că sînt mari onorurile ce i le dau ei. Iarăși, cel smerit nu-i stăpînit de nici o patimă. Pe el nu-l poate supăra minia, nici dragostea de slavă, nici gelozia, nici invidia. Poate fi ceva mai înalt decît un suflet lipsit de toate aceste păcate? Îngîmfatul însă este stăpînit de toate aceste păcate; se tăvăleşte în ele ca un vierme în bălegar. Invidia, gelozia și minia îi supără veșnic sufletul. Te întreb acum: cine e înalt? Cel care-i mai presus de patimi sau robul lor? Cel care tremură și se teme de ele sau cel nebiruit și nestăpînit de ele? Care pasăre spunem că zboară mai sus? Acea care zboară mai presus de mîinile și lațurile vîntorului sau aceea pe care vîntorul poate să o prindă fără laț, din pricină că zboară pe jos și niciodată nu poate să se înalțe? Ca această pasăre este și îngîmfatul; orice laț îl prinde cu ușurință, pentru că se tîrăște pe jos.

VI

Dar dacă vrei să vezi că mîndria înjosește, gîndește-te și la căderea din cer a diavolului. Poate fi, oare, cineva mai jos decît diavolul, pentru că s-a mîndrit? Poate fi oare, cineva mai înalt decît un om care voiește să se smerească pe el însuși? Diavolul se tîrîie pe jos și stă sub picioarele noastre – „*Veți călca*, spune Hristos, *peste șerpi și peste scorpii*”⁴⁷. Omul smerit însă stă sus cu îngerii. Dar dacă vrei să vezi soarta celor mîndri și în viața oamenilor, gîndește-te la barbarul acela, la Nabucodonosor, care avea atîta armată, dar nu știa ce știe toată lumea, de pildă că piatra este piatră și idolii sînt idoli; de aceea a ajuns mai jos decît toți. Cei evlavioși și credincioși însă merg chiar mai presus de soare. Poate fi, oare, cineva mai înalt decît ei? Depășesc bolțile cerului, trec pe lîngă îngeri și se opresc chiar la tronul împărătesc.

Dar ca să-ți dai seama și altfel de josnicia celor mîndri, te întreb: Cine se înjosește? Cel ajutat de Dumnezeu sau cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă? Negreșit cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă. Ascultă, dar, ce spune Scriptura de fiecare din ei: „*Dumnezeu stă împotriva celor mîndri, iar celor smeriți le dă har*”⁴⁸. Te voi întreba iarăși altceva: Cine este mai înalt: Cel care slujește lui Dumnezeu și-I aduce jertfă sau cel care stă departe și nu are nici o îndrăznire către Dumnezeu?

– Dar ce jertfă aduce cel smerit? mă întrebi.

47. Luca 10, 19.

48. Iacov 4, 6.

– Ascultă ce spune David: „*Jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit; inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi*”⁴⁹. Ai văzut curătenia celui smerit? Vezi acum și necurătenia celui alt: „*Necurat este înaintea lui Dumnezeu tot cel îngîmfat*”⁵⁰. În afară de asta, în cel smerit se odihnește Dumnezeu. „*Spre cine voi căuta, spune Dumnezeu, dacă nu spre cel smerit și blind, care tremură de cuvintele mele?*”⁵¹ Îngîmfatul însă se tîrăște la pămînt împreună cu diavolul și va suferi aceleași chinuri ca și el. De aceea și Pavel spunea: „*Ca nu cumva îngîmfîndu-se să cadă în osînda diavolului*”⁵². Îngîmfatului i se întîmplă tocmai ce nu vrea. Vrea să se laude ca să fie onorat; dar este cel mai disprețuit om. Dintre toți oamenii, cei mîndri mai ales se fac de batjocură; toți îl urăsc și-l dușmănesc, sînt biruiți cu ușurință de dușmani, cad ușor pradă mîniei, sînt necurați înaintea lui Dumnezeu. Poate fi, oare, ceva mai rău decît acesta? Îngîmfatul este culmea relelor. Poate fi, oare, ceva mai plăcut decît cei smeriți? Cine sînt mai fericiți ca ei, de vreme ce sînt doriți și iubiți de Dumnezeu? Pe cei smeriți oamenii îi slăvesc; toți îi cinstesc ca pe părinți, îi îmbrățișează ca pe frați, îi iubesc ca pe propriile lor mădulare.

Să fim, dar, smeriți, ca să ajungem înalți. Mîndria smerește cu multă covîrșire. Mîndria l-a smerit pe Faraon. Faraon a spus: „*Nu știu pe Domnul!*”⁵³ și a ajuns mai rău decît muștele, broaștele, lăcustele; apoi a pierit în mare cu toate armele și caii lui⁵⁴. Cu totul altfel a fost Avraam. Avraam a spus: „*Eu sînt pămînt și cenușă*”⁵⁵ și a biruit nenumărați barbari; iar cînd a-căzut în mîinile egiptenilor s-a întors în țara lui mai strălucit, ducînd și trofee cu el. A fost totdeauna înalt, pentru că virtutea aceasta a smereniei era lipită de sufletul lui. De aceea Avraam este pe buzele tuturor, de aceea este încununat și laudat, pe cînd Faraon a ajuns pămînt și cenușă, ba chiar mai rău. Nimic nu urăște Dumnezeu atît de mult ca mîndria. De aceea de la început Dumnezeu a făcut totul, ca să dezhădăcineze din sufletul omului acest păcat. De aceea am ajuns muritori, înconjurați de scîrbe și de dureri. De aceea sîntem în osteneli, în sudori. De aceea muncim neconținut și muncim din greu și cu chin. Din pricina mîndriei a păcătuit cel dintîi

49. Ps. 50, 18.

50. Prov. 16, 6.

51. Isaia 66, 2.

52. I Tim. 3, 6.

53. Ieș. 5, 2.

54. Ieș. 14, 27–28.

55. Fac. 18, 27.

om, nădăjduind să ajungă egal cu Dumnezeu, de aceea n-a mai avut ceea ce avea. Așa e mândria. Nu numai că nu adaugă nimic bun vieții noastre, dar ne ia și ceea ce avem. Smerenia, dimpotrivă: nu numai că nu ne ia și ceea ce avem, dar ne adaugă și ceea ce nu avem.

Pe aceasta, dar, să o căutăm, pe aceasta să o urmărim, ca să ne bucurăm și de cinstea de pe lumea aceasta și să avem parte și de slava ce va să fie, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfântul Duh, slavă și putere, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXVI

**„Și ieșind ei din Ierihon, au mers după El mulțimi multe.
Și iată doi orbi, șezînd lîngă cale,
auzind că trece Iisus, au strigat, zicînd:
«Miluiește-ne pe noi, Doamne, Fiul lui David!»”¹**

I

Observă de unde a plecat Iisus spre Ierusalim și unde a stat înainte de a ajunge în Ierusalim. Mi se pare că trebuie cercetat și lucrul acesta: Pentru ce și mai înainte nu s-a dus direct din Iudeea în Galileea, ci a trecut prin Samaria? Dar aceasta o vom lăsa pe seama oamenilor care iubesc știința. Dacă ar vrea cineva să cerceteze cu de-amănuntul, va vedea că evanghelistul Ioan dă unele lămuriri și arată și pricina².

Noi însă să ne ocupăm de textul pe care l-am citit și să-i auzim pe acești orbi, care vedeau mai bine decît mulți oameni cu ochi sănătoși. N-aveau nici călăuză, nu puteau nici să vadă pe Domnul, Care Se apropia și totuși își dădeau toate silințele să se ducă la El. Au început să strige în gura mare. Cu cît li se închidea gura mai tare, cu atît strigau mai puternic. Așa-i sufletul sîrguincios și stăruitor! Tocmai piedicile îl fac mai stăruitor. Hristos a lăsat pe ceilalți să le spună să tacă, pentru a vădi și mai mult sîrguința lor și ca să cunoști că pe merit au căpătat vindecarea. De aceea Hristos nici nu i-a întreat: „Credeti!”, cum făcuse cu mulți alții. Strigătul și venirea lor la Hristos au fost îndestulătoare ca să facă vădită credința lor.

Învață de aici, iubite, că chiar de-am fi cei mai de jos și mai neluați în seamă oameni, dacă ne apropiem cu rîvnă de Dumnezeu, vom putea prin noi înșine dobîndi ce cerem. Uită-te că și acești doi orbi n-aveau mijlocitori pe nici unul din apostoli, ba dimpotrivă mulți oameni le spuneau să tacă din gură și totuși au putut trece toate piedicile, au putut să vină la Iisus. Evanghelistul nu ne dă mărturie despre ei că viața lor îmbunătățită le putea da îndrăznire, dar rîvna lor ținea locul tuturor virtuților. Să-i imităm și noi pe aceștia. Dacă Dumnezeu zăbovește să ne dea ce cerem, chiar dacă mulți ne îndeamnă să nu ne mai rugăm, noi să nu conținem deloc rugăciunea. Cu asta mai cu seamă atragem asupra

1. *Matei* 20, 29–30.

2. *Ioan* 4, 1–4.

noastră îndurarea lui Dumnezeu. Uită-te la acești orbi! Nu le-a oprit rîvna nici sărăcia lor, nici betejiciunea trupului lor, nici muștrările oamenilor, nici că Hristos nu-i auzea. Nimic. Așa-i un suflet înflăcărat și chinuit.

– Ce a făcut Hristos?

„I-a strigat și le-a zis: «Ce vreți să vă fac?» Ei I-au zis: «Doamne, să se deschidă ochii noștri!»³

– Dar pentru ce îi mai întreabă Hristos?

– Ca să nu crezi că una voiau ei să ceară și alta le-a dat Iisus. Avea totdeauna Hristos obiceiul ca mai întîi să facă cunoscut și să descopere tuturora virtutea celor ce cereau vindecarea și apoi îi vindeca; pe de o parte ca să-i facă și pe ceilalți la fel de rîvnitori, iar pe de altă parte ca să arate că sînt vrednici de dar. Așa a făcut cu femeia cananeancă⁴; așa a făcut cu sutașul⁵; așa a făcut cu femeia cu scurgere de sînge⁶; dar, mai bine spus, femeia aceea minunată a luat-o înaintea întrebării Stăpînului; totuși, nici așa, Hristos n-a trecut-o cu vederea, ci chiar după vindecare o face cunoscută. Îi plăcea lui Hristos foarte mult să vestească lumii faptele bune ale celor ce veneau la El și-L rugau; ba chiar le arăta mai bune decît erau ele în realitate. Tot așa face și acum cu acești doi orbi.

Apoi, după ce orbii au spus ce voiau, Hristos, milostivindu-Se, S-a atins de ei. Mila lui Hristos este pricina vindecării lor; din milă de lume a și venit în lume. Cu toate că Hristos era numai milă și har, totuși cerea ca oamenii să merite mila și harul Lui. Că orbii meritau mila și harul lui Hristos se vede din strigătele lor; se mai vede și de acolo că n-au plecat după ce au căpătat vindecarea, așa cum fac mulți, fiind nerecunoscători după ce li se face bine. Orbii n-au fost așa, ci înainte de a primi darul sînt stăruitori, iar după ce au primit darul, recunoscători: au mers după El⁷.

„Și cînd S-a apropiat de Ierusalim și a venit în Betfaghe, spre Muntele Măslinilor, a trimis doi din ucenicii Lui, zicînd: «Mergeți în satul care este înaintea voastră și veți găsi o asină legată și un mînz cu ea. Dezlegîndu-o aduceți-o la Mine. Și de vă va spune vouă cineva ceva, veți zice că Domnul are nevoie de acestea și îndată le va trimite. Iar aceasta s-a făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis prin profetul Zaharia: «Ziceți ficei Sionului: «Iată Împăratul tău vine la tine blind și șezînd pe asină și mînz, fiul celei de sub jug»⁸.

Mai fusese Hristos la Ierusalim și mai înainte, dar niciodată cu atîta strălucire.

3. Matei 20, 32–33.

4. Matei 15, 22–28.

5. Matei 8, 5–13.

6. Matei 9, 20–22.

7. Matei 20, 24.

8. Matei 21, 1–5.

- Care e pricina?

- Venirile celelalte la Ierusalim erau începuturi ale mîntuirii neamului omenesc; nici nu era prea cunoscut și nici timpul patimilor nu era aproape. De aceea Se amesteca în mulțime și mai mult Se ascundea. Dacă ar fi intrat mai înainte cu strălucire în Ierusalim, i-ar fi mîniat mai mult pe iudei, în loc să fi stîrnit admirația lor. Dar cînd iudeii au cunoscut îndeajuns puterea Lui, cînd răstignirea bătea la ușă, atunci Hristos strălucește mai mult și face mai strălucite toate acelea care puteau mînia pe iudei. Putea să intre Domnul și la început așa în Ierusalim; dar nu era nici folositor, nici trebuincios.

Uită-mi-te cîte minuni se săvîrșesc și cîte profeții se împlinesc cu prilejul acestei intrări în Ierusalim! A spus: „*Veți găsi o asină*”. A prezis că nimeni nu-i va împiedica, că vor tăcea cînd vor auzi. Aceasta este o grea osîndă pentru iudei, că oameni care nu L-au cunoscut niciodată pe Hristos, nici nu L-au văzut, se înduplecă să-I dea averea lor fără să se împotrivească și să I-o dea prin ucenici, iar iudeii, deși au fost alături de Hristos pe cînd făcea minuni, nu s-au lăsat înduplecați.

II

Să nu socotești puțin lucru ceea ce s-a făcut! Cine i-a înduplecat pe oamenii aceia să nu se împotrivească atunci cînd li s-au luat vitele lor, cu toate că erau poate niște oameni săraci, niște plugari? Dar pentru ce spun, să nu se împotrivească? Să nu întrebe! Sau dacă au întrebat, să tacă și să dea. Că și una și alta sînt fapte la fel de minunate. Minunat lucru e că n-au întrebat nimic cînd li s-au luat vitele; la fel de minunat e că, spunîndu-li-se și auzind că Domnul are trebuință de ele, le-au dat și nu s-au împotrivit, cu toate că nu L-au văzut pe El, ci pe ucenicii Săi. Cu aceste fapte Hristos le arată ucenicilor că ar putea să-i împiedice pe iudei chiar împotriva voinței lor de a-L da morții, ar putea să-i facă fără de glas, dar că nu vrea. Odată cu acestea Hristos îi mai învață pe ucenici și alte lucruri: să-I dea de bună voie orice le-ar cere, chiar de le-ar porunci să-I dea sufletul lor; și pe acesta să I-l dea și să nu se împotrivească. Dacă niște oameni necunoscuți I-au dat averile lor, cu mult mai mult ei trebuie să se despartă de toate.

În afară de cele spuse, Hristos a îndeplinit o îndoită profeție: una prin fapte, alta prin cuvinte. Profeția prin fapte a fost șederea Lui pe asină; profeția prin cuvinte a fost aceea a profetului Zaharia, care a spus că Împăratul va ședea pe asină. Hristos a șezut pe asină și a împlinit profeția, punînd început iarăși altei profeții și vestind mai dinainte cele viitoare.

- Cum și în ce chip?

- A vestit mai dinainte chemarea neamurilor celor necurate; că El Se va odihni în aceste neamuri, că neamurile vor veni la El și vor merge după El. Profetia a urmat profetiei.

După părerea mea, Hristos n-a șezut pe asină numai în acest scop, ci ca să ne dea și măsură de filozofie. Prin aceste fapte ale Sale, Hristos n-a împlinit numai profetiile, nici n-a sădit numai dogmele adevărului, ci ne-a îndreptat și viața, dându-ne reguli pentru cele de neapărată trebuință, ca prin toate să desăvârșească viața noastră. De aceea când a fost să Se nască, n-a căutat casă strălucită, nici mamă bogată și de neam bun, ci săracă, logodită cu un dulgher; S-a născut într-o colibă și a fost așezat într-o iesle; nu Și-a ales ca ucenici retori și înțelepți, nici bogați și nobili, ci săraci, născuți din familii sărace și neînsemnate; când întindea masa, uneori pune pe masă pîini de orz, alteori, la vremea mesei, trimitea pe ucenici să cumpere de-ale mîncării din piață⁹; când Își făcea patul, Și-L făcea din fin; când Se îmbrăca, Se îmbrăca cu haine ieftine, întru nimic deosebite de ale majorității oamenilor; casă nu avea. Dacă trebuia, de la un loc la altul mergea cu piciorul; și călătorea atît de mult pe jos că și obosea¹⁰. Când stătea jos n-avea nevoie de scaun, nici de pernițe la picioare, ci stătea pe pămîntul gol, fie pe munte, fie lingă o fîntînă; iar la fîntînă n-a stat pentru altă pricină, ci numai ca să vorbească cu samarineanca¹¹. Pune apoi măsuri supărării; când trebuia să plîngă, lăcrima potolit¹²; pune, după cum am spus, reguli și hotare pînă unde trebuie să mergi, și nu mai departe. Pentru aceea și acum, pentru că se întîmpla ca unii oameni mai slabi să aibă nevoie de animale, și aici a pus o măsură, arătînd că nu trebuie să fie purtați de cai, nici de cățiri înhămați, ci să se folosească de asin; să nu se meargă mai departe, ci totdeauna să se mărginească la ceea ce au nevoie.

Să vedem acum profetia. Și aceea prin cuvinte, și aceea prin fapte. Care este profetia? „*Iată Împăratul tău vine la tine, blînd și călare pe asină și mînz tînăr*”¹³. Împăratul acesta nu vine în trăsuri precum ceilalți împărați; nu cere biruri, nu bagă frica în lume și nu are în jurul Său gardă, ci e plin de blîndețe. Întreabă, iubite, pe iudei: Care împărat a venit la Ierusalim călare pe asin? N-are să poată să spună de un altul, ci numai de Acesta. Hristos a venit, după cum am spus, călare pe mînz tînăr, vestind mai dinainte cele viitoare. Prin mînzul asinei este arătată aici Biserica și poporul cel nou, care era altădată necurat, dar a ajuns curat după ce a șezut Iisus pe el. Uită-te cum este împlinită întocmai

9. Ioan 4, 8.

10. Ioan 4, 6.

11. Ioan 4, 7.

12. Ioan 11, 35.

13. Zah. 9, 9.

icoana profeției! Ucenicii au dezlegat și asina și mînzul ei. Prin apostoli au fost chemați și iudeii și am fost chemați și noi; prin apostoli am fost aduși alături de Hristos. Și pentru că fericirea noastră i-a făcut zeloși pe iudei, de aceea asina vine în urma mînzului ei. În adevăr, după ce va ședea Hristos pe neamuri, vor veni și ei plini de zel la Hristos. Aceasta a arătat-o Pavel zicînd: „*Că împietrire s-a făcut în parte în Israel pînă ce va intra plînatatea neamurilor; și așa se va mîntui tot Israelul*”¹⁴. Că șederea lui Iisus pe mînz tînăr a fost o profeție se vede din cele spuse. Dacă n-ar fi fost o profeție, profetul nu s-ar fi îngrijit să spună cu atîta precizie vîrsta asinului. Dar prin profeția sa profetul nu arată numai aceasta, ci și aceea că apostolii vor aduce cu ușurință pe neamuri la Hristos. După cum nimeni nu s-a împotrivit cînd apostolii au luat asina și mînzul, tot așa nici cînd au adus neamurile la Hristos, nimeni din cei care-i stăpîneau n-a putut să-i împiedice. Hristos n-a stat pe pîrul mînzului, ci pe hainele apostolilor. După ce au luat mînzul, apostolii au dat totul, după cum spunea și Pavel: „*Eu voi cheltui cu plăcere și mă voi cheltui și pe mine pentru sufletele voastre*”¹⁵. Uită-te la blîndețea mînzului! Era nedomesticit și neînvățat cu frîul; dar n-a sărit, ci a mers în bună rînduială. Și aceasta era o profeție pentru viitor; a arătat supunerea neamurilor și grabnica lor schimbare în bună rînduială. Pe toate le-a lucrat cuvîntul, pe care l-a spus Hristos: „*Dezlegînd-o, aduceți-o la Mine*”. Așa că cele fără rînduială au ajuns cu bună rînduială, cele necurate, curate.

III

Uită-te însă acum la josnicia iudeilor. Făcuse Hristos atîtea minuni înaintea lor și niciodată nu s-au minunat de El atîta. Dar cînd au văzut că lumea aleargă înaintea Lui, atunci s-au minunat.

„*Și s-a cutremurat toată cetatea zicînd: „Cine este Acesta?” Iar mulțimile ziceau: „Acesta este Iisus profetul Cel din Nazaretul Galileii*”¹⁶.

Chiar cînd păreau că spun ceva mare despre Hristos, și atunci gîndul iudeilor era tot pămîntesc și josnic. Hristos însă n-a intrat călare în Ierusalim pentru ca iubea pompa, ci, după cum am spus, ca să îplinească profeția, să ne învețe filozofia și totodată să mîngîie pe ucenicii Săi, îndurerați de moartea Sa, arătîndu-le că suferă totul de bună voie. Minunează-te de precizia cuvintelor profețiilor! Le-au prezis mai dinainte pe toate; pe unele le-a proorocit David, pe altele Zaharia.

14. *Rom.* 11, 25–26.

15. *II Cor.* 12, 15.

16. *Matei* 21, 10–11.

Să facem și noi¹⁷ ce au făcut mulțimile cînd a intrat Iisus în Ierusalim; să-L laudăm, să dăm hainele noastre celor care Îl poartă pe Hristos, săracilor adică! Ce merităm noi, oare, cînd unii și-au pus hainele pe asina pe care ședea Hristos, alții au așternut hainele la picioarele Lui, iar noi nu sîntem nici atît de darnici cînd Îl vedem gol! Și doar nu ni s-a poruncit să ne lăsăm dezbrăcați, ci să dăm din banii ce-i avem puși deoparte. Aceia Îl însoțeau, mergînd înaintea și în urma Lui, iar noi, cînd Se apropie de noi nu-L primim, Îl alungăm și-L ocărîm! Cîtă osîndă nu merită o astfel de faptă! Cîtă pedeapsă! Vine la tine Stăpînul și te roagă, dar tu nici nu vrei să-I ascuți rugămintea, ci Îl ții de rău, Îl cerți, cu toate că ai auzit cuvintele Lui. Dacă ești atît de supărăcios, atît de zgîrcit și atît de tîrzielnic atunci cînd dai o bucătică de pîine și cițiva bănuți, ce ai face dacă ar trebui să dai toată avuția ta? Nu vezi cît de darnici sînt cei ce întrețin teatrele, ciți bani cheltuiesc cu curtezanele? Tu nu dai lui Hristos nici jumătate din ce dau aceia, ba adeseori nici cea mai mică parte. Diavolul îți poruncește să dai oamenilor care nu merită; și dînd, aduci peste tine iadul; Hristos îți poruncește să dai celor săraci și-ți făgăduiește împărăția cerurilor și nu numai că nu dai, dar mai și ocărăști. Vrei mai degrabă să ascuți de diavol, ca să fii pedepsit, decît să ascuți de Hristos și să te mîntui. Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceasta? Unul vă dă iadul, Celălalt împărăția cerurilor! Și-L lăsați pe Acesta și alergați la celălalt. Pe unul Îl alungați cînd se apropie, pe altul îl chemați, deși e departe. E la fel ca și cum n-ai asculta de un împărat îmbrăcat în purpură și cu coroana pe cap, dar ai asculta de un tîlhar care-și vîntură sabia și te amenință cu moartea.

Gîndindu-ne la toate acestea, iubitorilor, să deschidem odată ochii și să ne venim în fire. Mă rușinez să vă mai vorbesc despre milostenie! V-am vorbit de multe ori, dar n-am dobîndit mare lucru de pe urma sfaturilor ce vi le-am dat. Ați făcut ceva, dar nu atît cît am voit. Vă vîd că semănați, dar nu cu mîna plină. De aceea mă și tem ca nu cumva să secerați cu zgîrcenie. Ca să vă convingeți că semănăm cu zgîrcenie, să cercetăm, dacă vreți, care sînt mai mulți în oraș: săracii, sau bogații, și care nu sînt nici săraci, nici bogați, ci ocupă locul din mijloc. Zece la sută din populația orașului e formată din bogați, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populației e formată din oameni de mijloc. Să împărțim acum numărul locuitorilor orașului la numărul săracilor și veți vedea ce rușine este pentru orașul nostru. Cei foarte bogați sînt puțini, cei cu averi mijlocii sînt mulți; săracii sînt cu mult mai puțini decît aceștia. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți oameni în oraș care pot să hrănească pe cei flămînzii, totuși mulți se culcă fără să fi mîncat ceva. Și se culcă flă-

17. De aici incepe partea morală: *Despre milostenie. Trebuie să facem milostenie înainte de a plăti impozitele, pentru că Dumnezeu ne-a dăruit multe și ne va mai dăruia.*

mînzi, nu pentru că cei care au nu pot să-i îndeustuleze cu ușurință, ci pentru că mare e cruzimea și neomenia lor. Dacă cei bogați și cei cu averi mijlocii ar împărți între ei pe cei ce au nevoie de pîine și îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți cei care pot hrăni pe cei nevoiași, totuși săracii își plîng în fiecare zi sărăcia lor. Și ca să cunoști neomenia lor, gîndește-te cîte văduve și cîte fecioare ajută în fiecare zi Biserica! Și Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai mari bogătași din orașul nostru. Iar numărul celor ajutați de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoși, pe străini, pe schilozi, pe cei care stau la ușa bisericii pentru hrană și îmbrăcăminte, pe scurt pe toți care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împruținează. Deci dacă numai zece bogați ar vrea să ajute pe săraci, așa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în orașul nostru.

IV

Mi s-ar putea obiecta:

– Dar atunci ce moștenire mai las copiilor mei?

– Le rămîne capitalul; iar venitul averilor tale, depus pentru ei în ceruri, va fi și mai mare. Nu vreți să dați săracilor tot venitul averilor voastre? Atunci ajutați-i cu jumătate din venit, cu o treime, cu o pătrime, cu o zecime! Cu harul lui Dumnezeu, orașul nostru ar putea hrăni săracii din zece orașe. Dacă vreți, să facem o socoteală. Dar, mai bine spus, nici nu-i nevoie de socoteală. Atît e de ușor lucrul acesta că se vede de la sine. Uitați-vă cît de mult varsă adeseori o singură familie pentru cheltuielile publice! Nu pregetă să verse acești bani și nici nu simte deloc cheltuiala! Dacă fiecare bogat ar voi să dea săracilor cît dau pentru aceste cheltuieli, într-o clipită de vreme ar cucerii cerul. Ce iertare mai putem avea, ce umbră de răspuns mai putem da lui Dumnezeu, cînd din averile pe care avem să le părăsim negreșit cînd vom fi duși de pe lumea aceasta, nu dăm săracilor cu atîta dărnicie cu cîtă dărnicie dau alții celor ce joacă pe scenă, mai cu seamă că avem să cîștigăm atîta de pe urma acestei dărnicii? Chiar dacă am trăi veșnic pe pămînt, n-ar trebui să ne zgîrcim cînd e vorba de această frumoasă cheltuială. Dar cînd știm că după puțină vreme vom fi duși de pe lumea aceasta, cînd știm că avem să fim scoși goi din lumea aceasta, fără să luăm ceva cu noi, ce apărare mai putem avea, cînd n-am dat celor flămînzi și celor sugrumați de sărăcie nimic din veniturile noastre? Nu te silesc să-ți împruținezi averile! Nu pentru că nu vreau, ci pentru că te văd că pregeți mult. Nu spun, dar, să-ți micșorezi averea! Nu! Îți spun să ajuți pe săraci din veniturile averilor tale! Să nu

cauți să strîngi alte averi cu aceste venituri! Să-ți fie de ajuns banii din venituri care curg ca din izvor! Fă-i părtași la ele pe cei săraci și fii un bun econom al darurilor date ție de Dumnezeu.

– Dar plătesc impozite! mi-ar spune cineva.

– De aceea, dar, nu dai săracilor, pentru că nu vine nimeni la porțile tale să-ți ceară cum vine strîngătorul de bani? Acestuia însă, care ia cu sila și te torturează, nu îndrăznești să i te împotrivești, fie că-ți rodesc ogoarele, fie că nu; dar lui Hristos, Care-ți cere cu atîta blîndețe, și numai atunci cînd îți rodesc ogoarele, nu-Î răspunzi nici cu cuvîntul. Cine te va scoate din muncile cele nesuferite ale iadului? Nimeni! Dacă ești atît de grabnic la plata impozitelor, pentru că știi ce cumplită pedeapsă vine peste cei care nu și le plătesc, gîndește-te că-s mai cumplite pedepsele celor care nu dau celor săraci. Nu-i vorba să te lege, să te bage la închisoare, ci să te arunce în focul cel veșnic. Pentru toate aceste pricini, dar, să plătim în primul rînd acest impozit, impozitul către cei săraci. Ușurința e mare, răsplata mai bogată, cîștigul mai frumos; dar și pedeapsa e mai aspră, dacă ne purtăm ca niște nerecunoscători. Vin peste noi chinurile iadului, care n-au sfîrșit.

Dacă-mi vorbești de armata pe care trebuie să o întreții, pentru că te apără de barbarii care-ți poartă război, îți spun că și aici e vorba de o armată, armata săracilor, și de un război, războiul ce-l duc săracii pentru tine. Cînd ei primesc milostenie din mîinile tale, se roagă lui Dumnezeu și-L fac pe Dumnezeu milostiv cu tine; iar cînd Îl fac milostiv pe Dumnezeu, în loc de barbari resping uneltirile demonilor. Nu-l lasă pe cel rău să se înverșuneze împotriva ta, nici să te asalteze mereu, ci îi frîng puterea.

V

Văzînd, dar, pe acești ostași că luptă pentru tine în fiecare zi împotriva diavolului prin rugăciunile lor către Dumnezeu, plătește-ți și tu acest frumos impozit, hrana celor săraci. Blindul nostru Împărat n-a pus niște oameni anumiți ca să strîngă acest impozit pentru săraci, ci vrea ca tu să-l dai de bunăvoie. De-l dai puțin cîte puțin, ți-l primește; de ești lipsit și nu-l poți plăti vreme îndelungată, nu silește pe cel ce n-are! Să nu-Î disprețuiești, dar, îndelunga Lui răbdare, ci să adunăm, nu mînie, ci mîntuire; nu moarte, ci viață; nu chin și pedeapsă, ci cinste și cununi. Nu-i nevoie să plătești ca să ți se ducă impozitul acesta de pe pămînt la cer. Nu-i nevoie să te obosești ca să-ți schimbi banii. Dacă depui în mîinile săracilor impozitul acesta, Însuși Stăpînul ți-l duce în cer. Stăpînul se îngrijește să faci o afacere frumoasă. Nu-i nevoie să cauți om ca să-ți ducă impozitul tău. Depune-l numai și el pleacă îndată. Nu ca să hrănească

ostași, ci ca să-ți rămână ție cu frumos câștig. Impozitul ce-l plătești strângătorilor de biruri nu-l mai capeti înapoi, dar impozitul ce-l plătești cerului îl primești înapoi însoțit de multă cinste, cu mult câștig, cu câștiguri duhovnicești. Impozitul ce-l plătești strângătorilor de biruri este o obligație; impozitul ce-l dai cerului este un împrumut; împrumuți pe Dumnezeu. Dumnezeu îți iscălește o poliță, spunându-ți: „*Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu*”¹⁸. Dumnezeu îți dă arvună și garanție, cu toate că este Dumnezeu.

– Ce arvună?

– Cele din viața aceasta, cele materiale, cele duhovnicești, începătura celor viitoare.

Pentru ce, dar, amîni, pentru ce pregeți să împrumuți pe Dumnezeu, cînd ai luat de la El atîtea daruri și cînd mai aștepti atîtea? Iată ce ai primit! Dumnezeu ți-a plăsmuit trupul, a pus în tine suflet, te-a cinstit cu rațiune și cu grai numai pe tine din toate viețuitoarele de pe pămînt; ți-a dat să te folosești de toate cele ce vezi; ți-a dăruit cunoașterea Lui; a dat pe Fiul Lui pentru tine, ți-a dăruit botezul, plin de atîtea bunătăți; ți-a dat sfînta împărtășanie; ți-a făgăduit împărăția cerurilor și bunătățile cele negrăite. Cînd ai luat, dar, atîtea daruri și mai ai atîtea de primit – voi spune iarăși ce-am mai spus –, mai ești încă zgîrcit cu banii, care azi sînt, și mîine nu mai sînt? Ce iertare vei avea? Te gîndești negreșit la copii și de dragul lor șovăi? Învăță-i și pe ei să urmărească niște câștiguri ca acestea. Dacă ai avea bani dați cu împrumut și aducători de dobînzii, iar cel pe care l-ai împrumutat ar fi bun platnic, ai prefera de mii de ori să lași copilului tău în loc de bani polița de împrumut, ca să-i aducă multe venituri și să nu mai fie silit să umble și să caute alți oameni pe care să-i împrumute. Dă, dar, copiilor tăi polița pe care ți-a iscălit-o Dumnezeu și lasă-le lor pe Dumnezeu datornic. Tu nu-ți vinzi moșiile, ca să dai copiilor moștenire bani, ci le păstrezi, ca moșiile să le aducă venituri și ca să-și mărească cu ele și mai mult averea. Pentru ce te temi, dar, să le lași ca moștenire polița aceasta, mai bogată în venit ca o moșie și aducătoare de atîtea câștiguri? Poate fi, oare, o mai mare prostie și o mai mare nebulie? Și știi doar bine că polița aceasta o lași și copiilor tăi și o iei și cu tine cînd vei pleca de pe lumea aceasta. Așa sînt cele duhovnicești! Bogate și darnice.

Să căutăm, dar, să nu sărăcim! Să nu fim nemilostivi și cruzi cu noi înșine, ci să facem aceată bună neguțătorie, ca veniturile ei să le luăm și cu noi la plecarea de pe lumea aceasta, și să le lăsăm și copiilor noștri pentru a avea parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatăl împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXVII

**„Și intrînd Iisus în templu, a scos afară
pe cei ce vindeau și cumpărau în templu;
și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani
și scaunele celor ce vindeau porumbei;
și le-a zis lor: „Este scris: «Casa Mea casă de rugăciune
se va chema», iar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari”¹**

I

Despre alungarea vînzătorilor din templu vorbește și evanghelistul Ioan; dar el, la începutul Evangheliei²; Matei, la sfîrșit. De aceea e cu putință ca aceasta să se fi întîmplat de două ori și în diferite timpuri. Și se vede lucrul acesta și din timpul cînd a alungat pe vînzători și din răspunsul ce l-a dat. Ioan ne spune că Iisus a alungat pe vînzători din templu chiar de Paști, Matei, cu mult înainte de Paști. Atunci iudeii L-au întreat: „*Ce semn ne arăți?*”³; acum iudeii tac, deși-i mustrase; că acum toți se minunau de Hristos. Aceasta este vina mai mare a iudeilor, că deși Hristos alungase de două ori pe vînzători din templu, ei continuau să facă acolo comerț și să-I spună că este împotriva lui Dumnezeu, cînd ar fi trebuit ca dintr-o faptă ca aceasta a lui Hristos să-și dea seama cît de mult Îl cinstește El pe Tatăl și să-I cunoască puterea Lui. Făcuse doar atîtea minuni și văzuseră că faptele Lui sînt de acord cu cuvintele Sale. Dar iudeii nu s-au lăsat convinși, ci s-au mîniat; și doar îl auziseră pe profetul Ioan Botezătorul strigîndu-le cine e Hristos, iar pe copii, cu toată vîrsta lor, strigîndu-I: „*Osana*”⁴. De aceea și El îl ia pe profetul Isaia ca acuzator al lor, spunînd: „*Casa Mea, casă de rugăciune se va chema*”⁵. Nu numai prin aceasta Își arată puterea Lui, ci și prin vindecarea feluritelor boli.

„Și au venit la El schiopi și orbi și i-a vindecat”⁶.

Își arată puterea și stăpînirea Sa; dar arhieriei și cărturarii nici așa nu se conving, ci, sugrumați de mînie, și din pricina minunilor săvîrșite și din pricina copiilor, pe care-i auzeau cîntîndu-I: „*Osana*”, îi spun:

1. *Matei* 21, 12–13.

2. *Ioan* 2, 14–16.

3. *Ioan* 2, 17.

4. *Matei* 21, 15.

5. *Isaia* 56, 7.

6. *Matei* 21, 14.

„Nu auzi ce zic aceștia?”⁷

Și ar fi trebuit ca Hristos să-i întrebe pe ei: „Nu auziți ce zic aceștia?”, că Îi cântau ca lui Dumnezeu.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Pentru că arhieriei și cărturarii vorbeau împotriva unor fapte vădite, îi muștră cu asprime, zicându-le:

„Niciodată n-ați citit: „Din gura pruncilor și a celor ce sug voi pregăti laudă”⁸.

Bine a spus: „Din gura”; căci cele spuse nu ieșeau din mintea lor, ci puterea lui Hristos a condus nevîrstnicia limbii lor. Copiii aceștia erau o preînchipuire a neamurilor, care gîngureau, dar care dintr-o dată au cîntat cu mintea și cu credința mărețiile lui Dumnezeu. Osanalele copiilor i-au mîngîiat mult pe apostoli; copiii le-au luat-o înainte și le-au alungat din suflet toată neliniștea; i-au învățat să nu se mai întrebe cum ei, niște oameni simpli și neînvățați, vor putea vesti Evanghelia; i-au învățat că Acela Care a făcut pe acești copii să-L laude le va da și lor cuvînt. Minunea aceasta a arătat nu numai atîta, ci și că Hristos este Creatorul naturii. Copiii, deși erau nevîrstnici, rosteau cuvinte pline de înțeles și cântau imnele puterilor celor de sus; bărbații însă, oameni vîrstnici, erau plini de nebulie și de furie. Așa e răutatea.

Pentru că multe îi miniaseră pe arhierii și cărturari – și strigătele mulțimii și alungarea vînzătorilor și minunile și osanalele pruncilor – Hristos îi părăsește din nou ca să le micșoreze tăria furiei lor; nu mai voiește să le dea învățăături, ca nu, fierbînd de invidie, să-i înfurie și mai mult cuvintele Sale.

„A doua zi, dimineață, întorcîndu-Se în oraș, a flămînzit”⁹.

– Cum a flămînzit dimineața?

– Trupul lui Hristos își arăta nevoile sale, atunci cînd Hristos îi îngăduia.

„Și vîzînd un smochin lîngă cale, a venit la el și n-a găsit nimic în el decît numai frunze”¹⁰.

Un alt evanghelist spune: „Că încă nu era vremea smochinelor”¹¹. Dacă nu era vremea smochinelor, pentru ce evanghelistul acesta mai spune că „a mers să vadă de va găsi ceva în el”? De aici se vede că aceasta era numai o bănuială a ucenicilor; că ucenicii nu erau încă desăvîrșiți. De altfel evangheliștii scriu totdeauna în Evangheliile lor și ce bănuiau uce-

7. Matei 21, 16.

8. Matei 21, 16; Ps. 8, 3.

9. Matei 21, 18.

10. Matei 21, 19.

11. Marcu 11, 13.

nicii. După cum bănuiala lor era că Hristos S-a dus la smochin ca să vadă de va găsi ceva în el, tot așa, tot o bănuială a lor era că l-a blestemat, pentru că smochinul n-a avut rod.

– Dar atunci pentru ce l-a blestemat?

– Pentru ucenici; ca să le dea curaj, să-i întărească. Pînă atunci Hristos făcuse numai bine; nu pedepsise pe nimeni; trebuia, dar să dea dovada că are și puterea de a pedepsi, ca să afle și ucenicii și iudeii că poate usca pe răstignitorii Lui, dar de buna Sa voie îi iartă și nu-i usucă. N-a vrut să-Și arate puterea Sa pedepsitoare asupra oamenilor, ci a dat dovadă de această putere, blestemînd un pom. Cînd se întîmplă una ca aceasta cu un pom, cu un animal necuvîntător sau cu un loc, nu iscodi, nu spune: „Era drept să se usuce smochinul, dacă nu era vremea smochinelor?” A grăi așa este cea mai mare ocară; ci uită-te la minune; minunează-te și slăvește pe Cel Ce a făcut minunea. La fel mulți, exercitîndu-și simțul lor de dreptate, s-au întrebat dacă a fost drept ca Hristos să înece atîția porci în mare în ținutul gherghesenilor¹². Dar nici aici nu trebuie să-ți pui astfel de întrebări, că și porcii sînt animale neraționale și necuvîntătoare, după cum și smochinul este neînsuflețit.

– Dar atunci pentru ce a dat o astfel de înfățișare acestui fapt și pentru ce acest temei pentru blestem?

– Am spus-o și mai înainte: Hristos nu S-a dus la smochin ca să găsească rod în el; asta era numai bănuiala ucenicilor. Iar dacă nu era încă timpul fructelor, în zadar susțin unii că smochinul uscat închipuie legea veche. Credința este fructul legii; și atunci era timpul acestui fruct și l-a dat. Că a spus Hristos: „*Iată holdele sînt albe spre seceriș*”¹³; și: „*V-am trimis pe voi să secerați unde nu v-ați ostenit*”¹⁴.

II

Uscarea smochinului nu are deci această însemnare, ci, după cum am spus, arată puterea pedepsitoare a lui Hristos. De altfel cuvintele: „*Că nu era vremea smochinelor*” ne arată că nu S-a dus la smochin pentru că-i era foame, ci pentru ucenicii Săi. Ucenicii s-au mirat foarte tare că s-a uscat smochinul, deși Hristos făcuse pînă atunci minuni și mai mari. Dar, după cum am spus, o astfel de minune era o noutate pentru ei; acum, pentru prima oară Și-a arătat Hristos puterea Lui pedepsitoare. De aceea nici n-a făcut minunea aceasta cu un alt pom, ci cu un smochin, cel mai umed dintre toți pomii, ca și prin aceasta să se arate și mai mare

12. Matei 8, 28–32.

13. Ioan 4, 35.

14. Ioan 4, 38.

minunea. Și ca să afli că minunea aceasta a făcut-o Hristos pentru ei, ca să-i îndemne să fie curajoși, ascultă ce le spune mai departe!

– Ce le spune?

– „*Și voi veți face lucruri mai mari dacă veți avea credință și nu vă veți îndoii*”¹⁵.

Vedeți, dar, că totul s-a făcut pentru ei, ca să nu se teamă și să nu se înfricoșeze de uneltiri și de necazuri. De aceea, pentru a-i lipsi de rugăciune și de credință, le mai spune încă o dată: „*Dacă veți avea încredere în credință și în rugăciune, nu veți face numai această minune, ci veți muta și munții și veți face și alte minuni mai mari*”¹⁶. Dar mîndrii și îngîmfații iudei, vrînd să-I întrerupă învățătura, au venit la El și L-au întrebat:

„*Cu ce putere faci acestea?*”¹⁷

Pentru că nu-L puteau învinui că face minuni, arhieriei și bătrînii poporului Îl țin de rău pentru că a alungat pe vînzătorii din templu. Evanghelistul Ioan ne spune că atunci cînd a alungat pe vînzători din templu, Îi pun tot această întrebare; nu cu aceleași cuvinte, dar cu același gînd. Atunci Îl întreabă: „*Ce semn ne arăți că faci acestea?*”¹⁸, iar Hristos le răspunde zicînd: „*Stricați templul acesta și Eu în trei zile îl voi ridica*”¹⁹; acum însă Hristos îi pune în încurcătură. De aici se vede că atunci era la începutul minunilor, acum la sfîrșitul lor.

Cu alte cuvinte, arhieriei Îl întreabă așa: „Ai primit scaun de învățător de alungi pe vînzători din templu? Ai fost hirotonit preot, că-Ți iei această putere?” Și doar Hristos nu făcuse o obrăznicie, ci Se îngrijise de buna rînduială a templului; dar arhieriei și bătrînii poporului, pentru că nu-I puteau spune nimic altceva, Îi aduc această acuzație. Cînd i-a alungat pe vînzători din templu, n-au îndrăznit să-I spună ceva din pricina minunilor; Îl țin de rău mai tîrziu cînd L-au văzut din nou în templu.

– Ce le răspunde Hristos?

– Nu le răspunde direct la întrebarea lor; le arată că dacă ar voi să vadă puterea Lui, ar putea-o face; dar n-o face, ci le răspunde prin o întrebare, spunînd:

„*Botezul lui Ioan de unde este? Din cer sau de la oameni?*”²⁰

– Dar ce legătură este între întrebarea arhieriei și întrebarea lui Hristos?

15. *Matei* 21, 21.

16. *Matei* 21, 21.

17. *Matei* 21, 23.

18. *Ioan* 2, 18.

19. *Ioan* 2, 19.

20. *Matei* 21, 25.

– Foarte mare legătură! Dacă ei ar fi răspuns „Din cer”, Hristos i-ar fi întrebat: „Atunci pentru ce n-ați crezut în el?”²¹. Dacă arhieriei și bătrînii poporului ar fi crezut în Ioan Botezătorul, nu L-ar mai fi întrebat pe Iisus cu ce putere alungă pe vînzători din templu; ar fi știut de la Ioan cine este Iisus, că Ioan le spusese: „*Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintei Lui*”²²; și: „*Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii*”²³; și: „*Acesta este Fiul lui Dumnezeu*”²⁴; și: „*Cel Ce vine de sus deasupra tuturor este*”²⁵; și: „*Lopata este în mîna Lui și va curăți aria Lui*”²⁶. Deci, dacă ar fi crezut în Ioan, nimic nu i-ar fi împiedicat să știe cu ce putere a făcut acestea. Dar pentru că ei l-au răspuns cu viclenie:

„*Nu știm*”²⁷,

Hristos n-a spus: „Nici Eu nu știu”.

– Dar ce?

„*Nici Eu nu vă spun*”²⁸.

Dacă arhieriei și bătrînii poporului n-ar fi știut, Hristos i-ar fi învățat; dar pentru că întrebarea lor a fost pusă cu viclenie, pe bună dreptate Hristos nu le răspunde.

– Dar pentru ce n-au spus că botezul lui Ioan este de la oameni?

– Pentru că „se temeau de popor”²⁹.

Ai văzut ce inimi sucite? Disprețuiesc mereu pe Dumnezeu și fac totul de ochii lumii. De Ioan Botezătorul se temeau, nu pentru că îl respectau, ci de ochii lumii; tot de ochii lumii nu voiau să creadă în Hristos. Asta e pricina tuturor relelor săvîrșite de ei!

Apoi Domnul le-a grăit:

„*Ce vi se pare? Un om avea doi feciori; și a zis celui dintîi: „Du-te astăzi și lucrează în via mea!” Iar el răspunzînd a zis: „Nu vreau” dar mai pe urmă, cîndu-se, s-a dus. Și mergînd la al doilea i-a spus la fel; iar acela răspunzînd, a zis: „Eu, Doamne, voi merge” și n-a mers. Care din acești doi a făcut voia tatălui?” Iar ei au zis: „Cel dintîi”*”³⁰.

Îi mustră iarăși prin pilde! Arată în chip ascuns nerecunoștința iudeilor și ascultarea neamurilor, foarte mult osîndite de ei. Cei doi feciori sînt aceste două popoare: iudeii și neamurile; și așa s-a întîmplat și cu nea-

21. Matei 21, 25.

22. Luca 3, 16.

23. Ioan 1, 29.

24. Ioan 1, 34.

25. Ioan 3, 31.

26. Matei 3, 12.

27. Matei 21, 27.

28. Matei 21, 27.

29. Matei 21, 26.

30. Matei 21, 28-31.

murile și cu iudeii. Neamurile, deși n-au făgăduit să asculte, deși n-au auzit legea, au arătat, cu fapta, că ascultă; iudeii, deși au spus: „*Toate cîte va spune Dumnezeu vom face și vom asculta*”³¹, cu fapta n-au ascultat. Dar ca nu cumva iudeii să creadă că legea le va fi de folos, Hristos le arată că însăși legea îi va osîndi. Același lucru îl spune și Pavel: „*Nu auzitorii legii sînt dreapți înaintea lui Dumnezeu, ci făcătorii legii se vor îndreptăți*”³². Și pentru ca să-i facă pe iudei să se osîndească singuri, îi pune pe ei să rostească hotărîrea de osîndire, așa cum a făcut în pilda următoare, cu lucrătorii cei răi trimiși să lucreze în vie³³.

III

Ca să-și ajungă scopul, Hristos pune vina pe altă persoană. Și pentru că arhieriei și bătrînii poporului n-ar fi voit să-și mărturisească deschis vina lor, Hristos, prin pilda celor doi feciori, îi duce acolo unde voia. Iar cînd ei au rostit hotărîrea lor de osîndire, neînțelegînd cele spuse, Hristos le descoperă atunci înțelesul ascuns al pildei Sale, spunîndu-le:

„*Vameșii și desfrîinatele merg înaintea voastră în împărăția cerurilor. Că a venit la voi Ioan pe calea dreptății și n-ați crezut în el, ci vameșii și desfrîinatele au crezut în el; dar voi văzînd, nu v-ați căit nici după aceea, ca să credeți în el*”³⁴.

Dacă le-ar fi spus numai atît: „Desfrîinatele merg înaintea voastră în împărăția cerurilor”, li s-ar fi părut împovărător cuvîntul; dar așa, după ce și-au restituit ei înșiși sentința, nu li s-a mai părut greu. De aceea Hristos adaugă și pricina pentru care au luat-o înaintea lor desfrîinatele și vameșii.

– Care-i pricina?

– „*Ioan a venit la voi*, le-a spus Hristos, *nu la desfrîinate și vameși; și nu numai atît, ci a mers pe calea dreptății*”. Nu puteți să-i aduceți nici vina că a fost un om trîndav și fără de folos; dimpotrivă, a fost un om cu viață nepătată, cu multă purtare de grijă, iar voi n-ați ținut seamă de el! Pe lîngă această vină, și o alta, că vameșii au ascultat de Ioan; și după asta, iarăși alta, că nici după ce au crezut vameșii voi n-ați crezut! Ar fi trebuit ca voi să credeți înaintea lor; dar așa, pentru că n-ați crezut nici după ce-au crezut ei, nu mai aveți nici o iertare. Nespuse este lauda acelora și tot nespuse osînda voastră! La voi a venit și nu l-ați primit; n-a venit la aceia și l-au primit. Nici pe vameși nu i-ați avut dascăli! Iată prin cîte cuvinte le împletește laudă vameșilor și osîndă arhierieilor! „*La voi a venit, nu la vameși!*” Voi n-ați crezut în el. Pe vameși necredința voastră

31. *Ieș.* 19, 8.

32. *Rom.* 2, 13.

33. *Matei* 21, 33–41.

34. *Matei* 21, 31–32.

nu i-a smintit! Ei au crezut; iar credința lor nu va fost de folos! Cuvintele „*Merg înaintea voastră*” n-au fost spuse ca să arate că arhieriei și bătrînii poporului vor merge în împărăția cerurilor după vameși, ci ca să aibă nădejde că vor merge și ei, dacă vor voi. Nimic nu-i ațîță pe oamenii îndrăgostiți de cele lumești ca ambiția. De aceea Hristos spune mereu: „*Cei dintîi pe urmă și cei de pe urmă întîi*”³⁵; de aceea le-a vorbit de desfrîdate și de vameși, ca să-i ambiționeze. Că aceste două păcate sînt păcate mari, născute amîndouă din dragoste păcătoasă: unul din dragostea de trup, altul din dragostea de bani. Le arată apoi că a crede în Ioan Botezătorul înseamnă a asculta de legea lui Dumnezeu. Desfrîdatele au intrat în împărăția cerurilor, nu numai datorită harului, ci și dreptății. N-au intrat rămînînd desfrîdate, ci ascultînd, crezînd, curățindu-se, schimbîndu-se; așa au intrat. Ai văzut cît de ușor de primit a făcut cuvîntul Său, deși a fost mai tăios, prin pilda celor doi feciori și a desfrînatelor? Nu i-a întrebat pe arhieriei și bătrînii poporului direct: „Pentru ce n-ați crezut în Ioan?”, ci, ceea ce era cu mult mai usturător, după ce le-a pus înainte pe vameși și pe desfrîdate, atunci îi învinuiește. Îi convinge că purtarea lor este de neiertat și le arată că toate faptele lor sînt făcute de frica oamenilor și pentru slava deșartă. Pe Hristos nu-L mărturiseau de frică, pentru ca să nu fie dați afară din sinagogă; iar pe Ioan Botezătorul nu îndrăzneau să-l vorbească de rău, nu din evlavie, ci tot de frică. De toate acestea Domnul i-a ținut de rău prin cuvintele pe care le-a spus; iar la urmă, le-a făcut o rană și mai usturătoare, spunîndu-le: „*Dar voi văzînd, nu v-ați căit nici după aceea, ca să credeți în el*”. Rău lucru³⁶ este să nu alegi de la început binele; dar mai mare e răul cînd nici nu vrei să te schimbi. Aceasta mai cu seamă îi face răi pe mulți oameni. Eu văd că și acum sînt unii care suferă de această nesimțire vrednică de osîndă. Nimeni să nu mai fie așa, ci chiar de-ar fi căzut în cel mai mare păcat, să nu deznădăjduiască de schimbarea lui în bine. Îi este ușor să se ridice chiar din adîncurile răutății.

N-ați auzit, oare, de desfrîdata aceea, care a lăsat în urmă pe toți în desfrînări, dar a întrecut pe toți în evlavie? Nu mă gîndesc la femeia păcătoasă din Evanghelie, ci la una din zilele noastre, de loc din cel mai păcătos oraș al Feniciei³⁷. Femeia aceasta desfrîdată a trăit pe vremuri în orașul nostru; era cea mai bună artistă; numele ei era pe buzele tuturor, nu numai în orașul nostru, ci pînă departe în Cilicia și Capadochia. Pe mulți i-a lăsat fără averi, pe mulți orfani i-a prins în mrejele ei. Mulți au acu-

35. Matei 19, 30; 20, 16; Marcu 10, 31; Luca 13, 30.

36. De aici începe partea morală: *Despre pocăință. Cei păcătoși să nu-și piardă nădejdea, iar cei ce stau să nu dormiteze.*

37. Sfînta Pelaghia, a cărei pomenire se prăznuiește la 8 octombrie.

zat-o și de vrăjitorie, că își întindea lațurile ei nu numai cu ajutorul frumuseții trupului ei, ci și cu farmecele. Curtezana aceasta a prins în mrejele ei și pe fratele împărătesei. Tirania ei era cumplită. Dar, dintr-o dată, nu știu cum, da, mai bine spus, știu bine, a voit, s-a schimbat și a atras peste ea harul lui Dumnezeu; a disprețuit tot ce era în jurul ei, a aruncat toate farmecele cele diavolești și a alergat la cer. Cu toate că nu era o păcătoasă mai mare și mai nerușinată decît ea pe cînd juca pe scenă, totuși mai tîrziu a lăsat în urmă pe multe femei prin covîrșitoarea ei înfrînare; s-a îmbrăcat în sac și așa a sihăstrit toată viața. Din pricina ei s-a tulburat și prefectul orașului; a trimis ostași înarmați, dar n-au putut s-o aducă înapoi pe scenă, nici s-o scoată de la călugărițele care o primiseră. Femeia aceasta a fost învrednicită de tainele cele negrăite ale lui Hristos și a arătat rîvnă vrednică de harul primit. Și așa și-a sfîrșit viața, după ce și-a spălat prin har toate păcatele și după ce după botez a dus o viață plină de filozofie. Pe amanții ei de altădată, care veniseră s-o vadă, nu i-a învrednicit nici cu o privire, închizîndu-se în mînăstire și trăind mulți ani ca într-o închisoare.

Așa vor fi cei de pe urmă întii și cei dintii, pe urmă. Atît de înflăcărat trebuie să ne fie sufletul nostru totdeauna! Atunci nimic nu ne va împiedica să ajungem mari și minunați.

IV

Nici un păcătos, dar, să nu se deznădăjduiască! Nici un om cu fapte bune să nu dormiteze! Acesta să nu se încreadă, că de multe ori femeia păcătoasă i-o ia înainte. Cel păcătos să nu se deznădăjduiască, pentru că poate să lase în urmă chiar pe cei dintii. Ascultă ce spune Dumnezeu Ierusalimului: „Și am zis după ce ea a făcut toate aceste desfrînări: „Întoarce-te la Mine și nu s-a întors”³⁸. Cînd ne întoarcem la dragostea cea mare de Dumnezeu, Dumnezeu nu-și mai aduce aminte de faptele noastre cele de mai înainte. Dumnezeu nu-i ca omul; nu ne ocărăște pentru cele din trecut și nici nu ne spune dacă ne pocăim: „De ce ai stat atîta vreme departe de Mine?” ci ne iubește cînd ne ducem la El; numai să ne apropiem cum trebuie. Să ne lipim strîns de El și să ne țintuim inimile noastre cu frica de Dumnezeu. Niște lucruri ca acestea s-au petrecut nu numai pe vremea Noului Testament, ci și pe vremea Vechiului Testament. Cine a fost mai rău ca Manase? Dar a putut să-L plece pe Dumnezeu spre milă³⁹. Cine a fost mai fericit ca Solomon? Dar a căzut cînd a dormitat⁴⁰. Dar, mai bine spus, se poate vedea și una și alta la același om,

38. Ier. 3, 7.

39. IV Regi 21, 9-18.

40. III Regi 11, 4.

la tatăl lui Solomon, la David, care a fost și bun și rău. Cine a fost mai fericit ca Iuda? Dar a ajuns vânzător⁴¹. Cine a fost mai păcătos ca Matei? Dar a ajuns evanghelist⁴². Cine a fost mai rău ca Pavel?⁴³ Dar a ajuns apostol⁴⁴. Cine a fost mai zelos decât Simon Magul?⁴⁵ Dar a ajuns mai ticălos decât toți⁴⁶. Poți vedea astfel de schimbări, oricâte vrei, și în trecut și acum, în fiecare zi. De aceea spun: Nici cel de pe scenă să nu deznădăjduiască, nici cel din Biserică să nu se încreadă! Acestuia Dumnezeu îi spune: „*Celui ce i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă*”⁴⁷; celuilalt: „*Oare cel ce cade nu se scoală?*”⁴⁸ și: „*Întăriți-vă, mâini slabe și genunchi slăbănogiți!*”⁴⁹. Iarăși acestuia îi spune: „*Priveghează!*”⁵⁰; celuilalt: „*Deșteaptă-te, cel ce dormi, și te scoală din morți!*”⁵¹. Aceștia trebuie să păstreze ce au, ceilalți, să ajungă ce nu sînt. Aceștia să-și păstreze sănătatea, ceilalți, să scape de boală, că bolesc. Mulți din cei bolnavi se fac sănătoși și mulți din cei sănătoși se îmbolnăvesc pentru că se trîndăvesc. Acestora le spune: „*Iată te-ai făcut sănătos; să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău!*”⁵²; acelora: „*Vrei să te faci sănătos?*”⁵³ *Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta!*”⁵⁴. Da, cumplită, cumplită paralizie este păcatul! Dar, mai bine spus, nu-i numai paralizie, ci și altceva mai cumplit. Păcătosul nu numai că nu lucrează pe cele bune, dar săvîrșește și pe cele rele. Dar chiar dacă ai fi așa, de-ai vrea să te ridici puțin, se risipesc toate păcatele tale. De-ai fi de treizeci de ani bolnav, dar dacă te silești să te faci sănătos, nimeni nu te împiedică. Hristos este și acum lingă tine și-ți spune: „*Ia-ți patul tău.*” Numai să vrei să te scoli. Nu deznădăjdui! N-ai om? Dar ai pe Dumnezeu! N-ai pe cineva să te arunce în scaldătoare?⁵⁵ Dar ai pe Acela Care te face să nu mai ai nevoie de scaldătoare. N-ai pe cineva să te arunce? Dar ai pe Cel Ce-ți poruncește să-ți iei patul. Acum nu mai poți spune: „*Pînă merg eu, altul se pogoară înaintea mea*”⁵⁶. Dacă vrei să cobori la izvor, nimeni nu te împiedică. Harul nu se termină, nu se cheltuiește, este un izvor care curge neconținut. Din plinătatea lui toți ne vindecăm și la suflet și la trup⁵⁷. Să ne apropiem, dar, și acum. Rahav era o desfrînată și s-a mîn-

41. Matei 26, 14-15.

42. Matei 9, 9.

43. Fapte 8, 1-3; 9, 1-2.

44. Fapte 9, 3-9.

45. Fapte 8, 13.

46. Fapte 8, 18-24.

47. I Cor. 10, 12.

48. Ier. 8, 4.

49. Isaia 35, 3.

50. Matei 24, 42.

51. Efes. 5, 14.

52. Ioan 5, 14.

53. Ioan 5, 6.

54. Ioan 5, 8.

55. Ioan 5, 7.

56. Ioan 5, 7.

57. Evr. 11, 31; Iacov 2, 25.

mîntuit! Tîlharul era un ucigaş şi a ajuns cetăţean al raiului⁵⁸! Iuda a fost cu Învăţătorul şi a pierit! Tîlharul a fost pe cruce şi a ajuns ucenic! Acestea-s minunile lui Dumnezeu. Aşa au ajuns vestiţi magii! Aşa a ajuns evanghelist vameşul! Aşa a ajuns apostol hulitorul!

V

La acestea uită-te şi niciodată nu deznădăjdui, ci ai totdeauna încredere şi ridică-te! Apucă numai pe drumul care duce acolo şi o vei lua repede înaintea altora! Nu-ţi încuia poarta, nici nu-ţi ridica zid la intrare! Timpul de aici este scurt şi osteneala puţină. Dar chiar de-ar fi osteneala mare, nici aşa n-ar trebui să deznădăjduieşti. De nu te osteneşti cu această prea frumoasă osteneală, făcînd pocăinţă şi săvîrşind virtutea, te osteneşti şi te chinuieşti negreşit cu cele lumeşti. Iar dacă şi aici şi dincolo e osteneală, pentru ce nu alegem osteneala aceea care are mult rod şi mare răsplată? Mai ales că nu-i aceeaşi osteneală într-o parte şi în alta. În ostenelele cele lumeşti primejdiile sînt continui, pagubele neîntreprinse, nădejdea firavă, slugărnicia mare, cheltuială de bani, de trupuri, de suflet! Dar cînd te aştepţi să culegi roadele, dacă le culegi, ele sînt cu mult mai prejos de nădejdi! Sudoarea pentru lucrurile cele lumeşti nici nu rodeşte totdeauna. Dar chiar dacă fructele ostenelelor nu cad înainte de vreme, ci aduc roadă bogată, fructele acestea nu trăiesc multă vreme. De altfel ostenelele acestea lumeşti atunci rodesc, cînd îmbătrîneşti, cînd nu poţi să te mai desfătezi cum vrei cu roadele lor. Osteneală, cînd îţi este trupul în putere; roade şi desfătare, la bătrîneţe, cînd îţi este trupul istovit, cînd timpul a veştejtit simţirea. Dar chiar dacă nu ţi-a veştejit-o, gîndul că în curînd vei muri nu-ţi dă pace să te bucuri de roada ostenelelor tale. Dincolo, în osteneala pentru virtute, nu-i aşa. Te osteneşti într-un trup stricăcios şi muritor, dar cununa o primeşti într-un trup nestricăcios, nemuritor, care nu are sfîrşit. Osteneala este întîi şi scurtă; răsplata însă mai pe urmă şi nesfîrşită, ca să ne desfătăm în tihnă şi fără teamă. Nu avem să ne mai temem de schimbări, de pierderi ca la ostenelele cele pămînteşti. Ce fel de bunătăţi sînt acelea care nu sînt sigure, care trăiesc puţin, care sînt lut, care dispar înainte de a apărea şi care se dobîndesc cu multe ostenele? Ce bunătăţi însă se pot egala cu bunătăţile celelalte, cu bunătăţile cele veşnice, cele neîmbătrînitore, cele ce nu sînt însoţite de durere, cele ce-ţi dau cununi chiar în timpul luptelor, chiar în timpul ostenelelor? Omul care dispreţuieşte banii şi averile a şi luat aici pe pămînt răsplata,

58. *Luca* 23, 43.

fiind scăpat de griji, de gelozie, de calomnii, de uneltiri, de invidie. Omul care trăiește în curățenie trupească și sufletească, omul care trăiește cu bună-cuviință este încununat și se desfătează înainte de a pleca de pe lumea aceasta, scăpînd de necuviințe, de rușine, de primejdii, de învinuiri și de cele la fel cu acestea. Așa cum toate celelalte fapte de virtute ne dau chiar aici pe pămînt răsplată.

Așadar, ca să avem parte și de bunătățile cele de pe pămînt și de bunătățile cele viitoare, să fugim de păcat și să îmbrățișăm virtutea. Făcînd așa, ne vom desfăta și aici și vom dobîndi și cununile cele viitoare pe care face Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

„Ascultați altă pildă. Era un om stăpîn pe casă, care a sădit vie și a împrejmuit-o cu gard; și a săpat teasc și a zidit turn; și a dat-o lucrătorilor și s-a dus departe. Dar cînd s-a apropiat vremea roadelor, a trimis slujitorii săi la lucrători ca să ia roadele. Dar lucrătorii luînd pe slujitori, pe unii i-au bătut, pe alții i-au omorît, iar pe alții i-au ucis cu pietre. Iarăși a trimis alți slujitori, mai mulți decît cei dintîi, și le-au făcut la fel. Mai pe urmă a trimis la ei pe fiul lui, zicînd: „Poate se vor rușina de fiul meu”. Dar lucrătorii, văzînd pe fiul, au zis între ei: „Acesta este moștenitorul! Veniți să-l ucidem și să-i luăm moștenirea lui”. Și, scoțîndu-l afară din vie, l-au omorît. Deci cînd va veni stăpînul viei, ce va face lucrătorilor acolo?” Zis-au Lui: „Pe cei răi cu rău îi va pierde și via o va da altor lucrători, care vor da roadele la vremea lor”. Zis-a lor Iisus: „Niciodată n-ați citit în Scripturi: „Piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceea a ajuns în capul unghiului?”¹.

I

Multe lucruri arată Hristos în această pildă! Că Dumnezeu a purtat de grijă iudeilor de la început; că ei dintru început au fost niște ucigași; că Dumnezeu n-a lăsat nimic din cele ce trebuiau pentru purtarea lor de grijă; că nu S-a întors dinspre ei nici după ce au ucis pe profeți, ci a trimis chiar pe Fiul Lui; că unul și același este Dumnezeuul Noului și Vechiului Testament; că moartea Lui are să săvîrșească mari lucruri; că iudeii au să sufere cea mai cumplită pedeapsă pentru răstignirea Lui și pentru îndrăzneala lor, că au să fie chemate neamurile și că iudeii au să cadă.

Domnul a spus această pildă îndată după pilda cu cei doi feciori², ca și prin această pildă să arate cît de mare e crima iudeilor, ca să arate că e cu totul de neiertat.

1. *Matei* 21, 33-42.

2. *Matei* 21, 28-30.

– Pentru ce?

– Pentru că au fost întrecuți de desfrîinate și de vameși – și cu mult –, deși au avut parte de o atît de mare purtare de grijă.

Uită-te cît de mare e purtarea de grijă a lui Dumnezeu și cît de negrăită lenea lor! Dumnezeu a făcut ce trebuiau să facă lucrătorii: a împrejmuit via cu gard, a sădit-o și toate celelalte. Puțin lucru a lăsat în seama lor: să aibă grijă de cele din vie, să păzească ce le-a dat. N-a fost uitat nimic, ci toate erau într-o desăvîrșită ordine. Deși iudeii s-au bucurat de atîtea daruri din partea lui Dumnezeu, n-au cîștigat nimic de pe urma lor: i-a scos din Egipt, le-a dat legea, le-a ridicat Ierusalimul, le-a zidit templul, le-a făcut jertfelnicul. „*Și a plecat departe*”, adică a fost îndelung răbdător; nu i-a pedepsit totdeauna îndată pentru păcatele lor. Numește „*plecare departe*” îndelunga Sa răbdare. „*A trimis slugile Sale*”, adică pe profeți, „*să ia rodul*”, adică ascultarea arătată prin fapte. Dar iudeii și acum și-au arătat răutatea lor; nu numai că n-au dat rod după ce s-au bucurat de o atît de mare purtare de grijă – și acesta-i semn de lenevie –, dar s-au purtat și rău cu cei care au venit să ia rodul. Oamenii care nu pot să dea și sînt datori nu trebuie să se mînie, nici să se supere, ci să se roage. Iudeii nu numai că s-au mîniat, dar și-au mînjit și mîinile cu sînge. Au dat altora pedepsele pe care trebuia să le primească ei. Dumnezeu a trimis apoi al doilea rînd de slugi și al treilea rînd ca să arate și răutatea lor și bunătatea Lui.

– Dar pentru ce n-a trimis îndată pe Fiul Lui?

– Pentru ca ei să-și recunoască păcatul săvîrșit față de cei trimiși mai înainte, să-și potolească mînia și să se rușineze de venirea Lui. Mai sînt și alte pricini. Dar deocamdată să mergem mai departe.

– Ce înseamnă cuvintele „*Poate se vor rușina?*”

– Nu înseamnă că Dumnezeu nu știa ce au să-I facă Fiului Său – Doamne ferește! – Nu! Prin aceste cuvinte a vrut să arate cît de mare e păcatul lor, că n-au nici o iertare. Deși știa că au să-L omoare, totuși a trimis pe Fiul Său. Prin cuvintele: „*Se vor rușina*” arată ce-ar fi trebuit să facă, că ar fi trebuit să se rușineze de El. Și în alt loc din Scriptură Dumnezeu spune: „*Dacă, oare, vor auzi*”³; nu grăiește așa pentru că nu știa ce are să se întîmple, ci ca să nu spună unii din cei păcătoși că spusele de mai înainte ale lui Dumnezeu i-au mînat cu sila la neascultare. În acest scop Se folosește Dumnezeu de cuvintele: „*Dacă oare*” și „*poate*”. S-au purtat ca niște nerecunoscători față de slujitori, dar ar fi trebuit să respecte vrednicia Fiului.

– Ce-ar fi trebuit să facă ei?

– Ar fi trebuit să alerge, ar fi trebuit să-și ceară iertare pentru crimele săvârșite! Dar nu, ei fac o crimă mai mare decît cea dinainte, alătură crimă de crimă; și totdeauna crimele din urmă întunecă pe cele dinainte. Aceasta o arată și Hristos, spunînd: „*Umpleți măsura părinților voștri*”⁴. De demult profeții le-au adus aceeași învinuire, zicînd: „*Mîinile voastre sînt pline de sînge*”⁵; și: „*Sîngiuiri cu sîngiuiri se amestecă*”⁶; și: „*Cei ce zidiți Sionul cu sîngiuiri*”⁷. Dar nu s-au înțeleptit, deși au primit această mare poruncă: „*Să nu ucizi*”⁸, deși li s-a poruncit de nenumărate ori să se depărteze de acest păcat, deși au fost îndrumați prin multe și felurite mijloace la păzirea acestei porunci, ei nu și-au lăsat obiceiul lor cel rău!

– Ce au spus slujitorii cînd L-au văzut pe Fiul?

– „*Haide să-L ucidem!*”

Pentru ce? Ce vină mare sau mică I-ați găsit? Pentru că v-a cinstit? Pentru că, Dumnezeu fiind, S-a făcut om pentru voi? Pentru că a făcut acele nenumărate minuni? Pentru că v-a iertat păcatele? Pentru că v-a chemat la împărăția cerurilor?

Uită-te cît de mare este prostia lor pe lîngă necredința lor! Uită-te la pricina uciderii! E plină de nebunie, că spun: „*Să-L ucidem și va fi a noastră moștenirea*”!

– Și unde se sfătuiesc să-L omoare?

– Afară din vie!

II

Ai văzut cum profețește și locul unde au să-L ucidă? „*Și scoțîndu-L afară L-au omorît*”.

Evangelistul Luca spune că atunci cînd Hristos a rostit pedeapsa lucrătorilor acelora, iudeii au spus: „*Să nu fie!*”⁹ și că Hristos a adăugat mărturia din Scriptură: „*Privind la ei a zis: „Ce însemnează, dar, ceea ce s-a scris: „Piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceea s-a pus în capul unghiului?”*”¹⁰.

Matei, dimpotrivă spune că iudeii au pronunțat pedeapsa lucrătorilor acelora. Nu-i o contradicere între Luca și Matei, că s-a întîmplat și una și alta. Iudeii au rostit și sentința împotriva lor, dar dîndu-și seama îndată de ce-au spus, au zis: „*Să nu fie!*”. Hristos a pus înaintea lor cuvintele profetului David¹¹, ca să-i convingă că vor fi negreșit pedepsiți. Totuși,

4. Matei 23, 32.

5. Isaia 1, 15.

6. Osea 4, 2.

7. Mih. 3, 10.

8. Ieș. 20, 13.

9. Luca 20, 16.

10. Luca 20, 17.

11. Matei 21, 42; Ps. 117, 21–22.

nici așa Domnul nu le-a descoperit lămurit iudeilor că via va fi dată neamurilor, ca să nu le dea prilej de atac, ci lasă numai să se înțeleagă, cînd zice: „*Via o va da altora*”. De aceea și Domnul le-a spus asta prin pildă, ca înșiși iudeii să pronunțe sentința împotriva lor. Tot așa s-a întîmplat și cu David, cînd și-a dat sieși pedeapsa, în urma pildei spuse de Natan¹².

Uită-mi-te și acum cît de dreaptă este sentința. O pronunță chiar cei care au să fie pedepsiți.

Apoi, pentru ca iudeii să afle că pedeapsa aceasta nu e cerută numai de simțul de dreptate, ci că a prezis-o de mult și că harul Sfîntului Duh și Dumnezeu au hotărît-o, Hristos a adăugat profeția lui David și-i mustră spunîndu-le:

„*Niciodată n-ați citit că piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului? De la Dumnezeu s-a făcut aceasta și este minunat în ochii noștri*”¹³.

Prin toate acestea Hristos le-a arătat iudeilor că ei, pentru necredința lor, au să fie scoși și au să fie chemate neamurile. Aceasta le-a spus-o învăluit prin vindecarea fiicei cananeencei, prin mînzul asinei, prin vindecarea slugii sutașului și prin alte multe pilde. Aceasta o arată și acum. De aceea a și adăugat: „*De la Domnul s-a făcut aceasta și este minunată în ochii noștri*”. Le-a spus mai dinainte că vor forma un singur popor neamurile care vor crede și iudeii cîți vor crede, cu toată deosebirea mare de pînă atunci dintre neamuri și iudei. Apoi, ca să afle iudeii că cele ce se vor face nu sînt împotriva lui Dumnezeu, ci cu totul pe placul Lui, că vor fi minunate și pline de uimire pentru cei ce le vor vedea, a adăugat: „*De la Domnul s-a făcut aceasta*”.

Hristos Se numește pe El „*piatră*”, iar pe învățătorii iudeilor, „*ziditori*”; așa a spus și Iezechiel: „*Cei ce zidesc zidul și-l spoiesc fără să fie bine făcut*”¹⁴.

– Dar cum nu L-au băgat în seamă?

– Nu L-au băgat în seamă pentru că au spus despre Hristos: „*Acesta nu este de la Dumnezeu*”¹⁵; și: „*Acesta amăgește poporul*”¹⁶; și: „*Tu ești samarinean și ai demon*”¹⁷.

Apoi, ca să știe iudeii că paguba nu se mărginește numai la scoaterea din vie, a adăugat și pedepsele, zicînd:

„*Cel ce va cădea peste piatra aceasta se va sfărîma, și peste cine va cădea ea îl va zdrobi*”¹⁸.

12. *II Regi* 12, 1–7.

13. *Ps.* 117, 21–22.

14. *Iez.* 13, 10.

15. *Ioan* 9, 16.

16. *Ioan* 7, 12.

17. *Ioan* 8, 48.

18. *Matei* 21, 44.

E vorba aici de două pieiri: una, aceea că iudeii s-au poticnit și s-au smintit; acest înțeles îl au cuvintele: „*Cel ce va cădea pe piatra aceasta*”; alta, aceea a căderii lor în robie, a prăpădului de obște și a nenorocirilor ce au să vină peste ei, pe care le-a arătat Hristos mai dinainte deslușit, zicînd: „*Îl va zdrobi*”. Prin aceste cuvinte a făcut aluzie și la învierea Lui.

Profetul Isaia spune că Domnul învinuiește via; în parabola aceasta, Domnul învinuiește și pe conducătorii poporului. În Isaia Domnul spune: „*Ce trebuia să fac viei Mele și nu i-am făcut?*”¹⁹. În altă parte spune iarăși: „*Ce greșală au găsit părinții voștri întru Mine?*”²⁰; și iarăși: „*Poporul Meu, ce ți-am făcut? Sau cu ce te-am supărat?*”²¹ Prin aceste cuvinte Domnul arată nerecunoștința iudeilor; le arată că au răsplătit lui Dumnezeu cu rău, deși s-au bucurat de toate binefacerile; în pilda lucrătorilor viei arată tot același lucru, dar cu mai multă tărie. Acum Domnul nu mai spune: „*Ce trebuia să fac viei Mele și nu i-am făcut?*”, ci îi pune pe iudei să declare ei că nu le-a lipsit nimic, îi pune pe ei să se osîndească singuri. Cînd iudeii i-au răspuns lui Hristos: „*Pe cei răi cu rău îi va pierde și via o va da altor lucrători*”, nu spun altceva decît aceasta, rostind împotriva lor o sentință definitivă. Ștefan le-a adus aceeași învinuire, care mai cu seamă i-a durut, că s-au bucurat pururea de multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, dar ei au răsplătit cu rău pe Binefăcătorul lor²². Foarte puternică dovadă că nu e vinovat de osînda venită peste ei Cel ce i-a pedepsit, ci sînt de vină cei care au fost pedepsiți. Același lucru îl arată și Hristos acum și prin pildă și prin profeție. Nu S-a mărginit să le spună numai pilda, ci a adăugat și două profeții, pe a lui David și pe a Sa.

Ce-ar fi trebuit să facă iudeii cînd au auzit aceasta? N-ar fi trebuit, oare, să I se închine? N-ar fi trebuit, oare, să se minuneze de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, atît cea din vechime cît și cea de mai tîrziu? Dacă n-au ajuns cu nimic mai buni din acestea, n-ar fi trebuit, oare, să fie mai înțelepți cel puțin de frica pedepsei? Dar iudeii n-au ajuns mai buni.

Ce s-a întîmplat mai departe?

„*Auzindu-L, au înțeles că despre ei grăiește. Și căutînd să-L prindă s-au temut de popor, că Îl aveau ca profet*”²³.

Și-au dat seama arhieriei și fariseii că de ei vorbește.

Uneori cînd voiau să-L prindă, Hristos pleca din mijlocul lor, fără să fie văzut; alteori, cînd Se arăta între ei, ținea piept dorinței lor arzătoare

19. *Isaia* 5, 4.

20. *Mih.* 6, 3.

21. *Mih.* 6, 3.

22. *Fapte* 7, 50–53.

23. *Matei* 21, 45–46.

de a-L prinde. De aceea mulțimile minunându-se, ziceau: „*Nu este, oare, Acesta Iisus? Iată vorbește pe față și nimic nu-i spun*”²⁴.

Acum, pentru că arhierilor și fariseilor le era frică de popor, Domnul Se mulțumește cu atîta, nu mai face o minune, ca mai înainte, ca să plece din mijlocul lor fără să fie văzut. Nu voia să facă pe toate mai presus de fire, ca să-i încredințeze pe oameni de întruparea Sa. Arhierii și fariseii însă nu s-au înțeleptit nici de la mulțime, nici de la cele spuse. Nu s-au temut nici de mariuria profeților, nici de sentința ce și-au dat-o, nici de părerea mulțimii. Atît de mult i-a orbit dragostea de putere, dragostea de slava deșartă și căutarea celor vremelnice.

III

Nimic nu ne pierde, nu ne aruncă așa de ușor în prăpastie și nu ne face să pierdem așa de repede bunătățile cele viitoare ca lipirea sufletului nostru de lucrurile cele pieritoare; și nimic nu ne face să ne bucurăm și de unele și de altele ca alegerea bunătăților celor viitoare înaintea tuturor celor pămîntești. Hristos a spus: „*Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă*”²⁵. Dar chiar dacă nu ni s-ar adăuga acestea, n-ar trebui să dorim așa bunurile cele trecătoare. Alegîndu-le, dar, pe cele nepieritoare, ni se adaugă și cele pieritoare. Și nici așa unii nu se lasă convinși, ci se aseamănă cu niște pietre nesimțitoare; urmăresc umbre de plăcere.

Ce este²⁶ plăcut pe lumea aceasta? Ce este încîntător? Vreau să vă vorbesc astăzi cu mai multă îndrăznire. Îngăduiți-mă ca să aflați că viața aceea, în aparență grea și împovărătoare, viața monahilor, viața celor ce s-au răstignit pentru lume²⁷ este cu mult mai dulce, cu mult mai de dorit decît cea din lume, aparent plăcută și încîntătoare. Martori îmi sînteți voi înșivă, meseriași, militari și toți cîți trăiți fără să munciți, toți cîți trăiți în zadar, care vă petreceți ziua și noaptea la teatre, voi care adeseori vă doriți moartea cînd vin peste voi necazuri mari și supărări și fericiți pe cei din munți, pe cei din peșteri, pe cei ce nu s-au căsătorit, pe cei ce duc o viață depărtată de afacerile lumești! Chiar dacă ocupațiile acestea ale voastre par că dau drumul la nenumărate izvoare de plăceri și de bucurii, totuși odată cu ele dau naștere la tot atîtea săgeți mai amare decît plăcerile și bucuriile. Dacă te-ai îndrăgostit de o dansatoare suferi un chin mai cumplit decît dacă ai face nenumărate expediții militare și nenumărate

24. Ioan 7, 25-26.

25. Matei 6, 33.

26. De aici începe partea morală: *Despre monahi. Viața lor pare împovărătoare, dar e mai dulce decît viața care pare plăcută și lesnicioasă.*

27. Gal. 6, 14.

călătorii îndepărtate. Ajungi într-o stare mai nenorocită decît un oraș asediat. Dar să nu mai vorbim acum de starea sufletească a acestora; să o lăsăm pe seama conștiinței celor robiți de astfel de patimi. Să vorbim de viața majorității oamenilor. Și vom găsi că atît de mare e deosebirea dintre viața acestor oameni și viața celor din munți și din pustii cît de mare e deosebirea dintre un port și marea bîntuită neconținut de vînturi. Semnele prevestitoare ale traiului liniștit și tihnit al monahilor le vezi chiar din locurile în care și-au găsit sălaș. Au fugit de tîrguri, de orașe, de zgomotul din ele și s-au dus să trăiască în munți. Traiul lor n-are nimic comun cu cele din lume; nu suferă nimic din cele omenești: scîrbe lumești, dureri, griji, primejdii, uneltiri, gelozie, invidie, dragoste trupestă; nimic din cele de acest fel. Acolo, în munți, cugetă de pe acum despre împărăția cerurilor. Vorbesc cu dumbrăvile, cu munții, cu izvoarele; dar înainte de toate acestea, cu Dumnezeu, înconjuțați de tăcere și liniște adîncă. În chiliile lor zgomot nu se aude. Sufletul lor, ușor și curat, cu mult mai curat decît aerul cel mai proaspăt, nu-i bîntuit de nici o patimă, de nici o boală. Lucrarea lor, lucrarea aceea pe care o făcea Adam la început și înainte de păcat, cînd era îmbrăcat cu slavă, cînd vorbea cu îndrăznire cu Dumnezeu, cînd locuia ținutul acela plin de multă fericire. Întrucît sînt mai prejos monahii de Adam cel de dinainte de călcarea poruncii, cînd a fost pus să lucreze în paradis? Adam n-avea nici o grijă lumească. Nici aceștia. Adam vorbea cu Dumnezeu cu conștiință curată. Tot așa și aceștia. Dar, mai bine spus, chiar cu mai multă îndrăznire decît Adam, cu cît se bucură și de mai mare har prin dăruirea Duhului. Ar trebui să vedeți cu proprii voștri ochi traiul acestor oameni. Dar pentru că nu vreți, că vă place să trăiți în oraș, în mijlocul zgomotelor, vă voi înfățișa măcar cu cuvîntul o parte din traiul acelor oameni. Nici nu-i cu putință să vă vorbesc de întregul lor trai. Aceste stele ale lumii, cînd răsare soarele, dar, mai bine spus, cu mult înainte de răsăritul soarelui, se scoală din pat sănătoși, cu mintea limpede și treji – că nu-i necăjește supărarea, grija, durerea de cap, oboseala, roiul de afaceri; nimic din acestea, ci trăiesc ca îngerii în cer –, se scoală, așadar, îndată din pat, veseli și voioși; alcătuiesc un singur corp, și cu cugetul plin de bucurie cîntă cu toții ca și cum ar avea un singur glas, cîntă imne Dumnezeului universului, lăudîndu-L atît pentru binefacerile făcute lor cît și pentru binefacerile făcute întregii lumi. Încît, dacă vreți, lăsîndu-l pe Adam, să întrebăm: În ce se deosebește de îngerii corul acesta care cîntă pe pămînt și spune: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoie*”²⁸. Îmbrăcămintea lor este vrednică de bărbăția lor. Nu se îmbracă cu haine care să se tîrîie după ei, cu haine moi, cu haine

decoltate, ci îmbrăcămintea lor este îmbrăcămintea acelor fericiți îngeri: a lui Ilie, a lui Elisei, a lui Ioan Botezătorul, a apostolilor; se îmbracă cu haine făcute de ei, unele din păr de capră, altele din păr de cămilă; unii din ei se mulțumesc numai cu piei, și acestea lucrate de multă vreme. Apoi, cînd spun acele cîntări, plecîndu-și genunchii, Îl roagă pe Dumnezeu cel lăudat de ei pentru lucruri care nici nu le trec unora repede prin minte. Nu cer nimic pămîntesc, nici nu fac cuvînt de așa ceva; cer să stea cu îndrăznire înaintea divanului celui înfricoșător de judecată, cînd va veni Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, să judece viii și morții; să nu audă nici unul din ei glasul acela înfricoșător, care spune „*Nu vă cunosc pe voi*”²⁹; să-și termine viața aceasta obositoare cu conștiința curată și cu multe fapte bune; să aibă vînturi bune în călătoria lor pe oceanul acestei vieți. Rugăciunea lor este condusă de părintele și înaintestătătorul lor. Apoi, după ce au terminat acele sfinte și neîntrerupte rugăciuni, cînd răsare soarele se scoală în picioare, se duce fiecare la lucrul său, adunînd din munca lor mult cîștig pentru ajutorarea celor nevoiași.

IV

Unde sînt acum cei care-și cheltuiesc toată viața în dansuri diavolești, în cîntece desfrîinate, cei care stau toată ziua la teatru? Mă rușinez numai cînd mi-aduc aminte de aceia. Dar pentru slăbiciunea voastră trebuie să fac și aceasta. Că și Pavel zice: „*După cum ați făcut mădularele voastre roabe necurăției, tot așa acum faceți mădularele voastre roabe dreptății spre sfințenie*”³⁰. Și noi, dar, haide să punem față în față ceata femeilor desfrîinate de pe scenă și a tinerilor stricați cu ceata acestor fericiți bărbați, ca să le vedem plăcerea lor, din pricina căreia mulți tineri, trîndavi și nepăsători, cad în mrejele acelor curtezane. Și vom vedea că deosebirea dintre unii și alții este tot atît de mare cît de mare este deosebirea între cîntarea aceea nespuse de dulce a îngerilor și urlatul cîinilor și grohăitul porcilor pe maidane. Prin gura unora grăiește Hristos; prin limba celorlalți grăiește diavolul. Vrei să-mi spui că flautele acompaniază pe cei de pe scenă, chiar dacă vocea lor e stinsă, înfățișarea neplăcută, obrații umflați și nervii tociți? La monahi însă răsună harul Duhului Sfînt, folosind gurile acelor sfinți în loc de fluier, de țiteră și flaut. Dar, orice aș spune, nu-i cu putință să înfățișez unor oameni lipiți de lut și de lucrurile făcute din lut plăcerile și bucuriile monahilor. De aceea aș voi chiar să iau pe unul din cei ce se dau în vînt după lucrurile acestea, să-l duc acolo și să-i arăt ceata acestor sfinți și n-ar mai avea nevoie de cuvintele mele. Dar chiar dacă vorbesc unor oameni de lut, totuși voi încerca și cu cuvîntul să-i smulg, cît de cît, din noroi și din mocirlă. La teatru spec-

29. Matei 25, 12.

30. Rom. 6, 13.

tatorul se aprinde îndată de dragostea trupească. Ca și cum n-ar fi de ajuns chipul desfrînatei ca să-i aprindă sufletul, îl mai ațîță și vocea ei. Printre monahi, chiar dacă sufletul ar avea astfel de porniri, sînt date toate îndată la o parte. La teatru nu numai vocea desfrînatei, nici numai chipul ei, ci și hainele, mai mult decît acestea, îi tulbură pe spectatori. Dacă se duce la teatru un om sărac, unul din aceia lipiți de lucrurile din lumea aceasta, din aceia pe care nu-i interesează mîntuirea sufletului lor, adeseori din pricina celor ce vede acolo se descurajează și zice în el însuși: „Desfrînata aceasta și desfrînatul acesta, fii de bucătari și de cizmari, ba adeseori chiar fii de slujnice, trăiesc în atîta desfătare; iar eu, om liber, din părinți liberi, care trăiesc din muncă cinstită, nici în vis nu pot duce o astfel de viață”. Și pleacă de la teatru copleșit de tristețe. Printre monahi așa ceva nu se întîmplă, ci tocmai dimpotrivă. Cînd același om va vedea că feciori de oameni bogați, coborîtori din strămoși vestiți, se îmbracă cu haine cu care nu s-ar îmbrăca nici cei mai săraci dintre săraci, cînd îi va vedea că se bucură de îmbrăcăminte lor, gîndiți-vă cît de mîngîiat va pleca, ce mîngîiere va avea pentru sărăcia lor! Iar dacă e bogat, pleacă înțeleptit, ajunge mai bun. În teatru însă, cînd cel sărac vede pe desfrînată încărcată de aur, se plînge și jalește cînd știe că femeia lui nu poate avea astfel de podoabe; iar cei bogați își disprețuiesc și-și nesocotesc soțiile după ce au văzut pe această desfrînată. Cînd și statura desfrînatei și căutătura și vocea și mersul ei, cînd toate acestea ațîță poftele spectatorilor, spectatorii pleacă de la teatru înfocați și se întorc acasă cu sufletul rob. De aici ocările și necinstea; de aici învrăjbirea dintre soți, certurile și uneori chiar moartea; de aici viața celor robiți de desfrînatele de pe scenă, nu mai e viață; nu le mai plac soțiile, nu-și mai iubesc copiii, căsniciile lor se întorc pe dos și li se pare că-i supără chiar lumina soarelui. Cine pleacă însă dintre cetele monahilor nu duce cu sine astfel de porniri dezgustătoare. Soția primește acasă pe bărbatul ei potolit, blînd, scăpat de toate plăcerile cele nebunești; vede că se înțelege cu el mai bine decît înainte.

Așa sînt relele pe care le naște ceata celor de pe scenă; așa sînt bunătățile pe care le naște ceata celor din munți și din peșteri. Una face din oi lupi, cealaltă, din lupi miei.

Dar n-am spus încă nimic din plăcerile și din bucuriile monahilor. Poate fi, oare, o plăcere mai mare ca aceea de a nu ți se tulbura sufletul, de a nu te îndurera, de a nu te întrista, de a nu suspina? Să mergem însă mai departe și să vedem ce plăcere pricinuieste teatrul cu cîntecele și spectacolele sale și ce plăcere pricinuiesc cîntecele și chipurile monahilor. Și vom vedea că în teatru plăcerea ține pînă seara, atît cît spectatorul stă în teatru; iar după ce s-a terminat spectacolul, plăcerea ce-o gustase îl

chinuie mai cumplit decît înțepăturile de ace. Dincolo, printre monahi, plăcerea este mereu în floare și neschimbată în sufletele celor ce-i primesc. Înfațișarea monahilor e înfațișare de bărbați; locul în care locuiesc e plăcut; felul lor de trai, dulce; viața curată; cîntările frumoase și duhovnicești, pline de farmec. Toate acestea sînt pururea printre ei. Cei ce locuiesc aceste porturi fug de zgomotele mulțimii ca de furtună. Monahii nu cîntă numai și se roagă, ci și citesc. Priveliște încîntătoare pentru cei ce-i văd. După ce se termină slujba, unul ia în mîini pe Isaia și stă de vorbă cu el; altul vorbește cu apóstolii; altul citește cărțile alcătuite de alții, filozofează despre Dumnezeu, despre univers, despre cele văzute, despre cele nevăzute, despre cele materiale, despre cele spirituale, despre nimicnicia vieții acesteia, despre măreția vieții viitoare.

V

Se hrănesc cu o hrană minunată; nu pun pe masa lor carne de vită, fiartă sau friptă, ci cuvintele lui Dumnezeu mai dulci decît mierea și fagurele³¹, miere minunată și cu mult mai bună decît mierea cea veche cu care se hrănea în pustie Ioan Botezătorul. Mierea aceasta n-o adună din flori niște albine sălbatice, nici n-o depun în stupi după ce o fac bună la gust cu rouă, ci o pregătește harul Sfîntului Duh, care în loc să o mai depună în căsuțe de ceară, în faguri și în stupi, o depune în sufletele sfinților, ca, acela care voiește, să o poată mîncă neconținut și în toată voia. Monahii, imitînd și ei aceste albine, zboară în jurul fagurilor cărților sfinte și culeg din ele multă plăcere. Iar dacă vrei să cunoști dulceața mîncării lor, apropie-te de ei și vei vedea ce lucruri plăcute și bune la gust, ce lucruri de mireasmă duhovnicească ies din gurile lor. Gurile lor nu pot scoate un cuvînt de rușine, de batjocură, un cuvînt aspru; ci toate cuvintele lor sînt vrednice de cer. N-ai greși dacă ai compara gurile majorității oamenilor care fac afaceri în piață, care se dau în vînt după cele lumești cu canalele unei haznale, iar gurile monahilor acestora cu izvoare din care curge miere, din care izvorăște apă curată. Iar dacă cuiva nu i-ar plăcea că am comparat gura majorității oamenilor cu canalele unei haznale, să știe acela că i-am cruțat mult cînd am grăit așa. Scriptura nu folosește această măsură, ci comparații cu mult mai tari, că spune: „*Venit de aspidă sub buzele lor și groapă deschisă gîtlejul lor*”³². Gurile monahilor nu sînt ca acestea, ci pline de bună mireasmă.

Așa sînt plăcerile și bucuriile pe care le au monahii pe pămînt! Dar bucuriile cele de dincolo care cuvînt le va putea înfațișa? Ce minte va putea înțelege moștenirea cea îngerească, fericirea cea negrăită, bună-tățile cele nespuse?

31. Ps. 18, 11.

32. Rom. 3, 13.

Poate că pe mulți v-au înflăcărat acum cuvintele mele și v-au făcut să doriți această frumoasă viețuire! Ce folos că aveți acest foc numai cînd sinteți aici, dar vi se stinge flacăra și vi se veștejește dorul acesta îndată ce ieșiți de aici!

– Ce să fac să nu se întîmple asta?

– Cînd dragostea ți-i fierbinte, du-te la îngerii aceia, înfierbînt-o și mai mult. Nu te va putea înflăcăra atît de mult cuvîntul meu cît vederea celor de acolo. Să nu-mi spui: „Să vorbesc cu femeia mea, să-mi rînduiesc mai întii treburile!” Amînarea aceasta e început de trîndăvie. Ascultă! Unul a vrut să-și pună în rînduială treburile casei sale și profetul Ilie nu l-a lăsat³³. Dar pentru ce vorbesc eu de rînduirea treburilor gospodărești? Un ucenic a vrut să îngroape pe tatăl său și Hristos nu i-a îngăduit³⁴. Și totuși ce treabă ți se pare mai de neapărată trebuință decît îngroparea tatălui? Dar nici pe aceasta n-a îngăduit-o.

– Pentru ce oare?

– Pentru că diavolul ne asaltează puternic, căutînd să se strecoare înăuntrul nostru. Dacă reușește să stăm puțină vreme trîndavi și să amînam, apoi ne face și mai mare trîndăvia. De aceea cineva ne îndeamnă: „*Nu amîna de pe o zi pe alta*”³⁵. Dacă nu amîni, vei săvîrși fapte bune din ce în ce mai multe și-ți vei pune în bună rînduială și treburile gospodăriei tale. Hristos a spus: „*Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă*”³⁶. Dacă sîntem fără de grijă cînd vedem că alții își neglijează treburile lor și se ocupă de ale noastre, cu mult mai fără de grijă vom fi cînd Dumnezeu Se îngrijește de treburile noastre și poartă grijă de ele. Nu te îngriji, dar, de treburile tale, ci lasă-le în grija lui Dumnezeu! Dacă te îngrijești tu de ele, te îngrijești ca om; dar dacă Dumnezeu poartă grijă de ele, poartă grijă de ele ca Dumnezeu. Nu te îngriji de ele, neglijînd treburile de mai mare însemnătate, pentru că atunci nici Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Ca să aibă multă grijă de ele lasă-I-le pe toate în seama Lui! Dacă neglijezi însă pe cele duhovnicești și te îndeletnicești cu treburile tale, Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Deci, dacă vrei să-ți meargă bine treburile tale și să scapi de orice grijă, îndeletnicește-te cu cele duhovnicești, disprețuiește pe cele lumești!

Făcînd așa, vei avea și pămîntul odată cu cerurile și vei dobîndi și bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

33. *III Regi* 19, 20.

34. *Matei* 8, 21–22.

35. *Înț. Sir.* 5, 8.

36. *Matei* 6, 33.

OMILIA LXIX

„Și răspunzînd Iisus a grăit iarăși în pilde: „Asemănatu-s-a împărăția cerurilor unui împărat, care a făcut nuntă fiului său. Și a trimis slugile sale ca să cheme pe cei poftiți la nuntă și n-au voit să vină. Iarăși a trimis pe alte slugi, zicînd: „Spuneți celor chemați: Am gătit ospățul meu; juncii mei și cele îngrășate ale mele s-au junghiat și toate sînt gata! Veniți la nuntă!” Dar ei, neținînd seamă, s-au dus unul la țarina sa, altul la neguțătoria lui; iar ceilalți, prinzînd pe slugile lui, le-au ocărit și le-au omorît. Și auzînd împăratul s-a mîniat și trimițînd oștile sale a pierdut pe ucigașii aceia și cetatea lor a ars-o. Atunci a zis slugilor sale: „Iată nunta este gata, dar cei poftiți n-au fost vrednici. Deci mergeți la răspîntiile drumurilor și pe cîți veți afla, chemați-i la nuntă”. Și ieșînd slugile acelea la răspîntii, au adunat pe toți cîți au aflat, și buni și răi, și s-a umplut casa de oaspeți. Iar împăratul intrînd să vadă pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Și i-a zis: „Prietene, cum ai intrat aici neavînd haină de nuntă?” Iar el tăcea. Atunci împăratul a zis slugilor: „Legîndu-mîinile și picioarele, luați-l și aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților. Că mulți sînt chemați, dar puțini aleși”¹

I

Ai văzut cîtă deosebire este între fiu și slugi și în pilda de mai înainte și în pilda aceasta? Ai văzut cît de mult se aseamănă aceste două pilde, dar și cît de mult se deosebesc? Și pilda aceasta ca și cealaltă arată îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, marea Lui purtare de grijă și necunoștința iudeilor. Dar are ceva mai mult decît cealaltă. Vesteste mai dinainte și căderea iudeilor și chemarea neamurilor; în afară de aceasta mai arată cîtă nevoie este de o viață virtuoasă și cît de mare e pedeapsa celor ce n-au grijă de purtarea lor.

Și este bine că pilda aceasta vine după cealaltă. Pentru că în pilda de mai înainte Hristos a spus: „Și se va da neamului care va face roadele

ei”², în pilda aceasta arată și cărui neam se va da via; și nu numai aceasta, ci arată iarăși și negrăita purtare de grijă de iudei. În cealaltă pildă se părea că numai înainte de răstignire îi cheamă pe iudei; în pilda aceasta Se silește să-i cheme chiar după ce iudeii L-au ucis pe Domnul. Când trebuia să le dea pedeapsa aceea prea cumplită, atunci îi cheamă la nuntă și-i cinstește cu cea mai înaltă cinste. În pilda cealaltă n-a chemat întâi neamurile, ci pe iudei, în pilda aceasta la fel. Dar după cum în pilda cealaltă atunci a dat altora via când iudeii n-au vrut să-L primească, ci chiar L-au ucis când a venit la ei, tot așa și în pilda aceasta, atunci a chemat pe alții la nuntă când iudeii n-au vrut să vină. Poate fi, oare, o nerecunoștință mai mare ca a lor? Să fie chemați la nuntă și să nu vină! Cine n-ar vrea să vină la nuntă, la nunta unui împărat, a unui împărat care face nuntă fiului său?

Poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Hristos a vorbit aici de nuntă?

– Ca să cunoști câtă grijă are Dumnezeu de noi, cât de mult ne dorește; ca să cunoști câtă strălucire au cele din împărăția Sa; că acolo nimic nu-i trist, nimic dureros, ci toate sînt pline de bucurie duhovnicească. De aceea și Ioan Botezătorul Îl numește pe Hristos Mire³; de aceea și Pavel spune: „Că v-am logodit unui singur bărbat”⁴; și iarăși: „Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserică”⁵.

– Dar pentru ce spune că mireasa nu-i logodită cu Tatăl, ci cu Fiul?

– Pentru că mireasa care-i logodită cu Fiul este logodită și cu Tatăl. Scriptura nu face deosebire; grăiește când într-un fel când în altul, pentru că Tatăl și Fiul sînt de aceeași ființă.

În pilda aceasta Hristos a vorbit și de învierea Sa. Pentru că mai înainte vorbise de moartea Sa, arată că după moartea Sa este nunta și atunci este Mire.

Dar nici așa iudeii n-au ajuns mai buni, nici mai blînzi. Poate fi, oare, o răutate mai mare?

Aceasta este a treia acuzație adusă iudeilor. Prima acuzație, că au omorît pe profeți; a doua, că au omorît pe Fiul; a treia, că n-au venit la nuntă cu toate că au fost poftiți la nuntă chiar de Cel ucis, de Cel pe Care ei Îl uciseseră, ci au născocit o mulțime de scuze: că și-au cumpărat pereche de boi, că și-au luat țarine, că s-au însurat. Deși scuzele lor par întemeiate, totuși noi învățăm de aici un lucru: Oricît de grabnice și de necesare ar fi treburile noastre, să nu le punem niciodată mai presus de cele duhovnicești.

2. Matei 21, 43.

3. Ioan 3, 29.

4. II Cor. 11, 2.

5. Efes. 5, 32.

Împăratul nu i-a poftit la nuntă în ziua nunții, ci cu mult înainte de nuntă. Că se spune în pildă: „*Spuneți celor chemați!*”; și iarăși: „*Chemați pe cei poștiți*”. Aceasta le mărește și mai mult vina.

– Dar cînd și prin cine au fost chemați?

– Prin toți profeții, apoi prin Ioan Botezătorul – Ioan îi trimitea pe toți iudeii la Hristos, spunîndu-le: „*Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez*”⁶, – și prin Fiul: „*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni*”⁷; și: „*De însetează cineva, să vină la Mine și să bea*”⁸. I-a chemat nu numai cu cuvîntul, ci și cu fapta; iar după înălțarea Sa la cer, prin Petru și prin ceilalți apostoli. Pavel spune: „*Cel ce a lucrat prin Petru la chemarea celor tăiați împrejur, Acela a lucrat și prin mine la chemarea neamurilor*”⁹. Pentru că iudeii, cînd L-au văzut pe Fiul, s-au mîniat și L-au omorît¹⁰, de aceea Dumnezeu îi cheamă din nou prin slugile Sale. Și la ce-i cheamă, oare? La osteneli, la oboseli, la sudori? Nu! La veselie! Le spusese: „*Juncii mei și cele îngrășate ale mele s-au junghiat*”. Uită-te cît de bogat este ospățul! Cît de mare e dărnicia! Și nici aceasta nu i-a făcut să se rușineze, ci, cu cît era mai îndelung răbdător, cu atît se împietreau mai mult la inimă! N-au venit, nu pentru că erau ocupați, ci pentru că s-au trîndăvit.

– Dar atunci pentru ce unii din cei poștiți la nuntă spun că s-au căsătorit, iar alții că și-au cumpărat perechi de boi? Acestea-s doar treburi!

– Nu-s deloc treburi. Cînd ne cheamă treburile cele duhovnicești nici o treabă nu este de neapărată trebuință.

După părerea mea cei poștiți la nuntă s-au folosit de aceste scuze să-și acopere lenevia lor. Grozăvia nu-i numai aceea că n-au venit la nuntă, ci alta, cu mult mai grozavă și mai nebunească, că au bătut, au ocărit și au omorît slugile. Cei poștiți la nuntă sînt mai răi decît lucrătorii viei. Slugile din pilda de mai înainte veniseră să ceară venitul și roadele viei și au fost ucise; slugile din pilda aceasta au venit să-i cheme la nunta Celui ucis de ei și au fost ucise și ele. Poate fi, oare, o nebunie mai mare? Mustrarea aceasta le-o face și Pavel, zicînd: „*Care și pe Domnul L-au ucis și pe profeții lor și ne-au prigonit și pe noi*”¹¹.

Apoi, ca nu cumva cei poștiți la nuntă să spună: „Nu venim la nunta Ta, pentru că Tu ești împotriva lui Dumnezeu”, ascultă cum îi poftesc vornicii: „Tatăl face nuntă! El vă poștește!”

– Ce s-a întîmplat după aceasta?

6. Ioan 3, 30.

7. Matei 11, 28.

8. Ioan 7, 37.

9. Gal. 2, 8.

10. Matei 21, 38-39.

11. I Tes. 2, 15.

– Pentru că n-au vrut să vină, ba dimpotrivă au mai și ucis pe cei trimiși la ei, împăratul le-a ars orașele, a trimis oști și i-a ucis.

Hristos a spus acestea ca să vestească mai dinainte cele ce aveau să se întâmple sub Vespasian¹² și Tit¹³, pentru că, necrezînd în El, au mîniat pe Tatăl; Tatăl îi pedepsește. Distrugerea Ierusalimului n-a avut loc îndată după omorîrea lui Hristos, ci după patruzeci de ani, ca să arate îndelunga Lui răbdare; după ce au ucis pe Ștefan, după ce au omorît pe Iacov, după ce și-au bătut joc de apostoli. Ai văzut cum s-au adevărit cuvintele lui Hristos? Ai văzut cît de degrabă? S-au împlinit încă pe cînd trăia Ioan Evanghelistul, pe cînd trăiau mulți din cei care au fost împreună cu Hristos. Au fost martori ai celor împlinite cei care L-au auzit pe Hristos rostind aceste cuvinte.

Dar uită-te la nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu față de iudei! A sădit vie, a înzestrat-o cu tot ce-i trebuia, a desăvîrșit-o. Cînd i-au ucis slugile, a trimis alte slugi; cînd le-au ucis și pe acelea, a trimis pe Fiul Său; după ce și Fiul a fost ucis, Tatăl îi cheamă la nuntă; dar n-au voit să vină; apoi a trimis alte slugi; dar ei le-au ucis și pe acelea. Și numai atunci îi ucide și pe ei, cînd nu li se mai putea vindeca boala. Că boala lor era de nevindecat se vede de acolo că ei n-au crezut, în timp ce desfrîinatele și vameșii au crezut. Deci iudeii sînt osîndiți nu numai pentru că au săvîrșit acele nelegiuiri, ci și pentru că alții au putut săvîrși fapte bune.

Iar dacă cineva ar spune că neamurile au fost chemate îndată după înviere, nu după ce au fost biciuiți apostolii, după ce au suferit multe de la iudei – că după înviere le-a spus lor Hristos: „*Mergeți, învățați toate neamurile*”¹⁴ –, voi răspunde că și înainte de răstignire și după răstignire pe iudei i-a chemat întîi. Înainte de răstignire Hristos spune ucenicilor Săi: „*Mergeți la oile cele pierdute ale casei lui Israil*”¹⁵; după răstignire iarăși nu i-a oprit pe apostoli să-i cheme pe iudei, ci chiar le-a poruncit, deși le spusese: „*Învățați toate neamurile*”¹⁶, pentru că atunci cînd S-a înălțat la cer le-a spus ca pe iudei să-i cheme întîi: „*Veți lua putere, venind Sfîntul Duh peste voi, și-Mi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea pînă la marginile pămîntului*”¹⁷; iar Pavel spune: „*Cel Ce a lucrat prin Petru la chemarea celor tăiați împrejur, Acela a lucrat și prin mine la chemarea neamurilor*”¹⁸. De aceea apostolii s-au îndreptat mai întîi spre iudei, stînd multă vreme în Ierusalim; apoi, fiind alungați, s-au împrăștiat printre neamuri.

12. *Vespasian*, împărat roman (69–79).

13. *Tit*, împărat roman, fiul lui Vespasian († 81).

14. *Matei* 28, 19.

15. *Matei* 10, 6.

16. *Matei* 28, 19.

17. *Fapte* 1, 8.

18. *Gal.* 2, 8.

II

Tu uită-te și aici la bunătatea lui Dumnezeu! A spus: „*Pe câți îi veți afla, chemați-i la nuntă!*”. Mai înainte, după cum am spus, apostolii, trăind mai mult în Iudeea, au propovăduit și iudeilor și neamurilor. Dar pentru că iudeii continuau să uneltească împotriva apostolilor, ascultă-l pe Pavel cum interpretează pilda aceasta! Pavel grăiește așa: „*Vouă trebuia să se grăiască întâi cuvântul lui Dumnezeu; dar pentru că v-ați judecat nevrednici pe voi înșivă, iată ne întoarcem la neamuri*”¹⁹. De aceea a spus și Hristos: „*Nunta este gata, dar cei poștiți n-au fost vrednici*”. Știa și mai dinainte că iudeii nu vor fi vrednici; dar a trimis să-i cheme, ca să nu le rămână nici o scuză nerușinată de împotrivire; deși știa ce au să facă iudeii, totuși a trimis și a venit la ei mai întâi, ca lor să le închidă gura, iar pe noi să ne învețe să plinim toate, chiar dacă n-ar avea nimeni de câștigat de pe urma muncii noastre.

Dar pentru că iudeii n-au fost vrednici, de aceea Hristos a spus: „*Duceți-vă la răspîntiile drumurilor și pe câți veți afla, chemați-i; pe oricine ați întâlni, pe cei lepădați*”. Că doar spusese în nenumărate rînduri: „*Desfrîdatele și vameșii vor moșteni împărăția cerurilor*”²⁰; și: „*Cei dintîi vor fi pe urmă și cei de pe urmă, întîi*”²¹. A arătat că pe bună dreptate se face aceasta. Ceea ce-i ustura mai mult decît toate pe iudei și ceea ce-i rodea mai cumplit decît distrugerea Ierusalimului era că vedeau neamurile intrînd în drepturile lor și în drepturi mai mari decît ale lor.

Apoi, ca să nu creadă neamurile că se pot mîntui numai prin credință, Hristos le vorbește și de osînda faptelor rele; celor care n-au crezut încă le spune să se apropie cu credință, iar celor care au crezut le spune să se îngrijească de viața și de faptele lor. Viața și fapta sînt haină de nuntă; chemarea este har al lui Dumnezeu.

– Dar pentru ce-i mai cercetează cu atenție pe cei poștiți la nuntă?

– Pentru că chemarea și curățirea sînt un har al lui Dumnezeu; dar a rămîne chemat și curat îmbrăcat atîrnă de rîvna celor care au fost chemați. Chemarea nu se datorește vredniciei omului, ci harului. Ar trebui, dar, să răsplătim lui Dumnezeu pentru harul ce ni l-a dat și să nu arătăm atîta răutate, după ce ne-a cinstit.

– Dar eu, mi s-ar putea spune, nu m-am bucurat de atîtea bunătăți ca iudeii.

– Te-ai bucurat de bunătăți mult mai mari. Ai primit, dintr-o dată, fără să fii vrednic, bunătățile pe care poporul iudeu le-a primit în decursul

19. *Fapte* 13, 46.

20. *Matei* 21, 31.

21. *Matei* 19, 30.

întregii lui istorii. De aceea și Pavel spune: „*Neamurile să slăvească pe Dumnezeu pentru milă*”²². Ai luat ce ți se cuvenea lor. De aceea și pedeapsa e mai mare pentru ei, că n-au împlinit poruncile lui Dumnezeu. După cum cei poftiți la nuntă au ocărit pe împărat pentru că n-au venit, tot așa și tu îl ocărăști dacă, după ce ai fost chemat, te așezi la ospățul Lui de nuntă cu o viață stricăta. A te duce la nuntă cu haine murdare, această înseamnă: a pleca de pe lumea aceasta avînd o viață necurată. De aceea și tăcea cel ce intrase la nuntă fără haină de nuntă. Vezi că deși păcatul lui sărea în ochi, totuși Dumnezeu nu-l pedepsește înainte de a-și fi rostit însuși păcătosul pedeapsa? Că s-a osîndit singur prin aceea că n-a avut ce să răspundă; și astfel este dat chinurilor celor groaznice. Cînd auzi că a poruncit să-l arunce în întunericul cel mai din afară, nu socoti că numai aceasta îi este pedeapsa, că l-a trimis doar acolo în locul acela întunecos, ci și acolo unde-i plîngerea și scrișnirea dinților. Iar prin plîngerea și scrișnirea dinților arată că chinurile acelea sînt cu neputință de îndurat.

Auziți²³ voi toți cîți vă împărtășiți cu sfintele taine, cîți ați venit la ospățul cel de nuntă și aveți sufletul îmbrăcat cu fapte murdare! Auziți de unde ați fost chemați? De la răspîntiile drumurilor! Ce sînteți? Niște ologi, niște betegi la suflet, ceea ce-i cu mult mai cumplit decît beteji-ciunea trupului. Rușinează-te de bunătatea Celui Ce te-a chemat! Nimeni să nu rămînă aici cu haine murdare, ci să-și curețe haina sufletului. Auziți, femei! Auziți, bărbați! Nu avem nevoie de hainele acestea țesute cu aur, care ne împodobesc trupul, ci de hainele acelea ce ne împodobesc sufletul. Atîta vreme cît ne împodobim trupul e greu să ne împodobim sufletul. Nu e cu putință ca în același timp să ne împodobim și sufletul și trupul. Nu e cu putință ca în același timp să slujim și lui mamona și să ascultăm și de Hristos așa cum trebuie! Să aruncăm deci de pe noi această cumplită tiranie. N-ai îndura cu liniște să vezi pe unul că îți împodobește casa atîrnîndu-i perdele de aur, dar pe tine te lasă să stai gol în zdrențe. Și iată, acum aceasta o faci tu cu tine însuți. Îți împodobești casa sufletului tău, adică trupul, cu fel de fel de stofe, iar sufletul îl lași să stea îmbrăcat în zdrențe. Nu știi că trebuie să împodobești mai mult pe împărat decît pe ostaș? Pentru împodobirea ostașului se fac stofe de in; pentru împărat, purpură și coroană. Tot așa și tu. Îmbracă-ți trupul cu o îmbrăcăminte mai proastă, dar sufletul îmbracă-ți-l cu purpură. Pune-i coroana și așază-l într-o trăsură înaltă și strălucitoare. Acum însă tu faci cu totul dimpotrivă. Împodobești ostașul, trupul, cu fel de fel de podoabe, dar pe

22. Rom. 15, 9.

23. De aici începe partea morală: *Despre judecată, despre a ne îngriji de minte și de suflet și a disprețui cele trupești. E cu neputință să-ți împodobești și trupul și în același timp să-ți împodobești și sufletul și mintea.*

împărat, sufletul, îl lași să se tîrîie legat în urma patimilor celor păcătoase. Nu te gîndești, oare, că ai fost chemat la nuntă, și la nunta lui Dumnezeu? Nu te gîndești, oare, că în aceste săli de ospăț sufletul poftit la nuntă trebuie să intre îmbrăcat cu haine brodate cu aur?

III

Vrei să-ți arăt oameni îmbrăcați așa, oameni care au haină de nuntă? Amintiți-vă de sfinții aceia despre care v-am vorbit înainte, care se îmbracă cu haine de păr, care locuiesc pustia. Aceștia sînt mai ales aceia care au haină de nuntă. Se va vedea aceasta din cele ce voi spune: Oricît de multă porfiră le-ai da lor, nu o vor primi. După cum un împărat s-ar îngreșoșa de hainele peticite ale unui sărac, dacă i s-ar porunci să le îmbrace, tot așa și monahii aceia se îngreșoșează de purpură. Scîrbirea nu le vine din altă parte, ci de acolo că-și cunosc frumusețea îmbrăcămintei lor. De aceea disprețuiesc ca pe o pînză de păianjen mantia de purpură. Îmbrăcămintea lor de sac i-a învățat aceasta. Deși se îmbracă în sac, sînt cu mult mai presus, cu mult mai strălucitori decît împărații. De-ai putea deschide porțile minții lor, de-ai putea să le vezi sufletul și toată podoaba dinăuntru, ai cădea cu fața la pămînt, că ți-ar lua ochii strălucirea frumuseții lor interioare, lumina hainelor lor și străfulgerarea conștiinței lor. Aș putea vorbi și de alți bărbați mari și minunați din vechime; dar pentru că pe oamenii care nu se pot înălța la cele spirituale îi conving mai repede exemplele din fața ochilor lor, de aceea vă trimit la locuințele acestor monahi. Pe fețele lor nu veți zări tristețea, pentru că, zidindu-și colibele lor în ceruri, sălășluiesc departe de necazurile și scîrbele din lume; duc război împotriva diavolului și, ca și cum ar dansa, așa se războiesc cu el. De aceea, pentru că duc război, și-au făcut colibe și au fugit de orașe, de piețe, de case. Ostașul de pe cîmpul de luptă nu poate să locuiască în casă, ci își face un sălaș vremelnic și așa locuiește, pentru că are să plece îndată de acolo. Așa locuiesc toți monahii aceia; cu totul altfel decît noi; că noi nu trăim ca și cum am trăi într-o tabără de luptă, ci ca și cum am trăi într-un oraș pașnic. Cine pune, oare, într-o tabără de luptă temelii? Cine zidește, oare, casă pe care are s-o părăsească puțin mai tîrziu? Nimeni! Dimpotrivă, dacă ar încerca cineva să facă așa ceva ar fi ucis ca trădător. Cine cumpără într-o tabără de luptă hectare de pămînt? Cine încheie afaceri? Nimeni! Și pe bună dreptate. „Ai venit ca să lupți, i se poate spune, nu să faci negoț! Pentru ce te ostenești într-un loc pe care-l vei părăsi peste cîtăva vreme? Fă aceasta cînd ne vom întoarce în țară!” Aceste cuvinte ți le spun și eu acum: Fă aceasta cînd ne vom duce în cetatea cea de sus. Dar, mai bine spus, acolo nu trebuie să te ostenești; Împăratul cel ceresc va face totul pentru tine. Aici pe pămînt e de ajuns să ai

numai o groapă și să o întărești; de locuință nici nu-i nevoie. Ai auzit ce viață duc scii! Trăiesc tot timpul în căruță. Ai auzit ce viață duc popoarele nomade! Așa ar trebui să trăiască creștinii. Să trăiască întocmai ca niște călători pe pământ, războindu-se cu diavolul, dezlegînd pe cei ținuți robi de el; să se scape de toate grijile lumești. Pentru ce-ți faci casă, omule? Ca să te legi și cu mai multe lanțuri? Pentru ce ascunzi aurul în pământ? Ca să chemi pe vrăjmaș împotriva ta? Pentru ce te împrejmuiești cu ziduri? Ca să-ți faci închisoare? Dar, dacă ți se par a fi grele acestea, să mergem la colibeile sfinților acelora, ca să vedem cu fapta cît sînt de ușoare toate. Ei își fac colibe. Dacă trebuie să le părăsească, le părăsesc cum părăsesc ostașii taberele cînd se termină războiul. Așa trăiesc sfinții aceștia! Dar, mai bine spus, tabăra lor e cu mult mai plăcută. Că e mai plăcut să vezi o pustie plină de colibeile monahilor, decît să vezi o tabără în care ostașii întind corturi, înfig sulite, atîrnă de vîrfurile sulitelor fișii de pînză de culoare galbenă, decît să vezi mulțime de oameni cu coifuri de aramă pe cap, cu piepturile strălucind de scuturi, înfășurați numai în fier, decît să vezi un cort împărătesc făcut în grabă, o cîmpie întreagă acoperită de lume care mănîncă și cîntă. Nu e atît de plăcută priveliștea aceasta ca cealaltă, de care-ți vorbesc acum. Dacă ne-am duce în pustie ca să vedem corturile acestor ostași ai lui Hristos, nu vom vedea corturi întinse, nici vîrfuri de sulite, nici cort împărătesc făcut din stofe de aur, ci vom vedea că pustia în care locuiesc acești ostași ai lui Hristos este tot atît de minunată și frumoasă ca și un pământ pe care ai întinde frumusețea multor ceruri. Că locuințele lor nu sînt mai prejos de ceruri; îngerii și Stăpînul îngerilor se pogoară la ei. Dacă au venit la Avraam, la un om care avea soție și hrănea copii, pentru că era primitor de străini, cu atît mai mult vin aici și dănuiesc cu ei dansul cel cu cuviință, pentru că găsesc la ei cu mult mai multă virtute, pentru că găsesc oameni care s-au lepădat de trup, care disprețuiesc trupul, deși sînt în trup. La masa lor lăcomia nu-și găsește loc; masa lor e plină de filozofie; nu curg pîraie de sînge, nu se taie carne, nu se aude de dureri de cap de pe urma băuturii, nu se văd mîncăruri drese; nu simți mirosuri de carne friptă, nici fum înecăcios; nu se văd alergături, zgomote, tulburări și strigăte supărătoare; pe masa lor, pîine și apă; apa, din izvor curat; pîinea, din munca mîinilor lor; iar dacă vor să mănînce ceva deosebit, mănîncă fructe; mai mare e plăcerea la mesele lor decît la mesele împăraților; la mesele lor nu te temi și nu îți este frică de nimeni; nu te ține de rău boierul, nu te minie soția, nu te supără copilul, nu se rîde în gura mare, nu te îngîmfă mulțimea lingușitorilor; masa aceea e lipsită de o astfel de tulburare; e masă de îngeri; sub ei au numai iarbă, așa cum a avut Hristos în pustie cînd a hrănit mulțimile. Mulți nu-și fac nici acoperiș, ci în loc de acoperiș au cerul; în loc de lumina

opaițului au luna; n-au nevoie nici de ulei, nici de opaiț, că luna le dă de sus o lumină vrednică de ei.

IV

Cînd îngerii din cer privesc la masa lor, îngerilor le place și se veselesc. Dacă îngerii se bucură de un păcătos care se pocăiește²⁴, cum nu se vor bucura de atîția drepti care trăiesc ca ei? La ei nu-i nici stăpîn, nici rob; toți sînt robi, toți sînt stăpîni. Să nu socotești o enigmă cuvintele mele; sînt robi unii altora, stăpîni unii altora. Cu lăsarea serii nu se lasă și în sufletul lor tristețea, așa cum li se întîmplă multor oameni care se gîndesc la grijile pricinuite de necazurile zilnice. După cină nu-i cuprinde teama de țîlhari, nu încuie ușile, nu trag zăvoarele, nici nu se tem de altele de care se tem oamenii: să stingă cu grijă luminile și focurile, ca nu cumva o scînteie să le aprindă casa. Convorbirile lor sînt la fel de liniștite și de potolite. Nu vorbesc ca noi de lucruri care nu-i privesc. Nu spun: „Cutare a ajuns mare dregător; cutare și-a pierdut slujba; cutare a murit; cutare a dobîndit o moștenire” și altele de acest fel. Nu! Ei vorbesc totdeauna de cele viitoare și filozofează. Și, ca și cum ar locui în altă lume, ca și cum s-ar fi mutat în cer, ca și cum ar trăi acolo, așa vorbesc despre toate cele de acolo, despre sînurile lui Avraam, despre cununile sfinților, despre viețuirea împreună cu Hristos; despre cele din lumea aceasta nici pomenire, nici cuvînt; ci, după cum pe noi nu ne interesează ce fac furnicile în mușuroaiile lor, tot așa nici pe ei nu-i interesează ce facem noi, ci-i interesează Împăratul cel de sus, războiul ce-l au de dus, uneltirile diavolului, faptele mari pe care sfinții le-au săvîrșit. În ce ne deosebim noi de furnici cînd ne comparăm cu ei? După cum acelea se îngrijesc de trupurile lor, tot așa și noi. Și de-am face numai atîta! Dar noi facem lucruri cu mult mai rele, că nu ne îngrijim numai de cele de neapărată trebuință, ca furnicile, ci și de cele de prisos. Că furnicile trăiesc din cîștigul cîstit al muncii lor; noi, din răpiri; și nici cu furnicile nu ne asemănăm, ci cu leii și leoparzii; dar, mai bine spus, sîntem mai răi decît aceste fiare. Fiarelor acestora natura le-a dat să se hrănească așa; pe cînd pe noi, oamenii, Dumnezeu ne-a cîstit cu rațiune și egali, dar am ajuns mai răi decît fiarele. Sîntem deci mai răi decît animalele necuvîntătoare; monahii aceia sînt înșă egali cu îngerii, străini de toate cele de aici și trecători pe acest pămînt. Se deosebesc cu totul de noi și în îmbrăcăminte și în hrană și în casă și în încălțăminte și în grai. Dacă i-ar auzi cineva pe ei vorbind și ne-ar auzi și pe noi, și-ar da bine seama că ei sînt cetățeni ai cerului, iar noi, nici măcar vrednici de pămînt. De aceea, cînd un mare dregător se duce la ei, atunci

24. Luca 15, 7.

mai cu seamă iese la iveală toată deșertăciunea lumii. Dregătorul acela, care se crede grozav de mare cu slujba lui, acolo între monahi stă și el pe un pat de iarbă sau pe o pernă ponosită alături de un monah care muncește cu palmele pământul, alături de un om care nu cunoaște nimic din cele din lume. Acolo nimeni nu-l lingusește, nimeni nu-l laudă. I se întâmplă același lucru și lui ca și unuia care s-ar duce la un giuvaergiu sau într-o grădină de trandafiri; și după cum acesta primește ceva din strălucirea aurului și a trandafirilor, tot așa și dregătorul rămîne cu ceva de pe urma strălucirii vieții monahilor acelora: scapă de îngîmfarea lui de mai înainte. Și după cum un om mic de statură, dacă se suie pe un loc înalt, pare și el mai înalt, tot așa și oamenii care vin să vadă sufletele înalte ale acestor viețuitori, par și ei înalți atîta vreme cît rămîn acolo; dar cînd pleacă dintre ei ajung iarăși mici, că s-au pogorît de pe înălțimea aceea. Printre monahi nu-i nimic nici împăratul, nici prefectul; ci, după cum rîdem cînd vedem pe copii că o fac pe împărații sau prefecții, tot așa și monahii disprețuiesc îngîmfarea celor care sperie pe cei din lume. Și se vede lucrul acesta din aceasta: dacă li s-ar da monahilor acestora în deplină siguranță tronul împărătesc, nu l-ar primi; l-ar primi însă dacă n-ar năzui după ceva mai mareț decît un tron împărătesc, dacă n-ar socoti trecător tronul împărătesc.

Ce dar? Nu vom trece odată de la viața aceasta a noastră nefericită la viața fericită a acestor monahi? Nu ne vom duce la acești îngeri? Nu vom lua și noi haine curate, ca să prăznuim la nunta Fiului de împărat? Pentru ce stăm și cerșim? Pentru ce stăm într-o stare mai rea decît cerșetorii de la răscrucile drumurilor? Dar, mai bine spus, într-o stare mai rea și decît cerșetorii și decît cei mai ticăloși decît ei. Da, cei ce se îmbogățesc din munca și averile altora sînt într-o stare mai rea decît cerșetorii. Că e mai bine să cerșești decît să jefuiești. Cerșitul se iartă; jefuitul se osîndește. Cerșitul nu supără pe Dumnezeu; jefuitul supără și pe oameni și pe Dumnezeu. De pe urma jafului suferi numai osteneli și de multe ori alții se bucură de ostenelile tale.

Cunoscînd, dar, toate acestea, să îndepărtăm din sufletul nostru toată lăcomia; să ne lăcomim după bunurile cele de sus răpind, cu toată rîvna, împărăția cerurilor²⁵. Nu poate, nu poate să intre în împărăția cerurilor cel care se trîndăvește. Facă Dumnezeu ca noi toți să ajungem rîvnitori și cu mintea trează, ca să dobîndim împărăția cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

**„Atunci mergînd fariseii au făcut sfat
ca să-L prindă în cuvînt”¹**

I

– Cînd „Atunci”?

–Atunci cînd mai cu seamă ar fi trebuit să se căiască, atunci cînd ar fi trebuit să se minuneze de bunătatea Lui, cînd ar fi trebuit să se teamă de viitor, cînd ar fi trebuit ca acelea trecute să-i încredințeze de cele viitoare. Faptele întăreau spusele lui Hristos. Vameșii și desfrîinatele au crezut; profeții și dreptii au fost omoriți; și pe temeiul acestor fapte ar fi trebuit să nu I se mai împotrivescă Domnului în cuvînt cînd le vorbea de pieirea lor, ci să creadă și să se înțeleptească. Totuși nici așa nu pun capăt răutății lor, ci zămislesc alte răutăți și merg înainte. Și pentru că nu puteau pune mîna pe El, că se temeau de popor, fariseii au luat altă cale: să-L arunce în primejdie și să-L facă vinovat de crimă împotriva statului.

„Au trimis la El pe ucenicii lor împreună cu irodianii, zicîndu-I: „Învățătorule, știm că ești omul adevărului și calea lui Dumnezeu în adevăr înveți și nu-Ți este teamă de nimeni, că nu cauți la fața oamenilor. Deci spune-ne nouă, ce Ți se pare? Se cade a da dajdie cezarului sau nu?”²

Iudeii plăteau tribut, că erau sub stăpînirea romanilor. Și pentru că fariseii văzuseră că Teuda și Iuda fuseseră condamnați nu cu mult înainte la moarte pentru că puseseră la cale o răscoală împotriva ordinii statului³, voiau ca prin cuvintele acestea ale lor să-I pună în spate aceeași vină. De aceea au trimis la Iisus și pe ucenicii lor și pe irodiani, ca să-I sape, după cum gîndeau ei, o îndoită prăpastie, și de o parte și de alta; să-I întindă lațurile din toate părțile ca să-L prindă orice răspuns ar da. Dacă răspundea pe placul irodianilor, să-L învinuiască fariseii; dacă răspundea pe placul fariseilor, să-L acuze irodianii. Hristos plătise dajdie⁴, dar ei n-o știau. Fariseii se așteptau să-L prindă fie într-un chip, fie în altul. Dar mai mult doreau să spună ceva împotriva irodianilor. De aceea i-a și trimis pe ucenicii lor, ca pornindu-L împotriva irodianilor în pre-

1. Matei 22, 15.

2. Matei 22, 16–17.

3. Fapte 5, 36–37.

4. Matei 17, 24–27.

zența lor să-L dea pe mîna lui Irod ca pe unul ce vrea să-i ia puterea. Aceasta a lăsat-o și evanghelistul Luca să se înțeleagă, cînd a spus că L-au întreat în fața mulțimilor⁵, ca să aibă mai mulți martori. Dar a ieșit cu totul altceva. Și-au arătat prostia lor înaintea mai multor oameni. Uită-te la lingușeala și viclenia lor ascunsă! „Știm, spun ei, că omul adevărului ești!” Pentru ce atunci, fariseilor, spuneai că este un înșelător⁶, că amăgește poporul⁷, că are demon⁸, că nu este de la Dumnezeu⁹? Pentru ce cu puțin înainte v-ați sfătuit să-l ucideți¹⁰? Dar fariseii fac tot ce le poruncește viclenia lor. Puțin mai înainte, cînd L-au întreat cu obrăznicie: „*Cu ce putere faci acestea?*”¹¹, n-au căpătat răspuns; de aceea nădăjduiesc ca acum cu lingușeala să-L înmoaie și să-L facă să spună ceva împotriva legilor statului, ceva împotriva ordinii de stat. Fariseii I-au mărturisit adevărul cînd I-au spus: „Știm că omul adevărului ești”; au spus ceea ce era; dar n-au grăit cu gînd curat, nici de bună voie. Îi mai spun: „*Nu-Ți este teamă de nimeni*”. Ai văzut cum se descoperă că au de gînd să-L facă să rostească niște cuvinte care-l pot supăra pe Irod, dar să-I bage și vina că dorește să pună mîna pe putere, că Se răscoală împotriva legilor statului, ca să-L osîndească pe Hristos ca pe un răzvrătit și ca pe unul care a vrut să pună mîna pe putere? Cuvintele: „*Nu-Ți este teamă de nimeni*” și: „*Nu cauți la fața omului*”, le-au spus fariseii gîndindu-se la Irod și la cezar.

„*Deci spune-ne nouă, ce Ți se pare?*” Acum Îl cinstiți și-L socotiți Învățător, dar atunci cînd vă vorbea de mîntuirea voastră Îl disprețuiați și-L ocărați de multe ori! De aceea fariseii sînt de acord cu irodianii. Uită-te cît sînt de vicleni! Nu-I spun: „Spune-ne nouă: Este bine, este de folos, este legal?” Nu, ci: „*Ce Ți se pare?*”; urmăreau deci un singur lucru: să-L trădeze, să-L declare dușman cezarului. Evanghelistul Marcu arătînd lucrul acesta pune în lumină mai bine cutezanța și gîndul lor ucigaș, spunînd că L-au întreat: „*Să dăm dajdie cezarului sau să nu dăm?*”¹² Fierbeau de mînie, zămisleau viclenie, dar se fățureau că-L cinstesc.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– „*Pentru ce Mă ispitiți, fățarnicilor?*”¹³

Ai văzut cît de aspru le vorbește? Cu cuvîntul le face mai adîncă tăietura, cînd vede că răutatea lor e vădită și desăvîrșită. Mai întîi îi zăpă-

5. Luca 20, 27.

6. Matei 27, 63.

7. Ioan 7, 12.

8. Ioan 10, 20.

9. Ioan 9, 16.

10. Matei 21, 46.

11. Matei 21, 23.

12. Marcu 12, 14.

13. Matei 22, 18.

cește, apoi le închide gura, descoperindu-le tainele sufletului lor și făcînd cunoscut tuturor cu ce gînduri au venit la El. Hristos a făcut lucrul acesta ca să pună capăt răutății lor, să nu mai încerce să-L atace din nou. Îi ține de rău, deși fariseii îi arătaseră multă cinstire prin cuvintele lor. Îl numiseră învățător, mărturisiseră că e adevărul și că nu caută la fața omului; dar El, Dumnezeu fiind, nu S-a lăsat înșelat de nici unul din aceste cuvinte lingușitoare. Asta ar fi trebuit să-i facă pe farisei să vadă că muștrarea pe care le-o face Hristos nu se întemeiază pe o simplă presupunere, ci este un semn că El cunoaște tainele sufletului lor.

II

Dar Domnul nu S-a mărginit numai la muștrare, deși era de ajuns numai darea pe față a gîndului lor ca să-i facă să se rușineze de răutatea lor; nu S-a oprit la atîta, ci le-a închis gurile și în alt chip, spunîndu-le: ”

„Arătați-Mi banul dajdiei!”¹⁴

Și după ce l-au arătat, așa cum făcea totdeauna, a pronunțat sentința prin gura lor și-i face pe ei înșiși să declare că se cade să plătească dajdie. Strălucită și mare victorie! Cînd Hristos le pune întrebarea, nu-i întreabă pentru că El n-ar fi știut ce urmăreau aceia, ci întreabă pentru că voia să-i facă pe ei responsabili de propriile lor răspunsuri. Cînd i-a întrebat:

„Al cui este chipul de pe ea?”¹⁵

și ei l-au răspuns:

„Al cezarului!”¹⁶,

Domnul le-a spus:

„Dați cezarului cele ce sînt ale cezarului”¹⁷.

Nu e vorba deci de un simplu dat, ci de o restituire. Lucrul acesta îl arată și chipul și scrierea de pe ban.

Apoi, ca să nu spună fariseii: „Ne poruncește să ne supunem oamenilor”, Hristos a adăugat:

„Și lui Dumnezeu, cele ale lui Dumnezeu”¹⁸.

Se cade, dar, să dăm oamenilor cele ale oamenilor și să dăm lui Dumnezeu cele ce datorăm lui Dumnezeu. De aceea și Pavel zice: *„Dați tuturor cele datorate: celui cu darea, dare; celui cu vama, vamă; celui cu frica, frică”¹⁹.* Cînd auzi pe Hristos spunînd: *„Dă cele ale cezaru-*

14. Matei 22, 19.

15. Matei 22, 20.

16. Matei 22, 21.

17. Matei 22, 21.

18. Matei 22, 21.

19. Rom. 13, 7.

lui cezarului", află că îți spune să dai cezarului numai acelea care nu vatămă cu nimic credința; altfel n-ar mai fi o dajdie și o vamă dată cezarului, ci diavolului.

Cînd fariseii și irodianii au auzit acest răspuns li s-a închis gura și s-au minunat de înțelepciunea Lui. Ar fi trebuit să creadă, ar fi trebuit să se spăimînte; le dăduse doar dovada Dumnezeirii Lui: le descoperise tainele sufletului lor și le închisese cu blîndețe gurile. Dar ce-au făcut ei? Au crezut? Nicidecum, ci,

„Lăsîndu-L, au plecat”²⁰.

După ei au venit saducheii. Ce nebunie! Fariseilor li se închisese gura și ei se apropie de Domnul! Ar fi trebuit să fie mai prevăzători. Dar așa-i obrăznicia! E nerușinată, cutezătoare, încearcă imposibilul! De aceea și evanghelistul, uimit de nebunia lor, o vădește, zicînd:

„În ziua aceea au venit la El saducheii”²¹.

- În care zi?

- În care a vădit viclenia fariseilor și i-a rușinat.

- Cine sînt saducheii?

- Altă sectă la iudei în afară de aceea a fariseilor și cu mult inferioară acesteia. Saducheii susțineau că nu există nici înviere, nici suflet. Erau oameni necredincioși, îndrăgostiți de cele materiale. Erau multe secte la iudei. De aceea și Pavel spune: *„Sînt fariseu, din secta cea mai riguroasă a legii noastre”²².*

Saducheii nu-L întreabă direct despre înviere, ci plăsmuiesc o pricină și nascocesc un fapt, care, după părerea mea, nu s-a petrecut nicio dată. Au de gînd să-L pună în încurcătură pe Hristos și voiesc să strice credința și în înviere și în modul învierii. S-au apropiat tot cu blîndețe de Domnul și I-au spus:

„Învățătorule, Moise a zis: Dacă va muri cineva, neavînd copii, să ia fratele lui pe femeia lui și să lase urmași fratelui lui. La noi au fost șapte frați; și cel dintîi, însurîndu-se, a murit și neavînd urmași a lăsat pe femeia lui fratelui său. Asemenea și al doilea și al treilea pînă la al șaptelea. Iar mai pe urmă a murit și femeia. Deci, la înviere, a căruia dintre cei șapte va fi femeia?”²³

Uită-te la răspunsul de adevărat învățător dat de Domnul saducheilor! Chiar dacă au venit la El cu gînd viclean, totuși L-au întrebat și pentru că nu știa ei înșiși ce răspuns să dea. De aceea nici Hristos nu le

20. Matei 22, 22.

21. Matei 22, 23.

22. Fapte 26, 5.

23. Matei 22, 24-28.

spune: „Fățarnicilor!”. Apoi pentru ca Hristos să nu-i întrebe pentru ce șapte frați au ținut aceeași femeie, saducheii citează pe Moise, deși, după cum am spus, eu socot că aceasta este o născocire a lor. Pentru că cel de-al treilea frate n-ar fi luat-o, cînd a văzut că cei doi frați dinaintea lui au murit; dacă ar fi luat-o al treilea, n-ar fi luat-o al patrulea, nici al cincilea; dacă ar fi luat-o toți aceștia, apoi nici într-un caz n-ar fi luat-o cel de-al șaselea sau cel de-al șaptelea frate, că ar fi socotit-o pe femeie piață rea, că iudeii sînt superstițioși; dacă acum mulți au această boală, cu mult mai mult pe vremea aceea. Dar, în afară de asta, iudeii fugeau de astfel de căsătorii, deși-i silea legea; astfel Rut, moabiteanca, rămasă văduvă, abia s-a căsătorit cu o rubedenie tare îndepărtată²⁴, iar Tamara, tot din pricina aceasta, a fost silită să trăiască cu socrul ei²⁵.

– Dar pentru ce saducheii n-au născocit numai doi sau trei frați, ci șapte?

– Ca să-și bată joc, după socotința lor, și mai mult de înviere. De aceea și spun: „*Toți au avut-o*”²⁶, ca să-L încurce.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Le-a răspuns la amîndouă întrebările lor; dar nu cuvintelor lor, ci gîndurilor lor, descoperind totdeauna gîndurile lor ascunse; uneori lasă mustrarea pe seama conștiinței celor ce-L întreabă, alteori îi mustră în auzul tuturor.

Uită-te cum Hristos le răspunde la amîndouă întrebările lor! Le arată întîi că este înviere, apoi că învierea nu-i așa cum și-o închipuie ei.

Că le spune:

„*Vă rătăciți, neștiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu*”²⁷.

Pentru că saducheii se dăduseră cunoscători ai Scripturii, citînd pe Moise și legea, Hristos le-a arătat că tocmai întrebarea pusă de ei îi vădește necunoscători ai Scripturii. De aceea au și venit să-L ispitească, pentru că nu știu Scripturile și pentru că nu cunosc cum trebuie puterea lui Dumnezeu. „Ce e de mirare, le spune Domnul, că Mă ispitiți pe Mine Care vă sînt încă necunoscut, cînd nu cunoașteți nici puterea lui Dumnezeu, despre care ați primit atîtea dovezi și pe temeiul rațiunii și al Scripturii? Rațiunea singură ar fi fost în stare să vă facă să cunoașteți că toate sînt cu putință la Dumnezeu?”

III

Hristos le răspunde la întrebare. Și pentru că pricina necredinței saducheilor în înviere era credința lor că pieirea este soarta tuturor

24. Rut 4, 1–10.

25. Fac. 38, 11–18.

26. Matei 22, 28.

27. Matei 22, 29.

lucrurilor din lume, de aceea Hristos le-a îndreptat mai întâi părerea lor greșită despre soarta lucrurilor din lume – că asta era pricina necredinței lor în înviere –, apoi le arată cum va fi învierea:

„*Că la înviere, le spune Hristos, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sînt ca îngerii lui Dumnezeu din cer*”²⁸.

Evangelhistul Luca spune: „*Ca fiii lui Dumnezeu*”²⁹. Așadar dacă nu se însoară, întrebarea este de prisos. Nu pentru că nu se însoară, de aceea sînt îngerii, ci pentru că sînt ca îngerii, de aceea nu se însoară.

Prin acest răspuns Hristos a înlăturat și celelate păreri greșite despre înviere, după cum și Pavel, printr-un cuvînt, a lăsat să se înțeleagă totul: „*Căci chipul lumii acesteia trece*”³⁰.

Hristos a arătat deci cum va fi învierea; dar totodată a arătat că este înviere. Cu toate că a fost dovedită și existența învierii odată cu arătarea chipului cum va fi învierea, totuși Hristos adaugă cu prisosință și alte dovezi; nu se mărginește să le răspundă numai cuvintelor lor, ci le răspunde și gîndurilor lor. Astfel, cînd nu sînt prea vicleni, ci Îl întreabă din neștiință, Hristos îi învață cu dragă inimă; dar cînd Îl întreabă numai din răutate, nici nu le răspunde la întrebare. Și le-a închis gura saducheilor tot cu Moise, pentru că și ei pe Moise îl aduseseră ca temei, și le-a zis:

„*Iar despre învierea morților n-ați citit că: „Eu sînt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov? Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor*”³¹.

„Nu este Dumnezeu al celor ce nu există, le spune Hristos, al celor ce odată au murit și nu vor mai învia”. N-a spus: „*Eram*”, ci: „*Sînt*” al celor ce există, al celor ce trăiesc. După cum Adam a murit prin hotărîrea lui Dumnezeu în ziua în care a mîncat din pom, chiar dacă a mai trăit după aceea, tot așa și acești patriarhi trăiesc prin făgăduința învierii, chiar dacă au murit.

– Dar atunci pentru ce se spune în altă parte: „*Ca să domnească și peste morți și peste vii*”³²?

– Nu este nici o contradicere între un text și altul. Prin „*morți*” se înțeleg aici cei care au să fie vii. De altfel altceva se spune în cuvintele: „*Eu sînt Dumnezeul lui Avraam*” și altceva în „*Ca să domnească și peste morți și peste vii*”. Domnul cunoaște și un alt fel de moarte, despre care a spus: „*Lăsați morții să-și îngroape morții lor*”³³.

28. Matei 22, 30.

29. Luca 20, 36.

30. I Cor. 7, 31.

31. Matei 22, 31–32.

32. Rom. 14, 9.

33. Matei 8, 22.

„Și auzind mulțimile se mirau de învățătura Lui”³⁴.

Saduchei n-au cules vreun folos din cuvintele lui Hristos; ci, fiind biruiți, au plecat; dar mulțimile cele curate la inimă au cules folos.

Așadar³⁵ pentru că așa este învierea, haide să facem totul ca să avem parte de locurile cele dintii de acolo! Iar dacă vreți să vă arăt că chiar înainte de înviere există oameni care trăiesc și se bucură de roadele învierii, chiar aici pe pământ, să mergem iarăși în pustie. Vă voi vorbi iarăși de viața acelorăși monahi, pentru că văd că mă ascultați cu multă plăcere. Să vedem, dar, și astăzi taberele cele duhovnicești. Să vedem viață fericită, lipsită de teamă.

Monahii aceștia nu locuiesc în corturi, cu sulițe ca ostașii – că aici pusesem capăt cuvîntului meu –, nici cu scuturi și platoșe; n-au nici una din aceste arme și totuși săvîrșesc fapte pe care ostașii nu le pot săvîrși nici cu armele. Iar dacă vrei, poți să-i vezi! Vino, dă-mi mîna, să mergem amîndoi pe cîmpul de bătălie și să vedem bătălia lor. Monahii aceștia luptă în fiecare zi; ucid pe potrivnici, înving toate poftele care ne supără pe noi. Și vei vedea toate poftele acestea culcate la pământ, nemaiputînd să facă vreo mișcare. Vei vedea într-adevăr înfăptuit cuvîntul acela apostolic: „*Cei ce sînt ai lui Hristos și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele*”³⁶. Ai văzut mulțimea de morți zăcînd grămadă, uciși cu sabia Duhului? De aceea nu se aude acolo de beție, nici de lăcomie la mîncare. O arată masa lor, semnele de biruință care stau pe ea. Beția și lăcomia la mîncare, această fiară cu multe fețe și cu multe capete, zace moartă, biruită de băutura de apă. Ca și Scila³⁷ și Hidra³⁸ din mitologie, beția are multe capete. Din unul se naște desfrînarea, din altul, mînia, din celălalt, lenea, din celălalt, dragostea păcătoasă; dar toate sînt doborîte la pământ. Taberele celelalte, ale ostașilor, sînt biruite toate de aceste patimi, chiar de-ar fi biruit ele zeci de mii de dușmani; în fața acestor falange de patimi nu pot rezista nici armele, nici sulițele, nici orice altă armă. Și-i vei găsi pe ostași, pe acești uriași, pe acești eroi care au săvîrșit atîtea fapte de bărbăție pe cîmpul de bătaie, legați, fără lanțuri, de somn și de beție, zăcînd la pământ fără să fie uciși și fără să aibă răni, ca pe niște răniți, dar, mai bine spus, chiar mai rău; că răniții mai dau un semn de viață; dar aceștia nici atîta, ci îndată cad.

Ai văzut că tabăra monahilor este mai puternică și mai minunată? Pe dușmanii aceia, care îi biruie pe ostași, monahii îi ucid numai cu

34. Matei 22, 33.

35. De aici începe partea morală: *Despre monahi. Monahii sînt mai încercați decît cei înarmați cu sulițe. Despre cei ce petrec și se desfătează și despre cei ce nu petrec și nici nu se desfătează; și de unde își adună și unii și alții cele ce pun pe mesele lor.*

36. Gal. 5, 24.

37. Vezi nota 45, Omilia IV, 8.

38. Șarpe monstruos cu nouă capete.

voința. Fac atît de neputincioasă beția, maica aceasta a tuturor răutăților, că nici nu-i mai necăjește. Cînd beția, generalul patimilor, zace la pămînt, cînd capul îi este tăiat, trupul stă liniștit. Și victoria aceasta o săvîrșește fiecare din monahii care locuiesc pustia. În războiul dus de monahi nu-i ca în războaiele celelalte, unde dușmanul, care a fost rănit și a căzut, nu mai poate ataca pe nimeni. În războiul purtat de monahi fiecare trebuie să doboare fiara, pentru că cel care n-a lovit-o și n-a doborît-o la pămînt este supărat de fiară mai departe.

IV

Ai văzut victorie strălucită? Oștirile întregului pămînt nu pot să fie toate biruitoare; monahii însă sînt toți biruitori; toți dușmanii lor stau întinși de-a valma răniți la pămînt: cuvintele și gîndurile cele nebu-nești, mîndria cea dezgustătoare și toate pe cîte beția le înarmează. Monahii imită pe Stăpînul lor, de Care Scriptura, minunîndu-se, zice: „*Din pîrîu pe cale va bea, de aceea va înălța capul*”³⁹.

Vreți să vedeți și o altă mulțime de morți? Să vedem poftele pe care le odrăslește traiul bun, poftele pe care le nasc bucătarii, cofetarii și cei ce dau ospete. Mă rușinez să vorbesc de toate; totuși voi vorbi de păsările aduse din Faza⁴⁰, de mîncărurile amestecate cu sos mult, de mîncărurile calde, de mîncărurile reci, de regulile de pregătît mîncărurile. Și, ca și cum ar avea de guvernat un oraș sau de comandat o armată, tot așa și aceștia legiuiesc și rînduiesc ce mîncăruri să se servească întîi și ce mîncăruri pe urmă. Unii servesc întîi păsări la grătar umplute cu pește; alții încep cu alte mîncăruri aceste ospete nelegiuite. Și e întrecere mare și în ce privește calitatea și în ce privește ordinea mîncărilor și în ce privește mulțimea lor. Se laudă cu lucruri de care ar trebui să se ascundă sub pămînt; unii, că au stat la masă o jumătate de zi, alții, o zi întreagă, iar alții că au mai adăugat și noaptea. Cunoaște-ți, nenorocitele, măsura stomacului! Rușinează-te de lăcomia ta fără de măsură.

Așa ceva nu vezi la îngerii aceia. Și aceste pofte sînt moarte. Mîncărurile sînt pentru nevoia trupului, nu pentru îmbuibare și desfătare. Nu sînt acolo vînători de păsări, nici pescari, ci pîine și apă. Sînt alungate de acolo tulburările, zăpăceala și zgomotul, totul, și din chilie și din trup; liniștea e mare, ca într-un port. La cei ce se îmbuibază și petrec viforul e cumplit. Spintecă, te rog, cu mintea, stomacul unui om care se îmbuibază cu atîtea mîncăruri și băuturi! Vei vedea că e o ladă de gunoi, o hazna necurată, un mormînt vărui. Îmi este rușine să spun ce se întîmplă cu

39. Ps. 109, 8.

40. Oraș în Armenia.

el mai departe: ghiorăiturile cele dezgustătoare, vărsăturile, ieșirile pe jos și pe sus. Dar du-te și la monahi! Ai să vezi acolo moarte toate aceste poște, după cum moartă e și dragostea cea trupească pe care o naște îmbuibarea. Ai să vezi că toate aceste poște sînt aruncate la pămînt, cu caii și cu purtătorii de poveri – căci cuvintele: purtător de poveri, armă și cal sînt denumiri rușinoase ale unor fapte rușinoase –, ai să vezi că stau liniștite și armele și calul și călărețul. La cei ce se îmbuibează însă, cu totul dimpotrivă; stau aruncate la pămînt sufletele lor moarte. La sfinții aceia biruința e strălucită nu numai la masă, ci și la toate celelalte: la bani, la slăvă, la invidie și la toate bolile cele sufletești.

Nu ți se pare, oare, că tabăra monahilor e mai puternică decît tabăra ostașilor? Nu ți se pare oare masa lor mai bună? Cine va fi împotriva? Nimeni! Nici chiar cei subjugați de poște și plăceri, oricît de subjugați ar fi! O masă te înalță la cer; cealaltă te trage la iad; pe una o poruncește diavolul, pe cealaltă, Hristos; una are ca lege îmbuibarea și desfrîul, cealaltă filozofia și castitatea; la una vine Hristos, la cealaltă diavolul. Unde-i beție, acolo-i diavolul; unde-s cuvinte de rușine, unde-i îmbuibare, acolo dănuiesc demonii. O masă ca aceasta a avut bogatul acela⁴¹. De aceea n-a fost stăpîn nici pe o picătură de apă.

V

Monahii aceștia n-au o masă ca aceasta, ci cugetă și trăiesc chiar de pe pămînt viața îngerilor. Nu se însoară, nu dorm mult, nu se îmbuibează; puțin le mai lipsește ca să fie fără de trup. Nimeni nu poate învinge așa de ușor pe dușmanii săi ca monahul; îi învinge chiar cînd stă la masă. De aceea profetul spune: „*Gătit-ai înaintea mea masă, împotriva celor ce mă necăjesc*”⁴². N-ai greși dacă ai spune și despre masa lor aceste cuvinte. Că nimic nu stînjenește atîta sufletul ca pofta cea păcătoasă, ca îmbuibarea, ca beția, ca păcatele ce se nasc din ele. Știu bine aceasta cei care au încercat pe propria lor piele aceste păcate. Dar vei ști și mai bine deosebirea dintre o masă și alta dacă ai afla de unde adună banii o masă și de unde, alta.

– De unde sînt adunați banii celor care au mesele pline de tot felul de mîncăruri și băuturi?

– De pe urma a nenumărate lacrimi! De la văduve lăsate pe drumuri, de la orfani jefuiți! Masa cealaltă, a monahilor, își adună banii de pe urma muncii lor cinstite. Masa lor se aseamănă cu o femeie frumoasă și mîndră la chip, care n-are nevoie de sulimanuri, că își are fru-

41. Luca 16, 19-31.

42. Ps. 22, 6.

mușeșea ei firească. Masa celorlalți se aseamănă cu o desfrînată nerușinată și urîță la chip, care, deși își dă cu multe sulimanuri pe obraji, nu reușește să-și ascundă urîțenia, ci i se vădește urîțenia cu cît te apropii mai mult de ea. Și masa lor e tot așa: atunci își arată mai mult hidoșenia cînd stai mai aproape de ea. Nu te uita la oaspeți cînd se duc la ospăț, ci cînd se întorc! Atunci vei vedea hidoșenia mesei! Masa monahilor, pentru că este curată și cinstită, nu lasă pe comeseni să grăiască cuvinte de rușine; masa celorlalți, pentru că e desfrînată și necinstită, nu lasă să se audă un cuvînt cumsecade; una caută folosul celui ce stă la masă; cealaltă, pierderea lui; una nu te lasă să mîinii pe Dumnezeu; cealaltă nu te lasă să nu-L mîinii.

Să ne ducem, așadar, la monahi! De acolo vom afla cu cîte legături sîntem legați; de acolo vom învăța să întindem masă plină de nenumărate bunătăți, masă prea plăcută, masă fără multe cheltuieli, masă lipsită de griji, de invidie, de gelozie, de orice boală; masă plină de bune nădejdi, masă cu multe biruințe. Acolo sufletul nu ți se tulbură; acolo nu-i supărare; acolo nu-i mînie; peste tot, liniște, peste tot, pace. Nu-mi vorbi mie de tăcerea slugilor din casele bogaților, ci de strigătul oșpețelor. Nu mă gîndesc la strigătul unuia către altul – și acesta-i de rîs –, ci la strigătul dinăuntru fiecărui oaspete, cel din sufletul lui, care aduce peste el cumplită robie; mă gîndesc la tulburările gîndurilor, la viforul, la întunecimea și la furtuna din sufletul lor, din pricina cărora toate se amestecă în mintea lor, totul se zăpăcește, ca într-o luptă dată în întunecimea nopții. În corturile monahilor nimic din toate acestea, ci multă liniște, multă pace. Mesei celeilalte îi urmează un somn asemănător cu moartea; mesei acesteia, trezvie, priveghere; aceleia, iadul; acesteia, împărăția cerurilor și cununile cele nemuritoare.

Să căutăm, dar, să avem și noi în casele noastre o astfel de masă, ca să ne bucurăm și de roadele ei, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să avem parte, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

„Iar fariseii, auzind că a închis gura saducheilor, s-au adunat împreună și L-a întrebat unul din ei, învățător de lege, ispitindu-L și zicînd: „Învățătorule, care poruncă este mai mare în lege?”¹

I

Evangelhistul arată iarăși pricina pentru care fariseii ar fi trebuit să tacă; și cu asta dă pe față și obrăznicia lor.

– Cum și în ce chip?

– Prin aceea că ei Îl atacă din nou pe Hristos, deși auziseră că închisese gura saducheilor. Ar fi trebuit ca aceasta să-i potolească; dar nu; se silesc să-L atace mai grozav decît înainte. Acum pun pe un legiuitor să-L întrebe; nu pentru că voiau să afle, ci pentru că voiau să-L ispitească. Și-L întreabă: „*Care este cea dintîi poruncă?*” Și pentru că cea dintîi poruncă este aceasta: „*Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău*”, ei Îi pun această întrebare cu nădejdea că-L vor prinde, că adică Hristos are să îndrepte această poruncă ca să arate că și El este Dumnezeu.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Le-a arătat că au ajuns aici pentru că n-au nici un pic de dragoste, pentru că sînt mistuiți de invidie, pentru că-i roade pizma. Și le-a spus:

„*Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău. Aceasta este cea dintîi și cea mai mare poruncă; iar a doua, asemenea acesteia: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși*”².

– Pentru ce a spus: „*Asemenea acesteia*”?

– Pentru că porunca aceasta, a doua, deschide drum celei dintîi și este și ea la rîndul ei întărită de aceasta: „*Oricine face fapte rele urăște lumina și nu vine la lumină*”³; și iarăși: „*Zis-a cel nebun în inima sa: „Nu este Dumnezeu*”⁴.

– Și ce urmează de aici?

1. Matei 22, 34–36.

2. Matei 22, 37–39.

3. Ioan 3, 20.

4. Ps. 13, 1; 52, 1.

– O spune profetul în continuare: „*S-au stricat și urîți s-au făcut întru îndeletnicirile lor*”⁵; și iarăși: „*Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint, pe care poftindu-o unii, s-au rătăcit de la credință*”⁶; și: „*Cel care Mă iubește va păzi poruncile Mele*”⁷. Iar poruncile Lui și capul poruncilor Lui sînt acestea: „*Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuți*”.

Deci dacă a iubi pe Dumnezeu înseamnă a iubi pe aproapele – „*Dacă Mă iubești, Petre, spune Hristos, păstorește oile Mele*”⁸ –, iar dacă a iubi pe aproapele înseamnă a împlini poruncile, atunci pe bună dreptate a spus Hristos:

„*În aceste două porunci se cuprind toată legea și profeții*”⁹.

Domnul face acum ceea ce făcuse mai înainte cu saducheii. Aceia Îl întrebaseră despre modul învierii; i-a învățat despre înviere, dar i-a învățat mai mult decît ceruseră ei. Și acum a fost întrebat de cea dintîi poruncă; El însă vorbește și de a doua, foarte apropiată de cea dintîi; că a doua este asemenea celei dintîi – lăsîndu-le să înțeleagă că din răutate L-au întreat. Că „*dragostea nu pizmuiește*”¹⁰. Cu aceasta le dovedește că El ascultă și de lege și de profeți.

– Dar pentru ce evanghelistul Matei spune că legiuitorul L-a întreat ca să-L ispitească, iar evanghelistul Marcu, dimpotrivă: „*Văzînd Iisus, spune el, că a răspuns înțelept, i-a zis lui: „Nu ești departe de împărăția lui Dumnezeu*”¹¹.

– Nu este nici o contradicere între un evanghelist și altul, ci chiar deplin acord. La început, legiuitorul L-a întreat pe Hristos pentru a-L ispiți; dar, folosindu-se de pe urma răspunsului, a fost lăudat. Hristos nu l-a lăudat la început, ci cînd legiuitorul a spus că dragostea de aproapele este mai mare decît arderile de tot¹²; atunci i-a zis: „*Nu ești departe de împărăția lui Dumnezeu*”¹³. Legiuitorul trecuse cu vederea toate poruncile cele mici și a vorbit de dragoste, care este capul virtuților. Toate celelalte porunci – și sîmbăta și celelalte – sînt date în vederea acestei porunci. Hristos însă nici nu l-a lăudat desăvîrșit, că îi lipsea încă ceva. Spunînd: „*Nu ești departe*”, i-a arătat că e încă departe, ca să-l facă să caute ce-i mai lipsea.

5. Ps. 52, 2.

6. Tim. 6, 10.

7. Ioan 14, 15.

8. Ioan 21, 16.

9. Matei 22, 40.

10. I Cor. 13, 4.

11. Marcu 12, 34.

12. Marcu 12, 33.

13. Marcu 12, 34.

Să nu te minunezi că l-a lăudat, cînd legiuitorul I-a spus: „*Unul este Dumnezeu și nu este altul afară de El*”, ci cunoaște și aici că Domnul răspunde după sufletul celor care vorbeau cu El.

Oricit de multe lucruri ar spune ei despre Hristos, nevrednice de slava Lui, totuși nu vor îndrăzni să spună că El nu este Dumnezeu.

– Dar atunci pentru ce îl mai laudă, cînd legiuitorul spune că nu este alt Dumnezeu în afară de Tatăl?

– Cînd Hristos îi laudă răspunsul lui, nu vrea să spună că El nu-i Dumnezeu – Doamne, ferește! Dar pentru că nu era timpul potrivit să descopere Dumnezeirea Sa, îl lasă să rămînă în învățătura lui de mai înainte; îl laudă însă că știe bine învățăturile cele vechi, ca să-l facă destoinic să primească la vreme potrivită și învățătura Noului Testament. De altfel cuvintele: „*Unul este Dumnezeu și în afară de El nu este Dumnezeu*” nu sînt spuse nici în Vechiul Testament, nici în altă parte pentru lepădarea Fiului, ci în opoziție cu idolii. Deci, Domnul, lăudînd pe legiuitorul acesta, care a grăit așa, îl laudă în sensul explicațiilor de mai înainte.

Apoi, după ce a răspuns, îi întreabă și El la rîndul Său pe farisei:

„*Ce vi se pare de Hristos? Al cui Fiu este? Ei au spus: „Al lui David”*”¹⁴.

Uită-te, te rog, cînd pune Hristos fariseilor întrebarea: „*Al cui Fiu este Hristos*”? După ce făcuse atîtea minuni, după ce săvîrșise atîtea semne, după ce Î se pusese atîtea întrebări, după ce arătase și cît de mare este acordul dintre El și Tatăl – acord și în cuvinte și în fapte –, după ce lăudase pe învățătorul de lege, care spusese: „*Unul este Dumnezeu*”, ca să nu poată spune fariseii: „A făcut minuni, dar este împotriva legii, este potrivnic lui Dumnezeu”. De aceea le pune atît de tîrziu întrebarea aceasta, ca să-i îndrumeze pe nesimțite și să dea și ei mărturie că El este Dumnezeu. Pe ucenicii Săi i-a întrebat mai întîi ce spun oamenii despre El și apoi pe farisei. Pe aceștia nu i-a întrebat cum i-a întrebat pe ucenici; ar fi spus că este un înșelător, un viclean, pentru că ei grăiesc orice fără teamă. De aceea le cere hotărîrea lor.

II

Pentru că avea să meargă la patimă, Hristos citează profeția care Îl propovăduise limpede ca Domn. N-o citează așa dintr-o dată, nici n-o spune din proprie inițiativă, ci mînat de o pricină binecuvîntată.

Domnul i-a întrebat al cui Fiu este Hristos; dar pentru că n-au spus adevărul despre El – că au spus că El este simplu om –, Hristos le îndreaptă părerea lor greșită și citează pe David, care propovăduise

Dumnezeirea Lui. Fariseii socoteau că Hristos este un simplu om; de aceea au și răspuns: „*Al lui David*”. Hristos însă, îndreptându-le părerea lor, citează pe profet, care mărturisește că este Domn, că este cu adevărat Fiu și de aceeași cinste cu Tatăl. Și nu S-a oprit aici; ci, ca să-i înfri-coșeze, adaugă și următoarele, zicînd:

„*Pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale*”¹⁵.

Pentru ca măcar așa să-i aducă la Sine. Și ca să nu spună fariseii că David L-a numit „*Domn*” lingușindu-L și că spusa aceasta este numai o spusă omenească, iată ce întrebare le pune Hristos fariseilor:

„*Dar cum David cu duhul Îl numește Domn?*”¹⁶

Vezi că îi face să primească pe nesimțite adevărul despre El și despre slava Sa? Mai întîi a spus: „*Ce vi se pare vouă? Al cui Fiu este?*”, ca prin întrebare să-i facă să dea răspunsul cel drept; dar pentru că fariseii au răspuns: „*Al lui David*”, Hristos n-a spus: „*Dar iată ce grăiește David*”, ci tot sub formă de întrebare zice: „*Dar cum David cu duhul Îl numește Domn?*”, tot ca să nu-i supere spusele Sale. De aceea nici n-a spus: „*Ce vi se pare vouă despre Mine?*”, ci: „*Despre Hristos*”. Tot așa și apostolii aduc vorba despre Hristos tot pe nesimțite, cînd spun: „*Se cuvine să vorbim cu îndrăzneală despre patriarhul David că a și murit și a și fost îngropat*”¹⁷. Și Hristos la fel, tot pentru aceeași pricină, dă învățătura aceasta sub formă de întrebare și sub formă de silogism, spunînd:

„*Dar cum David cu duhul Îl numește Domn? zicînd: „Zis-a Domnul către Domnul Meu: „Șezi de-a dreapta Mea pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale”. Deci dacă David Îl numește Domn, cum este Fiu al lui?*”¹⁸

Prin aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că nu-i Fiul lui David – Doamne ferește! –, că n-ar fi ținut de rău pe Petru pentru asta, ci ca să îndrepte părerea greșită a fariseilor despre El. Deci cînd Hristos spune: „*Cum este Fiu al lui?*”, spune aceasta: „Este Fiul lui David, dar nu așa cum ziceți voi!” Fariseii spuneau că Hristos este numai Fiul lui David, nu și Domn. Și lucrul acesta îl spune Hristos după ce a adus mărturia profetului David, dar și atunci tot pe nesimțite: „*Deci dacă David Îl numește Domn, cum este Fiu al lui?*”

Fariseii însă nu I-au dat nici un răspuns, deși au auzit aceste cuvinte. Nici nu voiau să învețe ceea ce trebuia. De aceea și Hristos adaugă zicînd că Hristos este Domn lui David. Dar, mai bine spus, nici aceste cuvinte nu le-a grăit în chip absolut, ci a luat în sprijinul Său și pe

15. *Matei* 22, 44.

16. *Matei* 22, 43.

17. *Fapte* 2, 29.

18. *Matei* 22, 43–45.

profetul David, pentru că fariseii nu credeau în cuvintele Lui și pentru a nu fi bîrfit de ei. Lucrul acesta mai cu seamă trebuie să-l avem în vedere: să nu ne smintim cînd Domnul spune despre El ceva umilitor și josnic. Pricina, în afară de altele multe, este aceea că El Se coboară pînă la judecata și sufletul celor cu care vorbește. De aceea și acum învață sub formă de întrebare și răspuns. Dar și sub forma aceasta lasă să I se întrevadă Dumnezeuirea Sa. Nu-i același lucru a auzi că este Domn al iudeilor cu a auzi că este Domn al lui David.

Uită-mi-te și ce prilej potrivit a găsit Domnul ca să vorbească de Dumnezeuirea Sa. Cînd legiuitorul I-a spus că „*Unul este Domnul*”, atunci a vorbit și despre El că este Domn și pe temeiul profeției lui David, nu numai pe temeiul faptelor Lui. Le-a arătat, apoi, că Tatăl Îl va răzbuna: „*Pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale*”. Și aceste cuvinte arată acordul dintre El și Tatăl și egalitatea de cinste.

Acest sfîrșit pune Hristos discuției Sale cu fariseii. Sfîrșit sublim și măreț, în stare să le coasă gurile. Din pricina acestui sfîrșit fariseii au tăcut; nu de bună voie, ci pentru că n-au mai avut ce spune. Și astfel au primit o lovitură de moarte, ca să nu mai îndrăznească să mai vină la El cu astfel de întrebări.

Că spune evanghelistul:

„*Nimeni n-a mai îndrăznit din acea zi să-L mai întrebe*”¹⁹.

Nu puțin au folosit mulțimile de pe urma acestor discuții cu fariseii. De aceea de acum înainte Hristos Își îndreaptă către mulțimi cuvîntul. Izgonise lupii, sfărîmase uneltirile lor.

Fariseii n-au cîștigat nimic, pentru că erau stăpîniți de slavă deșartă, pentru că erau cuprinși cu totul de această patimă cumplită.

Cumplită²⁰ este patima aceasta și are multe capete. Din pricina slavei deșarte unii oameni iubesc cu înfocare slujbele înalte, alții banii și averile, alții puterea. Și, tot mergînd așa înainte, slava deșartă îi face pe unii ca, tot de dragul ei, să dea milostenii, să postească, să se roage, să predice. Multe sînt capetele acestei fiare. Nu e deloc de mirare ca oamenii să umble după slava deșartă cînd sînt bogați, cînd sînt puternici; dar să postească, să se roage de dragul slavei deșarte, asta e ciudat, asta merită multe lacrimi. Să nu mă mărginesc însă numai la muștrări. Haide să spun în ce chip putem scăpa de slava deșartă. Pe cine să-i învăț mai întîi? Pe cei care caută să fie lăudați și slăviți de lume pentru bogăția lor sau pentru hainele lor frumoase și scumpe sau pentru slujbele lor înalte sau pentru predica și învățătura lor sau pentru arta și

19. Matei 22, 46.

20. De aici începe partea morală: *Despre cei care umblă după slava deșartă și mai ales despre cei care fac milostenie pentru a fi văzuți.*

meseria lor sau pentru vigoarea trupului lor sau pentru frumusețea lor sau pentru bijuteriile și podoabele lor sau pentru cruzimea lor sau pentru iubirea lor de oameni sau pentru milostenia lor sau pentru răutatea lor sau pentru sfârșitul vieții lor sau pentru soarta după sfârșitul vieții lor? Că, după cum am spus, patima aceasta are multe gheare și și le întinde chiar dincolo de viața noastră. Se spune: „Cutare a murit”; iar ca să fie admirat și laudat se spune că a rînduit ce să se facă după moartea lui; de aceea cutare e sărac și cutare e bogat. Grozăvia e aceea că oamenii găsesc în stări cu totul contrarii pricini pentru a umbla după laudele lumii.

III

Pe cine, dar, să-l învăț mai întâi? Pe cine să-l rînduiesc mai întâi în ordine de bătaie împotriva acestei patimi? O singură cuvîntare nu-i de ajuns să-i cuprindă pe toți. Vreți să începem cu cei care umblă după slava deșartă cînd fac milostenie? După părerea mea, da, pentru că eu iubesc tare mult milostenia și sufăr cînd o văd prihănită, cînd văd că slava deșartă uneltește împotriva ei, așa cum o doică o face pe codoașa pe lîngă fata unui împărat; cum o crește spre rușinea și paguba ei și o strică; cum îi poruncește să disprețuiască pe tatăl ei, dar să se împodobească spre plăcerea unor bărbați murdari și de multe ori de disprețuit; cum pune pe ea podoabe de rușine și lipsite de cinste, așa cum vor străinii, nu cum vrea tatăl ei. Haide, dar, să mă adresez acestora. Să ne închipuim o milostenie făcută cu multă dărnicie, dar cu scopul de a fi văzută și știută de oameni. În primul loc, slava deșartă o scoate din camera cea părintească. Tatăl poruncise să nu fie văzută nici de mîna stîngă²¹; dar slava deșartă o arată robilor, oricui se întîmplă, chiar celor care nici n-o cunosc. Ai văzut că o face desfrînată și prostituată și o împinge să facă dragoste cu oameni ticăloși și să se poarte cum vor aceia? Vrei să vezi că milostenia făcută pentru slava deșartă nu face numai desfrînat pe un astfel de suflet, ci și nebun? Uită-te cu luare aminte la el! Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceea ca milostenia să lase cerul și să fugă după sclavi fugari, după stricători de case, să alerge pe străzi și ulițe după oameni care o urăsc, după niște oameni hidoși și urîți la chip, care nu vor nici s-o vadă, care o urăsc tocmai pentru că moare de dorul lor? Că pe nimeni nu urăsc oamenii atît de mult ca pe cei care au nevoie de slăvirea lor. Îi învinuiesc în fel și fel de chipuri și se petrece cu ei ce s-ar petrece cu o fiică de împărat, fecioară, pe care ai coborî-o de pe tronul ei împărătesc și i-ai porunci să trăiască cu niște gladiatori care și-ar bate joc de ea. Că oamenii atunci mai mult îți întorc spatele cu cît umbli mai mult după ei. Dacă ceri însă de la Dumne-

21. Matei 6, 3.

zeu slavă, cu atît mai mult te atrage, te laudă și-ți dă mare răsplată. Dacă vrei să vezi și în alt chip paguba ce-o ai cînd dai milostenie de dragul slavei deșarte, de ochii lumii și spre fală, gîndește-te la marea durere și neconținută tristețe ce-ți va pătrunde în suflet cînd vor suna în urechile tale cuvintele lui Hristos, spunîndu-ți că ți-ai pierdut toată răsplata²². În toate împrejurările slava deșartă este un rău, dar mai cu seamă în iubirea de oameni; e o mare cruzime, pentru că trîmbițezi nenorocirile altora și insulti aproape pe cei săraci. Dacă insulti pe cel căruia i-ai făcut bine, dacă-i vorbești de binefacerile ce i le-ai făcut, gîndește-te ce faci cînd le spui în fața altora mulți.

– Cum să scăpăm de această patimă?

– Dacă învățăm să facem milostenie, dacă știm cine sînt cei de la care căutăm slava.

Spune-mi, cine este dascălul milosteniei? Negreșit Dumnezeu, Care ne-a învățat milostenia, Care o cunoaște mai bine decît toți, Care miluiește la nesfîrșit. Te întreb acum! Dacă ai învăța luptele atletice, la cine te-ai uita sau cui ai vrea să-i arăți exercițiile tale? Celui care vinde zarzavaturi, pescarului sau instructorului tău? Ceilalți sînt mulți, dar instructorul este unul. Ce-ți pasă de rîd alții, dacă instructorul tău te admiră? Nu rîzi și tu de ei împreună cu el? Sau ce? Dacă înveți luptele atletice nu te uiți, oare, la cel care știe să te învețe să lupți? Dacă înveți arta oratorică, nu-i așa că dorești laudele dascălului de retorică și disprețuiești laudele celorlalți? Nu-i, oare, o prostie ca în celelalte meserii să te uiți numai la dascăl, iar cînd e vorba de milostenie să faci cu totul dimpotrivă? Și doar paguba nu-i aceeași. Acolo, dacă lupți pentru părerea mulțimii și nu pentru a dascălului, paguba privește numai lupta; aici însă paguba privește viața veșnică. Ai ajuns prin milostenie asemenea lui Dumnezeu? Fii asemenea Lui și prin a nu-ți arăta milostenia. Hristos spunea celor pe care-i vindeca să nu spună nimănui. Îmi spui că vrei să fii numit de oameni milostiv? Pentru care cîștig? Pentru nici unul, dar pentru nesfîrșită pagubă. Aceia pe care-i chemi să fie martori milosteniei tale ajung tîlhari ai comorilor celor din ceruri. Dar, mai bine spus, nu ei, ci noi înșine ne furăm comorile noastre și împrăștiem cele depuse sus. Ce nenorocire nemaîntîlnită! Ce patimă nemaiauzită! Cînd n-o roade molia, nici n-o sapă tîlharul, o împrăstie slava deșartă. Aceasta-i molia comorilor tale de sus; acesta-i tîlharul bogățiilor tale din ceruri. Slava deșartă ne cară bogăția cea nejeftuită; ea pîngărește și strică totul. Diavolul a văzut că în ținutul acela de sus nu pot pătrunde tîlharii și moliile, nici alte primejdii; de aceea diavolul a pus slava deșartă să ne care de acolo toată bogăția.

IV

Dorești slavă? Nu îți este de ajuns slava ce ți-o dă cel ce a primit milostenia, adică slava pe care ți-o dă Bunul Dumnezeu, ci dorești și slava de la oameni? Vezi să nu pățești cu totul dimpotrivă. Să fii osîndit nu pentru că n-ai făcut milostenie, ci pentru că ți-ai trîmbițat milostenia, pentru că te-ai fâlit cu ea, pentru că ai făcut pricină de laudă din nenorocirile altora. Milostenia e o taină. Închide, dar, ușile, ca să nu vadă cineva ce nu-i îngăduit să arăți! Acestea-s mai cu seamă tainele noastre: milostenia și dragostea de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu ne-a miluit după mare mila Sa, deși noi nu-L ascultăm. La slujba noastră din biserică cea dintîi cerere către Dumnezeu este o cerere după mila lui Dumnezeu, rugîndu-ne să miluiască Dumnezeu pe cei stăpîniți de duhurile necurate; a doua cerere, tot o cerere după mila lui Dumnezeu: ne rugăm să miluiască Dumnezeu pe cei ce fac pocăință; a treia cerere iarăși este pentru noi înșine; iar această cerere o rostesc copiii cei neprihăniți ai poporului, care se roagă lui Dumnezeu pentru milă. Pentru cei ce au săvîrșit păcate multe și care au nevoie de muștrare ne rugăm lui Dumnezeu noi preoții după ce noi înșine ne-am osîndit păcatele noastre. Pentru noi însă se roagă copiii, pentru că împărăția cerurilor este a acelor care sînt nevinovați ca ei. Aceasta arată că mai cu seamă aceia care sînt nevinovați și smeriți ca și copiii, aceia pot să se roage lui Dumnezeu pentru cei păcătoși. Cîtă milă, cîtă iubire de oameni aduce de la Dumnezeu această taină a milosteniei o știu cei care fac milostenie așa cum o cere Dumnezeu. Și tu, dar, cînd miluiești după puterile tale pe vreun om, închide ușile casei tale! Să știe că miluiești numai cel pe care-l miluiești; și, dacă se poate, nici acesta. Dar dacă lași ușile deschise, trîmbițezi taina. Gîndește-te că te osîndește chiar acela căruia îi ceri să te slăvească; de îți este prieten, te osîndește în cugetul lui; de îți este dușman, își bate joc de tine față de alți oameni. Capeți cu totul altceva de ce doreai. Dorești să-ți spună: „Ce milostiv e!”, dar el nu-ți va spune asta, ci: „Cît de dragă îi este slava deșartă! Cum caută să placă oamenilor!” și încă alte ocări cu mult mai grele ca acestea. Dar dacă ascunzi taina va spune despre tine cu totul alte cuvinte: „Cît de mult iubește pe oameni! Cît e de milostiv!” Fii încredințat că Dumnezeu nu lasă ca milostenia ta să rămînă ascunsă; dacă tu o ascunzi, o face cunoscută Dumnezeu; atunci mai mare e minunea, mai mare e cîștigul.

Milostenia deci făcută de ochii lumii nu ne aduce slavă. Cu cît ne sîrguim și ne silim să dobîndim mai multă slavă, cu atît sîntem mai lipsiți de slavă. Nu numai că nu dobîndim slavă de om milostiv, ci nume rău; și pe lîngă aceasta suferim și mare pagubă.

Pentru toate aceste pricini, să nu umblăm după slava lumii; să dorim numai slava lui Dumnezeu. Așa vom dobîndi și slava aceasta de aici și ne vom bucura și de bunătățile cele veșnice, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

**„Atunci Iisus a grăit mulțimilor și ucenicilor Lui, zicînd:
 „Pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii.
 Deci toate cîte vă vor zice să faceți, faceți;
 dar după faptele lor să nu faceți”¹**

I

– Cînd „atunci”?

– După ce a spus cuvintele de mai înainte; după ce a închis gura fariseilor; după ce n-au mai îndrăznit să-L ispitească; după ce a arătat că răutatea lor e de nevindecat.

Și pentru că vorbise de Domn și de Domn, revine iarăși asupra legii.

Poate însă că cineva mi-ar spune:

– Dar legea n-a spus așa, ci: „*Domnul Dumnezeuul tău este un singur Domn*”².

– Da! Dar Scriptura numește lege întreg Vechiul Testament. Hristos grăiește așa pentru a arăta că este un perfect acord între El și Tatăl. Dacă I-ar fi potrivit, ar grăi lucruri potrivnice legii; dar așa, cere să se respecte atît de mult legea, încît poruncește să se păzească legea chiar dacă învățătorii de lege sînt niște stricați. Tot acum vorbește și despre viață și despre purtarea în viață, pentru că viața stricată și dragostea de slavă au fost mai ales pricina necredinței fariseilor. Așadar, pentru a îndruma pe calea cea dreaptă pe ascultătorii Săi, le poruncește cu tărie să nu disprețuiască pe învățători și nici să nu se ridice împotriva preoților; că aceasta mai cu seamă contribuie în primul rînd la mîntuire. Hristos însă nu dă numai o astfel de poruncă, ci o și îndeplinește. Învățătorii și preoții iudeilor erau într-adevăr niște stricați; dar Hristos nu-i dă jos de pe scaunele lor de cînte. Cu aceasta le face și mai mare osînda, iar ucenicilor nu le dă pricină de neascultare. Și ca să nu poată spune nimeni: „Am fost un trîndav, pentru că dascălul meu a fost stricat”, Hristos le ia și această scuză. Deci Hristos îi lasă pe cărturari și pe farisei în posturile lor înalte, deși erau niște răi. Cu toate că le adusesese atîtea învinuiri, totuși spune: „*Toate cîte vă vor zice să faceți, faceți*; că nu sînt ale lor cuvintele ce le spun, ci ale lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu le-a

1. Matei 23, 1–3.

2. Deut. 6, 4.

legiuit prin Moise". Uită-te cât de mult îl respectă Hristos pe Moise! Și, pentru a arăta din nou acordul Său cu Vechiul Testament, spune că cinstea pe care o au învățătorii și preoții o datorează lui Moise, că „*sed pe scaunul lui Moise*". Și pentru că n-a putut să-i facă vrednici de credință pe temeiul vieții lor, îi face vrednici de credință pe temeiul faptelor care le mai îngăduie asta, adică al scaunului pe care stau și al succesiunii.

Cînd Îl auzi pe Hristos spunînd: „*toate*” să nu înțelegi prin acest cuvînt toată legiuirea Vechiului Testament, de pildă poruncile cu privire la mîncăruri, cele cu privire la jertfe și toate acele porunci asemenea acestora. Cum putea să vorbească Hristos de respectarea acestor porunci cînd El le desființase mai înainte? Prin cuvîntul „*toate*”, Hristos înțelege acele porunci ale Vechiului Testament care ne dau reguli de purtare, care ne fac mai buni, care sînt de acord cu poruncile Noului Testament, care nu ne lasă să mai fim sub jugul legii.

– Dar pentru ce Hristos n-a legiuit acestea pe temeiul legii harului, ci pe temeiul legii lui Moise?

– Pentru că nu era încă timpul ca înainte de răstignire să vorbească deslușit despre ele. După părerea mea însă, în afară de aceasta, Hristos a spus acele cuvinte și pentru a rîndui mai dinainte și altceva. Hristos avea să învinuiască pe cărturari și pe farisei; și ca nu cumva oamenii simpli să creadă că face asta pentru că umblă după scaunul lor sau pentru că îi urăște, de aceea îndepărtează mai întîi o astfel de bănuială și apoi începe să-i învinuiască.

– Dar pentru ce îi mustră pe cărturari și farisei? Pentru ce vorbește îndelung împotriva lor?

– Ca să ferească mulțimile de a cădea în păcatele fariseilor și cărturarilor. Că nu-i același lucru a opri de la rău cu a arăta pe cei ce păcătuiesc, după cum nu-i același lucru a îndemna spre fapte bune cu a aduce în mijloc pe cei ce săvîrșesc binele. De aceea și spunea mai dinainte: „*Dar după faptele lor să nu faceți*”. Se slujește de acest mijloc de îndreptare ca oamenii să nu creadă că trebuie să și facă ce fac ei, odată ce trebuie să-i asculte; și astfel aparenta lor cinste ajunge învinuire. Poate fi, oare, un mai mare ticălos decît un dascăl care își mîntuie ucenicii cînd aceștia se feresc să facă ce face el? Prin urmare, cinstea, care părea a fi pentru ei o cinste, este de fapt cea mai mare acuzație, că prin viața lor strică pe cei care îi imită. De aceea și Hristos îi acuză pe cărturari și farisei. Dar nu numai pentru atîta, ci și pentru a arăta că necredința lor de mai înainte și răstignirea pe care au săvîrșit-o mai tîrziu nu se datorează Celui răstignit, Celui Care n-a fost crezut, ci nerecunoștinței lor.

Privește de unde Își începe Hristos învinuirile și de unde le înmulțește! Că spune:

„Că zic, dar nu fac”³.

Orice om care calcă legea merită să fie pedepsit, dar mai ales cel care-i pus să învețe pe alții este drept să fie pedepsit îndoit și întreit; o dată, pentru că el calcă legea; a doua oară, pentru că, fiind dator să îndrepte pe ceilalți, șchioapătă; de aceea este vrednic de o pedeapsă și mai mare din pricina slujbei sale de cinste; a treia oară, pentru că îi strică pe ceilalți și mai mult prin aceea că, fiind învățător, săvârșește astfel de călcări de lege.

Apoi Hristos le aduce și altă învinuire: că sînt o povară pentru supușii lor:

„Că leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat și le pun pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul nu vor să le miște”⁴.

Le spune că săvîrșesc un îndoit păcat: sînt neiertători cu cei de sub conducerea lor, cerîndu-le să ducă o viață aspră, iar lor își îngăduie toate libertățile. Un adevărat conducător de oameni trebuie să fie cu totul dimpotrivă: să fie neiertător cu el însuși și aspru judecător al faptelor lui, iar cu cei de sub conducerea lui, iertător și blînd. Dar cărturarii și fariseii făceau dimpotrivă.

II

Așa sînt toți cei care filozofează cu cuvîntul: sînt neiertători și necruțători, pentru că nu știu cîtă greutate cere săvîrșirea faptelor bune. Nu e mic păcatul acesta și nici nu le mărește puțin vina de mai înainte. Tu uită-mi-te cum le mărește Domnul și această vină. Că n-a spus: „Nu pot”, ci: „Nu vor”; n-a spus: „Să le poarte”, ci: „Nici cu degetul să le miște”, adică nici să se apropie de ele, nici să le atingă.

– Dar care sînt faptele pe care le săvîrșesc fariseii și cărturarii cu dragă inimă și cu plăcere?

– Cele oprite!

„Că toate faptele lor le fac, spune Domnul, ca să fie văzuți de oameni”⁵.

Hristos a spus aceste cuvinte ca să arate cît de ahtiați sînt după slava deșartă; și slava deșartă i-a pierdut. Mai înainte i-a învinuit că sînt cruzi și trîndavi; acum îi învinuiește că sînt înnebuniți după slavă. Aceasta i-a depărtat de Dumnezeu; aceasta i-a făcut să lupte într-o altă arenă; aceasta i-a pierdut. Un atlet care caută să placă spectatorilor face în fața spectatorilor acele exerciții care sînt pe gustul lor. Dacă face exerciții în fața unor spectatori curajoși, caută să execute acele exerciții

3. Matei 23, 3.

4. Matei 23, 4.

5. Matei 23, 5.

care au nevoie de curaj; dar dacă face exerciții în fața unor spectatori nepăsători și trîndavi, ajunge și el un trîndav. De pildă: are spectatori cărora le place să rîdă? Ajunge și el un măscărici, ca să distreze pe spectatori! Are spectatori serioși și cu judecată de filozofi? Caută și el să fie la fel, pentru că de aceleași simțăminte sînt însuflețiți și cei care îl aplaudă.

Uită-te că și acum Domnul îi învinuiește iarăși cu tărie, pentru că fariseii și cărturarii nu făceau unele fapte cu un scop și altele cu alt scop, ci toate pentru slavă deșartă. Învinuindu-i că umblă după slavă deșartă, le arată că nu caută slava deșartă săvîrșind fapte mari și de neapărată trebuință – de altfel nici nu aveau, ci erau lipsiți de fapte mari –, ci fapte mici și neînsemnate, dovezi și ele ale răutății și păcătoșeniei lor, cum sînt filacteriile și ciucurii de la haine.

„Că își lătesc filacteriile lor și-și măresc ciucurii hainelor lor”⁶.

– Ce sînt filacteriile și ciucurii?

– Pentru că iudeii uitau adesea binefacerile lui Dumnezeu, de aceea Dumnezeu a poruncit să scrie pe cărțulii mici minunile Sale și să și le atîrne de mîinile lor. De aceea și spunea Dumnezeu în Deuteronom: „Și le leagă pe ele să fie semn pe mîna ta și să fie neclătite înaintea ochilor tăi”⁷. Aceste cărțulii se numeau filacterii. Așa cum fac și acum multe femei care au atîrnată de gît Evanghelia. Apoi, ca să le aducă iarăși aminte de poruncile Lui, Dumnezeu a făcut cu ei ceea ce fac adeseori mulți oameni care își leagă degetul cu un petic sau cu un fir de lînă ca să nu uite ceva. Tot așa și Dumnezeu a poruncit iudeilor, ca unor copii, să-și coasă de haine, la marginea de la picioare, o fișie de pînză de culoare violetă, pentru ca uitîndu-se la ea să-și aducă aminte de poruncile Lui⁸. Aceste fișii de pînză se numeau ciucuri. La aceste lucruri erau cu mare luare aminte cărturarii și fariseii! Își lăteau bucățile de stofă în care aveau cărțulii-le acelea și-și măreau ciucurii de la haine! Dar aceasta este o nebu-nească dorință de slavă deșartă. Pentru ce umbli, fariseule, după laudă și cinste? Pentru ce-ți lățești filacteriile? Faci, oare, cu asta vreo ispravă? Îți folosește la ceva? Cîștigi ceva de pe urma lor? Dumnezeu nu-ți cere să-ți mărești ciucurii, să-ți lățești filacteriile, ci să-ți aduci aminte de cele ce-a făcut pentru tine. Dacă nu trebuie să umblăm după laudă și cinste cînd facem milostenie și cînd postim, deși acestea sînt fapte bune săvîrșite cu truda noastră, pentru ce te lauzi, iudeule, cu niște fapte care te acuză mai ales de trîndăvie?

Dar cărturarii și fariseii nu sufereau numai de aceste boli, ci și de altele. Că spune Hristos:

6. Matei 23, 5.

7. Deut. 6, 8.

8. Num. 15, 38–40.

„*Le place să stea în capul mesei la ospete și în scaunele cele dintii în sinagogi, să fie salutați în piețe și să fie numiți de oameni învățători*”⁹.

Pe acestea chiar de le socotești mici, totuși pricinuiesc mari rele. Ele au pierdut orașe și biserici. Și acum îmi vine să plîng cînd aud de scaunele dintii și de salutări, cînd mă gîndesc la cîte rele au dat ele naștere în bisericile lui Dumnezeu! Nu e nevoie să vă vorbesc acum de ele! Dar, mai bine spus, cei mai în vîrstă nici n-au nevoie să le afle de la mine.

Uită-mi-te în ce locuri a pus stăpînire slava deșartă pe sufletul cărturarilor și fariseilor! Acolo unde li s-a poruncit să nu umble după slava deșartă, în sinagogi, acolo unde se duceau să-i învețe pe alții! Să umblăm după locurile din frunte la ospete nu pare a fi atît de rău; deși chiar acolo învățătorul trebuie să fie pildă, nu numai în biserică, ci pretutindeni. Și după cum omul, oriunde s-ar arăta, trebuie să se vadă că se deosebește de animale, tot așa și învățătorul trebuie să arate că este învățător și cînd grăiește și cînd tace și cînd stă la masă și cînd face orice altceva; trebuie să se vadă că este învățător și din mers și din privire și din ținută, într-un cuvînt din totul. Cărturarii și fariseii însă erau de batjocură pretutindeni; pretutindeni se făceau de rîs, gîndindu-se să săvîrșească acele fapte de care trebuiau să fugă. Hristos spune că: „*le place*”; dacă „*a-ți plăcea*” e un păcat, cît de mare e „*a face*”, cît de mare păcat e umbletul după locurile din frunte și străduința de a le dobîndi?

III

Hristos S-a mărginit pînă acum să țină de rău pe cărturari și farisei numai pentru păcatele lor mici și neînsemnate, de care ucenicii Lui nu aveau nevoie să fie îndreptați. Dar cînd a fost vorba de pricina păcatelor, de dragostea de putere, de răpirea scaunului de învățător, atunci Hristos aduce păcatul acesta în mijloc și caută să-l dezrădăcineze din sufletul ucenicilor Săi, poruncindu-le cu tărie. Ce le spune?

„Dar voi să nu vă numiți învățători”¹⁰.

Apoi adaugă și pricina:

„*Că unul este Învățătorul vostru; iar voi toți sînteți frați*”¹¹.

Nimeni n-are ceva mai mult decît altul, că nimeni nu-i ceva prin el însuși. De aceea și Pavel spune: „*Cine este Pavel? Cine este Apolon? Cine este Chifa? Nu sînt oare slujitori?*”¹² N-a spus: „Învățători”.

Și iarăși:

9. Matei 23, 6-7.

10. Matei 23, 8.

11. Matei 23, 8.

12. I Cor. 3, 5.

„Să nu numiți pe nimeni tată”¹³.

N-a spus aceasta ca să nu numească „tată” pe tatăl lor, ci ca să știe pe cine trebuie să-L numească în chip propriu „Tată”. După cum învățătorul nu-i propriu vorbind învățător, tot așa nici tatăl. Că Dumnezeu este pricina tuturor: și a învățătorilor și a taților.

Și iarăși adaugă:

„Nici învățători să nu vă numiți, că unul este Învățătorul vostru, Hristos”¹⁴.

N-a spus: „Eu”. După cum mai înainte a spus: „Ce vi se pare de Hristos?”¹⁵ și n-a spus: „Despre Mine”, tot așa și acum.

Tare aș dori să întreb acum: Ce au de spus cei care susțin că numai Tatălui I se potrivesc cuvintele: „Unul” și „Unul”, și îl refuză Celui Unuia-Născut? Este Tatăl învățător? Toți o vor spune și nimeni nu se va împotrivi!

– Dar pentru ce atunci, mi se va obiecta, Hristos a spus că unul este Învățătorul vostru, Hristos?

După cum când Hristos a spus că „unul este Învățătorul” nu spune că Tatăl nu este Învățător, tot așa și Tatăl când spune că „unul este Învățătorul” nu spune că Fiul nu este Învățător. Cuvintele „unul” și „unul” sînt spuse pentru a deosebi pe Tatăl și pe Fiul de oameni și de întreaga creație.

Așadar, după ce Hristos a îndepărtat boala slavei deșarte și a vindecat-o, îi învață pe ucenici cum să fugă de ea prin smerenie. De aceea a și adăugat:

„Iar cel ce este mai mare între voi să fie slujitorul vostru. Căci cel care se va înălța pe sine se va smeri, și cel care se va smeri pe sine se va înălța”¹⁶.

Nimic nu egalează smerenia! De aceea Hristos le și aduce adeseori aminte ucenicilor de această virtute; și când a adus în mijlocul lor pe copiii¹⁷ și acum; iar când pe Munte a început să vorbească despre fericire, cu smerenia a început¹⁸; iar acum smulge din rădăcini mîndria, zicînd: „Cel ce se va smeri pe sine se va înălța”. Ai văzut cum îi duce pe ucenici într-o direcție cu totul contrară mîndriei? Nu numai că-i oprește de a dori locurile cele din frunte, ci le poruncește să umble după cele din urmă. „Așa îți vei putea îndeplini dorința!”, spune Domnul. De aceea cel care dorește cele dintîi locuri trebuie să umble după cel din urmă loc; căci cel care se va smeri pe sine, se va înălța”.

13. Matei 23, 9.

14. Matei 23, 10.

15. Matei 22, 42.

16. Matei 23, 11–12.

17. Matei 18, 2–6.

18. Matei 5, 3.

- Dar unde găsim noi această smerenie?

- Vreți¹⁹ să mergem iarăși în cetatea virtuții, la corturile sfinților monahi, adică în munți și în vilcele? Acolo vom vedea această înălțime a smereniei. Acolo vom vedea cum se smeresc, și în ce privește îmbrăcăminte și în ce privește locuința și în ce privește slugile, oameni care străluceau în lume prin slujbele lor înalte, oameni care sclipeau prin luxul și bogăția lor. Prin tot ce fac și-i înconjoară scriu smerenia lor, ca și cum ar scri-o cu literele. Și cele ce hrănesc mândria: îmbrăcăminte frumoasă, locuințele luxoase și strălucitoare, mulțimea slugilor care de multe ori fac pe om de se mândrește chiar fără voia lui, toate acelea sînt acolo stîrpite. Ei singuri își aprind focul, ei își taie lemne, ei își fac de mîncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Acolo nu auzi om care să ocă-rască, nu vezi om ocărit, nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toți sînt slugi și fiecare spală picioarele străini-lor; și în asta se iau la întrecere unii cu alții; și fac asta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei, nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic.

- Dar atunci ce-i acolo? Amestec?

- Doamne ferește! Ci cea mai bună rînduială. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită la asta, ci cel mare se socotește a fi mai mic decît cel mic și prin aceasta ajunge mai mare. Toți mănîncă aceeași mîncare: și cei ce slujesc și cei ce sînt slujiți; toți se îmbracă cu același fel de haină; toți locuiesc în același fel de locuințe, toți duc aceeași viață. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; nu se aud acolo cuvintele: „al meu” și „al tău”; cuvintele acestea, pricină a nenumărate lupte, sînt izgonite dintre ei.

IV

Pentru ce te minunezi că viața, masa și îmbrăcăminte lor este una, cînd și sufletul este unul în toți, nu numai în ce privește ființa sufletului - că aceasta e una în toți -, ci și în ce privește dragostea? Cum ar fi, dar, cu puțință ca sufletul să se mîndrească față de el însuși? Acolo nu-i nici sărăcie, nici bogăție; nu-i nici slavă, nici necinste! Cum ar fi, dar, cu puțință să se strecoare printre ei mîndria și îngîmfarea? Sînt și mici și mari în ce privește virtutea. Dar, după cum am spus, nimeni nu se uită la asta. Cel mic nu suferă că are să fie disprețuit, că nici nu este cine să-l disprețuiască. Iar dacă-l disprețuiește cineva, apoi acela a învățat acolo mai cu seamă să fie disprețuit, să fie batjocorit, să fie socotit o nimica, și

19. De aici începe partea morală: *Despre monahi. Monahii mai cu seamă practică smerenia. Trebuie ca noi să ne ducem des la locuințele acestor sfinți, ca să ne curățim multe noastre pete sufletești.*

prin cuvinte și prin fapte. Monahii aceștia trăiesc numai printre săraci și schilozi, iar mesele lor sînt pline cu astfel de oaspeți. De aceea și sînt vrednici de ceruri. Unul tămăduiește rănilile celor bolnavi, altul călăuzește pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Acolo nu vezi droaia de lingușitori, nici de paraziți; dar, mai bine spus, monahii aceștia nici nu știu ce-i lingușeala. Ce i-ar putea face, dar, să se mîndrească? Toți sînt egali; de aceea le e și foarte ușor să alunge mîndria din sufletul lor. Egalitatea aceasta dintre ei îi învață și pe cei ce se duc la ei să fie smeriți mai mult decît dacă i-ar sili cineva să se smerească. După cum cel lovit și cel ce se lasă a fi lovit îl instruiește pe cel rău și obraznic care lovește, tot așa și cel care nu umblă după slavă, ci o disprețuiește, îl instruiește pe cel ambițios. Iar aceasta o fac cu îndestulare monahii aceștia. Pe cît de mare e printre noi lupta după dobîndirea locurilor din frunte, pe atît de mare e printre ei lupta de a nu le dobîndi, de a fugi de ele; își dau multă silință să cinstească pe alții cu prisosință, și nu să fie cinstiți de alții.

De altfel, chiar îndeletnicirile lor îi fac să fie smeriți și nu le îngăduie să se mîndrească. Spune-mi, se va îngîmfă, oare, vreodată un om care sapă pămîntul, care udă grădinile, care sădește legume și pomi, care împletește coșuri de nuiiele, care țese pînză de sac sau care face o altă muncă la fel cu aceasta? Nu! Va suferi, oare, de această boală un om care trăiește în sărăcie, care se luptă cu foamea? Nu! De aceea le e foarte ușor monahilor să fie smeriți. După cum în lume este greu să fii smerit și modest din pricina mulțimii celor care te laudă și te admiră, tot așa acolo e foarte ușor. Monahul are de jur împrejurul lui numai pustie; se uită cum zboară păsările, cum se clatină copacii, cum adie vîntul, cum murmură pîraiele cînd cad din piatră în piatră. De unde, dar, să se mîndrească el, cînd trăiește într-o atît de mare singurătate? Traiul nostru însă, în mijlocul lumii, nu ne va fi o scuză a mîndriei noastre. Și Avraam a trăit printre cananeeni și spunea: „*Eu sînt pămînt și cenușă*”²⁰; și David a trăit în mijlocul oștirilor sale și spunea: „*Eu sînt vierme, și nu om*”²¹; la fel și Apostolul a trăit în mijlocul întregii lumi și spunea: „*Nu sînt vrednic să mă numesc apostol*”²². Ce mîngîiere vom avea noi, dar, ce cuvînt de apărare, cînd nu ne smerim, deși avem atîtea exemple? După cum aceia sînt vrednici de nenumărate cununi pentru că au fost cei dinții care au mers pe calea virtuții, tot așa și noi sîntem vrednici de nenumărate pedepse pentru că nu sîntem însuflețiți de aceeași rîvnă, deși avem pildele celor dinaintea noastră, despre care ne vorbesc Scripturile, deși avem pildele acestea vii, pe care le admirăm pentru faptele

20. *Fac.* 18, 27.

21. *Ps.* 21, 6.

22. *I Cor.* 15, 9.

lor. Ce poți să spui, dacă nu te îndrepți? Că nu știi să citești, că n-ai citit Scripturile ca să afli de virtuțile bărbaților din vechime? Dar tocmai pentru aceasta tu ești de vină; că biserica e deschisă totdeauna, dar tu nu intri în ea ca să te împărtășești din izvoarele cele curate ale Sfințelor Scripturi. Dar dacă nu cunoști din Scripturi pildele de virtute ale bărbaților celor duși dintre noi, ar trebui să vezi pildele acestea vii de virtute, care trăiesc în vremea noastră. Nu-i nimeni să te ducă la ei? Vino la mine și-ți voi arăta eu locuințele sfinților acestora! Vino și învață ceva folositor de la ei! Sînt făclii ce luminează fața întregului pămînt; sînt ziduri de apărare pentru orașe. De aceea s-au dus în pustie, ca să te învețe și pe tine să disprețuiești zgomotul din lume. Ei, pentru că sînt puternici, pot avea liniște chiar în mijlocul furtunii; tu însă, care ești izbit din toate părțile de valuri repetate, ai nevoie de liniște, ai nevoie să răsuflă puțin. Du-te, dar, cît mai des la ei, pentru ca, prin rugăciunile și sfaturile lor, să-ți cureți petele sufletului, ca să duci și aici pe pămînt o viață plină de fapte bune și să ai parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui, slavă, putere și cinste, împreună cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

**„Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici,
că mâncați casele văduvelor și de ochii lumii faceți
rugăciuni lungi; pentru aceasta mai mare osîndă veți lua”¹**

I

Prin aceste cuvinte Hristos îi ține de rău pe cărturari și farisei pentru lăcomia lor. Și grozăvia este că nu-și umpleau stomacurile de pe urma bogaților, ci de pe urma văduvelor; storceau și cel din urmă ban al unor femei care trebuiau ajutate. Hristos n-a spus atît: că le „mîncă”, ci că le „mistuie”. Este apoi mai cumplit și felul în care le mîncă averea spunînd: „*de ochii lumii faceți rugăciuni lungi*”. Orice om care face rău este vrednic de pedeapsă; dar de mai mare pedeapsă este vrednic omul care face rău sub masca evlaviei, cel care se folosește de credință pentru a-și acoperi răutatea.

– Dar pentru ce nu i-a îndepărtat Hristos din slujba lor?

– Pentru că nu-I îngăduia încă timpul. De aceea îi lasă deocamdată în slujba lor. Dar, prin cuvintele pe care le spune, deșteaptă poporul ca să nu se lase înșelat de ei, să nu se ia după dînșii din pricina dregătoriei lor.

Cînd Hristos a spus: „*Cîte vă vor zice vouă să faceți, faceți*”², a arătat cît de plină de păcate e viața cărturarilor și fariseilor. A grăit așa ca nu cumva oamenii mai simpli să creadă că trebuie să facă ce fac cărturarii și fariseii.

„Vai vouă, că închideți împărăția cerurilor înaintea oamenilor! Că voi nu intrați și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați să intre”³.

Dacă te încarci de păcate cînd nu ești de folos celor din jurul tău, ce iertare mai poți avea cînd faci rău altora și cînd împiedici pe alții să facă bine?

– Ce înseamnă: „*pe cei ce vor să intre*”?

– Adică pe cei ce ar putea să intre în împărăția cerurilor. Cînd trebuia să dea altora porunci, cărturarii și fariseii făceau cu neputință de purtat

1. Matei 23, 14.

2. Matei 23, 3.

3. Matei 23, 13.

poverile acestor porunci; dar cînd trebuia să facă ei ceva din cele ce aveau datoria să facă, făceau cu totul dimpotrivă: nu numai că nu făceau nimic, ci, ceea ce-i cu mult mai rău, stricau și pe alții. Aceștia sînt așa numiții ciumați, oamenii care fac totul spre pierderea altora, care fac altceva decît ce trebuie să facă învățătorii. Că misiunea dascălului este de a mîntui pe cel pierdut; a ciumatului, de a pierde pe cel ce vrea să se mîntuie.

Apoi le aduce și altă învinuire:

„Că înconjurați marea și uscatul ca să faceți un prozelit; iar cînd se face, îl faceți fiu al gheenei de două ori mai mult decît voi”⁴.

Cu alte cuvinte Hristos le spune așa: „Nu aveți grijă de acest prozelit nici cînd l-ați dobîndit de curînd și cu nenumărate oboseli. Și cu toate că avem mai mare grijă de cei pe care i-am dobîndit de curînd, totuși nici aceasta pe voi nu vă face mai buni”. Prin aceste cuvinte Hristos le aduce două învinuiri: una, că nu sînt de nici un folos pentru mîntuirea oamenilor și că au nevoie de multă sudoare pînă să cîștige un om; a doua, că nu sînt în stare să păstreze pe cel dobîndit. Dar, mai bine spus, nu numai că nu sînt în stare, ci sînt și niște trădători, că, prin viața lor păcătoasă, îl strică pe cel dobîndit și-l fac mai rău decît era. Că ucenicul ajunge și mai rău cînd vede că are un astfel de dascăl; că nu se oprește la răutatea dascălului lui. Cînd dascălul este virtuos, ucenicul îl imită; dar cînd e rău, îl întrece din pricina ușurinței spre rău.

„Îl faceți, spune Hristos, fiu al gheenei”, adică un adevărat iad. Și a mai spus: *„De două ori mai mult decît voi”*, ca să-i înfricoșeze și pe ucenicii lor, dar să-i mustre și mai aspru pe cărturari și farisei, pentru că sînt dascăli ai răutății. Și nu se mărginesc numai la atîta, ci se străduiesc să sădească în sufletul ucenicilor lor și mai multă răutate; că-i fac cu mult mai răi de cum sînt ei. Iar o faptă ca aceasta n-o poate face decît un suflet cu totul stricat.

Apoi Domnul Își bate joc de prostia cărturarilor și fariseilor, pentru că ei poruncesc să fie nesocotite cele mai mari porunci.

– Cum asta? Doar mai înainte Hristos spusese cu totul altceva, că *„leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat”⁵?*

– Dar făceau și aceasta. Făceau totul ca să strice pe cei de sub conducerea lor; erau neîndurători cu poruncile mici și îngăduitori cu cele mari.

„Că dați zeciuală din izmă și din mărar și ați lăsat pe cele mai grele ale legii: judecata și mila și credința. Pe acestea se cădea să le faceți, iar pe acelea să nu le lăsați”⁶.

4. Matei 23, 15.

5. Matei 23, 4.

6. Matei 23, 23.

Aici pe bună dreptate le grăiește Hristos: că unde este zeciuală acolo este și milostenie.

– Dar ce rău făceau dacă dădeau milostenie?

– Nu făceau nici un rău. Dar cărturarii și fariseii nu dădeau milostenie ca să păzească legea. Nici Domnul nu spune să nu dea zeciuală. De aceea acum le spune: „*Pe acestea se cădea să le faceți, iar pe acelea să nu le lăsați*”. Dar când a vorbit de cele ce spurcă pe om și de cele ce nu spurcă pe om n-a mai grăit așa, ci face deosebirea între ce-i curat și ce-i necurat și arată că în chip necesar curățeniei celei dinăuntru îi urmează curățenia din afară⁷. Contrariul e cu neputință. Când prescripțiunile legii poruncesc milostenia, Hristos trece peste ele fără să vorbească despre ele; și pentru că poruncesc milostenie, dar și pentru că nu era venit timpul să se desființeze de-a dreptul și lămurit prescripțiunile legale; dar când vorbește de păzirea curățeniilor trupești, le desființează cu toată claritatea. De aceea despre poruncile care au în vedere milostenia spune: „*Pe acestea se cădea să le faceți, iar pe acelea să nu le lăsați*”. Dar despre poruncile cu privire la curățirile trupești nu mai grăiește așa.

– Dar cum?

„*Că voi curățiți partea din afară a paharului și a blidului, dar înăuntru sînt pline de răpire și de nedreptate. Curăță partea dinăuntru a paharului, ca să fie curată și cea dinafară*”⁸.

A luat ca pildă niște lucruri cunoscute și familiare oricărui om: paharul și blidul.

II

Apoi, pentru a arăta că nu avem nici o pagubă de nesocotim curățirile cele trupești, dar sîntem foarte aspru pedepsiți de nu ne îngrijim de curățenia sufletului, adică de virtute, a numit curățirile cele trupești „*țînțar*” – că țînțarii sînt mici și de nimic –, iar curățenia sufletului „*cămilă*”, că este de cea mai mare însemnătate. De aceea și spune:

„*Voi care strecurați țînțarul și înghițiți cămila*”⁹.

Curățirile cele trupești au fost legiuite în vederea curățeniei sufletului, în vederea milei și a judecății. Deci n-avem nici un folos cînd sînt îndeplinite numai poruncile cu privire la curățirile trupești. Cînd poruncile cele mici au fost date în vederea poruncilor celor mari, nu folosești nimic dacă le nesocotești pe cele mari și le păzești numai pe cele mici. Că nu stau poruncile cele mari în urma celor mici, ci negreșit cele mici în

7. Matei 15, 1–20.

8. Matei 23, 25–26.

9. Matei 23, 24.

urma celor mari. Hristos a spus aceste lucruri ca să arate că chiar înainte de venirea harului nu aceste curățiri trupești erau îndatoririle de căpetenie, nici nu erau cele ce trebuiau neapărat îndeplinite, ci altele erau cele ce se cereau. Dacă așa stăteau lucrurile înainte de venirea harului, apoi cu atît mai mult sînt cu totul nefolositoare aceste curățiri trupești acum cînd ni s-au dat porunci atît de înalte. Acum nimeni nu trebuie să le mai îndeplinească. Răul rămîne rău în orice împrejurare, dar mai cu seamă atunci este rău cînd socotești că nici n-ai nevoie de îndreptare; și este încă și mai cumplit răul cînd, rău fiind, socotești că mai poți îndrepta și pe alții. Lucrul acesta vrea să-l arate Hristos cînd îi numește pe cărturari și pe farisei călăuze oarbe¹⁰. Dacă este cea mai mare nenorocire și ticăloșie ca un orb să creadă că nu are nevoie de călăuză, gîndește-te în ce prăpastie îi duce pe alții cînd el vrea să le fie călăuză! Hristos spunea aceste cuvinte ca să arate cît de ahtiați după slavă sînt cărturarii și fariseii, ca să arate cît de puternică e furia bolii lor. Pricina tuturor păcatelor lor era dorința lor de a face totul de ochii lumii. Aceasta i-a îndepărtat și de credință; aceasta i-a făcut să nesocotească adevărata virtute și să se îndeletnicească numai cu curățirile cele trupești, nesocotind curăția sufletului. De aceea Hristos, călăuzindu-i pe cărturari și pe farisei la adevărata virtute și la curăția sufletului, le amintește de milă, de judecată și de credință. Acestea țin viața noastră, acestea ne curățesc sufletul: dreptatea, milostenia, iubirea de oameni și adevărul. Dreptatea și iubirea de oameni ne fac să fim iertători; nu ne lasă să ne purtăm cu asprime și fără îndurare cu cei ce păcătuiesc – iar cu aceasta avem un îndoit cîștig: ajungem și milostivi și dobîndim și noi multă milă de la Dumnezeuul universului –, ne fac să suferim împreună cu cei ce sînt în nenorociri și să le luăm apărarea; dreptatea la rîndul ei nu ne lasă să fim înșelători și vicleni.

Nici cînd a spus: „*Pe acestea se cădea să le faceți, iar pe acelea să nu le lăsați*”, Hristos nu le-a spus ca să arate că trebuie să îndeplinim prescripțiile legii – Doamne, ferește! –, aceasta am dovedit-o mai înainte; nici cînd a vorbit despre blid și despre pahar, spunînd: „*Curăță partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și partea din afară*”, n-a poruncit să ținem seamă de chițibușurile legii vechi, ci dimpotrivă face totul ca să arate că ele sînt de prisos. N-a spus: „Curățiți partea din afară”, ci: „*Partea dinăuntru*”; și negreșit va fi curată și partea din afară. De altfel, aici Hristos nu vorbește de pahar și de blid, ci de suflet și trup, numind trupul partea din afară, iar sufletul, partea dinăuntru. Dacă e nevoie să fie curată partea dinăuntru a blidului, cu atît mai mult sufletul tău! „Voi însă, le spune Hristos cărturarilor și fariseilor, faceți dimpotrivă! Păziți poruncile mici, pe cele din afară, și le nesocotiți pe cele mari,

pe cele dinăuntru. De aceea paguba voastră este foarte mare, că, socotind că ați săvârșit totul, nesocotiți pe celelalte; iar nesocotindu-le, nici nu vă mai dați osteneala, nici nu încercați să le săvârșiți”.

Apoi îi ține iarăși de rău pentru umblatul lor după slavă deșartă, numindu-i „*morminte văruițe*”¹¹ și spunându-le: „*fățarnicilor*”. Că slava deșartă este pricina tuturor relelor și pricina pieirii lor. Nu i-a numit numai morminte văruițe, ci a spus că sînt plini de necurăție și fătărie. Spunea acestea ca să arate pricina pentru care n-au crezut; n-au crezut pentru că sînt plini de fățarnicie și nelegiuire. Mustrarea aceasta nu le-a făcut-o numai Hristos, ci și profeții în repetate rînduri, mustrîndu-i că, fiind conducătorii lor, răpesc averile altora și nu judecă cu dreptate. Mereu vei găsi pe profeți că le spun să lase la o parte jertfele și să urmărească dreptatea. Prin urmare nu sînt o noutate pentru ei nici poruncile lui Hristos, nici mustrarea Lui, dar nici imaginea mormîntului. Profetul a întrebuițat-o; dar nu i-a numit simplu: „mormînt”, ci: „*groapă deschisă, gitlejul lor*”¹².

Și astăzi¹³ sînt mulți oameni la fel cu cărturarii și fariseii. Se împodobesc pe din afară, dar pe dinăuntru sînt plini de toată nelegiuirea. Și astăzi mare e grija și multe sînt chipurile curățirii pe din afară; dar pentru curățirea sufletului, nici o grijă. Dacă ai zgîndări puțin de tot conștiința unui om, ai da peste grămezi de viermi, peste venin și peste duhoare nespūsă, adică poftele cele desfrîinate și rele care sînt mai necurate decît viermii.

III

Că fariseii și cărturarii sînt așa nu-i atît de grozav, deși e grozav, dar ca noi, care am fost învredniciți să fim temple ale lui Dumnezeu, noi să ajungem dintr-o dată morminte pline de atîta duhoare, da, asta este culmea ticăloșeniei. Cît de mare ne e, oare, ticăloșia cînd ajunge mormînt locul unde locuiește Hristos, unde a lucrat Duhul Sfînt, unde s-au săvîrșit atîtea taine? Cîte bocete și plîsete nu trebuie scoase cînd mădularile lui Hristos ajung morminte pline de necurăție? Gîndește-te, omule, că te-ai născut a doua oară, gîndește-te la darurile de care ai fost învrednicit; gîndește-te la haina ce-ai primit, că ai fost făcut templu de nesfărmămat, că ai fost făcut templu frumos împodobit. N-ai fost împodobit cu aur, nici cu mărgăritare, ci cu Duhul Sfînt, mai de preț decît aurul și mărgăritarele. Gîndește-te că nimeni nu zidește mormînt în oraș; așadar nici tu nu poți

11. Matei 23, 27.

12. Ps. 5, 9.

13. De aici începe partea morală: *Despre cei care se împodobesc; unii ca aceștia se aseamănă cu mormintele. Mustrare celor care se uită după femeile frumoase și mai cu seamă în biserică. Aici și despre cum să ne căsătorim.*

fi mormînt în cetatea cea de sus. Dacă nu-i îngăduit să zidești mormînt în oraș, aici pe pămînt, cu atît mai mult acolo. Dar, mai bine spus, chiar aici pe pămînt ești de rîsul tuturor dacă plimbi un suflet mort; dar nu numai că ești de rîs, dar mai fug și toți de tine. Spune-mi, nu s-ar da toți la o parte, n-ar fugi toți de tine dacă ai plimba de colo pînă colo un cadavru? Gîndește așa și de sufletul tău! E mult mai groaznic să plimbi prin lume un suflet omorît de păcate, un suflet stricat, decît un cadavru. Cine va avea, dar, milă de un astfel de suflet? Nimeni! Cînd tu nu ai milă de sufletul tău, cum va avea milă de el un alt om cînd tu te porți atît de crud cu propriul tău suflet, ca un dușman, ca un vrăjmaș? Ce n-ai face, oare, unui om care ar îndrăzni să îngroape un mort acolo unde dormi și mănînci tu? Tu însă îngropi sufletul tău mort nu acolo unde mănînci, nici acolo unde dormi, ci în biserică, între mădularele lui Hristos, și nu te temi că are să cadă de sus mii de trăsnete și fulgere pesta capul tău? Cum îndrăznești, dar, să pășești în biserica lui Dumnezeu, în templul cel sfînt, cînd iese din tine o duhoare atîta de grea? Ai primi cea mai cumplită pedeapsă dacă ai duce un mort în palatul împă-rătesc și l-ai îngropa acolo. Gîndește-te ce cumplită, ce mare pedeapsă vei primi pentru că intri în biserică și umpli casa cea sfîntă a lui Dumnezeu cu atîta duhoare! Adu-ți aminte de femeia cea păcătoasă, care a uns cu mir picioarele lui Hristos și a umplut toată casa cu bun miros¹⁴. Tu însă faci cu totul altceva în casa lui Dumnezeu. Spui că nu simți duhoarea ce iese din tine? Dar asta mai ales e grozăvia bolii; de aceea nici nu te poți vindeca; ești mai bolnav decît cei care au răni pe trupurile lor, de care nu te poți apropia din pricina mirosului greu ce iese din rănilor lor. Cei bolnavi de astfel de boli simt mirosul rănilor lor; boala lor nu merită osîndă, ci milă; boala ta însă, ură și osîndă.

Așadar pentru că boala ta e mai grozavă din această pricină, adică pentru că nici nu-ți dai seama cum trebuie că ești bolnav, haide, ascultă ce-am să-ți spun, ca să cunoști bine cît de mult te vatămă boala.

Mai întîi ascultă ce spui cînd înalți cîntare de rugăciune către Dumnezeu! Spui așa: „*Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta*”¹⁵. Cînd din tine și din faptele tale nu iese tămîie, ci fum și miros urît, ce osîndă nu meriți?

– Dar care e fumul acesta cu miros urît?

– Iată care! Mulți oameni vin la biserică ca să se uite după femei frumoase; alții, ca să vadă care copii sînt mai frumoși și mai bine făcuți la trup. Nu e de mirare, oare, că nu-i trăsnește Dumnezeu, că nu se scufundă pămîntul sub ei? Da, faptele acestea sînt vrednice de iad și de

14. Luca 7, 37-38.

15. Ps. 140, 2.

trăsnete; dar Dumnezeu, fiind îndelung răbdător și mult milostiv, își oprește deocamdată mînia și te cheamă să te pocăiești și să te îndrepti.

Ce faci, omule? Te uiți în biserică după femei frumoase și nu te cutremuri cînd aduci o ocară atît de mare casei lui Dumnezeu? Crezi că biserica este casă de desfrîu și de mai puțin preț decît piața? În piață te temi și îți este rușine să te uiți după femei, dar în biserica lui Dumnezeu, unde Dumnezeu îți vorbește și te amenință pentru aceste fapte, faci desfrînare și săvîrșești adulter chiar în timpul cînd auzi să nu faci acestea? Și nu te cutremuri, nu te spăimîntezi? Teatrele cele desfrînate vă învață să vă desfrînați; teatrele, această ciumă cu anevoie de stîrpit, aceste farmece pline de otravă, aceste curse cumplite pentru cei nepăsători, această pieire însoțită de plăcere pentru cei neînfrînați. De aceea și profetul mustrînd, zicea: „*Nu sînt buni nici ochii tăi, nici inima ta*”¹⁶. Ar fi mai bine ca astfel de oameni să fie orbi, ar fi mai bine să fie bolnavi decît să-și folosească la aceasta ochii. Ar trebui să aveți în sufletul vostru un zid care să vă despartă de femei; dar pentru că nu vreți să ridicați în sufletele voastre un astfel de zid, sfinții părinți au socotit că trebuie să vă despartă de ele prin scînduri. Dar, după cum aud pe cei bătrîni spunînd, în vechime nu erau aceste despărțituri între bărbați și femei, că „*în Hristos Iisus nu este nici parte bărbătească, nici parte femeiască*”¹⁷. Pe vremea apostolilor bărbații stăteau în biserică la un loc cu femeile; și bărbații erau bărbați, iar femeile, femei; acum e cu totul dimpotrivă: femeile au apucături de curtezane, iar bărbații nu sînt întru nimic mai buni decît armăsarii furioși. N-ați auzit din Faptele Apostolilor că în camera cea de sus erau amestecați bărbați și femei și că adunarea aceasta era vrednică de cer?¹⁸ Și pe bună dreptate, că atunci femeile erau pline de înțelepciune, iar bărbații, de cuviință și cumințenie. Ascultați ce spune vînzătoarea de porfiră: „*Dacă m-ați socotit credincioasă Domnului, intrați și rămîneți la mine!*”¹⁹. Să auziți pe femeile acelea care mergeau împreună cu apostolii, care aveau suflet de bărbat, de Priscila²⁰ și de Persida²¹ și de celelalte. Femeile de astăzi se deosebesc tot atît de mult de aceste femei pe cît se deosebesc bărbații de azi de bărbații de atunci.

IV

Pe vremea aceea femeile nu căpătau nume rău nici cînd mergeau în călătorie; acum însă, deși sînt crescute și stau în camerele lor, abia de

16. *Ier.* 22, 17.

17. *Gal.* 38.

18. *Fapte* 1, 13-14.

19. *Fapte* 16, 15.

20. *Fapte* 18, 2-18.

21. *Rom.* 16, 12.

pot scăpa de această bănuială. Aceasta, din pricină că se împodobesc, că trăiesc în lux și desfătare. Pe vremea aceea femeile aveau o singură grijă: să răspîndească cuvîntul Evangheliei; acum însă, să fie îmbrăcate luxos, să pară frumoase și plăcute la chip. Asta e slava lor, asta e mîntuirea lor! Cît despre faptele cele înalte și mari de virtute nici în vis nu se gîndesc la ele. Care femeie și-a dat silința să facă mai bun pe bărbatul ei? Care bărbat s-a îngrijit să îndrepte pe femeia lui? Nimeni! Dimpotrivă, toată grija femeii este umbletul după aurării și giuvaiericale, după haine luxoase, după celelalte împodobiri ale trupului, după mărirea averii; iar grija bărbatului tot aceasta și altele mai multe; toate, griji lumești. Care om care vrea să se însoare mai întreabă ce purtări și ce creștere are fata pe care vrea s-o ia de soție? Nimeni! Ci întreabă îndată de bani, de moșie, de cîtă avere are fata și ce fel de avere, ca și cum ar avea de cumpărat ceva sau de făcut un contract obișnuit. De aceea și numesc căsătoria contract. Aud pe mulți spunînd: „S-a încheiat un contract între cutare și cutare”, adică s-au căsătorit. Ocărăsc darurile lui Dumnezeu; și așa se însoară și se mărită ca și cum ar cumpăra și ar vinde; iar contractele de încheierea căsătoriilor se fac cu mai multă grijă decît contractele de vînzare-cumpărare.

Aflați însă cum se căsătoreau cei vechi și faceți ca ei!

– Dar cum se căsătoreau aceia?

– Se interesau ce purtări are fata, ce apucături, ce însușiri sufletești.

De aceea n-aveau nevoie de contracte, nici de garanția hîrtiei și cernelei. În locul tuturor acestora le era de ajuns purtarea miresei. Vă rog, dar, și pe voi, nu umblați după bani și după avere, ci după purtări, după bunătatea inimii. Caută fată evlavioasă, fată cuminte! Aceste însușiri sînt mai bune decît nenumărate comori. De cauți pe cele ale lui Dumnezeu, le vei avea și pe cele din lumea aceasta; dar dacă le nesocotești pe acelea și umbli după acestea, nici de acestea n-ai parte.

– Dar cutare, mi se spune, a ajuns bogat de pe urma femeii!

– Nu îți este rușine să-mi dai astfel de exemple? Am auzit pe mulți spunînd: „Mai bine să ajung săracul săracilor, decît să ajung bogat de pe urma femeii!” Da! Ce poate fi mai neplăcut decît o astfel de bogăție? Ce poate fi mai amar decît această bună stare? Ce poate fi mai rușinos decît de a ajunge vestit pe această cale și a se spune de toți: „Cutare a ajuns bogat de pe urma femeii!” Nu mai vorbesc de neplăcerile dinăuntrul casei, care, vrînd-nevrînd, vin peste cel care s-a căsătorit așa. Nu mai vorbesc de înfumurarea femeii, de slugărnicia bărbatului, de certurile dintre soț și soție, de ocările slugilor. Slugile îi spun în obraz: „Sărac, coate goale, om de nimic, născut din oameni de nimic! Ce a avut cînd a venit aici? Nimic! Nu-i, oare, a stăpînei noastre toată ave-

rea?" Dar nu-ți pasă de aceste cuvinte! Nu-ți pasă că nu ești om liber. Și parazitii aud cuvinte mai grele decît acestea și nu se supără. Tot așa și acești bărbați; ba, dimpotrivă, se mai și fălesc cu rușinea lor. Cînd le spui ce se spune despre ei, îți răspund: „S-o duc eu bine, să-mi fie viața dulce și plăcută și poate să mă și înăbușe femeia!” O, diavole! Ce proverbe ai răspîndit printre oameni? Sînt în stare să distrugă toată viața unor astfel de oameni. Uită-te la aceste cuvinte drăcești și pierzătoare! Sînt pline de pierzanie. Aceste cuvinte nu spun altceva decît acestea: „Să nu-ți pese de cineva, să nu-ți pese de dreptate! La pămînt cu dreptatea și cu cîntea! Un singur lucru caută: plăcerea! Te înăbușă o astfel de căsătorie! Nu-i nimic, îndrăgește-o! Te scuipează toți cei care te întîlnesc? Îți aruncă cu noroi în obraz, te alungă ca pe un cîine? Nu-i nimic! Îndură totul!” Un porc, dacă ar avea grai omenesc, ar grăi oare, altfel? Ar grăi, oare, altfel cîinii cei necurați? Dar poate că nici porcii, nici cîinii n-ar rosti cuvintele pe care diavolul îi pune pe oameni să le rostească în nebunia lor. De aceea vă rog, dați-vă seama de grozăvia acestor cuvinte! Fugiți de astfel de proverbe! Culegeți proverbele cele din Scriptură, cu totul potrivnice acestora.

- Care sînt acestea?

- „*Nu merge după pofta sufletului tău și pune frîu poftelor tale*”²². Iar despre femeia desfrînată Scriptura spune cu totul altceva decît proverbele cele drăcești: „*Nu te uita la femeia rea! Că miere picură din buzele femeii desfrînate, care îndulcesc o clipă gîtlejul tău, dar mai pe urmă le vei găsi mai amare decît fierea și mai tăioase decît sabia cea cu două tăișuri*”²³. Aceste proverbe să le auzim, nu pe acelea. Datorită acelor proverbe ajung oamenii robi; datorită lor se nasc cuvinte slugarnice; datorită lor oamenii ajung animale necuvîntătoare, pentru că oamenii vor să urmărească peste tot numai plăcerea. Da, datorită lor, datorită acestor proverbe drăcești, care sînt, și fără de cuvintele mele, prin ele însele de rîs și de batjocură. Într-adevăr, ce cîștig mai ai de pe urma plăcerii odată ce te-ai înăbușit?

Încetați, dar, de a vă mai face de rîs! Încetați de a mai aprinde pe capul vostru iadul și focul cel nestins! Să privim, deși tîrziu, așa cum trebuie la cele viitoare, îndepărtînd ceea ce ne vatămă lumina ochilor, ca să petrecem viața de aici cu bună-cuviință, cu sfințenie și cu evlavie și să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

22. *Înt. Sir.* 18, 30.

23. *Prov.* 5, 3-4.

**„Vai vouă, că zidiți mormintele profeților
și împodobiți mormintele lor și ziceți:
„Dacă am fi fost în zilele părinților noștri,
n-am fi fost părtași cu ei la sîngele profeților””**

I

Hristos nu spune: „Vai!” pentru că fariseii și cărturarii zidesc mormintele profeților, nici pentru că osîndesc pe părinții lor, ci pentru că și prin cele ce fac și prin cele ce spun săvîrșesc o faptă și mai rea, deoarece se prefac numai că-și osîndesc părinții. Că osîndirea rostită de ei era numai o fățarie o spune evanghelistul Luca: „*Că le și încuviințați fapta și le zidiți și mormintele*”². „Vai vouă”, le spune Hristos, *că zidiți mormintele profeților, iar părinții voștri i-au ucis. Deci mărturișiți și încuviințați faptele părinților voștri; că ei i-au ucis, iar voi le zidiți mormintele*”³. Prin aceste cuvinte Hristos le osîndește gîndul cu care zideau ei mormintele profeților că nu le zideau ca să cinstească pe cei uciși, ci ca să se laude cu aceste ucideri. Se temeau ca nu cumva prin dispariția cu vremea a mormintelor să se piardă și dovada și amintirea unei fapte atît de îndrăznețe. Cu aceste gînduri zideau mormintele profeților; înălțau morminte strălucitoare, ca și cum ar fi înălțat semne de biruință. Se împodobeau deci și se făleau cu nelegiuirile părinților lor. Hristos le spune: „Nelegiuirile puse la cale de voi astăzi arată că și voi săvîrșiți aceeași faptă ca și părinții voștri. Chiar dacă spuneți contrariul, chiar dacă-i osîndiți, chiar dacă ziceți, de pildă: „*N-am fi fost părtași cu ei dacă am fi trăit în zilele lor*”, totuși vorbele voastre vădesc gîndul vostru!” Hristos a spus acestea în chip învăluit ca într-o ghicitoare, dar totuși le-a spus.

După ce a spus: „*Și ziceți: „Dacă am fi fost în zilele părinților noștri, n-am fi fost părtași cu ei la sîngele profeților*””, a adăugat:

*„Așadar mărturișiți voi înșivă că sînteți fiii celor ce au ucis pe profeți”*⁴.

Dar are cineva vreo vină, mi s-ar putea spune, că este fiul unui ucigaș, cînd nu este părtaș la gîndul tatălui său?

1. Matei 23, 29–30.

2. Luca 11, 48.

3. Luca 11, 47–48.

4. Matei 23, 31.

- Nu, n-are nici o vină. Dar Hristos le adresează aceste cuvinte tocmai pentru a arăta înrudirea dintre ei și părinții lor în ce privește răutatea. Asta o arată și prin cele ce spune mai departe, că a adăugat:

„Șerpi, pui de vipere!”⁵

„După cum puii de vipere, spune Hristos, seamănă cu părinții lor din pricina otrăvii ucigătoare din ei, tot așa și voi semănați cu părinții voștri din pricina gândului vostru ucigaș”.

Apoi după ce a dezvăluit gândul cărturarilor și al fariseilor, gând necunoscut mulțimilor, Domnul Își întemeiază spusele Sale pe faptele ce aveau să le săvârșească și pe care le vor cunoaște mai târziu cu toții.

Într-adevăr, după ce a spus: *„Așadar mărturisiți voi înșivă că sînteți fiii celor ce au ucis pe profeți”*, pentru a le arăta că vorbește de înrudirea de răutate cu părinții lor și că mințeau cînd spuneau: *„N-am fi fost părtași cu ei”*, Domnul a adăugat:

„Umpleți, dar, și voi măsura părinților voștri”⁶.

Negreșit nu le poruncește să facă asta, ci le arată mai dinainte ce are să se întîmple, adică uciderea Lui. De aceea după ce i-a mustrat și le-a arătat că mint cînd spun pentru a se apăra că „n-am fi fost părtași cu ei” – într-adevăr, cînd n-au cruțat pe Stăpîn, cum ar fi cruțat pe slugile Stăpînului? –, Domnul Se folosește de niște cuvinte și mai pline de dispreț, numindu-i șerpi și pui de vipere și le spune:

„Cum veți scăpa de osînda gheenei”⁷, cînd îndrăzniți să faceți aceste fapte, cînd le tăgăduiți, cînd vă ascundeți gândul? Apoi îi mustră și în alt chip, spunîndu-le:

„Voi trimite la voi profeți, înțelepți și cărturari; și pe unii dintre ei îi veți uicide și-i veți răstigni și-i veți biciui în sinagogile voastre”⁸.

Ca să nu spună cărturarii și fariseii: „Da, am răstignit pe Stăpîn, dar vom cruța pe slugile Sale, dacă vom trăi pe vremea aceea”, Domnul le spune: „Iată vă trimit și pe slugile Mele, profeți și ei; dar nici pe aceștia nu-i veți cruța”. A grăit așa ca să le arate că nu e deloc ciudat să fie ucis de fiii acelor care au ucis pe prooroci, că și ei sînt niște ucigași și niște vicleni; viclenia le umple sufletele lor și-i întrec pe părinții lor în nelegiuiri. În afară de cele spuse le mai arată că sînt și tare iubitori de slavă deșartă. Cînd cărturarii și fariseii spun: *„Dacă am fi fost în zilele părinților noștri, n-am fi fost părtași cu ei”*, apoi o spun ca să se laude; filozofează numai cu cuvîntul, dar cu fapta fac cu totul altceva.

5. *Matei* 23, 33.

6. *Matei* 23, 32.

7. *Matei* 23, 33.

8. *Matei* 23, 34.

„*Serpi, pui de vipere*”, cu alte cuvinte, copii răi din niște părinți răi și mai răi decît cei ce i-au născut. Le arată că ei îndrăznesc să facă nelegiuiri mai mari decît părinții lor și prin aceea că le săvîrșesc după nelegiuirile săvîrșite de părinții lor, dar și prin aceea că sînt cu mult mai cumplite decît nelegiuirile aceluia, cu toate că spun că niciodată n-ar fi făcut astfel de fapte. Ei merg pînă la sfîrșit și pun cunună răutăților. Părinții lor au ucis slugile care veniseră în vie; ei l-au ucis pe Fiul și pe cei care i-au chemat la nuntă⁹.

Domnul a spus toate aceste cuvinte cărturarilor și fariseilor ca să le taie orice înrudire cu Avraam și ca să le arate că înrudirea aceasta nu le aduce nici un cîștig dacă nu săvîrșesc faptele lui Avraam. De aceea a și adăugat: „*Cum veți scăpa de osînda gheenii, cînd faceți fapte la fel cu cei care au ucis pe profeți?*”. Cu aceste cuvinte le aduce aminte și de învinuirile lui Ioan Botezătorul; că și Ioan tot așa i-a numit; și el le-a amintit de judecata ce va să fie.

Dar pentru că pe ei nu-i înfricoșa deloc judecata și iadul și din pricină că nu credeau, dar și din pricină că iadul și judecata aveau să fie mai tîrziu, Hristos îi înfricoșează cu pedepse pe lumea aceasta și le spune:

„*De aceea iată Eu trimit la voi profeți și cărturari și pe unii din ei îi veți ucide, îi veți răstigni și-i veți biciui, ca să vină peste voi tot sîngele drept vărsat pe pămînt, de la sîngele lui Abel cel drept pînă la sîngele lui Zaharia, fiul lui Barahia, pe care l-ați ucis între templu și altar. Amin zic vouă că vor veni acestea toate peste neamul acesta*”¹⁰.

II

Iată cu cîte argumente caută Hristos să-i ferească de pedeapsa ce-i amenință! Le-a spus: „Osîndiți faptele părinților voștri, pentru că spuneți: „*N-am fi fost părtași cu ei*”; iar cuvintele acestea ar fi fost îndestulătoare să-i pună pe drumul cel drept. Apoi le-a spus: „Deși-i osîndiți, totuși și voi faceți fapte mai rele decît ei”. Și aceste cuvinte ar fi fost îndestulătoare să-i facă de rușine. În sfîrșit le-a spus: „Faptele voastre nu vor rămîne nepedepsite”. Și-i înfricoșează nespunîndu-le de iad. Dar pentru că pedeapsa din iad avea să fie pe lumea cealaltă, i-a amenințat și pe lumea aceasta cu pedepse, zicînd: „*Că vor veni toate acestea peste neamul acesta*”. A adăugat și grozăvia pedepsei, spunîndu-le că vor suferi niște pedepse cum n-au mai fost pe lume. Dar nu s-au făcut mai buni.

Iar dacă cineva m-ar întreba: „Pentru ce vor suferi niște pedepse cum n-au mai fost pe lume?”, îi voi răspunde că au și săvîrșit nelegiuiri cum n-a săvîrșit nimeni altul pe lume, că nu s-au înțelepțit din cele

9. Matei 21, 33-44; 22, 2-14.

10. Matei 23, 34-36.

petrecute în trecut. Sau n-ai auzit pe Lameh spunînd: „*Dacă pentru Cain răzbunarea va fi de șapte ori, apoi pentru Lameh răzbunarea va fi de șaptezeci de ori cîte șapte*”¹¹? Cu alte cuvinte, Lameh spune așa: „Eu merit mai mari pedepse decît Cain”.

– Pentru ce?

– Deși Lameh n-a omorît pe fratele său, totuși a fost pedepsit mai cumplit pentru că nu l-a înțeleptit pilda lui Cain. Același lucru îl spune Dumnezeu și în altă parte: „*Eu sînt Cel Ce pedepsesc pe copii pentru păcatele părinților, care Mă urăsc pe Mine, pînă la al treilea și al patrulea neam*”¹². Dumnezeu nu vrea să spună aici că au să fie pedepsiți alții pentru păcatele altora, ci că vor suferi pe bună dreptate aceeași pedeapsă ca și înaintașii lor, pentru că nu s-au făcut mai buni, deși au avut înaintea lor pilde de păcătoși pedepsiți.

Uită-te că la timp potrivit a pomenit Hristos de Abel, arătînd că și uciderea lui Abel se datorește tot invidiei. „Ce mai puteți spune, cărturarilor și fariseilor? le grăiește Hristos. N-ați știut, oare, ce-a pățit Cain? A privit, oare, Dumnezeu cu liniște la cele ce s-au petrecut? Nu l-a pedepsit, oare, pe Cain cu cea mai cumplită pedeapsă? N-ați auzit cîte au pățit părinții voștri care au ucis pe profeți? N-au fost dați la nenumărate chinuri și munci? Pentru ce, dar, nu v-ați făcut mai buni? Dar pentru ce vorbesc eu de chinurile părinților voștri și de cele ce-ați pățit? Tu, care osîndești pe părinții tăi, pentru ce faci fapte mai rele decît ei? Voi înșivă ați hotărît: „*Pe cei răi cu rău îi va pierde!*”¹³ Ce iertare veți mai avea deci cînd săvîrșiți astfel de fapte, după ce ați pronunțat o astfel de sentință?

– Dar cine este Zaharia de care vorbește Domnul?

– Unii spun că este tatăl lui Ioan Botezătorul; alții spun că este un profet; alții spun că este un preot care avea două nume, pe care Scriptura îl numea și Iodae. Tu însă uită-te la aceea că nelegiuirea lor era îndoită. Nu numai că omorau pe sfinți, dar îi omorau și în loc sfînt.

Cu aceste cuvinte Hristos a înfricoșat și pe cărturari și pe farisei, dar a mîngîiat și pe ucenicii Săi, arătîndu-le că și dreptii de mai înainte de dînșii au suferit la fel. Pe cărturari și farisei îi înfricoșă, prezicîndu-le că după cum părinții lor au fost pedepsiți, tot așa și ei vor suferi cele mai groaznice pedepse. De aceea îi numește pe trimișii Săi „*profeți, înțelepți și cărturari*”, luîndu-le cu asta cărturarilor și fariseilor orice cuvînt de apărare. „Nu puteți spune, le zice Domnul, că „ne-am smintit, pentru că ne-ai trimis la noi apostoli dintre păgîni”. Nu! V-ați purtat așa pentru că sînteți niște ucigași, pentru că vi-i sete de sînge!” De aceea le-a și spus mai

11. *Fac.* 4, 24.

12. *Ieș.* 20, 5.

13. *Matei* 21, 41.

dinainte: „*Pentru asta trimite profeți și cărturari*”. Aceeași învinuire le-au adus-o toți profeții, zicînd: „*Sîngiuri cu sîngiuri amestecă*”¹⁴ și că sînt bărbații sîngiurilor. De aceea Dumnezeu a poruncit în Vechiul Testament să I se aducă sînge ca jertfă; a vrut să arate că dacă sîngele de animale este atît de prețios, apoi cu mult mai mult sîngele omului. Acest lucru îl spune și lui Noe: „*Voi răzbuna tot sîngele vărsat*”¹⁵. Și poți găsi nenumărate locuri asemănătoare în care Dumnezeu le poruncește să nu ucidă; aceasta e și pricina că le-a poruncit să nu mănînce animale sugrumate. O, iubire de oameni a lui Dumnezeu! Deși Dumnezeu știa de mai înainte că au să rămînă tot neîndreptați, totuși El face cele ale Lui. „Îi trimite, spune Dumnezeu, deși știu că au să fie uciși!” Deci Hristos le dovedește și cu aceste cuvinte că degeaba au spus: „*N-am fi fost părtași cu părinții noștri*”. Că și ei, cărturarii și fariseii, au ucis pe profeți chiar în sinagogi și n-au respectat nici locul, nici vrednicia persoanelor și nici n-au ucis niște oameni oarecare, ci profeți și înțelepți, ca să nu-i mai mustre. Prin profeți și înțelepți Hristos înțelege pe apostoli și pe urmașii acestora; că mulți din ei profeteau.

Apoi, voind să le mărească frica, spune: „*Amin, amin zic vouă, că vor veni acestea toate peste neamul acesta*”. Cu alte cuvinte spune așa: „Voi întoarce totul peste capetele voastre și Mă voi răzbuna cumplit”. Într-adevăr, un om care a văzut mulți păcătoși și nu s-a cumînit, ci săvîrșește și el iarăși aceleași păcate, și nu numai pe acelea, ci și altele cu mult mai mari, este drept să fie pedepsit mai greu decît aceia. După cum dacă omul acela ar fi voit să se facă mai bun, prin pildele celor de dinaintea lui, ar fi avut mult de cîștigat, tot așa, pentru că a rămas neîndreptat, merită o pedeapsă mai mare, că n-a cules nici un rod, deși s-a bucurat de mai multă învățătură prin pilda celor care mai înainte au păcătuit și au fost pedepsiți.

III

Hristos își îndreaptă, apoi, cuvîntul către Ierusalim, voind cu aceasta să învețe tot pe ascultătorii Săi și spune:

„*Ierusalime, Ierusalime!*”¹⁶

– Ce vrea să spună Domnul prin această repetare a numelui Ierusalimului?

– Vrea să arate că-I este milă de Ierusalim; că-l nefericește și că-l iubește mult. Ca față de o iubită, iubită cu nesaț, dar care are să fie pedepsită pentru că a întors spatele iubitului, așa se justifică și Hris-

14. Osea 4, 2.

15. Fac. 9, 6.

16. Matei 23, 37.

tos în fața Ierusalimului, vrînd să-l pedepsească. Așa face Domnul și în profeție, cînd spune: „Am zis: „Întoarce-te la Mine și nu s-a întors”¹⁷.

Apoi, după ce a chemat cetatea Ierusalimului, îi vorbește și de crimele ei.

„Care omori pe profeți și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine; de cîte ori am voit să adun pe fiii tăi și n-ai voit”¹⁸.

Prin aceste cuvinte Hristos se justifică înaintea Ierusalimului și-i spune: „Cu toate că te-ai purtat așa, totuși Eu nu Mi-am întors fața de la tine, n-am încetat a te iubi; chiar așa, am vrut să te atrag spre Mine; nu o dată și de două ori, ci de nenumărate ori. *De cîte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună cloșca puii săi, și n-ai voit*”. A grăit așa ca să arate că totdeauna din pricina păcatelor lor s-au risipit fiii Ierusalimului. Dragostea Sa de Ierusalim o înfățișează Domnul prin imaginea cloștii. Că înflăcărată e dragostea cloștii pentru puii ei! Imaginea aceasta a aripilor este foarte des întrebuințată de profeți. O găsim și în Cîntarea lui Moise¹⁹ și în Psalmi²⁰. Prin aripi se arată acoperămîntul lui Dumnezeu și marea Lui purtare de grijă. „Dar n-ați vrut!”, le spune Domnul ierusalimlenilor.

„Iată se lasă casa voastră pustie!”²¹, adică lipsită de ajutorul Meu”. Deci Hristos a fost acela Care și mai înainte era în fruntea ierusalimlenilor; El i-a ținut, El le-a purtat de grijă; deci Hristos a fost Acela Care i-a pedepsit totdeauna. Acum le pune înaintea ochilor o pedeapsă de care s-au temut totdeauna nespuse de mult; iar pedeapsa aceasta este pieirea totală a statului iudaic.

„Că zic vouă: De acum nu Mă veți mai vedea pînă cînd veți spune: „Bine-cuvîntat este Cel Ce vine întru numele Domnului”²²

Și aceste cuvinte sînt cuvintele unui îndrăgostit care iubește tare, care caută să-i miște nu numai cu cele petrecute în trecut și să-i atragă, ci și cu cele ce vor fi în viitor. Că aici Hristos vorbește de ziua viitoare a celei de a doua veniri.

– Ce dar? Nu L-au mai văzut iudeii pe Hristos după ce a rostit aceste cuvinte?

– N-a spus asta! Cînd Domnul a spus: „De acum” n-a arătat momentul în care a vorbit, ci tot timpul pînă la răstignire.

Pentru că fariseii și cărturarii Îl acuzau totdeauna că este împotriva lui Dumnezeu și vrăjmaș lui Dumnezeu, Hristos îi îndeamnă să-L

17. Ier. 3, 7.

18. Matei 23, 37.

19. Deut. 32, 11.

20. Ps. 16, 8; 54, 6; 60, 4; 62, 8; 90, 4.

21. Matei 23, 38.

22. Matei 23, 39.

iubească; le arată că este de acord cu Tatăl și că El este Cel Care a grăit prin prooroci. De aceea Se folosește de aceleași cuvinte ca și profeții.

Prin aceste cuvinte Hristos a făcut aluzie și la învierea Lui și la a doua Sa venire. Le arată chiar celor care nu cred deloc în El că atunci, la a doua Sa venire, se vor închina Lui negreșit.

– Și cum le-a arătat?

– Făcându-le o mulțime de profeții: că va trimite profeți; că-i vor omorî; că-i vor ucide în sinagogi; că iudeii vor suferi cele mai groaznice pedepse; că va rămîne casa lor pustie; că vor îndura necazuri și nenorociri cum n-au mai fost niciodată mai înainte. Toate aceste profeții erau în stare să-i convingă de a doua Lui venire chiar pe cei mai încăpățînați și pe cei mai chițibușari oameni. Să-i întrebăm pe aceștia: A trimis Hristos profeți și înțelepți? Au fost aceștia uciși în sinagogi? A rămas casa lor pustie? Au venit toate acele pedepse peste neamul acela? Negreșit! Nimeni nu se va împotrivi. Așadar, după cum toate acestea s-au împlinit, tot așa se vor împlini și celelalte profeții ale Lui; și atunci, la a doua Sa venire, se vor închina negreșit înaintea Lui. Dar atunci orice cuvînt de apărare le va fi fără de folos, după cum fără de folos le-a fost căința pentru pieirea statului lor.

De aceea²³ să facem fapte bune atît timp cît mai avem vreme. Că după cum iudeii n-au avut nici un folos că au știut mai dinainte de pieirea statului lor, tot așa și noi nu vom avea nici un folos dacă ne căim de răutățile noastre după ce plecăm de pe lumea aceasta. Nu mai este nevoie de căpitan cînd corabia s-a scufundat din pricina trîndăviei lui și nici de doctor cînd a murit bolnavul; dimpotrivă, înainte de sfîrșit e nevoie de ei; atunci și căpitanul corabiei și doctorul trebuie să facă totul, trebuie să-și dea toată osteneala ca nici corabia, nici bolnavul să nu se primejduiască și nici ei să nu se facă de rușine. După ce au pierit și corabia și bolnavul, totul e fără de folos. Așadar și noi atîta vreme cît sîntem bolnavi, cît sîntem cu păcate, să chemăm doctorii, să cheltuim bani ca, ridicîndu-ne din păcate, să plecăm sănătoși de pe lumea aceasta. Să arătăm față de noi înșine, atunci cînd sufletul ne este bolnav, aceeași purtare de grijă ce-o arătăm față de slugile noastre cînd le este trupul bolnav. Deși noi sîntem mai aproape de noi înșine decît de slugi, iar sufletele noastre ne sînt mai de trebuință decît trupurile slugilor, totuși ar fi de dorit să avem față de noi înșine tot atîta grijă cît avem de slugi. Dacă nu facem aceasta acum, apoi, după ce vom pleca de pe lumea aceasta, nu ne mai poate fi de vreun folos orice cuvînt de apărare.

23. De aici începe partea morală: *Cînd ni se îmbolnăvește sufletul trebuie să mergem la doctorii sufletești ca să fim povățuiți de ei. Tot aici și despre vameși.*

IV

– Dar cine-i atît de ticălos, mi-ar putea spune cineva, încît să nu se îngrijească de el nici cît se îngrijește de slugile lui?

– Da, aceasta-i de mirare: că ne prețuim atît de puțin, încît ne disprețuim pe noi înșine mai mult decît pe slugi. Cînd slugile noastre sînt cuprinse de friguri, chemăm doctori, le dăm o cameră deosebită și-i silim să ia doctoriile prescrise de doctori. Dacă nu voiesc să ia doctoriile, ne supărăm, punem alături de ei paznici care să nu le îngăduie să facă ce poftesc. Dacă doctorii spun că doctoriile pe care le pregătesc ei sînt scumpe, consimțim să le cumpărăm; și facem tot ce cer doctorii; și-i plătim pentru aceste rețete medicale. Cînd însă ne este bolnav sufletul – dar, mai bine spus, nu este vreun timp cînd să nu ne fie bolnav –, nici nu chemăm doctor, nici nu cheltuim bani, ci ne purtăm cu atîta nepăsare față de suflet ca și cum ar fi bolnav călăul, dușmanul sau vrăjmașul nostru. Nu spun lucrul acesta ca să vă țin de rău pentru grija ce-o aveți de slugile voastre, ci ca să vă cer să aveți și de sufletul vostru tot atîta grijă.

– Și cum să facem? aș putea fi întreat.

– Arată lui Pavel sufletul tău bolnav! Adu în casa ta pe Matei! Așază-te lîngă Ioan! Ascultă de la ei ce trebuie să facă un bolnav ca tine! Ei îți vor spune negreșit și nu vor ține tănuite sfaturile lor. Ei n-au murit, ci trăiesc și grăiesc.

Nu-și dă seama sufletul tău că e cuprins de friguri? Silește-l tu! Deșteaptă-i cugetul! Adu înaintea lui pe profeți! Acestor doctori nu trebuie să le dai bani; nici nu cer plată pentru osteneala lor, nici pentru doctoriile ce le pregătesc. Te silesc însă să faci o cheltuială. Să dai milostenie! În celelalte privințe îți dau ei ție bani; de pildă, cînd îți poruncesc să trăiești în castitate, te scapă de o mulțime de cheltuieli zadarnice și prostestii; cînd îți poruncesc să te lași de beție, te fac mai bogat. Ai văzut arta acestor doctori? Te fac sănătos și-ți mai dau și bani.

Așază-te, dar, lîngă ei și află de la ei ce boală ai. De pildă: Ți-s dragi banii și averile și le dorești cum doresc apa rece cei bolnavi de friguri? Ascultă ce sfat îți dau ei! După cum doctorul îți spune: „Dacă nu-ți stăpînești pofta, vei pieri și va veni peste tine cutare și cutare nenorocire, tot așa și Pavel îți spune: *„Cei ce voiesc să se îmbogățească cad în ispita și în cursa diavolului și în poște nesocotite și vătămătoare, care cufundă pe oameni în ruină și pierzare”*²⁴. Ești nerăbdător? Ascultă ce spune Pavel: *„Încă puțin și Cel Ce vine va veni și nu va zăbovi”*²⁵; „Domnul este

24. 1 Tim. 6, 9.

25. Ebr. 10, 37.

aproape, de nimic să nu vă îngrijorați"²⁶; și iarăși: „*Chipul lumii acesteia trece*"²⁷. Ca un doctor, nu poruncește numai, ci și mîngîie. Și după cum doctorii izvodesc altceva în locul apei reci poftite de bolnavi, tot așa și Pavel îndreaptă pofta ta în altă parte. Te întreabă: „Vrei să te îmbogățești? Îmbogățește-te în fapte bune! Dorești să strîngi comori? Nimeni nu te împiedică! Numai strînge-le în ceruri!” Și după cum doctorul îți spune că apa rece e vătămătoare dinților, nervilor și oaselor, tot așa și Pavel îți spune mai pe scurt, – că îi place să grăiască pe scurt –, dar cu mult mai deslușit și mai puternic: „*Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint*"²⁸. De ce anume trebuie să te folosești? Ți-o spune Pavel și pe aceasta! De îndestularea cu ceea ce ai în locul lăcomiei și jafului. „*Este și un mare câștig, îți spune Pavel, îndestularea cu ce ai unită cu evlavlia*"²⁹. Iar dacă acest sfat nu-ți place și dorești mai multe bogății și încă nu înțelegi să arunci pe toate cele de prisos, îți spune și ție, care ești așa de bolnav, cum trebuie să te folosești de aceste bogății: „*Cei care se bucură de avuții să fie ca și cum nu s-ar bucura; cei care au, ca și cum n-ar avea; și cei ce se folosesc de lumea asta, ca și cum nu s-ar folosi*"³⁰. Ai văzut ce doctorii îți prescrie?

Vrei să-ți aduc pe lîngă Pavel și pe alt doctor? Sînt de părere că da, pentru că aceștia nu sînt ca doctorii de trupuri, care adesea se iau la întrecere între ei spre pieirea bolnavului. Nu sînt așa; că urmăresc însănătoșirea bolnavilor, nu ambiția lor. Să nu te temi, așadar, de mulțimea doctorilor. În toți vorbește unul: Învățătorul Hristos!

V

Iată, intră iarăși un alt doctor la tine și-ți grăiește lucruri grele despre această boală. Dar mai bine spus îți grăiește prin el Învățătorul. „*Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona!*"³¹

– Da, mi se poate spune. Dar cum vor fi acestea? Cum putem pune capăt poftei? Trebuie să ne-o spună și pe aceasta! Cum o vom ști?

– Ascultă-L pe Învățător și El ți-o spune: „*Nu vă adunați comori pe pămînt, unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură*"³². Ai văzut că prin locul unde stau aceste comori și prin cei care le vatămă îți mută pofta aceasta de aici de pe pămînt și ți-o țintuiește în cer, unde nici o comoară nu poate fi jefuită? Hristos îți spune: „Dacă-ți muți avuția acolo,

26. Filip. 4, 5–6.

27. I Cor. 7, 31.

28. I Tim. 6, 10.

29. I Tim. 6, 6.

30. I Cor. 7, 30, 31.

31. Matei 6, 24.

32. Matei 6, 19.

unde nici molia, nici rugina nu o strică, unde nici furii nu o sapă și n-o fură, vei alunga această boală și vei aduna sufletului tău mare bogăție.

După ce ți-a grăit așa, îți mai dă și pilde, ca să te înțelepțești. Și după cum un doctor înfricoșează pe bolnav și-i spune: „Cutare bolnav a murit pentru că a băut apă rece”, tot așa și Doctorul nostru îți dă ca pildă un bogat care e bolnav, dar dorește să trăiască și să fie sănătos; nu poate însă dobîndi nici una nici alta din pricină că e stăpînit de lăcomie și pleacă pe lumea cealaltă cu mîna goală³³. După aceasta îți dă iarăși o altă pildă, pe un bogat care se pîrjolea de sete și nu putea avea nici o picătură de apă³⁴. Apoi Hristos, pentru a-ți arăta că poruncile Lui sînt ușoare, îți spune: „*Uitați-vă la păsările cerului*”³⁵. Dar, îngăduitor fiind, Învățătorul nostru nici pe bogați nu-i lasă să se deznădăjduiască. Le spune: „*Cele ce nu sînt cu puțință la oameni sînt cu puțință la Dumnezeu*”³⁶. Chiar dacă ești bogat, Doctorul poate să te vindece. Nu nimicește bogăția, ci înrobirea ta de avuții, patima zgîrceniei.

– Dar cum se poate mîntui cel bogat?

– Dacă face comune averile sale cu cei săraci, ca Iov de pildă; dacă-și alungă din suflet dorința de mai mult, dacă cheltuielile nu-i depășesc necesarul.

Pe lingă aceste pilde îți mai dă și pilda vameșului, care era stăpînit cumplit de frigurile zgîrceniei și lăcomiei, dar s-a scăpat iute de ele. Cine-i mai lacom ca vameșul? Și cu toate acestea a ajuns sărac de bunăvoie, pentru că a ascultat de poruncile Doctorului. Hristos avea ucenici la fel cu noi, bolnavi de aceleași boli pe care le avem și noi, dar i-a însănătoșit repede. Ni-i dă pe toți ca pildă, ca să nu ne deznădăjduim. Iată vameșul acesta, care a scris această Evanghelie!³⁷ Iarăși un altul, șef de vameși, care a făgăduit să dea împătrit decît a răpit și jumătate din tot ce avea, ca să-L primească pe Iisus în casa lui³⁸.

Îți sfîrșie inima însă și poștești cu patimă bani și averi? „În locul avuțiilor tale ai avuția întregului pămînt”, îți spune Hristos. „Îți dau, îți spune El mai departe, mai mult decît poștești, că îți deschid casele tuturor bogătașilor din lumea întreagă, *căci cel care a lăsat pe tatăl său sau pe mama sa sau țarine sau case va lua însutit*”³⁹. Deci nu numai că te bucuri de mai

33. Luca 12, 16–20.

34. Luca 16, 19–31.

35. Matei 6, 26.

36. Luca 18, 27.

37. Matei 9, 9.

38. Luca 19, 1–9.

39. Matei 19, 29.

multe avuții, ci îți vei potoli desăvîrșit setea aceasta cumplită după avuții și vei îndura totul cu ușurință; nu numai că nu vei dori să ai mai mult, ci dimpotrivă de multe ori nu vei dori nici cele de neapărată trebuință. De pildă, Pavel răbda de foame și se lăuda mai mult cînd stătea nemîncat decît cînd mîncă⁴⁰. Un atlet, care luptă să fie încununat, nu vrea să stea degeaba și să trîndăvească; un negustor, care cîștigă de pe urma negoțului pe mare, nu dorește să stea fără de lucru. Așadar și noi, de vom gusta cum trebuie din roadele cele duhovnicești, nu vom mai socoti că sînt ceva lucrurile de pe lumea aceasta, pentru că vom fi stăpîniți, da, de o prea bună beție, de dorința bunătăților celor viitoare. Să gustăm, dar, din rodurile cele duhovnicești, ca să scăpăm și de zgomoțul celor din lumea aceasta și să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

40 *Filip.* 4, 11.

**„Și ieșind Iisus din templu S-a dus;
și s-au apropiat de El ucenicii Lui, ca să-I arate
clădirile templului; iar El răspunzînd le-a zis lor:
„Vedeți toate acestea? Amin, amin, zic vouă! Nu va rămîne
aici piatră pe piatră care să nu se risipească”¹**

I

Mai înainte Domnul spusese: *„Se lasă casa voastră pustie”²* și prezisesese că vor veni o mulțime de nenorociri peste iudei; ucenicii, după ce au auzit acestea, oarecum mirați, s-au apropiat de Hristos și I-au arătat frumusețea templului; erau nedumeriți cum au să piară atîtea frumuseți, atîta bogăție și atîta varietate arhitectonică. Acum Hristos nu le mai vorbește de pustiirea templului, ci prezice completa lui dărîmarea. Le spune: *„Vedeți toate acestea? Le admirați și vă mirați de ele? Nu va rămîne piatră pe piatră!”*

Poate că cineva m-ar întreba:

– Dar cum au rămas atunci ruinele templului?

– Și ce-i cu asta? Ruinele templului nu zădărnicesc hotărîrea Domnului. Hristos a spus acestea pentru a arăta pustiirea desăvîrșită sau a templului sau a locului în care se afla templul. Sînt însă părți din templu care au fost distruse pînă în temelii. În afară de acestea, putem să spunem că pe temeiul celor ce s-au întîmplat chiar cei mai cîrcotași oameni trebuie să se convingă că vor pieri desăvîrșit și resturile de templu care au mai rămas.

„Și, șezînd El pe Muntele Măslinilor, s-au apropiat ucenicii îndeosebi, zicînd: „Spune-ne nouă cînd vor fi acestea? Și care este semnul venirii Tale și al sfîrșitului veacului?”³

Ucenicii s-au apropiat de El îndeosebi, pentru că aveau să-L întrebe despre aceste lucruri; doreau cu înfocare să afle ziua venirii Lui că poșteau tare să vadă slava aceea care era pricină a nenumărate bunătăți.

1. Matei 24, 1-2.

2. Matei 23, 38.

3. Matei 24, 3.

Două lucruri Îl întreabă: întâi, „*Cînd vor fi acestea?*”, cu alte cuvinte, cînd va fi distrus templul; și apoi: „*Care este semnul venirii Tale?*”. Evanghelistul Luca spune că I-au pus numai o singură întrebare: despre distrugerea Ierusalimului⁴, pentru că socoteau că atunci va fi și venirea Lui. Evanghelistul Marcu însă spune că nu L-au întrebat toți despre sfîrșitul Ierusalimului, ci numai Petru și Ioan, pentru că ei aveau mai multă îndrăznire⁵.

– Ce le-a răspuns Iisus?

„*Vedeți să nu vă amăgească cineva! Că mulți vor veni în numele Meu, zicînd: „Eu sînt Hristos” și pe mulți îi vor amăgi. Veți auzi de războaie și de vești de războaie. Vedeți să nu vă spăimîntați; că trebuie să fie toate acestea; dar încă nu-i sfîrșitul*”⁶.

Ucenicii cînd au auzit de pedeapsa ce avea să vină asupra Ierusalimului o socoteau ca o pedeapsă care nu-i privea; socoteau că ei au să fie în afară de orice tulburare; visau numai bunătați și se așteptau să-i întîmpine cît de curînd aceste bunătați. De aceea Hristos le prezice iarăși greutăți și necazuri; îi face să fie gata de luptă; le poruncește să-și îndoiască privegherea, ca nici să nu fie amăgiți de înșelăciunea celor care caută să-i înșele și nici să nu fie striviți de greutatea nenorocirilor ce vor veni. „Îndoit va fi războiul, le spune Domnul; veți avea de luptat și cu înșelătorii și cu dușmanii. Dar războiul cu înșelătorii este cu mult mai cumplit pentru că atacă într-o vreme cînd stările de lucruri sînt tulburi și amestecate și cînd oamenii sînt înfricoșați și îngrijorați”. Într-adevăr mare a fost atunci tulburarea! Imperiul roman era în floarea puterii lui; orașele erau cucerite unele după altele; oștirile și armele erau în mișcare; se credea cu ușurință orice. Hristos însă le-a vorbit numai de războaiele din Ierusalim, nu de războaiele din afara Palestinei, de pe întinsul pămîntului. Ce i-ar fi interesat pe ucenici războaiele din alte părți? De altfel Hristos nici n-ar fi spus o noutate dacă ar fi vorbit de nenorocirile din lumea largă, cînd știut este că astfel de nenorociri se întîmplă totdeauna. Războaie, răscoale și lupte au fost și mai înainte; dar Hristos le vorbește de războaiele iudaice, care vor veni nu peste multă vreme. Puterea romană era de altfel o grijă pentru iudei. Hristos deci le prezice și aceste războaie, pentru că și acestea erau în stare să-i tulbure pe ucenici. Le arată apoi că și El îi va ataca pe iudei și va porni cu război împotriva lor; nu le vorbește numai de lupte, ci și de plăgi trimise de Dumnezeu, foamete, ciumă, cutremure, arătîndu-le că El a îngăduit ca războaiele acestea să vină peste ei; mai mult, că aceste războaie nu sînt ca războaiele obișnuite de

4. Luca 21, 7.

5. Marcu 13, 3.

6. Matei 24, 4-6.

mai înainte dintre oameni, ci războaie pornite din urgie dumnezeiască. De aceea nu S-a mărginit să spună că vor veni războaie, nici că vor izbucni dintr-o dată, ci că vor fi însoțite de semne. Dar ca să nu spună iudeii că sînt de vină creștinii de toate aceste nenorociri, Hristos a spus-o mai dinainte și a prezis și pricina nenorocirilor lor: „*Amin zic vouă, că vor veni toate acestea peste neamul acesta*”, ca să le aducă aminte de crima pe care o vor săvîrși iudeii. Apoi, pentru ca să nu socotească ucenicii Lui, la auzul acestui roi de nenorociri, că are să fie zdrobită predicarea Evangheliei, a adăugat: „*Vedeți să nu vă spăimîntați, că trebuie să fie toate acestea*”, adică „toate cîte le-am prezis. Atacul încercărilor n-are să pună capăt spuselor Mele, ci va fi tulburare și zăpăceală mare. Dar prezicerile Mele nu vor fi clătinate cu nimic”.

Apoi, pentru că spusese iudeilor: „*Nu Mă veți mai vedea pînă cînd nu veți zice: „Binecuvîntat Cel Ce vine întru numele Domnului”*”, și pentru că ucenicii socoteau că odată cu distrugerea Ierusalimului va fi și sfîrșitul lumii, Iisus le îndreaptă această idee greșită și le spune: „*Dar încă nu-i sfîrșitul*”. Că bănuiala ucenicilor era asta, pe care am spus-o eu, o află chiar din întrebarea lor. Căci ce-au întreat? „*Cînd vor fi acestea?*”, cu alte cuvinte: „*Cînd va fi dărîmat Ierusalimul?*” și: „*Care este semnul venirii Tale și al sfîrșitului veacului?*” Hristos însă n-a răspuns îndată la întrebarea aceasta, ci mai întîi le-a vorbit de cele ce erau mai grabnice și pe care trebuia să le afle mai întîi. Că n-a vorbit îndată nici de Ierusalim, nici de venirea Lui cea de a doua, ci de nenorocirile care așteptau la ușă. De aceea îi și face gata de luptă, spunîndu-le: „*Vedeți să nu vă amăgească cineva; că mulți vor veni în numele Meu zicînd: „Eu sînt Hristos*”. Deci după ce le-a trezit atenția ca să asculte cuvintele Lui – că le spusese: „*Vedeți să nu vă amăgească cineva*” –, după ce i-a făcut gata de luptă, după ce i-a făcut să fie veghetori și după ce le-a vorbit mai întîi de hristoșii mincinoși, atunci le vorbește și de nenorocirile Ierusalimului; și, ca totdeauna, pe temeiul faptelor trecute îi încredințează de cele ce se vor întîmpla în viitor chiar pe cei mai grei de cap și mai cîrcotași.

II

Precum am spus mai înainte, prin războaie și vești de războaie Hristos înțelege tulburările ce vor veni peste iudei. Apoi, pentru că ucenicii credeau că după acel război va veni sfîrșitul lumii, iată cum îi întoarce de pe calea cea greșită, spunîndu-le: „*Dar încă nu-i sfîrșitul*”, „*că se va scula neam peste neam și împărăție peste împărăție*”⁸.

7. Matei 23, 39.

8. Matei 24, 7.

Vorbește despre începuturile nenorocirilor iudeilor.

„Dar toate acestea sînt începutul durerilor”⁹.

Adică al celor ce li se vor întîmpla.

„Atunci vă vor da pe voi la chinuri și vă vor uide”¹⁰.

La timp potrivit a vorbit și de necazurile ce vor veni peste ucenici, pentru că necazurile sînt mai ușoare cînd sînt împărțășite de toată lumea. Dar nu numai prin aceasta le ușurează necazurile, ci și prin adaosul: *„Pentru numele Meu”*, că a spus:

„Veți fi urîți de toți pentru numele Meu. Atunci se vor sminti mulți și se vor vinde unii pe alții; și se vor scula mulți hristoși mincinoși și profeti mincinoși și vor amăgi pe mulți. Și din pricina înmulțirii fărădelegii se va răci dragostea multora; dar cel care va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui”¹¹.

Atunci e mai mare nenorocirea cînd este și război între cei de același neam; că atunci mulți ajung frați mincinoși. Ai văzut că războiul este întreit din partea înșelătorilor, din partea dușmanilor și din partea fraților mincinoși? Iată că și Pavel se plînge de aceleași lucruri, spunînd: *„Din afară lupte, dinăuntru temeri”¹²*; și: *„Primejdii între frații cei mincinoși”¹³*; și iarăși: *„Că unii ca aceștia sînt apostoli mincinoși, lucrători vicleni, care iau chip de apostoli ai lui Hristos”¹⁴*. Apoi iarăși, ceea ce-i mai groaznic decît toate, e că în nenorocirile acestea nu vor avea nici mîngîierea dragostei. Apoi, pentru a le arăta că pe omul curajos și răbdător nimic din acestea nu-l va vătăma, le spune: *„Nu vă temeți, nici nu vă tulburați! Dacă veți arăta răbdarea cuvenită nu veți fi biruiți de nenorociri! Iar dovada lămurită este că Evanghelia va fi propovăduită pe întreaga față a pămîntului. Așa că voi veți fi mai presus de necazuri și nenorociri”*. Dar ca să nu-L întrebe ucenicii: *„Cum vom trăi, cum vom scăpa din toate aceste necazuri și nenorociri?”*, Domnul le-a spus mai mult decît întrebaseră ei: *„Veți și trăi și veți și propovădui pretutindeni”*. De aceea a și adăugat:

„Și se va propovădui Evanghelia aceasta în toată lumea spre mărturie tuturor neamurilor. Și atunci va veni sfîrșitul”¹⁵.

Adică sfîrșitul Ierusalimului. Că a vorbit de sfîrșitul Ierusalimului. Și că Evanghelia a fost propovăduită înainte de căderea Ierusalimului,

9. Matei 24, 8.

10. Matei 24, 9.

11. Matei 24, 9–13.

12. II Cor. 7, 5.

13. II Cor. 11, 26.

14. II Cor. 11, 13.

15. Matei 24, 14.

ascultă ce spune Pavel: „În tot pământul a ieșit vestirea lor”¹⁶; și iarăși: „Evanghelia fiind propovăduită la toată făptura cea de sub cer”¹⁷. Și-l vezi pe Pavel alergînd din Ierusalim pînă în Spania¹⁸. Dacă un singur apostol a străbătut atîta parte a lumii, gîndește-te cît pământ au străbătut ceilalți apostoli! Că tot Pavel, scriind altora, spunea iarăși de propovăduirea Evangheliei că „aduce roadă și crește în toată zidirea cea de sub cer”¹⁹.

– Ce înseamnă: „Spre mărturie tuturor neamurilor?”

– Înseamnă: Evanghelia a fost propovăduită pretutindeni, dar n-a fost crezută pretutindeni. De aceea Hristos a spus: „Spre mărturie celor ce n-au crezut”, adică spre mustrare și învinuire; „Spre mărturie”, adică cei care au crezut vor da mărturie împotriva celor care n-au crezut și-i vor osîndi. De aceea Ierusalimul a fost dărîmat după ce a fost propovăduită Evanghelia în toată lumea, tocmai pentru ca nerecunoscătorii iudei să nu mai aibă nici o umbră de apărare. Căci ce iertare mai pot avea cei care au văzut puterea Lui strălucind pretutindeni și cuprinzînd în scurtă vreme întreaga lume, dar ei stăruiesc încă în încăpățînarea lor? Că a fost propovăduită atunci Evanghelia pretutindeni, ascultă ce zice Pavel: „Evanghelia fiind propovăduită la toată făptura cea de sub cer”²⁰. Acesta este și cel mai mare semn al puterii lui Hristos, că în douăzeci sau treizeci de ani cuvîntul Evangheliei a ajuns pînă la marginile lumii. „După aceasta va veni sfîrșitul Ierusalimului”, spune Hristos. Că lucrul acesta a vrut să-l spună, o arată cuvintele Sale următoare. Și ca să-i încredințeze de pieirea Ierusalimului, citează profeția lui Daniel, zicînd:

„Cînd veți vedea urîciunea pustiirii, ce s-a zis prin proorocul Daniel²¹, stînd în locul cel sfînt. Cine citește să înțeleagă”²².

I-a trimis la Daniel. Hristos numește „urîciune” statuia celui care a cucerit atunci cetatea Ierusalimului, pe care cel ce a pustiit cetatea și templul a pus-o înăuntrul templului. De aceea a și numit-o „a pustiirii”.

Apoi, ca ucenicii să afle că toate acestea se vor întîmpla chiar în timpul vieții unora din ei, a spus: „Cînd veți vedea urîciunea pustiirii”.

III

Din cele întîmplate poți admira puterea lui Hristos și curajul apostolilor Lui, că au propovăduit Evanghelia în niște vremuri ca acelea, în

16. Rom. 10, 18.

17. Col. 1, 23.

18. Rom. 15, 24, 28.

19. Col. 1, 6, 23.

20. Col. 1, 23.

21. Dan. 9, 27.

22. Matei 24, 15.

care se ducea război împotriva poporului iudeu, în care iudeii erau socotiți niște răzvrățiți, în care cezarul a poruncit ca toți iudeii să fie prigoniți. S-a întâmplat atunci cu apostolii ce s-ar petrece cu niște oameni care n-au condus niciodată o corabie și nici n-au văzut marea, dar căroră li s-a poruncit să se așeze la cîrma unei corăbii, să o conducă și să poarte război pe mare, cînd marea își înalță de pretutindeni valurile, cînd se întunecă tot văzduhul, cînd corăbiile se îneacă una după alta, cînd sus pe punte toți se răzvrătesc, iar jos din mare năvălesc fiarele mării, care împreună cu valurile înghit pe călători; cînd trăsnete se slobod din înaltul cerului, cînd piraiții năvălesc, cînd corăbierii își întind unii altora curse; și s-ar porunci unor astfel de oameni ca pe o vreme ca aceea să scufunde și să biruie un stol nenumărat de corăbii încărcate cu oștire, care vin împotriva corăbiei lor. Da, apostolii erau urîți de neamuri ca iudeii; erau omorîți cu pietre de iudei ca vrăjmași ai religiei lor. Loc de liniște nu era pentru ei. Pretutindeni numai prăpăstii, stînci primejdioase, piedici în orașe, în sate, în case. Orice om ducea război împotriva lor; și voievodul și generalul și omul de rînd; toate neamurile, toate popoarele. Și era atîta tulburare cît nu se poate zugrăvi cu cuvîntul. Poporul iudeu era foarte urît în imperiul roman pentru că pricinuisese imperiului o mulțime de necazuri; propovăduirea Evangheliei însă n-a fost întru nimic vătămă de aceasta; Ierusalimul fusese cucerit și ars, iar locuitorii supuși la nenumărate munci; apostolii însă, care erau în Ierusalim, au introdus în imperiul roman legi noi și aceste legi au biruit legile romane. Ce lucruri noi și nemaiauzite! Romanii au biruit atunci nenumărate zeci de mii de iudei, dar n-au putut birui doisprezece oameni, care au luptat cu ei, goi și fără arme. Ce cuvînt ar putea înfățișa minunea aceasta?

Un învățător trebuie să aibă două însușiri: una, să fie vrednic de credință; alta, să fie iubit de ucenicii lui; în afară de aceste însușiri și pe lîngă acestea se mai cere ca învățăturile lui să fie bine primite și să fie predate într-un timp lipsit de tulburare și răzvrătire. Pe vremea apostolilor însă, cînd au propovăduit Evanghelia, toate acestea erau împotrivă. Nici apostolii nu păreau să fie vrednici de credință, că îndepărtau pe oameni de la cele ce păreau a fi bună credință; nu erau nici iubiți, ci dimpotrivă urîți, că făceau pe oameni să se lepede de cele ce iubeau: de obiceiuri, de datinile strămoșești, de legi. Apoi poruncile lor erau grele, iar faptele de la care îi abăteau pe oameni, pline de plăcere. O mulțime de primejdii, nenumărate primejdii de moarte îndurau și apostolii și cei care credeau în cuvîntul lor; iar în afară de asta timpul era plin de greutate, de războaie, de răscoale, de tulburări. Numai acestea și ar fi fost în stare să zădărnicească totul, fără să mai fi fost și greutatea de care am vorbit mai sus. Potrivită vreme este acum să spunem: „Cine va grăi puterile Domnului?

*Cine va face auzite toate laudele Lui?*²³ Dacă iudeii, cu toate minunile făcute, nu l-au ascultat pe Moise să părăsească o țară în care erau supuși la frământarea lutului și facerea cărămizilor și erau chinuți și omorâți în fiecare zi, ce i-a convins pe cei care au crezut în cuvintele apostolilor să se lepede de o viață lipsită de griji și să îmbrățișeze o altă viață plină de primejdii, de singiuri, de moarte, și această cînd cei ce predicau această viață erau iudei, străini de neamul lor și cumplit dușmăniți din toate părțile? Să nu aduci în mijlocul popoarelor, nici în mijlocul orașelor, nici în mijlocul oamenilor, ci într-o casă mică pe un om urît de toți cei din casă și să încerci cu ajutorul acestuia să abați pe tată, pe soție și pe copii de la tot ce iubesc ei, oare nu l-ai vedea sfîșiat înainte de a deschide gura? Oare nu-l vor omorî cu pietre înainte de a călca pragul casei, dacă intrarea în casă a unui astfel de om dă naștere la ceartă și bătaie între bărbat și femeie? Iar dacă acest om mai este și ușor de disprețuit, dacă mai dă și porunci grele, dacă mai și poruncește celor ce trăiesc în huzur și desfrînări să filozofeze, să trăiască adică cumpătat, dacă în afară de acestea mai are de luptat și cu o mulțime de dușmani care îl covîrșesc, nu-i așa că toți vor căuta să-l ucidă? Ei bine, ceea ce este cu neputință să se întîmple într-o singură casă, aceea Hristos a săvîrșit în întreaga lume, aducînd pe apostoli, pe doctorii lumii, printre prăpăstii, printre rîpi, printre stînci primejdioase, în timp ce războiul cuprinsese și pămîntul și marea.

Iar dacă vrei să afli mai bine ~~toate~~ aceste, adică foametea, ciuma, cutremurele și toate celelalte nenorociri, citește istoria în care Iosif²⁴ a scris despre acestea și vei cunoaște totul cu de-amănuntul. De aceea și Hristos spunea: „*Nu vă spăimîntați, că trebuie să se întîmple toate acestea*”; și: „*Cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui*”; și: „*Se va propovădui Evanghelia aceasta în toată lumea*”. De frica nenorocirilor prezise apostolii erau abătuți și descurajați; de aceea Domnul îi întărește, spunîndu-le că, chiar dacă ar veni peste ei mii de nenorociri, Evanghelia trebuie să fie propovăduită pretutindeni în lume și numai după aceea va veni sfîrșitul.

IV

Ai văzut cum stăteau atunci lucrurile și cît de felurit era războiul? Și asta la început, cînd fiecare faptă mare avea nevoie de multă liniște! Cum stăteau, dar, pe atunci lucrurile? Nimic nu ne împiedică să le rezumăm. Cel dintîi război era războiul înșelătorilor: „*Vor veni, spune Domnul, hristoși mincinoși și profeți mincinoși*”; al doilea război, războiul roma-

23. Ps. 105, 2.

24. Iosif Flaviu, istoric iudeu, născut în Ierusalim pe la 37. mort în anul 100. În timpul asediului lui Vespasian era în Ierusalim, așa că a fost martor al împlinirii profeției Mintuito-rului. Iosif Flaviu a scris: *Războiul iudaic, Antichitățile iudaice, Autobiografia*.

nilor: „*Veți auzi de războaie*”, spune Domnul; al treilea război, războiul care aduce foamete; al patrulea război, cel ce aduce ciumă și cutremure; al cincilea război: „*Vă vor da pe voi la chinuri*”; al șaselea război: „*Veți fi urîți de toți*”; al șaptelea război: „*Se vor vinde unii pe alții și se vor urî unii pe alții*”; aici arată războiul între cei din același popor; apoi, hristoși mincinoși și frați mincinoși; apoi „*se va răci dragostea*”, care este pricina tuturor relelor. Ai văzut câte feluri de războaie noi și nemaiauzite? Ei bine, în ciuda acestora și a altora cu mult mai mari decît acestea – că pe lângă războiul între cei din același popor s-a adăugat și războiul între rude –, Evanghelia a biruit întreaga lume, pentru că spune Domnul: „*Se va propovădui Evanghelia în toată lumea*”.

Unde²⁵ sînt, dar, cei care pun în fața dogmelor Bisericii tirania ceasului în care se nasc oamenii și periodicitatea timpurilor? Cine a menționat vreodată că s-a arătat un alt Hristos, că s-a mai petrecut un lucru ca acesta datorită periodicității timpurilor? Pot să spună mulți că s-au scurs sute de mii de ani de la facerea lumii, dar aceasta n-o pot născoci! Despre ce altă periodicitate ne mai pot vorbi? N-a mai fost nici o altă Sodomă, nici o altă Gomoră, nici un alt potop. Pînă cînd vă jucați vorbind de periodicitatea timpurilor și de ceasul în care se nasc oamenii?

– Dar cum se face, aș putea fi întrebat, că se împlinesc multe din cele spuse de acești oameni?

– Pentru că tu te-ai lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, pentru că tu te-ai lepădat de El, pentru că tu te-ai așezat în afara purtării Lui de grijă, pentru aceea diavolul îți întoarce treburile tale și ți le mută după cum vrea el. Dar nu poate face asta cu sfinții, dar, mai bine spus, nici cu noi păcătoșii, care disprețuim mult purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Chiar dacă viața noastră e așa cum este, totuși sîntem mai presus de uneltirile demonilor, pentru că, prin harul lui Dumnezeu, ne ținem cu multă tărie de dogmele adevărului.

Dar, în general vorbind, ce este credința în atotputernicia ceasului în care se naște omul? Nimic altceva decît o nedreptate ce se face firii, o confuzie, o idee care te face să crezi că totul se face la întîmplare, dar, mai bine spus, nu numai la întîmplare, ci și împotriva rațiunii.

Poate că cineva m-ar întreba:

– Dacă nu este ceasul în care se naște omul, pentru ce cutare se îmbogățește și pentru ce cutare e sărac?

– Nu știu. Deocamdată îți voi răspunde așa, ca să te învăț să nu iscodești totul și ca să te învăț că lucrurile de pe lumea aceasta nu se petrec la

25. De aici începe partea morală: *Să nu cercetezi de unde vine bogăția și sărăcia. Despre cei ce spun că în viața omului este hotărîtor ceasul nașterii și că toate se petrec la întîmplare.*

întîmplare. Iar pentru că nu știi pricinile unor lucruri, nu trebuie să inventezi pricină care nu sînt pricină. Mai bine e să nu știi bine decît să știi rău. Omul care nu știe pricina unui lucru va ajunge îndată să găsească adevărata pricină; dar cel care născocеște o pricină falsă, pentru că nu o știe pe cea adevărată, nu va putea ajunge cu ușurință la cea adevărată, ci va avea nevoie și de mai multă muncă și de mai multă sudoare ca să spulbere pricina falsă de mai înainte. Pe o plăcuță, dacă e curată, poți scrie cu ușurință orice vrei; dar dacă e scrisă, nu e atît de ușor; trebuie mai întîi să ștergi ce a fost scris rău. Tot așa și cu doctorii; un doctor care nu dă nici o doctorie este cu mult mai bun decît unul care dă doctorii vătămătoare; un arhitect care clădește case șubrede este mai rău decît unul care nu clădește deloc; la fel și cu pămîntul: este cu mult mai bun pămîntul care nu are nici un rod decît cel care are spini. Să nu alergăm să cunoaștem totul, ci să îndurăm că nu știm unele lucruri, decît să le știm greșit, pentru ca nu cumva atunci cînd vom găsi dascăl să-i facem îndoită osteneală; dar, mai bine spus, adeseori mulți au rămas neîndreptați numai pentru că la început au dobîndit învățături greșite. Nu este aceeași osteneală să semeni după ce mai întîi trebuie să smulgi ierburile cele rele ce au prins rădăcină, cu a semăna un ogor curat. Dincolo trebuie să întorci brazda mai întîi și apoi să semeni alte semințe; dincoace, auzul este gata pregătit.

Deci, din ce pricină se îmbogățește cineva? Vă voi spune; unii, pentru că Dumnezeu le dă bogăție au dobîndit bogăția cu îngăduința lui Dumnezeu; iar alții, pentru că Dumnezeu le îngăduie să strîngă bogății. Aceasta e cea mai scurtă și cea mai simplă explicație.

- Cum? ai putea să mă întrebî. Dumnezeu face ca să se îmbogățească desfrînatul, cel ce săvîrșește adulter, stricatul, omul care întrebuințează rău averile sale?

- Nu face asta Dumnezeu, dar le îngăduie să se îmbogățească. Mare e deosebirea, nespus de mare, între a face și a îngădui.

- Dar, în definitiv, pentru ce îngăduie Dumnezeu asta?

- Nu e încă vremea judecării, ca să ia fiecare plata faptelor sale. Poate fi, oare, un om mai rău decît bogatul acela care nu-i dădea lui Lazăr nici firimiturile care cădeau de la masa lui?²⁶ Și a ajuns mai nenorocit decît toți, că nici pe o picătură de apă nu era stăpîn; și asta mai ales pentru că a fost crud cînd era bogat. Dacă sînt doi oameni la fel de răi, care aici pe pămînt nu au aceeași stare materială, unul e bogat și altul e sărac, apoi dincolo pe lumea cealaltă nu vor fi pedepsiți la fel, ci bogatul mai cumplit.

V

Vezi, dar, că bogatul este pedepsit mai cumplit, pentru că a primit pe lumea asta averi! Și tu deci cînd îl vezi pe cel bogat că îi merge bine, deși-i un ticălos și un nelegiuit, suspină și lăcrimează că bogăția aceasta îi este adaos de pedeapsă. După cum cei care fac o mulțime de păcate, dar nu vor să se pocăiască, își adună loruși multă urgie, tot așa și cei ce s-au bucurat de bună stare și n-au fost pedepsiți aici pe pămînt vor suferi dincolo mai mare osîndă. Și dacă vrei, îți voi dovedi lucrul acesta nu numai cu pilde din viața viitoare, ci și cu pilde din viața aceasta. Cînd fericitul David a săvîrșit acel păcat cu Batseba și a fost mustrat de profet, a fost învinuit mai mult tocmai pentru că a săvîrșit acel păcat cînd se bucura de toate bunătățile. Ascultă cum îl mustră Dumnezeu mai ales pentru asta: „*Nu te-am uns Eu pe tine împărat? Nu te-am scăpat Eu din mîna lui Saul și ți-am dat toate cele ale domnului tău și toată casa lui Israel și Iuda? Și dacă acestea îți erau puține, ți-aș mai fi adăugat încă pe atîtea. Pentru ce ai făcut ceea ce este rău înaintea Mea?*”²⁷

Nu primesc aceleași pedepse toți păcătoșii, ci pedepsele sînt multe și felurite; se ține seamă și de timpul cînd au fost săvîrșite și de persoane și de funcții și de priceperea fiecăruia și de altele multe. Și ca să fac mai deslușite cele ce vreau să spun, am să iau un păcat, de pildă desfrînarea, și ai să vezi cîte feluri de pedepse voi găsi pentru acest păcat. Nu pedepse născocite de mine, ci din dumnezeieștile Scripturi.

A făcut cineva desfrînare înainte de darea legii? Altfel este pedepsit. Și aceasta o arată Pavel: „*Cîți au păcătuit fără lege, fără lege vor și pieri*”²⁸. A făcut cineva desfrînare după ce s-a dat legea? Va fi pedepsit mai greu. „*Cîți au păcătuit în lege*, spune Pavel, *prin lege vor fi judecați*”²⁹. A făcut cineva desfrînare, preot fiind? Din pricina vredniciei lui preoțești primește adaos foarte mare la pedeapsă. De aceea fetele celorlalți oameni erau ucise de făceau desfrînare, pe cînd fetele preoților erau arse de vii³⁰. Prin porunca aceasta legiuitorul arată, cu putere, cît de mare pedeapsă așteaptă pe un preot care săvîrșește acest păcat. Dacă fata preotului este pedepsită mai greu, pentru că-i fiică de preot, apoi cu mult mai mult preotul. A fost silită o femeie să facă desfrînare? Nu-i pedepsită! A făcut desfrînare o femeie bogată și o sărmană? Pedeapsa este felurită. Se vede asta din cele ce am spus mai dinainte, din cele ce am spus despre David. A făcut cineva desfrînare după venirea lui Hristos?

27. *II Regi* 12, 7-9.

28. *Rom.* 2, 12.

29. *Rom.* 2, 12.

30. *Lev.* 21, 9.

De moare nebotezat va fi pedepsit mai mult decît toți cei care au păcătuit înainte de venirea lui Hristos. A făcut cineva desfrînare după ce a fost botezat? Nu mai are nici o mîngîiere din pricina păcatului. Și asta a arătat-o Pavel, zicînd: „*De călca legea lui Moise era omorît fără milă pe măr-turia a doi sau trei. Gîndiți-vă cu cît mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui care a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu și a nesocotit sîngele Testamen-tului și a batjocorit harul lui Dumnezeu?*”³¹. A făcut desfrînare un preot? Păcatul lui este culmea tuturor păcatelor.

Ai văzut cît de diferite sînt pedepsele pentru același păcat? Alta era pedeapsa desfrînării înainte de darea legii, alta după darea legii și alta a preotului legii vechi; acum alta este pedeapsa femeii bogate, alta a femeii sărmăne, alta a catehumenei, alta a femeii botezate, alta a preo-tului legii noi. Iar pedeapsa dată păcatului este felurită, după știința celui care săvîrșește păcatul: „*Cel ce știe voia domnului lui și nu o face va fi bătut mult*”³². Cînd păcatul este săvîrșit în urma altor exemple, pedeapsa e mai grea. De aceea și spune Domnul: „*Dar voi văzînd nu v-ați pocăit nici după aceea*”³³, deși ați avut parte de o mare purtare de grijă”. De aceea și Hristos a și muștrat Ierusalimul, zicînd: „*De cîte ori am vrut să adun pe fiii voștri și nu ați vrut*”³⁴. Alta este pedeapsa pentru cel care săvîrșește păcatul trăind în desfătări. O arată pilda bogatului nemi-lostiv și a lui Lazăr³⁵. Mărește apoi pedeapsa păcatului și locul în care este săvîrșit păcatul; aceasta a vrut să arate Domnul cînd a spus: „*Între templu și altar*”³⁶. Păcatul se pedepsește apoi și după felul păcatelor: „*Nu e de mirare dacă este prins cineva furînd*”³⁷; și iarăși: „*Ai ucis pe fiii tăi și pe fiicele tale; aceasta este mai mult decît toate desfrînările tale și uriciunile tale*”³⁸. Păcatul se mai pedepsește și după persoana față de care se săvîr-șește păcatul: „*Dacă va păcătui față de un om, se vor ruga pentru el; dar dacă va păcătui față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?*”³⁹. Păcatul este pedepsit mai rău și cînd cineva întrece în trîndăvie pe cei ce sînt cu mult mai răi decît el, așa cum muștra Dumnezeu prin profetul Iezechiel, zicînd: „*Nici după dreptățile neamurilor n-ați făcut*”⁴⁰. La fel și cînd nu se înțelepțește cineva nici prin exemplele altora: „*A văzut pe sora*

31. *Evr.* 10, 28-29.

32. *Luca* 12, 47.

33. *Matei* 21, 32.

34. *Matei* 23, 37.

35. *Luca* 16, 19-31.

36. *Matei* 23, 35.

37. *Prov.* 6, 30.

38. *Iez.* 16, 20-22.

39. *I Regi* 2, 26.

40. *Iez.* 5, 7.

ei și s-a socotit dreaptă"⁴¹. Tot așa cînd cineva are parte de mai multă purtare de grijă: „*Dacă s-ar fi făcut în Tir și în Sidon minunile acestea, de mult s-ar fi pocăit; dar mai ușor va fi Tirului și Sidonului decît orașului aceluia*”⁴². Ai văzut cîtă precizie în darea pedepselor? Ai văzut că nu sînt pedepsite la fel aceleași păcate? Pedeapsa noastră însă ni se mărește și mai mult cînd ne bucurăm de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, dar nu ne folosim de ea. Asta o arată Pavel, cînd spune: „*Dar după împietrirea ta și după inima ta cea nepocăită îți aduni minie*”⁴³.

Știind, dar, toate acestea să nu ne scandalizăm, să nu ne tulburăm de nimic din cele ce se petrec pe lume și nici să nu ne frămîntăm gîndurile, ci să lăsăm totul pe seama tainicei purtări de grijă a lui Dumnezeu; să facem fapte bune și să fugim de păcat, ca să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui slavă, împreună cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

41. Iez. 16, 51-52.

42. Matei 11, 21-22.

43. Rom. 2, 5.

**„Atunci cei din Iudeea să fugă în munți,
iar cel de pe casă să nu se coboare ca să ia cele din casa lui;
cel din țarină să nu se întoarcă înapoi
ca să-și ia hainele lui”¹**

I

După ce a vorbit de nenorocirile ce vor veni peste Ierusalim, de luptele pe care aveau să le ducă apostolii și după ce le-a spus că vor rămâne nebiruiți și că vor străbate toată lumea, Hristos le vorbește din nou de nenorocirile iudaice, arătând că atunci când apostolii vor fi străluciți, învățând toată lumea, iudeii vor fi în necazuri și supărări.

Uită-te cum înfățișează războiul iudaic! Zugrăvește grozăvia lui prin fapte în aparență mici. „Atunci, spune El, *cei din Iudeea să fugă în munți*”.

– Când „Atunci”?

– Când se vor întâmpla acestea, când „uriciunea pustiirii va sta în locul cel sfânt”². Mie mi se pare că aici vorbește de oștirile romane. „Fugiți, dar, atunci, le spune Domnul. Atunci nu mai este nici o nădejde de scăpare”.

Pentru că se întâmplase de multe ori ca iudeii să scape din războaie grele, de pildă pe timpul lui Senahirim³ și pe timpul lui Antioh⁴ – că atunci au intrat oștiri străine în Ierusalim și templul a fost ocupat, dar Macabeii au pus pe fugă pe dușmani și au prefăcut înfrîngerea în victorie –, deci ca ucenicii să nu creadă că și în acest război lucrurile vor lua tot o astfel de întorsătură, Hristos îi oprește să nutrească aceste nădejdi. „Ar fi de dorit, le spune El, ca să scăpați numai cu trupul gol!” De aceea nu-i lasă pe cei de pe acoperiș să intre în casă să-și ia hainele; arată prin asta că nimeni nu poate scăpa de aceste nenorociri, pentru că nenorocirile sînt fără de ieșire, pentru că va pieri neapărat cel surprins de ele. Aceasta e pricina că vorbește și de cel din țarină, zicînd: „*Nici el să nu se întoarcă să-și ia hainele lui*”. Dacă trebuie să fugă cei ce sînt în Ierusalim, cu atît mai mult nu trebuie să-și caute scăparea în Ierusalim cei ce sînt pe cîmp.

1. Matei 24, 16–18.

2. Matei 24, 15.

3. IV Regi 18, 13–19, 36.

4. I Mac. 6, 17; 7, 4

„*Vai de cele ce vor avea în pîntece și vor alăpta!*”⁵

Vai de cele ce vor avea în pîntece, pentru că sînt mai greoaie, pentru că nu pot fugi cu ușurință, împovărate fiind de povara sarcinii. Vai de cele ce vor alăpta, pentru că, legate fiind de lanțul dragostei de copii, n-au să poată să se salveze împreună cu cei pe care-i alăptează. Poți ușor să-ți lași averile și să fugi; poți ușor să-ți pui în siguranță averile și hainele; dar cum poți să înăbuși glasul singelui, cum poate fi ușoară cea însărcinată, cum poate femeia care alăptează să-și părasească pruncul ei?

Apoi Hristos, tot pentru a arăta grozăvia nenorocirii, spune:

„*Rugați-vă ca să nu fie fuga voastră iarna, nici sîmbăta. Că va fi atunci necaz mare, cum n-a mai fost de la începutul lumii pînă acum, nici nu va mai fi*”⁶.

Vezi că Hristos adresează aceste cuvinte iudeilor și că vorbește de nenorocirile acelea ce vor veni peste ei? Le adresează iudeilor, pentru că apostolii nu păzeau sîmbăta și nici nu vor fi în Ierusalim cînd Vespasian va dezlănțui aceste nenorociri. Cei mai mulți dintre ei plecaseră înainte de pe lumea aceasta, iar dacă mai rămăsese în viață careva era atunci în alte părți ale lumii.

– Dar pentru ce să nu fie fuga lor nici iarna, nici sîmbăta?

– Să nu fie iarna, din pricina greutății timpului; sîmbăta, din pricina puterii legii. Pentru că era nevoie de fugă – și de o fugă la repezeală – și pentru că iudeii nu puteau fugi sîmbăta din pricina legii și nici iarna, din pricina greutății timpului, de aceea Hristos a spus: „*Rugați-vă, că va fi atunci necaz mare, cum n-a mai fost, nici va mai fi*”.

Să nu socotească cineva că aceste cuvinte sînt o exagerare! Să afle adevărul spuselor lui Hristos din scrierile lui Iosif Flaviu! Că nimeni nu poate spune despre Iosif Flaviu că, fiind creștin, a exagerat înadins tragedia iudeilor, pentru a întări spusele lui Hristos. Nu! Iosif Flaviu a fost iudeu – și un iudeu habotnic – rîvnitor al legii, unul dintre iudeii de după venirea lui Hristos.

– Ce spune Iosif?

– Spune că nenorocirile acelea au întrecut nenorocirile oricărei tragedii; că a fost un război cum nu s-a mai abătut niciodată unul ca acesta peste poporul iudeu. Atît de mare era foametea, că mamele își mîncău proprii copii și că se luptau unele cu altele ca să-și mănînce copiii. Mai spune că mulți morți au fost spintecați ca să li se mănînce măruntaiele⁷.

5. Matei 24, 19.

6. Matei 24, 20-21.

7. Iosif Flaviu, *Războiul iudeilor*, Cartea V, cap. X, 2-3; Cartea VI, cap. III, 3-4, cf. Oeuvres complètes de Flavius Josephé, Traduites en français sous la direction de Théodor Reinach, Tome sixième, *Guerre des Juifs*, Livres IV-VII, traduction de René Harmand, révisée et annotée par S. Reinach et J. Weill, Paris, 1932, p. 140-142; p. 184-185.

Cu plăcere i-aș întreba pe iudei: Pentru ce a venit peste ei mînia aceasta așa de cumplită a lui Dumnezeu, mai cumplită decît toate cele ce au fost mai înainte, nu numai în Iudeea, ci în întreaga lume? Nu e lămurit că hotărîrea aceasta dumnezeiască este din pricina răstignirii lui Hristos? Toți o vor spune; iar odată cu toți și mai presus de toți adevărul lucrurilor. Gîndește-te cît de cumplite au fost acele nenorociri, cînd ele nu pot sta față în față nici cu cele din trecut, nici cu cele din viitor, cînd nici în întreaga lume, nici în alt timp, din trecut sau din viitor, nu se va putea spune că au mai fost astfel de nenorociri. Și pe bună dreptate, că nici n-a mai îndrăznit vreun om, nici înainte de iudei, nici după ei, să mai săvîrșească o faptă atît de nelegiuită și atît de înfricoșătoare. De aceea a și spus Domnul: „*Va fi necaz cum n-a mai fost, nici nu va mai fi*”.

„*Și de nu s-ar fi scurtat zilele acelea, n-ar mai fi scăpat nici un trup; dar pentru cei aleși se vor scurta zilele acelea*”⁸.

Prin aceste cuvinte Domnul arată că iudeii erau vrednici de o pedeapsă mai grea decît cea spusă. Prin „*zile*” înțelege zilele războiului și ale asediului Ierusalimului. Cu alte cuvinte, Domnul spune așa: „Dacă războiul romanilor împotriva orașului ar fi ținut mai mult, ar fi pierit toți iudeii” – prin: „nici un trup” Hristos vrea să spună nici un iudeu – „și cei din Iudeea și cei din afară de Iudeea”. Într-adevăr romanii n-au pornit război numai împotriva iudeilor din Iudeea, ci împotriva iudeilor răspîndiți în întreaga lume; pe toți îi prigoneau și-i alungau din pricina urii ce le-o purtau.

II

– Pe cine numește Domnul aici „aleși”?

Pe creștinii care trăiau printre iudei în timpul asediului. Ca să nu spună iudeii că acele nenorociri s-au întîmplat din pricina predicării Evangheliei și a închinării la Hristos, Domnul arată că nu numai că nu sînt creștinii pricina acelor nenorociri, ci, dimpotrivă, dacă n-ar fi fost creștinii ar fi pierit toți pînă la unul. Dacă Dumnezeu ar fi îngăduit să se prelungească războiul, n-ar mai fi rămas nici urmă de iudeu. Dar ca să nu piară împreună cu iudeii cei necredincioși și iudeii care se făcuseră creștini, Hristos a stins repede lupta și a pus capăt războiului. Pentru aceea a spus: „*Dar pentru cei aleși se vor scurta zilele acelea*”. Domnul a grăit așa ca să mîngîie pe creștinii care trăiau printre iudeii asediați, ca să le ușureze sufletul și să nu se teamă că vor pieri și ei împreună cu iudeii. Dacă aici pe pămînt Dumnezeu are atîta purtare de grijă de aleșii Săi, că pentru ei mîngîie și pe alții, și că pentru creștini mai rămîn resturi din iudeii necredincioși, gîndește-te cîtă cinste vor avea aleșii Săi pe vremea cununilor? Hristos îi mîngîie să nu fie îndu-

rerați din pricina acestor nenorociri. Da, și iudeii vor suferi la fel cu ei, dar cu nici un folos, ci spre răul sufletului lor. Hristos nu numai că-i mîngîie pe ucenici, ci îi și îndepărtează pe nebagate de seamă și pe nesimțite de obiceiurile iudaice. Într-adevăr, dacă nu va mai fi vreo schimbare și nici templul nu va mai fi înălțat și nu va mai rămîne în picioare, atunci este evident că va înceta și legea. Hristos n-a spus lămurit aceasta, dar prin pieirea desăvîrșită a templului a lăsat să se înțeleagă asta. N-a spus-o lămurit ca să nu-i înspăimînte înainte de vreme; de aceea nici n-a vorbit la început de aceste nenorociri, ci, văitînd mai întîi Ierusalimul, i-a făcut pe ucenici să-I arate clădirile templului și să-L întrebe, pentru ca El, răspunzîndu-le, așa-zicînd la întrebare, să le prezinte toate cele ce se vor întîmpla în viitor. Tu însă uită-mi-te la rînduiala făcută de Duhul Sfînt, că de toate acestea n-a scris nimic evanghelistul Ioan, ca să nu se creadă că le-a scris cunoscînd istoria celor petrecute – că Ioan a trăit multă vreme după cucerirea Ierusalimului –, ci au scris evangheliștii care au murit înainte de căderea Ierusalimului și n-au văzut grozăviile războiului iudaic, ca din toate părțile să strălucească tăria profeției lui Hristos.

„Atunci de vă va zice cineva: „Iată aici este Hristos sau acolo”, să nu credeți. Că se vor scula hristoși mincinoși și profeți mincinoși și vor face semne și minuni, ca să rătăcească de va fi cu puțință și pe cei aleși. Iată v-am spus vouă de mai înainte. Deci dacă vă vor zice: „Iată este în pustie”, să nu ieșiți! „Iată este în cămări!”, să nu credeți. Că precum fulgerul iese de la răsărit și se arată pînă la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului. Că unde va fi stîrvul, acolo se vor aduna și vulturii”⁹.

După ce a terminat de vorbit de Ierusalim, Hristos trece la venirea Lui cea viitoare și vorbește de semnele premergătoare ale acesteia, folosite nu numai ucenicilor Săi, ci și nouă și tuturor ce vor fi după noi.

– Cînd „atunci”?

– Aici, după cum am spus de multe ori, cuvîntul „atunci” nu arată continuarea timpului celor spuse mai înainte. Cînd voia să spună că un fapt vine îndată după alt fapt, Hristos adaugă: „Îndată după necazul acelor zile”; aici însă nu grăiește așa, ci spune: „atunci”; nu arată cele ce se vor întîmpla după căderea Ierusalimului, ci cele ce se vor întîmpla în timpul în care aveau să se întîmple cele despre care avea să vorbească. Tot așa și cînd evanghelistul spune: „În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul”¹⁰ nu vorbește de timpul imediat următor, ci de timpul de mai tîrziu, după mulți ani, în care s-au întîmplat acelea despre care avea să vorbească. Într-adevăr după ce a vorbit de nașterea lui Hristos, de venirea

9. Matei 24, 23-28.

10. Matei 3, 1.

magilor și de moartea lui Irod, evanghelistul spune îndată: „*În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul*”, deși trecuseră treizeci de ani. Scriptura are obiceiul să folosească acest mod de istorisire. Tot așa și aici, Hristos, trecînd peste tot timpul de la căderea Ierusalimului pînă la începuturile sfîrșitului lumii, vorbește de timpul care e cu puțin înainte de sfîrșitul lumii. „*Atunci de vă va zice cineva: „Iată Hristos este aici sau acolo”, să nu credeți*”. Deocamdată Hristos îi face atenți pe ucenicii Săi asupra locului, vorbindu-le de caracteristicile venirii Lui și de semnele hristoșilor mincinoși. Le spune că venirea Sa de atunci nu va fi așa cum s-a arătat la întîia Sa venire în Betleem, nu va fi într-un colț mic al lumii, ca să nu-L știe nimeni la început, ci va fi vădită și cu toată strălucirea, încît nu va mai fi nevoie să o mai vestească cineva. Nu e mic semnul acesta de a nu veni pe neștiute. Observă că acum nu mai vorbește de război – că acum cuvîntul Său se ocupă de venirea Lui –, ci despre cei care vor încerca să amăgească pe oameni. Unii îi vor înșela pe mulți pe vremea apostolilor – „*că vor veni și vor înșela pe mulți*” –, alții îi vor înșela înainte de a doua Lui venire; aceștia din urmă vor fi mai răi decît cei dintîi, că „*vor face semne și minuni, ca să rătăcească de va fi cu puțință și pe cei aleși*”. Aici Hristos vorbește de antihrist și arată că unii chiar îi vor sluji lui. De antihrist vorbește și Pavel la fel. După ce l-a numit „*omul păcatului*” și „*Fiul pierzării*”¹¹, a adăugat: „*A cărui venire este după lucrarea satanei, cu toată puterea și cu semne și cu minuni mincinoase și cu toată amăgirea nedreptății la cei ce pier*”¹². Și uită-te cum le spune Hristos să se ferească! „*Să nu ieșiți în pustie, să nu intrați în cămări*”! N-a spus: „*Plecați după el, dar să nu-l credeți*”, ci: „*Să nu ieșiți și nici să nu plecați după el*! Că mare va fi atunci înșelăciunea, pentru că se vor face și minuni spre a înșela pe oameni”.

III

Așadar, după ce Hristos a spus cum va veni antihrist, și că va veni într-un loc anumit, spune cum va veni și El.

– Cum va veni El?

– „*După cum fulgerul iese de la răsărit și se arată pînă la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului. Că unde va fi stîrvul, acolo și vulturii*”.

– Cum se arată fulgerul?

– Fulgerul n-are nevoie de vestitor, n-are nevoie de predicator, ci se arată într-o clipită de ochi și celor ce stau în case și celor din cămări, pe fața întregului pămînt. Așa va fi și venirea lui Hristos: se va arăta dintr-o dată pretutindeni prin strălucirea slavei Sale.

11. II Tes. 2, 3.

12. II Tes. 2, 9–10.

Vorbește apoi și de un alt semn: „*Unde va fi stîrvul, acolo și vultu-rii*”. Prin aceste cuvinte arată mulțimea îngerilor, a mucenicilor, a tuturor sfinților.

Apoi vorbește de minuni înfricoșătoare.

– Care sînt aceste minuni?

„*Îndată după necazul acelor zile, spune el, soarele se va întuneca*”¹³.

– Despre necazul căror zile vorbește?

– Despre necazul zilelor din timpul lui antihrist și a profeților mincinoși. Va fi atunci necaz mare, pentru că vor fi mulți înșelători. Dar zilele acestea nu vor ține multă vreme. Dacă războiul iudaic s-a scurtat pentru cei aleși, cu mult mai mult încercarea aceasta se va scurta tot pentru cei aleși. De aceea n-a spus: „*După necazul*”, ci: „*Îndată după necazul acelor zile soarele se va întuneca*”; că toate se vor petrece cam în același timp. Profeții mincinoși și hristoșii mincinoși vor veni și vor tulbura lumea; dar îndată va veni și Hristos și nu mică tulburare va cuprinde atunci lumea.

– Dar cum va veni?

– Însăși natura se va schimba: „*Soarele se va întuneca*”; nu va dispărea, dar lumina lui va fi biruită de lumina venirii Lui.

„*Stelele vor cădea*”¹⁴.

Căci ce nevoie va mai fi de ele, cînd nu va mai fi noapte?

„*Și puterile cerurilor se vor clătina*”¹⁵.

Și pe bună dreptate, cînd văd că se face o atît de mare schimbare! Dacă puterile cerurilor s-au cutremurat și s-au minunat atîta cînd s-au făcut stelele – că atunci cînd „s-au făcut stelele, spune Dumnezeu, *M-au lăudat cu glas mare toți îngerii*”¹⁶ –, cu mult mai mult văzînd că toată natura se schimbă, că oamenii dau socoteală, că toată lumea stă înaintea înfricoșătorului scaun de judecată, că toți oamenii de la Adam și pînă la venirea Lui dau răspuns de cele ce au făcut. Cum, dar, să nu se cutremure, cum să nu se clatine?

„*Atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer*”¹⁷.

Adică crucea, care va fi mai strălucitoare decît soarele; soarele se va întuneca și se va ascunde, iar crucea se va vedea; și nu s-ar vedea dacă n-ar fi cu mult mai strălucitoare decît razele soarelui!

– Dar pentru ce se arată semnul acesta?

13. Matei 24, 29.

14. Matei 24, 29.

15. Matei 24, 29.

16. Iov 38, 7.

17. Matei 24, 30.

– Ca să închidă cu covârșire gura cea nerușinată a iudeilor, Hristos vine cu crucea la judecată, pentru că ea Îi este cea mai mare îndreptățire; Își arată nu numai rănilor, ci și moartea Lui cea de ocară.

„Atunci vor plînge semințiile”¹⁸.

Cînd vor vedea crucea nu va mai fi nevoie de învinuire. Vor plînge semințiile iudaice pentru că moartea Lui nu le-a folosit la nimic, pentru că au răstignit pe Acela Căruia trebuiau să I se închine.

Ai văzut cît de înfricoșător a descris Hristos venirea Lui? Ai văzut cum a trezit cugetele ucenicilor Săi? De aceea vorbește mai întîi de părțile dureroase ale venirii Lui, apoi de cele frumoase, pentru ca și prin aceasta să-i mîngîie pe ucenici și să-i liniștească. Le amintește din nou de patimile și învierea Lui și, cu strălucit chip, le aduce aminte de crucea Lui, ca să nu se rușineze, nici să se îndurereze, pentru că El va veni atunci avînd înaintea Lui, în loc de alt semn, crucea. Alt profet spune că *„vor vedea pe Cel pe Care L-au împuns”¹⁹*. Vor plînge fiindcă vor vedea că El este Acela.

Dar pentru că a pomenit de cruce a adăugat:

„Vor vedea pe Fiul Omului venînd”, nu pe cruce, ci „pe norii cerului, cu putere și slavă multă”²⁰.

„Să nu socotești, spune Domnul, cînd auzi de cruce, că iarăși e vorba de ceva dureros și trist.” Nu! Domnul va veni cu putere și slavă multă. Aduce crucea, ca păcatul iudeilor să se osîndească prin el însuși. O aduce întocmai ca un om care fiind lovit cu o piatră arată piatra sau haina însîngerată.

Va veni pe nori, așa cum S-a înălțat; și semințiile văzînd aceasta vor plînge. Nenorocirea lor însă nu se va mărgini numai la plîns, ci plînsul va fi ca să-și pronunțe ele însele sentința, ca să se osîndească singure. Atunci iarăși

„Va trimite pe îngerii Lui cu sunet mare de trâmbiță și vor aduna pe cei aleși de la cele patru vînturi, de la marginile cerurilor pînă la marginile lor”²¹.

Cînd auzi aceste cuvinte gîndește-te la chinul celor ce nu vor fi adunați cu cei aleși. Că aceia nu vor primi numai osînda de pe lumea de aici, ci și pe aceasta. Și după cum Hristos spunea mai înainte că vor zice: *„Binecuvîntat Cel Ce vine întru numele Domnului”²²*, tot așa și acum spune: *„Că vor plînge”*. Hristos le vorbise ucenicilor de războaiele cele

18. Matei 24, 30.

19. Zah. 12, 10.

20. Matei 24, 30.

21. Matei 24, 31.

22. Matei 23, 39.

groaznice, pentru ca să știe că pe răstignitorii Lui, în afară de nenorocirile de pe pământ, îi așteaptă și chinurile de dincolo. Nu-i arată plînși, despărțiți de cei aleși și dați gheenei. Prin aceste cuvinte Hristos le dă iarăși curaj ucenicilor Săi, arătîndu-le de cîte rele vor scăpa și de cîte bunătăți se vor bucura.

IV

Poate că m-ar întreba cineva:

– Dacă Hristos vine cu atîta slavă și strălucire, pentru ce-i cheamă prin îngeri pe cei aleși?

– Ca și prin aceasta să-i cinstească. Pavel spune că vor fi răpiți în nori²³, dar a grăit și de chemarea prin îngeri cînd a vorbit despre înviere: „*Că Însuși Domnul*, spune el, *Se va pogori din cer la poruncă, la glasul arhanghelului*”²⁴. Deci îngerii vor strînge pe cei înviați, iar norii vor răpi pe cei strînși; și toate acestea, într-o clipită de vreme. Hristos nu-i va chema pe cei aleși, rămînînd sus în ceruri, ci vine în glas de trîmbiță.

– Pentru ce sînt trîmbițele și glasul?

– Pentru deșteptare, pentru bucurie, pentru înfățișarea uimirii de cele întîmplate, pentru durerea celor lăsați.

Vai de noi²⁵ în ziua aceea înfricoșătoare! Ar trebui să ne bucurăm cînd auzim de ea. Dar nu! La auzul ei ne îndurerăm, sîntem triști și abătuți. Sau numai eu sufăr lucrul acesta, iar voi vă bucurați cînd auziți de ea? În ce mă privește, îmi intră frica în oase cînd vorbesc de cele de atunci. Plîng cu amar și suspin din adîncul inimii. Plîng și suspin că pentru mine nu va fi gătită slava celor aleși, ci cuvintele care au fost spuse mai tîrziu de Domnul către fecioarele cele nebune²⁶ și către robul cel viclean care și-a îngropat talantul pe care l-a primit²⁷. De aceea plîng, că vom cădea din o atît de mare slavă, din o atît de mare nădejde de bunătăți, și aceasta pentru totdeauna, pentru vecie, pentru că n-am voit să ne dăm cît de cît silința. Chiar dacă ar fi fost osteneala mare, iar legea lui Hristos grea, și așa ar fi trebuit să facem totul; chiar dacă mulți trîndavi ar părea să aibă o scuză, zadarnică e drept, dar ar părea s-o aibă, anume că poruncile sînt grele, că oboseala e mare, că timpul e lung, că povara e cu neputință de purtat, totuși scuza asta nu le poate sluji de apărare. Atunci are să ne usture mai mult decît gheena faptul că am pierdut cerul și bunătățile cele negrăite din pricină că n-am vrut să asudăm aici puțină vreme. Da, aici și vremea este scurtă și oboseala puțină; și totuși ne speriem și ne descurajăm. Pe pămînt te ostenești, dar

23. I Tes. 4, 17.

24. I Tes. 4, 16.

25. De aici începe partea morală: *Despre acea înfricoșătoare zi. Mulți, din pricină că nu s-au ostentit și n-au asudat puțin, vor fi lipsiți de slava și de bunătățile lui Dumnezeu.*

26. Matei 25, 12.

27. Matei 25, 26-30.

în ceruri e cununa; ești chinuit de oameni, dar ești cinstit de Dumnezeu; alergi două zile, dar răsplata e pentru veacuri nefîrșite; lupta o dai în trup stricăcios, iar cinstirile, în trup nestricăcios. Dar, în afară de aceasta, trebuie să ne mai gîndim și la aceea că dacă nu vrem să suferim dureri de dragul lui Hristos, totuși dureri suferim neapărat și din altă parte. Nici n-ai să fii nemuritor, dacă nu mori pentru Hristos! Nici n-ai să pleci de pe lumea aceasta cu bani, dacă nu-i arunci pentru Hristos! Pe acestea le cere Hristos de la tine; și pe acestea le vei da, chiar dacă nu ți le-ar cere El, pentru că ești muritor. Pe acestea vrea Hristos să le faci de buna ta voie. Numai atît îți cere Hristos: să faci pentru El acelea care datorită lor se duc și pier. Ai văzut cît de ușoară e lupta? Hristos îți spune: „Primește să suferi pentru Mine acelea pe care vrînd-nevrînd trebuie să le suferi! Adaugă faptei tale numai asta și am din partea ta îndestulătoare ascultare! Aurul pe care vrei să-l împrumuți altuia, împrumută-Mi-l Mie și cu mai mult cîștig și spre mai multă siguranță. Trupul, pe care vrei să-l dai să lupte în armata altuia, dă-l să lupte pentru Mine și te voi răsplăti din belșug cu răsplăți mai presus de ostenele tale!” În toate afacerile tale preferi pe cel care-ți dă mai mult și cînd dai bani cu împrumut și cînd cumperi și cînd intri în oștire; dar numai pe Hristos, Care-ți dă mai mult decît toți și infinit mai mult, pe El nu-L preferi. Ce înseamnă războiul acesta atît de mare împotriva lui Hristos? Ce înseamnă atîta ură împotriva Lui? De unde vei avea iertare, de unde cuvînt de apărare, cînd nu vrei să preferi pe Dumnezeu oamenilor nici în lucrurile în care preferi pe oameni oamenilor? „Pentru ce dai pămîntului comoara ta? Dă-o în mîinile Mele”, îți spune Hristos. Nu ți se pare, oare, a fi mai vrednic de credință Stăpînul pămîntului decît pămîntul? Pămîntul îți dă înapoi cît ai pus în el, dar de multe ori nici atît; Dumnezeu însă îți și răsplătește că-I dai Lui în păstrare comoara ta. Că ne iubește tare mult! De aceea, de vrei să dai bani cu dobîndă, El e gata să primească banii tăi! De vrei să semeni, El îți primește sămînta! De vrei să zidești, El te cheamă la El și-ți spune: „Zidește între cele ale Mele!”. Pentru ce alergi, dar, la cei săraci, la oameni care cerșesc de la alții? Aleargă la Dumnezeu, Care-ți dă lucruri mari pentru lucruri mici.

Cu toate acestea nici cînd auzim acestea nu vrem să alergăm la Dumnezeu, ci într-acolo ne grăbim, unde sînt lupte, unde sînt războaie, unde sînt bătăi, judecăți și calomnii.

V

Oare nu pe dreptate Își întoarce Dumnezeu fața de la noi și ne pedepsește, cînd El ni Se dă nouă cu totul, iar noi Îl îmbrîncim? Negreșit! Dumnezeu îți spune: „De vrei să te împodobești, împodobește-te cu

podoaba Mea! De vrei să te înarmezi, înarmează-te cu armele Mele! De vrei să te îmbraci, îmbracă-te cu haina Mea! De vrei să te hrănești, hrănește-te la masa Mea! De vrei să călătorești, călătorește pe calea Mea! De vrei să moștenești, moștenește moștenirea Mea! De vrei să te duci în patrie, intră în cetatea al cărei meșter și ziditor Eu sînt!²⁸ De vrei să-ți zidești casă, zidește-ți casă în corturile Mele! Eu nu-ți cer plată pentru cele ce-ți dau, ci-ți mai datorez și răsplată de vrei să te folosești de toate cele ale Mele! Ce dărnicie o poate egala pe aceasta? „Eu îți sînt tată, îți spune Hristos, Eu îți sînt frate, Eu îți sînt Mire, Eu îți sînt casă, Eu îți sînt hrană, Eu îți sînt haină, Eu îți sînt rădăcină, Eu îți sînt temelie, sînt tot ce vrei! Ca să n-ai nevoie de nimic, Eu îți voi și sluji! Că am venit să slujesc, nu să Mi se slujească²⁹. Eu îți sînt și prieten și mădular și cap și frate și soră și mamă! Eu sînt totul! Un singur lucru îți cer numai: să-Mi fii apropiat Mie! Eu sînt sărac pentru tine, cerșetor pentru tine, pe cruce pentru tine, în mormînt pentru tine. Sus, pentru tine mijlocesc; jos, pentru tine solitor am venit de la Tatăl. Tu ești totul pentru mine; și frate și împreună moștenitor și prieten și mădular!” Ce vrei mai mult? Pentru ce întorci spatele Celui Ce te iubește? Pentru ce te ostenești pentru lume? Pentru ce torni apă într-un vas găurit? Că aceasta faci cînd te ostenești pentru viața aceasta pămîntească. Pentru ce-ți bagi mîna în foc? Pentru ce dai cu pumnii în aer? Pentru ce alergi în zadar? Nu are, oare, orice meserie un scop? Negreșit! Arată-mi și tu scopul strădaniei tale lumești! Dar nu poți! Că „*Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciuni!*”³⁰ Să mergem la morminte! Arată-mi pe tatăl tău! Arată-mi pe soția ta! Unde-i cel ce se îmbrăca cu haine de aur? Unde-i cel ce se plimba cu trăsura? Unde-i cel ce era înconjurat de ostași, cel ce purta centură, cel strigat de crainici? Unde-i cel ce pe unii îi ucidea, iar pe alții îi arunca la închisoare? Unde-i cel ce ucidea pe cine voia și slobozea pe cine voia? Nu văd decît oase, viermi, păianjeni. Toate acelea pămînt, toate acelea basm, toate umbră și vis, o simplă povestire, o zugrăveală; dar, mai bine spus, nici zugrăveală. De-ar fi zugrăveală, am vedea-o într-un tablou. Dar nici tablou nu-i. Și dacă nenorocirea s-ar mărgini la atîta! Dar nu! Onorurile, desfătarea, luxul, strălucirea sînt umbră și cuvinte; odraslele lor însă nu mai sînt nici umbră, nici cuvinte, ci rămîn și trec cu noi dincolo și vor fi cunoscute de toți: răpirile, lăcomiile, desfrînările, adulterele, nenumăratele păcate; nu sînt zugrăvite într-un tablou, nici pe cenușă, ci scrise sus; și cuvintele și faptele! Cu ce ochi ne vom uita la Hristos? Dacă nu cutezăm să ne uităm în ochii

28. *Evr.* 11, 10.29. *Matei* 20, 28.30. *Ecl.* 1, 2.

tatălui nostru, cînd știm că i-am greșit, cum vom putea să ne uităm atunci în ochii lui Hristos, Care-i mai nespus de blînd decît un părinte? Cum vom cuteza? Și doar ne vom înfățișa înaintea scaunului de judecată al lui Hristos și vor fi cercetate cu de-amănuntul toate faptele noastre! Iar dacă cineva nu crede în judecata viitoare, să se uite la cele ce se petrec pe pămînt, la cei din închisori, la cei din ocne, la cei ce dorm pe băligar, la cei îndrăciți, la cei nebuni, la cei ce se luptă cu boli de nevindecat, la cei ce se zbat neconținut în sărăcie, la cei ce trăiesc flămînzi, la cei zdrobiți de dureri fără margini, la cei robiți. N-ar suferi aceștia acestea acum, de nu i-ar aștepta osîndă și chin și pe ei și pe toți ceilalți care ar săvîrși aceleași păcate. Iar dacă unii n-au suferit aici pe pămînt nici o pedeapsă, apoi aceasta să-ți fie semn că trebuie să fie ceva după plecarea lor de aici. Că Dumnezeu, Același Dumnezeu pentru toți, n-ar putea pe unii să-i pedepsească, iar pe alții, care au săvîrșit aceleași păcate sau chiar mai grele, să-i lase nepedepsiți, dacă nu i-ar pedepsi pe lumea cealaltă.

Așadar și noi să ne smerim pe noi înșine cu aceste gînduri și pilde, iar cei care pun la îndoială judecata viitoare să creadă și să se facă mai buni, pentru ca, trăind aici pe pămînt într-un chip vrednic de împărăția cerurilor să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

„Iar de la smochin învățați pildă:

**Cînd mlădița lui este fragedă și dă frunze, cunoașteți
că aproape este vara. Tot așa și voi, cînd veți vedea
acestea toate, cunoașteți că aproape este lîngă uși”¹**

I

Pentru că Hristos spusese: „*Îndată după necazul acelor zile*”², iar ucenicii căutau să știe cît timp după necazul acelor zile și mai ales doreau să știe ziua, de aceea le dă pilda smochinului, arătîndu-le că nu este mult, ci îndată va fi și venirea Lui. Le-a arătat aceasta nu numai prin pilda smochinului, ci și prin cuvintele spuse după aceea: „*Cunoașteți că aproape este, lîngă uși*”.

Prin aceste cuvinte Hristos mai profetește și altceva: profetește pentru drepti vara cea duhovnicească și liniștită, care va fi în ziua aceea, după iarna veacului acestuia; pentru păcătoși, dimpotrivă, iarnă după vară. Aceasta a arătat-o cînd a spus puțin mai jos că ziua aceea va veni peste ei în timp ce ei vor mîncă și vor chefui³. Dar S-a slujit de pilda smochinului nu numai ca să arate cît mai este de la acele zile pînă la venirea Lui – că ar fi putut s-o spună și în alt chip –, ci ca să și încredințeze prin această pildă că negreșit cuvintele Sale se vor împlini. După cum trebuie să vină neapărat vara, cînd mlădița smochinului este fragedă și înfrunzește, tot așa și venirea Lui. Hristos dă totdeauna ca pildă un fapt din natură cînd vrea să spună că ceva trebuie să se întîmple neapărat. Și fericitul Pavel face adeseori la fel ca Hristos. De aceea, după cum cînd Domnul vorbește despre înviere, spune: „*Bobul de grîu căzînd în pămînt, de nu va muri, rămîne singur; iar de va muri, multă roadă aduce*”⁴, tot așa și fericitul Pavel, fiind învățat de Domnul, s-a folosit de aceeași pildă cînd a vorbit corintenilor despre înviere: „*Nebun ce ești! spune el, Ceea ce semeni tu nu capătă viață dacă nu moare*”⁵.

Apoi, pentru ca apostolii să nu mai revină asupra aceluiași lucru și să-L întrebe: „Cînd?”, Domnul le aduce aminte de cele spuse mai înainte, zicînd:

1. *Matei* 24, 32–33.

2. *Matei* 24, 29.

3. *Matei* 24, 37–39.

4. *Ioan* 12, 24.

5. *I Cor.* 15, 36.

„Amin grăiesc vouă, nu va trece neamul acesta pînă ce nu vor fi toate acestea”⁶.

– Care „toate acestea”? Spune-mi!

– Cucerirea Ierusalimului, războaiele, foametea, ciuma, cutremurele, hristoșii mincinoși, profeții mincinoși, însămințarea Evangheliei pretutindeni, răzvrătirile, tulburările și toate celelalte cîte am spus că se vor întîmpla pînă la venirea Lui.

– Dar atunci pentru ce a spus: „neamul acesta”?

– Hristos n-a vorbit despre generația de oameni de pe vremea Lui, ci despre neamul credincioșilor. Într-adevăr Scriptura întrebuintează cuvîntul „neam” nu numai pentru a arăta pe oamenii care trăiesc în același timp, ci și pe cei care au aceeași religie și același fel de viață, de pildă cînd spune: „Acesta este neamul celor ce caută pe Domnul”⁷. Ceea ce spusese mai înainte că: „Trebuie să fie toate”⁸ și că: „Se va propovădui Evanghelia”⁹, același lucru îl arată și aici cînd spune că toate acestea se vor întîmpla negreșit și că va dăinui neamul credincioșilor, nefiind nimic de nenorocirile amintite. Ierusalimul va fi dărîmat, cea mai mare parte dintre iudei va pieri, dar neamul credincioșilor nu va fi biruit nici de foamete, nici de ciumă, nici de cutremur, nici de zguduirile războaielor, nici de hristoșii mincinoși, nici de profeți mincinoși, nici de înșelători, nici de trădători, nici de cei ce smintesc, nici de frații cei mincinoși, nici de vreo altă încercare de acest fel.

Apoi, pentru a le întări și mai mult credința, le spune:

„Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”¹⁰.

Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: „Mai ușor vor pieri aceste zidiri, tari și nezdruccinate, decît să piară ceva din cuvintele Mele”. Cel care se împotrivesc acestora să cerceteze cele spuse de Hristos și, de le va găsi adevărate – și le va găsi negreșit –, să se încredințeze din cele trecute și de cele viitoare, să le cerceteze pe toate cu de-amănuntul și va vedea că sfîrșitul faptelor mărturisește adevărul profeției Sale. A dat ca pildă stihiiile firii: cerul și pămîntul; și a arătat, în același timp, că Biserica este mai de preț decît cerul și pămîntul, dar totodată S-a arătat și pe Sine că este Creator al universului. Pentru că a vorbit de sfîrșitul lumii, lucru pus la îndoială de mulți, Hristos a dat ca pildă cerul și pămîntul spre a-Și face cunoscută nespusa Lui putere și spre a arăta cu multă autoritate că este Stăpînul universului; iar prin aceasta să facă vrednice de crezare spusele Sale chiar celor ce le pun foarte tare la îndoială.

6. Matei 24, 34.

7. Ps. 23, 6.

8. Matei 24, 6.

9. Matei 24, 14.

10. Matei 24, 35.

„Iar de ziua aceea și de ceasul acela nimeni nu știe; nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl”¹¹.

Cînd a spus ucenicilor că „nici îngerii”, le-a închis gura, ca să nu mai caute să afle ceea ce nu știu nici îngerii; cînd a spus că „nici Fiul” îi oprește nu numai să știe, dar să și cerceteze. Că aceasta a fost intenția Domnului rostind aceste cuvinte se vede și de acolo că le-a închis gura cu mai multă asprime după înviere, cînd i-a văzut că sînt și mai curioși. Acum le-a mai vorbit de multe și nenumărate semne ale venirii Lui; după înviere însă le spune scurt: „Nu este al vostru a ști anii sau vremurile”¹². Apoi, ca apostolii să nu spună: „Sîntem nedumeriți, sîntem disprețuiți, odată ce nu sîntem vrednici să știm nici lucrul acesta”, Domnul continuă: „Pe care Tatăl le-a pus în a Sa Stăpînire”¹³. Domnul ținea mult să-i cîntească pe ucenici și să nu le ascundă nimic; de aceea atribuie această cunoștință Tatălui Său, ca să le arate apostolilor că înfricoșător este lucrul acesta și să nu-L mai întrebe. Dacă n-ar fi aceasta explicația, dacă Fiul într-adevăr n-ar ști ziua aceea, cînd o va ști? O va ști, oare, odată cu noi? Cine poate spune lucrul acesta? Fiul Îl știe bine pe Tatăl și tot așa de bine cum și Tatăl Îl știe pe Fiul. Se poate, oare, să nu știe ziua aceea? Mai mult! Duhul cercetează și adîncurile lui Dumnezeu¹⁴; se poate, oare, ca Fiul să nu știe nici timpul judecării? Se poate, oare, ca Fiul să știe cum trebuie să judece, se poate să știe tainele fiecărui om și să nu știe ceea ce-i cu mult mai neînsemnat decît aceasta? Se poate, oare, să nu știe ziua, odată ce „toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut”¹⁵? Cel Ce a făcut neamurile, a făcut negreșit și anii; iar dacă a făcut anii, a făcut și ziua aceea. Cum poate, dar, să nu știe ziua pe care a făcut-o?

II

Voi, ereticilor, spuneți că știți și ființa Fiului; și Fiul să nu știe, oare, nici ziua venirii Lui; să n-o știe Fiul, Care este neconținut în sînul Tatălui¹⁶. Și este un lucru cu mult mai mare – și nespus mai mare – să știi ființa Fiului decît să știi zilele! Cum? Vă atribuiți vouă mai multă pricepere, iar Fiului nu-I îngăduiți cît de cît, Fiului, „În Care sînt ascunse toate comorile înțelepciunii și ale cunoștinței”¹⁷? Dar nici voi nu știți ce este ființa lui Dumnezeu oricît v-ați zbate și nici Fiul nu ignorează ziua aceea, ci o știe foarte bine. De aceea, după ce Hristos a spus ucenicilor totul,

11. Matei 24, 36.

12. Fapte 1, 7.

13. Fapte 1, 7.

14. I Cor. 2, 10.

15. Ioan 1, 3.

16. Ioan 1, 18.

17. Col. 2, 3.

după ce a spus vremurile și împrejurările și i-a dus chiar pînă la uși – că le-a spus: „*Aproape este, lângă uși*” –, a trecut sub tăcere ziua. „De cauți ziua și ceasul acela, îți spune Domnul, n-ai s-o auzi de la Mine! Dar de întrebii de timpuri și de semnele înainte mergătoare acelei zile, nu-ți voi ascunde nimic și ți le voi spune pe toate cu de-amănuntul. Că Eu cunosc ziua aceea ți-am arătat prin multe; ți-am spus cîtă vreme va trece, ți-am spus toate cele ce se vor întîmpla și cît va trece de la acele întîmplări pînă în ziua aceea – că asta a arătat pilda cu smochinul – și te-am adus chiar pînă în pridvorul acelei zile. Dacă nu-ți deschid și ușa, apoi o fac asta spre folosul tău”.

Dar ca să vezi și altfel că nu din pricina neștiinței a trecut Hristos sub tăcere ziua, uită-te că, după cele spuse, a mai adăugat și un alt semn.

„*Precum în zilele lui Noe mîncau și beau, se însurau și se măritau pînă în ziua cînd a venit potopul și i-a luat pe toți, tot așa va fi și venirea Fiului Omului*”¹⁸.

A spus acestea, ca să arate că va veni dintr-o dată, pe neașteptate, cînd majoritatea oamenilor vor petrece și vor benchetui. Și Pavel spune lucrul acesta, grăind așa: „*Cînd vor zice pace și liniște, atunci fără de veste va veni peste ei pieirea*”¹⁹; și ca să arate că vine pe neașteptate, a spus: „*ca și durerea celei ce are în pîntece*”²⁰.

– Dar atunci, cum de a spus Hristos: „*După necazul acelor zile*”²¹? Dacă atunci va fi petrecere, pace și liniște, după cum zice Pavel, pentru ce Hristos a spus: „*După necazul acelor zile*”? Cum e necaz, cînd e petrecere și veselie?

– Petrecere, veselie și pace pentru cei ce trăiesc ca niște nesimțiți. De aceea Pavel n-a spus: „Cînd va fi pace”, ci: „*Cînd vor zice pace și liniște*”, arătînd nesimțirea lor, ca și a acelor de pe vremea lui Noe, care se desfătau în niște păcate ca acestea. Dar nu dreptii, ci cei care trăiau în necaz și supărări. În aceste cuvinte Domnul arată că atunci cînd va veni antihrist oamenii cei fără de lege se vor deda la cele mai rușinoase plăceri și nu vor mai nădăjdui în mîntuirea lor. Atunci îmbuibări, ospete și beții. De aceea Domnul a și dat o pildă care se potrivește cu realitatea: „Ca atunci, spune El, cînd Noe făcea corabia și cînd oamenii n-au crezut”. Atunci corabia stătea în mijlocul lor și le vestea mai dinainte nenorocirile ce vor veni, dar ei se uitau la ea, petreceau și se veseleau ca și cum nu avea să vină nici o nenorocire. Tot așa și atunci cînd se va arăta antihrist; după antihrist, sfîrșitul lumii și chinurile cele

18. Matei 24, 37–38.

19. I Tes. 5, 3.

20. I Tes. 5, 3.

21. Matei 24, 29.

de la sfârșitul lumii și pedepsele cele cu neputință de suferit; dar cei stăpîniți de beția răutății nici nu-și vor da seama de grozăvia celor ce vor veni peste ei. De aceea și Pavel a spus: „*ca durerea celei ce are în pîntece*”. Așa vor veni peste ei nenorocirile acelea groaznice și de neîndurat.

– Dar pentru ce Domnul n-a dat ca pildă nenorocirile venite asupra Sodomei?

– A vrut să dea pildă de o nenorocire ce a cuprins întreaga lume; o nenorocire care n-a fost crezută, deși a fost prezisă. De aceea, pentru că majoritatea oamenilor nu cred în cele viitoare, Hristos îi încredințează de acestea prin cele întîmplătoare în trecut, ca să le zguduie sufletul. În afară de cele spuse, Hristos ne mai spune totodată că El a făcut și pe cele de pe timpul lui Noe.

Apoi dă iarăși un alt semn, prin care arată cu prisosință că nu-L este necunoscută ziua venirii Lui.

– Care-i acest semn?

– „*Atunci din doi care vor fi în țarină, unul se va lua și altul se va lăsa. Din două care vor măcina la moară, una se va lua și alta se va lăsa. Deci privegheați că nu știți în care ceas vine Domnul vostru*”²².

Toate acestea sînt dovezi că El știe ziua aceea și că vrea să-i împiedice pe ucenici de a-L mai întreba. De aceea a grăit și de zilele lui Noe, de aceea a și spus: „*doi de vor fi într-un pat*”²³, pentru a arăta că va veni așa pe neașteptate, așa, cînd toți vor fi fără de grijă; cuvintele „*două care macină*” spune tocmai că n-au nici o grijă. În afară de aceasta Domnul mai arată că sînt luați și lăsați și robii și stăpînii și cei care trăiesc fără să muncească și cei ce muncesc și cei cu ranguri mari și cei fără ranguri, așa cum spune în Vechiul Testament: „*De la cel ce șade pe tron pînă la roaba cea de la moară*”²⁴. Pentru că mai înainte spusese că bogații se mîntuie cu anevoie²⁵, acum arată că nu pier negreșit toți bogații și nici nu se mîntuie toți săracii, ci și din aceia și din aceștia unii se mîntuie, iar alții pier. Mie mi se pare că Hristos a vrut să arate că venirea Lui va fi noaptea. Același lucru îl spune și evanghelistul Luca²⁶. Vezi că le știe foarte bine pe toate?

Apoi iarăși, pentru ca ucenicii să nu-L mai întrebe, a adăugat: „*Privegheați, deci, că nu știți în care ceas vine Domnul vostru*”. N-a spus: „Nu știu”, ci: „*Nu știți*”. Cînd era aproape să le spună ceasul venirii Sale, Hristos Se oprește și iarăși îi depărtează de întrebare, pentru că vrea să-i facă să fie necontenit pregătiți. Le spune: „*Prive-*

22. Matei 24, 40–42.

23. Luca 17, 34.

24. Ieș. 11, 5.

25. Matei 19, 23.

26. Luca 17, 34.

gheați!”, arătându-le că nu le spune ziua și ceasul venirii Sale, tocmai pentru a priveghea.

„Acea să cunoașteți, că dacă ar ști stăpînul casei la ce strajă din noapte vine furul ar priveghea și n-ar lăsa să-i spargă casa. De aceea și voi fiți gata că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni”²⁷.

De aceea le spune să privegheze, ca să fie totdeauna gata; de aceea le spune: „Atunci va veni, cînd nu vă așteptați”; voiește să fie totdeauna gata de luptă, să fie totdeauna virtuoși. Cu alte cuvinte spune așa: „Dacă cei mai mulți oameni ar ști cînd mor, negreșit că s-ar strădui în ceasul acela”.

III

Dar pentru ca oamenii să nu se străduiască numai pentru ziua aceea, Domnul nu spune nici ziua cea de obște a sfîrșitului lumii, nici ziua morții fiecăruia, pentru că vrea ca oamenii să o aștepte totdeauna, pentru ca totdeauna să se străduiască. Aceasta e pricina că e necunoscut sfîrșitul vieții fiecăruia din noi.

În acest text Hristos Se descoperă pe Sine însuși că este Domn; nicăieri nu o spusese atît de clar.

Prin pilda cu stăpînul casei mie mi se pare că Domnul a vrut să-i îndemne spre virtute pe cei trîndavi; că ei n-au nici atîta grijă de sufletul lor cîtă grijă au de banii și averile lor cei care se așteaptă să-i atace hoții. Aceștia, cînd se așteaptă să fie atacați, priveghează și nu lasă să li se fure ceva din casă. „Voi însă, spune Domnul, deși știți că va veni ziua aceea – și negreșit va veni –, nu privegheați nu sînteți pregătiți ca să nu fiți duși pe nepregătite de aici. De aceea, ziua aceea vine spre pierzarea celor ce dorm. După cum stăpînul casei, de ar ști cînd vine furul, ar scăpa de el, tot așa și voi, dacă ați fi pregătiți, ați scăpa de pieire”.

Așadar, pentru că le-a amintit de judecată, Își îndreaptă cuvîntul Său și spre dascăli, vorbindu-le de osîndă și răsplată. Mai întîi vorbește de cei ce săvîrșesc fapte bune și termină cu cei ce fac păcate, pentru a-Și încheia cuvîntul cu o înfricoșare.

Mai întîi spune acestea:

„Cine este, oare, sluga credincioasă și înțeleaptă pe care a pus-o domnul său peste slugile sale, ca să le dea hrană la vreme? Fericită este sluga aceea pe care venind domnul o va găsi făcînd așa. Amin zic vouă că peste toate averile sale o va pune”²⁸.

Spune-mi, te rog, sînt, oare, cuvintele acestea ale unui om care nu știe? Dacă spui că nu știe ziua parusiei Lui, pentru că a spus: „Nici Fiul nu

27. Matei 24, 43-44.

28. Matei 24, 45-47.

o știe", ce ai să spui cînd acum a spus: „*Cine este oare?*”. Sau spui că și aceste cuvinte le-a spus tot pentru că nu știa? Departe cu astfel de gînduri! Nici un ieșit din minți n-ar susține asta; deși dincolo ar putea spune pricina, dar aici nici atît. Cînd îl întreabă Hristos pe Petru: „*Petre, Mă iubești?*”²⁹, îl întreabă, oare, pentru că nu știa? Sau cînd întreabă: „*Unde l-ai pus?*”³⁰, întreabă pentru că nu știa? Vei găsi în Scriptură că și Tatăl grăiește așa; că și El zice: „*Adam, unde ești?*”³¹; și: „*Strigarea Sodomei și Gomorei s-a înmulțit spre Mine; coborîndu-Mă voi vedea de fac după strigarea care vine la Mine; iar de nu, să știi*”³²; iar în altă parte zice: „*Dacă ar auzi, dacă ar înțelege!*”³³; în sfîrșit, în Evangheliile spune: „*Poate se vor rușina de Fiul Meu*”³⁴. Sînt, oare, toate aceste cuvinte, cuvinte de neștiință? Tatăl nu le-a spus pentru că nu știa, ci pentru a rîndui cele ce erau cu cuviință. Cu Adam, ca să-l facă să-și spună păcatul; cu sodomienii, ca să ne învețe să nu osîndim niciodată înainte de a cerceta lucrurile; cu profetul, ca să nu creadă oamenii fără judecată că o prezicere duce neapărat la săvîrșirea păcatului prezis; cu pilda din Evangheliile, ca să arate că ar fi trebuit să facă asta, să se rușineze de Fiul. Aici, în cazul nostru, a spus-o și ca ucenicii să nu mai iscodească, să nu mai caute să afle, dar și ca să arate că o astfel de cunoștință e o cunoștință rară și de mult preț.

Și vezi cîtă neștiință exprimă cuvîntul Său, dacă nu știe pe sluga pe care a pus-o! Că o ferecește! „*Fericită este sluga aceea!*”, zice El; dar nu spune care este sluga aceea; că zice: „*Cine este, oare, sluga pe care o va pune domnul său?*”; și: „*Fericită este sluga aceea pe care o va afla făcînd așa*”.

Cuvintele acestea însă nu s-au spus numai despre avere și bani, ci și despre cuvîntul de învățătură, despre facerea de minuni, despre harisme și despre toată iconomia care a fost încredințată fiecăruia dintre apostoli. Pilda aceasta se potrivește și conducătorilor lumști. Că fiecare trebuie să folosească darurile ce le are, fie că are înțelepciune, fie că are dregătorie, bogăție sau orice, spre folosul obștesc, nu spre vătămarea oamenilor și nici spre pierderea sa proprie. De aceea Hristos le cere aceste două însușiri: înțelepciune și credință. Că și păcatul din prostie se săvîrșește. Domnul numește pe sluga aceasta „*credincioasă*”, că nici n-a dosit, nici n-a cheltuit în zadar și fără rost averea stăpînului său; o numește „*înțeleaptă*”, că a știut să chivernisească cum trebuie cele încredințate lui. Și noi avem nevoie de aceste două însușiri: să nu dosim bunurile Stăpînului nostru, ci să le chivernisim cum trebuie. Dacă ne lipsește una,

29. Ioan 21, 15.

30. Ioan 11, 34.

31. Fac. 3, 9.

32. Fac. 18, 20–21.

33. Iez. 2, 5.

34. Matei 21, 37.

cealaltă șchioapătă. Dacă ești credincios și nu furi, dar irosești și pierzi lucrurile încredințate și le cheltuiești pe ce nu trebuie, săvârșești mare păcat. Dacă știi să chivernisești bine lucrurile, dar le dosești, iarăși nu săvârșești un mic păcat. Să audă aceste cuvinte și cei cu averi. Că Hristos n-a adresat cuvinte numai dascălilor, celor ce învață cuvîntul lui Dumnezeu, ci și bogaților. Și unora și altora li s-a încredințat bogăție. O bogăție mai mare, mai necesară, dascălilor; una mai mică, vouă, bogaților. Cînd dascălii împrăștie bogății mai mari, iar voi nu vreți să arătați nici cu bogăția de mai mică însemnătate mărinimie sufletească, dar, mai bine spus, nu mărinimie sufletească, ci recunoștință – că dați averi străine –, ce apărare mai puteți avea?

Dar deocamdată, înainte de a auzi pedeapsa dată celor ce fac cele potrivnice, să auzim cinstea dată slugii celei credincioase și înțelepte: „*Amin zic vouă, peste toate averile sale o va pune!*” Ce cinste poate fi tot atît de mare ca cinstea aceasta? Ce cuvînt va putea înfățișa vrednicia, fericierea, cînd Împăratul cerurilor, Cel Ce are totul, o va pune peste toate averile Sale? De aceea o și numește înțeleaptă, pentru că a știut să nu sacrifice pē cele mari în locul celor mici, ci, înțelepțindu-se aici pe pămînt, a dobîndit cerurile.

IV

Apoi, așa cum face întotdeauna, Hristos îndreaptă pe ascultătorul Său nu pe temeiul cinstei ce o gătește celor buni, ci al pedepsei care-i așteaptă pe cei răi. De aceea a și adăugat:

„*Iar dacă va zice sluga cea rea în inima sa: „Întîrzie domnul meu să vină!” și va începe să bate pe celelalte slugi și să mănînce și să bea cu bețivii, veni-va domnul slugii aceleia în ziua în care nu se așteaptă și în ceasul în care nu știe și o va tăia pe ea în două și partea ei cu fățarnicii o va pune. Acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților*”³⁵.

Iar dacă cineva ar spune: „Ai văzut ce gînd îi poate trece slugii prin minte, dacă nu e cunoscută ziua aceea, că spune: „*Întîrzie domnul meu!*”, eu îi voi răspunde că un astfel de gînd îi trece slugii prin minte, nu pentru că nu știe ziua, ci pentru că e rea. De ce nu i-a trecut gîndul acesta prin minte slugii celei înțelepte și credincioase? Ce spui, slugă ticăloasă? Chiar dacă întîrzie acum domnul tău, totuși trebuie să te aștepți că are să vină odată și odată! Pentru ce nu te îngrijești?

De aici cunoaștem că Domnul nu întîrzie; sluga cea rea a gîndit asta, nu Domnul. De aceea o și muștră. Că Domnul nu întîrzie, ascultă-l pe

Pavel, care spune: „*Domnul este aproape! Nimic să nu vă îngrijoreze!*”³⁶; și: „*Cel ce va să vină va veni și nu va întârzia*”³⁷.

Tu însă ascultă și celelalte cuvinte ale lui Hristos și află din ele că Domnul amintește neconținut că e necunoscută ziua aceea, ca să arate slugilor Sale că neștiința aceasta este spre folosul lor, că neștiința aceasta este în stare să-i deștepte și să-i scoată din trândăvie. N-are nici o însemnătate dacă unele slugi n-au câștigat nimic de aici; nici din celelalte ajutoare ale lui Dumnezeu mulți n-au tras nici un folos; cu toate acestea Dumnezeu nu încetează de a-Și face lucrul Său.

– Dar ce spune prin cuvintele următoare: „*Va veni în ziua în care nu se așteaptă și în ceasul în care nu știe?*”

– Spune că o va pedepsi cumplit.

Vezi că Hristos pretutindeni vorbește de același lucru, de neștiința zilei și a ceasului aceluia? Ne arată că ne este de folos această neștiință, că ne face să fim totdeauna pregătiți. Aceasta caută Domnul, ca noi să priveghem totdeauna. Și pentru că totdeauna păcătuim când trăim în huzur, iar în necazuri ne cumintim, de aceea Hristos, cu orice prilej, spune că atunci vin relele peste noi când sîntem tihniți și fără de griji. Și după cum a arătat asta mai înainte prin pilda celor de pe timpul lui Noe, tot așa spune și acum: Când sluga aceea se îmbată, când bate, atunci vine și pedeapsa cumplită.

Să³⁸ nu ne uităm însă numai la pedeapsa gătită aceluia, ci să căutăm să nu facem și noi, fără să ne dăm seama, aceleași fapte. Slugii aceleia i se aseamănă toți cei care au bani și averi și nu le dau celor nevoiași. Și tu ești iconom al averilor tale și nu mai puțin decît cel ce chivernisește averile Bisericii. După cum acesta nu are puterea să împrăstie fără rost și la împlinire cele date de voi pentru săraci, pentru că au fost date pentru hrana săracilor, tot așa nici tu nu poți împrăstia fără rost și la împlinire averile tale. Chiar dacă averea o ai moștenire de la părinți – și așa ai tot ce ai –, totuși și așa toate ale tale sînt ale lui Dumnezeu. Apoi dacă tu pretinzi ca banii pe care i-ai dat Bisericii să fie chivernisiți cu scumpătate, crezi, oare, că Dumnezeu nu-ți va cere socoteală cu mai multă asprime de averea încredințată ție, crezi, oare, că va suferi să-I cheltuiești averea fără rost și la împlinire? Nu se poate asta, nu se poate! De aceea ți-a dat averea, ca să le dai celor săraci hrană la timp.

– Ce înseamnă la timp?

36. Filip. 4, 5–6.

37. Evr. 10, 37.

38. De aici începe partea morală: *Despre milostenie. Trebuie să fim iconomi ai lui Dumnezeu; să nu risipim averea în cheltuieli zadarnice, fie că o avem de la părinți, fie că am câștigat-o prin munca noastră. Tot aici și despre a nu bate pe săraci.*

– Înseamnă atunci cînd au nevoie, atunci cînd sînt flămînzi. După cum tu pui un om ca să administreze averile tale, tot așa și Dumnezeu te-a pus pe tine administrator și vrea ca să cheltuiești averile cum trebuie. De aceea ți-a și lăsat averile – deși putea să ți le ia –, tocmai pentru ca să ai prilej să faci fapte bune, pentru ca, punînd averile spre trebuința altora, să facă și mai călduroasă dragostea dintre oameni. Tu însă ai primit de la Dumnezeu averea și nu numai că n-o dai celor nevoiași, ba îi mai și bați. Dacă a nu da este un păcat, apoi bătaia ce iertare mai poate avea?

V

După părerea mea, Hristos face aluzie aici la oamenii care se poartă rău cu semenii lor, la oamenii lacomi și hrăpăreți, arătîndu-le ce mare vină au cînd îi bat pe cei cărora li s-a poruncit să-i hrănească. După părerea mea face aluzie și la cei care o duc în chefuri. Mare osîndă atîrnă deasupra chefliilor! „*Mănîncă și bea cu bețivii*”, a spus Hristos pentru a arăta îmbuibarea. Nu pentru aceasta ai primit, omule, avere, ca s-o risipești în chefuri și petreceri, ci ca s-o cheltuiești în milostenii! Crezi, oare, că averile ce le ia sînt ale tale? Nu! Ți-au fost încredințate ție de Dumnezeu averile săracilor, fie că le ai prin muncă dreaptă și cinstită, fie că le ai moștenire de la părinți. Crezi, oare, că Dumnezeu nu ți le-ar fi putut lua? Dar n-o face, pentru că vrea ca tu să fii stăpîn cînd ești darnic cu cei nevoiași.

Te rog să te uiți și ai să vezi că, în toate pildele Sale, Hristos osîndește pe cei care nu întrebuințează averile lor pentru ajutorarea celor săraci. Nici fecioarele cele nebune n-au fost osîndite pentru că au răpit averi străine, ci pentru că n-au dat săracilor averile lor³⁹; nici cel ce a ascuns talantul în pămînt n-a fost osîndit pentru că a fost un lacom, ci pentru că nu și-a înmulțit talantul dat⁴⁰; nici cei care au trecut cu vederea pe cei flămînzi nu sînt osîndiți pentru că au răpit averile străine, ci pentru că n-au împărțit la săraci averile lor⁴¹, ca și sluga aceasta.

Să auzim toți cîți ne îmbuibăm, toți cîți cheltuim în ospețe costisitoare bogăția, care nu-i a noastră, ci a celor nevoiași și săraci. Să nu-ți închipui că averile sînt ale tale, din pricină că Dumnezeu, din larga Lui iubire de oameni, ți-a poruncit să le dai ca din ale tale. Ți le-a dat ca să poți ajunge și tu virtuos. Nu socoti, dar, că sînt ale tale averile pe care la ai! Nu! Cînd îi dai săracului, îi dai averile lui. N-ai spune că împrumutînd pe cineva cu bani, ca să facă vreo negustorie, că banii pe care i-ai dat cu împrumut sînt ai lui. Tot așa și cu averile tale. Ți le-a dat Dumnezeu ca să negu-

39. *Matei* 25, 1-12.

40. *Matei* 25, 24-30.

41. *Matei* 25, 41-46.

țătorești cerul. Nu face, dar, pricină de nrecunoștință covârșitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu. Gîndește-te ce fericire este că putem găsi după botez o cale care să ne dezlege de păcate! Dacă Dumnezeu n-ar fi spus: „*Dați milostenie!*”⁴², cîți n-ar fi spus: „O, de-ar fi cu puțință să dăm averile noastre ca să scăpăm de muncile cele viitoare!” Dar pentru că-i cu puțință asta, oamenii au ajuns din nou nepăsători.

– Dau însă milostenie! mi se spune.

– Și ce-i cu asta? Niciodată n-ai dat cît a dat văduva aceea care a pus în cutia bisericii doi bănuți⁴³, dar, mai bine spus, n-ai dat nici jumătate, nici cea mai mică parte din cît a dat ea; căci cea mai mare parte din averile tale o arunci pe cheltuieli netrebnice, în ospete, în beții, în desfrîuri; uneori inviți tu oaspeți, alteori ești tu invitat; uneori cheltuiești tu, alteori silești pe alții să cheltuiască, ca să-ți fie îndoită și osînda; și pentru cele ce însuși faci și pentru cele ce îndemni pe alții să facă. Uită-te că și această învinuire i se aduce slugii! „*Mîncă și bea cu beți-vii*”, spune Domnul. Nu pedepsește numai pe bețivi, ci și pe cei care sînt cu ei; și pe bună dreptate, că odată cu stricarea lor, mai fac și pe semenii lor să-și piardă mîntuirea. Or, nimic nu mînie atîta pe Dumnezeu cît disprețul ce-l arăți îndatoririlor ce le ai față de semenii tăi. De aceea Dumnezeu, arătîndu-Și mînia, a poruncit să fie tăiată în două sluga aceea; de aceea a și spus că dragostea este semnul după care se cunosc ucenicii Lui⁴⁴; pentru că neapărat cel ce iubește poartă grijă de buna stare și de mîntuirea celui pe care îl iubește.

Să mergem, dar, pe această cale, pe calea milosteniei, că aceasta mai cu seamă este calea care ne urcă la cer; este calea care ne face imitatori ai lui Hristos, este calea care ne face să fim, pe cît ne este cu puțință, asemenea lui Dumnezeu. Uită-te acum cît de necesare sînt virtuțile care își au sîlașul pe această cale. Și dacă vreți, să le cercetăm și să le judecăm așa cum le-a gîndit Dumnezeu. Să ne închipuim două căi pentru o bună viețuire: pe una din ele să meargă cel care se îngrijește numai de cele ale lui, pe cealaltă să meargă cel care se îngrijește și de cele ale aproapelui său. Să vedem care din aceste căi merită mai multe laude, care cale ne duce spre vîrfurile virtuții. Cel care merge pe cea dintîi cale, cel care caută adică numai pe cele ale lui, este tare învinuit de Pavel – iar cînd spun Pavel, spun Hristos –, celălalt, cel care merge pe calea cea de-a doua, este lăudat și încununat.

– De unde se vede asta?

42. *Luca* 12, 33.

43. *Luca* 21, 2.

44. *Ioan* 13, 35.

– Ascultă ce spune Pavel de unul și ce spune de celălalt. „*Nimeni să nu caute ale sale*, spune el, *ci fiecare pe cele ale aproapei*”⁴⁵. Vezi, că pe unul îl dezaprobă, iar pe celălalt îl dă ca pildă? Și iarăși: „*Fiecare din voi să caute să placă aproapei său în bine spre zidire*”⁴⁶. Apoi, pe lângă îndemn, și laudă nespūsă: „*Că și Hristos nu Și-a căutat plăcerea Sa*”⁴⁷. Îndestulătoare sînt cuvintele acestea ca să arate de partea cui e biruința. Dar ca biruința să fie vădită, să vedem care faptă bună se mărginește numai la noi și care faptă bună trece de la noi la alții. Postul, culcatul pe pămînt, trăitul în feciorie, castitatea aduc cîștig numai celor ce le săvîrșesc; milostenia însă, învățarea altora, dragostea trec de la noi la aproapele. Și despre asta auzi-l tot pe Pavel, care spune: „*De aș împărți averile mele, de aș da trupul meu să-l ardă, dar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește*”⁴⁸.

VI

Vezi că dragostea este prin ea însăși cu strălucire lăudată și încununată? Dar dacă vrei, să o punem față în față cu un al treilea caz. De pildă, un om să postească, să trăiască în castitate, să sufere mucenicia, să-i fie ars trupul; iar un altul pentru ajutorarea aproapei să amîne mucenicia, dar nu numai să o amîne, ci chiar să fugă de mucenicie. Care din aceștia doi va fi mai slăvit după plecarea de aici? Ca să răspund la această întrebare n-am nevoie de multe cuvinte, nici de îndelungată demonstrație. Fericitul Pavel hotărăște și spune: „*A mă desface și a fi împreună cu Hristos este mai bine; dar a rămîne în trup, este mai de trebuință pentru voi*”⁴⁹. Vezi, dar, că Pavel a pus ajutorarea aproapei mai presus de plecarea la Hristos? Că a face voia lui Hristos înseamnă mai cu seamă a fi împreună cu Hristos; iar voia lui Hristos nu este alta decît a te îngriji de folosul aproapei. Vrei să-ți dau și al patrulea caz? Hristos îl întreabă pe Petru: „*Petre, Mă iubești tu oare?*”; apoi îi spune: „*Paste oile Mele*”⁵⁰. De trei ori i-a pus această întrebare și de trei ori i-a spus că aceasta este dovada dragostei⁵¹. Hristos n-a spus aceste cuvinte numai preoților, ci fiecăruia dintre noi, căroră ni s-a dat în grijă chiar o mică turmă. Să nu disprețuiești turma pentru că e mică. Că „*Tatăl Meu*, spune Hristos, *a binevoit întru ei*”⁵². Fiecare dintre noi are o oaie; să o ducă fiecare la pășunile ce-i priesc. Bărbatul, cînd se scoală din pat, să nu caute altceva decît să facă și să spună ceea ce poate face mai credincioasă toată casa lui.

45. *I Cor.* 10, 24.

46. *Rom.* 15, 2.

47. *Rom.* 15, 3.

48. *I Cor.* 13, 3.

49. *Filip.* 1, 23–24.

50. *Ioan* 21, 15.

51. *Ioan* 21, 16–17.

52. *Luca* 12, 32.

Femeia iarăși să fie gospodină; dar înainte de această grijă să aibă o altă grijă mai de neapărată trebuință, anume ca întreaga ei casă să săvîrșească cele cerești. Dacă în treburile cele lumești ne străduim să punem îndatoririle noastre obștești înaintea grijii ce o avem de casă, ca nu cumva din pricina neglijării acestora să fim bătuiți, tîrîți în piață și umiliți în fel și fel de chipuri, cu mult mai mult trebuie să facem aceasta cînd e vorba de cele duhovnicești, să punem mai presus de toate celelalte îndatoririle ce le avem către Dumnezeu, Împăratul tuturor, ca să nu ajungem acolo unde-i scrișnetul dinților. Să căutăm să săvîrșim acele virtuți care odată cu mîntuirea noastră pot aduce mari foloase și semenilor noștri. O putere ca aceasta are milostenia, o putere ca aceasta are rugăciunea. Dar, mai bine spus, chiar rugăciunea ajunge prin milostenie puternică și înaripată. Că spune Scriptura: „*Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu*”⁵³. Nu numai rugăciunea își are în milostenie tăria ei, ci și postul. Dacă postești fără să faci milostenie, postul nu mai e socotit post; cel care postește, fără să facă milostenie, e mai rău decît unul care se îmbuibază, decît un bețiv; și cu atît mai rău cu cît nemilostenia e mai mare păcat decît huzurul și petrecerile. Dar pentru ce vorbesc de post? Chiar dacă trăiești în castitate, chiar dacă trăiești în feciorie, rămîi în afara cămării de nuntă dacă nu faci milostenie. Și totuși, ce virtute poate egala fecioria care, din pricina superiorității ei, nici în Noul Testament nu are poruncă de lege și totuși este izgonită din cămara de nuntă dacă nu-i însoțită de milostenie. Dacă cei care trăiesc în feciorie sînt aruncați afară pentru că n-au făcut milostenie cu dărnicia cuvenită, cine va putea dobîndi iertare fără milostenie? Nimeni; ci va pieri neapărat cel ce nu are această virtute. Dacă în treburile cele pămîntești nimeni nu trăiește pentru el însuși, ci și meșteșugarul și ostașul și plugarul și negustorul cu toții lucrează pentru binele obștesc și pentru folosul aproapelui, cu mult mai mult trebuie să facem asta în treburile cele duhovnicești. Că aceasta înseamnă mai cu seamă a trăi: dacă trăiești numai pentru tine, fără să-ți pese de toți ceilalți, trăiești de prisos, nu mai ești nici om și nici nu faci parte din neamul omenesc.

Dar mi s-ar putea spune:

- Ce? Să neglijez interesele mele și să mă ocup de ale altora?
- Nu înseamnă că-ți neglijezi interesele tale cînd te ocupi de ale altora. Omul care se ocupă de nevoile altora nu supără pe nimeni, ci pe toți îi miluiește, pe toți îi ajută după puterile lui; pe nimeni nu jefuiește, pe

nimeni nu nedreptățește; nu fură, nu dă mărturie mincinoasă; se depărtează de orice păcat, îmbrățișează orice faptă bună; se roagă pentru dușmani, face bine celor ce-l dușmănesc; nici nu va ocări pe cineva, nici nu-l va vorbi de rău, chiar de ar auzi că l-a vorbit acela de rău de mii și mii de ori, ci va spune cuvintele apostolice: „*Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?*”⁵⁴. Dar dacă urmărim numai interesele noastre, atunci negreșit nu vom urmări deloc binele semenilor noștri.

Convinși fiind din toate acestea că nu e cu putință să ne mîntuim de nu urmărim folosul obștesc al semenilor noștri și uitîndu-ne și la sluga aceea care a fost tăiată în două și la cel ce a ascuns talantul în pămînt, să apucăm această cale de care v-am vorbit, ca să avem parte și de viața cea veșnică, pe care facă Dumnezeu ca noi toți s-o dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

54. *II Cor.* 11, 29.

„Atunci se va asemana împărăția cerurilor cu zece fecioare care luîndu-și candelile lor au ieșit într-o întîmpinare mirelui. Dar cinci din ele erau înțelepte, iar cinci nebune, care n-au luat untdelemn, iar cele înțelepte au luat untdelemn în vasele lor cu candelile lor. Și zăbovind mirele, au ațipit toate și au adormit. Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: „Iată, mirele vine, ieșiți într-o întîmpinare lui”. Atunci s-au sculat toate fecioarele acelea și și-au împodobit candelile. Iar cele nebune au zis celor înțelepte: „Dați-ne și nouă din untdelemnul vostru, că se sting candelile noastre”. Și au răspuns cele înțelepte zicînd: „Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nouă, nici vouă, ci mai bine mergeți la cei ce vînd și vă cumpărați”. Deci mergînd ele să cumpere, a venit mirele, și cele ce erau gata au intrat cu el la nuntă și s-a închis ușa. Iar mai pe urmă au venit și celelalte fecioare zicînd: „Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!” Iar el, răspunzînd, a zis: „Nu vă cunosc pe voi!”. Drept aceea privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul în care Fiul Omului va veni. Că precum un om, plecînd departe, a chemat slugile sale și le-a dat averea sa. Unuia i-a dat cinci talanți, iar altuia doi, iar altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și s-a dus. Mergînd îndată, cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei și a făcut alți cinci talanți. Asemenea și cel cu doi, a cîștigat încă doi. Iar cel ce luase unul, ducîndu-se a săpat în pămînt și a ascuns argintul stăpînului său. Iar după multă vreme a venit domnul slugilor aceluia și a făcut socoteală cu ele. Și venind cel ce a luat cinci talanți, a adus alți cinci talanți, zicînd: „Doamne, cinci talanți mi-ai dat; iată alți cinci talanți am cîștigat cu ei”. Zis-a lui stăpînul său: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost

credincioasă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria domnului tău!". Venind și cel ce luase doi talanți a zis: „Doamne, doi talanți mi-ai dat, alți doi am câștigat cu ei!" Zis-a lui stăpînul său: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria domnului tău". Și venind și cel ce luase un talant a zis: „Doamne, am știut că ești om aspru, care seceri unde n-ai semănat și aduni unde n-ai risipit. Și temîndu-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pămînt. Iată, ai al tău!" Iar stăpînul său răspunzînd, i-a zis: „Slugă vicleană și leneșă, știași că seceri unde n-am semănat și adun unde n-am risipit? Trebuia să dai argintul meu la zarafi și, venind eu, aș fi luat al meu cu dobîndă. Luați, deci, de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. Că tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ceea ce are i se va lua; iar pe sluga cea netrebnică aruncați-o în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților"¹.

I

Aceste pilde se aseamănă cu pilda de mai înainte a slugii celei credincioase și a celei necredincioase, care a mîncat averea stăpînului². Patru sînt toate pildele care, în chip deosebit, ne sfătuiesc același lucru, adică să ne sîrguim să facem milostenie și să fim de folos aproapelui în toate chipurile cu putință, că altfel nu se poate să ne mîntuim. În pildele acestea vorbește, în general, despre orice ajutor pe care trebuie să-l dăm aproapelui; în pilda celor zece fecioare vorbește, în special, de milostenia făcută cu bani și cu bunuri materiale și se slujește de cuvînte mai tari decît în pilda de mai înainte. În pilda de mai înainte îl pedepsește pe cel care bate, care se îmbată, care risipește și pierde averea stăpînului; în pilda celor zece fecioare pedepsește chiar pe cei care nu ajută pe semenii lor și nu-și golesc din belșug averile lor pentru ajutarea celor nevoiași. Fecioarele cele nebune aveau untdelemn, dar nu din belșug; de aceea au și fost pedepsite.

– Dar pentru care pricină Hristos Se slujește în pilda aceasta de fecioare și nu dă ca pildă o altă persoană?

1. *Matei* 25, 1–30.

2. *Matei* 24, 45–51.

- Pentru că a spus lucruri mari despre feciorie: „*Sînt eunuci*, spune El, *care s-au făcut pe ei înșiși eunuci pentru împărăția cerurilor*”³. Și: „*Cine poate să înțeleagă să înțeleagă*”⁴. Hristos știa că fecioria se bucură de mare vază în ochii celor mai mulți oameni. Că fecioria este într-adevăr mare lucru, se vede de acolo că nici în Vechiul Testament n-a fost săvîrșită de acei sfinți bărbați din vechime și nici în Noul Testament nu este poruncă de lege. Hristos n-a poruncit fecioria, ci a lăsat-o la libera alegere a ascultătorilor. De aceea și Pavel spune: „*Dar despre fecioare nu am poruncă a Domnului*”⁵. „Laud pe cel ce trăiește în feciorie, spune el, nu silesc pe cel ce nu vrea, nici nu fac din asta lege”. Deci, pentru că fecioria era mare lucru și se bucura de mare vază în ochii celor mai mulți oameni, Hristos spune pilda aceasta, pentru ca nu cumva cel care trăiește în feciorie să socotească că a făcut totul și să negligeze celelalte virtuți. Pilda este în stare să convingă pe cel care trăiește în feciorie că, chiar dacă are toate celelalte virtuți, dar dacă-i lipsesc faptele bune ale milosteniei, este izgonit din împărăția cerurilor împreună cu desfrînații și stă alături de cei neomenoși și fără de inimă. Și pe bună dreptate; că desfrînatul este biruit de dragostea de trup, pe cînd el este biruit de dragostea de bani. Și nu este la fel de puternică dragostea trupească și dragostea de bani. Dragostea trupească este mai aprigă și cu mult mai tiranică. Și cu cît e mai slab dușmanul, cu atît sînt mai de neiertat cei biruiți de el. De aceea Domnul le numește pe fecioarele acelea „*nebune*”, pentru că au biruit oboseli mai mari, dar au fost doborîte de oboseli mai mici. Prin candelă Hristos înțelege aici darul acesta al fecioriei, curățenia sfințeniei; prin untdelemn, iubirea de oameni, milostenia, ajutorul dat celor nevoiași.

„*Și zăbovind mirele, au ațipit toate și au adormit*”. Prin aceste cuvinte Hristos arată că va trece mult timp pînă la venirea Lui, abătîndu-i pe ucenici de la gîndul lor, că ei așteptau că are să se arate curînd împărăția Lui. Într-adevăr ei nădăjduiau asta; de aceea mereu și Hristos le spulberă nădejdea aceasta. Mai mult, prin aceste cuvinte Hristos arată că și moartea este somn; că spune: „*au adormit*”.

„*Iar la miezul nopții s-a făcut strigare*”. Hristos a grăit așa sau pentru iconomia parabolei, sau pentru a arăta că învierea se va face noaptea. Și Pavel arată că va fi strigare, spunînd: „*La poruncă, la glasul arhanghelului și la cea din urmă trâmbiță Se va pogori din cer*”⁶.

- Dar ce vor să spună trâmbițele? Ce vrea să spună strigarea?

- Vestesc: „*Vine Mirele!*”

3. Matei 19, 12.

4. Matei 19, 12.

5. I Cor. 7, 25.

6. I Tes. 4, 16.

După ce fecioarele cele înțelepte și-au împodobit candelarele lor, „*cele nebune au spus celor înțelepte: „Dați-ne nouă din untdelemnul vostru”*”.

Domnul le numește iarăși „*nebune*”, pentru că vrea să arate că nu este o mai mare nebulie ca aceea de a te îmbogăți aici pe pământ și a pleca gol dincolo, unde avem nevoie mai cu seamă de iubire de oameni, unde avem nevoie de mult untdelemn. Nu numai pentru asta sînt nebune, ci și pentru că nădăjduiau că mai pot dobîndi ceva atunci, pentru că au cerut într-o vreme nepotrivită. Deși nimic nu putea egala dărnicia și iubirea de oameni a fecioarelor celor înțelepte – că pentru asta au și fost încununete –, deși nu le cereau tot untdelemnul – că le spuneau: „*Dați-ne și nouă din untdelemnul vostru*”, arătînd că ele cer numai atît cît le trebuie – „*că se sting candelarele noastre*” –, totuși nici atît n-au dobîndit. Nici bunătatea celor de la care au cerut, nici neînsemnătatea cererii, nici nevoia lor, nici lipsa nu le-au ajutat să reușească în cererea lor.

Dar ce învățăm noi de aici? Învățăm că pe lumea cealaltă nimeni nu va putea să ne dea o mîină de ajutor dacă nu ne vor da mîină de ajutor faptele noastre. Nu pentru că nimeni nu vrea, ci pentru că nu poate. Tot așa și fecioarele cele nebune; caută să-și găsească scăparea acolo unde nu-i puțință de scăpare. Același lucru l-a arătat și fericitul Avraam, cînd a spus că „*prăpastie mare este între voi și noi și nu se poate trece chiar dacă ar vrea cineva*”⁷.

„*Mergeți la cei ce vînd și vă cumpărați*”⁸.

– Și cine-s cei ce vînd?

– Săracii.

– Unde sînt?

– Aici pe pământ. Fecioarele acelea ar fi trebuit să caute pe cei ce vindeau atunci cînd erau aici, nu în vremea aceea.

II

Ai văzut ce cîștig mare avem de pe urma săracilor? Dacă ai îndepărtat pe săraci, ai îndepărtat marea nădejde a mîntuirii noastre. De aceea trebuie să adunăm aici pe pământ untdelemn, ca să ne fie de folos dincolo, cînd timpul ne va chema. Nu-i acela timpul strîngerii, ci acesta. Nu-ți cheltui, dar, averea în zadar în desfătări și în slavă deșartă. Dincolo ai nevoie de mult untdelemn.

Auzind acestea, fecioarele cele nebune au plecat, dar nu le-a folosit la nimic plecarea.

Hristos a spus aceste cuvinte sau pentru iconomia pildei, sau pentru că a vrut să arate că, chiar de-am ajunge iubitori de oameni după plecarea

7. Luca 16, 26.

8. Luca 16, 27-28.

noastră de aici, nu ne va fi de nici un folos această iubire de oameni ca să scăpăm de pedeapsă. Nici fecioarelor celor nebune nu le-a fost de vreun folos graba cu care au plecat; că n-au plecat aici pe pământ la cei ce vînd, ci dincolo, pe lumea cealaltă. Nici bogatului celui nemilostiv nu i-a fost de vreun folos că a ajuns acolo atît de milostiv, că se îngrijea și de mîntuirea rudelor lui. Cel care trecea cu vederea pe săracul care zăcea la poarta sa se grăbește acum să smulgă din primejdii și din iad pe cei ce nu i-a văzut ajunși în iad și se roagă de Avraam să trimită pe cineva să le vestească chinurile de acolo. Dar n-a avut nici un folos, după cum nici fecioarele cele nebune; pentru că, fiind plecate după untdelemn, a venit Mirele. Fecioarele care erau gata au intrat cu El la nuntă, iar celelalte au rămas pe dinafară. După multe osteneli, după mii și mii de sudori, după lupta aceea cumplită cu trupul, după ce au purtat în mîini flamurile biruinței lor asupra înverșunării firii, au plecat rușinate, cu candelile stinse și cu ochii la pământ. Nimic n-are culori mai întunecate ca fecioria lipsită de milostenie; așa și obișnuiesc oamenii să-i numească pe cei nemilostivi: negri la suflet. Unde le e, dar, folosul fecioriei, cînd n-au văzut pe Mire și nici nu li s-a deschis cînd au bătut, ci au auzit acel înfricoșător cuvînt: „*Plecați, nu vă cunosc pe voi!*” Cînd Hristos a spus aceste cuvinte nu le-a rămas altceva decît gheena și munca cea de nesuferit; dar, mai bine spus, cuvintele acestea sînt chiar mai cumplite decît gheena. Aceleași cuvinte le-a spus Hristos și celor ce au lucrat fărădelegea⁹.

„*Privegheați, dar, că nu știți ziua, nici ceasul*”. Ai văzut cît de des sfîrșește în acest chip Hristos cuvintele Sale, pentru a arăta că ne este de folos neștiința ceasului plecării noastre de pe lumea aceasta?

Unde sînt acum cei care trîndăvesc toată viața, iar cînd îi ținem de rău, spun: „În ceasul sfîrșitului am să las la săraci averile mele”? Să audă aceste cuvinte și să se îndrepte! Mulți n-au mai putut face asta atunci, că au fost răpiți dintr-o dată și n-au mai avut vreme să spună celor apropiați ce planuri aveau.

Pilda aceasta a fost spusă de Domnul pentru a ne îndemna să facem milostenie din banii și averile noastre. A doua pildă a fost spusă despre aceia care nu vor să fie de folos semenilor lor nici cu averile, nici cu cuvîntul, nici cu sprijinul, nici cu altceva, ci ascund totul.

– Dar pentru ce în pilda aceasta vorbește de împărat, iar în cealaltă de mire?

– Ca să afli cît de apropiate de inima lui Hristos sînt fecioarele care se despart de tot ce au. Că în asta stă și fecioria! De aceea și Pavel o definește tot așa, spunînd: „*Cea nemăritată se îngrijește de*

cele ale Domnului"¹⁰; și: „*Spre bună-cuviință și alipire stăruitoare de Domnul*"¹¹. „*Sfătuiesc numai*”, spune Pavel.

Iar dacă în Evanghelia de la Luca¹² este altfel istorisită pilda talanților, trebuie să spunem aceea că alta este pilda de la Matei și alta pilda de la Luca. În pilda de la Luca același capitol a adus cîștiguri diferite. Cu o mină¹³ unul a cîștigat cinci mine, iar altul zece; de aceea și răsplata lor este diferită. În pilda de la Matei, dimpotrivă, de aceea și cununa este la fel: cel care a luat doi talanți a mai adus încă doi, iar cel care a luat cinci a adus tot pe atîția. În pilda de la Luca, din pricină că din aceiași bani unul a adus un cîștig mai mare, iar altul unul mai mic, e drept să nu se bucure de răsplătiri egale.

Uită-te că Domnul, în toate pildele Sale, nu le cere robilor îndată socoteală. În pilda viei a dat lucrătorilor via și a plecat¹⁴; și în pilda aceasta la fel a încredințat argintul său și a plecat; ca să afli îndelunga Lui răbdare. Mie mi se pare însă că Hristos, spunînd acestea, a făcut aluzie și la învierea Sa.

În pilda talanților nu mai e vorba de lucrători de pămînt și de vie, ci toți sînt muncitori. Nu mai vorbește către dregătorii poporului iudeu, nici numai către iudei, ci către toți oamenii. Cînd slugile acestea au adus talanții lor – și pe cei cîștigați și pe cei dați de stăpîn –, slugile își mărturisesc recunoștința lor. Unul spune: „*Doamne, cinci talanți mi-ai dat*”, iar celălalt: „*doi*”, arătîndu-I Domnului lor că El le-a dat prilejul să lucreze, că Lui trebuie să-I mulțumească, că Lui I se datorește totul.

– Ce le spune Stăpînul?

– „*Bine, slugă bună* – că atunci ești bun cînd ai ochi pentru nevoile aproapelui – *și credincioasă; peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău!*” Îi dă toată fericirea cu acest cuvînt.

Sluga cea rea însă n-a grăit așa.

– Dar cum?

– „*Știam că ești om aspru; că seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai risipit. Și, temîndu-mă, am ascuns talantul tău. Iată, ai al tău*”.

– Ce-i spune stăpînul?

– „*Trebuia să dai argintul meu la zarați*”, adică: „*Trebuia să vorbești, să îndemni, să sfătuiești. Nu te-ar fi ascultat nimeni? Asta nu te privea!*” Poate fi, oare, o mai mare bunătate?

10. I Cor. 7, 34.

11. I Cor. 7, 35.

12. Luca 19, 12–27.

13. Mina, monedă de 100 de drahme.

14. Matei 21, 33–41.

III

Oamenii nu fac așa; ci cel care dă cu împrumut, acela este obligat să-l și ceară; Stăpînul nu s-a purtat așa, ci a spus: „*Trebuia să dai argintul meu la zarați și să-Mi lași Mie grija de a-l cere, și Eu l-aș fi cerut cu dobîndă*”. Domnul numește dobîndă săvîrșirea faptelor bune. „Tu, spune Domnul, trebuie să faci ce-i mai ușor și să-Mi lași Mie ce-i mai greu”. Dar pentru că sluga aceea n-a făcut asta, i-a spus:

„*Luai de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. Că celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ceea ce are i se va lua*”.

– Ce înțeles au cuvintele acestea?

– Cel care a primit de la Dumnezeu darul cuvîntului și al învățăturii spre a fi de folos semenilor săi, daru nu se folosește de el, pierde darul, și, dimpotrivă, cel ce se sirguiește să fie de folos semenilor cu darul acesta, capătă și mai mult dar, după cum celălalt pierde și ce a primit. Dar paguba leneșului nu se mărginește la atîta. Mai e și pedeapsă fără cruțare; iar odată cu pedeapsa vine și hotărîrea cea plină de învinuire: „*Pe sluga aceasta netrebnică, spune stăpînul, aruncați-o în întunericul cel mai din afară, acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților*”.

Ai văzut că este pedeapsă cu cea mai grozavă pedeapsă nu numai răpitorul și lacomul, nici numai cel ce săvîrșește fapte rele, ci și cel ce nu face fapte bune?

Să¹⁵ ne între în urechi cuvintele acestea! Cît mai este vreme să ne străduim pentru mîntuirea noastră, să luăm untdelemn în candelă, să înmulțim talantul. Dacă pregetăm și trăim aici pe pămînt în trîndăvie, nimeni nu ne va milui acolo, pe lumea cealaltă, chiar dacă am vărsa mii și mii de lacrimi. S-a osîndit pe el însuși, prin tăcerea sa, și cel care s-a dus la nuntă cu haine murdare, dar nu s-a folosit¹⁶; a dat înapoi talantul încredințat și cel ce a primit un talant, dar a fost osîndit; s-au rugat și fecioarele cele nebune, s-au apropiat de ușa cămării de nuntă, au bătut, dar totul în zadar și fără de folos.

Cunoscînd toate acestea, să aducem totul spre folosul aproapelui nostru și averile și rîvna și sprijinul nostru. Prin talanți înțelegem aici puterea fiecăruia, fie în a-l sprijini pe aproapele nostru, fie în a-l ajuta cu bani, fie în a-l învăța, fie în a face orice alt lucru asemănător. Nimeni să nu spună: „Un talant am și nimic nu pot face cu el!” Poți fi încununat și laudat chiar cu un singur talant. Nu ești mai sărac decît văduva din Evanghelie¹⁷. Nu ești mai neînvățat decît Petru și Ioan, care erau și oameni de rînd

15. De aici începe partea morală: *Despre dragostea de aproapele. Tot aici și despre blîndețe și bunătate, despre a ne ocări și blestema. Dacă ocărîm și blestemăm ajungem gură a diavolului; dacă sîntem blînzi și buni, gură a lui Hristos.*

16. Matei 22, 11-13.

17. Luca 21, 2-3.

și neștiutori de carte, dar pentru că au fost rîvnitori și au pus totul în slujba folosului obștesc au dobîndit cerul. Nimeni deci nu-i atît de bun prieten al lui Dumnezeu ca acela care trăiește spre folosul celor din jurul său. De aceea ne-a dat Dumnezeu cuvînt, miîni, picioare, tărie trupească, minte și pricepere, ca toate acestea să fie spre mîntuirea noastră și spre folosul aproapelui. Cuvîntul nu ne este de folos numai la înălțarea de cîntări și mulțumiri lui Dumnezeu, ci de folos și pentru a învăța pe alții și a-i sfătui. De-l întrebuițăm în acest scop sîntem următorii lui Dumnezeu; de facem dimpotrivă, sîntem următorii diavolului. Pentru că și Petru, cînd a mărturisit pe Hristos a fost fericit de Domnul, că a grăit cuvintele Tatălui¹⁸; dar cînd L-a sfătuit să fugă de cruce, cînd L-a oprit, a fost certat cu asprime, că gîndea cele ce gîndea diavolul¹⁹. Dacă osînda e atît de mare pentru niște cuvinte rostite din neștiință, ce iertare mai putem avea noi, cînd de bună voie săvîrșim o mulțime de păcate?

Să rostim, dar, niște cuvinte ca acelea, prin care să se vadă că sînt cuvinte ale lui Hristos. Nu rostesc cuvintele lui Hristos nici numai cînd spun: „*Scoală-te și umblă*”²⁰, nici numai cînd spun: „*Tavita, scoală*”²¹, ci cu mult mai vîrtos cînd voi binecuvînta cînd sînt ocărit, cînd mă voi ruga pentru dușmani cînd sînt dușmănit. Mai înainte spuneam că limba noastră este mîna cu care atingem picioarele lui Dumnezeu; acum voi spune ceva cu mult mai mult: că limba noastră este limbă a lui Hristos, dacă arătăm cuvenita grijă, dacă rostim acele cuvinte pe care le vrea Hristos.

– Dar ce cuvinte vrea Hristos să rostim?

– Cuvinte pline de blîndețe, de bunătate. Să grăim așa cum grăia și El celor ce-L ocărau: „*Eu n-am demon*”²²; și iarăși: „*De am vorbit de rău, mărturisește pentru rău*”²³. Dacă grăiești și tu așa, dacă grăiești spre îndreptarea semenilor tăi, ai o limbă ce seamănă cu limba lui Hristos. Însuși Dumnezeu spune aceasta: „*Cel ce osebește pe cel ce e cinstit de cel necinstit, ca gura Mea va fi*”²⁴. Așadar, cînd limba ta va fi ca limba lui Hristos, iar gura ta va fi ca gura Tatălui și tu vei fi templu al Duhului Sfînt, ce cinste poate egala cinstea aceasta? Nici de ți-ar fi de aur gura, nici de ți-ar fi de pietre prețioase, n-ar străluci ca atunci cînd strălucește cu podoaba blîndeții. Ce gură este, oare, mai de dorit decît gura care nu știe să ocărăscă, ci caută să binecuvînteze și să vorbească de bine? Dacă nu poți să

18. *Matei* 16, 16–17.

19. *Matei* 16, 22–23.

20. *Matei* 9, 6.

21. *Fapte* 9, 40.

22. *Ioan* 8, 49.

23. *Ioan* 18, 23.

24. *Ier.* 15, 19.

binecuvîntezi pe cel ce te-a blestemat, taci! Fă deocamdată numai atîta! Și mergînd pe calea aceasta și străduindu-te cum trebuie, vei ajunge să și binecuvîntezi și vei dobîndi și gura de care vorbeam.

IV

Să nu socotești o cutezanță spusele mele! Bun este Stăpînul și darul se datorește bunătății Lui. Cutezanță este să ai gura la fel cu a diavolului, să ai o limbă asemănătoare demonului celui viclean, mai cu seamă cînd te împărtășești cu niște taine ca acestea, cînd te împărtășești cu însuși Trupul Stăpînului. Gîndindu-te la acestea, fii și tu asemenea lui Hristos după puterea ta. Cînd ai ajuns așa, diavolul nici nu va mai putea să te privească; recunoaște în tine chipul cel împărătesc; cunoaște armele lui Hristos cu care a fost învins.

– Care sînt armele acestea?

– Blîndețea și bunătatea. Cînd în munte a fost ispitit de diavol²⁵, Hristos l-a biruit și l-a doborît la pămînt, deși încă nu știa că era Hristos. Cu aceste cuvinte însă l-a prins în plasă: prin blîndețe l-a doborît, prin bunătate l-a biruit. Fă și tu la fel! Dacă vezi că un om ajunge diavol și se apropie de tine, biruie-l și tu tot ca Hristos. Ți-a dat Hristos putere să fii ca El după puterea ta. Nu te spăimînta cînd auzi aceste cuvinte. Atunci spăimîntează-te că nu ești ca El. Grăiește și tu ca El și cu asta ai ajuns asemenea Lui, atît cît unui om îi este cu putință. De aceea cel care grăiește așa este mai mare decît cel ce proorocește. Proorocia este în întregime har al lui Dumnezeu; cealaltă faptă este și oboseala ta și sudoarea ta. Învăță-ți sufletul să-ți plăsmuiască o gură asemănătoare gurii lui Hristos. Hristos poate să facă aceasta, dacă vrei. Hristos cunoaște meșteșugul, dacă nu ești trîndav.

– Dar cum se plăsmuiește o astfel de gură, cu ce culori, cu ce material?

– Nu-i nevoie nici de culori, nici de material; e nevoie numai de virtute, de blîndețe, de smerenie.

Să vedem însă cum se plăsmuiește o gură a diavolului, ca să nu ne facem niciodată o gură ca aceea.

– Cum se plăsmuiește?

– Cu blesteme, cu ocări, cu invidie, cu înjurături. Cînd rostești cuvintele diavolului, iei limba diavolului.

Ce iertare vom avea, dar, mai bine spus, ce osîndă nu vom suferi cînd lăsăm limba, care a fost învrednicită să guste trupul Stăpînului, să rostească cuvintele diavolului? Să n-o lăsăm, ci să ne dăm toată silința s-o **învățăm să imite pe Stăpînul ei. Dacă o învățăm așa, ne vom înfățișa cu multă îndrăznire înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Dacă nu știi**

să vorbești ca Hristos, nici Judecătorul nu te va auzi. După cum atunci cînd se întîmplă ca judecătorul să fie un roman, nu te ascultă dacă nu te aperi în limba știută de el, tot așa și Hristos, dacă nu grăiești cum grăiește El, nu te va asculta și nici nu Se va uita la tine.

Să învățăm, dar, să grăim așa cum este obișnuit Împăratul nostru să audă. Să ne sîrguim să imităm limba Lui. Dacă te lovește jale mare, caută ca nu cumva tirania tristeții să-ți schimbe graiul gurii, ci să grăiești așa cum a grăit Hristos; a jelit și El pe Lazăr²⁶ și pe Iuda²⁷. Dacă te cuprinde frica, caută să grăiești iarăși așa cum a grăit El; L-a cuprins și pe El frica pentru tine, potrivit dogmei întrupării; spune și tu: „*Dar nu cum vreau Eu, ci cum vrei Tu*”²⁸. Dacă plîngi, plînge potolit ca El. De cazi în lațurile vrăjmașului, de te cuprinde durerea, poartă-te ca Hristos; și Lui Î s-au întins lațuri și El a fost îndurerat, dar a spus: „*Întristat este sufletul Meu pînă la moarte*”²⁹. Ți-a dat tot felul de pilde ca să păstrezi măsura și să nu strici canoanele date ție. Dacă păstrezi măsura în întristare, în minie, în jale și în neliniște, vei putea avea o gură la fel cu gura lui Hristos; și încă de pe cînd calci pe pămînt ne vei arăta o limbă asemenea Celui Ce locuiește în ceruri. Cîți dintre noi nu dorim să vedem chipul Domnului? Iată, este cu putință nu numai să-l vedem, dar să și fim asemenea Lui, dacă ne sîrguim.

Să nu amînăm, dar, de pe o zi pe alta! Hristos nu sărută cu atîta bucurie gura profeților cu cîtă bucurie sărută gura oamenilor blinzi și buni. „*Mulți spune Domnul, Îmi vor zice; „N-am profetîit în numele Tău?” și le voi răspunde: „Nu vă știu pe voi”*”³⁰. Gura lui Moise însă, pentru că Moise era foarte blind și bun – „*Că Moise, spune Scriptura, era un om foarte blind, mai blind decît toți oamenii de pe pămînt*”³¹ –, atît de mult Î plăcea Domnului și o iubea că „*vorbea cu el față către față, gură către gură, cum vorbește un prieten cu prietenul lui*”³². Nu poruncești acum demonilor, dar vei porunci atunci focului gheenei, de ai gura ta asemănătoare gurii lui Hristos. Vei porunci adîncului focului și vei spune: „*Taci, încetează!*”³³ și cu multă îndrăznire vei pași în ceruri și te vei bucura de împărăția cea cerească, pe care facă Dumnezeu ca noi toți s-o dobîndim cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere, cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

26. Ioan 11, 33–35.

27. Ioan 13, 21.

28. Matei 26, 39.

29. Matei 26, 38.

30. Matei 7, 22, 23.

31. Num. 12, 3.

32. Ieș. 33, 11; Num. 12, 8.

33. Marcu 4, 39.

„Cînd va veni Fiul Omului întru slava Tatălui Lui și toți sfinții îngeri cu El, atunci va sta pe scaunul slavei Lui și va despărți oile de țapi; pe unii îi va primi, că fiind flămînd L-au hrănit, fiind însetat I-au dat să bea, fiind străin L-au găzduit, fiind gol L-au îmbrăcat, fiind bolnav L-au cercetat și, în temniță fiind, L-au văzut; și le va da împărăția; iar pe cei care au făcut cele potrivnice îi va trimite în focul cel veșnic, care este gătit diavolului, și îngerilor lui”¹

I

Să ascultăm acum cu rîvnă și cu toată zdrobirea de inimă această prea frumoasă pericopă evanghelică, de care nu contenim a vorbi și cu care Hristos Își încheie cuvintele Sale. Și pe bună dreptate, că mult Îi plăcea Domnului să vorbească de bunătate și milostenie. De aceea în cuvintele de mai înainte a vorbit de milostenie în felurite chipuri; acum vorbește mai deslușit și mai cu tărie; nu mai vorbește de două sau trei persoane, nici de cinci, ci de întreaga lume. De altfel și mai înainte, cînd a vorbit de două persoane, n-a vrut să arate două persoane, ci două părți: pe cei care nu ascultă de cuvintele Lui și pe cei care ascultă. Acum însă Se folosește de cuvinte mai înfricoșătoare și mai clare. De aceea nu mai spune: *„Asemănatu-s-a împărăția cerurilor”*, ci Se descoperă pe El însuși, spunînd: *„Cînd va veni Fiul Omului întru slava Lui”*.

La întîia Sa venire, a venit întru necinste, întru ocări, întru sudalme; la a doua venire, va ședea pe scaunul slavei Lui. Neconținut pomenește de slavă. Pentru că răstignirea era aproape și părea lucru de ocară, de aceea le dă curaj ucenicilor Săi, le pune sub ochi înfricoșătoarea judecată și strînge în jur toată lumea. Nu numai prin aceasta face înfricoșător cuvîntul, ci și prin aceea că arată cerurile goale. Toți îngerii vor fi împreună cu El și vor da mărturie de toate slujbele făcute de ei, la porunca Stăpînului, pentru mîntuirea oamenilor. Totul va face ca ziua

aceea să fie înfricoșătoare. Apoi „*se vor aduna toate neamurile*”, adică toți oamenii de pe pământ; „*și-i va despărți pe ei unii de alții, cum desparte păstorul oile*”. Acum nu sînt despărțiți, ci toți amestecați unii cu alții; atunci despărțirea va fi făcută cu toată grija. Mai întîi îi va despărți și-i va face cunoscuți după locul în care stau: la dreapta și la stînga; apoi și după nume va arăta felul de viețuire a fiecăruia, că pe unii îi numește țapi, iar pe alții oi. Îi numește pe unii țapi, ca să arate că sînt fără de rod; că țapii n-aduc nici un rod; pe alții îi numește oi, din pricina cîștigului mare adus de oi, că mult cîștig aduc oile: și lînă și lapte și miei; țapul n-aduce acest cîștig. Animalele necuvîntătoare sînt roditoare și neroditoare prin firea lor. Oamenii sînt roditori și neroditori prin voință; de aceea sînt unii osîndiți, iar alții încununați. Dar nu-i osîndește pînă ce nu-i judecă mai întîi. De aceea îi și așază înaintea Lui și le spune păcatele. Ei vor grăi cu blîndețe, dar nu le e de nici un folos acum blîndețea. Și pe bună dreptate, că au trecut cu vederea milostenia, fapta aceea atît de mult iubită de Dumnezeu. Profeții neîncetat spuneau aceasta: „*Milă voiesc, și nu jertfă*”², iar Legiuitorul, prin toate, spre milostenie i-a îndemnat și cu cuvîntul și cu lucrul. Însăși firea oamenilor tot asta îi învață.

Uită-te la ei! Nu sînt lipsiți de o faptă bună sau două, ci de toate faptele bune. Nu numai că nu L-au hrănit pe Hristos, pe cînd era flămînd, nici nu L-au îmbrăcat cînd era gol, dar n-au făcut nici ce era mai ușor: nu L-au cercetat cînd era bolnav. Și uită-te ce ușoare porunci a dat! N-a spus: „În temniță eram și nu M-ați liberat! Bolnav eram și nu M-ați vindecat!” Nu! Ci a spus: „*Nu M-ați cercetat*” și: „*N-ați venit la Mine*”. Nici cînd le-a poruncit să-L hrănească pe cînd era flămînd, porunca Lui n-a fost împovărătoare. Nu le cerea masă bogată și scumpă, ci atît cît era de trebuință, hrana cea de nevoie; și le-o cerea în haină de cerșetor. Deci toate sînt în stare să-i pedepsească. Era puțin ce le cerea. O piine. De plîns era cel ce cerea. Un sărac. Spre milă îi împingea firea celui ce cerea. Era om. De dorit era făgăduința. Făgăduise împărăția cerurilor. Înfricoșătoare era pedeapsa. Amenințase cu gheena. Mare era vrednicia Celui Ce primea milostenia. Dumnezeu o primea prin mîinile săracilor. Covîrșitoare era cinstea. Primise Dumnezeu să Se coboare atît de mult. Drept era datul. Primea din averile Sale.

Dar în ciuda tuturor acestora, iubirea de argint i-a orbit pe cei pe care a pus gheara, deși le stătea deasupra capului o pedeapsă atît de mare. Și mai înainte spusese Hristos că aceia care nu vor primi pe cei nevoiași vor suferi pedepse mai cumplite decît sodomenii; iar acum spune: „*Întrucît n-ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, nici Mie n-ați făcut*”.

– Ce spui, Doamne? Îți sînt frați? Atunci pentru ce îi numești „*prea mici*”?

– De asta Îmi sînt frați, pentru că sînt smeriți, pentru că sînt aruncați și neluați în seamă.

Pe unii ca aceștia mai ales îi numește Hristos frați; pe oamenii de care nu vrea să știe lumea, pe care-i disprețuiește lumea. Nu vorbesc numai de acești monahi și de cei care locuiesc în munți, ci de orice credincios; chiar dacă e trăitor în lume, dar dacă e flămînd și moare de foame, dacă e gol și străin, Hristos vrea ca el să se bucure de toată această purtare de grijă. Botezul și împărtășirea cu sfintele taine ne fac frați.

II

Apoi, ca să vezi și în alt chip cît e de dreaptă judecata, Domnul îi laudă mai întîi pe cei care au făcut fapte bune și spune: „*Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, că am flămînzit și Mi-ați dat să mănînc*” și toate celelalte. Dar ca să nu spună cei osîndiți: „Nu aveam cu ce face milostenie”, Hristos îi osîndește, punîndu-le în față pe ceilalți oameni care au fost în aceeași stare ca și ei; așa precum le osîndește pe fecioarele cele bune, punîndu-le în față pe fecioarele cele înțelepte, cum osîndește pe sluga care se îmbăta și se îmbuiba, punîndu-i în față sluga cea credincioasă, cum osîndește pe cel ce a ascuns talantul în pămînt, punîndu-i în față pe cel ce a adus încă doi talanți; într-un cuvînt, Hristos osîndește pe fiecare om păcătos, punîndu-i în față pe cei ce au făcut fapte bune. Uneori pune în fața păcătosului pe un om egal cu el, ca aici și în pilda fecioarelor; alteori îi pune în față pe cineva superior, ca atunci cînd spune: „*Bărbații niniviteni se vor scula și vor osîndi neamul acesta, că ei au crezut în propovăduirea lui Iona. Și iată mai mult decît Iona este aici*”³; și: „*Împărăteasa de la miazăzi va osîndi neamul acesta, că a venit să asculte înțelepciunea lui Solomon. Și iată mai mult decît Solomon este aici*”⁴; și iarăși, punînd în față pe unul egal: „*Aceștia vor fi judecătorii voștri*”⁵; și iarăși punînd în față pe unul superior: „*Nu știți, oare, că vom judeca pe îngeri? Cu cît mai mult pe cele lumești!*”⁶. Acum Hristos pune față în față pe egali cu egali: pe bogați cu bogați și pe săraci cu săraci. Hristos arată că e dreaptă osînda pronunțată asupra celor răi nu numai prin aceea că ceilalți au făcut fapte bune, deși erau în aceeași stare ca și ei, ci și prin aceea că n-au făcut nici acele fapte bune pentru care sărăcia nu le era o piedică, de

3. Matei 12, 41.

4. Matei 12, 42.

5. Matei 12, 27.

6. I Cor. 6, 3.

pildă adăparea unui însetat, vederea unui întemnițat, cercetarea unui bolnav.

După ce Hristos îi laudă pe cei ce au făcut fapte bune, le arată cât e de veche dragostea Lui pentru ei: „*Veniți*, le spune El, *binecuvîntații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*”. Cîte bunătăți nu prețuiește acest nume de a fi binecuvîntat; și mai ales de a fi binecuvîntat de Tatăl!

– Și pentru ce au fost învredniciți de o atît de mare cinste? Care e pricina?

– „Pentru că *am flămînzit și Mi-ați dat să mănînc; am însetat și Mi-ați dat să beau*” și celelalte.

Cîtă cinste cuprind aceste cuvinte, cîtă fericire! N-a spus: „Luați!”, ci: „*moșteniți*”, ca și cum ar fi ceva de la părinți, „ceva al vostru, ceva ce vi se cuvenea de mult”. Înainte ca voi să fiți, le spune Hristos, vi s-au pregătit și vi s-au hotărît acestea, pentru că știam că aveți să fiți așa!”

– Și în schimbul căror lucruri primesc bunătăți așa de mari?

– În schimbul unui adăpost, al unei haine, al unei pîini, al unui pahar cu apă, al cercetării bolnavilor, al ducerii la cei întemnițați.

Pretutindeni, dar, ne cere să dăm un ajutor de care un nevoiaș are neapărată nevoie. Sînt însă cazuri cînd ajutorul pe care ne cere să-l dăm nu umple toată nevoia celui nevoiaș. De pildă, după cum am mai spus, cel bolnav și cel închis nu au nevoie numai de cercetare, ci unul are nevoie de libertate, și celălalt de vindecare; Hristos însă, blînd fiind, ne cere să facem numai cît putem; dar, mai bine spus, ne cere chiar mai puțin decît putem, lăsîndu-ne nouă libertatea să facem mai mult decît ne cere.

Celorlalți le spune: „*Duceți-vă de la Mine, blestemaților!*” Nu spune: „Blestemaților de Tatăl Meu!”, că nu Tatăl i-a blestemat pe ei, ci faptele lor. „*Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, cel pregătit*” – nu vouă, ci – „*diavolului și îngerilor lui*”.

Cînd a vorbit despre împărăție, după ce a spus: „*Veniți de moșteniți împărăția*”, a adăugat: „*cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*”; dar cînd a vorbit de foc, n-a mai grăit așa, ci: „*cel pregătit diavolului*”. „Eu, le spune Hristos păcătoșilor, v-am pregătit împărăția; focul nu-i pregătit vouă, ci: „*diavolului și îngerilor lui*”; dar pentru că voi înșivă v-ați aruncat în el, vina e a voastră”.

Hristos își îndreptățește hotărîrea Lui nu numai prin cele spuse mai înainte, ci și prin cele ce le mai spune, arătînd pricinile osîndirii lor: „*Am flămînzit și nu Mi-ați dat să mănînc*”. De-ar fi fost chiar un dușman cel ce întindea mîna, oare, suferințele lui, foamea lui, frigul lui, lanțurile lui, goliciunea lui, boala lui, umbletul lui de ici-colo sub cerul liber n-ar fi fost în stare să înmoaie și să înduplece chiar pe cel mai nemilos om? Aceste

suferințe sînt în stare să pună capăt și dușmăniei. Dar voi n-ați făcut aceasta nici prietenului vostru, care vă e și prieten și binefecător și stăpîn. De vedem un cîine flămînd, ni se face milă de el; o sălbăticiune de-o vedem înflăminzită, ni se moaie inima; dar ție nu ți se înmoaie inima cînd vezi pe Stăpîn flămînd? Poți să-ți mai aperi o astfel de purtare? Nu îți este, oare, îndestulătoare răsplată de-ar fi numai atît că ai hrănit pe Stăpînul și Dumnezeuul tău? Nu mai spun că auzi niște cuvinte ca acelea în fața întregii omeniri din gura Celui Ce stă în scaunul cel părintesc, nu mai vorbesc de dobîndirea împărăției! Dar nu îți este îndestulătoare răsplata că ai făcut asta, că ai miluit pe Hristos? Acum însă, în fața întregii omeniri, la arătarea slavei aceleia nespuse, Domnul te va proclama și te va încununa, te va numi hrănitorul Lui și găzduitorul Lui. Nu Se rușinează să grăiască așa. Vrea să-ți facă mai strălucitoare cununa.

Pentru aceasta pe bună dreptate sînt osîndiți aceia, iar aceștia, după har sînt încununați. De-ar fi făcut cei dreپți mii și mii de fapte bune, răsplătirea lor va fi tot un har de la Dumnezeu, că li s-a dat cerul și împărăția și o atît de mare cinste în schimbul unor atît de mici și neînsemnate fapte.

„Și a fost cînd a sfîrșit Iisus cuvintele acestea, a zis ucenicilor Săi: „Știți că după două zile sînt Paștile și Fiul Omului Se dă să se răstignească””.

Iarăși la vreme potrivită vorbește despre patimile Sale, adică după ce a amintit de împărăția cerurilor, de răsplătirile cele de acolo, de osînda cea fără de moarte, ca și cum ar fi spus: „Pentru ce vă temeți de necazurile cele vremelnice, cînd vă așteaptă niște bunătăți ca acelea?”.

III

Uită-te cum, prin cuvintele Sale de mai înainte, Hristos a pus în umbră și a îndrumat pe altă cale ceea ce-i întrista pe ucenici; că n-a spus: „Știți că după două zile voi fi dat să fiu răstignit”.

– Dar ce a spus?

– „Știți că după două zile sînt Paștile?”; apoi a adăugat: „Fiul Omului Se dă să se răstignească”, arătînd că ceea ce se face este o taină, o sărbătoare și o prăznuire, care se săvîrșește spre mîntuirea omenirii și că știe mai dinainte tot ce are să sufere. De aceea, pentru că le era de ajuns ucenicilor atîta pentru mîngîierea lor, nu le-a mai spus nimic despre înviere; era și de prisos să le mai vorbească iar despre înviere după ce le vorbise atîta. De altfel, după cum am spus, le arată că înseși patimile Lui înseamnă scăpare de mii și mii de rele; că Paștele le aducea aminte de vechile binefaceri din Egipt.

„Atunci s-au adunat arhierii și cărturarii și bătrînii poporului în curtea arhierelui, care se numea Caiafa, și sfat au făcut să-L prindă cu viclenie pe Iisus și să-Lucidă. Dar ziceau: „Nu în ziua praznicului, ca să nu se facă tulburare în popor”⁸.

Ai văzut cît de mult s-au stricat rînduielile iudaice? Cînd pun la cale niște treburi nelegiuite se duc la arhieru, voind să ia puterea de a săvîrși nelegiuirea de acolo de unde ar fi trebuit să fie opriți.

- Dar cîți arhierii erau?

- Legea poruncește să fie un singur arhieru, dar pe vremea aceea erau mai mulți. De aici se vede că rînduielile iudaice începuseră să se destrame. Moise, după cum am spus, poruncise să fie un singur arhieru și la moartea acestuia să urmeze altul; și odată cu viața acestuia se termina și surghiunul acelora care săvîrșiseră un omor fără de voie.

- Dar pentru ce erau pe vremea aceea mai mulți arhierii?

- Pentru că arhierii erau cu anul. Lucrul acesta l-a arătat evanghelistul Luca cînd a vorbit de Zaharia și a spus că era din ceata preoțească a lui Abia⁹. Deci evanghelistul Matei vorbește de arhierii care fuseseră arhierii și încetaseră de a mai avea această funcție.

- Dar pentru ce au făcut sfat? Ca să-L prindă pe ascuns sau ca să-L omoare?

- Și pentru una și pentru alta; că se temeau de popor; de aceea și așteptau să treacă sărbătoarea, că spuneau: „Nu în ziua praznicului”. Diavolul voia să nu se întîmple asta de Paști, ca să nu se facă cunoscute patimile Sale; iudeii, ca să nu se facă tulburare în popor. Uită-te la iudei! Nu se temeau nici de Dumnezeu și nici că se va face mai mare crima lor din pricina sărbătorii, ci se temeau totdeauna de oameni. Dar totuși pentru că fierbeau de mînie, s-au răzgîndit. Au spus: „Nu în ziua praznicului”; dar găsind pe vînzător, n-au mai ținut seama de timp, ci L-au junghiat chiar de sărbători.

- Dar pentru ce L-au prins atunci?

- Pentru că, după cum am spus, fierbeau de mînie; se așteptau să-L găsească atunci și au făcut totul, ca și cum ar fi fost orbiti. Chiar dacă Domnul S-a slujit de răutatea lor pentru îndeplinirea iconomiei Sale, totuși iudeii nu sînt fără de vină, ci sînt vrednici de mii și mii de pedepse din pricina gîndului lor. Într-un timp cînd ar fi trebuit să elibereze pe toți din închisori, chiar pe cei vinovați, atunci ei au ucis pe Cel nevinovat, pe Cel Ce le-a făcut mii și mii de binefaceri, pe Cel Care, de dragul lor, a lăsat deocamdată la o parte pe păgîni. Dar cît de mare este iubirea de oameni a lui Hristos! Pe cei ce sînt atît de răi, atît de încăpățînați, plini de

8. Matei 26, 3-5.

9. Luca 1, 5.

mii și mii de păcate, pe aceștia iarăși îi mîntuie, le trimite pe apostolii Săi, care aveau să fie junghiați pentru ei și care se roagă pentru ei; că spune Pavel: „*Noi sîntem soli pentru Hristos*”¹⁰.

Avînd¹¹, dar, niște pilde ca acestea, nu vă spun să murim pentru dușmanii noștri, deși ar trebui s-o facem; dar, pentru că sîntem mai slabi, spun deocamdată numai atît: cel puțin să nu dușmănim pe prietenii noștri, să nu invidiem pe cei ce ne fac bine. Nu spun deocamdată să facem bine celor ce ne fac rău; doresc și asta; dar pentru că sînteți legați mult de cele pămîntești, vă spun atît: căutați să nu vă răzbunați! Sînt, oare, credința și învățătura noastră teatru, sînt fățarie? Pentru ce atunci faceți lucruri cu totul potrivnice credinței și învățăturii noastre? Nu s-au scris în zadar toate cîte a făcut Domnul în timpul răstignirii și care puteau să-i întoarcă pe iudei la credință. Nu s-au scris în zadar, ci ca tu să imiți bunătatea lui Hristos, să rîvnești iubirea Lui de oameni. Pe cei care au venit la El să-L prindă i-a făcut să se dea înapoi și să cadă la pămînt¹², a vindecat urechea slugii arhiereului¹³ și celor ce au venit să-L prindă le-a vorbit cu blîndețe¹⁴. Cînd era sus pe cruce a făcut mari minuni: a întunecat soarele, a despicat pietrele, a înviat morți¹⁵, a înfri-coșat în vis femeia judecătorului¹⁶. Chiar cînd era judecat, S-a purtat cu multă blîndețe; iar blîndețea Lui, nu mai puțin ca minunile, putea să-i atragă pe iudei la credință; a făcut nenumărate profeții în timpul judecății; iar cînd era pe cruce a strigat: „*Părinte, iartă-le lor păcatul!*”¹⁷ Cînd era în mormînt, cîte n-a făcut pentru mîntuirea iudeilor! Dar după înviere nu i-a chemat, oare, îndată pe iudei, nu le-a iertat păcatele, nu le-a pus înaintea mii și mii de bunătăți? Poate fi, oare, ceva mai minunat ca aceasta? Cei care L-au răstignit și L-au ucis au ajuns după răstignire fii ai lui Dumnezeu. Ce purtare de grijă o poate egala pe aceasta?

Cînd auzim acestea să ne acoperim fețele de rușine că stăm atît de departe de Acela Care ne-a poruncit să-L imităm. Să căutăm să vedem cît de departe stăm de El, ca să ne osîndim pe noi înșine, pentru că ducem război acelora pentru care Hristos Și-a dat sufletul Său, pentru că nu voim să ne împăcăm cu aceia pentru care, pentru ca să-i împace

10. *II Cor.* 5, 20.

11. De aici începe partea morală: *Despre dorința de răzbunare. Orice-ar fi, trebuie să suferim toate cele cîte vin peste noi. Se cuvine să luăm parte la durerile celor pedepsiți de Dumnezeu sau pedepsiți în alt chip.*

12. *Ioan* 18, 6.

13. *Luca* 22, 51.

14. *Ioan* 18, 1-8.

15. *Matei* 27, 51-52.

16. *Matei* 27, 19.

17. *Luca* 23, 34.

cu Dumnezeu, Hristos nu S-a dat înapoi nici de la junghiere. Numai dacă și acum nu veți spune că e nevoie pentru aceasta de cheltuială și de pierdere de bani, așa cum spuneți cînd trebuie să dați milostenie.

IV

Gîndește-te de cît de multe păcate ești vinovat! De te gîndești la ele, atunci nu numai că nu vei amîna să ierți pe cei ce ți-au făcut rău, ci chiar vei alerga la cei ce te-au supărat, ca să ai prilej de a ți se ierta păcatele. Păgînii nu așteptau răsplată și cu toate acestea de multe ori trăiau această filozofie, adică iertau pe cei ce le făceau rău; iar tu, care ai nădejdi atît de mari, tu amîni de pe o zi pe alta, pregeți să ierți pe cei ce ți-au făcut rău? Pentru ce nu vrei să faci înainte de timp, de dragul legii lui Dumnezeu, ceea ce va face timpul de la sine? Vrei să ți se stingă dușmănia fără de răsplată în loc să ai răsplată? Nu vei avea nici o răsplată dacă timpul îți potolește dușmănia, ci, dimpotrivă, mare pedeapsă, pentru că legea lui Dumnezeu nu te-a înduplecat să faci ceea ce timpul a făcut. Iar dacă spui că te apucă furiile cînd îți aduci aminte de ce ți-a făcut dușmanul tău, adu-ți aminte și de binele ce ți l-a făcut cîndva, ca și de relele pe care tu le-ai făcut altora. Te-a vorbit de rău și te-a batjocorit? Gîndește-te că și tu ai vorbit de rău pe alții. Cum vrei să fii iertat cînd tu nu ierți pe alții? Îmi spui că n-ai vorbit pe nimeni de rău? Dar ai auzit pe cei ce vorbeau de rău pe alții și ai încuviințat. Nici fapta asta nu-i fără de păcat.

Vrei să vezi ce mare bine este să nu te răzbuni pe cel ce ți-a făcut rău și că asta mai cu seamă bucură pe Dumnezeu? Iată ce-ți spun! Dumnezeu pedepsește pe cei care se bucură cînd unii sînt pedepsiți pe bună dreptate. Da, sînt pedepsiți pe bună dreptate, dar tu nu trebuia să te bucuri. Profetul i-a ținut de rău pe aceștia și a adăugat zicînd: „*N-au suferit deloc din pricina durerii adînci a lui Iosif*”¹⁸; și iarăși: „*N-a ieșit cel ce locuiește în Enan să plîngă casa care este lipită de ea*”¹⁹. Cu toate că și Iosif, adică semînțiile ieșite din el, și vecinii lor au fost pedepsiți cu voia lui Dumnezeu, totuși Dumnezeu vrea ca noi să luăm parte la suferințele și durerile acelor. Dacă noi, răi fiind, ne mîniem mai mult cînd vedem că o slugă rîde atunci cînd pedepsim pe o altă slugă, și o pedepsim și pe aceea, cu mult mai mult Dumnezeu va pedepsi pe cel ce se bucură de pedeapsa altora. Dacă nu trebuie să tăbărîm asupra celor pedepsiți de Dumnezeu, ci să suferim împreună cu ei, cu mult mai mult nu trebuie să tăbărîm asupra celor care ne greșesc. Acesta este semnul dragostei; iar Dumnezeu pune dragostea mai presus de toate. După cum în haina împără-

18. *Amos* 6, 6.

19. *Mih.* 1, 11.

tească cele mai de preț dintre flori și culori sînt cele care slujesc la face-rea hlamidei, tot așa și aici cele mai de preț fapte bune sînt cele care întăresc și țin dragostea. Nimic nu păstrează dragostea ca uitarea greșelilor celor ce ne-au greșit.

– Cum? Dumnezeu nu zice nimic de cel care ne greșește nouă și ne face rău?

– Cum să nu spună? Nu duce, oare, Dumnezeu pe cel ce face rău la cel căruia i-a făcut rău? Nu-l trimite la el chiar din fața altarului și-l cheamă la sfînta masă abia după ce s-a împăcat cu el²⁰? Dar pentru că Dumnezeu i-a dat o astfel de poruncă, nu înseamnă ca tu să aștepti să vină el la tine, pentru că atunci ai pierdut totul. De aceea mai cu seamă Dumnezeu îți hotărăște răsplată nepusă, ca să o iei tu înaintea aceluia; că dacă te împaci la rugămintea lui, împăcarea nu s-a făcut de dragul poruncii lui Dumnezeu, ci datorită stăruinței celuiilalt. De aceea și pleci fără de cunună; cununa o ia el.

Ce spui? Ai dușmani și nu îți este rușine? Nu ne este de ajuns că ne este dușman diavolul? Pentru ce ne mai facem dușmani și pe cei de aceeași fire cu noi, pe oameni? O, dacă nici diavolul n-ar voi să ne ducă război, atunci nici el n-ar mai fi diavol! Nu știi, oare, cît de mare e plăcerea după împăcare? N-are importanță că nu-ți dai seama de ea cînd ești cuprins de dușmănie. Atunci vei putea cunoaște bine că e mai plăcut să iubești pe cel ce ți-a făcut rău decît să-l urăști, cînd ai pus capăt dușmăniei.

V

Pentru ce imităm pe cei nebuni, sfîșiindu-ne unii pe alții, războindu-ne cu propriul nostru trup? Ascultă ce cuvinte grele se spun în legea veche despre unii ca aceștia! „*Căile celor ce țin minte răul duc la moarte*”²¹; „*Omul ține minie asupra omului și de la Dumnezeu cere vindecare*”²². Scriptura grăiește așa, deși a îngăduit ochi pentru ochi și dinte pentru dinte²³.

– Atunci pentru ce mai ține de rău?

– Pentru că legea veche a îngăduit asta nu ca să ne scoatem unii altora ochii și dinții, ci pentru ca să ne abținem de la rău de frica de a nu ni se scoate ochiul sau dintele. De altfel cuvintele acestea vorbesc de o minie trecătoare, pe cînd ținerea de minte a răului arată că sufletul cugetă numai la rău.

20. *Matei* 5, 23–24.

21. *Prov.* 12, 29.

22. *Înț. Sir.* 28, 3.

23. *Ieș.* 21, 24.

Spui că dușmanul tău ți-a făcut rău. Dar nu ți-a făcut atîta rău cît rău îți faci ție însuți ținînd minte răul! De altfel nici nu-i cu putință ca un om bun să sufere ceva rău. Să ne închipuim un om care are femeie și copii, dar să filozofeze²⁴; să ne închipuim că are și o mulțime de pricini pentru a fi atacat, că are multe averi, putere mare, prieteni mulți și cinste, dar să filozofeze; condiția aceasta trebuie neapărat adăugată. Să ne închipuim acum că vin peste el mulțime de lovituri; să-i facă un om rău pagube. Dar ce înseamnă aceste pagube pentru un om care socotește o nimica banii și averile? Să-i omoare copiii! Dar ce înseamnă aceasta pentru un om care filozofează despre înviere? Să-i ucidă soția! Dar ce înseamnă aceasta pentru un om care a fost învățat să nu jelească pe cei adormiți? Să fie dat jos din slujbele sale de cinste! Dar ce înseamnă aceasta pentru un om care socotește cele de pe lumea aceasta ca floarea ierbii? Să fie, de vrei, chinuit trupește și aruncat în închisoare! Dar ce înseamnă toate acestea pentru un om care a învățat că „*chiar dacă omul nostru din afară se strică, cel dinăuntru însă se înnoiește din zi în zi*”²⁵; și: „*Necazul lucrează încercare*”²⁶.

Făgăduisem să vă arăt că un astfel de om nu este vătămat cu nimic; dar cuvîntul meu, mergînd tot înainte, a arătat că chiar îi sînt de folos, se înnoiește și ajunge încercat.

Așadar să nu căutăm să punem la inimă relele ce ni le fac alții, că de le punem la inimă ne facem nouă înșine rău și ne slăbănogim sufletul. Nu ne este atît de mare durerea pricinuită de răutatea semenului nostru cît durerea pricinuită de chinul nostru sufletesc. De aceea plîngem și sîntem abătuți cînd ne ocărăște cineva; de aceea cînd ne răpește cineva ceva pățim ce pățesc copiii cei mici, pe care îi zădăresc cei mai în vîrstă și mai șugubeți supărîndu-i pentru niște lucruri de nimic, nu pentru cine știe ce mare lucru; aceia, dacă îi văd pe cei mici că se supără, continuă să-i necăjească; dar, dacă îi văd că rîd, îi lasă în pace. Noi însă sîntem și mai nepricepuți decît copiii; plîngem tocmai pentru acele lucruri pentru care ar trebui să rîdem. De aceea, vă rog să lăsăm această judecată copilărească și să îmbrățișăm cerurile. Hristos vrea să fim bărbați, bărbați desăvîrșiți. Așa a poruncit și Pavel, zicînd: „*Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci*”²⁷.

Să fim, dar, prunci cu răutatea, fugind de faptele cele rele! Să îmbrățișăm virtutea, ca să avem parte și de bunătățile cele veșnice, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și stăpînirea în vecii vecilor, Amin.

24. Adică să trăiască potrivit filozofiei creștine.

25. *II Cor.* 4, 16.

26. *Rom.* 5, 3.

27. *I Cor.* 14, 20.

OMILIA LXXX

**„Și fiind Iisus în Betania, în casa lui Simon leprosul,
s-a apropiat de El o femeie, avînd un alabastru cu mir
de mult preț și l-a turnat pe capul Lui,
pe cînd ședea la masă”¹**

I

Femeia aceasta pare să fie una și aceeași la toți evangheliștii, dar nu este așa. La cei dinții trei evangheliști², după părerea mea, este una și aceeași femeie, dar la evangelistul Ioan³, nu. La el este vorba de altă femeie minunată, sora lui Lazăr.

Nu fără rost a făcut evangelistul pomenire de lepra lui Simon, ci pentru a arăta de unde a luat femeia curajul de a se apropia de Iisus. Lepra era o boală necurată și molipsitoare. Femeia aceasta a văzut că Iisus l-a vindecat pe Simon – că altfel Iisus n-ar fi voit să rămînă la un leproș – și că Simon l-a oprit la masă; de aceea a prins și ea curaj, fiind încredințată că Iisus îi va șterge ușor și necurățenia sufletului ei.

De asemeni nu fără rost a spus și numele orașului – Betania –, ca să afli că Iisus de bună voie vine la patimă. Hristos, Care mai înainte Se depărta de cărturari și farisei, mai cu seamă cînd invidia lor era înverșunată, acum vine aproape de ei, în Betania, ca la cincisprezece stadii de Ierusalim⁴. Așa era rînduiala mîntuirii lumii, ca mai înainte să Se depărteze de ei, iar acum să Se apropie.

Văzîndu-L, dar, femeia și luînd curaj de la intrarea Lui în casa lui Simon leprosul, s-a apropiat de El. Dacă femeia cu scurgere de sînge – deși nu avea o conștiință păcătoasă – s-a apropiat de El cu frică și cu cutremur din pricina necurăției ei firești⁵, cu mult mai mult era de presupus ca această femeie să pregete și să șovăie din pricina conștiinței ei păcătoase. Asta e și pricina că femeia aceasta se apropie de Hristos după alte multe femei: samarineanca⁶, cananeianca⁷, femeia cu scurgere de

1. *Matei* 26, 6–7.

2. *Matei* 26, 6–13; *Marcu* 14, 3–9; *Luca* 7, 37–50.

3. *Ioan* 12, 1–8.

4. *Ioan* 11, 18.

5. *Matei* 9, 20–22.

6. *Ioan* 4, 5–42.

7. *Matei* 15, 21–28.

sînge⁸ și altele multe. Își dădea ea, femeia cea păcătoasă, bine seama cît de necurată era; de aceea n-a venit la El cînd era în mijlocul mulțimii, ci cînd era în casă. Toate celelalte femei veniseră numai pentru vindecarea lor trupească; ea s-a apropiat de El ca să-L cinstească și să-și îndrepte sufletul; nici nu avea vreo betejune trupească. Deci pentru aceasta, mai cu seamă, se cuvine s-o admiri. Și nici nu s-a apropiat de Domnul ca de un simplu om – unui om simplu nu i-ar fi șters picioarele cu părul capului ei –, ci de cineva mai mare decît un om. De aceea, mădularul care era mai prețios din trupul ei, capul, pe acela l-a pus la picioarele lui Hristos.

„Iar ucenicii Lui văzînd s-au mîniat, zicînd: „Pentru ce risipa aceasta? Că se putea vinde scump acest mir, iar banii să se dea săracilor!” Dar Iisus cunoscînd a zis: „Pentru ce faceți supărare femeii? Că lucru bun a făcut pentru Mine. Că pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți pururea. Că vărsînd mirul acesta pe trupul Meu spre îngroparea Mea a făcut-o. Amin zic vouă! Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune și despre ce a făcut ea spre pomenirea ei”⁹.

– Dar de unde le-a venit ucenicilor gîndul acela?

– Auziseră pe Dascălul lor zicînd: „*Milă voiesc, și nu jertfă*”¹⁰ și învinuindu-i pe iudei că au lăsat în părăsire poruncile cele mai grele: judecata, mila și credința¹¹, iar lor vorbindu-le multe pe Munte despre milostenie¹². Din pricina acestora ucenicii se socoteau în ei înșiși și gîndeau că dacă arderile de tot nu-I sînt pe plac și nici slujirea legii vechi, cu atît mai mult ungerea cu mir. Ucenicii așa gîndeau; dar El, văzînd cugetul femeii, o lasă să toarne mir pe El. Mare era evlavia femeii și negrăită rîvna! De aceea Hristos, făcînd mare pogorămînt, i-a îngăduit să-I toarne mirul pe capul Lui. Dacă nu S-a ferit să Se facă om, să fie purtat în pîntece, să fie hrănit cu lapte, pentru ce te minunezi că n-a oprit-o să-L ungă cu mir? După cum Tatăl a suferit mirosul și fumul jertfelor, tot așa și Hristos, precum am spus mai înainte, a primit gîndul cu care femeia păcătoasă i-a adus mirul. Iacov a uns cu untdelemn stîlpul în cinstea lui Dumnezeu¹³; la jertfe se aducea untdelemn¹⁴, iar preoții se ungeau cu mir¹⁵. Ucenicii, însă, pentru că nu-i cunoșteau gîndul, au ținut-o de rău fără temeii; iar prin vina pe care i-o aduceau, au arătat dărnicia femeii. Spunînd că s-ar fi

8. *Matei* 9, 20–22.

9. *Matei* 26, 8–13.

10. *Matei* 9, 13.

11. *Matei* 23, 23.

12. *Matei* 6, 1–4.

13. *Fac.* 28, 18.

14. *Iev.* 2, 4.

15. *Iev.* 8, 12.

putut vinde mirul cu trei sute de dinari¹⁶, au arătat cît a cheltuit ea cu mirul acesta și cît de mare i-a fost mărinimia sufletului ei. De aceea îi și ține Hristos de rău pe ucenici, zicîndu-le: „*Pentru ce faceți supărare femeii?*” Și adaugă și pricina, voind să le aducă aminte iarăși de patimile Sale, că spune: „*Spre îngroparea Mea a făcut-o*”; și încă o altă pricină: „*Că pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți pururea*”; și: „*Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta se va vorbi și de ce a făcut ea*”.

Ai văzut că prezice iarăși că vor ieși să propovăduiască neamurilor? Îi mîngîie de durerea pricinuită de moartea Lui, arătîndu-le că după răstignire puterea Lui va străluci atît de mult, încît predica Evangheliei se va răspîndi peste tot pămîntul. Cine-i, oare, atît de ticălos încît să se împotrivească unui atît de mare adevăr? Și iată, ceea ce a zis s-a făcut! În orice loc de pe fața pămîntului te-ai duce vei auzi de fapta acestei femei. Și doar nici nu era o persoană cu înaltă dregătorie, nici n-a avut mulți martori cînd a făcut fapta aceasta, nici n-a săvîrșit-o în adunare de lume ci în casă, – în casa unui lepros – de față fiind numai ucenicii.

II

Cine a făcut să se răspîndească și să i se ducă vestea pe fața întregului pămînt? Cine? Puterea Celui Ce a spus aceste cuvinte! Faptele strălucite ale nenumăraților împărați și generali sînt date uitării, chiar dacă statuile lor mai sînt încă printre noi. Nu mai sînt cunoscuți nici din auzite, nici după nume, deși au întemeiat orașe, au înălțat ziduri împrejurul lor, au cîștigat bătălii, au biruit în războaie, au robit popoare multe, au dat legi și au ridicat statui! Dar toți cei de pe fața pămîntului cîntă și vorbesc de o femeie păcătoasă care a vărsat mir pe capul lui Hristos, în casa unui lepros, de față fiind numai doisprezece bărbați, iar pomenirea faptei ei nu s-a veștejit, deși a trecut atîta amar de vreme. Perși și indieni, sciți și traci, sarmați și mauri și locuitorii insulelor britanice trîmbează ce s-a făcut pe ascuns într-o casă din Iudeea, de o femeie păcătoasă.

Mare e iubirea de oameni a Stăpînului! Îngăduie unei păcătoase să-I sărute picioarele, să verse mir pe ele, să I le șteargă cu părul capului ei! Da, Domnul îngăduie toate acestea și ține de rău pe cei care o cer-tau. Că nici nu se cădea să fie nesocotită femeia cînd arătase atît de mare dragoste!

Te rog să te uiți și la aceea că ucenicii ajunseseră tare rîvnitori pentru milostenie.

– Dar pentru ce n-a spus numai atît că a făcut o faptă bună, ci mai întîi a spus: „*De ce faceți supărare femeii?*”

16. Marcu 14, 5.

- Ca să-i învețe pe ucenici să nu ceară de la început oamenilor mai slabi în credință cele mai mari fapte. De aceea nici nu judecă în ea însăși fapta săvârșită de femeie, ci în legătură cu starea ei sufletească. Dacă Domnul ar fi vrut să facă o lege din spusele Sale de acum, apoi n-ar fi vorbit deloc de femeie; dar vorbește de ea ca să afli că pentru ea a spus aceste cuvinte, ca să nu înăbușe credința ei ce odrăslise, ci să o întărească mai mult. Le grăiește așa ucenicilor ca să lăudăm și să încălzim cu focul dragostei noastre pe cel care face o faptă bună, chiar dacă fapta lui nu-i desăvârșit de bună și să nu-i cerem aceluia de la început să fie cu totul desăvârșit. Că Însuși Domnul voia mai cu seamă aceasta se vede de acolo că El, Care nu avea unde să-Și plece capul¹⁷, a poruncit ucenicilor Lui să aibă pungă¹⁸. Dar acum nu era timpul să îndrepte ce se făcuse, ci să laude o faptă bună. După cum dacă cineva L-ar fi întrebat înainte de a fi făcut femeia lucrul acesta, El n-ar fi grăit așa, tot așa, după ce ea a făcut aceasta, Hristos a urmărit un singur lucru, ca ea să nu se simtă stînjenită din pricina muștrării ucenicilor, ci să plece mai bună, ajungînd mai plină de rîvnă, datorită blîndeții Lui. După ce a vărsat mirul, nici n-ar mai fi avut vreun rost muștrarea. Și tu, dar, dacă vezi pe cineva că face niște sfinte vase și că le aduce la biserică sau dacă vezi pe un om că împodobește zidurile sau pardoseala bisericii, nu porunci să vîndă sau să strice ce-a făcut, ca să nu-i înăbuși rîvna; dar dacă te întreabă înainte de a face, poruncește să dea săracilor banii ce vrea să-i cheltuiască; pentru că și Hristos tot așa a făcut, ca să nu-i strice inima femeii, și tot ce-a spus, spre mîngîierea ei a spus-o.

Apoi, pentru că a spus: „*Spre îngroparea Mea a făcut-o*”, ca să nu lase nedumerită pe femeie din pricina pomenirii unui astfel de lucru, adică a îngropării și a morții Lui, vezi cum îi dă iarăși curaj prin cele ce-i spune mai departe, zicînd: „*În toată lumea se va vorbi de ceea ce a făcut ea*”. Cuvintele acestea au fost pentru ucenici mîngîiere, dar și laudă și încurajare. Că a spus Domnul: „*Toți o vor cînta mai tîrziu; acum ea a vestit mai dinainte patimile Mele, aducîndu-Mi cele pentru îngropare. Nimeni, dar, să nu o țină de rău! Atît de puțin Mă gîndesc să o osîndesc că a făcut ceva rău sau s-o țin de rău că n-a lucrat cum trebuie, că nu voi lăsa ascunsă fapta ei, ci lumea întreagă va ști ce a făcut ea în casă și în loc ascuns. Fapta ei pornește dintr-o inimă evlavioasă, dintr-o credință fierbinte și dintr-un suflet zdrobit*”.

- Dar pentru ce Hristos nu i-a făgăduit femeii nimic duhovnicesc, ci numai că are să fie pomenită veșnic?

17. *Matei* 8, 20.

18. *Ioan* 13, 29.

– Prin cele ce a spus a făcut-o să aibă încredere că va primi și pe cele duhovnicești. Dacă a făcut o faptă bună, apoi negreșit va primi și o răsplată vrednică de fapta ei.

„Atunci unul din cei doisprezece, care se numea Iuda Iscarioteanul, ducându-se la arhierei, a spus: „Ce voiți să-mi dați și eu vi-L voi da vouă?”¹⁹

– Când „Atunci”?

– Când Hristos spunea aceste cuvinte, când a spus: „Spre îngroparea Mea”.

Iuda n-a fost mișcat de aceste cuvinte, nici nu s-a temut când a auzit că va fi propovăduită pretutindeni Evanghelia – că erau cuvintele aceastea pline de putere nespusă –, ci atunci a lucrat faptele diavolului, când femeile, ba chiar femei păcătoase, Îi arătau atîta cinste.

– Dar pentru ce evangheliștii îi mai adaugă lui Iuda și numele de familie?

– Că mai era și un alt Iuda. Evangheliștii nu se feresc să spună că era din numărul celor doisprezece. Ei nu ascund nimic din cele ce par de ocară. Puteau doar să spună atît că era unul din ucenicii Lui. Că mai erau și alți ucenici. Dar nu, ci adaugă: „Din cei doisprezece”, ca și cum ar spune: „Din ceata cea dintîi a celor ce au fost aleși ca fiind cei mai buni, din cei ce erau cu Petru și Ioan”. De un singur lucru se îngrijeau evangheliștii, de adevăr numai, nu de a ascunde faptele. De aceea au trecut cu vederea multe minuni, dar nu tăinuiesc nimic din ceea ce părea a fi de ocară, ci dau pe față orice părea a fi de ocară, fie faptă, fie cuvînt.

III

Și fac aceasta nu numai primii trei evangheliști, ci și evanghelistul Ioan, cel ce rostește cele prea înalte. El mai ales vorbește de ocările și sudalmele ce I s-au adus lui Hristos.

Și vezi cît e de mare răutatea lui Iuda! Se duce de buna lui voie. Face aceasta pentru arginți. Și pentru cîți arginți! Evanghelistul Luca spune că Iuda s-a tocmît cu căpeteniile oastei²⁰. Pentru că iudeii făceau mereu răscoale, romanii puseseră peste ei oameni care să vegheze de buna lor rînduială; că imperiul iudeilor dispăruse, așa cum grăiseră profeții.

De aceștia deci apropiindu-se Iuda, le-a zis:

„Ce voiți să-mi dați mie și eu vi-L voi da vouă?” Iar ei s-au învoit cu el cu treizeci de arginți. Și de atunci căuta prilej potrivit ca să-L dea²¹.

19. Matei 26, 14–15.

20. Luca 22, 4.

21. Matei 26, 15–16.

Iuda se temea de mulțime și voia să-L prindă cînd era singur. O, ce nebunie! Cum l-a orbit dintr-o dată iubirea de arginți! Iuda, care L-a văzut pe Hristos trecînd de atîtea ori prin mijlocul iudeilor fără să poată fi prins, care L-a văzut dînd atîtea dovezi de puterea și Dumnezeirea Lui, acum nădăjduiește să-L prindă; și aceasta după ce Hristos îi spusese atîtea cuvinte, și bune și înfricoșătoare, în stare să alunge din minte gîndul acesta rău. Nici la Cina cea de Taină nu L-a părăsit pe Domnul grija aceasta, ci pînă în cea din urmă zi, despre aceasta îi vorbea. Dar în zadar! Iuda n-a cîștigat nimic. Dar pentru asta Stăpînul n-a încetat să-Și facă lucrul Său.

Știind și noi acestea să nu încetăm să facem totul pentru cei păcătoși și trîndavi; să-i sfătuim, să-i învățăm, să-i rugăm, să-i povățuim, să-i îndemnăm, chiar dacă nu avem nici un folos. Că și Hristos știa mai dinainte că n-are să se îndrepte vînzătorul, dar n-a încetat de a face totul, sfătuindu-l, amenințîndu-l, vătîndu-l; nu pe față, nici arătat, ci îndeosebi. Chiar în vremea vînzării a primit să fie sărutat de el. Dar nici aceasta nu i-a fost aceluia de vreun folos.

Atît de mare rău este iubirea de arginți. Iubirea de arginți l-a făcut pe Iuda și vînzător și jefuitor de cele sfinte.

Ascultați²² toți iubitorii de argint, toți cîți sînteți bolnavi de boala lui Iuda! Ascultați și ferii-vă de boala aceasta! Dacă Iuda, care a fost împreună cu Hristos, Care a săvîrșit atîtea minuni, care s-a bucurat de atîtea învățături, s-a scufundat într-o prăpastie atîta de mare, pentru că nu s-a desprins de boala aceasta, cu mult mai mult voi, care nici nu ascultați Scripturile și care sînteți și mereu prinși de grijile lumii acesteia, cu mult mai mult voi veți fi mai ușor doborîți de patima aceasta dacă nu veți avea grijă neconținut de voi înșivă. În fiecare zi era Iuda cu Acela Care nu avea unde să-și plece capul²³, în fiecare zi îl învăța cu cuvîntul și cu fapta să nu aibă nici aur, nici argint, nici două haine²⁴, și totuși nu s-a înțeleptit. Și cum nădăjduiești tu să scapi de boala iubirii de arginți, cînd nu te îngrijești deloc și nici nu-ți dai multă silință.

Cumplită, cumplită e fiara aceasta; totuși, dacă vrei, o poți birui cu ușurință. Nu-i o poftă legată de fire. Arată lucrul acesta și cei ce au scăpat de ea. Poftele legate de fire le au îndeobște toți oamenii; pofta aceasta însă se naște numai din pricina trîndăviei; ea o odrăslește, ea o crește; iar cînd pofta aceasta pune stăpînire pe cei orbiți de ea, îi face să trăiască împotriva firii. Și trăiesc împotriva firii cînd nu mai știu de cei de o fire cu

22. De aici începe partea morală: *Despre iubirea de arginți; această cumplită boală se naște din pricina trîndăviei. Orice păcat își are obîrșia în iubirea de arginți. Tot aici îi sfătuire către săraci.*

23. Matei 8, 20.

24. Matei 10, 9-10.

ei, de prieteni, de frați, de rudenii, într-un cuvînt, de nimeni; și pe lîngă aceștia nici de ei înșiși. De aici se vede că păcatul acesta al iubirii de arginți este ceva împotriva firii. În această boală căzînd Iuda, a ajuns vînzător.

Poate că cineva m-ar întreba:

– Dar cum a ajuns Iuda vînzător, cînd a fost chemat de Hristos?

– A ajuns vînzător pentru că chemarea lui Dumnezeu nu este constrîngătoare, nici nu siluiește voința celor care nu vor să aleagă virtutea, ci îndeamnă, sfătuiește; face totul și lucrează ca să-i convingă pe oameni să fie buni. Dacă unii nu vor, nu-i silește. Iar dacă vrei să afli pricina pentru care Iuda a ajuns vînzător, vei afla că iubirea de arginți l-a pierdut.

– Dar cum a ajuns să fie stăpînit de această patimă? ai putea să mă întrebi.

– Pentru că s-a trîndăvit. Trîndăvia e pricina unor astfel de schimbări, după cum rîvna este pricina unor schimbări potrivnice. Cîți oameni, care au fost niște sălbatici, n-au ajuns acum mai blînzi decît oile? Cîți desfrînați nu s-au cumințit? Cîți din cei ce erau lacomi mai înainte n-au azvîrlit acum și averile lor? Și iarăși, din pricina trîndăviei s-a întîmplat contrariul. De pildă Ghiezi a trăit împreună cu un om sfînt, cu Ilie, dar a ajuns un rău; și el, tot din pricina aceleiași boli, a iubirii de arginți²⁵. Din toate patimile, patima aceasta este cea mai cumplită. Din pricina ei, jefuirea mormintelor, din pricina ei, crimele, din pricina ei, războaiele și luptele, din pricina ei, orice rău. Un iubitor de argint nu-i bun de nici o treabă, fie că e căpetenie de oști, fie că stă în fruntea popoarelor; dar, mai bine spus, nu-i bun de nici o treabă nu numai în treburile cele de obște, dar nici în treburile lui proprii. De vrea să se însoare, nu-și ia femeie virtuoasă, ci pe cea mai rea din toate; de vrea să-și cumpere casă, nu cumpără o casă pe măsura unui om liber, ci una să-i aducă cît mai mult venit; de vrea să-și ia o slugă, apoi o ia pe cea mai rea. Dar pentru ce vorbesc eu de comanda unei oști, de conducerea unui popor, de chivernisirea casei? De este împărat, este mai ticălos decît toți ticăloșii, este o ciumă a omenirii, este mai sărac decît toți săracii pămîntului. Răpește averile tuturor, dar socoate că are mai puțin decît toți. Măsurînd pe cele ce are cu dorința de a avea pe cele pe care nu le are încă, le socoate pe cele ce le are o nimica față de cele pe care vrea să le aibă.

IV

De aceea și spune cineva: „Nimic nu-i mai nelegiuit ca iubitorul de argint”. Iubitorul de argint este dușmanul lui însuși și dușman de obște al întregii lumi. Se îndurerează că pămîntul nu face aur în loc de spice de

grîu, că izvoarele nu izvorăsc aur în loc de apă și că munții nu sînt de aur în loc de piatră. Se necăjește cînd anul e îmbelșugat, e negru la față cînd lumea o duce bine; întoarce spatele oricărei trebi care nu poate să-i aducă bani; îndură orice, chiar cînd e vorba să cîștige numai doi bănuți. Urăște pe toți; și pe săraci și pe bogați; pe săraci, ca nu cumva să vină să-i ceară; pe bogați, că nu are averile lor. Socotește că toți stăpînesc avuțiile lui și se uită urît la toți, ca și cum ar fi nedreptățit de toți. De îndestulare nu știe, saț nu cunoaște. Este mai nenorocit decît toți oamenii; după cum cel eliberat de toate acestea, cel care filozofează, este mai de invidiat decît toți. Omul virtuos, chiar dacă e slugă, chiar dacă e întemnițat, e mai fericit ca toți. Nimeni nu va putea să-i facă vreun rău, nici dacă s-ar aduna toată lumea împotriva lui, nici dacă s-ar pune în mișcare arme și oștiri și i-ar duce război. Dar omului ticălos și rău, omului aceluia al cărui chip l-am făcut mai sus, de-ar fi împărat, de-ar purta mii și mii de coroane, un oarecare poate să-i facă cele mai mari necazuri. Atît de neputincios e viciul, atît de puternică e virtutea!

Pentru ce, dar, te jelești, cînd ești sărac? Pentru ce bocești, cînd ești în sărbătoare? Că zi de sărbătoare este starea ta. Pentru ce plîngi? Că zi de prăznuire este sărăcia ta, de ești om cu judecată. Pentru ce te tîngui, copile? Căci copil trebuie să fii numit cînd faci unele ca acestea. Te-a bătut cutare? Ei, și ce-i cu asta? Te-a făcut mai răbdător! Ți-a răpit averile? Ți-a luat cea mai mare parte din povară! Ți-a ciuntit slava? Îmi vorbești iarăși de un alt chip de libertate! Ascultă ce spun și filozofii păgîni! Ei spun: „Nu suferi răul, dacă nu ți-l însușești”. Ți-a luat casa, casa aceea mare cu curte și grădină? Dar iată, înaintea ta e tot pămîntul, clădirile publice, pe care le poți avea după cum vrei, fie spre desfătarea ta, fie spre folosul tău. Și ce este mai încîntător sau mai frumos decît bolta cerului? Pînă cînd sînteți sărmani și săraci? Nu poți fi bogat dacă nu îți este bogat sufletul, după cum nu-i cu putință să fii sărac, dacă n-ai sărăcia în sufletul tău. Dacă sufletul este mai de preț decît trupul, atunci cele fără de preț nu pot atrage sufletul, ci sufletul, care e mai de preț, atrage spre el pe cele fără de preț și le schimbă. Dacă inima se vatămă într-un chip oarecare, apoi vatămă întreg trupul; dacă are bătăi neregulate, îmbolnăvește tot trupul; dar dacă bate regulat, dă sănătate întregului trup. Dacă unul din celelalte mădulare ale trupului se îmbolnăvește, dar inima rămîne sănătoasă, atunci se face ușor sănătos și mădularul acela. Vreau să fac însă mai lămurite cele ce vreau să spun. Spune-mi, ce folos de ramuri verzi, dacă rădăcina e veștedă? Și, ce pagubă de pe urma frunzelor veștede, cînd rădăcina e sănătoasă? Tot așa și aici. Nu-s de nici un folos banii cînd sufletul e sărac; și nu-i nici o pagubă sărăcia cînd sufletul e bogat.

- Dar cum poate fi bogat sufletul cînd e sărac în averi?

– Atunci mai cu seamă e bogat; atunci se îmbogățește. Dacă, după cum am arătat de atâtea ori, un om bogat se cunoaște după aceea că disprețuiește banii și că nu are nevoie de nimic și că, dimpotrivă, sărăcia se cunoaște după aceea că are nevoie de totul; iar dacă un om sărac disprețuiește cu mai multă ușurință banii decît un om bogat, atunci este lămurit că sărăcia îl face mai degrabă pe un om bogat. De altfel toată lumea știe că bogatul mai mult decît săracul dorește banii, după cum bețivul însetează mai mult decît cel care bea cu cumpătare. Pofta e așa făcută, că nu se stinge cînd îi dai mai mult, ci, dimpotrivă, se aprinde și mai tare cu cît îi dai mai mult; întocmai ca focul: cu cît pui mai multe lemne pe el cu atît ajunge mai puternic și mai sălbatic; și pofta de bani atunci mai cu seamă crește, cînd îi dai mai mult aur. Deci dacă dorința de mai mult e semn de sărăcie, iar dacă bogatul are această dorință, atunci el este cel sărac. Vezi că atunci sărăcește sufletul cînd omul este bogat și că atunci se îmbogățește cînd omul este sărac? Iar dacă vrei, să-ți dau un exemplu. Să ne închipuim doi oameni: unul care are o mie de talanți, iar altul zece; să luăm și unuia și altuia talanții. Care din ei va suferi mai mult? Negreșit cel care a pierdut o mie de talanți. Și n-ar fi suferit mai mult dacă nu i-ar fi iubit mai mult; iar dacă-i iubește mai mult înseamnă că-i dorește mai mult, înseamnă că el este mai sărac. Dorim mai cu seamă ceea ce nu avem; că pofta se naște din lipsă; unde-i sa-țiu nu-i poftă; că atunci mai cu seamă însetăm, cînd nu avem apă.

Am spus toate acestea ca să arăt că nimeni nu ne poate face vreun rău dacă avem grijă de noi înșine. Răul nu ne vine de pe urma sărăciei, ci de pe urma noastră înșine.

De aceea, vă rog, să scoatem cu toată rîvna din sufletul nostru boala aceasta a iubirii de arginți, ca să ne îmbogățim și aici pe pămînt și să ne bucurăm și de bunătățile cele veșnice, pe care, facă Dumnezeu, ca noi toți să le dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

**„Iar în ziua cea dintîi a azimelor,
au venit ucenicii la Iisus, zicîndu-I:
„Unde vrei să-ți gătim să mănînci Paștele?”
Iar El le-a zis: „Mergeți în cetate la cutare și spuneți-i:
„Învățătorul zice: Vremea Mea este aproape.
La tine vreau să fac Paștele cu ucenicii Mei””¹**

I

Evangelistul numește „*ziua cea dintîi a azimelor*” ziua de dinaintea sărbătorii azimelor, că iudeii obișnuiau să numească totdeauna ziua praznicului începînd cu ajunul praznicului; și amintește de această zi pentru că în seara aceea avea să se jertfească Paștele. Ucenicii au venit deci la Iisus în a cincea zi a săptămîinii. Această zi o numește evangelistul Matei ziua cea dintîi a azimelor, arătînd timpul cînd ucenicii au venit la Hristos. Un alt evangelist, Luca, zice așa: „*Și a venit ziua azimelor, în care trebuia să se jertfească Paștele*.”² Prin cuvintele: „*A venit*” vrea să spună că Paștele era aproape, bătea la ușă, vorbind negreșit de ajunul acelei sărbători. Că începea de cu seara. De aceea și fiecare evangelist a adăugat: „*Cînd se jertfeau Paștele*”.

Ucenicii îi spun: „*Unde voiești să-Ți gătim să mănînci Paștele?*” Din aceste cuvinte se vede iarăși că Domnul nu avea casă, nici sălaș; eu însă socot că nici ucenicii nu aveau; că dacă ar fi avut L-ar fi chemat la casa unuia din ei; dar nu aveau casă nici ucenicii; ei părăsiseră totul.

– Dar pentru care pricină a sărbătorit Iisus Paștele?

– Pentru a arăta pînă în ziua cea din urmă, prin tot ce a făcut și a spus, că nu este împotriva legii.

– Dar pentru ce îi trimite la un om necunoscut?

– Ca și prin aceasta să arate că putea să nu pătimească. Dacă a înduplecat – și asta numai cu cuvîntul – sufletul acestui om necunoscut să-i primească pe ucenici și să-i lase să pregătească Paștele, ce n-ar fi putut face răstignitorilor Săi, dacă ar fi voit să nu pătimească? Și ceea ce a făcut

1. Matei 26, 17–18.

2. Luca 22, 7.

cu asina, aceea face și acum; cu acel prilej a zis: „*De vă va zice cineva ceva, veți zice că Domnul are trebuință de ea*”³. Tot așa și acum: „Învățătorul a spus: „*La tine să fac Paștele*”.

Eu nu mă minunez numai de aceea că un om necunoscut L-a primit în casa lui, ci că acest necunoscut a disprețuit ura mulțimii, deși se aștepta să atragă asupra lui atîta dușmănie și război neîmpăcat.

Apoi, pentru că ucenicii nu-l cunoșteau pe omul acesta, Domnul le dă și un semn după care să-l recunoască – așa cum profetul Samuil îi dăduse lui Saul, zicînd: „*vei afla pe unul urcînd și avînd un burduf cu vin*”⁴ – și le spune: „*Vă va întîmpina un om ducînd un vas de lut cu apă*”⁵.

Vezi iarăși arătarea puterii Lui! N-a spus numai: „*Să fac Paștele*”, ci a mai adăugat și altceva: „*Vremea Mea este aproape*”. A făcut aceasta ca să le aducă aminte cît mai des ucenicilor de patima Sa, ca prin repetarea acestei preziceri să-i deprindă cu gîndul acesta și să cugete la cele ce se vor întîmpla, dar și ca să le arate și lor și gazdei și tuturor iudeilor că merge de bună voie la patimă, lucru pe care l-a spus de atîtea ori.

A mai adăugat și cuvintele: „*Cu ucenicii Mei*”. Aceasta și pentru ca gazda să facă pregătiri îndestulătoare, dar și pentru ca să nu creadă că vrea să se ascundă.

„*Și făcîndu-se seară S-a așezat la masă cu cei doisprezece ucenici*”⁶.

Vai de nerușinarea lui Iuda! Era și el acolo de față. A venit să se împărtășească și din taine și din mîncăruri. Chiar masa la care stătea îl mustra; fiară de-ar fi fost, ar fi trebuit să ajungă blind. De aceea și evanghelistul amintește că Hristos le-a vorbit de trădare pe cînd ei mîncau, pentru ca și timpul și masa să arate răutatea trădătorului.

Ucenicii au făcut așa cum le-a poruncit Iisus și:

„*Făcîndu-se seară, S-a așezat la masă cu cei doisprezece. Și, pe cînd mîncau ei, a zis: „Amin zic vouă, unul din voi Mă va vinde*”⁷.

Hristos, înainte de cină, îi spălase picioarele lui Iuda. Și uită-te cum îl cruță pe vînzător! N-a spus: „Cutare mă va vinde!”, ci: „*Unul din voi*”, ca prin tănuirea aceasta să-i dea din nou prilej de pocăință. Hristos preferă să-i înfricoșeze pe toți, ca să mîntuiască pe Iuda. „*Unul din voi Mă va vinde*, le spune Hristos, unul din voi cei doisprezece, care ați fost cu Mine tot timpul, cărora v-am spălat picioarele, cărora v-am făgăduit atîtea!”

3. Matei 21, 2–3.

4. I Regi 10, 3.

5. Luca 22, 10.

6. Matei 26, 20.

7. Matei 26, 20–21.

Jale nespusă a cuprins atunci ceata aceea sfîntă! Evanghelistul Ioan spune: „*Ucenicii erau nedumeriți și se uitau unul la altul*”⁸; fiecare din ei se întreba, temîndu-se de el însuși, deși nu se știau cu nimic pe cuget; iar evanghelistul Matei spune:

„*Întristîndu-se foarte, au început să-I zică fiecare din ei: „Nu cumva sînt eu, Doamne?” Iar El, răspunzînd, a zis: „Acela este căruia Eu întingînd pîinea i-o voi da”*”⁹.

Iată că numai atunci l-a descoperit, cînd a voit să-i scape pe ceilalți de această tulburare. Că ei ar și fi murit de frică. De aceea și stăruiau cu întrebările. Hristos a făcut aceasta nu numai pentru că voia să-i scape pe ceilalți ucenici de neliniște, ci și pentru că voia să-l îndrepte pe vînzător. Iuda Îl auzise adeseori pe Hristos sfătuindu-l pe departe; dar nu s-a îndreptat, că era nesimțitor. De aceea Hristos, vrînd să-l mustre mai tare, îi smulge masca de pe față.

Pentru că ucenicii întristați au început să spună: „*Nu cumva sînt eu, Doamne?*”, Hristos răspunzînd, le-a spus:

„*Cel ce a întins cu Mine mîna în blid, acela Mă va vinde. Fiul Omului merge precum este scris despre El, dar vai de omul acela prin care Fiul Omului se vinde. Bine era de omul acela de nu se năștea*”¹⁰.

Unii tălmăcitori ai Scripturii spun că Iuda era așa de îndrăzneț, că Îl cinstea atît de puțin pe Învățător, încît întindea mîna în blid odată cu Învățătorul. Eu însă socot că Hristos a făcut lucrul acesta ca să-l rușineze și mai mult și să-l îndrepte spre alt fel de gînduri. Putea să-i folosească la ceva.

II

Nu trebuie să trecem cu ușurință peste aceste cuvinte, ci să ni le întipărim bine în sufletele noastre, ca mînia să nu pună niciodată stăpînire pe noi. Dar cine nu va izgoni din sufletul său tot veninul mîniei și al furiei, cînd se gîndește la cina aceea, cînd se gîndește că vînzătorul stătea la masă cu Mîntuitorul tuturor, că Stăpînul vorbea cu atîta blîndețe cu cel care avea să-L vîndă?

Uită-te cît de blînd îi vorbește! „*Fiul Omului merge precum este scris despre El*”. Cuvintele acestea le spunea iarăși ca să dea curaj ucenicilor Săi, ca să nu socotească cumva că patimile Sale se datoresc slăbiciunii Lui, dar și ca să îndrepte pe vînzător.

„*Vai de omul acela prin care Fiul Omului se vinde! Bine era dacă omul acela nu se năștea!*” Vezi iarăși cîtă blîndețe în muștrările Sale! Nici

8. Ioan 13, 22.

9. Matei 26, 22-23.

10. Matei 26, 23-24.

acum nu-i aspru, ci vorbește cu multă milă și tot pe ocolite cu toate că nu numai nesimțirea lui Iuda de mai înainte, dar și nerușinarea lui de mai târziu erau vrednice de cea mai mare indignare.

Și Iuda, după ce a fost descoperit că el e vânzătorul, mai și spune încă:

„Nu cumva sînt eu, Doamne?”¹¹

Ce nesimțire! Știa bine că este el și mai și întreabă! Evanghelistul ne spune aceasta uimit de obrăznicia lui.

– Ce-i răspunde prea blîndul și prea bunul Iisus?

– „Tu ai spus!”¹²

I-a răspuns așa, deși ar fi trebuit să-i spună: „O, ucigașule, blestematele, spurcatule! Mai îndrăznești încă să Mă mai întrebi, cînd de atîta vreme zămislești răul, cînd ai plecat și ai făcut învoieli drăcești, cînd te-ai tocmit să iei argint, cînd ai fost dat pe față de Mine?” dar nu, Hristos n-a grăit așa!

– Dar cum?

– „Tu ai spus!”, dîndu-ne nouă îndreptări și canoane de blîndețe.

Dar poate că cineva mă va întreba:

– Pentru ce îl mai învinuiește pe Iuda, dacă este scris că El trebuie să pătimească? Iuda a făcut ce era scris în Scripturi.

– Dar Iuda nu L-a vîndut cu gîndul ca să împlinească Scripturile, ci din pricina răutății lui. Dacă n-ai căuta scopul, l-ai absolvi și pe diavol de toate crimele lui. Dar nu-i așa, nu-i așa! Și diavolul și Iuda sînt vrednici de mii și mii de chinuri și pedepse, chiar dacă în urma faptelor lor a fost mîntuită lumea. Nu vînzarea lui Iuda ne-a lucrat mîntuirea, ci înțelepciunea lui Hristos, bogata Lui pricepere, care s-a slujit de răutățile altora pentru folosul nostru.

– Dar ce? Dacă nu L-ar fi vîndut Iuda, nu L-ar fi vîndut, oare, un altul?

– Și ce legătură are întrebarea aceasta cu ceea ce urmărim noi să lămurim?

– Da, dacă Hristos trebuia să fie răstignit, trebuia să fie răstignit prin cineva; iar dacă trebuia să fie răstignit prin cineva, trebuia negreșit să fie răstignit printr-un om ca Iuda; iar dacă toți oamenii ar fi fost buni, mîntuirea noastră nu s-ar fi putut săvîrși.

– Departate de noi un astfel de gînd! Atotînțeleptul Dumnezeu știa El cum să ne mîntuiască dacă s-ar fi întîmplat să nu fie nici un vânzător. Înțelepciunea Lui e fără margini și mai presus de mintea omenească. Tocmai de acea Hristos îl vaită pe Iuda, ca să nu socotești că el a slujit la mîntuirea noastră.

11. Matei 26, 25.

12. Matei 26, 25.

Dar poate că voi fi întrebat iarăși:

– Dacă ar fi fost bine ca Iuda să nu se fi născut, pentru ce i s-a mai îngăduit lui și tuturor răilor să vină pe lume?

– Ar fi trebuit ca tu să învinuiești pe cei răi, și nu pe Dumnezeu, că aceia fiind stăpîni pe voința lor, să nu ajungă răi, totuși au ajuns; tu însă îi lași pe cei răi la o parte și iscodești pe cele ale lui Dumnezeu. Că știi, doar, că nu este nimeni rău prin constrîngere.

– Ar trebui însă, mi s-ar mai putea spune, să vină pe lume numai cei buni, atunci n-ar mai fi fost nevoie de iad, nici de osîndă, nici de pedeapsă și n-ar mai fi fost nici urmă de răutate; cei răi ar fi trebuit sau să nu se nască sau să moară îndată ce s-au născut.

– Se cuvine să-ți spun mai întîi cuvintele apostolice: „*Dar tu, omule, tu cine ești care răspunzi înaintea lui Dumnezeu? Oare făptura va zice Celui Ce a făcut-o: „Pentru ce m-ai făcut așa?”*”¹³ Iar dacă vrei și argumente, îți voi spune că sînt mai mult admirați cei buni cînd se găsesc printre cei răi; atunci se vedește mai ales bunătatea și multa lor filozofie. Dar tu, spunînd acestea, nimicești temeiul luptelor și al strădaniilor.

– Dar ce? Ca să se arate aceștia buni, trebuie să fi pedepsiți alții?

– Doamne ferește! Ei nu sînt pedepsiți ca să se arate ceilalți buni, ci sînt pedepsiți pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduși așa pe lume, ci pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduși așa pe lume, ci pentru că sînt trîndavi. De aceea și sînt pedepsiți. Și cum să nu fie vrednici de pedeapsă, cînd au avut atîția dascăli de virtute și n-au cîștigat nimic. După cum cei buni și virtuoși sînt vrednici de îndoită cinste și pentru că au ajuns de folos și pentru că n-au fost vătămați cu nimic de cei răi, tot așa și cei răi sînt vrednici de îndoită pedeapsă și pentru că au ajuns răi, cînd puteau să ajungă buni – dovadă cei care au ajuns buni – și pentru că n-au cîștigat nimic de la cei buni.

Dar să vedem ce spune nenorocitul acesta de Iuda, cînd este vădit de Învățătorul?

– Ce spune?

– „*Nu cumva sînt eu, Învățătorule?*”

– Dar pentru ce nu l-a întrebat de la început?

– Iuda socotea că se poate ascunde cînd Hristos a spus: „*Unul din voi*”. Dar cînd l-a făcut cunoscut, a îndrăznit iarăși să-L întrebe, întemeindu-se pe bunătatea Învățătorului, că n-are să-l dea de gol. De aceea L-a și numit: „*Învățătorule*”.

III

Ce orbire! Unde l-a dus! Așa e iubirea de argint! Îi face pe oameni nebuni, proști, obraznici, cîini în loc de oameni; dar, mai bine spus, îi face mai răi decît cîinii; din cîini îi face demoni; Iuda s-a împrietenit cu diavolul, care-l pierdea, și a vîndut pe Iisus, Care-i făcea bine, ajungînd el însuși diavol prin voință. La astfel de oameni dă naștere pofta nesățioasă de bani. Îi face nebuni, săriți din minți, ahtiați cu totul după ciștig; așa cum a ajuns și Iuda.

– Dar cum se face că Matei și ceilalți doi evangheliști spun că diavolul a intrat în el, cînd a tocmit prețul vînzării, iar Ioan spune: „După pîine, a intrat în el satana”¹⁴?

– Dar și evanghelistul Ioan știe că a intrat diavolul în Iuda mai înainte; că spune mai sus: „*Și făcîndu-se cină, cînd diavolul pusese mai dinainte gînd în inima lui Iuda, ca să-L vîndă pe El*”¹⁵.

– Dar dacă știa, pentru ce a mai spus că după pîine a intrat în el satana?

– O spune pentru că satana nu intră în om dintr-o dată, ci face mai întîi multe încercări, lucru pe care l-a făcut și cu Iuda. La început l-a încercat și s-a apropiat de el cu binișorul; cînd a văzut că este gata să-l primească, a intrat cu totul în el și a pus stăpînire desăvîrșit pe el.

Dar se mai poate pune o întrebare:

– Pentru ce Domnul și ucenicii mîncînd Paștele, l-au mîncat împotriva legii? Că nu trebuia să-l mănînce stînd jos. Ce putem spune?

– La această întrebare răspund că au mîncat Paștele stînd în picioare, iar după ce au mîncat Paștele în picioare, s-au așezat la masă, ca să mănînce mai departe. Un alt evanghelist spune că în seara aceea nu au mîncat numai Paștele, ci a mai și spus: „*Mult am dorit să mănînc Paștele acesta cu voi*”¹⁶, adică în anul acesta.

– Ce a vrut să spună Domnul?

– Că atunci avea să se facă mîntuirea lumii, că aveau să fie date Sfintele Taine, că prin moartea Sa avea să se pună capăt tuturor pricinilor pline de tristețe. Atît îi era la inimă lui Hristos răstignirea!

Cu toate acestea nimic n-a muiat fiara cea neîmblînzită, nici n-a înduplecat-o, nici n-a rușinat-o. Domnul l-a văitat, spunînd: „*Vai de omul acela!*” L-a înfricoșat, spunînd: „*Bine era lui de nu se naștea!*”; l-a rușinat spunînd: „*Acela este căruia Eu, întingîndu-i pîinea, i-o voi da*”.

Dar nici unul din aceste cuvinte nu l-au oprit. Era stăpînit de iubirea de argint ca și cum ar fi fost nebun sau, mai bine spus, bolnav de o boală

14. Ioan 13, 27.

15. Ioan 13, 2.

16. Luca 22, 15.

și mai cumplită. Da, iubirea de argint este mai cumplită decît nebunia. Ar fi făcut, oare, un nebun ce-a făcut Iuda? Nu scotea din gura lui balele nebuniei, ci uciderea Stăpînului; nu strîngea mîinile, ci le întindea spre vînzarea scumpului sînge. De aceea și nebunia lui e și mai mare, că, sănătos fiind, era nebun. N-a rostit cuvinte fără noimă; dar ce cuvinte mai fără noimă sînt acestea: „*Ce vreți să-mi dați și eu vi-L voi da vouă?*”¹⁷ Diavolul a grăit prin gura lui Iuda.

– Dar n-a lovit Iuda pămîntul cu picioarele, zguduindu-l?

– Nu! Este cu mult mai bine ca un om să zguduie pămîntul așa, decît să stea drept cum a stat Iuda.

– Dar nu s-a tăiat cu pietre?

– Nu! Și era cu mult mai bine decît să facă ce-a făcut!

Vreți¹⁸ să vă aduc în față pe îndrăciți și pe iubitorii de argint și să-i comparăm pe unii cu alții? Să nu se simtă nimeni jignit! Nu jignesc omul, ci biciuiesc patima. Îndrăcitul stă fără haină pe el, se taie cu pietre, străbate în fuga mare căi neumbrate și anevoioase și este alungat cu strășnicie de diavol. Nu ți se par, oare, acestea înfricoșătoare? Ce ai zice dacă-ți voi arăta că iubitorii de argint fac lucruri mai groaznice decît acestea cu propriul lor suflet; și atît de groaznice, că pot fi socotite jocuri de copii faptele îndrăciților în comparație cu faptele zgîrciților. N-ați fugi, oare, de boala aceasta, de zgîrcenie? Haide, dar, să vedem dacă zgîrciții sînt mai de suferit decît îndrăciții! Nicidecum, ci, dimpotrivă, mai nesuferiți. Sînt mai nerușinați decît mii și mii de oameni ce-ar umbla în pielea goală. Că e cu mult mai bine să nu ai pe tine haine, decît să te plimbi prin lume îmbrăcat cu hainele și averile dobîndite prin lăcomie, ca aceia ce prăznuiesc sărbătorile lui Dionisos¹⁹. După cum aceia își pun măști și se îmbracă cu haine de nebuni, tot așa și iubitorii de argint; și după cum nebunia îi face pe îndrăciți de se lasă în pielea goală, tot așa și lăcomia îi îmbracă cu averile altora pe cei cuprinși de patima iubirii de argint; iar îmbrăcămintea lor e mai de plîns decît goliciunea celorlalți. Și în cele ce voi spune, aceasta o voi arăta.

De care nebun spuneam că e mai nebun între nebuni? De cel care se taie numai pe el sau de cel care se taie și pe el, dar și pe toți pe care-i întîlnește? Negreșit că de acesta din urmă. Nebunii se despoaie numai pe ei înșiși; lacomii, pe toți pe care-i întîlnesc.

– Dar nebunii, mi s-ar putea spune, își sfîșie hainele.

17. Matei 26, 15.

18. De aici începe partea morală: *Împotriva iubitorilor de arginți și zgîrciților. Mai răi decît îndrăciți sînt iubitorii de arginți. Viața de aici se aseamănă unei mări.*

19. Dionisos, fiul lui Zeus și al Semelei, zeul viei și al vinului, identificat la romani cu Bachus. Cultul lui a contribuit la introducerea misterelor.

- Fiecare om jefuit și nedreptățit de iubitorul de argint ar dori mai degrabă să-i sfișie haina decît să-l despoaie de toată averea.
- Dar iubitorii de argint nu lovesc pe oameni în obraz.
- Dar tocmai asta fac lacomii. Iar dacă nu o fac toți, apoi toți îi lovesc în stomac, lăsîndu-i flămînzi și săraci lipiți pămîntului.
- Dar iubitorii de argint nu mușcă cu dinții.
- Dare-ar Dumnezeu să muște cu dinții, și nu cu săgețile lăcomiei, care-s mai dureroase decît dinții. „*Dinții lor, arme și săgeți*”²⁰, spune Scriptura. Te întreb: Cine suferă mai mult? Cel care a fost mușcat o dată și s-a vindecat îndată sau cel mîncat neconținut de dinții sărăciei? Sărăcia fără de voie e mai cumplită decît cuptorul și fiara sălbatică.
- Dar iubitorul de argint nu colindă prin pustietăți ca îndrăciții.
- Dare-ar Dumnezeu să colinde prin pustietăți, și nu prin mijlocul orașelor, că s-ar bucura de tihnă toți locuitorii orașelor. Dar așa sînt mai de nesuferit decît îndrăciții, pentru că fac în orașe ce fac aceia în pustietăți: prefac în pustie orașele. Și după cum în pustie nu-i nimeni care să-i împiedice pe îndrăciți, tot așa și în orașe nu-i nimeni care să-i oprească pe iubitorii de argint, care jefuiesc averile tuturor.
- Dar iubitorul de argint nu azvîrle cu pietre în cei pe care-i întîlnește.
- Și ce-i cu asta? E mai ușor să te ferești de pietre. Dar cine dintre cei căzuți în mîna lacomilor poate să se ferească vreodată cu ușurință de rănile pe care le fac nenorociților săraci, cu hîrtia și cu cerneala, întocmind acte pline cu mii și mii de răni?

IV

Să vedem acum și cît rău își fac loruși iubitorii de argint. Merg goi prin oraș, că nu au pe ei haina virtuții. Iar dacă nu li se pare rușinos lucrul acesta, apoi și asta se datorește cumplitei lor nebunii, că nici nu-și mai dau seama de nerușinarea lor. Le este rușine cînd sînt cu trupul gol, dar se laudă cînd umblă cu sufletul gol. Iar dacă vreți vă voi spune și pricina nesimțirii lor.

- Care-i pricina?
- Pentru că sînt goi între mulți goi; de aceea nu se rușinează, după cum nici noi, la baie, nu ne rușinăm unii de alții. Dacă ar fi mulți oameni îmbrăcați cu haina virtuții, atunci rușinea le-ar sări mai bine în ochi. Dar așa, asta merită mai cu seamă multe lacrimi că, fiind mulți răi, faptele rele nu mai sînt o rușine. Pe lîngă altele, diavolul a făcut-o și pe aceasta că nu ne mai dăm seama de rele, că alungă rușinea cu mulțimea celor ce săvîrșesc răul. Dacă un iubitor de argint ar trăi în mijlocul multor virtuoși,

atunci și-ar vedea mai bine goliciunea sa. Se vede, dar, din cele zise că iubitorii de argint sînt mai goi decît îndrăciții.

Nimeni, apoi, n-ar putea să mă contrazică atunci cînd spun că iubitorii de argint cutreieră pustietățile ca și îndrăciții. Piețele și locurile largi ale orașului sînt mai pustii decît pustia. Chiar dacă sînt în ele oameni, totuși nici unul nu-i om, ci șerpi, scorpii, lupi, vipere și aspidе, că așa sînt oamenii care fac răul. Piețele și locurile largi ale orașului nu sînt numai asemănătoare pustiei, ci mai anevoioase ca pustia. Și iată dovada! Pietrele, prăpăstiile și piscurile pustiei nu rănesc atît pe cei ce o străbat cît rănesc sufletele oamenilor jaful și lăcomia iubitorilor de argint.

Am să-ți arăt acum că iubitorii de argint trăiesc și lîngă morminte, ca îndrăciți; dar, mai bine spus, ei înșiși sînt morminte. Și se va vedea din cele ce voi spune. Ce este un mormînt? O piatră sub care stă un trup mort. Este, oare, vreo deosebire între trupurile iubitorilor de argint și pietrele mormintelor? Nu! Dar, mai bine spus, sînt chiar mai de plîns decît mormintele. Că trupul lor nu este o piatră, care are sub ea un trup mort, ci un trup mai nesimțitor decît pietrele, un trup care poartă de colo-colo un suflet mort. De aceea n-ai greși dacă i-ai numi morminte pe iubitorii de argint. Și Domnul nostru așa i-a numit pe iudei și mai cu seamă pentru asta; că a adăugat zicînd: „*Iar pe dinduntru sînt pline de răpire și de nedreptate*”²¹.

Vreți, în sfîrșit, să vă arăt că iubitorii de argint își zdrobesc capetele cu pietre? Spune-mi, de unde vrei să afli aceasta mai întîi? Din cele de aici sau din cele viitoare? Dar pentru că iubitorii de argint nu se sinchiesc de cele viitoare, trebuie să vă vorbesc de cele de aici. De cîte ori nu-s mai grele decît pietrele grijile care zdrobesc capetele și macină sufletele. Lacomii se tem să nu iasă pe drept din casa lor ceea ce a intrat pe nedrept; tremură de frică să nu vină peste ei cele mai cumplite necazuri; se minie, se înfurie și pe ai lor și pe străini. Vin peste ei unele peste altele: cînd tristețea, cînd frica și mînia; și, ca și cum ar trece din prăpastie în prăpastie, întind capul în fiecare zi după averile care n-au intrat încă în stăpînirea lor. De aceea nici nu se bucură de averile pe care le au; asta și pentru că se tem să nu li se ia, dar și pentru că nu se gîndesc la altceva decît la averile pe care încă n-au pus mîna. Și după cum cel veșnic însetat, chiar dacă ar bea apa a mii și mii de izvoare, tot nu simte nici o bucurie, pentru că nu se satură, tot așa și iubitorii de argint, nu numai că nu se bucură, dar se mai și chinuie – oricît de multe averi ar aduna în jurul lor – pentru că nu cunosc sfîrșitul unei astfel de poște.

Așa pătimesc iubitorii de argint aici pe pămînt. Dar să vorbim și de ziua viitoare. Chiar dacă ei nu vor lua aminte la ce spun, totuși pentru noi

21. *Matci* 23, 25.

e de neapărată nevoie să o spunem. În ziua cea viitoare îi vei vedea pe unii ca aceştia osîndiţi şi chinuiţi. Pe ei îi osîndeşte Domnul cînd spune: „*Am flămînzit şi nu Mi-aţi dat să mîncînc; am însetat şi nu Mi-aţi dat să beau*”²²; iar cînd spune: „*Duceţi-vă în focul cel veşnic, care a fost gătit diavolului*”²³, îi trimite acolo pe cei care s-au îmbogăţit în chip necinstit şi rău. Din ceata iubitorilor de argint face parte sluga cea rea, care n-a dat tovarăşilor săi averile stăpînului său²⁴; din ceata lor face parte şi cel care a ascuns talantul în pămînt²⁵, ca şi cele cinci fecioare nebune²⁶. Oriunde te-ai duce, vei vedea pedepsiţi pe iubitorii de argint. Vor auzi cînd: „*Prăpastie între noi şi voi*”²⁷, cînd: „*Duceţi-vă de la Mine în focul care a fost gătit diavolului*”²⁸; cînd vor fi tăiaţi în două şi vor pleca acolo unde este scrişnirea dinţilor²⁹. Îi vei vedea alungaţi de pretutindeni; nu-şi vor găsi loc nicăieri, ci numai în iad.

V

La ce ne va folosi, oare, spre mîntuire dreapta noastră credinţă, cînd vom auzi spunîndu-ni-se aşa? Acolo, scrişnirea dinţilor, întunericul cel mai dinafară, focul cel pregătit diavolului, tăiatul în două, alungarea; aici, vrăjmăşiile oamenilor, învinuirile, hulele, primejdiile, gri-jile, uneltirile, ura tuturor, dispreţul tuturor, chiar al celor ce par că ne cinstesc. După cum pe oamenii buni îi preţuiesc şi îi admiră nu numai oamenii buni, ci şi cei răi, tot aşa pe oamenii răi îi urăsc nu numai cei buni, ci chiar cei răi. Ca să vedeţi că acesta-i adevărul, am să-i întreb chiar pe iubitorii de arginţi, dacă nu se urăsc unii pe alţii, dacă nu socotesc pe ceilalţi iubitori de arginţi mai mari duşmani chiar decît pe cei care le-au făcut cel mai mare rău, dacă nu se învinuiesc unii pe alţii, dacă nu se simt ocăriţi cînd le aruncă cineva în obraz ocară aceasta de zgîrciţi? Şi într-adevăr aceasta-i cea mai grea ocară, aceasta-i dovada unei mari răutăţi.

Dacă nu poţi dispreţui averile, cum crezi că ai să poţi birui altă patimă? Cum ai să poţi birui pofta, dorinţa de slavă, mînia, furia? Nu te crede nimeni de-ai spune asta! Se spune că pofta trupului, mînia şi furia se datoresc felului cum este alcătuit trupul fiecărui om; doctorii atribuie tot

22. Matei 25, 42.

23. Matei 25, 41.

24. Matei 24, 48-51.

25. Matei 25, 24-30.

26. Matei 25, 8-12.

27. Luca 16, 26.

28. Matei 25, 41.

29. Matei 24, 51.

alcătuirii trupului patimile mari; ei susțin că oamenii mai focoși sînt mai desfrînați, pe cînd cei cu temperament rece sînt înclinați spre minie și furie; dar nimeni n-a auzit vreodată pe cineva spunînd că este cineva zgîrcit din pricina alcătuirii trupului lui. Deci iubirea de argint se datorește numai trîndăviei și este o boală a unui suflet nesimțitor la durerea altuia.

De aceea, vă rog să ne sîrguim să îndreptăm toate patimile acestea și să prefacem în virtuți patimile care stăpînesc fiecare vîrstă a noastră. Dacă în fiecare vîrstă a vieții noastre vom naviga tot pe alături de ostenelele cele pentru virtute, vom avea pretutindeni naufragii și vom suferi cele mai groaznice chinuri, pentru că vom intra în port lipsiți de poverile cele duhovnicești. Mare întinsă este viața noastră. Și după cum pe mare sînt diferite golfuri și după cum mările au diferite furtuni – Marea Egee e bîntuită de vînturi, Marea Tireniană e anevoioasă, pentru că-i îngustă, Marea Caribdei de lîngă Libia e greu de străbătut, pentru că se împotmolesc în ea corăbiile, Marea de Marmara, din fața Mării Negre, este anevoioasă din pricină că-i furioasă și învălurată, Marea de dincolo de Cadix, din pricina pustietății ei, pentru că nu-i umblată și pentru că nu știm ce locuri sînt la capătul ei, și fiecare mare e anevoioasă pentru altă pricină –, tot așa și cu viața noastră. Cea dintîi mare este marea vîrstei copilăriei, care e tare agitată din pricina neștiinței, a ușurătății și a nestatorniciei. De aceea punem copiilor pedagogi și dascăli, ca aceștia, prin purtarea lor de grijă, să dea firii ceea ce-i lipsește, întocmai ca pe mare, prin meșteșugul conducerii corăbiei. După vîrsta aceasta urmează vîrsta tinereții, o mare în care vînturile sînt puternice, ca și în Marea Egee, din pricină că ne crește pofta. Și vîrsta aceasta e lipsită de îndreptar, nu numai din pricină că-i tulburată mai puternic, dar și din pricină că păcatele acestei vîrste nu sînt ținute de rău, iar tinerii nu mai au dascăli și pedagogi. Gîndește-te cît de mare e furtuna cînd vînturile suflă mai cu putere, cînd cîrmașul este slab și nu-i nimeni care să-i vină în ajutor. După această vîrstă vine vîrsta bărbăției, în care apar grijile gospodăriei, grijile casnice, cînd vin peste bărbat: femeia, căsătoria, nașterea de copii, gospodărirea casei și alte roiuri de griji. Acum mai cu seamă înfloresc iubirea de arginți și invidia.

Cum vom face față vieții acesteia de pe pămînt, cînd fiecare parte a vîrstei noastre e străbătută de naufragii? Cum vom scăpa de pedeapsa ce va să fie, cînd în copilărie n-am învățat nimic sănătos, cînd în tinerețe n-am fost cumiști, iar la bărbăție n-am biruit patima

iubirii de arginți? Și ajungem astfel la bătrînețe ca într-o apă stătută și clocită, pentru că toate rănilile acestea au slăbănogit corabia sufletului nostru și i-au desfăcut scîndurile. Vom sosi în portul acela de dincolo ducînd cu noi, în loc de marfă duhovnicească, grămezi de gunoaie; vom face pe diavol să rîdă, iar noi vom plînge și vom atrage asupra-ne pedepsele acelea de nesuferit.

Ca să nu se întîmple asta, să fim cu ochii ațintiți mereu asupra noastră, să stăm împotriva tuturor patimilor, să scoatem din sufletul nostru dragostea de bogăție, ca să dobîndim și bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXXII

**„Și pe cînd mîncau ei, Iisus, luînd pîinea și mulțumind,
a frînt și a dat ucenicilor Săi, zicînd:**

„Luați, mîncati; acesta este trupul Meu”

Și luînd paharul și mulțumind, l-a dat lor zicînd:

**„Beți dintru acesta toți; acesta este sîngele Meu,
al legii celei noi, care pentru mulți se varsă
spre iertarea păcatelor”¹**

I

Vai, cît de mare e orbirea vînzătorului! S-a împărtășit cu tainele și a rămas același; s-a desfătat de masa cea prea înfricoșătoare și nu s-a schimbat. Evanghelistul Luca a arătat aceasta spunînd: *„După pîine, a intrat în el satana”*². N-a spus-o ca să disprețuiască trupul Stăpînului, ci ca să vădească nerușinarea vînzătorului. Păcatul lui Iuda a ajuns mai mare din două pricini: și pentru că s-a apropiat de taine cu astfel de gînd, și pentru că apropiindu-se n-a ajuns mai bun, nici datorită fricii, nici datorită binefacerii primite, nici datorită cinstei ce i s-a făcut. Hristos nu l-a oprit, deși știa totul, ca să cunoști că Dumnezeu nu lasă nimic la o parte din cele ce pot îndrepta pe cineva. De aceea, și mai înainte și mai tîrziu, i-a amintit neconținut și l-a povățuit, și cu fapta și cu cuvîntul și cu frica și cu blîndețea și cu amenințarea și cu cinstea. Dar nimic nu l-a făcut să se îndepărteze de boala aceasta cumplită a iubirii de arginți. De aceea Hristos, lăsîndu-l pe Iuda, amintește iarăși, prin sfintele taine, de junghierea Sa; iar în timpul mesei vorbește de cruce, pentru ca, prin prezicerea repetată a morții Sale, să-i facă pe ucenici să primească cu ușurință patimile Sale. Ce n-ar fi pățit ucenicii dacă n-ar fi auzit nimic de patimi, cînd s-au tulburat atîta, deși le vorbise mai dinainte atîtea de patimile Sale, deși făcuse atîtea minuni înaintea lor?

„Și pe cînd mîncau ei, a luat pîinea și a frînt”.

– Dar pentru care pricină a săvîrșit taina aceasta în timpul Paștelor?

– Ca să afli cu orice prilej că El este legiuitorul Vechiului Testament și că pentru cele din Noul Testament au fost preînchipuite cele din Vechiul

1. Matei 26, 26–28.

2. Luca 22, 3; Ioan 13, 27.

Testament. De aceea acum a pus adevărul în locul preînchipuirii. Seara era dovada împlinirii vremurilor, dovadă că faptele pentru mîntuirea oamenilor au ajuns la sfîrșit.

„*Și a mulțumit*”.

Ne învață că așa trebuie să săvîrșim taina aceasta și ne arată că merge de bună voie la patimă; ne mai învață că trebuie să suferim cu mulțumire orice necaz și supărare, dîndu-ne și prin aceasta bune nădejdi. Dacă preînchipuirea a slobozit poporul iudeu din o robie atîta de grea, apoi cu mult mai mult adevărul va slobozi lumea și va fi o binefacere pentru oameni. De aceea n-a dat sfintele taine mai dinainte, ci cînd trebuia să înceteze legea Vechiului Testament. Hristos a pus capăt celei mai mari sărbători a legii vechi și i-a mutat pe ucenici la o altă masă, la o masă prea înfricoșătoare, spunînd: „*Luați, mîncăți; acesta este trupul Meu, care se frînge pentru mulți*”.

– Dar cum se face că ucenicii nu s-au tulburat la auzul acestor cuvinte?

– Pentru că Hristos le spusese și mai înainte multe și mari lucruri despre taina aceasta. De aceea acum nu mai stăruie – că și auziseră din destul –, ci spune numai pricina patimilor Sale, adică iertarea păcatelor. Numește sîngele Său sînge al Noului Testament, adică al făgăduinței, al legii noi. Făgăduise de multă vreme sîngele Său; sîngele Său este temelia Testamentului celui Nou. Și după cum Vechiul Testament avea oi și viței, tot așa și Noul Testament are sîngele Stăpînului. Prin aceste cuvinte Hristos arată că are să moară; de aceea vorbește de Testament; și amintește de Testamentul de mai înainte, că și el fusese sfințit prin sînge. Și iarăși vorbește de pricina morții: „*Care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor*”; și adaugă: „*Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea*”³. Ai văzut cum îi scoate și îi îndepărtează pe ucenici de obiceiurile iudaice? „După cum săvîrșeați Paștele iudaic, le spune Hristos, spre pomenirea minunilor din Egipt, tot așa săvîrșiți-l și pe acesta spre pomenirea Mea. Sîngele acela s-a vărsat spre mîntuirea celor întîi-născuți din Egipt; acesta însă, spre iertarea păcatelor întregii lumi, că „*acesta e sîngele Meu, care se varsă spre iertarea păcatelor*”. A spus aceste cuvinte și spre a arăta prin ele că patima și crucea sînt o taină, dar și spre a mîngîia pe ucenici. Și după cum Moise a spus: „*Aceasta este vouă pomenire veșnică*”⁴, tot așa și Domnul a spus: „*Spre pomenirea Mea pînă ce voi veni*”. De aceea a și spus: „*Mult am dorit să mănînc Paștele acesta*”⁵, cu alte

3. Luca 22, 19.

4. Iey. 3, 15.

5. Luca 22, 15.

cuvinte: „Mult am dorit să vă dau vouă lucrurile acestea noi, să vă dau un Paște prin care vreau să vă fac oameni duhovnicești”.

A băut și Domnul din sînge, ca nu cumva ucenicii, la auzul cuvintelor Sale, să spună: „Ce? Bem sînge și mîncăm carne?” și să se tulbure – că mulți s-au smintit de aceste cuvinte, cînd a vorbit de lucrul acesta mai înainte⁶.

– Deci, ca să nu se tulbure și acum, a băut El mai întîi, ca să-i aducă netulburați la împărtășirea cu tainele. De aceea El Însuși a băut sîngele Lui.

Dar poate că voi fi întrebant:

– Ce, dar? Trebuie să mai prăznuim și Paștele vechi?

– Nicidecum! De aceea Hristos a spus: „*Aceasta s-o faceți*”, ca să-i îndepărteze de Paștele Vechiului Testament. Dacă Paștele acesta nou dă iertare păcatelor – precum și dă –, Paștele cel vechi e de prisos. Și după cum Paștele iudeilor e legat de amintirea binefacerilor făcute lor în Egipt, tot așa Domnul a legat strîns de tainele acestea amintirea binefacerilor Sale, închizînd și prin asta gurile ereticilor. Cînd ei ne întrebă: „De unde se vede că Hristos S-a jertfit?”, noi le închidem gura, în afară de alte argumente, și cu cele scoase din tainele acestea. Într-adevăr, ce rost mai au tainele pe care le săvîrșim dacă Iisus n-a murit?

II

Vezi cît de mare sîrguință Își dă Domnul ca să ne amintească necontenit că a murit pentru noi? Domnul știa că se vor ivieretici: marcioniții, valentinienii și maniheii, care aveau să tăgăduiască iconomia aceasta dumnezeiască; de aceea amintește necontenit de patimile Sale. Amintește de ele și la darea Sfintelor Taine, pentru ca nimeni să nu se lase rătăcit. Prin masa aceasta sfîntă ne și mîntuie, ne și învață că ea este capul bunătăților. De aceea și Pavel neîncetat vorbește de ea.

Apoi după ce a dat sfintele taine, spune:

„*Nu voi mai bea din rodul viței acesteia pînă în ziua aceea cînd îl voi bea cu voi nou întru împărăția Tatălui Meu*”⁷.

Le vorbise pînă acum de patimile Sale și de răstignire; acum le vorbește iarăși de înviere, amintindu-le de „împărăție”, numind învierea Sa „împărăție”.

– Dar pentru ce a mai băut după ce a înviat?

– Pentru ca oamenii, care nu dau crezare decît numai simțurilor lor, să nu creadă că învierea a fost o nălucire; că majoritatea oamenilor socot

6. Ioan 6, 53–61.

7. Matei 26, 29.

băutul o dovadă a învierii. De aceea și apostolii, pentru a-i încredința pe oameni de învierea Lui, grăiau: „*Noi care am mâncat și am băut împreună cu El*”⁸. Așadar, pentru a arăta că apostolii Îl vor vedea înviat cu strălucire, că va fi iarăși cu ei și că ei vor fi martori ai celor făcute de El pe temeiul celor văzute și săvârșite, Hristos a spus: „*Pînă în ziua aceea cînd îl voi bea nou cu voi*; voi fiind martorii acestora, că voi Mă veți vedea înviat”.

– Ce înseamnă cuvîntul: „*Nou*”?

– Înseamnă: Într-un chip nou, într-un chip străin. Că după înviere Hristos nu va mai avea trup pătimitor, ci nemuritor, deci și nestrucăcios, care nu va avea nevoie de hrană. Deci Hristos după înviere nici n-a mâncat, nici n-a băut, pentru că n-a avut nevoie – că trupul Lui nu avea nevoie de mîncare și de băutură –, ci a băut și a mîncat pentru a-i încredința pe ucenici de învierea Sa.

– Dar pentru ce după înviere n-a băut apă, ci vin?

– Pentru ca să smulgă din rădăcini o altă învățătură greșită, o altă erezie. Pentru că unii aveau să întrebuințeze numai apă la sfintele taine, Domnul a întrebuințat vin și cînd a predat sfintele taine și a întrebuințat tot vin cînd a stat la o masă obișnuită, nu la săvîrșirea sfintelor taine; că a spus: „*Din rodul viței*”, iar vița dă naștere la vin, nu la apă.

„*Iar după ce au cîntat laude, au ieșit la Muntele Măslinilor*”⁹.

Să audă aceste cuvinte toți cei care mănîncă așa cum mănîncă porcii, care izbesc cu picioarele cînd stau la masă și se scoală de la masă beți. Să audă aceștia că trebuie să se scoale de la masă mulțumind și cîntînd lui Dumnezeu laude. Ascultați aceste cuvinte toți cîți nu așteptați să se citească cea din urmă rugăciune a sfintelor taine. Rugăciunea aceasta preînchipuie rugăciunea făcută de Domnul după terminarea Cinei celei de Taină. Domnul a mulțumit înainte de a da ucenicilor Săi Sfintele Taine, ca și noi să mulțumim; a mulțumit și a cîntat laude și după ce le-a dat, ca și noi să facem la fel.

– Dar pentru ce S-a dus la Muntele Măslinilor?

– Ca să Se facă văzut spre a fi prins, ca să nu pară că Se ascunde; Se grăbea să Se ducă într-un loc cunoscut și de Iuda.

„*Atunci le-a zis lor: „Voi toți vă veți sminti întru Mine*”¹⁰.

Apoi a adăugat și profeția:

„*Că este scris: „Bate-voi păstorul și se vor risipi oile*”¹¹.

8. *Fapte* 10, 41.

9. *Matei* 26, 30.

10. *Matei* 26, 31.

11. *Matei* 26, 31.

Prin aceste cuvinte Hristos îi și înduplecă pe ucenici să ia aminte pururea la cele scrise de profeți, dar le și arată că este răstignit după voia lui Dumnezeu. Nu scapă nici un prilej de a le spune că El nu-i străin Vechiului Testament, nici Dumnezeului vestit în el; nu scapă nici un prilej de a le spune că patimile Sale înseamnă mîntuirea lumii și că tot ce se întîmplă acum a fost propovăduit de profeți cu mult înainte. Le spune ucenicilor toate aceste lucruri, ca să-i facă să aibă încredere puternică și în împlinirea spuselor pline de bucurie. Hristos ne mai arată totodată și nouă ce fel de oameni erau ucenicii înainte de răstignire și ce fel de oameni au ajuns după răstignire. În timpul răstignirii nici n-au putut să stea lîngă El; dar după moartea Lui au ajuns puternici, mai tari ca diamantul.

Și fuga și frica ucenicilor este o dovadă a morții lui Hristos. Dacă unii au nerușinarea să spună că Hristos n-a fost răstignit, după ce a spus și a făcut atîtea, în ce fărădelegi n-ar fi căzut dacă nu s-ar fi întîmplat nimic din acestea? Pentru aceea, dar, Hristos întărește cuvîntul despre moartea Sa nu numai prin patimile Sale, ci și prin cele petrecute în sufletele ucenicilor Săi și prin sfintele taine, ca prin toate să-i rușineze pe cei ce bolesc de boala lui Marcion. Pentru asta și îngăduie ca verhovnicul să se lepede de El. Că, într-adevăr, dacă Hristos n-a fost legat și nici n-a fost răstignit, de unde frica lui Petru și a celorlalți ucenici?

Dar Domnul nu i-a lăsat să rămînă întristați, ci le-a spus:

„Dar după ce voi învia, voi merge mai înainte de voi în Galileea”¹².

Hristos nu S-a arătat îndată din cer, nici n-a plecat într-o țară îndepărtată, ci a rămas în neamul Său în care a și fost răstignit, aproape în aceleași locuri, ca și prin aceasta să încredințeze pe ucenici că și Cel răstignit și Cel înviat este una și aceeași persoană; ca să-i mîngîie și mai mult pe întristații Lui ucenici. De aceea a și spus: *„În Galileea”¹³*, ca să scăpați acolo de frica iudeilor”, ca să creadă în Cel Ce le grăise. De aceea S-a și arătat lor în Galileea.

„Dar Petru, răspunzînd, a zis: „Chiar dacă toți se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti”¹⁴.

III

Ce spui, Petre? Profetul a spus că se vor risipi oile, Hristos a întărit cele spuse și tu spui: „Nu!” Nu-ți sînt de ajuns cuvintele dinainte, prin

¹². Matei 26, 32.

¹³. Matei 28, 16-17.

¹⁴. Matei 26, 33.

care Hristos ți-a închis gura, atunci cînd ai spus: „*Milostiv fii Ție, Doamne!*”¹⁵.

Nu, lui Petru nu i-au fost de ajuns. Și de aceea Domnul îl lasă să cadă, pentru ca să-l învețe și prin aceasta să asculte totdeauna de ce spune Hristos și să ajungă la încredințarea că este mai vrednică de credință hotărîrea lui Hristos decît propriul lui cuget. Ceilalți ucenici, la rîndul lor, nu puțin au cîștigat de pe urma lepădării lui Petru; și-au dat seama de slăbiciunea firii omenеști și de adevărul lui Dumnezeu. Cînd Hristos prezice ceva, nu trebuie să o faci pe deșteptul și nici să te arăți mai grozav decît majoritatea oamenilor, că spune Pavel: „*Vei avea laudă față de tine însuși, și nu față de altul*”¹⁶.

Petru ar fi trebuit să se roage și să spună: „Ajută-ne, Doamne, ajută-ne nouă ca să nu ne despărțim de Tine!” Dar nu; el se încrede în sine și spune: „*Chiar dacă toți se vor sminti întru Tine, eu niciodată*”. „Chiar dacă Te vor părăsi toți, spune Petru, eu nu Te voi părăsi!”

A ajuns încetul cu încetul încrezut. Hristos deci voind să-l smerească, a îngăduit să se lepede de El. Pentru că Petru nu L-a ascultat nici pe El, nici pe profet – că Domnul de aceea a adus mărturia profetului, ca să nu I se împotrivescă nimeni – deci, pentru că Petru nu I-a ascultat cuvintele, îl învață cu faptele. Că pentru aceasta a îngăduit să se lepede, ca prin lepădarea de Hristos să se îndrepte, ascultă ce-i spune Domnul: „*Iar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta*”¹⁷. A spus aceste cuvinte voind să-l mustre cu asprime, ca să-i arate că păcatul lui este mai greu decît celelalte păcate și că are nevoie de mai mult ajutor. Două păcate săvîrșise Petru prin spusele sale: unul, că se împotriviise cuvintelor Domnului; altul, că se credea mai mare decît ceilalți ucenici; dar, mai bine spus, mai săvîrșise și un al treilea, că și-a atribuit lui totul. Pentru a-l vindeca de aceste păcate, Hristos a îngăduit deci ca Petru să cadă. De aceea Hristos, lăsînd la o parte pe ceilalți ucenici, Se adresează lui Petru și-i spune: „*Simone, Simone, iată satana a cerut ca să vă cearnă ca grîul*”¹⁸, adică să vă tulbure, să vă zăpăcească, să vă ispitească; „*dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta*”.

– Dar dacă a cerut să-i cearnă pe toți, pentru ce Hristos n-a spus: „M-am rugat pentru toți”?

– Negreșit pentru pricina pe care am spus-o mai înainte. Domnul i Se adresează numai lui Petru ca să-l mustre și să-i arate că păcatul lui era mai greu decît celelalte păcate.

15. Matei 16, 22.

16. Gal. 6, 4.

17. Luca 22, 32.

18. Luca 22, 31.

- Dar pentru ce Hristos n-a spus: „Eu n-am îngăduit”, ci: „*M-am rugat*”?

- Mergînd la patimă, Hristos folosește cuvinte smerite, ca să-Şi vădească firea Sa omenească. Cum ar fi avut nevoie să Se roage ca să întărească sufletul unui om care se clătina, El Care a zidit Biserica pe mărturisirea lui Petru şi aşa a întărit-o încît să nu fie biruită de mii şi mii de primejdii şi de morţi, El, Care a dat lui Petru cheile împărăţiei cerurilor şi l-a făcut domn peste o atît de mare putere, El, Care n-a avut nevoie de rugăciune pentru a-i da lui Petru acestea? Cînd i-a dat lui Petru puterea, Hristos n-a spus: „M-am rugat”, ci a spus cu autoritate: „*Voi zidi Biserica Mea şi-ţi voi da ţie cheile cerurilor*”.

- Dar pentru ce n-a grăit şi acum tot aşa?

- Şi pentru pricina pe care am spus-o şi pentru slăbiciunea ucenicilor. Că ei n-aveau despre Domnul părerea ce I se cuvenea.

- Dar cum s-a făcut că Petru s-a lepădat de Domnul cu toate că Domnul S-a rugat pentru el?

- Domnul nu S-a rugat ca să nu se lepede, ci ca să nu piară credinţa lui, ca să nu piară desăvîrşit. Acesta a fost un semn al purtării de grijă a Domnului pentru Petru. Frica a alungat totul din sufletul lui; frica lui a fost nemăsurată, pentru că Dumnezeu l-a lipsit cu totul de ajutorul Lui. Şi l-a lipsit cu totul pentru că era cu totul mare în sufletul lui păcatul îngîmfării şi al împotrivirii. Deci, ca să stîrpească din rădăcină aceste păcate, Hristos a lăsat ca Petru să fie cuprins de un mare zbulucium sufletească.

Că păcatele acestea erau adînc înfipite în sufletul lui Petru se vede de acolo că nu s-a mulţumit numai cu ce a spus mai înainte, împotrivindu-se şi profetului şi lui Hristos, ci şi mai apoi, după ce Hristos i-a spus: „*Amin grăiesc ţie, că în această noapte, înainte de a cînta cocoşul, te vei lepăda de trei ori de Mine*”¹⁹,

Petru a zis:

„*Chiar dacă ar trebui să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine*”²⁰.

Evangelhistul Luca aminteşte că Hristos cu cît oprea mai mult, cu atît Petru se împotrivea mai tare²¹. Ce înseamnă asta, Petre? Cînd Domnul a spus: „*Unul din voi Mă va vinde*”²², te temei să nu fii tu cumva vînzătorul şi ai silit pe ucenicul pe care-l iubea Iisus să-L întrebe²³, deşi nu te ştiai cu nimic pe cuget, acum însă te împotriveşti cînd Hristos strigă şi vorbeşte destul de desluşit că „*toţi vă veţi sminti*”? Şi nu te împotriveşti numai o dată, ci chiar de două ori şi de mai multe ori. Tot aşa spune şi Luca.

19. Matei 26, 34.

20. Matei 26, 35.

21. Luca 22, 34.

22. Matei 26, 21.

23. Ioan 13, 22-24.

– Dar din ce pricină a făcut Petru lucrul acesta?

– Din dragostea lui mare, din marea lui bucurie de a fi cu Hristos.

Cînd Petru s-a văzut scăpat din neliniștea din timpul vînzării, cînd a văzut cine era vînzătorul, a căpătat curaj, a grăit și s-a socotit mai mare și mai tare decît ceilalți ucenici, zicînd: „*Chiar dacă toți se vor sminti, eu nu mă voi sminti*”. Cuvintele acestea sînt cuvinte de om ambițios. De altfel chiar în timpul cinei apostolii se întrebau cine este mai mare între ei²⁴. Atît de mult îi tulbura păcatul acesta. Da, Hristos l-a împiedicat pe Petru să fie ambițios, dar nici într-un caz nu l-a împins să se lepede de El – Doamne ferește! –, ci l-a lăsat lipsit de ajutorul Lui și i-a vădit firea lui omenească. Uită-te însă cît de smerit este mai tîrziu! După înviere, cînd Petru a întrebat: „*Dar cu acesta ce va fi?*”²⁵, Hristos i-a închis gura și Petru n-a mai îndrăznit să I se împotrivescă așa cum a făcut acum, ci a tăcut. Iarăși la înălțarea Domnului, cînd a auzit: „*Nu este vouă a ști anii sau vremurile*”²⁶, Petru tace din nou și nu I se împotrivesc. Mai tîrziu, cînd era pe acoperiș, cînd a văzut pînza și a auzit vocea spunîndu-i: „*Ceea ce Dumnezeu a curățit, tu nu spurca*”²⁷, Petru stă liniștit și nu cere lămuriri, deși nu știa bine ce înțeles au cuvintele acelea.

IV

Toate acele păcate – îngîmfarea, duhul de împotrivire și ambiția – au lucrat căderea lui Petru. Înainte de cădere își atribuia luiși totul și zicea: „*Chiar de se vor sminti toți, eu nu mă voi sminti*”; și: „*Chiar de ar trebui să mor, eu nu mă voi lepăda de Tine*”, cînd ar fi trebuit să spună: „Dacă mă voi bucura de ajutorul Tău”. Mai tîrziu nu mai grăiește așa, ci cu totul dimpotrivă: „*Ce vă uitați la noi, ca și cum cu puterea sau cu evlavie noastră l-am făcut pe acesta să umble?*”²⁸

Din toate aceste fapte scoatem o mare învățătură: strădania omului nu e îndestulătoare, dacă omul nu se bucură de ajutorul cel de sus; și iarăși: nu ciștigăm nimic de pe urma ajutorului de sus dacă nu ne străduim. Și una și alta o arată Iuda și Petru. Iuda s-a bucurat de mult ajutor, dar nu i-a folosit, pentru că n-a voit și nici nu și-a adus partea lui de strădanie; Petru s-a străduit, dar a căzut, pentru că nu s-a bucurat de nici un ajutor de sus. Din acestea două se împletește virtutea: din ajutorul cel de sus și din strădania noastră. De aceea, vă rog, nici să nu dormiți, lăsînd totul pe seama lui Dumnezeu, dar nici, străduindu-vă și muncind, să socotiți că

24. Luca 22, 24.

25. Ioan 21, 21.

26. Fapte 1, 7.

27. Fapte 10, 15.

28. Fapte 3, 12.

toate faptele voastre se datoresc numai ostenețelor voastre. Dumnezeu nu vrea să fim nepăsători; de aceea nu face El totul; dar nici nu vrea să fim îngîmfați; de aceea n-a lăsat totul în puterea noastră, ci, înlăturînd ce este vătămător și dintr-o parte și din alta, ne-a lăsat ce ne este de folos. Aceasta este pricina că a lăsat pe verhovnicul apostolilor să cadă, smerindu-l; și așa l-a îmboldit spre mai mare dragoste. „*Că celui ce i s-a iertat mai mult, va iubi mai mult*”²⁹.

Să ne supunem³⁰, dar, totdeauna lui Dumnezeu și să nu ne împotrivim Lui, chiar dacă par cuvintele lui Dumnezeu potrivnice judecății și vederilor noastre; să punem cuvîntul Lui mai presus de judecățile și vederile noastre. Așa să facem și cînd ne împărtășim cu sfințele taine. Să nu ne uităm numai la materia ce ne stă înaintea ochilor, ci să avem în minte permanent cuvintele Domnului. Cuvîntul Lui nu înșală niciodată, pe cînd simțurile ne înșală ușor. Cuvîntul Lui n-a fost niciodată dezmințit, pe cînd simțurile noastre de foarte multe ori greșesc. Cînd cuvîntul Lui spune: „*Acesta este trupul Meu*”, să ascultăm și să credem și să vedem trupul Lui cu ochii sufletului. Hristos nu ne-a dat nouă ceva material, ci, în lucrurile materiale, toate sînt duhovnicești. Tot așa și cu taina botezului; botezul se face printr-un lucru material – apa –, dar se săvîrșește ceva duhovnicesc – nașterea și reînnoirea. Dacă ai fi fost fără de trup, ți-ar fi dat daruri netrupești; dar pentru că sufletul este împletit cu trupul, ți-a dat cele spirituale în cele materiale. Cîți oameni nu spun azi: „Aș fi voit să-I văd chipul Lui, statura Lui, încălțămînta Lui!” Iată Îl vezi, te atingi de El, Îl mănînci! Dorești să-I vezi hainele Lui? Dar El Se dă pe El Însuși ție nu numai să-L vezi, ci chiar să te atingi de El, să-L mănînci, să-L primești înăuntrul tău. Nimeni să nu se apropie cu scîrbă, nimeni să nu se apropie cu pași șovăitori. Toți să fim înflăcărați, toți să fim cu sufletele clocotitoare, toți să fim cu mințile treze. Dacă iudeii mînceau cu zel paștele stînd în picioare, cu încălțămînta în picioare și cu toiegele în mîini, cu mult mai mult noi trebuie să fim veghetori. Ei trebuiau să meargă în Palestina; tu însă trebuie să mergi în cer.

V

De aceea trebuie să fim totdeauna veghetori. Nu e mică pedeapsa pentru cei ce se împărtășesc cu nevrednicie. Adu-ți aminte cît te-ai revoltat împotriva vînzătorului, împotriva răstignitorilor. Caută, dar, să nu te faci

29. Luca 7, 47.

30. De aici începe partea morală: *Despre împărtășirea cu Sfințele Taine și despre preoți. Și acum prin Sfințele Taine Hristos actualizează masa de la Cina cea de Taină. Tot aici și despre preoții care cunosc pacatele cuiva și nu-l opresc de a se împărtăși; din miinile lor se va cere singele lui Hristos.*

și tu vinovat de trupul și sîngele lui Hristos! Iudeii au junghiat prea sfîntul trup, dar tu îl primești într-un suflet murdar, după ce ai primit atîtea binefaceri. Domnul nu S-a mulțumit numai să Se facă om, să fie pălmuit și junghiat, ci să Se și unească cu noi; ne-a făcut trup al Lui nu numai prin credință, ci chiar în realitate. Decît cine trebuie să fie mai curat cel ce se împărtășește cu această jertfă? Nu trebuie să fie, oare, **mai curată decît raza soarelui mîna celui care taie acest trup, gura care se umple de focul cel duhovnicesc, limba care se înroșește cu sîngele cel prea înfricoșător**. Gîndește-te la cinstea cu care ai fost cinstit! Gîndește-te la ce fel de masă iei parte! Ne hrănim și ne unim cu Acela de Care îngerii se cutremură văzîndu-L, pe Care nici nu îndrăznesc să-L privească fără frică din pricina străfulgerării Lui; ajungem trup și sînge al lui Hristos. „*Cine va grăi puterile Domnului? Cine va face auzite toate laudele Lui?*”³¹ Care păstor hrănește oile sale cu mădularele lui? Dar pentru ce vorbesc de păstor? Sînt mame care, după ce au născut, dau de multe ori pe copiii lor să fie hrăniți de alte mame. Hristos însă n-a îndurat lucrul acesta, ci Însuși ne hrănește cu propriul Lui sînge și prin toate Se unește strîns cu noi. Uită-te, te rog, S-a născut din ființa noastră!

– Dar aceasta n-are legătură cu toți oamenii.

– Are totuși legătură cu toți oamenii. Dacă Dumnezeu a venit la firea noastră, atunci negreșit a venit la toți oamenii; iar dacă a venit la toți oamenii, atunci a venit și la fiecare.

– Dar atunci cum se face că n-au cules toți folosul venirii lui Hristos?

– De aceasta nu-i de vină El, Care a luat pentru toți fire omenească, ci cei care n-au voit. Prin Sfintele Taine ale Sfintei Euharistii El Se unește cu fiecare din credincioși; pe cei pe care i-a născut îi hrănește cu trupul Lui; nu-i dă altuia să-i hrănescă, ca să te convingi iarăși, și prin aceasta, că a luat trupul tău.

Așadar să nu ne trîndăvim de vreme ce sîntem învredniciți de o atît de mare dragoste și cinste. Nu vedeți pe copii cu cîtă grabă se îndreaptă spre sînul mamei lor, cu cîtă rîvnă își înfig buzele în sîn? Tot cu atîta grabă să ne apropiem și noi de masa aceasta, de sînul potirului cel duhovnicesc; dar, mai bine spus, să sugem harul Duhului cu mai multă rîvnă decît copiii de lapte. O singură durere să simțim, aceea de a nu ne împărtăși cu această hrană. Tainele din fața noastră nu sînt fapte ale puterii omenești. Domnul, Care le-a săvîrșit atunci la cina aceea, Același le săvîrșește și pe acestea acum. Noi preoții nu sîntem decît slujitorii; El este Cel ce le sfîntește și le preface. Nici un Iuda să nu fie aici! Nici un iubitor de argint! Dacă nu ești ucenic, pleacă! Masa aceasta nu-i primește pe unii ca aceștia.

„*Cu ucenicii Mei vreau să fac Paștele!*”³² a spus Domnul. Masa aceasta este masa aceea de la Cina cea de Taină, într-un nimic mai prejos. N-a făcut-o pe aceea Hristos, iar pe aceasta un om. Nu, ci și pe aceasta tot El. Acesta este foisorul acela unde era El cu ucenicii Lui atunci³³. De acolo a plecat la Muntele Măslinilor³⁴. Să plecăm și noi de aici spre mîinile săracilor. Munte al Măslinilor este locul unde sînt săracii. Mulțimea de săraci sînt măslini sădiți în casa lui Dumnezeu, care picură untdelemnul de care avem nevoie dincolo, pe tărîmul celălalt, untdelemnul pe care l-au avut cele cinci fecioare înțelepte, pe cînd celelalte fecioare, pentru că nu l-au luat de aici, au pierit³⁵. Acest untdelemn să-l luăm cînd intrăm aici în biserică, ca să întîmpinăm pe Mire cu candelile aprinse. Acest untdelemn să-l luăm și cînd ieșim de aici. Nici un om cu inimă de piatră să nu se apropie de sfintele taine, nici unul care-i crud și nemilos, nici unul care-i cu totul necurat.

VI

Cuvintele acestea vi le spun și vouă care vă împărtășiți și vouă celor ce împărtășiți. Este de neapărată trebuință să vi se spună și vouă, ca să împărțiți aceste daruri cu multă băgare de seamă. Nu mică vă va fi osînda dacă îngăduiți să se împărtășească de la această masă cineva pe care-l știți cu vreun păcat. Sîngele lui Hristos din mîinile voastre se va cere. De-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap, oprește-l dacă se apropie cu nevrednicie! Tu ai mai multă putere decît el. Dacă ți s-ar fi încredințat să ai grijă de curățenia apei unui izvor din care bea o turmă și ai vedea că vine la apă o oaie plină toată de noroi la gură, n-ai lăsa-o să se aplece să bea, ca să nu tulbure izvorul; aici însă nu ți s-a încredințat izvorul unei ape, ci izvorul sîngelui și al Duhului. Și cînd îi vezi pe unii că se apropie, deși au păcate mai murdare decît pămîntul și noroiul, nu te revolți și nu-i oprești? Ce iertare mai poți avea? Pentru aceasta v-a cinstit Dumnezeu pe voi, preoților, cu această cinste, ca să-i deosebiți pe unii de alții. Aceasta e vrednicia voastră; aceasta-i trăinicia voastră, aceasta-i toată cununa voastră, nu ca să umblați într-o haină albă și strălucitoare.

– Dar de unde știu eu pe cutare și pe cutare?

– Nu vorbesc de cei pe care nu-i cunoști, ci de cei pe care-i cunoști.

Vrei să-ți spun ceva mai înfricoșător? Nu e atît de mare grozăvia să fie aici cei îndrăciți, cît de mare grozăvie e să fie aici aceia despre care Pavel

32. *Matei* 26, 18.

33. *Luca* 22, 12.

34. *Matei* 26, 30.

35. *Matei* 25, 1-13.

spunea că au călcat în picioare pe Hristos, că au socotit ceva de rînd sîngele Testamentului și au batjocorit harul Duhului³⁶. Cel care păcătuiește și se apropie de sfintele taine este mai rău decît un îndrăcit. Îndrăciții, pentru că sînt stăpîniți de demoni, nu sînt pedepsiți; aceștia însă pentru că se apropie cu nevrednicie sînt dați osîndeii veșnice. Așadar nu numai pe aceștia să-i alungăm, ci pe toți pe care-i vedem că se apropie cu nevrednicie. Nimeni să nu se împărtășească, dacă nu-i ucenic! Nici un Iuda să nu se împărtășească, ca să nu pătească ce-a pățit Iuda. Trup al lui Hristos este și mulțimea aceasta. Vezi, dar, ca tu, care împărtășești cu sfintele taine, să nu mînii pe Stăpîn dacă nu cureți trupul acesta! Vezi să nu-i dai sabie în loc de hrană! Dacă un om nevrednic vine din neștiință să se împărtășească, oprește-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, nu de om! Dacă te temi de om, vei fi disprețuit de om. Dar dacă te temi de Dumnezeu, vei fi respectat și de om. Dacă nu îndrăznești să oprești de la sfînta împărtășanie pe unul nevrednic, adu-l la mine. Nu-i voi îngădui o astfel de îndrăzneală. Mai degrabă mă voi despărți de suflet decît să împărtășesc cu sîngele Stăpînului pe un nevrednic; mai degrabă îmi voi răspîndi sîngele meu decît să împărtășesc cu sîngele acesta atît de înfricoșător pe unul care nu merită. Nu ai nici o vină dacă nu cunoști pe cel nevrednic, deși l-ai cercetat cu de-amănuntul. Cele ce ți le-am spus, le-am spus de cei pe care-i cunoști. Dacă vom îndrepta pe cei pe care-i cunoaștem, Dumnezeu ni-i va face cunoscuți repede și pe cei pe care nu-i cunoaștem. Dar dacă îngăduim să se împărtășească cei pe care-i cunoaștem că sînt păcătoși, pentru ce să ne mai facă Dumnezeu cunoscuți pe cei pe care nu-i cunoaștem? Nu spun cuvintele acestea ca să oprim de la împărtășire pe oameni, nici ca să-i alungăm din biserică, ci ca să-i aducem la Sfînta Împărtășire după ce s-au îndreptat, ca să ne dăm silința să-i îndreptăm. Așa vom face îndurător și pe Dumnezeu. Vom găsi mulți oameni care să se împărtășească cu vrednicie și vom primi și mare răsplată și pentru rîvna noastră și pentru grija ce o purtăm de alții, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

36. *Evr.* 10, 29.

„Atunci a mers Iisus împreună cu ei la locul ce se numește Ghetsimani și a zis ucenicilor: „*Sedeți aici pînă ce voi merge să Mă rog acolo*”. Și luînd pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zevedeu, a început a Se întrista și a Se mîhni și le-a zis lor: „*Întristat este sufletul Meu pînă la moarte. Rămîneți aici și privegheați împreună cu Mine*”¹

I

Pentru că acești ucenici erau nedespărțiți de Hristos, Hristos i-a luat cu El și le-a spus: „*Rămîneți aici pînă ce voi merge să Mă rog*”. Că Hristos avea obiceiul să Se roage singur, fără ei. A făcut aceasta ca să ne învețe să ne rugăm în liniște și înconjurați de multă tăcere.

Și i-a luat pe cei trei și le-a spus: „*Întristat este sufletul Meu pînă la moarte*”.

– Dar pentru ce nu i-a luat pe toți?

– N-a luat pe toți ucenicii, ca ucenicii să nu-și piardă curajul, ci pe aceștia, care fuseseră privitorii slavei Lui². Dar și pe aceștia i-a lăsat departe de El.

„*Și mergînd puțin, S-a rugat zicînd: „Părinte, dacă este cu putință, să treacă de la Mine paharul acesta; dar nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu*”. Și a venit la ei și i-a găsit dormind; și a zis lui Petru: „*Așa, n-ai putut veghea un ceas cu Mine? Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită; că duhul este osîrduitor, iar trupul neputincios*”³

Nu fără pricină S-a adresat numai lui Petru, deși dormeau și ceilalți doi, ci a vrut să-l mustre și cu acest prilej pentru pricina de care am vorbit mai înainte. Apoi, pentru că și ceilalți spusesea același lucru – că spune evanghelistul: „*Cînd Petru a zis: „Chiar de-ar fi să mor împreună cu Tine, eu nu mă voi lepăda de Tine”, au spus la fel și toți ucenicii*”⁴ –, deci pentru că spusesea și ceilalți ucenici același lucru, Hristos le-a grăit

1. Matei 26, 36–38.

2. Matei 17, 1–8.

3. Matei 26, 39–41.

4. Matei 26, 35.

tuturor, pentru a vădi slăbiciunea lor. Că ei, care spusese că voiesc să moară împreună cu El, n-au putut atunci să privegheze, nici să se întristeze cu El cînd era întristat, ci i-a biruit somnul.

Hristos S-a rugat cu stăruință, ca să nu pară că rugăciunea Lui e o fățarie. Sudoarea Îi curgea din aceeași pricină, dar și pentru ca să nu spună ereticii că agonia sufletului Său era prefăcătorie. Din pricina aceasta sudoarea Lui, ca picăturile de sînge⁵; din pricina aceasta s-a arătat un înger întărindu-L⁶; din pricina aceasta, atîtea nenumărate dovezi de frică, ca să nu spună nimeni că sînt plăsmuite cuvintele Evangheliei. Din pricina aceasta și rugăciunea Lui stăruitoare. Prin cuvintele: „*Dacă e cu putință să treacă*” a arătat firea Lui omenească, iar prin cuvintele: „*Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu*” a arătat virtutea și înțelepciunea Lui, învățîndu-ne să urmăm lui Dumnezeu, chiar cînd firea noastră ne trage în altă parte.

Dar pentru că nu era de ajuns pentru oamenii fără de minte să le arate numai fața plină de tristețe, Hristos a adăugat și cuvintele. Și iarăși, pentru că nu le erau de ajuns numai cuvintele, au trebuit și faptele; și a unit cuvintele cu faptele, ca și cei mai cîrtitori oameni să creadă că a fost om și a murit. Dacă, după ce a făcut toate acestea, mai sînt încă unii care nu cred că a fost om cu adevărat, cu mult mai mult n-ar fi crezut de n-ar fi fost acestea.

Vezi cu cîte dovezi arată adevărul întrupării Sale? Cu cele ce rostește, cu cele ce pătimizește.

Apoi vine la Petru și-i spune: „*Așa, n-ai putut veghea un ceas cu Mine?*” Toți dormeau, dar îl mustră pe Petru, ca să-i aducă aminte de cuvintele pe care le rostise mai înainte. Cuvintele „*cu Mine*” nu sînt puse fără rost, ci ca și cum i-ar fi spus: „N-ai putut să priveghezi cu Mine, și ai spus că-ți vei pune sufletul pentru Mine?” Și celelalte cuvinte tot același lucru îl arată, că spune: „*Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită*”.

Vezi cum îi învață din nou să nu fie îngîmfaiți, ci să fie cu inima zdrobită, să fie smeriți și să lase totul pe seama lui Dumnezeu?

Hristos Se adresează cînd lui Petru, cînd tuturor ucenicilor. Lui Petru îi spune: „*Simone, Simone, a cerut satana să vă cearnă, dar Eu M-am rugat pentru tine*”⁷; iar tuturor celorlalți: „*Rugați-vă să nu cădeți în ispită*”⁸. Cu orice prilej le taie îngîmfarea și-i face gata de luptă. Apoi, ca să nu pară cuvîntul Său împovărător, le spune: „*Că duhul este osîrdui-*

5. Luca 22, 44.

6. Luca 22, 43.

7. Luca 22, 31-32.

8. Luca 22, 40.

tor, iar trupul neputincios". „Chiar dacă ai vrea să disprețuiești moartea, spune Hristos, nu vei putea, atîta vreme cît Dumnezeu nu-ți întinde mîna de ajutor; că trupul trage în jos mintea”.

„Și iarăși S-a rugat la fel zicînd: „Părinte, dacă nu poate trece acest pahar de la Mine, ca să nu-l beau, făcă-se voia Ta!”⁹

Prin aceste cuvinte arată că voința lui Hristos este una cu voința lui Dumnezeu și că trebuie să urmărim totdeauna voința lui Dumnezeu și pe aceasta s-o căutăm.

„Și venind i-a găsit dormind”¹⁰.

Era și noaptea tîrziu, dar și ochii ucenicilor erau îngreuiți de tristețe.

Și S-a dus a treia oară și a rostit iarăși aceleași cuvinte, întărind că a fost om. Cînd Scriptura arată că un lucru s-a săvîrșit de două și de trei ori înseamnă că acel lucru este mai presus de orice îndoială. De pildă Iosif îl întreabă pe Faron: *„De două ori ai avut visul acesta? Ei bine, s-a făcut asta pentru adevăr și pentru ca să fii încredințat că se va întîmpla cu adevărat”¹¹.* De aceea și Hristos a rostit aceleași cuvinte o dată și de două ori și de trei ori, pentru a ne încredința că a fost om cu adevărat.

– Dar pentru ce a venit a doua oară la ucenici?

– Ca să-i mustre; dar ei erau atît de prinși de tristețe încît nici n-au simțit venirea Lui. Și nu i-a mai mustrat, ci S-a depărtat puțin. Prin aceasta a arătat cît de mare era slăbiciunea lor, că n-au putut să privegheze, deși fuseseră ținuți de rău. Nu-i mai trezește, nici nu-i mai ceartă, ca să nu le rănească și mai mult sufletul, ci Se duce de la ei și Se roagă. Apoi Se întoarce și le spune:

„Dormiți de acum și odihniți-vă!”¹²

Și ar fi trebuit ca atunci să privegheze ucenicii! Hristos însă le arată că ei nu vor suferi nici vederea chinurilor Lui, ci vor fugi și vor sta departe de agonia Sa. Le mai arată că nu are nevoie de ajutorul lor și că trebuie să fie dat negreșit în mîinile păcătoșilor.

„Dormiți de acum și odihniți-vă, le spune El. Iată s-a apropiat ceasul și Fiul Omului Se dă în mîinile păcătoșilor”¹³.

Arată iarăși că fapta aceasta intră în rînduiala mîntuirii lumii.

9. Matei 26, 42.

10. Matei 26, 43.

11. Fac. 41, 32.

12. Matei 26, 45.

13. Matei 26, 45.

II

Dar nu numai asta, ci le și dă ucenicilor curaj, spunându-le: „*În mâinile păcătoșilor*”, ca să le arate că uciderea Lui este opera răutății păcătoșilor, nu că ar fi vinovat de vreun păcat¹⁴.

„*Sculați-vă, să mergem de aici! Iată s-a apropiat cel ce Mă vinde!*”

Hristos, prin tot ce face și spune, îi învață pe ucenici că vânzarea și moartea Lui nu se datorează nici neputinței, nici silniciei, ci unei rînduieli mai presus de minte și de cuvînt. Știa mai dinainte că vînzătorul se apropie; și nu numai că n-a fugit, ci a și mers întru întîmpinarea lui.

„*Și încă vorbind El, iată a venit Iuda, unul din cei doisprezece, și cu el mulțime multă cu săbii și bețe, de la arhieriei și bătrînii poporului*”¹⁵.

Frumoase unelte în mîinile preoților! Năvălesc asupra Lui cu săbii și cu bețe!

Evangelistul spune: „*Și cu ei Iuda, unul din cei doisprezece*”. Evangelistul îl numește iarăși: „*unul din cei doisprezece*” și nu-i este rușine să o spună.

„*Iar vînzătorul le dăduse semn, zicînd: „Pe Care-L voi săruta, Acela este, prindeți-L*”¹⁶

Vai, cîtă răutate a intrat în sufletul vînzătorului! Cu ce ochi se uita atunci la Învățător? Cu ce gură Îl săruta? O, suflete ticălos! Ce-ai pus la cale? Ce-ai îndrăznit? Ce semn ai dat vînzării? „*Pe Care-L voi săruta*”, a spus Iuda. Se bizuia pe bunătatea Învățătorului. Bunătatea Lui, care, mai mult decît orice, trebuia să-l rușineze și să-l lipsească de orice iertare că a vîndut pe Cel Ce era atît de bun!

– Dar pentru ce Iuda a spus că le va da semn?

– Pentru că de multe ori Domnul, fiind înconjurat de iudei, a trecut printre ei fără să-L vadă. Și s-ar fi putut întîmpla și atunci aceasta dacă Hristos ar fi voit. Voind deci să-i arate lui Iuda lucrul acesta, Domnul a orbit atunci vederile celor ce veniseră, și i-a întrebat: „*Pe cine căutați?*”¹⁷ Dar ei nu L-au cunoscut, deși erau cu făclii și cu lumini și aveau pe Iuda cu ei. Iar cînd I-au răspuns: „*Pe Iisus*”, El le-a spus: „*Eu sînt Acela pe Care-L căutați*”¹⁸. Apoi îl întreabă iarăși pe Iuda:

„*Prietene, pentru ce ai venit?*”¹⁹

Atunci a îngăduit Hristos să fie prins, după ce Și-a arătat puterea Sa.

Evangelistul Luca spune că, chiar în ceasul acesta al vînzării, Hristos căuta să-l îndrepte pe Iuda, spunîndu-i: „*Iuda, cu o sărutare vinzi pe Fiul Omului?*”²⁰ „Nici chipul vînzării nu te rușinează, Iudo?” îi spune

14. Matei 26, 46.

15. Matei 26, 47.

16. Matei 26, 48.

17. Ioan 18, 4.

18. Ioan 18, 5.

19. Matei 26, 50.

20. Luca 22, 48.

Domnul. Totuși, pentru că nici aceasta nu l-a împiedicat pe vânzător, Hristos a primit să fie sărutat și S-a dat lor de bună voie; și au pus mîna pe El; și L-au prins chiar în noaptea în care mîncaseră Paștele. Atît de mult clocoteau de mînie, atît erau de înverșunați; dar nimic n-ar fi putut dacă Hristos nu le îngăduia. Aceasta însă nu-l scapă pe Iuda de osînda aceea de nesuferit, ci îl osîndește și mai mult, pentru că a ajuns mai sâlbatic decît o fiară, deși avusese atîtea dovezi de puterea Lui, de blîndețea și de bunătatea Lui.

Știind²¹, dar, aceasta, să fugim de lăcomie. Ea, da ea, l-a înnebunit atunci pe Iuda; ea îi face pe cei stăpîniți de această patimă să ajungă pînă la cea mai cumplită cruzime și neomenie. Cînd lăcomia îi face pe oameni să nu se mai gîndească la mîntuirea lor, cum se mai pot gîndi ei la mîntuirea altora? Și atît de tiranică este patima aceasta încît biruie uneori chiar apriga dragoste trupescă. De aceea, mă cuprinde o amară rușine cînd văd că pe mulți oameni îi oprește de la desfrîu dragostea de bani, dar nu vor să trăiască în cumințenie și curăție de frica lui Hristos. Să fugim, dar, de această patimă! Nu voi înceta niciodată de a o spune.

Spune-mi, omule, pentru ce aduni aur? Pentru ce-ți faci robia mai amară? Pentru ce-ți faci închisoarea mai împovărătoare? Pentru ce-ți faci grija mai usturătoare? Închipeie-ți că-i al tău tot aurul din mine, că-i al tău tot aurul din palatele împărătești! Dacă ai avea toată grămada aceea de aur nu te-ai folosi de ea, ci numai ai păzi-o. Și acum ai atîta aur și nu te folosești de el, ci stai lîngă el ca lîngă niște averi străine; dacă ai avea mai mult aur, tot așa ai face, ba chiar cu mult mai mult. Așa obișnuiesc zgîrciții. Cu cît au mai mult aur cu atît îl cruță mai mult.

– Da, așa e; dar știu că-i al meu, că-l stăpînesc.

– Stăpînirea este numai în mintea ta, nu în realitate, că nu te folosești de aurul tău.

– Vreau însă să ajung cu el temut de oameni!

– Da, ai să ajungi mai degrabă pradă și bogaților și săracilor și hoților și birfitorilor și slugilor; într-un cuvînt tuturor celor ce voiesc să-ți întindă curse. Dacă vrei să fii temut de oameni, taie părțile tale slabe de unde te pot apuca și întrista toți cei ce vor să-ți ia aurul. Sau n-ai auzit proverbul care spune că pe cel sărac și gol nu-l pot dezbrăca de-ar năvăli asupra lui o sută? Sărăcia îi este cel mai mare apărător pe care nici împăratul n-o poate învinge, nici supune.

III

Toți de-a valma îl supără pe iubitorul de argint. Dar pentru ce vorbesc de oameni, cînd și moliile și viermii luptă împotriva lui? Dar pentru

21. De aici începe partea morală: *Împotriva iubitorilor de argint și lacomilor. Cu cit adună mai mult cu atît mai mult suferă.*

ce vorbesc de molii? Chiar de nu l-ar supăra nimeni, e de ajuns numai timpul ca să-i facă cea mai mare pagubă unuia ca acesta. Te întreb: care-i plăcerea bogăției? Eu văd numai neplăceri. Spune-mi tu: Care-i plăcerea?

– Dar care-s neplăcerile?

– Iată-le! Grijile, uneltirile, dușmănia, ura, teama, setea neconținută și chinul nesfârșit. După cum îndrăgostitul îndură cel mai mare chin când strânge în brațe iubita, dar nu-și poate îndeplini pofta, tot așa și cu bogatul. Are bogăție, stă alături de ea, dar nu-și poate împlini toată pofta, ci se întâmplă așa cum a spus un bărbat înțelept: „*Ca pofta eunucului de a strica fecioria unei fete!*”²²; și: „*Ca un eunuc care îmbrățișează o fecioară și suspină*”²³. Așa pățesc toți bogații. Cine poate vorbi de toate celelalte neplăceri? Este urit de toți: de slugi, de cei ce muncesc pământul, de vecini, de cei ce se ocupă cu treburile statului, de cei nedreptățiți de el, de cei cărora nu le-a făcut nici un rău; și mai mult decât toți, de soție și de copii; că zgîrcitul nu-și hrănește copiii ca pe niște oameni liberi, ci mai rău decât ca pe niște prinși de război și ca pe robii cumpărați din piață. Zgîrcitul își pricinuieste luiși prilejuri de minie, de supărare, de furie, de batjocură. Este bătaia obștească de joc a tuturor.

Acestea-s neplăcerile bogăției; și poate chiar mai multe decât acestea. N-ai putea niciodată să le zugrăvești pe toate cu cuvîntul, ci numai viața de toate zilele le poate înfățișa. Spune-mi, care-i plăcerea ce ți-o dă bogăția?

– Mă văd bogat și mă socotesc bogat! mi se poate răspunde.

– Este, oare, o plăcere să te socotești bogat? Bogăția nu-i decât un nume care pricinuieste cea mai mare invidie. Și nu-i numai un nume, ci și un nume lipsit de conținut.

– Dar bogatul se bucură la gîndul că e bogat.

– Se bucură de acelea de care ar trebui să se întristeze.

– Să se întristeze? Pentru ce?

– Pentru că bucuria aceasta a lui îl face să nu mai fie bun de nimic. Îl face fricos și laș; și cînd pleacă în călătorie și cînd se găsește în fața morții. Bogatul socotește moartea o îndoită nenorocire, pentru că iubește banii mai mult decât lumina zilei. Pe unul ca acesta nici cerul nu-l desfată, că nu-i aduce aur; nici soarele, că nu-i sloboade raze de aur.

– Dar sînt unii bogați care se bucură de averile lor. Petrec, mănîncă, se îmbată, trăiesc în lux.

22. *Înt. Sir.* 20, 3.

23. *Înt. Sir.* 30, 20.

- Vorbindu-mi de aceștia îmi vorbești de niște bogați mai răi decît zgîrciții. Că ei mai cu seamă, sînt cei care nu se bucură de avuțiile lor. Zgîrcitul se abține de la celelalte păcate și e înlănțuit numai de o singură dragoste, dragostea de bani; aceștia însă sînt mai răi decît zgîrciții; că în afară de păcatele de care mi-ai vorbit, mai atrag asupra lor o mulțime de stăpîni cumpliti și slujesc în fiecare zi, ca unor tirani amarnici, stomacului, plăcerilor trupești, beției și celorlalte patimi desfrîdate; întrețin curtezane, întind mese luxoase, găsesc plăceri în tovărășiile cu paraziții și lingușitorii, se dedau la amoruri împotriva firii, îmbolnăvind-și de pe urma lor și trupul și sufletul cu mii și mii de boli. Nu-și cheltuiesc averile pe lucruri de folos, ci spre stricarea trupului și odată cu el și spre stricarea sufletului. Fac la fel ca unul care, împodobindu-și trupul, ar socoti că-și cheltuiește averea pe lucruri de folos. Prin urmare numai acela gustă plăcerile bogăției, numai acela este stăpîn pe averile lui, care întrebuințează averile pe ceea ce trebuie; ceilalți sînt robii și prizonierii avuțiilor lor; își măresc patimile trupului și bolile sufletului. Cum poate fi plăcere și desfătare acolo unde-i împresurare de dușmani și război, unde-i furtună mai cumplită ca furtuna mării? Dacă bogăția dă peste un prost, apoi îl prostește și mai mult; dacă dă peste un desfrînat, apoi îl face și mai desfrînat.

- Dar ce folos are săracul de pe urma priceperii lui?

- Poate că n-o știi! Nici orbul nu știe care-i folosul luminii. Ascultă pe Solomon, care spune: „*Pe cît este deosebirea între întuneric și lumină, pe atît este mai presus înțeleptul de nebun*”²⁴. Cum să-l învățăm pe cel din întuneric? Că întuneric este dragostea de avuții și nu lasă să se vadă cum sînt ele în realitate, ci le arată altfel. După cum cel care este în întuneric socotește o nimica vasele de aur, pietrele prețioase sau hainele de purpură, pentru că nu vede frumusețea lor, tot așa și cel stăpînit de iubirea de argint nu vede cum trebuie frumusețile celor ce merită să fie dorite. Împrăstie, te rog, întunericul pricinuit de patima aceasta și vei vedea ce sînt avuțiile! Nicăieri nu se vede aceasta așa de bine ca în sărăcie; nicăieri nu se văd bogățiile a fi o nimica, ca în filozofie!

IV

O, oameni nebuni, care blestemați pe săraci și spuneți că sărăcia face de rușine și viața oamenilor și casele lor! Din pricina aceasta amestecați totul pe lume. Spune-mi, care e rușinea casei unui sărac? Că nu are pat de fildeş, că nu are vase de argint? Că toate lucrurile din casa lui sînt de

24. *Ecl.* 2, 13.

lut și de lemn? Dar tocmai aceasta dă unei case cea mai mare slavă și strălucire. Când nu te ocupi de cele lumești poți să-ți întrebuințezi timpul cu grija de suflet. Când vezi că te îngrijești numai de cele lumești, rușinează-te de marea ta necuviință. Și mai ales casele bogatilor sînt lipsite de cuviință. Poate fi, oare, o mai mare necuviință decît aceea de a îmbrăca lemnele cu covoare, de a fereca paturile cu argint ca la teatru și ca pe scenă? Care casă seamănă mai mult cu scena și cu cele de pe scenă? Casa bogatului sau casa săracului? Nu-i așa că a bogatului? Deci ea este plină de necuviință. Care casă seamănă cu casa lui Pavel, cu a lui Avraam? Nu-i așa că a săracului? Deci ea este plină de podoabe și de bună-cuviință. Și ca să cunoști că mai cu seamă aceasta este podoaba unei case, mergi în casa lui Zaheu și află cum și-a împodobit el casa cînd Hristos a vrut să intre în ea! Zaheu n-a alergat la vecini ca să ceară scaune și paturi de fildeș, nici n-a scos din lăzi covoare țesute în Lacedemonia, ci și-a împodobit casa cu podoaba potrivită lui Hristos.

– Care-i podoaba aceasta?

– „*Voi da, spune el, jumătate din averile mele săracilor și celui de la care am răpit îi voi întoarce împătrit!*”²⁵

Așa să ne împodobim și noi casele noastre, ca să intre și în casa noastră Hristos. Acestea-s ușile cele bune; acestea-s covoarele cele frumoase; acestea se fac în ceruri; acolo se țeș. Unde sînt acestea, acolo este și Împăratul cerurilor. Dar dacă-ți vei împodobi casa altfel, chemi pe diavol și ceata lui. Du-te și în casa lui Matei vameșul! Ce a făcut și el? Mai întîi s-a împodobit pe el cu rîvnă, apoi a lăsat pe toate și a urmat lui Hristos²⁶. Tot așa și-a împodobit și Corneliu casa: cu rugăciuni și cu milostenii²⁷. De aceea, pînă astăzi, casa lui strălucește mai mult decît palatele împărătești. Urîțenia unei case nu se datorează mobilelor așezate la voia întîmplării, nici patului nearanjat, nici pereților înnegriți de fum, ci păcatelor celor ce locuiesc în casă. Hristos arată lucrul acesta prin aceea că nu Se rușinează să intre într-o casă ca aceasta dacă în ea locuiește un om virtuos; în cealaltă însă niciodată nu va intra, chiar de-ar avea acoperiș de aur. Deci casa care primește pe Stăpînul universului e mai strălucită decît palatele împărătești; cealaltă casă, cu acoperișurile de aur și cu coloane, se aseamănă cu haznalele și cu canalele, pentru că are în ea vasele diavolului.

25. Luca 19, 8.

26. Matei 9, 9.

27. Fapte 10, 4.

N-am spus aceste cuvinte despre bogații care-și câștigă averile lor în mod cinstit și le întrebuințează cum trebuie, ci de bogații lacomi și zgîr-ciți. La aceștia nici o rîvnă, nici o grijă de cele de neapărată trebuință; singura lor grijă și rîvnă este de a-și umple pîntecele, de a se îmbăta și de a săvîrși alte necuviințe la fel cu acestea; la ceilalți, grija de a filozofa. De aceea Hristos n-a intrat niciodată într-o casă luxoasă, ci în casa vameșului Matei, în casa mai marelui vameșilor, în casa pescarului. A lăsat la o parte palatele și pe cei îmbrăcați cu haine moi.

Așadar și tu, dacă vrei să-L chemi pe Hristos în casa ta, împodobește-ți casa cu milostenii, cu rugăciuni, cu rugi și cu privegheri de noapte. Acestea-s podoabele lui Hristos; celelalte, ale diavolului, dușmanul lui Hristos. Nimeni, dar, să nu-și acopere fața de rușine că are o casă urîdă dacă are astfel de podoabe. Nici un bogat să nu se îngîmfe că are o casă luxoasă, ci mai bine să-și acopere fața de rușine și să caute să aibă o casă ca aceea, părăsindu-o pe a lui, ca să primescă pe Hristos și aici pe pămînt și să se desfăteze și dincolo, în corturile cele veșnice, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXXIV

„Și iată unul din cei ce erau cu Iisus, întinzînd mîna, a scos sabia și lovind pe sluga arhiereului, i-a tăiat urechea. Atunci Iisus i-a zis: „Întoarce sabia la locul ei; că toți cei ce scot sabia, de sabie vor muri. Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngerî? Dar cum se vor împlini Scripturile, că așa trebuie să fie?”¹

I

– Cine a fost cel care a tăiat urechea?

– Evanghelistul Ioan spune că Petru². A făcut lucrul acesta din pricina firii lui înflăcărare.

Dar se cade să ne întrebăm: Pentru ce purta sabie? Că purta sabie se vede nu numai de aici, ci și din răspunsul pe care ucenicii l-au dat lui Hristos: „*Sînt aici două săbii*”³.

– Pentru ce, dar, le-a îngăduit Hristos să poarte săbii?

– Și la întrebarea aceasta ne răspunde tot evanghelistul Luca, care, spunînd că Hristos a zis ucenicilor Lui: „*Cînd v-am trimis fără de pungă și fără traistă și fără încălțăminte, ați avut nevoie de ceva?*”, iar cînd ei au răspuns: „De nimic”, le-a spus: „*Iar acum cel ce are pungă să o ia, asemenea și traistă; iar cel ce n-are sabie să-și vîndă haina lui și să-și cumpere sabie*”. Iar cînd ei au răspuns: „*Sînt aici două săbii*”, le-a spus: „*Sînt de ajuns*”⁴

– Dar de ce le-a îngăduit să poarte sabie?

– Ca să-i încredințeze că are să fie vîndut. De aceea le-a spus: „*Să-și cumpere sabie*”, nu ca să se înarmeze cu săbii – Doamne ferește! –, ci prin cuvintele acestea a arătat vînzarea.

– Dar pentru ce le spune să ia traistă?

– I-a învățat să fie treji, să privegheze și să aibă multă rîvnă. La început, pentru că erau neiscușiți, Hristos i-a încălzit cu marea Lui putere;

1. Matei 26, 51–54.

2. Ioan 18, 10.

3. Luca 22, 38.

4. Luca 22, 35–38.

acum însă îi scoate ca pe niște pui din cuib și le poruncește să se folosească de aripile lor. Dar ca să nu socotească ucenicii că le-a îngăduit să poarte sabie din pricina slăbiciunii Lui, Domnul le amintește de cele petrecute mai înainte, spunându-le: „*Cînd v-am trimis fără punga, ați avut lipsă de ceva?*”, ca și prin una și prin alta să cunoască puterea Sa; și prin aceea că i-a ocrotit și prin aceea că acum îi lasă singuri.

– Dar de unde erau acolo săbii?

– Fuseseră la cină și ieșiseră de la masă. Acolo erau și cuțite pentru miel. Ucenicii, auzind că au să vină unii împotriva Domnului, poate că au luat și săbii, ca să le aibă de ajutor și să lupte pentru Învățătorul lor. Dar aceasta era numai ideea ucenicilor. De aceea Petru este certat de Hristos că s-a slujit de sabie; și-l ceartă cu aspră amenințare.

Petru a atacat sluga care s-a apropiat; a atacat-o cu căldură; dar n-a făcut-o ca să se apere pe el, ci pe învățătorul lui. Hristos însă n-a îngăduit să se facă vreo vătămare; a vindecat urechea slugii. A făcut o mare minune, în stare să vădească blîndețea și puterea Lui, dar și iubirea și bunătatea ucenicului. Petru a scos sabia din dragoste pentru Hristos și a băgat-o la locul ei din supunere față de Hristos. Cînd a auzit: „*Bagă sabia ta la locul ei*”, a ascultat îndată și niciodată în toată viața lui n-a mai făcut asta. Evanghelistul Luca spune că ucenicii L-au întrebat pe Domnul: „*Să lovim cu sabia?*”⁵, dar Domnul i-a oprit. A vindecat sluga rănită, iar pe ucenic l-a certat și l-a amenințat; și ca să-l convingă, a spus: „*Toți cei ce scot sabia, de sabie vor muri*”. Adaugă și un temei cuvintelor Lui: „*Sau vi se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu să-Mi trimită mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar ca să se plinească Scripturile*”. Cu aceste cuvinte, Hristos, a stins mînia lor, arătîndu-le că și Scripturile hotărăsc lucrul acesta. De aceea i-a rugat mai înainte pe ucenici să îndure cu resemnare tot ce se întîmplă, cunoscînd că totul se întîmplă după voia lui Dumnezeu. Și i-a mîngîiat pe ucenici cu două temeuri: unul, că vor fi pedepsiți cei ce fac rău: „*Toți cei ce scot sabia, de sabie vor muri*”; al doilea, că El nu suferă acestea fără voia Lui: „*Pot să rog pe Tatăl Meu*”.

– Dar pentru ce n-a spus: „Sau credeți că nu pot să-i omor pe toți?”

– Pentru că păreau a fi mai vrednice de crezare cuvintele spuse; că apostolii nu aveau încă despre Hristos părerea ce I se cuvenea. Cu puțin mai înainte spusese: „*Întristat este sufletul Meu pînă la moarte*”⁶; și: „*Părinte, să treacă de la Mine paharul acesta*”⁷; a fost văzut apoi tulburat sufletește, plin de sudoare și întărit de înger. Așadar, pentru că Hristos a arătat multe slăbiciuni omenești, n-ar fi fost crezut dacă ar fi spus: „Cre-

5. Luca 22, 49.

6. Matei 26, 38.

7. Matei 26, 39.

deți că nu pot să-i omor pe toți?” De aceea a spus: „*Sau socotiți că nu pot să rog pe Tatăl Meu?*” Apoi spune iarăși cuvinte pe care le-ar fi spus orice om: „*Să-mi trimită douăsprezece legiuni de îngeri*”. Dacă un înger a ucis o sută optzeci și cinci de mii de ostași înarmați⁸, ar fi fost, oare, nevoie de douăsprezece legiuni pentru o mie de oameni? Nu! Dar Hristos grăiește așa din pricina fricii și slăbiciunii ucenicilor; că erau morți de frică. De aceea aduce ca temei Scripturile, spunînd: „*Cum se vor împlini Scripturile?*” Îi înfricoșează și mai mult cu cuvintele Scripturii: „Dacă Scripturile spun aceasta, le zice Domnul, pentru ce vă împotriviți acestor oameni, luptîndu-vă cu ei?”

II

Aceste cuvinte le-a spus ucenicilor Săi; celorlalți le grăiește așa:

„*Ca la un tâlhar ați ieșit cu săbii și cu bețe să Mă prindeți? În fiecare zi ședeam în templu învățînd și nu M-ați prins!*”⁹

Uită-te cite a făcut Hristos ca să zguduie sufletele celor care au tăbărit asupra Lui: i-a aruncat cu fața la pămînt, a vindecat urechea slugii, i-a amenințat cu moartea, căci „*cine scoate sabia de sabie va muri*.” Cu vindecarea urechii i-a încredințat și de adevărul acestor cuvinte. De fiecare dată Hristos Își arată puterea Lui și prin cele ce face și prin cele ce spune că se vor întîmpla în viitor, pentru a le arăta că prinderea Lui nu se datorează puterii lor. De aceea a și adăugat: „*În fiecare zi eram cu voi și ședeam învățînd și nu M-ați prins*”. Și cu aceste cuvinte le arată că prinderea Lui s-a făcut cu voia Lui. Trece peste minuni și vorbește numai de învățătura Sa, ca să nu pară că se laudă. „Cînd învățam, nu M-ați prins. Cînd am tăcut, atunci ați tăbărit asupra Mea! Eram în templu și nimeni n-a pus mîna pe Mine. Acum însă la o vreme nepotrivită și la miezul nopții, v-ați aruncat asupra Mea cu săbii și cu bețe. Pentru ce era nevoie de aceste arme, cînd am fost tot timpul în mijlocul vostru?” Cu aceste cuvinte le-a arătat că, dacă nu S-ar fi dat de bună voie în mîna lor, n-ar fi putut pune mîna pe El. Dacă n-au putut să-L prindă atunci cînd Îl aveau în mînă, dacă n-au putut să pună mîna pe El atunci cînd Îl aveau în mijlocul lor, nici acum n-ar fi putut-o face, dacă n-ar fi voit să fie prins. Hristos însă lămurește și nedumerirea aceasta: pentru că acum a voit.

„*Dar aceasta s-a făcut*, a spus El, *ca să se plinească Scripturile profeților*”¹⁰.

Ai văzut că pînă în cel din urmă ceas și chiar în clipa vînzării a făcut totul pentru îndreptarea aceluia, vindecînd, profetînd, amenințînd: „*De*

8. *IV Regi* 19, 35.

9. *Matei* 26, 55.

10. *Matei* 26, 56.

sabie vor muri", spunînd că de buna Sa voie suferă: „*În fiecare zi eram cu voi, învăţîndu-vă*", arătînd că este de acord cu Tatăl: „*Ca să se împlinească Scripturile profeţilor*".

– Dar pentru ce nu L-au prins în templu?

– Pentru că în templu n-ar fi îndrăznit din pricina mulţimii. De aceea Hristos a şi ieşit afară din oraş, pentru ca şi locul şi timpul să le îngăduie să-L prindă şi pentru ca pînă în cel din urmă ceas să le taie orice cuvînt de apărare. Cum ar fi putut da o învăţătură potrivnică, El, Care S-a dat pe Sine pentru ca să se împlinească profeţiile?

„Atunci toţi ucenicii Lui, lăsîndu-L, au fugit”¹¹.

Cînd L-au prins, ucenicii au stat pe loc; dar după ce a grăit cuvintele acelea către cei ce L-au prins, au fugit. Au văzut că nu mai este cu putinţă să mai scape, de vreme ce de bună voie Se dă pe mîna lor şi spusese că se face aceasta potrivit Scripturilor.

După ce au fugit ei,

„L-au dus la Caiafa; iar Petru L-a urmat şi a intrat să vadă care este sfîrşitul”¹².

Mare este dragostea ucenicului! N-a fugit nici cînd a văzut pe ceilalţi ucenici fugind, ci a rămas şi a intrat împreună cu El. E drept, a intrat şi Ioan, dar acesta era cunoscut la curtea arhiereului¹³.

– Şi pentru ce L-au dus acolo unde erau adunaţi toţi?

– Pentru ca să se facă toate cu hotărîrea arhiereilor. Caiafa era atunci arhiereu; şi toţi erau acolo şi-L aşteptau pe Iisus. Pentru aceasta privegheau şi erau treji! Scriptura spune că nici n-au mîncat atunci Paştele, ci în acest scop au stat toată noaptea treji. Cînd evanghelistul Ioan a spus că era dimineaţă, a adăugat: „*N-au intrat în pretoriu ca să nu se spurce, ci să mînince Paştele*”¹⁴.

– Ce putem spune?

– Că au mîncat Paştele în altă zi şi au călcat în picioare legea din dorinţa de a-L ucide pe Hristos. Hristos n-a călcat timpul Paştelor; dar ei îndrăzneau orice, chiar dacă ar fi călcat mii şi mii de legi. Altădată, cînd fierbeau cumplit de minie, n-au putut pune mîna pe El, deşi au încercat de multe ori să-L omoare; acum însă, cînd au pus mîna pe El într-un chip atît de neaşteptat, au preferat să lase şi Paştele numai ca să-şi împlinească uci-gaşa lor dorinţă. De aceea s-au şi adunat cu toţii. Era o adunare de ciurmaţi. Şi vrînd să dea ticăloşiei acesteia o înfăţişare de judecată, au

11. Matei 26, 56.

12. Matei 26, 57–58.

13. Ioan 18, 15.

14. Ioan 18, 28.

căutat și martori. „Dar mărturiile nu se potriveau”, spune evanghelistul Marcu¹⁵. Atît era de plăsmuită judecata! Totul era numai tulburare și zgomot.

„Și venind martori mincinoși au spus: „Acesta a zis: „Voi dărîma templul acesta și în trei zile îl voi zidi”¹⁶.

Hristos într-adevăr spusese: „În trei zile”; dar n-a spus: „Îl voi dărîma”, ci „dărîmați”¹⁷; și n-a vorbit despre templul din Ierusalim, ci despre trupul Lui.

– Ce a făcut arhiereul?

– Voind să-L facă pe Domnul să Se apere, ca să-L prindă în cuvînt, a spus:

„Nu auzi ce mărturisesc aceștia împotriva Ta?” Iar El tăcea”¹⁸.

Orice apărare ar fi fost fără de folos. Nimeni n-ar fi ascultat-o. Era numai o formă de judecată. De fapt era un atac de tilhari care atacă la drumul mare. De aceea a tăcut Hristos. Arhiereul însă stăruia, zicînd:

„Te jur pe Dumnezeu cel viu să ne spui dacă Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu”. Iar El a spus: „Tu ai zis! Dar Eu vă spun: De acum veți vedea pe Fiul Omului șezînd în dreapta puterii și venind pe nori”. Atunci arhiereul și-a sfîșiat veșmintele lui, zicînd: „A huli!”¹⁹

A făcut lucrul acesta ca să fie și mai împovărătoare învinuirea adusă Domnului; a făcut mai tari cuvintele sfîșîindu-și hainele. Spusele Domnului băgaseră frica în ascultători; de aceea arhiereul a făcut acum ceea ce făcuseră iudeii la uciderea lui Ștefan cînd și-au astupat urechile²⁰.

III

Și ce hulă era aceea? Că Hristos spusese doar mai înainte cînd erau ei adunați: „Zis-a Domnul Domnului Meu: „Șezi de-a dreapta Mea”; și a tilcuit aceste cuvinte²¹. Atunci n-au îndrăznit să spună ceva, ci au tăcut și de atunci nu L-au mai contrazis. Cum se face, dar, că acum numesc spusele Sale hulă?

– Dar pentru ce le-a răspuns Hristos așa?

– Ca să le taie orice cuvînt de apărare; că pînă în cea din urmă zi i-a învățat că El este Hristos, că stă în dreapta Tatălui și că va veni iarăși să judece lumea; cuvinte care arată desăvîrșitul acord dintre El și Tatăl.

15. Marcu 14, 56.

16. Matei 26, 60–61.

17. Ioan 2, 19.

18. Matei 26, 62–63.

19. Matei 26, 63–65.

20. Fapte 7, 57.

21. Matei 22, 41–45.

Așadar, după ce și-a sfișiat hainele, arhiereul a spus:

„*Ce vi se pare?*”²²

Nu pronunță el hotărîrea, ci-i poștește pe ceilalți, ca și cum ar fi fost vorba de niște păcate cunoscute de toți și de o hulă învederată. Știau că dacă ar fi ajuns să se judece pricina și să se cerceteze cu de-amănuntul, Hristos ar fi fost absolvit de orice vină; de aceea Îl osîndesc fără judecată și bagă în mintea ascultătorilor gîndul acesta, spunîndu-le:

„*Voi ați auzit hula!*”²³

Aproape că i-a silit și i-a constrîns să pronunțe hotărîrea.

– Ce au spus aceia?

– „*Vinovat este de moarte!*”²⁴

L-au și socotit osîndit. Au procedat așa ca să-l facă și pe Pilat să pronunțe aceeași sentință. Arhiereii știau aceasta și de aceea au spus: „*Vinovat este de moarte!*”. Aceiași oameni sînt și pîrîși și judecători, aceiași și cei ce pronunță hotărîrea; aceiași oameni au făcut atunci totul.

– Dar pentru ce nu L-au învinuit că a călcat sîmbăta?

– Pentru că de multe ori le închisese gura. De altfel chiar din pricina celor spuse atunci voiau să-L prindă și să-L osîndească.

Arhiereul, luîndu-o înainte, a scos din gura celor adunați hotărîrea, atrăgîndu-i pe toți de partea lui prin sfîrșierea hainelor. Și L-au dus la Pilat ca pe unul ce fusese osîndit. Astfel arhiereul a făcut totul. Lui Pilat nu i-a spus nici una din învinuirile aduse.

– Dar ce i-a spus?

– „*De n-ar fi fost acesta făcător de rele, nu L-am fi dat ție!*”²⁵ Voiau să-L omoare punîndu-I în spate crime obștești.

– Dar pentru ce nu L-au ucis pe ascuns?

– Pentru că voiau să-I atace și slava lui. Mulți auziseră de El, mulți îl admirau și se minunau de El; de aceea arhiereii și-au dat toată silința să-L ucidă pe față, înaintea tuturor. Hristos nu i-a împiedicat, ci S-a slujit de răutatea lor spre vădirea adevărului, pentru ca moartea Lui să ajungă cunoscută. A ieșit cu totul altceva decît ce voiau arhiereii. Voiau să-L facă de ocară, să-L facă de rușine prin osîndirea aceasta; Hristos însă tocmai prin aceasta a strălucit mai mult. Și după cum spuneau: „*Să-L omorîm, ca nu cumva să vină romanii și să ne ia cetatea și neamul!*”²⁶ și după ce L-au omorît s-a întîmplat ce-au spus, tot așa și acum; și-au dat toată silința să-L răstignească în fața întregii lumi, ca să-I

22. Matei 26, 66.

23. Matei 26, 65.

24. Matei 26, 66.

25. Ioan 18, 30.

26. Ioan 11, 48.

vatămne slava; dar a ieșit cu totul dimpotrivă. Iudeii aveau și ei puterea să-L ucidă – ascultă ce le spune Pilat: „*Luați-L voi și după legea voastră judecați-L*”²⁷ – dar n-au voit, pentru ca să pară că a fost ucis ca un călcător al legilor statului, ca unul ce a vrut să ia puterea, ca un răzvrătit împotriva ordinii de stat. De aceea L-au și răstignit împreună cu tîlharii; de aceea au și spus: „*Nu scrie: „Acesta este Împăratul iudeilor”, ci: „El a spus!”*”²⁸. Toate acestea s-au făcut pentru adevăr, pentru ca iudeii să nu aibă nici măcar o umbră de nerușinată apărare. La fel și cu mormîntul! Pecețile și paza au făcut să strălucească și mai mult adevărul. Același lucru l-au făcut și batjocoririle, bătăile de joc și ocările. Așa e minciuna. Pe acolo se descoperă, pe unde se uneltește. Așa s-a întîmplat și acum. Cei ce păreau biruitori, aceia mai ales au fost facuti de rușine, aceia au fost biruiți și au pierit; iar Cel Ce părea învins, Acela mai cu seamă a strălucit și a învins cu tărie.

Să nu căutăm²⁹, dar, să învingem în orice împrejurare și nici să fugim de înfrîngere. Sînt victorii care vatămă și sînt înfrîngeri care folosesc. De pildă cei ce se mînie; se pare că biruie cel ce ocărăște mai mult; dar nu; el este cel biruit de această patimă cumplită, el este cel vătămă. Și dimpotrivă, cel ce suferă cu curaj ocările, acela biruie, acela învinge. Celălalt n-a fost în stare să-și stingă boala lui; acesta a curmat-o și pe a celuiilalt; celălalt a fost biruit de propria lui patimă; acesta a biruit și patima aceluia; nu numai că nu s-a ars, dar chiar a stins și flacăra celuiilalt, care se urca la înălțime. Dacă ar fi vrut și acesta să aibă o aparentă victorie, ar fi fost biruit și el, că ocărîndu-l pe celălalt ar fi făcut să sufere el însuși mai mult și ar fi fost amîndoi, ca niște femei, învinși de mînie într-un chip rușinos și vrednic de milă. Așa însă acesta, pentru că s-a purtat ca un filozof, a scăpat și de această rușine; iar prin frumoasa lui biruință a înălțat împotriva mîniei un trofeu strălucit și în el însuși și în celălalt.

IV

Așadar să nu căutăm în orice împrejurare să învingem. Lacomul biruie pe cel ce-l jefuiește, dar biruința lui e rea și aduce pagubă biruitorului. Dar dacă cel jefuit, cel care pare învins, rabdă ca un filozof, el este biruitorul, el poartă cununa. În orice împrejurare e mai bine să fii înfrînt; și acesta e cel mai bun chip de victorie. Dacă te jefuiește cineva, dacă te bate, dacă te invidiază și dacă nu mergi împotriva lui și ești biruit, atunci

27. Ioan 18, 31.

28. Ioan 19, 21.

29. De aici începe partea morală: *Despre răbdare și mînie; cel învins cînd este batjocorit, acela mai cu seamă învinge. Tot aici și despre Iosif și egipteană.*

tu ești biruitorul. Dar pentru ce vorbesc eu de jaf și de invidie? Chiar cel care-i dus la mucenie, atunci biruie cînd e legat, cînd e biciuit, cînd e tăiat în bucăți, cînd e omorît. Și ceea ce-i înfrîngerea în război, căderea luptătorului, aceea este la noi victorie. Niciodată nu învingem cînd facem rău! Dar totdeauna învingem cînd suferim răul. Așa ajunge și victoria mai strălucitoare cînd, prin răbdare, învingem pe cei ce ne fac rău. De aici se vede că victoria vine de la Dumnezeu. Victoria aceasta este cu totul de altă natură decît victoria cea lumească. Aceasta e mai cu seamă și dovada tăriei ei. Așa sfărîmă și stîncile din mare valurile ce le izbesc; așa au fost strigați și încununați și sfinții toți și au înălțat trofee strălucitoare, cîștigînd această biruință, care nu urmărea un folos material. Nici să nu ridici brațul, nici să te ostenești! Dumnezeu îți dă această putere ca să birui, nu luîndu-te de piept cu cel ce-ți face rău, ci răbdînd numai. Nu lua poziție de atac, și ai și biruit; nu te lua la trîntă, și ai și fost încununat. Ești cu mult mai bun, cu mult mai puternic decît potrivnicul tău. Pentru ce vrei să te faci de rîs? Nu-i da aceluia prilej să spună: „Ne-am luat la bătaie și l-am biruit!”, ci lasă-l pe el să se minuneze și să se crucească de purtarea ta cea pașnică și să spună tuturora că ai învins fără să te bați. Așa a biruit și fericitul Iosif. A învins totdeauna pe cei care-i făceau rău răbdînd răul. Și frații lui și egipteanca au uneltit împotriva lui; dar el pe toți i-a biruit. Nu-mi vorbi de temnița în care a stat, nici de palatul în care locuia egipteanca, ci arată-mi cine-i învinsul și cine-i biruitorul, cine e trist și cine se bucură. Egipteanca n-a putut numai pe dreptul Iosif să-l biruie, dar n-a putut să-și biruie nici propria ei patimă. Iosif însă a biruit-o și pe ea și a biruit și această patimă cumplită. De vrei, ascultă-i cuvintele și vei vedea victoria! „*Ai adus aici în casă*, spune ea, *un sclav evreu ca să-și bată joc de mine*”³⁰. Nu el, ticăloaso și nenorocito, și-a bătut joc de tine, ci diavolul care ți-a spus că poți frînge oțelul. Nu bărbatul tău a adus în casa ta un sclav evreu ca să te ispitească, ci demonul cel viclean a adus în sufletul tău desfrîul cel necurat, el și-a bătut joc de tine. Ce a făcut Iosif? A tăcut și a fost osîndit, ca și Hristos. Că toate cele din Vechiul Testament sînt preînchipuiri ale celor din Noul Testament.

– Bine, bine, dar Iosif a ajuns la închisoare, iar egipteanca stătea în palate!

– Și ce-i cu asta? Iosif, deși era în lanțuri, era mai strălucit decît cel cu cunună pe cap; egipteanca însă, deși trăia în cămările cele împărătești, era mai nenorocită decît un întemnițat. Dar nu trebuie să

30. *Fac.* 39, 14.

vezi numai din asta victoria unuia și înfrîngerea alteia, ci și din chipul în care au luat sfîrșit lucrurile. Cine a făcut ce-a vrut? Întemnițatul, și nu împărăteasa. Întemnițatul s-a străduit să-și păstreze curățenia trupească și sufletească, iar egipteanca a vrut să i-o răpească. Și cine a făcut ceea ce a voit? Cel care a suferit răul sau aceea care a făcut răul? Negreșit că cel care a suferit răul, care a răbdat răul. Deci el este învingătorul.

Știind, dar, acestea să urmărim această victorie, victoria aceea pe care o dobîndim suferind răul. Să fugim de cealaltă victorie, aceea pe care o dobîndim făcînd răul. Așa, vom duce viața aceasta de pe pămînt în toată liniștea, lipsiți de griji și de necazuri și vom avea parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

**„Atunci L-au scuipat în obraz și L-au bătut cu pumnii,
iar alții Îi dădeau palme, zicînd:
„Profetește-ne, Hristoase, cine este cel ce Te-a lovit!”¹**

I

– Pentru ce au mai făcut asta, odată ce aveau să-L omoare? Pentru ce mai era nevoie de batjocura aceasta?

– Ca să afli, din tot ce s-a petrecut atunci, cît de răi la suflet erau judecătorii Lui. Ca și cum ar fi dat peste un animal de vînat, așa erau de sălbătăciți, așa erau de înnebuniți; au făcut petrecere din chinuirea Lui, au tăbărit asupra Lui cu bucurie, dîndu-și la iveală firea lor cea ucigașă.

Tu însă minunează-te de filozofia ucenicilor! Cu cîtă amănunțime, cu cît adevăr istorisesc totul! Se vede de aici firea lor iubitoare de adevăr. Istorisesc așa cum s-au petrecut cele ce păreau o ocară; nu ascund nimic, nu se rușinează de nimic, ci socotesc cea mai mare slavă – după cum și este – că Stăpînul lumii a primit să sufere unele ca acestea pentru noi.

Lucrul acesta arată și purtarea de grijă cea nespusă a lui Hristos, dar și răutatea de neiertat a acelor care au îndrăznit acestea față de Cel atît de liniștit și blind, față de Cel Care le-a încîntat urechile cu cuvinte care ar fi fost în stare să facă din leu miel. Lui Hristos nu I-a lipsit blîndețea, dar nici acelor, ocară și sălbătăcia în tot ce făceau, în tot ce spuneau. Pe toate acestea le-a prezis și profetul Isaia, vestindu-le mai dinainte și arătînd într-un cuvînt toată această ocară: „*În chipul în care mulți se vor minuna de Tine, spune Isaia, în același chip va fi necinstit chipul Tău de oameni și slava Ta, de fiii oamenilor*”². Ce poate egala, oare, ocară aceasta? Au scuipat și au palmuit obrazul acela de care marea s-a dat înapoi cînd L-a văzut, de care soarele și-a tras înapoi razele sale cînd L-a privit pe cruce. L-au lovit în cap, înnebuniți de nebunia lor cumplită. L-au rănit cu răni pline de ocară; că L-au bătut cu pumnii și L-au palmuit; iar la rănilor acestea au mai adăugat și ocară scuipatului. Au rostit apoi și cuvinte pline de batjocură, spunînd: „*Profetește-ne, Hristoase, cine este cel ce Te-a*

1. *Matei* 26, 67–68.

2. *Isaia* 52, 14.

lovit!". Îl batjocoresc așa, pentru că mulți spuneau că e profet. Alt evanghelist spune că făceau asta acoperindu-l fața cu haina³, ca și cum ar fi avut în fața lor un om de nimica, un om de trei parale. Și nu numai oamenii liberi, ci și sclavii fuseseră cuprinși atunci de această nebulă. Pe acestea să le citim des, pe acestea să le ascultăm cum trebuie, pe acestea să le scriem în mintea noastră; că acestea sînt cîntecul nostru. Cu acestea mă laud tare; mă laud nu numai cu miile și miile de morți pe care i-a înviat, ci și cu patimile pe care le-a pătimit. Pe acestea Pavel neîncetat le amintește: crucea, moartea, patimile, ocările, insultele, batjocoririle. Uneori spune: „Să ieșim la El purtînd ocară Lui”⁴; alteori: „Care, în locul bucuriei ce-l stă înaintea, a răbdat crucea, disprețuind rușinea”⁵.

„Iar Petru ședea afară în curte; și s-a apropiat de el o slujnică, zicînd: „Și tu erai cu Iisus Galileanul”. Iar el s-a lepădat înaintea lor, a tuturor zicînd: „Nu știi ce zici!” Ieșind el la poartă, l-a văzut pe el alta și a zis: „Și acesta era acolo cu Iisus Nazarineanul”. Și iarăși s-a lepădat cu jurămint. Iar după puțin, apropiindu-se de cei ce stăteau, au zis lui Petru: „Cu adevărat și tu ești dintre ei, că și graiul te vădește”. Atunci a început să se blesteme și să se jure: „Nu știi pe omul acesta”. Și îndată a cîntat cocoșul. Și și-a dus aminte Petru de cuvîntul lui Iisus, care spusese: „Mai înainte de a cînta cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori”. Și ieșind afară a plîns cu amar”⁶.

O, noi și străine lucruri! Cînd Petru l-a văzut pe Învățător numai prins atît de tare clocotea că a scos sabia și a tăiat urechea slugii arhierului; dar acum, cînd ar fi trebuit să se revolte și mai mult, să se înflăcăreze și mai mult, să ardă și mai mult – doar auzea cum Îl ocărăsc pe Domnul –, acum Petru se leapădă de El.

– Dar pe care om nu l-ar fi scos din minți cele petrecute atunci?

– Da, e drept; dar ucenicul, biruit de frică, nu numai că nu se revoltă, dar se și leapădă; îi este frică și de amenințarea unei slujnice sărmane și neînsemnate; și nu numai o dată, ci de două și de trei ori, în scurtă vreme, și nu în fața judecătorilor; era doar afară, în curte. L-au întrebat cînd a ieșit pe poartă; și nici așa nu și-a dat seama îndată de căderea lui. Evanghelistul Luca spune că Hristos S-a uitat la el⁷, arătînd că Petru nu numai că s-a lepădat de Domnul, dar că nici nu și-a adus singur aminte, deși a cîntat cocoșul, ci a fost nevoie să i-o amintească tot Învățătorul; iar privirea Lui a fost în locul glasului. Atît de speriat era, Evanghelistul Marcu spune, la

3. Luca 22, 64.

4. Evr. 13, 13.

5. Evr. 12, 2.

6. Matei 26, 69-75.

7. Luca 22, 61.

rîndul său, că Petru s-a lepădat înțîia oară atunci cînd cocoșul a cîntat înțîia oară; iar cînd s-a lepădat a treia oară, cocoșul a cîntat a doua oară⁸. Marcu istorisește mai cu de-amănuntul slăbiciunea lui Petru și ne arată că era mort de frică. Pe toate acestea Marcu le știa de la dascălul său, că a fost ucenicul lui Petru. Aceasta mai cu seamă trebuie să ne uimească! Că Marcu nu numai că n-a ascuns greșeala dascălului său, ci a și istorisit-o mai lămurit decît ceilalți evangheliști, pentru că a fost ucenicul lui Petru.

II

Poate că cineva m-ar întreba:

– Cum pot fi adevărate spusele evangheliștilor, cînd Matei spune că Domnul a zis: „*Amin zic ție, că mai înainte de a cînta cocoșul te vei lepăda de Mine de trei ori*”⁹, iar Marcu spune că după ce s-a lepădat a treia oară cocoșul a cîntat a doua oară¹⁰.

– Spusele evangheliștilor sînt cu totul adevărate și nu se contrazic. Pentru că de obicei cocoșul cîntă la fiecare cîntat de trei ori și de patru ori, Marcu ne vorbește despre aceste cîntece repetate ale cocoșului ca să arate că nici glasul cocoșului nu l-a oprit pe Petru de la cădere și nu i-a adus aminte. Așa că sînt adevărate și spusele lui Matei și ale lui Marcu. Înainte de a termina cocoșul înțîiul său cîntat, Petru s-a lepădat de trei ori. Și nici după ce i-a adus aminte Hristos de păcatul lui n-a îndrăznit să plîngă înaintea tuturor, ca să nu-l dea de gol lacrimile, ci „*a ieșit afară și a plîns cu amar*”.

„*Iar dacă s-a făcut ziuă, L-au dus pe Iisus de la Caiafa la Pilat*”¹¹.

Pentru că arhierii voiau să-L omoare și pentru că nu puteau să facă ei aceasta din pricina sărbătorii, L-au dus la guvernator.

Tu însă uită-mi-te cum s-au amestecat lucrurile, ca uciderea Lui să aibă loc în timpul sărbătorii Paștelui. Așa fusese rînduit de sus.

„*Atunci Iuda, cel ce L-a vîndut, văzînd că a fost osîndit, căindu-se a întors cei treizeci de arginți*”¹².

Lucrul acesta îl învinuiește și pe Iuda și pe arhierii. Pe Iuda, nu pentru că s-a căit, ci pentru că s-a căit prea tîrziu; s-a osîndit singur; el însuși a mărturisit că L-a vîndut; pe arhierii, că nu s-au căit, deși le stătea în puterea lor să se schimbe.

Uită-te cînd s-a căit Iuda! Cînd păcatul s-a săvîrșit deplin, și a luat sfîrșit. Așa e diavolul: nu-i lasă pe cei ce nu priveghează să vadă păcatul

8. Marcu 14, 66–72.

9. Matei 26, 34.

10. Marcu 14, 72.

11. Matei 27 1–2.

12. Matei 27, 3.

mai înainte, ca să nu se pocăiască cei prinși de el. Iisus i-a grăit atâtea, dar Iuda nu s-a îndreptat; că atunci s-a căit, când a săvârșit pe deplin păcatul; dar nici atunci cu folos. Că s-a osîndit pe sine însuși, că a aruncat arginții, că a înfruntat disprețul poporului iudeu, toate bune și de lăudat; dar că s-a sinucis, asta e de neiertat, asta e o faptă diavolească. Diavolul l-a îndepărtat de pocăință, ca să nu aibă vreun folos de pe urma ei. Făcîndu-l să-și ia viața, moare de o moarte de rușine, ajunsă cunoscută întregii lumi.

Uită-mi-te însă că prin toate strălucește adevărul! Și prin cele ce fac și prin cele ce suferă dușmanii lui Hristos! Chiar moartea aceasta a vînzătorului coase gurile celor ce L-au osîndit și nu le lasă să aibă nici umbră de nerușinată apărare. Ce-ar mai putea spune aceia cînd vînzătorul rostește o astfel de sentință împotriva lui însuși?

Dar să auzim și cuvintele pe care le spune:

„A întors cei treizeci de arginți arhierilor și a zis: „Greșit-am vînzînd sînge nevinovat”. Iar ei au zis: „Ce ne privește pe noi! Tu vei vedea!” Și, aruncînd arginții în templu, a plecat și ducîndu-se s-a spînzurat”¹³.

N-a mai putut îndura chinurile conștiinței, care îl biciuiau. Uită-mi-te că și iudeii pătesc la fel. Și ei ar fi trebuit să se îndrepte în urma celor ce pățiseră pînă atunci; și ar fi trebuit să se oprească; dar nu, ei nu se opresc pînă ce nu împlinesc păcatul. Păcatul lui Iuda se împlinise, că păcatul lui era vînzarea; al iudeilor însă nu se împlinise încă. Dar cînd l-au săvârșit și ei deplin, cînd L-au țintuit pe Domnul pe cruce, atunci i-au apucat și pe ei chinurile conștiinței și spun, cînd: *„Nu scrie: Acesta este Împăratul iudeilor”¹⁴* – Pentru ce vă temeți, pentru ce vă tulburați? Pe cruce e țintuit doar numai un trup mort! –, cînd îl păzesc și spun: *„Ca nu cumva să-L fure ucenicii Lui și să spună că a înviat. Și va fi rătăcirea cea din urmă mai rea decît cea dintîi”¹⁵*. Chiar dacă ar spune ucenicii că a înviat, minciuna s-ar vădi, dacă n-ar fi înviat cu adevărat. Dar cum aveau să spună ucenicii că a înviat, cînd ei nici n-au îndrăznit să stea lîngă El la prinderea Lui, cînd verhovnicul apostolilor s-a lepădat de trei ori de El și n-a îndurat nici amenințările unei fetișcane. Dar, după cum v-am spus, arhierii erau tulburați; știau că fapta lor e o nelegiuire; se vedea aceasta din cuvintele lor: *„Tu vei vedea”*.

Ascultați, iubitorilor de argint! Gîndiți-vă ce a pățit Iuda! A pierdut și banii, la săvârșit și păcatul și și-a pierdut și sufletul. Așa e tirania iubirii de argint. Nu s-a bucurat nici de arginți, nici de viața de aici, nici de cea vii-

13. Matei 27, 3-5.

14. Ioan 19, 21.

15. Matei 27, 64.

toare, ci pe toate le-a aruncat dintr-o dată. Și după ce a fost disprețuit de arhieriei și de bătrîni, s-a spînzurat. Dar, după cum am spus, unii își dau seama că au păcătuit după ce au săvîrșit păcatul. Uită-te și la arhieriei și la bătrîni! Deocamdată nu vor să-și dea seama de grozăvia faptei lor; spun doar atît: „*Tu vei vedea!*” Dar tocmai aceste cuvinte le măresc vina. Prin aceste cuvinte mărturisesc că fapta lor este o crimă și o nelegiuire; îmbătați de patimă însă nu vor să se depărteze de drăceasca lor încercare, ci se învăluiesc nebunește pe ei înșiși cu vâlul unei neștiințe plămuite. Dacă ar fi spus aceste cuvinte după ce L-au răstignit, după ce L-au omorît, cuvintele acestea nu i-ar fi osîndit atîta, deși nici atunci n-ar fi avut vreun temei spusele lor. Dar cum puteți spune asta cînd Îl aveți încă în mîinile voastre, cînd stă în puterea voastră să-I dați drumul? Apărarea voastră vă este cea mai mare învinuire.

– Cum și în ce chip?

– Pentru că au aruncat în spatele vînzătorului toată vina – că au spus: „*Tu vei vedea!*” –, pentru că puteau să se scape și pe ei de crima uciderei lui Hristos, liberîndu-L; dar ei au întrecut nelegiuirea lui Iuda; au adăugat vînzării răstignirea. Ce i-a împiedicat cînd i-au spus lui Iuda: „*Tu vei vedea!*” să se îndepărteze de fapta lor necugetată și îndrăzneată? Nimic, ci au făcut contrariul; au mai adăugat și omorul; s-au încurcat, și prin cele ce au făcut și prin cele ce-au spus, în niște păcate din care nu mai pot scăpa. Iar după acestea L-au dat pe mîna lui Pilat; și au preferat să fie eliberat un tîlhar, nu Iisus; au ucis pe Cel Care nu le-a făcut nici un rău, ci le făcuse atîta bine.

III

– Ce a făcut Iuda?

– Cînd a văzut că osteneala i-a fost zadarnică și că arhieriei nu vor să primescă arginții,

„*A aruncat arginții în templu și plecînd s-a spînzurat. Iar arhieriei, luînd arginții, au zis: „Nu se cade să-i punem în vistieria templului, că sînt preț de sînge”. Și făcînd sfat au cumpărat cu ei țarina olarului, pentru îngroparea străinilor. Pentru aceea s-a numit țarina aceea Țarina Sîngelui pînă în ziua de azi. Atunci s-a împlinit ceea ce s-a spus de Ieremia proorocul, care zice: „Și au luat treizeci de arginți, prețul celui prețuit, și i-au dat pe ei pe țarina olarului, după cum mi-a spus mie Domnul”*”¹⁶.

Ai văzut cum arhieriei sînt iarăși osîndiți de conștiința lor? N-au pus arginții în vistieria templului, ci au cumpărat cu ei o țarină pentru îngro-

16. Matei 27, 5–10.

parea străinilor, pentru că știau că au cumpărat cu banii aceștia sînge. Era și aceasta o mărturie împotriva lor și o dovadă a trădării. Numele țarinii a strigat tuturora, mai tare ca o trîmbiță, crima lor. Și arhieriei n-au făcut numai asta, ci au ținut și sfat – și totdeauna au făcut așa –, ca să nu fie nici unul nevinovat de acest păcat, ci toți vinovați.

Toate aceste lucruri le-a prezis de demult profeția. Vezi, dar, că nu numai apostolii, ci și profeții istorisesc cu de-amănuntul ocările aduse lui Hristos? Vezi că paginile profețiilor vorbesc și vestesc mai dinainte patimile lui Hristos? Iudeii, fără să-și dea seama, au împlinit profeția. Dacă arhieriei ar fi aruncat argintul în vistieria templului, fapta lor n-ar fi ajuns atît de cunoscută; dar așa, cumpărînd o țarină, au făcut totul cunoscut și generațiilor de mai tîrziu.

Ascultați¹⁷ toți cei ce faceți fapte bune cu bani strînsi de pe urma crimelor, toți cei ce precupeți sufletele oamenilor! Milosteniile acestea sînt milostenii iudaice, dar, mai bine spus, milostenii drăcești. Într-adevăr, sînt și acum oameni care fură averile altora, dar socotesc că scapă de orice păcat dacă dau săracilor zece sau o sută de galbeni. Despre aceștia și profetul spune: „*Ați acoperit cu lacrimi jertfelnicul Meu*”¹⁸ Hristos nu vrea să fie hrănit cu hrană strînsă din jafuri, nu primește această hrană. Pentru ce ocărăști pe Stăpîn dîndu-I necurătenii? Mai bine să-l treci cu vederea pe cel topit de foame, decît să-l hrănești cu astfel de averi. Jaful e o cruzime; iar milostenia făcută din jaf e și cruzime și ocară. Mai bine să nu dai nimic decît să dai din munca și sudoarea altora. Spune-mi, dacă ai vedea pe doi oameni, pe unul dezbrăcat, iar pe altul cu haină pe el, și dacă ai dezbrăca pe cel cu haină și l-ai îmbrăca pe cel gol, n-ai face, oare, o nedreptate? Negreșit! Dacă nu miluiești, ci nedreptățești, cînd dai altuia tot ce ai luat de la altul, ce pedeapsă nu vei primi cînd nu dai nici cea mai mică parte din ce-ai jefuit și cînd mai numești milostenie datul acesta? Dacă erau ținuți de rău oamenii care aduceau la jertfelnic animale betege, cum crezi că vei dobîndi iertare făcînd o faptă mai rea decît ei? Dacă un hoț, chiar dacă dădea înapoi proprietarului ceea ce-i furase, făcea totuși o nedreptate și nedreptatea era atît de mare că păcatul nu i se ștergea decît dacă întorcea împătrit – și asta în Vechiul Testament –, gîndește-te acum cît jăratec nu adună pe capul lui nu cel ce fură, ci cel ce siluiește și nu dă înapoi celui jefuit, ci în locul aceluia îi dă altuia; și nici nu dă împătrit, dar nici jumătate, și face asta nu pe vremea Vechiului Testament, ci acum, pe vremea Noului Testament? Dacă unul ca acesta nu-i pedepsit aici pe

17. De aici începe partea morală: *Cei care dau milostenie din averile dobîndite prin jaf și lăcomie ar face mai bine să nu dea milostenie decît să hrănească pe Hristos din niște averi ca acestea. Tot aici și împotriva episcopilor care se prefac în perceptori și neglijează din pricina aceasta Biserica.*

18. Mal. 2, 13.

pământ, plînge-l mai ales pentru aceasta, că-și adună pe capul lui mai mare urgie dacă nu se pocăiește. Ce dar? „*Credeți, oare, spune Hristos, că erau păcătoși numai aceia peste care a căzut turnul? Vă spun vouă că nu! Dar dacă nu vă veți pocăi, veți pieri și voi la fel*”¹⁹.

Să ne pocăim, dar; să facem milostenie cu bani agonisiți din muncă cinstită, nu din jaf; să facem cît mai multă milostenie! Gîndiți-vă că iudeii hrăneau opt mii de leviți, iar în afară de leviți mai hrăneau și pe văduve și pe orfani; făceau și alte multe slujbe, iar pe lingă acestea mai slujeau și ca ostași. Acum însă, din pricina voastră și din pricina neome-niei voastre, Biserica trebuie să aibă țarine, case, clădiri de închiriat, căruțe, catîri, îngrijitori de catîri și alte multe lucruri de acestea gospo-dărești. Și ar trebui să fie în administrarea voastră vistieria aceasta a Bisericii, iar rîvna voastră să fie venitul ei. Dar așa se întîmplă două lucruri nepotrivite: și voi rămîneți fără rod, și preoții lui Dumnezeu se îndeletnicesc cu ce nu se cuvine. Pe timpul apostolilor nu puteau, oare, rămîne casele și țarinile în administrarea apostolilor? Pentru ce le-au vîndut și le-au împărțit? Pentru că era mai bine așa.

IV

Așa însă frică i-a cuprins pe sfinții noștri părinți; v-au văzut că vă înnebuniți după strîngerea de averi și că nu împrăstiați nimic pe milos-tenie; de aceea au fost siliți să întemeieze în Biserică aceste așezăminte de binefacere, ca să nu piară de foame cetele de văduve, de orfani și de fecioare. Sfinții părinți nu voiau să se bage în aceste lucruri lipsite de bună-cuviință, ci doreau ca inima voastră să le fie cîștigul lor, de acolo să culeagă roade, iar ei să se ocupe numai cu rugăciunea. Dar așa i-ați silit să se ocupe cu lucruri lumești și cu administrarea de averi. De aceea s-au întors toate pe dos. Cînd și voi și noi ne ocupăm de aceleași tre-buri, cine să mai împace pe Dumnezeu? De aceea nu mai îndrăznim să mai deschidem gura înaintea lui Dumnezeu, pentru că Biserica nu se deose-bește întru nimic de casele oamenilor de afaceri. Oare n-ați auzit că aposto-lii n-au primit să împartă averi strînse fără de muncă? Acum însă episcopii noștri, prin grija de cele materiale, au ajuns epitropi, vechili, perceptori, ne-gustori; ar fi trebuit să se îngrijească de sufletele voastre, dar ei se zbat în fie-care zi cu grijile ce-i preocupă pe încasatorii de dobînzi, pe perceptori, pe contabili, pe casieri. Nu spun aceste cuvinte numai ca să mă plîng, ci ca să fac o îndreptare, o schimbare; ca noi, care robim în această cruntă robie, să fim miluiți, iar voi să ajungeți cîștigul și vistieria Bisericii. Dar dacă nu voiți, iată, săracii sînt înaintea ochilor voștri! Noi nu vom înceta

19. Luca 13, 4-5.

de a hrăni atîți săraci cîți vom putea; pe cîți nu-i vom putea hrăni, vi-i vom lăsa vouă, ca să nu auziți în ziua cea înfricoșătoare cuvintele acelea spuse celor nemiloși și cruzi: „*M-ați văzut flămînd și nu M-ați hrănit*”²⁰. Neomenia aceasta a voastră ne face odată cu voi și pe noi de batjocură; că lăsăm rugăciunile, învățătura și celelalte îndeletniciri sfinte și ne irosim toată vremea unii cu vînzarea vinului, alții cu vînzarea grîului, iar alții cu cumpărarea altor mărfuri vîndute de alții. Din pricina aceasta, lupte, certuri, sudalme, ocări, batjocuri în fiecare zi; din pricina aceasta se dau fiecărui preot nume ce se potrivesc mai bine caselor de afaceri decît preoților. Ar fi trebuit ca în locul acestor nume preoții să poarte alte nume, acelea rînduite de apostoli: să fie numiți hrănitorii săracilor, apărătorii nedreptățiților, găzduitorii străinilor, ajutătorii celor încarcerati, purtătorii de grijă ai orfanilor, sprijinatorii văduvelor, îndrumătorii fecioarelor, și nu îngrijitori de moșii, îngrijitori de case. Acele nume sînt odoarele Bisericii; acelea sînt vistieriile cele potrivite; ele ne dau și nouă multă înlesnire și vouă mult folos; dar, mai bine spus, și vouă înlesnire odată cu folos. Socot că prin harul lui Dumnezeu sîntem aici în Antiohia cam la o sută de mii de creștini; iar dacă fiecare ar da unui sărac o piine, toți săracii ar fi îndestulați; iar dacă fiecare ar da cîte un obol, n-ar mai fi în oraș nici un sărac și n-am mai îndura noi preoții atîtea ocări și batjocuri de pe urma administrării caselor și moșiilor. Despre averile Bisericii ar fi timpul să fie spuse și întîi-stătătorilor Bisericii cuvintele lui Hristos: „*Vinde-ți averile tale și le dă săracilor și vino și urmează Mie!*”²¹ Că nu-i cu putință să urmezi pe Hristos cum trebuie dacă nu te desfaci de toată grija cea lumească și legată de pămînt. Așa însă preoții lui Dumnezeu stau la culesul viilor, la seceratul grîului și la vînzarea recoltelor. Slujitorii umbrei, preoții Vechiului Testament, erau scutiți de astfel de griji, deși li se încredințase o slujire mai trupească; iar noi, care sîntem chemați să slujim la altarul cel ceresc, care intrăm în sfintele sfintelor cele adevărate, ne îndeletnicim cu treburi de negustori și de samsari. Din pricina aceasta nu mai citim deloc Scripturile, din pricina aceasta ne trîndăvim la rugăciune, din pricina aceasta sîntem nepăsători la toată fapta bună. Nici nu e cu putință să ne împărțim în amîndouă părțile cu rîvna cuvenită.

De aceea, vă rog și mă cuceresc vouă, faceți să se reverse spre noi din toate părțile multe izvoare, ca buna voastră voință și dărnicia voastră să fie teascul și aria noastră. Așa vor fi și săracii hrăniți mai cu înlesnire, și Dumnezeu va fi slăvit, iar voi veți fi și mai milostivi și vă veți bucura de bunătățile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

20. Matei 25, 35.

21. Matei 19, 21.

„Iar Iisus sta înaintea dregătorului
și l-a întrebat pe El dregătorul, zicînd:

„Tu ești Împăratul iudeilor?”

Iar Iisus i-a zis: „Tu zici!”

Și nimic nu răspundea cînd era învinuit de arhieriei
și de bătrîni”¹

I

Vezi ce întrebare Îi pune Pilat mai întîi? Aceea pe care iudeii o vînturau neîncetat în sus și în jos. Cînd iudeii au văzut că Pilat nu ține seamă de vina lui Hristos față de legea lor, L-au învinuit de crimă împotriva statului. Așa au făcut și cu apostolii. Îi învinuiau totdeauna și spuneau că umblă pretutindeni și că propovăduiesc împărat pe un oarecare Iisus, ca și cum apostolii ar fi vorbit de un simplu om, ca să le arunce în spate bănuiala că urmăresc să pună mîna pe putere. De aici se vede că și sfișierea hainelor și spaima arhierelui pentru călcarea legii nu erau decît prefăcătorii. Scoreneau orișice și răsturnau totul numai ca să-L omoare pe Iisus. Această întrebare l-a pus și Pilat atunci.

– Ce i-a răspuns Hristos?

– I-a răspuns: „Tu zici!”. A mărturisit că este Împărat, dar Împărat ceresc. Acest lucru l-a spus mai lămurit în altă parte, răspunzînd lui Pilat: „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta”², ca să nu aibă nici un cuvînt de apărare nici Pilat, nici iudeii, cînd Îi aduc astfel de învinuiri. Și a dat un argument care nu putea fi doborît, spunînd: „Dacă împărăția Mea ar fi fost din lumea aceasta, cei ai Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu dat”³.

De aceea, pentru a înlătura bănuiala aceasta, că ar urmări adică să pună mîna pe putere ca să ajungă împărat, Hristos a plătit dajdie⁴ și a poruncit și celorlalți s-o plătească⁵; iar cînd au vrut să-L facă Împărat, a fugit⁶.

1. Matei 27, 11–12.

2. Ioan 18, 36.

3. Ioan 18, 36.

4. Matei 17, 24–27.

5. Matei 22, 16–21.

6. Ioan 6, 15.

- Dar pentru ce Domnul n-a adus aceste dovezi atunci cînd a fost învinuit că vrea să pună mîna pe putere?

- Pentru că tribunalul în care se făcea judecata era un tribunal stricat, pentru că arhierii și bătrînii poporului de buna lor voie orbiseră și se înrăutățiseră, cu toate că avuseseră în fapte mii și mii de dovezi de puterea Lui, de bunătatea Lui, de blîndețea Lui. De aceea Domnul nu răspunde la nici o întrebare, ci tace; iar cînd arhierul Îl jură⁷, iar Pilat Îi cere să răspundă, răspunde scurt, ca nu cumva din pricina necontenitei Sale tăceri să lase să se creadă că este obraznic. Despre învinuirile pe I se aduc însă nu spune nici un cuvînt, că nu se aștepta să-i convingă; așa cum de demult a arătat aceasta profetul, zicînd: „*Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat*”⁸.

Dregătorul s-a minunat; și era într-adevăr de mirare să vezi pe Hristos că e atît de blînd, că tace, deși avea atîtea și atîtea de spus. Nici arhierii nu-l învinuiau pentru că Îl știau cu vreo faptă rea, ci numai din ură și invidie.

Dar pentru ce arhierii au mai stăruit în învinuirile lor, cînd au stat înaintea lor martori mincinoși, care n-au adus nici o dovadă? Pentru ce nu s-au căit cînd au văzut că Iuda s-a spînzurat, cînd au văzut că Pilat s-a spălat pe mîini? Cînd chiar acum, în timpul patimilor, Domnul a făcut multe ca să-i trezească, dar ei n-au ajuns mai buni?

- Ce a făcut Pilat?

- L-a întrebat:

„*Nu auzi cîte mărturisesc aceștia împotriva Ta?*”⁹

Pilat voia ca Domnul să Se apere ca să-L poată scăpa. De aceea I-a grăit așa. Dar pentru că Hristos nu i-a răspuns¹⁰, Pilat a căutat un alt mijloc de scăpare.

- Ce anume?

- Iudeii aveau obiceiul să elibereze un osîndit; și Pilat a încercat să-L scape pe această cale, zicînd: „Dacă nu vreți să-L eliberați ca nevino-vat, dăru-iți-L sărbătorii ca osîndit!”¹¹. Ai văzut cum s-a stricat rînduiala? Rînduiala era făcută în așa fel încît cererea pentru eliberarea osîndiților să fie făcută de popor, iar darea eliberării, de dregător. Acum s-a întîmplat contrariul: dregătorul cere poporului. Cu toate acestea nici așa nu s-au îmblînzit arhierii și bătrînii poporului, ci s-au sălbăticit mai mult și strigau înnebuniți de patima invidiei. Nici nu-i puteau aduce lui

7. Matei 26, 63.

8. Isaia 53, 8.

9. Matei 27, 13.

10. Matei 27, 14.

11. Matei 27, 15-17.

Hristos vreo vină! Hristos tăcea; dar, cu muțimea dovezilor că era nevinovat, erau puși la stîlpul infamiei. Hristos tăcea, dar îi biruia pe cei ce vorbeau atîtea, pe cei ce se înnebuneau.

„Și, șezînd el în scaunul de judecată, a trimis la el femeia lui, zicînd: „Nimic să nu faci Dreptului acesta, că multe am suferit azi în vis pentru El”¹².

Vezi că se întîmplă încă ceva care ar fi putut să-i întoarcă pe arhieriei de pe drumul ce apucaseră. Pe lîngă dovada faptelor, nu puțin lucru a fost și visul femeii lui Pilat.

– Dar pentru ce n-a avut Pilat visul acesta?

– Sau pentru că ea era mai vrednică, sau pentru că Pilat nu i-ar fi dat atîta crezare dacă ar fi avut el acest vis, sau pentru că nici nu l-ar fi spus. De aceea rînduiește Dumnezeu ca să vadă femeia lui visul, pentru a fi cunoscut de toată lumea. Și nu numai că l-a văzut, dar a și suferit multe, pentru ca bărbatul ei, din dragoste pentru soția sa, să pregete și mai mult cu privire la uciderea lui Iisus. Și timpul cînd a avut visul a făcut-o să sufere mult. Că a avut visul noaptea.

Dar poate că cineva mi-ar spune:

– Dar nu-i era lui Pilat atît de ușor să-L elibereze din pricină că arhieriei și bătrînii Îl învinuiseră pe Hristos că S-a făcut pe Sine Împărat.

– Da, nu-i era ușor! Dar Pilat ar fi trebuit să caute dovezi și mărturii și tot ce putea face dovada că Hristos a vrut să pună mîna pe putere, de pildă dacă a strîns oștire, dacă a adunat bani, dacă a făurit arme, dacă a încercat altceva asemenea. Dar, nu; se lasă dus de arhieriei și de bătrîni. De aceea nici Hristos nu-l absolvă de vină, că spune: „*Cel ce M-a dat ție mai mare păcat are*”¹³. Deci din slăbiciune S-a plecat voinței arhierilor și bătrînilor; din slăbiciune L-a dat să fie biciuit. Pilat era laș, un om slab; arhieriei însă, răi și vicleni. Căci ce uneltesc ei cînd Pilat a găsit un mijloc de a-L scăpa pe Iisus? Găsesc legea sărbătorii care le poruncește să elibereze un vinovat.

II

„*Au înduplecat mulțimea să ceară pe Varava*”¹⁴.

Ai văzut cîtă purtare de grijă a avut Pilat ca să-i scape pe arhieriei și pe bătrîni de orice vină și cît se silesc ei să nu le rămînă nici umbră de apărare? Ce ar fi trebuit să facă? Să elibereze pe un vinovat, recunoscut de toată lumea ca vinovat, sau pe un vinovat îndoielnic? Iar dacă trebuia eliberat un vinovat, apoi cu atît mai mult un vinovat îndoielnic. Că nici ei

12. Matei 27, 19.

13. Ioan 19, 11.

14. Matei 27, 20.

nu socoteau că Hristos este mai rău decît ucigaşii dovediţi. De aceea şi evanghelistul Matei n-a spus că „aveau un tilhar”, ci: „*un tilhar vestit*”¹⁵, adică vestit pentru răutatea lui, un tilhar care făcuse nenumărate crime. Şi totuşi arhieriei l-au preferat pe acela Mîntuitorului lumii. Nu s-au ruşinat nici de timp, că era sfîntă ziua aceea; nu s-au ruşinat nici de legile iubirii de oameni; nu s-au ruşinat de nimic altceva; i-a orbit invidia. Şi odată cu răutatea lor au mai stricat şi mulţimea, ca să primească cea mai mare osîndă şi pentru înşelarea poporului.

Cînd au cerut să le elibereze pe Varava, Pilat i-a întrebat:

„*Dar cu Hristos ce să fac?*”¹⁶

Pilat, prin întrebarea aceasta, a vrut iarăşi să-i întoarcă, să-i facă stăpîni pe alegere, ca măcar de ruşine să ceară eliberarea lui Hristos, ca eliberarea Lui să se datoreze mărinimiei lor. Dacă Pilat le-ar fi spus: „Hristos n-a păcătuit cu nimic”, i-ar fi făcut şi mai încăpăţînaţi; dar cînd le-a cerut să-L elibereze din milă, atunci cererea sa şi cuvintele sale nu mai puteau fi contrazise. Dar nu; arhieriei au spus:

„*Răstigneşte-L! Iar el le-a zis: „Dar ce rău a făcut?” Iar ei mai tare strigau: „Să se răstignească!” Deci văzînd că nimic nu foloseşte, şi-a spălat mîinile, zicînd: „Nevinovat sînt!”*”¹⁷.

Pentru ce, Pilate, L-ai dat lor? Pentru ce nu L-ai răpit din mîinile lor, cum a răpit sutaşul pe Pavel?¹⁸ Ştia şi sutaşul acela că le-ar fi făcut plăcere iudeilor să-l dea în mîinile lor – doar din pricina lui Pavel se făcuse răscoală şi tulburare –, cu toate acestea a stat împotriva tuturor. Pilat însă n-a făcut aşa; era un laş, un om slab; şi toţi la un loc, nişte stricaţi. Nici Pilat n-a ţinut piept mulţimii şi nici mulţimea de popor, arhierilor şi bătrînilor. Astfel li s-a luat orice cuvînt de apărare. Şi „*ei mai virtos strigau*”, adică mai mult strigau: „*să se răstignească!*”¹⁹ Nu voiau numai să-L omoare, ci voiau să-L omoare pentru o vinovăţie urîtă; deşi judecătorul se împotriva, ei nu încetau a striga: „*Să se răstignească*”.

Ai văzut cîte a făcut Hristos ca să-i îndrepte pe arhieriei şi pe bătrîni poporului? După cum pe Iuda l-a oprit de atîtea ori de pe drumul pieirii, tot aşa şi pe aceia i-a oprit şi pe timpul predicării Evangheliei şi în timpul judecării Lui. Ar fi trebuit să li se zdrobească inima cînd au văzut pe dregător, pe judecător, că se spală pe mîini şi spune: „*Nevinovat sînt de sîngele dreptului acestuia*”²⁰, cînd au văzut că Iuda s-a spînzurat²¹ şi cînd au

15. Matei 27, 16.

16. Matei 27, 22.

17. Matei 27, 22–24.

18. Fapte 21, 30–37.

19. Matei 27, 23.

20. Matei 27, 24.

21. Matei 27, 5.

auzit că Pilat îi roagă să ia pe altul în locul Lui. Ce cuvînt de apărare mai pot avea cînd Iuda, pîrîtorul și vînzătorul, se osîndește pe sine însuși, cînd însuși judecătorul își spală mîinile de crimă, cînd chiar în noaptea aceea s-a arătat un astfel de vis? Chiar dacă arhieriei și bătrînii n-ar fi voit să fie nevinovat, totuși n-ar fi trebuit să prefere în locul Lui pe un tîlhar, ba încă un tîlhar cunoscut de toată lumea, pe un tîlhar vestit.

– Ce au făcut iudeii?

– Cînd au văzut că judecătorul se spală pe mîini și spune: „*Nevinovat sînt*”, au strigat:

„*Sîngele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri*”²².

Atunci deci, atunci cînd iudeii au pronunțat sentința asupra lor, atunci Pilat a îngăduit să se facă voia lor. Uită-te și acum cît e de mare nebunia lor! Atît de mare e furia lor, atît de cumplită e pofta lor cea rea că nu-i lasă deloc să vadă ce trebuie să facă și ce nu. Vreți să vă blestemați pe voi înșivă? Blestemați-vă! Dar pentru ce mai aduceți blestemul și asupra copiilor voștri? Cu toate acestea, iubitorul de oameni Dumnezeu n-a întărit sentința pronunțată de ei, nu numai peste copii, dar nici chiar peste ei, deși s-au folosit de o atît de mare furie și împotriva lor și împotriva copiilor lor, ci i-a primit și i-a învrednicit de mii și mii de bunătăți pe aceia dintre ei și dintre copiii lor care s-au pocăit. Dintre ei era Pavel; dintre ei, miile de credincioși din Ierusalim: „*Vezi, frate, cîte mii de iudei sînt care au crezut?*”²³ Dacă unii s-au îndărătnicit, apoi pedeapsa să și-o socotească loruși.

„*Atunci le-a eliberat lor pe Varava, iar pe Iisus, biciuindu-L, L-au dat să fie răstignit*”²⁴.

– Și pentru ce L-a biciuit?

– Sau pentru că Îl socotea ca osîndit, sau pentru că voia să dea judecății o înfățișare de judecată, sau pentru că voia să facă plăcere iudeilor. Și totuși Pilat ar fi trebuit să li se împotrivească. Spusese, doar, mai înainte: „*Luați-L voi și după legea voastră judecați-L*”²⁵. Și erau încă multe cele care puteau să oprească și pe Pilat și pe iudei: și semnele și minunile și multa răbdare a Celui Ce suferea acestea și, mai cu seamă, tăcerea cea nespusă. Dar pentru că Își arătase firea Sa omenească, și prin apărarea Sa și prin rugăciunea Sa, Și-a arătat iarăși Dumnezeirea Sa și înălțimea Sa și prin tăcerea Sa și prin disprețul arătat spuselor arhieriei lor și bătrînilor, ca prin toate să-i facă să se minuneze. Dar nimic din acestea nu i-a înduplecat.

22. Matei 27, 25.

23. Fapte 21, 20.

24. Matei 27, 26.

25. Ioan 18, 31.

III

Cînd²⁶ mintea omului este stăpînită, ca de beție sau de nebunie, de un gînd rău, greu îi este omului să se libereze dacă sufletul nu-i deosebit de puternic. Cumplit lucru, cumplit lucru este cînd faci loc în suflet patimilor rele! De aceea trebuie să le îndepărtăm prin orice mijloc și să nu le lăsăm intrare liberă; cînd ajung de pun stăpînire pe suflet și-l biruie, dau naștere la mare vîlvătaie, ca și focul ce cade pe lucruri care se aprind ușor. Vă rog deci să faceți totul ca să le opriți intrarea. Să nu băgați în sufletul vostru orice păcat, mîngîindu-vă cu acest gînd fără de folos, spunînd: „Ce lucru mare e fapta aceasta, ce mare lucru cealaltă?” De aici se nasc mii și mii de rele. Că diavolul, ticălos fiind, pentru a pierde pe oameni se folosește de multă viclenie, de multă stăruință, de mult pogorămînt. Își începe atacul cu lucruri mici. Să-ți dau cîteva pilde. A vrut să-l facă pe Saul să asculte minciunile unei vrăjitoare²⁷. Dar dacă l-ar fi sfătuit dintru început la asta, Saul nu l-ar fi ascultat. Cum l-ar fi ascultat cînd Saul a gonit pe vrăjitoare?²⁸ De aceea diavolul se strecoară în sufletul lui pe nesimțite, încetul cu încetul. Mai întîi îl face să nu asculte de Samuil; apoi îl face să aducă lui Dumnezeu arderi de tot cînd nu era Samuil de față; iar cînd a fost ținut de rău, răspunde că a fost silit să jertfească pentru că îl amenințau cumplit vrăjmașii. Și ar fi trebuit să plîngă o astfel de faptă! El însă socotea că n-a făcut nici un rău. Dumnezeu îi poruncește apoi să nu cruțe pe amaleciți; dar el calcă și această poruncă. De aici au ieșit acele fapte îndrăznețe împotriva lui David și așa, pe nesimțite și încetul cu încetul, nu s-a mai putut opri din alunecuşul său pînă a ajuns de s-a aruncat pe sine însuși în prăpastia pierzării. Tot așa și cu Cain. Diavolul nu l-a îndemnat de la început să-și omoare fratele; nu l-ar fi înduplecat; ci mai întîi îl face să aducă lui Dumnezeu ca jertfă roadele cele mai rele, spunîndu-i: „Nu-i nici un păcat!”, în al doilea rînd a aprins în sufletul lui invidia și răutatea, spunîndu-i iarăși: „Nici acesta nu-i un păcat!”; și tocmai în al treilea rînd l-a înduplecat să-și omoare fratele și să tăgăduiască uciderea. Diavolul nu s-a oprit pînă ce n-a adăugat și culmea răutăților. De aceea trebuie să ne împotrivim de la început păcatelor. Chiar dacă diavolul s-ar opri la cele dintîi păcate ce le aduce asupra noastră, nici așa n-ar trebui să disprețuim aceste prime păcate; cînd însă sufletul e nepăsător, diavolul ne urcă și la mai mari păcate. Trebuie deci să facem totul ca să stîrpim începuturile păcatelor. Să nu te uiți la păcat că este mic, ci să te gîndești că ajunge rădăcină de mare păcat dacă

26. De aici începe partea morală: *Diavolul începe de la păcate mici și așa îl duce pe om la păcate mai mari, apoi în iad; așa au pățit Cain și Saul.*

27. *1 Regi 28, 7.*

28. *1 Regi 28, 3.*

nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atîta luare-aminte ca păcatele mici și neînsemnate. Însăși natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sînt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă și nu ne îndeamnă să pornim cu hotărîre la stîrpirea lor. De aceea și ajung repede mari, pentru că dormim. Aceasta o poți vedea și cu bolile trupului. Așa s-a născut în Iuda acel mare păcat. Dacă furtul banilor săracilor nu i s-ar fi părut mic păcat, n-ar fi ajuns să vîndă pe Hristos. Dacă tirania slavei deșarte nu li s-ar fi părut iudeilor un păcat mic, n-ar fi alunecat să ajungă ucigători de Hristos. Și poți vedea că toate păcatele se nasc așa. Nimeni nu sare să săvîrșească păcatul iute și dintr-o dată. Are, are sufletul nostru o rușine înnăscută, un respect față de fapta bună. Nimeni nu-i atît de nerușinat ca să săvîrșească dintr-o dată păcatul, ca să arunce toate pe una, ci se pierde pe nesimțite și încetul cu încetul, cînd nu ia aminte. Așa a intrat în lume închinarea la idoli. Pentru că oamenii au cîstit peste măsură și pe vii și pe morți au ajuns de s-au închinat la idoli. Așa s-a întins și desfrînarea și toate celelalte păcate. Să-ți dau o pildă! Ai rîs cînd nu trebuia; unul te-a ținut de rău; altul însă ți-a îndepărtat din suflet frica, spunîndu-ți: „Nu-i nimic! Ce-i dacă ai rîs? Ce poate să se nască de aici?” Dar din rîsul acesta nelalocul lui s-a născut gluma, iar din glumă, cuvintele de rușine; apoi fapte de rușine. Iarăși te ține de rău unul că birfești pe semenul tău, că-l ocărăști, că-l vorbești de rău, dar disprețuiești cuvintele lui și-i spui: „Nu-i nimic dacă birfesc!” Dar de aici se naște ură nepusă, dușmănie neîmpăcată, nenumărate sudalme; iar de la sudalme se ajunge la bătaie, iar de la bătaie adesea la omor.

IV

De la niște păcate așa de mici ne duce vicleanul diavol la păcate mari; iar de la păcatele cele mari ne duce la deznădejde; și găsește diavolul cu aceasta o altă cale de pieire, nu mai mică decît cea de mai înainte. Că nu ne pierde atît de mult păcatul cît deznădejdea. Dacă cel care a făcut un păcat se trezește, își îndreaptă prin pocăință repede păcatul săvîrșit; dar cel care se deznădăjduiește și nu se pocăiește nu se îndreaptă, pentru că n-a folosit leacurile pocăinței. Diavolul ne mai întinde încă o a treia cursă cumplită. De pildă cînd păcatul îmbracă haina evlaviei.

– Dar de unde are diavolul atîta putere, aș putea fi întrebare, încît să înșele pe oameni pînă într-atîta?

– Ascultă și ferește-te de gîndurile lui! A poruncit Hristos prin Pavel ca femeia să nu se despartă de bărbat și să nu se lipsească unul pe altul decît prin bună înțelegere²⁹. Dar unele femei, din o așa zisă dragoste de

²⁹. I Cor. 7, 5.

evlavie și de înfrînare, îndepărtându-se de bărbații lor, cu gîndul că fac faptă de evlavie, au împins pe bărbații lor la desfrînare. Gîndește-te cît de mare e răul acesta! Aceste femei se supun unei atît de mari osteneți tocmai ca să fie învinuite că au săvîrșit cele mai mari păcate, ca să-și atragă asupra lor cea mai grea osîndă și să împingă pe bărbații lor în prăpastia pierzării. Alții, iarăși, abținîndu-se de la mîncăruri prin legea postului au ajuns încetul cu încetul să socotească mîncarea ca ceva spurcat. Și un gînd ca acesta aduce cea mai mare osîndă. Iar la niște gînduri ca acestea se ajunge cînd punem mai mult preț pe ideile noastre decît pe ideile Scripturilor. Socoteau și unii corinteni că era o faptă desăvîrșită să mănînci fără deosebire din toate, chiar din cele oprite; totuși nu era o faptă desăvîrșită, ci cea mai mare nelegiuire. De aceea și Pavel i-a certat cu asprime și le-a spus că sînt vinovați de cea mai grea pedeapsă³⁰. Alții socotesc o evlavie să lase să le crească părul; dar și aceasta este o faptă oprită, plină de multă rușine³¹. Alții socot iarăși drept un mare cîștig să se întristeze peste măsură pentru păcatele lor. Dar și aceasta este o viclenie diavolească; dovadă Iuda; aceasta l-a făcut să se spînzure. De aceea și Pavel se temea pentru cel ce căzuse în desfrînare; se temea să nu pătească la fel și a sfătuit pe corinteni să-l smulgă iute din ghearele deznădejdi, „*ca nu cumva să fie doborît de mai multă întristare unul ca acesta*”³². Apoi pentru a arăta că o astfel de întristare prea mare este o cursă a diavolului, spune: „*Ca să nu ne lăsăm covîrșiți de satana; că nu ne sînt necunoscute gîndurile lui*”³³; că ne atacă el cu multă viclenie, ne spune Pavel. Dacă diavolul ar lupta împotriva noastră pe față și deschis, victoria noastră ar fi ușoară și lesnicioasă; dar, mai bine spus, dacă sîntem cu luare-aminte chiar ne va fi ușoară, că Dumnezeu ne-a înarmat împotriva fiecăreia din aceste viclenii. Ascultă ce ne sfătuiește Hristos, pentru a ne convinge să nu nesocotim nici cele mai mici păcate! Ne spune: „*Cel ce zice fratelui său: „Nebune”, vinovat va fi gheenei*”³⁴; și: „*Cel ce se uită cu ochi desfrînați, a și săvîrșit păcatul desfrînării*”³⁵ și vai-tă pe cei ce rîd”³⁶. Pretutindeni stîrpește începuturile și semințele păcatelor și ne spune că vom da socoteală de orice cuvînt deșert³⁷. Pentru aceasta Iov aducea jertfă lui Dumnezeu chiar pentru gîndurile copiilor lui³⁸. Despre a nu te deznădăjdui Scriptura spune: „*Oare cel ce cade nu se scoală sau cel*

30. I Cor. 10, 27-31.

31. I Cor. 11, 14.

32. II Cor. 2, 7.

33. II Cor. 2, 11.

34. Matei 5, 22.

35. Matei 5, 28.

36. Luca 6, 25.

37. Matei 12, 36.

38. Iov 1, 5.

*ce se abate nu se întoarce?*³⁹; și iarăși: „Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu”⁴⁰; și: „Astăzi de veți auzi glasul Lui”⁴¹. Sînt în Sfînta Scriptură și alte multe cuvinte și pilde de acest fel. Și ca să nu pierim din pricina unei false evlavii, ascultă ce spune Pavel: „Ca nu cumva să fie doborît de mai multă întristare unul ca acesta”⁴².

Cunoscînd, dar, toate acestea, să punem înțelepciunea Scripturilor în fața tuturor căilor care abat pe trîndavi de pe drumul cel drept. Să nu spui: „Ce mare lucru este dacă mă uit cu curiozitate la o femeie?” Dacă săvîrșești desfrînarea cu inima, repede o vei îndrăzni și cu trupul. Să nu spui: „Ce mare lucru este dacă nu dau nimic de pomană săracului acestuia?” Dacă nu dai acestuia, n-ai să dai nici celuiilalt; iar dacă nu dai aceuia, n-ai să dai nici altuia. Iarăși să nu spui: „Ce mare lucru este dacă poftesc lucrurile semenului meu?”. Vorbele acestea, vorbele acestea au dus la pieire pe Ahaav⁴³. Și doar dăduse bani pe vie! Da, dar o cumpărase fără voia stăpînului ei. Nu trebuia să o cumpere cu sila, ci cu voia stăpînului viei. Dacă cel care a dat prețul convenit pe vie a fost pedepsit așa, pentru că a luat-o cu sila, ce osîndă nu merită, oare, cel care nu dă nici prețul convenit, ba răpește și cu sila și mai trăiește și în vremea harului?

Așadar, ca să nu fim osîndiți, să nu ne mînjim cu silnicii și cu răpiri. Să ne ferim de păcate; și mai ales de începuturile păcatelor, ca să ne îngrijim cu toată rîvna și de virtute. Așa ne vom bucura și de bunătățile cele veșnice, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

39. Ier. 8, 4.

40. Iez. 18, 23.

41. Ps. 94, 8.

42. II Cor. 2, 7.

43. II Regi 21, 1-29.

**„Atunci ostașii dregătorului, ducînd pe Iisus în pretoriu,
 au adunat în jurul Lui toată cohorta;
 și, dezbrăcîndu-L, L-au îmbrăcat cu hlamidă roșie;
 și, împletind o cunună de spini, I-au pus-o pe cap
 și trestie în dreapta Lui. Și îngenunchind înaintea Lui,
 își băteau joc de El, zicînd:
 „Bucură-Te, Împăratul Iudeilor!”¹**

I

Ca și cum ar fi fost o înțelegere, diavolul a dansat atunci cu toții. Pricepem de ce iudeii, măcinați de invidie și de ură, au tăbărit cu atîta furie împotriva Lui; dar nu pricepem pentru ce au făcut ostașii lucrul acesta. Care e pricina? Nu se vede, oare, de aici că diavolul i-a înnebunit pe toți? Ostașii se desfătau ocărîndu-L, pentru că erau cruzi și neomenoși. Ar fi trebuit să li se frîngă inima de durere, ar fi trebuit să lăcrimeze, să sufere așa cum a suferit poporul; dar ostașii n-au făcut aceasta, ci dimpotrivă Îl ocărau și tăbărau asupra Lui; și făceau aceasta poate pentru că voiau să facă pe placul iudeilor sau pentru că erau niște oameni fără de inimă. Ocările erau multe și felurite. Oameni blestemați și spurcați au palmuit capul acela dumnezeiesc, L-au batjocorit cu cunună de spini, L-au lovit cu trestie. Mai putem avea noi, oare, vreun temei să ne pornim împotriva celor ce ne ocărăsc după ce Hristos a suferit atîtea ocări? Că a îndurat atunci cele mai mari ocări. Nu I-a fost batjocorit numai un mădular, ci tot trupul. Capul, cu cunună de spini, cu trestie, cu palmuiri; fața, cu scuipări; obraji, cu palme; tot trupul cu biciuiri, cu îmbrăcare cu hlamidă și închinăciuni fățarnice; mîna, cu trestia pe care I-au dat-o să o țină în loc de sceptru; în sfîrșit, cu datul oțetului. Poate fi oare ceva mai cumplit decît acestea? Poate fi, oare, o ocară mai mare? Cele săvîrșite atunci depășesc orice cuvînt. Ca și cum s-ar fi temut să nu lase ceva nefăcut din îndrăzneța lor faptă, iudeii săvîrșesc totul; pe profeți i-au omorît cu mîinile lor, iar pe Hristos, pe temeiul hotărîrii judecătorului, ajung ucigași și osîndesc pe Hristos; Îl

osîndesc și cu gura lor și cu gura lui Pilat, spunînd: „*Sîngele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri*”². Tăbărăsc asupra Lui și-L ocărăsc; Îl leagă și-L tirăsc; ei sînt vinovați că ostașii Îl ocărăsc; Îl pironesc, Îl înjură, își bat joc de El, Îl batjocoresc. Pilat n-a hotărît aceasta; dar ei fac toate acestea de la ei; ei sînt totul: și acuzatori și judecători și călăi. Acestea le citim în auzul tuturor cînd sîntem strînși toți la un loc, ca să nu spună păgînii: „Arătați noroadelor și popoarelor faptele cele strălucite ale lui Hristos, de pildă semnele și minunile, dar faptele cele de ocară le ascundeți”. Deci, ca să nu spună păgînii aceasta, harul Duhului a rînduit să se citească toate acestea în marea seară a Paștelor, într-o sărbătoare cu mult norod, cînd sînt de față mulțimi de bărbați și femei. Deci cînd toată lumea e de față, atunci se citesc acestea cu mare glas. Se citesc acestea, le cunoaștem toți și credem că Hristos este Dumnezeu. În afară de alte pricini ne închinăm lui Hristos și pentru aceea că a binevoit să Se pogoare atîta pentru noi, ca să pătimească și acestea și ca să ne învețe toată virtutea. Pe acestea deci să le citim necontenit; că mult e cîștigul și mare e folosul de aici. Cînd vezi că Domnul e batjocorit în tot chipul, și cu vorba și cu fapta, cînd vezi că I se închină Lui în bătaie de joc, cînd vezi că este bătut peste față, că îndură cele mai cumplite suferințe, de piatră să fii și tot ajungi mai moale decît ceara și-ți scoți din suflet toată îngîmfarea.

Ascultă însă și cele ce urmează!

„*După ce L-au batjocorit, L-au dus să-L răstignească*”³.

După ce L-au dezbrăcat, I-au luat hainele Lui și stăteau și-L păzeau, ca să vadă cînd Își va da sufletul. Și ei au împărțit hainele Lui⁴. Lucru ce nu se face decît cu osîndiții cei mai de rînd și mai de disprețuit, cu osîndiții care n-au nimic, care sînt părăsiți de toată lumea. Au împărțit hainele cu care a făcut atît de mari minuni; dar atunci ele n-au făcut nici o minune, pentru că Hristos le-a oprit puterea lor nespusă. Nici această împărțire a hainelor nu era un mic adaos de furie. Că, după cum am spus mai înainte, au îndrăznit asupra Lui totul ca față de un om de nimic, de disprețuit și mai rău decît toți răii. Tîlharilor nu le-au făcut asta; dar lui Hristos au îndrăznit să-I facă totul. L-au răstignit în mijlocul tîlharilor, ca să aibă și El parte de faima lor.

„*Și I-au dat Lui să bea oțet*”⁵.

Și aceasta au făcut-o tot ca să-L ocărăscă. Dar El n-a vrut să bea. Un alt evanghelist spune că gustînd a spus: „*Săvîrșitu-s-a*”⁶.

2. Matei 27, 25.

3. Matei 27, 31.

4. Matei 27, 35.

5. Matei 27, 34.

6. Ioan 19, 30.

– Ce înseamnă cuvintele: „Săvirșitu-s-a”?

– Înseamnă că profeția despre El s-a împlinit; că a spus profetul: „*Dat-au spre mîncarea Mea fiere și spre setea Mea M-au adăpat cu oțet*”⁷. Dar nici evanghelistul Ioan nu spune că a băut; că nu-i nici o deosebire între a gusta și a nu bea; amîndouă cuvintele arată unul și același lucru.

Și totuși nebunia lor nu s-a oprit nici aici, ci, după ce L-au dezbrăcat, după ce L-au răstignit și după ce I-au dat oțet, merg mai departe; chiar cînd Îl văd atîrnat pe cruce Îl ocărăsc și ei și cei ce treceau. Dar ceea ce era mai cumplit decît toate era că Hristos pătimea acestea sub învinuirea de amăgitor și înșelător, de îngîmfat, de om care s-a lăudat în zadar cu cele ce spunea. De aceea L-au și răstignit în fața întregului popor, ca să-L facă de rîs înaintea tuturor celor ce-L vedeau; de aceea s-au slujit de mîinile ostașilor, ca furia lor să crească și prin această judecată publică.

II

Ce inimă n-ar fi muiat mulțimea care-L urma pe Iisus și plîngea? Această mulțime, da, dar nu pe aceste fiare! De aceea și Domnul pe aceia îi învrednicește de răspuns, dar pe aceștia, nu!

După ce arhieriei și bătrînii au făcut tot ce au voit, se străduiesc, de teama învierii Sale, să-I pîngărească și slava Lui. De aceea spun toate aceste ocări în auzul mulțimii; de aceea L-au răstignit împreună cu tîlharii. Voind să arate că-i un înșelător, spuneau:

„*Cel ce dărimi templu și în trei zile Îl zidești, coboară-Te de pe cruce!*”⁸.

Arhieriei și bătrînii i-au spus lui Pilat să șteargă de pe cruce vina – că vina era ce scrisese pe cruce: „Împăratul iudeilor”⁹ –, dar n-au reușit, pentru că Pilat a rămas la hotărîrea sa, zicînd: „*Ce am scris, am scris*”¹⁰. Deci pentru că n-au putut face nimic, arhieriei și bătrînii au încercat atunci să arate, prin batjocoririle lor că nu este Împărat. De aceea au spus și cuvintele acelea și pe acestea:

„*Dacă este Împăratul lui Israil, să Se coboare acum de pe cruce*”¹¹.

Și iarăși:

„*Pe alții a mîntuit, dar pe Sine nu poate să Se mîntuiască*”¹².

Cu aceste cuvinte încearcă să bîrfească minunile de mai înainte. Și iarăși:

7. Ps. 68, 25.

8. Matei 27, 40.

9. Ioan 19, 21.

10. Ioan 19, 22.

11. Matei 27, 42.

12. Matei 27, 42.

„Dacă este Fiul lui Dumnezeu și-L vrea, să-L mîntuie!”¹³.

O, blestemaților și răsblestemaților! Ce? Profeții n-au fost profeți și dreptii n-au fost drepti, pentru că nu i-a scăpat Dumnezeu de primejdii? Erau și drepti și profeți și totuși au pățimit ce-au pățimit. Ce poate egala, oare, iudeilor, nesocotința voastră? Dacă primejdiile ce le-ați adus peste ei n-au pîngărit slava lor, ci au fost profeți, deși au pățimit ce-au pățimit, cu mult mai mult n-ar fi trebuit să vă scandalizați de Hristos, Care a căutat totdeauna, și cu fapta și cu cuvîntul, să vă îndrepte mai dinainte părerea voastră cea greșită. Totuși cuvintele și faptele Sale n-au avut vreo putere asupra arhierilor și bătrînilor, nici chiar în timpul patimilor. Dar L-a mărturisit și a pomenit de împărăția Lui¹⁴ un om putred din pricina cumplităi lui răutăți, un om care și-a cheltuit toată viața în omoruri și în spargerii de case. L-a mărturisit atunci cînd se rostiau aceste hule asupra Lui. Poporul Îl plîngea. Faptele păreau a da altă mărturie în ochii celor care nu cunoșteau iconomia tainei, iar cele ce se petreceau păreau a-L arăta slab și neputincios; totuși adevărul a ieșit la iveală chiar prin cele potrivnice.

Auzind, dar, acestea să ne întrarmăm împotriva oricărei minii, a oricărei furii. De vezi că inima ți se mîndrește, pecetluiește-ți pieptul făcînd semnul crucii. Amintește-ți de cele petrecute atunci și, prin amintirea celor întîmplate, vei alunga ca pe praf toată mînia. Gîndește-te la cuvintele, la faptele Domnului! Gîndește-te că Acela este Stăpîn, iar tu rob; Acela a suferit ocări și batjocură pentru tine; tu, din pricina ta însuși; Acela, pentru cei cărora le-a făcut bine, pentru cei care L-au răstignit; tu, din pricina ta însuși; Acela, pentru cei care L-au ocărit; tu, din pricina nedreptăților tale; Acela a suferit ocări și batjocură în văzul întregului oraș, dar, mai bine spus, în văzul întregului popor al iudeilor – și străini și băștinași – cărora Domnul le-a rostit cuvinte pline de iubire de oameni; tu, în fața cîtorva oameni. Iar cea mai mare ocară pentru Domnul a fost că L-au părăsit chiar ucenicii Lui. Toți prietenii de mai înainte au fugit, iar dușmanii și vrăjmașii Lui, avîndu-L în mijlocul lor atîrnat pe cruce, Îl ocărau, Îl suduiau, Îl batjocoreau, rîdeau și-și băteau joc de El; de jos, de pe pămînt, iudeii și ostașii; de sus, de pe cruce, tîlharii așezați de-a dreapta și de-a stînga Lui. Că și cei doi tîlhari Îl ocărau și-L batjocoreau¹⁵.

– Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca spune că numai un tîlhar Îl ocăra?¹⁶

– S-a întîmplat și una și alta. La început amîndoi tîlharii Îl ocărau. Mai tîrziu, nu. Și ca nu cumva să socotești că lucrul acesta s-a făcut

13. Matei 27, 43.

14. Luca 23, 40–43.

15. Matei 27, 44.

16. Luca 23, 39.

printr-o învoială și să spui că țilharul n-a fost țilhar, dar că dintr-o dată s-a schimbat.

Gîndindu-te¹⁷ la toate acestea, judecă, dar, ca un filozof! Ai pățimit ce-a pățimit Stăpînul Tău? Ai fost ocărit în fața întregii lumi? Dar nu ca El! Ai fost batjocorit? Dar nu ți-a fost batjocorit tot trupul, nici n-ai fost biciuit ca El, nici dezbrăcat ca El! Chiar dacă ai fost palmuit, dar nu atît!

III

Adaugă-mi acum și de cine ai fost batjocorit, pentru ce, cînd și cine! Și ceea ce-i mai cumplit e că în timp ce se petreceau atunci acestea, nimeni nu spunea un cuvînt, nimeni nu dezaproba cele făptuite, ci dimpotrivă toți le încuviințau, toți la fel Îl batjocoreau, cu toții își băteau joc de El ca de un îngîmfat, ca de un înșelător și amăgitor Care nu putea face ce spusese. Așa Îl ocărau; dar El tăcea, dîndu-ne nouă cele mai mari leacuri ale răbdării. Dar noi, deși auzim acestea, nu avem răbdare nici cu slugile noastre, ci sărim și izbim mai tare decît asinii sălbatici. Cînd sîntem ocăriți sîntem cruzi și nemiloși, dar cînd e ocărit Dumnezeu nici nu ne sinchisim. Cu prietenii ne purtăm la fel; dacă ne supără cineva, nu-l suferim; dacă ne ocărăște, ne sîlbăticim mai rău ca fiarele, noi care citim patimile Domnului în fiecare zi. Ucenicul L-a vîndut pe Domnul; ceilalți ucenici L-au părăsit și au fugit; cei cărora le-a făcut bine L-au scuipat; sluga arhierului L-a palmuit; ostașii L-au lovit cu palmele; cei ce erau de față își băteau joc de El și-L ocărau; țilharii îl învinuiau, iar El către nimeni n-a scos nici un cuvînt, ci cu tăcerea i-a biruit pe toți, învățîndu-te cu fapta că de vei îndura cu blîndețe totul vei birui pe toți cei ce-ți fac rău și toți se vor minuna de tine. Căci cine nu se minunează de cel care suferă fără murmur ocările dușmanilor? După cum atunci suferi pe bună dreptate și înduri răul fără să murmuri, lumea te crede că suferi pe nedrept, tot așa cînd suferi pe nedrept, dar te răzvrătești, lumea te bănuiește că suferi pe bună dreptate și ajungi de ocară, ca un prins de război care-și pierde noblețea de se lasă tîrît de mînie. Un om ca acesta nu merită să fie numit liber, chiar de-ar stăpîni mii și mii de robi. Spui că te-a supărat rău cutare? Ei, și ce-i cu asta? Atunci trebuie să-ți arăți filozofia! Și animalele sălbatice stau liniștite cînd nu-i nimeni care să le supere; că nici ele nu se sîlbătesc totdeauna, ci cînd le zădărește cineva. Și noi, deci, ce cîștig avem dacă sîntem liniștiți numai atunci cînd nu ne supără nimeni? Fiarele sălbatice adeseori se înfurie și au dreptate; că se înfurie cînd sînt mișcate și impunse; ele, însă, sînt lipsite de rațiune și sălbatice prin firea

17. De aici începe partea morală: *Despre bunătatea și blîndețea lui Hristos; că a suferit totul în tăcere și că trebuie și noi să L. imităm. Tot aici și împotriva celor ce ocărau și se minie.*

lor. Dar tu, care ai rațiune, spune-mi, ce iertare poți avea cînd te sălbați-cești și te înfurii? Îmi spui că ai suferit o nedreptate, că ai fost jefuit? Dar tocmai pentru aceea trebuie să înduri, ca să cîștigi mai mult. Îmi spui că ți s-a luat slava? Și ce-i cu asta? Cu nimic nu s-au micșorat prin aceasta cele ale tale dacă filozofezi. Iar dacă nu suferi nici un rău, pentru ce te mîinii pe un om care nu ți-a făcut rău, ci, dimpotrivă, bine? Pe cei trîndavi laudele și cinstirile îi fac și mai trîndavi, iar pe cei treji ocările și disprețul îi fac și mai cu luare-aminte. Deci, dacă sîntem cu luare-aminte asupra noastră, cei ce ne ocărăsc ne sînt pricină de filozofie; ceilalți, cei ce ne laudă și ne cinstesc, dimpotrivă ne fac să ne mîndrim, ne umplu de îngîmfare, de slavă deșartă și de moliciune, ne slăbănogesc sufletul. Dovadă sînt părinții că îi țin de rău pe copiii lor mai mult decît îi laudă, ca să nu ajungă niște răi din pricina laudelor; tot așa și dascălii se slujesc de același leac. Deci, dacă trebuie să întoarcem cuiva spatele, apoi să-l întoarcem mai degrabă celor ce ne linguesc decît celor ce ne ocărăsc. Celor ce nu iau aminte la ei înșiși le aduce mai mare vătămare linguşeala decît ocara și e mai greu de stăpînit mîndria pricinuită de linguşeală decît durerea pricinuită de ocară. Plata, apoi, e cu mult mai mare, iar admirația tot pe atît de mare. Într-adevăr, mai minunat lucru este să vezi un om ocărit, care nu face nici o mișcare de împotrivire, decît unul care nu lasă să fie doborît de lovituri și de izbituri.

– Dar cum e cu putință să nu faci nici o mișcare de împotrivire cînd ești ocărit? aș putea fi întrebat.

– Te-a ocărit? Fă-ți semnul crucii pe piept! Amintește-ți de toate cele petrecute în timpul patimilor Domnului și toată durerea ți se stinge. Nu te gîndi numai că te-a ocărit, ci gîndește-te și la binele ce ți l-a făcut cel ce te-a ocărit; și îndată te vei liniști. Dar, mai bine spus, gîndește-te la frica de Dumnezeu și îndată vei fi măsurat și blînd.

IV

În afară de aceasta, ia povață și de la slugile tale. Cînd vezi că sluga ta tace atunci cînd o ocărăști, gîndește-te că e cu putință să filozofezi; osîndește-te atunci pe tine însuși că te-ai înfuriat și în același timp învață-te să nu răspunzi cu ocări la ocări; făcînd așa, n-ai să suferi cînd ești ocărit. Gîndește-te că acela care te ocărăște e un ieșit din minți, un nebun; și gîndind așa, n-ai să te superi cînd te ocărăște; că și îndrăciții ne lovesc, dar nu le răspundem cu lovituri, ci ne este milă de ei. Fă și tu așa! Ai milă de cel ce te ocărăște! Este stăpînit de o fiară cumplită, de minie; de un demon grozav, de furie. Eliberează-l, că-i stăpînit de un demon cumplit și în scurtă vreme se pierde. Așa e boala aceasta; nici n-are nevoie de multă vreme ca să piardă pe cel stăpînit de ea. De aceea și spunea cineva: „Istețimea

mîniei lui este căderea lui"¹⁸. Prin aceasta se arată tirania acestei patimi, că săvîrşeşte în scurtă vreme mari rele şi că nu are nevoie de multă zăbavă. Mînia ajunge de nedorît dacă pe lîngă puterea ei o mai laşi să te stăpînească şi multă vreme. Aş vrea să vă arăt cum este cel ce se mînie şi cum este cel ce filozofează; aş vrea să aduc înaintea voastră gol şi sufletul unuia şi sufletul altuia. Aţi vedea că sufletul unuia seamănă cu o mare învălurată, iar al celuilalt cu un port scăpat de frămîntare. Sufletul celui din urmă nu-i frămîntat de aceste duhuri rele; le potoleşte cu uşurinţă. Cei ce-l ocărăsc fac totul ca să-l supere; dar cînd văd că nădejdea lor e dezminţită se potolesc şi ei şi pleacă îndreptaţi. Nu e cu putinţă ca un om care se mînie să nu se osîndească pe el însuşi; dimpotrivă, cel ce nu se mînie n-are ce să-şi reproşeze. Ai de muştrat pe cineva? Fă aceasta fără mînie. De faci aşa, n-ai nici o neplăcere. Dacă voim, avem în noi înşine toate bunătăţile şi cu harul lui Dumnezeu ne sîntem de ajuns nouă înşine pentru liniştea şi slava noastră. Pentru ce ceri slavă de la altul? Cîsteşte-te pe tine însuşi şi nimeni nu va putea să te necinstească. Dar dacă te necinsteşti pe tine însuşi, nu vei fi cinstit chiar de te-ar cinsti toată lumea. După cum dacă nu ne facem nouă înşine rău, nimeni nu poate să ne facă rău; tot aşa dacă nu ne ocărîm pe noi înşine, nimeni nu poate să ne facă de ocară. Să ne închipuim un om minunat şi mare; să-l numească toţi desfrînat, hoţ, jefuitor de morminte, ucigaş, tîlhar de drumul mare. Acela însă să nu se mînie, să nu se revolte, nici să se simtă cu ceva pe conştiinţă. Va simţi, oare, vreo ocară? Niciuna!

– Cum, dacă o mulţime de lume are o astfel de părere despre el?

– Nici aşa nu-i insultat, ci aceia se fac pe ei înşişi de ocară socotind aşa pe un om ca acela. Spune-mi, dacă cineva ar socoti că soarele e întunecos, pe cine a făcut de ocară: pe soare sau pe el? Negreşit pe el, pentru că toată lumea l-ar socoti sau orb sau nebun. Tot aşa se fac de ocară pe ei înşişi şi cei care socotesc pe cei răi buni şi pe cei buni răi. De aceea trebuie să ne dăm cît mai multă silinţă să avem o conştiinţă curată, să nu dăm prilej de bănuială rea, nici să ni se găsească părţi slabe. Şi dacă alţii ar vrea totuşi s-o facă pe nebunii, cînd noi sîntem dreپţi şi cinstiţi, să nu ne îngrijim prea mult de asta, nici să ne supărăm. Omul bun nu este vătămat cu nimic de este bănuیت de fapte rele, dar cel ce bănuieşte în zadar şi fără temei, acela se vatămă cumplit; la fel şi cu omul rău; dacă se spune despre el că e un om bun, nu cîştigă nimic din

asta, ci dimpotrivă osînda i se mărește, iar trîndăvia îi crește și mai mult; dacă însă i se spune că e un rău, e cu puțință să se umilească și să-și recunoască păcatele; dar dacă i se trec sub tăcere păcatele, atunci ajunge de nu mai simte că păcătuiește. Dacă păcătoșii se pocăiesc cu greu, chiar cînd toată lumea îi ține de rău, cînd vor mai putea deschide ochii cei ce trăiesc în păcate, cînd nu numai că nu sînt ținuți de rău, dar mai sînt și lăudați? N-ai auzit că și Pavel a ținut de rău pe corinteni, că prin încuviințările și laudele lor nu numai că nu l-au făcut pe cel desfrînat să-și recunoască păcatul, ci l-au făcut să și stăruiască în păcat?¹⁹

De aceea, vă rog, să nu ținem seamă de părerile oamenilor, nici cînd ne ocărăsc, nici cînd ne laudă. Să urmărim un singur lucru; nu ne știm cu nici un păcat pe cuget și nici să ne facem de ocară pe noi înșine. Făcînd așa, ne vom bucura și în veacul de acum și în cel ce va să fie de multă slavă, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

19. *I Cor.* 5, 1-2.

„Iar din ceasul al șaselea întuneric s-a făcut peste tot pământul pînă la ceasul al nouălea. Iar în ceasul al nouălea a strigat Iisus cu glas mare și a zis:

„Eli, Eli, lama sabahtani!”, adică: „Dumnezeul Meu, Dumnezeu Meu, pentru ce M-ai lăsat?” Iar unii din cei ce stăteau acolo, auzind, ziceau: „Pe Ilie strigă Acesta!” Și îndată alergînd unul din ei și luînd un burete, l-a umplut cu oțet și punîndu-l într-o trestie I-a dat să bea”¹

I

Acesta este semnul pe care iudeii îl ceruseră mai înainte și pe care Hristos li-l făgăduise să-l dea, zicînd: „*Neam viclean și desfrînat semn cere și semn nu i se va da lui decît semnul lui Iona proorocul*”², adică crucea, moartea, îngroparea și învierea. Și iarăși, în alt chip, pentru a arăta puterea crucii, a spus: „*Cînd veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sînt*”³. Cu alte cuvinte a spus așa: Cînd Mă veți răstigni și veți socoti că M-ați biruit, atunci mai cu seamă veți cunoaște puterea Mea!” Da, după răstignire, Ierusalimul a fost dărîmat, jertfele de la templu au încetat, iudeii și-au pierdut și statul și libertatea, predica Evangheliei a înflorit și pînă la marginile lumii cuvîntul s-a lățit; pământul și marea, lumea locuită și pustia propovăduiesc neîncetat puterea lui Hristos.

Despre aceste fapte minunate vorbesc cele ce s-au petrecut atunci în timpul răstignirii, cînd s-a făcut întuneric peste tot pământul. Și e cu mult mai minunat că aceasta s-a săvîrșit cînd era pironit pe cruce decît dacă s-ar fi săvîrșit cînd mergea pe pămînt. Și nu e numai lucru minunat că s-a făcut întuneric, ci și că s-a făcut din cer, așa cum cereau iudeii. Și semnul acesta, întunericul, s-a întins peste întreaga lume, cum niciodată mai înainte nu s-a întîmplat, decît doar în Egipt, cînd aveau să săvîrșească Paștele⁴. Că și Paștele acela a fost o preînchipuire a Paștelui nostru.

1. Matei 27, 45-48.

2. Matei 12, 39.

3. Ioan 8, 28.

4. Ieș. 10, 21-23.

Uită-te când s-a petrecut semnul acesta! În amiaza zilei, când peste întreaga lume era zi, ca să-l afle toți cei ce locuiesc pământul. Semnul acesta era în stare să-i întoarcă pe iudei nu numai prin măreția minunii, ci și prin săvîrșirea lui la bună vreme. Întunericul s-a săvîrșit după ce s-a sfîrșit toată nebunia și batjocura lor nelegiuită, când li s-a potolit mînia, când au pus capăt rîsului, când s-au săturat de batjocorit, după ce au grăit tot ce le-a plăcut. Atunci s-a arătat întunericul, ca măcar așa să lase mînia și să cîștige de pe urma minunii. Mai mare minune era să săvîrșească semnul acesta fiind pe cruce decît să Se coboare de pe cruce. De-ar fi socotit iudeii că Hristos a făcut semnul acesta, ar fi trebuit să creadă în El și să se teamă; iar de-ar fi socotit că nu l-a făcut El, ci Tatăl, ar fi trebuit să se pocăiască, că întunericul era, doar, un semn că Tatăl S-a mîniat din pricina celor săvîrșite de ei.

Că întunericul n-a fost o eclipsă de soare, ci mînie și urgie, se vede nu numai din cele spuse, ci și din timpul cît a ținut întunericul. A ținut trei ceasuri; iar eclipsa nu ține decît cîtăva vreme. Și știi asta cei ce au văzut o eclipsă de soare; că au fost eclipse și în timpul vieții noastre.

Dar așa putea fi întrebare:

– Pentru ce nu s-au minunat toți oamenii și nici nu L-au socotit Dumnezeu?

– Pentru că neamul omenesc era stăpînit atunci de multe păcate, de multă răutate. Minunea aceasta a fost una singură și a trecut îndată ce s-a întîmplat; nimănui nu i-a trecut prin minte să-i caute pricina. Mare putere are obișnuința și prejudecata necredinței! Oamenii de pe vremea aceea nici nu și-au dat seama pentru ce s-a făcut atunci întuneric; au socotit poate că întunericul acela se datora unei eclipse sau unei alte rînduieli a firii. Pentru ce te minunezi de oamenii din lumea întreagă, care nu știau nimic de cele ce se petreceau la Ierusalim, când chiar cei care erau în Iudeea, din pricina nepăsării lor, n-au cercetat pricina întunericului de atunci; că ei, după ce văzuseră atîtea minuni, încă mai stăruiau în a-L ocări, deși Domnul le arătase destul de lămurit că El făcuse minunea aceasta. De aceea El și grăiește după ce s-a luat întunericul; tocmai pentru ca iudeii să afle că este încă viu, că El a adus întunericul, ca și prin asta să se facă mai buni. Și a grăit: „*Eli, Eli, lama sabahtani!*” ca să vadă iudeii că cinstește pe Tatăl pînă la cea din urmă suflare, că nu este împotriva lui Dumnezeu. De aceea a și dat drumul la cuvinte profetice, mărturisind Vechiul Testament pînă în cel din urmă ceas. Și n-a dat drumul numai la cuvinte profetice, ci și la cuvinte ebraice, ca să fie cunoscute și pricepute de iudei. Prin toate arată acordul Lui cu Tatăl.

Dar uită-te și acum la nerușinarea, la obrăznicia și la nebunia iudeilor! Au crezut că strigă pe Ilie; și îndată I-au dat să bea oțet.

„Iar altul, apropiindu-se cu sulița, I-a împuns coasta”⁵. Poate fi o mai mare ticăloșie? Poate fi o mai mare sălbăcie? Au întins pînă acolo nebunia lor, că au batjocorit și un trup mort.

Tu însă uită-mi-te cum Dumnezeu S-a slujit de nelegiuirile lor pentru mîntuirea noastră. După ce a fost făcută rana, au țîșnit din ea izvoarele mîntuirii noastre.

„Iar Iisus, strigînd cu glas mare, Și-a dat Duhul”⁶.

Despre lucrul acesta spunea: „Putere am să-Mi pun sufletul Meu și putere am iarăși să-l iau”⁷; și: „Eu Însumi îl pun”⁸. De aceea a strigat cu glas mare, ca să arate că se face lucrul acesta cu propria Lui putere.

Evangelhistul Marcu spune că Pilat s-a mirat că a murit așa curînd⁹ și că sutașul pentru aceasta mai cu seamă a crezut, pentru că a murit cu propria Lui putere¹⁰.

Vocea aceasta a sfișiat catapeteasma¹¹, a deschis mormintele¹² și a făcut casa pustie¹³. N-a făcut lucrul acesta ca să aducă ocară templului – cum ar fi putut face asta Cel Ce a spus: „Nu faceți casa Tatălui Meu casă de neguțătorie!”¹⁴, ci ca să le arate iudeilor că sînt nevrednici de templu, că nu merită să stea în el, așa cum s-a întîmplat atunci cînd a dat templul în mîinile babilonienilor. Toate acestea nu s-au făcut numai pentru pricinile de mai sus, ci a fost și o profeție a pustiirii de mai tîrziu a templului, a schimbării slujirii lui Dumnezeu într-o slujire mai mare și mai înaltă. Toate au fost o profeție a puterii Lui.

II

Hristos S-a arătat ca Dumnezeu nu numai prin acestea, ci și prin cele întîmplate după acestea, prin învierea morților¹⁵, prin întunecarea luminii, prin schimbarea stihilor. Pe vremea lui Elisei a înviat un mort care a fost atins de trupul mort al lui Elisei¹⁶; acum glasul lui Hristos i-a înviat pe morți, trupul Lui fiind sus pe cruce. De altfel și cele petrecute pe timpul lui Elisei au fost o preînchipuire a celor de acum. Ca să se creadă acestea, s-au făcut cele de atunci. Și n-au înviat numai morții, ci și pietrele s-au

5. Ioan 19, 34.

6. Matei 27, 50.

7. Ioan 10, 18.

8. Ioan 10, 18.

9. Marcu 15, 44.

10. Marcu 15, 39.

11. Matei 27, 50–51.

12. Matei 27, 52.

13. Matei 23, 38.

14. Ioan 2, 16.

15. Matei 27, 52–53.

16. IV Regi 13, 21.

despicat și pământul s-a cutremurat ca să cunoască iudeii că Hristos putea să-i și orbească, să-i și sfărîme. Cu mult mai mult ar fi putut să le facă asta Cel Ce a despicat pietrele și a umplut de întuneric întreaga lume, dacă ar fi voit; dar n-a voit, ci și-a eliberat minia Sa asupra stihilor, pentru că voia să-i mîntuie pe aceia prin bunătatea Lui; dar ei nu s-au lăsat de nebunia lor. Așa e invidia, așa e ura; nu se opresc cu ușurință. Atunci, pe timpul patimilor, s-au purtat cu neobrăzare față de cele ce vedeau; după aceea, după ce a înviat, cu toate peceteile puse și cu toată paza ostașilor, cînd au auzit de la paznici că a înviat, au dat argint ca să strice și pe alții și să fure și temeiul învierii. Nu te minuna, dar, dacă și după înviere iudeii tot niște nechibzuiți au rămas; totdeauna erau gata să se obrăznicească. Nu te minuna, dar, de aceasta, ci uită-te cîte semne a făcut Domnul: unele în cer, altele pe pământ, altele în templu; prin toate Și-a arătat și supărarea Sa, dar și că cele cu neputință vor fi cu putință, că se va deschide cerul și că lucrurile se vor muta în Sfintele Sfintelor cele adevărate. Iudeii spuneau: „*Dacă ești Împăratul lui Israil, coboară-Te de pe cruce*”¹⁷; Hristos însă a arătat că este Împăratul întregii lumi. Ei ziceau: „*Cel ce dărimi templu și în trei zile îl zidești*”¹⁸; Hristos însă le-a spus că templul va fi cu totul pustiit. Iarăși ei spuneau: „*Pe alții a mîntuit, dar pe Sine nu poate să Se mîntuiască*”¹⁹; Hristos însă, pe cruce fiind, a arătat cu prisosință aceasta în trupul robilor. Mare minune a fost să scoată din mormînt pe Lazăr cel mort de patru zile²⁰, dar cu mult mai mare minune să arate dintr-o dată vii pe cei de mult adormiți. Aceasta este dovada învierii celei ce va să fie. „*Că multe trupuri ale sfinților adormiți au înviat și au intrat în sfînta cetate și s-au arătat multora*”²¹. S-au arătat în Ierusalim multor oameni ca să nu pară o nălucire învierea lor.

„*Și sutașul a slăvit atunci pe Dumnezeu, zicînd: „Cu adevărat omul acesta drept a fost!” Iar mulțimile, care erau de față la priveriște, bătîndu-și piepturile lor, se întorceau*”²². Atît de mare era puterea Celui răstignit, că după atîta bătaie de joc, după atîta batjocură, sutașul și mulțimile s-au pocăit. Unii spun că sutașul acesta, întărindu-se mai pe urmă în credință, a murit mucenic²³.

„*Și erau acolo femei multe privind de departe, care Îl urmaseră slujindu-I Lui: Maria Magdalena și Maria lui Iacov și a lui Iosif și mama fiilor lui Zevedeu*”²⁴.

17. Matei 27, 42.

18. Matei 27, 40.

19. Matei 27, 42.

20. Ioan 11, 42-43.

21. Matei 27, 52-53.

22. Luca 23, 47-48.

23. Numele lui este Longhin, prăznuit de Biserică la 16 octombrie.

24. Matei 27, 55-56.

Femeile priveau cele ce se petreceau; femeile care suferiseră alături de El, care plînseseră pentru El. Uită-te cît de mare e stăruința lor! I-au urmat slujindu-L și au fost de față și în mijlocul primejdiilor. De aceea au și văzut totul: cum a strigat, cum Și-a dat sufletul, cum s-au despicat pietrele și pe toate celelalte. Și ele au fost cele dintîi care L-au văzut pe Iisus înviat; și neamul acesta femeiesc osîndit, neamul acesta, el s-a bucurat cel dintîi de vederea bunătăților; neamul acesta femeiesc a arătat bărbăție; ucenicii au fugit, dar femeile au rămas.

– Cine erau aceste femei?

– Mama lui Hristos, pe care evanghelistul Matei o numește mama lui Iacov și celelalte. Un alt evanghelist spune că și mulți oameni plîngeau și-și băteau pieptul de cele întîmplăte²⁵. Tocmai aceasta arată cruzimea iudeilor; rideau de cele ce storceau altora lacrimi; nici mila nu i-a muiat, nici frica nu i-a oprit. Toate cele petrecute atunci erau semne de mare mînie; nu erau semne întîmplătoare, ci toate semne de mînie: întunericul, pietrele despicate, catapeteasma sfîșiată la mijloc, cutremurul pămîntului. Mînia Domnului a fost cumplită.

„Și venind Iosif a cerut trupul”²⁶.

Acest Iosif este acela care mai înainte era ucenic al lui Iisus, dar într-ascuns²⁷. Acum însă după moartea lui Hristos, are mare îndrăzneală. Nu era un om neînsemnat, nici un necunoscut, ci făcea parte din sfat, era un om de seamă; de aici mai ales se poate vedea curajul lui. Se dădea pe sine morții și-și atrăgea ura tuturor prin dragostea sa pentru Iisus și prin îndrăzneala de a-I cere trupul. Și nu s-a oprit pînă n-a reușit. Dragostea și curajul lui se văd nu numai de acolo că a luat trupul și l-a îngropat cu multe cheltuieli, ci și de acolo că l-a îngropat în mormîntul său cel nou²⁸. Și nu s-a rînduit la întîmplare îngroparea lui Hristos într-un mormînt nou, ci ca să se înlătore orice umbră de bănuială că a înviat altul în locul Lui.

„Și erau acolo Maria Magdalena și cealaltă Marie, șezînd în fața mormîntului”²⁹.

– Dar pentru ce au mai rămas ele stînd în fața mormîntului?

– N-aveau încă despre Hristos ideea mare și înaltă pe care trebuiau s-o aibă. De aceea au și adus miruri și stăteau la mormînt ca să vadă unde-L pun, pentru a veni să ungă trupul Lui îndată ce se va fi potolit mînia iudeilor.

25. Luca 23, 48.

26. Matei 27, 58.

27. Ioan 19, 38.

28. Matei 27, 59-60.

29. Matei 27, 61.

III

Ai văzut curajul femeilor? Ai văzut dragostea lor? Ai văzut măreția sufletului lor și în fața banilor și în fața morții?

Să imităm³⁰, dar, bărbaților, pe femei! Să nu lăsăm pe Iisus în necazuri și nevoi! Femeile acelea au cheltuit atîția bani și și-au pus viața în primejdie chiar cînd Iisus era mort; noi însă – iarăși vă voi grăi de aceleași lucruri –, noi nu-L hrănim cînd îl vedem flămînd, nici nu-L îmbrăcăm cînd Îl vedem gol, ci trecem pe lîngă El cînd vedem că ne întinde mîna. Și totuși, dacă L-ați vedea pe Hristos, fiecare s-ar goli de toate averile lui. Dar și acum tot El este. Că El a spus: „Eu sînt cel sărac!” Pentru ce, dar, nu vă goliți de toate averile voastre. Și acum Îl auzi, spunîndu-ți: „*Mie Mi-ați făcut!*”³¹. Nu-i nici o deosebire dacă dai acestuia sau Aceluia. Nu vei avea o răsplată mai mică decît femeile care L-au hrănit atunci, ci cu mult mai mare. Dar nu fremățați! Chiar dacă L-ai hrăni pe Hristos, faci mai puțin lucru, pentru că vederea Lui este în stare să moaie și o inimă de piatră, decît de a hrăni pe un sărac, pe un beteag, pe un gîrbov, numai pentru că Hristos a spus că acela care dă săracului Lui Îi dă. Dincolo vederea și vrednicia Celui pe Care-L vezi împarte cu tine fapta ta; dincoace, întreaga faptă revine iubirii tale de oameni, bunătății tale. Dai mai mare dovadă de respect față de Hristos cînd, de dragul spuselor Lui, ai grijă de fratele tău și-l ajuți în toate nevoile lui. Ajută-l, dar, crezînd în Cel Ce a primit și a spus: „*Mie Îmi dai!*”³². De nu I-ai fi dat Lui, nu te-ar fi învrednicit de împărăția cerurilor; de nu I-ai fi întors Lui spatele, nu te-ar fi trimis în iad! Dar pentru că El e Cel disprețuit, de aceea mare e și păcatul. Tot așa și Pavel pe Hristos Îl prigonea cînd prigonea pe ucenicii Lui; de aceea i-a și spus: „*Pentru ce Mă prigonești?*”³³ Cînd dăm deci celor săraci, să avem o astfel de stare sufletească ca și cum I-am da lui Hristos. Că mai vrednice de credință sînt cuvintele Lui decît văzul nostru. Cînd vezi un sărac, adu-ți aminte de cuvintele Lui care-ți arătau că El este cel hrănit și miluit. Chiar dacă săracul pe care-l vezi nu este Hristos, totuși sub chipul acestui sărac El primește, El cerșește. Spui că te rușinezi cînd auzi că Hristos cerșește? Rușinează-te mai degrabă cînd nu dai celui ce cerșește! Aceasta e rușine, aceasta e pedeapsă și osîndă. Cerșitul Lui e semnul bunătății Lui. De aceea trebuie să ne și lăudăm cu el. Dar nedatul tău este semnul neomeniei tale. Dacă nu crezi acum că, întorcînd spatele

30. De aici începe partea morală: *Despre milostenie. Trebuie să vorbim în fiecare zi de milostenie, pînă ce o săvîrșim. Tot aici îi muștrare, că prin cuvintele și faptele noastre necurate am prefăcut biserica în grajd pentru mîgari și cămile.*

31. Matei 25, 40.

32. Matei 25, 42.

33. Faptele 9, 4.

unui sărac, întorci lui Hristos spatele, vei crede atunci cînd aducîndu-te în fața întregii lumi, îți va spune: „*Întrucît n-ai făcut acestora, nici Mie nu Mi-ai făcut!*”³⁴. Dar să nu dea Dumnezeu să auzim cuvintele acestea, ci, crezînd acum și făcînd rod, să auzim cuvintele acelea pline de fericire care ne duc în împărăția cerurilor.

Poate că cineva îmi va spune:

– În fiecare zi ne vorbești de milostenie și de iubirea de oameni!

– Da! În fiecare zi! Și nu voi înceta de a vă vorbi. Dar chiar dacă ați face milostenie, nici atunci n-ar trebui să încetez, ca să nu vă trîndăviți. Da, e drept, aș vorbi mai puțin dacă v-aș vedea că dați milostenie; dar pentru că n-ați ajuns nici pînă la jumătate de măsură, nu trebuie să-mi spuneți mie lucrul acesta, ci vouă! Cînd mă țineți de rău că vă vorbesc mereu de milostenie, vă asemănați cu un copil care, pentru că nu învață să facă litera a, deși i se spune de nenumărate ori, ține de rău pe dascălul lui că îi bate mereu capul cu această literă. Cine a ajuns datorită cuvintelor mele mai grabnic la milostenie? Cine s-a despărțit de banii și averile sale? Cine a dat jumătate din averea sa? Cine a treia parte? Nimeni! Nu-i, oare, o nebunie să-mi porunciți să nu mai vorbesc de milostenie, cînd voi n-ați învățat milostenia? Ar trebui să faceți cu totul dimpotrivă: dacă aș vrea să încetez să mai vorbesc, voi ar trebui să mă apucați de mîna și să-mi spuneți: „N-am învățat încă să facem milostenie! Pentru ce deci ai încetat de a ne vorbi?” De s-ar întîmpla cuiva să aibă o boală de ochi, iar eu aș fi doctor și l-aș părăsi pentru că n-am reușit mare lucru, deși i-am făcut spălături la ochi, l-am uns cu alifie și i-am dat și celelalte îngrijiri, oare bolnavul n-ar veni la ușa casei mele și n-ar țipa la mine, învinuindu-mă că sînt un trîndav, că l-am lăsat tot bolnav? Oare s-ar mulțumi să-i spun, cînd mă învinuiește: „Ți-am făcut spălături la ochi, te-am uns cu alifii?” Nu, ci îndată mi-ar spune: „Ce folos dacă eu tot sufăr?” Gîndește așa și despre suflet. Ce folos că am uns de multe ori cu untdelemn o mîna chircită și întepenită, dacă n-am putut s-o moi? Oare n-au să-mi audă urechile aceleași muștrări? Și acum bag în baia cuvîntului o mîna chircită și uscată. De aceea n-am să mă opresc pînă ce n-o voi întinde desăvîrșit. Să dea Dumnezeu ca și voi să nu vorbiți de altceva decît de milostenie și acasă și în piață și la masă și noaptea și în vis! Că dacă ne-am îngrijit de milostenie ziua, am visa-o și noaptea.

IV

Ce spui? Spui că vorbesc neconținut de milostenie? Cît aș dori și eu să n-am nevoie să vă sfătuiesc mereu să faceți milostenie, ci să vă vorbesc despre lupta ce o avem de dus cu iudeii, cu păgînii, cu ereticii! Dar

34. Matei 25, 45.

cum e cu puțință să înarmezi pe niște oameni care nu sînt încă sănătoși? Cum poți să duci pe cîmpul de luptă pe niște oameni care au încă răni și buboae? Dacă v-aș vedea sănătoși, v-aș scoate pe cîmpul acela de luptă și ați vedea, cu harul lui Hristos, mii și mii de morți căzuți la pămînt, iar capetele lor puse unele peste altele. În alte cărți am scris mult împotriva iudeilor, păgînilor și ereticilor; dar nu pot să sărbătoresc din toată inima această victorie, din pricina nepăsării multora. De-aș birui de mii și mii de ori învățăturile lor, totuși ei mă vor birfi; că vor birfi viața multor creștini, rănile lor, bolile lor sufletești. Cum să mai am curaj să vă duc pe cîmpul de luptă cînd mă stînjeniți și pe mine și sînteți îndată trîniți la pămînt de vrăjmași și făcuți de rușine? Mîna unuia suferă și e zgîrcită la dat. Cum va putea unul ca acesta să țină în mîna scutul și să se apere, ca să nu fie rănit de baț jocurile cele pline de cruzime? Picioarele altora tremură, a tuturor acelor care urcă scările teatrelor și se duc în locuințele femeilor stricate. Cum vor putea aceștia să se țină pe picioare în luptă și să nu fie aruncați la pămînt de păcatele desfrînării lor? Altul suferă de ochi, îi sînt ochii betegi și nu vede bine; e plin de destrăbălare, atacă cinstea femeilor și strică casele oamenilor. Cum va putea unul ca acesta să privească în față pe dușmani? Cum va putea să mînuiască sulița, să sloboadă săgețile cînd este pișcat din toate părțile de fapte de rușine? Poți vedea apoi pe mulți bolnavi de stomac, tot așa de bolnavi ca și hidropicii; aceștia sînt stăpîniți de lăcomia pîntecelui și de beție. Cum voi putea să-i duc la război pe acești bețivi? Gura altuia e putredă; o gură ca aceasta au cei ce se minie, cei ce ocărăsc, cei ce clevetesc. Cum va putea unul ca acesta scoate la luptă strigăte de război? Cum va putea face vreo faptă mare, vreo faptă de vitejie cînd este și el beat de o altă beție, care stîrnește rîsul dușmanilor? De aceea în fiecare zi am să trec prin tabăra aceasta ca să tămăduiesc rănile și să vindec plăgile. Dacă vă veți trezi și veți ajunge destoinici să doborîți pe dușmani, vă voi învăța și meșteșugul de luptă, vă voi arăta cum trebuie să întrebuințați armele; dar, mai bine spus, atunci chiar faptele voastre vor fi armele voastre, că toți dușmanii își vor pleca îndată capetele, dacă veți fi milostivi, buni, pașnici, nerăzibunători și dacă veți săvîrși și celelalte fapte de virtute. Dacă unii se vor împotrivi, atunci voi adăuga și eu armele mele și vă voi aduce pe voi ca pildă. Dar așa cum stau lucrurile voi mă opriți din drumul acesta. Uitați-vă! Spunem că Hristos a făcut lucruri mari, că a făcut din oameni îngeri; dar cînd ni se cere socoteală de spusele noastre, cînd ni se poruncește să dăm dovadă din turma noastră, rămînem cu gura închisă. Mă tem ca nu cumva în loc de îngeri să scot din staul porci și armăsari înnebuniți după iepe. Știu că vă dor cuvintele mele, dar nu le spun împotriva tuturor, ci împotriva celor

vinovați; dar, mai bine spus, nici împotriva lor, dacă se trezesc, ci pentru ei. Așa însă toate s-au pierdut, toate s-au stricat; și biserica nu se deosebește întru nimic de un staul de vite, de un țarc de măgari, de un țarc de cămile. Umblu să caut o oaie și nu o văd. Toți azvîrl din picioare ca niște cai și ca niște asini sălbatici și umplu de băligar totul din biserică. Că așa sînt vorbele ce le grăiesc unii către alții. Dacă ai putea auzi cele grăite de bărbați și de femei cînd sînt în biserică, ai vedea că sînt mai necurate cuvintele lor decît băligarul cailor și asinilor. De aceea, vă rog, schimbați-vă obiceiul acesta urît, ca să miroasă biserica a mir. Acum însă aducem în biserică numai mirosurile acelea care ne desfătează simțurile și nu ne sinchisim deloc de necurătenia sufletească, pentru a o curăți și îndepărta. Și care-i folosul? N-am batjocori atît de mult biserica dacă am aduce în ea băligar, cît o batjocorim, cu vorbele noastre, grăind unii cu alții cît sîntem aici de ciștiguri, de afaceri, de neguțatorii, de cele ce n-au nici o legătură cu mîntuirea noastră. Ar trebui să fie aici coruri de îngeri, să facem din biserică cer, să nu se știe nimic altceva decît de rugăciuni necontenite, de tăcere desăvîrșită pentru ascultarea slujbei și a predicii. Să facem asta cel puțin de acum înainte, ca să ne curățim și viața noastră și să avem parte și de bunătățile cele făgăduite, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

„Iar a doua zi, care este după vineri, s-au adunat arhiereii și fariseii la Pilat, zicînd: „Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a zis, încă fiind viu: „După trei zile Mă voi scula”. Poruncește, dar, să se întărească mormîntul pînă a treia zi, ca nu cumva venind ucenicii Lui să-L fure și să spună norodului că a înviat din morți. Și va fi rătăcirea cea de pe urmă mai mare decît cea dintîi”¹

I

Totdeauna înșelăciunea se prinde în propriile ei lanțuri și fără să vrea dă mînă de ajutor adevărului. Uită-te! Trebuia să se creadă că Hristos a murit, că a fost îngropat și că a înviat. Și despre toate acestea dușmanii Lui ne fac dovada. Uită-te că înseși cuvintele lor ne dau mărturie de toate acestea. Ei spun: *„Ne-am adus aminte că amăgitorul acela, încă fiind viu”*; deci a murit; *„După trei zile Mă voi scula”*. Poruncește, dar, *„să se întărească mormîntul”*; deci a fost înmormîntat; *„Ca nu cumva să vină ucenicii Lui să-L fure”*; deci, dacă va fi întărit mormîntul, nu se va putea face nici o viclenie. Nici una. Prin urmare dovada învierii a ajuns de necontestat tocmai prin cele propuse de voi, nu s-a făcut nici o viclenie, pentru că mormîntul a fost pecetluit. Iar dacă nu s-a făcut nici o viclenie și s-a găsit mormîntul gol, atunci negreșit a înviat. Ai văzut cum arhiereii și bătrînii poporului, chiar fără voia lor, au luptat pentru dovedirea adevărului?

Tu însă uită-mi-te la dragostea de adevăr a ucenicilor! Nu ascund nimic din cele spuse de dușmani, chiar dacă spun lucruri de ocară. Iată Îl numesc pe Hristos *„amăgitor”* și nu o trec sub tăcere.

Cuvintele spuse de arhierei și de farisei lui Pilat arată și cruzimea lor, că nici la moartea Lui n-au pus capăt mîniei, dar și curățenia și dragostea de adevăr a ucenicilor.

Merită apoi să căutăm unde a spus Domnul: *„După trei zile voi învia”*. În toată Evanghelia n-ai să găsești cuvintele acestea așa de deslușit spuse; n-ai să găsești decît pilda cu Iona proorocul². Deci arhiereii și fari-

1. Matei 27, 62-64.

2. Matei 12, 39-40.

seii înțeleseră ce voise să spună Domnul, dar de buna lor voie vicleneau.

– Ce le-a răspuns Pilat?

– „*Aveți strajă! Întăriți cum știți!*” Și pecetluind mormîntul, l-au întărit cu strajă”³.

Pilat n-a lăsat pe ostași să pecetluiască ei singuri mormîntul; aflase ce e cu Hristos și nu voia să le dea vreun ajutor; dar, ca să scape de ei, le-a îngăduit și aceasta, spunîndu-le: „Pecetluiți voi mormîntul cum voiți, ca să nu puteți învinui pe alții”. Dacă ostașii ar fi pecetluit ei singuri mormîntul, arhieriei și cărturarii ar fi putut spune – chiar dacă ar fi fost spusele lor neadevărate și mincinoase; și cum nu le-a fost rușine să spună altele, ar fi putut spune și asta – că ostașii, îngăduind să fie furat trupul, ar fi dat prilej ucenicilor să plăsmuiască cuvîntul despre înviere. Așa însă, întărind ei înșiși mormîntul, nu mai puteau să spună asta.

Ai văzut cum se sîrguiesc arhieriei și fariseii să pună fără voia lor în lumină adevărul? Ei s-au dus la Pilat, ei i-au cerut, ei au întărit mormîntul cu strajă, ca să fie unii altora și învinuitori și martori ai adevărului. Cînd L-au furat ucenicii? Sîmbăta? Dar cum, cînd nu le era îngăduit să se apropie sîmbăta de mormînt? Dar chiar dacă ar fi făcut-o călcînd legea, cum ar fi îndrăznit să se apropie cînd ei erau atît de fricoși? Cum ar fi putut convinge poporul? Ce-ar fi trebuit să spună? Ce-ar fi trebuit să facă? Cu ce tragere de inimă ar fi putut lua apărarea unui mort? Ce răsplată ar fi așteptat? Pe cînd trăia, au fugit îndată ce L-au văzut prins. Ar fi avut, oare, curajul să vorbească despre El după moartea Lui, dacă n-ar fi înviat? Cum s-ar putea susține așa ceva? Se vede de aici că ucenicii nici n-ar fi voit, nici n-ar fi putut să plăsmuiască învierea, dacă Hristos n-ar fi înviat. Hristos le vorbise ucenicilor mult despre înviere, le vorbise adeseori, pînă într-atîta, că chiar iudeii au zis că Hristos spusese: „*După trei zile voi învia*”. Deci dacă n-ar fi înviat, ucenicii s-ar fi socotit negreșit înșelați; și văzîndu-se atacați din pricina Lui de tot poporul și ajunși fără de casă și fără de masă, I-ar fi întors spatele și n-ar fi voit să-I încununeze fruntea cu o astfel de slavă, pentru că fuseseră înșelați și aruncați, din pricina Lui, în cele mai mari primejdii. Nici nu mai este de dovedit! Dacă n-ar fi fost adevărată învierea, nici n-ar fi putut s-o plăsmuiască. Pe ce s-ar fi întemeiat? Pe talentul lor oratoric? Dar erau niște oameni neînvățați! Pe mulțimea banilor? Dar nu aveau nici toiaș, nici încălțăminte. Pe faima neamului? Dar erau oameni de jos și din oameni de jos. Pe măreția locului lor de naștere? Dar erau niște sate neînsemnate. Pe mulțimea numărului lor? Dar nu erau mai mult de unsprezece oameni și aceștia împrăștiați. Pe făgăduielile învățătorului? Care făgăduieli? Dar dacă n-a înviat, nici făgăduielile nu mai puteau fi vred-

nice de credință. Cum ar fi putut înfrunta un popor înfuriat? Dacă verhovnicul apostolilor n-a putut înfrunta cuvintele unei femei care stătea la poartă, și dacă toți ceilalți ucenici s-au împrăștiat cînd L-au văzut legat, cum s-ar mai fi gîndit să meargă pînă la marginile lumii și să sădească o învățătură plăsmuită despre înviere? Dacă Petru n-a putut înfrunta amenințarea unei femei, iar ceilalți ucenici au fugit la vederea lanțurilor, cum ar fi putut înfrunta pe împărați, pe dregători și popoare, care aveau și săbii și grătare și cuptoare aprinse și-i amenințau cu mii și mii de primejdii de moarte în fiecare zi, dacă nu s-ar fi putut bucura de puterea și ajutorul Celui înviat? Minuni asemănătoare făcuse Domnul; înviase atîția morți; dar nici una din aceste minuni nu i-a făcut pe iudei să se rușineze, ci au răstignit pe Săvîrșitorul lor. Aveau, oare, să creadă popoarele în învierea lui Hristos numai pe spusele ucenicilor? Nu! Lucrul acesta nu se poate, nu se poate! Că pe toate le-a lucrat puterea Celui înviat!

II

Uită-te la răutatea vrednică de rîs a arhiereilor și fariseilor! „*Ne-am adus aminte*, spun ei, *că amăgitorul Acela a zis încă pe cînd trăia: „După trei zile voi învia”*”. Dacă era un amăgitor și un lăudăros mincinos, pentru ce vă temeți, pentru ce alergați de colo-colo, pentru ce atîta rîvnă? „*Ne temem*, spun ei, *ca să nu-l fure cumva ucenicii și să înșele mulțimea*”. Și s-a arătat, doar, că asta n-ar fi fost deloc o dovadă; dar răutatea este chițibușară și nerușinată; face lucruri nechibzuite. Au poruncit să întărească mormîntul trei zile, ca și cum ar fi luptat pentru apărarea învățăturilor lui Hristos. Voind să arate și mai departe că este un amăgitor, și-au întins răutatea lor pînă la mormînt. Și Hristos a înviat mai devreme, ca să nu poată spune arhiereii că nu Și-a împlinit cuvîntul și că a fost furat. N-a fost un lucru lipsit de valoare că a înviat mai devreme; dar dacă învia mai tîrziu, ar fi fost pusă la îndoială învierea. Ce n-ar fi putut să zică și să răsică, deși pe nedrept, dacă Hristos n-ar fi înviat atunci cînd ostașii stăteau la mormînt și păzeau mormîntul, ci după trei zile, după plecarea ostașilor? Pentru aceea deci Hristos a înviat înainte de împlinirea celor trei zile. Trebuia să învieze atunci cînd ostașii erau acolo, cînd păzeau mormîntul; trebuia deci să învieze chiar înăuntru celor trei zile. Dacă ar fi înviat după trecerea celor trei zile și după plecarea ostașilor, învierea ar fi putut fi pusă la îndoială. De aceea a și îngăduit să se pecetluiască mormîntul așa cum voiau și să pună de pază și ostași. Și nu le-a păsat arhiereilor și fariseilor că fac asta simbăta, că lucrează; ei aveau ochii îndreptați numai într-o singură parte: să-și îplinească răutatea lor. Nădărdiau că prin asta vor birui. Dar fapta aceasta a lor era semnul celei mai mari

nechibzuințe. Semn că erau zguduiți de o puternică frică. Cei care L-au prins cînd era viu se tem de El cînd e mort. Și ar fi trebuit, dacă Hristos era un simplu om, să prindă curaj, acum cînd e mort. Dar ca să afle arhieriei și fariseii că cele ce a pătimit Hristos, pe cînd trăia, le-a pătimit de bună voie, iată că Domnul îngăduie să I se pună pecete, piatră și strajă; dar n-au putut să-L țină în mormînt. Un singur lucru reușesc să facă: să facă cunoscut mormîntul și să fie crezută prin aceasta învierea.

Și stăteau ostașii la mormînt, iar iudeii, alături de ei.

„Iar foarte tîrziu sîmbăta, cînd se lumina spre ziua întîia a săptămînii, au venit Maria Magdalena și cealaltă Marie să vadă mormîntul. Și iată cutremur mare s-a făcut, că îngerul Domnului pogorîndu-se din cer și venind a prăvălit piatra de pe ușa mormîntului și ședea deasupra ei. Și era înfățișarea lui ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada”⁴.

După înviere a venit îngerul.

– Dar pentru ce a venit și a ridicat piatra?

– Pentru femei; că ele atunci l-au văzut pe înger la mormînt. Deci, ca să creadă că a înviat, femeile văd mormîntul gol, fără trup. De aceea îngerul a ridicat piatra, de aceea s-a făcut și cutremurul, ca să le ridice din gîndurile lor, să le trezească. Ele veniseră ca să ungă trupul Domnului; și aceasta se făcea noaptea; și poate că unele chiar dormitau.

– Pentru ce le spune îngerul:

„Nu vă temeți voi!”⁵

– Pentru ca să le scape mai întîi de frică; apoi le vorbește de înviere. Cuvîntul „*voi*” arată cîntea deosebită ce le-o dă îngerul; totodată arată că cele mai grele pedepse vor veni peste cei ce au îndrăznit să-L răstignească, dacă nu se pocăiesc. Îngerul le spune: „*Nu voi trebuie să vă temeți, ci cei care L-au răstignit!*” Scăpîndu-le deci de frică și prin cuvintele lui și prin înfățișarea lui – că era luminos la înfățișare și aducea niște binevestiri ca acelea –, îngerul a adăugat spunînd:

„Știu că pe Iisus cel răstignit căutați”⁶.

Îngerul nu se rușinează să-L numească răstignit; că răstignirea este capul bunătăților.

„S-a sculat”⁷

De unde se vede?

„Precum a zis”⁸

4. Matei 28, 1–3.

5. Matei 28, 5.

6. Matei 28, 5.

7. Matei 28, 6.

8. Matei 28, 6.

„Dacă pe mine nu mă credeți, le spune îngerul, aduceți-vă aminte de cuvintele Lui! Atunci mă veți crede și pe mine!”

Apoi le dă altă dovadă:

„*Veniți și vedeți locul unde fusese pus!*”⁹

De aceea dăduse la o parte piatra, ca femeile să aibă și de aici dovada învierii.

„*Și spuneți ucenicilor Lui: „Îl veți vedea în Galileea”*”¹⁰.

Le poruncește să binevestească și celorlalți învierea; iar acest lucru le încredințează și mai mult.

Bine a spus: „În Galileea”. Le alungă din suflet neliniștea și teama de primejdii; pentru ca nu cumva frica să le stînjenească credința.

„*Și ieșind ele de la mormînt cu frică și cu bucurie*”¹¹.

Văzuseră un lucru de spaimă și de mirare totodată: un mormînt gol în care văzuseră că fusese pus mai înainte Domnul. De aceea îngerul le-a și dus să vadă mormîntul, ca să fie martore a două fapte: și a mormîntului și a învierii. Că ele se gîndeau: „Nimeni nu L-ar fi putut lua dacă n-ar fi înviat; ostașii erau doar de pază”. De aceea se și bucură, se și minunează; și-și iau și răsplata străduinței lor: sînt cele dintîi care au văzut și au binevestit nu numai cele spuse de înger, ci și cele văzute de ele.

III

Pe cînd ieșeau ele cu frică și cu bucurie,

„*Iată Iisus le-a întîmpinat, zicînd: „Bucurați-vă!” Iar ele l-au cuprins picioarele Lui*”¹².

Cu nespusă bucurie au alergat la El și au luat, și prin atingerea de El, dovada și încredințarea învierii.

„*Și l-au închinat Lui*”¹³.

Ce le-a spus Hristos?

„*Nu vă temeți!*”¹⁴.

Iarăși le scoate și Domnul frica din suflet, deschizîndu-le calea credinței.

„*Ci mergeți și spuneți fraților Mei să meargă în Galileea și acolo Mă vor vedea*”¹⁵.

9. Matei 28, 6.

10. Matei 28, 7.

11. Matei 28, 8.

12. Matei 28, 9.

13. Matei 28, 9.

14. Matei 28, 10.

15. Matei 28, 10.

Uită-te cum și Domnul, prin femei, binevestește ucenicilor! Domnul – lucru pe care l-am spus adeseori – ridică la cinste neamul cel mai disprețuit, neamul femeiesc, îi dă bune nădejdi și-i vindecă durerea.

Care¹⁶ dintre voi n-ar vrea să fie ca acelea și să cuprindă picioarele lui Iisus? Puteți și acum, toți cîți vreți! Puteți să-I cuprindeți nu numai picioarele, ci și mîinile, și capul acela sfînt, împărtaşindu-vă, cu cuget curat, cu înfricoșătoarele taine. Nu numai aici pe pămînt; ci Îl veți vedea și în ziua aceea a judecării, cu slava aceea nespusă, cînd va veni cu popor de îngeri, dacă veți vrea să fiți iubitori de oameni, dacă veți vrea să fiți milostivi și veți auzi nu numai aceste cuvinte: „*Bucurați-vă!*”, ci și cuvintele acelea: „*Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii*”¹⁷. Fiți, dar, milostivi, ca să auziți aceste cuvinte! Iar voi, femeilor, care purtați bijuterii de aur și ați văzut drumul acestor femei, lepădați, chiar tîrziu, boala poștei după aur! Deci, dacă doriți să fiți cu acele femei, schimbați podoaba cu care sînteți împodobite cu podoaba milosteniei. Spune-mi, ce folos ai de pe urma acestor pietre prețioase, de pe urma hainelor țesute cu aur?

– Mi se bucură și mi se veselește sufletul de ele!

– Eu te-am întrebat de folos, iar tu mi-ai vorbit de pagubă. Nimic nu este mai păgubitor ca a te interesa de bijuterii de aur, a te bucura de ele și a-ți lipi inima de ele. Robia aceasta cumplită ajunge și mai amară cînd îți face plăcută robia. De care faptă duhovnicească se va îngriji vreodată cum trebuie, cînd va nesocoti grijile lumești cum se cuvine, o femeie care socotește că merită să se bucure cînd e legată cu aur? Cel care se bucură că stă în închisoare nu va voi niciodată să scape de închisoare. Tot așa și femeia aceasta; ca un prizonier de război, robită de această poftă rea, nu va suferi să audă cu dorul și rîvna cuvenită vorbindu-i-se de cele duhovnicești și nici nu va face vreo faptă bună. Care, dar, îți este folosul de pe urma podoabei acesteia, de pe urma acestei moliciuni?

– Îmi fac plăcere bijuteriile!

– Iarăși mi-ai vorbit de pagubă și de pierzare!

– Dar mă cinstesc mult cei ce mă vād.

– Și ce-i cu asta? O altă pricină de stricăciune, care te face cînd înfumurată, cînd obraznică. Haide, dară, îngăduie-mi să-ți arăt eu pagubele, odată ce tu nu mi-ai spus folosul.

Care sînt, dar, pagubele ce ți le aduc bijuteriile? Grijă e mai mare decît plăcerea. Din pricina asta mulți din cei ce te vād – negreșit din cei legați de pămînt – se bucură mai mult decît tine, care porți aurul și bijuteriile. Tu te împodobești cu podoabe care-ți aduc grijă; aceia își desfă-

16. De aici începe partea morală: *Despre femeile care poartă podoabe de aur și se împodobesc. Cuvînt foarte frumos.*

17. *Matei* 25, 34.

tează privirile fără să aibă vreo grijă. O altă grijă apoi. Ești umilită și invidiată de toți. Vecinele și prietenele, pișcate de invidie, se înarmează împotriva bărbaților lor și dezlănțuie împotriva ta războaie cumplite. Pe lângă aceste pagube, altele: îți cheltuiești tot timpul liber și toată grija cu gătelile; nu te lipești cu toată inima de faptele cele duhovnicești; ești plină de înfumurare, de obraznicie și slavă deșartă; ești legată strîns de pămînt, ți se taie aripile și, în loc de vultur, ajungi cîine și porc. Încetînd de a te mai uita și a zbura la cer, cauți în jos ca porcii; și, cotrobăind prin găurile pămîntului după aur, sufletul tău își pierde bărbăția și libertatea.

Spui că-și întorc oamenii privirile spre tine cînd te arăți în oraș? Dar tocmai pentru asta n-ar trebui să porți aur, ca să nu ajungi spectacol de teatru, ca să nu deschizi gura tuturor bîrfitorilor. Nici unul din cei ce-și întorc privirile spre tine nu te admiră, ci-și bat joc de tine că-ți plac podoabele, că ești o înfumurată, că ești o femeie vanitoasă. Dacă te duci la biserică, nu pleci de acolo fără vreun folos sufletesc, ci cu mii și mii de cuvinte de batjocură, de ocări și de blesteme, nu numai de la cei care te văd, ci și de la profet. Isaia, cel cu mare glas, îndată ce te vede strigă: „*Acestea zice Domnul către fetele cele îngîmfate ale Sionului: „Pentru că au umblat cu grumajii ridicați, pentru că au făcut cu ochiul, pentru că-și tîrăsc hainele cu pășitul picioarelor, pentru că joacă din picioare, Domnul va dezveli podoaba lor și în locul mirosului celui plăcut va fi praf și în loc de briu se vor încinge cu funie”¹⁸. De acestea vei avea parte și tu în loc de podoabă. Că aceste cuvinte n-au fost spuse numai pentru fetele Sionului, ci oricărei femei care face ca ele. Împreună cu profetul Isaia stă acuzator și Pavel, spunînd lui Timotei să poruncească femeilor „*să nu se împodobească cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe*”¹⁹. Deci, în orice împrejurare, îți este vătămătoare purtarea de bijuterii; dar mai cu seamă cînd te duci la biserică, cînd treci printre săraci. Dacă ai căuta să te învinuiești amarnic pe tine însăși, n-ai putea-o face mai bine decît îmbrăcîndu-te cu astfel de haine și podoabe, semn de cruzime și neomenie.*

IV

Gîndește-te cîte stomacuri flămînde lași cu podoabele acestea, cîte trupuri dezbrăcate, cu luxul acesta drăcesc! Cu mult mai bine ar fi să hrănești sufletele celor flămînzi decît să-ți găurești loburile urechilor și să atîrni de urechi, degeaba și fără de rost, hrana a mii și mii de săraci. Este, oare, o slavă să fii bogat? Este, oare, o laudă să porți pe tine bijuterii de aur? Chiar dacă podoabele acestea ar fi cîștigate prin muncă cinstită,

18. *Isaia* 3, 15, 23.

19. *1 Tim.* 2, 9.

totuși vina ta este nespus de mare; gîndește-te însă cît de covîrșitoare este atunci cînd sînt cîștigate cu necinste și nedreptate! Spui că-ți sînt dragi laudele și slava? Dezbracă această podoabă plină de batjocură și toți te vor admira și te vei bucura și de slavă și de plăcere curată; așa însă ești batjocorită și-ți pregătești cu ele multe prilejuri de supărări. Dacă pierzi vreuna din ele gîndește-te cîte necazuri îți pricinuiеști! Cîte slujnice nu-s bătute, cîți oameni nu sînt necăjiți, cîți nu sînt arestați, cîți nu sînt întemnițați! Din pricina podoabelor acestora, judecăți, anchete, mii și mii de blesteme și învinuiri; femeia este blestemată și învinuită de bărbat, bărbatul, de prieteni, iar sufletul, de el însuși.

– Dar bijuteriile nu se pierd!

– Tocmai acest lucru nu este ușor! Dar chiar dacă le-ai feri totdeauna de pierdere și așa păstrate dau multă bătaie de cap, multă grijă și scîrbă și nici un cîștig. Ce venit aduc ele în casă? Ce folos celei ce le poartă? Nici un folos, ci multă urîțenie și învinuiri din toate părțile. Cum vei putea săruta și cuprinde picioarele lui Hristos cînd ești împoțonată așa? Hristos Își întoarce fața de la această podoabă. De aceea a primit să Se nască în casa teslarului; dar, mai bine spus, nici în casa aceea, ci într-o colibă și într-o iesle. Cum vei putea să-L vezi pe El cînd nu ai frumusețea cea poftită de El, cînd nu porți podoaba plăcută Lui, ci una urîtă de El? Cînd te apropii de El nu trebuie să fii împodobită cu astfel de haine, ci îmbrăcată cu virtute. Gîndește-te ce este în definitiv aurul? Nimic altceva decît pămînt și cenușă. Bagă-l în apă și s-a făcut glod! Gîndește-te și rușinează-te cînd faci din glod stăpîn, cînd lași toate și stai lîngă aur, cînd îl porți și-l plimbi pretutindeni, chiar cînd te duci la biserică, atunci cînd mai cu seamă ar trebui să fugi de el. Nu s-a zidit biserica ca să-ți arăți în ea bogăția aceasta, ci bogăția cea duhovnicească. Tu însă, ca și cum te-ai duce la paradă, nu la biserică, așa te împodobești din cap pînă în picioare; imiți pe cele de pe scenă și porți pe tine gunoiul acesta vrednic de batjocură. Din pricina asta sufletele multora se vatămă, iar după terminarea slujbei de la biserică, în case și la mese, ai să auzi pe cei mai mulți vorbind tocmai de gătelile acestea. În loc să spună: „Profetul și apostolul au spus cutare și cutare”, vorbesc de luxul hainelor, de mărimea pietrelor scumpe și de toată împoțoneala celor ce se îmbracă așa. Aceste discuții vă fac și pe voi și pe casnicii voștri trîndavi spre milostenie. Nici unul din voi n-ar dori să rupă repede ceva din aurăriile acestea și să hrănească un flămînd. Cum ai putea hrăni pe un altul cu prețul uneia din aceste bijuterii, cînd tu însăți vrei să duci o viață amară mai degrabă decît să-ți vezi împruținate podoabele? Multe femei se uită la bijuteriile lor ca la niște ființe și țin la ele mai mult decît la copiii lor.

- Doamne ferește! mi se răspunde.

- Arătați-mi asta! Arătați-mi-o prin fapte, pentru că eu văd că acum lucrurile stau cu totul altfel. Care femeie, stăpinită tare de dragostea de giuvaericele, a prefăcut în bani giuvaericelele ei, ca să smulgă din ghearele morții sufletul unui copil? Dar pentru ce vorbesc de sufletul unui copil? Care femeie și-a răscumpărat cu ele sufletul ei pierdut? Dimpotrivă, văd că mulți își vînd în fiecare zi sufletul de dragul bijuteriilor. Dacă li se îmbolnăvește trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică sufletul, nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare și sufletul lor și sufletul copiilor lor ca să le rămînă giuvaericelele, care pier cu timpul și ele. Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanți, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele. Stăpînul de obște al universului a dat deopotrivă tuturor și cerul și cele din ceruri și masa cea duhovnicească. Tu însă nu-i dai Lui nici pe cele pieritoare, ca să fii legat neconținut cu lanțurile acestea cumplite. Din pricina aceasta miile și miile de păcate, din pricina aceasta bărbații ajung niște desfrînați, pentru că voi, femeile, nu-i faceți să trăiască creștinește, nu-i faceți să filozofeze, ci-i învățați să le placă podoabele cu care se împodobesc femeile stricate; din pricina aceasta și cad repede în brațele desfrîului. Dar dacă i-ați învăța să disprețuiască astfel de podoabe și să le facă bucurie castitatea, evlavia și smerenia, n-ar fi prinși cu atîta ușurință în ghearele desfrîului. Poate să se împodobească așa desfrînatele! Ba, chiar mai mult decît atîta, dar nu pentru bărbații voștri!

Obişnuieți, dar, pe bărbații voștri să le placă podoaba aceasta duhovnicească, pe care n-o pot vedea la desfrînate. Mă întrebi cum îl poți face pe bărbatul tău să capete acest obicei? Îndepărtează de la tine găteliile și giuvaericelele și pune-ți podoaba cea duhovnicească. Așa îți vei feri bărbatul de orice pericol, iar tu vei fi prețuită. Dumnezeu te va milui, toți oamenii te vor admira și vei avea parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

„Și mergînd ele, iată unii din străjeri, venind în cetate, au vestit arhierelor toate cele ce se făcuseră. Și adunîndu-se cu bătrînii și ținînd sfat, au dat ostașilor arginți mulți, zicînd: „Spuneți că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe cînd noi dormeam. Și dacă se va auzi la dregător aceasta, noi îl vom îndupleca, iar pe voi vă vom face fără grijă”¹

I

Pentru acești ostași s-a făcut cutremurul acela, ca să-i înspăimînte și să dea mărturie. Lucru ce s-a și întîmplat. Astfel vestea adusă de străjeri nu mai putea fi pusă la îndoială. Unele semne au fost date întregii omeniri, altele numai celor care au fost acolo de față; întunericul a fost dat întregii lumii; îngerul și cutremurul, numai celor de la mormînt.

Cînd ostașii au venit și au vestit pe arhierii – adevărul strălucește mai mult cînd e propovăduit de potrivnici –, le-au dat arginți ca să spună că *„ucenicii Lui au venit noaptea și L-au furat”*.

Cum L-au furat, o, nechibzuiților! Adevărul învierii era prea strălucitor și prea măreț ca să poată fi plăsmuit! Spusa aceasta că L-au furat era de necrezut și nici chip de minciună nu avea. Spune-mi, cum L-au furat ucenicii, cînd ei erau niște oameni sărmani și din popor, care nici nu îndrăzneau să se arate? Nu era, oare, pusă pecete pe mormînt? Nu erau, oare, lingă mormînt atîția paznici, atîția ostași și iudei? Nu se gîndeau, oare, și ei la asta, nu se îngrijeau, nu privegheau, nu aveau grijă să nu fie furat? Dar, în sfîrșit, pentru ce să-L fure ucenicii, ca să născocască dogma învierii? Dar cum le-ar fi trecut prin minte să născocască așa ceva unor oameni cărora le plăcea să trăiască ascunși de lume? Cum ar fi ridicat piatra care era atît de păzită? Cum ar fi putut să se ascundă de atîția oameni? Chiar dacă nu s-ar fi temut de moarte, totuși n-ar fi încercat, în zadar și fără rost, să săvîrșească fapta asta, cînd erau atîția paznici. Că ucenicii mai erau și niște fricoși o arată cele petrecute mai înainte. Cînd L-au văzut prins, toți au fugit. Dacă n-au avut curajul să rămînă lingă El atunci cînd Îl vedeau viu, cum nu s-ar fi

temut acum cînd era mort și înconjurat de o mulțime atît de mare de ostași? Aveau, oare, de deschis o ușă? Trebuia să se ascundă numai de un singur om? Nu! Pe mormînt era pusă o piatră mare care avea nevoie de multe mîini. Aveau dreptate arhieriei să spună: „*Și va fi rătăcirea cea din urmă mai rea decît cea dintîi!*” Împotriva lor au rostit aceste cuvinte! Ar fi trebuit ca, după atîta furie, să se căiască de faptele lor; dar ei se silesc să le întrecă pe cele de mai înainte născocind minciuni vrednice de rîs; cînd era viu, I-au cumpărat singele; după ce a fost răstignit și a înviat, încearcă tot cu bani să facă să piară cuvîntul despre înviere. Tu însă uită-mi-te că sînt prinși tocmai prin cele ce au făcut. Dacă nu s-ar fi dus la Pilat și n-ar fi cerut strajă la mormînt ar fi putut să-și răspîndească minciunile lor cu mai multă nerușinare; dar așa, nu! Așa au lucrat totul ca și cum s-ar fi străduit să-și coasă propriile lor guri. În ce privește pe ucenici, dacă n-au putut să privegheze cu El mai cu seamă cînd au fost ținuți rău de El, cum ar fi putut îndrăzni să-L fure? De ce nu L-au furat mai înainte, mai înainte de a fi pus voi, arhierilor, pază la mormînt? Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure, ar fi putut face asta în prima noapte, cînd mormîntul nu era păzit, cînd nu era nici o primejdie, cînd puteau lucra fără frică. Că arhieriei s-au dus simbătă la Pilat și i-au cerut strajă ca să-L păzească². În cea dintîi noapte nu era nimeni din ei la mormînt.

II

Ce ne spun apoi giulgiurile care fuseseră muiate în smirnă? Și Petru a văzut giulgiurile acestea în mormînt³. Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure nu l-ar fi furat trupul gol; nu numai ca să nu-L facă de ocară, ci și ca să nu mai piardă vremea cu dezbrăcatul și așa să-i scoale pe străjeri și să pună mîna pe ei; mai cu seamă că Domnul fusese uns cu smirnă, o materie care se lipește tare de trup și intră în haine; de aceea nu era ușor să se desprindă giulgiurile de pe trup; iar cei care ar fi făcut aceasta aveau nevoie de multă vreme. Prin urmare și de aici se vede că este de necrezut furtul trupului. Nu cunoșteau, apoi, ucenicii minia iudaică? Nu știau că-și atrag urgia lor? Dar, în sfîrșit, ce-ar fi ciștigat din fapta lor dacă Hristos n-ar fi înviat? Dar arhieriei și bătrînii, știind că au născocit furtul, au dat arginți și au spus: „*Spu-neți că L-au furat și noi vom îndupleca pe dregător*”. Voiau să se răspîndească zvonul acesta, dar au izbit în zadar cu pumnii în adevăr; iar prin cele prin care au încercat să umbrească adevărul, prin acelea l-au făcut, fără voia lor, să strălucească. Chiar spusa arhierilor și

² *Matci* 27, 62-66.

³ *Ioan* 20, 5.

bătrînilor, că ucenicii L-au furat, întărește învierea. Ei înșiși mărturisesc că nu era trupul în mormînt. Cînd înșiși arhieriei și bătrîni mărturisesc că trupul Lui nu era acolo, iar șederea paznicilor lîngă mormînt, giulgiurile și frica ucenicilor arată ca mincinos și neadevărat furtul, urmează că dovada învierii este de nezdruccinat. Totuși arhieriei cei nerușinați, care îndrăznesc orice, căroră li s-a închis gura de atîtea ori, spun: „*Spuneți așa și noi îl vom îndupleca pe dregător și pe voi fără grijă vă vom face*”. Vezi că toți sînt niște stricați? Pilat, care s-a lăsat convins, ostașii, poporul iudeu. Să nu te minunezi dacă banii au biruit pe ostași. Dacă au avut atîta putere asupra ucenicului⁴, apoi cu atît mai ușor asupra lor.

„*Și s-a răspîndit cuvîntul acesta pînă în ziua de azi*”⁵.

Ai văzut iarăși dragostea de adevăr a ucenicilor? Ai văzut că nu se rușinează să spună nici că s-a răspîndit un cuvînt ca acesta împotriva lor?

„*Și cei unsprezece ucenici au plecat în Galileea; și unii s-au închinat, iar alții văzîndu-L s-au îndoit*”⁶.

Mi se pare că aceasta este cea din urmă arătare în Galileea, cînd i-a trimis să boteze. Iar dacă unii s-au îndoit, minunează-te și cu acest prilej de dragostea de adevăr a ucenicilor, că pînă în cea din urmă zi nu-și ascund cusururile. Dar și aceștia s-au încredințat atunci cînd L-au văzut.

Ce le-a spus cînd L-au văzut?

„*Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt*”⁷.

Iarăși le vorbește într-un grai pe măsura înțelegerii omenеști. Că nu primiseră încă Duhul, Care avea să le lumineze mintea.

„*Mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă*”⁸.

Le-a vorbit despre dogme și despre porunci. Nu amintește deloc de iudei, nu vorbește de cele întîmplate, nu ține de rău pe Petru pentru lepădarea sa, nici pe ceilalți pentru fuga lor. Le poruncește să se răspîndească în întreaga lume, încredințîndu-le o singură învățătură, aceea de la botez.

Apoi, pentru că le-a dat o poruncă mare, le dă curaj, spunîndu-le:

„*Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului*”⁹.

Ai văzut iarăși autoritatea cu care le-a vorbit? Ai văzut că și aceste cuvinte au fost spuse pe măsura înțelegerii ucenicilor? N-a spus că are să fie numai cu ei, ci cu toți credincioșii de mai tîrziu – că n-aveau să trăiască

4. Matei 24, 15.

5. Matei 28, 15.

6. Matei 28, 16-17.

7. Matei 28, 18.

8. Matei 28, 19-20.

9. Matei 28, 20.

apostolii pînă la sfîrșitul veacului –, ci le-a vorbit ca unora ce fac un singur corp cu toți credincioșii de mai tîrziu. Domnul le-a spus: „Să nu-mi vorbiți de greutatea însărcinării. Eu, Care fac toate ușoare, sînt cu voi!” Aceasta o spunea adesea și profeților în Vechiul Testament: și lui Ieremia, care punea înainte tinerețea lui, și lui Moise și lui Iezechiel, care șovăiau: „*Eu sînt cu voi!*” Același lucru îl spune acum și ucenicilor Săi. Uită-mi-te aici însă și la deosebirea dintre unii și alții. Profeții, deși au fost trimiși la un singur popor, adeseori refuzau să îndeplinească porunca; apostolii însă n-au grăit nimic asemănător, deși au fost trimiși în toată lumea.

Hristos le amintește apoi și de sfîrșitul lumii, ca să-i atragă și mai mult; să nu se uite numai la greutățile din fața lor, ci și la bunătățile cele viitoare, cele fără de sfîrșit. „Supărările pe care le veți avea, le spune Hristos, se sfîrșesc cu viața aceasta de aici de pe pămînt, așa precum și veacul acesta se va sfîrși; dar fericirea de care vă veți bucura este nemuritoare, așa precum v-am spus de multe ori mai înainte”. Așa, încurajîndu-i și ridicîndu-le cugetele și cu aducerea aminte de ziua aceea, i-a trimis. Că ziua aceea este dorită de cei ce trăiesc făcînd fapte bune, după cum este înfricoșătoare celor ce trăiesc în păcate, pentru că le aduce osîndă.

Dar¹⁰ să nu ne temem numai și să ne cutremurăm de ziua aceea, ci să ne și schimbăm cît mai este vreme și să ne ridicăm din păcate. Putem, dacă voim. Dacă mulți din cei dinainte de venirea harului s-au ridicat din păcate, cu mult mai mult după ce harul a venit.

III

Ce lucru greu ne-a poruncit Hristos? Ne-a poruncit să tăiem munți? Să zburăm prin văzduh? Să trecem Marea Tireniană? Deloc! Ne-a poruncit să ducem o viață așa de ușoară ca să nu avem nevoie de nici o unealtă, ci numai de suflet și de sîrguință. Ce unelte au avut apostolii aceștia, care au săvîrșit atîtea și atîtea fapte mari? N-au mers în toată lumea cu o singură haină și desculți și i-au biruit pe toți? Ce greutate au poruncile Lui? Să nu ai nici un dușman! Să nu vorbești pe nimeni de rău! Faptele potrivnice acestora sînt cu mult mai grele.

– Dar Hristos a spus: „Desparte-te de bani și de averi!”, mi se poate obiecta.

– Această poruncă este grea? Dar Hristos n-a poruncit asta, ci a sfătuit. Dar chiar dacă ar fi o poruncă, ce greutate este să nu porți de

10. De aici începe partea morală: *Nimic greu nu ne poruncește Hristos. Despre iubirea de argint și sărăcie. Tot aici și despre cei ce strălucesc în sărăcia lor, imagine a vieții îngerești.*

colo-colo poveri și griji deșarte? Dar, o, iubire de arginți! Prefaci totul în bani! Din pricina aceasta s-au întors toate pe dos. De ferecești pe cineva, îl ferecești pentru că are bani; de-l vaiți pe cineva, îl vaiți pentru că n-are bani. Toți nu vorbesc de altceva decît de bani: cum s-a îmbogățit cutare, cum a sărăcit cutare. Dacă pleacă cineva în armată, dacă se însoară, dacă învață o meserie, dacă se apucă de orice altceva, nu pune mîna pe lucru pînă ce nu află mai întîi dacă poate ajunge ușor bogat.

Să nu ne sfătuim, oare, cînd sîntem adunați aici, cum putem scăpa de boala aceasta? Nu ne vom rușina de faptele mari ale sfinților părinților noștri, ale celor trei mii¹¹, ale celor cinci mii¹², care au avut toate în comun¹³. Ce cîștig avem de pe urma vieții acesteia dacă nu ne folosim de ea ca să o cîștigăm pe cea viitoare? Pentru ce nu călcați o dată în picioare pe mamona care v-a robit? Pînă cînd veți fi robi banilor? Pentru ce nu iubiți libertatea? Pentru ce nu puneți capăt iubirii de averi? Dacă ați fi robi la oameni ați face totul ca să vă căpătați libertatea, de vi s-ar fîgădui; dar cînd sînteți robi iubirii de argint, nici nu vă gîndiți cum să vă scăpați de robia aceasta amară; și doar nu-i robie mai cumplită ca robia iubirii de argint; tirania ei este foarte amară. Gîndiți-vă ce preț mare a dat Hristos pentru noi! Și-a vărsat sîngele Lui! S-a dat pe Sine Însuși! Voi însă, și după toate acestea, ați căzut; și ceea ce-i mai groaznic e că, chiar vă bucurați de robia aceasta, vă place necinstea și vă este plăcut ceea ce trebuie alungat.

Dar pentru că nu trebuie numai să plîngem și să ne învinuim, ci să ne și îndreptăm, să vedem cum a ajuns plăcută patima aceasta, păcatul acesta.

- Cum dar? Cum a ajuns plăcută?
- Pentru că îmi dă slavă și îmi asigură viața, mi s-ar răspunde.
- Spune-mi cum ți-o asigură?
- Mă asigură că n-am să trăiesc în sărăcie, că n-am să tremur de frig, că n-am să fiu vătămat, că n-am să fiu disprețuit.
- Dar dacă am să-ți dau și eu aceeași asigurare, ai să te desparți de bogăție? Dacă pentru aceasta îți este dragă bogăția și dacă ai avea aceeași asigurare și fără bogăție, atunci ce nevoie ai mai avea de bogăție?
- Dar cum e cu puțință să am toate acestea fără să fiu bogat? aș putea fi întrebat.
- Te voi întreba și eu la rîndul meu: Cum poți să le ai cînd ești bogat? Cînd ești bogat ești nevoit să lingușești pe mulți; și pe dregători

11. *Fapte* 2, 41.

12. *Fapte* 4, 4.

13. *Fapte* 2, 11-45.

și pe oamenii de rînd; ai nevoie de mii și mii de lucruri; trebuie să fii slugarnic, să te temi, să tremuri, să bănuiești ochii invidioșilor, să-ți fie frică de gurile clevetitorilor și de poftele altor iubitori de argint. Sărăcia nu-i așa, ci cu totul dimpotrivă. Este loc neșefuit și sigur, liman neînvîforat, loc de exercițiu și școală a filozofiei, imagine a vieții îngerești. Auziți acestea toți cîți sînteți săraci, dar, mai bine spus, toți cîți doriți să vă îmbogățiți! Nu e o nenorocire să fii sărac, ci să nu voiești să fii sărac. Nu socoti sărăcia o nenorocire și nu va fi o nenorocire. Nenorocirea nu stă în natura sărăciei, ci în judecata oamenilor cu suflet slab. Dar, mai bine spus, chiar m-aș rușina de-aș spune numai atîta despre sărăcie, să spun atît numai că nu-i o nenorocire. Dacă filozofezi, sărăcia îți va fi izvor de mii și mii de bunătăți. Dacă cineva ți-ar oferi o mare dregătorie, demnități politice, bogăție, desfatare, apoi ți-ar oferi și sărăcia și ți-ar da libertatea să alegi ce vrei, negreșit, dacă i-ai cunoaște frumusețea, ai pune îndată mîna pe sărăcie.

IV

Știu că mulți rîd de cuvintele acestea, dar nu mă tulbur, ci vă cer să mă ascultați și veți fi îndată de părerea mea. Mi se pare că sărăcia seamănă cu o fecioară cu bună-cuviință, frumoasă și dulce la chip; iar iubirea de argint, cu o femeie cu chip de fiară, cu Scila¹⁴ și Hidra¹⁵ și cu alte fiare ca acestea, născocite de poeți.

Nu-mi da pildă pe oamenii care grăiesc de rău sărăcia, ci pe cei care au strălucit prin ea! Cu sărăcia Ilie crescut fiind, a fost răpit cu acea fericită răpire; cu sărăcia Elisei a strălucit; cu sărăcia, Ioan Botezătorul, cu sărăcia, toți apostolii; dar din pricina iubirii de argint au fost osîndiți Ahaav, Izabela, Ghiezi, Iuda, Neron, Caiafa. Dar dacă vrei, să nu privim numai la cei care au strălucit în sărăcie, ci să cercetăm însăși frumusețea acestei fecioare. Ochiul este curat și limpede; nu e tulbure, cum e ochiul iubirii de argint, cînd plin de mînie, cînd plin de poftă, cînd răvășit de neînfrînare. Ochiul sărăciei nu-i așa, ci potolit, liniștit; se uită dulce la toți; e dulce ca mierea, plin de bunătate; nu urăște pe nimeni, nu și-l întoarce de la nimeni. Dincolo, unde-s bani, pricină de vrajbă și de mii și mii de lupte. Gura iubirii de argint e plină de ocări, de îngîmfare, de multă mîndrie, de blestem, de viclenie; gura și limba sărăciei sînt sănătoase, pline de neconținute mulțumiri, de binecuvîntări, de cuvinte dulci și iubitoare, de cuvinte de mîngîiere, de laude, de cuvinte bune. Iar dacă ai vrea să vezi și mărimea staturii uneia și a alteia, vei

14. Să se vadă nota 45 de la Omilia IV.

15. Să se vadă nota 38 de la Omilia LXX.

vedea că sărăcia este mai înaltă și mai bine făcută decît bogăția. Nu te minuna că fug mulți de sărăcie! Nechibzuiții fug și de celelalte virtuți.

– Dar săracul e ocărit și disprețuit de bogat, mi se spune.

– Cînd îmi vorbești așa, îmi vorbești tot de lauda sărăciei. Spune-mi, cine-i fericit: Cel ce ocărăște sau cel ocărit? Negreșit cel ocărit. Deci iubirea de argint poruncește să ocărăști, pe cînd sărăcia te îndeamnă să suferi ocara.

– Săracul rabdă de foame, mi se spune.

– Și Pavel a răbdat de foame și a fost flămînd.

– Săracul n-are odihnă.

– Nici Fiul Omului n-a avut unde să-și plece capul¹⁶. Ai văzut pînă unde urcă laudele sărăciei? Ai văzut unde te așază? Lîngă ce bărbați te pune? Ai văzut că te face imitator al Stăpînului? Dacă ar fi fost bine să avem aur, Hristos le-ar fi dat aur ucenicilor Săi, El, Care le-a dat acele bunătăți nespuse. Dar așa, nu numai că nu le-a dat, ci i-a și oprit să aibă aur. Din pricina aceasta și Petru, nu numai că nu se rușinează de sărăcie, ci se și laudă cu ea, zicînd: „*Argint și aur nu am, dar ce am aceea îți dau*”¹⁷. Cine n-ar voi să rostească aceste cuvinte?

– Negreșit că toți, mi-ai răspunde, poate.

– Atunci aruncă argintul, aruncă aurul!

– Și dacă-l arunc, voi dobîndi puterea lui Petru?

– Spune-mi, ce l-a făcut fericit pe Petru? Că a înzdrăvenit un olog? Nu! Nicidecum! Ci că n-a avut averi! Lucrul acesta i-a pricinuit cerul. Mulți din cei ce au făcut averi au ajuns în iad, dar cei care au aruncat aurul și argintul au dobîndit împărăția. Și aceasta afl-o chiar de la Petru. Două lucruri a spus el. Unul: „*Aur și argint n-am*”; al doilea: „*În numele lui Iisus Hristos scoală-te și umblă*”¹⁸. Ce l-a făcut pe Petru strălucitor și fericit? Însănătoșirea ologului sau aruncarea banilor? Răspunsul caută-l chiar din gura Celui Ce răsplătește, din gura lui Hristos! Ce-a spus El bogatului care căuta viața veșnică? Nu i-a spus: „Însănătoșează ologi!”, ci: „*Vinde-ți averile tale și le dă săracilor și vino și urmează Mie și vei avea comoară în ceruri*”¹⁹. Petru iarăși n-a spus: „*Iată în numele Tău am scos demoni*”, deși-i scosese, ci: „*Iată am lăsat toate și Ți-am urmat Ție! Ce va fi nouă oare?*”²⁰ Iar Hristos, din nou, răspunzîndu-i la această întrebare, n-a spus: „Dacă cineva însănătoșează un olog”, ci: „*Oricine a lăsat case și țărîni va primi însutit în veacul acesta și va moșteni viața veșnică*”²¹.

16. Matei 8, 20.

17. Fapte 3, 6.

18. Fapte 3, 6.

19. Luca 18, 22.

20. Matei 19, 27.

21. Matei 19, 29

Și noi, dar, să-l imităm pe Petru, ca să nu fim rușinați, ci să ne înfățișăm cu îndrăznire în fața scaunului de judecată a lui Hristos, ca să-L facem să fie cu noi, după cum a fost și cu ucenicii Lui. Va fi și cu noi, cum a fost și cu ucenicii Lui, dacă voim să-i imităm pe ei, dacă vom fi rîvnitorii vieții și traiului lor. Pentru aceste fapte Dumnezeu te încunează și te proclamă; nu-ți cere să înviezi morți, nici să îndrepți ologi. Nu acestea ne fac să ajungem asemenea lui Petru, ci aruncarea averilor. Aceasta-i fapta mare a apostolului Petru. Spui că nu poți să le arunci? Dimpotrivă, e totul cu puțință! Dar dacă nu vrei, nici nu te silesc, nici nu te forțez. Un lucru însă te rog! Cheltuiește cît de cît cu cei nevoiași și nu căuta să ai pentru tine mai mult decît îți este de neapărată trebuință. Așa, vom duce aici o viață liniștită, lipsită de grijă și ferită de necazuri și ne vom bucura și de viața cea veșnică, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

INDICE SCRIPTURISTIC

Cifrele romane arată omilia, iar cifrele arabe, capitolul omiliei.

Facere

1, 1 = LII, 2.
1, 11 = XLIX, 2.
1, 20 = XLIX, 2.
1, 27 = LXII, 1.
2, 4 = II, 3.
2, 25 = XVIII, 3.
3, 1 = XIII, 2.
3, 5 = XIII, 3, 4.
3, 9 = LXXVII, 3.
3, 13 = XLII, 3.
3, 16 = XXXI, 3.
3, 19 = XII, 4; XXII, 3;
XXXI, 3.
3, 22 = XV, 2.
Cap. 6, = XLIII, 2.
Cap. 7 = XLIII, 2.

4, 1 = LIX, 3.
4, 2-8 = XL, 3.
4, 8 = XIV, 3.
4, 10 = XIX, 3.
4, 13 = XII, 4.
4, 24 = LXXIV, 2.
8, 7 = V, 3.
8, 8-11 = XII, 3.
9, 2 = LXIV, 1.
9, 6 = LXXIV, 2.
9, 22-23 = VI, 6.
9, 22-25 = IX, 5.
9, 25-26 = VIII, 3.
11, 1-9 = XXXV, 1.
12, 1 = LIII, 4.
12, 1-2 = LIII, 4.
12, 10-20 = LVI, 5.
12, 14-20 = IV, 6.
14, 14 = XXXV, 5.
18, 7 = XXXV, 5.
18, 12 = VI, 6.
18, 17 = XXVI, 1.
18, 20-21 = LXXVII, 3.
18, 20-19 = XLIII, 2.
18, 27 = XXV, 4; LXV, 6;
LXXII, 4.
18, 28 = XLIII, 3.
19, 1-3 = XXVI, 1.
19, 4 8 = LVII, 4.

19, 14 = IV, 2.
21, 2 = XI, 2.
22, 10 = XVII, 6.
25, 8 = XXVIII, 3.
27, 29 = VIII, 3.
27, 33-35 = IX, 5.
28, 18 = LXXX, 1.
28, 20 = XXI, 3.
38, 11-18 = LXX, 2.
38, 29 = III, 3.
39, 12 = XVIII, 3.
39, 14 = LXXXIV, 4.
40, 8 = LIX, 3.
41, 32 = LXXXIII, 1.
45, 1-15 = LXI, 5.
48, 7 = IX, 3.
49, 7 = VIII, 3.
49, 10 = II, 4; IV, 2; VI, 4.

Ieșire

2, 25 = XXVI, 8.
3, 7 = LXVII, 4.
3, 2 = XI, 5, 7.
3, 15 = LXXXII, 1.
4, 1-5 = XXVIII, 1.
4, 2 = XXXI, 3.
4, 10 = LVI, 2.
5, 2 = LXV, 6.
10, 21-23 = LXXXVIII, 1.
11, 5 = LXXVII, 2.
12, 16 = XXXIX, 3.
13, 21-22 = VI, 2.
14, 15 = XIX, 3.
14, 16 = XXVIII, 1, 2; LVI,
2.
14, 21 = XXVIII, 1-2.
14, 27-28 = XIII, 5; LXV, 6.
14, 31 = LVI, 2.
16, 3 = VI, 4.
16, 22 = LXXV, 5.
19, 6 = XI, 5.
19, 8 = LXVII, 2.
19, 16 = XII, 2.
19, 18 = II, 1.
19, 18-19 = I, 1.
20, 5 = LXXIV, 2.

20, 12 = LI, 2.
20, 13 = LXVIII, 1.
21, 16 = LI, 2.
21, 24 = XVI, 6, 7; LXXIX,
5.
23, 5 = XV, 10.
24, 18 = LVI, 3.
29, 33 = XXXIX, 1.
32, 1-6 = LVII, 4.
32, 1-9 = XII, 2.
32, 4 = XXXV, 1.
32, 6 = VI, 6.
32, 10 = XXXV, 4.
32, 27 = XXXV, 1.
32, 32 = XXXV, 4; LVI, 2;
LXI, 5.
33, 11 = LXXVIII, 4.
34, 30 = XXVII, 2.

Levitic

2, 4 = LXXX, 1.
8, 12 = LXXX, 1.
21, 9 = LXXV, 5.

Numeri

3, 45 = LVIII, 1.
3, 46-48 = LVIII, 1.
11, 4-5 = VI, 4.
11, 12 = XXXV, 4.
12, 3 = LXXVIII, 4.
12, 8 = LXXVIII, 4.
12, 14 = V, 4.
13, 6 = XXXIX, 4.
13, 28 = XXXIX, 4.
15, 32-36 = XXXIX, 3.
15, 38-40 = LXXII, 2.
16, 1-35 = XL, 3.
25, 5 = XXXV, 1.
25, 6-18 = XVII, 6.
28, 9 = XXXIX, 2.

Deuteronom

4, 2 = LI, 1.
6, 4 = XVII, ; XXXVI, 3;
LXXII, 1.
6, 8 = LXXII, 2.

6, 11-12 - LV, 5.
 6, 13 - XIII, 3.
 6, 16 - XIII, 3.
 8, 3 - XIII, 2, 3.
 15, 7-8 - LVI, 5.
 22, 27 - V, 3.
 25, 4 - XXX, 2.
 25, 5 - XLVIII, 3.
 32, 8 - LIX, 4.
 32, 11 - LXXIV, 3.
 32, 15 - LV, 5.
 33, 9 - XXXV, 1.
 34, 6 - V, 4.

Isus Navi

6, 4 - XXXIX, 2.
 10, 12-13 - IV, 1.

Rut

4, 1-10 - LXX, 2.

I Regi

1, 13 - VI, 5; XIX, 3.
 2, 5 - LXI, 1.
 2, 26 - LXXV, 5.
 2, 31 - XXIX, 3.
 4, 1-19 - XVII, 7.
 5, 1-6 - VI, 3.
 5, 13 - VI, 3.
 6, 1-15 - XXII, 4.
 6, 6 - VIII, 2.
 10, 3 - LXXXI, 1.
 13, 4 - XLVI, 3.
 16, 1 - V, 4.
 16, 7 - XXIX, 2.
 Cap. 17 - XLII, 2.
 17, 49-52 - XXVI, 6.
 Cap. 18 - XLII, 2.
 18, 7 - XLII, 2.
 21, 6 - XXXIX, 1.
 22, 18 - XXXIX, 2.
 24, 1-8 - XLII, 2.
 24, 2-8 - LXII, 4.
 26, 2-13 - LXII, 4.
 28, 3 - LXXXVI, 3.
 28, 7 - LXXXVI, 3.
 28, 7-25 - VI, 3.
 28, 15 - LXII, 5.

II Regi

3, 21-39 - XLII, 3.
 11, 2-29 - XXVI, 6.
 12, 1-7 - LXVIII, 2.
 12, 1-14 - LX, 1.
 12, 1-16 - II, 6.

12, 7-9 - LXXV, 5.
 12, 9-10 - XXVI, 6.
 12, 11-14 - XLII, 3.
 15, 25-26 - III, 5.
 16, 11 - III, 5.
 16, 11-12 - IX, 2; XV, 6.

III Regi

3, 5-14 - XXIII, 4.
 11, 4 - LXVII, 4.
 11, 34 - II, 3.
 17, 1 - XII, 4; LVI, 2.
 17, 9-16 - XLIX, 3.
 17, 17-24 - LVI, 2.
 18, 1 - LVI, 2.
 18, 18 - LVIII, 4.
 18, 21 - XXIV, 4.
 19, 18 - XXI, 4.
 19, 19-21 - XIV, 2.
 19, 20 - LXVIII, 5.
 21, 1-15 - XXXV, 1.
 21, 1-29 - LXXXVI, 4.
 21, 19 - XXIV, 4.

IV Regi

5, 1-11 - XXV, 2.
 5, 11 - XXXI, 1.
 5, 20-27 - LXXX, 3.
 13, 21 - LVII, 2; LXXXVIII, 2.
 18, 13-19 - LXXVI, 1.
 18, 36 - LXXVI, 1.
 19, 34 - II, 3.
 19, 35 - LXXXIV, 1.
 20, 3 - LIII, 5.
 21, 1-17 - XXII, 4.
 21, 9-18 - LXVII, 4.
 22, 8 - IX, 4.

II Paralipomena

6, 30 - XXX, 1.

I Ezdra

1, 1-11 - VI, 4.

Iov

1, 1 - IV, 3; XVI, 4.
 1, 5 - XXXIII, 6; XLII, 4;
 LXXXVI, 4.
 2, 9 - XXXIII, 7.
 2, 10 - XIII, 4.
 3, 25 - XXXIII, 6.
 7, 16 - XXXIII, 6.
 11, 6 - XXXIII, 6.
 30, 25 - XV, 10; XXXIII, 6.

31, 1 - XVII, 2; XXXIII, 6.
 31, 24 - XXXIII, 6.
 31, 25 - XXXIII, 6.
 38, 7 - LXXXVI, 3.
 39, 34 - XXXIII, 7.
 40, 3 - XXXIII, 7.
 42, 5-6 - XXXIII, 7.

Psalmi

2, 1 - XXXVI, 3.
 4, 4 - XVI, 7; XLII, 4.
 5, 9 - LXXIII, 2.
 6, 5 - XXXVI, 3.
 6, 6 - XXVI, 8.
 7, 7 - XVI, 5.
 7, 10 - XXIX, 2.
 8, 3 - VII, 2; LXVII, 1.
 8, 4 - VII, 2.
 13, 1 - LXXI, 1.
 16, 8 - LXXIV, 3.
 17, 13 - LVI, 3.
 18, 1 - XXII, 1.
 18, 11 - LXVIII, 5.
 21, 6 - XXV, 4; LXXII, 4.
 21, 18 - XXXVI, 3.
 21, 20 - XXXVI, 3.
 22, 4 - LIV, 5.
 22, 6 - LXX, 5.
 23, 6 - LXXVII, 1.
 23, 8 - XIX, 9.
 24, 19 - IX, 2.
 24, 20 - IX, 2.
 33, 12 - X, 6.
 33, 13 - X, 6.
 33, 14 - XLVII, 3.
 33, 17 - XLVII, 3.
 34, 12 - XXVI, 8.
 36, 11 - XV, 3.
 36, 27 - X, 6.
 37, 4 - XXXVIII, 3.
 38, 17 - LXIV, 5.
 44, 3 - XXVII, 2.
 44, 12 - LII, 1.
 44, 12-13 - III, 4.
 44, 13 - XXX, 6.
 48, 7 - V, 4.
 49, 13 - XXX, 3.
 49, 15 - XVI, 9.
 49, 24 - XVI, 9.
 50, 6 - XXXVII, 4.
 50, 18 - XV, 2; XLVII, 3;
 LXV, 6.
 52, 1 - LXXI, 1.
 52, 2 - LXXI, 1.
 54, 6 - LXXXIV, 3.
 56, 6 - LXXXI, 3.

60, 4 = LXXIV, 3.
 62, 8 = LXXIV, 3.
 67, 5 = XXXI, 5.
 67, 19 = XIX, 9.
 68, 25 = XXXVI, 3; LXXX-
 VII, 1.
 71, 6 = LIII, 2.
 71, 7 = V, 3.
 76, 13 = XXXVII, 2.
 77, 2 = XLVII, 1.
 77, 22 = XLIX, 2.
 79, 9 = XLIV, 3.
 79, 13 = III, 3.
 83, 10 = IV, 11.
 83, 11 = IV, 11.
 85, 7 = XXXVII, 2.
 88, 20 = III, 5.
 89, 2 = V, 3.
 90, 4 = LXXIV, 3.
 90, 11-12 = XIII, 3.
 94, 2 = XIV, 4.
 94, 8 = LXXXVI, 4.
 96, 2 = LVI, 3.
 101, 4 = II, 5.
 102, 21 = XIX, 5.
 102, 23 = XIX, 9.
 103, 4 = LVI, 4.
 103, 16 = LVII, 5.
 105, 2 = LXXV, 3; LXXXII,
 5.
 105, 32 = XVII, 6.
 106, 16 = XXXVI, 3.
 106, 25 = XXVIII, 2.
 109, 1 = VII, 2.
 109, 8 = LXX, 4.
 113, 11 = XXVI, 3.
 114, 7 = XXXI, 3.
 117, 21-22 = LXVIII, 2.
 118, 71 = X, 7.
 129, 1 = XIX, 3.
 140, 2 = XVI, 9; LXXIII, 3.
 144, 17 = XXI, 3.
 146, 10 = XXI, 3.
 148, 9 = XXII, 1.
 148, 12 = V, 3.

Proverbe

3, 12 = XIII, 5.
 5, 3-4 = LXXIII, 4.
 6, 6 = VII, 6; XVII, 7; XXI,
 3.
 6, 8 = XVII, 7; XXI, 3.
 6, 30 = LXXV, 5.
 6, 34 = IV, 4.
 9, 9 = VI, 3.
 9, 12 = LXII, 4.

12, 29 = LXXIX, 5.
 16, 6 = LXV, 6.
 18, 21 = LI, 5.
 19, 17 = XV, 9; LXVI, 5.
 20, 6 = LII, 5.
 23, 13 = LV, 2.
 24, 17 = XL, 4.
 24, 18 = XL, 4.
 28, 1 = XXIV, 4.

Eclesiastul

1, 2 = LXXVI, 5.
 2, 13 = LXXXIII, 3.
 7, 3 = XL, 4.

Cântarea cântărilor

8, 6 = IV, 4.

Isaia

1, 1 = IV, 1.
 1, 3 = XLIII, 3.
 1, 10 = XI, 1.
 1, 15 = LI, 5; LXVIII, 1.
 1, 18 = LII, 3.
 1, 26 = V, 2.
 3, 15 = XVII, 3; LXXXIX, 3.
 3, 23 = LXXXIX, 3.
 5, 1 = XLIV, 3.
 5, 2 = III, 3.
 5, 4 = XII, 2; XLIV, 3;
 LXVIII, 2.
 5, 5 = XI, 3.
 5, 19 = XI, 3.
 6, 3 = XIX, 4.
 6, 9 = XXXV, 1.
 7, 13 = V, 2, 3.
 8, 3 = V, 2.
 9, 1-2 = XIV, 1.
 9, 2 = XIV, 1.
 9, 5-6 = VI, 4.
 10, 23 = XI, 3.
 11, 1 = IV, 3.
 11, 10 = VII, 2; X, 3;
 XXXVI, 3.
 13, 9 = XLIII, 4.
 13, 22 = LIX, 7.
 14, 13 = XXV, 4.
 16, 8 = XI, 3.
 19, 1 = LVI, 3.
 20, 3 = XVIII, 3.
 29, 13 = XI, 7.
 35, 3 = LXVII, 4.
 35, 10 = XXXI, 3.
 36, 12 = XXXVII, 5.
 37, 35 = XXVI, 8.
 40, 3 = X, 3.

40, 4-5 = X, 3.
 42, 2 = LIII, 2.
 43, 26 = XLI, 4.
 45, 7 = XXII, 4.
 49, 15 = XXII, 6.
 51, 1-2 = XI, 2.
 52, 14 = LXXXV, 1.
 53, 2 = XXVII, 2.
 53, 4 = XXVII, 1.
 53, 7 = XXXVI, 3; LIV, 4.
 53, 8 = II, 1; XXXVI, 3;
 LXXXVI, 1.
 53, 9 = XVI, 2.
 53, 12 = XIX, 9; XXXVI, 8.
 56, 7 = LXVII, 1.
 58, 3 = XXX, 3.
 58, 5-6 = LVI, 5.
 58, 6 = LVI, 5.
 58, 6-9 = LIV, 5.
 58, 7 = XLV, 2; LVI, 5.
 58, 9 = LIV, 5.
 61, 1 = XIX, 9.
 65, 25 = X, 3.
 66, 2 = XV, 1; XLVII, 3;
 LXV, 6.

Ieremia

1, 2 = IV, 1.
 1, 18 = LIV, 2.
 2, 10-11 = XVII, 7.
 2, 12 = LXI, 3.
 2, 32 = XLIII, 3.
 3, 7 = LXXXIV, 3.
 4, 2 = XVII, 6.
 5, 8 = XIII, 5.
 7, 15 = XLIII, 2.
 7, 16 = XLIII, 2.
 8, 4 = XXVI, 5; LXVII, 4;
 LXXXVI, 4.
 8, 7 = XXI, 3.
 11, 14 = V, 4; LX, 2.
 13, 7 = XXX, 4.
 13, 12 = XXX, 4.
 15, 19 = LXXVIII, 3.
 17, 9 = XXIX, 2.
 18, 7-10 = LXIV, 1.
 22, 17 = LXXIII, 3.
 23, 23 = LIV, 5.
 31, 31 = I, 1.
 31, 31-32 = XVI, 7.
 31, 33 = I, 1.
 35, 14-19 = XLIII, 3.
 36, 23 = IX, 4.

Iezechiel

2, 5 - LXXVIII, 1; LXXVII, 3.
 Cap. 4 - XXXVII, 4.
 Cap. 5 - XLIII, 2.
 5, 7 - LXXV, 5.
 10, 2 - XI, 5.
 12, 2 - XXXV, 1.
 13, 10 - LXVIII, 2.
 14, 14 - V, 4.
 14, 16 - V, 4.
 Cap. 16 - XXXVII, 4; XLIII, 1.
 16, 9 - XLIII, 4.
 16, 14 - XLIII, 4.
 16, 6 - XLIII, 4.
 16, 20 - LXXV, 5.
 16, 26 - XLIII, 4.
 16, 49 - VI, 6; XIII, 1; LVII, 4.
 16, 51 - XXXVII, 4.
 16, 51-52 - LXXV, 5.
 18, 23 - XLV, 2; LXXXVI, 4.
 20, 12 - XXXIX, 3.
 20, 20 - XXXIX, 3.

Daniel

2, 24 - V, 4.
 3, 1 - IV, 10.
 3, 17 - IV, 10.
 3, 18 - IV, 10; XXIII, 7.
 3, 23 - XVI, 11.
 3, 27 - III, 5.
 3, 28-29 - XV, 8.
 3, 29 - III, 5.
 3, 31 - III, 5.
 3, 39 - XV, 2.
 4, 28-30 - XIII, 5.
 7, 13 - LVI, 3.
 9, 25-27 - IV, 2.
 9, 27 - LXXV, 2.

Osea

4, 2 - LXVIII, 1; LXXIV, 2.
 6, 3 - XXII, 6.
 6, 4 - XXII, 6.
 6, 6 - XXX, 2; XXXIX, 2;
 XLI, 1; L, 4; LXXIX, 1.
 11, 2 - VIII, 3.
 9, 8 - XLIII, 3.

Amos

3, 6 - XXII, 4.
 6, 6 - XLVIII, 5; LXXIX, 4.
 8, 11 - II, 6.
 9, 7 - VIII, 4; XI, 1.

Miheia

1, 11 - LXXIX, 4.
 3, 10 - LXVIII, 1.
 5, 2 - VII, 1. 2. 4.
 6, 3 - XXIX, 3; LXVIII, 2.
 7, 5 - XXXV, 1.
 7, 6 - XXXV, 1.

Ioil

2, 13 - XIX, 3.
 3, 10 - XIX, 9.

Iona

1, 2 - VI, 3. 4; XVI, 6.
 3, 5 - XVI, 6.

Naum

1, 15 - XXXII, 6.

Zaharia

5, 2 - XI, 3.
 5, 7 - XXXVIII, 3.
 9, 9 - XIX, 9; LXVI, 2.
 12, 10 - LXXVI, 3.

Maleahi

2, 13 - LXXXV, 3.
 3, 1 - XIX, 9.
 3, 2 - XIX, 9.
 4, 2 - XIX, 9; XX, 5;
 XXVIII, 5.
 4, 5 - XXXVII, 3.
 4, 5-6 - LVII, 1.
 4, 6 - XXXVII, 3.

Baruh

3, 36 - XIX, 9.
 3, 38 - II, 2.

Întelepțiunea lui Solomon

3, 1 - XXVIII, 3.
 6, 6 - XXVI, 6.
 9, 8 - XVII, 2.
 16, 29 - XXV, 4.

Întelepțiunea lui Isus, fiul lui Sirah

1, 21 - LXXXVII, 4.
 2, 2 - X, 7.
 4, 8 - XXXV, 4; LI, 5.
 5, 8 - LXVIII, 5.
 9, 20 - LI, 5.
 12, 17 - IX, 6.
 18, 16 - XXXV, 5; LI, 5.
 18, 30 - LXXIII, 4.

20, 3 - LXXXIII, 3.
 28, 3 - LXXIX, 5.
 30, 7 - LV, 2.
 30, 20 - LXXXIII, 3.
 32, 11 - XLVII, 3.
 34, 22 - LII, 5.

I Macabei

6, 17-7, 4 - LXXVI, 1.

Matei

1, 1 - II, 1; III, 1.
 1, 2 - III, 1. 2.
 1, 3 - III, 2.
 1, 5 - III, 4.
 1, 16 - IV, 2.
 1, 17 - IV, 1.
 1, 18 - IV, 2. 3.
 1, 19 - II, 4; IV, 3. 5.
 1, 20 - IV, 3. 4. 5. 6; V, 2;
 VIII, 2.
 1, 21 - IV, 6. 7; VII, 2.
 1, 22 - V, 2; XVI, 2; XXV, 3.
 1, 22-23 - V, 1.
 1, 23 - V, 2.
 1, 24 - V, 3.
 1, 25 - V, 3.
 2, 1 - VI, 4.
 2, 1-2 - VI, 1.
 2, 2 - VI, 4; VII, 2.
 2, 3 - VI, 4.
 2, 4-5 - VII, 1.
 2, 6 - VII, 2.
 2, 7 - VII, 2.
 2, 8 - VII, 3.
 2, 9 - VI, 2; VII, 3.
 2, 11 - IV, 3; VIII, 1.
 2, 12 - VIII, 1.
 2, 13 - VIII, 1. 2. 3; IX, 3.
 2, 15 - VIII, 2. 4.
 2, 16 - VII, 3; IX, 1.
 2, 16-18 - XLVIII, 2.
 2, 17-18 - IX, 3.
 2, 19-20 - IX, 3.
 2, 22 - IX, 4.
 2, 23 - IX, 4.
 3, 1 - XXXVII, 2; LXXVI, 2.
 3, 1-2 - X, 1.
 3, 3 - X, 3; XLIV, 3.
 3, 4 - X, 3.
 3, 4-9 - XLIV, 3.
 3, 5-6 - X, 5.
 3, 7 - XI, 1; XXIV, 4; XLIV, 2.
 3, 8 - X, 3. 6; XI, 2.

- 3, 9 = XI, 2. 3; XXVI, 4; XLIV, 2.
 3, 10 = XI, 3. 6; XXIII, 7; LVI, 4.
 3, 11 = III, 5; XI, 4. 6; XXXVII, 2.
 3, 12 = XXXII, 3.
 3, 13 = XII, 1.
 3, 13-17 = VII, 1.
 3, 14 = XII, 1; XXXVI, 1.
 3, 15 = X, 1; XII, 1; XVI, 2; LIV, 4.
 3, 15-16 = XII, 1.
 3, 16 = XII, 2; XXXVI, 1.
 3, 17 = XII, 2; XIII, 1. 2; XXXVI, 1; LVI, 4.
 4, 1 = XIII, 1.
 4, 2 = XIII, 2; XLVI, 4.
 4, 3 = XIII, 2.
 4, 4 = XIII, 2; XXI, 2.
 4, 6 = XIII, 3.
 4, 7 = XIII, 3.
 4, 8-10 = XIII, 3.
 4, 11 = XIII, 4.
 4, 12 = XIV, 1.
 4, 13 = XIV, 1.
 4, 15-16 = XIV, 1.
 4, 16 = XIV, 1.
 4, 17 = XIV, 1.
 4, 18 = XIV, 2; XXXII, 3.
 4, 18-20 = XIV, 2.
 4, 18-22 = XXX, 1.
 4, 19 = LXIV, 1.
 4, 21 = XIV, 2; XXXII, 3.
 4, 23-24 = XXV, 1.
 4, 24 = XIV, 3.
 5, 1-3 = XV, 1.
 5, 3 = XVI, 3; XVIII, 6; XLVII, 3; LXII, 3.
 5, 4 = VI, 5. 6; XV, 2. 3; XVI, 3; XVIII, 6; XL, 4.
 5, 5 = XV, 3; XVI, 3.
 5, 6 = XV, 3. 4; XVI, 3; XIX, 3.
 5, 7 = XV, 4; XVI, 3; XVIII, 6; XX, 2.
 5, 8 = XV, 4; XVI, 3; XVIII, 6; XLVII, 3.
 5, 9 = XV, 4; XVI, 3; XVIII, 6.
 5, 10 = XV, 4; XVIII, 6.
 5, 10-12 = XVI, 3.
 5, 11 = XVI, 3; XXXIII, 7.
 5, 11-12 = XV, 4.
 5, 12 = XV, 5; XVIII, 5. 6.
 5, 13 = IV, 7; XII, 5; XV, 6. 7; XVIII, 3. 6.
 5, 14 = IV, 7; XII, 5; XV, 7.
 5, 14-15 = XV, 7.
 5, 15 = XLIII, 5.
 5, 15-16 = XV, 7.
 5, 16 = XIX, 4; XLVI, 3.
 5, 17 = XVI, 1. 2. 3.
 5, 18 = XVI, 3.
 5, 19 = XVI, 3. 4; XVIII, 6.
 5, 20 = XVI, 3. 4; XVIII, 7; XXI, 4; LVI, 2; LXIV, 4.
 5, 21 = XVI, 1. 5; XXII, 2.
 5, 22 = XV, 3; XVI, 1. 3. 4. 5. 7; XVIII, 1; XXV, 1; XXXV, 3; XLI, 4; LXI, 2; LXIV, 4; LXXXVI, 4.
 5, 22-23 = XVII, 5.
 5, 23 = XVIII, 5; LX, 1.
 5, 23-24 = XVI, 9; LXXIX, 4.
 5, 24 = XVI, 3.
 5, 25 = XV, 3; XVI, 3. 10; XX, 2. 4.
 5, 27 = XXII, 2.
 5, 27-28 = XVII, 1.
 5, 28 = VII, 7; XVI, 3; XVII, 5; XVIII, 6; XXV, 1; XXXVI, 3; LI, 4; LXI, 2; LXXXVI, 4.
 5, 29 = XVII, 3. 5; LIX, 6.
 5, 29-30 = LIX, 4.
 5, 30 = XVII, 3.
 5, 31-32 = XVII, 3; LXII, 1.
 5, 32 = XVII, 5; XVIII, 6; XXV, 1.
 5, 33-34 = XVII, 4.
 5, 34 = XVIII, 4; XXII, 2; XXV, 1.
 5, 34-35 = XVII, 5.
 5, 34-37 = XLI, 4.
 5, 35 = XVIII, 4; XXII, 2.
 5, 36 = XVIII, 5.
 5, 37 = XVII, 5; XVIII, 6.
 5, 38-40 = XVIII, 1.
 5, 39 = XVI, 3. 7; XXV, 1; XXXIX, 4; LX, 1.
 5, 40 = XVI, 3; XX, 2.
 5, 41 = XVIII, 3.
 5, 42 = XVIII, 3; XXXV, 4.
 5, 43-45 = XVIII, 3.
 5, 44 = XVIII, 6; XXV, 1; LX, 2.
 5, 45 = XVI, 6; XVIII, 6; XIX, 1. 7; XXII, 2; LXI, 5.
 5, 46 = XVIII, 5. 6; XLI, 4; LX, 2.
 5, 47 = XVIII, 6; XXII, 2.
 5, 48 = XVIII, 6.
 6, 1 = XIX, 1; XX, 1.
 6, 1-4 = LXXI, 3; LXXX, 1.
 6, 2 = XIX, 1.
 6, 3 = XIX, 2; XX, 1; LXXI, 3.
 6, 4 = XIX, 2; XXII, 3.
 6, 5-6 = XIX, 2.
 6, 6 = XIX, 3; XX, 1.
 6, 7 = XIX, 3.
 6, 8 = XIX, 3.
 6, 9 = XIX, 4.
 6, 10 = XIX, 4. 5.
 6, 11 = XIX, 5; XXII, 3; LV, 5.
 6, 12 = XIX, 5; LX, 1.
 6, 13 = XIX, 6; XXII, 2.
 6, 14 = XVI, 9; XIX, 6; LIX, 6.
 6, 14-15 = XIX, 7.
 6, 16 = XX, 1.
 6, 17 = XXX, 3.
 6, 19 = XVI, 3; XX, 2; LXXIV, 5.
 6, 19-20 = XX, 2.
 6, 20 = XXI, 1.
 6, 21 = XX, 3.
 6, 22 = XX, 3.
 6, 22-23 = XX, 3.
 6, 24 = XVI, 3; XXI, 1; XXVIII, 4; XLI, 4; LIX, 6; LXXIV, 5.
 6, 25 = XXI, 2.
 6, 26 = XXI, 2. 3; XXII, 1; XXXII, 4; LXXIV, 5.
 6, 27 = XXI, 2. 3.
 6, 28-30 = XXII, 1.
 6, 31-32 = XXII, 2.
 6, 32 = XXII, 2. 3.
 6, 33 = XV, 3; XXII, 3; XXVI, 4; LV, 6; LXVIII, 3. 5.
 6, 34 = XXII, 3; XXXII, 4.
 7, 1 = XXIII, 1.
 7, 2 = XXIII, 1.
 7, 3 = XXIII, 1. 2.
 7, 5 = XXIII, 2.
 7, 6 = I, 7; XXIII, 3; XXXVIII, 1.
 7, 7 = XXIII, 3.
 7, 9 = XXIII, 4.
 7, 11 = XXIII, 4; LXIII, 1.
 7, 12 = I, 5; XVI, 3; XXIII, 5.
 7, 13 = XVI, 3; LXVII, 2.
 7, 13-14 = XXIII, 5.

- 7, 14 - XVI, 3; XXIII, 6;
XXVI, 6; XXXVIII, 2;
XXXIX, 4; XLIII, 5.
- 7, 15 - XXIII, 6.
- 7, 16 - XXIII, 6; XLVI, 3.
- 7, 16-18 - XXIII, 7.
- 7, 19 - XXIII, 7.
- 7, 20 - XXIII, 7.
- 7, 21 - XXIV, 1.
- 7, 21-23 - XXV, 1.
- 7, 22 - XXIV, 1; LXXVIII, 4.
- 7, 22-23 - XXXII, 8; LXIV, 4.
- 7, 23 - XXIV, 1; LXXVIII, 2-4.
- 7, 24 - XXIV, 2.
- 7, 25 - XXIV, 2.
- 7, 26 - XXIV, 3.
- 7, 27 - XXIV, 4.
- 7, 28 - XXV, 1.
- 7, 28-29 - XVII, 1; XXVI, 1.
- 7, 29 - XXV, 1.
- 8, 1 - XXV, 1.
- 8, 1-2 - XXV, 1.
- 8, 2 - XXVI, 1; LVII, 3.
- 8, 2-16 - XXV, 1.
- 8, 3 - XXV, 1, 2; XXVI, 1-4; XXIX, 1; LVII, 3.
- 8, 4 - XXV, 2; XXVI, 3; XXIX, 2.
- 8, 5-6 - XXVII, 1.
- 8, 5-7 - XXVI, 1.
- 8, 5-8 - XXVI, 2.
- 8, 5-13 - LXVI, 1.
- 8, 7 - LII, 2.
- 8, 8 - III, 5; XXVI, 1, 2; XXVII, 1; XXIX, 1; LII, 2.
- 8, 9 - XXVI, 1, 4.
- 8, 10 - XXVI, 1, 2; XXIX, 1.
- 8, 11 - XVI, 4; XXVI, 2, 4; XXXI, 3.
- 8, 11-12 - XXVI, 2; LXIV, 2.
- 8, 12 - XII, 4; XXVI, 4; XL, 3.
- 8, 13 - XXVI, 2, 4; XXXII, 1.
- 8, 14 - XXVII, 1.
- 8, 15 - XXIX, 2.
- 8, 16-17 - XXVII, 1.
- 8, 18 - XXVII, 2.
- 8, 19 - XXVII, 2.
- 8, 20 - IV, 3; XXII, 4; XXVII, 2; XXXVII, 3;
- XLVI, 3; LXIII, 4;
LXIV, 5; LXXX, 2, 3;
XC, 4.
- 8, 21 - XXVII, 3.
- 8, 21-22 - XIV, 2; XLIV, 1; LXVIII, 5.
- 8, 22 - XXVII, 3; LXX, 3.
- 8, 23-24 - XXVIII, 1.
- 8, 23-27 - L, 1.
- 8, 24-27 - XVI, 2; XXVII, 1.
- 8, 25 - XXVIII, 1.
- 8, 26 - XXVIII, 1, 2; XXIX, 1; XXXII, 1; LVIII, 2.
- 8, 27 - XXVIII, 1; L, 2.
- 8, 28 - LVII, 3.
- 8, 28-32 - LXVII, 1.
- 8, 29 - XXVIII, 2; XXIX, 1.
- 8, 30-32 - XIX, 6.
- 8, 32 - XXIX, 1, 2.
- 8, 34 - XXVIII, 3.
- 9, 1-2 - XXIX, 1.
- 9, 2 - XXXI, 2; XXXII, 1; XXXIX, 1.
- 9, 2-8 - XXX, 1.
- 9, 3 - LXII, 1.
- 9, 4 - XXIX, 3; XXXVII, 1.
- 9, 4-5 - XXIX, 2.
- 9, 6 - XXIX, 1, 2; XXIX, 2; LXXVIII, 3.
- 9, 7 - IV, 3.
- 9, 8 - XXIX, 3.
- 9, 9 - XXX, 1; XXXII, 3; XLVII, 3; LXVII, 4; LXXIV, 5; LXXXIII, 4.
- 9, 9-10 - XXVII, 1.
- 9, 11 - XXX, 2.
- 9, 12 - XXX, 2.
- 9, 13 - XXX, 2, 3; L, 4; LXXX, 1.
- 9, 14 - XXX, 3; XXXVI, 1.
- 9, 15 - XXX, 3, 4; XLIII, 2.
- 9, 16 - XXX, 4.
- 9, 17 - XXX, 4.
- 9, 18 - XXXI, 1; LII, 1.
- 9, 20-21 - XXXI, 1.
- 9, 20-22 - LXVI, 1; LXXX, 1.
- 9, 22 - XXXI, 2.
- 9, 23-24 - XXXI, 2.
- 9, 25 - XXXI, 3; XXXII, 1.
- 9, 27-30 - XXXII, 1.
- 9, 28 - XIV, 3.
- 9, 30 - XXXII, 1.
- 9, 30-31 - XXXII, 1.
- 9, 32 - XXXII, 1.
- 9, 33 - XXXII, 1, 2.
- 9, 34 - XVII, 1; XXXII, 2.
- 9, 35 - XXXII, 2.
- 9, 36-38 - XXXII, 2.
- 10, 1 - XXXII, 3.
- 10, 2 - XXXII, 3.
- 10, 3 - XXXII, 3.
- 10, 4 - XXXII, 3.
- 10, 5 - XXXII, 3; LII, 1; LV, 2.
- 10, 5-6 - XXXII, 3.
- 10, 6 - LXIX, 1.
- 10, 7 - XXXII, 4.
- 10, 8 - XXXII, 4; XXXIII, 4; XXXV, 3; LVII, 3.
- 10, 9 - XXII, 4; XLVI, 4.
- 10, 9-10 - XXXII, 4; XXXIII, 4; XXXV, 3; LXIII, 2; LXXX, 3.
- 10, 10 - XXII, 4; XXXII, 4; XXXIII, 4, 9; XXXIV, 1; XXXV, 3; XLIX, 5.
- 10, 11 - XXXII, 5; XXXIII, 1-4.
- 10, 12 - XXXV, 1.
- 10, 12-13 - XXXII, 5; XXXIII, 4; XXXV, 3.
- 10, 13 - XXXIII, 4.
- 10, 14 - XXXVII, 5.
- 10, 14-15 - XXXII, 5; XXXV, 2, 3.
- 10, 15 - XXXIII, 3, 4.
- 10, 16 - XXXIII, 1, 4; LV, 2.
- 10, 17-18 - XXXIII, 2, 4.
- 10, 17-22 - IX, 3; XXXII, 4.
- 10, 18 - LV, 2.
- 10, 19 - XXXII, 4; XXXIV, 1.
- 10, 19-20 - XXXIII, 4.
- 10, 20 - XXXIII, 3.
- 10, 21 - XXXIII, 3.
- 10, 22 - XXXIII, 3, 4; XXXIV, 1; XLVI, 1.
- 10, 23 - IV, 3; XXXIV, 1.
- 10, 24-26 - XXXIV, 1.
- 10, 25 - XXXIII, 7; LXI, 5.
- 10, 26 - XXXIV, 1.
- 10, 27 - XXIII, 3; XXXIV, 2.
- 10, 28 - XXXIV, 1, 2.
- 10, 29 - IX, 3.
- 10, 29-30 - XXXIV, 2.
- 10, 30 - XXVIII, 3.
- 10, 31 - XXXIV, 2.
- 10, 32-33 - XXXIV, 3.
- 10, 33 - VI, 6.
- 10, 34 - XXXV, 1.
- 10, 35 - XXXV, 1.

- 10, 36 - XXXV, 1; LIX, 1.
 10, 37 - XLVIII, 3.
 10, 37-38 - XXXV, 1.
 10, 38 - XXXVIII, 3; LV, 2.
 10, 39 - XXXV, 2;
 XXXVIII, 3; LVI, 1;
 LXIV, 2.
 10, 40 - XXXV, 2, 3.
 10, 41 - XXXV, 2.
 10, 42 - III, 4; XXXV, 2.
 11, 1 - XXXVI, 1.
 11, 2-3 - XXXVI, 1.
 11, 2-19 - XXX, 3.
 11, 3 - XLIX, 1.
 11, 4-5 - XXXVI, 2.
 11, 6 - XXXVI, 2.
 11, 7-9 - XXXVII, 1.
 11, 10 - XXXVII, 2.
 11, 11 - XXXVII, 2;
 XXXVIII, 1; XLVIII, 4.
 11, 12 - XXIII, 6; XXXVIII,
 1, 3; LXIX, 4.
 11, 13 - XXXVII, 3.
 11, 13-14 - XXXVIII, 1.
 11, 14 - XXXVII, 3; LVII, 1.
 11, 15 - XXXVII, 3.
 11, 16-17 - XXXVII, 3;
 XXXVIII, 1.
 11, 16-19 - XXXVII, 3.
 11, 18 - XXXVII, 4.
 11, 18-19 - XIV, 1.
 11, 19 - XXX, 2; XXXI, 1;
 XXXVII, 2, 4.
 11, 20-21 - XXXVII, 4.
 11, 21-22 - LXXXV, 5.
 11, 21-24 - XXXVII, 4;
 XXXVIII, 1.
 11, 23 - XLVIII, 1.
 11, 25-26 - XXXVIII, 1.
 11, 27 - XXXVIII, 2; LIV, 2.
 11, 28 - XXXVIII, 2;
 LXIX, 1.
 11, 29 - III, 5; XLVI, 4;
 LXIV, 5.
 11, 29-30 - XXXVIII, 3.
 11, 30 - XXIII, 5.
 12, 1 - XXXIX, 1; LXII, 1.
 12, 1-7 - LXII, 2.
 12, 1-13 - XVI, 2.
 12, 2 - XXIII, 1; XXX, 2;
 XXXIX, 1.
 12, 2-13 - LXII, 1.
 12, 3-4 - XXXIX, 1; XL, 1.
 12, 4 - XL, 1.
 12, 5 - XXXIX, 2.
 12, 6 - XXXIX, 2.
 12, 7 - XXXIX, 2.
 12, 8 - XXXIX, 3.
 12, 9-10 - XL, 1.
 12, 10 - XL, 1.
 12, 10-12 - LXII, 2.
 12, 10-13 - XXXIX, 1.
 12, 11 - XVI, 1; XL, 1.
 12, 11-12 - XL, 1.
 12, 12 - LXII, 2.
 12, 13 - XL, 1.
 12, 14 - XL, 1.
 12, 15 - XL, 2.
 12, 15-16 - XL, 2.
 12, 17-21 - XL, 2.
 12, 22 - XL, 2.
 12, 23-24 - XL, 3.
 12, 24 - XLI, 1; XLV, 1.
 12, 25-26 - XLI, 1.
 12, 26 - XLI, 1.
 12, 27 - XLI, 2; LXIV, 2;
 LXXIX, 2.
 12, 28 - XLI, 2.
 12, 29 - XLI, 2.
 12, 30 - XLI, 3.
 12, 31 - XLI, 3.
 12, 31-32 - XLI, 3.
 12, 33 - XLII, 1.
 12, 34 - XLII, 1.
 12, 35 - XLII, 1.
 12, 36 - XLII, 2; LXXXVI,
 4.
 12, 37 - XLII, 2; LI, 5.
 12, 38 - XIII, 3.
 12, 38-39 - XLIII, 1.
 12, 39 - LIII, 2; LXV, 1;
 LXXXVIII, 1.
 12, 39-40 - LXXXIX, 1.
 12, 40 - XLIII, 1.
 12, 41 - VI, 3; XLIII, 2;
 LXIV, 2; LXXIX, 2.
 12, 41-42 - XXXVII, 4.
 12, 42 - VI, 3; XXXVII, 2;
 XLIII, 3; LXIV, 2;
 LXXIX, 2.
 12, 43-45 - XLIII, 2, 3.
 12, 46 - IV, 3.
 12, 46-48 - XLIV, 1.
 12, 46-50 - XLV, 1.
 12, 47 - XXVII, 3.
 12, 48 - XXVII, 3.
 12, 50 - XLIV, 2.
 13, 1 - XLIV, 2.
 13, 2 - XLIV, 2.
 13, 3 - XLIV, 2.
 13, 7 - XX, 4.
 13, 10-11 - XLV, 1.
 13, 11 - XLVII, 1; LXII, 4.
 13, 12 - XLV, 1.
 13, 13 - XXIII, 3; XLV, 1.
 13, 14 - XLV, 1.
 13, 15 - XLV, 1.
 13, 16 - XLV, 2.
 13, 17 - XLV, 2.
 13, 18 - XLV, 2.
 13, 19 - XLIV, 3.
 13, 20-21 - XLIV, 3.
 13, 22 - XX, 4; XLIV, 4.
 13, 24-30 - XLVI, 1.
 13, 30 - XXIX, 3; XLVI, 2.
 13, 31 - XLVI, 2.
 13, 32 - XLVI, 2.
 13, 33 - XLVI, 2.
 13, 34-35 - XLVII, 1.
 13, 36 - XLVII, 1.
 13, 37-43 - XLVII, 1.
 13, 42 - LVI, 4.
 13, 43 - LVI, 4.
 13, 44-46 - XLVII, 2.
 13, 47-48 - XLIV, 3; XLVII,
 2.
 13, 48 - LVI, 4.
 13, 50 - XLVII, 2; LVI, 4.
 13, 51 - XLVII, 2.
 13, 52 - XLVII, 2.
 13, 53 - XLVIII, 1.
 13, 54 - XLVIII, 1.
 13, 55 - V, 3; XXXVII, 2;
 XLVIII, 1.
 13, 55-56 - XLIV, 1.
 13, 57-58 - XLVIII, 1.
 13, 58 - XLVIII, 1.
 14, 1 - XLVIII, 2.
 14, 1-2 - LIV, 1.
 14, 1-12 - VI, 4.
 14, 2 - XLVIII, 2.
 14, 3-5 - XLVIII, 2.
 14, 4 - XXIV, 4.
 14, 6 - XLVIII, 2.
 14, 6-8 - XLVIII, 2.
 14, 9 - XLVIII, 2.
 14, 13 - XLIX, 1.
 14, 14 - XLIX, 1.
 14, 15 - XLV, 1; XLIX, 1;
 LIII, 1.
 14, 15-21 - XVI, 2.
 14, 16 - XLIX, 1; LIII, 1.
 14, 17 - XLIX, 1.
 14, 18 - XLIX, 1.
 14, 19 - XVI, 1.
 14, 19-21 - XLIX, 1.
 14, 20 - XLIX, 1.
 14, 22 - XLIX, 3.
 14, 23-24 - I, 1.
 14, 25 - I, 1.
 14, 26 - I, 1.

- 14, 27 = L, 1.
 14, 28 = L, 1.
 11, 29 = LVI, 2.
 14, 29-31 = L, 1.
 14, 32 = L, 2.
 14, 33 = L, 2; LIV, 1.
 14, 34-36 = L, 2.
 15, 1-2 = LI, 1.
 15, 1-20 = LXXIII, 1.
 15, 2 = XXIII, 1.
 15, 2-20 = LVIII, 2; LXII, 1.
 15, 2-3 = XXV, 2.
 15, 3-6 = LI, 1.
 15, 8-9 = LI, 2.
 15, 10 = LI, 3.
 15, 11 = LI, 3; LXII, 2.
 15, 12 = XLV, 1; LI, 3.
 15, 13 = LI, 3.
 15, 14 = LI, 3.
 15, 15 = LI, 3; LXII, 2.
 15, 16 = XXVIII, 1; LI, 4.
 15, 16-17 = LIII, 3.
 15, 17-20 = LI, 4.
 15, 20 = LI, 3.
 15, 21-22 = LII, 1.
 15, 21-28 = V, 4; LXXX, 1.
 15, 22 = VI, 3.
 15, 22-28 = XXII, 5; XXVI, 1; LXVI, 1.
 15, 23 = LII, 1.
 15, 24 = LII, 1.
 15, 25 = LII, 2.
 15, 26 = XXII, 5; LII, 2; LIII, 2.
 15, 27 = XXII, 6; LII, 2.
 15, 28 = XXVI, 2; LII, 2; LIII, 2.
 15, 28-29 = LVIII, 2.
 15, 29-31 = LII, 3.
 15, 32 = LIII, 1.
 15, 33 = LIII, 1. 3.
 15, 34 = LIII, 1.
 15, 35-36 = LIII, 2.
 15, 37-38 = LIII, 2.
 15, 39 = LXXXVIII, 1.
 15, 39-16, 4 = LIII, 2.
 16, 5 = LIII, 3.
 16, 5-7 = XLIX, 1.
 16, 6 = LIII, 3.
 16, 6-12 = LVII, 3.
 16, 7 = LIII, 3.
 16, 8-9 = LIII, 1.
 16, 8-10 = LIII, 3.
 16, 9 = XXX, 2.
 16, 11 = LIII, 3.
 16, 12 = LIII, 3.
 16, 13 = LIV, 1.
 16, 14 = LIV, 1; LVI, 1; LVII, 2.
 16, 15 = LIV, 1.
 16, 16 = LIV, 1; LVII, 2; LVIII, 1.
 16, 16-17 = LVI, 1; LXXVIII, 3.
 16, 17 = LIV, 1. 2; LVII, 3; LVIII, 2.
 16, 17-19 = LXIV, 1.
 16, 18 = LIV, 2.
 16, 19 = LIV, 2; LVIII, 2; LXV, 3.
 16, 20 = LIV, 3.
 16, 21 = LIV, 3; LVII, 2.
 16, 22 = LIV, 3; LV, 1; LVI, 2; LXV, 1; LXXXII, 3.
 16, 22-23 = LXXVIII, 3.
 16, 23 = LIV, 3. 4; LV, 1; LVII, 3; LVIII, 1.
 16, 24 = LV, 1; LVI, 2; LXIII, 2.
 16, 25 = LVI, 1.
 16, 25-26 = LV, 2.
 16, 26 = LIX, 7.
 16, 27 = LV, 4; LVI, 1.
 16, 28 = LVI, 1.
 17, 1 = LVI, 1.
 17, 1-3 = LVI, 1.
 17, 1-8 = LXXXIII, 1.
 17, 2-3 = LVIII, 2.
 17, 4 = LVI, 2. 3.
 17, 5 = LVI, 3; LVIII, 1. 3.
 17, 6 = LVIII, 3.
 17, 6-8 = LVI, 3.
 17, 9 = XXVII, 1; LVI, 4.
 17, 10 = LVII, 1.
 17, 11 = LVII, 1.
 17, 12 = LVII, 2. 3.
 17, 12-13 = LVII, 1.
 17, 14-16 = LVII, 2.
 17, 14-18 = LVII, 2.
 17, 17 = LVII, 2. 3.
 17, 19 = LVII, 3.
 17, 20 = LVII, 2. 3.
 17, 21 = LVII, 4.
 17, 22-23 = LVII, 2; LVIII, 1.
 17, 24 = LVIII, 1.
 17, 24-27 = LXX, 1; LXXXVI, 1.
 17, 25-26 = LVIII, 1.
 17, 27 = LI, 3; LVIII, 1; LXV, 3.
 18, 1 = LVIII, 2; LXV, 3. 4.
 18, 2-3 = LIX, 4; LXII, 4.
 18, 2-4 = LXV, 4.
 18, 2-6 = LXXII, 3.
 18, 3 = LXV, 1.
 18, 4 = LXI, 2.
 18, 5 = LIX, 4.
 18, 6 = LIX, 4.
 18, 7 = LIX, 1. 4. 5.
 18, 8-9 = LIX, 4.
 18, 10 = LIX, 4. 5.
 18, 11 = LIX, 4. 5.
 18, 12-14 = LIX, 4.
 18, 14 = LIX, 5.
 18, 15 = LX, 1.
 18, 15-17 = XXIII, 1.
 18, 16 = LX, 1.
 18, 17 = XXIII, 1; LX, 1. 2; LXI, 1.
 18, 18 = LX, 2.
 18, 19-20 = LX, 2.
 18, 21-22 = LXI, 1.
 18, 22 = LX, 1.
 18, 23-25 = LXI, 1.
 18, 23-34 = V, 4; XV, 11; LVI, 1; LXI, 1.
 18, 24-25 = LXI, 3.
 18, 26-27 = LXI, 3.
 18, 28 = LXI, 4.
 18, 29 = LXI, 4.
 18, 30-31 = LXI, 4.
 18, 32 = XXIII, 2.
 18, 32-33 = LXI, 4.
 18, 34 = LVI, 4; LXI, 4.
 19, 1 = LXII, 1.
 19, 2 = LXII, 1.
 19, 3 = LXII, 1.
 19, 4 = XVI, 2.
 19, 4-6 = LXII, 1.
 19, 7 = LXII, 2.
 19, 8 = XVII, 4; LXII, 2.
 19, 9 = LXII, 2.
 19, 10 = XXIII, 3; LXII, 2.
 19, 11 = LXII, 3.
 19, 12 = LXII, 3; LXV, 1; LXXVIII, 1.
 19, 13-15 = LXII, 4.
 19, 16 = XXVII, 3; LXIII, 1.
 19, 17 = XXVII, 3; LXIII, 1.
 19, 17-18 = LXIII, 1.
 19, 20 = LXIII, 1.
 19, 21 = LXIII, 1; LXIV, 1; LXV, 1; LXXXV, 4.
 19, 22 = LXIII, 2.
 19, 23 = LXIII, 2; LXXVII, 2.
 19, 24 = LXIII, 2.
 19, 25 = XXIII, 3.
 19, 26 = LXIII, 2.

- 19, 27 = XLVI, 4; LXIII, 3;
LXIV, 1; XC, 4.
- 19, 28 = XXVI, 4; XLVI, 4;
XLVII, 3; LXIII, 3;
LXIV, 1; LXV, 2.
- 19, 29 = XV, 3; XLVI, 4;
LXIII, 3; LXIV, 1; LXV,
1; LXXIV, 5; XC, 4.
- 19, 30 = XXVI, 4; LXIV, 2.
3; LXVII, 3; LXIX, 2.
- 20, 1-16 = LXIV, 2.
- 20, 9 = III, 5.
- 20, 16 = LXIV, 3; LXVII, 3.
- 20, 17-19 = LXV, 1.
- 20, 20-21 = LXV, 2.
- 20, 20-24 = L, 2.
- 20, 22 = LVI, 1; LXV, 2.
- 20, 23 = LIV, 2; LXV, 2.
- 20, 24 = LXV, 3; LXVI, 1.
- 20, 25 = LXV, 4.
- 20, 25-27 = LXV, 4.
- 20, 26 = LXIV, 5.
- 20, 28 = LXIV, 5; LXV, 4;
LXXVI, 5.
- 20, 29-30 = LXVI, 1.
- 20, 32-33 = LXVI, 1.
- 21, 1-5 = LXVI, 1.
- 21, 2-3 = LXXXI, 1.
- 21, 4 = XVI, 2.
- 21, 10-11 = LXVI, 3.
- 21, 12-13 = LXVII, 1.
- 21, 14 = LXVII, 1.
- 21, 15 = XVI, 2; LXVII, 1.
- 21, 16 = LXVII, 1.
- 21, 18 = LXVII, 1.
- 21, 19 = LXVII, 1.
- 21, 21 = LXVII, 2.
- 21, 22 = LXVII, 2.
- 21, 23 = LXVII, 2; LXX, 1.
- 21, 25 = LXVII, 2.
- 21, 25-26 = XI, 1.
- 21, 26 = LXVII, 2.
- 21, 27 = LXVII, 2.
- 21, 28-30 = LXVIII, 1.
- 21, 28-31 = LXVIII, 2.
- 21, 31 = X, 3; LX, 2; LXVII,
3; LXIX, 2.
- 21, 32 = LXVII, 3; LXXV, 5.
- 21, 33-34 = LXXIV, 1.
- 21, 33-41 = LXVII, 2; LXX-
VIII, 2.
- 21, 33-42 = LXVIII, 1.
- 21, 37 = LXXVII, 3.
- 21, 38-39 = LXIX, 1.
- 21, 41 = LXXIV, 2.
- 21, 43 = LXIX, 1.
- 21, 44 = LXVIII, 2.
- 21, 45-46 = LXVIII, 2.
- 21, 46 = LXX, 1.
- 22, 1-14 = LXIX, 1.
- 22, 2-14 = LXXIV, 1.
- 22, 8-13 = LVI, 1.
- 22, 11-13 = LII, 3;
LXXVIII, 3.
- 22, 13 = LVI, 4.
- 22, 15 = LXX, 1.
- 22, 16 = XXX, 3.
- 22, 16-17 = LXX, 1.
- 22, 16-21 = LXXVI, 1.
- 22, 18 = LXII, 1; LXX, 1.
- 22, 19 = LXX, 2.
- 22, 20 = LXX, 2.
- 22, 21 = LXX, 2.
- 22, 22 = LXX, 2.
- 22, 23 = LXX, 2.
- 22, 24-28 = LXX, 2.
- 22, 28 = LXX, 2.
- 22, 29 = LXX, 2.
- 22, 30 = LXX, 3.
- 22, 31-32 = LXX, 3.
- 22, 33 = LXX, 3.
- 22, 34-36 = LXXI, 1.
- 22, 35-39 = LXIII, 1.
- 22, 37-39 = LXXI, 1.
- 22, 39 = I, 5.
- 22, 40 = LXXI, 1.
- 22, 41-45 = LXXXIV, 3.
- 22, 42 = LXXI, 1; LXXII, 3.
- 22, 43 = LXXI, 2.
- 22, 43 = LXXI, 2.
- 22, 43-44 = XXVI, 8.
- 22, 43-45 = LXXI, 2.
- 22, 44 = LXXI, 2.
- 22, 46 = LXXI, 2.
- 23, 1-3 = LXXII, 1.
- 23, 3 = LXXII, 1; LXXIII, 1.
- 23, 4 = XXIII, 1; LXXII, 1;
LXXIII, 1.
- 23, 5 = LXXII, 2.
- 23, 6-7 = LXXII, 2.
- 23, 8 = LXXII, 3.
- 23, 9 = L, 3; LXXII, 3.
- 23, 10 = LXIII, 1; LXXII, 3.
- 23, 11-12 = LXXII, 3.
- 23, 13 = XXIII, 2; LXXIII, 1.
- 23, 14 = XXIII, 2; LXXIII, 1.
- 23, 15 = XXIII, 2; LXXIII, 1.
- 23, 16 = XVII, 5.
- 23, 23 = XXIII, 1, 2; LXXIII,
1; LXXX, 1.
- 23, 24 = XXIII, 1; LXXIII, 2.
- 23, 25 = XXIII, 2; LXXXI, 4.
- 23, 25-26 = LXXXIII, 1.
- 23, 27 = XXIII, 2; LXXIII, 2.
- 23, 29 = XXIII, 2.
- 23, 29-30 = LXXIV, 1.
- 23, 31 = LXXIV, 1.
- 23, 32 = LXVIII, 1; LXXIV,
1.
- 23, 33 = LXXIV, 1.
- 23, 34 = XLVII, 2; LXXIV,
1.
- 23, 34-36 = LXXIV, 1.
- 23, 35 = LXXV, 5.
- 23, 37 = VI, 6; LXXIV, 3;
LXXV, 5.
- 23, 38 = LXXIV, 3; LXXV,
1; LXXXVIII, 1.
- 23, 39 = LXXIV, 3; LXXV,
1; LXXVI, 3.
- 24, 1-2 = LXXV, 1.
- 24, 1-44 = X, 1.
- 24, 3 = LXXXV, 1.
- 24, 4-6 = LXXV, 1.
- 24, 6 = LXXXVII, 1.
- 24, 7 = LXXV, 2.
- 24, 8 = LXXV, 2.
- 24, 9 = LXXXV, 2.
- 24, 9-13 = LXXV, 2.
- 24, 12 = XVI, 8.
- 24, 14 = X, 5; XXV, 3;
LXXV, 2; LXXXVII, 1.
- 24, 15 = LXXV, 2; LXXVI,
1.
- 24, 16-18 = LXXVI, 1.
- 24, 19 = LXXVI, 1.
- 24, 20-21 = LXXVI, 1.
- 24, 21 = XLIII, 3.
- 24, 22 = LXXVI, 1.
- 24, 23-28 = LXXVI, 2.
- 24, 29 = LIII, 2; LXXVI, 3;
LXXVII, 1, 2.
- 24, 30 = LXXVI, 3.
- 24, 31 = LXXVI, 3.
- 24, 32-33 = LXXVII, 1.
- 24, 34 = LXXVII, 1.
- 24, 35 = LIV, 2; LXXVII, 2.
- 24, 36 = LXXVII, 1.
- 24, 37-38 = LXXVII, 2.
- 24, 37-39 = LXXVII, 1.
- 24, 40-42 = LXXVII, 2.
- 24, 42 = LXVII, 4.
- 24, 43-44 = LXXVII, 2.
- 24, 45-47 = LXXVII, 3.
- 24, 45-51 = LXXVIII, 1.

- 24, 48-51 = LXXVII, 4;
LXXXI, 4.
24, 51 = LVI, 4; LXXXI, 4.
25, 1-12 = LII, 3; LXIV, 4;
LXXVII, 5.
25, 1-13 = IX, 6; XX,
6; XLVII, 3; L, 4; LXX-
XII, 5.
25, 1-30 = LXXVIII, 1.
25, 8-12 = LXXXI, 4.
25, 12 = XXIII, 8; LXVIII, 3;
LXXVI, 4.
25, 21 = LVI, 4.
25, 24-30 = LXXVII, 5;
LXXXI, 4.
25, 26 = XLII, 4; LVI, 4.
25, 26-30 = LXXVI, 4.
25, 30 = XLII, 4.
25, 31-46 = LXXIX, 1.
25, 32 = XLVII, 2.
25, 34 = LXXXIX, 3.
25, 34-35 = LVI, 4.
25, 35 = IV, 12; LXXXV, 4.
25, 40 = LXXXVIII, 3.
25, 41 = XXIII, 8; XLV, 3;
LVI, 4; LXXXI, 4.
25, 41-42 = LXIV, 4.
25, 41-46 = LXXVII, 5.
25, 42 = XXIII, 8; L, 3;
LXXXI, 4; LXXXVIII,
3.
25, 45 = XXXV, 3; L, 3;
LXXXVIII, 3.
26, 1-2 = LXXIX, 2.
26, 3-5 = LXXIX, 3.
26, 6-7 = LXXX, 1.
26, 6-13 = L, 4; LXXX, 1.
26, 8-13 = LXXX, 1.
26, 10 = L, 4.
26, 11 = L, 4.
26, 14-15 = LXVII, 4;
LXXX, 2.
26, 15 = LXXXI, 3; XC, 2.
26, 15-16 = LXXX, 3.
26, 17-18 = LXXXI, 1.
26, 18 = LXXXII, 5.
26, 20 = LXXXI, 1.
26, 20-21 = LXXXI, 1.
26, 21 = LXXXII, 3.
26, 22-23 = LXXXI, 1.
26, 23-24 = LXXXI, 1.
26, 25 = LXXXI, 2.
26, 26 = L, 3.
26, 26-28 = LXXXII, 1.
26, 29 = XXXI, 4; LXXXII,
2.
26, 30 = LXXXII, 2. 5.
26, 31 = LXXXII, 2.
26, 32 = LXXXII, 2.
26, 33 = LXXXII, 2.
26, 34 = LXXXII, 3;
LXXXV, 2.
26, 35 = LXXXII, 3; LXX-
XIII, 1.
26, 36-38 = LXXXIII, 1.
26, 38 = LXXVIII, 4; LXX-
XIV, 1.
26, 39 = LXXVIII, 4; LXX-
XIV, 1.
26, 39-41 = LXXXIII, 1.
26, 41 = XIII, 1.
26, 42 = LXXXIII, 1.
26, 43 = LXXXIII, 1.
26, 45 = LXXXIII, 1.
26, 46 = LXXXIII, 2.
26, 47 = LXXXIII, 2.
26, 48 = LXXXIII, 2.
26, 50 = VI, 6; LXXXIII, 2.
26, 51-54 = LXXXIV, 1.
26, 55 = LXXXIV, 2.
26, 56 = LXXXIV, 2.
26, 57-58 = LXXXIV, 2.
26, 60-61 = LXXXIV, 2.
26, 62-63 = LXXXIV, 2.
26, 63 = LXXXVI, 1.
26, 63-65 = LXXXIV, 2.
26, 65 = LXXXIV, 3.
26, 66 = LXXXIV, 3.
26, 67-68 = LXXXV, 1.
26, 69-75 = LXXXV, 1.
27, 1-2 = LXXXV, 2.
27, 3 = XLIII, 1; LXXXV, 2.
27, 3-5 = LXXXV, 2.
27, 5 = LXXXVI, 2.
27, 5-10 = LXXXV, 3.
27, 11-12 = LXXXVI, 1.
27, 13 = LXXXVI, 1.
27, 14 = LXXXVI, 1.
27, 15-17 = LXXXVI, 1.
27, 16 = LXXXVI, 2.
27, 19 = LXXIX, 3;
LXXXVI, 1.
27, 20 = LXXXVI, 1.
27, 22 = LXXXVI, 2.
27, 22-24 = LXXXVI, 2.
27, 23 = LXXXVI, 2.
27, 24 = LXXXVI, 2.
27, 25 = LXXXVI, 2; LXXX-
VII, 1.
27, 26 = LXXXVI, 2.
27, 27-29 = LXXXVII, 1.
27, 31 = LXXXVII, 1.
27, 34 = LXXXVII, 1.
27, 35 = LXXXVII, 1.
27, 40 = LXXXVII, 2;
LXXXVIII, 2.
27, 42 = LXXXVII, 2;
LXXXVIII, 2.
27, 43 = LXXXVII, 2.
27, 44 = LXXXVII, 2.
27, 45 = XVI, 2.
27, 45-48 = LXXXVIII, 1.
27, 50 = LXXXVIII, 1.
27, 50-51 = LXXXVIII, 1.
27, 51-52 = LXXIX, 3.
27, 52 = LXXXVIII, 1.
27, 52-53 = LXXXVIII, 2.
27, 55-56 = LXXXVIII, 2.
27, 58 = LXXXVIII, 2.
27, 59-60 = LXXXVIII, 2.
27, 61 = LXXXVIII, 2.
27, 62-64 = LXXXIX, 1.
27, 62-66 = XC, 1.
27, 63 = LXI, 5; LXX, 1.
27, 64 = LXXXV, 2.
27, 65-66 = LXXXIX, 1.
28, 1-3 = LXXXIX, 2.
28, 5 = LXXXIX, 2.
28, 6 = LXXXIX, 2.
28, 7 = LXXXIX, 2.
28, 8 = LXXXIX, 2.
28, 9 = LXXXIX, 3.
28, 10 = LXXXIX, 3.
28, 11-14 = XC, 1.
28, 15 = XC, 2.
28, 16-17 = LXXXII, 2; XC,
2.
28, 18 = XC, 2.
28, 19 = VII, 4; LXIX, 1.
28, 19-20 = XC, 2.
28, 20 = XV, 1; L, 4; XC, 2.

Marcu

- 1, 4 = X, 2.
1, 7 = III, 5.
1, 13 = XIII, 1.
1, 22 = XVII, 1.
1, 30 = XXVII, 1.
1, 34 = XXVII, 2.
1, 40 = XXV, 1.
2, 3-4 = XXVI, 3.
2, 4 = XXVI, 1; XXIX, 1.
2, 7 = XXIX, 1.
2, 14 = XXX, 1.
2, 26 = XXXIX, 1.
2, 27 = XXXIX, 3; XLI, 1.
3, 4 = XL, 1.
3, 5 = XL, 1.
3, 6 = XI, 2.
3, 16-18 = XXXII, 3.

3, 22 - XXVII, 1; XXX-VII, 4.
 3, 23 - XXXII, 2.
 4, 10 - XLV, 1.
 4, 13 - XLIV, 2.
 4, 33 - XLVII, 1.
 4, 35-38 - XXVIII, 1.
 4, 38 - XXVIII, 1.
 4, 39 - LXXVIII, 4.
 5, 5 - XXVIII, 2; LVII, 3.
 5, 10 - XXVIII, 2.
 5, 37 - XXXI, 1.
 5, 43 - XXXI, 3.
 6, 3 - V, 3; LXIV, 1.
 6, 10 - XXXII, 5.
 6, 16 - XLVIII, 2.
 6, 18 - LVIII, 4.
 6, 20 - XLVIII, 2.
 6, 23 - XLVIII, 3.
 7, 11 - LI, 2.
 7, 19 - LI, 4.
 7, 24 - LII, 1.
 8, 11 - XLIII, 1.
 8, 11-12 - LIII, 2.
 8, 17-18 - LIII, 1.
 8, 17-21 - XLIX, 1.
 9, 6 - LVI, 3.
 9, 21 - LVII, 3.
 9, 22 - LVII, 2.
 9, 23 - LVII, 2. 3.
 9, 24 - LVII, 2.
 9, 25 - LVII, 2.
 9, 31 - LVII, 2.
 9, 32 - LVII, 2; LVIII, 1; LXV, 1.
 9, 34 - LVIII, 2.
 10, 10 - LXII, 3.
 10, 17 - LXIII, 1.
 10, 21 - LXIII, 1.
 10, 26 - LXI, 1.
 10, 30 - XI, 5.
 10, 31 - LXVII, 3.
 10, 35 - LXV, 2.
 10, 36 - LXV, 2.
 10, 37 - LXV, 2.
 11, 13 - LXVII, 1.
 12, 14 - LXX, 1.
 12, 28 - XXVII, 2; XXXVII, 3.
 12, 33 - LXXI, 1.
 12, 34 - LXXI, 1.
 13, 3 - LXXV, 1.
 14, 3-9 - LXXX, 1.
 14, 5 - LXXX, 1.
 14, 31 - LVI, 3.
 14, 56 - LXXXIV, 2.

14, 66-72 - LVIII, 2; LXXXV, 1.
 14, 72 - LXXXV, 2.
 15, 44 - LXXXVIII, 1.

Luca

1, 4 - I, 3.
 1, 5 - LXXIX, 3.
 1, 5-25 - VII, 1.
 1, 6 - IV, 3.
 1, 8-22 - IV, 4.
 1, 27 - II, 3.
 1, 34 - IV, 4, 5.
 1, 41 - IV, 4; XXXVI, 1.
 1, 43 - IV, 3.
 1, 76 - XIV, 1.
 2, 7 - VIII, 1.
 2, 8-18 - VII, 1.
 2, 10-12 - III, 1.
 2, 14 - XXV, 3; XXXV, 1; LXVIII, 3.
 2, 19 - IX, 4.
 2, 25-38 - VII, 1.
 2, 48 - III, 1.
 3, 2 - X, 1.
 3, 3 - X, 1.
 3, 5-6 - X, 3.
 3, 6 - X, 3.
 3, 8 - IX, 5; X, 2.
 3, 10 - XXIV, 4.
 3, 14 - XXI, 4.
 3, 16 - XXXVI, 1. 2; LXVII, 2.
 3, 23 - X, 1.
 4, 1-13 - LXXVIII, 4.
 4, 13 - XIII, 4.
 4, 18 - XIX, 9.
 4, 23 - XVI, 4; XLVIII, 1.
 4, 25-27 - XLVIII, 2.
 4, 38 - XXVII, 1.
 4, 41 - XIII, 2; XXVII, 2.
 5, 4-6 - XVI, 2.
 5, 8 - III, 5.
 5, 18-25 - XIV, 3.
 5, 19 - XXIX, 1.
 5, 27 - XXX, 1.
 5, 30 - XXIII, 1.
 5, 33 - XXX, 3.
 6, 1 - XXXIX, 1.
 6, 8 - XL, 1.
 6, 15 - XXXII, 3.
 6, 16 - XXXII, 3.
 6, 20 - XV, 1.
 6, 22 - XV, 5.
 6, 23 - XV, 5.
 6, 25 - XI, 4; LXXXVI, 4.

6, 26 - XV, 5.
 6, 30 - XVIII, 3.
 6, 34 - XVIII, 3.
 6, 35 - XV, 9; LVI, 5.
 6, 36 - XXXV, 4; XXXIX, 3; XLIX, 4; LII, 5.
 7, 1-10 - XXVI, 2.
 7, 2 - XXVI, 1. 3.
 7, 3 - XXVI, 2.
 7, 4 - XXVI, 3.
 7, 5 - XXVI, 2.
 7, 6 - XXVI, 2.
 7, 18-19 - XXXVI, 1.
 7, 22 - XXVII, 3.
 7, 24 - XXVII, 3.
 7, 24-25 - XXVII, 3.
 7, 25 - X, 4.
 7, 28 - XXXVI, 3.
 7, 29 - XXXVII, 4.
 7, 37 - 38 - XXX, 1; LXXIII, 3.
 7, 37-50 - V, 4; VI, 5; LXXX, 1.
 7, 45 - XLVIII, 7.
 7, 47 - LXXXII, 4.
 8, 22 - XXVIII, 1.
 8, 29 - XXVIII, 2.
 8, 31 - XXVIII, 2.
 8, 39 - XXXII, 1.
 8, 45 - XXXI, 2.
 8, 46 - XXXI, 2; LII, 2.
 8, 47 - XXXI, 2.
 8, 48 - XXXI, 2.
 8, 49 - XXXI, 1. 2.
 8, 50 - XXXI, 2.
 8, 51 - XXXI, 1.
 8, 52 - XXXI, 1.
 8, 54-55 - XXXII, 1.
 8, 55 - XXXI, 3.
 8, 56 - XXXI, 3.
 9, 4 - XXXII, 5.
 9, 8 - XLVIII, 2.
 9, 9 - XXIV, 4; XLVIII, 2.
 9, 28 - LVI, 1.
 9, 33 - LVI, 3.
 9, 31 - LVI, 2; LVIII, 1; XLV, 1.
 9, 32 - LVI, 3.
 9, 45 - LVII, 2; LVIII, 1.
 9, 49 - XLI, 3.
 9, 50 - XLI, 3.
 9, 54 - LVI, 2.
 9, 54-55 - XXIX, 3.
 9, 55 - LVI, 2.
 9, 58 - LX, 4.
 9, 62 - XXVII, 4.
 10, 2 - XLVII, 1.

- 10, 8 - XLVI, 4.
 10, 12 - XXXVI, 3.
 10, 12-14 - XXXVI, 4.
 10, 17-21 - XXXVIII, 1.
 10, 19 - LXV, 6.
 10, 20 - XXIV, 1; XXXII, 8.
 10, 30-37 - XV, 11.
 11, 5-8 - XIX, 4; XXII, 5.
 11, 15 - XVII, 1; XLVIII, 1.
 11, 17 - I, 3.
 11, 20 - XLI, 2.
 11, 27 - XLIV, 2.
 11, 28 - XLIV, 2.
 11, 41 - L, 4; LII, 4.
 11, 47-48 - LXXIV, 1.
 11, 48 - LXXIV, 1.
 12, 7 - LV, 5.
 12, 16-20 - LXXIV, 5.
 12, 20 - XXVIII, 3.
 12, 32 - LXXVII, 6.
 12, 33 - LXXVII, 5.
 12, 47 - XXVI, 6; LXXV, 5.
 12, 49 - VI, 4; XXXV, 1.
 13, 4-5 - LXXXV, 3.
 13, 23 - LIX, 6; LXIV, 4.
 13, 30 - LXVII, 3.
 14, 26 - I, 1; XXXV, 1; XXXVIII, 3.
 14, 33 - XXXVIII, 3.
 15, 5 - LIX, 5.
 15, 7 - LIX, 5; LXIX, 4.
 15, 11-32 - V, 4; XXII, 5.
 15, 25-30 - LXIV, 3.
 16, 9 - V, 5.
 16, 19 - XLI, 4.
 16, 19-26 - LXIV, 4.
 16, 19 - 31 - IV, 11; XXVIII, 3; LII, 3; LVI, 1; LXX, 4; LXXIV, 5; LXXV, 4, 5.
 16, 22 - XIII, 4.
 16, 22-31 - XLI, 4.
 16, 24 - IX, 5; LXIII, 3.
 16, 24-25 - XIII, 5.
 16, 26 - LXXVIII, 1; LXXXI, 4.
 16, 27-28 - LXXVIII, 2.
 16, 27-31 - XXVIII, 3.
 17, 1 - LIX, 3.
 17, 12-19 - XXV, 2.
 17, 18 - XXV, 2.
 17, 34 - LXXVII, 2.
 18, 2-8 - XIX, 4; XXXII, 5; LVII, 44.
 18, 10-14 - III, 4; XV, 2; XXXV, 5; XLII, 3; XLVII, 3; LXIV, 4, 5.
 18, 11 - XIX, 1.
 18, 12 - XIX, 1; XXX, 3.
 18, 22 - XC, 4.
 18, 27 - LXXIV, 5.
 18, 34 - LIV, 3.
 19, 1-9 - LXXIV, 5.
 19, 5 - XXX, 2.
 19, 8 - XXX, 2; LII, 5; LXX-XIII, 4.
 19, 9 - XXX, 2.
 19, 10 - IV, 3.
 19, 11 - LXV, 2.
 19, 12-27 - LXXVIII, 2.
 20, 16 - LXVIII, 2.
 20, 17 - LXVIII, 2.
 20, 26 - LXX, 1.
 20, 36 - LXX, 3.
 21, 2 - LXXVII, 5.
 21, 2-3 - LXXVIII, 3.
 21, 2-4 - LII, 4.
 21, 7 - LXXV, 1.
 21, 9 - XXIII, 6.
 21, 15 - XXXIII, 3.
 22, 3 - LXXXII, 1.
 22, 4 - LXXX, 3.
 22, 7 - LXXXI, 1.
 22, 10 - LXXXI, 1.
 22, 12 - LXXXII, 5.
 22, 15 - LXXXI, 3; LXX-XII, 1.
 22, 19 - LXXXII, 1.
 22, 24 - LXXXII, 3.
 22, 31 - LXXXII, 3.
 22, 31-32 - LXXXIII, 1.
 22, 32 - LXXXII, 3.
 22, 34 - LXXXII, 3.
 22, 35 - XXXII, 4.
 22, 35-38 - LXXXIV, 1.
 22, 38 - LXXXIV, 1.
 22, 40 - LXXXIII, 1.
 22, 43 - LXXXIII, 1.
 22, 44 - LXXXIII, 1.
 22, 48 - LXXXIII, 2.
 22, 49 - LXXXIV, 1.
 22, 51 - LXXIX, 3.
 22, 61 - LXXXV, 1.
 22, 64 - LXXXV, 1.
 23, 34 - XVIII, 4; LX, 3; LXXIX, 3.
 23, 39 - LXXXVII, 2.
 23, 39-43 - VI, 4.
 23, 40 - XXIII, 2.
 23, 40-43 - LXXXVII, 2.
 23, 43 - LXVII, 4.
 23, 47-48 - LXXXVIII, 2.
 23, 48 - LXXXVIII, 2.

Ioan

- 1, 1 - XVI, 2.
 1, 3 - XVI, 2; XXII, 2; LIV, 2; LXXVII, 1.
 1, 9 - XIV, 1.
 1, 10 - XVI, 2, 6.
 1, 11 - XVI, 6.
 1, 12 - IX, 5.
 1, 13 - II, 2.
 1, 14 - IV, 3.
 1, 18 - LXXVII, 2.
 1, 21 - XI, 1; LVII, 1.
 1, 24 - XI, 1.
 1, 25 - XI, 1.
 1, 29 - XI, 5; XII, 1; XXVII, 1; XXIX, 2; XXXVI, 1, 2; LXVII, 2.
 1, 31 - X, 1.
 1, 33 - X, 1; XI, 5; XXXVI, 1.
 1, 34 - XI, 5; LXVII, 2.
 1, 36-42 - XIV, 2.
 1, 42 - XIV, 2; LIV, 2.
 1, 44 - XXX, 1.
 1, 45 - III, 1.
 1, 46 - IX, 4.
 1, 47 - XXVII, 3.
 1, 49 - LIV, 2.
 1, 50 - LIV, 2.
 2, 1-11 - XVI, 2; XLIV, 2.
 2, 14-16 - LXVII, 1.
 2, 16 - LXXXVIII, 1.
 2, 17 - LXVII, 1.
 2, 18 - LXVII, 2.
 2, 19 - XLIII, 2; LXV, 1; LXVII, 2; LXXXIV, 2.
 3, 13 - LIV, 1.
 3, 16 - XXXVI, 1; LIX, 5.
 3, 20 - LXXI, 1.
 3, 25 - XXXVI, 1.
 3, 26 - XXXVI, 1.
 3, 29 - XXX, 3; LXIX, 1.
 3, 30 - XXXVI, 1; LXIX, 1.
 3, 31 - LXVII, 2.
 4, 1-4 - LXVI, 1.
 4, 5-42 - LXXX, 1.
 4, 6 - LXVI, 2.
 4, 7 - VI, 3; LXVI, 2.
 4, 7-42 - LII, 2.
 4, 8 - LXVI, 2.
 4, 22 - LXIII, 1.
 4, 25 - LVII, 1.
 4, 35 - XLVII, 1; LXVII, 1.
 4, 37 - XLVII, 1.
 4, 38 - XXXII, 2; LXVII, 1.
 4, 49 - XXVI, 3; LII, 1.

5, 1-15 - XXIX, 1.
 5, 1-18 - XL, 1.
 5, 2-15 - XIV, 3.
 5, 4 - XXXVII, 3.
 5, 6 - XXIX, 1; LXVII, 4.
 5, 7 - LXVII, 4.
 5, 8 - LXVII, 4.
 5, 10 - XXIX, 1.
 5, 14 - XLIII, 4; LXVII, 4.
 5, 16 - XXIX, 1.
 5, 17 - XVI, 1; XXX, 3;
 XXXIX, 1; XL, 1.
 5, 31 - LXIII, 1.
 5, 46 - XI, 1.
 6, 9 - XLIX, 1; LIII, 1.
 6, 15 - XLIX, 3; LXXXVI, 1.
 6, 15-17 - LIII, 2.
 6, 21 - L, 2.
 6, 26 - XLIX, 3.
 6, 42 - III, 1.
 6, 53-61 - LXXXII, 1.
 6, 62 - LIV, 1.
 6, 67-69 - LXV, 4.
 7, 4 - XXVII, 3; XLIV, 1.
 7, 5 - V, 3; XLIV, 1.
 7, 6 - XXVII, 3.
 7, 6-8 - XLIV, 1.
 7, 12 - LXVIII, 2; LXX, 1.
 7, 20 - LXII, 1.
 7, 23 - XVI, 1; XL, 1.
 7, 25-26 - LXVIII, 2.
 7, 33-34 - LXV, 1.
 7, 37 - LXIX, 1.
 7, 39 - XXXII, 3.
 7, 42 - II, 3; IV, 3.
 7, 52 - IX, 4.
 8, 13 - XIV, 1; XXXVI, 2.
 8, 28 - LXXXVIII, 1.
 8, 33 - XI, 2; LII, 2.
 8, 39 - XLIV, 2.
 8, 41 - XVII, 6.
 8, 44 - XVII, 6.
 8, 46 - XVI, 2.
 8, 48 - LXVIII, 2.
 8, 49 - LXXXVIII, 3.
 8, 58 - XVI, 2.
 9, 1-38 - XVI, 2.
 9, 1-41 - XL, 1.
 9, 6 - XXXIX, 1.
 9, 16 - XXIX, 3; LVI, 1;
 LXVIII, 2; LXX, 1.
 9, 39 - LII, 2.
 10, 18 - LXXXVIII, 1.
 10, 20 - LXX, 1.
 10, 33 - XXI, 1; XVI, 1.
 10, 37-38 - XXI, 1.

10, 41 - XXXVII, 3; XLVI,
 3.
 11, 6-7 - XXXI, 2.
 11, 11 - XXXI, 2.
 11, 18 - LXXX, 1.
 11, 21-22 - XXVII, 4.
 11, 22 - XXVI, 2.
 11, 25 - XXVI, 2.
 11, 33-35 - LXXXVIII, 4.
 11, 34 - XXXI, 3; LXXXVII,
 3.
 11, 35 - VI, 6; LXVI, 2.
 11, 39 - XXXI, 3.
 11, 40 - XXVI, 2.
 11, 41 - XVI, 1.
 11, 42 - XVI, 1.
 11, 42-43 - LXXXVIII, 2.
 11, 44 - XXXI, 3.
 11, 45-46 - XII, 2.
 11, 48 - LXXXIV, 3.
 12, 1-8 - LXXX, 1.
 12, 2 - XXXI, 3.
 12, 24 - LV, 1; LXVII, 1.
 12, 28-29 - LVI, 4.
 12, 40 - XXXV, 1.
 12, 47 - LVII, 1.
 13, 2 - LXXXI, 3.
 13, 7 - XII, 1.
 13, 8 - XII, 1; L, 3; LIV, 4.
 13, 9 - XII, 1.
 13, 15 - LXIV, 5.
 13, 21 - LXXXVIII, 4.
 13, 22 - LXXXI, 1.
 13, 22-24 - LXXXII, 3.
 13, 27 - LXXXI, 3;
 LXXXII, 1.
 13, 29 - LXXX, 2.
 13, 35 - XVI, 8; XXXII, 8;
 LXXXVII, 5.
 13, 37 - LVI, 3.
 14, 6 - XXXVIII, 2.
 14, 12 - XXXIV, 2.
 14, 15 - LXXI, 1.
 14, 27 - XXXII, 6.
 14, 30 - XVI, 2.
 15, 1 - XI, 5.
 15, 13 - LX, 3.
 15, 14 - XXXIV, 1.
 15, 15 - XXXIV, 1.
 15, 22 - XXXVI, 3.
 16, 5 - XXXIII, 1.
 16, 6 - XXX, 4; XXXIII, 1;
 LXV, 1.
 16, 12 - XXX, 4; LIV, 3.
 16, 23 - XVI, 4.
 16, 33 - X, 7; XXXI, 3.
 17, 10 - XVI, 5.

17, 22-23 - XXXII, 8.
 18, 1-8 - LXXIX, 3.
 18, 4 - LXXXIII, 2.
 18, 5 - LXXXIII, 2.
 18, 6 - LXXIX, 3.
 18, 10 - LVI, 3; LXXXIV, 1.
 18, 15 - LXXXIV, 2.
 18, 16 - LXV, 4.
 18, 23 - LXXXVIII, 3.
 18, 28 - LXXXIV, 2.
 18, 30 - LXXXIV, 3.
 18, 31 - LXXXIV, 3;
 LXXXVI, 2.
 18, 36 - VI, 1; LXXXVI, 1.
 19, 11 - LXXXVI, 1.
 19, 21 - LXXXIV, 3;
 LXXXV, 2; LXXXVII,
 2.
 19, 22 - LXXXVII, 2.
 19, 26-27 - IV, 6; V, 3.
 19, 30 - LXXXVII, 1.
 19, 34 - LXXXVIII, 1.
 19, 38 - LXXXVIII, 1.
 20, 2-4 - L, 1.
 20, 5 - XC, 2.
 20, 6 - LXV, 4.
 21, 15 - XLVI, 3; LXXXVII,
 3, 6.
 21, 16 - LXXI, 1.
 21, 16-17 - LXXXVII, 6.
 21, 21 - LXXXII, 3.
Fapte Apostolilor
 1, 7 - LXXVII, 1; LXX-
 XII, 3.
 1, 8 - LXIII, 1.
 1, 9 - LVI, 3.
 1, 13-14 - LXXIII, 3.
 1, 16-19 - IX, 6.
 2, 1-4 - I, 1.
 2, 2-3 - XII, 2.
 2, 11-45 - XC, 3.
 2, 29 - XXVI, 8; XXXIX, 1;
 LXXI, 2.
 2, 41 - XXI, 3; XXXII, 6;
 XC, 3.
 3, 6 - XC, 4.
 3, 12 - XXV, 1; LXXXII, 4.
 4, 4 - XXI, 3; XXXII, 6; XC,
 3.
 4, 16 - XXIV, 4.
 4, 19 - XXXIII, 2.
 4, 20 - XXIV, 4; XXXIII, 2.
 4, 32 - XXI, 1; XXXII, 6.
 4, 34-35 - LXIV, 2.
 5, 10 - XVII, 6.

5, 15 = LVI, 2.
 5, 28 = XXIV, 4; XXXIII, 2.
 5, 35-37 = XLVIII, 5.
 5, 36-37 = X, 5; LXX, 1.
 5, 40-41 = XLVII, 3.
 5, 41 = XXXVIII, 3.
 6, 15 = XXVII, 2.
 7, 50-53 = LXVIII, 2.
 7, 57 = LXXXIV, 2.
 7, 59 = XXVIII, 3.
 7, 60 = LXI, 5.
 8, 1-3 = LXVII, 4.
 8, 9-23 = XLVI, 3.
 8, 13 = LXVII, 4.
 8, 18-24 = LXVII, 4.
 8, 26-39 = I, 6; XXVI, 4.
 8, 32 = LIV, 4.
 9, 1-2 = LXVII, 4.
 9, 3-9 = LXVII, 4.
 9, 4 = XXIX, 3; LXXXVIII, 3.
 9, 4-6 = VI, 4.
 9, 40 = LXXVIII, 3.
 10, 1-48 = LVII, 2.
 10, 4 = L, 4; LXXVII, 6; LXXXIII, 4.
 10, 9-16 = LII, 1.
 10, 14 = LI, 3.
 10, 15 = LXXXII, 3.
 10, 41 = LXXXII, 2.
 11, 26 = VII, 7.
 12, 1-2 = LVI, 1.
 12, 2 = LXV, 4.
 12, 19 = LX, 1.
 13, 22 = XLVI, 3.
 13, 46 = VII, 4; LXIX, 2.
 15, 1-29 = V, 3.
 16, 1 = IX, 5.
 16, 14 = XLIII, 5.
 16, 15 = LXXXIII, 3.
 16, 16-18 = XIII, 2.
 17, 6 = XXXIII, 5.
 17, 7 = XXXIII, 5.
 17, 22-31 = VI, 3.
 18, 2-18 = LXXXIII, 3.
 19, 4 = X, 1, 2.
 20, 30 = LIX, 1.
 21, 11 = X, 4.
 21, 20 = V, 3; LXXXVI, 2.
 21, 20-37 = LXXXVI, 2.
 23, 6-10 = XXXV, 1.
 25, 23-26 = XXXIII, 4.
 25, 32 = XXXIII, 4.
 26, 5 = LXX, 2.

Romani

1, 3 = IV, 3.
 1, 18 = XXXVI, 4.
 1, 25 = LV, 6.
 1, 28 = XXXVIII, 2.
 2, 1-5 = XLVI, 3.
 2, 5 = LXXV, 5.
 2, 8-9 = XXXVI, 4.
 2, 10 = XXXVI, 4.
 2, 12 = XXXVI, 4; LXXV, 5.
 2, 13 = LXVII, 2.
 2, 17-18 = XXIV, 1.
 2, 21 = XVI, 4.
 3, 13 = LXVIII, 5.
 3, 23 = XXX, 3.
 3, 31 = XVI, 2.
 5, 3 = XVI, 11; LXXIX, 5.
 5, 10 = XXXIX, 4.
 5, 12 = XXVII, 2.
 6, 7 = XXVII, 4.
 6, 13 = LXVIII, 4.
 6, 17 = XXXVIII, 1.
 6, 21 = XVI, 11.
 8, 1-2 = XVI, 5.
 8, 3-4 = XVI, 2.
 8, 6 = XXIII, 7.
 8, 7 = XXIII, 7.
 8, 18 = XXXVIII, 3.
 8, 23 = XIX, 5.
 8, 32 = XXIII, 5; LIX, 5.
 8, 34 = XVIII, 4.
 8, 35 = XXXVIII, 3.
 9, 3 = XVII, 3; LXI, 5.
 9, 5 = IV, 3.
 9, 6 = IX, 5.
 9, 6-7 = VII, 2.
 9, 8 = IX, 5.
 9, 20 = LXXXI, 2.
 9, 28 = XI, 3.
 9, 30-32 = X, 2.
 10, 2 = VI, 6.
 10, 3 = X, 2; XXXVIII, 1.
 10, 4 = XVI, 2.
 10, 14 = XLIV, 4.
 10, 15 = XXXII, 6.
 10, 18 = LXXV, 2.
 11, 17 = XXXV, 4.
 11, 25-26 = LXVI, 2.
 11, 28 = IX, 5.
 11, 33 = LXI, 2.
 12, 12 = XIX, 4.
 12, 19 = XVI, 7.
 13, 4 = XVI, 11.
 13, 5 = XVI, 11.
 13, 7 = LXX, 21.
 14, 4 = XXIII, 1.

14, 9 = LXX, 3.
 14, 10 = XXIII, 1.
 14, 15 = LIX, 4.
 15, 2 = LXXXVII, 5.
 15, 3 = LXXXVII, 5.
 15, 9 = LXIX, 2.
 15, 12 = IV, 3; XXII, 6.
 15, 24 = LXXV, 2.
 15, 28 = LXXV, 2.
 16, 4 = LIII, 4.
 16, 12 = LXXXIII, 3.
 16, 18 = XXIII, 6.

I Corinteni

1, 9 = LIX, 3.
 1, 10-12 = XLVI, 3.
 1, 10-13 = XXXII, 7.
 2, 9 = XI, 6; LIV, 5.
 2, 10 = LXXXVII, 1.
 2, 14 = XXIII, 3; LIV, 5.
 3, 5 = LXXII, 3.
 3, 7 = XXI, 2.
 3, 18 = XXXVIII, 1.
 4, 3-5 = XXIII, 1.
 4, 4 = VI, 6.
 4, 5 = XXIII, 1.
 5, 1-2 = LXXXVII, 4.
 5, 5 = IX, 2.
 5, 8 = XXXIX, 3.
 5, 11 = XXX, 2.
 5, 11-13 = LX, 1.
 5, 12 = LX, 1.
 6, 3 = LXXIX, 2.
 6, 7 = XVI, 7.
 6, 10 = LVII, 5.
 6, 11 = X, 1.
 6, 13 = XLVI, 1.
 6, 14 = LIV, 5.
 6, 15 = XLVIII, 5.
 7, 3 = VII, 7.
 7, 4 = VII, 7.
 7, 5 = LXXXVI, 4.
 7, 15 = LXIV, 2.
 7, 23 = LIV, 4.
 7, 25 = LXXVIII, 1.
 7, 26 = XV, 3.
 7, 28 = XV, 3.
 7, 29 = VII, 7.
 7, 30 = LXXIV, 4.
 7, 31 = VII, 7; LXX, 3; LXXIV, 4.
 7, 32 = XV, 3; XXII, 4.
 7, 34 = LXXXVIII, 2.
 7, 35 = LXXXVIII, 2.
 9, 7 = XXX, 2.

9, 9 - XXX, 2.
 9, 14 - XXX, 2.
 10, 3-4 - LXIV, 4.
 10, 5 - LXIV, 4.
 10, 11 - II, 6.
 10, 12 - XXVI, 5; LXVII, 4.
 10, 24 - LXXVII, 5.
 10, 27-31 - LXXXVI, 4.
 10, 31 - XLVIII, 7.
 10, 32 - XV, 8.
 11, 10 - LIX, 4.
 11, 14 - LXXXVI, 4.
 11, 18-32 - XLI, 3.
 11, 27 - VII, 5; XXXVI, 4.
 11, 31 - XLI, 4; XLII, 4.
 11, 31-32 - LXIV, 5.
 12, 26 - LVIII, 5.
 12, 31 - XXXII, 8; XLVI, 4.
 13, 1-13 - XXXII, 8.
 13, 2 - XXVI, 1.
 13, 3 - XLI, 4; LXXVII, 5.
 13, 4 - LXXI, 1.
 13, 8 - LX, 3.
 13, 9 - XXXVIII, 2.
 13, 10 - XVI, 5.
 14, 20 - XXXVI, 3; LXXIX, 5.
 15, 8-9 - XXV, 4.
 15, 9 - III, 5; LXXII, 4.
 15, 26 - XXXVI, 3.
 15, 31 - XXXIII, 5.
 15, 33 - II, 6.
 15, 36 - LXXVII, 1.
 15, 41 - LV, 4.
 15, 55 - XIX, 9.

II Corinteni

1, 4 - LIII, 4.
 1, 8 - XXVIII, 1.
 1, 10 - XXVIII, 1.
 2, 2 - VI, 8.
 2, 4 - LVIII, 5.
 2, 6 - XLI, 3.
 2, 7 - LXXXVI, 4.
 2, 11 - LXXXVI, 4.
 2, 16 - XV, 9.
 3, 3 - I, 1.
 4, 16 - LXXIX, 5.
 4, 17 - XVI, 11; XXIII, 5; XXXVIII, 3.
 4, 18 - XXXIII, 5.
 5, 20 - LXXIX, 3.

6, 15 - XXXI, 3.
 6, 30 - XXIX, 2.
 7, 2 - XXXII, 7.
 7, 5 - LIX, 1; LXXV, 2.
 7, 10 - XV, 2.
 7, 11 - II, 6.
 8, 5 - XV, 4.
 8, 9 - XXII, 6.
 8, 14 - XXXV, 2.
 9, 2 - LXIV, 5.
 9, 6 - V, 5.
 10, 6 - XL, 2.
 11, 2 - LXIX, 1.
 11, 3 - VI, 6.
 11, 12 - XXXII, 5.
 11, 13 - LXXV, 2.
 11, 26 - LIX, 1; LXXV, 2.
 11, 29 - LVIII, 5; LXXVII, 6.
 12, 2-4 - XXIII, 7.
 12, 7 - X, 7.
 12, 8 - XXV, 4.
 12, 9 - XXV, 4; XXXIII, 2; LX, 2.
 12, 15 - LXVI, 2.

Galateni

1, 4-5 - LV, 6.
 1, 13 - XXX, 1.
 1, 15 - LXIV, 3.
 2, 8 - LXIX, 1.
 3, 28 - LXXIII, 3.
 4, 4 - IV, 3.
 4, 5 - LXIV, 2.
 4, 14 - LIII, 5.
 4, 15 - LIII, 5.
 4, 22 - XVI, 7.
 4, 24 - XVI, 7.
 5, 2 - IX, 5.
 5, 12 - LXII, 3.
 5, 22 - LV, 5.
 5, 24 - LXX, 3.
 6, 4 - LXXXII, 3.
 6, 8 - XXIV, 3.
 6, 14 - XXIV, 3; XLII, 4; XLIII, 2; LXVIII, 3.
 6, 17 - XVI, 11.

Efeseni

2, 14 - III, 3.
 4, 26 - XVI, 10.
 5, 14 - LXVII, 4.
 5, 32 - LXIX, 1.

6, 2 - XV, 3.
 6, 3 - XV, 3.
 6, 12 - VI, 7; IX, 6; XXIII, 6.
 6, 17 - LIX, 7.

Filipeni

1, 23 - XXIII, 8; XXVIII, 3.
 1, 23-24 - LXXVII, 6.
 2, 7 - IV, 3.
 2, 10 - XXXVI, 3.
 2, 17-18 - XXXVIII, 4.
 3, 2 - XIX, 1.
 3, 19 - VI, 8; XXI, 2.
 4, 4 - VI, 5; XXXVII, 6.
 4, 5 - LXXIV, 4.
 4, 5-6 - LXXVII, 4.
 4, 6 - LXXIV, 4.
 4, 11 - LXXIV, 5.

Coloseni

1, 6 - LXXV, 2.
 1, 24 - XVI, 11; LXXV, 2.
 2, 3 - LXXVII, 2.
 2, 14 - XXXVI, 2.
 3, 15 - XXV, 3.
 3, 17 - LV, 5.

I Tesaloniceni

2, 14-15 - XV, 5.
 2, 15 - LXIX, 1.
 2, 19 - LVIII, 5.
 3, 8 - LVIII, 5.
 4, 13 - XVIII, 6.
 4, 16 - LXXVI, 4; LXXVIII, 1.
 4, 17 - XXVII, 2; XLVII, 2; LXXVI, 4.
 5, 3 - LXXVII, 2.

II Tesaloniceni

1, 8 - XVIII, 6.
 2, 3 - LXXVI, 2.
 2, 9-10 - LXXVI, 2.
 3, 10 - XXXV, 4.
 3, 13 - XXXV, 4.
 3, 15 - XXXV, 4.

I Timotei

1, 9 - XVI, 4.
 2, 8 - XIX, 8; XXIII, 4; I.I, 5.

2, 9 - XVII, 3; XLIX, 5;
 LXXXIX, 3.
 3, 6 - XV, 2; LXV, 6.
 5, 5 - XXXI, 5.
 5, 8 - XLI, 4.
 5, 20 - XXIII, 1.
 5, 23 - LVII, 5.
 6, 6 - LVI, 5; LXXIV, 4.
 6, 9 - LXXXIV, 4.
 6, 10 - LXIII, 1. 4; LXXI, 1;
 LXXIV, 4.

II Timotei

2, 8 - IV, 3.
 2, 12 - LXIV, 2.
 2, 25 - XXIX, 3.
 2, 5 - XXIII, 3.

4, 2 - XXIII, 1.
 4, 7 - LIII, 5.
 4, 8 - LXV, 3.
 4, 15 - XXIII, 3.
 4, 17 - XXXIII, 4.

Tit

1, 9 - XXIII, 3.
 2, 11-12 - LVII, 1.
 2, 13 - LVII, 1.
 3, 10 - XXIII, 3.

Evrei

1, 7 - LXV, 3.
 1, 8 - LXV, 3.
 1, 12 - LIII, 2.
 1, 13 - LXV, 3.

3, 3 - XXXVII, 2.
 4, 13 - LVI, 4.
 5, 12 - XVII, 7.
 10, 28-29 - LXXV, 5.
 10, 29 - LXXXII, 6.
 10, 32-33 - XV, 6.

Iacov

2, 19 - XI, 7.
 2, 25 - LXVII, 4.
 4, 6 - LXV, 6.

I Petru

3, 15 - XXXIII, 5.

II Petru

2, 22 - XII, 4.

Indice real și onomastic

Cifrele romane arată omilia, iar cifrele arabe, capitolul omiliei.

A

Aaron, primul arhiereu al evreilor, V, 4; XL, 3.

Abel, fiul lui Adam, XIX, 3; XL, 4; LXXIV, 1. 2.

Abia, coborâtor din Eleazar fiul lui Aaron, LXXIX, 3.

Abiatar, arhiereu, XXXIX, 1.

Abimelec, arhiereu, XXXIX, 1.

Abiron, cel ce s-a sculat împotriva lui Moise, XL, 3.

Acvila, gazda lui Pavel în Corint, XLIII, 5; LV, 6.

Adam, cel întâi zidit, I, 3; II, 2. 3; X, 4; XII, 4; XIII, 2; XV, 2; XVIII, 3; XXX, 3; LXVIII, 3; LXX, 3; LXXVI, 3; LXXVII, 3.

Adevăr, cuvântul -ului, XXV, 1; XLIV, 3; dogmele -ului, XLIV, 1; LXXV, 4; dușmanii -ului, VII, 1; vestitorii -ului, VII, 4; -ul este unic, XLVII, 2.

Adulter, III, 1. 4. 5. 6; IV, 8; XVII, 1. 7; XXIV, 3; XXVI, 6; XXXVI, 3; XXXVII, 6; XXXIX, 1; XL, 3; XLI, 4; XLVIII, 4. 5; LI, 4. 5; LIII, 2; LIX, 7; LXXIII, 3; LXXV, 4; LXXVI, 5.

Aeropag, altarul de pe -, VI, 3.

Agripa (Irod Agripa II), XXXIII, 4.

Ahaab, împăratul lui Israel, XXIV, 4; XXXV, 1; LVI, 2; LVIII, 4; LXXXVI, 4; XC, 4.

Ahaz, împăratul lui Iuda, VIII, 5.

Altar, - ceresc, LXXXV, 4.

Aluat, -ul fariseilor, LIII, 3; -ul pîinii, LIII, 3; -ul saducheilor, LIII, 3.

Amaleciți, LXXXVI, 3.

Amos, profet, XLVIII, 1. 5.

An, - jubiliar, LXIV, 4.

Ana, mama lui Samuil, VI, 5; XIX, 3.

Ana, proorocița, VII, 1.

Andrei, apostol, XXXII, 3; chemarea lui -, XIV, 2.

Antihrist, XLVI, 1; LXXVI, 2. 3; LXXVII, 2.

Antioh I Soter, împăratul Siriei, XLIII, 3.

Antioh V Eupator, împăratul Siriei, LXXVI, 1.

Antiohia, LXVII, 3; LXXXV, 4.

Antonie cel Mare, sfântul, VIII, 5.

Aplauze, XV, 5; XVII, 7; XXXVII, 5. 6.

Apostol, -ii, doctorii lumii, LXXV, 3; -fals, XXXII, 5; -i mincinoși, XLVI, 1; LXXV, 2; curajul -ilor, LXXV, 3; Petru, corifeul -ilor, LIV, 2; puterea -ilor, XLVI, 3; viața -ilor, XXIV, 3; virtutea -ilor, XVI, 2; LXV, 2.

Aproapele, ajutorarea -lui, LXXVII, 6; dragostea de -, I, 5; XVI, 9; LXXI, 1; folosul -lui, XIX, 4; LXXVII, 6; LXXVIII, 1. 3; nevoia -lui, LXXVIII, 2; ochii -lui, XVI, 6; XXIII, 2.

Arabi, III, 1.

Arderi de tot, LXXI, 1; LXXX, 1; LXXXVI, 3.

Argent, iubire de -, LXIII, 4; XC, 3. 4; iubitor de -, XX, 4; XLVII, 4; LXXX, 3; XC, 3; 30 de -nți, LXXX, 3; LXXXV, 2. 3.

Arhanghel, glasul -ului, LXXVIII, 1.

Arhelau, fiul lui Irod, împăratul Iudeii, IX, 4.

Arhiereu, sluga -lui, LXXIX, 3; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXVII, 3.

Arie, eretic, rățacirile lui -, VIII, 5.

Arieni,eretici, VIII, 5.

Aristip, filozof grec, XXXIII, 4.

Ascaloniți, VI, 3; VIII, 2.

Astrologie, VI, 1; ceasul în care se nasc oamenii, LXXV, 4.

Atenieni, XXXIII, 4.

August, împărat roman, VIII, 4.

Aur, tirania -ului, XXI, 1.

Avere, -ri adunate din răpire și lăcomie, XV, 3; -rile din cer, V, 5; XX, 2. 3; -moștenită, XV, 3; -părintească, V, 4; XXII, 5; -ri străine, XV, 4; XXI, 4; -ri veșnice, XXXI, 4; administratori de -ri, LXXXV, 4; administrator al unor -ri străine, XXI, 1; aruncarea -rilor, XC, 4; disprețul -rilor, XX, 2; XI, 4; XI, VI, 3. 4; dragostea de -ri, XII, 5;

XIV, 4; XVII, 5; XX, 2. 4. 5; XLII, 4; XLVI, 4; LXII, 2; LXIII, 3; LXXXIII, 3; XC, 3; grija de -ri, XII, 5; iubitor de -ri, VIII, 5; LXIII, 3; împărțirea -rii, XX, 3; luarea -rilor, XVIII, 3; patima după -ri, XIII, 4; pofta după -ri, XII, 5; XLII, 4; răpirea -rilor, XVIII, 3; stringerea de -ri, LXXXV, 4; tirania -rilor, XX, 3. 5.

Avesalom, fiul lui David, XXVI, 8.

Avraam, patriarh, I, 1. 3; II, 1. 2. 4; III, 1. 2. 3; IV, 1. 2. 6; V, 4; VIII, 5; IX, 5; XI, 2. 3. 4; XIV, 3; XVI, 2. 7; XVII, 6; XX, 6; XXI, 1; XXV, 4; XXVI, 1. 3. 4. 8; XXXV, 5; XLII, 1; XLIII, 2; XLIV, 2; XLVI, 3; L, 1; LIII, 4; LVI, 6; LXIV, 2. 5; LXV, 6; LXIX, 3; LXX, 3; LXXII, 4; LXXIV, 1; LXXXVIII, 1. 2; LXXXIII, 4; copiii lui -, XXVI, 4; fiii lui -, XI, 2. 3; XXVI, 4; patriarhul -, XXVIII, 3; sinurile lui -, XVI, 4; XXVI, 2. 4; XXXI, 3; LXIX, 4.

Avuție, vezi: **Avere**.

Azimă, XXXIX, 3.

B

Babilon, IV, 1. 2. 10. 11. 12; VII, 2; VIII, 2. 5; XXXVI, 3; XLIII, 2. 3; cuptorul -ului, XVI, 11; XXXVII, 7; XLIII, 4.

Babilonic, robia -ă, IV, 1. 2.

Babiloneni, IV, 2; X, 5; XXXVI, 4; LXXXIII, 1.

Balaam, vrăjitor, XXIV, 2.

Baltazar, fiul lui Nabucodonosor, XXIV, 2.

Ban, -i adunați din răpire și lăcomie, XIX, 3; -i cu împrumut, XV, 9; LVI, 5. 6; -i mărunți, V, 5; -i muncii, XLVIII, 5; -i pierduți, XXIII, 4; belșug de -i, XIX, 3; disprețul -ilor, XXI, 1; XLIV, 4; dragostea de -i, IV, 9; XIV, 4; XV, 1; XVI, 11; XVIII, 5; XX, 4; XXI, 1; XXVIII, 5; XL, 1; LIX, 7; LXIII, 1; LXVII, 3; LXXXVIII, 1; LXXXIII, 2. 3; întoarcerea -ilor, XX, 5; mulțimea de -i, XIII, 4; paguba de -i, LXII, 4; patima de -i, XIII, 4; păstrarea -ilor, XXI, 2; pofta de -i, X, 1; XIII, 4; LXXXI, 3; prizonier -ilor, XXI, 1; rob -ilor, XXI, 1; XXVII, 2; sumă de -i, IX, 2; tirania -ilor, XXI, 1; LXIII, 1.

Baraba, tilhar, LXXXVI, 1. 2.

Bătrîn, -ii poporului, LXXXIX, 3; LXXXIII, 2; LXXXVI, 1; LXXXIX, 1.

Băutură, - duhovnicească, XXXIX, 4.

Beelfegor, idol, VIII, 3; XXXV, 1.

Beelzebul, idol, XXXIII, 7; XXXIV, 1; XL, 3; XLI, 1. 2; XLV, 1; XLVIII, 1; LXI, 5.

Bersabee, soția lui Urie Heteul, L, 2; LXXV, 5.

Betania, LXXX, 1.

Betfaghe, LXVI, 1.

Betleem, II, 3; VI, 1. 4; VII, 1. 2. 3. 5; VIII, 1; IX, 1. 3. 4; XXIX, 1; LXXXVI, 2; -ul Iudeii, VII, 1; hotarele -ului, IX, 1; nașterea din -, VIII, 4; pruncii din -, X, 2; strălucirea -ului, VII, 2.

Betsaida, XXXVII, 4.

Beție, X, 5. 6; XIII, 1; XV, 10; XXIII, 2; XXIV, 3; XLVIII, 3. 7; LVII, 4. 5; LIX, 3; LX, 1; LXX, 3-5; LXXXIV, 4-5; LXXXVII, 2; LXXXIII, 3; LXXXVI, 3; LXXXVIII, 4; -ia miniei, XV, 10.

Biblia, V, 1; XLVIII, 7.

Bine, -le moral, LIX, 2; adevăratul -, LXIII, 1.

Biserică, -ca celor întâi născuți, II, 1; -cile lui Dumnezeu, XV, 5. 8; LXXXII, 2; adunarea -cii, VII, 7; alungarea din -, LX, 2; averea -cii, LXVI, 3; LXXXVII, 4; LXXXV, 4; ce este -ca? L, 3; dogmele -cii, LXXV, 4; începuturile -cii, XLVI, 1; înfiștător al -cii, XLVI, 1; filozofia -cii, VIII, 1; slujba din -, LXXI, 4; șederea în -, XI, 7; strămoșii -cii, VII, 4; venirea la -, V, 1; XI, 7; vistieria -cii, LXXXV, 4.

Bogat, -ul din Evanghelie, XIII, 5; -ul cel nebun, LXXIV, 5; -ul nemilostiv, XXVIII, 3; XLI, 3; LIII, 5; LVI, 1; LXIII, 3; LXIV, 4; LXX, 4; LXXIV, 5; LXXV, 4. 5; LXXXVIII, 2; necazurile -aților, XV, 11; neplăcerile -aților, XV, 11; plăcerile -aților, XV, 11.

Bogație, - duhovnicească, LXXXIX, 4.

Botez, -ul Bisericii, XII, 3; -ul cu Sfântul Duh, XI, 6; - de mărturisire, X, 2; - iudaic, XII, 3; -ul lui Iisus, X, 1; -ul lui Ioan, X, 1; -ul pocăinței, X, 1. 2; XII, 1; baia -ului, XLIII, 4; învățătura despre -, XC, 2; măreția darurilor de la -, XIII, 1; taina -ului, X, 5; LXXXII, 4.

Britanic, insulele -e, LXXX, 2.

Bunătăți, - cerești, II, 3; XI, 2; XVI, 5; XVIII, 6; XLIX, 4; - de aici, XXV, 4; - din lumea aceasta, XXII, 3; XXIV, 3; - duhovnicești, XV, 3; -le făgăduite, XLI, 4; - lumești, XV, 3; - materiale, XV, 3; - nemuritoare, XXIV, 4; - nespuse, XVIII, 6; XXII, 3; XXIII, 5; LXVIII, 5; - pămîntești, XXXII, 4; - vesnice, VIII, 5; XV, 11; LXIII, 4; LXXI, 4; LXXIX, 5; LXXX, 4; LXXXV, 4; LXXXVI, 4; -le viitoare, I, 2; II, 6; V, 5; XI, 8; XV, 3; XVI, 10. 11; XVII, 7; XIX, 5. 9; XXII,

3. 6; XXIV, 3; XXV, 4; L, 4; LVIII, 5; LXVI, 5; LXVIII, 5; LXXII, 4; LXXIV, 5; LXXV, 5; LXXXI, 5; LXXXIV, 4; LXXXIX, 4; XC, 2; darea -ilor, XII, 3; desfătarea de -le veșnice, XVI, 4; dobîndirea -lor cerești, XXIII, 8; fericirea -lor cerești, XXIII, 7; nădejdea -lor viitoare, XVI, 11; XXIII, 5; participarea la -le viitoare, XI, 6; pierderea -lor, XXI, 2; pierderea -lor cerești, XXIII, 8; XXIV, 4; piscul -lor, XXI, 4.

C

Cadix, oraș în Spania, LXXXI, 5.
Caiafa, arhieru, LXXIX, 3; LXXXIV, 2; LXXXV, 2; XC, 4.
Cain, fiul lui Adam, XIV, 3; XVI, 8; XXVI, 6; XXXVIII, 4; XL, 3. 4; LXXIV, 2; LXXXVI, 3.
Camătă, V, 5; XLII, 4; LVI, 6.
Canaan, VIII, 3.
Cana Galileii, nunta din -, XLIV, 2.
Cananeancă, V, 4; VI, 3; XXII, 5; XXVI, 1. 2; LXVI, 1; LXXX, 1.
Cananeeni, LXXII, 4.
Capadochia, VIII, 4; LXVII, 3.
Capernaum, XIV, 1; XXVI, 1; XXIX, 1; XXXVII, 4; XLVIII, 1; LVIII, 1.
Castitate, I, 4; XV, 2; XXXVII, 6; XXXIX, 4; LI, 6; LV, 2. 6; LXIV, 4; LXX, 4; LXXIV, 4; LXXVII, 5. 6; LXXXIV, 4; LXXXIX, 4; cununile -tății, VIII, 5.
Catapeteasmă, LXXXVIII, 1. 2.
Catehumen, X, 5; LXXV, 5.
Căință, XXVI, 4; XXXVII, 7; XLI, 4; LXXIV, 3.
Călugar, vezi: Monah.
Călugarăiță, XVII, 2; LXVII, 3.
Căsătorie, - nelegiuită, XXXVI, 1; legea -i, VII, 7; sfințenia -i, VI, 7; taina -i, VI, 7.
Cedar, ținut la răsărit de Iordan, XVII, 7.
Cetate, -a cea de sus, LXIX, 3; LXXIII, 3.
Cezar, LXX, 1. 2; LXXV, 3; dușman al -ului, LXX, 1.
Cezareea lui Filip, LIV, 1.
Cezareea lui Straton, LIV, 1.
Chemare, -a cea de sus, XVI, 11; -a celor tăiați împrejur, LXIX, 1; -a neamurilor, LXIX, 1; a doua -, XIV, 2.
Chifa, vezi: Petru.
Cilicia, LXVII, 3.
Chivot, -ul legii, III, 5; VI, 3; VIII, 2; carul cu -ul legii, XXII, 4.
Cina cea de taină, XII, 3; I, 3; LXXX, 3; LXXXI, 1. 2; LXXXII, 3. 5.

Comentator, XI, 2; XVI, 11; XXIV, 1; XXV, 2; XXVI, 1. 2.
Conștiință, - curată, XIX, 4; chinul -ței, LXXXV, 2.
Convertire, XXXII, 5.
Copil, -iii dați ca exemplu, V, 2; XI, 7. 8; XXIII, 9; corupător de -ii, XLVIII, 7; LXXIII, 3; creșterea -iilor, XXXIII, 6; sufletul -ului, LVIII, 2. 3; LXII, 4.
Core, cel ce s-a sculat împotriva lui Moise, XL, 3.
Corint, IX, 2; desfrînatul din -, XLI, 3.
Corinteni, II, 6; VI, 6; XV, 4; XVI, 7; XXIII, 1; XXXII, 7; XLI, 3; XLVI, 3; LXXVII, 1; LXXXIX, 3; LXXXVI, 4; LXXXVII, 4.
Cornelie Sutașul, XLIII, 5; LVII, 2; LXI, 3; LXXXIII, 4.
Creator, vezi: Dumnezeu.
Credință, -ța creștină, I, 2; - curată, XXV, 1; - falsă, VIII, 4; atlet al -ței, XXXII, 5; armonia dreptei -țe, X, 3; cuvîntul -ței, I, 2; XLIII, 5; XLIV, 3; darul -ței, XIII, 5; dreapta -, IV, 1; XLVII, 3; LXIV, 4; întărirea -ței, XXI, 2; învățătură de -, XXIV, 1; puțină -, XXII, 2; puținăta-tea -ței, XXVIII, 1; rățacire de la -, VIII, 1; taina -ței, LIV, 3; ușurința -ței, X, 3.
Creștin, -i dintre păgîni, IX, 5; numele de -, VII, 7; primii -, VI, 5.
Creștinism, începuturile -ului, XII, 2.
Cruce, -a, semnul biruinței, LIV, 4; -a, semnul mîntuirii, LIV, 5; -a, simbolul sînt al mîntuirii, LIV, 4; jertfa de pe -, XXV, 3; luarea -cii, LV, 1. 2; puterea -cii, LXXXVIII, 1; semnul -cii, LIV, 4; LXXXVII, 2. 3; semnul de biruință al -cii, II, 1; taina -cii, LIV, 3. 4.
Cuvînt, - aspru, XV, 7; - bun, LV, 1; -ul buneii credințe, XXV, 3; - cuminte, II, 6; - de apărare, V, 5; VI, 3; VII, 7; XI, 7; XII, 4; -vinte de folos, XIII, 2; -vinte de învățătură, XXV, 1; -vinte de mîngiere, XV, 10; -vinte de rușine, II, 4. 6; VI, 7; XXXVII, 5; LI, 4; - deșert, XLII, 2; -vinte drăcești, XLVIII, 7; -vinte duhovnicești, II, 4. 5; XXVII, 4; -vinte dumnezeiești, VI, 4; -vinte evanghelice, LV, 5; -vinte înfricoșătoare, XXIV, 2; - înțelept, X, 7; XLIII, 3; -vinte lumești, II, 5; -vinte minioase, LI, 4; - neomenos, XLVIII, 6; -vinte nepotrivate, XLVIII, 6; -vinte nerușinate, XLII, 2; -vinte profetice, V, 2; - rău, XV, 4. 5. 7; XLII, 2; -vintele Scripturii, II, 6; greutatea -ului, VII, 7; puterea vintelor, II, 6; șirul vintelor, XXV, 1.

D

Dajdie, banul -i, LXX, 2.

Daniel, profet, IV, 2; XX, 1. 6; XLIII, 5; LXXV, 2.

Dascâl, vezi: Hristos.

Dascâl, - de virtute, LXXXI, 2.

Datan, cel ce s-a sculat împotriva lui Moise, XL, 3.

David, împărat și profet, I, 3; II, 1. 2. 3. 4. 5. 6; III, 2. 3. 4. 5; IV, 1. 2. 6; IX, 2; X, 6. 7; XV, 2. 3. 6; XX, 1; XXI, 3; XXII, 1; XXIII, 7; XXV, 4; XXVI, 7. 8; XXXVI, 3; XXXVII, 4; XXXVIII, 3; XXXIX, 1. 2; XLI, 1. 5; XLII, 2. 3; XLIV, 3; XLVI, 3; XLVII, 1; XLVIII, 1; L, 2; LVI, 3; LVII, 1; LVIII, 4; LX, 1; LXI, 3; LXII, 4. 5; LXIV, 5; LXV, 6; LXVI, 3; LXVII, 4; LXVIII, 2; LXXI, 1. 2; LXXII, 4; LXXV, 5; LXXXVI, 3; blindețea lui -, LXII, 5; casa lui -, II, 4; dreptul -, XXVI, 6. 8; fericitul -, XXVI, 6. 7; filozofia lui -, XXVI, 8; istoria lui -, XXVI, 6. 8; neamul lui -, II, 3. 4; patriarhul -, XXVI, 8; păcatele lui -, XXVI, 6. 7. 8; seminția lui -, IV, 3; XI, 1; viața desăvârșită a lui -, XXVI, 8; virtutea lui -, XXVI, 8.

Demon, -ul cel cumplit, XVIII, 4; armată de -i, XV, 11; biruința -ilor, XLVIII, 2; izgonirea -ilor, LIII, 3; lucrarea -ilor, XLIII, 3; scoaterea -ilor, XLI, 2. 3; șeful -ilor, XLI, 2; uneltilor -ilor, XLIII, 4; LXXV, 4.

Desfrinare, adîncul -nării, VII, 6; cuvînt de -, XVII, 4; ocean de -, VII, 6.

Destin, XXVI, 6; LXII, 3. 4.

Deuteronom, IX, 4; XXXV, 1; LXXII, 2;

Diavol, -ul, pricina tuturor relelor, XIX, 6; armata -ului, XV, 10; atacul -ului, XXIV, 3; cursele -ului, X, 5; XLII, 2; LXXIV, 4; falanga -ului, XIII, 3; fiii -ului, XVI, 6; focul pregătît -ului, XLV, 3; gură a -ului, LXXVIII, 4; ispita -ului, VI, 8; LXXIV, 4; îndemnul -ului, XVIII, 1; înfrîngerea -ului, XIX, 6; ingerii -ului, XLV, 3; LXXIX, 1. 2; lupta -ului, XIII, 4; lupta împotriva -ului, VIII, 4; mîinile -ului, XI, 7; mreaja -ului, VII, 6; oastea -ului, XLVI, 4; osînda -ului, XV, 2; praveștița -ului, XV, 10; puterea -ului, XLVI, 4; LIV, 4; scrisul -ului, XI, 7; tăria -ului, XLVI, 4; teatru al -ului, VII, 7; tirania -ului, II, 1. 5. 6; VIII, 4; uneltilor -ului, LXIX, 4; următor -ului, LXXVIII, 3; viclenia -ului, XLVI, 1; LXIX, 1; vicleșugul -ului, XLVI, 1; vinele puterii -ului, XVI, 8; voile -ului, VI, 7; voința -ului, XLII, 1.

Diogene din Sinope, filozof grec, XXXIII, 4.

Dion din Siracuza, om de stat, XXXIII, 4.

Dionisos, zeu, LXXXI, 3.

Divorț, LXII, 2. 3.

Dogmă, -ele adevărului, XLIV, 1; LXVI, 2; - dumnezeiască, LIV, 2; -ma întrupării, LXXVIII, 4; -ma învierii, XC, 1; curăția -melor, VIII, 5.

Domnul, vezi: Hristos.

Dragoste, - de părinte, XXII, 4; -a, mama tuturor bunătăților, XIX, 4; - păcătoasă, XLII, 4; LXVII, 3; LXX, 3; - părintească, XXIII, 4; -a, rădăcina tuturor bunătăților, XIX, 7; - trupească, XXXVIII, 4; LXVIII, 3. 4; LXX, 4; LXXVIII, 1; LXXXIII, 2; legătura în -, XVI, 8; porunca -i, XVI, 8; puterea -i, XIV, 2; XLI, 2; virtutea -i, XVI, 8.

Dreptate, -tațile neamurilor, LXXV, 5; -a prin credință, XVI, 2; - specială, XV, 3; calea -tații, LXVII, 3; ideea de -, XVIII, 1; prisos de -, XVI, 3.

Duh, Sfîntul -, I, 1. 8; II, 2; IV, 2. 3. 4. 6; IX, 6; X, 1. 7; XI, 4. 5. 6; XII, 3; XXIII, 8; XXVI, 6. 7; XXX, 4; XXXII, 3; XL, 2; XLI, 3; XLII, 1; XLIII, 5; XLV, 2; XLIX, 6; L, 2. 3; LIII, 5; LV, 5. 6; LVI, 2. 4. 6; LVII, 4; LXI, 2; LXIV, 1; LXIX, 1; LXXII, 3; LXXVI, 2; XC, 2; -ul lui Dumnezeu, II, 6; XII, 1. 2; -ul Dumnezeui nostru, X, 1; -ul în chip de porumbel, XII, 3; -ul Tatălui, XXXIII, 4; aripile -ului, II, 4; cuvintele -ului, XI, 7; darea -ului, XI, 6; XXXIII, 4; dăruierea -ului, XIX, 4; LXVIII, 3; darul -ului Sfînt, XI, 5; faptele -ului, I, 1; focul -ului Sfînt, XLIX, 6; harul -ului, I, 1. 8; II, 2; XI, 8; XII, 3; XVII, 1; XXXIV, 5; XLIII, 3; XLVI, 3; LIV, 3; LV, 6; LVII, 2; LXV, 2; LXVIII, 2. 4. 5; LXXXII, 5. 6; LXXXVII, 1; harul Sfîntului -, XXVI, 8; învățătura -ului, LIV, 3; lucrarea Sfîntului -, XLI, 3; ochii -ului, I, 8; pîrga -ului, XIX, 5; pogorîrea -ului, II, 2; XIII, 1; XVI, 2; L, 2; puterea -ului, XVI, 5; XXXIII, 4. 7; LVII, 4; roada -ului, LV, 5; roadele -ului, XXIII, 10; roua -ului, II, 5; sabia -ului, LIX, 7; LXX, 3; Sfîntul și Bunul -, XVIII, 6; XXV, 4; templu al Sfîntului -, LXXXVIII, 3; vistiериile -ului, V, 1; vrednicia -ului, XII, 3.

Duh, - de blîndețe, XII, 3; -urile dreptilor, II, 1; -ul este osîrduitor, LXXXIII, 1; - necurat, XXXII, 3; XLIII, 3; LXXI, 4; -rău, I, 4; XXVII, 1; LXXXVII, 4;

- umilit, XV, 2; XI.VII, 3; om purtător de - rău, XI.III, 3.
 Duminică, -ca trecută, XI, 7.
 Dumnezeire, VIII, 4; XVII, 1; XXVIII, 2; XXIX, 2; frumusețea și slava nespūsă a -rii, XXVII, 2.
 Dumnezeu, acoperămintul lui -, LXXIV, 3; adăncurile lui -, LXXVII, 1; ajutorul lui -, XXII, 3. 6; XXIII, 5; LXXIV, 3; LXXV, 4; LXXVII, 4; amenințarea lui -, LVI, 3; ascultarea cuvintelor lui -, XIX, 3; XLIV, 4; ascultarea cuvântului lui -, XLVII, 2; asemănarea cu -, XVIII, 4; atotînteptul -, LXXXI, 2; auzirea cuvântului lui -, XLIV, 4; bătaile lui -, XXII, 4; binefacerile lui -, XIX, 4. 7. 9; XXII, 6; XXV, 3. 4; L, 3; LV, 6; Biserica lui -, XXX, 1; LXXIII, 3; blîndețea lui -, XVI, 7; bogăția lui -, XXII, 6; LXI, 2; bogăția puterii lui -, XXII, 1; covârșitoarea bunătăte a lui -, XVIII, 4; bunătatea lui -, XXIII, 4. 5; LXI, 1; LXIII, 1; LXIX, 2; bunătățile lui -, XXII, 6; bunăvoința lui -, XVI, 11; calea lui -, LXX, 1; casa lui -, XXVII, 4; XXXIX, 1; XL, 9; LXXIII, 3; LXXXII, 5; chemarea lui -, LXXX, 3; chipul lui -, XLVIII, 6; cînstirea lui -, XVII, 5; credința în -, IX, 4; cunoașterea lui -, XXXVI, 3; LXII, 1; LXIII, 1; LXVI, 5; cuvîntul lui -, XIX, 5; XXI, 2; XXXIII, 3; XLVII, 2; LV, 5; LXXVII, 3; cuvintele lui -, II, 6; XIV, 3; XLVII, 3; LXVIII, 5; darul lui -, XIX, 5; XX, 4; XXV, 4; XXXIII, 4; LVII, 4; darurile lui -, XXIII, 3; LXXIII, 4; darurile mari date de - oamenilor, XXIII, 5; datornic lui -, XXIV, 2; dărnicia nespūsă a lui -, XXII, 6; degetul lui -, XLI, 2; dragoste de -, I, 5; IV, 11; XIII, 4; XXII, 6; XLII, 2; LXVII, 4; dragostea de oameni a lui -, XII, 4; XXII, 1. 6; XXIII, 4; XLIV, 4; LXXI, 4; dreptatea lui -, XXXVI, 4; XXXVIII, 1; XLV, 1; Duhul lui -, XL, 2; XLI, 2; dușmani ai lui -, XV, 10; XVI, 1; XIX, 9; existența lui -, XIII, 5; facerea de bine a lui -, XIV, 4; făgăduința lui -, IX, 3; ființa lui -, LXXVII, 2; fiu al lui -, XII, 3. 4; XVI, 3; fii ai lui -, XVIII, 6; XXI, 4; LXX, 3; LXXXIX, 3; focul dragostei lui -, XXII, 6; frica de -, XV, 9; XVI, 11; XVII, 5; XXI, 1; LIX, 7; LXI, 1. 2; LXVII, 4; LXXXVII, 3; genealogia lui - întrupat, III, 2. 3; genunchii lui -, LI, 5; gura lui -, XXI, 4; harul lui -, II, 4; III, 3. 5; V, 4; VI, 4; XV, 9; XXIV, 2; XXV, 4;

XXXVIII, 1; LXV, 3; LXVI, 4; LXVII, 3; LXIX, 2; LXXX, 4. 5; LXXXV, 4; LXXXVII, 4; hotărîrea lui -, LV, 4; LXX, 3; hotărîrile lui -, XXII, 2; imitarea lui -, LXI, 5; inima lui -, XXII, 6; iubirea de oameni a lui -, XIV, 4; XV, 3; XVI, 6. 8; XIX, 2. 5. 6; XXII, 6; XXIII, 4; XXXV, 1; XXXIX, 3; LXI, 5; LXIV, 4; LXXVII, 5; iubitorul de oameni -, VIII, 3; XVI, 7. 11; XIX, 5; LXXXVI, 2; izvorul cel pururea curgător al binefacerilor lui -, XXII, 6; împăcarea lui - cu oamenii, V, 2; împărția lui -, XVI, 3. 6; XIX, 4; XXVII, 4; XLI, 2; LXV, 2; LXVIII, 3. 5; LXXI, 1; îndrăznire către -, XIX, 9; îndreptățirea lui -, X, 2; întristare după -, XV, 2; înțelepciunea lui -, XXII, 1. 2; LXI, 2; LXXXI, 2; jertfă lui -, XV, 2; XLVII, 3; judecata lui -, LX, 2; laudă lui -, LV, 5; legea lui -, XV, 8; XXIII, 7; LVI, 6; LXVII, 3; LXXXIX, 4; legile lui -, II, 6; III, 5; IV, 8; XVII, 7; XVIII, 6; XIX, 8. 9; lucrarea lui -, LXIII, 2; măreția lui -, VIII, 2; XXXVII, 4; LXVII, 1; mila lui -, V, 4; XIX, 8; XXII, 6; XLIII, 4; LVII, 4; LXXI, 4; milostenia lui -, XIX, 1; minunile lui -, LXVII, 4; LXXII, 2; mina lui -, XXI, 3; XXVIII, 3; minia lui -, V, 4; VI, 3; XXXVI, 4; XLIII, 4; LXXIII, 3; LXXVI, 1; LXXVII, 5; minuirea lui -, X, 3; neascultarea de -, LIX, 3; necredința în -, XV, 5; numele lui -, XV, 7; XIX, 6; XXVIII, 4; oceanul și adîncul iubirii de oameni a lui -, V, 2; ochii lui -, XVII, 6; XLVII, 3; osînda lui -, XXIII, 2; pedeapsa lui -, LXI, 5; picioarele lui -, LXXVIII, 3; planul lui -, XL, 2; planurile lui -, IX, 3; porunca lui -, XV, 11; LI, 1; LXII, 1; LXXXIX, 4; poruncile lui -, XV, 1; XIX, 7; XXVI, 6; LVI, 2; LXIX, 2; LXXII, 2; potrivnic lui -, XXV, 3; potrivnicii lui -, VI, 3; predicarea cuvîntului lui -, XLVII, 2; prietenul lui -, VIII, 5; prieten al lui -, XI, 8; LXXVIII, 3; privirile lui -, XLVII, 3; purtarea de grijă a lui -, II, 1; III, 2; IX, 3; XI, 5; XVI, 7; XXI, 2. 3; XXII, 2. 3. 6; XXV, 3. 4; XXVIII, 3; XXXIV, 2; XXXVII, 4; XLIII, 3; LVII, 3; LIX, 1; LXVIII, 1. 2; LXIX, 1; LXXXV, 4. 5; puterea lui -, IV, 2; VI, 3; VIII, 1. 2; IX, 3; XIII, 2; XIV, 3; XIX, 7; XXV, 4; XLVII, 2; LXIII, 2; LXX, 2; răsad al lui -, LI, 3; rînduiala lui -, VII, 1. 3; VIII, 1; răbdarea

- lui -, XLIII, 4; LXVIII, 1; LXIX, 1; LXXV, 5; robia lui -, XXI, 1. 2; slava lui -, XIX, 4, 7; XXII, 1; XXV, 2; XXVI, 2. 8; XXX, 3; XXXII, 1; XLVIII, 7; LIV, 5; LVI, 1. 5; LXXI, 4; slăvirea lui -, XVII, 5; slujitor al lui -, XVI, 11; stăpînirea blindă a lui -, XXI, 2; stihile începutului cuvintelor lui -, XVII, 7; știința lui -, LXI, 2; templu al lui -, LXXIII, 3; tronul lui -, XVII, 5; LXV, 3; tronul împărătesc al lui -, II, 1; urechea lui -, LIV, 5; urgia lui -, XXIII, 2; următor al lui -, LXXVIII, 3; vederea lui -, XV, 4; voia lui -, XIX, 6. 7; LXXXII, 2; LXXXIV, 1; voința lui -, III, 5; XVI, 8; XIX, 5; XXIV, 1; LXXXIII, 1; voința lui - și a Tatălui, LV, 6; - are iubire suprafirească, XXII, 6; - ascuns în fire omenească, II, 1; -, Bine-făcător, XIV, 4; - cel adevărat, XVII, 6; - cel bun, XVI, 6; - cel drept, XVI, 6; - cel viu, LXXXIV, 2; - Creator, IV, 5; XI, 3; XVI, 6; XVII, 2; XVIII, 6; XXII, 1. 2; XXV, 4; XXVIII, 2; XXXII, 7; XXXIV, 1. 4; XXXIX, 3; XLIX, 6; L, 3; LXVII, 1; - datornic, XXII, 5; - ul Noului Testament, XVI, 7; - ul Vechiului Testament, XVI, 6. 7; - ul păcii, XV, 10; - s-a făcut om, LXVIII, 1; - ul universului, XIX, 3. 9; LVIII, 2; LIX, 2; LXVIII, 3; LXXXII, 2.
- Dușman**, - al societății, XLVIII, 1; - i declarați, XXIII, 6; - de moarte, XIII, 4; - i tăinuți, XXIII, 6; biruință asupra - ilor, XIX, 3; biruirea - ilor, VIII, 1; iertarea - ilor, XIX, 6.
- E**
- Ebraic**, cuvînt -, LXXXVIII, 1.
- Egipt**, I, 3; IV, 1. 2; VIII, 1. 2. 3. 4. 5; IX, 1. 4; XXXIX, 3. 4; XL, 4; XLIII, 3. 4; XLIV, 3; LVI, 2; LXVIII, 1; LXXXII, 1; LXXXVIII, 1; binefacerile din -, LXXIX, 3; cărnurile din -, VI, 4; chemarea din -, VIII, 4; ducerea în -, VIII, 4; fuga în -, IX, 4; ieșirea din -, VIII, 4; întoarcerea din -, VIII, 4; locuitorii din -, VIII, 5; minunile din -, LXXXII, 1; pustiul din -, VIII, 4; plecarea din -, VIII, 4; robia din -, V, 4; vechiul -, VIII, 5.
- Egiptean**, -eni, I, 1; IV, 2; VIII, 1; L, 2; LVIII, 1; LXV, 6; bogăția -enilor, VIII, 1; popor -, XXXVI, 4; trupurile -tenilor, VII, 6.
- Egipteanca**, XXXIII, 7; XXXVII, 7; LXXXIV, 4.
- Elen**, I, 4; VI, 3; XVII, 7; XXXIII, 3; legiuirile -ilor, XVI, 4; moravurile -ilor, XVI, 4.
- Elisabeta**, mama sfîntului Ioan Botezătorul, I, 6.
- Elisei**, profet, XIV, 2; XXV, 2; XXXI, 1; XLVIII, 2; LVII, 2; LXVIII, 3; LXXXVIII, 2; XC, 4.
- Emanuel**, numele lui Iisus, V, 1. 2.
- Enan**, în Septuagintă: Sennaan, LXXIX, 4.
- Endor**, vrăjitoarea din -, VI, 3.
- Epistolă**, -la către Romani, IV, 3; XXXV, 4; -lele lui Pavel, V, 2.
- Eretic**, XVI, 2. 7; XV, 1; XXIII, 3. 6; XXVII, 3; XLVI, 1. 2; XLVII, 3; LI, 3; LVIII, 1; LXXVII, 2; LXXXII, 1. 2; LXXXIII, 1; LXXXVIII, 4; -i manihei, XVI, 7; adunările -ilor, XLVI, 2; asociațiile -ilor, XLVI, 2; otrava -ilor, XLVI, 1.
- Erezie**, I, 3; XLVI, 1; LV, 5. 6; LXXXII, 2.
- Etiopian**, XI, 1; XXVI, 4; LVII, 1; eunucul -, I, 6.
- Euharistie**, XXV, 3; LXXXII, 5; taina sfîntei -ții, XLIII, 2.
- Eunuc**, -ul etiopian, I, 6; roiuri de -i, XX, 2.
- Eva**, VI, 6; XIII, 4.
- Evangelhie**, -ia împărăției, X, 5; XXXII, 2; cuvîntul -i, LXXXIII, 4; cuvintele -i, VI, 2; predica -i, LXXX, 1; LXXXVIII, 1; predicarea -i, XXXIII, 3; LXXV, 1; LXXVI, 2; LXXXVI, 2; propoveduirea -i, XV, 7; XXIV, 2; XXV, 3; LXV, 3; LXXV, 3; puterea -i, X, 3; XXIV, 2; talmăcirea -i, XII, 2; tăria -i, XXIV, 2.
- Evlavie**, dragoste de -, LXXXVI, 4; masca -i, LXXXIII, 1.
- Evreu**, -ei, I, 3; XVII, 5; XXXIX, 3; XLIII, 4; LXXXIV, 4; poporul -, XXXV, 1.
- Ezechia**, împăratul lui Iuda, II, 3; VIII, 5; LIII, 5.
- F**
- Faptele Apostolilor**, X, 4; XXXIII, 2. 5; LXV, 4; LXXXIII, 3.
- Faraon**, XXXIX, 3; XLIII, 4; LIII, 3; LVI, 2. 6; LXV, 6; LXXXIII, 1; pedepsirea lui -, LIII, 4.
- Fares**, fiul lui Iuda, III, 2. 3.
- Fariseu**, -sei fătarnici, XXIII, 2; învățătura -seilor, LIII, 3; pilda cu -l, XV, 2; XLVII, 4; răutatea -seilor, XLII, 1; trimișii -seilor, XI, 1.
- Farmece**, XVII, 2.
- Faza**, fluviu în Transcaucazia, LXX, 4.
- Fecioara Maria**, I, 6; II, 2. 4; III, 1; IV, 2. 3. 4. 5. 6; V, 1. 2. 3; VI, 1. 2. VII, 2. 4;

VIII, 1. 2. 3. 4; IX, 3. 4; XLIV, 1. 2; XLV, 1; XLVIII, 1; LXXXVIII, 2; dragostea lui Hristos față de -, XLIV, 2; genealogia, -rei, II, 3. 4; nașterea din Fecioară, XII, 2; XXV, 3.

Fecioară, - a fierosită lui Dumnezeu, XVII, 2; - re înțelepte, LXXVIII, 1; LXXIX, 2; LXXXII, 5; - re bune, LXIV, 4; LXXVI, 4; LXXVII, 5; LXXVIII, 1. 2. 3; LXXIX, 2; LXXXI, 4; LXXXII, 5; roiri de -re, VIII, 4.

Feciorie, -ria nu-i poruncă de lege, LXXVIII, 1; frumusețea -riei, XX, 2; trăitul în -, LXXVII, 5; virtutea -riei, XLVI, 4.

Femeie, -ia cananeancă, XXII, 5; LIII, 2; -ia cu scurgere de sînge, XXXI, 1. 2; L, 2; LXVI, 1; LXXX, 1; -ia cea păcătoasă, V, 4; VI, 5; XXX, 1; XL, 2; XLVIII, 6; LXVII, 3. 4; LXXXIII, 3; -, LXXX, 1. 2; dragostea de femei, IV, 9; gingășia firii -ei, VIII, 4.

Fenicia, LXVII, 3.

Filip, apostol, XXX, 1; XXXII, 3; XXXVII, 4.

Filip, fratele împăratului Irod, XXIV, 4; XLVIII, 2; LVIII, 4.

Filipeni, XIX, 1.

Filozof, -i greci, X, 4; XXXIII, 4; -i păgîni, LXXX, 4; -i stoinici, XXXIII, 4.

Filozofie, -ia cea adevărată, XVIII, 6; -ia cea înaltă, VI, 3; -ia cinică, X, 4; XXXIII, 4; - desăvîrșită, XIX, 4; - înaltă, XVII, 6; - mai înaltă, XI, 2; -ia propovăduită de pescari, VIII, 5; -ia pustiei, LV, 6; - vrednică de ceruri, X, 4; adevărata -, VIII, 5; adevărul -i creștine, VIII, 5; dobîndirea -i, XXI, 2; frumoasă -, XI, 8; înălțimea -i creștine, XXI, 4.

Finees, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron, XVII, 6.

Fiul, - lui Adam, II, 2; - lui Avraam, II, 3; - lui David, II, 2. 3; III, 1; XXXII, 1; XL, 3; LXVI, 1; LXXI, 2; - lui Dumnezeu, I, 2; II, 1. 2; III, 1; IV, 6; VII, 5; VIII, 3. 4; XI, 5. 6; XII, 2. 3; XIII, 2. 3; XXIII, 5; XXVIII, 2; XXXI, 4; XLI, 2; L, 2; LIV, 1. 2. 3; LV, 1; LVI, 1. 3; LVII, 2; LXIII, 4; LXVII, 2; LXVIII, 3; LXXV, 5; LXXXVII, 2; - lui Iosif, III, 1; - Omului, II, 2; III, 1; IX, 4; XIV, 1; XVII, 1; XXIV, 2; XXIX, 1. 2. 3; XXXIV, 1; XXXVII, 3; XXXIX, 3; XLI, 3; XLIII, 1; XLVII, 1; LIV, 1; LV, 4; LVI, 1. 3; LVII, 1. 2; LVIII, 1; LIX, 4; LXIV, 1. 2. 5; LXV, 1. 4; LXXVI, 2; LXXVIII, 1;

LXXIX, 1. 2. 3; LXXXI, 1. 2; LXXXIII, 1. 2; LXXXIV, 2; LXXXVIII, 1; XC, 4; - pierzării, LXXXVI, 2; - teslarului, XLIV, 1; - cel întîi-Născut, V, 3; - Meu cel iubit, XII, 2; XIII, 2; - Unul-Născut, XV, 4. 10; XXII, 1; XXIII, 8; XLIV, 1; LXI, 5; deoșințimea Tatălui cu -, LV, 2. 4; descoperirea -ui, LIV, 2; egalitatea Tatălui cu -, XLIX, 2; ființa -ui, LXXVII, 2; intruparea -ui lui Dumnezeu, XII, 3; XXV, 4; jertfa -ui, XXIII, 5; nașterea -ui, V, 3; patimile -ui, LVI, 3; slava -ui, LV, 4; taina intrupării -ui lui Dumnezeu, XIII, 2; LIV, 4; venirea -ui lui Dumnezeu printre noi, XXIII, 5; venirea -ui Omului, LXXVI, 3; LXXVII, 2; vrednicia -ui, LIV, 2.

Foc, - pregătît diavolului, LXXXI, 5; -ul cel veșnic, LXXIX, 1. 2; LXXXI, 4.

G

Gadareni, XXIX, 1.

Galateni, XVI, 7; XXX, 1; epistola către -, LV, 6.

Galileea, IX, 4; XII, 1; XIV, 1; LVIII, 1; LXII, 1; LXV, 1; LXVI, 1; LXXXII, 2; LXXXIX, 2. 3; XC, 2; - neamurilor, XIV, 1; XXVI, 4.

Galilean, IX, 4.

Gabriel, arhanghelul -, II, 3; IV, 3.

Gazei, VI, 3.

Gheenă, -na focului, XVI, 7. 8; XVIII, 1; LIX, 4; LXI, 2; LXIV, 4; focul -nei, XII, 5; XV, 10; XVI, 3; LXXVIII, 4; osînda -nei veșnice, XVI, 8.

Ghenizaret, L, 2.

Ghergheseni, ținutul -lor, LXVII, 1.

Ghetsimani, LXXXIII, 1.

Ghiezi, sluga lui Elisei, LXXX, 3; XC, 4.

Goliat, uriaș ucis de David, XXVI, 6; XLII, 2; lupta cu -, XXVI, 7.

Gomora, XI, 1; XXXII, 5; XXXIII, 3; XXXVI, 3; LXXV, 4; LXXVII, 3.

Gomoreni, XXXVI, 3. 4.

Grec, VIII, 4.

Grecia, I, 4.

H

Halev, fiul lui Iefoni, XXXIX, 4.

Har, -ul de sus, XIX, 5; -ul Duhului, XXXIV, 3; XXXIX, 4; -urile Duhului Sfînt, LIV, 3; - duhovnicesc, II, 5; - dumnezeiesc, XLVIII, 1; -ul facerii de minuni, XXIV, 2; XLVI, 4; LVI, 2; -ul lui Dumnezeu, XXXIX, 4; belșugul ului, XI, 4; bogăția ului, XI, 4; legea

-ului, LXXII, 1; puterea -ului, XII, 4; venirea -ului, IV, 4; XXXVII, 5; LXXIII, 2; LXXXVI, 4; XC, 2.

Harismă, X, 5; XI, 6; XXIV, 1. 2; -me, LXXXVII, 3; -ma de a scoate demoni, XXIV, 1.

Hidra, monstru marin, LXX, 3; XC, 4.

Himera, monstru terestru, IX, 8.

Horazim, XXXVII, 4.

Hrană, -na cea tainică, LIV, 4.

Hristos, activitatea lui -, începutul activității lui -, XXIII, 1; XXV, 2; sfârșitul activității lui -, XXIII, 1; agonia sufletului lui -, LXXXIII, 1; ajutorul lui -, LV, 1. 6; LXXXII, 3. 4; - apărător, VII, 3; arătarea lui -, LXV, 3; armele lui -, LXXXVIII, 4; armata lui -, VIII, 4; autoritatea lui -, XLII, 2; - binefăcător, VII, 5; XII, 3; binefacerile lui -, VII, 2; XXVI, 3; XXVIII, 1; XL, 3; biruința lui -, XXXIX, 2; Biserica lui -, L, 4; blindețea lui -, XXIII, 7. 8; XXVIII, 4; XL, 2; XLI, 1; XLII, 1; XLIV, 2; XLVI, 2; XLVIII, 1; LIII, 2; LXII, 1; LXXXIII, 2; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXVI, 1; bogățiile lui -, LIV, 5; botezul lui -, II, 2; X, 2; XI, 4; XII, 2. 3; LIV, 4; bunătațea lui -, XL, 1. 2; XLI, 2; LIII, 2; LXII, 3; LXIX, 2; LXX, 1; LXXIX, 3; LXXXVI, 1; LXXXVIII, 2. 3; bunătațile lui -, LV, 4; - este izvorul bunătaților, XXVI, 2; bunăvoința lui -, XXI, 1; capul lui -, VII, 1; XII, 4; LVI, 4; cămașa lui -, XXXVI, 3; cărările lui -, X, 3; chinuirea lui -, LXXXV, 1; chinurile lui -, LXXXIII, 1; chipul lui -, XXVII, 2; LXXXVIII, 4; LXXXII, 4; chipul blind al lui -, XLIII, 4; cina lui -, XXVII, 4; coborîrea lui -, LXV, 4; copilul -, IV, 7; V, 2; VI, 2; - creator al universului, VII, 2; LXXVII, 1; crucea lui -, XLIII, 2; LIV, 4; LXXXV, 1; LXXXVIII, 1; patima crucii lui -, LIV, 4; cunoașterea lui -, XXXVI, 3; XXXVIII, 1; cuvîntul (cuvintele) lui -, II, 6; VII, 4; X, 1; XI, 6; XIV, 2; XV, 2. 4; XVI, 1. 2; XIX, 1; XX, 1. 5; XXI, 1. 2; XXII, 1. 2. 4; XXIII, 1. 4. 5. 7; XXIV, 1. 2. 3. 4; XXV, 1; XXVI, 3. 4; XLIII, 3; XLIV, 2. 4; XLVI, 1. 2; XLVIII, 1; LIII, 1; LIV, 3; LV, 1. 5; LXXXVIII, 3; LXXXIX, 1; LXXXII, 4; dulceața cuvintelor lui -, XXV, 1; greutatea cuvintelor lui -, XXV, 1; puterea cuvintelor lui -, XLVIII, 1; tăria cuvintelor lui -, XVII, 3; cuvîntarea lui -, XLIV, 1; darul lui -, XXIV, 1; LXIX, 2; L, 3; LIII, 1; dărui-

rea lui - spre mîncare, XXV, 3; -, dascăl, XV, 2; XXVII, 1; XXX, 2; XXXIV, 1; XXXV, 1; XLIII, 3; XLIX, 4; L, 2; LVI, 3; LVIII, 1; LXXX, 1; -, Domn al simbetei, XXXIX, 3; -, Domnul universului, LXV, 3; dorul de -, VII, 4; XLIX, 1; dragostea de -, VIII, 5; XXI, 1; XXIII, 8; XXXVIII, 1. 3; XLIX, 1; dragostea lui - față de mama Lui, XLIV, 2; Dumnezeirea lui -, XVI, 1. 2; XXVI, 8; XXVIII, 3; XXXI, 1; XLI, 1; XLII, 1; XLIV, 1; XLIX, 1. 2; LI, 2; LIV, 1; LXX, 2; LXXI, 1. 2; LXXX, 3; LXXXVI, 2; - Dumnezeu, V, 3; LXXXVII, 1; -, Dumnezeu în trup, VII, 4; dușmanii lui -, VII, 3; LXXXV, 2; dușman al lui -, XLI, 3; diavolul, dușman al lui -, LXXXIII, 4; faptele lui -, XIV, 1; XVI, 2; XXVIII, 1; faptele mari ale lui -, XVI, 1; faptele strălucite ale lui -, V, 3; LXXXVII, 1; fața lui -, XXVII, 2; fața blindă a lui -, XXIII, 3; făgăduințele lui -, XV, 7; LXIV, 2; fericirile lui -, XVIII, 6; Fiimea lui -, LIV, 1; filozofia învățăturii lui -, XXVII, 3; filozofia lui -, XIX, 1; XXV, 2; LVIII, 3; filozofia poruncilor lui -, XXIV, 3; firea omenească a lui -, LXXXIII, 1; LXXXVI, 2; -, Fiul lui Dumnezeu, XXVII, 2; -, Fiul Dumnezelui celui viu, LXXXIV, 2; frații lui -, V, 3; XLIV, 1. 2; XLV, 1; XLVIII, 1; frumusețea omenească a lui -, XXVII, 2; genealogia lui -, IV, 1. 2; gîndul lui -, LIII, 1; glasul lui -, XLV, 2; L, 2; LIII, 2; LXXXVIII, 2; gura lui -, XXVII, 2; LIII, 3; LVI, 4; LXXXVIII, 4; hainele lui -, XXXVI, 3; harul lui -, XXII, 5; XXXIII, 2; LXXXVIII, 4; hotărîrile lui -, XVI, 8; XXXVII, 2; XLVI, 2; LI, 3; LXII, 1; LXIII, 4; LXXV, 1; LXXIX, 2; LXXXII, 3; hrănirea cu lapte a lui -, VIII, 3; ieșirea nașterii lui -, VII, 2. 4; ieșirea în lume a lui -, VII, 1. 2; X, 2; Iisus -, XIII, 1. 2. 3. 4; XVI, 5; XXXIII, 5; LIII, 5; LV, 6; LXXIII, 3; - Iisus Domnul nostru, LV, 5; Iisus Galileanul, LXXXV, 1; Iisus Nazarineanul, LXXXV, 1; Iisus profetul cel din Nazaretul Galileii, LXVI, 3; imitator al lui -, LXXXVII, 5; indignarea lui -, LIII, 3; insultele aduse lui -, LXXXV, 1; iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus -, XII, 5; XIII, 5; XIV, 4; XIX, 5; XXVI, 3; XLIV, 3. 5; XLV, 3; XLVI, 4; XLVII, 1. 4; XLIX, 6; L, 4; LI, 6; LIII, 5; LIV, 5; LV, 6; LXI, 1; LXXXIX, 3; - izbăvitor,

XIV, 4; -, Împărat, II, 1. 2. 3; III, 4; IV, 7; VI, 3. 4; XIX, 2. 3. 6. 9; XXXII, 7; LI, 2. 5; LIV, 5; LIX, 5; LXVI, 1. 2. 5; LXXVII, 6; LXXXVIII, 4; -, Împăratul cerurilor, IX, 5; LIV, 4. 5; LVIII, 1; LXIX, 3. 4; LXXVII, 3; LXXXIII, 4; LXXXVI, 1; -, Împăratul iudeilor, VI, 1; VII, 2; LXXXIV, 3; LXXXV, 2; LXXXVI, 1; LXXXVII, 1. 2; -, Împăratul Întregii lumi, LXXXVIII, 2; -, Împăratul lui Israel, LIV, 2; LXXXVII, 2; LXXXVIII, 2; -, Împăratul puterilor celor de sus, LXV, 4; -, mare Împărat, XVIII, 4; slava tainică a Împăratului -, LIV, 5; împărăția lui -, VII, 5; VIII, 4; XLVII, 1; LV, 5. 6; LVI, 1; LXXXVIII, 1; LXXXII, 2; LXXXVI, 1; LXXXVII, 2; Înălțarea lui -, VII, 2; LXV, 4; LXIX, 1; LXXXII, 3; înălțimea lui -, XII, 1; înălțimea poruncilor lui -, XXV, 1; închinare la -, LXXVI, 2; înfățișarea lui -, XXVIII, 1; îngerul lui -, V, 3; îngeri la nașterea lui -, VII, 1; îngroparea lui -, LXXX, 1. 2; LXXXVIII, 1. 2; înomenirea lui -, LIV, 1; înrudirea cu -, XLIV, 1; întruparea lui -, I, 2; VIII, 1; XLIV, 3; XLIX, 1; LXVIII, 2; adevărul întrupării lui -, XIII, 2; LXXXIII, 1; economia întrupării lui -, V, 3; taina întrupării lui -, IV, 6; VIII, 1. 4; înțelepciunea lui -, XX, 3; XXV, 1; XXXV, 2; XXXIX, 2; XLI, 2; XLVI, 2; XLVIII, 1; XLIX, 1; LXII, 2; LXX, 2; LXXXI, 2; LXXXIII, 1; -, învățător, XX, 5; XXVII, 2. 3; XXX, 1; XXXI, 1. 2; XXXII, 7; XXXIII, 1; XLIII, 1; XLVIII, 1; XLIX, 1. 3; LVIII, 1. 2; LXIV, 1. 5; LXV, 3; LXVII, 4; LXX, 1. 2; LXXII, 3; LXXIV, 4. 5; LXXXI, 1. 2; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXIX, 1; bunătatea învățătorului, LXXXI, 2; LXXXIII, 2; înțelepciunea Învățătorului, XXXIII, 3; LXII, 1; puterea Învățătorului, XXV, 1; vrednicia Învățătorului, LXII, 4; Învățătorule bune, LXIII, 1; învățătura (învățăturile) lui -, XV, 2. 7; XVIII, 6; XX, 5; XXIII, 3; XXV, 1. 2; XXVI, 1; XXVIII, 4; XXXVI, 2; XXXVII, 3; XXXVIII, 1; XLI, 1; XLIV, 2. 3; XLV, 2; XLVI, 1; XLVII, 1. 2; XLVIII, 1. 2. 6; LIV, 1; LVIII, 3; LXII, 1; LXV, 1; LXX, 3; LXXXIV, 2; LXXXIX, 2; învățătura despre Dumnezeuirea lui -, XXV, 1; învățătura filosofiei lui -, XV, 1; nouătatea învățăturii lui -, XXVI, 4; învierea lui -, III, 1; V, 3; XXX, 1; XLIII, 1. 2; XLIX, 1; L, 1; LI, 3; LIV, 3. 4; LVI, 3. 4; LVIII, 1;

LX, 3; LXV, 1. 2. 4; LXVIII, 2; LIX, 1; LXXIV, 3; LXXVII, 1; LXXVIII, 2; LXXIX, 3; LXXXII, 2. 3; LXXXVII, 2; LXXXVIII, 1. 2; LXXXIX, 1. 2. 3; XC, 1. 2; jertfa lui -, X, 1; judecarea lui -, LXXXVI, 2; judecata lui -, XXXVI, 3; XXXVII, 2; XL, 2; scaunul de judecată a lui -, LXXVIII, 4; Judecător, XI, 2. 4. 5; XII, 1; XIV, 4; XXIV, 1. 2; XXXI, 4. 5; XXXII, 7; XXXIV, 3; XLII, 2. 3; XLVI, 2; XLVII, 1; LIII, 2; LXXVIII, 4; dreptul Judecător, LXV, 3; miinile Judecătorului, XXII, 4; sentința Judecătorului, XVI, 10; stăpînirea Judecătorului, XVI, 10; laudele lui -, LXXV, 3; LXXXII, 5; legea (legile) lui -, VII, 7; VIII, 5; XVI, 1. 2. 4. 5. 8; XVII, 3; XXIII, 2; XXV, 1; XXIX, 3; L, 4; LI, 2; LXXXVI, 4; blîndețea legilor lui -, XVI, 8; legiuirea lui -, XVI, 4. 6; - legiuitor, XVI, 5. 7; XVII, 2; XXII, 4; LXXIX, 1; - legiuitorul legii noi, XVIII, 1; - legiuitorul legii vechi, XVIII, 1; - legiuitorul Vechiului Testament, XL, 2; LXXXII, 1; înțelepciunea legiuitorului, XVIII, 1; XXI, 3; liberarea lui -, LXXVI, 2; limba lui -, LXXVIII, 3; mădularele lui -, XVI, 8; XLVIII, 5; LXXXIII, 3; măreția lui -, XXXVII, 4; XLI, 1; mergerea pe mare a lui -, L, 1. 2; - Mesia, LVII, 1; -, Mielul lui Dumnezeu, XI, 5; XII, 1; XXVII, 1; XXXVI, 1. 2; L, 3; LXVII, 2; mila lui -, XLIX, 1; LXVI, 1; minunile lui -, XV, 1. 2; XXV, 2; XXVII, 2; XXVIII, 1. 3; LXV, 1. 2; LXVII, 1. 2; LXVIII, 1; LXXI, 1; LXXIX, 3; LXXXIV, 1; mina (mîinile) lui -, XXV, 2; XXXVI, 3; XLV, 3; L, 3; minia lui -, LXXXVIII, 2; - Mire, III, 4. 5; IX, 6; XXX, 3. 4; XLIII, 2; LXIX, 1; LXXXVI, 5; LXXXVIII, 2; LXXXII, 5; -, Mirele duhovnicesc, LIV, 5; petrecerea cu Mirele, LXIX, 4; misiunea lui -, XLVIII, 1; - Mintuitor, I, 3; II, 2. 3. 4; IV, 1; VII, 3; XIII, 4; LXXXI, 2; LXXXVI, 2; moartea lui -, V, 3; XXXIX, 1; XLIII, 2; XLVI, 4; LVI, 3; LXV, 1. 2. 4; LXVI, 2. 3; LXVIII, 1; LXIX, 1; LXXX, 1. 2; LXXXI, 3; LXXXII, 1. 2; LXXXIII, 1. 2; LXXXIV, 3; LXXXV, 1; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 1; mormintul lui -, XLIII, 2; LXV, 4; LXXXIV, 3; LXXXVIII, 2; LXXXIX, 1. 2; XC, 1; muștrare făcută de -, LXXXI, 2; nașterea lui -, II, 1. 2. 3; III, 1. 2; IV, 2. 3. 5. 7; V, 2. 3; VI, 3. 4; VII, 1. 2. 3. 4; VIII, 2. 3; IX, 1. 3; LXXXVI, 2;

nașterea din Fecioară, XXV, 3; naștere dumnezeiască, IX, 1; naștere minunată, VIII, 2; XLIV, 1; naștere nouă și străină, V, 3; XXXVII, 3; locul nașterii lui -, VII, 1. 4; taina nașterii lui -, V, 3; timpul și locul nașterii lui -, VI, 4; numele lui -, IV, 7; VII, 2; X, 1; XXVIII, 3; XLVI, 4; LXXV, 1; -, oale, I.LXXXV, 1. 3; ochii dulci ai lui -, XXIII, 3; LVI, 4; odihna lui -, XXXVI, 3; omenirea lui -, XLIX, 2; osindirea lui -, XXXVI, 3; ostaș al lui -, LXIX, 3; ostașii lui -, VI, 7; - prin Pavel, XXIII, 1; - Se numește pe El piatră, LXVIII, 2; patimile lui -, II, 1; XI, 5; XXII, 6; XXX, 4; XXXIV, 1; XXXV, 2; XXXVI, 3; XLI, 3; XLIII, 2; LIII, 2; LIV, 3. 4; LV, 1; LVI, 1. 2. 3. 4; LVII, 2; LVIII, 1; LIX, 4; LXII, 1; LXV, 1. 2; LXVI, 1; LXXVI, 3; LXXIX, 2. 3; LXXX, 1. 2; LXXXI, 1. 2; LXXXII, 1. 2. 3; LXXXV, 1. 3; LXXXVI, 1; LXXXVII, 2. 3; LXXXVIII, 2; patima crucii lui -, LIV, 4; timpul patimilor, XXVII, 2; -, Păstor, XXXII, 7; XXXIII, 1; XLVII, 2; - Păstor liniștit și blind, VII, 2; păstorii de la nașterea lui -, III, 1; VII, 1; picioarele lui -, XII, 1; XXXVI, 3; L, 3. 4; LXXI, 2; XXXIX, 3. 4; pogorirea la iad a lui -, XXXVI, 3; popor al lui -, IV, 7; porunca (poruncile) lui -, XV, 9; XVI, 1. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 11; XVII, 5. 7; XVIII, 2. 3; XIX, 1. 5; XXI, 2. 4; XXII, 2. 3. 4; XXIII, 2. 3. 4; XXIV, 3. 4; XXVI, 1; XXVIII, 4; XXXIX, 4; XLIII, 5; XLVI, 3; LVI, 1. 5; LXII, 2; LXIV, 2; XC, 3; postul lui -, XIII, 2; predica lui -, XIV, 1. 2; predicarea lui -, LIV, 1; prieten al lui -, XXVII, 4; prinderea lui -, LXXXIV, 2; LXXXV, 2; profeția lui -, XV, 7; LXXVI, 2; LXXVII, 1; LXXIX, 3; -, prunc, VI, 2. 4; VII, 3. 4. 5; VIII, 1. 2. 4; IX, 1. 3. 4; -, pruncului fugar, VIII, 4; arătarea pruncului, VIII, 4; capul pruncului, VI, 2; VII, 4; casa pruncului, VII, 5; nașterea pruncului, V, 3; VII, 3. 4; IX, 1; sufletul pruncului, VIII, 2. 3; purtarea de grijă a lui -, XVII, 3; XXII, 4; XLIII, 2; LXXIX, 3; LXXXII, 3; LXXXV, 1; purtarea în pînțe a lui -, VIII, 3; XLIV, 1; puterea lui -, V, 3; VIII, 1. 5; XIII, 3; XIV, 3; XV, 7; XXV, 1. 2; XXVI, 1. 4; XXVII, 1. 2; XXVIII, 3. 4; XXXII, 4; XXXIII, 1. 2. 3; XXXV, 2; XXXVI, 1; XXXVIII, 2; XL, 2; XLI, 1. 2; XLIII, 1; XLVI, 2; XLIX, 2. 3; L, 1. 2; I.III, 1. 2; LIV, 3; LVI, 3. 4; LX, 2; LXV, 1; LXVI, 1; LXVII, 1. 2; LXXV, 2. 3;

LXXVII, 1; LXXX, 1. 3; LXXXII, 5; LXXXIII, 2; LXXXIV, 1. 2; LXXXVI, 1; LXXXVIII, 1. 2; puterea învierii lui -, V, 3; puterea pedepsitoare a lui -, LXVII, 1. 2; răbdarea lui -, LXXXVI, 2; LXXXVII, 3; îndelunga răbdare a lui -, LXVI, 5; LXXVIII, 2; - răscumpărător, X, 2; XII, 1; răstignirea lui -, III, 2; XLI, 3; XLIII, 1. 2; LIV, 3. 4; LVI, 3. 4; LVII, 3; LXV, 2; LXVI, 1; LXVIII, 1; LXIX, 1; LXXII, 1; LXXIV, 3; LXXXVI, 1; LXXIX, 1; LXXX, 1; LXXXI, 3; LXXXII, 2; LXXXV, 2; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 2; răstignirea este o taină, o sărbătoare, LXXIX, 3; taina răstignirii, LXXXVII, 2; rob al lui -, XXI, 1; robie intru -, XLI, 4; rugăciunea lui -, LXXXIII, 1; LXXXVI, 2; scaunul de judecată a lui -, XC, 4; scaunul slavei lui -, LXXIX, 1; schimbarea la față a lui -, LVI, 3; LVII, 2; semnele lui -, XVI, 11; LXXI, 1; setea lui -, XXXVI, 3; sfaturile lui -, XXI, 1; LXIII, 2; singele lui -, II, 1; IV, 9; X, 1; XIX, 8; XXXVI, 4; XLV, 3; L, 3; LXXXII, 1. 5. 6; LXXXVI, 2; LXXXVII, 1; XC, 1. 3; vărsarea singelui lui -, XXV, 3; slava lui -, VII, 2; XXIII, 7; XXV, 1; XXXVI, 3. 4; XLV, 2; LIV, 4; LVI, 3; LXIV, 2; LXV, 2. 4; LXVI, 2; LXXV, 1; LXXVI, 3; LXXIX, 1; LXXXIV, 3; LXXXV, 1; LXXXVII, 2; slavă dată de -, IV, 9; smerenia lui -, XXVII, 2; XXXVI, 3; LXXXVI, 1; -, Soarele dreptății, VII, 5; spusele lui -, XXI, 2; XXIV, 2. 3; LI, 3; LIV, 3; LV, 1. 2; statura lui -, LXXII, 4; -, Stăpînul, II, 2; III, 5; IV, 10. 12; VIII, 2; X, 3; XI, 5; XII, 1. 4; XIII, 2. 4; XIV, 4; XV, 6. 8. 10. 11; XVI, 1; XVII, 5; XIX, 5; XXII, 3; XXV, 1. 2. 3; XXVI, 4. 6. 7; XXVII, 2; XXVIII, 2; XXIX, 1; XXX, 2; XXXII, 3. 6; XXXIII, 7; XXXIV, 1; XXXV, 3. 4; XXXVI, 4; XXXVIII, 2; XXXIX, 2. 3; XLI, 2; XLIII, 2; XLIV, 1. 3; XLV, 2. 3; XLVI, 1; XLVIII, 6; LIV, 4. 5; LV, 6; LVI, 1. 4; LX, 2; LXI, 4. 5; LXIV, 5; LXV, 4; LXVI, 1. 3. 5; LXX, 4; LXXIV, 1; LXXVII, 3; LXXXVIII, 4; LXXXIX, 2; LXXX, 3; LXXXI, 2; LXXXII, 6; LXXXV, 3; LXXXVII, 2; XC, 4; Stăpînul împărației, XI, 2; Stăpînul îngerilor, I, 8; VI, 6; XII, 4; XIII, 5; XL, 4; LXIX, 3; Stăpînul legii, XL, 1; Stăpînul lumii, LXXXV, 1; Stăpînul universului, XI, 3; XLVII, 1; LXXVII, 1; LXXXIII, 4; LXXXIX, 4; Stăpînul simbetiei, LIV, 4;

blindețea Stăpinului, LIV, 4; bunătatea Stăpinului, LXXVIII, 4; chipul Stăpinului, XXVII, 2; iubirea de oameni a Stăpinului, LXXX, 2; legea Stăpinului, XLVII, 1; porunca Stăpinului, VIII, 2; LXXIX, 1; singele Stăpinului, LXXXII, 6; suferința Stăpinului, XVIII, 4; trupul Stăpinului, LXXVIII, 4; LXXXII, 1;uciderea Stăpinului, LXXXI, 3; stăpinirea lui -, LXVII, 1; steaua de la nașterea lui -, VI, 3; VII, 1. 2. 3. 5; VIII, 1; arătarea stelei, VI, 3; mersul stelei, VI, 3; VII, 4; strămoșii lui -, III, 2. 4; IV, 2; sufletul lui -, LXXXIII, 1; LXXXIV, 1; LXXXVII, 1; LXXXVIII, 1; surorile lui -, XLVIII, 1; șederea lui - pe minz tinăr, LXVI, 1; tainele lui -, LIV, 4; tainele cele negrăite ale lui -, LXVII, 3; taina întrupării lui -, VIII, 3; Tatăl lui -, XLVIII, 1; tăcerea lui -, LXXXVI, 2; LXXXVII, 3; tăcerea din timpul copilăriei lui -, VIII, 3; tăria lui -, XV, 7; XL, 2; tăria învățaturii lui -, XXIV, 2; templul trupului lui -, VIII, 3; trăirea cu -, XXIII, 8; tristețea lui -, LXXXIII, 1; tronul slavei lui -, LXIV, 1. 2; trupul lui -, IV, 3; VII, 5; VIII, 1; XXXII, 7; XXXVI, 3. 4; L, 2. 3; LXVII, 1; LXXXII, 1. 4. 5. 6; LXXXIV, 2; LXXXVIII, 2; LXXXIX, 1. 2; XC, 2;uciderea lui -, XXXIX, 1; XLIII, 3; LXXIV, 1; LXXXV, 2; LXXXVI, 1; -, Unul-Născut, I, 2; II, 1; XVI, 5; XXV, 4; LXV, 3; LXVIII, 3; LXXII, 3; frate cu Unul-Născut, XIX, 4; ura față de -, V, 2; urmele lui -, XIII, 4; urmarea lui -, XIV, 2; LXIII, 2; LXIV, 1; venirea lui -, III, 2; IV, 1; V, 2; VI, 3; XIV, 1; XVI, 4; XXXVI, 3. 4; XXXVII, 2; XLI, 2; XLV, 2; L, 1; LIII, 2; LVII, 1; LXXV, 1. 5; LXXVI, 3; LXXXVII, 1. 2; LXXXVIII, 1; LXXXII, 5; venirea întâia a lui -, XII, 4; LXXVI, 2; LXXIX, 1; venirea întâia a doua a lui -, X, 2; venirea a doua a lui -, X, 1; XIX, 9; LVII, 1; LXXIV, 3; LXXV, 1; LXXVI, 2; LXXIX, 1; venirea cea înfricoșătoare a lui -, XVI, 4; semn al venirii lui -, VI, 4; LXXXV, 1; veșmintele lui -, LI, 1. 2; viața lui -, X, 2; viețuirea cu -, LXIX, 4; virtutea lui -, LXXXIII, 1; vinzarea lui -, LXXXIII, 2; voia lui -, XLIV, 1. 2; LXXVII, 6; voința lui -, XXV, 2; LIV, 3; LXXXIII, 1; vrednicia lui -, VII, 2; XI, 5; XIV, 1; LIV, 1; ziua intrării lui -, XIX, 9.

Hristoși mincinoși, LXVI, 2; LXXV, 1. 2. 4; LXXVII, 1.

Iacov, patriarh, II, 4; III, 1. 2; IV, 2; V, 3. 4; VI, 4; X, 7; XI, 2; XXI, 3; XXVI, 4; XXX, 6; XL, 3. 4; XLII, 2; XLVI, 3; L, 1; LXIV, 2; LXX, 3; LXXX, 1; fiii patriarhului -, VIII, 2; sinul lui -, XXXI, 3; sinurile lui -, XVI, 4; XXVI, 2; viața aspră a lui -, V, 3.

Iacov al lui Alfeu, apostol, XXXII, 3.

Iacov al lui Zevedeu, XIII, 5; XXX, 1; XXXI, 1. 3; XXXII, 3; XLVI, 3; LVI, 1; LXV, 4; LXVIII, 2; LXXXVIII, 2.

Iacov, fratele lui Iisus, apostol, XLVIII, 1.

Iad, cuptorul -ului, XI, 6; chinul din -, XVII, 2; XXIII, 7. 8; LXXVIII, 2; chinurile -ului, X, 5; XI, 2; XIII, 5; XXIV, 4; LVI, 1; LXVI, 4; focul -ului, XXX, 6; frica de -, XIII, 5; învățătura despre -, XI, 2; muncile -ului, XV, 3; LXVI, 4; oceanul -ului, VII, 6; osînda din -, XV, 11; porțile -ului, XXVI, 4; LIV, 2. 4; rușinea din -, XLIII, 5.

Idol, închinarea la -i, XVII, 6; LVI, 2; LXXXVI, 3; închinător la -i, XXXV, 1; slujirea -ilor, XVII, 6; tirania închinării la -i, XVII, 5.

Ieremia, profet, V, 4; IX, 3. 4; XXIX, 2; XXX, 4; XXXV, 2; XLIII, 2; XLVIII, 2. 4; LIV, 1. 2; LVI, 1; LVII, 2; LX, 2; LXIV, 1; LXXXV, 3; XC, 2.

Ierihon, LXVI, 1; cucerirea -ului, XXXIX, 2.

Iertare, -a greșelilor, XIX, 5-6; -a păcatelor, IX, 2; XV, 3; XIX, 5; duh de -, XXIII, 2.

Ierusalim, V, 2. 3; VI, 1. 2. 4. 6; VII, 1. 2. 3. 4; X, 1. 2; XVII, 5; XIX, 9; XXII, 2; XXXVII, 4; XLIII, 1. 2. 4; XLIV, 1; LI, 1; LVI, 2; LVII, 2; LVIII, 1; LXII, 1; LXV, 1. 2; LXVI, 1. 3; LXVII, 4; LXVIII, 1; LXIX, 1. 2; LXXIV, 3; LXXV, 5; LXXVI, 1. 2; LXXVII, 1; LXXX, 1; LXXXIV, 2; LXXXVI, 2; LXXXVIII, 1. 2; -ul cel de sus, XXIII, 6; asediul -ului, LXXVI, 1; căderea -ului, X, 1. 5; XLI, 3; LXXV, 2; LXXVI, 2; cucerirea -ului, LXXVI, 2; LXXVII, 1; distrugerea -ului, LXXV, 1; locuitorii -ului, VII, 1; nenorocirile -ului, LXXV, 1; pieirea -ului, LXXV, 2; tulburarea -ului, VIII, 3; sfîrșitul -ului, LXXV, 1. 2; zidirea -ului, IV, 2.

Ierusalimleni, VII, 4; LXXIV, 3.

Iesei, tatăl lui David, III, 5; rădăcina lui -, XXXVI, 3; toiagul lui -, LVI, 2.

Iezechiel, profet, II, 3; V, 4; XI, 5; XIII, 1; XXXVII, 4; XXXIX, 3; XLIII, 1. 2. 4; XLVII, 1; IV, 6; LXVIII, 2; LXXV, 5; XC, 2.

Iisus, vezi: Hristos.

Iisus al lui Navi, urmașul lui Moise, II, 3; XXXIX, 4.

Ilie, preot, XVII, 7.

Ilie, profet, X, 4; XI, 1; XII, 4; XIII, 2; XIV, 2; XV, 5; XXI, 3. 4; XXIV, 4; XXXVII, 3; XLVI, 3; XLVIII, 2; XLIX, 3; L, 2; LIV, 1; LVI, 1. 2. 3. 4; LVII, 1. 2; LVIII, 1. 4; LXIII, 4; LXVIII, 3. 5; LXXX, 3; LXXXVIII, 1; XC, 4; sărăcia de bună-voie a lui -, XLVI, 3.

Indieni, LXXX, 2.

Interpret al Scripturii, III, 2. 3. 4; XXXVI, 2. 3; XXXVII, 2.

Interpretarea Scripturii, VII, 4; XI, 2; XXV, 2; XXVI, 2; XXXVI, 3; XLVII, 1.

Invidie, stîrpirea -i, XLVI, 4.

Ioab, generalul lui David, XLII, 3.

Iodae, preot, LXIV, 2.

Ioan Botezătorul, III, 5; IV, 4; VI, 4; VII, 1; IX, 5; X, 1. 2. 3. 4. 5. 6; XI, 1. 2. 3. 4. 5. 6; XII, 1. 2; XIII, 2; XIV, 1. 2; XVI, 2; XXI, 3. 4; XXIV, 4; XXVI, 4; XXVII, 1. 3; XXIX, 2; XXX, 3. 4; XXXII, 3; XXXVI, 1. 2. 3; XXXVII, 1. 2. 3. 4; XXXVIII, 1; XLVI, 2. 3; XLVIII, 2. 3. 4. 5; XLIX, 1; LIV, 1. 4; LVII, 1. 2; LXVIII, 4; LXIII, 4; LXVII, 1. 2. 3; LXVIII, 3. 5; LXIX, 1; LXXIV, 1. 2; LXXVI, 2; XC, 4; botezul lui -, I, X, 2; XI, 1; XII, 1. 2. 3; XXXVII, 4; LXVII, 2; cuvintele lui -, XXIII, 7; filozofia lui -, X, 5; îmbrăcămîntea lui -, X, 3; întemnițarea lui -, XIV, 2; înțelepciunea lui -, XI, 4; muștrările lui -, XI, 1. 2; patimile lui -, LVII, 2; predica lui -, X, 2. 3; XI, 1; XXXVII, 3; tragedia lui -, XLIX, 1; ucenicii lui -, XIV, 1; uciderea lui -, XLIX, 1; viața lui -, X, 4; XI, 3; vrednicia lui -, XII, 2.

Ioan Evanghelistul, I, 2. 3; IV, 3; V, 3; XI, 1; XIII, 4. 5; XIV, 2; XVI, 2. 6; XXVI, 3; XXIX, 1; XXX, 1. 4; XXXI, 1. 3; XXXII, 2. 3; XXXVII, 5; XLIV, 1; XLVI, 3; XLIX, 1; L, 2; LIII, 2; LV, 1; LVI, 1; LVIII, 2; LXV, 4; LXVI, 1; LXVII, 1. 2; LXIX, 1; LXXIV, 4; LXXV, 1; LXXVI, 2; LXXVIII, 3; LXXX, 1. 2. 3; LXXXI, 1. 3; LXXXIV, 1. 2; LXXXVII, 1; Evanghelia lui -, XIV, 2; XXXII, 2.

Iona, profet, VI, 3. 4; XLIII, 2. 3; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 1; propovăduirea lui -, LXXXIX, 2; semnul lui -, LIII, 2. 3; LXV, 1.

Iona, tatăl lui Petru, XIV, 2; Simon, fiul lui -, LIV, 1; LVIII, 2.

Iordan, rîu, X, 1. 2; XII, 1. 3; XIV, 1; XXV, 2; XXXVI, 1; XXXVII, 1; LVI, 4; LXII, 1; împrejurimea -ului, X, 5; malurile -ului, X, 2.

Iosi, fratele lui Iisus, XLVIII, 1.

Iosif, fiul lui Iacov, VIII, 5; X, 7; XVI, 8; XVIII, 3; XXXIII, 7; XL, 4; XLIII, 5; XLIX, 6; LIX, 1; LXI, 5; LXXIX, 4; LXXXIII, 1; LXXXIV, 4.

Iosif, logodnicul, II, 3. 4; IV, 2. 3. 4. 5. 6. 7; V, 2. 3; VIII, 1. 2. 3. 4; IX, 3. 4; genealogia lui -, II, 4; III, 1.

Iosif din Arimateea, LXXXVIII, 2.

Iosif Flaviu, IX, 3; LXXV, 3; LXXXVI, 1.

Iov, I, 1; IV, 3; V, 4; X, 7; XIII, 1. 4; XV, 5. 10; XVI, 4; XVII, 2; XX, 6; XXI, 1; XXIV, 3; XXVIII, 3; XXXIII, 6. 7; XLI, 3; XLII, 4; XLVI, 3; XLIX, 3; L, 1; LIX, 1; LXI, 3. 5; LXIV, 5; LXXIV, 5; LXXXVI, 4.

Irod, împărat, VI, 1. 2. 4; VII, 1. 2. 3. 5; VIII, 1. 2. 3; IX, 1. 2. 3. 4; XXIV, 4; XXXVI, 1; XXXVII, 1; XLVIII, 2; LVIII, 4; LXX, 1; miinile lui -, VIII, 1; moartea lui -, LXXVI, 2; nebulia lui -, VII, 3; răutatea lui -, VIII, 2; ura lui -, VIII, 4.

Irod, tetrarh, VI, 4; XLVIII, 2. 3. 4. 5.

Irod Agripa, IX, 1.

Irodieni, XXX, 3; XL, 2; LXX, 1. 2.

Isaac, patriarh, III, 1; VIII, 3; IX, 5; XI, 2; XXVI, 4; XLVI, 3; LIX, 7; LXIV, 2; LXX, 3; sinul lui -, XXXI, 3; sinurile lui -, XVI, 4; XXVI, 2.

Isaia, profet, II, 1; III, 3; IV, 7; V, 2. 3; VI, 4; X, 3; XI, 1. 2; XII, 2; XV, 1; XVII, 3; XVIII, 3; XXVII, 1. 2; XXX, 3; XXXVI, 3; XL, 2; XLIV, 3; XLV, 1. 2; LI, 2. 3; LIV, 5; LV, 6; LXVII, 1; LXVIII, 2. 4; LXXXV, 1; LXXXIX, 3.

Isav, fiul lui Isaac, III, 1. 2; IX, 5; XVI, 8; XL, 3. 4.

Israil, VII, 1. 2; VIII, 3; IX, 5; X, 1. 2; XXVI, 1. 2. 3; XXIX, 1; XXXII, 1. 2; LV, 5; LVIII, 4; LXVI, 2; -ul cel duhovnicesc, XXXIX, 3; casa lui -, LXIX, 1; LXXXV, 5; pămîntul lui -, IX, 3; poporul -, VII, 2; IX, 3; semințele lui -, LXIV, 1. 2; sfîntul lui -, XI, 3.

Israilitean, V, 4; XXVI, 3; XXVII, 3; XLVIII, 2; neamul -, III, 1.

Iubirea de argint, V, 5; XXI, 2; XXXII, 4; LXIII, 1; LXXI, 1; LXXIV, 4; LXXXIX, 1; LXXX, 3. 4; LXXXI, 3. 4. 5; LXXXII, 1. 5; LXXXIII, 3; - nu-i o poftă legată de fire, LXXX, 3; tirania -, XXI, 1; LXXXV, 2.

Iubirea de frați, XXX, 3.

Iubirea de oameni, IV, 12; V, 5; VII, 7; XIII, 5; XV, 11; XVI, 9; XVII, 3; XVIII, 1. 3; XXXI, 5; XXXII, 2. 8; XXXIII, 7; XXXIV, 5; XXXV, 5; XXXVI, 4; XXXVIII, 1. 4; XXXIX, 4; XL, 1. 5; XLI, 4; XLII, 4; XLIII, 5; XLVIII, 2; L, 4; LVI, 5; LXI, 1. 3. 4. 5; LXXI, 2. 3; LXXIII, 2; LXXVIII, 1. 2; LXXXVI, 2; LXXXVIII, 3.

Iubirea de străini, XXVI, 1.

Iubitor de argint, XXVIII, 4. 5; L, 3; LI, 6.

Iubitor de avuție, XXVIII, 5; LI, 6.

Iubitor de bani, XL, 1.

Iuda, fratele lui Iisus, XLVIII, 1.

Iuda, fiul lui Iacov, III, 1. 2. 4; IV, 2; XXXII, 3; casa lui -, LXXV, 5; domni din -, VI, 4; VII, 2; pământul lui -, VI, 4; seminția lui -, II, 4.

Iuda Leveul zis Tadeul, XXXII, 3.

Iuda Iscariotul, VI, 6; IX, 6; XV, 5; XXIV, 1; XXVI, 4; XXVIII, 4; XXXII, 3; XLIX, 3; L, 3; LXIV, 1; LXVII, 4; LXXXVIII, 4; LXXX, 2; LXXXI, 1. 2. 3; LXXXII, 1. 4. 5. 6; LXXXIII, 2; LXXXV, 2. 3; LXXXVI, 1. 2. 3. 4; XC, 4; răutatea lui -, LXXX, 3.

Iuda Galileul, X, 5; XLVIII, 5; LXX, 1.

Iudaic, neam -, VI, 3; XXVI, 3; obicei -, LXXXII, 1; pieirea totală a statului -, LXXIV, 3; războaie -e LXXV, 1; LXXVI, 3; rânduiești -e, LXXIX, 3; seminții -e, LXXVI, 3; viețuire -ă, VI, 3.

Iudaism, XXX, 1; LI, 3.

Iudeea, VI, 1. 4; VII, 1. 2; IX, 4; XV, 5; LIX, 7; LXII, 1; LXVI, 1; LXIX, 1. 2; LXXVI, 1; LXXX, 2; LXXXVIII, 1; pustia -ii, X, 1. 2.

Iudeu, istoria poporului -, III, 1; poporul -, III, 2. 3; IV, 1; VI, 1; VII, 2. 4. 5; VIII, 4; XIV, 1; XXVI, 3; XXX, 4; XXXVI, 1; XXXVII, 2; XLIV, 3; LVI, 2; LXXV, 3; LXXVIII, 2; LXXXII, 1; LXXXV, 2; XC, 2.

Iudei, -i erau cruzi, XVII, 4; - nerușinați, XIV, 1; - nesimțitori, XVII, 6; bătrînii -lor, XXVI, 2. 3; boierii -lor, XXV, 1; căderea -lor, LXIX, 1; conducătorii -lor, XVI, 1; cuvînt către -, rostit de sf. Ioan Gură de Aur, XII, 2; gura nerușinată a -lor, XVI, 1. 2; XXV, 2; invidia -lor, XIV, 1; XXVII, 2; îngîmfarea -lor, III, 2; linguseala -lor, XXVI, 2; mintea -lor, XVI, 1; miinile -lor, VIII, 1; mustrearea -lor, VII, 1; nenorocirile -lor, LXXV, 2; LXXXVI, 1; nerecunoștința -lor, VI, 3; LXVII, 2; LXIX, 1; nesim-

țirea -lor, VI, 3; păcatele -lor, X, 2; păcatul -lor, LXXVI, 3; purtarea de grijă a lui Dumnezeu de -, LXIX, 1; tabăra -lor, VI, 2.

Iulian Apostatul, împărat bizantin, IV, 1; XLIII, 3.

Iulian, unchiul lui Iulian Apostatul, IV, 1.

Izabela, soția împăratului Ahaab, XXXV, 1; L, 2; XC, 4.

I

Împărăteasă, -sa de la miazăzi, VI, 3; XXXVII, 4; XLIII, 3; LXIV, 2; LXXIX, 2.

Împărăție, -ia cerurilor, XVI, 3. 4. 5. 8; XVIII, 4. 6; XIX, 9; XXII, 3; XXIII, 9; XXIV, 1. 2; cămările de nuntă din -ia cerurilor, LIV, 5; cetățean al -i cerurilor, XXIII, 9; cheile -i cerurilor, LIV, 2; LXIV, 1; fiii -i cerurilor, XXVI, 2. 4; XL, 3; XLVII, 1; haina -i cerurilor, LIV, 5; locuitor al -i cerurilor, XIX, 7; moștenitor al -i cerurilor, XLV, 2; neintrarea în -ia cerurilor, XXIV, 3; participare la -ia cerurilor, XI, 6; popoarele -i cerurilor, XIX, 9; pridvoarele -i cerurilor, XXIV, 1; slava din -ia cerurilor, XXIII, 8; tainele -i cerurilor, XLV, 1; XLVII, 1.

Împărtașire, sf. -, LXVI, 5; LXXXII, 6; -a cu sfintele taine, IV, 7; LXXIX, 1; LXXXII, 1.

Înfrinare, dragoste de -, LXXXVI, 4.

Înger, -ii diavolului, XLV, 3; LVI, 4; -rul Domnului, VIII, 1; IX, 3; - pogorît din cer, XXIII, 9; -ul satanei, X, 5; adunare a -ilor, L, 3; arătarea -ilor, XIII, 4; cete de -i, VIII, 4; cîntarea -ilor, LXVIII, 4; corul -ilor, XLVIII, 7; legiuni de -i, LXXXIV, 1; nepătimirea -ilor, XIX, 5; popoare de -i, XIX, 3; sfinții -i, LXXIX, 1; viața -ilor, LXX, 5;

Întunericul cel mai din afară, XII, 4; LVI, 4; LXIX, 1. 2; LXXXVIII, 1. 3; LXXXI, 5.

Învățător, - de lege, LXXI, 1; LXXII, 1; - iudeu, LXIII, 1; -ii iudeilor, LXVIII, 2; scaun de -, LXVII, 2.

Învățătură, -ra adevărată, XLVI, 1; -ri băbești, XXXVI, 4; -ra creștină, I, 5; V, 3; -ra cuvîntului, VI, 5; -ri desăvîrșite, XXIII, 3; -ra Duhului, LIV, 3; -ra fariseilor și saduceheilor, LIII, 3; -ri filozofice, XXIII, 2; -ri greșite, XLVI, 1; LIX, 3; LXXV, 4; LXXXII, 2; -ri înalte, XIX, 2; -ri mai mari, XVI, 5; -ri mintuitoare, XIII, 2; -rea, LXII, 3; -ă străină,

XLVII, 2; -ă sfântă, XV, 7; -ri vechi, XXV, 3; apărarea -rilor, XLI, 3; cuvînt de -, LXXVII, 3; darul -rii, LXXVIII, 3; folosul -rii, XIII, 2; păzirea adevăratelor -ri, XLVII, 3; răutatea -rilor, XV, 5. **Înviere**, -a ce va să fie, LXXXVIII, 2; - a de morți, XXXII, 8; -a generală, LXXVI, 4; -a morților, XII, 2; XLVI, 4; LIII, 3; LXXXVIII, 2; -a se va face noaptea, LXXVIII, 1; -a trupurilor, XI, 6; arătarea semnelor de la -, XI, 6; credința în -, XIII, 5; făgăduința -rii, LXX, 3; taina -rii, XI, 6; LIV, 3.

J

Jertfă, -fa cea fără de sînge, XXV, 4; -fa cea înfricoșătoare, XXV, 3; - de laudă, XVI, 9; -fa de pe cruce, XXV, 3; - de seară, XVI, 9; -fa euharistică, XXX, 6; sfînta -, XIX, 8; sîngele -fei euharistice, XXX, 6.

Jertfelnic, - duhovnicesc, XLVII, 3.

Judecată, -ta cea neînșelată, LV, 4; -ta de apoi, XIII, 5; -ta de obște a lumii, XXIV, 2; -ta dreaptă, XX, 4; -ta cea înfricoșătoare, VI, 6; XIII, 5; XIX, 2; XX, 6; XXIII, 9; XXIV, 1; XLII, 2; LV, 5; LXXIX, 1; -ta lumii, LVI, 4; LVII, 1; -ta sinedrului, XVI, 8; -ta viitoare, X, 5; XI, 6; XXIV, 2; LXXVI, 5; credința în -ta viitoare, XIII, 5; dreapta -, XLII, 2; existența - cății viitoare, XIII, 5; puterea de -, XVIII, 1; scaun de -, XIII, 5; XIV, 4; XVI, 10; XLI, 4; XLII, 3. 4; LV, 4; LX, 2; LXXVI, 3. 5; LXXXVI, 1; timpul -cății, XXIV, 1; ziua -cății, XXVIII, 3; LXXXIX, 3; ziua cea mare a -cății, XIV, 4; ziua înfricoșătoare a -cății, XXV, 1.

Judecător, - aspru, XXIII, 2, 3; - nepărtinitor, XXI, 1.

Jurămînt, - fals, XLVIII, 6; -minte false, XVI, 8; - strîmb, XVII, 4. 5. 7; XLI, 4; călcare de -, XLVIII, 2; călcători de -, XVI, 6.

L

Laban, socrul lui Iacov, XL, 3; XLII, 2.

Lacedemonieni, LXXXIII, 4.

Lameh, fiul lui Matusala, LXXIV, 2.

Lazăr cel de patru zile, VI, 6; XVI, 1; XXVII, 4; XXXI, 2. 3; LXXVIII, 4; LXXX, 1; LXXXVIII, 2; învierea lui -, XII, 2.

Lazăr, sâracul -, IV, 11; IX, 2; XIII, 4; XVI, 4; XXVIII, 3; LVI, 1; LXXV, 4. 5.

Lăcomie, - la mîncare, X, 6; LXX, 3; - la mîncare și băutură, XLIV, 4; -ia pîntecelui, LXXXVIII, 4.

Lege, - apostolică, LV, 5. 6; -gile astrologiei, VI, 1; -gile Bisericii, XIX, 5; -a căsătoriei, I, 6; V, 3; -gile civile, XXXIII, 1; -gi creștine, III, 3; -gi date iudeilor, XIV, 3; -gi date lui Noe, XIV, 3; -gi de dezordine, XXIII, 1; -gi de distrugere, XXIII, 1; - dreaptă, XXVI, 4; -a din paradis, XIV, 3; -a duhului vieții, XVI, 5; - dumnezeiască, I, 7; XLIV, 5; -gi dumnezeiești, XVII, 7; - evanghelică, XVI, 7; -gile firii, I, 4; IV, 2; IX, 5; - generală, XXIII, 1; - iudaică, LIII, 3; -a luptei, XXXIII, 1; -gi mai bune, XVII, 5; -gea morții, XVI, 5; -gea nouă, XVIII, 1; LXXXII, 1; -gi noi, LXXV, 3; -gile Noului Testament, XVII, 5; -gi obștești, XXXIII, 5; -gi omenești, XVII, 5; -a păcatului, XVI, 5; XXXIX, 4; -gile păcii, XXIII, 1; -gi romane, LXXV, 3; -gile statului, XXXIII, 5; XXXVII, 6; -gea Stăpînului, XLVII, 1; -gea veche, I, 1. 2; II, 3. 4; III, 2. 3. 5; X, 1. 4; XII, 1; XVII, 4. 5. 6; XVIII, 1; XXI, 3; XXV, 2. 3; LXII, 1. 2; LXVII, 1; LXXXIII, 2; LXXXIX, 5; LXXX, 1; LXXXII, 1; -gile Vechiului Testament, XVI, 1. 2. 3. 5. 6; XVII, 5; LXXXII, 1; călcarea -gii, XII, 1; XIII, 2; XVI, 7; XL, 1; XLVIII, 3; LXII, 2; LXXII, 1; călcător de -, XVI, 4; XX, 1; XXV, 3; LI, 1. 2; LVI, 1; cuvintele -gii vechi, XVIII, 1; darea -gii, XVIII, 1; XXXVI, 4; XXXVII, 5; dător de -, LVI, 1; faptele -gii, X, 2; faptele -gii vechi, XXVI, 4; greutatea -gii, X, 3; greutatea -gii iudaice, VIII, 1; îmbunătățirea -gii, XVI, 1; împlinirea -gii, XVI, 2; îndreptarea -gii Vechiului Testament, XVI, 2; înrăutățirea -gii, XVI, 1; litera -gii, XVI, 2; literele -gii, XVI, 1; măsura -gii vechi, XVII, 6; păzirea -gii, XXXVI, 3; poruncile -gii, XVI, 1; LXIII, 1; poruncile -gii noi, XVIII, 1; poruncile -gii vechi, XVI, 4. 6; XVIII, 1; prescripțiile -gii, XXV, 3; LXXXIII, 1. 2; sfîrșitul -gii Vechiului Testament, XVI, 2; stricător de -, LVI, 1; suspendarea -gilor firii, V, 2; tirania -gii Vechiului Testament, XVI, 2; voința -gii Vechiului Testament, XVI, 2.

Legiuire, - bună, XXIII, 3; -a cea mai bună, XXI, 2; -a nouă, XVI, 5; -a veche, XVI, 5; -rile Vechiului Testament, XVII, 5.

Legiuitor, -i păgîni, XXVI, 6; - roman, LVI, 6.

Levi, fiul lui Iacov, VIII, 3; seminția lui -, VI, 1; XI, 1; LVIII, 1.

Levi, numit Tadeu, apostol, XXXII, 3.
 Lia, soția lui Iacov, XXX, 6.
 Libertate, -a voinței, XXIX, 3; LIX, 1.
 Libia, LXXXI, 5.
 Lidia, XLIII, 5.
 Lot, nepotul lui Avraam, IV, 2. 3; XXVI, 1; XLIII, 2.
 Luca, evanghelist, I, 2. 3; II, 3. 4; IV, 1. 5; VII, 1; VIII, 1; IX, 4; X, 1. 3; XIII, 4; XV, 1; XXV, 2; XXVI, 1. 2. 3; XXVII, 1; XXVIII, 2. 3; XXX, 3. 4; XXXI, 1. 2; XXXII, 3; XXXV, 1; XXXVI, 1; XXXVII, 4; XXXVIII, 1; XXXIX, 1; XLI, 2; XLVIII, 1. 2; LIV, 3; LVI, 2. 3; LVIII, 1; LIX, 1. 5; LXVIII, 2; LXX, 1; LXIV, 1; LXXV, 1; LXXVII, 2; LXXXVIII, 2; LXXIX, 3; LXXX, 3; LXXXI, 1; LXXXII, 1. 3; LXXXIII, 2; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXVII, 2.
 Lume, -a aceasta, XX, 6; XXI, 1; XXII, 3. 4; XXIII, 10; XXXVIII, 4; LXIV, 1; LXV, 6; LXVI, 4. 5; LXVII, 5; LXIX, 2. 4; LXXIII, 4; LXIV, 1. 2. 3. 5; LXXVI, 4; LXXVIII, 2; -a cealaltă, II, 5; IV, 11; XI, 5. 6; XII, 5; XIII, 5; XV, 11; XX, 2; XXIV, 1; XXXIV, 3; XXXVI, 3. 4; XLIII, 3; LX, 2; LXI, 4; LXIII, 4; LXIV, 3; LXXIV, 2. 5; LXXVIII, 1. 2. 3; -a viitoare, XVI, 5; grijile -mii, LXXX, 3; întemeierea -mii, LXXIX, 2; LXXXIX, 3; nașterea din nou a -mii, LXIV, 1; plecarea din -mea aceasta, XX, 6; semnele sfârșitului -mii, X, 5; XX, 6; sfârșitul -mii, X, 1. 5; XX, 6; XXV, 3; XLVII, 2; LXXV, 1. 2; LXXVI, 2; LXXVII, 1. 2. 3; XC, 2; teatrul acestei -mi, XX, 1.
 Lux, dragoste de -, XLIX, 6.

M

Macabei, frații -, XXXVI, 3; LXXVI, 1.
 Macedoneni, XV, 4; LXIV, 5.
 Mag, credința -ilor, VII, 4; VIII, 1; darurile -ilor, VII, 4; filozofia -ilor, VIII, 1; închinarea -ilor, VII, 4; VIII, 3; venirea -ilor, VI, 2. 4; VII, 1; LXXVI, 2; virtutea -ilor, VI, 4.
 Magdala, tirgușor lângă lacul Tiberiada, LIII, 2.
 Maica Domnului, vezi: Fecioara Maria.
 Maleahi, profet, XXXVII, 2; LVII, .
 Mamona, - al nedreptății, V, 5; rob al lui -, XXI, 1; slujirea lui -, XXI, 2; tirania cumplită a lui -, XXI, 2.
 Manase, împăratul lui Iuda, LXVII, 4.
 Maniheii,eretici, XVI, 7; XXVI, 5. 6; XLIX, 2; LI, 3; LIV, 5. 6; LVIII, 3; LXII, 3; LXXXII, 2.

Marcion, eretic, VII, 4; XXXVIII, 2; XLIII, 2; LXXXII, 2.
 Marcioniți,eretici, XXVI, 6; XLIX, 2; LXXXII, 2.
 Marcu, evanghelist, I, 2. 3; IV, 1; X, 2; XIII, 1; XXV, 1; XXVII, 1; XXVIII, 1. 2; XXXI, 1; XXXII, 3; XXXIX, 1. 3; XL, 2; XLV, 1; XLVII, 1; XLVIII, 2. 3; XLIX, 1; LI, 2. 4; LIII, 1. 2; LVIII, 1; LXII, 3; LXIII, 1; LXX, 1; LXXI, 1; LXXV, 1; LXXXIV, 2; LXXXV, 1. 2; LXXXVIII, 1.
 Marea Caribdei, LXXXI, 5.
 Marea de dincolo de Cadix, LXXXI, 5.
 Marea de Marmara, LXXXI, 5.
 Marea Egee, LXXXI, 5.
 Marea Neagră, LXXXI, 5.
 Marea Roșie, XXXIX, 4; XLIII, 4; LVI, 2.
 Marea Tireniană, LXXXI, 5; XC, 3.
 Maria lui Iacov, LXXXVIII, 2.
 Maria, sora lui Lazăr, XXVII, 4.
 Maria Magdalena, LXXXVIII, 2; LXXXIX, 2.
 Maria, sora lui Moise, V, 4; XXVI, 8; XL, 3.
 Maria, cealaltă -ie, LXXXVIII, 2; LXXXIX, 2.
 Marta, sora lui Lazăr, XXVI, 2.
 Martor, - mincinos, LXXXIV, 2; LXXXVI, 1.
 Matei, evanghelist, I, 1. 2. 3. 6. 7. 8; II, 2. 3. 4; III, 1. 4; IV, 1. 2. 3. 5; V, 1. 3; VIII, 2; IX, 3. 4; X, 1. 3; XI, 1; XII, 3; XIII, 1. 2. 4; XIV, 1. 2. 3; XV, 1. 5; XVII, 5; XXV, 1. 2. 3; XXVII, 1. 2; XXVIII, 1. 2; XXIX, 1; XXX, 1. 2. 3. 4; XXXI, 1; XXXII, 1. 3; XXXVI, 1; XXXVII, 4; XL, 1; XLI, 2; XLIV, 2; XLV, 1; XLVII, 4; XLVIII, 2. 5; LIII, 1; LVI, 1; LVII, 3; LVIII, 2; LXV, 2; LXVII, 1. 4; LXVIII, 2; LXXI, 1; LXXIV, 4; LXXVIII, 2; LXXIX, 3; LXXXI, 1. 3; LXXXIII, 4; LXXXIV, 2; LXXXVI, 2; LXXXVIII, 2.
 Mauri, LXXX, 2.
 Mărturisire, VI, 5; X, 5; XIV, 4; XXXIV, 3; XXXVII, 6; LIV, 1. 4; -a lui Petru, LIV, 2.
 Melchisedec, împăratul Salemului, LXIV, 5.
 Mihea, profet, VI, 4; VII, 1. 2.
 Milet, LIX, 1.
 Milostenie, IV, 9. 12; V, 5; XI, 7; XV, 3. 4. 10; XVI, 9; XIX, 1. 2. 3; XX, 1. 2. 3. 4; XXI, 4; XXVII, 4; XXXII, 6; XXXV, 3. 4. 5; XXXIX, 3. 4; XLI, 4; XLVI, 4; XLVII, 3. 4; XLVIII, 7; XLIX, 4; I, 4; I.VI, 5; I.VII, 4; LXV, 4. 5; LXVI, 1. 3. 4; LXXI, 2. 3. 4; LXXII, 2; LXXIII, 1. 2.

- LXXIV, 4; LXXVII, 5. 6; LXXVIII, 1. 2; LXXIX, 1. 2. 3; LXXX, 1. 2; LXXXIII, 4; LXXXV, 3. 4; LXXXVIII, 3. 4; LXXXIX, 3. 4; - cu fapta, XV, 4; - cu bani, XIV, 4; -nii drăcești, LXXXV, 3; -ia e o taină, LXXI, 4; -ia este inima virtuții, XLVII, 4; -nii iudeaie, LXXXV, 3; bogăția -i, XXIII, 10; fapte de -, XIX, 2; porunci despre -, XXII, 3.
- Minune**, -nile înmulțirii pînilor, XLIX, 1-3; LIII, 1. 3; covîrșirea -nii, XIII, 2; facerea de -ni, XXIV, 1; XXXII, 4; XXXIII, 1. 4; XLVI, 4; LXXVII, 3; făcător de -ni, XXIV, 1. 2; XXXII, 7; harul facerii de -ni, XXIV, 2; LVI, 2; mărturia -nilor, VII, 1; roi de -ni, XIV, 3; săvîrșirea -nilor, VII, 2.
- Minie**, -nia cea de sus, XIX, 8; -nia cea viitoare, XI, 1. 4; cuptorul -niei, XVI, 10; flacăra -niei, XVI, 8; înfrinarea -niei, XLVI, 4.
- Mîntuire**, -a celor rătăciți, VI, 3; -a iudeilor, LXXIX, 3; -a lumii, VI, 3; LXXXI, 3; LXXXII, 2; LXXXIII, 1; -a oamenilor, XV, 7; XL, 3; LXXIX, 1; LXXXII, 1; -a omenirii, LXXIX, 3; -a rudelor, LXXXVIII, 2; -a sufletului, LXVIII, 4; cale de -, XLI, 4; crucea, semnul -rii, LIV, 5; haina -rii, XLV, 3; leacurile -rii, XIII, 2; XXIII, 1; nădejde de -, XI, 2; XII, 5; XIX, 8. 9; XLV, 3; L, 1; LXIV, 5; LXV, 3; LXXXVIII, 2; pierderea -rii, XXI, 2; rînduiala -rii lumii, LXXX, 1; taina -rii, LXV, 1; ușurința -rii, X, 3.
- Moabiteanca**, LXX, 2.
- Moarte**, -a cea mai rușinoasă, XXIII, 8; - de rușine, LXXXV, 2; - rușinoasă, LV, 1; -a este somn, LXXVIII, 1; - silnică, LXV, 2; frica morții, LXII, 5; latura morții, XIV, 1; lovitură de -, LXXI, 2; mireasmă spre -, XV, 9; nimicirea morții, XI, 6; patul de -, LIII, 5; tirania morții, XXXVI, 3; umbra morții, XIV, 1.
- Moise**, legiuitor și profet, I, 1. 2; II, 1. 3; V, 4; VIII, 5; IX, 5; XI, 1. 5; XII, 2; XIII, 2; XV, 3. 5; XVII, 4; XIX, 3; XXI, 3; XXV, 1. 2. 3; XXVI, 3. 8; XXVII, 2; XXVIII, 1. 2; XXX, 2. 3; XXXI, 3; XXXII, 4; XXXV, 2. 4; XXXVI, 4; XXXVII, 2; XXXIX, 3; XL, 3; XLVIII, 1. 3; L, 2; LI, 1. 3; LIII, 3; LV, 5. 6; LVI, 1. 2. 3. 4; LVIII, 1; LIX, 4; LXI, 5; LXII, 1. 2; LXX, 2. 3; LXXII, 1; LXXV, 3. 5; LXXXIX, 3; LXXXII, 1; XC, 2; cîntarea lui -, LXXIV, 3; gura lui -, LXXVIII, 4; legea lui -, LXXII, 1; mormîntul lui -, V, 4; scaunul lui -, LXXII, 1.
- Monah**, chiliile -ilor egipteni, VIII, 4. 5; popoarele de -i, XX, 1; viețuirea -ilor din munții Antiohiei, LXVIII, 3-5; LXIX, 3. 4; LXX, 3. 5; LXXII, 3. 4; viețuirea -ilor, LV, 5. 6.
- Mucenic**, mormintele -ilor, XXXVII, 7; popoare de -i, VIII, 4; răsplățile -ilor, XXIV, 3.
- Muntele Fericirilor**, VII, 7; XV, 1; XXV, 1; XXVI, 1; XXVII, 2; XXXVIII, 2; XLIV, 2; LXII, 3; LXXX, 1.
- Muntele Măslinilor**, X, 1; LXVI, 1; LXXV, 1; LXXXII, 2. 5.
- Muntele Sinai**, I, 1; XI, 5; LVI, 3.
- Muntele Taborului**, LVI, 2. 3. 4; LVII, 2.
- N**
- Nabucodonosor**, împăratul Babilonului, IV, 10; XIII, 5; XV, 8; XXIV, 2; LXV, 6.
- Nabute Israeliteanul**, XXXV, 1.
- Naștere**, - de copii, LXXXI, 5; durerile -rii, VIII, 1. 2. 3; XVIII, 5.
- Natan**, profet, LX, 1; LXVIII, 2.
- Natanael**, apostol, IX, 4; XXVII, 3; LIV, 2.
- Nazaret**, VII, 1; IX, 4; X, 1; XXIX, 1; XLVIII, 1; LXVI, 3.
- Nazarinean**, IX, 4; XLVIII, 1.
- Neam**, -urile păgîne, VII, 4; ascultarea -urilor, LXVII, 2; așteptarea -urilor, VI, 4; chemarea -urilor, LXVI, 2; LXXX, 1; supunerea -urilor, LXVI, 2.
- Necromanție**, XXXIV, 4.
- Nedreptate**, legătura -tății, LIV, 5; LVI, 5; scrisoare cu -, LIV, 5.
- Neeman**, general sirian, XXV, 2; XXXI, 1; XLVIII, 2.
- Neftalim**, fiul lui Iacov, XIV, 1.
- Neron**, împărat roman, XXXIII, 4; XC, 4.
- Niniviteni**, VI, 2. 3. 4. 5. 6; XVI, 6; XXXVII, 4; XLII, 2. 3. 4. 5; LV, 4; LXIV, 1. 2; LXXXIX, 2.
- Noe**, fiul lui Lameh, I, 1; V, 4; VI, 6; VII, 7; VIII, 3; IX, 5; XIII, 1; XIV, 3; XX, 6; XLIII, 2; LXIV, 5; LXVI, 2; LXXXIV, 2; LXXVII, 2. 4; timpul lui -, VI, 6.
- O**
- Om**, -ul cel vechi, X, 1; -ul, ființa cea mai de preț de pe pămînt, XXII, 1; ce este -ul, LXV, 5; cel dintîi -, XIII, 2; XV, 2; LIX, 1. 2; LXI, 2; LXII, 2; LXIV, 1; LXV, 6; cei dintîi oameni, VI, 8; XIII, 3; crearea -ului, LXII, 1; dragostea de oameni, XVI, 6. 7; XXV, 3; XXVI, 1; XXXIX, 4; XLV, 1; dragostea dintre oameni, LXXVII, 4; facerea de la început a -ului, XVI, 2.

Osea, profet, VIII, 3; XLIII, 3.

P

Pace, II, 1; X, 6; XV, 4; XVI, 9; XIX, 9; XXII, 4; XXXIII, 3. 4. 5; XXXV, 1. 3. 4; XXXVI, 4; LI, 5; LIV, 5; LV, 5; LX, 2; LXIV, 4; LXVII, 5; LXVIII, 3; LXX, 5; LXXVII, 2; -a atît dorită de Dumnezeu, XVI, 8; calea păcii, X, 6; Dumnezeuul păcii, XV, 10; făcător de -, XV, 6; XVI, 3; legile păcii, XXIII, 1; mulțimea păcii, V, 3; taina sfintei împărțășanii este taină a păcii, L, 3; vremi de -, XXXIII, 5.

Palestina, VI, 2. 4; VII, 2. 3; VIII, 2. 4; XV, 6; XXXII, 2. 3; XXXIII, 3; XXXIV, 1. 2; XXXVII, 3; LIV, 3; LXXV, 1; LXXXII, 4.

Paradis, XII, 4; XXXIII, 5; LXVIII, 3.

Paralipomene, IX, 4.

Paște, XII, 3; LXVII, 1; LXXIX, 2; LXXXI, 1. 3; LXXXII, 1. 4. 5; LXXXIII, 2; LXXXIV, 2; LXXXVIII, 1; -le iudaic, XII, 3; LXXXII, 1; -le Vechiului Testament, LXXXII, 1; -le vechi, LXXXII, 1; marea seară a -lui, LXXXVII, 1; sărbătoare -lui, LXXXV, 2.

Patimă, - tiranică, XVI, 11; XIX, 1; cuptorul -mii, XVII, 1; lipsă de simțire față de -mi, VIII, 5; tirania -mii, XX, 2.

Pavel, apostol, I, 1. 2; II, 6; III, 3. 5; IV, 1. 3. 9; V, 2. 3. 5; VI, 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8; VII, 2. 4. 5. 6. 7; VIII, 5; IX, 2. 5; X, 1. 2. 4. 5. 7; XI, 3; XIII, 2. 5; XV, 2. 3. 4. 5. 6; XVI, 2. 4. 5. 7. 8. 10. 11; XVII, 3. 7; XVIII, 4. 5. 6; XIX, 1. 4. 5. 8. 9; XXI, 2; XXII, 4. 6; XXIII, 1. 3. 5. 6. 7; XXIV, 1. 3; XXV, 3. 4; XXVIII, 1; XXIX, 3; XXX, 1. 2. 3; XXXI, 3. 5; XXXII, 6. 7. 8; XXXIII, 2. 4. 5; XXXIV, 3; XXXV, 1. 2. 4; XXXVI, 2. 3. 4; XXXVII, 2. 5. 6; XXXVIII, 1. 2. 3. 4; XXXIX, 3. 4; XL, 2; XLI, 4; XLII, 4; XLIII, 2; XLVI, 1. 4; XLIX, 5; LI, 5; LIII, 4. 5; LIV, 4. 5; LV, 6; LVI, 6; LVII, 1. 5; LVIII, 5; LIX, 1. 4; LX, 1. 2. 3; LXI, 3. 5; LII, 3; LXIII, 1. 4; LXIV, 2. 3. 4. 5; LXV, 3; LXVI, 2; LXVII, 2. 4; LXVIII, 4; LXIX, 1. 2; LXX, 2. 3; LXXII, 3. 4; LXXIV, 4. 5; LXXV, 2. 5; LXVI, 2. 4; LXXVII, 1. 2. 4. 5. 6; LXXVIII, 1. 2; LXXIX, 3. 5; LXXXII, 2. 3. 6; LXXXIII, 4; LXXXV, 1; LXXXVI, 2. 4; LXXXVII, 4; LXXXVIII, 3; LXXXIX, 3; XC, 4; - se laudă cu semnele lui Hristos, XVI, 11; ascultarea lui -, VI, 4; epistolele lui -, XXV, 4;

XXXVII, 5; Hristos prin -, XXIII, 1; gîndirea lui -, LIV, 5; minia lui -, XVI, 7; pilda lui -, VI, 5.

Pavel de Samosata, VII, 4.

Păcat, -e de neiertat, XLIII, 3; -e interzise cu desăvîrșire, XXIII, 2; - întîmplător, XVII, 7; XXIII, 1; -ul lumii, XI, 6; XII, 1; XXVII, 1; XXXVI, 2; LXVII, 2; -e mari, XXIII, 1. 2; LXXXVI, 3. 4; -e mici, LXXXVI, 3. 4; -ele strămoșilor, III, 2. 4; VIII, 5; adîncul -ului, XXVI, 7; depărtare de -e, X, 6; dezlegare de -e, LIII, 3; frica de -, XXVI, 8; iertarea -elor, IV, 7; X, 1. 2. 3; XI, 4; XIV, 3. 4; XIX, 4. 5; XXII, 6; XXIII, 1; XXIX, 2; XLI, 4; LXI, 2; LXXXII, 1; izbăvirea de -e, IV, 7; IX, 2; izvorul -elor, XIV, 3; întunecimea -elor, VI, 5; lanțuri de -e, XIV, 4; mărimea -elor, XXVI, 7; mulțime de -e, XIII, 2; murdăria -elor, XXVI, 7. 8; nerecunoașterea -elor, X, 2; poveri de -e, X, 5; prăpastia -elor, XXVI, 5. 6; recunoașterea -elor, X, 2; săvîrșirea -ului, XXVI, 8; ștergerea -elor, XI, 6; XII, 3; ura de -, XXIV, 3; viață plină de -e, XIII, 5; vîltoarea -elor, XIX, 7.

Părinte, XVIII, 6; XXIX, 1; XXXVIII, 1. 2; XXXIX, 1; XLIX, 4; LVI, 4; LXXIX, 2. 3; LXXXIII, 1; LXXXIV, 1; LXXXIX, 3.

Părinți, sfinții -, III, 1; LXXIII, 3; LXXXV, 4; XC, 3; bunătatea sfinților -, XXIII, 5.

Pedeapsă, -sa ce va să fie, XXI, 4; - cruntă, XXIII, 9; - infricoșătoare, XX, 6; -depe pămîntești, XVI, 8; - veșnică, XI, 5. 6; XVI, 7; LV, 4; frica de -, XVI, 7; XIX, 7; izbăvire de -, LXI, 2; ridicare -depei, XIX, 4.

Pericle, om de stat atenian, XXXIII, 4.

Perși, VI, 3. 4; VII, 1; VIII, 1; X, 5; LXXX, 2.

Persan, VI, 1.

Persia, VI, 2; VII, 1. 5; VIII, .

Persida, creștină din epoca apostolică,

LXXIII, 3.

Petru, apostol, I, 2; III, 5; IX, 1. 4; XII, 1; XIII, 5; XIV, 2; XVI, 2; XVII, 6; XXIII, 1. 3; XXVI, 8; XXVII, 1; XXXI, 1. 2. 3; XXXII, 1. 3; XXXIII, 5; XXXIX, 1; XLVI, 3. 4; L, 1. 2. 3; LI, 3. 4; LIV, 1. 2. 3; LV, 1. 4; LVI, 1. 2. 3; LVII, 2. 3; LVIII, 1. 2; LXI, 1; LXII, 2; LXIII, 3. 4; LXIV, 1; LXV, 1. 2. 3. 4; LXIX, 1; LXXI, 1. 2; LXXII, 3; LXXV, 1; LXXVII, 3. 6; LXXXVIII, 3; LXXX, 2; LXXXII, 2. 3. 4; LXXXIII, 1; LXXXIV,

1. 2; LXXXV, 1. 2; LXXXIX, 1; XC, 2. 4; - corifeul apostolilor, LIV, 4; - merge pe apă, LVIII, 2; căderea lui -, LXXXII, 4; LXXXV, 1; chemarea lui -, XIV, 2; credința lui -, L, 2; LIV, 2; lepădarea lui -, LVIII, 2; LXXXII, 3; XC, 2; mărturisirea lui -, LIV, 2; LXV, 4; LXXXII, 3; soacra lui -, XXIX, 2.
- Pilat din Pont, VI, 1; IX, 4; XLIII, 1; LXXXIV, 3; LXXXV, 2; LXXXVI, 1. 2; LXXXVII, 1. 2; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 1; XC, 1. 2; femeia lui -, LXXXVI, 1.
- Pildă, -da aluatului, XLVI, 2; XLVII, 1. 2; LVII, 3; -da celor doi fii, LVII, 2. 3; LXVIII, 1; -da celor 10 fecioare, LXIV, 4; LXXVIII, 1; LXXIX, 2; -da celui ce datora 10.000 de talanți, XV, 11; LXI, 1. 5; -da comorii ascunse în țarină, XLVII, 2; -da grăuntelui de muștar, XLVI, 2; XLVII, 1. 2; -da lucrătorilor celor răi, LXVIII, 1. 2; -da lucrătorilor tocmiți în vie, LXIV, 2. 4; -da mărgăritarului, XLVII, 2; -da năvodului, XLVII, 2; LXIV, 4; -da neghinei din țarină, XLVI, 1; XLVII, 1. 2; -da nunții fiului de împărat, LXIX, 1. 2; -da oii căzute în groapă simbăta, XVI, 1; -da prietenului sculat la miezul nopții, XIX, 4; XXII, 5; -da semănătorului, XLIV, 3; XLV, 2; XLVI, 1. 2; XLVII, 1. 2; -da seminței căzute între spini, LXIV, 4; -da slugii credincioase și a celei necredincioase, LXXVII, 3. 4; -da talanților, LXXVIII, 1. 2; -da vameșului și fariseului, XLVII, 4; -da văduvei și judecătorului celui nedrept, XIX, 4; XXII, 5; LVII, 4; cum trebuie explicate -dele, LXIV, 3.
- Pitagora, filozof grec, XXIII, 4.
- Platon, filozof grec, I, 4. 5; XXXIII, 4.
- Plăcere, - lumească, VI, 5; -a ochilor, XVII, 2; - păcătoasă, XVI, 11; - trecătoare, XVI, 11; -ri trupești, VIII, 5; XIV, 4; LXXXIII, 3.
- Pocăință, - adincă, X, 6; - spre mîntuire, XV, 2; calea -ței, XI, 1; ciștigul -ței, XIX, 5; leacurile -ței, LXXXVI, 4; puterea -ței, XXII, 5; roade vrednice de -, X, 3; rod vrednic de -, X, 2; ușă de -, XLIII, 5.
- Podoabă, - duhovnicească, LXXXIX, 4.
- Poftă, - de aur, LXXXIX, 3; - de averi, XVIII, 5; - de slavă, XVIII, 5; - nedreaptă, XVIII, 3; - pentru bani, XXIII, 4; - rea, XVIII, 5; XIX, 7; - trupească, XVIII, 5; XLIV, 4; LXXXI, 5; -te urîte, XLIII, 5; natura
- tei, LXXX, 4; creșterea -tei XVII, 2; roiul -telor, II, 5.
- Popor, -ul cel nou, LXVI, 2; înșelarea -ului, LXXXVI, 2.
- Poruncă, -cile apostolilor, III, 5; -ca diavolului, XIII, 2; -folositoare, XXI, 2; -cile legii, X, 1; -cile ușoare, XXI, 4; -morală, XVII, 1; -omenească, LI, 2; -ci pline de fărădelege, XXI, 1; -ci potrivnice, XXI, 1; -ca sărăciei de bună voie, XXI, 4; -cile Stăpînului, XVI, 5; -cile Vechiului Testament, XVI, 3; călcare de -, XIII, 2; LI, 1; LXVIII, 3; cununa -cilor, XVIII, 6; împlinirea -cilor, X, 1; XXV, 3; ordinea -cilor, XVI, 5; povara -cilor, XVI, 11; săvîrșirea -cilor, XXIII, 6; ușurința împlinirii -cilor, XXIII, 4.
- Post, - îndelungat, XI, 8; cununa -ului, XX, 1; dușmanii -ului, XX, 2; legea -ului, LXXXVI, 4.
- Postitor, mască de -, XX, 1.
- Potir, -de aur, L, 3. 4; - duhovnicesc, LXXXII, 5.
- Potop, apa -ului, VII, 7; XIV, 3; vremea -ului, VI, 6.
- Predică, -ca apostolilor, XLVI, 2; -a Evangheliei, XLVI, 2; -a de azi, VI, 8; -a de pe Munte, XV, 1. 2. 3; XLVII, 3; ascultarea -cii, IV, 9; folosul -cii, V, 1; puterea -cii, XLVI, 2; șir de -ci, V, 1.
- Preot, -oșii iudeilor, LXXII, 1; -oșii lui Dumnezeu, LXXXV, 3; fetele -oșilor, LXXV, 5; marele -, XXXIX, 1; LXV, 4; puterea -ului, LXXXII, 6; slava -oșilor, XXV, 2; treapta de -, XVII, 6.
- Prietenie, masca -i, XIII, 5.
- Priscila, creștină din epoca apostolică, LV, 6; LXXIII, 3.
- Priveghere, -ri de noapte, LXXXIII, 4.
- Profet, -eti mincinoși, IV, 1; XXIII, 6. 7; XXXV, 1; XLIII, 3; XLVI, 1; LXXV, 2. 4; LXXVI, 2. 3; LXXVII, 1; cuvintele -eților, XVII, 5; gura -eților, VII, 4; LXXVIII, 4; mărturiile -eților, VI, 3. 4; XIII, 3; LXVIII, 2; singele -eților, XI, 1; LXXIV, 1; uciderea -eților, XLIII, 3.
- Profeție, -ia este har al lui Dumnezeu, LXXVIII, 4; continuarea -iei, VII, 1; cuvintele -iei, VII, 2; începutul -iei, VII, 2; realizarea -iei, XXVI, 4; spusele -iei, VII, 3.
- Pustie, filozofia -i, LV, 6; greutatea -i, X, 4; locuirea în -, XLIV, 1.
- R
- Rahav, desfrînată din Ierihon care a adăpostit iscoadele israeliților, I, 6; III, 4; LXVII, 4.

Rahila, femeia lui Iacov, IX, 3.

Rai, intrarea în -, XI, 6.

Rama, localitate în Palestina, IX, 3.

Răbdare, - evanghelică, XXVI, 7; îndelungă -, IX, 2; XIII, 3. 5.

Răscumpărător, vezi: Hristos.

Răsplătă, - plăți cerești, XV, 3; XVIII, 3; - ta de pe lumea aceasta, XV, 3; - duhovnicească, XV, 3. 4; - în ceruri, XV, 3; - plăți materiale, XV, 3. 4. 5; - ta milosteniei, XV, 4; - nespusă, XXIV, 3; - ta răbdării, XXIV, 3; - trecătoare, XXIII, 5; - plăți veșnice, XXIII, 5; - viitoare, XV, 6; spor de -, IX, 2.

Răstignire, vezi: Hristos.

Râu, - l moral, LIX, 2; ce este - l, LIX, 3; originea - lui, LIX, 2. 3; săvârșirea - lui, XVI, 6; suferirea - lui, XVIII, 2. 3; ținerea de minte a - lui, LXXIX, 5.

Răutate, - covârșitoare, XIX, 6; - a sufletului, VII, 7; adăncurile - tății, LXVII, 3; veninul - tății, XIX, 8.

Rebeca, femeia lui Isaac, I, 6; XXX, 6.

Rehabin, israelitean, XLIII, 3.

Religie, - ia creștină, XV, 9; - falsă, XV, 9; - ia păgână, XV, 9.

Roman, XXXVII, 7; XXXVIII, 1; XLVI, 3; LXX, 1; LXXV, 3; LXXVIII, 4; LXXX, 3; LXXXIV, 3; imperiul -, LXXV, 1. 3; oștiri - e, LXXVI, 1; putere - a, LXXV, 1; războiul - ilor, LXXV, 4; LXXVI, 1.

Rugăciune, - continuă, XIX, 4; XXII, 5; - ni de mulțumire, LV, 6; - a domnească, XVI, 9; XIX, 5. 7; XXII, 2; - a e jertfă, XVI, 9; - ni lungi, XIX, 4; LXXIII, 1; - nelegiuită, XIX, 9; - pentru cel mort, XXXI, 4; ajutorul - nilor stăruitoare, XXIII, 4; cererile - nii domnești, XIX, 7; obișnuitele - ni, XVII, 7; sfinte - ni, XLIV, 5; stăruința în -, X, 7; trîndăvia la -, XIX, 7.

Rut, femeie moabiteancă, I, 6; III, 4; LXX, 2.

S

Saduchei, aluatul - lor, LIII, 3; învățătura - lor, LIII, 3.

Samaria, LXVI, 1.

Samarinean, XV, 11; XXXII, 3. 4; XLVII, 1; LXVIII, 2.

Samarineanca, VI, 3; VII, 6; LVII, 1; LXVI, 2; LXXX, 1.

Samuel, profet, V, 4; IX, 5; XIX, 3; LXXXI, 1; LXXXVI, 3.

Saracini, III, 2.

Sarmați, popor nomad din Rusia meridională, LXXX, 2.

Sarra, femeia lui Avraam, I, 6; IV, 6; VI, 6; XI, 2; XXX, 6; pîntecele de piatră al - rei, XI, 2.

Satana, IX, 2; XIII, 3; XLI, 1. 2. 3; LIV, 4; LV, 1; LXI, 5; LXXVI, 2; LXXXI, 3; LXXXII, 1. 3; LXXXIII, 1; LXXXVI, 4; tirania - nei, XLI, 3.

Saul, primul împărat al lui Israel, III, 5; V, 4; XXVI, 7; XXIX, 3; XXXIX, 2; XLII, 2; LVIII, 4; LXII, 4. 5; LXXV, 5; LXXXI, 1; LXXXVI, 3.

Sărac, - cu duhul, XV, 1. 5; XLVII, 3; - de bună voce, LXXIV, 5; furtul banilor - ilor, LXXXVI, 3.

Sărăcie, - de bună voce I, 5; XX, 2; XXI, 1. 4; XXXIII, 4; XLV, 2; LXV, 1; LXXXI, 3; - ia de bună voce a lui Ilie, XLVI, 3; - sufletească, V, 1; bogăția - i, XLVII, 4; calea - i, XIII, 4.

Schimbarea la față, vezi: Hristos.

Sărbătoare, - a azimelor, LXXXI, 1; legea - toriei, LXXXVI, 1.

Scila, monstru marin, IV, 8; LXX, 3; XC, 4.

Sciți, XXVI, 6; LXIX, 3; LXXX, 2.

Scriptură, - rile profeților, LXXXIV, 2; cercetarea - rilor, IX, 4; XLVII, 3; cetirea sfintei - ri, II, 5. 6; XLVII, 3; cuvintele - rii, XIII, 3; XVII, 7; dumnezeiasca -, II, 5; XIII, 5; înțelepciunea - rii, LXXXVI, 4; mărturia - rii, XIII, 3; text din -, II, 5; XIV, 2.

Sectă, LXX, 2.

Semei, fiul lui Ghiram, rudă cu împăratul Saul, IX, 2.

Semen, binele - ilor, LXXVII, 6; folosul - ilor, LXXVIII, 3.

Semn, - de biruință, XL, 2; - de punctuație, XXVI, 4; - din cer, LIII, 2; - ul lui Iona, LIII, 2. 3; - e prevestitoare, XX, 6.

Senaherim, împăratul asirienilor, LXXVI, 1.

Septuaginta, cei 70 de traducători ai - tei, V, 2; mulțimea traducătorilor - tei, V, 2; textul - tei, V, 2; traducători ai - tei, V, 2; traducerea - tei, V, 2.

Sfintele Sfintelor, LXXXV, 4; LXXXVIII, 2.

Sfințenie, curățenia - i, LXXVIII, 1.

Sfînt, cununile sfinților, LXIX, 4; popoare de sfinți, II, 1; rugăciunile sfinților, V, 4; strălucirea sfinților, LVI, 4; sufletele sfinților, LXVIII, 5.

Sidon, oraș în Fenicia, XXXVI, 4; XXXVII, 4; LXXV, 5.

Simeon, fiul lui Iacov, VIII, 3.

Simeon, primitorul de Dumnezeu, VII, 1; VIII, 3.

Simeon, fratele lui Iisus, XLVIII, 1.
 Simeon, fariseul, LVI, 6.
 Simon, vezi: Petru.
 Simon Canaanitul, XXXII, 3.
 Simon Leprosul, LXXX, 1.
 Simon, Magul, XLVI, 3; 4; L, 3; LXVII, 4.
 Sion, V, 2; LXVIII, 1; LXXXIX, 3; fetele
 -ului, LXXXIX, 3; fiica -ului, XIX, 4.
 Siria, XIV, 3.
 Sirian, limba -nă, XVI, 7.
 Sirieni, XIV, 3; XXXI, 1.
 Simbătă, -ta Domnului, XXXIX, 1; desfiin-
 țarea -betei, XL, 1; dezlegarea -betei,
 XVI, 2; păzirea -betei, LI, 2.
 Singe, - nevinovat, LXXXV, 2; vinzarea
 scumpului -, LXXXI, 3.
 Slavă, -va adevărată, XL, 5; -va cea de sus,
 XIII, 4; -va cea viitoare, XXXI, 4; -va
 celor aleși, LXXXVI, 4; -cerească,
 XLVII, 2; XLIX, 4; LVI, 1; -va crucii,
 LVI, 2; -va de dincolo, XXIV, 4; -va de
 la lume, XL, 5; -va de la oameni, XX, 4;
 XL, 4; 5; -va din afară, XXV, 4; -va din
 ceruri, XXIII, 8; XXVI, 5; -deșartă, III,
 5; IV, 9; 10; XI, 8; XIX, 1. 2. 3. 6. 7; XX,
 1. 2. 4; XXV, 2; XXX, 3; XXXI, 3;
 XXXII, 8; XL, 4; XLIV, 1. 2. 4; XLVI,
 1; LVI, 1; LVIII, 3; 5; LIX, 6; LXII, 5;
 LX, 3; LXI, 2; LXV, 4; LXVII, 3; LXXI,
 2. 3. 4; LXXII, 2. 3; LXXIII, 2; LXXIV,
 1; LXXVIII, 2; LXXXVII, 3; LXXXIX,
 3; -va lumii, XI, 8; XXXII, 1; XL, 5;
 XLIV, 4; - mare și veșnică, XXIII, 5;
 - nemuritoare, XII, 4; - nespusă, LIV, 5;
 - omenească, XIII, 4; XVII, 7; XVIII, 6;
 XX, 2; - tainică, LIV, 5; -va tainică a
 Împăratului, LIV, 5; -va viitoare,
 XXXVIII, 3; alungarea -vei deșarte,
 XLVI, 4; disprețul -vei, XLVI, 3;
 dorința de -, XX, 4; XL, 4; LXXXI, 5;
 dorința de - omenească, XV, 9; dorința
 -vei deșarte, XV, 9; doritor de -
 deșartă, XVIII, 5; dragoste de -, IV, 9;
 XX, 2; XXXII, 1; LXII, 4; 5; LXXII, 1;
 dragoste de - deșartă, XI, 8; XIII, 4;
 XIX, 1; LXVIII, 2; pierderea -vei,
 XXVI, 7; patima -vei deșarte, XIX, 3.
 9; pierderea -vei din împărăția ceruri-
 lor, XXIII, 7; tirania -vei deșarte,
 LXXXVI, 3.
 Slugă, -ga cea credincioasă, LXXVIII, 1;
 -ga cea necredincioasă, LXXVIII, 1;
 -ga cea rea, LXXIV, 4; LXXXI, 4.
 Slujbă bisericească, LXXXVIII, 4;
 LXXXIX, 4.
 Smerenie, cuvinte de -, XVI, 4; duh de -,
 XV, 2; roadele - niei, III, 5.
 Sodoma, XI, 1; XX, 6; XXXII, 5; XXXIII, 3;
 XXXVI, 3; XXXVII, 4; XLI, 3; XLIII, 2;
 XLVIII, 1; LXXX, 4; LXXVII, 2. 3.

Sodomeni, VI, 6; VII, 7; XIII, 1; XXVI, 1;
 XXXV, 3; XXXVI, 3. 4; XXXVII, 5;
 XLIII, 2; LVII, 1. 4; LXXVII, 3;
 LXXIX, 1.
 Solomon, împărat, II, 3; III, 2; IV, 2; XXII,
 1; XXXIII, 4; XXVI, 8; XXXVII, 2; XL, 5;
 LVIII, 4; LXII, 4; LXVII, 4; LXXXIX, 2;
 LXXXIII, 3; îmbrăcăminte la -,
 XXII, 1; înțelepciunea lui -, XLIII, 3.
 Somn, vedenii din -, XLII, 4.
 Stat, -ul iudeu, LXXXVIII, 1; crimă impo-
 triva -ului, LXX, 1; LXXXVI, 1;
 legile -ului, LXX, 1; LXXXIV, 3; ordi-
 nea de -, LXX, 1; LXXXIV, 3.
 Stăpin, vezi: Hristos.
 Stăpin, -ul casei, XLVII, 1. 2. 3; LXIV, 2. 3;
 LXVIII, 1; LXXVII, 3.
 Straton, Cezareea lui -, LIV, 1.
 Suflet, - aprins, XXIII, 4; - curajos, X, 4; -
 de aur, L, 3; -e înecate, VII, 6; - slăbă-
 nogit, XIV, 3; - tânăr, XVIII, 4; - treaz,
 V, 3; - tulburat, XXIV, 4; - veghetor și
 cercetător XLVII, 2; - zdrobit, XV, 6;
 activitatea -ului, XX, 3; cuvinte pierză-
 toare de -, XIII, 5; desfătarea -ului,
 XXI, 2; durerea -ului, VI, 5; frumuse-
 țe a -ului, XXXIV, 5; învirtoșarea -ului,
 XI, 1; larg la -, XVIII, 3; mare la -,
 XVIII, 3; mic la -, IX, 3; XXII, 2; min-
 tuirea -ului, XXX, 2. 3. 5. 6; nemurirea
 -ului, XXXIV, 2. 5; pedepsirea -ului,
 XLI, 4; rîvna -ului, XIX, 3; sănăta-
 tea -ului, VI, 8; tainele -ului, LXX, 1. 2;
 tainele -ului, V, 1; trîndăvia -ului, VI,
 5; vătămarea -ului, XXI, 2; XXIII, 9;
 zdrobirea -ului, VI, 5.

Ș

Școală, -la celor necuvîntătoare, VII, 6; -
 duhovnicească, XVII, 7; - filozofică,
 VIII, 5.
 Ștefan, întîiul mucenic, XXVII, 2; XXVIII,
 3; LXI, 5; LXVIII, 2; LXIX, 1;
 LXXXIV, 2.

T

Taină, -na credinței, LIV, 3; -na crucii, LIV,
 3; -nele inimilor, XLIX, 2; -nele împă-
 răției cerurilor, XLV, 1; XLVII, 1; -ne
 prea înfricoșătoare, XLIII, 3; -na sfin-
 tei împărtășiri, L, 3; -na sfintei împăr-
 tășiri este o - a păcii, L, 3; -na învierii,
 LIV, 3; dumnezeieștile -ne XII, 3;
 împărtășirea cu sfințele -ne, LXXXII,
 4; înfricoșătoarele -ne XXV, 3; nemu-
 ritoarele -ne, XVII, 7; sfințele -ne, IV,

7; VII, 5; XIII, 5; XXIII, 3; XXXV, 3; XXXVI, 4; L, 2; LIV, 3. 5; LXIX, 1; LXXVIII, 4; LXXXI, 1. 3; LXXXII, 1. 2. 5. 6; LXXXIX, 3.

Tamara, nora lui Iuda, fiul lui Iacov, I, 6; III, 2. 3; LXX, 2.

Tasos, insulă greacă, XLVIII, 6; LIH, 4.

Tăierea împrejur, VI, 3; XVI, 1; XXXIX, 2; XL, 1; LI, 3.

Tatăl, (Dumnezeu-Tatăl), I, 2. 8; - a dat spre junghiere pe Fiul Său, XXIII, 5; - cel ceresc, XV, 7; XVIII, 6; XX, 1; XXII, 2; XXIII, 4; XXIV, 1; - nostru, XIX, 4; - obțesc, XIX, 4; bunătatea -ui ceresc, XXIII, 5; casa -ui, LXXXVIII, 1; cuvintele -ui, LVI, 4; deoșfințimea -ui cu Fiul, LV, 4; descoperirea -ui, LIV, 2. 3; dragostea -ui, XXXVIII, 1; Duhul -ui, XXXIII, 3; Fiul e deoșfințit cu -, LIV, 2; egalitatea Fiului cu -, XLIX, 2; gura -ui, LXXVIII, 3; împărăția -ui, XLVII, 1; LXXXII, 2; lauda adusă -ui, XIX, 4; sinul -ui, LXXVII, 2; slava -ui, LV, 4; LVI, 1. 4; LXXIX, 1; șederea de-a dreapta -ui, LXV, 3; știrea -ui, IX, 3; vocea -ui, LVI, 3; voia -ui, XXIV, 2; XLIV, 2; voința -ui, XL, 2; voința lui Dumnezeu și -ui, LV, 6.

Tălmăcire, - dreaptă, XXIV, 1.

Tălmăcitor, -i ai Sfintei Scripturi, LXXXI, 1.

Temistocle, om politic atenian, XXXIII, 4.

Templu, -ul din Ierusalim, IV, 1; clădirile -lui, LXXV, 1; dărimarea -lui, LXXV, 1; frumusețea -lui, LXXV, 1; pustiirea -lui, LXXV, 1; LXXXVIII, 1; ruinele -lui, LXXV, 1; visteria -lui, LXXXV, 3.

Tesaloniceni, XV, 5.

Testament, XVI, 7; XXVII, 3; LXXXII, 6; poruncile celor două -e, XVI, 7.

Testamentul Nou, I, 1. 2; IX, 5; XV, 6; XVI, 4. 5. 7. 8; XXIX, 3; XXXV, 1; XLV, 2; XLVII, 3; L, 4; LXVII, 4; LXVIII, 1; LXXVII, 6; LXXXVIII, 1; LXXXII, 1; LXXXIV, 4; LXXXV, 3; hrana cea tare a -lui -, XVII, 6; învătătura -lui -, LXXI, 1; poruncile -lui -, XVI, 7; LXXII, 1; răsplățile -lui -, XVI, 5.

Testamentul Vechi, I, 1; III, 1; V, 2; IX, 5; XIII, 2; XV, 3. 6; XVI, 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8; XVII, 1. 2. 6; XXI, 1. 3. 4; XXIV, 1; XXVI, 4; XXVIII, 1; XXIX, 3; XXX, 3. 4; XXXI, 1; XXXV, 1; XXXVII, 2. 4; XXXIX, 1. 3; XLI, 3; XLIII, 2; XLV, 2; XLVII, 3; L, 4; LI, 3. 4; LVI, 1. 2. 6; LVII, 2; LXII, 2; LXVII, 4; LXVIII, 1; LXXI, 1; LXXII, 1; LXXIV, 2; LXXVII,

2; LXXVIII, 1; LXXXII, 1. 2; LXXXIV, 4; LXXXV, 3; LXXXVIII, 1; XC, 2; desființarea -ului -, XVI, 6; dreptatea -ului -, XVII, 6; Istoria -ului -, XVIII, 1; legile -ului -, XVI, 4. 5. 6; legiuirea -ului -, LXXII, 1; legiuitorul -ului -, XVI, 1; păzirea -ului -, XVI, 6; poruncile -ului -, XVI, 4. 7; LXXII, 1; preoții -ului -, LXXXV, 4; traduceri ale -ului -, V, 2-3.

Tesvitean, LVII, 1.

Teuda, revoluționar iudeu, X, 5; XLVIII, 5; LXX, 1.

Timotei, apostol, IX, 5; XXIII, 3; XLIII, 5; LVII, 5; LXXXIX, 3.

Timp, periodicitatea -urilor, LXXV.

Tir, oraș în Fenicia, XXXVI, 4; XXXVII, 4; LXXV, 5.

Tit, împărat roman, XLIII, 3; LXIX, 1.

Tilcuire, XLVI, 2.

Tilcuior, XLII, 2.

Tilhar, -ul de pe cruce, XXIII, 2.

Toma, apostol, XXXII, 3.

Trup, - bine întocmit, XX, 4; - de copil, X, 4; -ul este neputincios, LXXXIII, 1; - gol, VII, 6; - nemuritor, XXVII, 2; LXXXII, 2; - omenesc, VIII, 4; X, 4; XVIII, 3; - pătimitor, XVIII, 3; LXXXII, 2; - plăpind, X, 4; -uri strălucitoare, XVII, 1; desfacerea de legăturile -ului, XXIII, 8; dragostea de -, LXVII, 3; LXXXVIII, 1; dragostea de -uri frumoase, XLII, 4; frumusețea -urilor, LXII, 4; izbăvirea -ului, XIX, 5; înfățișarea -ului, XIX, 3; luarea -ului omenesc, XIII, 2; mădularele -ului, XVII, 3; mijlocul -ului, X, 3; mișcările -ului, LXII, 3; organele -ului, X, 6; umbra -ului, LVI, 2; vigoarea -ului, XXIV, 3.

Turnul Babel, XXXV, 1.

†

Țarină, -na olarului, LXXXV, 3; -na singelui, LXXXV, 3.

U

Unul-Născut, vezi: Hristos.

Ūriciune, LXXV, 5; -a pustiirii, LXXXVI, 1.

Urie Heteul, I, 6; XLII, 3.

V

Valentinieni,eretici, LV, 5; LXXXII, 2.

Văduvă, -va cu doi bănuți, LXXVII, 5; LXXXVIII, 3.

Veac, -ul acesta, XV, 3; XXIV, 2; LXIV, 1; LXV, 1; LXXXVII, 4; XC, 2. 4; -ul vii

tor, XI, 5; XV, 3; XXIV, 2; XXXIV, 3; XLIII, 3; LXIV, 1. 2; LXXXVII, 4; sfîrșitul -ului, XV, 1; XLVII, 1; L, 4; LIII, 2; LXXV, 1; XC, 2; zilele -ului, VII, 1. 2.

Veliar, duh rău, XXXI, 3.

Veniamin, fiul lui Iacov, IX, 3.

Vespasian, împărat roman, XLIII, 3; LXIX, 1; LXXVI, 1.

Viață, -*ta* aceasta, XVI, 11; XIX, 9; XX, 3; XXVI, 8; XXVII, 2; L, 4; XC, 3; -*apostolică*, XXI, 4; -*aspră*, X, 4. 5; XXXVII, 4; -*creștină*, VIII, 5; -*cumpănată*, X, 5; -*curată*, XXIII, 5; XXIV, 1. 2; XXIX, 3; XXXI, 5; XLVI, 3; LIV, 5; -*ta* de aici, XIII, 5; XIV, 4; LXXXV, 2; XC, 2; -*ta* de azi, XXVI, 5; -*ta* de dincolo, XV, 9; XXXI, 3; -*desăvîrșită*, XV, 7; XIX, 6; XXXII, 4; XXXIII, 6; -*ta* desăvîrșită a puterilor celor de sus, XIX, 5; -*desfrînată*, XXIII, 3; -*ta* de toate zilele, XXIII, 4. 7; XXIV, 4; -*fericită*, LXX, 3; -*îmbunătățită*, XXIV, 2. 4; LXVI, 1; -*îngerească*, X, 4; LXII, 4; XC, 3; -*ta* întregii lumi, XV, 6; -*lipsită* de griji, XIII, 5; -*luxoasă*, XLVIII, 5; -*mai înaltă*, XVI, 3; -*măsurată*, XXI, 4; -*nelegiuită*, XXIII, 3; -*nemuritoare*, LVI, 5; -*nepătată*, XV, 8; LXVII, 3; -*omenească*, XVI, 6; XXIII, 5; -*ta* aceasta pămîntească, XXIII, 9; -*pămîntească*, XXIV, 2; XLIX, 4; -*păcătoasă*, X, 5; XV, 7; XVI, 8; XXIV, 4; -*plină* de păcate, V, 4; -*simplică*, X, 6; -*stricată*, X, 3; XV, 8; XXIII, 3; XLVII, 2; LXIX, 2; LXXII, 1; -*superioară*, XXII, 2; -*unică* pe lume, XXIV, 3; -*veșnică*, XI, 5; XV, 3; XXXI, 3; XLVI, 4; LIV, 5; LVI, 5; LXIII, 1. 2. 3; LXIV, 1. 2; LXV, 1; LXXXVII, 6; XC, 4; -*ta* viitoare, XV, 9; XXVI, 8; XXVII, 4; XXXI, 5; XXXII, 2. 8; XLIX, 4; LXVIII, 4; LXXV, 5; LXXXV, 2; XC, 3; -*virtuoasă*, V, 4; XV, 5; XVI, 11; XXIV, 2; XLIII, 5; LXIV, 4; LXIX, 1; bucurile vieții, XXIII, 5; desăvîrșirea vieții, XV, 7; fericea vieții, XIX, 5; furtunile vieții, XXIV, 3; greutăți din -, XX, 4; împrejurările vieții, XIII, 4; începutul vieții, XXVI, 7; nestatornicia vieții, II, 5; supărările vieții, XXIII, 5; sfîrșitul vieții, X, 5; XXVI, 7.

Viclenie, -*diavolească*, XXVI, 6.

Vin, prefacerea apei în -, XVI, 2.

Vundecare, -*a* diferitelor boli, LXVII, 1; -*a* fiicei cananeencei, LXVIII, 2; -*a* omului cu mina uscată, XXXIX, 1; XL, 1; -*a* slugii sutașului, LXVIII, 2; -*a* unui

îndrăcit, orb și mut, XL, 2; nădejde de -, XI, 3.

Virtute, -*a* strămoșilor, III, 2; bogăția -uții, XXXII, 8; calea care duce la -, XXIII, 6; calea -uții, XIII, 5; cetatea -uții, LXXII, 3; culmea -uții, XVIII, 4; XXV, 4; cununile -uții, XVI, 11; XVIII, 3; dragostea de -, XXIV, 3; XLVI, 3; fapte de -, XIII, 5; XXVI, 7. 8; XLVIII, 4; laudă a -uții, X, 4; masca -uții, XXIII, 6; puterea -uții, XXIV, 2. 4; LXVIII, 2; rivala pentru -, XXVI, 4; săvîrșirea -uții, XVI, 11; XXIII, 5; XXV, 4; sfîrșitul -uții, XXIII, 5; treaptă mai înaltă de -, XVIII, 3.

Viteză, XL, 1; scăldătoarea -, XXIX, 1.

Vinzător, alungarea -ilor din templu, LXVII, 1. 2.

Vinzătoare, -*a* de porfiră, LXXIII, 3.

Virstă, -*a* bărbăției, LXXXI, 5; -*a* copilăriei, LXXXI, 5; -*a* tinereții, LXXXI, 5.

Voință, -*bună*, XIV, 4; XLIV, 1; -*liberă*, XXI, 2. 3; LVIII, 3; LIX, 3; LXII, 3; somnul -ței, XLVI, 1.

Z

Zabulon, fiul lui Iacov, pămîntul -ului, XIV, 1.

Zaharia, profet, XXXVIII, 3; LXVI, 1. 2. 3.

Zaharia, tatăl sfîntului Ioan Botezătorul, IV, 4. 5; VII, 1; X, 1; XIV, 1; LXXIX, 3.

Zaharia, fiul lui Barahia, LXXIV, 1. 2.

Zaheu vameșul, XXX, 2; LXXXIII, 4.

Zara, fiul lui Iuda, III, 2. 3.

Zenon din Citium, filozof grec, I, 4.

Zevedeu, tatăl apostolilor Iacov și Ioan, mama fiilor lui -, LXV, 2. 3. 4; fiii lui -, LXXXII, 1; LXXXVIII, 2.

Zi, -*ua* azimelor, LXXXI, 1; -*ua* cea de mîine, XIX, 5; -*ua* cea dintîi a azimelor, LXXXI, 1; -*ua* cea din urmă, LV, 5; LVI, 4; -*ua* cea înfricoșătoare, X, 5; XX, 6; XLI, 4; XLIII, 4; XLVIII, 6; LXXIX, 1; -*ua* cea mare, LVI, 4; -*ua* de azi, XI, 8; XIII, 5; XXII, 4; -*le* de liniște, X, 7; -*ua* de mîine, XXII, 3. 4; -*ua* Domnului, XI, 3; XLIII, 4; -*ua* judecății, IV, 4. 11; XXVIII, 3; XXXIII, 3; XXXVII, 4; XLII, 2; LV, 6; -*ua* nașterii, XLVIII, 2; -*ua* praznicului, LXXXI, 1; -*ua* viitoare, XX, 4; XXIV, 1; LXXXI, 4; grijile -lei de azi, XXII, 4; povara -lei de mîine, XXII, 4.

Zorobabel, conducător iudeu, IV, 2; VII, 2.

CUPRINSUL

Cuvînt înainte	5
Introducere	9
Omilia I.....	15
Omilia a II-a (la Matei 1,1 - Despre folosul studierii Sfintelor Scripturi)	27
Omilia a III-a (la Matei 1,1 - Despre smerenie).....	37
Omilia a IV-a (la Matei 1,17 - Omul credincios trebuie să aibă o viață curată)	46
Omilia a V-a (la Matei 1, 22-23 - Nu trebuie să ne gîndim că ne poate ajuta virtutea altora, ci noi înșine să ducem o viață virtuoasă; împotriva cămătarilor)	66
Omilia a VI-a (la Matei 2, 1-2 - Plînsul după voia lui Dumnezeu pricinuieste mare bucurie și folos; mare rău este rîsul; trebuie să fugim de teatre).....	76
Omilia a VII-a (la Matei 2, 1-5 - Cei ce se împărtășesc cu nevrednicie se vatămă pe ei înșiși; despre milostenie; să fugim de smînteli).....	90
Omilia a VIII-a (la Matei 2,11 - Despre viața monahilor)	101
Omilia a IX-a (la Matei 2,16 - Împotriva bogaților și a iubitorilor de argint)	109
Omilia a X-a (la Matei 3, 1-2 - A te pocăi înseamnă a săvîrși fapte contrare păcatelor pe care le-ai făcut; și despre stăruința în rugăciune)	120
Omilia a XI-a (la Matei 3,7 - Despre judecată)	131
Omilia a XII-a (la Matei 3,13 - Creștinul care nu duce o viață foarte bună se pedepsește mai aspru).....	145
Omilia a XIII-a (la Matei 4,1 - Nu trebuie să căutăm la fața oamenilor cînd ne sfătuiesc, ci să punem la încercare cuvintele celor ce ne vorbesc; despre înviere, despre împărăția cerurilor și despre pedeapsă)	153
Omilia a XIV-a (la Matei 4,12 - Trebuie să avem totdeauna în minte păcatele noastre și să-L rugăm pe Dumnezeu pentru ele; despre judecata viitoare)	164

Omilia a XV-a (la Matei 5,1-3 - Dacă sîntem virtuoși sîntem admirați chiar de vrăjmașii noștri)	173
Omilia a XVI-a (la Matei 5,17 - Despre Botez).....	195
Omilia a XVII-a (la Matei 5, 27-28 - Despre a nu te jura)	218
Omilia a XVIII-a (la Matei 5, 38,40 - Despre a nu aștepta să fim salutați, ci de a face noi întii aceasta; despre smerenie).....	232
Omilia a XIX-a (la Matei 6,1 - Despre a nu blestema pe dușmani și despre a sta cu frică, cu respect și în tăcere în biserică).....	244
Omilia a XX-a (la Matei 6,16 - Împotriva iubitorilor de argint).....	261
Omilia a XXI-a (la Matei 6,24 - Dacă te lași de lăcomie poți ajunge iute milostiv)	272
Omilia a XXII-a (la Matei 7, 22-30 - Trebuie să alegem binele. Dumnezeu săvîrșește totul. Să cerem lui Dumnezeu necontenit și stăruitor cele duhovnicești)	280
Omilia a XXIII-a (la Matei 7,1 - Este mai rău să pierzi împărăția cerurilor decît să fii pedepsit cu chinurile iadului. Viața virtuoasă dă strălucirea, nu bogăția și puterea)	292
Omilia a XXIV-a (la Matei 7,21 - Cel virtuos nu poate fi întinat de nimeni, dar cel vicios de toți se teme și tremură)	310
Omilia a XXV-a (la Matei 7,28 - Trebuie să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu. Dacă nu te depărtezi de grijile lumești, nu te poți cunoaște pe tine însuți)	319
Omilia a XXVI-a (la Matei 8, 5-7 - Cel ce stă nu trebuie să se încreadă pînă la sfîrșit și nici cel căzut să nu se descurajeze)	328
Omilia a XXVII-a (la Matei 8,14 - Oamenii care trăiesc în desfătări și cei cu putere nu se deosebesc întru nimic de morți)	343
Omilia a XXVIII-a (la Matei 8, 23-24 - Împotriva zgîrciților)	352
Omilia a XXIX-a (la Matei 9, 1-2 - Nu trebuie să sfătuim cu minie, ci cu blîndețe pe cei ce au o părere greșită despre Dumnezeu)	362
Omilia a XXX-a (la Matei 9,9 - Cel ce vrea să îndrepte pe cineva pe calea virtuții trebuie să-l sfătuiască să săvîrșească mai întii virtuțile mici. Tot așa trebuie să facă și cu femeile cele iubitoare de podoabe)	368
Omilia a XXXI-a (la Matei 9,18 - Nu trebuie să plîngem pe cei morți)	380
Omilia a XXXII-a (la Matei 9,22,27 - În biserică preotul ține locul apostolilor. Trebuie să căutăm să săvîrșim fapte de virtute mai mult decît să umblăm după minuni, că mai mare lucru este să ai o viață virtuoasă decît facerea de minuni)	390

Omilia a XXXIII-a (la Matei 10,16 - Trebuie să răbdăm orice ispită, luind ca pildă răbdarea lui Iov).....	406
Omilia a XXXIV-a (la Matei 10,23 - Trebuie neapărat să se strice trupurile noastre; dacă nu s-ar întâmpla aceasta, s-ar petrece multe lucruri nepotrivite)	420
Omilia a XXXV-a (la Matei 10,34 - Despre milostenie și mila de nevoiași).....	430
Omilia a XXXVI-a (la Matei 11,1 - Despre iad)	442
Omilia a XXXVII-a (la Matei 11, 7-9 - Nu trebuie să ne ducem la teatrele cele rele; astfel de teatre îi fac pe oameni să săvârșească multe fapte nechibzuite)	451
Omilia a XXXVIII-a (la Matei 11, 25-26 - Jugul dreptății este ușor și duce la mântuire, pe cînd jugul păcatului, pe lingă faptul că este greu, ne și pierde)	465
Omilia a XXXIX-a (la Matei 12,1 - Să sărbătorim în chip adevărat Domnului, îndepărtîndu-ne de orice păcat și săvîrșind dumnezeieștile virtuți)	474
Omilia a XL-a (la Matei 12, 9-10 - Despre invidie. Cuvînt foarte folositor)	482
Omilia a XLI-a (la Matei 12, 25-26 - Trebuie să facem fapte potrivnice păcatelor de vrem să fim învredniciți de împărăția cerurilor) ...	491
Omilia a XLII-a (la Matei 12,33 - Despre lăcomie și nedreptate. Cel ce face nedreptate este mai păgubit decît cel nedreptățit)	500
Omilia a XLIII-a (la Matei 12, 38-39 - Nu trebuie să ne pierdem curajul și să ne neliniștim privind la trîndăvia altora; gîndul acesta este fără de folos)	508
Omilia a XLIV-a (la Matei 12, 46-48 - Nu este de ajuns o singură virtute pentru mîntuire, ci trebuie să căutăm să le săvîrșim pe toate cu toată rîvna)	519
Omilia a XLV-a (la Matei 13, 10-11 - Dumnezeu ne-a dat porunci foarte drepte. În locul marilor bunătăți pe care ni le dă trebuie să dăm celor nevoiași după putere chiar neînsemnate bunătăți)	530
Omilia a XLVI-a (la Matei 13, 24-30 - Despre apostoli și despre toți sfinții. Ei au strălucit mai mult prin viața și virtutea lor și prin harisme. Cele mai bune virtuți sînt dragostea și milostenia; ele biruie fecioria)	536
Omilia a XLVII-a (la Matei 13, 34-35 - Acuzare celor ce nu citesc Sfintele Scripturi. Care sînt virtuțile mădulelor; în care vorbește	

- și despre Matei și despre iubitorul de argint. Ce fel este cel sărac de bună voie) 545
- Omilia a XLVIII-a (la Matei 13,53 - Despre cinstitul cap al Sfîntului Ioan Botezătorul. Despre îndrăzneala femeiască și despre femeile desfrîinate și despre dansul drăcesc) 553
- Omilia a XLIX-a (la Matei 14,13 - Averiile sînt o meserie mai folositoare decît toate celelalte meserii, al căror dascăl este Hristos; meseriile cele nefolositoare nici nu pot fi numite meserii. Învinuire adusă tinerilor care poartă încălțăminte înfrumusețată cu podoabe) . 566
- Omilia a L-a (la Matei 14, 23-24 - Trebuie să ne apropiem de preot ca de Hristos, că El săvîrșește și acum Taina Sfintei Împărtășanii. Mai mare este milostenia decît jertfa. Trebuie să se săvîrșească întîi milostenia și numai după aceea să afierosim bisericii vase sfinte de mare pret) 578
- Omilia a LI-a (la Matei 15, 1-2 - Nu folosește la nimic dacă, apropiindu-ne de Hristos, ne curățim mîinile și hainele, dar nu avem curate gura și limba de orice cuvînt murdar. Și despre a ne ruga cu bunăcuviință, și nu cu gura plină de blesteme) 587
- Omilia a LII-a (la Matei 15, 21-22 - Despre milostenie. Milostenia este mai mare decît toate meseriile; fără milostenie toate se duc și se pierd) 599
- Omilia a LIII-a (la Matei 15,32 - Viața e împletită din clipe plăcute și triste și nu poate fi om care să fie fără dureri și bucurii. Nimic nu ne poate mîngîia la plecarea noastră din această viață ca o conștiință bună 610
- Omilia a LIV-a (la Matei 16,13 - Despre rușinea de a mărturisi cinstita cruce. Despre premiile date de împăratul pămîntesc și Împăratul ceresc. Ce fel sînt premiile pentru cei ce fac milostenie) 621
- Omilia a LV-a (la Matei 16,24 - Despre monahi, că sînt vrednici de laudă dacă socotesc timpul de acum timp de jale) 633
- Omilia a LVI-a (la Matei 16,28 - Despre judecata din urmă; atunci dregătorii dispar. Învinuirea cămătarilor și sfătuire pentru a face mai degrabă milostenie) 645
- Omilia a LVII-a (la Matei 17,10 - Despre post și rugăciune și împotriva celor ce trăiesc în desfătări și se îmbată) 659
- Omilia a LVIII-a (la Matei 17, 22-23 - Despre mîndrie și despre a nu ne lăuda cu strămoșii. Numai acela e nobil, care are sufletul curat.

În această parte și despre a nu te bucura împreună cu cei cărora le merg toate din plin)	671
Omilia a LIX-a (la Matei 18,7 - Trebuie să întindem mână de ajutor celor ce se găsesc jos; mai ales celor din casa noastră; că nu ne e de ajuns pentru mîntuire numai virtutea noastră. În acest cuvînt și despre purtarea de grijă de suflet)	682
Omilia a LX-a (la Matei 18,15 - Despre dragoste. Sîntem uniți unii cu alții mai mult pentru pricini lumești decît pentru dragostea de Hristos; de aceea și dragostea dintre noi se spulberă repede, pe cînd dragostea care are temeii pe Hristos rămîne veșnică)	697
Omilia a LXI-a (la Matei 18, 21-22 - Să nu purtăm ură celor care ne ocărăsc, celor care ne calomniază și ne fac rău, ci să îndurăm cu curaj; ba, mai mult, să ne rugăm pentru ei)	704
Omilia a LXII-a (la Matei 19,1 - Despre blîndețea lui David și răutatea lui Saul. Sfătuire pentru a ne însuși blîndețea și a ne depărta de răutate)	715
Omilia a LXIII-a (la Matei 19,16 - Despre iubirea de argint. Cei cuprinși de această patimă sînt atît de înnebuniți că vor să fie aur și marea și pămîntul)	726
Omilia a LXIV-a (la Matei 19,27 - Dacă ne lipsește o singură virtute, vor veni peste noi multe rele și vom fi lipsiți și de împărăția cerurilor. Despre milostenie. Despre a nu osîndi, nici a imita pe cei ce fac fărădelege, ci pe cei care săvîrșesc fapte bune)	735
Omilia a LXV-a (la Matei 20, 17-19 - Despre smerenie și împotriva celor mîndri)	747
Omilia a LXVI-a (la Matei 20, 29-30 - Despre milostenie. Trebuie să facem milostenie înainte de a plăti impozitele, pentru că Dumnezeu ne-a dăruit multe și ne va mai dăruia)	762
Omilia a LXVII-a (la Matei 21, 12-13 - Despre pocăință. Cei păcătoși să nu-și piardă nădejdea, iar cei ce stau să nu dormiteze)	769
Omilia a LXVIII-a (la Matei 21, 33-42 - Despre monahi. Viața lor pare împovărătoare, dar e mai dulce decît viața care pare plăcută și lesnicioasă)	780
Omilia a LXIX-a (la Matei 22, 1-14 - Despre judecată, despre a ne îngriji de minte și de suflet și a disprețui cele trupesti. E cu neputință să-ți împodobești și trupul și în același timp să-ți împodobești și sufletul și mintea)	791
Omilia a LXX-a (la Matei 22,15 - Despre monahi. Monahii sînt mai	

- încercați decît cei înarmați cu sulite. Despre cei ce petrec și se desfătează și despre cei ce nu petrec și nici nu se desfătează; și de unde își adună și unii și alții cele ce pun pe mesele lor) 801
- Omilia a LXXI-a (la Matei 22, 34-36 - Despre cei care umblă după slava deșartă și mai ales despre cei care fac milostenie pentru a fi văzuți) 811
- Omilia a LXXII-a (la Matei 23, 1-3 - Despre monahi. Monahii mai cu seamă practică smerenia. Trebuie ca noi să ne ducem mai des la locuințele acestor sfinți, ca să ne curățim multele noastre pete sufletești) 819
- Omilia a LXXIII-a (la Matei 23, 14 - Despre cei care se împodobesc; unii ca aceștia se aseamănă cu mormintele. Mustrare celor care se uită după femei frumoase și mai cu seamă în biserică. Aici și despre cum trebuie să ne căsătorim) 828
- Omilia a LXXIV-a (la Matei 23, 29-30 - Cînd ni se îmbolnăvește sufletul trebuie să mergem la doctorii sufletești ca să fim povățuiți de ei. Tot aici și despre vameși) 837
- Omilia a LXXV-a (la Matei 24, 1-2 - Să nu cercetezi de unde vine bogăția și sărăcia. Despre cei ce spun că în viața omului este hotărîtor ceasul nașterii și că toate se petrec la întîmplare) 848
- Omilia a LXXVI-a (la Matei 24, 17-18 - Despre acea înfricoșătoare zi. Mulți, din pricină că nu s-au ostenit și n-au asudat puțin, vor fi lipsiți de slava și de bunătățile lui Dumnezeu) 860
- Omilia a LXXVII-a (la Matei 24, 32-33 - Despre milostenie. Trebuie să fim iconomi ai lui Dumnezeu; să nu risipim averea în cheltuieli zadarnice, fie că o avem de la părinți, fie că am cîștigat-o prin munca noastră. Tot aici și despre a nu bate pe săraci) 871
- Omilia a LXXVIII-a (la Matei 25, 1-30 - Despre dragostea de aproapele. Tot aici despre blîndețe și bunătate, despre a nu ocări și blestema. Dacă ocărîm și blestemăm, ajungem gură a diavolului; dacă sîntem blînzi și buni, gură a lui Hristos) 885
- Omilia a LXXIX-a (la Matei 25, 31-36 - Despre dorința de răzbunare. Orice-ar fi, trebuie să suferim toate cele cîte vin peste noi. Se cuvine să luăm parte la durerile celor pedepsiți de Dumnezeu sau pedepsiți în alt chip) 895
- Omilia a LXXX-a (la Matei 26, 6-7 - Despre iubirea de arginți; această cumplită boală se naște din pricina trîndăviei. Orice păcat își are obîrșia în iubirea de argint. Tot aici și sfătuire către săraci) ... 905

Omilia a LXXXI-a (la Matei 26, 17-18 - Împotriva iubitorilor de arginți și a zgîrciților. Mai răi decît îndrăciții sînt iubitorii de arginți. Viața de aici se aseamănă unei mări)	916
Omilia a LXXXII-a (la Matei 26, 26-28 - Despre împărțirea cu Sfintele Taine și despre preoți. Și acum prin Sfintele Taine Hristos actualizează masa de la Cina cea de Taină. Tot aici și despre preoții care cunosc păcatele cuiva și nu-l opresc de a se împărțiși; din mîinile lor se va cere sîngele lui Hristos)	926
Omilia a LXXXIII-a (la Matei 26, 36-38 - Împotriva iubitorilor de argint și a lacomilor. Cu cît adună mai mult cu atît mai mult suferă)	938
Omilia a LXXXIV-a (la Matei 26, 51-54 - Despre răbdare și mînie; cel învins cînd este batjocorit, acela mai cu seamă învinge. Tot aici și despre Iosif și egipteanca)	947
Omilia a LXXXV-a (la Matei 26, 67-68 - Cei care dau milostenie din averile dobîndite prin jaf și lăcomie, ar face mai bine să nu dea milostenie decît să hrănească pe Hristos din niște averi ca acestea. Tot aici și împotriva episcopilor care se prefac în perceptori și neglijează din pricina aceasta Biserica)	956
Omilia a LXXXVI-a (la Matei 27, 11-12 - Diavolul începe de la păcate mici și așa îl duce pe om la păcate mari, apoi în iad; așa au pățit Cain și Saul)	964
Omilia a LXXXVII-a (la Matei 27, 27-29 - Despre bunătatea și blîndețea lui Hristos; că a suferit totul în tăcere și că trebuie și noi să-L imităm. Tot aici și împotriva celor ce ocărăsc și se mînie)	973
Omilia a LXXXVIII-a (la Matei 27, 45-48 - Despre milostenie. Trebuie să vorbim în fiecare zi de milostenie, pînă ce o săvîrșim. Tot aici și muștrare, că prin cuvintele și faptele noastre necurate am prefăcut biserica în grajd pentru măgari și cămile)	981
Omilia a LXXXIX-a (la Matei 27, 62-64 - Despre femeile care poartă podoabe de aur și se împodobesc. Cuvînt foarte frumos)	990
Omilia a XC-a (la Matei 28, 11-14 - Nimic greu nu ne poruncește Hristos. Despre iubirea de argint și sărăcie. Tot aici și despre cei ce strălucesc în sărăcia lor, imagine a vieții îngerești)	999
Indice scripturistic	1007
Indice real și onomastic	1023
Cuprinsul	1045

**Volume din colecția Părinți și Scriitori bisericești în curs de apariție
la Editura Institutului Biblic și de Misiune
al Bisericii Ortodoxe Române:**

- 30. SFÎNTUL GRIGORE DE NYSSA: SCRIERI I
- 31. SFÎNTUL GRIGORE DE NYSSA: SCRIERI II
- 43. TEODORET AL CIRULUI: ISTORIE EVLAVIOASĂ SAU VIEȚUIRE
ASCETICĂ
- 44. TEODORET AL CIRULUI: ISTORIA BISERICEASCĂ
- 52. AMBROZIE: SCRIERI EXEGETICE
- 75. CASIODOR: ISTORIA BISERICEASCĂ TRIPARTITĂ
- 79. SFÎNTUL SOFRONIE AL IERUSALIMULUI: SCRIERI
- 41. SFÎNTUL CHIRIL AL ALEXANDRIEI: DESPRE SFÎNTA TREIME
FERICITUL AUGUSTIN: CONFESSIONES (MĂRTURISIRI) (Reeditare)

Digitally signed by Apologeticum

DN: cn=Apologeticum, c=RO, o=Apologeticum, ou=Biblioteca teologica digitala, email=apologeticum2003@yahoo.com

Reason: I attest to the accuracy and integrity of this document

Location: Romania

Date: 2005.08.10 15:21:08 +03'00'

Redactor: Pr. CORNELIU ZĂVOIANU
Tehnoredactor: Pr. VALENTIN BOGDAN

Format: 16/70 x 100. Coli de tipar: 66
Comanda: 186

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE AL
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE